Toloko ya Lifasi le Linca

ya

Mañolo A Sigerike A Sikreste

MO NE I INEZI NAHA
MWA MITEÑI YA JESU
Sidoni
ABILENE
Damaseka
Lilundu
la Hermoni
Tire
FENISIA
Sesarea wa
Filipi
ITUREA
TRAKONITA
Liwate la Mediteranea
(Liwate le Litma)
GALILEA
Ptolemaisi
Korazini
Kapernauma
Betsaida
Gamala
Rafana
Kana
Magadana
Liwate la
Galilea
Tiberiya
Hipo
(Hiposi)
Dione
Kanata
Seforisi
Nazareta
Abila?
Gadara
Naine
Betania?
(buse bwa Jordani)
Sesarea
Sitopolisi
Pella
Salimi
DECAPOLIS

Samaria
Enoni
Lilundu la Ebali
Sikare
Lilundu la Gerizimi
Lisima la Jakobo
SAMARIA
Antipatri
Jopa
Arimatea
Lida
Efraimi
Jeriko
Emausi
Jerusalema
Betifage
Betania
Betelehema
Herodiumi
JUDEA
Hebroni
Gaza
Masada
Beeresheba
IDUMEA
Liwate la Lizwai (Liwate le li Shwile)
LIHALAUPA LA JUDEA
Nuka ya Jordani
PEREA
Gerasa
E D
Filadelfia
ARABIA
KWA MUTULO
0 limaili
20
0 likilomita
20
Mileneñi ya Dekapolisi
Mikwakwa ye Mituna
Nzila ye ne Itusiswa Hahulu Mwahalaa Galilea ni Jerusalema
Nzila ye Puma Mwahalaa Galilea ni Jerusalema, ye Pazula Mwa Perea
bl7-SK

Toloko ya Lifasi le Linca
ya
Mañolo A Sigerike A Sikreste

"Kono ku na ni mahalimu a manca ni lifasi le linca ze lu libelezi ka ku ya ka sepiso ya hae, mi ku zona ku ka yaha ku luka."—2 Pitrosi 3:13.

© 2011
WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY
OF PENNSYLVANIA
All Rights Reserved

Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste

BAHATISI
WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY
OF SOUTH AFRICA
1 Robert Broom Drive East,
Rangeview, Krugersdorp, 1739, R.S.A.

Bibele mutumbi se i tolokilwe mwa Siafrikans, Sialbania, Siamenia, Siarabia, Sibemba, Sibulgaria, Sichaina (se si nolofalizwe), Sichaina (se si tibile), Sicheki, Sichewa, Sidachi, Sidenishi, Siefiki, Sifinishi, Sifura, Sigerike, Sihangari, Siigbo, Siiloko, Siindonesia, Siitalia, Sijapanizi, Sijelemani, Sijojia, Sikegizi, Sikinyarwanda, Sikirundi, Sikorea, Sikosa, Sikroeshia, Sikuwa (ni mwa muñolo wa libofu), Silingala, Simalagasi, Simalta, Simasedonia, Sinowejia, Sioseshia, Sipeli, Sipolishi, Siputukisi (ni mwa muñolo wa libofu), Sirashia, Siromania, Sisamoa, Sisebia, Sisebia (sa Siroma), Sisebuano, Sishona, Sisilovakia, Sisilovenia, Sisinhala, Sisipanishi (ni mwa muñolo wa libofu), Sitsonga, Sisutu, Siswahili, Siswana, Siswidishi, Sitagalogo, Sitekishi, Sitwi (Akuapem), Sitwi (Asante), Siyoruba, ni Sizulu

(Mi Bibele ye si ka kwana i hatisizwe mwa puo ya bo susu mwa Sibrazilia [fa litapa la DVD], puo ya bo susu mwa Siitalia [fa litapa la DVD], puo ya bo susu mwa Sikolombia [fa litapa la DVD], puo ya bo susu mwa Simekisiko [fa litapa la DVD], puo ya bo susu mwa Sirashia [fa litapa la DVD], puo ya bo susu ya kwa Amerika [fa litapa la DVD], puo ya Siitalia mwa muñolo wa libofu, Siamhariki, Siazebaijani, Siazebaijani [Sisiriki], Siestonia, Siewe, Sifijia, Siguni, Sihaiti (se si zwakani ni lipuo ze ñwi), Sihiligayinoni, Sihindi, Sihiri Motu, Sikambodia, Sikannada, Sikazaki, Sikaonde, Sikiribati, Silativia, Silithuania, Silozi, Silubale, Siluganda, Simalayalamu, Simayanima, Sinepali, Sipangasinani, Sipapiamento [sa kwa Curaçao], Sipunjabi, Sisango, Sisranantongo, Sitai, Sitamili, Sitoku Pisini, Sitonga, Situmbuka, Siuzibeki, Sivietinamizi, ni Siyukrenia)

Palo Kaufela ya Libibele ze Hatisizwe za *Toloko ya Lifasi le Linca:*
171,231,300

Hatiso ya 2011

Bibele ye ha i lekiswi. Musebezi wa ku hatisa Bibele ye ki o muñwi
wa misebezi ye ezwa mwa lifasi kamukana ya ku luta Bibele,
ili misebezi ye lifelwa ka linubu za ku itatela.

New World Translation of the Christian Greek Scriptures
Silozi (*bi7*-SK)

Made in the Republic of South Africa
I ezizwe mwa Republic of South Africa J.G.

MANZWI A MAKALELO

MAÑOLO A Kenile naa ñozwi ka susumezo ya moya wa Mulimu mwa Siheberu, Siarami, ni Sigerike. Kuli batu mwa "macaba kamukana" ba tusiwe ki Linzwi la Mulimu, Mañolo a tokwa ku tolokwa mwa lipuo ze ñata. (Mateu 24:14) Libuka ze 27 za Mateu ku isa Sinulo li bizwa "Mañolo A Sigerike A Sikreste" kakuli ne li ñozwi lwa pili mwa Sigerike ki bañoli ba Bakreste ba ne ba ñozi ka ku susumezwa ki moya o kenile mwa lilimo za mwanda wa pili C.E.

Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste* ne i zwisizwe lwa pili mwa Sikuwa ka 1950. Toloko ye sihulu i tomile fa miputo ye zibahala hahulu ya Sigerike ya bo Westcott ni Hort, ili ye lumelelana ni buñata bwa miputo ya Sigerike ya kale ka ku fitisisa. Bibele ya Sikuwa ya *Toloko ya Lifasi le Linca* i toloka mañolo a Sigerike ka mwa inezi luli ka mo ku konahalela kaufela. Toloko ye ya Silozi i tomile fa toloko ya Sikuwa, mi ni yona i toloka mañolo a Sigerike ka mwa inezi luli ku likana ni mo ku ezelizwe mwa Sikuwa.

Libizo le li ipitezi la Mulimu, la Jehova, li fumaneha ha 237 mwa mañolo a *Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste*. Litaluso ze Ekelizwe 1 ze mwa toloko ye, li fa libaka ha ku li cwalo mi li bonisa ni maswaniso. Bakeñisa butokwa bwa taba ya ku keniswa kwa libizo la Mulimu ni kuli batu kaufela ba tokwa ku biza fa libizo leo kuli ba piliswe, toloko ye i kutiseza libizo la Jehova mwa libaka za lona ze swanela mwa Mañolo A Kenile. —Mateu 6:9; Maroma 10:13.

Libizo la *Toloko ya Lifasi le Linca*, li tomile fa sepiso ya Mulimu ya lifasi le linca la ku luka ye filwe kwa batu kaufela. (2 Pitrosi 3:13) Batoloki ba Bibele ye, ba ba lata Mulimu yena Musimululi wa Mañolo A Kenile, ba ikutwa ku ba ni buikalabelo bo bu ipitezi ku Yena bwa ku toloka mihupulo ni manzwi a hae ka ku nepahala ka mo ku konahalela kaufela. Tapelo ya luna ki ya kuli toloko ye i tuse hahulu babali ba lipilu ze kwaluhile ba ba lika ka taata kuli "ba fite fa zibo ye nepahezi ya ku ziba niti."—1 Timotea 2:4.

MABIZO NI MUTATAMANELO WA LIBUKA
za Mañolo A Sigerike A Sikreste

Buka	Libizo la ku pumela	Likepe
Mateu	Mat	7
Mareka	Mrk	63
Luka	Lu	99
Joani	Joa	161
Likezo	Lik	202
Maroma	Mro	259
1 Makorinte	1Mk	282
2 Makorinte	2Mk	305
Magalata	Mgl	321
Maefese	Mfs	329
Mafilipi	Mfl	337
Makolose	Mks	343
1 Matesalonika	1Mt	348
2 Matesalonika	2Mt	353
1 Timotea	1Ti	356
2 Timotea	2Ti	363
Tite	Tit	367
Filemoni	Fil	370
Maheberu	Mhe	371
Jakobo	Jak	389
1 Pitrosi	1Pi	395
2 Pitrosi	2Pi	401
1 Joani	1Jo	406
2 Joani	2Jo	411
3 Joani	3Jo	412
Juda	Juda	413
Sinulo	Si	415

TUTOHO TWA LITABA NI TUSAKANA

Fa buñata bwa makepe a mañolo a toloko ye, ku na ni tutoho twa litaba to tu bonisizwe fahalimu. Tu tusa mutu ku fumana kapili litaba ze mwa Bibele.

Fo ku beilwe tusakana to tubeli [[ ]] ku kulubelwa kuli ku na ni manzwi a mañwi a naa ekelizwe a naa siyo mwa litaba za pili za Bibele.

TABA YE NDE YE NE ÑOZWI KI

MATEU

1 Buka ya litaba za bupilo
bwa Jesu Kreste mwanaa
Davida, mwanaa Abrahama:
2 Abrahama a pepa Isaka;
Isaka a pepa Jakobo;
Jakobo a pepa Juda ni bana
ba bañwi;
3 Juda a pepa Perezi ni Zera
ka Tamare;
Perezi a pepa Hezironi;
Hezironi a pepa Rami;
4 Rami a pepa Aminadabi;
Aminadabi a pepa Nashoni;
Nashoni a pepa Salimoni;
5 Salimoni a pepa Boazi ka
Rahaba;
Boazi a pepa Obedi ka Ruti;
Obedi a pepa Jese;
6 Jese a pepa Davida, mulena.
Davida a pepa Salumoni ka
musalaa Uria;
7 Salumoni a pepa Roboami;
Roboami a pepa Abija;
Abija a pepa Asa;
8 Asa a pepa Josafati;
Josafati a pepa Jorami;
Jorami a pepa Oziasi;
9 Oziasi a pepa Jotami;
Jotami a pepa Akazi;
Akazi a pepa Ezekiasi;
10 Ezekiasi a pepa Manase;
Manase a pepa Amoni;
Amoni a pepa Josiasi;
11 Josiasi a pepa Jekonia ni
bana ba bañwi nako ye ba
iswa Majuda mwa butanga
kwa Babilona.
12 Hamulaho wa ku iswa
mwa butanga kwa Babi-
lona, Jekonia a pepa Sa-
latiele;
Salatiele a pepa Zerubabele;
13 Zerubabele a pepa Abiudi;
Abiudi a pepa Eliakimi;
Eliakimi a pepa Azoro;
14 Azoro a pepa Zadoki;
Zadoki a pepa Akimi;
Akimi a pepa Eliudi;
15 Eliudi a pepa Eliazare;
Eliazare a pepa Matani;
Matani a pepa Jakobo;
16 Jakobo a pepa Josefa, yena
muunaa Maria mahe Jesu
ya bizwa Kreste.

17 Hakulicwalo masika kau-
fela ku zwa ku Abrahama ku isa
ku Davida ne li a lishumi ka a
mane mi ku zwa ku Davida ku
isa fo ba isezwa Majuda mwa bu-
tanga kwa Babilona ne li a li-
shumi ka a mane mi ku zwa fo
ba isezwa Majuda kwa Babilona
ku isa ku Kreste ne li a lishumi
ka a mane.

18 Cwale, ku pepwa kwa
Jesu Kreste ne ku tahile cwa-
na: Ka nako yeo Maria, mahe,
naa beelelizwe ki Josefa, a fu-
manwa kuli u itwezi ka moya o
kenile pili ba si ka nyalana kale.
19 Kono bakeñisa kuli Josefa
muunaa hae naa li ya lukile,
mi naa sa lati ku mu swabisisa
kwa batu, a lela ku mu leleka

kwatuko. **20** Kono ha saa na-
hanisisize litaba zeo, lingeloi la
Jehova la taha ku yena mwa
tolo, la li: "Josefa mwanaa Davi-
da, si sabi ku isa Maria musalaa
hao kwa ndu, kakuli u beilwe fa
mezi a manca ka moya o kenile.
21 Maria u ka pepa mwana wa
mushimani, mi u mu beye libi-
zo la Jesu, kakuli u ka pilisa si-
caba sa hae kwa libi za sona."
22 Zeo kaufela za ezahala ho-
nacwalo ilikuli ku talelezwe za
naa bulezi Jehova ka mupolo-
fita wa hae, kuli: **23** "Ha mu
bone! Mwalyanjo u ka itwala mi
u ka pepa mwana wa mushima-
ni, mi ba ka mu beya libizo la
Emanuele," le li talusa kuli "Mu-
limu U Inzi ni Luna" ha li tolo-
kiwa.

24 Josefa kiha zuha kwa bu-
loko mi a eza sina mo li mu laele-
zi lingeloi la Jehova, mi a isa mu-
salaa hae kwa ndu. **25** Kono
naa si ka lobala ni yena ku fite-
la a pepa mwana wa mushima-
ni, mi a mu beya libizo la Jesu.

2 Jesu ha saa pepilwe mwa
Betelehema wa mwa Judea
mwa mazazi a mulena Heroda,
baana ba kwa Upa ba ba nuha
ka linaleli ba taha mwa Jeru-
salema, **2** ba li: "U kai ya pe-
pilwe, mulena wa Majuda? Ka-
kuli ne lu boni naleli ya hae
ha ne lu li kwa Upa, mi lu tilo
mu kubamela." **3** Mulena He-
roda ha utwa cwalo a filikana,
ni ba mwa Jerusalema kaufela
ba filikana ni yena. **4** Ha saa
putile baprisita ba bahulu kau-
fela ni bañoli ba Mulao* ba sica-
ba, a kala ku ba buziseza kwa
naa ka pepelwa Kreste. **5** Ba
mu bulelela ba li: "Ki mwa Bete-
lehema wa mwa Judea, kakuli
ki mo ku ñolezwi ka mupolofita
kuli: **6** 'Mi wena, Betelehema
wa mwa naha ya Juda, ha u mu-
leneñi o munyinyani ku feleleza
halaa bazamaisi ba Juda, kaku-
li ku wena ku ka zwa muzamai-
si, ya ka lisa sicaba sa ka sa Isi-
laele.'"

7 Cwale Heroda a bizeza
baana bao ba linuhi kwatuko
ni ku ba buzisisa nako ye ne i
bonahezi naleli. **8** Ha lumela
baana bao kwa Betelehema, a
li: "Mu ye mu yo batisisa mwa-
na yo mi ha se mu mu fuma-
ni, mu ni zibise ilikuli ni na ni
ye ni yo mu kubamela." **9** Mi
baana bao ba linuhi ha se ba
utwile manzwi a mulena ba fu-
nduka, mi ha mu bone! naleli ye
ne ba boni ha ne ba li kwa Upa
ya ba zamaya kwapili ku fite-
la i yema fahalimwaa ndu mo
ne ku inzi mwana. **10** Ha ba
bona naleli, ba nyakalala ha-
hulu. **11** Mi ha ba kena mwa
ndu, ba bona mwana, ni Maria,
mahe, mi ba wa ka mañwele ku
mu kubamela. Hape ba putulu-
la bufumu bwa bona ni ku mu
fa limpo, bo gauda, insense ye
sweu, ni mira. **12** Kono bake-
ñisa kuli ne ba lemusizwe ki Mu-

Mat 2:4* Sapili linzwi la muñoli ne li talusa mutu ya naa kopisa Mañolo, kono mwa miteñi ya Jesu, ne li talusa caziba wa Mulao wa Mushe ni muluti wa ona.

limu mwa tolo kuli ba si ke ba
kuta ku Heroda, ba kutela kwa
naha ya habo bona ka nzila i sili.
13 Ha se ba ile, lingeloi la Je-
hova la tela Josefa mwa tolo, la
li: "Zuha, u nge mwana ni mahe
mi u sabele kwa Egepita, u yo
ina kwateñi ku fitela ni ku bu-
lelela, kakuli Heroda u tuha a
zuma mwana kuli a mu bulaye."
14 Kiha zuha mi a nga mwana
ni mahe busihu ni ku ya kwa
Egepita, **15** mi a ina kwateñi
ku fitela Heroda a shwa. Taba
yeo ne i talelelize manzwi a naa
bulezwi ki Jehova ka mupolofi-
ta wa hae, kuli: "Ni bizize mwa-
naka ku zwa mwa Egepita."
16 Cwale Heroda ha boni kuli
naa pumilwe ki baana ba li-
nuhi, a bifa maswe, mi a laela
kuli bana ba bashimani kaufela
mwa Betelehema ni mwa likiliti
za yona kaufela ba bulaiwe, ku
kala ku ba lilimo ze peli ku tisa
mwatasi, ka ku ya ka nako ya
na buzisisize kwa baana ba linu-
hi. **17** Kamukwaocwalo kwa
talelezwa manzwi a naa bulezwi
ka Jeremia mupolofita, aa li:
18 "Kwa utwahala linzwi mwa
Rama, le li lila ni ku sikoka; ne
li Rahele ya lila bana ba hae, mi
naa sa lumeli ku omba-ombiwa
kakuli ha ba sa li yo."
19 Heroda ha saa shwile, li-
ngeloi la Jehova la tela Josefa
mwa tolo mwa Egepita, **20** mi
la li: "Nanuha, u nge mwana
ni mahe mi u ye mwa naha ya
Isilaele, kakuli ba ne ba bata
moyo wa mwana ba shwile."
21 Kiha nanuha mi a nga mwa-
na ni mahe ni ku kena mwa
naha ya Isilaele. **22** Kono ha
utwa kuli Arkelausi ki yena ya
naa busa sina mulena wa Judea,
fa situlo sa Heroda ndatahe, a
saba ku ya kwateñi. Mi kakuli
naa lemusizwe ki Mulimu mwa
tolo, a ya mwa naha ya Galilea
23 mi ha saa fitile a yaha mwa
muleneñi o bizwa Nazareta kuli
ku talelezwe manzwi a naa bu-
lezwi ka bapolofita, aa li: "U ka
bizwa Munazareta."

3 Mwa mazazi ao, Joani Mu-
kolobezi a taha ni ku to ku-
taza mwa lihalaupa* la Judea,
2 a li: "Mu bake, kakuli Mubu-
so wa kwa lihalimu u sutelezi."
3 Joani yo mane ki yena ya naa
bulezwi ka Isaya mupolofita ha
naa ize: "Ha mu teeleze! Yo mu-
ñwi u huweleza mwa lihalaupa,
u li, 'Mu lukise nzila ya Jehova!
Mu baakanye makululu a hae.'"
4 Kono Joani yo naa apezi sia-
palo sa boya bwa kamele ni ku
itama lukanda lwa litalo mwa
teka; mi lico za hae ne li linziye
ni linosi za mwa naheñi. **5** Ba
mwa Jerusalema ni ba mwa Ju-
dea kamukana ni mwa lilalanda
kaufela za Jordani kiha ba zwe-
la ku yena, **6** mi batu ba ko-
lobezwa ki yena mwa Nuka ya
Jordani, ba nze ba ipulela libi za
bona patalaza.
7 Ha bona Bafalisi* ni

Mat 3:1* Fo kikuli naha mo ku pila batu ba sikai ba ba yahile maambala.
7* Sikwata se ne si tumile sa bulapeli bwa Majuda mwa linako za baapositola.

Basaduki* ba bañata ba ba taha kwa naa kolobeleza, a li ku bona: "Mina bana ba limili, ki mañi ya mi lemusize ku saba kwa buhali bo bu taha? **8** Hakulicwalohe mu beye muselo o bonisa ku baka. **9** Mu si ke mwa ipulelela mwa lipilu za mina mu li: 'Ndataa luna ki Abrahama.' Kakuli na mi bulelela ni li Mulimu wa kona ku tahiseza Abrahama bana ku zwa fa macwe a. **10** Kakuli silepe si se si li kwa mibisi ya likota. Hakulicwalo kota kaufela ye sa beyi muselo o munde i ka lemiwa ni ku nepelwa mwa mulilo. **11** Na ni mi kolobeza ka mezi kabakala ku baka kwa mina, kono Ya ni taha mwamulaho yena u maata ku ni fita, mi ha ni na tukelo ya ku tubula makatulo a hae. Yena u ka mi kolobeza ka moya o kenile ni ka mulilo.* **12** Siulusiso* si mwa lizoho la hae, mi u ka huhula sihoto sa hae ku feleleza ni ku kubukanyeza buloto bwa hae mwa situli, kono u ka cisa muuku ka mulilo o sa koni ku timiwa."

13 Cwale Jesu a zwa mwa Galilea ku tela Joani kwa Jordani, kuli a kolobezwe ki yena. **14** Kono Joani a lika ku mu hanela, a li: "Ki na ya tokwa ku kolobezwa ki wena, u taha cwañi ku na?" **15** Mi Jesu a mu alaba, a li: "U si ni haneli, kakuli kwa lu lukela ku peta ze lukile kamukana ka nzila ye." Kihaa lisela ku mu hanela. **16** Jesu ha saa kolobelizwe, a pakisa ku zwa mwa mezi, mi ha mu bone! mahalimu a kwaluluha, mi Joani a bona moya wa Mulimu u shulumukela ku Jesu sina liiba. **17** Honafo kwa utwahala ni linzwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: "Yo ki Mwanaka, ya latwa, ye ni katelwa."

4 Cwale Jesu a iswa ki moya mwa lihalaupa ku yo likwa ki Diabulosi. **2** Ha saa itimile lico ka mazazi a mashumi a mane ni masihu a mashumi a mane, a lapa. **3** Ka yona nako yeo, Muliki a taha mi a mu bulelela, a li: "Haiba u mwanaa Mulimu, bulelela macwe a kuli a fetuhe buhobe."* **4** Kono Jesu a mu alaba, a li: "Ku ñozwi kuli: 'Mutu ha na ku pila buhobe feela, kono u ka pila ni ka linzwi kaufela le li zwa mwa mulomo wa Jehova.'"

5 Cwale Diabulosi a mu isa mwa muleneñi o kenile,* mi a mu yemisa fa muongola wa tempele, **6** mi a li ku yena: "Haiba u mwanaa Mulimu, tulela fafasi, kakuli ku ñozwi kuli: 'U ka laela mangeloi a hae, mi a ka ku akwela ka mazoho kuli lihutu la hao li si ke la kubwa ki licwe ni hanyinyani.'" **7** Jesu a mu alaba, a li: "Hape ku ñozwi kuli:

Mat 3:7* Sikwata se ne si tumile sa bulapeli bwa Majuda se ne si swalisana ni baprisita, ili se ne si sa lumeli kuli zuho ya bafu i teñi kamba kuli mangeloi a teñi. **11*** Fo kikuli, "u ka mi toza ka moya o kenile ni ku mi yundisa ka mulilo." **12*** Focolo ya ku ulusisa bubeke.

Mat 4:3* Kamba, "sico." **5*** Fo kikuli, "Jerusalema."

‘U si ke wa lika Jehova Mulimu
wa hao.’”
8 Diabulosi hape a mu isa fa
lilundu le li lumbile hahulu mi
a mu bonisa mibuso kamuka-
na ya lifasi ni kanya ya yona,
9 mi a li ku yena: “Ze kamuka-
na ni ka ku fa zona haiba u wa
feela ka mañwele ni ku ni lape-
la.” **10** Kono Jesu a li ku yena:
“Zwa Satani! Kakuli ku ñozwi
kuli: ‘Ki Jehova Mulimu wa hao
ye u lukela ku lapela, mi ki yena
feela a nosi ye u lukela ku sebe-
leza.’” **11** Diabulosi kihaa mu
siya, mi honafo mangeloi a taha
mi a kala ku mu kombwekela.
12 Cwale Jesu ha naa utwile
kuli Joani u tamilwe, a ya kwa
Galilea. **13** Ku zwa fo, ha zwi-
le mwa Nazareta, a to pila mwa
Kapernauma bukaufi ni liwa-
te* mwa likiliti za Zabuloni ni
za Nafetali, **14** kuli ku tale-
lezwe manzwi a naa bulezwi
ka Isaya mupolofita, ha naa
ize: **15** “Wena naha ya Zabu-
loni ni naha ya Nafetali, kwa
nzila ya liwate,* mwa buse bwa
Jordani, wena Galilea wa maca-
ba! **16** Batu ba ba mwa lififi ne
ba boni liseli le lituna, mi haili
ba ba mwa sibaka sa muluti wa
lifu bona, ne ba pazulezwi ki li-
seli.” **17** Ku zwa ka yona nako
yeo, Jesu a kalisa ku kutaza, a
li: “Mu bake, kakuli Mubuso wa
kwa lihalimu u sutelezi.”
18 Ha naa kulisa Liwate la
Galilea,* a bona bo mutu ni mu-
nyanaa hae, Simoni ya bizwa Pi-
trosi, ni munyanaa hae Andrea-
si,# ba nze ba nepela kanyandi
mwa liwate, kakuli ne li ma-
ndui. **19** Mi a li ku bona: “Mu
ni latelele, mi ni ka mi fetula ba-
yambi ba batu.” **20** Mi honafo
ba siya tunyandi, ba mu latelela.
21 Ha zwile fo, a bona ba bañwi
ba babeli, bo mutu ni munyanaa
hae, Jakobo mwanaa Zebedea ni
munyanaa hae Joani, ba li mwa
sisepe ni ndataa bona Zebedea,
ba onga tunyandi twa bona, mi a
ba biza. **22** Mi honafo ba siya
sisepe ni ndataa bona, ba mu la-
telela.
23 Cwale a ya mwa Galilea
kaufela, a nze a luta batu mwa
masinagoge* a bona ni ku kuta-
za taba ye nde ya Mubuso ni ku
folisa mifuta kaufela ya matuku
ni buyanga bwa mifuta kaufela
kwa batu. **24** Mi libubo la hae
la utwahala mwa Siria kaufela,
mi ba mu tiseza bakuli kaufela,
ba ne ba ziyelizwe ki matuku ni
makulanu aa shutana-shutana,
ba ne ba kenwi ki madimona ni
ba kanono ni ba ba omelezi luña-
ñali, mi a ba folisa. **25** Mi he
buñata bo butuna bwa mu late-
lela ku zwa mwa Galilea ni mwa

Mat 4:13* Liwate la Galilea. **15*** Li lukela ku ba Liwate la Mediteranea. Kono ba bañwi ba li ki Liwate la Galilea.

Mat 4:18* Lona liwate leo mane ki lisa; mwa Bibele hape li bizwa lisa la Genesareta, lisa la Galilea, ni lisa la Tiberiya. **18#** Muñolelo wa Sigerike ha u bonisi kuli yo muhulu ne li mañi mwahalaa Simoni ni Andreasi. **23*** “Sinagoge” ki sibaka mo ne ba kopanelanga Majuda ka mulelo wa ku lapela ni ku bala mañolo.

Dekapolisi* ni mwa Jerusalema
ni mwa Judea ni mwa buse bo
buñwi bwa Jordani.

5 Jesu ha bona buñata, a ka-
mbama fa lilundu, mi ha saa
inzi fafasi, balutiwa ba hae ba
taha ku yena. **2** Kiha atumu-
lusa mulomo ni ku kala ku ba
luta, a li:

3 "Tabo ki ya ba ba lemuha
kuli ba tokwa za Mulimu,* ka-
kuli Mubuso wa kwa lihalimu ki
wa bona.

4 "Tabo ki ya ba ba lila, kaku-
li ba ka omba-ombiwa.

5 "Tabo ki ya ba ba ishuwa,
kakuli ba ka yola saanda sa li-
fasi.

6 "Tabo ki ya ba ba utwa tala
ni linyolwa* la ku luka, kakuli
ba ka kuliswa.

7 "Tabo ki ya ba ba na ni mu-
hau, kakuli ba ka hauhelwa.

8 "Tabo ki ya ba ba na ni pilu
ye kenile, kakuli ba ka bona Mu-
limu.

9 "Tabo ki ya ba ba batiseza
ba bañwi kozo, kakuli ba ka bi-
zwa bana ba Mulimu.

10 "Tabo ki ya ba ba nyandi-
selizwe ku luka, kakuli Mubuso
wa kwa lihalimu ki wa bona.

11 "Tabo ki ya mina batu ha
ba mi shubula ni ku mi nyandi-
sa ni ku mi tameleza bumaswe
bwa mifuta kaufela kabakala
ka. **12** Mu tabe mi mu nyaka-
lale, kakuli mupuzo wa mina ki
o mutuna kwa lihalimu, kakuli
ki mo ne ba nyandiselize bapolo-
fita ba ne ba li teñi pili ku mina.

13 "Mina mu lizwai la lifasi,
kono haiba lizwai li sampuka,
li ka kutelwa cwañi ki maata a
lona? Ha li sa na tuso ni hanyi-
nyani kwandaa ku li latela fee-
la kwande ko li ka yo hatikelwa
ki batu.

14 "Mina mu liseli la lifasi.
Muleneñi ha u yahilwe fa lilu-
ndu ha u koni ku patwa.
15 Batu ba tukisanga lambi ni
ku i toma fa ñandaleza,* isiñi
mwa sizuma,# mi i monyehela-
nga batu kaufela ba ba li mwa
ndu. **16** Kamukwaoswana, li-
seli la mina li monyehele batu
cwalo, kuli ba bone misebezi ya
mina ye minde mi ba kanyise
Ndataa mina ya kwa lihalimu.

17 "Mu si hupuli kuli ni tilo
yundisa Mulao* kamba manzwi
a bapolofita. Ni tezi ku to tale-
leza, isi ku yundisa, **18** kakuli
ni mi bulelela niti kuli ku bunolo
kuli lihalimu ni lifasi li sinye-
he, ku fita kuli taku i liñwi ye
nyinyani ku feleleza mwa Mu-
lao kamba kalulonyana ya yona,
i sinyehe, lika kaufela li si ka
ezahala. **19** Hakulicwalohe,
mutu ufi kamba ufi ya tula o mu-
ñwi wa milao ye ye minyinyani
ku feleleza mi u luta batu ku
eza cwalo, u ka bizwa 'yo munyi-

Mat 4:25* Kamba, "mileneñi ye lishumi." **5:3*** Kamba, "ba ba kupa moya." Toloko ya linzwi ka linzwi, "babotana kwa neku la moya." **6*** Fo kikuli, "ku nyolelwa hahulu."

Mat 5:15* Fo ku tomiwanga lilambi. **15#** Sizuma sa ku pimela lico ze omile (mabele, mauza, mbonyi ni cwalocwalo). **17*** Mulao wa naa file Mulimu kwa Maisilaele ka Mushe, sina muyemeli, mwa Lihalaupa la Sinai.

nyani ku feleleza' mwa* Mubuso
wa kwa lihalimu. Kono haili ya i
mamela ni ku i luta batu, yena u
ka bizwa 'yo muhulu' mwa# Mu-
buso wa kwa lihalimu. **20** Ka-
kuli na mi bulelela ni li haiba ku
luka kwa mina ku sa fiti ku luka
kwa bañoli ba Mulao ni Bafalisi,
mo mu ta shwela ku kena mwa
Mubuso wa kwa lihalimu.

21 "Mu utwile kuli ne ku bu-
lelezwi baikale kuli: 'U si ke wa
bulaya yo muñwi, mi mutu ufi
kamba ufi ya bulaya yo muñwi u
ka atulwa mwa kuta ye nyinya-
ni.' **22** Kono na, na mi bulele-
la ni li mutu kaufela ya zwelapili
ku bifela mwanahabo yena u ka
atulwa mwa kuta ye nyinyani,
kono mutu ufi kamba ufi ya lwa-
ha mwanahabo yena u ka atu-
lwa mwa Kuta ye Tuna, mi hai-
li mutu ufi kamba ufi ya bulelela
mwanahabo yena kuli, 'Wena si-
kuba tuwe!' yena u ka swanelwa
ki ku nepelwa mwa Gehena* ya
mulilo.

23 "Cwalehe ha u tisa mpo ya
hao kwa aletare mi ha u li kwa-
teñi u hupula kuli mwanahenu
wa ku bilaela, **24** u siye mpo
ya hao fapilaa aletare, mi u ye.
Pili u yo kutisana pilu ni mwa-
nahenu, mi cwale ha se u kuti-
le, u fe mpo ya hao.

25 "U pakise ku tatulula li-
taba ni mutu ya ku zekisa ha
mu sa li ni yena mwa nzila kuli
mwendi a si ke a ku isa fapi-
laa muatuli mi muatuli a ku
beye mwa mazoho a sikombwa
sa kuta, mi u kenywe mwa to-
longo. **26** Kaniti na ku bulele-
la ni li: Mo u ka shwela ku zwa
mwateñi ku fitela u lifa sheleñi
ya mafelelezo ye nyinyani ku fe-
leleza.

27 "Mu utwile kuli ne ku bu-
lezwi kuli: 'U si ke wa buka.'
28 Kono na, na mi bulelela ni
li, mutu kaufela ya swalelela ku
talima musali mi a mu lakaza u
se a bukile kale ni yena mwa
pilu ya hae. **29** Cwale haiba
liito la hao la bulyo la ku sitata-
lisa, u li kule mi u li nepele kwa-
hule ni wena. Kakuli se sinde
ku wena ki ku latehelwa ki sila-
ma si li siñwi fa mubili wa hao
ku fita kuli mubili wa hao mu-
tumbi u nepelwe mwa Gehena.
30 Mi haiba lizoho la hao la bu-
lyo la ku sitatalisa, u li pume mi
u li nepele kwahule ni wena. Ka-
kuli se sinde ku wena ki ku la-
tehelwa ki silama si li siñwi fa
mubili wa hao ku fita kuli mubi-
li wa hao mutumbi u felele mwa
Gehena.

31 "Hape ne ku bulezwi kuli:
'Mutu ufi kamba ufi ya leleka
musalaa hae, a mu fe liñolo la te-
leko.' **32** Kono na, na mi bule-
lela ni li mutu kaufela ya leleka
musalaa hae isi ka libaka la bu-
hule u mu beya mwa muliko wa
bubuki, mi mutu ufi kamba ufi
ya nyala musali ya lelekilwe, wa
buka.

33 "Hape mu utwile kuli ne
ku bulelezwi baikale kuli: 'U si

Mat 5:19* Fo kikuli, "haa na ku kena mwa." **19#** Fo kikuli, "u ka kena mwa." **22*** Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9.

ke wa konka ni ku palelwa ku
peta se u itamile, kono u pete
buitamo bwa hao ku Jehova.'
34 Kono na, ni mi bulelela kuli:
U si ke wa konka ni hanyinyani,
ibe ka lihalimu, kakuli ki lubo-
na lwa Mulimu; **35** kamba ka
lifasi, kakuli ki sipula sa mahu-
tu a hae; kamba ka Jerusalema,
kakuli ki muleneñi wa Mulena
yo mutuna. **36** U si ke wa ko-
nka nihaiba ka toho ya hao, ka-
kuli ha u koni ku fetula muli-
li u li muñwi, ku u eza busweu
kamba bunsu. **37** Kono ha mu
li 'eni,' i be eni honacwalo, mi
'awa' ya mina, i be awa hona-
cwalo, kakuli se si ekezwa kwa-
teñi si zwa ku ya maswe.

38 "Mu utwile kuli ne ku bu-
lezwi kuli: 'Liito ka liito ni lii-
no ka liino.' **39** Kono na, ni
mi bulelela kuli: U si ke wa ku-
tiseza mutu ya maswe, kono
ufi kamba ufi ya ku bakula kwa
lilama la hao la bulyo, u
mu sikamiseze ni la nzohoto.
40 Mi haiba mutu u bata ku ku
isa kwa kuta kuli a ku amuhe
siapalo sa hao sa mwahali, u mu
fe a ngelele ni siapalo sa hao sa
fahalimu, **41** mi haiba mutu a
ku hapeleza ku zamaya ni yena
maili i liñwi, u zamaye ni yena li-
maili ze peli. **42** U fe mutu ya
ku kupa, mi u si ke wa tima ya
bata ku kolota ku wena.

43 "Mu utwile kuli ne ku bu-
lezwi kuli: 'U lukela ku lata
wahenu mi u toye sila sa hao.'
44 Kono na, ni mi bulelela kuli:
Mu zwelepili ku lata lila za mina
ni ku lapelela ba ba mi nya-
ndisa, **45** kuli mu ipake ku ba
bana ba Ndataa mina ya kwa li-
halimu, kakuli yena u pazulise-
za ba ba maswe ni ba bande li-
zazi la hae mi u neliseza pula
ba ba lukile ni ba ba si ka luka.
46 Kakuli haiba mu lata ba ba
mi lata, ki ufi mupuzo o mu
ka amuhela? Kana batelisi ni
bona hasi mo ba ezeza cwalo?
47 Mi haiba mu lumelisa feela
banabahabo mina, mu fita ba
bañwi mwañi? Kana bamacaba
ni bona hasi mo ba ezeza cwalo?
48 Mu lukela ku petahala, sina
Ndataa mina ya kwa lihalimu
ha li ya petahalile.

6 "Mu tokomele kuli mu si
ke mwa bonisanga ku luka
kwa mina fapilaa nyangela kuli
mu bonwe ki batu; hakusicwa-
lo, ha mu na ku fumana mupuzo
ku Ndataa mina ya kwa lihali-
mu. **2** Hakulicwalo ha u fa li-
mpo za sishemo, u si ke wa liza
tolombita pili, sina mo ba ezeza
baipi mwa masinagoge ni mwa
mikwakwa kuli ba kanyiswe ki
batu. Kaniti na mi bulelela ni
li: Ba sweli ku amuhela mupuzo
wa bona ka ku tala. **3** Kono
wena, ha u fa limpo za sishemo,
lizoho la hao la nzohoto li si ke
la ziba se si ezwa ki la bulyo,
4 kuli limpo za sishemo sa hao
li be za kwa mukunda. Mi cwa-
le Ndataho ya bona kwa muku-
nda, u ka ku kutiseza.

5 "Mi hape ha mu lapela, mu
si ke mwa eza sina baipi, ka-
kuli bona ba lata ku lapela ba
yemi mwa masinagoge ni mwa
manganandila kuli ba bonwe ki

batu. Kaniti na mi bulelela ni
li: Ba sweli ku amuhela mupuzo
wa bona ka ku tala. **6** Kono
wena ha u lapela, u kene mwa
muzuzu wa hao, mi ha se u kwa-
lile sikwalo, u lapele ku Ndata-
ho ya kwa mukunda. Mi cwale
Ndataho ya bona kwa muku-
nda, u ka ku kutiseza. **7** Mi ha
u lapela, u si ke wa kuta-kutela
ku bulela manzwi a swana, sina
mo ba ezeza bamacaba, kaku-
li ba nahana kuli ba ka utwiwa
ka ku itusisa manzwi a mañata.
8 Hakulicwalo mu si ke mwa
ikeza sina bona, kakuli Mulimu,
Ndataa mina, u ziba ze mu to-
kwa mane mina mu si ka li kupa
kale.

9 "Mi cwale mina mu lapele
cwana, mu li:

"'Ndataa luna ya kwa lihali-
mu, libizo la hao li keniswe.
10 Mubuso wa hao u tahe. Tato
ya hao i ezwe fa lifasi, sina mo
i ezezwa kwa lihalimu. **11** U
lu fe kacenu buhobe* bwa luna
bwa zazi le, **12** mi u lu swale-
le lifoso* za luna, sina ni luna mo
lu swalelezi ba ba lu foselize.#
13 U lu tuse ku sa kena mwa
muliko,* mi u lu lamulele ku ya
maswe.'

14 "Kakuli haiba mu swale-
la batu lifoso za bona, Ndataa
mina ya kwa lihalimu ni yena
u ka mi swalela; **15** kono hai-
ba mu sa swaleli batu lifoso za
bona, Ndataa mina ni yena ha
na ku mi swalela lifoso za mina.

16 "Ha mu itima lico, mu tu-
hele ku iponahaza maswabi fa
lipata sina mo ba ezeza baipi,
kakuli ba sinya lipata za bona
kuli ba bonwe ki batu kuli ba
itima lico. Kaniti na mi bule-
lela ni li: Ba sweli ku amuhe-
la mupuzo wa bona ka ku tala.
17 Kono wena ha u itima lico, u
tole mafula kwa toho mi u tape
kwa pata **18** kuli batu ba si ke
ba lemuha kuli wa itima lico,
kono ku lemuhe feela Ndataho
ya kwa mukunda. Mi cwale Nda-
taho ya bona kwa mukunda, u
ka ku kutiseza.

19 "Mu tuhele ku ikubuka-
nyeza bufumu mwa lifasi, mo ku
na ni mafele ni mafumi a kona
ku sinya ni mo ku na ni ma-
sholi ba ba kona ku punya ni
ku uzwa. **20** Kono mu ikubu-
kanyeze bufumu kwa lihalimu,
ko ku si na mafele ni mafumi
a kona ku sinya ni ko ku si na
masholi ba ba kona ku punya ni
ku uzwa. **21** Kakuli ko ku inzi
bufumu bwa hao, ki ko i inzi ni
pilu ya hao.

22 "Lambi ya mubili ki liito.
Cwale haiba liito la hao li tali-
mezi feela nto i liñwi, mubili wa
hao kaufela u ka ba mwa liseli.
23 Kono haiba liito la hao li ta-
limezi ze maswe, mubili wa hao
kaufela u ka ba mwa lififi. Hai-
ba liseli le li ku wena ki lififi luli,
u zibe lififi leo ki le lituna luli!

24 "Ha ku na mutu ya kona
ku sebeleza malena ba babeli,

Mat 6:11* Kamba, "sico." **12*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "likoloti." **12#** Toloko ya linzwi ka linzwi, "ba ba lu kolotezi." **13*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "u si ke wa lu kenya mwa muliko."

kakuli u ka toya a li muñwi ni
ku lata yo muñwi kamba u ka
sepahala ku a li muñwi ni ku
shwaula yo muñwi. Ha mu koni
ku sebeleza Mulimu ni Bufumu.
25 "Kabakaleo ni mi bulele-
la kuli: Mu tuhele ku bilaela za
mioyo ya mina, ka ze mu ka ca
kamba ze mu ka nwa kamba ku
bilaela za mibili ya mina, ka ze
mu ka apala. Kikuli moyo hasi
wa butokwa ku fita sico, ni mu-
bili hasi wa butokwa ku fita sia-
palo? **26** Ha mu bone linyu-
nywani za lihalimu; ha li cali
peu kamba ku kutula kamba ku
kubukanya mwa matuli. Niteñi
Ndataa mina ya kwa lihalimu
wa li fepa. Kana mina ha mu ba
butokwa hahulu ku fita linyu-
nywani? **27** Ki mañi ku mina
ya kona ku ekeza nihaiba fee-
la hanyinyani kwa butelele bwa
bupilo bwa hae kabakala ku bi-
laela? **28** Mi ka za taba ya lia-
palo, kiñi ha mu bilaela? Mu
itute kwa mutala wa mwa hu-
lela mayangayanga a mwa na-
heñi; ha beleki, kamba ku ota
bwanda; **29** kono na mi bule-
lela ni li, mbali yena Salumoni,
mwa kanya ya hae kaufela, a li
ku ba a kabe sina le liñwi la ona.
30 Cwale haiba Mulimu u ape-
sa cwalo limela za mwa naheñi,
ze li teñi kacenu mi kamuso li
nepelwa mwa mulilo, kana a si
ke a mi apesa cwalo ni mina,
mane ni ku fita, mina ba tumelo
ye nyinyani? **31** Cwalehe mu
si ke mwa bilaela ni hanyinyani
kuli, 'Lu ka cañi?' kamba, 'Lu
ka nwañi?' kamba, 'Lu ka apala-
ñi?' **32** Kakuli zeo kaufela ki
lika ze ba tukufalezwi ku bata
bamacaba. Ndataa mina ya kwa
lihalimu wa ziba kuli mwa li to-
kwa zeo kamukana.
33 "Cwale mu zwelepili ku
bata pili Mubuso ni ku luka kwa
hae, mi linto ze ñwi zeo kamu-
kana mu ka li ekelezwa kwate-
ñi. **34** Kamukwaocwalo mu si
ke mwa bilaela za kamuso, ka-
kuli la kamuso li taha ni lipilae-
lo za lona. Lizazi ni lizazi li lika-
nwa ki maziyezi a lona.

7 "Mu tuhele ku atula ba ba-
ñwi kuli ni mina mu si ke
mwa atulwa, **2** kakuli mu ka
atulwa ka katulo ye mu atu-
la ba bañwi, mi mu ka likanye-
zwa ka tikanyo ye mu likanyeza
ba bañwi. **3** Cwalehe u tali-
melañi kacwañi ka ka mwa liito
la mwanahenu ku siya musu-
mo o mwa liito la hao ka sibili?
4 Kamba u kona ku bulelela
cwañi mwanahenu kuli, 'Lise-
la ni zwise kacwañi ka ka mwa
liito la hao,' hailifo wena u na
ni musumo ku la hao? **5** Wena
muipi! Pili zwisa musumo o
mwa liito la hao ka sibili, kiho-
na u ka bona hande mwa ku zwi-
seza kacwañi ka ka mwa liito la
mwanahenu.
6 "Mu si ke mwa fa linja lika
ze kenile, kamba ku nepela lipe-
lela za mina kwa likulube kuli li
si ke za li hatikela feela ka ma-
hutu mi za mi fetuhela ni ku mi
holofaza.
7 "Mu tundamene ku kupa,
mi mu ka fiwa; mu tundame-
ne ku bata, mi mu ka fumana;

mu tundamene ku ngongota, mi
mu ka kwalulelwa. **8** Kakuli
mutu kaufela ya kupa wa fiwa-
nga, mi mutu kaufela ya bata
wa fumananga, mi mutu kau-
fela ya ngongota wa kwalule-
lwanga. **9** Ku bulela niti, ki
mañi ku mina ya ka fa mwa-
naa hae licwe haa mu kupile
sinkwa? **10** Kamba ya ka mu
fa noha haiba yena a mu kupa
tapi? **11** Cwale mbali mina, ba
ba maswe, mu ziba ku fa limpo
ze nde kwa bana ba mina, ku
cwañi Ndataa mina ya kwa liha-
limu, yena u ka mi fita hahulu
mwa ku fa lika ze nde ku ba ba
mu kupa!
12 "Hakulicwalo, lika kaufe-
la ze mu bata kuli batu ba mi
ezeze, mu ba ezeze zona mina.
Seo mane ki sona se si taluswa
mwa Mulao wa Mushe ni mwa li-
buka za bapolofita.
13 "Mu kene mwa munyako
o kumbani kakuli mukwakwa o
atami u ya kwa sinyeho, mi ba
ba kena ku ona ki ba bañata;
14 kono munyako o ya kwa bu-
pilo u kumbani ni mukwakwa
wa teñi ki o musisani, mi ba ba
u fumana ki ba sikai.
15 "Mu tokomele bapolofita
ba buhata ba ba taha ku
mina mwa liapalo za lingu, kono
mwahali ki maakanyani aa pa-
nile. **16** Mu ka ba ziba ka mi-
selo ya bona. Kuli ku na ni ba ba
kona ku yanga sisansa sa veine
kwa mikakani kamba ku koyo-
la lifeiga kwa mikona? **17** Ka-
mukwaoswana, kota ye nde ka-
ufela i beyanga muselo o
munde, kono kota kaufela ye
maswe i beyanga muselo o ma-
swe. **18** Kota ye nde ha i koni
ku beya muselo o maswe; mi
kota ye maswe ha i koni ku beya
muselo o munde. **19** Kota ka-
ufela ye sa beyi muselo o mu-
nde ya lemiwa ni ku nepelwa
mwa mulilo. **20** Hakulicwalo-
he, batu bao, mu ka ba ziba ka
miselo ya bona.
21 "Haki mutu kaufela ya li
ku na, 'Mulena, Mulena,' ya ka
kena mwa Mubuso wa kwa liha-
limu, kono ku ka kena ya eza
tato ya Ndate ya kwa lihalimu.
22 Ba bañata mwa lizazi leo ba
ka li ku na: 'Mulena, Mulena,
kana ne lu si ka polofita ka libi-
zo la hao ni ku leleka madimona
ka libizo la hao ni ku eza mise-
bezi ye maata* ka libizo la hao?'
23 Kono cwale kiha ni ka ba bu-
lelela kuli: Na li ku ba ni mi zibe!
Ha mu zwe ku na, mina ba ba si
na mulao!
24 "Hakulicwalohe, mutu ka-
ufela ya utwa manzwi a ka a, ni
ku a mamela, u ka bapanywa ku
muuna ya butali, ya naa yahi-
le ndu ya hae fa licwe. **25** Mi
pula ya suluha mi muunda wa
bayula ni moya wa fuka ni ku
lenga ndu yeo, kono ne i si ka
wa, kakuli ne i tomilwe fa licwe.
26 Kono mutu kaufela ya utwa
manzwi a ka a, ni ku sa a mame-
la, u ka bapanywa ku muuna wa
sikuba ya naa yahile ndu ya hae
fa mushabati. **27** Mi pula ya
suluha mi muunda wa bayula ni

Mat 7:22* Kamba, "limakazo."

moya wa fuka ni ku nata ndu
yeo, mi ya wa, mi muwelo wa
teñi ne li o maswe."
28 Cwale Jesu ha felize ku
bulela manzwi ao, buñata
bwa komoka hahulu mulutelo
wa hae, **29** kakuli naa ba luta
sina mutu ya na ni maata isi
sina bañoli ba bona ba Mulao.

8 Jesu ha saa shetumukile fa
lilundu buñata bo butuna
bwa mu latelela. **2** Mi ha mu
bone! kwa taha muuna wa mbingwa mi a kala ku mu kubamela, a li: "Mulena, ha u lata, wa
kona ku ni kenisa." **3** Cwale
Jesu a otolola lizoho la hae, a
mu swala, mi a li: "Na lata. U
kene." Mi honafo mbingwa ya
hae ya fela. **4** Jesu kiha li ku
yena: "U tokomele kuli ha u bulelelі mutu taba ye, kono u ye, u
yo iponahaza ku muprisita, mi
u fe mpo ya naa laezi Mushe,
kuli ibe bupaki ku bona."
5 Jesu ha kena mwa Kapernauma, a katanyezwa ki muzamaisi wa masole,* mi a mu kupa
ka taata, **6** a li: "Muñali, mutangaa ka u lapami mwa ndu, u
omelezi luñañali, mi u ziyelehile
luli." **7** Jesu a li ku yena: "Ni
to mu folisa ha ni ka fita kwateñi." **8** Muzamaisi wa masole a
mu alaba kuli: "Muñali, ha ku ni
swaneli na, kuli u kene mwatasaa situwa sa ndu ya ka, kono u
bulele feela linzwi mi mutangaa
ka u ka fola. **9** Kakuli, ni na,
ni na ni ba ba ni zamaisa, mi ku
na ni masole be ni zamaisa, ha
ni bulelela yo muñwi kuli, 'Ha
ku ye!' wa ya, mi ku yo muñwi
ha ni li, 'Taha!' wa taha, mi ha
ni li ku mutangaa ka, 'Eza se!'
wa si eza." **10** Jesu ha utwa
cwalo, a komoka mi a bulelela
ba ne ba mu latelela, a li: "Ni
mi bulelela niti: Na li ku ba ni
bone mutu wa tumelo ye tuna
cwalo mwa Isilaele. **11** Kono
ni li ku mina, ba bañata ba ka
taha ku zwa kwa upa ni kwa
wiko mi ba ka to ina kwa tafule
ni Abrahama ni Isaka ni Jakobo
mwa Mubuso wa kwa lihalimu;
12 kono bana ba mubuso bona
ba ka nepelwa kwande mwa lififi. Mi kona ko, ki kona ko ba
ka yo lilela ni ku kweca meeno."
13 Cwale Jesu a li ku muzamaisi wa masole: "Zamaya. Ku ezahale ku wena ku likana feela ni
tumelo ya hao." Mi mutangaa
hae a fola ka yona nako yeo.
14 Mi Jesu ha kena mwa ndu
ya Pitrosi, a bona mukwenyanaa Pitrosi wa musali, u lobezi,
a kula fibele. **15** Cwale Jesu
a mu swala kwa lizoho, mi fibele ya hae ya fela, mi a zuha
ni ku kala ku mu kombwekela.
16 Kono kwa manzibwana, ba
mu tiseza batu ba bañata ba ne
ba kenwi ki madimona, mi a lelekisa mioya ka linzwi feela, mi
a folisa ba ne ba kula kaufela,
17 kuli ku talelezwe manzwi a
naa bulezwi ka Isaya mupolofita, aa li: "Ki yena yaa ngile ma-

---

Mat 8:5* Kamba, "mulauli wa masole ba mwanda," fo kikuli, lisole ya naa zamaisa masole ba mwanda mwa mpi ya Maroma.

kulanu a luna ni ku lwala matu-
ku a luna.”
18 Jesu ha bona buñata bo bu
mu beile mwahali, a laela ba-
lutiwa ba hae kuli ba fuluhe-
le mwa buse bo buñwi. **19** Mi
muñoli yo muñwi wa Mulao a
taha mi a li ku yena: “Muluti,
ni ka ku latelela ko u ya kaufe-
la.” **20** Kono Jesu a li ku yena:
“Bo luwawa ba na ni misima,
ni linyunywani za lihalimu li na
ni liyaleto, kono Mwanaa mutu
haa na fa ku samela toho ya
hae.” **21** Mi yo muñwi wa ba-
lutiwa ba hae a li ku yena: “Mu-
lena, ni lumeleze ni ye pili, ni yo
pumbeka bo ndate.” **22** Jesu a
li ku yena: “U zwelepili ku ni la-
telela, mi u lisele bafu ba pu-
mbeke bafu ba bona.”
23 Mi ha saa longani mwa si-
sepe, balutiwa ba hae ba mu la-
telela. **24** Cwale ha mu bone!
kwa zuha liñungwa le lituna
mwa liwate, kuli mane sisepe
ne si apeswa ki mandinda; kono
Jesu yena naa lobezi. **25** Mi
balutiwa ba hae ba yo mu zusa,
ba li: “Mulena, lu pilise, lwa
shwa!” **26** Kono a li ku bona:
“Mu sabiswa kiñi, mina ba tu-
melo ye nyinyani?” Kihaa yema,
a kalimela moya ni liwate, mi
kwa ombala luli. **27** Cwale ba-
lutiwa ba hae ba komoka, ba li:
“Ki mutu ya cwañi yo? Nihaiba
moya ni liwate za mu utwa.”
28 Ha saa fitile mwa buse,
mwa naha ya Magadareni,* a
katanyezwa ki baana ba babeli
ba ne ba kenwi ki madimona,
ba zwa kwa mabita, ne ba sabi-
sa hahulu, kuli mane ha ku na
mutu ya naa na ni bundume bwa
ku fita mwa nzila yeo. **29** Mi
ha mu bone! ba huweleza, ba li:
“Lu na ni taba mañi ni wena,
Mwanaa Mulimu? Kana u tezi
ku to lu tukufaza nako ye tomi-
lwe i si ka fita kale?” **30** Kono
kwahule ni bona ne ku na ni mu-
tapi o mutuna wa likulube ze
ne fula. **31** Cwale madimona
a kala ku mu kupa ka taata, a
li: “Haiba wa lu leleka, u lu lu-
mele mwa mutapi wa likulube.”
32 Kihaa li ku ona: “Ha mu ye!”
Madimona ao a lumpuka ni ku
yo itongeta mwa likulube, mi
ha mu bone! mutapi kamuka-
na wa matela fa liñope ni ku yo
wela mwa liwate, mi wa shwe-
la mwa mezi. **33** Kono bali-
sana ba baleha, mi ha ba fiti-
le mwa muleneñi, ba biha litaba
kaufela, ni za baana ba ne ba
kenwi ki madimona. **34** Mi ha
mu bone! ba mwa muleneñi ka-
ufela ba kamuha ku yo katanye-
za Jesu, mi ha se ba mu boni,
ba mu kupa ka taata kuli a zwe
mwa likiliti za bona.

9 Cwale Jesu a kena mwa si-
sepe, a silela mwa buse, mi
a ya mwa muleneñi wa habo.*
2 Mi ha mu bone! ba mu tise-
za muuna ya omelezi luñaña-
li ya lapami fa bulobalo. Jesu

Mat 8:28* “Naha ya Mageraseni” kwa Mrk 5:1; Lu 8:26.

Mat 9:1* Fo kikuli, Kapernauma, munzi mwa naa pilanga Jesu hañata ha naa kutaleza mwa Galilea.

ha bona tumelo ya bona, a li ku
muuna wa luñañali: "Ha ku tiye
pilu, mwanaka! Libi za hao li
swalezwi." **3** Mi ha mu bone!
ba bañwi ba bañoli ba Mulao
kiha ba bulelisana ba li: "Mutu
yo wa nyefula." **4** Mi Jesu, ka
ku ziba mihupulo ya bona, a li:
"Kiñi ha mu nahana ze maswe
mwa lipilu za mina? **5** Ka mu-
tala, se si bunolo ki sifi, ku bule-
la kuli, 'Libi za hao li swalezwi,'
kamba kuli, 'Yema u zamaye'?
6 Kono kuli mu zibe kuli Mwa-
naa mutu u na ni maata fa lifa-
si a ku swalela libi—" kihaa li
ku ya omelezi luñañali: "Yema,
u nge bulobalo bwa hao, mi u
ikele kwa ndu ya hao." **7** Kiha
yema ni ku ya kwa ndu ya hae.
8 Buñata ha bu bona cwalo,
bwa saba hahulu, mi bwa kanyi-
sa Mulimu, ya file batu maata a
cwalo.

9 Jesu ha zwa fo, a bona
muuna ya bizwa Mateu ya naa
inzi fa ofisi ya mutelo, mi a li ku
yena: "U ni latelele." Kiha yema
ni ku mu latelela. **10** Hasamu-
laho, ha naa li kwa tafule mwa
ndu, batelisi ni baezalibi ba ba-
ñata ba taha mi ba to ina kwa ta-
fule ni Jesu ni balutiwa ba hae.
11 Kono Bafalisi ha ba bona
cwalo ba kala ku bulelela balu-
tiwa ba hae kuli: "Ki kabakala-
ñi muluti wa mina ha ca ni ba-
telisi ni baezalibi?" **12** Jesu a
ba utwa, mi a li ku bona: "Batu
ba ba iketile ha ba tokwi mula-
fi, ba ba mu tokwa ki ba ba kula.
13 Cwalehe mu ye, mu yo ituta
saa talusa manzwi a: 'Ni lata si-
shemo isiñi sitabelo.' Kakuli ni
tezi ku to biza baezalibi, isiñi
batu ba ba lukile."

14 Cwale balutiwa ba Joani
ba taha ku Jesu mi ba mu buza,
ba li: "Ki kabakalañi luna ni Ba-
falisi ha lu itimanga lico kono
balutiwa ba hao bona ha ba ezi
cwalo?" **15** Jesu kihaa li ku
bona: "Balikani ba munyali ba
ka tokwelañi ku lila, munyali
ha sa li ni bona? Kono mazazi a
ka taha muta munyali a ka zwi-
swa ku bona, mi ka nako yeo
ba ka itima lico. **16** Ha ku na
mutu ya ka lukela simanahani
se sinca fa siapalo sa fahalimu
se si supezi, kakuli simanaha-
ni se sinca si ka pazula siapalo
se si supezi mi fo ku pazuhile ku
ka ekezeha hahulu ni ku fita.
17 Mi batu ha ba selangi waine
ye nca mwa mikotana ya wai-
ne* ya kale. Haiba ba eza cwalo,
mikotana ya waine ya pazuha
mi waine ya suluha ni mikotana
ya sinyeha. Kono batu ba sela-
nga waine ye nca mwa mikota-
na ya waine ye minca, mi bube-
li bwa lika zeo za bukelezwa."

18 Jesu ha naa sa ba bulelela
litaba zeo, kwa taha mubusi yo
muñwi mi a kala ku mu kuba-
mela, a li: "Ha lu bulela cwana
mwanaka wa musizana u swa-
nela ku ba ya shwile, kono ha ku
te u to beya lizoho la hao faha-
limwaa hae, mi u ka pila."

19 Jesu kihaa yema, a kala ku
mu latelela; mi balutiwa ba hae

Mat 9:17* Mukotana o ezizwe fa matalo a folofolo.

ni bona ba mu latelela. **20** Mi
ha mu bone! musali yo muñwi ya
naa kulile mweya lilimo ze li-
shumi ka ze peli kiha taha kwa-
mulaho mi a swala kwa mu-
ngundo wa siapalo sa hae sa
fahalimu, **21** kakuli naa bule-
la mwa pilu ya hae, a li: "Hai-
ba ni swala feela kwa siapalo
sa hae sa fahalimu, ni ka fola."
22 Jesu a itemuna mi ha mu
boni, a li: "Ha ku tiye pilu, mwa-
naka! Tumelo ya hao i ku folisi-
ze." Mi ku zwa ka yona nako yeo
musali yo a fola.

23 Cwale Jesu ha kena mwa
ndu ya mubusi, mi a bona ba ne
ba liza lipala ni batu ba baña-
ta ba ne ba taza lilata le lituna,
24 a li: "Ha mu zwele fande, ka-
kuli musizana ha si ka shwa,
kono u lobezi." Ha ba utwa cwa-
lo ba kala ku mu seha ka ku
mu sheununa. **25** Buñata bu
mano zwisezwa feela kwande,
Jesu a kena mwa ndu mi a swa-
la musizana kwa lizoho, mi mu-
sizana a zuha. **26** Mi taba yeo
ya yamba naha yeo kaufela.

27 Jesu ha zwa mwa sibaka
seo, baana ba libofu ba babeli
ba mu latelela, ba nze ba huwe-
leza, ba li: "Lu utwele butuku,
Mwanaa Davida." **28** Ha saa
keni mwa ndu, baana ba libofu
bao ba taha ku yena, mi Jesu a
ba buza, a li: "Kana mu na ni
tumelo ya kuli na kona ku eza
cwalo?" Ba mu alaba, ba li: "Eni
Mulena." **29** Kihaa swala fa
meeto a bona, a li: "Ku ezahale
ku mina ku likana ni tumelo ya
mina." **30** Mi meeto a bona a
kala ku bona. Hape Jesu a ba
fa mamela, a li: "Mu tokomele
kuli ku si ke kwa ba ni ya ziba
taba ye." **31** Kono bona ha se
ba zwezi kwande, ba patalaza za
hae mwa naha yeo kaufela.

32 Cwale ha ne ba funduka,
batu ba mu tiseza muuna wa si-
mumu ya naa kenwi ki mudi-
mona, **33** mi mudimona ha se
u lunduzwi, muuna wa simumu
yo a kala ku bulela. Mi buñata
bwa komoka, bwa li: "Kwa li ku
ba ku bonwe nto ye cwalo mwa
Isilaele." **34** Kono Bafalisi ba
kala ku bulela, ba li: "Mutu yo
u leleka madimona ka maata a
mulena wa madimona."

35 Cwale Jesu a zamaya a po-
tela mileneñi ni minzi kaufe-
la, a nze a luta batu mwa ma-
sinagoge a bona ni ku kutaza
taba ye nde ya Mubuso ni ku
folisa mifuta kaufela ya matu-
ku ni buyanga bwa mifuta kau-
fela. **36** Ha bona buñata, a ba
shwela makeke kakuli ne ba zi-
yelehile ni ku hasana sina lingu
ze si na mulisana. **37** Kihaa li
kwa balutiwa ba hae: "Kaniti lu-
kau ki lo lutuna, kono babeleki
ki ba banyinyani. **38** Kabaka-
leo mu kupe Muñaa lukau kuli
a lume babeleki mwa lukau lwa
hae."

10 Cwale Jesu a biza baluti-
wa ba hae ba ba lishumi
ka ba babeli mi a ba fa maata a
ku laela mioya ye masila, kuli ba
kone ku i leleka ni ku folisa mi-
futa kaufela ya matuku ni buya-
nga bwa mifuta kaufela.

2 Mabizo a baapositola ba ba
lishumi ka ba babeli ki a: Wa
pili ki Simoni, ya bizwa Pitro-
si,* ni Andreasi munyanaa hae;
ni Jakobo mwanaa Zebedea ni
Joani munyanaa hae; **3** Filipi
ni Bartolome; Tomasi ni Mateu
mutelisi; Jakobo mwanaa Alfea,
ni Tadea; **4** Simoni wa Muka-
nani;* ni Judasi Isikariota, ya
naa betekile Jesu hasamulaho.

5 Jesu naa lumile ba ba lishu-
mi ka ba babeli ba, ni ku ba fa li-
taelo ze: "Mu si ke mwa ya mwa
mukwakwa wa bamacaba, mi
mu si ke mwa kena mwa mu-
leneñi ufi kamba ufi wa Ma-
samaria, **6** kono mu ye fee-
la kwa lingu ze latehile za ba
ndu ya Isilaele. **7** Mi ha mu ya
cwalo, mu kutaze, mu li: 'Mu-
buso wa kwa lihalimu u sutele-
zi.' **8** Mu folise ba ba kula, mu
zuse ba ba shwile, mu kenise ba
mbingwa, mu leleke madimona.
Mu filwe feela, ni mina mu fane
feela. **9** Mu si ke mwa lwala
gauda kamba silivera kamba
kopa mwa likwama za maka-
nda a mina, **10** kamba muko-
tana wa mufaho, kamba liapalo
ze peli, kamba makatulo kamba
mulamu, kakuli mubeleki wa lu-
kela ku fiwa lico.

11 "Ha mu kena mwa mule-
neñi kamba munzi ufi ni ufi,
mu bate mwateñi ya swanela mi
mu ine ku yena ku fitela mu fu-
nduka. **12** Ha mu kena mwa
ndu, mu lumelise ba ndu yeo.
13 Haiba ndu yeo ya swanela,
kozo ye mu i lakaleza i be ku
yona, kono haiba ha i swaneli,
kozo ya mina i kute ku mina.
14 Kai ni kai ko mu fumana ya
sa mi amuheli kamba ku teeleza
kwa manzwi a mina, ha mu zwa
mwa ndu yeo kamba muleneñi
wo, mu tutule liluli la kwa ma-
hutu a mina. **15** Kaniti na mi
bulelela, ni li: Fa Lizazi la Katu-
lo, ku ka bela bunolo naha ya So-
doma ni Gomora ku fita mule-
neñi wo.

16 "Ha mu bone! Ni mi luma
sina lingu mwahalaa maaka-
nyani; kamukwaocwalo, mu be
ni maseme sina linoha kono
mu tokwe mulatu sina maiba.
17 Mu tokomele batu, kaku-
li ba ka mi isa kwa likuta mi
ba ka mi shapaka mwa masina-
goge a bona. **18** Mane mu ka
isiwa fapilaa babusisi ni male-
na kabakala ka, kuli i be
bupaki ku bona ni kwa maca-
ba. **19** Kono ha ba mi zekisa,
mu si ke mwa ikalelwa ka ze
mu ka bulela kamba mwa ku
li bulelela, kakuli za ku bule-
la mu ka li fiwa ka yona nako
yeo, **20** kakuli ba ba bulela
hasi mina feela, kono ki moya
wa Ndataa mina o bulela ka
mina. **21** Hape, mutu u ka bu-
laisisa munyani kamba muhu-
lwanaa hae, mi ndate u ka bulai-

Mat 10:2* "Pitrosi" u bizizwe ka linzila liketalizoho ze shutana-shutana: mwa timana ye u bizizwe kuli "Simoni, ya bizwa Pitrosi"; kwa Mat 16:16, ki "Simoni Pitrosi"; kwa Lik 15:14, ki "Simioni"; kwa Joa 1:42, ki "Kefasi"; mi hañata-ñata u bizizwe kuli "Pitrosi," sina kwa Mat 14:28.
4* "Mukanani," i talusa "wa mafulofulo." Mu bone Lu 6:15.

sisa mwanaa hae, mi bana ba ka
fetuhela bashemi ba bona ni ku
ba bulaisisa. **22** Mi mu ka toi-
wa ki batu kaufela kabakala li-
bizo la ka, kono ya itiisize ku isa
kwa mafelelezo ki yena ya ka pi-
liswa. **23** Ha ba mi nyandisa
mwa muleneñi o muñwi, mu sa-
bele ku o muñwi, kakuli ni mi
bulelela niti, ni li: Ha mu na ku
feza ku potela mileneñi kaufela
ya Isilaele Mwanaa mutu a si ka
fita kale.

24 "Mulutiwa ha fiti mulu-
ti wa hae, ni mutanga ha fiti
mulenaa hae. **25** Ku likani ku
mulutiwa ha swana ni mulu-
ti wa hae, ni mutanga ha swa-
na ni mulenaa hae. Haiba
batu ba biza muñaa ndu kuli
Beelzebule,* ku cwañi ba ndu ya
hae, bona ba ka ba biza cwañi?
26 Kamukwaocwalo mu si ke
mwa ba saba, kakuli ha ku na se
si patilwe se si si ke sa patulu-
lwa ni kunutu ye si ke ya zibaha-
la. **27** Se ni mi bulelela mwa li-
fifi, mu si bulele mwa liseli, mi
se ni mi shobotela, mu si kutaze
fa lituwa za mandu. **28** Mi mu
si ke mwa saba ba ba bulaya mu-
bili ba sa koni ku bulaya moyo;
kono mu sabe yena ya kona ku
yundisa moyo hamoho ni mubi-
li mwa Gehena.* **29** Kana li-
taha ze peli ha li leki sheleñi
ya muwayawaya wa teko ye nyi-
nyani? Kono ha ku na nihaiba
i liñwi ku zona ye ka wela fa-
fasi Ndataa mina a sa lemuhi.
30 Mi cwale yona milili ye kwa
toho ya mina i balilwe kaufe-
laa yona. **31** Hakulicwalo mu
si ke mwa saba: Mu ba butokwa
hahulu ku fita litaha ze ñata.

32 "Cwalehe, mutu kaufela
ya lumela fapilaa batu kuli u
swalisana ni na, ni na ni
ka mu lumela fapilaa Ndate ya
kwa lihalimu kuli ni swalisa-
na ni yena, **33** kono mutu ufi
kamba ufi ya ni latula fapilaa
batu, ni na ni ka mu latula fa-
pilaa Ndate ya kwa lihalimu.
34 Mu si ke mwa nahana kuli
ni tisize kozo fa lifasi; ni tisize
mukwale, isiñi kozo. **35** Ka-
kuli ni tisize fapahano mwa-
halaa mwana wa mushimani ni
ndatahe ni mwahalaa mwana
wa musizana ni mahe ni mwa-
halaa musalaa mutu ni mukwe-
nyanaa hae wa musali. **36** Ka-
niti, lila za mutu i ka ba ba ndu
ya hae tota. **37** Ya lata hahu-
lu ndatahe kamba mahe ku fita
na, haa ni swaneli, mi ya lata
hahulu mwanaa hae wa mushi-
mani kamba wa musizana ku
fita na, haa ni swaneli. **38** Mi
mutu ufi kamba ufi ya sa lume-
li ku lwala kota ya hae ya li-
nyando ni ku ni latelela haa ni
swaneli. **39** Ya lika ku bukele-
za moyo wa hae u ka sinyehe-
lwa ki ona, mi ya sinyehelwa ki
moyo wa hae kabakala ka u ka
u fumana.

40 "Ya mi amuhela u amuhe-
la ni na, mi ya ni amuhela u
amuhela ni ya ni lumile. **41** Ya
amuhela mupolofita kabakala

Mat 10:25* Libizo le liñwi la Satani.
28* Sibaka ko ne ku cisezwa manya-
lala kwande a Jerusalema. Mu bone
Litaluso ze Ekelizwe 9.

kuli ki mupolofita u ka amuhe-
la mupuzo wa mupolofita, mi ya
amuhela mutu ya lukile kaba-
kala kuli ki ya lukile u ka amu-
hela mupuzo wa mutu ya lukile.
42 Mi mutu ufi kamba ufi ya fa
nihaiba feela komoki ya mezi a
bata ku yo muñwi wa ba banyi-
nyani ba, kuli a nwe, kabakala
kuli yo munyinyani yo ki mulu-
tiwa wa ka, ni mi bulelela niti,
ni li: Ha na ku palelwa ku amu-
hela mupuzo wa hae."

11 Cwale Jesu ha saa felize
ku fa litaelo ze kwa balu-
tiwa ba hae ba ba lishumi ka ba
babeli, a zwa mo, ku yo luta ni
ku kutaza mwa mileneñi ye mi-
ñwi.

2 Kono Joani, ya naa li mwa
tolongo, ha utwa za misebezi ya
Kreste, a luma balutiwa ba hae
ku Jesu, **3** ku yo mu buza kuli:
"Kana ki wena ya naa bulezwi
kuli wa taha, kamba lu libelele
yo muñwi?" **4** Jesu a ba alaba,
a li: "Mu ye, mu yo bihela Joa-
ni ze mu utwa ni ze mu bona:
5 Libofu zaa bona hape mi liho-
le zaa zamaya, ba mbingwa baa
keniswa ni bo susu baa utwa, ba
ba shwile baa zuswa, mi babota-
na baa bulelelwa taba ye nde,
6 mi tabo ki ya mutu ya sa fu-
mani saa ka sitatala ka sona ku
na."

7 Balutiwa ba Joani ha ba ile,
Jesu a kala ku bulelela buñata
za Joani, a li: "Ne mu ile ku yo
bonañi mwa lihalaupa? Kana ne
li lutaka lo lu zukuzwa ki moya?
8 Ne mu yo bonañi he? Kana ne
li mutu ya apezi liapalo ze bule-
ta? Hanili ba ba apala liapalo
ze buleta ba pila mwa mandu a
malena. **9** Cwale kanti ne mu
yeziñi luli? Ku yo bona mupo-
lofita nji? Ki cwalo, na mi bule-
lela, mane ki ya fita hahulu mu-
polofita. **10** Yo ki yena muñaa
taba ye ñozwi, ye li: 'Bona! Ni
luma numwana wa ka, ya ka ita-
ngeta ku wena, a ku lukiseze
nzila u si ka fita kale!' **11** Ka-
niti na mi bulelela, ni li: Ku ba
ba pepilwe ki basali, ha ku si
ka bonwa ya fita Joani Mukolo-
bezi, kono yo munyinyani mwa
Mubuso wa kwa lihalimu ki yo
mutuna ku yena. **12** Kono ku
zwa mwa mazazi a Joani Mu-
kolobezi ku tisa cwale, Mubu-
so wa kwa lihalimu ki ona o ba
bata batu, mi ba ba tiiseza ki
bona ba ba u fumana. **13** Ka-
kuli kaufela ze ñozwi ki bapolo-
fita ni mwa Mulao ne li polofi-
ta ku isa nako ya Joani, **14** mi
haiba mwa lata ku kolwa se: Ki
yena 'Elia ya swanezi ku taha.'
15 Yena ya na ni lizebe a tee-
leze.

16 "Lusika lo ni ka lu bapa-
nya kwa ñi? Lu swana sina ba-
nana ba banyinyani ba ba inzi
fa mapatelo, ba ba huweleza-
na ni litaka za bona, **17** ba li:
'Lu mi lizelize pala, kono
ha mu si ka bina; lu mi opele-
zi lipina za malilo, kono ha mu
si ka inata fa lifuba kabaka-
la maswabi.' **18** Kamukwao-
swana, Joani naa tile a sa ci ka-
mba ku nwa, kono batu ba li,
'U na ni mudimona'; **19** Mwa-
naa mutu u tile mi a ca ni ku

nwa, kono hape batu ba li, ‘Mu
mu boni mutu wa teñi!’ Ki wa
micomibi mi ki munwi wa wai-
ne, mulikanaa batelisi ni bae-
zalibi.’ Nihakulicwalo, butali bu
pakwa kuli bu lukile ka misebe-
zi ya bona.”
20 Cwale a kala ku nyaza mi-
leneñi mwa naa ezelize buña-
ta bwa misebezi ya hae ye maa-
ta, kakuli ne ba si ka baka, a li:
21 “U na ni bumai wena Korazi-
ni! U na ni bumai wena Betsaida!
kakuli kambe misebezi ye maa-
ta ye ezelizwe ku mina ne i
ezelizwe mwa Tire ni Sidoni, ka-
mbe batu ba mwateñi ba ape-
zi kale masila a saka ni ku ina
mwa mulola wa fa liiso kabaka-
la ku baka. **22** Kabakaleo na
mi bulelela, ni li: Fa Lizazi la Ka-
tulo, ku ka bela bunolo mile-
neñi ya Tire ni Sidoni ku fita
mina. **23** Mi ni wena, Kaper-
nauma, kuli mwendi u ka paha-
misezwa kwa lihalimu nji? U ka
wisezwa mwa Libita* kakuli ka-
mbe misebezi ye maata ye ezeli-
zwe ku wena ne i ezelizwe mwa
Sodoma, kambe Sodoma u sa li
teñi ni kacenu le. **24** Kabaka-
leo na mi bulelela, ni li: Fa Lizazi
la Katulo, ku ka bela bunolo
naha ya Sodoma ku fita wena.”
25 Ka yona nako yeo, Jesu a
li: “Na ku lumbeka fapilaa nya-
ngela Ndate, wena Mulenaa li-
halimu ni lifasi, kakuli u patile
lika ze ku ba ba butali ni ba ba
itutile mi u li patululezi limbu-
tutu. **26** Ki cwalo, Ndate, ka-
kuli ku eza cwalo ki mo ne u
latela. **27** Lika kaufela ni li fi-
lwe ki Ndate, mi ha ku na ya ziba
Mwana ka ku tala konji Ndate;
kamba ya ziba Ndate ka ku tala
konji Mwana ni mutu ufi kamba
ufi yo Mwana a lata ku patulu-
la Ndate ku yena. **28** Ha mu
te ku na, mina kaufela ba ba
mbindana ni ku imelwa, mi ni
ka mi katulusa. **29** Mu itwese
coko ya ka mi mu be balutiwa
ba ka, kakuli ni na ni musa mi
ni wile pilu, mi mu ka katulu-
sa mioyo ya mina. **30** Kakuli
coko ya ka i bunolo, mi mulwa-
lo wa ka u bubebe.”

12 Ka nako yeo, Jesu naa
fita mwa masimu a bulo-
to la Sabata. Balutiwa ba hae ba
lapa mi ba kala ku bulula maku-
nka a buloto ni ku ca. **2** Bafa-
lisi ha ba bona cwalo, ba mu bu-
lelela, ba li: “Wa bona! Balutiwa
ba hao ba eza se u sa lumelezi
mulao la Sabata.” **3** A ba ala-
ba, a li: “Kana ha mu si ka bala
za naa ezize Davida ha naa lapi-
le ni ba naa li ni bona? **4** Mwa
naa kenezi mwa ndu ya Mulimu,
mi ba ca linkwa ze ne beilwe fa-
pilaa Mulimu, ze ne sa lumele-
lwi ku ciwa ki yena, kamba ba
naa li ni bona, kwandaa baprisi-
ta ba nosi? **5** Kamba ha mu si
ka bala mwa Mulao kuli fa Li-
sabata baprisita mwa tempele
ne ba sebeza mi ne ba zwelapili
ba si na mulatu? **6** Kono na mi
bulelela ni li, yo mutuna ku fita
tempele u teñi fa. **7** Kono ka-
mbe ne mu utwisisize za talusa

Mat 11:23* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha´des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

manzwi aa li, 'Ni lata sishemo
isiñi sitabelo,' kambe ne mu si
ke mwa nyaza ba ba si na mula-
tu. **8** Kakuli Mwanaa mutu ki
Mulena wa Sabata."

9 Ha zwile mwa sibaka seo,
a kena mwa sinagoge ya bona,
10 mi ha mu bone! ne ku na
ni muuna wa lizoho le li ome-
lezi! Kiha ba buza Jesu, ba li,
"Kana kwa lumelelwa ku foli-
sa mutu la Sabata?" ilikuli ba
mu tame taba. **11** A ba alaba,
a li: "Kana ku mina ku na ni
mutu ya na ni ngu i liñwi ya
si ke a swala ngu yeo ni ku i
zwisa mwa musima haiba i wela
mwateñi la Sabata? **12** Kono
cwale mutu yena ki wa butokwa
hahulu ku fita ngu! Hakulicwa-
lo, kwa lumelelwa ku eza se si-
nde la Sabata." **13** Cwale Jesu
a li ku mutu yo: "Otolola lizo-
ho la hao." Kihaa otolola lizo-
ho la hae, mi la iketa sina feela
le liñwi. **14** Kono Bafalisi ba
zwela kwande mi ba yo lelisa-
na kuli ba mu bulaye. **15** Jesu
ha zibile cwalo, a zwa mwa siba-
ka seo. Ba bañata ni bona ba
mu latelela, mi a ba folisa kau-
fela, **16** kono a ba laela ka taa-
ta kuli ba si ke ba mu zibahaza,
17 kuli ku talelezwe manzwi a
na bulezwi ka Isaya mupolofita,
ya naa ize:

18 "Ha mu bone! Mutangaa
ka ye ni ketile, ya latwa, ye ni
katelwa ka moyo wa ka! Ni ka
beya moya wa ka ku yena, mi
u ka zibisa macaba ze i talusa
katulo ye lukile. **19** Ha na ku
omana, kamba ku huweleza; mi
ha ku na ya ka utwa linzwi la
hae mwa makululu. **20** Ha na
ku lobelela lutaka lo lu funyu-
kile, mi ha na ku timelela muha-
la o tunya sisi ku fitela a kondi-
sa katulo ye lukile. **21** Kaniti
macaba a ka sepa libizo la hae."

22 Kiha ba mu tiseza muu-
na ya naa kenwi ki mudimo-
na, ya naa li sibofu ni simu-
mu; mi a mu folisa, mi muuna
yo wa simumu a kala ku bu-
lela ni ku bona. **23** Mi buña-
ta kaufela bwa komoka hahu-
lu, mi bwa kala ku buza, bwa li:
"Kuli yo hasi yena Mwanaa Da-
vida?" **24** Bafalisi ha ba utwa
cwalo, ba li: "Mutu yo ha lele-
ki madimona ka maata a hae;
u eza cwalo ka maata a Bee-
lzebule,* mulena wa madimo-
na." **25** Ka ku ziba mihupulo
ya bona, a li ku bona: "Mubu-
so kaufela o kauhani ku itwa-
nisa waa shandauka, mi munzi
kamba ndu kaufela ye kauha-
ni ku itwanisa ha i na ku tiya.
26 Kamukwaoswana, haiba Sa-
tani a leleka Satani, mu zibe
ki kale a kauhana ku itwanisa;
cwale mubuso wa hae u ka tiya
cwañi? **27** Mi haiba ni leleka
madimona ka maata a Beelze-
bule, bana ba mina bona ba a le-
leka ka maata a mañi? Ki lona
libaka balateleli ba mina ba ka
mi atula. **28** Kono haiba ni le-
leka madimona ka moya wa Mu-
limu, u zibe Mubuso wa Mulimu
u mi patisize luli. **29** Kamba
mutu u kona ku taseza cwañi

Mat 12:24* Libizo le liñwi la Satani.

ndu ya muuna ya maata ni ku
nga liluwo la hae a sa mu tami
pili? Mi cwale kihona a ka lobe-
la ndu ya hae. **30** Ya siyo kwa
lineku la ka wa ni lwanisa, mi ya
sa kubukanyi ni na wa hasanya.
31 "Kabakaleo na mi bulele-
la, ni li: Sibi sa mufuta kaufe-
la ni nyefulo ya mufuta kaufela
li ka swalelwa batu, kono nye-
fulo ya ku nyefula moya ha i
na ku swalelwa. **32** Ka muta-
la, mutu ufi kamba ufi ya bule-
la maswe Mwanaa mutu, u ka
swalelwa, kono mutu ufi kamba
ufi ya bulela maswe moya o ke-
nile, yena ha na ku swalelwa,
ibe mwa linako ze kamba ze sa
taha.
33 "Mina batu ki mina mu
bisa kota ku ba ye nde ni ku
beya muselo o munde kamba ku
bolisa kota ni muselo wa yona,
kakuli kota i zibwa ka miselo ya
yona. **34** Mina bana ba limili,
mu kona ku bulela cwañi lika ze
nde mu nze mu li ba ba maswe?
Kakuli mulomo u bulela ze tezi
mwa pilu. **35** Mutu yo munde
u zwisa lika ze nde mwa sibulu-
kelo sa hae sa bufumu bo bunde,
kono mutu ya maswe yena, u
zwisa lika ze maswe mwa sibu-
lukelo sa hae sa bufumu bo bu
maswe. **36** Na mi bulelela ni
li, pulelo ni pulelo ye si na tuso
ye ba bulela batu, ba ka ikala-
bela yona fa Lizazi la Katulo,
37 kakuli ka manzwi a mina mu
ka beiwa ba ba lukile, mi ka ma-
nzwi a mina mu ka nyazwa."
38 Cwale ba bañwi kwa bañoli ba Mulao ni Bafalisi ba mu alaba kuli: "Muluti, lu bata kuli u lu bonise sisupo." **39** Mi a ba alaba, a li: "Lusika lo lu maswe ni lwa bubuki lu swalelela ku bata sisupo, kono ha lu na ku fiwa sisupo kwandaa sisupo sa Jonasi mupolofita. **40** Kakuli sina Jonasi ha naa inzi mazazi a malaalu ni masihu a malaalu mwa mba ya tapi ye tuna, Mwanaa mutu ni yena u ka ina mazazi a malaalu ni masihu a malaalu mwa pilu ya lifasi. **41** Batu ba muleneñi wa Ninive ba ka zuha ni lusika lo fa katulo mi ba ka lu nyaza kakuli bona ne ba bakile ha ne ba kutalizwe ki Jonasi, kono ha mu bone! yo mutuna ku fita Jonasi u teñi fa. **42** Mulena wa musali wa kwa mboela u ka zuswa ni lusika lo fa katulo mi u ka lu nyaza kakuli yena naa zwile kwa mafelelezo a lifasi ku to utwa butali bwa Salumoni, kono ha mu bone! yo mutuna ku fita Salumoni u teñi fa.
43 "Moya o masila ha u zwa ku mutu, u fitanga mwa libaka ze omile ku bata mapumulelo mi ha fumanehi. **44** Mi cwale u li, 'Ni ka kutela kwa ndu ya ka, ko ni zwile,' mi ha u fitile, u fumana ndu yeo mukungulu kono i fiyezwi ni ku kabiswa. **45** Mi cwale moya wo waa ya mi u yo taha ni mioya ye miñwi ye supile, ye maswe ku u fita, mi ha se i keni mwahali, yaa ina mwateñi, mi mafelelezo a mutu yo a ba a maswe hahulu ku fita sapili. Ki mona mo ku ka bela ni kwa lusika lo lu maswe lo."

46 Ha naa sa bulela kwa nyangela, ha mu bone! mahe ni banyani ba hae* ba to yema fande, kuli ba ambole ni yena. **47** Cwale mutu yo muñwi kihaa li ku yena: "Ha ku bone! maho ni banyani ba hao ba yemi fande, ba bata ku ambola ni wena." **48** Kono a alaba mutu yo kuli: "Me ki mañi, ni banyani ba ka ki bo mañi?" **49** Mi a supa balutiwa ba hae ka lizoho, a li: "Ha ku bone! Ba, ki bona bo ma ni banyani ba ka! **50** Kakuli mutu ufi kamba ufi ya eza tato ya Ndate ya kwa lihalimu, yena yo ki yena munyanaa ka ni kaizelaa ka ni me."

13 Ka lona lizazi leo, Jesu ha zwile mwa ndu yeo, a yo ina kwa likamba la liwate, **2** mi buñata bo butuna bwa to kubukana ku yena, kuli mane konji kwa naa izo kena feela mwa sisepe ni ku yo ina, mi buñata kaufela ne bu yemi fa likamba. **3** Cwale a ba bulelela litaba ze ñata ka liswanisezo, a li: "Ha mu bone! Ku na ni mucali ya naa ile kwa ku cala, **4** mi ha naa sweli ku cala cwalo, lipeu ze ñwi za wela kwatuko ni nzila mi linyunywani za taha, ni ku to li ca. **5** Ze ñwi za wela fa macwe, fo ne ku si na mubu o muñata, mi za mela kapili kakuli mubu ne u si ka tunga. **6** Kono lizazi ha se li kambami, licalo za ca kwa lizazi, mi za letuka kabakala ku sa toma mibisi. **7** Lipeu ze ñwi zona, za wela mwahalaa miutwa, mi miutwa ya hula ni ku pukutisa licalo. **8** Kono lipeu ze ñwi zona, za wela fa mubu o munde, mi za kala ku beya miselo, ye ñwi ya beya miselo ye mwanda, ye ñwi ya beya miselo ye mashumi a silezi, ni ye ñwi ya beya miselo ye mashumi a malaalu. **9** Yena ya na ni lizebe a teeleze."

10 Cwale balutiwa ba taha mi ba mu buza kuli: "Ki kabakalañi ha u bulela ni bona ka liswanisezo?" **11** A ba alaba, a li: "Mina mu filwe ku utwisisa likunutu ze kenile za Mubuso wa kwa lihalimu, kono bona ha ba si ka fiwa cwalo. **12** Kakuli mutu kaufela ya na ni, u ka ekelezwa, mi u ka atelwa, kono mutu kaufela ya si na, u ka amuhiwa nihaiba sona sa na ni. **13** Ki lona libaka ha ni bulela ni bona ka liswanisezo, kakuli niha ba talima, ku talima kwa bona ki kwa mbango, niha ba utwa, ku utwa kwa bona ki kwa mbango; mi ha ba utwisisi. **14** Mi bupolofita bwa Isaya bu talelezwa ku bona, bo bu li: 'Ku utwa mu ka utwa, kono ha mu na ku utwisisa, ni ku talima mu ka talima, kono ha mu na ku bona ni hanyinyani. **15** Kakuli pilu ya batu ba i mbumbutezi, mi ba utwile ka lizebe za bona ba sa ezi se siñwi, mi ba itimile kwa meeto, kuli ba si ke ba bona ka meeto a bona ni ku utwa ka lizebe za bona ni ku utwisisa ka lipilu za bona ni ku kutela ku na mi ni ba folise.'

Mat 12:46* Fo kikuli, "ba micaha."

16 "Kono mu na ni tabo kakuli meeto a mina aa bona, ni lizebe za mina zaa utwa. **17** Kakuli ni mi bulelela niti, ni li: Bapolofita ba bañata ni ba ba lukile ba bañata ne ba nyolezwi ku bona lika ze mu bona, kono ne ba si ka li bona, ni ku utwa lika ze mu utwa, kono ne ba si ka li utwa.

18 "Cwale mina ha mu utwe taluso ya swanisezo ya mucali. **19** Peu ye cezwi kwa nzila ki mutu kaufela ya utwa linzwi la Mubuso, a sa li utwisisi, mi ya maswe wa taha ni ku to shombota se si cezwi mwa pilu ya mutu yo. **20** Haili ye cezwi fa macwe, ki mutu ya utwa linzwi ni ku li amuhela kapili, a tabile. **21** Kono haa si ka toma mibisi mi u zwelapili ka nakonyana, mi u sitatala kapili hamulaho wa ñalelwa kamba ku nyandiswa kabakala linzwi. **22** Haili peu ye cezwi mwahalaa miutwa yona, ki mutu ya utwa linzwi, kono li pukutiswa ki lipilaelo za lifasi le, ni maata a puma a sifumu, mi u palelwa ku beya muselo. **23** Haili ye cezwi fa mubu o munde yona, ki mutu ya utwa linzwi ni ku li utwisisa, yena luli u beya muselo, yo muñwi u beya miselo ye mwanda, yo muñwi ye mashumi a silezi, ni yo muñwi yena ye mashumi a malaalu."

24 A ba fa swanisezo ye ñwi, a li: "Mubuso wa kwa lihalimu u swana sina mutu ya naa cezi peu ye nde mwa simu ya hae. **25** Batu ha ne ba sa lobezi, sila sa hae sa taha, sa to cala mufuka mwahalaa buloto mi sa ikela. **26** Buloto ha bu melile ni ku beya, mufuka ni ona wa bonahala. **27** Cwale batanga ba muñaa ndu ba taha mi ba li ku yena: 'Mulena, kikuli ne u si ka cala peu ye nde mwa simu ya hao? Kono cwale ku fumaneha cwañi mufuka mwateñi?' **28** A ba alaba, a li: 'Ki sila se si ezize cwalo.' Kiha ba li ku yena: 'Kana wa lata kuli lu yo kumula mufuka mwateñi?' **29** A li ku bona: 'Batili, kakuli mu ka suhana mwa kumula ni buloto ha mu nze mu kumula mufuka. **30** Mu li tuhele li hulelele hamoho mwa bubeli bwa zona ku fitela nako ya kutulo, mi ka nako yeo, ni ka bulelela bakutuli kuli: Pili mu kumule mufuka ni ku u tama mañata kuli u ciswe; kihona cwale mu ka yo kubukanya buloto mwa sishete sa ka.'"

31 A ba fa swanisezo ye ñwi, a li: "Mubuso wa kwa lihalimu u swana sina peu ya masitete,* ya naa ngile mutu ni ku yo cala mwa simu ya hae. **32** Peu yeo mane ki ye nyinyani ku feleleza kwa lipeu kaufela, kono ha i hulile, i fetuha sicalo se situna ku fita licalo kaufela ze ciwa mi i ba kota, kuli mane linyunywani za lihalimu li taha ni ku to kundama mwa mitai ya yona."

33 A ba bulelela swanisezo ye ñwi, a li: "Mubuso wa kwa

Mat 13:31* Peu ye nyinyani-nyinyani ye fumaneha kwa Palestine. Ha i hulile ya kona ku eza limita ze bato ba zee ne mi i na ni mitai.

lihalimu u swana sina mumela,
wa naa ngile musali ni ku u luba
mwa bupi bo bu likana lihemele
ze tuna ze taalu ku fitela liñe-
nde kaufela li huhumuha."
34 Jesu naa bulelela nyange-
la litaba zeo kaufela ka liswa-
nisezo. Kaniti, naa sa buleli
ni bona ku si na liswanisezo,
35 kuli ku talelezwe manzwi a
naa bulezwi ka mupolofita ya
naa ize: "Ni ka atumulusa mulo-
mo wa ka ka liswanisezo; ni ka
zibahaza lika ze patilwe ku zwa
kwa simuluho."
36 Cwale ha saa lukuluzi bu-
ñata, a kena mwa ndu. Mi balu-
tiwa ba hae ba taha ku yena,
ba li: "Ha ku lu bulelele talu-
so ya swanisezo ya mufuka wa
mwa simu." **37** A ba alaba, a
li: "Mucali wa peu ye nde ki
Mwanaa mutu; **38** simu ki li-
fasi. Haili peu ye nde yona, ki
bana ba Mubuso, kono mufuka
ki bana ba ya maswe, **39** mi
sila se ne si u cezi ki Diabulosi.
Kutulo ki nako ya ku fela kwa
lifasi, mi bakutuli ki mangeloi.
40 Mi cwale, sina mufuka mo u
kumulelwa ni ku cisiwa ka mu-
lilo, ku ka ba cwalo ka nako ya
ku fela kwa lifasi. **41** Mwanaa
mutu u ka luma mangeloi a hae,
mi a ka kumula mwa mubuso
wa hae lika kaufela ze sitatalisa
ni batu kaufela ba ba tula mu-
lao, **42** mi a ka ba nepela mwa
liyekuyeku la mulilo. Mi kona
ko, ki kona ko ba ka yo lilela ni
ku kweca meeno. **43** Ka nako
yeo, ba ba lukile ba ka benya
sina lizazi mwa Mubuso wa Nda-
taa bona. Yena ya na ni lizebe a
teeleze.
44 "Mubuso wa kwa lihalimu
u swana sina bufumu bo bu pa-
tilwe mwa simu, bwa naa fuma-
ni mutu mi a bu pata, mi ka-
bakala tabo ya na ni, wa ya, u
yo lekisa za luwile ni ku itekela
simu yeo.
45 "Hape Mubuso wa kwa li-
halimu u swana sina mulekisi
ya zamaya a bata lipelela ze nde.
46 Ha fumani pelela i liñwi ya
teko ye tuna hahulu, a ya, mi a
yo lekisa kapili za naa luwile ka-
ufela mi a i leka.
47 "Hape Mubuso wa kwa li-
halimu u swana sina lituwa le
ne li nepezwi mwa liwate mi la
swasa litapi za mifuta kaufela.
48 Ha li tezi, ba li hohela fa li-
kamba, mi ha se ba inzi, ba keta
litapi ze nde ni ku li beya mwa
makunda, kono ze maswe ba li
yumba. **49** Ki mo ku ka bela
ka nako ya ku fela kwa lifasi:
Mangeloi a ka ya ni ku yo keta
ba ba maswe mwahalaa ba ba
lukile, **50** mi a ka ba nepela
mwa liyekuyeku la mulilo. Mi
kona ko, ki kona ko ba ka yo li-
lela ni ku kweca meeno.
51 "Kikuli mu li utwisisize li-
taba ze kaufela?" Ba alaba, ba
li: "Ee." **52** Kihaa li ku bona:
"Hakulicwalo, muluti kaufela
ha lutiwa za Mubuso wa kwa li-
halimu u swana sina mutu ya li
muñaa ndu, ya zwisa lika ze nca
ni za kale mwa sibulukelo sa hae
sa bufumu."
53 Cwale Jesu ha felize ku
bulela liswanisezo ze, a zwa

mwa sibaka seo. **54** Mi ha saa
tile mwa naha ya habo, a kala ku
ba luta mwa sinagoge ya bona,
kuli mane ba komoka hahulu,
ba li: "Mutu yo u fumani kai
butali bo ni misebezi ye maata
ye? **55** Kana hasi yena mwa-
naa mubeti? Mi mahe, kana hasi
yena Maria, mi banyani ba hae,
hasi bona bo Jakobo ni Josefa
ni Simoni ni Judasi? **56** Mi li-
kaizeli za hae kaufela, kikuli ha
li pili ni luna mo? Kono cwale
mutu yo kanti u fumani kai lika
ze kaufela?" **57** Kiha ba kala
ku sitatala kabakala hae. Kono
Jesu a li ku bona: "Mupolofita
ha kutekiwi mwa naha ya habo
ni mwa ndu ya habo kwandaa
ku sili." **58** Mi naa si ka eza
misebezi ye miñata ye maata
mwateñi kabakala kutokwa tu-
melo kwa bona.

14 Ka nako yeo, Heroda mu-
busi wa sikiliti, a utwa za
Jesu, **2** mi a li kwa batanga ba
hae: "Yo ki Joani Mukolobezi. U
zusizwe kwa bafu, mi ki lona li-
baka Jesu haa kona ku eza mi-
sebezi ye maata."* **3** Kakuli
Heroda naa sweli Joani, a mu
tama, ni ku mu kenya mwa to-
longo bakeñisa Herodiasi mu-
salaa Filipi muhulwanaa Hero-
da. **4** Kabakala kuli Joani naa
mu bulelelanga kuli: "Ha ku
si ka luka kuli u nyale musa-
li yani." **5** Kono Heroda niha
naa bata ku bulaya Joani, naa
saba batu kakuli ne ba li Joani
ki mupolofita. **6** Kono fa mu-
kiti wa ku hupula lizazi la ku pe-
pwa kwa Heroda, mwanaa He-
rodiasi wa musizana a bina mi a
tabisa hahulu Heroda, **7** kuli
mane a itama ka luci kuli u ka
mu fa sa naa ka kupa kaufela.
8 Cwale musizana ka ku susue-
zwa ki mahe, a li: "U ni fe toho
ya Joani Mukolobezi fa mukeke
wo." **9** Mulena a swaba, kono
kabakala buitamo bwa naa ezi-
ze ni kabakala batu ba ne ba li
kwa tafule ni yena, a laela kuli
musizana a fiwe toho ya Joani.
10 Kamukwaocwalo a luma li-
nzwi mi Joani a yo pumiwa toho
mwa tolongo. **11** Mi toho ya
hae ya tiswa fa mukeke ni ku
fiwa musizana, mi yena a i isa
ku mahe. **12** Hasamulaho ba-
lutiwa ba Joani ba taha, ba to
nga situpu sa hae ni ku yo si bu-
luka, mi ba ya ni ku yo bihela
Jesu. **13** Jesu ha utwa taba ye,
a ya ka sisepe kwa sibaka se si
kwahule ni batu, kuli a yo ina a
nosi, kono buñata ha bu utwile
cwalo, bwa zwa mwa mileneñi
ya bona ni ku mu latelela ka ma-
hutu.

14 Cwale ha longoka, a bona
buñata bo butuna, a ba utwe-
la makeke, mi a folisa bakuli
ba bona. **15** Kono manzibwa-
na balutiwa ba hae ba taha ku
yena, ba li: "Lu kwahule ni batu
mi lizazi se li ile; ha ku lukulule
buñata kuli ba ye mwa minzi ba
yo itekela za ku ca." **16** Kono
Jesu a li ku bona: "Ha ba to-
kwi ku ya; mina mu ba fe za ku
ca." **17** Ba li ku yena: "Ha lu
na se siñwi fa, kwandaa linkwa

Mat 14:2* Kamba, "limakazo."

liketalizoho ni litapi ze peli.”
18 Kihaa li: “Ha mu li tise kwa-
nu.” **19** Cwale a laela buñata
kuli bu ine fa bucwañi; kihona
a nga linkwa liketalizoho ni li-
tapi ze peli mi ha saa talimile
kwa lihalimu, a fitisa tapelo ya
buitumelo,* mi a mano komau-
na linkwa, a li abela balutiwa
ba hae, mi bona ba li abela bu-
ñata. **20** Kaufelaa bona kiha
ba ca, ba kula, mi ba kubuka-
nya buemba-emba bo bu siye-
zi, bwa taza lizuma ze lishumi
ka ze peli. **21** Mi palo ya ba ne
ba cile ne i bato likana baana
ba ba eza likiti liketalizoho, ku
sa balwi basali ni banana ba ba-
nyinyani. **22** Mi honafo, a bu-
lelela balutiwa ba hae kuli ba
longane mwa sisepe ni ku ita-
ngeta ku ya mwa buse, yena ha
naa lukulula buñata.

23 Hasamulaho, ha saa lu-
kuluzi buñata, a kambamela
fa lilundu a nosi ku yo lapela.
Nihaike ne se li busihu, naa li
fateñi a nosi. **24** Cwale sise-
pe ne se si li kwahule ni lika-
mba, si nze si zukuzwa ki ma-
ndinda kakuli moya ne u ba
lwanisa. **25** Kono fa mutone-
lo wa bune wa busihu,* a taha ku
bona, a nze a zamaya fa liwate.
26 Balutiwa ha ba mu bona a
zamaya fa liwate, ba ziyeleha,
ba li: “Ha mu bone, kiñi sani?”
Mi ba huwa ka sabo. **27** Hona-
fo Jesu a ba bulelela kuli: “Mu
tiye lipilu! Ki na; mu si ke mwa
saba.” **28** Pitrosi a mu alaba,
a li: “Mulena, haiba ki wena, ni
laele ku taha ku wena fa mezi.”
29 A li ku yena: “Taha!” Pitro-
si kiha longoka mwa sisepe, a
zamaya fa mezi a libile ku Jesu.
30 Kono ha talima moya o bu-
hali, a saba, mi ha saa kalile ku
tiba, a huwa, a li: “Mulena, ni pi-
lise!” **31** Kapili-pili Jesu a oto-
lola lizoho la hae, a mu swala,
mi a li ku yena: “Wena wa tu-
melo ye nyinyani, kiñi se si ku
kakanyisize?” **32** Mi ha se ba
keni mwa sisepe, moya wa kuza.
33 Mi ba ne ba li mwa sisepe
ba mu kubamela, ba li: “Kaniti
u Mwanaa Mulimu.” **34** Mi ba
fita mwa buse ni ku yo fueka fa
likamba mwa naha ya Genesa-
reta.

35 Ba mwa sibaka seo ha se
ba mu zibile, ba luma liñusa
mwa naha yeo kaufela, mi batu
ba mu tiseza ba ne ba kula ka-
ufela. **36** Mi ba mu kupa ka
taata kuli ba swale feela nihai-
ba kwa mungundo wa siapalo sa
hae sa fahalimu, mi kaufela ba
ne ba sweli kwateñi ba fola ku
folelela.

15 Cwale Bafalisi ni bañoli
ba Mulao ba taha ku Jesu
ku zwa kwa Jerusalema, ba li:
2 “Ki kabakalañi balutiwa ba
hao ha ba tula sizo sa baikale?

Mat 14:19* Toloko ya linzwi ka linzwi, “ku fuyola.” **25*** Ba mwa miteñi ya litaba ze ñozwi mwa Bibele ne ba aluhanya busihu mwa likalulo zee ne: Mutonelo wa pili ne u kala ka 6 ya manzibwana ku isa ka 9 ya busihu; wa bubeli ne u kala ka 9 ya busihu ku isa ka 12 ya busihu, wa bulaalu ne u kala ka 12 ya busihu ku isa ka 3, mi wa bune ne u kala ka 3 ku isa ka 6 ya kakusasana.

Ka mutala, ha ba tapi kwa mazoho ha ba bata ku ca lico.”
3 A ba alaba, a li: “Ki kabakalañi ni mina ha mu tula mulao wa Mulimu kabakala lizo za mina? **4** Ka mutala, Mulimu naa ize: ‘Kuteka ndataho ni maho,’ ni kuli, ‘Yena ya nyefula ndatahe kamba mahe a bulaiwe.’ **5** Kono mina mu li, ‘Mutu ufi kamba ufi ya bulelela ndatahe kamba mahe kuli: “Nto kaufela ye ni na ni, ye ne ni ka mi tusa ka yona, i neezwi sina mpo ku Mulimu,” **6** kipeto mutu yo haa sa tokwa ku kuteka ndatahe.’ Kamukwaocwalo mu fetuzi linzwi la Mulimu ku ba le li si na tuso kabakala lizo za mina. **7** Mina baipi, Isaya u polofitile hande za mina ha naa ize: **8** ‘Batu ba, ba ni kuteka ka milomo ya bona, kono lipilu za bona li kwahule ni na. **9** Ku ni lapela kwa bona ki kwa mbango, kakuli lituto ze ba luta ki milao ya batu feela.’” **10** Kiha bizeza buñata fakaufi ni yena mi a li ku bona: “Mu teeleze mi mu utwisise manzwi a: **11** Se si kena mwa hanu hasi silafazi mutu, kono se si zwa mwa hanu ki sona se si silafaza mutu.”
12 Cwale balutiwa ba taha ku yena, mi ba li: “Kana wa ziba kuli Bafalisi ba sitatalile ha ba utwile ze u bulezi?” **13** A ba alaba, a li: “Sicalo kaufela saa si ka cala Ndate ya kwa lihalimu si ka kumulwa. **14** Ha mu ba tuhele. Ki baeteleli ba ba li libofu. Mi cwale, haiba sibofu si etelela sibofu se siñwi, bubeli bwa zona li ka wela mwa musima.”
15 Pitrosi a mu alaba kuli: “Ha ku lu bulelele taluso ya swanisezo yani.” **16** Kihaa li: “Kikuli ni mina ha mu utwisisi ni nako ye?” **17** Kana ha mu zibi kuli sika kaufela se si kena mwa mulomo si fita mwa mala ni ku yo zwela kwande? **18** Kono lika ze zwa mwa mulomo li simuluha mwa pilu, mi lika zeo ki zona ze silafaza mutu. **19** Ka mutala, mwa pilu ki mona mo ku zwa mihupulo ye maswe, lipulayano, bubuki, buhule, busholi, bupaki bwa buhata, linyefulo. **20** Zeo ki zona lika ze silafaza mutu, haili ku ca lico ka mazoho aa si ka tapa ha ku silafazi mutu.”
21 Jesu ha zwile fo, a ya mwa libaka za Tire ni Sidoni. **22** Mi ha mu bone! musali yo muñwi wa Mufenisia* a taha ku zwa mwa libaka zeo mi a huwa, a li: “U ni hauhele, Mulena, Mwanaa Davida. Mwanaka wa musizana u katazwa hahulu ki madimona.” **23** Kono a tokwa ku mu alaba se siñwi. Cwale balutiwa ba hae ba taha mi ba kala ku mu kupa, ba li: “Ha ku mu bulelele a ye kakuli u swalelezi ku huwaka mwamulaho wa luna.”
24 A ba alaba kuli: “Ne ni si ka lumelwa ku mutu ufi kamba ufi, haisi kwa lingu ze latehile za ndu ya Isilaele.” **25** Musali yo ha saa tile, a kala ku kubamela Jesu, a li: “Mulena, ha ku ni tuse!” **26** Kihaa mu alaba kuli: “Ha ku si ka luka ku

---

Mat 15:22* Kamba, “Mukanana.”

nga buhobe bwa banana ni ku
bu nepela tunjanana.” **27** Mi
musali a li: “Ki cwalo, Mulena,
kono ni tona tunjanana tu ca-
nga kwa buungululwa bo bu wa
kwa tafule ya malenaa tona.”
28 Cwale Jesu kihaa li ku yena:
“Wena Musali, tumelo ya hao ki
ye tuna; ku ezahale ku wena mo
u batela.” Mi mwanaa hae a fola
ka yona nako yeo.

29 Jesu ha zwa fo, a taha bu-
kaufi ni Liwate la Galilea, mi
ha saa kambamezi fa lilundu, a
ina fateñi. **30** Buñata bo bu-
tuna kiha bu taha ku yena, bwa
tisa lihole, liyanga, libofu, limu-
mu, ni bakuli ba bañwi ba baña-
ta, ba to ba beya kwa mahutu
a hae, mi a ba folisa, **31** kuli
mane buñata bwa komoka ha-
hulu ku bona limumu ha li bule-
la ni lihole ha li zamaya ni libo-
fu ha li bona, mi bwa kanyisa
Mulimu wa Isilaele.

32 Kono Jesu a biza balutiwa
ba hae mi a li ku bona: “Ni utwe-
la buñata makeke kakuli se li
mazazi a malaalu ba inzi ni na
mi ha ba na sa ku ca, mi ha ni
lati ku ba lukulula ba si ka ca.
Ba ka suhana ba palelelwa mwa
nzila.” **33** Kono balutiwa ba li
ku yena: “Ki kai ko lu ka fuma-
na linkwa ze ka kwana buña-
ta bo bu kuma fa, kwahule ni
batu kwanu?” **34** Jesu kihaa
ba buza, a li: “Mu na ni linkwa ze
kai?” Ba li: “Ze supile, ni tutapi
tu sikai.” **35** Cwale ha saa lae-
zi buñata ku ina fafasi, **36** a
nga linkwa ze supile ni litapi,
mi hamulaho wa ku fa buitume-
lo, a komauna linkwa mi a kala
ku li abela balutiwa, mi bona ba
li abela buñata. **37** Mi kaufela
ba ca, ba kula, mi ba kubuka-
nya buemba-emba bo bu siyezi,
bwa taza lizuma ze tuna ze su-
pile. **38** Mi palo ya ba ne ba
cile ne li baana ba ba eza likiti
zee ne, ku sa balwi basali ni ba-
nana ba banyinyani. **39** Hasa-
mulaho, ha saa lukuluzi buñata,
a kena mwa sisepe mi a ya mwa
libaka za Magadana.

16 Cwale Bafalisi ni Basa-
duki ba atumela Jesu, mi
kuli ba mu like, ba mu kupa
kuli a ba bonise sisupo se si
zwa kwahalimu. **2** A ba ala-
ba, a li: “[[Manzibwana mu bu-
lelanga kuli, ‘Ku ka sa ha-
nde, kakuli lihalimu li fubezi,’
3 mi kakusasana mu li, ‘Kace-
nu ki silami ni pula, kakuli li-
halimu li fubelezi kono ku na
ni malu.’ Mu ziba ku talusa mo
li bonahalela lihalimu, kono ha
mu koni ku talusa lisupo za li-
nako.]] **4** Lusika lo lu maswe
ni lwa bubuki lu swalelela ku
bata sisupo, kono ha lu na ku
fiwa sisupo kwandaa sisupo sa
Jonasi.” Ha saa bulezi manzwi
ao, a ikela, ku ba siya.

5 Cwale balutiwa ba silela
mwa buse mi ba libala ku lwa-
la linkwa. **6** Jesu a li ku bona:
“Mu tone, mi mu tokomele mu-
mela wa Bafalisi ni Basaduki.”
7 Kiha ba kala ku ikambota ka
sa bona, ba li: “Ha lu si ka lwa-
la linkwa.” **8** Jesu a ziba ze ne
ba ikambota, mi a li ku bona:
“Ki kabakalañi ha mu ikambota

kuli ha mu na linkwa, mina ba
tumelo ye nyinyani? **9** Kikuli
ha mu boni sisupo ni nako ye,
kamba ha mu hupuli linkwa li-
ketalizoho ze ne fepile baana ba
ba eza likiti liketalizoho ni kuli
ki lizuma ze kai ze ne mu talize?
10 Kamba linkwa ze supile ze
ne fepile baana ba ba eza likiti
zee ne, mi ki lizuma ze kai ze
tuna ze ne mu talize? **11** Mu
palelwa cwañi ku lemuha kuli
ha ni si ka bulela za linkwa ku
mina? Kono ni ize mu tokomele
mumela wa Bafalisi ni Basadu-
ki." **12** Kihona cwale ba utwi-
sisa kuli kanti naa talusa kuli
ba tokomele lituto za Bafalisi
ni Basaduki, isiñi mumela wa li-
nkwa.

13 Cwale Jesu ha saa tile
mwa libaka za Sesarea wa Fili-
pi, a buza balutiwa ba hae kuli:
"Kanti batu ba li Mwanaa mutu
ki mañi?" **14** Ba alaba, ba li:
"Ba bañwi ba li ki Joani Mukolo-
bezi, ba bañwi bona ba li ki Elia,
mi ba bañwi ba li ki Jeremia ka-
mba yo muñwi wa bapolofita."
15 A li ku bona: "Kono mina
bo, mu li ki na mañi?" **16** Si-
moni Pitrosi a alaba, a li: "Ki
wena Kreste, Mwanaa Mulimu
ya pila." **17** Jesu a mu alaba, a
li: "U wabelwe, Simoni mwanaa
Jonasi, kakuli hasi mutu* ya ku
patululezi taba ye kono ki Nda-
te ya kwa lihalimu. **18** Hape
ni li ku wena: Ki wena Pitrosi,
mi fa licwe le, ni ka yaha fate-
ñi puteho ya ka, mi minyako ya
Libita* ha i na ku koma pute-
ho yeo. **19** Ni ka ku fa linoto-
lo za Mubuso wa kwa lihalimu,
mi nto kaufela ye u tama fa li-
fasi i kabe i tamilwe kale kwa
lihalimu, mi nto kaufela ye u ta-
mulula fa lifasi i kabe i tamulu-
zwi kale kwa lihalimu." **20** Mi
a laela balutiwa ba hae ka taata
kuli ba si ke ba mu bulela ku
mutu ufi kamba ufi kuli ki yena
Kreste.

21 Ku zwa yona nako yeo,
Jesu Kreste a kala ku taluseza
balutiwa ba hae kuli u swane-
zi ku ya kwa Jerusalema a yo
kopana ni manyando a mañata
ku ba bahulu ba sicaba ni ba-
prisita ba bahulu ni bañoli ba
Mulao ni ku bulaiwa ni ku zusi-
wa kwa bafu fa lizazi la bulaa-
lu. **22** Cwale Pitrosi ha utwa
cwalo, a mu isa kwatuko mi a
kala ku mu kalimela, a li: "Mu-
lena, ha ku ikutwele butuku;*
taba yeo ha i na ku ezahala ku
wena." **23** Kono Jesu a fetuha
mi a li ku Pitrosi: "Zwa ku na,
Satani! U sisitataliso ku na ka-
kuli mihupulo ye u nahana hasi
mihupulo ya Mulimu, kono ki ya
batu."

24 Cwale Jesu a li kwa balu-
tiwa ba hae: "Mutu kaufela ya
bata ku ni latelela, a itobohe mi
a lwale kota ya hae ya linya-
ndo mi a zwelepili ku ni latele-
la. **25** Kakuli mutu kaufela ya

Mat 16:17* Toloko ya linzwi ka linzwi, "nama ni mali."

Mat 16:18* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha'des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8. **22*** Kamba, "sishemo."

bata ku pilisa moyo wa hae u ka
sinyehelwa ki ona, kono mutu
kaufela ya sinyehelwa ki moyo
wa hae kabakala ka u ka u fu-
mana. **26** Kakuli ku ka tusañi
ku mutu haiba a luwa lifasi ka-
mukana kono a sinyehelwa ki
moyo wa hae? Kamba ki sifi sa
ka fa mutu kuli a liulule moyo
wa hae? **27** Kakuli Mwanaa
mutu u tamehile ku taha ni
mangeloi a hae mwa kanya ya
Ndatahe, mi cwale u ka kutise-
za mutu ni mutu ku likana ni
mikwa ya hae. **28** Kaniti na
mi bulelela ni li ku na ni ba ba-
ñwi ku ba ba yemi fa ba ba si ke
ba shwa ni kamuta ku fitela pili
ba bona Mwanaa mutu a taha
mwa Mubuso wa hae."

17 Hamulaho wa mazazi a
silezi, Jesu a nga Pitrosi,
Jakobo ni munyanaa hae Joani,
mi a kambama ni bona fa lilu-
ndu le li lumbile, fo ne ba izo ina
ba nosi. **2** Mi a fetuha pona-
halo fapilaa bona; pata ya hae
ya benya sina lizazi, liapalo za
hae za fahalimu za benya sina li-
seli. **3** Mi ha mu bone! ba bona
Mushe ni Elia ba nze ba ambo-
la ni yena. **4** Pitrosi kihaa li
ku Jesu: "Mulena, neikaba ha-
nde ha ne lu ka ina hona fa. Hai-
ba wa lata, ni ka toma litende ze
taalu fa, ye ñwi ya hao, ye ñwi
ya Mushe, ni ye ñwi ya Elia."
5 Ha naa sa bulela cwalo, ha mu
bone! lilu le li benya la ba apesa,
mi honafo kwa utwahala linzwi
le li zwa mwa lilu, le li li: "Yo ki
Mwanaka, ya latwa, ye ni kate-
lwa; mu mu teeleze." **6** Balu-
tiwa ha ba utwa cwalo, ba wela
fafasi ka lipata mi ba saba ma-
swe luli. **7** Cwale Jesu a sute-
lela ku bona, mi a ba swala, a li:
"Ha mu yeme mi mu si sabi."
8 Ha ba inula meeto, ha ba si ka
bona mutu yo muñwi haisi Jesu
a li nosi. **9** Mi ha ne ba shetu-
muka ku zwa fa lilundu, Jesu
a ba laela, a li: "Mu si buleleli
mutu pono ye, ku fitela Mwanaa
mutu a zusiwa kwa bafu."

10 Kono balutiwa ba mu
buza, ba li: "Cwale ki kabakala-
ñi bañoli ba Mulao ha ba li Elia
u lukela ku taha pili?" **11** A
ba alaba, a li: "Elia kaniti wa
taha mi u ka lukisa lika kaufe-
la. **12** Kono ni mi bulelela kuli
Elia mane u tile kale, mi ha ba si
ka mu lemuha kono ba mu ezize
mo ne ba batela. Mwanaa mutu
ni yena u tamehile ku nyandi-
swa cwalo ki bona." **13** Cwale
balutiwa ba lemuha kuli naa ba
taluseza za Joani Mukolobezi.

14 Mi ha ba sutelela kwa bu-
ñata, mutu yo muñwi a mu atu-
mela, a mu kubamela, a li:
15 "Mulena, ha ku utwele mwa-
naka wa mushimani butuku ka-
kuli ki wa kanono mi u ziye-
lehile, hañata u welanga mwa
mulilo ni mwa mezi, **16** mi ne
ni mu tisize kwa balutiwa ba
hao, kono ha ba si ka kona ku
mu folisa." **17** Jesu kiha ala-
ba a li: "Mina lusika lo lu si na
tumelo ni lo lu kopami, ni ka
ina ni mina ku isa lili? Ni itiise
ni mina ku isa lili? Ha mu mu
tise kwanu ku na." **18** Cwa-
le Jesu a kalimela mudimona,

mi wa zwa ku mushimani, mi
mushimani a fola ka yona nako
yeo. **19** Balutiwa kiha ba taha
ku Jesu kwa mukunda, ba li: "Ki
kabakalañi luna ha lu palezwi
ku u leleka?" **20** A li ku bona:
"Ki kabakala tumelo ya mina ye
nyinyani. Kakuli ni mi bulelela
niti ni li: Haiba mu na ni tume-
lo ye likana feela ni peu ya ma-
sitete,* mu ka kona ku bulelela
lilundu le kuli, 'Shimbuluka fa,
u ye fale,' mi li ka shimbuluka,
mi ha ku na se si ka pala ku
mina." **21*** ——
22 Ka nako ye ne ba sa ko-
pani hamoho mwa Galilea, Jesu
naa ize ku bona: "Mwanaa mutu
u tamehile ku fiwa* mwa mazo-
ho a batu, **23** mi ba ka mu bu-
laya, mi fa lizazi la bulaalu, u ka
zusiwa kwa bafu." Mi balutiwa
ha ne ba utwile cwalo ba swaba
hahulu luli.
24 Ha se ba fitile mwa Kaper-
nauma, batelisi ba mutelo wa te-
mpele ba atumela Pitrosi mi ba
li ku yena: "Kikuli muluti wa
mina wa tela mutelo* wa tempe-
le?" **25** A li ku bona: "Ku cwa-
lo." Kono ha kena feela mwa
ndu, Jesu a mu buza kuli: "U
bona cwañi Simoni? Malena ba
lifasi ba amuhelanga litifo ka-
mba mutelo ku bo mañi? Kwa
bana ba bona kamba kwa batu
ba sili?" **26** Ha ize: "Kwa batu
ba sili," Jesu a li ku yena: "Ka-
ntihe bana ha ba tokwi ku tela.
27 Kono kuli lu si ke lwa ba si-
tatalisa, ha ku ye kwa liwate, u
yo nepa kashuto, mi u nge tapi
ya pili yo ka swala, mi ha u ka i
atamisa mulomo, u ka fumana
mwateñi sheleñi ya silivera.* U
nge sheleñi yeo, mi u ba fe yona,
ibe mutelo wa ka ni wa hao."
18 Ka yona nako yeo, balu-
tiwa ba Jesu ba taha ku
yena, ba li: "Ki mañi luli yo mu-
tuna mwa Mubuso wa kwa liha-
limu?" **2** Cwale a biza mwana-
na yo munyinyani ku taha ku
yena, a to mu yemisa mwahalaa
bona **3** mi a li: "Kaniti na mi
bulelela ni li: Konji ha mu ka fe-
tuha ku ba sina banana ba ba-
nyinyani, mo mu ta shwela ku
kena mwa Mubuso wa kwa li-
halimu. **4** Kabakaleo, mutu
ufi kamba ufi ya ka ikokobeza
sina mwanana yo munyinyani
yo, ki yena yo mutuna mwa Mu-
buso wa kwa lihalimu, **5** mi
mutu ufi kamba ufi ya amuhela
mwanana a li muñwi ya swana
sina yo, ka libizo la ka, u amu-
hela ni na. **6** Kono mutu ufi
kamba ufi ya sitatalisa a li mu-
ñwi ku ba banyinyani ba, ba ba

Mat 17:20* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 13:31. **21*** Timana 21 ha i yo mwa miputo ya kale ye sepilwe hahulu ya mwa puo ya Sigerike. Kono i teñi mwa Libibele ze ñwi ze tolokilwe mi i bala kuli: "Kono mudimona wa mufuta wo ha u zwi, konji ka tapelo ni ka ku itima lico." **22*** Kamba, "ku betekwa." **24*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "masheleñi a mabeli, a muwayawaya o bizwa drakima," a likana ni tuwelo ya naa hola mutu ibato ba mwa mazazi a mabeli.

Mat 17:27* Toloko ya linzwi ka linzwi, "sheleñi ya muwayawaya ye bizwa sitatera," ye likana ni lidrakima zee ne.

lumela ku na, se sinde ku yena
ki ku tamelelwa sibeliso mwa
mulala, se si swana ni se si piku-
luswa ki mbongolo, ni ku nepe-
lwa mwa buliba bwa liwate.
7 "Bumai ki bwa lifasi kaba-
kala lisitataliso! Ki niti, lisitata-
liso li tamehile ku taha, kono
bumai ki bwa mutu yo lisita-
taliso li taha ka yena! **8** Cwa-
le haiba lizoho kamba lihutu la
hao la ku sitatalisa, u li pume mi
u li nepele kwahule ni wena; se
sinde ku wena ki ku fumana bu-
pilo u li siyanga kamba sihole
ku fita ku ba ni mazoho a mabe-
li kamba mahutu a mabeli kiho-
na u nepelwa mwa mulilo o sa
feli. **9** Mi haiba liito la hao la
ku sitatalisa, u li kule mi u li ne-
pele kwahule ni wena; se sinde
ku wena ki ku kena mwa bupi-
lo ni liito li li liñwi ku fita ku
ba ni meeto a mabeli kihona u
nepelwa mwa Gehena* ya mu-
lilo. **10** Mu bone teñi kuli ha
mu nyefuli yo muñwi wa ba ba-
nyinyani ba, kakuli na mi bule-
lela ni li, mangeloi a ba banyi-
nyani bao kwa lihalimu, kamita
a bona pata ya Ndate ya kwa li-
halimu. **11*** ——
12 "Mu bona cwañi? Haiba
mutu ya na ni lingu ze mwanda
a latehelwa ki ngu i liñwi ku
zona, kikuli ha na ku siya ze 99
fa malundu ni ku ya ku yo bata
i liñwi ye latehile? **13** Mi hai-
ba a i fumana, kaniti na mi bu-
lelela ni li, u taba hahulu kaba-
kala ngu i liñwi yeo ku fita ze 99
ze ne si ka lateha. **14** Kamu-
kwaoswana, haki nto ye kate-
leha ku Ndate ya kwa lihalimu
kuli nihaiba a li muñwi ku ba ba-
nyinyani bao a latehe.
15 "Hape haiba mwanahenu
a eza sibi, u ye u yo mu punyeza
bufosi bwa hae mu li ba babeli
feela. Haiba a ku utwa, u zibe u
pilisize mwanahenu. **16** Kono
haiba a sa teelezi, u ye ni a li mu-
ñwi kamba ba babeli ilikuli taba
kaufela i kone ku tiiswa ka mu-
lomo wa lipaki ze peli kamba ze
taalu. **17** Haiba a sa teelezi ku
bona, u bulelele puteho. Haiba
a sa utwi nihaiba yona puteho,
a be ku wena sina mulicaba ni
sina mutelisi.
18 "Kaniti na mi bulelela ni
li: Nto kaufela ye mu kana mwa
tama fa lifasi i kabe i tamilwe
kale kwa lihalimu, mi nto kau-
fela ye mu kana mwa tamulula
fa lifasi i kabe i tamuluzwi kale
kwa lihalimu. **19** Hape ni mi
bulelela niti ni li: Haiba ba ba-
beli ku mina fa lifasi ba lumele-
lana ku kupa nto ye ñwi ya bu-
tokwa, ku ka ezahala cwalo ku
bona kabakala Ndate ya kwa li-
halimu. **20** Kakuli fo ku na ni
ba babeli kamba ba balaalu ba
ba kopani ka libizo la ka, ni na
ni teñi mwahalaa bona."
21 Cwale Pitrosi a taha ku
yena, a li: "Mulena, mwanahesu

Mat 18:9* Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9.
11* Timana 11 ha i yo mwa miputo ye miñwi ya Sigerike ya kale hahulu. Kono i teñi mwa miputo ye miñwi ya Bibele mi i bala kuli: "Kakuli Mwanaa mutu u tezi ku to pilisa ze latehile."

a ni foseze hakai ni nze ni mu
swalela? Kana ki ku isa ha 7?
22 Jesu a li ku yena: “Ni li ku
wena, isiñi ku isa ha 7, kono ibe
ku isa ha 77.

23 “Ki lona libaka Mubuso
wa kwa lihalimu u swana sina
mutu, ya li mulena, ya naa bata
kuli batanga ba hae ba mu life
likoloti. **24** Ha kalile ku lifi-
sa likoloti, kwa tiswa muuna ya
naa mu kolotezi litalenta* ze
eza likiti ze lishumi. **25** Kono
kakuli muuna yo naa sa koni ku
lifa sikoloti seo, mulenaa hae a
laela kuli a lekiswe, yena ni mu-
salaa hae ni bana ba hae ni za
naa luwile kaufela, kuli sikolo-
ti si lifiwe. **26** Mutanga yo ki-
haa wa fafasi, a mu kubamela,
a li, ‘Ha ku ni fe nako muñaa
ka, ni ka lifa sikoloti kaufelaa
sona.’ **27** Mulenaa mutanga
yo kihaa mu shwela makeke,
a mu lukulula mi a mu swa-
lela sikoloti sa hae. **28** Kono
mutanga yo a ya, mi a fumana
yo muñwi wa batanga ka yena,
ya na mu kolotezi lidinari* ze
mwanda; a mu fwañata, a kala
ku mu kama mwa mulala, a nze
a li: ‘Ni life sikoloti sa ka kaufe-
la.’ **29** Kamukwaocwalo, mu-
tanga yo muñwi yo a wa fafa-
si, a mu kubamela, mi a kala
ku mu kupa ka taata, a li: ‘Ha
ku ni fe nako, ni ka ku lifa.’
30 Kono yo, a hana, a yo mu ke-
nyisa mwa tolongo ku isa fa ka
lifela sikoloti sa hae. **31** Cwa-
le batanga ba bañwi ha ba boni
ze ezahezi, ba swaba hahulu,
mi ba ya, ba yo bihela mule-
naa bona ze ne ezahezi kaufela.
32 Cwale mulenaa hae kiha mu
biza mi a li ku yena: ‘Wena mu-
tanga ya maswe, na ni ku swa-
lezi sikoloti sani kaufela ha u
ni kupile ka taata. **33** Kikuli
ne u si ke wa shemuba mutanga
ka wena, sina mo ni ku shemu-
bezi?’ **34** Mulenaa hae kiha
halifa maswe, mi a mu fa kwa
balibeleli ba tolongo ku isa fa
ka lifela sikoloti kaufelaa sona.
35 Ndate ya kwa lihalimu ni
yena u ka mi eza ka mukwa o
swana haiba mu sa swalelani ku
zwelela kwa lipilu za mina.”

19 Cwale Jesu ha felize ku
bulela manzwi ao, a zwa
mwa Galilea mi a taha mwa li-
baka ze kwa museto wa Judea
mwa buse bwa Jordani. **2** Mi
batu ba bañata ba mu latelela,
mi a yo ba foliseza hona ko.

3 Mi Bafalisi ba taha ku yena,
kuli ba mu like, ba li: “Kana
kwa lumelelwa kuli mutu a le-
leke musalaa hae ka libaka lifi
kamba lifi?” **4** A ba alaba, a
li: “Kana ha mu si ka bala kuli
yena ya na ba bupile kwa maka-
lelo naa ba bupile ba li muuna
ni musali, **5** mi naa ize: ‘Ka-
bakaleo muuna u ka siya nda-
tahe ni mahe mi u ka kumale-
la musalaa hae, mi bubeli bwa

Mat 18:24* Talenta ki mufuta wa masheleñi, mi bukiti bwa yona bu eza likilo ze 20.4. **28*** Dinari ne li sheleñi ya muwayawaya wa silivera ya Maroma. Dinari i liñwi ne li tuwelo ya lizazi mutumbi ya naa lifiwa mutu ya sebeza mwa masimu (mu bone Mat 20:2).

bona ba ka ba nama* i liñwi'?
6 Kuli mane ha ba sa li ba babeli, kono se ba li nama i liñwi feela. Hakulicwalo, sa kopanyize* Mulimu, ku si ke kwa ba ni mutu ya si kauhanya." **7** Ba li ku yena: "Cwale ki kabakalañi Mushe ha naa laezi ku fa musali liñolo la teleko ni ku mu lukulula?" **8** A li ku bona: "Mushe naa mi lumelelize ku leleka basali ba mina kabakala pilu-taata ya mina, kono ne ku si cwalo ku zwa kwa makalelo.
9 Na ni li ku mina, mutu kaufela ya leleka musalaa hae ni ku nyala u sili, wa buka, konji haiba musalaa hae u ezize buhule."

10 Balutiwa ba li ku yena: "Haiba kona mo ku inezi cwalo ku mutu ni musalaa hae, u zibe ki hande ku sa nyala." **11** A li ku bona: "Haki baana kaufela ba ba kona ku eza cwalo, konji ba ba filwe mpo yeo. **12** Kakuli ku na ni ba ba sa koni ku nyala ba ne ba pepilwe feela cwalo, mi ku na ni ba ba sa koni ku nyala ba ba fahuzwi ki batu, hape ku na ni ba ba sa lati ku nyala kabakala Mubuso wa kwa lihalimu. Ya kona ku sa nyala a eze cwalo."

13 Cwale ba mu tiseza banana ba banyinyani kuli a ba beye mazoho fahalimu* ni ku ba lapelela, kono balutiwa ba ba kalimela. **14** Kono Jesu a li: "Ha mu lisele banana ba banyinyani, mi mu si ke mwa ba hanisa ku taha ku na, kakuli Mubuso wa kwa lihalimu ki wa ba ba swana sina bona." **15** A ba beya mazoho fahalimu* mi a funduka.

16 Cwale ha mu bone! mutangana yo muñwi a taha ku yena mi a li: "Muluti, ki bunde bufi bo ni lukela ku eza kuli ni fumane bupilo bo bu sa feli?" **17** A li ku yena: "Ki kabakalañi ha u ni buza za bunde? Yo munde ki a li muñwi feela.* Kono haiba u bata ku fumana bupilo, u zwelepili ku mamela milao." **18** A li ku yena: "Milao ifi?" Jesu a li: "U si ke wa bulaya yo muñwi; u si ke wa buka; u si ke wa uzwa; u si ke wa fa bupaki bwa buhata; **19** kuteka ndataho ni maho; mi u lukela ku lata wahenu mo u itatela." **20** Mutangana yo a li ku yena: "Zeo kaufela ni li mamezi; ki sifi se ni sa tokwa ku eza?" **21** Jesu a li ku yena: "Haiba u bata ku petahala, u ye u yo lekisa maluwo a hao mi u fe mali kwa babotana, mi u ka ba ni bufumu kwa lihalimu, mi u tahe u ni latelele."
22 Mutangana yo ha utwa cwalo, a ya a swabile, kakuli na luwile ze ñata. **23** Kono Jesu a li kwa balutiwa ba hae: "Kaniti na mi bulelela ni li, ku ka ba taata ku mutu ya fumile ku kena mwa Mubuso wa kwa lihalimu.
24 Hape ni li ku mina: Ku bunolo kuli kamele i kene mwa liito

---

Mat 19:5* Kamba, "mubili." **6*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "ku pana hamoho kwa coko." **13*** Kamba, "kuli a ba fuyole."

Mat 19:15* Mu bone litaluso ze kwatasi mwa timana 13. **17*** Fo kikuli, yena ya tomile sipimo sa bunde.

la ndonga ku fita kuli mutu ya
fumile a kene mwa Mubuso wa
Mulimu.”
25 Balutiwa ha ba utwa cwa-
lo, ba komoka hahulu, ba li: “Ka-
nti ki mañi luli ya kona ku pili-
swa?” **26** Jesu a ba talima kwa
meeto, mi a li ku bona: “Kwa
batu taba yeo ha i konahali,
kono ku Mulimu lika kaufela za
konahala.”
27 Pitrosi kihaa mu alaba a
li: “Ha ku bone! Lu siile lika
kaufela ni ku ku latelela; ki
lika mañi luli ze lu ka fumana?”
28 Jesu a li ku bona: “Kaniti na
mi bulelela ni li: Ka nako ye li
ka bupwa sinca lika, Mwanaa
mutu ha ka ina mwa lubona lwa
hae lwa kanya, ni mina ba ba ni
latelezi mu ka ina fa mabona a
lishumi ka a mabeli, mu atule
masika a Isilaele a lishumi ka
a mabeli. **29** Mi mutu kaufe-
la ya siile mandu kamba banya-
ni kamba bahulwani kamba li-
kaizeli kamba ndatahe kamba
mahe kamba bana kamba masi-
mu kabakala libizo la ka u ka
amuhela ze ñata ni ku fita mi u
ka ca saanda sa bupilo bo bu sa
feli.
30 “Kono ba bañata ba ba li
kwapili ba ka ba ba mafelelezo
mi ba mafelelezo ba ka ba ba
pili.

20 “Kakuli Mubuso wa kwa
lihalimu u swana sina
mutu, ya li muñaa ndu, ya naa
zwile masa ha patalala ku yo
bata batu ba ku beleka mwa
simu ya hae ya likota za veine.
2 Ha saa lumelelani ni babele-
ki kuli u ka ba lifa dinari* i li-
ñwi ka lizazi, a ba luma mwa
simu ya hae ya likota za vei-
ne. **3** Ha zwa hape, ibata iba
ka hora ya bulaalu,* a bona ba
bañwi ba ba yemi feela fa mu-
sika ba si na musebezi, **4** mi
a li ku bona, ‘Ni mina, ha mu
ye mwa simu ya likota za vei-
ne, mi ni ka mi fa tuwelo ye mi
lukela.’ **5** Kiha ba ya. Hape a
zwa ibata iba ka hora ya bu 6* ni
ya bu 9# mi a eza nto ye swana.
6 Kwa mafelelezo, ibata iba ka
hora ya bu 11,* a zwa mi a fuma-
na ba bañwi ba ba yemi, mi a li
ku bona, ‘Kiñi se mu yemezi fa,
lizazi kaufela mu si na musebe-
zi?’ **7** Ba li ku yena, ‘Kakuli
ha ku na ya lu kenyize musebe-
zi.’ Kihaa li ku bona, ‘Ni mina
ha mu ye mwa simu ya likota za
veine.’
8 “Ha se li manzibwana, mu-
ñaa simu ya likota za veine a li
ku mubabaleli wa simu ya hae,
‘Biza babeleki mi u ba fe litu-
welo za bona, ku kala ka ba ba
keni mwamulaho ku tisa ku ba
ba keni pili.’ **9** Ba ne ba keni
ka hora ya bu 11 ha ba fita, ba
amuhela dinari i liñwi mutu ni
mutu. **10** Cwale ba ne ba keni
pili ha ba tile, ba nga kuli ne ba
ka lifiwa hahulu ku fita, kono
ni bona ba amuhela tuwelo ya

Mat 20:2* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28. **3*** Ibato ba ka 9 ya kakusasana, ha ku baliwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **5*** Ibato ba ka 12 ya musihali, ha ku baliwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **5#** Ibato ba ka 3 ya manzibwana. **6*** Ibato ba ka 5 ya manzibwana.

dinari i liñwi. **11** Ha se ba fi-
lwe tuwelo ya bona, ba kala ku
halala ku muñaa ndu, **12** mi
ba li, 'Ba ba tile mwamulaho ba,
ba belekile feela hora i liñwi;
kono ni bona u ba file se si lika-
na ni se u file luna ba ba mbi-
ndanile lizazi kaufela ku nze ku
cisa!' **13** Kono a alaba yo mu-
ñwi wa bona, a li, 'Mulikani, ha
ni ku fosezi se siñwi. Kana ne lu
si ka lumelelana dinari i liñwi?
14 Ha ku nge se si li sa hao mi
u ikele. Ni bata ku fa wa mafe-
lelezo se si likana ni se ni ku file.
15 Kana ha ni na swanelo ya ku
itusisa za ka mo ni latela? Ka-
mba u shwa muna* kabakala bu-
nde bwa ka?' **16** Kamukwao-
cwalo, ba mafelelezo ba ka ba ba
pili mi ba pili ba ka ba ba mafe-
lelezo."

17 Nako ya ku kambamela
kwa Jerusalema ha i fitile, Jesu
a ngela balutiwa ba ba lishumi
ka ba babeli kwatuko mi a li ku
bona mwa nzila: **18** "Ha mu
bone! Lu kambamela kwa Jeru-
salema, mi Mwanaa mutu u ka
fiwa mwa mazoho a baprisita ba
bahulu ni bañoli ba Mulao, mi
ba ka mu atulela lifu **19** mi ba
ka mu fa mwa mazoho a bama-
caba kuli ba mu shubule ni ku
mu shapa ni ku mu kokotela, mi
fa lizazi la bulaalu, u ka zusiwa
kwa bafu."

20 Cwale mahe bana ba Zebe-
dea a mu atumela ni bana ba
hae, a mu kubamela, ku kupa
nto ye ñwi. **21** Jesu a li ku
yena: "U batañi?" Yena a mu ala-
ba, a li: "U bulele kuli bana ba ka
ba babeli ba, ba ku ine yo muñwi
ku la bulyo ni yo muñwi ku la
nzohoto, mwa Mubuso wa hao."
22 Jesu a alaba kuli: "Ha mu
zibi seo mu si kupa. Kana mwa
kona ku nwa mwa komoki ye ni
tuha ni nwa ku yona?" Ba li ku
yena: "Lwa kona." **23** Kihaa li
ku bona: "Luli mu ka nwa mwa
komoki ya ka, kono taba ye ya
ku ni ina ku la bulyo ni la nzo-
hoto hasi ya ka kuli ni i fe, ka-
kuli libaka zeo ki za ba ba luki-
selizwe cwalo ki Ndate."

24 Balutiwa ba bañwi ba ba
lishumi ha ba utwa cwalo, ba
nyemela bana ba Zebedea.
25 Kono Jesu a ba bizeza ku
yena, a li: "Mwa ziba kuli babu-
si ba macaba ba a hatelela mi
ba batuna ba a busa ka taata.
26 Ha ku yo cwalo mwahalaa
mina, kono mutu kaufela ya
bata ku ba yo mutuna mwaha-
laa mina u lukela ku ba siko-
mbwa sa mina, **27** mi mutu
kaufela ya bata ku ba wa pili
mwahalaa mina u lukela ku ba
mutangaa mina. **28** Sina fee-
la Mwanaa mutu ha si ka tela ku
to sebelezwa, kono kuli a sebe-
leze ni ku fa moyo* wa hae kuli
a liulule ba bañata."

29 Cwale ha ne ba zwa mwa
Jeriko, buñata bo butuna
bwa mu latelela. **30** Mi ha mu
bone! baana ba babeli ba libo-
fu ba ne ba inzi kwatuko a nzi-

Mat 20:15* Toloko ya linzwi ka linzwi, "kana liito la hao li maswe."

Mat 20:28* Kamba, "bupilo." Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 7.

la ba utwa kuli Jesu na fita mi
ba huwa, ba li: “Mulena, ha ku
lu utwele butuku, Mwanaa Da-
vida!” **31** Kono buñata bwa
ba kalimela kuli ba kuze; kono
cwale bona kihona ba huwa ka
taata, ba li: “Mulena, ha ku lu
utwele butuku, Mwanaa Davi-
da!” **32** Jesu kihaa yema, a ba
biza, mi a li: “Kiñi se mu bata
kuli ni mi ezeze?” **33** Ba li ku
yena: “Mulena, ha ku tutubulu-
hise meeto a luna.” **34** Jesu a
ba shwela makeke, a ba swala
fa meeto, mi honafo ba kala ku
bona, mi ba mu latelela.

21 Cwale ha se ba li bukaufi
ni Jerusalema, ha ba fiti-
le mwa Betifage fa Lilundu la
Likota za Olive, Jesu a luma ba-
lutiwa ba hae ba babeli, **2** a li
ku bona: “Mu ye mwa munzi o
mu bona fapili, mi mu sa kena
feela mwateñi mu ka fumana
mbongolo ye fungilwe ni mwa-
naa yona; mu li tamulule ni ku
li tisa ku na. **3** Mi haiba mutu
a mi buza, mu bulele mu li, ‘Mu-
lena wa li tokwa.’ Mi u ka li lu-
mela ku na kapili-pili.”

4 Kwa ezahala cwalo kuli ku
talelezwe manzwi a naa bulezwi
ka mupolofita, aa li: **5** “Mu
bulelele mwanaa Sione wa mu-
sizana, mu li: ‘Bona! Mulenaa
hao u taha ku wena, ka ku ishu-
wa, a pahami fa mbongolo, mbo-
ngolo ya mwana, mwanaa pele-
sa.’”

6 Cwale balutiwa ba ya mi
ba yo eza mwa naa ba laelezi
Jesu. **7** Ba tisa mbongolo ni
mwanaa yona, mi ba yala fa-
teñi liapalo za bona za fahali-
mu, mi a ina fateñi.* **8** Buña-
ta bwa batu ba yala liapalo za
bona za fahalimu mwa nzila mi
ba bañwi bona ba kala ku puma-
ka mitai kwa likota ni ku i yala
mwa nzila. **9** Haili buñata bo
ne bu mu zamaya kwapili ni bo
ne bu mu latelela mwamulaho
bona bwa zwelapili ku huwele-
za, bu li: “Pulusa Mwanaa Davi-
da, lwa lapela! U fuyauzwi yena
ya taha ka libizo la Jehova! Mu
puluse, lwa lapela, wena ya li
mwa mahalimu!”

10 Cwale ha kena mwa Jeru-
salema, muleneñi kaufela wa
yema maefeefe, u li: “Ki mañi
yo?” **11** Buñata bwa zwelapili
ku ba bulelela, bu li: “Yo ki Jesu
mupolofita, ya zwa kwa Nazare-
ta wa mwa Galilea!”

12 Mi Jesu a kena mwa te-
mpele mi a lelekela kwande
batu kaufela ba ne ba lekisa ni
ba ne ba leka mwa tempele mi
a fetula litafule za ba ba cinca
mali ni lipula za ba ba lekisa ma-
iba. **13** Mi a li ku bona: “Ku
ñozwi kuli: ‘Ndu ya ka i ka bi-
zwa ndu ya tapelo,’ kono mina
mu i fetula makundamo a babu-
kuli.” **14** Hape libofu ni lihole
za taha ku yena mwa tempele
mi a li folisa.

15 Baprisita ba bahulu ni ba-
ñoli ba Mulao ba nyema ha ba
bona misebezi ye makaza
ya ezize ni ha ba utwa bashi-
mani ba ne ba huweleza mwa

Mat 21:7* Ku bonahala kuli linzwi la “fateñi” li ama kwa liapalo za bona za fahalimu.

tempele kuli: “Pulusa Mwanaa
Davida, lwa lapela!” **16** mi ba
li ku yena: “Kuli wa utwa ze ba
bulela ba?” Jesu a li ku bona:
“Ee. Kana ha mu si ka bala kuli:
‘U beile milumbeko mwa milo-
mo ya bana ba banyinyani ni li-
mbututu kuli ba ku lumbeke’?”
17 Mi a ba siya, a zwa mwa mu-
leneñi ku ya mwa Betania, mi a
yo lobala mwateñi busihu bo.

18 Habusa ha naa kutela
mwa muleneñi, masa ha pata-
lala, naa lapile. **19** Mi a bona
kota ya feiga kwatuko a nzila mi
a ya kwateñi, kono a tokwa ku
fumana se siñwi ku yona kwa-
ndaa matali feela, mi a li ku
yona: “Ku si ke kwa beya muse-
lo ku wena ku ya ku ile.” Mi ho-
nafo kota ya feiga yeo ya oma.
20 Kono balutiwa ha ba bona
cwalo, ba komoka, ba li: “I omi-
le cwañi kota ye kapili cwana?”
21 Jesu a ba alaba, a li: “Kani-
ti na mi bulelela ni li: Ha mu
na ni tumelo mu sa kakanyi, ha
mu na ku kona ku eza feela se
ni ezize kwa kota ya feiga ye,
kono haiba mu bulelela ni lilu-
ndu le kuli, ‘Nanuha mi u icu-
mbele mwa liwate,’ ku ka eza-
hala cwalo. **22** Mi lika kaufela
ze mu kupa ka tapelo, ha mu na
ni tumelo, mu ka li fiwa.”

23 Cwale ha saa keni mwa te-
mpele, baprisita ba bahulu ni
ba bahulu ba sicaba ba taha ku
yena ha naa sweli ku luta batu,
mi ba li ku yena: “U eza lika
ze ka maata afi? Mi ki mañi ya
ku file maata ao?” **24** Jesu a
ba alaba, a li: “Ni na, ni ka mi
buza nto i liñwi. Ha mu ka ni
alaba, kihona ni ka mi talise-
za maata e ni eza ka ona lika
ze: **25** Kolobezo ya Joani ne i
zwa kai? Kwa lihalimu kamba
kwa batu?” Kono ba kala ku ika-
mbota ka sa bona, ba li: “Ha
lu ka li, ‘Ne i zwa kwa lihali-
mu,’ yena u ka li ku luna, ‘Cwa-
le ki kabakalañi ha ne mu si
ka mu lumela?’ **26** Kono ha lu
ka li, ‘Ne i zwa kwa batu,’ lu saba
batu ba, kakuli kaufelaa bona
ba nga kuli Joani ne li mupo-
lofita.” **27** Kiha ba alaba Jesu
kuli: “Ha lu zibi.” Mi ni yena a li
ku bona: “Kanti ni na, ha ni na
ku mi bulelela maata e ni eza ka
ona lika ze.

28 “Ne mu ka li ñi? Muuna yo
muñwi naa na ni bana ba babe-
li. A ya ku wa pili, a li, ‘Mwana-
ka, ha ku yo beleka mwa
simu ya likota za veine kace-
nu.’ **29** Yo a mu alaba a li, ‘Ni
ka ya sha,’ kono naa si ka eza
cwalo. **30** A atumela wa bube-
li mi a mu bulelela nto ye swa-
na. Yo yena a li, ‘Ha ni na ku
ya.’ Kono hasamulaho, a inyaza
mi a ya. **31** Ki ufi kwa bana
ba babeli bao ya ezize tato ya
ndatahe?” Ba li ku yena: “Ki
wa bubeli.” Jesu a li ku bona:
“Kaniti na mi bulelela ni li, ba-
telisi ni basali ba mahule ba ka
mi laka mwa Mubuso wa Muli-
mu. **32** Kakuli Joani naa tile
ku mina ku to mi bonisa nzila
ya ku luka, kono ha mu si ka mu
lumela. Kono batelisi ni basali
ba mahule bona ba mu lumezi,
kono mina ni ha mu boni cwalo,

ha mu si ka inyaza hasamulaho
ni ku mu lumela.
33 "Ha mu utwe swanisezo ye
ñwi: Ne ku na ni mutu yo mu-
muñwi, muñaa ndu, ya naa cezi
simu ya likota za veine mi a
i beya mwa lukwakwa, a yepa
mwateñi silubelo ni ku toma ta-
wala mi a siyela balimi simu
yeo, kihona a ya kwa naha ya
kwahule. **34** Nako ye i buzwa
miselo ha i fitile, a luma ba-
tanga ba hae ku ya kwa bali-
mi ku yo nga miselo ya hae.
35 Kono balimi ba swala bata-
nga bao, ba nata yo muñwi, yo
muñwi ba bulaya, yo muñwi ba
pobaula ka macwe. **36** Hape
a luma batanga ba bañwi, ba
bañata ku fita ba pili, kono ba
ba eza cwalo ni bona. **37** Kwa
mafelelezo a luma mwanaa hae
ku bona, a li, 'Ba ka kuteka
mwanaka.' **38** Balimi ha ba
bona mwanaa hae, ba bulelela-
na ba li, 'Esi ki yena shwana yo;
ha mu te, lu mu bulaye mi lu
ce saanda sa hae!' **39** Kiha ba
mu swala ni ku mu nepela kwa-
nde a simu ya likota za veine mi
ba mu bulaya. **40** Cwale mu-
ñaa simu ya likota za veine ha
ka taha, ki sifi sa ka eza kwa
balimi bao?" **41** Ba li ku yena:
"Bakeñisa bumaswe bwa bona,
u ka ba bulaya ka nzila ye ma-
swe ni bona, mi u ka fa simu ya
likota za veine kwa balimi ba
sili, ba ba ka mu fa miselo ha i
buzwa."
42 Jesu a li ku bona: "Kana
ha mu si ka bala mwa Mañolo
kuli ku izwe: 'Licwe le ba hani-
le bayahi ki lona le li fetuhile li-
cwe la butokwa la mwa koko-
zo. Ki Jehova ya ezize cwalo, mi
ki nto ye makaza mwa meeto a
luna'? **43** Ki lona libaka ha ni
mi bulelela kuli: Mubuso wa Mu-
limu u ka zwiswa ku mina ni
ku fiwa sicaba se si beya miselo
ya ona. **44** Hape mutu ya wela
fa licwe le u ka lobakeha. Haili
mutu kaufela ye li ka wela, li ka
mu tubaka."
45 Cwale baprisita ba bahulu
ni Bafalisi ha ba utwile liswani-
sezo za hae, ba lemuha kuli naa
talusa bona. **46** Nihaike ne ba
bata ku mu swala, ba saba buña-
ta kakuli ne ba mu nga kuli ki
mupolofita.

22 Hape Jesu a zwelapili ku
ba alaba ka liswanisezo,
a li: **2** "Mubuso wa kwa liha-
limu u swana sina mutu, ya li
mulena, ya naa ezelize mwanaa
hae wa mushimani mukiti wa
linyalo. **3** Mi a luma batanga
ba hae ku yo biza ba ba memi-
lwe kwa mukiti wa linyalo, kono
ne ba si ka lata ku taha. **4** A
luma hape batanga ba bañwi, a
li, 'Mu bulelele ba ba memilwe,
mu li: "Ha mu bone! Ni lukisize
sico sa musihali, lipoho ni lifo-
lofolo za ka ze nunisizwe li tabi-
lwe kale, mi lika kaufela li lu-
kile. Ha mu te kwa mukiti wa
linyalo."' **5** Kono ba ba memi-
lwe ha ba si ka isa kwateñi pilu,
ba ikela ku za bona, yo muñwi
kwa simu ya hae, ni yo muñwi
kwa mileko ya hae; **6** kono ba
ba siyezi bona, ba swala batanga
ba hae, ba ba nyandisa ni ku ba
bulaya.

7 "Mi mulena a halifa, mi a
luma limpi za hae ku yo yundisa
babulai bao ni ku cisa muleneñi wa bona. **8** Cwale kihaa li
kwa batanga ba hae, 'Mukiti wa
linyalo ona u lukisizwe, kono ba
ne ba memilwe ne ba sa swaneli.
9 Hakulicwalo, mu ye kwa mi-
kwakwa ye zwa mwa muleneñi,
mi mutu kaufela ye mu ka fuma-
na mu mu memele kwa muki-
ti wa linyalo.' **10** Batanga bao
kiha ba ya kwa mikwakwa mi
ba kubukanya batu kaufela ba
ne ba fumani, ba ba maswe ni
ba bande, mi muzuzu wa muki-
ti wa linyalo wa tala wa batu ba
ba memezwi kwa tafule.

11 "Mulena ha naa tilo ta-
tuba baenyi, a bona mutu ya
si ka apala siapalo sa muki-
ti wa linyalo. **12** Kihaa li ku
yena, 'Mulikani, u ipumani cwa-
ñi mo, u si na siapalo sa mukiti
wa linyalo?' Yo a tokwa linzwi.
13 Cwale mulena a bulelela ba-
tanga ba hae kuli, 'Ha mu mu
tame kwa mazoho ni kwa ma-
hutu mi mu mu nepele kwande
mwa lififi. Mi kona ko, ki kona
kwa ka yo lilela ni ku kweca
meeno.'

14 "Kakuli ba ba memiwa ki
ba bañata, kono ba ba ketiwa ki
ba sikai."

15 Cwale Bafalisi ba ya mi ba
yo lelisana kuli ba swase Jesu
mwa lipulelo za hae. **16** Kiha
ba mu lumela balutiwa ba bona,
hamoho ni ba kopano ya He-
roda, ku yo mu bulelela kuli:
"Muluti, lwa ziba kuli u mutu
ya na ni niti mi u luta nzila
ya Mulimu ka niti, mi ha u na
taba ni za nahana mutu, ka-
kuli ha u talimi ponahalo ya
mutu. **17** Cwale ha ku lu talu-
seze, u bona cwañi? Kana ku lu-
kile ku lifa mutelo ku Sesare ka-
mba kutokwa?" **18** Kono Jesu
a ziba bumaswe bwa bona, mi a
li: "Kiñi ha mu ni lika, mina ba-
ipi? **19** Ha mu ni bonise shele-
ñi ya mutelo." Kiha ba mu tise-
za dinari.* **20** Mi a li ku bona:
"Siswaniso se, ni lilumbatina le,
ki za mañi?" **21** Ba li: "Ki za
Sesare." Kihaa li ku bona: "Ha-
kulicwalohe, mu kutiseze Sesa-
re ze li za Sesare kono mu kuti-
seze Mulimu ze li za Mulimu."
22 Mi ha ba utwa cwalo, ba ma-
kala, ba mu siya mi ba ikela.

23 Isali ka lona lizazi leo Ba-
saduki, bona ba ba li ha ku na
zuho ya bafu, ba taha ku yena
mi ba mu buza ba li: **24** "Mu-
luti, Mushe naa ize: 'Mutu ufi
kamba ufi haiba a timela a si na
bana, munyanaa hae* u lukela
ku nyala musali wa mbelwa yo
ni ku tahiseza muhulwanaa hae
lusika.' **25** Cwale ne lu na ni
bana ba mba ba supile mo, wa
pili a nyala, mi a timela, mi ba-
keñisa kutokwa bana, musalaa
hae a nyalwa ki munyanaa hae.
26 Kwa ba cwalo ku wa bubeli
ni ku wa bulaalu mane ku isa
ku wa busupa. **27** Kwa mafe-
lelezo, musali ni yena a timela.

Mat 22:19* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28. **24*** Nihaike Bibele ha i bonisi kuli ba ne ba shwile ne li banyani kamba bahulwani ba mutu.

28 Cwale bafu ha ba ka zuha,
musali yo u ka ba wa mañi ku
ba supile bao? Kakuli kaufelaa
bona ba kile ba mu nyala.”
29 Jesu a ba alaba, a li: “Mu
bushize kakuli ha mu zibi Ma-
ñolo kamba maata a Mulimu,
30 kakuli ka nako ya zuho, ha
ku na muuna ya ka nyala ka-
mba musali ya ka nyalwa, kono
ba ka ba sina mangeloi aa kwa
lihalimu. **31** Haili za zuho ya
bafu, kana ha mu si ka bala ze
ne mu bulelezwi ki Mulimu, ha
naa ize: **32** ‘Ki na Mulimu wa
Abrahama ni Mulimu wa Isaka
ni Mulimu wa Jakobo’? Hasi Mu-
limu wa ba ba shwile, kono ki wa
ba ba pila.” **33** Buñata ha bu
utwa cwalo, bwa komoka hahu-
lu mulutelo wa hae.
34 Bafalisi ha ba utwile kuli
u kuzisize Basaduki, ba kopana
ka sikwata. **35** Mi yo muñwi
ku bona ya ziba Mulao, a mu lika
ka ku mu buza kuli: **36** “Mulu-
ti, ki ifi taelo ye tuna ka ku fiti-
sisa mwa Mulao?” **37** A li ku
yena: “‘U lukela ku lata Jehova
Mulimu wa hao ka pilu ya hao
kaufela ni ka moyo wa hao ka-
ufela ni ka munahano wa hao
kaufela.’ **38** Ye ki yona taelo
ye tuna ka ku fitisisa ni ya pili.
39 Ya bubeli ye swana ni yona
ki ye: ‘U lukela ku lata wahenu
mo u itatela.’ **40** Ona fa litae-
lo ze peli zeo kona fo ku tomile
Mulao ni Bapolofita.”*

41 Cwale Bafalisi ha ne ba sa
kopani hamoho cwalo, Jesu a
ba buza kuli: **42** “Mu li ñi ka
za Kreste? Ki mwanaa mañi?”
Ba li ku yena: “Ki wa Davida.”
43 Yena a li ku bona: “Cwale
ku taha cwañi kuli Davida ka
ku susumezwa ki moya o keni-
le u mu biza kuli ‘Mulena,’ ha
li, **44** ‘Jehova naa ize ku Mule-
naa ka: “Ina kwa lizoho la ka la
bulyo ku fitela ni beya lila za
hao kwatasaa mahutu a hao”’?
45 Cwale haiba Davida yena u
mu biza kuli ‘Mulena,’ u ba cwa-
ñi mwanaa hae hape?” **46** Mi
ha ku na mutu ya naa konile ku
mu alaba linzwi, kamba ya naa
na ni bundume bwa ku mu buza
se siñwi hape ku zwa lona liza-
zi leo.

23 Cwale Jesu a bulelela bu-
ñata ni balutiwa ba hae,
a li: **2** “Bañoli ba Mulao ni Ba-
falisi ba ipeile mwa situlo sa Mu-
she. **3** Hakulicwalo, lika kau-
fela ze ba mi bulelela ku eza,
mu li eze ni ku li mamela, kono
mu si ke mwa likanyisa likezo
za bona, kakuli ba bulela fee-
la ba sa ezi. **4** Ba tama miti-
yo ye bukiti ni ku i kulekisa
batu fa maheta, kono bona ha
ba lati ku i swala nihaiba ka
munwana wa bona. **5** Misebe-
zi kaufela ye ba eza, ba i eza
kuli ba bonwe ki batu, kakuli ba
tunafaza tukwama twa mañolo
to ba itama sina lisilelezo mi
ba shangela mingundo ya liapa-
lo za bona. **6** Ba tabela liba-
ka ze kutekeha hahulu kwa mi-
lalelo ni lipula za kwapili mwa

Mat 22:40* Pulelo ya “Mulao ni Bapolofita” i talusa Mañolo kaufela a Siheberu.

masinagoge **7** ni ku lumeliswa ka likute mwa misika ni ku
bizwa Rabbi* ki batu. **8** Kono
mina mu si ke mwa bizwa Rabbi,
kakuli muluti wa mina ki a li
muñwi, mi mina kaufela mu mi-
zwale. **9** Hape mu si ke mwa
biza mutu ufi kamba ufi fa lifasi
kuli ndate, kakuli Ndataa mina
ki a li muñwi, Yena ya kwa li-
halimu. **10** Mi hape mu si ke
mwa bizwa 'baeteleli,' kakuli
Mueteleli wa mina ki a li muñwi,
yena Kreste. **11** Kono yo mu-
tuna mwahalaa mina u lukela
ku ba yena sikombwa sa mina.
12 Mutu kaufela ya ipahamisa
u ka kokobezwa, mi mutu kau-
fela ya ikokobeza u ka pahami-
swa.

13 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi, mina
baipi! kakuli mu kwalela batu
ku kena mwa Mubuso wa kwa
lihalimu, ibo mina ha mu keni
mwateñi, mi ha mu lumelezi
ba ba lata ku kena mwateñi.
14* ——

15 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi, mina
baipi! kakuli mu zamaya mu
feza mawate ni mafasi kuli mu
fumane muproselite* a li mu-
ñwi, mi ha se mu mu fumani
mu mu eza ya swanela ku ya
mwa Gehena* habeli ku fita
mina.

16 "Mu na ni bumai mina ba-
zamaisi ba ba shwile meeto, ba
ba li, 'Haiba mutu a konka ka
tempele, ha ku na saa itamile,
kono haiba mutu a konka ka
gauda ya tempele, fohe u tame-
hile ku peta buitamo bwa hae.'
17 Mina likuba ni libofu! Kanti
sa butokwa ki sifi, gauda ka-
mba tempele ye kenisize gauda?
18 Hape mu li, 'Haiba mutu a
konka ka aletare, ha ku na saa
itamile, kono haiba mutu a ko-
nka ka mpo ye fa aletare yeo,
fohe u tamehile ku peta buita-
mo bwa hae.' **19** Mina libofu!
Kanti sa butokwa ki sifi, mpo
kamba aletare ye kenisa mpo?
20 Hakulicwalo, yena ya konka
ka aletare u konka ka yona ni ka
lika kaufela ze ku yona, **21** mi
yena ya konka ka tempele u ko-
nka ka yona ni ka ya yahile ku
yona, **22** mi ya konka ka liha-
limu u konka ka lubona lwa Mu-
limu ni ka ya inzi ku lona.

23 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi, mina
baipi! kakuli mu fa sa bulishumi
sa minta ni anitoni ni kumini,*
kono mu keshebisize litaba ze
buima za mwa Mulao, ili katulo
ye lukile ni sishemo ni busepa-
hali. Ku fa sa bulishumi sa lika

Mat 23:7* Lilumbatina la likute la naa bizwa ka lona muluti wa Mulao wa Mujuda. **14*** Timana ye, i teñi mwa Libibele ze ñwi ze tolokilwe, kono ha i yo mwa miputo ye miñwi ya kale ye sepilwe hahulu ya mwa puo ya Sigerike. **15*** Kamba, "mulicaba ya ka sikuluha ku ba Mujuda."

Mat 23:15* Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9. **23*** "Minta," "anitoni" ni "kumini" ki limela za minunkiso ye ne lungiwangwa mwa lico, ha ku apehiwa, kuli li tabuse.

zeo ne ku lukela, kono isi ka ku
keshebisa ze buima za mwa Mu-
lao. **24** Mina bazamaisi ba ba
shwile meeto, mu sefa kambulu-
mbulu mwa lino za mina kono
mu miza kamele!
25 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi, mina
baipi! kakuli mu kenisa komoki
ni mukeke kwande, kono mwa-
hali ku tezi mukwañuli ni ku sa
iswala. **26** Wena Mufalisi ya
shwile meeto, kenisa komoki ni
mukeke mwahali pili kuli kwa-
nde ni kona ku kene.
27 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi,
mina baipi! kakuli mu swana
sina mabita aa basizwe, aa bu-
heha kwande kono mwahali a
tezi masapo a batu ba ba shwi-
le ni masila a mufuta kaufela.
28 Kamukwaoswana, ni mina
kwande mu bonahala ku luka
kwa batu, kono mwahali mu
tezi buipi ni kutokwa mulao.
29 "Mu na ni bumai mina ba-
ñoli ba Mulao ni Bafalisi, mina
baipi! kakuli mu yaha mabita
a bapolofita ni ku kabisa mabi-
ta a ba ba lukile, **30** mi mu li,
'Kabe ne lu li teñi mwa miteñi
ya bo kukwaa luna, kabe ne lu si
ke lwa abelwa ni bona mwa mu-
latu wa ku sulula mali a bapolo-
fita.' **31** Kabakaleo mu ipaka
kuli mu bana ba ba ne ba bulaile
bapolofita. **32** Mi cwalehe mu
feleleze musebezi o ne ba kalile
bo kukwaa mina.
33 "Mina linoha, bana ba li-
mili, mu ka pima cwañi katulo
ya Gehena? **34** Kabakaleo ni
mi lumela bapolofita ni baana
ba ba butali ni baluti. Mu ka bu-
laya ni ku paheka* ba bañwi ku
bona, mi ba bañwi mu ka ba sha-
paka mwa masinagoge a mina
ni ku ba nyandisa mwa mulene-
ñi o muñwi ku ya ku o muñwi,
35 kuli mali a batu kaufela ba
ba lukile aa suluzwi fa lifasi a be
fa litoho za mina, ku kala ka
mali a Abele ya lukile ku tisa
kwa mali a Zakaria mwanaa Ba-
rakia, ye ne mu bulaezi mwaha-
laa sibaka se si kenile ni aleta-
re. **36** Kaniti na mi bulelela ni
li: Lika zeo kaufela li ka taha fa-
halimwaa lusika lo.
37 "Jerusalema, Jerusalema,
mubulai wa bapolofita ni mupo-
bauli wa ba ne ba lumilwe ku
yena—ki hakai ni nze ni bata ku
kubukanya bana ba hao hamo-
ho sina nasikuku mwa kubuka-
nyezanga tuzwinyani twa hae
mwa mafufa a hae! Kono mina
batu ha mu si ka lata cwalo.
38 Ha mu bone! ndu ya mina
mu i yubekezwi. **39** Kakuli na
mi bulelela ni li: Ha mu sa tola
mu ni bona hape ku fitela mu
bulela mu li, 'U fuyauzwi yena
ya taha ka libizo la Jehova!'"

24 Cwale Jesu kiha fundu-
ka ku zwa mwa tempele,
kono balutiwa ba hae ba mu atu-
mela, ku mu bonisa miyaho ya
tempele. **2** Kihaa li ku bona:
"Mu li boni ze kaufela? Kaniti na
mi bulelela ni li: Ha ku na licwe

Mat 23:34* Kamba, "ku kokotela fa kota (musumo)."

le li ka siyala fahalimwaa le liñwi fa sibaka se, li si ka wisezwa fafasi."

3 Ha naa li fa Lilundu la Likota za Olive, balutiwa ba mu atumela kwatuko, ba li: "Ha ku lu taluseze, lika zeo li ka ezahala lili, mi sisupo sa ku ba teñi* kwa hao ni sa maungulelo a muinelo wa lifasi si ka ba sifi?"

4 Mi Jesu a ba alaba, a li: "Mu tokomele kuli mu si ke mwa yembululwa ki mutu, **5** kakuli ba bañata ba ka taha ka libizo la ka, ba li, 'Ki na Kreste,' mi ba ka kelusa ba bañata. **6** Mu ka utwa lindwa ni lipiho za lindwa; mu bone teñi kuli ha mu sabi. Kakuli lika zeo li tamehile ku ezahala, kono mafelelezo haa si ka fita kale.

7 "Mi sicaba si ka lwanisa sicaba se siñwi, ni mubuso u lwanise mubuso o muñwi, mi ku ka ba ni matala ni lizikinyeho za lifasi mwa sibaka se siñwi ku ya ku se siñwi. **8** Lika zeo kaufela ki makalelo a manyando, sina mo bu kalelanga butuku bwa lupepo.

9 "Mi batu ba ka mi nyandisa ni ku mi bulaya, mi mu ka toiwa ki macaba kaufela kabakala libizo la ka. **10** Hape ba bañata ba ka sitatala ni ku betekana ni ku toyana. **11** Mi bapolofita ba buhata ba bañata ba ka taha mi ba ka kelusa ba bañata, **12** mi kabakala ku ekezeha kwa bumaswe,* lilato la ba bañata li ka fola. **13** Kono ya itiisize ku isa kwa mafelelezo ki yena ya ka piliswa. **14** Mi taba ye nde ye ya Mubuso i ka kutazwa mwa lifasi kaufela kuli ibe bupaki kwa macaba kamukana, kihona ku ka taha mafelelezo.

15 "Kamukwaocwalo, ha mu ka bona nto ye nyenyisa ye tahisa sinyeho, i yemi mwa sibaka se si kenile sina mo ku taluselizwe ki mupolofita Daniele (mubali a lemuhe), **16** ba ba li mwa Judea ba kale ku sabela kwa malundu. **17** Ya li fa situwa sa ndu a si ke a tuluka ku yo nga libyana mwa ndu ya hae, **18** mi ya li mwa simu a si ke a kutela kwa ndu ku yo nga siapalo sa hae sa fahalimu. **19** Bumai bu ka ba kwa basali ba ba itwezi ni ba ba anyisa mwa mazazi ao! **20** Mu zwelepili ku lapela kuli ku baleha kwa mina ku si ke kwa ezahala mwa nako ya maliha kamba ka lizazi la Sabata, **21** kakuli ka nako yeo ku ka ba ni ñalelwa ye tuna ye si ka bonwa kale ku zwa kwa simuluho ya lifasi ku tisa cwale, mi ha i na ku bonwa ni kamuta hape. **22** Mane kabesi kuli mazazi ao a ka fukuzwa, kabe ha ku na ya naa* ka piliswa, kono kabakala baketiwa, mazazi ao a ka fukuzwa.

23 "Mi cwale haiba mutu a li ku mina, 'Ha mu bone! Kreste

Mat 24:3* Ka Sigerike ki *"pa·rousi'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

Mat 24:12* Toloko ya linzwi ka linzwi, "kutokwa mulao." **22*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "ha ku na nama ye ne ka piliswa."

ki yo kwanu,' kamba, 'Ki yale kwale!' mu si ke mwa lumela. **24** Kakuli bo Kreste ba buhata ni bapolofita ba buhata ba ka taha mi ba ka fa lisupo ze maata ni ku eza misebezi ye komokisa, kuli haiba ku konahala, ba keluse nihaiba bona baketiwa. **25** Ha mu bone! Ni mi toboselize cimo. **26** Kamukwaocwalo, haiba batu ba mi bulelela kuli, 'Ha mu bone! Ki yani u mwa lihalaupa,' mu si ke mwa ya kwateñi, kamba kuli, 'Ha mu bone! U mwa mizuzu ya mwahali,' mu si ke mwa lumela. **27** Kakuli sina lumonyi lwa pula ha lu benya kwa upa ni ku yo bonahala ni kwa wiko, ku ba teñi* kwa Mwanaa mutu ni kona ku ka ba cwalo. **28** Kai ni kai ko ku fumaneha situpu, ki kona ko li ka yo kubukanela limbande.

29 "Mi hamulaho feela wa ñalelwa ya mazazi ao, lizazi li ka unsufazwa, ni kweli ha i na ku benyisa liseli la yona, ni linaleli li ka wa kwa lihalimu, mi maata a mahalimu a ka zikinyeha. **30** Mi sisupo sa Mwanaa mutu si ka bonahala mwa lihalimu mi cwale batu ba mishobo kaufela mwa lifasi ba ka inata fa lifuba kabakala ku lila, mi ba ka bona Mwanaa mutu ha taha fa malu a lihalimu ka maata ni ka kanya ye tuna. **31** Mi u ka luma mangeloi a hae ka mulumo o mutuna wa tolombita, mi a ka kubukanya baketiwa ba hae ku zwa mwa maneku a mane,* ku kala kwa mafelelezo a mañwi a lihalimu ku isa kwa mafelelezo a mañwi a lihalimu.

32 "Cwale mu itute se siñwi kwa swanisezo ya kota ya feiga: Mutai wa yona o munca u sa mela feela mi u shoshela matali, mwa ziba kuli mbumbi* i fakaufi. **33** Kamukwaoswana, ha mu bona lika zeo kaufela, mu zibe kuli Mwanaa mutu u fakaufi, u fa munyako. **34** Kaniti na mi bulelela ni li, lusika lo ha lu na ku fela, ku fitela zeo kaufela li ezahala. **35** Lihalimu ni lifasi li ka fela, kono manzwi a ka ona haa na ku fela.

36 "Haili lizazi ni nako yeo, ha ku na ya li ziba, ibe mangeloi a kwa lihalimu kamba Mwana konji Ndate a li nosi. **37** Kakuli sina mwa naa inezi mazazi a Nuwe, nako ya ku ba teñi* kwa Mwanaa mutu ni yona i ka ba cwalo. **38** Kakuli sina mo ne ba inezi batu mwa mazazi ale Muunda u si ka taha kale, batu ne ba ca, ne ba nwa, baana ne ba nyala, basali ne ba nyaliswa, ku fitela lizazi laa kena Nuwe mwa aleka, **39** mi ne ba si ka lemuha se si siñwi ku fitela Muunda u taha ni ku ba kukisa kaufelaa

---

Mat 24:27* Ka Sigerike ki *"pa·rou·si'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

Mat 24:31* Toloko ya linzwi ka linzwi, "mioya ye mine." Fo ki ku talusa moya o zwa kwa upa, kwa wiko, kwa mutulo, ni kwa mboela. **32*** Kwa naha ya Palestine, likota li pukumanga mwa mbumbi. **37*** Ka Sigerike ki *"pa·rou·si'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

bona, ni nako ya ku ba teñi* kwa
Mwanaa mutu i ka ba cwalo.
40 Cwale kwa baana ba babeli
ba ba mwa simu: Yo muñwi u
ka ngiwa mi yo muñwi u ka sii-
wa; **41** kwa basali ba babeli ba
ba bela fa sibelelo: Yo muñwi u
ka ngiwa mi yo muñwi u ka sii-
wa. **42** Hakulicwalo mu zwe-
lepili ku tona, kakuli ha mu zibi
lizazi la taha Mulenaa mina.

43 "Kono mu zibe taba ye:
Kambe muñaa ndu naa ziba
nako ya busihu ya naa ka
taha lisholi, naa ka zwelapili ku
tona kuli a si ke a lumeleza ndu
ya hae ku punyiwa. **44** Kaba-
kaleo ni mina mu be ba ba itu-
kiselize kakuli Mwanaa mutu u
taha ka nako ye mu sa hupuli ku
ba yona.

45 "Ki mañi luli mutanga ya
sepahala ya na ni kutwisiso, yo
Mulenaa hae a mu ketile ku ba-
balela batanga ba hae, ku ba fa
lico za bona ka nako ye swane-
la? **46** U ka ba ni tabo muta-
nga yo haiba Mulenaa hae a mu
fumana a eza cwalo ka nako yaa
fita! **47** Kaniti na mi bulelela
ni li: Mulenaa hae u ka mu keta
ku babalela liluwo la hae kau-
fela.

48 "Kono kabe mutanga yo ki
ya maswe mi a ipulelela mwa
pilu ya hae kuli, 'Mulenaa ka wa
liyeha,' **49** mi u kala ku nata
batanga ba bañwi ni ku ca ni ku
nwa ni macakolwa,* **50** Mule-
naa mutanga yo u ka taha fa li-
zazi la sa mu libeleli ni ka nako
ya sa zibi **51** mi u ka mu fa
koto ye tuna ku feleleza ni ku
mu fa kabelo mwahalaa baipi.
Mi kona ko, ki kona kwa ka yo
lilela ni ku kweca meeno.

25 "Hape Mubuso wa kwa li-
halimu u ka swana sina
basizana* ba ba lishumi ba ne ba
ngile lilambi za bona mi ba ya ku
yo katanyeza munyali. **2** Ba
ketalizoho ku bona ne li liku-
ba, mi ba ketalizoho ba bañwi
ne li ba ba butali. **3** Basiza-
na ba likuba ne ba lwezi lilambi
kono ne ba si ka lwala mafu-
la a mañwi, **4** haili ba ba bu-
tali bona ne ba lwezi mafula a
mañwi mwa lipiza za bona ha-
moho ni lilambi. **5** Cwale ba-
keñisa kuli munyali naa liyehile
ku taha, kaufelaa bona ba oze-
la mi ba ya fa buloko. **6** Faha-
laa busihu, kwa utwahala mu-
huwo wo li: 'Munyali ki yo u
fitile! Ha mu ye mu yo mu kata-
nyeza.' **7** Cwale Basizana bao
kaufela ba zuha mi ba lukisa li-
lambi za bona. **8** Basizana ba
likuba kiha ba li ku ba ba buta-
li, 'Ha mu lu fe kwa mafula a
mina kakuli lilambi za luna li
tuha li tima.' **9** Ba ba butali
ba alaba ba li: 'Mwendi ha na ku
lu likana kuli lu ikabele ona ni
mina. Ha mu ye kwa balekisi,
mi mu yo itekela.' **10** Ha ne ba
sa ya kwa ku yo leka mafula,

Mat 24:39* Ka Sigerike ki *"pa·rou·si'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5. **49*** "Matakwa" kamba "matahwa."

Mat 25:1* Linzwi la Sigerike le ne li sebelisizwe fa, li talusa musali ya si ka ziba kale muuna (mwalyanjo).

munyali a punya, mi basizana
ba ne ba itukiselize ba kena ni
yena mwa mukiti wa linyalo, mi
sikwalo sa kwaliwa. **11** Hasa-
mulaho basizana ba bañwi bani
ni bona ba fita, mi ba li, 'Muña-
li, Muñali, ha ku lu kwalulele!'
12 A ba alaba, a li, 'Ku mi bule-
lela feela niti, ha ni mi zibi.'

13 "Hakulicwalo, mu zwele-
pili ku tona kakuli ha mu zibi li-
zazi kamba nako.

14 "Mi ku swana feela sina
mutu ya naa tuha a tama musi-
pili wa ku ya kwa naha ya kwa-
hule, a biza batanga ba hae mi
a siya liluwo la hae ku bona.
15 Mi a fa yo muñwi litalenta*
liketalizoho, yo muñwi a mu
fa ze peli, mi yo muñwi yena
a mu fa i liñwi, a fa yo muñwi
ni yo muñwi ku likana ni maa-
ta a hae, mi a ya kwa naha ya
kwahule. **16** Honafo ya naa fi-
lwe litalenta liketalizoho a ya
mi a yo sebelisa litalenta zeo, mi
a fumana ze ñwi liketalizoho.
17 Kamukwaoswana, ya naa fi-
lwe litalenta ze peli a fumanela
fateñi ze peli ze ñwi. **18** Kono
mutanga ya naa filwe talenta i
liñwi feela, a ya mi a yepa musi-
ma mwa mubu ni ku pata shele-
ñi ya silivera ya mulenaa hae.

19 "Hamulaho wa nako ye te-
lele, mulenaa batanga bao a
kuta mi a tatuba litaba za mali
ni bona. **20** Kamukwaocwa-
lo, ya naa filwe litalenta like-
talizoho a sutelela, mi a tisa li-
talenta ze ñwi liketalizoho, a
li, 'Mulena, ne u ni file litale-
nta liketalizoho, bona, ni fuma-
ni ze ñwi liketalizoho.' **21** Mu-
lenaa hae kihaa li ku yena: 'U
ezize hande, wena mutanga yo
munde, ya sepahala. U sepahali-
le ku ze nyinyani. Ni ka ku keta
ku babalela ze ñata. Ha ku tabe
ni mulenaa hao.' **22** Mi ya naa
filwe litalenta ze peli a sutelela
ni yena, mi a li, 'Mulena, ne u ni
file litalenta ze peli, bona, ni fu-
mani ze ñwi ze peli.' **23** Mu-
lenaa hae kihaa li ku yena: 'U
ezize hande, wena mutanga yo
munde, ya sepahala. U sepahali-
le ku ze nyinyani. Ni ka ku keta
ku babalela ze ñata. Ha ku tabe
ni mulenaa hao.'

24 "Kwa mafelelezo kwa
taha mutanga ya naa filwe ta-
lenta i liñwi mi a li: 'Mulena,
ne ni ziba kuli u mutu ya taa-
ta, ya kutula mo u si ka cala ni
ku kubukanya ze ba ulusize ba
bañwi. **25** Kiha se ni saba mi
na yo pata talenta ya hao mwa
mubu. Ha ku nge se si li sa hao ki
se.' **26** Mulenaa hae a mu ala-
ba, a li: 'Wena mutanga ya ma-
swe, ya buzwa, ne u ziba kuli ni
kutula mo ni si ka cala ni ku ku-
bukanya ze ba ulusize ba bañwi,
nji cwañi? **27** Hakulicwalohe,
ne u lukela ku yo beya mashele-
ñi a ka a silivera mwa panga, mi
ha ni kutile ne ni ka amuhela se
si li sa ka ni kekelezo ya sona.

28 "'Kamukwaocwalo, ha
mu mu amuhe talenta mi mu i fe
ku ya na ni litalenta ze lishumi.
29 Kakuli mutu kaufela ya na

Mat 25:15* Talenta ki mufuta wa masheleñi, mi bukiti bwa yona bu eza likilo ze 20.4.

ni, u ka ekelezwa, mi u ka ate-
lwa, kono haili mutu kaufela ya
si na, yena u ka amuhiwa nihai-
ba sona sa na ni. **30** Mi mu ne-
pele mutanga yo ya si na tuso
kwande mwa lififi. Mi kona ko,
ki kona kwa ka yo lilela ni ku
kweca meeno.'

31 "Mwanaa mutu ha ka taha
mwa kanya ya hae ni mange-
loi kaufela, u ka ina mwa lubo-
na lwa hae lwa kanya.
32 Mi macaba kaufela a ka ku-
bukanyiwa fapilaa hae, mi u
ka ketahanya batu yo muñwi
ku yo muñwi, sina mulisana
mwa ketelanga lingu mwa lipu-
li. **33** Mi u ka beya lingu kwa
lizoho la hae la bulyo kono lipu-
li ku la hae la nzohoto.

34 "Cwale Mulena u ka bule-
lela ba ba li ku la hae la bulyo
kuli: 'Ha mu te, mina ba ba fu-
yauzwi ki Ndate, mu yole Mubu-
so o lukiselizwe mina ku zwa
kwa makalelo a lifasi.* **35** Ka-
kuli ne ni lapile mi mwa ni fa
lico; ne ni shwile linyolwa mi
mwa ni fa mezi a ku nwa. Ne ni
li muenyi mi mwa ni amuhela
hande; **36** ne ni inzi mapunu*
mi mwa ni apesa. Ne ni kulile mi
mwa ni babalela. Ne ni li mwa
tolongo mi mwa taha ku to ni
bona.' **37** Cwale ba ba lukile
ba ka mu alaba, ba li: 'Mulena,
ki lili fo ne lu ku boni u lapile mi
lwa ku fa lico kamba u shwile li-
nyolwa mi lwa ku fa mezi a ku
nwa? **38** Ne lu ku boni lili u li
muenyi mi lwa ku amuhela ha-
nde; kamba u li mapunu mi lwa
ku apesa? **39** Ne lu ku boni lili
u li mukuli kamba u li mwa tolo-
ngo mi lwa to ku bona?' **40** Mi
Mulena u ka li ku bona, 'Ni mi
bulelela niti ni li: Ha ne mu ezi-
ze cwalo yo muñwi wa ba ba-
nyinyani kwa banyani ba ka ba,
ki na ye ne mu ezize cwalo.'

41 "Cwale kihona a ka bulele-
la ba ba li ku la hae la nzohoto
kuli: 'Ha mu zwe ku na, mina ba
ba kutilwe, mu ye mwa mulilo
o sa feli o lukiselizwe Diabulo-
si ni mangeloi a hae. **42** Ka-
kuli ne ni lapile mi mwa tokwa
ku ni fa sico, mi ne ni shwile
linyolwa kono mwa tokwa ku
ni fa mezi. **43** Ne ni li mue-
nyi, kono ne mu si ka ni amu-
hela hande; ne ni inzi mapunu,
kono ne mu si ka ni apesa; ne ni
li mukuli mi ne ni li mwa tolo-
ngo, kono ne mu si ka ni babale-
la.' **44** Ni bona cwale kiha ba
ka mu alaba, ba li: 'Mulena, ne
lu ku boni lili u lapile kamba u
shwile linyolwa kamba u li mu-
enyi kamba u li mapunu kamba
u li mukuli kamba u li mwa tolo-
ngo mi lwa palelwa ku ku sebe-
leza?' **45** Cwale yena u ka ba
alaba kuli, 'Ni mi bulelela niti ni
li: Ha ne mu si ka eza cwalo yo
muñwi wa ba banyinyani ba, ki
na ye ne mu si ka eza cwalo.'
46 Mi bao ba ka ya kwa sinyeho
ya ku ya ku ile, kono ba ba luki-

Mat 25:34* Pulelo yeo i ama kwa bana ba bo Adama ni Eva. **36*** Linzwi la Sigerike le li sebelisizwe fa, ha li talusi feela ku ba mapunu luli. Li kona ku talusa ni ku apala feela siapalo sa mwahali; ku apala sika se si belela.

le bona ba ka ya kwa bupilo bo
bu sa feli."

26 Cwale Jesu ha felize ku
bulela litaba zeo kaufela,
a bulelela balutiwa ba hae, a li:
2 "Mwa ziba kuli ku siyezi fee-
la mazazi a mabeli kuli Paseka*
i eziwe, mi Mwanaa mutu u ka
fiwa mwa mazoho a batu kuli a
kokotelwe."

3 Cwale baprisita ba bahulu
ni ba bahulu ba sicaba ba kopa-
na hamoho fa patelo ye mwaha-
laa mandu a muprisita ya pa-
hami ya bizwa Kayafa **4** mi
ba lelisana hamoho mo ba ka
swalela Jesu ka mano a bupumi
ni ku mu bulaya. **5** Kono ba
bulelisana, ba li: "Isiñi ka nako
ya mukiti, kuli ku si ke kwa
zuha mufilifili mwahalaa batu."

6 Jesu ha naa sa li mwa Beta-
nia mwa ndu ya Simoni ya naa
kile a kula mbingwa, **7** kwa
taha musali ya naa lwezi bo-
tela ya alabastera, mo ne ku
inzi mafula a sende a teko ye
tuna, mi a kala ku mu sela ona
kwa toho ha naa li kwa tafule.
8 Balutiwa ha ba bona cwalo ba
nyema, ba li: "Kiñi ze a sinye-
zwa mafula a? **9** Kakuli naa
ka be a lekisizwe masheleñi a
mañata mi masheleñi ao naa ka
fiwa babotana." **10** Jesu a le-
muha ze ne ba bulela mi a li ku
bona: "Kiñi ze mu bata ku ka-
taleza musali yo? U ni ezelize
kezo ye nde. **11** Kakuli babo-
tana mu inzi ni bona nako kau-
fela, kono na ha mu na ku ba ni
na nako kaufela. **12** Musali yo
haa ni selile mafula a sende fa
mubili, u ezize cwalo kuli a luki-
seze mubili wa ka ku bulukiwa.
13 Ni mi bulelela niti ni li: Kai
ni kai ko i kutazwa taba ye nde
ye, mwa lifasi kaufela, sa ezize
musali yo ni sona si ka bulelwa
kuli a hupulwe ka sona."

14 Cwale yo muñwi wa ba ba
lishumi ka ba babeli, ya bizwa
Judasi Isikariota, a ya kwa ba-
prisita ba bahulu, **15** mi a li
ku bona: "Mu ka ni fañi kuli ni
mi betekele Yena?" Ba mu sepi-
sa ku mu fa masheleñi a mashu-
mi a malaalu a muwayawaya wa
silivera. **16** Mi ku zwa honafo,
a kala ku bata kolo ye nde ya ku
mu beteka.

17 Fa lizazi la pili la mukiti
wa linkwa ze si ka ya mume-
la, balutiwa ba taha ku Jesu, ba
li: "Ki kai ko u bata kuli lu yo
ku lukiseza ku yo cela Paseka?"
18 A li ku bona: "Mu ye mwa
muleneñi ku Ngete, mu yo li ku
yena, 'Muluti u li: "Nako ya ka
ye tomilwe i sutelezi; ni ka cela
Paseka kwa ndu ya hao ni balu-
tiwa ba ka."'" **19** Mi balutiwa
ba eza ka mwa ba laelezi Jesu,
mi ba lukisa Paseka.

20 Cwale ha se li manzibwa-
na, Jesu a ina kwa tafule ni balu-
tiwa ba hae ba ba lishumi ka ba
babeli. **21** Ha ne ba nze ba ca,
Jesu a li: "Ni mi bulelela niti: Yo
muñwi ku mina u ka ni beteka."

Mat 26:2* Mukiti wa Maisilaele wa ku hupula ku lukululwa kwa bona ku zwa mwa Egepita, muta bana ba bona ba baeli ne ba bandusizwe kwa sinyeho, ha ne ku bulailwe baeli ba Maegepita.

22 Kiha ba swaba hahulu mi ba
kala ku mu buza, a li muñwi ka
a li muñwi, ba li: "Mulena, kiku-
li ki na?" **23** A ba alaba, a li:
"Ya kenya lizoho ni na mwa mu-
keke ki yena ya ka ni beteka.
24 Ki niti, Mwanaa mutu waa
ya, sina mo ku ñolezwi ka za
hae, kono u na ni bumai mutu
yo Mwanaa mutu a betekwa ka
yena! Neikaba hande kabe mutu
yo naa si ka pepwa." **25** Juda-
si, yena ya naa tuha a mu bete-
ka, a alaba a li: "Kikuli ki na, Ra-
bbi?"* Jesu a mu alaba, a li: "U
bulezi."

26 Ha ne ba nze ba ca cwa-
lo, Jesu a nga sinkwa, mi ha-
mulaho wa ku fitisa tapelo ya
buitumelo,* a si komauna, mi
a fa balutiwa ba hae, a li: "Ha
mu nge, mu ce. Sinkwa se, si ye-
mela mubili wa ka." **27** Hape
a nga komoki, mi ha saa fitisi-
ze buitumelo, a ba fa yona, a li:
"Ha mu nwe mwateñi kaufelaa
mina, **28** kakuli, se, si yemela
'mali a ka a tumelelano,' aa na ni
ku sululelwa ba bañata kuli ba
swalelwe libi. **29** Kono ni mi
bulelela ni li: Ha ni sa na ku nwa
hape se si beiwa ki kota ya vei-
ne ku fitela lizazi le ni ta nwa ni
mina waine ye nca mwa Mubuso
wa Ndate." **30** Kwa mafelele-
zo, ha ba mano opela milumbe-
ko, ba zwa ni ku ya kwa Lilundu
la Likota za Olive.

31 Cwale Jesu kihaa li ku
bona: "Kaufelaa mina mu ka si-
tatala busihu bo kabakala ze ka
ezahala ku na, kakuli ku ñozwi
kuli: 'Ni ka bulaya mulisana, mi
lingu za mutapi li ka hasana.'
32 Kono ha se ni zusizwe kwa
bafu, ni ka itangeta ku mina ku
ya kwa Galilea." **33** Kono Pi-
trosi a mu alaba, a li: "Ba bañwi
kaufela ni ko ba ka sitatala ka-
bakala ze ka ezahala ku wena,
na ha ni na ku sitatala ni ka-
muta!" **34** Jesu a li ku yena:
"Ni ku bulelela niti ni li: Bona
busihu bo, mukombwe u si ka
lila kale, u ka be u ni latuzi ha-
laalu." **35** Pitrosi a li ku yena:
"Ha ni na ku ku latula ni kamu-
ta, nihaiba ku shwa ni ka shwa
ni wena." Balutiwa ba bañwi ka-
ufela ni bona ba bulela nto ye
swana.

36 Cwale Jesu a taha ni balu-
tiwa ba hae fa sibaka se si bi-
zwa Getsemani, mi a ba bulele-
la kuli: "Ha mu ine fa, na ha ni sa
ya fale ku yo lapela." **37** Mi a
nga Pitrosi ni bana ba Zebedea
ba babeli, a kenelwa ki maswabi
ni ñalelwa ye tuna. **38** Cwale
a li ku bona: "Moyo wa ka u mwa
maswabi a ku shwa. Ha mu ine
fa mi mu tiiseze ku tona ni na."
39 Mi ha saa ile papilinyana, a
wa fafasi ka pata ya hae, mi a la-
pela, a li: "Ndate, haiba kwa ko-
nahala, komoki* ye i fitele kwa-
hule ni na. Niteñi, isike ya ba ka
tato ya ka, kono ibe ka tato ya
hao."

Mat 26:25* Fo kikuli, "Muluti."
26* Toloko ya linzwi ka linzwi, "ku fuyola."

Mat 26:39* "Komoki" ye taluswa fo, ki tato ya Mulimu ya ku lumeleza Jesu ku bulaelwa mulatu wa buhata wa kuli naa nyefula.

40 Mi a kuta kwa balutiwa ba
hae mi a ba fumana kuli ba lobe-
zi, kihaa li ku Pitrosi: "Kuli ne
mu si ke mwa tona ni na nihai-
ba hora i liñwi feela? **41** Mu
tiiseze ku tona mi mu zwelepi-
li ku lapela kuli mu si ke mwa
kena mwa muliko. Ki niti, moya
ona wa lata, kono nama ya foko-
la." **42** A ya hape lwa bubeli,
mi a yo lapela, a li: "Ndate, haiba
ha ku konahali kuli komoki ye i
fitele kwahule, kwandaa kuli ni
nwe ku yona, haike tato ya hao
i ezwe." **43** Mi a kutela hape
ku bona mi a ba fumana kuli ba
lobezi, kakuli meeto a bona naa
li bukiti. **44** Kihaa ba siya, a
yo lapela lwa bulaalu, a nzaa bu-
lela nto ye swana. **45** Cwale a
kutela kwa balutiwa ba hae mi
a li ku bona: "Mwa lobala ni ku
pumula ka nako ye! Ha mu bone!
Nako ya kuli Mwanaa mutu a
betekwe, a fiwe mwa mazoho a
baezalibi i sutelezi. **46** Ha mu
yeme; lu zamaye. Ha mu bone!
Ya ni beteka u fakaufi." **47** Mi
ha naa sa bulela cwalo, ha mu
bone! Judasi, yo muñwi wa ba ba
lishumi ka ba babeli, a taha ha-
moho ni buñata bo butuna bwa
ba ba sweli mikwale ni milamu,
ba ne ba zwa kwa baprisita ba
bahulu ni ba bahulu ba sicaba.
48 Cwale ya naa mu beteka
naa ba file sisupo, a li: "Yena ye
ni ka tubeta, ki yena, mu mu
swale." **49** Mi a liba feela ku
Jesu, a li ku yena: "Lumela Ra-
bbi!" mi a mu tubeta. **50** Kono
Jesu a li ku yena: "Mulikani, u
tilo batañi kwanu?" Kiha ba su-
telela mi ba swala Jesu ni ku mu
tama. **51** Kono ha mu bone! yo
muñwi wa ba ne ba li ni Jesu
a comola mukwale wa hae ni
ku lema mutangaa muprisita ya
pahami mi a wencula zebe ya
hae. **52** Jesu kihaa li ku yena:
"Kutisa mukwale wa hao mwa
sipusu sa ona, kakuli kaufela ba
ba itusisa mukwale ba ka bulai-
wa ka mukwale. **53** Kamba u
hupula kuli ha ni koni ku kupa
Ndate kuli a ni fe ka yona nako
ye limpi za mangeloi ze fitelela
ze lishumi ka ze peli? **54** Kono
ha ne ku ka ba cwalo, Mañolo
a naa bulezi cimo kuli ku luke-
la ku ba cwana naa ka talele-
zwa cwañi?" **55** Honafo Jesu a
li kwa buñata bo bwa batu: "Ki-
kuli mu tile ni mikwale ni mila-
mu ku to ni swala inge ba ba tilo
tama lisholi? Hanili ne ni ina-
nga mwa tempele zazi ni zazi ni
nze ni luta batu, kono ne mu si
ka to ni swala. **56** Kono ze ka-
ufela li ezahalile kuli ze ñozwi
ki bapolofita li talelezwe." Cwa-
le balutiwa kaufela ba mu yube-
ka mi ba baleha.

57 Ba ne ba sweli Jesu ba mu
isa ku Kayafa, muprisita ya pa-
hami, ko ne ku kopanezi bañoli
ba Mulao ni ba bahulu ba sica-
ba. **58** Kono Pitrosi a zwelapi-
li ku mu latelela a li kwahule,
ku yo fita mane kwa patelo ye
mwahalaa mandu a muprisita
ya pahami, mi ha saa keni mwa-
hali, a ina ni likombwa za ndu
kuli a bone se si ta ezahala.

59 Ka nako ye swana, baprisita ba bahulu ni ba kuta kaufela ya Sanhedrini ne ba bata bupaki bwa buhata bwa ku tama Jesu ka bona kuli ba mu bulaye, **60** kono ba palelwa ku bu fumana, nihaike ne ku tile lipaki za buhata ze ñata. Hasamulaho kwa taha lipaki ze peli, **61** mi za li: "Mutu yo naa ize, 'Na kona ku wisa tempele ya Mulimu ni ku i yaha mwa mazazi a malaalu.'" **62** Muprisita ya pahami ha utwa cwalo a yema mi a li ku yena: "Kuli u na ni sa ku alaba? Kana ze ba paka batu ba, ka za hao, ki za niti?" **63** Kono Jesu a kuza feela. Kamukwaocwalo muprisita ya pahami a li ku yena: "Ka Mulimu ya pila, ni ku konkisa kuli u lu bulelele haiba ki wena Kreste Mwanaa Mulimu!" **64** Jesu a li ku yena: "U bulezi. Kono niteñi ni li ku mina: Ku zwa cwale mu ka bona Mwanaa mutu a inzi ku la bulyo la Ya Maata mi a taha fa malu a lihalimu." **65** Muprisita ya pahami kiha hahula liapalo za hae za fahalimu, a li: "Ki kale a nyefula! Lu sa tokwelañi lipaki hape? Mu iponezi! Mu ikutwezi nyefulo ya hae cwale. **66** Mina mu li ñi?" Ba alaba, ba li: "U swanelwa ki lifu." **67** Kiha ba mu kwelaka mati mwa pata ni ku mu nataka liñindi. Ba bañwi ba mu bakaula mwa pata, **68** ba nze ba li: "Ha ku lu polofitele, wena Kreste. Ki mañi ya ku natile?"

69 Cwale Pitrosi naa inzi kwande fa patelo ye mwahalaa mandu, mi mutanga yo muñwi wa musizana a taha ku yena, a li: "Ni wena ne u li ni Jesu wa Galilea!" **70** Kono a latula fapilaa bona kaufela, a li: "Ha ni zibi ze u bulela." **71** Ha saa zwile kwande ku yo fita kwa ndu ye kwa makenelo, musizana yo muñwi a mu lemuha mi a li ku ba ne ba li fo: "Muuna yo naa li ni Jesu wa Munazareta." **72** Hape a latula ka ku konka, a li: "Mutu yo na ha ni mu zibi!" **73** Hamulaho wa nakonyana, ba ne ba yemi fo ba taha mi ba li ku Pitrosi: "Kaniti luli ni wena u yo muñwi wa bona, kakuli mane mubulelelo wa hao u ku paka cwalo." **74** Kihaa kala ku tapahanya ni ku konka, a li: "Mutu yo na ha ni mu zibi!" Mi honafo mukombwe wa lila. **75** Mi Pitrosi a hupula manzwi a naa bulezi Jesu, aa li: "Mukombwe u si ka lila kale, u ka be u ni latuzi halaalu." Kihaa zwela kwande mi a lila maswe.

27 Ha bu sile, baprisita ba bahulu kaufela ni ba bahulu ba sicaba ba kopana kuli ba lelisane mo ba ka bulaela Jesu. **2** Mi ha se ba mu tamile kwa mazoho, ba mu isa ku mubusisi Pilato ni ku mu siya mwa mazoho a hae.

3 Cwale Judasi, yena ya naa mu betekile, ha bona kuli Jesu u atulezwi lifu, a inyaza mi a kutisa masheleñi a mashumi a malaalu a muwayawaya wa silivera kwa baprisita ba bahulu ni ba bahulu ba sicaba, **4** a li: "Ni ezize sibi ka ku beteka mali a

si na mulatu.” Bona ba li ku
yena: “Kuli luna lu ezeñi? Zeo
ki za hao!” **5** Kiha latela ma-
sheleñi a silivera mwa tempele,
a ba siya, mi kihona a yo ipo-
nda. **6** Kono baprisita ba ba-
hulu ba nga masheleñi a sili-
vera ao, mi ba li: “Ha ku si ka
lumelezwa ku a nepela mwa si-
bulukelo se si kenile kakuli ki
teko ya mali a suluzwi.” **7** Ha
ba felize ku lelisana hamoho ba
leka simu ya mubupi wa lipiza,
kuli i be mayumbelo a bazwahu-
le. **8** Kabakaleo simu yeo i bi-
zwa “Simu ya Mali” ku fitela ni
la kacenu le. **9** Mi kwa talele-
zwa manzwi a naa bulezwi ka
Jeremia* mupolofita, aa li: “Mi
ne ba ngile masheleñi aa mashu-
mi a malaalu a muwayawaya wa
silivera, a naa li tifo ya ku leka
mutu ya naa tomezwi teko, ili
Yo bana ba bañwi ba Isilaele ne
ba tomile teko ya kuli a lekwe
ka yona, **10** mi ka ona mashe-
leñi ao ba leka simu ya mubupi
wa lipiza, ku likana ni mwa naa
ni laelezi Jehova.”

11 Cwale Jesu a yema fapi-
laa mubusisi, mi mubusisi a mu
buza kuli: “Kana ki wena Mule-
na wa Majuda?” Jesu a mu ala-
ba, a li: “U bulezi wena muñi.”
12 Kono baprisita ba bahulu ni
ba bahulu ba sicaba ha ne ba mu
tama litaba, naa si ka ba alaba
se siñwi. **13** Pilato kihaa li ku
yena: “Kuli ha u utwi litaba ze
ñata ze ba sweli ku ku tama?”
14 Kono a tokwa ku mu ala-
ba se siñwi, nihaiba linzwi, kuli
mane mubusisi a komoka ha-
hulu.

15 Cwale fa mukiti ni muki-
ti wa Paseka,* mubusisi naa
na ni mukwa wa ku lukulule-
langa sicaba lipantiti le ne ba
bata. **16** Ka yona nako yeo,
ne ku na ni lipantiti ya bizwa
Barabasi, ya naa tumile ka bu-
maswe bwa hae. **17** Cwale ha
ne ba kopani hamoho, Pilato a li
ku bona: “Ki ufi ye mu bata kuli
ni mi lukululele, Barabasi ka-
mba Jesu ye ba li ki Kreste?”
18 Kakuli Pilato naa ziba kuli
ne ba tisize Jesu ku yena ka-
bakala muna. **19** Mi hape ha
naa inzi mwa sipula sa katulo,
musalaa hae a mu lumela liñu-
sa, a li: “U siye muuna ya luki-
le yo, kakuli ni nyandile hahulu
kacenu busihu mwa tolo kaba-
kala hae.” **20** Kono baprisita
ba bahulu ni ba bahulu ba si-
caba ba kolwisa buñata kuli bu
kupe Barabasi ni kuli Jesu a bu-
laiwe. **21** Mubusisi a ba alaba,
a li: “Ki mañi ku ba babeli ba
ye mu bata kuli ni mi lukulule-
le?” Mi bona, ba li: “Barabasi.”
22 Pilato a li ku bona: “Cwa-
le Jesu ye ba li ki Kreste, yena
ni mu eze cwañi?” Kaufelaa

Mat 27:9* Manzwi a, mane a tomile fa Zak 11:12, 13. Mwa miteñi ya Mateu, buka ya Jeremia ki yona ye ne beilwe kwa makalelo mwa libuka za bapolofita mi ku bonahala kuli libuka kaufela za bapolofita, ku kopanyeleza cwalo ni buka ya Zakaria, ne li bizwa ka libizo la Jeremia. Mu bapanye Lu 24:44.

Mat 27:15* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 26:2.

bona ba li: "A kokotelwe!"
23 Kihaa li ku bona: "Libaka ki
lifi? Ki bumaswe mañi bwa ezi-
ze?" Kono ba swalelela ku huwa
ka taata, ba li: "A kokotelwe!"
24 Pilato ha lemuhile kuli ne
ku sa tusi se siñwi, kono mufili-
fili ne u ekezeha, a nga mezi, mi
a tapa kwa mazoho fapilaa si-
caba, a li: "Na ha ni na mulatu
mwa mali a mutu yo. Mu ka ipo-
nela mina beñi." **25** Batu kau-
fela kiha ba alaba, ba li: "Mali
a hae a be fahalimwaa litoho
za luna ni za bana ba luna."
26 Cwale a ba lukululela Bara-
basi, kono a laela kuli Jesu a
shapakiwe mi a ba fa yena kuli
a kokotelwe.
27 Cwale masole ba mubusi-
si ba isa Jesu mwa ndu ya mu-
busisi mi ba kubukanya sito-
pa kaufela sa masole ku yena.
28 Mi ba mu tubula liapalo ni
ku mu apesa kubo ya bufubelu
bo bu tona, **29** mi ba tata ku-
wani ya bulena ya miutwa mi ba
mu yaweka yona kwa toho ni
ku mu swalisa lutaka mwa lizo-
ho la hae la bulyo. Mi ba kuba-
ma fapilaa hae ni ku mu soma,
ba li: "Lumela, wena Mulena wa
Majuda!" **30** Ba mu kwelaka
mati mi ba nga lutaka ni ku kala
ku mu natisa lona mwa toho.
31 Ha se ba felize ku mu soma
cwalo, ba mu tubula kubo ni ku
mu apesa liapalo za hae za faha-
limu mi ba mu isa kwa ku yo mu
kokotela.
32 Ha ne ba ya, ba fumana
muuna ya naa simuluha kwa Si-
rene ya bizwa Simoni. Ba hape-
leza muuna yo ku lwala kota ya
linyando ya Jesu. **33** Mi ha ba
fitile fa sibaka se si bizwa *Go-
logota,* kikuli Sibaka sa Kate-
ndele, **34** ba fa Jesu waine ye
zwakilwe ka ze baba kuli a nwe,
kono ha saa lupile kwa waine
yeo, a hana ku i nwa. **35** Ha
se ba mu kokotezi, ba aba ka
loto* liapalo za hae za fahali-
mu **36** mi ba ina, ba mu libele-
la. **37** Hape ba beya zibiso ya
mulatu wa hae fahalimwaa toho
ya hae, ye bala kuli: "Yo ki Jesu,
Mulena wa Majuda."
38 Cwale ne ku pahekilwe li-
kebenga ze peli hamoho ni yena,
se siñwi ku la bulyo ni se si-
ñwi ku la nzohoto. **39** Mi bo
lifitanzila ba kala ku mu nye-
fula, ba nze ba nyunga litoho
za bona, **40** mi ba li: "Wena ya
naa li wa kona ku wisa tempele
ni ku i yaha mwa mazazi a ma-
laalu, ipilise! Haiba u mwanaa
Mulimu, ha ku tuluke fa kota
ya linyando!" **41** Kamukwao-
swana, baprisita ba bahulu ni
bañoli ba Mulao ni ba bahulu
ba sicaba ba kala ku mu soma,
ba li: **42** "U pilisize ba bañwi;

Mat 27:35* Miteñi yeo ne ku ngi-
wangwa tucwe kamba tuemba-emba
twa kota kuli tu yemele yo muñwi ni
yo muñwi wa batu ba ne ba kangisa-
na mwa nto ye ñwi mi tucwe kamba
tuemba-emba to, ne tu beiwa mwa
siapalo kamba botela kihona cwale
ku nyungiwa botela yeo kamba sia-
palo seo. Mi cwale muñaa kacwe ka-
mba kaemba ka ne ka ka wela kwa-
nde kamba ku nopwa mwateñi ki
yena ya naa wina.

kono yena haa koni ku ipilisa!
Ki Mulena wa Isilaele; cwale ha
tuluke fa kota ya linyando, mi lu
ka mu lumela. **43** U sepile Mu-
limu; cwalehe Mulimu a mu la-
mulele haiba wa mu bata, kakuli
esi naa ipulela kuli, 'Ni Mwa-
naa Mulimu.'" **44** Mi nihaiba
zona likebenga ze ne pahekilwe
ni yena za kala ku mu shubula
ka nzila ye swana.

45 Ku kala ka hora ya bu 6,*
naha kaufela ya apeswa ki lififi
ku isa ka hora ya bu 9.# **46** Mi
ibata iba ka hora ya bu 9, Jesu a
huwa ka linzwi le lituna, a li:
"Eli, Eli, lama sabaktani?" fo
kikuli, "Mulimu wa ka, Mulimu
wa ka, u ni tuheleziñi?" **47** Ba
bañwi ku ba ne ba yemi fo, ha
ba utwa cwalo, ba kala ku bule-
la, ba li: "Mutu yo u biza Elia."
48 Mi kapili yo muñwi ku bona
a mata, a yo nga siponji ni ku si
cupweka mwa waine ye wawata
mi a si beya kwa lutaka ni ku
mu fa kuli a nwe. **49** Kono ba
bañwi kaufela, ba li: "Ha ku mu
siye! Lu bone haiba nji Elia u ka
taha ku to mu pilisa." [[Muuna
yo muñwi a nga lilumo mi a mu
taba mwa lubaci, mi kwa sulu-
ha mali ni mezi.]]* **50** Jesu a
huwa hape ka linzwi le lituna,
mi a felelwa ki moya.

51 Mi ha mu bone! lisila* la
mwa sibaka se si kenile sa te-
mpele la pazuha fahali ku kale-
la kwahalimu ku tisa kwatasi,
mi lifasi la zikinyeha, ni ma-
cwe a pazuha. **52** Mi mabita a
kwaluluha, mi litupu za ba ba
kenile ba bañata ba ne ba shwi-
le za latakelwa kwande **53** mi
za bonwa ki batu ba bañata (mi
batu ba ne ba zwile kwa mabita,
Jesu ha saa zusizwe kwa bafu,
ba kena mwa muleneñi o ke-
nile).* **54** Kono muzamaisi wa
masole ni ba ne ba libelela Jesu
ni yena, ha ba bona zikinyeho ya
lifasi ni ze ne ezahala, ba saba
hahulu mi ba li: "Kaniti luli, yo
ne li Mwanaa Mulimu."

55 Hape basali ba bañata ba
ne ba latelezi Jesu ku zwa kwa
Galilea kuli ba mu sebeleze ne
ba li teñi ko, ba nze ba buhela
kwahule; **56** mwahalaa bona
ne ku na ni Maria Magdalena, ni
Maria mahe Jakobo ni Jose, ni
mahe bana ba Zebedea.

57 Cwale ka nako ya manzi-
bwana, kwa taha muuna yo mu-
ñwi ya fumile wa kwa Arima-
tea, ya naa bizwa Josefa, mi ni
yena na saa li mulutiwa wa Jesu.
58 Muuna yo a atumela Pila-
to mi a yo kupa situpu sa Jesu.
Mi Pilato a laela kuli a si fiwe.
59 Cwale Josefa a nga situpu ni
ku si putela mwa lisila la line ye
nde, le li kenile, **60** mi a yo si

Mat 27:45* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **45#** Fo kikuli, musihali, ku bo ma 3 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **49*** Tusakana tu bonisa kuli litaba zeo ha li yo mwa miputo ya kale kono li teñi ku ye miñwi.

Mat 27:51* Leo ki lisila le ne li aluhanya Sibaka se si Kenile Hahulu ni Sibaka se si Kenile. **53*** Litaba ze mwa tusakana ki litaba ze ne ezahezi hasamulaho.

buluka mwa libita la hae le linca la naa cakuzi mwa licwe. Mi ha saa pikuluselize licwe le lituna kwa munyako wa libita, a ikela. **61** Kono Maria Magdalena ni Maria yo muñwi ba siyala kwateñi, ba nze ba inzi fapilaa libita.

62 Habusa, lona lizazi le li tatama la Buitukiso,* baprisita ba bahulu ni Bafalisi ba kopana hamoho fapilaa Pilato, **63** ba li: "Muñali, lu hupuzi kuli mupumi yani ha naa sa pila naa ize, 'Hamulaho wa mazazi a malaalu, ni ka zusiwa kwa bafu.' **64** Hakulicwalohe, ha ku laele kuli libita li kantelwe ku isa lizazi la bulaalu kuli balutiwa ba hae ba si ke ba ya ku yo mu uzwa ni ku bulelela batu kuli, 'U zusizwe kwa bafu!' mi fo bupumi bwa mafelelezo bo ikaba bo bu maswe hahulu ku fita bwa pili." **65** Pilato a li ku bona: "Ha mu nge bakanteli. Mu ye mu yo li kantela mo mu konela kaufela." **66** Kiha ba ya mi ba yo tiisa libita ka ku tiba kwateñi licwe ni ku siya fateñi bakanteli.

28 La Sabata ha li felile, ha ne ku se ku patalala fa lizazi la pili* mwa sunda, Maria Magdalena ni Maria yo muñwi ba taha ku to bona libita.

2 Mi ha mu bone! ne ku ezahezi zikinyeho ye tuna ya lifasi, kakuli lingeloi la Jehova ne li shetumukile ku zwa kwa lihalimu mi la taha ni ku to pikuluseza licwe kwatuko, mi ne li nzi fateñi. **3** Mubonahalelo wa lingeloi leo ne u swana sina lumonyi lwa pula, mi liapalo za lona ne li ze sweu sina litwa. **4** Mi kabakala ku saba lingeloi, bakanteli ba ngangama mi ba omelela inge ba ba shwile.

5 Kono lingeloi la bulelela basali bao, la li: "Mu si ke mwa saba, kakuli na ziba kuli mu bata Jesu ya naa kokotezwi. **6** Haa yo mo, kakuli u zusizwe kwa bafu, sina mwa naa bulelezi. Ha mu tahe, mu to bona fa naa lobezi. **7** Mi cwale mu akufe mu yo bulelela balutiwa ba hae kuli u zusizwe kwa bafu, mi ha mu bone! u itangetile ku mina ku ya kwa Galilea; ki kona ko mu ka yo mu bona. Ha mu bone! Ni mi bulelezi."

8 Cwale ba pakisa ku zwa kwa libita, ka sabo ni tabo ye tuna, mi ba mata ku yo zibisa balutiwa ba hae. **9** Mi ha mu bone! Jesu a ba katanyeza mi a li ku bona: "Mu lumele!" Ba mu sutelela mi ba mu swala kwa mahutu ni ku mu kubamela. **10** Jesu kihaa li ku bona: "Mu si ke mwa saba! Ha mu ye, mu yo zibisa banyani* ba ka ilikuli ba ye kwa Galilea, mi ki kona ko ba ka yo ni bona."

Mat 27:62* Ki mona mo ne li bizezwa lizazi le ne li tatamiwa ki la Sabata ya ka sunda ni sunda, lona lizazi le ne ba itukisezanga Sabata Majuda.
28:1* Le, ki lizazi la Sunda. Kwa Majuda ne li lona lizazi la pili mwa sunda.

Mat 28:10* Kamba, "balutiwa."

11 Basali ha ba sa li mwa nzila, ha mu bone! ba bañwi ba bakanteli ba ya mwa muleneñi mi ba yo bihela baprisita ba bahulu lika kaufela ze ne ezahezi. **12** Mi baprisita ba bahulu ha se ba kopani ni ba bahulu ba sicaba ni ku lelisana hamoho, ba fa masole bao masheleñi a mañata a muwayawaya wa silivera, **13** mi ba li: "Mina mu bulele kuli, 'balutiwa ba hae ne ba tile busihu ku to mu uzwa luna ha ne lu lobezi.' **14** Mi haiba taba yeo i wela mwa lizebe za mubusisi, luna lu ka ambola ni yena mi ha mu na ku tokwa ku bilaela se siñwi." **15** Cwale ba nga masheleñi a muwayawaya wa silivera mi ba eza ka mo ne ba laelezwi, mi taba yeo i yambile hahulu mwahalaa Majuda ku fitela ni la kacenu le.

16 Kono balutiwa ba ba lishumi ka a li muñwi ba ya kwa Galilea fa lilundu la naa kile a ba bulelela Jesu. **17** Ha ba mu bona, ba mu kubamela, kono ba bañwi ba kakanya. **18** Mi Jesu a sutelela mi a li ku bona: "Ni filwe maata kaufela mwa lihalimu ni mwa lifasi. **19** Hakulicwalo, ha mu ye, mi mu lute batu ba macaba kaufela ku ba balutiwa, mu ba kolobeze ka libizo la Ndate ni la Mwana ni la moya o kenile, **20** mu ba lute ku mamela lika kaufela ze ni mi laezi. Mi ha mu bone! ni inzi ni mina mazazi kaufela ku isa kwa maungulelo a muinelo wa lifasi."

TABA YE NDE YE NE ÑOZWI KI

MAREKA

1 Ki a makalelo a taba ye nde ya Jesu Kreste: **2** Sina mo ku ñolezwi mwa buka ya Isaya mupolofita: "(Bona! Ni luma numwana wa ka a itangete ku wena, a ku lukiseze nzila); **3** ha mu teeleze! Yo muñwi u huweleza mwa lihalaupa,* u li: 'Mu lukise nzila ya Jehova! Mu baakanye makululu a hae,'" **4** Joani Mukolobezi a ya mwa lihalaupa, a nzaa kutaza kolobezo ye paka ku baka ilikuli libi li swalelwe. **5** Ba ba mwa Judea kamukana ni ba ba yahile mwa Jerusalema kaufela, kiha ba zwela ku yena, mi ba kolobezwa ki yena mwa Nuka ya Jordani, ba nze ba ipulela libi za bona patalaza. **6** Cwale Joani naa apezi siapalo sa boya bwa kamele ni ku itama lukanda lwa litalo mwa teka mi naa pila linziye ni linosi za mwa naheñi. **7** Mi naa kutaza, a li: "Mwamulaho wa ka ku taha yo muñwi ya ni fita kwa maata; ha ni na

Mrk 1:3* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:1.

tukelo ya ku inama ni ku tamu-
lula likwele za makatulo a hae.
8 Na ni mi kolobelize ka mezi,
kono yena u ka mi kolobeza ka
moya o kenile."
9 Mwa mazazi ao, Jesu a zwa
mwa Nazareta wa mwa Galilea,
mi a kolobezwa ki Joani mwa
Jordani. **10** Mi a sa omboka
feela mwa mezi, a bona mahali-
mu ha atama, mi moya o kenile
wa shulumukela ku yena, sina
liiba, **11** mi kwa utwahala li-
nzwi le li zwa kwa lihalimu le li
li: "Ki wena Mwanaka, ya latwa;
na ku katelwa."
12 Mi honafo moya o kenile
wa mu susumeza ku ya mwa li-
halaupa. **13** Kihaa tola maza-
zi a mashumi a mane mwa liha-
laupa, a nzaa likwa ki Satani.
Naa pila ni lifolofolo za naheñ-
ñi, kono mangeloi naa mu ko-
mbwekela.
14 Cwale Joani ha saa tami-
lwe, Jesu a ya mwa Galilea, a
nzaa kutaza taba ye nde ya Mu-
limu, **15** a li: "Nako ye ne to-
milwe i fitile, mi Mubuso
wa Mulimu u sutelezi fakaufi.
Mu bake, mi mu lumele taba ye
nde."
16 Mi ha naa kulisa Liwate la
Galilea,* a bona Simoni ni mu-
nyanaa hae Andreasi,# inze ba
laleka tunyandi twa bona mwa
liwate, kakuli ne li mandui.
17 Jesu kihaa li ku bona: "Mu ni
latelele, mi ni ka mi fetula baya-
mbi ba batu." **18** Mi honafo,
ba siya tunyandi twa bona ni ku
mu latelela. **19** Mi ha saa za-
maile sibakanyana, a bona Ja-
kobo mwanaa Zebedea, ni Joa-
ni munyanaa hae, ba ne ba li
mwa sisepe, ba onga tunyandi
twa bona, **20** mi a sa ba bona
feela, a ba biza. Kiha ba siya
ndataa bona Zebedea ni babele-
ki mwa sisepe ni ku mu latele-
la. **21** Mi ba ya ni yena kwa
Kapernauma.
Mi la Sabata li sa fita feela, a
kena mwa sinagoge* ni ku kala
ku luta batu. **22** Mi ba ko-
moka hahulu mulutelo wa hae,
kakuli naa ba luta sina mutu
ya na ni maata, isi sina bañoli
ba Mulao.* **23** Ka yona nako
yeo, mwa sinagoge ya bona ne
ku na ni mutu ya naa zamaiswa
ki moya o masila, mi a huwa,
24 a li: "Lu na ni taba mañi ni
wena, Jesu, wena Munazareta?
Kana u tezi ku to lu timeza?
Na ku ziba hande, ki wena Ya
Kenile wa Mulimu." **25** Kono
Jesu a u kalimela, a li: "Kuza,
mi ha ku zwe ku yena!" **26** Mi
moya o masila wo ha se u mu
nyakaulisize ni ku huwa ka li-
nzwi le lituna, wa zwa ku yena.
27 Cwale batu kaufela ba ma-
kala hahulu kuli mane ba kala
ku ikambota, ba li: "Se kiñi? Ki
tuto ye nca! U laela ka maata
nihaiba yona mioya ye masila,

Mrk 1:16* Lona liwate leo mane ki lisa; mwa Bibele hape li bizwa lisa la Genesareta, lisa la Galilea, ni lisa la Tiberiya. **16#** Muñolelo wa Sigerike ha u bonisi kuli yo muhulu ne li mañi mwahalaa Simoni ni Andreasi.

Mrk 1:21* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23. **22*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 2:4.

mi ya mu utwa." **28** Mi libubo
la Jesu la yamba kapili kai ni
kai mwa naha ya Galilea kamu-
kana.
29 Honafo ba zwa mwa si-
nagoge mi ba ya kwa ndu ya
Simoni ni Andreasi, hamoho
ni Jakobo ni Joani. **30** Cwale
mukwenyanaa Simoni wa mu-
sali naa lobezi, a kula fibele, mi
kapili ba zibisa Jesu taba yeo.
31 Mi Jesu ha ile ku yena, a mu
swala kwa lizoho ni ku mu ye-
misa, mi fibele ya hae ya fela,
mi a kala ku ba kombwekela.
32 Manzibwana, lizazi ha se
li likezi, sicaba sa kala ku mu ti-
seza batu kaufela ba ne ba kula
ni ba ne ba kenwi ki madimo-
na, **33** mi ba muleneñi kaufe-
la ba to kubukana mwa munya-
ko luli. **34** Cwale a folisa ba
bañata ba ne ba kula matuku a
mifuta-futa, mi a leleka madi-
mona a mañata, kono naa sa lu-
melezi madimona ku bulela, ka-
kuli naa mu ziba kuli ki yena
Kreste.
35 Mi habusa, masa ha pata-
lala, ha ne ku sa na ni kafifi,
a zuha ni ku zwela kwa-
nde, mi a ya kwa sibaka ko ku
si na batu, mi hona ko a kala
ku lapela. **36** Kono Simoni ni
ba naa li ni bona, ba mu zuma
37 mi ba yo mu fumana, mi ba
li ku yena: "Batu kaufela ba ku
bata." **38** Kono a li ku bona:
"Ha lu yeñi ku sili, mwa litolo-
po ze li bukaufi, kuli ni yo kuta-
za mwateñi ni mona, kakuli wo
ki ona mulelo o ni tezi." **39** Mi
a ya, a kutaza mwa masinagoge
a bona mwa Galilea kaufela ni
ku leleka madimona.
40 Hape muuna yo muñwi
wa mbingwa a taha ku yena, a
mu kupa ka taata mane a mu
kubamela ka mañwele, a li: "Ha
u lata, wa kona ku ni kenisa."
41 Jesu ha bona cwalo a mu
shwela makeke, mi a otolola li-
zoho la hae ni ku mu swala mi a
li ku yena: "Na lata. U kene."
42 Mi honafo mbingwa ya fela
fa mubili wa hae, mi a kena.
43 Hape a mu laela ka taata mi
honafo a mu lukulula, **44** a li
ku yena: "U bone teñi kuli ha u
buleleli mutu se siñwi, kono u
ye, u yo iponahaza ku muprisi-
ta mi kabakala ku keniswa kwa
hao u fe mpo ya naa laezi Mu-
she, kuli i be bupaki ku bona."
45 Kono mutu yo ha zwile fo, a
kala ku shaela taba yeo ka taa-
ta ni ku i hasanya kai ni kai,
kuli mane Jesu naa sa koni ku
kena patalaza mwa muleneñi
ufi kamba ufi, kono a zwelapili
ku ina mwa libaka mo ku si na
batu. Niteñi, batu ba swalelela
ku taha ku yena ku zwa mwa
maneku kaufela.

2 Kono hamulaho wa mazazi,
Jesu a kutela mwa Kaper-
nauma, mi batu ba utwa kuli u
kwa ndu. **2** Mi batu ba bañata
ba to kubukana kuli mane mu-
zuzu wa tala, mi kwa munyako
ne ku si na sibaka ni se sika-
na, mi a kala ku ba bulelela li-
nzwi. **3** Mi ba mu tiseza mutu
ya omelezi luñañali ya naa lwe-
zwi ki baana ba bane. **4** Kono
bakeñisa kuli ne ba sa koni ku

mu tisa fa naa inzi Jesu ka sibi-
li kabakala buñata bwa batu, ba
yayula situwa ku libana ni fa
naa inzi Jesu, mi ha se ba punyi-
ze lisuba, ba shulumukisa bulo-
balo fa naa lapami mutu yo ya
naa omelezi luñañali. **5** Jesu
ha bona tumelo ya bona, a li
ku ya omelezi luñañali: "Mwa-
naka, libi za hao li swalezwi."
6 Cwale ne ku na ni bañoli ba
bañwi ba Mulao ona mo, ba ne
ba inzi ba sweli ku nahana mwa
lipilu za bona kuli: **7** "Kiñi se
si mu bulelisa cwalo mutu yo?
Wa nyefula. Ki mañi ya kona ku
swalela libi kwandaa Mulimu
a nosi?" **8** Kono Jesu kapili a
lemuha ka moya wa hae kuli
ne ba nahana cwalo mwahalaa
bona, mi a li ku bona: "Kiñi ze
mu nahanela lika zeo mwa li-
pilu za mina? **9** Se si bunolo
ki sifi, ku bulelela ya omelezi lu-
ñañali kuli, 'Libi za hao li swa-
lezwi,' kamba ku mu bulelela
kuli, 'Yema, u nge bulobalo bwa
hao mi u zamaye'? **10** Kono
kuli mu zibe kuli Mwanaa mutu
u na ni maata a ku swalela libi
fa lifasi—" kihaa li ku ya omele-
zi luñañali: **11** "Ni li ku wena,
yema, u nge bulobalo bwa hao,
mi u ikele kwa ndu ya hao."
12 Kihaa yema mi honafo a nga
bulobalo bwa hae ni ku zwe-
la kwande fapilaa bona kaufe-
la. Kamukwaocwalo ba komo-
ka feela kaufelaa bona, mi ba
kanyisa Mulimu, ba li: "Lwa li
ku ba lu bone nto ye cwalo."

13 A ya hape kwa munanga
wa liwate, mi buñata kaufela
bwa swalelela ku taha ku yena,
mi a kala ku ba luta. **14** Kono
ha naa fita mwa nzila, a bona
Livi mwanaa Alfea a inzi fa ofi-
si ya mutelo, mi a li ku yena:
"U ni latelele." Kihaa yema ni
ku mu latelela. **15** Hasamula-
ho Jesu naa li kwa tafule mwa
ndu ya Livi, mi batelisi ni bae-
zalibi ba bañata ne ba li ni Jesu
ni balutiwa ba hae kwa tafule,
kakuli ne ku na ni ba bañata ku
bona ba ne ba fetuhile balatele-
li ba hae. **16** Kono bañoli ba
Bafalisi* ha ba bona kuli naa ca
ni baezalibi ni batelisi, ba kala
ku buza balutiwa ba hae, ba li:
"Kikuli muluti wa mina u ca ni
batelisi ni baezalibi?" **17** Jesu
ha utwa cwalo, a li ku bona: "Ba
ba tiile ha ba tokwi mualafi, ba
ba mu tokwa ki ba ba kula. Ni
tezi ku to biza baezalibi, isiñi
batu ba ba lukile."

18 Cwale balutiwa ba Joani
ni Bafalisi ne ba itimanga lico.
Kiha ba to mu buza, ba li: "Ki
kabakalañi balutiwa ba Joa-
ni ni balutiwa ba Bafalisi ha
ba itimanga lico kono balutiwa
ba hao bona ha ba ezi cwalo?"
19 Jesu kihaa li ku bona: "Bali-
kani ba munyali ba ka tokwela-
ñi ku itima lico munyali ha sa
li ni bona? Ha ba koni ku iti-
ma lico ka nako kaufela ye ba
li ni munyali. **20** Kono maza-
zi a ka taha, muta munyali a
ka zwiswa ku bona, mi ka lizazi
leo ba ka itima lico. **21** Ha ku

Mrk 2:16* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

na mutu ya ka lukela simanahani se sinca fa siapalo sa fahalimu se si supezi. Haiba a eza cwalo, simanahani se sinca si ka hoha siapalo se si supezi, mi fo ku pazuhile ku ka ekezeha hahulu ni ku fita. **22** Hape ha ku na mutu ya selanga waine ye nca mwa mikotana ya waine* ya kale. Haiba a eza cwalo, waine i ka pazula mikotana, mi waine ya sinyeha hamohocwalo ni mikotana. Kono batu ba selanga waine ye nca mwa mikotana ya waine ye minca."

23 Cwale Jesu ha naa zamaya mwa masimu a buloto la Sabata, balutiwa ba hae ba kala ku bulula makunka a buloto ha ne ba nze ba zamaya cwalo. **24** Kabakaleo Bafalisi ba li ku yena: "Ha ku bone! Kiñi ha ba eza se si sa lumelelwi la Sabata?" **25** Kono a li ku bona: "Kikuli mwa li ku ba mu bale za naa ezize Davida ha naa tokwile sa ku ca, mi naa lapile, yena ni ba naa li ni bona? **26** Mwa naa kenezi mwa ndu ya Mulimu, ka mo ku ñolezwi mwa likande la Abiatare muprisita yo muhulu, mi a ca linkwa ze ne beilwe fapilaa Mulimu, ze ne si ka lumelelwa ku ciwa ki mutu ufi kamba ufi kwandaa baprisita, mi a fa ze ñwi za zona ku ba naa li ni bona?" **27** Cwale Jesu a ekeza ku ba bulelela kuli: "Sabata ne i ezelizwe mutu, isi mutu ku ezezwa Sabata; **28** kamukwaocwalo Mwanaa mutu ki Mulena mane ni wa Sabata."

3 Jesu a kena hape mwa sinagoge,* mi mwateñi ne ku na ni mutu wa lizoho le li omelezi. **2** Cwale batu ba kelyeka Jesu kuli ba bone haiba u ka folisa muuna yo la Sabata, kuli ba mu tame taba. **3** Mi a bulelela muuna wa lizoho le li omelezi, a li: "Nanuha, u to yema fahali." **4** Cwale kihaa ba buza, a li: "Ki sifi se si lumelelwa la Sabata, ku eza se sinde kamba se si maswe, ku pilisa moyo kamba ku u bulaya?" Kono ba kutumana feela. **5** Mi ha saa ba zamaisize ka meeto, ku ba talima ka bunyemi, ni ku swaba hahulu kabakala ku oma lipilu kwa bona, a li ku mutu yo: "Otolola lizoho la hao." Kihaa otolola lizoho la hae, mi la iketa. **6** Bafalisi ha ba bona cwalo ba zwela kwande mi ba pakisa ku lelisana ni ba kopano ya Heroda, kuli ba mu bulaye.

7 Kono Jesu ni balutiwa ba hae ba ya kwa liwate, mi buñata bo butuna bo bu zwa mwa Galilea ni mwa Judea bwa mu latelela. **8** Nihaiba mwa Jerusalema ni mwa Idumea ni mwa buse bwa Jordani ni mwa libaka za kwa Tire ni Sidoni, buñata bo butuna bwa kamuhela ku yena ha ne bu utwile lika ze ñata za naa sweli ku eza. **9** Mi a bulelela balutiwa ba hae kuli ba mu

---

Mrk 2:22* Mukotana o ezizwe fa matalo a folofolo.

Mrk 3:1* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23.

lukiseze sisepenyana sa ka itusisa kuli buñata bu si ke bwa mu pitihanya. **10** Kakuli naa folisize ba bañata, kuli mane batu kaufela ba ne ba kula matuku a matuna ne ba mu bupelela kuli ba mu ngunyute. **11** Nihaiba yona mioya ye masila, fo ne i mu bonela kaufela, ne i mu kubamela ni ku huweleza, i li: "Ki wena Mwanaa Mulimu." **12** Kono hañata naa i laelanga ka taata kuli i si ke ya mu zibahaza.

13 A kambama fa lilundu mi a biza ba naa bata, mi ba mu latelela. **14** Mi a keta sikwata sa ba ba lishumi ka ba babeli, bona ba naa bizize hape kuli ki "baapositola,"* ba ne ba ka zwelapili ni yena ni ba naa ka luma ku yo kutaza **15** ni ku ba ni maata a ku leleka madimona.

16 Mi ba ba lishumi ka ba babeli ba naa ketile bao ne li bo Simoni, yena hape ya naa filwe libizo la Pitrosi ki Jesu, **17** Jakobo mwanaa Zebedea ni Joani munyanaa hae (ili bao hape Jesu naa file libizo la Boanergesi, le li talusa "Bana ba Mushika"), **18** Andreasi, Filipi, Bartolome, Mateu, Tomasi, Jakobo mwanaa Alfea, Tadea, Simoni wa Mukanani,* **19** ni Judasi Isikariota, ya naa betekile Jesu hasamulaho.

Mi a kena mwa ndu. **20** Buñata hape bwa kubukana mwateñi, kuli mane Jesu ni balutiwa ba hae ba tokwa nihaiba sibaka sa ku ca. **21** Kono banabahabo yena ha ba utwile cwalo, ba ya, kuli ba yo mu swala, kakuli ne ba li: "Wa takana." **22** Ni bañoli ba Mulao ba ne ba zwile kwa Jerusalema ne ba li: "Mutu yo u kenwi ki Beelzebule,* mi u leleka madimona ka maata a mulena wa madimona." **23** Cwale ha saa ba bizize kuli ba tahe, a bulela ku bona ka liswanisezo, a li: "Satani u kona ku leleka cwañi Satani? **24** Haiba mubuso u kauhana ku itwanisa, mubuso wo ha u na ku tiya, **25** mi haiba ndu i kauhana ku itwanisa, ndu yeo ha i na ku tiya. **26** Hape haiba Satani a yema ku itwanisa mi u kauhani, ha koni ku tiya, kono u ya kwa ku fela kwa hae. **27** Mane ha ku na mutu ya kena mwa ndu ya muuna ya maata ya kona ku uzwa liluwo la hae konji haiba pili a tama muuna ya maata yo. Ha saa ezize cwalo, kihona a ka lobela ndu ya hae. **28** Ni mi bulelela niti kuli lika kaufela li ka swalelwa batu, ku si na taba kuli ki libi mañi ze ba ezize ni kuli ki linyefulo mañi ze ba bulezi. **29** Kono mutu ufi kamba ufi ya nyefula moya o kenile ha na ku swalelwa ku ya ku ile kono u na ni mulatu wa sibi se si sa feli." **30** Jesu naa bulezi cwalo kakuli ne ba ize: "Mutu yo u na ni moya o masila."

Mrk 3:14* Ka Sigerike ki *a·po′stolos,* "ya lumilwe." **18*** "Mukanani," i talusa wa mafulofulo.

Mrk 3:22* Libizo le liñwi la Satani.

31 Cwale bo mahe ni banya-
ni ba hae* ba taha, mi ha ne
ba yemi fande cwalo, ba luma
mutu ku yo mu biza. **32** Cwa-
le kwa fumaneha kuli naa li
mwahalaa buñata, mi bwa
mu bulelela kuli: "Ha ku bone!
Maho ni banyani ba hao ba ku
bata fande." **33** Kono a ba ala-
ba, a li: "Me ki mañi ni banyani
ba ka ki bo mañi?" **34** Kihaa
talima batu ba ba mu beile mwa-
hali mi a li: "Ha mu bone! Ba, ki
bona bo ma ni banyani ba ka!
35 Mutu ufi kamba ufi ya eza
tato ya Mulimu, yena yo ki yena
munyanaa ka ni kaizelaa ka ni
me."

4 Mi hape a kala ku luta batu
fa likamba la liwate, mi bu-
ñata bo butuna hahulu bwa to
kubukana ku yena. Kihaa yo
kena mwa sisepe mi a ina mwa-
teñi ku siya hanyinyani lika-
mba, kono buñata kaufela ne
bu li fa likamba. **2** Mi a kala
ku ba luta lika ze ñata ka li-
swanisezo mi mwa tuto ya hae
a li ku bona: **3** "Ha mu teele-
ze. Mucali naa ile kwa ku cala.
4 Mi ha naa sweli ku cala cwa-
lo, lipeu ze ñwi za wela kwa-
tuko ni nzila, mi linyunywani
za taha ni ku to ca lipeu zeo.
5 Mi lipeu ze ñwi zona za wela
fa macwe fo ne ku si na mubu
o muñata, mi za mela kapili
kakuli mubu ne u si ka tunga.
6 Kono lizazi ha se li kambami,
za ca kwa lizazi, mi za letuka
kakuli ne li si ka toma mibisi.
7 Mi lipeu ze ñwi za wela mwa-
halaa miutwa, mi miutwa ya
hula ni ku li pukutisa, mi za pa-
lelwa ku beya miselo. **8** Kono
lipeu ze ñwi zona za wela fa
mubu o munde, mi ha li melile
ni ku hula, za kala ku beya, mi
ne li beya miselo ye mashumi
a malaalu, ye mashumi a silezi,
ni ye mwanda." **9** Kihaa eke-
za ku bulela kuli: "Yena ya na ni
lizebe za ku teelezisa, a teele-
ze."

10 Cwale ha saa li a nosi, ba
ne ba li ni yena, hamoho ni
ba ba lishumi ka ba babeli, ba
kala ku mu buza za liswanise-
zo. **11** Mi a li ku bona: "Mina
mu filwe ku utwisisa kunutu
ye kenile ya Mubuso wa Muli-
mu, kono ku bani ba ba kwande
lika kaufela ze ba utwa li siyala
feela sina liswanisezo ku bona,
12 ilikuli niha ba talima, ba ta-
lime ba sa boni mi niha ba utwa,
ba utwe ba sa utwisisi; mi ha ba
na ku kutela ku na ni kamuta
kuli ba swalelwe." **13** Hape a
li ku bona: "Ha mu zibi swani-
sezo ye, cwale mu ka utwisisa
cwañi liswanisezo ze ñwi kau-
fela?

14 "Mucali u cala linzwi.
15 Cwale lipeu ze wezi kwa nzi-
la, ki batu bao linzwi li calwa
ku bona, kono ba sa li utwa
feela, Satani u to zwisa linzwi
leo le li cezwi ku bona. **16** Ka
nzila ye swana, lipeu ze cezwi
fa macwe zona ki batu ba ba
amuhela linzwi ka tabo ba sa
li utwa feela. **17** Niteñi ha ba
si ka toma mibisi, mi ba zwe-
lapili ka nakonyana; kono ba

Mrk 3:31* Fo kikuli, "ba micaha."

sa kopana feela ni ñalelwa kamba nyandiso kabakala linzwi, ba sitatala. **18** Ku sa na ni lipeu ze ñwi ze cezwi mwa miutwa. Lipeu zeo ki batu ba ba utwile linzwi, **19** kono lipilaelo za lifasi le ni maata a puma a sifumu ni litakazo za lika ze ñwi kaufela li kena ku bona ni ku pukutisa linzwi, mi licalo zeo li palelwa ku beya muselo. **20** Cwale lipeu za mafelelezo ze ne cezwi fa mubu o munde ki batu ba ba utwa linzwi ni ku li amuhela hande mi ba beya miselo, ye mashumi a malaalu, ye mashumi a silezi, ni ye mwanda."

21 Mi hape a ba bulelela, a li: "Kana lambi i tiswanga kuli i kwahelelwe mwa sizuma* kamba ku beiwa mwatasaa mumbeta? Hasi kuli i tomiwanga fa ñandaleza?# **22** Kakuli ha ku na se si patilwe se si si ke sa patululwa; ha ku na se si shwatekilwe se si si ke sa taha fa nalela. **23** Yena ya na ni lizebe za ku teelezisa, a teeleze."

24 Hape a li ku bona: "Mu ise mamelelo kwa lika ze mu utwa cwale. Mu ka likanyezwa ka tikanyo ye mu likanyeza ba bañwi, mi mu ka ekelezwa luli. **25** Kakuli ya na ni u ka ekelezwa, kono ya si na yena u ka amuhiwa nihaiba sona sa na ni."

26 Hape a ba bulelela, a li: "Cwale Mubuso wa Mulimu u swana feela sina mutu ha hasa lipeu mwa mubu, **27** busihu wa lobala ni ku zuha habusa, mi lipeu za mela ni ku hula ku ba ze telele—a sa zibi mo ku tezi. **28** Mubu ka ili ona feela u beya muselo hanyinyani-hanyinyani, pili ki mutungo, kihona ku taha sikunka, mafelelezo mwa sikunka ku zwa lubeke lo lu kwanile. **29** Kono muselo u sa buzwa feela, mutu yo u kenya cekesi kakuli se li nako ya ku kutula."

30 Mi a zwelapili ku ba bulelela kuli: "Mubuso wa Mulimu lu ka u bapisa kwa ñi, kamba lu u taluse ka swanisezo mañi? **31** U swana sina peu ya masitete,* ili yeo ha i calwa mwa mubu ne li yona peu ye nyinyani ku feleleza kwa lipeu kaufela mwa lifasi—, **32** kono ha se i cezwi, yaa hula, i ba sicalo se situna hahulu ku fita licalo ze ñwi kaufela mi i ba ni mitai ye mituna, kuli mane linyunywani za lihalimu li to kundama mwa muluti wa yona."

33 Naa ba bulelela linzwi ka liswanisezo ze ñata za mufuta wo ku likana ni mo ne ba konela ku utwisiseza. **34** Kaniti, naa sa buleli ni bona ku si na liswanisezo, kono kwa mukunda naa talusa litaba kaufela kwa balutiwa ba hae.

35 Mi ka lona lizazi leo manzibwana, a bulelela balutiwa ba hae, a li: "Ha lu sileleñi mwa

---

Mrk 4:21* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:15. **21#** Fo ku tomiwanga lilambi.

Mrk 4:31* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 13:31.

buse." **36** Hakulicwalo, ha se
ba lukuluzi buñata, ba ya ni
yena mwa sisepe, sa naa inzi
ku sona, mi ne ku na ni lisepe
ze ñwi. **37** Cwale kwa zuha li-
ñungwa le lituna, mi mezi naa
sweli ku kena mwa sisepe kaba-
kala mandinda, kuli mane sise-
pe ne si tuha si tiba. **38** Kono
yena naa li kwa litusi la kwa-
mulaho, a lobezi fa musamo.
Kiha ba mu zusa mi ba li ku
yena: "Muluti, kikuli ha u na
taba ni kuli lwa shwa?" **39** Ki-
haa zuha mi a kalimela moya
mi a li kwa liwate: "Kuza! U li
tuu!" Mi moya wa yema, mi kwa
ombala luli. **40** Kihaa li ku
bona: "Kiñi ha mu sabile cwalo?
Kikuli ha mu na tumelo ni ye
kana ni ka nako ye?" **41** Kono
bona ba saba hahulu, mi ba bu-
lelelana, ba li: "Ki mañi luli yo?
Nihaiba moya ni liwate za mu
utwa."

5 Kiha ba fita mwa buse bwa
liwate mwa naha ya Mage-
raseni. **2** Mi Jesu a sa longoka
feela mwa sisepe, a katanyezwa
ki mutu ya zwa kwa mabita ya
naa li mwa maata a moya o ma-
sila. **3** Naa lata ku pila mwa-
halaa mabita, mi ku fitela nako
yeo ne ku si na mutu ni yo mu-
kana ya naa kona ku mu tama,
nihaiba ka liwenge. **4** Kaku-
li hañata naa tamiwanga ma-
wenge a kwa mazoho ni a kwa
mahutu kono naa pumakanga
mawenge a kwa mazoho ni ku
lobaka a kwa mahutu, mi ha ku
na mutu ya naa na ni maata a
ku mu bita. **5** Mi kamita, bu-
sihu ni musihali, naa huwaka-
nga kwa mabita ni kwa malu-
ndu ni ku isehaka ka macwe.
6 Kono a sino bona Jesu a sa li
kwahule, a mu matela ni ku yo
mu kubamela. **7** Kihona a ka-
lumuka, a li: "Ni na ni taba mañi
ni wena, wena Jesu, Mwanaa
Mulimu Muambakani ya Paha-
mi? Ni ku konkisa ka Mulimu
kuli u si ke wa ni tukufaza."
8 Kakuli Jesu naa sweli ku u
bulelela kuli: "Zwa ku mutu yo,
wena moya o masila." **9** Kono
Jesu a kala ku buza mutu yo,
a li: "Ki wena mañi libizo?" Mi
yena a mu alaba, a li: "Libizo la
ka ki na Mpi kakuli lu ba ba-
ñata." **10** Mi a kuta-kutela ku
kupa Jesu ka taata kuli a si ke a
leleka mioya yeo mwa naha.

11 Cwale ne ku na ni mutapi
o mutuna wa likulube ze ne fula
fa lilundu. **12** Mioya yeo kiha
i mu kupa ka taata, ya li: "Ha
ku lu lumele mwa likulube ze,
kuli lu kene ku zona." **13** Mi
a i lumelela. Mioya ye masila
kiha i lumpuka ni ku yo itonge-
ta mwa likulube, mi mutapi wa
likulube ze ne bato eza likiti ze
peli, wa matela fa liñope ni ku
yo wela mwa liwate, mi za mina
mwa liwate, iliñwi ka iliñwi.
14 Kono balisana ba zona ba
baleha mi ba yo biha taba yeo
mwa muleneñi ni mwa mahae,
mi batu ba taha ku to bona ze ne
ezahezi. **15** Kiha ba taha ku
Jesu, mi ba bona mutu ya naa
kenwi ki madimona yena ya naa
banga ni mpi ya mioya ye masi-
la, a inzi, a apezi liapalo, a nzaa

iketile mwa munahano, mi ba
kenelwa ki sabo. **16** Hape ba
ne ba iponezi ha ku ezahala zeo
ba kandekela batu bao se ne si
ezahezi ku mutu yo ya naa ke-
nwi ki madimona ni se ne si eza-
hezi kwa likulube. **17** Kiha ba
kala ku mu kupa ka taata kuli
a zwe mwa likiliti za bona.

18 Cwale Jesu ha naa kena
mwa sisepe, mutu ya naa ke-
nwi ki madimona a kala ku mu
kupa ka taata kuli a ye ni yena.
19 Kono Jesu naa si ka mu lu-
meleza, mi a li ku yena: "U ye
kwa ndu ku bahabo wena, mi
u yo ba bihela lika kaufela za
ku ezelize Jehova ni mwa ku
shemubezi." **20** Kihaa ya mi
a kala ku shaela mwa Dekapo-
lisi* lika kaufela za mu ezeli-
ze Jesu, mi batu kaufela ba ma-
kala.

21 Jesu ha saa kutezi hape
mwa buse ka sisepe, buñata bo
butuna bwa to kubukana ku
yena, mi naa li fa likamba la li-
wate. **22** Cwale yo muñwi wa
manduna ba sinagoge, ya bi-
zwa Jairusi, a taha, mi a sino
bona Jesu, a wa ka mañwele
kwa mahutu a hae **23** mi a
kuta-kutela ku mu kupa ka taa-
ta, a li: "Mwanaka wa musizana
wa shwa. Ha ku tahe shangwe,
u to mu beya mazoho fahalimu
kuli a fole mi a pile." **24** Jesu
ha utwa cwalo a ya ni yena. Mi
buñata bo butuna bwa mu late-
lela bu nze bu mu pitihanyize.

25 Cwale ne ku na ni musali
ya naa kulile mweya lilimo ze
lishumi ka ze peli, **26** mi naa
nyandile hahulu ka likalafo za
baalafi ba bañata, a sinyeza lilu-
wo la hae kaufela kwa likalafo,
mi naa si ka tuseha kono butu-
ku bwa hae kihona bu totobe-
la. **27** Ha naa utwile za Jesu,
a taha kwamulaho wa hae mwa-
halaa buñata mi a swala kwa
siapalo sa Jesu sa fahalimu,
28 kakuli naa sweli ku ipule-
lela, kuli: "Haiba ni swala fee-
la kwa liapalo za hae za fahali-
mu, ni ka fola." **29** Mi honafo
mweya wa hae wa yema, mi a
ikutwa mwa mubili wa hae kuli
u folile kwa butuku bwa hae bo
butuna.

30 Mi honafo Jesu ni yena
a utwa kuli maata a zwile ku
yena, mi a itemuna mwahalaa
buñata, a li: "Ki mañi ya ni swe-
li kwa liapalo za fahalimu?"
31 Kono balutiwa ba hae ba
mu alaba, ba li: "Wa iponela bu-
ñata mo bu ku pitihanyelize,
mi u buza kuli, 'Ki mañi ya ni
sweli?'" **32** Mi Jesu a zamai-
sa batu ka meeto kuli a bone
ya ezize cwalo. **33** Kono mu-
sali yo a saba ni ku ngangama,
kakuli naa ziba ze ezahezi ku
yena, mi a taha ni ku to wela fa-
pilaa Jesu mi a mu bulelela niti
kaufela. **34** Jesu a li ku yena:
"Mwanaka, tumelo ya hao i ku
folisize. U ye ka kozo, mi haike
butuku bo butuna bo, bu si ke
bwa ku kutela hape."

35 Ha naa sa bulela cwalo,
kwa taha batu ba ne ba zwa

Mrk 5:20* Kamba, "mileneñi ye lishumi."

kwa ndu ya nduna wa sinagoge,
mi ba to li: “Mwanaa hao u to-
kwahalile! Kiñi so ka kataleza
Muluti hape?” **36** Kono Jesu a
utwa ze ne ba bulela mi a li ku
nduna wa sinagoge: “U si ke wa
saba; ha ku be feela ni tumelo.”
37 Cwale Jesu naa si ka lumele-
za mutu ufi kamba ufi ku mu la-
telela kwandaa Pitrosi, Jakobo,
ni Joani munyanaa Jakobo.
38 Kiha ba taha kwa ndu ya
nduna wa sinagoge, mi Jesu a
bona siyongili ni ba ne ba lila ni
ku sikoka, **39** mi ha saa keni
mwa ndu, a li ku bona: “Kiñi
se mu yowilikanela cwana ni ku
lila? Mwanana ha si ka shwa,
kono u lobezi.” **40** Batu ha ba
utwa cwalo ba kala ku seha ka
ku mu nyefula. Kono ha saa lae-
zi batu kaufela ku zwela kwa-
nde, a nga ndatahe mwana ni
mahe mwana ni ba ba tile ni
yena, mi a kena mo ne ku inzi
mwana. **41** Kiha swala mwa-
na kwa lizoho, a li ku yena: *“Ta-
litha kumi,”* fo kikuli: “Musi-
zana, na ku bulelela, ‘Zuha!’”
42 Mi honafo musizana a zuha
mi a kalisa ku zamaya. (Naa
na ni lilimo ze lishumi ka ze
peli.) Mi ba komoka hahulu luli.
43 Kono Jesu a ba laela ka taa-
ta kuli ba si ke ba bulelela mutu
ufi kamba ufi za taba ye, mi a
laela kuli musizana a fiwe lico.

6 Mi Jesu a zwa mwa sibaka
seo ni ku taha mwa naha ya
habo, mi balutiwa ba hae ba mu
latelela. **2** La Sabata ha li fi-
tile, a kala ku luta batu mwa
sinagoge, mi buñata bwa ba ne
ba mu teeleza bwa komoka ha-
hulu, mi bwa li: “Mutu yo u fu-
mani kai lika ze? Mi ki kaba-
kalañi butali bo ha bu filwe ku
yena ni misebezi ye maata cwa-
lo ha i ezwa ka yena? **3** Kana
yo hasi yena mubeti, mwanaa
Maria ni muhulwanaa bo Jako-
bo, Josefa, Judasi, ni Simoni? Mi
likaizeli za hae, kikuli ha li pili
ni luna mo?” Hakulicwalo, ba
kala ku sitatala kabakala hae.
4 Kono Jesu a zwelapili ku ba
bulelela kuli: “Mupolofita ha
kutekiwi mwa naha ya habo ni
mwahalaa banabahabo ni mwa
ndu ya habo yena kwandaa ku
sili.” **5** Kabakaleo naa si ka
eza misebezi ye maata mwa si-
baka seo kwandaa ku beya ma-
zoho a hae fahalimwaa bakuli
ba sikai ni ku ba folisa. **6** A
komokiswa hahulu ki kutokwa
tumelo kwa bona. Mi a potolo-
ha mwa minzi ya mwa sibaka
seo, a nzaa luta batu.
7 Cwale a biza ba ba lishu-
mi ka ba babeli mi a kalisa ku
ba luma ba babeli ka ba babeli,
mi a kala ku ba fa maata a ku
laela mioya ye masila. **8** Hape
a ba laela kuli ba si ke ba lwa-
la se siñwi mwa musipili kwa-
ndaa mulamu u nosi—ba si ke
ba lwala sinkwa, kamba muko-
tana wa mufaho, kamba mashe-
leñi a kopa mwa likwama za
makanda a bona— **9** kono ba
tine makatulo mi ba si ke ba
apala liapalo ze peli. **10** Hape
a li ku bona: “Mwa ndu kaufe-
la ye mu kena ku yona, mu ine
mwateñi ku fitela mu funduka

mwa sibaka seo. **11** Mi mwa
sibaka kaufela mo ba si ke ba
mi amuhela kamba ku mi utwa,
ha mu zwa mwateñi, mu tutu-
le liluli le li kwatasaa mahu-
tu a mina kuli i be bupaki ku
bona." **12** Kiha ba funduka
mi ba yo kutaza batu kuli ba
bake, **13** mi ne ba leleka ma-
dimona a mañata ni ku toza ba-
kuli ba bañata oli ni ku ba fo-
lisa.

14 Cwale Mulena Heroda a
utwa za taba yeo, kakuli libizo
la Jesu ne li ile libubo, mi batu
ne ba li: "Joani Mukolobezi u
zuhile kwa bafu, ki lona libaka
Jesu haa kona ku eza misebe-
zi ye maata." **15** Kono ba ba-
ñwi ne ba li: "Ki Elia." Ba bañwi
bona hape ne ba li: "U swana
sina yo muñwi wa bapolofita
baikale." **16** Kono Heroda ha
naa utwile za teñi, a li: "Joani
ye ne ni pumile toho, ki yena
ya zuhile kwa bafu." **17** Ka-
kuli Heroda naa lumile batu ku
yo tama Joani mi naa mu ke-
nyize mwa tolongo bakeñisa
Herodiasi musalaa Filipi muhu-
lwanaa Heroda, kabakala kuli
Heroda naa nyezi Herodiasi.
18 Kakuli Joani naa bulelela-
nga Heroda kuli: "Ha ku si ka
luka kuli u nyale musalaa mu-
hulwanaa hao." **19** Kono He-
rodiasi naa bulukezi Joani si-
koto kwa pilu mi naa bata ku
mu bulaya kono naa palelwa ku
eza cwalo. **20** Kakuli Heroda
naa saba Joani, ka ku ziba kuli
ki muuna ya lukile ni ya kenile,
mi Heroda naa silelezanga Joa-
ni. Mi ha saa teelelize ku Joani,
naa sa zibangi sa ku mu eza, ni-
teñi naa zwezipili ku mu teele-
zanga ka tabo.

21 Kono kwa fumaneha kolo
zazi le liñwi muta Heroda naa
lukisize mulalelo fa mukiti wa
ku hupula lizazi la hae la ku pe-
pwa mi a mema batu ba hae ba
litulo ze tuna ni bazamaisi ba li-
mpi ni ba ba kutekeha ba mwa
Galilea. **22** Mi mwanaa Hero-
diasi wa musizana a kena ni ku
to bina mi a tabisa Heroda ni
ba ne ba li ni yena kwa tafu-
le. Mulena kihaa li ku musiza-
na: "Ni kupe so bata kaufela,
mi ni ka ku fa sona." **23** Mane
a konka ku yena, a li: "So ka
kupa kaufela ni ka ku fa sona,
nihaiba ku ku pumela mubu-
so wa ka fahali." **24** Musiza-
na kihaa zwela fande ni ku yo
buza mahe, a li: "Ni kupe sika
mañi?" Mahe a li: "Kupa toho
ya Joani Mukolobezi." **25** Ho-
nafo musizana a akufela ku mu-
lena mi a yo mu kupa, a li: "Ni
bata kuli honafa u ni fe toho
ya Joani Mukolobezi fa muke-
ke." **26** Mulena niha naa swa-
bisizwe hahulu ki taba yeo, a
palelwa ku mu hanela kabaka-
la buitamo bwa naa ezize fapi-
laa ba naa li ni bona kwa ta-
fule. **27** Kamukwaocwalo,
mulena a pakisa ku luma yo
muñwi wa balibeleli ba hae mi a
mu laela ku yo tisa toho ya Joa-
ni. Kiha ya ni ku yo puma Joani
toho mwa tolongo **28** mi a yo
i tisa fa mukeke, a i fa musi-
zana, mi musizana yena a i fa
mahe. **29** Balutiwa ba Joani

ha ba utwile cwalo, ba taha ni
ku to nga situpu sa hae mi ba si
buluka mwa libita.
30 Mi baapositola ba kopana
hamoho fapilaa Jesu mi ba mu
bihela lika kaufela ze ne ba ezi-
ze ni ze ba lutile batu. **31** Mi
a li ku bona: "Ha mu tahe, lu
ye kwa mukunda ko ku si na
batu, lu pumule kwateñi hanyi-
nyani." Kakuli batu ba bañata
ne ba nze ba taha ni ku ya, mi
ne ku si na nako ya ku ikatulu-
sa nihaiba nako ya ku ca sico.
32 Kiha ba kena mwa sisepe
ku ya kwa sibaka ko ku si na
batu ko ba ka yo ina ba nosi.
33 Kono batu ba ba bona ha ba
funduka, mi ba bañata ba ziba
taba yeo, mi ba zwa mwa mile-
neñi kaufela, ni ku matela kwa
sibaka seo ka mahutu mi mane
ba ba laka. **34** Cwale Jesu ha
longoka, a bona buñata bo butu-
na, mi a ba shwela makeke ka-
kuli ne ba swana sina lingu ze si
na mulisana. Mi a kala ku ba
luta lika ze ñata.
35 Cwale lizazi ne se li ile,
mi balutiwa ba hae ba taha ku
yena mi ba mu bulelela, ba li:
"Lu kwahule ni batu, mi lizazi
li ile kale. **36** Ha ku ba luku-
lule kuli ba ye mwa mahae ni
mwa minzi ye li bukaufi kuli ba
yo itekela za ku ca." **37** Jesu a
ba alaba, a li: "Mina mu ba fe
za ku ca." Kiha ba li ku yena:
"Kikuli lu ye lu yo leka linkwa
ka lidinari* ze eza mianda ye
mibeli ni ku fa batu ba kuli ba
ce?" **38** A li ku bona: "Mu na
ni linkwa ze kai? Ha mu ye mu
yo bona!" Ha se ba batisisize,
ba li ku yena: "Lu na ni linkwa
liketalizoho, ni litapi ze peli."
39 Mi a laela batu kaufela kuli
ba ine fa bucwañi bo butala ka
likwata. **40** Mi ba ina ka li-
kwata za batu ba ba mwanda ni
za batu ba ba mashumi a ketali-
zoho. **41** Cwale a nga linkwa
liketalizoho ni litapi ze peli, a
talima kwa lihalimu, mi a fiti-
sa tapelo ya buitumelo. Kihona
a komauna linkwa ni ku li fa
kwa balutiwa ba hae, kuli bona
ba abele batu, mi a abela batu
kaufela litapi ze peli. **42** Kiha
ba ca kaufelaa bona mi ba kula,
43 mi ba taza lizuma ze lishumi
ka ze peli ka buemba-emba bo
bu siyezi, ku sa balelwi kwateñi
litapi. **44** Ba ne ba cile linkwa
ne li baana ba palo ye eza likiti
liketalizoho.
45 Honafo, a bulelela balu-
tiwa ba hae kuli ba longa-
ne mwa sisepe ni ku itangeta
ku ya mwa buse mwa Betsai-
da yena ha naa lukulula buña-
ta. **46** Kono a sino laeza batu,
Jesu a ya fa lilundu ku yo lape-
la. **47** Ha ne se li manzibwa-
na, sisepe ne se si li fahalaa li-
wate, kono yena naa li a nosi
fa likamba. **48** Cwale ha boni
kuli ne ba fumana taata ku fu-
luha, kakuli moya ne u ba lwa-
nisa, a taha ku bona ibato ba fa
mutonelo* wa bune wa busihu,

Mrk 6:37* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

Mrk 6:48* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 14:25.

a nzaa zamaya fa liwate, kono a
eza inge ya bata ku ba fitelela.
49 Balutiwa ha ba mu bona a
zamaya fa liwate, ba li: “Ha mu
bone, kiñi sani?” Mi ba huwa.
50 Kakuli kaufelaa bona ne ba
mu boni mi ne ba sabile. Kono a
pakisa ku bulela ku bona, a li:
“Mu tiye lipilu! Ki na; mu si ke
mwa saba.” **51** Kihona a kena
mwa sisepe mo ne ba inzi, mi
moya wa kuza. Kiha ba komoka
hahulu, **52** kakuli ne ba si ka
lemuha ze ne ba swanela ku itu-
ta kwa makazo ya linkwa, kono
lipilu za bona za zwelapili ku sa
utwisisa.

53 Mi ha se ba fitile mwa
buse, ba kena mwa naha ya Ge-
nesareta mi ba wisa liankora
za sisepe bukaufi ni likamba.
54 Kono ba sa longoka feela
mwa sisepe, batu ba mu ziba,
55 mi ba matela mwa naha yeo
kaufela mi ba kala ku lwala ba-
kuli fa bulobalo ni ku ba tisa ko
ne ba utwile kuli ki kona kwa
naa inzi Jesu. **56** Mi kai ni kai
mwa naa kena, mwa minzi ni
mwa mileneñi ni mwa mahae,
ne ba tisa bakuli fa misika, mi
ne ba mu kupa ka taata kuli ba
swale feela kwa mungundo wa
siapalo sa hae sa fahalimu. Mi
kaufela ba ne ba swala kwateñi
ne ba fola.

7 Cwale Bafalisi ni ba bañwi
ba bañoli ba Mulao ba ne
ba zwile kwa Jerusalema ba
to kubukana ku Jesu. **2** Mi
ha ba bona ba bañwi ba balu-
tiwa ba hae ba ca lico ka ma-
zoho a silafezi, fo kikuli, aa si
ka tapa— **3** kakuli Bafalisi ni
Majuda kaufela ha ba ci lico ko-
nji pili ba tape kwa mazoho ku
isa mwa liñokolwa, ka ku ku-
malela sizo sa baikale, **4** mi
ha ba zwa kwa misika, ha ba ci
lico konji ba ikenise ka ku isasa
mezi, mi ku na ni lizo ze ñwi ze
ñata ze ba amuhezi ni ku kuma-
lela, ze cwale ka ku cupweka*
likomoki, lindondo, ni lipiza za
kopa mwa mezi.— **5** Bafalisi
bao ni bañoli ba Mulao kiha ba
mu buza, ba li: “Ki kabakalañi
balutiwa ba hao ha ba sa mame-
li sizo sa baikale, kono ba ca lico
ka mazoho a silafezi?” **6** Jesu
a li ku bona: “Isaya u polofitile
hande za mina baipi, sina mo ku
ñolezwi kuli: ‘Batu ba, ba ni ku-
teka ka milomo ya bona, kono
lipilu za bona li kwahule ni na.
7 Ku ni lapela kwa bona ki kwa
mbango, kakuli lituto ze ba luta
ki milao ya batu feela.’ **8** Mu
siya mulao wa Mulimu mi mu
kumalela sizo sa batu.”

9 Hape a li ku bona: “Mu ke-
shebisa mulao wa Mulimu
ka butali kuli mu buluke
sizo sa mina. **10** Ka mutala,
Mushe naa ize: ‘Kuteka ndata-
ho ni maho,’ ni kuli, ‘Yena ya
nyefula ndatahe kamba mahe
a bulaiwe.’ **11** Kono mina mu
li, ‘Mutu haiba a bulelela ndata-
he kamba mahe kuli: “Nto ka-
ufela ye ni na ni, ye ne ni ka
mi tusa ka yona, ki korbani (fo

Mrk 7:4* Toloko ya linzwi ka linzwi, “ku kolobeza.”

kikuli mpo ye neezwi ku Mulimu),"' **12** kipeto mu lumeleza mutu yo ku sa tusa ndatahe kamba mahe se siñwi. **13** Kamukwawo, mu fetula linzwi la Mulimu ku ba le li si na tuso ka lizo za mina ze mu tumisize. Mi ki ze ñata ze mu eza ze cwalo." **14** Jesu hape a bizeza buñata ku yena, mi a li ku bona: "Ha mu ni teeleze kaufelaa mina, mi mu utwisise manzwi e ni bulela. **15** Kwa lika ze zwa kwande ku kena ku mutu ha ku na se si kona ku mu silafaza, kono lika ze zwa ku mutu ki zona ze silafaza mutu." **16*** ——

17 Cwale ha saa siile buñata ni ku kena mwa ndu, balutiwa ba hae ba kala ku mu buza taluso ya swanisezo yeo. **18** Kihaa li ku bona: "Kikuli ni mina ha mu utwisisi inge bona? Kana ha mu zibi kuli ha ku na se si zwa kwande ku kena ku mutu se si kona ku silafaza mutu, **19** kakuli ha si fiti mwa pilu ya hae, kono si fita mwa mba ya hae ni ku yo zwela kwande?" Jesu naa bonisa kuli lico kaufela li kenile ka ku bulela cwalo. **20** Hape a li: "Se si zwa ku mutu ki sona se si silafaza mutu, **21** kakuli mwahali, mwa lipilu za batu, ki mona mo ku zwa mihupulo ye maswe, likezo za buhule, busholi, bubulai, **22** bubuki, mukwañuli, likezo za bumaswe, bupumi, muzamao wa ku sa swabela bufosi,* liito le li talima ka muna, bunyefuli, buikankabeki, ni butoto. **23** Lika ze maswe ze kaufela li simuluha mwahali mi ki zona ze silafaza mutu."

24 Jesu ha zwile fo a ya mwa libaka za Tire ni Sidoni. Teñi ko, a kena mwa ndu ye ñwi mi naa sa lati kuli mutu ufi kamba ufi a zibe kwa naa inzi, kono batu ba mu lemuha. **25** Honafo musali yo muñwi ya naa na ni mwana wa musizana ya naa kenwi ki moya o masila a utwa za Jesu mi a to wela kwa mahutu a hae. **26** Musali yo naa li Mugerike wa kwa Fenisia wa mwa Siria, mi a swalelela ku kupa Jesu kuli a leleke mudimona ku mwanaa hae. **27** Kono Jesu a li ku yena: "U tuhele banana ba kule pili, kakuli ha ku si ka luka ku nga buhobe bwa banana ni ku bu nepela tunjanana." **28** Kono musali yo a mu alaba, a li: "Ki cwalo, Muñali, kono esi ni tona tunjanana to tu mwatasaa tafule tu canga kwa buungululwa bo bu wa kwa banana." **29** Jesu kihaa li ku yena: "Kabakala manzwi a hao, ha ku ye; mudimona u zwile ku mwanaa hao." **30** Musali yo kihaa ya kwa ndu ya hae, mi a yo fumana mwanaa hae a lobezi fa mumbeta, mi mudimona u zwile ku yena.

31 Jesu ha kutile kwa libaka

Mrk 7:16* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14.

Mrk 7:22* Ka Sigerike ki *"a·sel′-gei·a."* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

za Tire, a ya kwa Liwate la Galilea ka nzila ya Sidoni ni
ku pazula naha ya Dekapolisi.*
32 Hona ko, ba mu tiseza susu,
ya naa sa koni ku bulela hande, mi ba kupa Jesu ka taata
kuli a mu beye mazoho fahalimu. **33** Mi Jesu a mu isa kwa-
tuko, ku mu zwisa mwa buñata, mi a kenya minwana ya hae
mwa lizebe za mutu yo, mi ha saa kwile mati, a mu swala fa li-
limi. **34** Mi a talima kwa lihalimu ni ku lula moya, kihona a li
ku mutu yo: *"Effata,"* fo kikuli, "Tibuluha." **35** Cwale lizebe
za mutu yo za tibuluha, mi lilimi la hae la tamuluha, mi a ka-
lisa ku bulela hande. **36** Jesu a ba laela kuli ba si ke ba bulele-
la mutu ufi kamba ufi taba yeo, kono ka mwa naa tiiseza ku ba
hanisa, ki mo ne ba hasanyeza taba yeo ni ku fita. **37** Batu
ne ba komokile hahulu luli, mi ba li: "Mutu yo u kondisize linto
kaufela. Mane u tibulula nihaiba lizebe za bo susu ni ku tamu-
lula malimi a limumu."

8 Mwa mazazi ao, ne ku na ni buñata bo butuna hape mi
ne bu tokwile sa ku ca, Jesu kihaa biza balutiwa ba hae mi a
li ku bona: **2** "Ni utwela buñata makeke kakuli se li maza-
zi a malaalu ba inzi ni na, mi ha ba na sa ku ca. **3** Haiba
ni ba lukulula ku ya kwa mandu a bona ba si ka ca, ba ka
palelelwa mwa nzila, mi ba ba-
ñwi ku bona ba zwa kwahu-
le." **4** Kono balutiwa ba hae
ba mu alaba, ba li: "Mutu u kona
ku fumana kai linkwa ze kwa-
na buñata bo bu kuma fa kwa-
hule ni batu kwanu?" **5** Niha-
kulicwalo, a ba buza, a li: "Mu
na ni linkwa ze kai?" Ba li: "Ze
supile." **6** Kihaa laela buñata
ku ina fafasi. Kihona a nga li-
nkwa ze supile, a fitisa buitu-
melo, a li komauna, ni ku kala
ku li fa kwa balutiwa ba hae
kuli ba abele buñata, mi ba eza
cwalo. **7** Hape ne ba na ni tu-
tapi tu sikai, mi ha saa lapezi, a
ba bulelela kuli ba tu abele bu-
ñata ni tona. **8** Kiha ba ca mi
ba kula, mi ba taza lizuma ze
tuna ze supile ka buemba-emba
bo bu siyezi. **9** Niteñi ba ne ba
cile ne li baana ba ba bata ku
eza likiti zee ne. Mi kwa mafe-
lelezo a ba lukulula.

10 Mi honafo a kena mwa si-
sepe ni balutiwa ba hae mi ba
taha mwa libaka za Dalmanu-
ta.* **11** Bafalisi kiha ba mu la-
telela kwateñi mi ba kala ku mu
kananisa, ka ku bata kuli a ba
fe sisupo se si zwa kwa lihali-
mu, kuli ba mu like. **12** Kihaa
swaba hahulu mwa pilu mi a li:
"Ki kabakalañi lusika lo ha lu
bata sisupo? Kaniti ni li: Ha ku
na sisupo se lu ka fiwa lusika
lo." **13** Ha saa bulezi cwalo, a
ba siya, a kena hape mwa sise-

Mrk 7:31* Kamba, "mileneñi ye lishumi."

Mrk 8:10* Ku bonahala kuli Dalmanuta ki libizo le liñwi la sibaka se si bizwa Magadana kamba mwendi ne i li bukaufi ni sibaka seo. (Mu bone Mat 15:39).

pe, mi a silela mwa buse bo buñwi.
14 Kono balutiwa ne ba libezi ku lwala linkwa, mi ne ba si
na sico mwa sisepe kwandaa si-
nkwa si li siñwi feela. **15** Mi a
kala ku ba laela ka ku sa keku-
luha, a li: "Mu tone; mu tokome-
le mumela wa Bafalisi ni mume-
la wa Heroda." **16** Balutiwa
kiha ba kala ku kananisana ka
za ku sa lwala linkwa kwa bona.
17 Jesu ha lemuhile cwalo, a
li ku bona: "Mu kananelañi ka
za kutokwa linkwa? Kikuli ha
mu lemuhi ni ku utwisisa talu-
so ni ka nako ye? Kana lipilu za
mina li sa li taata ku utwisisa?
18 'Kikuli ha mu boni, niha mu
na ni meeto, mi ha mu utwi,
niha mu na ni lizebe?' Mi kana
ha mu hupuli **19** ha ne ni ko-
maunezi baana ba ba eza likiti
ze ketalizoho linkwa liketalizo-
ho, ki lizuma ze kai ze ne mu ta-
lize ka buemba-emba bo ne bu
siyezi?" Ba li ku yena: "Ze lishu-
mi ka ze peli." **20** "Mi ha ne ni
komaunezi baana ba ba eza liki-
ti zee ne linkwa ze supile, ne mu
talize lizuma ze kai ze tuna ka
buemba-emba bo ne bu siyezi?"
Mi ba li ku yena: "Ze supile."
21 Kihaa li ku bona: "Kikuli ha
mu utwisisi taluso ni ka nako
ye?"
22 Cwale ba yo fueka mwa
Betsaida. Mwateñi ba mu tise-
za mutu wa sibofu, mi ba kupa
Jesu ka taata kuli a mu swale.
23 Mi Jesu a swala mutu yo wa
sibofu kwa lizoho mi a mu isa
kwande a munzi. Ha saa kwezi
mati fa meeto a hae, a mu swa-
la ni ku mu buza kuli: "Kana ku
na ni se u bona?" **24** Mi mutu
yo a talima mwahalimu mi a
li: "Ni bona batu, kakuli ze ni
bona li swana inge likota, kono
li sweli za zamaya." **25** Jesu
hape kihaa beya mazoho a hae
fa meeto a mutu yo, mi mutu yo
a kala ku bona hande, a fola, mi
a kala ku bona lika kaufela ha-
nde. **26** Cwale Jesu a mu lu-
kulula kuli a ye kwa ndu, mi a li
ku yena: "U si ke wa kena mwa
munzi."
27 Hasamulaho Jesu ni balu-
tiwa ba hae ba ya mwa minzi
ya Sesarea wa mwa Filipi, mi
ha ne ba li mwa nzila a kala
ku buza balutiwa ba hae, a li:
"Kanti batu ba li ki na mañi?"
28 Ba li ku yena: "Batu ba li
ki wena Joani Mukolobezi; ba
bañwi ba li ki wena Elia; mi
ba bañwi ba li u yo muñwi wa
bapolofita." **29** Mi a ba buza
kuli: "Kono mina bo, mu li ki
na mañi?" Pitrosi a mu alaba,
a li: "Ki wena Kreste." **30** Ki-
haa ba laela ka taata kuli ba
si ke ba bulela za hae ku mutu
ufi kamba ufi. **31** Hape a kala
ku ba luta kuli Mwanaa mutu u
swanela ku kopana ni manya-
ndo a mañata ni ku haniwa ki
ba bahulu ba sicaba ni baprisi-
ta ba bahulu ni bañoli ba Mulao
ni kuli u ka bulaiwa ni ku zuha
fa lizazi la bulaalu. **32** Jesu
kaniti naa ba bulelezi manzwi
ao patalaza. Kono Pitrosi a mu
isa kwatuko mi a kala ku mu
kalimela. **33** Jesu a fetuha, a

talimela balutiwa ba hae, mi a
kalimela Pitrosi, a li: “Zwa ku
na, Satani! Kakuli mihupulo ye
u nahana hasi mihupulo ya Mu-
limu, kono ki ya batu.”
34 Cwale a bizeza buñata ni
balutiwa ba hae ku yena mi
a li ku bona: “Mutu kaufela ya
bata ku ni latelela, a itobohe mi
a lwale kota ya hae ya linya-
ndo mi a zwelepili ku ni late-
lela. **35** Kakuli mutu kaufela
ya bata ku pilisa moyo wa hae
u ka sinyehelwa ki ona, kono
mutu kaufela ya sinyehelwa ki
moyo wa hae kabakala ka ni ka-
bakala taba ye nde u ka u pilisa.
36 Kakuli ku bulela niti, ku tu-
sañi ku mutu haiba a luwa lifa-
si kamukana ni ku sinyehelwa
ki moyo wa hae? **37** Ki sifi luli
sa naa ka fa mutu kuli a liu-
lule moyo wa hae? **38** Kakuli
mutu kaufela ya ni swabela ni
ku swabela manzwi a ka mwa
lusika lo lwa bubuki ni lwa sibi,
Mwanaa mutu ni yena u ka mu
swabela ha ka taha mwa kanya
ya Ndatahe ni mangeloi a keni-
le.”

9 Hape a li ku bona: “Kani-
ti na mi bulelela ni li: Ku
na ni ba bañwi ku ba ba yemi
fa ba ba si ke ba shwa ni ka-
muta ku fitela pili ba bona Mu-
buso wa Mulimu ha u se u tile
mwa maata a ona.” **2** Mi cwa-
le hamulaho wa mazazi a si-
lezi, Jesu a nga Pitrosi, Jako-
bo, ni Joani mi a kambama ni
bona fa lilundu le li lumbile ba
li ba nosi. Mi a fetuha ponahalo
fapilaa bona, **3** mi liapalo za
hae za fahalimu za benya, za ba
ze sweu hahulu kuli mane ha
ku na mutapisi wa liapalo mwa
lifasi ya naa kona ku li twe-
kisa cwalo. **4** Hape ba bona
Elia ni Mushe, mi ne ba ambola
ni Jesu. **5** Pitrosi kihaa li ku
Jesu: “Rabbi,* neikaba hande
ha ne lu ka ina hona fa; cwa-
le lu lumeleze ku toma litende
ze taalu, ye ñwi ya hao, ye ñwi
ya Mushe, ni ye ñwi ya Elia.”
6 Mane fo, Pitrosi naa sa zibi sa
ku eza, kakuli ne ba sabile ma-
swe. **7** Mi kwa taha lilu, la ba
apesa, mi kwa utwahala linzwi
le li zwa mwa lilu, le li li: “Yo ki
Mwanaka, ya latwa, ye ni kate-
lwa; mu mu teeleze.” **8** Kono
honafo ba talima kafa ni kafa
mi ha ba si ka bona mutu yo mu-
ñwi ya naa li ni bona hape kwa-
ndaa Jesu.
9 Ha ne ba shetumuka fa li-
lundu, Jesu a ba laela ka taata
kuli ba si ke ba kandekela mutu
ufi kamba ufi ze ba boni ku fite-
la Mwanaa mutu ha saa zuhi-
le kwa bafu. **10** Mi ba mame-
la taelo yeo kono ba ikambota
ka sa bona ka ze ne i talusa
taba yeo ya ku zuha. **11** Mi
ba kala ku mu buza, ba li: “Ki
kabakalañi bañoli ba Mulao ha
ba li Elia u lukela ku taha pili?”
12 A li ku bona: “Elia kaniti u
ka taha pili mi u ka lukisa lika
kaufela, kono kiñi ha ku ño-
zwi ka za Mwanaa mutu kuli
u lukela ku kopana ni manya-
ndo a mañata ni ku ezwa sina ya

Mrk 9:5* Fo kikuli, “Muluti.”

si na tuso? **13** Kono ni li ku
mina: Elia mane u tile, mi ba mu
ezize ka mo ne ba latela kaufela,
sina mo ku ñolezwi ka za hae."
14 Cwale ha se ba sutelezi
kwa balutiwa ba bañwi, ba bona
buñata bo butuna bo bu ba bei-
le mwahali ni bañoli ba Mulao
ba ba sweli ku kanana ni bona.
15 Kono buñata bo kaufela
bu sa mu bona feela, bwa mbe-
muka, mi bwa matela ku yena
ku yo mu lumelisa. **16** Kihaa
buza buñata, a li: "Kiñi se mu
kananisana ni bona?" **17** Mi
yo muñwi mwahalaa buñata a
mu alaba, a li: "Muluti, ni tisize
mwanaka ku wena kakuli u ke-
nwi ki moya o mu palelwisa ku
bulela, **18** mi kai ni kai ko u
mu swalela, u mu wisezanga fa-
fasi, mi mushimani u zwanga li-
fulo kwa mulomo ni ku kweca
meeno mi u felelwanga ki maa-
ta. Ni bulelezi balutiwa ba hao
ku u leleka kono ba palezwi."
19 Jesu a ba alaba, a li: "Mina
lusika lo lu si na tumelo, ni ka
ina ni mina ku isa lili? Ni itiise
ni mina ku isa lili? Ha mu mu
tise ku na." **20** Kiha ba mu ti-
seza mushimani yo. Kono moya
wo u sa bona feela Jesu wa nya-
kaulisa mwanana, mi mwana-
na ha saa wezi fafasi, a swalele-
la ku alabana, a nzaa zwa lifulo
kwa mulomo. **21** Jesu kihaa
buza ndatahe mushimani, a li:
"U kalile lili ku ezanga cwa-
na?" Yena a li: "Ku zwa feela
kwa bwanana bwa hae, **22** mi
hañata moya wo u mu nepela-
nga mwa mulilo ni mwa mezi
kuli u mu bulaye. Kono haiba
wa kona ku eza se siñwi, ha ku
lu utwele makeke mi u lu tuse."
23 Jesu a li ku yena: "U li, 'Hai-
ba wa kona!' Hanili linto kaufe-
la za konahala ku mutu ya na
ni tumelo." **24** Honafo ndata-
he mwana a kalumuka, a li: "Ni
na ni tumelo! Ha ku ni tuse mo
i fokola tumelo ya ka!"
25 Jesu cwale ha lemuhile
kuli buñata ne bu taha bu mate-
la ku bona, a kalimela moya o
masila, a li ku ona: "Wena moya
wa simumu ni wa susu, na ku
laela, zwa ku mushimani yo mi
u si ke wa kena ku yena hape."
26 Mi hamulaho wa ku huwa
ni ku nyakaulisa mushimani,
moya wo wa zwa, mi mwana-
na a siyala inge ya shwile, kuli
mane buñata bwa bona ne ba
li: "U shwile!" **27** Kono Jesu a
mu swala kwa lizoho ni ku mu
yemisa, mi mushimani a yema.
28 Cwale ha saa keni mwa ndu,
balutiwa ba hae ba mu buza
kwa mukunda, ba li: "Kanti kiñi
luna ha lu palezwi ku u leleka?"
29 Mi a li ku bona: "Mufuta wo
u konwa feela ku zwiswa ka ta-
pelo."
30 Ha ba zwa fo ba pazula
naha ya Galilea fahali, kono
naa sa lati kuli mutu ufi ka-
mba ufi a zibe za teñi. **31** Ka-
kuli naa luta balutiwa ba hae
ni ku ba bulelela kuli: "Mwanaa
mutu u na ni ku fiwa mwa ma-
zoho a batu, mi ba ka mu bula-
ya, kono niha ka bulaiwa cwalo,
u ka zuha hamulaho wa mazazi
a malaalu." **32** Kono ne ba si

ka utwisisa sa naa talusa, mi ne
ba saba ku mu buza.
33 Mi ba taha mwa Kaper-
nauma. Cwale ha saa li mwa
ndu, a ba buza, a li: "Ne mu
kananañi mwa nzila?" **34** Ba
kuza feela, kakuli mwa nzila ne
ba sweli ku kananisana za kuli
ki mañi yo mutuna mwahalaa
bona. **35** Jesu kihaa ina mi a
biza ba ba lishumi ka ba babe-
li mi a li ku bona: "Haiba yo
muñwi u bata ku ba wa pili, u
lukela ku ba yena wa mafele-
lezo ku mina kaufela mi i be
yena sikombwa sa mina kaufe-
la." **36** Mi a nga mwanana yo
munyinyani, a mu yemisa mwa-
halaa bona, a mu kambeka ma-
zoho fahalimu, mi a li ku bona:
37 "Mutu kaufela ya amuhela
yo muñwi wa banana ba banyi-
nyani ba ba cwana ka libizo la
ka u amuhela ni na, mi mutu ka-
ufela ya ni amuhela ha amuheli
na ni nosi kono u amuhela ni
yena ya ni lumile."
38 Joani a li ku yena: "Mulu-
ti, lu boni mutu yo muñwi ya
leleka madimona ka ku itusi-
sa libizo la hao, mi se lu lika
ku mu hanisa kakuli naa sa za-
mayi ni luna." **39** Kono Jesu
a li ku bona: "Mu si ke mwa
lika ku mu hanisa, kakuli ha ku
na mutu ya ka eza musebezi o
maata ka libizo la ka ya ka pa-
kisa ku bulela se si maswe ka za
ka, **40** kakuli ya sa lu lwani-
si u kwa lineku la luna. **41** Mi
mutu ufi kamba ufi ya mi fa
komoki ya mezi a ku nwa ka-
bakala kuli mu ba Kreste, ka-
niti na mi bulelela ni li, ha na
ku palelwa ku amuhela mupu-
zo wa hae. **42** Kono mutu ufi
kamba ufi ya sitatalisa a li mu-
ñwi ku ba banyinyani ba ba lu-
mela ba, ne ku ka ba hande ku
yena ha naa ka tamelelwa sibe-
liso mwa mulala, se si swana ni
se si pikuluswa ki mbongolo, ni
ku nepelwa mwa liwate.
43 "Mi haiba lizoho la hao li
ku sitatalisa, u li pume; se sinde
ku wena ki ku fumana bupilo u
li siyanga ku fita ku ba ni ma-
zoho a mabeli kihona u nepe-
lwa mwa Gehena,* mwa mulilo
o sa koni ku timiwa. **44*** —
45 Mi haiba lihutu la hao li ku
sitatalisa, u li pume; se sinde ku
wena ki ku fumana bupilo u li
sihole ku fita ku ba ni mahutu
a mabeli kihona u nepelwa mwa
Gehena. **46*** — **47** Mi hai-
ba liito la hao li ku sitatalisa, u
li kule; se sinde ku wena ki ku
kena mwa Mubuso wa Mulimu
ni liito li li liñwi ku fita ku ba ni
meeto a mabeli kihona u nepe-
lwa mwa Gehena, **48** mo ma-
buku a sa shwi, ni mo mulilo u
sa timi.
49 "Kakuli mutu kaufela u
lukela ku lungiwa ka lizwai la
mulilo. **50** Lizwai ki le linde,
kono haiba lizwai li sampuka,
mu ka kutisa ka ñi maata a
lona? Mu be ni lizwai ku mina,

Mrk 9:43* Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9. **44*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14. **46*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14.

mi mu bukeleze kozo yo muñwi
ku yo muñwi."

10 Jesu a zwa mo, mi a taha
mwa libaka ze kwa muse-
to wa Judea ni mwa buse
bwa Jordani, mi batu ba bañata
hape ba to kubukana ku yena. A
kala ku ba luta hape sina mwa
naa ezezanga kamita. **2** Cwa-
le Bafalisi ba taha, mi kuli ba
mu like, ba mu buza ka za hai-
ba ne ku lumelelwa kuli muu-
na a leleke musalaa hae. **3** A
ba alaba, a li: "Ki sifi sa naa mi
laezi Mushe?" **4** Ba li ku yena:
"Mushe naa lumelelize ku ño-
lela musali liñolo la teleko ni ku
mu lukulula." **5** Kono Jesu a
li ku bona: "Mushe naa mi ño-
lezi mulao wo kabakala pilu-
taata ya mina. **6** Kono ku
zwa kwa makalelo a pupo, 'Naa
ba bupile ba li muuna ni musali.
7 Kabakaleo muuna u ka siya
ndatahe ni mahe, **8** mi bubeli
bwa bona ba ka ba nama* i li-
ñwi,' kuli mane ha ba sa li ba
babeli, kono se ba li nama i li-
ñwi feela. **9** Kabakaleo, sa ko-
panyize* Mulimu, ku si ke kwa
ba ni mutu ya si kauhanya."
10 Ha se ba li mwa ndu hape,
balutiwa ba kala ku mu buza
ka za taba yeo. **11** Mi a li ku
bona: "Mutu kaufela ya leleka
musalaa hae ni ku nyala u sili
u foseza musalaa hae ka bubu-
ki, **12** mi musali ni yena hai-
ba a nyalwa ku muuna u sili ha-
mulaho wa ku siya muunaa hae,
waa buka."

13 Batu cwale ba kala ku mu
tiseza banana ba banyinyani
kuli a ba swale, kono balutiwa
ba ba kalimela. **14** Jesu ha
bona cwalo, a nyema mi a li ku
bona: "Ha mu lisele banana ba
banyinyani ba tahe ku na; mu si
ke mwa lika ku ba hanisa, kaku-
li Mubuso wa Mulimu ki wa ba
ba swana sina bona. **15** Ni mi
bulelela niti ni li: Mutu kaufela
ya sa amuheli Mubuso wa Mu-
limu sina mwanana yo munyi-
nyani haa na ku kena mwateñi
ni kamuta." **16** Mi a swala ba-
nana mwa mazoho a hae ni ku
kala ku ba fuyaula, ku ba beya
mazoho fahalimu.

17 Mi ha naa ya, mutu yo mu-
ñwi a mu matela mwa nzila ni
ku yo wa ka mañwele fapilaa
hae mi a mu buza, a li: "Muluti
yo munde, ki sifi se ni lukela ku
eza kuli ni yole bupilo bo bu sa
feli?" **18** Jesu a li ku yena: "U
ni bizezañi kuli yo munde? Ha
ku na yo munde kwandaa Muli-
mu a nosi. **19** Wa ziba milao
ye: 'U si ke wa bulaya yo mu-
ñwi; u si ke wa buka; u si ke
wa uzwa; u si ke wa fa bupa-
ki bwa buhata; u si ke wa pu-
telela yo muñwi; kuteka ndata-
ho ni maho.'" **20** Mutu yo a li
ku yena: "Muluti, zeo kaufela ni
li mamezi ku zwa kwa bwana-
na bwa ka." **21** Jesu a mu ta-
lima ka lilato mi a li ku yena:
"Ku na ni nto ye ñwi ye u sa to-
kwa ku eza: Zamaya, u yo leki-
sa ze u luwile mi u fe mali kwa

Mrk 10:8* Kamba, "mubili." **9*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "ku pana hamoho kwa coko."

babotana, mi u ka ba ni bufu-
mu kwa lihalimu, mi u tahe u ni
latelele." **22** Kono yo a swaba
ha utwa kalabo yeo mi a ya a
ishondile, kakuli naa luwile ze
ñata.

23 Hamulaho wa ku zamai-
sa batu ka meeto, Jesu a bule-
lela balutiwa ba hae kuli: "Ku
ka ba taata hahulu ku ba ma-
sheleñi ku kena mwa Mubu-
so wa Mulimu!" **24** Kono ba-
lutiwa ba komoka ha ba utwa
manzwi a hae. Jesu kihaa li ku
bona: "Bana ba banyinyani, ku
taata hahulu ku kena mwa Mu-
buso wa Mulimu! **25** Ku bunolo
kuli kamele i kene mwa liito
la ndonga ku fita kuli mutu
ya fumile a kene mwa Mubu-
so wa Mulimu." **26** Mane ki-
hona ba komoka hahulu ni ku
fita mi ba li ku yena: "Cwale ki
mañi he ya kona ku piliswa?"
27 Jesu a ba talimisisa mi a li:
"Kwa batu taba yeo ha i kona-
hali kono ku Mulimu ha ku cwa-
lo, kakuli lika kaufela za kona-
hala ku Mulimu." **28** Pitrosi
a li ku yena: "Ha ku bone! Lu siile
lika kaufela ni ku ku latele-
la." **29** Jesu a li: "Kaniti na mi
bulelela ni li: Ha ku na mutu
ya siile ndu kamba banyani ka-
mba bahulwani kamba likaize-
li kamba mahe kamba ndatahe
kamba bana kamba masimu ka-
bakala ka ni kabakala taba ye
nde **30** ya si ke a fumana zeo
ha mwanda mwa nako ye—ma-
ndu, banyani, bahulwani, likai-
zeli, bo ma, bana, ni masimu, ka
manyando—mi mwa linako ze
taha a fumane bupilo bo bu sa
feli. **31** Kono ba bañata ba ba
li kwapili ba ka ba ba mafelele-
zo mi ba mafelelezo ba ka ba ba
pili."

32 Cwale ne ba li mwa nzi-
la ku kambamela kwa Jerusa-
lema, mi Jesu naa ba zamaya
kwapili, mi balutiwa ba komo-
ka, kono ba ne ba mu latelela ba
kala ku kenelwa ki sabo. Hape
a bizeza ba ba lishumi ka ba ba-
beli kwatuko mi a kala ku ba bu-
lelela lika ze ne ka ezahala ku
yena, a li: **33** "Fa, lu kamba-
mela kwa Jerusalema, mi Mwa-
naa mutu u ka fiwa mwa ma-
zoho a baprisita ba bahulu ni
bañoli ba Mulao. Ba ka mu atu-
lela lifu ni ku mu fa mwa mazo-
ho a bamacaba, **34** mi bao ba
ka mu shubula ni ku mu kwela-
ka mati, ku mu shapaka, ni ku
mu bulaya, kono hamulaho wa
mazazi a malaalu u ka zuha."

35 Mi bo Jakobo ni Joani,
bana ba Zebedea ba babeli ba
taha ku yena, mi ba li: "Muluti,
lu bata kuli u lu ezeze se lu ka
ku kupa kaufela." **36** A li ku
bona: "Mu bata kuli ni mi eze-
zeñi?" **37** Ba li ku yena: "Lu
kupa kuli ha se u li mwa ka-
nya ya hao, u lu lumelele kuli
lu ku ine yo muñwi ku la bu-
lyo ni yo muñwi ku la nzohoto."
38 Kono Jesu a li ku bona: "Ha
mu zibi seo mu si kupa. Kana
mwa kona ku nwa mwa komoki
ye ni nwa ku yona kamba ku ko-
lobezwa ka kolobezo ye ni kolo-
bezwa ka yona?" **39** Ba li ku
yena: "Lwa kona." Jesu kihaa

li ku bona: “Mu ka nwa mwa
komoki ye ni nwa ku yona, ni
ku kolobezwa ka kolobezo ye ni
kolobezwa ka yona. **40** Kono
taba yeo ya ku ni ina ku la bu-
lyo ni la nzohoto ha si ya ka kuli
ni i fe, kono libaka zeo ki za ba
ba lukiselizwe cwalo.”
41 Cwale balutiwa ba bañwi
ba ba lishumi ha ba utwa cwalo,
ba nyemela bo Jakobo ni Joa-
ni. **42** Kono Jesu ha saa ba bi-
zelize ku yena, a li ku bona:
“Mwa ziba kuli ba ba ngiwa kuli
ki bona babusi ba macaba ba a
hatelela mi ba batuna ba bona
ba a busa ka taata. **43** Ha ku
yo cwalo mwahalaa mina; kono
mutu kaufela ya bata ku ba yo
mutuna mwahalaa mina u lu-
kela ku ba sikombwa sa mina,
44 mi mutu kaufela ya bata ku
ba wa pili mwahalaa mina u lu-
kela ku ba mutangaa mina kau-
fela. **45** Kakuli nihaiba Mwa-
naa mutu ha si ka tela ku to
sebelezwa, kono kuli a sebeleze
ni ku fa moyo* wa hae kuli a liu-
lule ba bañata.”
46 Mi ba taha mwa Jeriko.
Kono Jesu ni balutiwa ba
hae ni buñata bo butuna ha ne
ba zwa mwa Jeriko, Bartimea
mwanaa Timea, mukupi wa si-
bofu, naa inzi kwatuko ni nzi-
la. **47** Ha utwile kuli ki Jesu
wa Munazareta, a kala ku
huwa, a nzaa li: “Jesu, Mwa-
naa Davida, ha ku ni utwele
butuku!” **48** Ba bañata kiha
ba mu kalimela kuli a kuze,
kono yena kihona a swalelela
ku huwa ka taata, a li: “Mwa-
naa Davida, ha ku ni utwele
butuku!” **49** Jesu kihaa yema
mi a li: “Ha mu mu bize.” Mi
ba yo biza muuna wa sibofu yo,
ba li ku yena: “Ha ku tiye pilu!
Yema; wa ku biza.” **50** A yu-
mba siapalo sa hae sa fahalimu,
a yakuka ni ku akufela ku Jesu.
51 Jesu kihaa li ku yena: “Kiñi
se u bata kuli ni ku ezeze?” Mu-
una wa sibofu yo a li ku yena:
“*Rabboni,** u tutubuluhise
meeto a ka.” **52** Mi Jesu a li
ku yena: “Zamaya. Tumelo ya
hao i ku folisize.” Mi honafo a
kala ku bona, mi a kala ku late-
lela Jesu mwa nzila.

11 Cwale ha ne ba li bukau-
fi ni Jerusalema, kwa Be-
tifage ni Betania fa Lilundu la
Likota za Olive, a luma baluti-
wa ba hae ba babeli **2** mi a li
ku bona: “Mu ye mwa munzi o
mu bona fapili, mi mu sa kena
feela mwateñi, mu ka fumana
kambongolo ka ka fungilwe, ka
ka si ka pahamwa kale ki mutu;
mu ka fungulule ni ku ka tisa.
3 Mi haiba mutu a mi buza kuli,
‘Kiñi se mu ezeza cwalo?’ mu
bulele mu li, ‘Mulena wa ka to-
kwa mi u ka ka kutisa kwanu
a sa feza feela.’” **4** Cwale ba-
lutiwa ba ya mi ba yo fumana
kambongolo ka ka fungilwe fa-
nde kwa munyako wa ndu ye
li bukaufi ni mukwakwanyana,
mi ba ka fungulula. **5** Kono
ba bañwi ku ba ne ba yemi fo,

Mrk 10:45* Kamba, “bupilo.” Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 7.

Mrk 10:51* Fo kikuli, muluti.

ba ba bulelela, ba li: "Kiñi se
mu fungululela kambongolo?"
6 Balutiwa ba ba bulelela fee-
la manzwi a naa ba taluselize
Jesu, mi ba ba lumeleza ku ya.
7 Mi ba tisa kambongolo ku
Jesu, mi ba yala fateñi liapa-
lo za bona za fahalimu, mi a
ina fateñi. **8** Hape ba bañata
ba yala liapalo za bona za faha-
limu mwa nzila, kono ba bañwi
bona ba pumaka mitai mwa ma-
simu. **9** Mi ba ne ba mu zama-
ya kwapili ni ba ne ba mu taha
mwamulaho ba zwelapili ku hu-
weleza, ba li: "U mu puluse, lwa
lapela! U fuyauzwi yena ya taha
ka libizo la Jehova! **10** U fu-
yauzwi Mubuso o taha wa nda-
taa luna Davida! U mu puluse,
lwa lapela, wena ya li mwa ma-
halimu!" **11** Mi a kena mwa
Jerusalema, mwa tempele, mi a
talima linto kaufela, kono ka-
bakala kuli lizazi ne li se li ile,
a zwa ni ku ya kwa Betania ni
ba ba lishumi ka ba babeli.
12 Habusa ha ne ba zwa kwa
Betania, Jesu naa lapile. **13** A
sa li kwahule, a bona kota ya
feiga ye ne na ni matali, mi a
ya kwateñi kuli a yo bona hai-
ba naa ka fumana se siñwi ku
yona. Kono ha fitile kwateñi, a
tokwa ku fumana se siñwi kwa-
ndaa matali feela, kakuli ne si
nako ya lifeiga. **14** Kihaa li
kwa kota yeo: "Kutokwe mutu
ya ka ca muselo ku wena hape."
Mi balutiwa ba hae ne ba tee-
leza.
15 Cwale ba taha mwa Je-
rusalema. Ha ba fitile, a kena
mwa tempele mi a kala ku le-
lekela kwande ba ne ba lekisa
ni ba ne ba leka mwa tempele,
mi a wisaka litafule za ba ba ci-
nca mali ni lipula za ba ba leki-
sa maiba, **16** mi naa sa lume-
lezi mutu ufi kamba ufi ku fita
mwa tempele a lwezi se siñwi.
17 Naa luta batu, a li: "Kana ha
ku si ka ñolwa kuli: 'Ndu ya ka
i ka bizwa ndu ya tapelo ya ma-
caba kaufela'? Kono mina mu i
fetuzi makundamo a babukuli."
18 Mi baprisita ba bahulu ni ba-
ñoli ba Mulao ba utwa ze eza-
hezi, mi ba kala ku bata mwa
ku mu bulaela, kakuli ne ba mu
saba kabakala kuli buñata ka-
ufela ne bu komokile mulutelo
wa hae.
19 Mi manzibwana, ba zwa
mwa muleneñi. **20** Kono ha-
busa, ha ne ba fita mwa nzi-
la kakusasana-sasana, ba
bona kota ya feiga kuli ki
kale i oma ku kalela kwa mibi-
si. **21** Cwale Pitrosi ha hupu-
la kota yeo, a li: "Rabbi,* ha ku
bone! kota ya feiga ye ne u kuti-
le i omile." **22** Jesu a ba alaba,
a li: "Mu be ni tumelo ku Muli-
mu. **23** Kaniti na mi bulelela
ni li mutu kaufela ya bulelela li-
lundu le kuli, 'Nanuha, u icu-
mbele mwa liwate,' mi a sa ka-
kanyi mwa pilu ya hae, kono a
na ni tumelo ya kuli za bulela li
ka ezahala, ku ka ba honacwa-
lo. **24** Ki lona libaka ha ni li
ku mina: Lika kaufela ze mu la-
pelela ni ze mu kupa, mu be ni
tumelo ya kuli mu se mu li amu-

Mrk 11:21* Fo kikuli, "Muluti."

hezi kale, mi mu ka li fumana.
25 Mi ha mu yema kuli mu la-
pele, mu swalele mutu ufi ka-
mba ufi za mi foselize kaufela,
kuli Ndataa mina ya kwa lihali-
mu ni yena a mi swalele lifoso
za mina." **26*** ——
27 Ba taha hape mwa Jeru-
salema. Mi ha naa nze a zama-
ya mwa tempele, baprisita ba
bahulu ni bañoli ba Mulao ni
ba bahulu ba sicaba ba taha ku
yena **28** mi ba li ku yena: "U
eza lika ze ka maata afi? Kamba
ki mañi ya ku file maata a ku
eza lika ze?" **29** Jesu a li ku
bona: "Ni na, ni ka mi buza puzo
i liñwi. Mu ni alabe, mi ni ka mi
taluseza maata e ni eza ka ona
lika ze. **30** Kana kolobezo ya
Joani, ne i zwa kwa lihalimu ka-
mba kwa batu? Ha mu ni alabe."
31 Cwale ba kala ku ikambota
ka sa bona, ba li: "Ha lu ka li,
'Ne i zwa kwa lihalimu,' yena u
ka li, 'Ki kabakalañi he ha ne
mu si ka mu lumela?' **32** Ka-
mba lu bulele kuli, 'Ne i zwa
kwa batu'?" Fo, ne ba saba bu-
ñata, kakuli kaufelaa bona ne
ba nga kuli Joani ne li mupolofi-
ta luli. **33** Kiha ba alaba Jesu
kuli: "Ha lu zibi." Mi Jesu ni
yena a li ku bona: "Kanti ni na,
ha ni na ku mi bulelela maata e
ni eza ka ona lika ze."

12 Kihaa kala ku bulela ni
bona ka liswanisezo, a li:
"Mutu yo muñwi naa cezi simu
ya likota za veine mi a i beya
mwa lukwakwa, a yepa silube-
lo ni ku toma mwateñi tawa-
la; kihona a siyela balimi simu
yeo mi a ya kwa naha ya kwa-
hule. **2** Cwale nako ya ku ku-
tula ha i fitile, a luma muta-
nga ku yo nga litolwana mwa
simu ya likota za veine kwa ba-
limi. **3** Kono bona ba mu swa-
la, ba mu nata ni ku mu kuti-
sa mazoho-zoho. **4** Mi a luma
mutanga yo muñwi ku bona,
yo yena ba yo mu pobola mwa
toho ni ku mu shubula. **5** Ki-
haa luma mutanga yo muñwi,
mi yo ba yo mu bulaya, a luma
ba bañwi ba bañata, ba bañwi
ku bona ba yo natiwa, mi ba ba-
ñwi bona ba yo bulaiwa. **6** Ne
ku sa siyezi a li muñwi, mwa-
naa hae ya latwa. Kwa mafele-
lezo a mu luma ku bona, a li, 'Ba
ka kuteka mwanaka.' **7** Kono
balimi bao ba bulelelana, ba li:
'Esi ki yena shwana yo; ha mu
te, lu mu bulaye mi saanda i
ka ba sa luna.' **8** Kiha ba mu
swala, ba mu bulaya, mi ba mu
nepela kwande a simu ya liko-
ta za veine. **9** Cwale muñaa
simu ya likota za veine u ka eza
cwañi? U ka taha ku to time-
za balimi bao mi u ka fa simu
ya likota za veine ku ba bañwi.
10 Kana ha mu si ka bala liñolo
le li li: 'Licwe le ba hanile bayahi
ki lona le li fetuhile licwe la bu-
tokwa la mwa kokozo. **11** Ki
Jehova ya ezize cwalo, mi ki nto
ye makaza mwa meeto a luna'?"
12 Ha ba utwa cwalo ba kala
ku bata mwa ku mu swalela

Mrk 11:26* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14.

kakuli ne ba lemuhile kuli
naa talusa bona mwa swanise-
zo yeo, kono ne ba saba buñata.
Kiha ba mu siya ni ku ikela.
13 Cwale ba luma ba bañwi
ba Bafalisi ni ba kopano ya He-
roda ku yena kuli ba mu swase
mwa lipulelo za hae. **14** Bao
ha ba fitile, ba mu buza, ba li:
"Muluti, lwa ziba kuli u mutu ya
na ni niti mi ha u na taba ni za
nahana mutu, kakuli ha u tali-
mi ponahalo ya mutu, kono u
luta nzila ya Mulimu ka ku ya
ka niti: Kana ku lukile ku lifa
mutelo ku Sesare kamba kuto-
kwa? **15** Lu life kamba lu si
ke lwa lifa?" Kono Jesu a lemu-
ha buipi bwa bona, mi a li ku
bona: "Kiñi ha mu ni lika? Ha
mu ni tiseze dinari,* ni i bone."
16 Ba mu tiseza dinari i liñwi.
Mi a li ku bona: "Siswaniso se,
ni lilumbatina le, ki za mañi?"
Ba li ku yena: "Ki za Sesare."
17 Jesu kihaa li ku bona: "Mu
kutiseze Sesare ze li za Sesare
kono mu kutiseze Mulimu ze li
za Mulimu." Mi ba mu komoka
hahulu.
18 Cwale Basaduki,* bona ba
ba li ha ku na zuho ya bafu, ba
taha ku yena, mi ba mu buza, ba
li: **19** "Muluti, Mushe naa lu
ñolezi kuli haiba muhulwanaa
mutu a shwa mi a siya musa-
li, a si ka pepa ni yena mwana,
munyanaa hae u lukela ku nya-
la musali wa mbelwa yo ni ku
tahiseza muhulwanaa hae lusi-
ka. **20** Ne ku na ni bana ba
mba ba supile, mi wa pili a nyala
musali, kono ka nako ya timela
naa si ka siya mwana. **21** Mi
wa bubeli a mu nyala kono a ti-
mela a si ka pepa mwana, mi
kwa ba cwalo ni ku wa bulaa-
lu. **22** Mi ba supile kaufelaa
bona ne ba si ka siya mwana
nihaiba a li muñwi. Kwa ma-
felelezo, musali ni yena a ti-
mela. **23** Bafu ha ba ka zuha,
musali yo u ka ba wa mañi? Ka-
kuli kaufelaa bona ba supile
ba kile ba mu nyala." **24** Jesu
a li ku bona: "Mu bushize, ka-
bakala ku sa ziba kwa mina
Mañolo kamba maata a Muli-
mu. **25** Kakuli ku ba ba ka
zuha kwa bafu, ha ku na muu-
na ya ka nyala kamba musa-
li ya ka nyalwa, kono ba ka ba
sina mangeloi aa kwa lihalimu.
26 Kono haili ka za ku zuha
kwa ba ba shwile, kana ha mu
si ka bala mwa buka ya Mushe,
mwa taba ya sicacani sa miu-
twa, kuli Mulimu naa ize ku
yena: 'Ki na Mulimu wa Abra-
hama ni Mulimu wa Isaka ni
Mulimu wa Jakobo'? **27** Hasi
Mulimu wa ba ba shwile, kono
ki wa ba ba pila. Mu bushize ma-
swe."
28 Yo muñwi wa bañoli ba
Mulao ya naa tile mi a ba utwa
ba kanana, ka ku lemuha kuli
Jesu naa ba alabile hande, a mu
buza, a li: "Ki ufi mulao wa pili
kwa milao kaufela?" **29** Jesu

Mrk 12:15* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28. **18*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

a mu alaba, a li: “Wa pili ki wo,
‘Teeleza wena Isilaele, Jehova,
Mulimu wa luna ki Jehova a li
muñwi, **30** mi u lukela ku lata
Jehova Mulimu wa hao ka pilu
ya hao kaufela, ka moyo wa hao
kaufela, ka munahano wa hao
kaufela, ni ka maata a hao kau-
fela.’ **31** Wa bubeli ki wo, ‘U
lukela ku lata wahenu mo u ita-
tela.’ Ha ku na mulao o muñwi
o mutuna ku fita yeo.” **32** Mu-
ñoli wa Mulao yo kihaa li ku
yena: “Muluti, u alabile hande,
ka ku ya ka niti, ‘Yena luli ki a
li muñwi, mi ha ku na yo mu-
ñwi, kwandaa hae,’ **33** mi ku
mu lata ka pilu kaufela, ka ku-
twisiso kaufela, ni ka maata ka-
ufela ni ku lata wahabo sina
mutu mwa itatela ki kwa buto-
kwa hahulu ku fita linubu kau-
fela ze ciswa mutumbi ni ma-
tabelo kamukana.” **34** Jesu a
lemuha kuli muñoli yo u ala-
bile ka kutwisiso, mi a li ku
yena: “Ha u yo kwahule ni Mu-
buso wa Mulimu.” Kono ne ku si
na mutu hape ya naa na ni bu-
ndume bwa ku mu buza se siñwi.

35 Kono Jesu ha naa nzaa
luta batu mwa tempele, a li:
“Bañoli ba Mulao ba bulela cwa-
ñi kuli Kreste ki mwanaa Da-
vida? **36** Davida yena ka sibi-
li, ka ku susumezwa ki moya o
kenile, naa ize: ‘Jehova naa ize
ku Mulenaa ka: “Ina kwa lizoho
la ka la bulyo ku fitela ni beya
lila za hao kwatasaa mahutu a
hao.”’ **37** Cwale haiba Davi-
da yena ka sibili u mu biza kuli
‘Mulena,’ ku taha cwañi kuli a
be mwanaa hae hape?”

Mi buñata bo butuna ne bu
ikola ku teeleza ku yena.
38 Mi mwa tuto ya hae a zwe-
lapili ku ba bulelela, a li:
“Mu tokomele bañoli ba Mulao
ba ba lata ku zamaya-zamaya
mwa mikanjo mi ba bata ku lu-
meliswa ka likute mwa misi-
ka **39** ni ku ina mwa lipula
za kwapili mwa masinagoge ni
mwa libaka ze kutekeha hahulu
kwa milalelo. **40** Ki bona ba
ba miza mandu a limbelwa ni
ku lapela litapelo ze telele kuli
ba bonwe ki batu; bao ba ka fiwa
katulo ye buima luli.”

41 Mi a ina ku talimana ni li-
bulukelo za mali mi a kala
ku buha buñata mo ne bu
beela mali mwateñi, mi bafu-
mi ba bañata ne ba beya
mwateñi masheleñi a maña-
ta a muwayawaya. **42** Cwa-
le kwa taha mbelwa ya shebi-
le mi a beya mwateñi tusheleñi
to tubeli twa muwayawaya,*
twa teko ye nyinyani hahulu.
43 Kihaa biza balutiwa ba hae
mi a li ku bona: “Ni mi bulelela
niti ni li, mbelwa yo ya shebile u
beile hahulu mwa sibulukelo ku
fita batu kaufela ba ba beya ma-
sheleñi mwa libulukelo za mali.
44 Kakuli ze ba beile kaufelaa
bona li zwa ku za ñambekelo ya

Mrk 12:42* Toloko ya linzwi ka linzwi, “ma-*lepta* a mabeli.” Ma-*lepta* a mabeli ne li tuwelo ya naa fiwa mutu ya belekile mizuzu ye lishumi cwalo.

bona, kono yena mwa kutokwa
kwa hae, u beile sa naa sweli ka-
fela, sa naa ka pila ka sona ka-
fela."

13 Jesu ha naa zwa mwa te-
mpele, yo muñwi wa
balutiwa ba hae a li ku yena:
"Muluti, ha ku bone mwa bona-
halela macwe a, ni miyaho ye!"
2 Kono Jesu a li ku yena: "Wa i
bona miyahotuna ye? Ha ku na
licwe le li ka siyala fahalimwaa
le liñwi fa sibaka se, li si ka wi-
sezwa fafasi."

3 Mi ha naa li fa Lilundu la
Likota za Olive, ku talimana ni
tempele, Pitrosi, Jakobo, Joani,
ni Andreasi ba kala ku mu buza
kwatuko, ba li: **4** "Ha ku lu ta-
luseze, lika zeo li ka ezahala lili,
mi ki sifi sisupo se si ka lu bo-
nisa kuli lika zeo kaufela li ta-
mehile ku fela?" **5** Jesu kihaa
kala ku ba bulelela, a li: "Mu to-
komele kuli mu si ke mwa ye-
mbululwa ki mutu. **6** Ba ba-
ñata ba ka taha ka libizo la ka,
ba nze ba li, 'Ki na Kreste,' mi
ba ka kelusa ba bañata. **7** Mi
ha mu ka utwa lindwa ni lipiho
za lindwa; mu si ke mwa saba;
lika zeo li tamehile ku ezahala,
kono mafelelezo haa si ka fita
kale.

8 "Mi sicaba si ka lwanisa si-
caba se siñwi, ni mubuso u lwa-
nise mubuso o muñwi; ku ka ba
ni lizikinyeho za lifasi mwa si-
baka se siñwi ku ya ku se si-
ñwi; ku ka ba ni matala. Lika
zeo ki makalelo feela a manya-
ndo, sina mo bu kalelanga butu-
ku bwa lupepo.

9 "Kono mina mu tokomele;
batu ba ka mi isa kwa likuta,
mi mu ka natakiwa mwa ma-
sinagoge ni ku yemiswa fapi-
laa babusisi ni malena kabaka-
la ka kuli i be bupaki ku bona.
10 Hape taba ye nde i na ni ku
kutazwa pili kwa macaba ka-
ufela. **11** Kono ha ba ka mi
swala kuli ba mi ise kwa kuta,
mu si ke mwa ikalelwa ka se
mu ka bulela, kono mu bulele
se mu ka fiwa ku bulela kaufela
ka nako yeo, kakuli hasi mina
mu bulela kono ki moya o keni-
le. **12** Hape mutu u ka bulai-
sisa munyani kamba muhulwa-
naa hae, mi ndate u ka bulaisisa
mwanaa hae, mi bana ba ka fe-
tuhela bashemi ba bona ni ku
ba bulaisisa. **13** Mi mu ka toi-
wa ki batu kaufela kabakala li-
bizo la ka. Kono ya itiisize ku
isa kwa mafelelezo ki yena ya
ka piliswa.

14 "Kono ha mu ka bona nto
ye nyenyisa ye tahisa sinye-
ho i yemi mwa sibaka mo i sa
swaneli ku yema, (mubali a le-
muhe), fohe ba ba mwa Judea
ba kale ku sabela kwa malu-
ndu. **15** Ya li fa situwa sa ndu
a si ke a tuluka kamba ku kena
mwa ndu ya hae ku yo nga sika,
16 mi ya li mwa simu a si ke a
kutela lika za kwamulaho ku yo
nga siapalo sa hae sa fahalimu.
17 Bumai bu ka ba kwa basa-
li ba ba itwezi ni ba ba anyisa
mwa mazazi ao! **18** Mu zwe-
lepili ku lapela kuli ku baleha
kwa mina ku si ke kwa ezahala

mwa nako ya maliha, **19** kakuli mazazi ao a ka ba mazazi a ñalelwa ye si ka bonwa kale ku zwa kwa simuluho ya pupo ye bupilwe ki Mulimu ku isa nako yeo, mi ha i na ku bonwa hape. **20** Mane kabesi Jehova ku fukuza kwa mazazi ao, kabe ha ku na ya naa* ka piliswa. Kono kabakala baketiwa ba ketile, u fukulize kwa mazazi ao.

21 "Mi cwale haiba mutu a li ku mina, 'Ha mu bone! Kreste ki yo kwanu,' kamba 'Ha mu bone! Ki yale kwale,' mu si ke mwa lumela. **22** Kakuli bo Kreste ba buhata ni bapolofita ba buhata ba ka taha mi ba ka fa lisupo ni ku eza misebezi ye komokisa, kuli haiba ku konahala, ba keluse baketiwa. **23** Mu tokomele he; ni mi bulelezi cimo lika kaufela.

24 "Kono mwa mazazi ao, hamulaho wa ñalelwa yeo, lizazi li ka unsufazwa, kweli ha i na ku benyisa liseli la yona, **25** linaleli li ka wa kwa lihalimu, mi maata a kwa mahalimu a ka zikinyeha. **26** Mi cwale ba ka bona Mwanaa mutu ha taha mwa malu ka maata a matuna ni kanya. **27** Cwale Mwanaa mutu u ka luma mangeloi mi u ka kubukanya baketiwa ba hae mwa maneku a mane,* ku kala kwa mafelelezo a lifasi ku isa kwa mafelelezo a lihalimu.

28 "Cwale mu itute swanisezo ye, kwa kota ya feiga: Mutai wa yona o munca u sa mela feela mi u shoshela matali, mwa ziba kuli mbumbi* i fakaufi. **29** Kamukwaoswana, ha mu bona lika zeo li ezahala, mu zibe kuli Mwanaa mutu u fakaufi, fa munyako. **30** Kaniti na mi bulelela ni li, lusika lo ha lu na ku fela, ku fitela zeo kaufela li ezahala. **31** Lihalimu ni lifasi li ka fela, kono manzwi a ka ona haa na ku fela.

32 "Haili ka za lizazi kamba nako yeo, ha ku na ya li ziba, ibe mangeloi a kwa lihalimu kamba Mwana, konji Ndate. **33** Mu zwelepili ku libelela, mu zwelepili ku tona, kakuli ha mu zibi kuli nako ye tomilwe i fita lili. **34** Ku swana feela sina mutu ya naa tamile musipili wa ku ya kwa naha ya kwahule, ya naa siile ndu ya hae ni ku fa batanga ba hae maata, a fa yo muñwi ni yo muñwi musebezi, mi a laela mulibeleli wa munyako kuli a zwelepili ku tona. **35** Hakulicwalo, mu zwelepili ku tona, kakuli ha mu zibi nako ya taha Muñaa ndu, kana ki manzibwana* kamba ki fahalaa busihu#

Mrk 13:20* Toloko ya linzwi ka linzwi, "ha ku na nama ye ne ka piliswa." **27*** Toloko ya linzwi ka linzwi, "mioya ye mine."

Mrk 13:28* Kwa naha ya Palestine, likota li pukumanga mwa mbumbi. **35*** "Manzibwana." Ona mutonelo wa pili ka ku ya ka mo ne ba alulelanga busihu Magerike ni Maroma, o ne u kala lizazi ha li likela ku isa ha ibato ba ka 9 ya busihu. **35#** "Fahalaa busihu." Ona mutonelo wa bubeli ka ku ya ka mo ne ba alulelanga busihu Magerike ni Maroma, o ne u kala ka 9 ya busihu ku isa fahalaa busihu.

kamba ki masa ha patalala* kamba ki ka mapakela,# **36** kuli ha taha ka sipundumukela, a si ke a mi fumana mu lobezi. **37** Kono se ni mi bulelela ni si bulelela batu kaufela, ni li: Mu zwelepili ku tona."

14 Cwale ne se ku siyezi mazazi a mabeli kuli ku ezwe Paseka* ni Mukiti wa Linkwa ze si ka ya Mumela. Mi baprisita ba bahulu ni bañoli ba Mulao ne ba bata mwa ku swalela Jesu ka mano a bupumi ni ku mu bulaya, **2** kakuli ne ba nze ba bulela, ba li: "Isiñi ka nako ya mukiti; kakuli mwendi batu ba ka suhana ba zusa mufilifili."

3 Mi ha naa li mwa Betania kwa tafule mwa ndu ya Simoni ya naa kile a kula mbingwa, kwa taha musali ya naa lwezi botela ya alabastera, mo ne ku inzi mafula a sende, nardi* tota, ya teko ye tuna hahulu. Musali yo a kwalula botela yeo mi a kala ku mu sela mafula ao fa toho. **4** Ba bañwi ha ba bona cwalo, ba nyema, ba bulelisana, ba li: "Kiñi sa sinyelizwe mafula a sende a? **5** Kakuli mafula a, naa ka be a lekisizwe masheleñi a fitelela lidinari* ze eza mianda ye milaalu mi masheleñi ao naa ka fiwa babotana!" Mi ne ba nyemezi hahulu musali yo. **6** Kono Jesu a li: "Ha mu mu tuhele. Kiñi ze mu bata ku mu kataleza? U ni ezelize kezo ye nde. **7** Kakuli babotana mu inzi ni bona nako kaufela, mi mwa kona ku ba tusa fo mu latela kaufela, kono na ha mu na ku ba ni na nako kaufela. **8** U ezize mwa naa konela; u ni selile mafula a sende fa mubili kuli a lukiseze cimo mubili wa ka ku bulukiwa. **9** Ni mi bulelela niti ni li: Kai ni kai ko i kutazwa taba ye nde mwa lifasi kaufela, sa ezize musali yo ni sona si ka bulelwa kuli a hupulwe ka sona."

10 Mi Judasi Isikariota, yo muñwi wa ba ba lishumi ka ba babeli, a ya kwa baprisita ba bahulu kuli a yo mu beteka ku bona. **11** Ha ba utwile cwalo, ba taba mi ba mu sepisa ku mu fa masheleñi a silivera. Kihaa kalisa ku bata mwa ku mu betekela hande.

12 Cwale fa lizazi la pili la mukiti wa linkwa ze si ka ya mumela, lona le ne ba ezanga sitabelo sa Paseka, balutiwa ba hae ba li ku yena: "Ki kai ko u bata kuli lu yo ku lukiseza ku yo cela Paseka?" **13** Kihaa luma balutiwa ba hae ba babeli,

---

Mrk 13:35* "Masa ha patalala." Ona mutonelo wa bulaalu ka ku ya ka mo ne ba alulelanga busihu Magerike ni Maroma, o ne u kala fahalaa busihu ku isa ka 3 ya kakusasana. **35#** "Ka mapakela." Ona mutonelo wa bune ka ku ya ka mo ne ba alulelanga busihu Magerike ni Maroma, o ne u kala ka 3 ya kakusasana ku isa lizazi ha li pazula. **14:1*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 26:2. **3*** Mafula a munko o munati aa twi a zwa fa mufuta wa sicalo sa munko o munde se si fumaneha fa Malundu a Himalaya.

Mrk 14:5* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

a li ku bona: "Mu ye mwa muleneñi, mi mu ka katanyezwa ki
mutu ya lwezi nkwana ya mezi. Mu mu latelele, **14** mi mwa
ka yo kena kaufela, mu bulelele muñaa ndu yeo kuli, 'Muluti u li: "U kai muzuzu wa baenyi mo ni kona ku cela Paseka
ni balutiwa ba ka?"' **15** Mi u
ka mi bonisa muzuzu o mutuna wa kwahalimu, mo ku na
ni ze tokwahala kaufela, mi
mu lu lukiseze mwateñi Paseka." **16** Balutiwa kiha ba ya,
ba kena mwa muleneñi mi ba
fumana lika kaufela sina mwa
naa ba bulelezi, mi ba lukisa Paseka.

17 Ha ne se li manzibwana, a
taha ni ba ba lishumi ka ba babeli. **18** Mi ha ne ba inzi kwa
tafule ba nze ba ca, Jesu a li: "Ni
mi bulelela niti, ni li: Yo muñwi
ku mina, ya ca ni na, u ka ni beteka." **19** Kiha ba swaba hahulu mi ba kala ku mu buza, a li
muñwi ka a li muñwi, ba li: "Kikuli ki na?" **20** A li ku bona:
"Ki yo muñwi wa ba ba lishumi ka ba babeli ya kenya lizoho ni na mwa mukeke. **21** Ki
niti, Mwanaa mutu waa ya, sina
mo ku ñolezwi ka za hae, kono
u na ni bumai mutu yo Mwanaa
mutu a betekwa ka yena! Neikaba hande kabe mutu yo naa si
ka pepwa."

22 Mi ha ne ba nze ba ca cwalo, Jesu a nga sinkwa, a fitisa tapelo ya buitumelo,* a si komau-
na, mi a ba fa sona, a li: "Ha mu
nge; sinkwa se, si yemela mubili wa ka." **23** Mi a nga komoki, a fitisa buitumelo, a ba fa
yona, mi kaufelaa bona ba nwa
mwateñi. **24** Mi a li ku bona:
"Se, si yemela 'mali a ka a tumelelano,' aa na ni ku sululelwa
ba bañata. **25** Ni mi bulelela
niti ni li: Ha ni sa tola ni nwa
hape se si beiwa ki kota ya veine ku fitela lizazi le ni ta nwa
waine ye nca mwa Mubuso wa
Mulimu." **26** Kwa mafelelezo,
ha ba mano opela milumbeko,
ba zwa ni ku ya kwa Lilundu la
Likota za Olive.

27 Mi Jesu a li ku bona: "Mu
ka sitatala kaufelaa mina, kakuli ku ñozwi kuli: 'Ni ka bulaya mulisana, mi lingu li ka
hasana.' **28** Kono ha se ni zusizwe kwa bafu, ni ka itangeta ku mina ku ya kwa Galilea."
29 Kono Pitrosi a li ku yena:
"Ba bañwi kaufela ni ko ba ka
sitatala, na ha ni na ku sitatala." **30** Jesu kihaa li ku yena:
"Ni ku bulelela niti ni li, kacenu luli, bona busihu bo, mukombwe u si ka lila kale habeli, u ka be u ni latuzi halaalu."
31 Kono Pitrosi a tiiseza ku bulela kuli: "Ha ni na ku ku latula
ni kamuta, haiba ki ku shwa ni
ka shwa ni wena." Mi ba bañwi
kaufela ni bona ba bulela nto ye
swana.

32 Cwale ba taha fa sibaka se
si bizwa Getsemani, mi a li kwa
balutiwa ba hae: "Ha mu ine fa,
na ha ni sa lapela." **33** Kihaa

Mrk 14:22* Toloko ya linzwi ka linzwi, "ku fuyola."

nga Pitrosi, Jakobo, ni Joani mi
a ya ni bona, mi a kala ku iku-
twa ku ziyeleha ni ku kalelwa
hahulu. **34** Mi a li ku bona:
"Moyo wa ka u mwa maswabi a
ku shwa. Ha mu ine fa mi mu
tiiseze ku tona." **35** Mi ha saa
ile fapilinyana, a wa ka pata mi
a kala ku lapela kuli kambe ne
ku konahala, kambe nako yeo
ne i ka fitela kwahule ni yena.
36 Mi a li: *"Abba,** Tate, lika
kaufela za konahala ku wena;
zwisa komoki# ye, ku na. Niteñi
ku si ke kwa ba mo ni latela,
kono ku be mo u latela wena."
37 Mi a kuta mi a ba fumana
kuli ba lobezi, kihaa li ku Pi-
trosi: "Simoni, u lobezi! Kiku-
li ne u si na maata a ku zwela-
pili ku tona hora i liñwi feela?
38 Balikani, mu tiiseze ku tona
mi mu lapele, kuli mu si ke mwa
kena mwa muliko. Ki niti, moya
ona wa lata, kono nama ya fo-
kola." **39** Mi a ya hape, a yo la-
pela, a nzaa bulela nto ye swa-
na. **40** Mi a kutela hape ku
bona, a ba fumana kuli ba lobe-
zi, kakuli meeto a bona naa ka-
tezi, kamukwaocwalo ne ba sa
zibi sa ku mu alaba. **41** Cwa-
le a kutela ku bona lwa bulaalu
mi a li ku bona: "Mwa lobala ni
ku pumula ka nako ye! Ku li-
kani! Nako i fitile! Ha mu bone!
Mwanaa mutu wa betekwa, a
fiwe mwa mazoho a baezalibi.
42 Ha mu yeme; lu zamaye. Ha
mu bone! Ya ni beteka u fakau-
fi."

43 Mi honafo, ha naa sa bule-
la cwalo, Judasi, yo muñwi
wa ba ba lishumi ka ba babe-
li, a punya a li ni buñata bwa
ba ba sweli mikwale ni mila-
mu, ba ne ba zwa kwa baprisita
ba bahulu, bañoli ba Mulao, ni
ba bahulu ba sicaba. **44** Cwa-
le ya naa mu beteka naa utwa-
ni ni bona kuli u ka ba fa sisu-
po, a li: "Yena ye ni ka tubeta,
ki yena, mu mu swale, mi mu
mu ise a sa mi tobeli." **45** Mi
a taha feela ku Jesu, a li ku
yena, "Rabbi!"* mi a mu tubeta.
46 Kiha ba mu swala ni ku mu
tama. **47** Kono yo muñwi wa
ba ne ba yemi fakaufi a como-
la mukwale wa hae ni ku lema
mutangaa muprisita ya paha-
mi mi a wencula zebe ya hae.
48 Kono Jesu a li ku bona: "Ki-
kuli mu tile ni mikwale ni mila-
mu ku to ni swala inge ba ba
tilo tama lisholi? **49** Hanili ne
ni banga ni mina mwa tempele
zazi ni zazi ni nze ni luta batu,
kono ne mu si ka to ni swala. Ni-
teñi, ku bile cwalo kuli Mañolo
a talelezwe."

50 Mi balutiwa ba hae ba mu
yubeka kaufelaa bona mi ba ba-
leha. **51** Kono mutangana yo
muñwi ya naa apezi feela siapa-
lo sa lisila la line ye nde fa mu-
bili wa hae a kala ku mu latelela
fakaufi, mi ba lika ku mu swala,

Mrk 14:36* Kona kuli "tate" mwa puo ya Siarami. Banana ba itusisanga linzwi leo ha ba biza bo ndataa bona. **36#** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 26:39.

Mrk 14:45* Fo kikuli, "Muluti."

52 kono a siya siapalo sa hae sa
line ni ku baleha mapunu.*
53 Cwale ba isa Jesu ku mu-
prisita ya pahami, mi baprisita
ba bahulu kaufela ni ba bahulu
ba sicaba ni bañoli ba Mulao ba
kopana hamoho. **54** Kono Pi-
trosi a mu latelela a li kwahu-
le, ku yo fita mane fa patelo ye
mwahalaa mandu a muprisita
ya pahami, mi naa inzi hamoho
ni likombwa za ndu, a nzaa ola
mulilo. **55** Ka nako ye swana,
baprisita ba bahulu ni ba kuta
kaufela ya Sanhedrini ne ba
bata bupaki bwa ku tama Jesu
ka bona kuli ba mu bulaye, kono
ne ba palelwa ku fumana bu-
paki ni bo bu kana. **56** Ba ba-
ñata luli ne ba fa bupaki bwa
buhata ka za hae, kono bupaki
bwa bona ne bu sa lumelelani.
57 Hape ba bañwi ne ba yema
ni ku fa bupaki bwa buhata ka
za hae, ba nze ba li: **58** "Ne
lu mu utwile ha bulela kuli, 'Ni
ka wiseza fafasi tempele ye, ye
ne ezizwe ka mazoho, mi mwa
mazazi a malaalu ni ka yaha i
sili ye si ke ya ezwa ka mazo-
ho.'" **59** Kono nihaiba mwa li-
taba zeo, bupaki bwa bona ne
bu sa lumelelani.
60 Kwa mafelelezo, muprisi-
ta ya pahami a yema mwahalaa
bona mi a buza Jesu, a li: "Kiku-
li ha u na sa ku alaba? Kana ze
ba paka batu ba, ka za hao, ki
za niti?" **61** Kono yena a kuza
feela mi ha si ka ba alaba se si-
ñwi. Hape muprisita ya pahami
a kala ku mu buza, a li: "Kana
ki wena Kreste Mwanaa ya Lu-
mbekwa?" **62** Jesu kihaa li:
"Ki na, mi mu ka bona Mwanaa
mutu a inzi ku la bulyo la Ya
Maata mi a taha ka malu a li-
halimu." **63** Muprisita ya pa-
hami ha utwa cwalo a hahula
liapalo za hae, mi a li: "Lu sa
tokwelañi lipaki hape? **64** Mu
ikutwezi nyefulo ya hae. Katulo
ya mina ki ifi?" Kaufelaa bona
ba li u swanelwa ki lifu. **65** Mi
ba bañwi ba kala ku mu kwela-
ka mati, ku mu apesa kwa pata,
ku mu nataka liñindi, ni ku mu
bulelela kuli: "Polofita!" Mi ha-
mulaho wa ku mu bakaula mwa
pata, likombwa za kuta za mu
isa.
66 Cwale Pitrosi ha naa li
kwatasi fa patelo ye mwaha-
laa mandu, yo muñwi wa ba-
tanga ba basizana ba muprisi-
ta ya pahami a taha. **67** Ha
bona Pitrosi a nzaa ola muli-
lo, a mu talimisisa, mi a li ku
yena: "Ni wena ne u li ni Jesu
yo wa Munazareta." **68** Kono
yena a latula, a li: "Ha ni mu
zibi, hape ha ni utwisisi ze u
bulela," mi a zwela kwande ni
ku yo yema kwa makenelo a
lapa. **69** Kwateñi, sikombwa
yo wa musizana haa mu bona,
a kala hape ku bulelela ba ne ba
yemi bukaufi, a li: "Mutu yo ki
yo muñwi wa bona." **70** Hape
a kala ku latula. Mi hamulaho-
nyana hape, ba ne ba yemi bu-
kaufi ba kala ku bulelela Pi-
trosi, ba li: "Kaniti luli u yo

Mrk 14:52* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:36.

muñwi wa bona, kakuli mane
u Mugalilea." **71** Kono a kala
ku tapahanya ni ku konka, a li:
"Mutu ye mu bulela yo, na ha ni
mu zibi!" **72** Mi honafo muko-
mbwe wa lila lwa bubeli, mi Pi-
trosi a hupula manzwi a naa mu
bulelezi Jesu kuli: "Mukombwe
u si ka lila kale habeli, u ka be u
ni latuzi halaalu." Kihaa swaba
hahulu mi a lila.

15 Mi honafo masa ha pata-
lala baprisita ba bahulu
ni ba bahulu ba sicaba ni bañoli
ba Mulao, yona kuta ya Sanhe-
drini kaufela, ba lelisana hamo-
ho, mi ba tama Jesu, ba mu isa
ku Pilato ni ku mu siya mwa
mazoho a hae. **2** Cwale Pilato
a mu buza, a li: "Kana ki wena
Mulena wa Majuda?" Jesu a mu
alaba, a li: "U bulezi." **3** Kono
baprisita ba bahulu ne ba mu
tama litaba ze ñata. **4** Cwale
Pilato a mu buza hape, a li: "Ki-
kuli ha u na sa ku alaba? Ha ku
bone milatu buñata ye ba sweli
ku ku tama ka yona." **5** Kono
Jesu a tokwa ku mu alaba se si-
ñwi hape, kuli mane Pilato a ko-
moka hahulu.

6 Cwale fa mukiti ni mukiti
wa Paseka, Pilato naa lukulule-
langa sicaba lipantiti li li liñwi
le ne ba kupa. **7** Ka nako yeo,
muuna ya bizwa Barabasi naa li
mwa tolongo hamoho ni bafetu-
heli ba muuso, ba ne ba bulai-
le batu ka bufetuheli bwa bona.
8 Buñata kiha bu taha ku Pi-
lato mi bwa kala ku mu kupa
kuli a ba ezeze sina mwa naa
ezezanga. **9** Pilato a ba ala-
ba, a li: "Kikuli mu bata kuli ni
mi lukululele Mulena wa Maju-
da?" **10** Kakuli naa ziba kuli
baprisita ba bahulu ne ba tisize
Jesu ku yena kabakala muna.
11 Kono baprisita ba bahulu ba
shonga buñata ku mu kupa ku
lukulula Barabasi. **12** Pilato
a ba alaba hape, a li: "Cwale
mutu yo ye mu li ki Mulena wa
Majuda, ni mu eze cwañi yena?"
13 Ba huweleza hape, ba li: "U
mu kokotele!" **14** Kono Pila-
to kihaa li ku bona: "Libaka ki
lifi? Ki bumaswe mañi bwa ezi-
ze?" Kono kihona ba huwa ka
taata, ba li: "U mu kokotele!"
15 Cwale Pilato, ka ku bata ku
tabisa buñata, a ba lukululela
Barabasi, mi ha saa laezi kuli
Jesu a shapakiwe, a ba fa yena
kuli a kokotelwe.

16 Cwale masole ba mu isa
fa patelo, ye mwahalaa mandu
a mubusisi, mi ba kopanya si-
topa kaufela sa masole, **17** mi
ba mu apesa siapalo sa pulipe-
la* mi ba tata kuwani ya bule-
na ya miutwa ni ku mu yaweka
yona kwa toho. **18** Mi ba kala
ku mu lumelisa, ba li: "Lume-
la, wena Mulena wa Majuda!"
19 Hape ne ba mu nata mwa
toho ka lutaka ni ku mu kwela-
ka mati, mi ba wa ka mañwe-
le ni ku mu kubamela. **20** Ha
se ba felize ku mu soma cwalo,
ba mu tubula siapalo sa pulipe-
la ni ku mu apesa liapalo za hae

Mrk 15:17* Siapalo se si tula sa bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

za fahalimu. Mi ba mu isa kwa
ku yo mu kokotela. **21** Hape
ba hapeleza mutu yo muñwi ya
naa fita mwa nzila, ya naa zwa
mwa masimu, yena Simoni wa
kwa Sirene, ndatahe Alexande-
re ni Rufusi, kuli a lwale kota ya
linyando ya Jesu.

22 Kiha ba mu tisa kwa siba-
ka se si bizwa *Gologota,* kiku-
li "Sibaka sa Katendele," ha ku
tolokiwa. **23** Ha ba fitile ko,
ba lika ku mu fa waine ye zwa-
kilwe ka mulyani o kola o bi-
zwa mira, kono a hana ku i nwa.
24 Mi ba mu kokotela ni ku aba
ka loto* liapalo za hae za faha-
limu kuli ba zibe siapalo sa ka
nga mutu ni mutu. **25** Cwale
ne se li hora ya bulaalu,* mi ba
mu kokotela. **26** Mi fahalimu
ne ku ñozwi manzwi a mulatu
wa hae, a naa bala kuli: "Mulena
wa Majuda." **27** Mi ba pahe-
ka likebenga ze peli hamoho ni
yena, se siñwi ku la bulyo ni se
siñwi ku la nzohoto. **28*** ——
29 Mi ba ne ba fita ba mu nye-
fula, ba nze ba nyunga litoho
za bona, ba li: "Ehee! Wena ya
naa li wa kona ku wisa tempe-
le ni ku i yaha mwa mazazi a
malaalu, **30** ha ku ipilise ka
ku tuluka fa kota ya linyando."
31 Kamukwaoswana, baprisita
ba bahulu ni bona, hamoho ni
bañoli ba Mulao, ne ba mu soma
mwahalaa bona, ba li: "U pilisi-
ze ba bañwi; kono yena ha koni
ku ipilisa! **32** Kreste, Mulena
wa Isilaele, ha tuluke fa kota ya
linyando he, kuli luna lu bone ni
ku lumela." Mane nihaiba bona
ba ne ba pahekilwe ni yena ne
ba mu shubula.

33 Hora ya bu 6* ha i fitile,
naha kaufela ya apeswa ki lififi,
ku isa ka hora ya bu 9.# **34** Mi
ka hora ya bu 9, Jesu a huwa ka
linzwi le lituna, a li: *"Eli, Eli,
lama sabaktani?"* ili ku talu-
sa kuli "Mulimu wa ka, Mulimu
wa ka, u ni tuheleziñi?" **35** Mi
ba bañwi ku ba ne ba yemi fa-
kaufi, ha ba utwa cwalo, ba kala
ku bulela, ba li: "Ha mu utwe!
U biza Elia." **36** Cwale yo mu-
ñwi a mata ni ku yo cupweka si-
ponji mwa waine ye wawata, a
si beya kwa lutaka, mi a mu fa
kuli a nwe, a li: "Ha mu mu siye!
Lu bone haiba nji Elia u ka taha
ku to mu pahulula." **37** Kono
Jesu a huwa ka linzwi le lituna
mi a felelwa ki moya. **38** Mi
lisila* la mwa sibaka se si ke-
nile sa tempele la pazuha faha-
li ku kalela kwahalimu ku tisa
kwatasi. **39** Cwale muzamai-
si wa masole* ya naa yemi bu-
kaufi, ku talimana ni Jesu, ha
boni ze ne ezahezi ku isa Jesu

Mrk 15:24* Mu bone litaba ze kwatasi kwa Mat 27:35. **25*** Ibato ba ka 9 kiloko ya kakusasana, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **28*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 17:21.

Mrk 15:33* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **33#** Fo kikuli, musihali, ku bo ma 3 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **38*** Leo ki lisila le ne li aluhanya Sibaka se si Kenile Hahulu ni Sibaka se si Kenile. **39*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 8:5.

ha felelwa ki moya, a li: “Kaniti
luli, mutu yo ne li Mwanaa Mu-
limu.”
40 Hape ne ku na ni basali ba
ne ba buhela kwahule, mi mwa-
halaa bona ne ku na ni Maria
Magdalena ni Maria mahe Jako-
bo* ni Jose, ni Salome, **41** ba
ne ba mu latelelanga ni ku mu
sebeleza ha naa li mwa Galilea,
ni basali ba bañwi ba bañata ba
ne ba tile hamoho ni yena kwa
Jerusalema.
42 Cwale kakuli ne se li ma-
nzibwana mi leo ne li lizazi la
Buitukiso,* fo kikuli, lizazi
le ne li tatamwa ki la Sabata,
43 kwa taha Josefa wa kwa Ari-
matea, muuna ya naa kutekeha mwa Sanhedrini, mi ni yena
naa libelela Mubuso wa Muli-
mu. A ba ni bundume bwa ku ya
ku Pilato mi a yo kupa situpu
sa Jesu. **44** Kono Pilato naa
bata ku ziba haiba Jesu na saa
shwile, mi a biza muzamaisi wa
masole, a mu buza haiba Jesu
naa shwile kale. **45** Cwale ha
saa kolwisizwe ki muzamaisi
wa masole, a fa Josefa situpu.
46 Josefa kihaa leka lisila la
line ye nde mi a mu pahulula, a
mu putela mwa lisila leo, ni ku
mu buluka mwa libita le ne li
cakuzwi mwa licwe, mi a piku-
luseza licwe kwa munyako wa
libita. **47** Kono Maria Magda-
lena ni Maria mahe Jose ba
zwelapili ku talimela mwa naa
bulukilwe.

16 Cwale la Sabata ha li feli-
le, Maria Magdalena, Ma-
ria mahe Jakobo, ni Salome ba
leka milyani ye nunka hande
kuli ba to toza situpu sa Jesu.
2 Mi kakusasana-sasana fa li-
zazi la pili* mwa sunda, ba taha
kwa libita, lizazi ha li pazu-
la. **3** Mi ne ba nze ba buzana,
ba li: “Ki mañi ya ka lu piku-
luseza licwe le li kwa munya-
ko wa libita?” **4** Kono ha ba
inula meeto, ba bona kuli licwe
li pikuluselizwe kwatuko, ibo
ne li le lituna hahulu. **5** Ha
ba kena mwa libita, ba bona
mutangana ya inzi ku la bu-
lyo, a apezi siapalo se si sweu
se si telele, mi ba saba hahulu.
6 A li ku bona: “Mu si ke mwa
saba. Mu bata Jesu wa Munaza-
reta ya naa kokotezwi. U zusi-
zwe kwa bafu; ha yo mo. Ha mu
bone! Ki fa fo ne ba mu lobali-
ze. **7** Kono mu ye; mu yo bule-
lela balutiwa ba hae ni Pitrosi,
mu li: ‘U itangetile ku mina ku
ya kwa Galilea; ki kona ko mu
ka yo mu bona, sina mwa naa
mi bulelezi.’” **8** Cwale ha ba
zwa mwa libita, ba mata ku zwa
kwateñi, ne ba ngangama mi ne
ba sabile maswe. Mi ne ba si ka
bulelela mutu ufi kamba ufi se
siñwi, kakuli ne ba sabile.

Mrk 15:40* Kamba, “Jakobo yo Munyinyani.” Pulelo ya kuli “yo munyinyani” i kona ku talusa kuli Jakobo yo, naa sa likani ni muapositola Jakobo mwanaa Zebedea, kwa lilimo kamba kwa butelele. **42*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:62.

Mrk 16:2* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 28:1.

MAFELELEZO A MATELELE

Mwa miputo ye miñwi ya kale (Codex Alexandrinus, Codex Ephraemi, Codex Bezae) ni Libibele ze ñwi (Latin *Vulgate*, Curetonian Syriac, Syriac *Peshitta*) ku ekelizwe mafelelezo a matelele a, kono ha yo mwa miputo ya Codex Sinaiticus, Codex Vaticanus, Sinaitic Syriac, ni mwa Armenian Version:

9 Ha saa zuhile kwa bafu fa lizazi la pili mwa sunda, a yo bonahala pili ku Maria Magdalena, yena kwa naa kile a leleka madimona a supile. **10** Yo yena a ya, a yo biha taba yeo ku ba ne ba banga ni Jesu, kakuli ne ba li mwa maswabi ni ku lila. **11** Kono bona ha ba utwa kuli u zuhile kwa bafu mi u bonwi ki yena, ha ba si ka lumela. **12** Hape, zeo ha li felile, a yo bonahala ka sibupeho si sili ku ba babeli ba ku bona ba ne ba zamaya hamoho ku ya mwa minzi, **13** mi ba kuta ni ku to bihela ba ne ba siyezi. Mi ni bona ne ba si ka ba lumela. **14** Kono hasamulaho, a yo bonahala ku ba ba lishumi ka a li muñwi ha ne ba li kwa tafule, mi a ba nyaza kabakala kutokwa tumelo ni ku omelela lipilu kwa bona kakuli ne ba si ka lumela ba ne ba mu boni ha saa zuhile kwa bafu. **15** Mi a li ku bona: "Ha mu ye mwa lifasi kaufela mi mu kutaze taba ye nde ku ze bupilwe kamukana. **16** Ya lumela mi a kolobezwa u ka piliswa, kono ya sa lumeli u ka atulwa. **17** Mi hape, ba ba lumela ba ka eza lisupo ze latelela: Ka libizo la ka, ba ka leleka madimona; ba ka bulela malimi a ku sili; **18** mi ba ka swala linoha ka mazoho a bona; mi haiba ba nwa sifanu sifi kamba sifi, ha si na ku ba holofaza ni hanyinyani. Ba ka beya mazoho a bona fahalimwaa ba ba kula, mi bakuli bao ba ka fola."

19 Cwale Mulena Jesu ha saa felize ku bulela ku bona, a ngelwa kwa lihalimu mi a yo ina ku la bulyo la Mulimu. **20** Mi bona kiha ba zwa mi ba kutaza kai ni kai Mulena a nzaa sebeza ni bona ni ku yemela linzwi ka lisupo ze zamaelela ni lona.

MAFELELEZO A MAKUSWANI

Mwa miputo ye miñwi ni Libibele ze ñwi za mwamulaho, ku na ni mafelelezo a makuswani a, hamulaho wa Mareka 16:8:

Kono lika kaufela ze ne laezwi, ba li kandeka ka bukuswani ku ba ne ba li ni Pitrosi. Hape, zeo ha li felile, Jesu ka sibili a luma ka bona linzwi le li kenile ni le li sa feli la puluso ya ku ya ku ile, ku kalela kwa upa ku isa kwa wiko.

TABA YE NDE YE NE ÑOZWI KI

LUKA

1 Ba bañata ba likile ku kopanya ni ku ñola litaba za niti, ze lu lumela ka ku tala ni luna, **2** sina feela mo ne lu fezwi litaba zeo ki lipaki ba ne ba iponezi zona ku zwa kwa makalelo ni ku ba likombwa ba zona, **3** ni na, kabakala kuli ni batisisize lika kaufela ka ku nepahala ku zwa kwa makalelo, ni hupuzi ku ku ñolela zona ka ku li tatamanisa hande, Teofile ya kutekeha hahulu, **4** kuli u zibelele buniti bwa litaba ze u lutilwe ka mulomo.

5 Mwa mazazi a Heroda, mulena wa Judea, ne ku na ni muprisita yo muñwi ya naa bizwa Zakaria wa mwa sitopa sa Abija, mi naa nyezi yo muñwi wa bana ba Aruni ba basizana, ya

naa bizwa Elizabeta. **6** Bubeli bwa bona ne ba li batu ba ba lukile fapilaa Mulimu kabakala ku latelela litaelo ni milao kaufela ya Jehova, ba sa nyazahali. **7** Kono ne ba si na mwana kakuli Elizabeta ne li mumba, mi bubeli bwa bona ne se ba supezi.

8 Cwale Zakaria ha naa eza za buprisita fapilaa Mulimu mwa sitopa sa hae, **9** nako ya hae ya ku cisa insense ya fita, ha kena mwa sibaka se si kenile sa Jehova, ku likana ni mukwa wa baprisita, **10** mi buñata kaufela bwa batu ne bu lapela fande ka nako ye ku ciswa insense. **11** Lingeloi la Jehova la to bonahala ku yena, li yemi kwa bulyo bwa aletare ya insense. **12** Kono Zakaria ha bona lingeloi a ziyeleha, mi a swalwa ki sabo. **13** Kono lingeloi la li ku yena: "Si sabi Zakaria, kakuli kupo ya hao i utwilwe, mi musalaa hao Elizabeta u ka ku pepela mwana wa mushimani, mi u mu beye libizo la Joani. **14** Mi wena u ka taba ni ku nyakalala hahulu, mi ba bañata ba ka taba kabakala ku pepwa kwa hae, **15** kakuli mwana yo u ka ba yo mutuna fapilaa Jehova. Kono ha lukeli ni hanyinyani ku nwa waine kamba sino se si kola, mi u ka tala moya o kenile ku zwa fa ku pepwa kwa hae, **16** mi u ka kutisa bana ba Isilaele ba bañata ku Jehova Mulimu wa bona. **17** Hape, u ka itangeta ku Yena ka moya ni ka maata a Elia, a kutise lipilu za bo ndate-bana kwa bana ba bona ni ku kutisa ba ba sa utwi kwa butali bwa ba ba lukile kuli a lukiseze Jehova batu ba ba itukiselize."

18 Mi Zakaria a alaba lingeloi, a li: "Ni ka kolwa cwañi taba ye? Kakuli ni supezi, mi musalaa ka u hulile." **19** Lingeloi la mu alaba, la li: "Ki na Gabriele, ya yemanga bukaufi, fapilaa Mulimu, mi ni lumilwe ku to bulela ni wena ni ku shaela taba ye nde ya lika ze, ku wena. **20** Kono ha ku bone! u ka ba simumu mi u ka palelwa ku bulela ku fitela lizazi fo li ka ezahalela lika ze, kakuli ne u si ka lumela manzwi a ka, aa ka talelezwa ka nako ya ona ye tomilwe." **21** Kono batu ba zwelapili ku libelela Zakaria, mi ba komoka kuli na liyehile hahulu mwa sibaka se si kenile sa tempele. **22** Kono ha zwile mwateñi, naa sa koni ku bulela ku bona, mi ba lemuha kuli u boni pono mwa sibaka se si kenile. A zwelapili ku bulela ku bona ka liponiso kono a siyala a li simumu. **23** Cwale mazazi a sebelezo ya hae ye kenile ha felile, a ya kwa ndu ya hae.

24 Kono hamulaho wa mazazi ao, Elizabeta musalaa hae a itwala, mi naa si ka zwa fa ndu ka likweli liketalizoho, a nzaa li: **25** "Ki mona mwa ni ezelize Jehova cwalo mwa mazazi a, ha ni iselize mamelelo ya hae kuli a ni zwise lishubu kwa batu."

26 Mwa kweli ya hae ya busilela, lingeloi Gabriele a lumiwa ki Mulimu ku ya kwa muleneñi wa mwa Galilea o bizwa Nazareta, **27** ku mwalyanjo ya naa sepisizwe ku nyalwa ki muuna ya bizwa Josefa wa mwa ndu ya Davida, mi libizo la mwalyanjo yo ne li Maria. **28** Mi Gabriele ha naa tile ku yena, a li: "Lumela, wena ya shemubilwe hahulu, Jehova u inzi ni wena." **29** Kono yena a ziyeleha hahulu ha utwa manzwi ao, mi a lika ku nahanisisa ze ne i talusa tumeliso ya mufuta wo. **30** Lingeloi kiha li li ku yena: "Si sabi, Maria, kakuli Mulimu u ku shemubile. **31** Mi ha ku bone! u ka ba fa mezi a manca mi u ka pepa mwanaa mushimani, mi u mu beye libizo la Jesu. **32** Yena u ka ba yo mutuna mi u ka bizwa Mwanaa Ya Pahami ka ku Fitisisa, mi Jehova Mulimu u ka mu fa lubona lwa Davida ndatahe, **33** mi u ka busa sina Mulena fahalimwaa ba ndu ya Jakobo ku ya ku ile, mi Mubuso wa hae ha u na ku fela."

34 Kono Maria a bulelela lingeloi, a li: "Ku kona ku ba cwañi cwalo, hailifo ha ni si ka ziba kale muuna?" **35** Lingeloi la mu alaba, la li: "Moya o kenile u ka taha ku wena, mi maata a Ya Pahami ka ku Fitisisa a ka ku ukama. Ka lona libaka leo hape ya ka pepwa u ka bizwa ya kenile, Mwanaa Mulimu. **36** Mi ha ku bone! Elizabeta mwanahabo wena, ye ne ba twi ki mumba, ni yena u itwezi mwanaa mushimani, mwa busupali bwa hae, mi ye ki yona kweli ya hae ya busilela, **37** kakuli ku Mulimu ha ku na linzwi le li ka pala ku talelezwa." **38** Cwale Maria a li: "Ha ku bone! Na ni mutangaa Jehova! Ha ku ezahale ku na ku likana ni mo u bulelezi." Honafo, lingeloi la mu siya.

39 Cwale mwa mazazi ao Maria a nanuha mi a akufela kwa naha ya malundu, ku o muñwi wa mileneñi ya Juda, **40** mi a kena mwa ndu ya Zakaria mi a lumelisa Elizabeta. **41** Cwale Elizabeta ha utwa tumeliso ya Maria, mbututu ye mwa mba ya hae ya tula, mi Elizabeta a tala moya o kenile **42** mi a huwa ka linzwi le lituna, a li: "U fuyauzwi mwahalaa basali, ni mwana ya mwa mba ya hao u fuyauzwi! **43** Mi i ni zwela kai tohonolo ye, ya ku potelwa ki mahe Mulenaa ka? **44** Kakuli bona! linzwi la tumeliso ya hao li sa wela feela mwa lizebe za ka, mbututu ye mwa mba ya ka ya tula ka nyakalalo ye tuna. **45** Mi ku wabelwe musali ya lumezi, kakuli lika zeo za bulelezwi, ze zwa ku Jehova, li ka talelezwa ka ku tala."

46 Mi Maria a li: "Moyo wa ka u bubeka Jehova, **47** mi moya wa ka ha u koni ku palelwa ku nyakalalela Mulimu, Mupilisi wa ka **48** kabakala kuli u talimile bubotana bwa

mutangaa hae. Kakuli bona! ku
zwa cwale, masika kaufela a
ka bulela kuli ni na ni mbuyoti
49 kakuli Ya maata u ni ezeli-
ze ze tuna, mi libizo la hae ki
le li kenile, **50** mi sishemo sa
hae si ku ba ba mu saba mwa
masika kaufela. **51** U ezize ze
maata ka lizoho la hae; u ha-
sanyelize kwahule ba ba ika-
nkabeka mwa milelo ya mwa li-
pilu za bona. **52** U tuluzi ba
ba maata fa mabona a bona mi
u pahamisize ba ba kwatasi;
53 u kulisize ba ba lapile ka
lika ze nde, mi ba ne ba luwi-
le u ba kutisize mazoho-zoho.
54 U tusize Isilaele mutangaa
hae kuli a hupule sishemo sa
hae, **55** sina mwa naa bulele-
zi ku bo kukwaa luna, ku Abra-
hama ni peu ya hae, kuli u ka
hupula sishemo sa hae ku ya
ku ile." **56** Maria kihaa ina ni
yena likweli ze taalu mi a ku-
tela kwa ndu ya hae.

57 Cwale nako ya fita ya kuli
Elizabeta a pepe, mi a puluha
mwana wa mushimani. **58** Mi
ba ne ba pila ni Elizabeta ni ba-
habo yena ba utwa kuli Jehova
u mu shemubile hahulu, mi ba
kala ku taba ni yena. **59** Mi
fa lizazi la bu 8, ba taha kuli
ba ise mwanana kwa mupato,
mi ne ba bata ku mu beya libizo
la ndatahe, Zakaria. **60** Kono
mahe a alaba, a li: "Batili, u
ka bizwa Joani." **61** Kiha ba
li ku yena: "Ha ku na wa libi-
zo leo ku bahabo wena."
62 Cwale ba buza ndatahe ka
lisupo kuli a taluse libizo la
naa bata kuli mwana a beiwe.
63 Mi a kupa litapa ni ku ñola
fateñi kuli: "Libizo la hae ki
Joani." Kiha ba makala kaufe-
laa bona. **64** Honafo, mulomo
wa Zakaria wa kwaluha mi li-
limi la hae la tamuluha, mi a
kala ku bulela, a lumba Muli-
mu. **65** Mi batu kaufela mwa
silalanda seo ba swalwa ki
sabo, mi litaba zeo kaufela za
kala ku bulelwa mwa naha ya
malundu ya Judea kaufela,
66 mi kaufela ba ne ba utwile
ba buluka litaba zeo mwa lipilu
za bona, ba li: "Cwale mwana-
na yo u ka ba mañi luli?" Kaku-
li luli lizoho la Jehova ne li li ni
yena.

67 Mi Zakaria ndatahe mwa-
na, naa tezi moya o kenile,
mi a polofita, a li: **68** "Ku lu-
mbekwe* Jehova, Mulimu wa
Isilaele, kakuli u isize mamele-
lo kwa batu ba hae ni ku
ba pulusa. **69** Mi u lu tahise-
lize lunaka lwa puluso* mwa
ndu ya Davida mutangaa
hae, **70** sina feela mwa naa
bulelezi ka mulomo wa bapo-
lofita ba hae ba ba kenile ba
kwaikale **71** ka za ku lu pu-
lusa kwa lila za luna ni ku lu
pulusa mwa mazoho a ba ba lu
toile kaufela, **72** kuli a she-
mube bo kukwaa luna ni ku
hupula tumelelano ya hae ye

Lu 1:68* Toloko ya linzwi ka linzwi, "a fuyolwe." **69*** Kamba, "mupilisi ya maata." Mwa Bibele lunaka lwa folofolo hañata lu itusiswanga sina sisupo sa maata a ku tiya kamba a ku busa.

kenile, **73** bona buitamo bwa
naa konkile ku kukwaa luna
Abrahama, **74** kuli ha se lu
lamulezwi mwa mazoho a lila
za luna, a lu fe tohonolo ya ku
mu fa sebelezo ye kenile lu si
na sabo **75** ka busepahali ni
ku luka fapilaa hae mwa ma-
zazi a luna kaufela. **76** Kono
haili wena mwana yo munyi-
nyani, u ka bizwa mupolofita
wa Ya Pahami ka ku Fitisisa,
kakuli ki wena ya ka itange-
ta fapilaa Jehova kuli u lukis-
e linzila za hae, **77** u fe batu
ba hae zibo ya puluso ka swa-
lelo ya libi za bona **78** kaba-
kala mukekecima wa Mulimu
wa luna. Mi ka ona mukekeci-
ma wo, lu ka potelwa ki liseli
le li zwa kwahalimu le li benya
sina masa ha patalala **79** kuli
li bonise ba ba inzi mwa lifi-
fi ni mwa muluti wa lifu ni ku
zamaisa hande mahutu a luna
mwa nzila ya kozo."

80 Mi mwana yo munyinyani
a zwelapili ku hula ni ku tiya
mwa moya, mi a zwelapili ku
ina mwa mahalaupa ku fitela
lizazi la hae la ku itahisa pata-
laza fapilaa Isilaele.

2 Cwale mwa mazazi ao kwa
zwa taelo ku Sesare Augu-
sto ya kuli batu kaufela mwa li-
fasi ba yo iñolisa **2** (liñolisa la
pili leo, ne li ezizwe muta Kui-
rino naa li mubusisi wa Siria),
3 mi batu kaufela ba tama mi-
sipili ya ku yo iñolisa, mutu ni
mutu mwa muleneñi wa habo.
4 Mi Josefa ni yena a ka-
mbama ku zwa mwa Galilea,
mwa muleneñi wa Nazareta,
ku ya kwa Judea, mwa mule-
neñi wa Davida, o bizwa Bete-
lehema, kakuli ne li yo muñwi
wa ba ndu ni lusika lwa Davi-
da. **5** A yo iñolisa ni Maria,
ya naa nyezi ku likana ni mwa
naa sepiselize, mi Maria naa li
fakaufi ni ku puluha. **6** Ha ba
li ko, nako ya hae ya ku pulu-
ha ya fita. **7** Mi a pepa mwa-
naa mushimani, wa mweli, mi
a mu putela mwa masila ni ku
mu lobaza mwa sicelo sa limu-
nanu kakuli ne ba si ka fuma-
na muzuzu mwa sibaka sa ma-
lobalo.

8 Hape ne ku na ni balisa-
na mwa naha yeo ba ne ba pila
mwa naheñi ba nze ba tonela
mitapi ya bona busihu.*
9 Honafo, lingeloi la Jehova
la to yema bukaufi ni bona, mi
kanya ya Jehova ya ba beya
mwahali, mi ba saba hahulu.
10 Kono lingeloi la li ku bona:
"Mu si ke mwa saba, kakuli
ha mu bone! ni shaela taba ye
nde ku mina ya tabo ye tuna ye
ba ka ba ni yona batu kaufela
11 kakuli kacenu, mwa mule-
neñi wa Davida, mu pepezwi
Mupilisi, yena Kreste Mulena.
12 Mi ki se sisupo se mu ka
mu ziba ka sona: Mu ka fuma-
na mbututu ya putezwi mwa
masila, ya lobalizwe mwa sice-
lo." **13** Honafo, mpi ya kwa li-
halimu ya to bonahala hamo-
ho ni lingeloi leo, ya lumbeka

Lu 2:8* Fo kikuli, mitonelo ye mine ya busihu. Mu bapanye litaluso ze kwatasi kwa Mrk 13:35.

Mulimu, ya li: **14** "Kanya i be
mwa mahalimu ku Mulimu, mi
kozo i be fa lifasi kwa batu ba
ba shemubilwe."
15 Cwale mangeloi ha saa ba
siile ni ku kutela kwa lihalimu, balisana ba kala ku bulelelana, ba li: "Ha lu yeñi kwa
Betelehema honafa, lu yo iponela taba yeo ye ezahezi, ya lu
zibisize Jehova." **16** Kiha ba
ya ka ku akufa mi ba yo fumana Maria hamoho ni Josefa,
ni mbututu ya lobezi mwa sicelo. **17** Ha ba bona mbututu,
ba punya taba ye ne ba taluselizwe ka za mwana yo munyinyani yo. **18** Mi kaufela ba ne
ba utwile ba komoka hahulu litaba ze ne ba bulelelwa ki balisana, **19** kono Maria a buluka
litaba zeo kaufela, a nzaa li kengeyela mwa pilu ya hae kuli
a zibe taluso ya zona. **20** Balisana kiha ba menuha, ba nze
ba kanyisa ni ku lumbeka Mulimu kabakala ze ne ba utwile
kaufela ni ze ne ba boni, ku likana ni mo ne ba bulelezwi litaba zeo.
21 Hamulaho wa mazazi a
ketalizoho ka a malaalu, nako
ya ku kenya mwana mwa mupato ha se i kwanile, a beiwa libizo la Jesu, lona libizo la naa
filwe ki lingeloi pili mahe a si
ka ba kale fa mezi a manca.
22 Hape nako ya kuli ba keniswe ku likana ni mulao wa
Mushe ha se i kwanile, ba mu
tisa mwa Jerusalema kuli ba
mu tahise fapilaa Jehova,
23 sina mo ku ñolezwi mwa
Mulao wa Jehova kuli: "Mweli
kaufela wa mushimani u lukela
ku bizwa ya kenile ku Jehova."
24 Mi ba tahisa sitabelo ku likana ni mo ku bulelezwi mwa
Mulao wa Jehova kuli: "Maiba a mabeli kamba bana ba linkwilimba ba babeli."
25 Mi ha mu bone! ne ku na
ni mutu yo muñwi mwa Jerusalema ya naa bizwa Simioni,
mi naa li mutu ya lukile ni ya
saba Mulimu, ya naa libelela
ku omba-ombiwa kwa Isilaele, mi moya o kenile ne u li ku
yena. **26** Hape naa patululezwi ki Mulimu ka moya o kenile kuli haa na ku shwa pili a
si ka bona kale Kreste wa Jehova. **27** Cwale a taha mwa
tempele ka ku susumezwa ki
moya, mi bashemi ba mwana
yo munyinyani Jesu, ha ba
mu tisa kuli ba eze sina mo ne
ku ezezwanga ka Mulao, **28** a
amuhela mwana mwa mazoho
a hae mi a lumba Mulimu, a li:
29 "Cwale, wena Muambakani
ya Pahami, u lukulula mutangaa hao kuli a ye ka kozo ku
likana ni linzwi la hao **30** kakuli meeto a ka a boni nzila
ya ku pilisa kwa hao **31** ye u
lukisize fapilaa batu kaufela,
32 lona liseli le li zwisa lififi
le li apesize macaba, yona kanya ya Isilaele sicaba sa hao."
33 Mi ndatahe mwana ni mahe
ba zwelapili ku komokiswa ki
litaba ze ne sweli ku bulelwa
ka za mwana. **34** Hape, Simioni a ba fuyaula mi a li ku
Maria, mahe mwana: "Ha ku

bone! Mwana yo u ketezwi ku
wa ni ku zuha kwa ba bañata
mwa Isilaele mi u ka ba sisu-
po se si ka hanyezwa **35** (ki
niti, mukwale o mutelele u ka
ku taba kwa pilu) ilikuli mihu-
pulo ya lipilu za ba bañata ite i
patululwe."

36 Cwale ne ku na ni mupo-
lofita wa musali Anna, mwa-
naa Fanuele, wa lusika lwa
Asere. (Musali yo na saa supezi
mi naa pilile ni muunaa hae li-
limo ze supile ku zwa fo ba nya-
lanela, **37** mi cwale na saa li
mbelwa wa lilimo ze 84.) Naa sa
tondahali kwa tempele, a nzaa
fa sebelezo ye kenile busihu ni
musihali, ka ku itimanga lico
ni ka ku fitisa likupo ku Muli-
mu. **38** Ka yona nako yeo, a
taha bukaufi mi a kala ku itu-
mela ku Mulimu ni ku bulela za
mwana kwa batu kaufela ba ne
ba libelela ku puluswa kwa Je-
rusalema.

39 Cwale ha se ba petile lika
kaufela ku likana ni Mulao
wa Jehova, ba kutela kwa Ga-
lilea mwa muleneñi wa habo
bona wa Nazareta. **40** Mi
mwana yo munyinyani a zwela-
pili ku hula ni ku tiya, a nzaa
tala butali, mi sishemo sa Mu-
limu sa zwelapili ku ba fahali-
mwaa hae.

41 Cwale bashemi ba hae ne
ba yanga kwa Jerusalema kwa
Mukiti wa Paseka silimo ni si-
limo. **42** Mi ha naa li wa lili-
mo ze lishumi ka ze peli, ba ka-
mbamela kwa Jerusalema kwa
mukiti sina mo ne ba ezezanga.
43 Mazazi a mukiti ha saa fe-
lile mi ne ba kuta, mushimani,
yena Jesu, a siyala mwa Jeru-
salema, mi bashemi ba hae ne
ba si ka ziba se siñwi. **44** Ka
ku nga kuli naa li mwahalaa
batu ba ne ba zamaya ni bona,
ba zamaya musipili wa lizazi li
li liñwi, mi cwale ba kala ku
mu bata-bata ku bahabo bona
ni kwa lindambo. **45** Kono ha
se ba palezwi ku mu fumana,
ba kutela kwa Jerusalema mi
ba yo mu tembuka. **46** Mi ha-
mulaho wa mazazi a malaalu
ba mu fumana mwa tempele,
a inzi mwahalaa baluti, a nzaa
ba teeleza ni ku ba buza lipu-
zo. **47** Kono ba ne ba mu tee-
leza kaufela ne ba zwelapili ku
komoka kutwisiso ya hae ni li-
kalabo za hae. **48** Cwale ha
ba mu bona, ba komoka hahu-
lu, mi mahe a li ku yena: "Mwa-
naka, kiñi ha u lu ezize cwa-
na? Bona, ndataho ni na ne lu
ziyelehile hahulu ku ku bata."
49 Kono yena a li ku bona: "Ne
mu ni batelañi? Kikuli ne mu
sa zibi kuli ni lukela ku ba mwa
ndu ya Ndate?" **50** Kono ne
ba si ka utwisisa sa naa ba ta-
luseza.

51 Mi a shetumuka ni bona
ni ku kutela kwa Nazareta, mi
a zwelapili ku ipeya kwatasaa
bona. Hape mahe a buluka li-
taba zeo kaufela ka tokomelo
mwa pilu ya hae. **52** Mi Jesu
a zwelapili ku hula mwa butali
ni kwa mubili ni kwa shemubo
ya naa shemubiwa ka yona fa-
pilaa Mulimu ni batu.

3 Mwa silimo sa bu 15 sa puso ya Tibere Sesare, Ponse Pilato ha naa li mubusisi wa Judea, Heroda naa li mubusi wa sikiliti sa Galilea kono Filipi muhulwanaa hae naa li mubusi wa sikiliti wa naha ya Iturea ni Trakonita, mi Lisanyasi naa li mubusi wa sikiliti sa Abilene **2** mwa mazazi a Muprisita ya Pahami Annasi ni a Kayafa, linzwi la Mulimu la taha ku Joani mwanaa Zakaria mwa lihalaupa.*

3 Cwale a taha mwa naha kaufela ye li bukaufi ni Jordani, a nzaa kutaza kolobezo ye paka ku baka ilikuli libi li swalelwe, **4** sina mo ku ñolezwi mwa buka ya manzwi a Isaya mupolofita, kuli: "Ha mu teeleze! Yo muñwi u huweleza mwa lihalaupa, u li: 'Mu lukise nzila ya Jehova! Mu baakanye makululu a hae. **5** Musindi kaufela u lukelwa ku kwahelwa, mi lilundu ni lizulu kaufela li lukelwa ku patamiswa, mi ze kopami kaufela li lukelwa ku otololwa, ni libaka za matulungundu kaufela li lukelwa ku ulululwa, **6** mi batu kaufela ba ka bona mwa piliseza Mulimu.'"

7 Kihaa kala ku bulelela buñata bo ne bu taha ku yena ku to kolobezwa, a li: "Mina bana ba limili, ki mañi ya mi lemusize ku saba kwa buhali bo bu taha? **8** Hakulicwalo, mu beye muselo o bonisa ku baka. Mi mu si ke mwa kala ku ipulelela mwa lipilu za mina kuli, 'Ndataa luna ki Abrahama.' Kakuli na mi bulelela ni li Mulimu u na ni maata a ku tahiseza Abrahama bana ku zwa fa macwe a. **9** Kaniti, silepe si se si li kwa mibisi ya likota. Hakulicwalo kota kaufela ye sa beyi muselo o munde i ka lemiwa ni ku nepelwa mwa mulilo."

10 Mi buñata ne bu mu buza, bu li: "Cwale lu ezeñi?" **11** Yena naa ba alaba, a li: "Ya na ni liapalo ze peli a fe kwateñi ya si na, mi ya na ni sa ku ca, a eze cwalo ni yena." **12** Nihaiba bona batelisi ba taha kuli ba to kolobezwa, mi ba li ku yena: "Muluti, lu ezeñi?" **13** A li ku bona: "Mu si ke mwa lifisa ku fita se si swanelwa ku telwa." **14** Hape masole ni bona ne ba mu buza, ba li: "Ki sifi se lu lukela ku eza?" Mi a li ku bona: "Mu si ke mwa eza mutu ufi kamba ufi ka taata kamba ku mu tameleza taba ya buhata, kono mu kolwe ka ze mu fiwa."

15 Cwale bakeñisa kuli batu ne ba libelezi Kreste, kaufela ba kala ku ipuza mwa lipilu za bona ka za Joani, ba li, "Kuli hasi yena Kreste yo?" **16** Joani a ba alaba kaufela, a li: "Na ni mi kolobeza ka mezi, kono ya ni fita kwa maata wa taha, mi ha ni na tukelo ya ku tamulula likwele za makatulo a hae. Yena u ka mi kolobeza ka moya o kenile ni ka mulilo.

Lu 3:2* Fo kikuli, naha mo ku pila batu ba sikai ba ba yahile maambala.

17 Siulusiso* si mwa lizoho la
hae kuli a huhule sihoto sa hae
ku feleleza ni ku kubukanyeza
buloto mwa situli sa hae, kono
u ka cisa muuku ka mulilo o sa
koni ku timiwa."
18 Kamukwaocwalo Joani
hape a ba fa likelezo ze
ñwi ze ñata mi a zwelapili ku
shaela taba ye nde kwa batu.
19 Kono Heroda mubusi wa si-
kiliti, bakeñisa kuli naa kali-
mezwi ki Joani ka za Herodia-
si musalaa muhulwanaa hae,
ni ka za lika ze maswe kaufe-
la za naa ezize, **20** a ekeza se
kwa likezo zeo kaufela: A ke-
nya Joani mwa tolongo.
21 Cwale batu kaufela ha se
ba kolobelizwe, Jesu ni yena a
kolobezwa. Mi ha naa lapela, li-
halimu la kwalululwa, **22** mi
moya o kenile wa shulumukela
ku yena ka sibupeho se si bona-
hala inge sa liiba, mi kwa utwa-
hala linzwi le li zwa kwa lihali-
mu le li li: "Ki wena Mwanaka,
ya latwa; na ku katelwa."
23 Mi Jesu ha kalisa musebe-
zi wa hae, naa bato ba wa lilimo
ze mashumi a malaalu, mi ka
ku ya ka mo ne ba ngela batu,
naa li
mwanaa Josefa,
mwanaa Heli,
24 Heli mwanaa Matate,
Matate mwanaa Livi,
Livi mwanaa Meleki,
Meleki mwanaa Jannai,
Jannai mwanaa Josefa,
25 Josefa mwanaa Matatia,
Matatia mwanaa Amosi,
Amosi mwanaa Nahumi,
Nahumi mwanaa Esli,
Esli mwanaa Nagai,
26 Nagai mwanaa Maate,
Maate mwanaa Matatia,
Matatia mwanaa Semeini,
Semeini mwanaa Joseke,
Joseke mwanaa Joda,
27 Joda mwanaa Joanani,
Joanani mwanaa Resa,
Resa mwanaa Zerubabele,
Zerubabele mwanaa Sala-
tiele,
Salatiele mwanaa Neri,
28 Neri mwanaa Meleki,
Meleki mwanaa Adi,
Adi mwanaa Kosama,
Kosama mwanaa Elima-
dama,
Elimadama mwanaa Eri,
29 Eri mwanaa Jesu,
Jesu mwanaa Eliezere,
Eliezere mwanaa Jorimi,
Jorimi mwanaa Matate,
Matate mwanaa Livi,
30 Livi mwanaa Simioni,
Simioni mwanaa Judasi,
Judasi mwanaa Josefa,
Josefa mwanaa Jonami,
Jonami mwanaa Eliakimi,
31 Eliakimi mwanaa Melea,
Melea mwanaa Mena,
Mena mwanaa Matata,
Matata mwanaa Natani,
Natani mwanaa Davida,
32 Davida mwanaa Jese,
Jese mwanaa Obedi,
Obedi mwanaa Boazi,
Boazi mwanaa Salimoni,
Salimoni mwanaa Nashoni,

Lu 3:17* Focolo ya ku ulusisa bubeke.

33 Nashoni mwanaa Aminadabi,
Aminadabi mwanaa Arni,
Arni mwanaa Hezironi,
Hezironi mwanaa Perezi,
Perezi mwanaa Juda,
34 Juda mwanaa Jakobo,
Jakobo mwanaa Isaka,
Isaka mwanaa Abrahama,
Abrahama mwanaa Tera,
Tera mwanaa Nakori,
35 Nakori mwanaa Serugi,
Serugi mwanaa Reu,
Reu mwanaa Pelegi,
Pelegi mwanaa Ebere,
Ebere mwanaa Shela,
36 Shela mwanaa Kainani,
Kainani mwanaa Aripakasadi,
Aripakasadi mwanaa Sema,
Sema mwanaa Nuwe,
Nuwe mwanaa Lameke,
37 Lameke mwanaa Metusela,
Metusela mwanaa Enoke,
Enoke mwanaa Jaredi,
Jaredi mwanaa Malaleele,
Malaleele mwanaa Kainani,
38 Kainani mwanaa Enoshi,
Enoshi mwanaa Seta,
Seta mwanaa Adama,
Adama mwanaa Mulimu.

4 Cwale Jesu a zwa kwa Jordani, a tezi moya o kenile, mi a iswa ki moya mwa lihalaupa **2** ka mazazi a mashumi a mane a nzaa likwa ki Diabulosi. Hape naa si ka ca se siñwi mwa mazazi ao, mi cwale mazazi ao ha saa felile, a lapa. **3** Diabulosi kihaa li ku yena: "Haiba u mwanaa Mulimu, bulelela licwe le, kuli li fetuhe buhobe." **4** Kono Jesu a mu alaba, a li: "Ku ñozwi kuli: 'Mutu ha lukeli ku pila buhobe feela.'"

5 Cwale a mu isa fo ku lumbile mi ka nako i liñwi feela a mu bonisa mibuso kaufela ya lifasi. **6** Diabulosi kihaa li ku yena: "Ni ka ku fa maata fahalimwaa mibuso ye kaufela ni kanya ya yona kakuli ni filwe maata ao, mi ni a fa ku ye ni tabela ku fa kaufela. **7** Cwale, haiba u wa feela ka mañwele ni ku ni lapela, maata ao kaufela a ka ba a hao." **8** Jesu a mu alaba, a li: "Ku ñozwi kuli: 'Ki Jehova Mulimu wa hao ye u lukela ku lapela, mi ki yena feela a nosi ye u lukela ku sebeleza.'"

9 Hape a mu isa mwa Jerusalema mi a mu yemisa fa muongola wa tempele mi a li ku yena: "Haiba u mwanaa Mulimu, tulela fafasi, **10** kakuli ku ñozwi kuli: 'U ka laela mangeloi a hae ka za hao, kuli a ku sileleze,' **11** mi 'a ka ku akwela mwa mazoho a ona kuli lihutu la hao li si ke la kubwa ki licwe ni hanyinyani.'" **12** Jesu a mu alaba, a li: "Ku izwe: 'U si ke wa lika Jehova Mulimu wa hao.'" **13** Mi cwale Diabulosi ha saa felize miliko ya hae kaufela, a mu siya ku fitela nako ye ñwi hape.

14 Cwale Jesu a kutela mwa Galilea ka ku susumezwa ki moya. Mi lipiho ze nde ka za hae za hasanela mwa naha yeo

kaufela. **15** Hape a kala ku
luta mwa masinagoge* a bona
mi naa bubekwa ki batu kau-
fela.
16 Mi a taha mwa Nazareta,
mona mwa naa hulezi, mi ka
mukwa wa hae ka lizazi la Sa-
bata, a kena mwa sinagoge, mi
a yema kuli a bale. **17** Cwale
ba mu tambeka muputo wa mu-
polofita Isaya, mi a apula mu-
puto wo ni ku fumana fo ne ku
ñozwi kuli: **18** "Moya wa Je-
hova u fahalimwaa ka kakuli
Mulimu u ni tozize kuli ni sha-
ele taba ye nde kwa babota-
na; u ni lumile ku kutaza tu-
kuluho ku ba ba hapilwe ni ku
kutaza libofu kuli li ka bona,
ni ku lukulula ba ba hatele-
zwi, **19** ni ku kutaza mwaha
wa ku shemubiwa ki Jehova."
20 Kihaa puta muputo, a u ku-
tiseza ku sikombwa, ni ku ina
fafasi, mi meeto a batu kaufela
mwa sinagoge naa mu kelyeki-
le. **21** Mi cwale a li ku bona:
"Kacenu, liñolo le mu sa zo iku-
twela le, li talelelizwe."
22 Mi kaufelaa bona ba kala
ku bulela ze nde ka za hae ni
ku makala kabakala ku katele-
ha kwa manzwi a naa zwa mwa
mulomo wa hae, mi ne ba li:
"Kana hasi yena mwanaa Jose-
fa yo?" **23** Kihaa li ku bona:
"Kaniti luli mu ka itusisa ngu-
li ye ku na: 'Mualafi, ha ku ifo-
lise; lika ze lu utwile kuli li
ezizwe mwa Kapernauma, u li
eze ni mona mo mwa naha ya
henu.'" **24** Kono a li ku bona:
"Kaniti na mi bulelela ni li ha
ku na mupolofita ya amuhe-
lwa hande mwa naha ya habo.
25 Ka mutala, ni mi bulelela
niti ni li: Ne ku na ni limbe-
lwa ze ñata mwa Isilaele mwa
mazazi a Elia muta lihalimu ne
li kwalilwe ka lilimo ze taalu
ni likweli ze silezi, kuli mane
naha kaufela ya welwa ki lu-
kupwe lo lutuna. **26** Niteñi,
Elia naa si ka lumiwa ku yo
muñwi wa basali bao haisi ku
musali wa mbelwa ya naa pila
kwa Sarepta mwa naha ya Si-
doni. **27** Hape, ne ku na ni ba
mbingwa ba bañata mwa Isi-
laele mwa mazazi a mupolofi-
ta Elisha; kono ku bao kaufe-
la ha ku na nihaiba a li muñwi
ya naa kenisizwe, kwandaa Na-
amani, muuna wa Musiria."
28 Cwale batu kaufela ba ne
ba utwa litaba zeo mwa sinago-
ge ba halifa maswe, **29** mi ba
yema ni ku mu akufiseza kwa-
nde a muleneñi, mi ba mu isa
fa liñope la lilundu fo ne u ya-
hezwi muleneñi wa bona, kuli
ba mu nepele fafasi. **30** Kono
Jesu a fita mwahalaa bona mi
a ikela.
31 Mi a shetumukela mwa
Kapernauma, muleneñi wa
mwa Galilea. Mi naa luta batu
la Sabata, **32** mi ba komoka
hahulu mulutelo wa hae kakuli
naa bulela ka maata. **33** Cwa-
le mwa sinagoge ne ku na ni
mutu ya naa kenwi ki mudi-
mona, mi a huwa ka linzwi le

Lu 4:15* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23.

lituna, a li: **34** “Mawe! Jesu
wena Munazareta, lu na ni
taba mañi ni wena? Kana u tezi
ku to lu timeza? Na ku ziba
hande, ki wena Ya Kenile wa
Mulimu.” **35** Kono Jesu a ka-
limela mudimona, a li: “Kuza,
mi ha ku zwe ku yena.” Cwa-
le mudimona ha se u wiselize
mutu yo fafasi mwahalaa bona,
wa zwa ku yena ku si na ku
mu holofaza. **36** Mi batu ka-
ufela ha ba bona cwalo ba ko-
moka hahulu, mi ba kala ku
bulelelana, ba li: “Ki mubulele-
lo mañi wo, kakuli u laela mio-
ya ye masila ka maata, mi ya
zwa kwa batu?” **37** Cwale li-
bubo la hae la zwelapili ku ya-
mba mwa maneku kaufela a
naha yeo.

38 Ha saa zwile mwa sinago-
ge, a yo kena mwa ndu ya Si-
moni. Cwale mukwenyanaa Si-
moni wa musali naa swelwi ki
fibele ye ngangamisa, mi ba
kupa Jesu kuli a mu tuse.
39 Cwale Jesu a inamela ku
yena mi a kalimela fibele,
mi ya fela. Honafo a zuha mi a
kala ku ba kombwekela.

40 Kono lizazi ha ne li like-
la, kaufela ba ne ba na ni baku-
li ba matuku a mifuta-futa ba
ba tisa ku yena. A ba folisa ka
ku beya mazoho a hae fahali-
mwaa yo muñwi ni yo muñwi
wa bona. **41** Hape madimona
naa zwa ku ba bañata, a nzaa
huwa, a li: “Ki wena Mwanaa
Mulimu.” Kono a kalimela ma-
dimona mi naa sa a lumelezi ku
bulela, kakuli naa mu ziba kuli
ki yena Kreste.

42 Kono lizazi ha se li pa-
zuzi, a zwela kwande mi a ya
kwa sibaka ko ku si na batu.
Kono buñata bwa kala ku mu
zuma mi bwa yo mu fumana
kwa naa inzi, mi bwa lika ku
mu hanisa kuli a si ke a fu-
nduka. **43** Kono yena a li ku
bona: “Ni lukela ku yo shae-
la taba ye nde ya Mubuso wa
Mulimu ni kwa mileneñi ye mi-
ñwi, kakuli ki sona se ni lume-
zwi.” **44** Kihaa ya a nzaa ku-
taza mwa masinagoge a Judea.

5 Muta o muñwi Jesu ha naa
yemi fa likamba la lisa la
Genesareta,* buñata ne bu mu
pitihanyize mi ne bu teeleza
kwa linzwi la Mulimu. **2** Mi a
bona lisepe ze peli ze ne fuekil-
we fa munanga wa lisa, kono
mandui ne ba longokile mwate-
ñi mi ne ba tapisa tunyandi twa
bona. **3** Jesu ha saa keni ku
se siñwi sa lisepe zeo, sona sa
Simoni, a mu kupa kuli a fuu-
le hanyinyani ku zwa fa lika-
mba. Kihona a ina mi a kala ku
luta buñata a nzaa li mwa si-
sepe. **4** Ha felize ku bulela, a
li ku Simoni: “Ha lu ye fa nga-
la, mu yumbele tunyandi twa
mina mwa mezi, mu yambe.”
5 Kono Simoni a alaba, a li:
“Muluti, lu ikatalize busihu ka-
ufela mi ha ku na se lu swa-
size, kono ka linzwi la hao, ni

Lu 5:1* Genesareta ki libizo le liñwi la liwate la Galilea. Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:18.

ka nepela tunyandi mwa mezi.”
6 Ha ba ezize cwalo, ba swa-
sa libunda le lituna la litapi.
Mi mane, tunyandi twa bona
twa kala ku pazuha. **7** Kiha
ba kobeta balikani ba bona
mwa sisepe se siñwi kuli ba to
ba tusa, mi ba taha, ba taza li-
sepe ze peli kaufela, kuli mane
za kala ku tiba. **8** Simoni
Pitrosi ha bona cwalo, a wela
kwa mañwele a Jesu, a li: “Ha
ku zwe ku na Mulena, kakuli ni
muezalibi.” **9** Kakuli yena ni
ba naa li ni bona kaufela ne ba
komokisizwe hahulu ki buña-
ta bwa litapi ze ne ba swasize,
10 mi ni bo Jakobo ni Joani,
bana ba Zebedea, ba ne ba ya-
mbanga hamoho ni Simoni, ni
bona ba komoka hahulu cwalo.
Kono Jesu a li ku Simoni: “U
si ke wa saba. Ku zwa cwale, u
kana u yamba batu.” **11** Kiha
ba kutisa lisepe fa likamba mi
ba siya lika kaufela ni ku mu la-
telela.

12 Muta o muñwi hape, ha
naa li ku o muñwi wa mileneñi,
ha mu bone! kwa taha muuna
ya naa tezi mbingwa fa mubili
kaufela! Mi ha bona Jesu, a wa
ka pata ya hae mi a mu kupa, a
li: “Mulena, ha u lata, wa
kona ku ni kenisa.” **13** Jesu
kihaa otolola lizoho la hae, a
mu swala, mi a li: “Na lata. U
kene.” Mi honafo mbingwa ya
fela fa mubili wa hae. **14** Mi a
laela mutu yo kuli a si ke a bu-
lelela mutu ni yo mukana, mi a
li: “Kono u ye, u yo iponahaza
ku muprisita, mi u fe mpo ya
ku keniswa kwa hao, sina mwa
naa laelezi Mushe, kuli i be bu-
paki ku bona.” **15** Kono libu-
bo la hae ne li zwelapili ku ya-
nduluka, mi buñata bo butuna
ne bu tahanga hamoho ku to
mu teeleza ni ku to foliswa ma-
tuku a bona. **16** Kono naa ya-
nga ku yo ina a nosi mwa liba-
ka ze si na batu ni ku lapela.

17 Lizazi le liñwi naa sweli
ku luta batu, mi Bafalisi* ni ba-
luti ba Mulao ba ne ba zwile
mwa minzi kaufela ya mwa Ga-
lilea, ya mwa Judea, ni ya mwa
Jerusalema ni bona ne ba inzi,
mi maata a Jehova naa li ku
yena kuli a folise batu. **18** Mi
ha mu bone! ne ku na ni baa-
na ba ne ba lwezi mutu fa bulo-
balo, ya naa omelezi luñañali,
mi ne ba bata nzila ya ku mu
kenya mwahali ni ku mu beya
fapilaa Jesu. **19** Cwale ha se
ba palezwi ku fumana nzila ya
ku mu kenya mwahali kabaka-
la buñata bwa batu, ba paha-
ma fa situwa, ba punya lisu-
ba fahalimwaa situwa, mi ba
mu shulumusa ni bulobalo bwa
hae mwahalaa batu ba ne ba li
fapilaa Jesu. **20** Mi ha bona
tumelo ya bona, a li: “Mulika-
ni, libi za hao u li swalezwi.”
21 Bañoli ba Mulao* ni Bafalisi
kiha ba kala ku kengeyela, ba
li: “Ki mañi yo ya kona ku nye-
fula cwalo? Ku na ni u sili ya
kona ku swalela libi kwandaa
Mulimu a nosi?” **22** Kono

Lu 5:17* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7. **21*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 2:4.

Jesu, ka ku ziba ze ne ba nahana, a ba alaba, a li: “Kiñi ze mu nahana mwa lipilu za mina? **23** Se si bunolo ki sifi, ku bulela kuli, ‘Libi za hao u li swalezwi,’ kamba kuli, ‘Yema u zamaye’? **24** Kono kuli mu zibe kuli Mwanaa mutu u na ni maata fa lifasi a ku swalela libi—” a li ku wa luñañali: “Ni li ku wena: Yema, u nge bulobalo bwa hao, mi u ikele kwa ndu ya hao.” **25** Mi honafo a yema fapilaa bona, a nanula bulobalo fa naa lobalanga ni ku ya kwa ndu ya hae, a nzaa kanyisa Mulimu. **26** Cwale kaufela ba taba hahulu, mi ba kala ku kanyisa Mulimu, mi ba tala sabo, ba li: “Kacenu lu boni sitangu!”

27 Cwale zeo ha li felile, Jesu a zwa mo mi a bona mutelisi ya bizwa Livi a inzi fa ofisi ya mutelo, mi a li ku yena: “U ni latelele.” **28** Mi Livi a yema, a siya lika kaufela, ni ku mu latelela. **29** Hape Livi a lukiseza Jesu mukiti o mutuna mwa ndu ya hae, mi ne ku na ni batelisi ba bañata ni ba bañwi ba ne ba li ni bona kwa tafule. **30** Bafalisi ni bañoli ba bona ba Mulao ba kala ku tongoka kwa balutiwa ba hae, ba li: “Ki kabakalañi ha mu ca ni ku nwa ni batelisi ni baezalibi?” **31** Jesu a ba alaba, a li: “Ba ba iketile ha ba tokwi mualafi, ba ba mu tokwa ki ba ba kula. **32** Ha ni si ka tela ku to biza ba ba lukile, kono ni tilo bizeza baezalibi kwa ku baka.”

33 Ba li ku yena: “Balutiwa ba Joani ba itimanga lico haña ta ni ku fitisa likupo, mi ni balutiwa ba Bafalisi ba ezanga cwalo, kono ba hao bona ba ca ni ku nwa.” **34** Jesu a li ku bona: “Kikuli mwa kona ku hapeleza balikani ba munyali ku itima lico munyali ha sa li ni bona? **35** Kono mazazi a ka taha muta munyali a ka zwiswa ku bona luli; mi ka nako yeo ba ka itima lico.”

36 Hape a ba fa swanisezo ye, a li: “Ha ku na mutu ya ka zwisa simanahani fa siapalo sa fahalimu se sinca ni ku si lukela fa siapalo sa fahalimu se si supezi. Haiba a eza cwalo, simanahani se sinca si ka pazula siapalo seo mi simanahani se si zwile kwa siapalo se sinca ha si sa na ku swanela fa siapalo se si supezi. **37** Hape ha ku na mutu ya selanga waine ye nca mwa mikotana ya waine* ya kale. Haiba a eza cwalo, waine ye nca i ka pazula mikotana ya waine mi waine i ka suluha ni mikotana i ka sinyeha. **38** Kono waine ye nca i lukela ku seliwa mwa mikotana ya waine ye minca. **39** Ha ku na mutu ya nwile waine ya kale ya lata ku nwa ye nca, kakuli u li, ‘Ya kale i munati.’”

6 Cwale ka la Sabata le liñwi, Jesu naa fita mwa masimu a buloto, mi balutiwa ba hae ne ba sweli ku bulula ni

---

Lu 5:37* Mukotana o ezizwe fa matalo a folofolo.

ku ca makunka a buloto, ba nze ba a pikita mwa mazoho a bona. **2** Ba bañwi ba Bafalisi ha ba bona cwalo, ba li: "Kiñi ha mu eza se u sa lumelezi mulao la Sabata?" **3** Kono Jesu a ba alaba, a li: "Kikuli mwa li ku ba mu bale za naa ezize Davida ha naa lapile ni ba naa li ni bona? **4** Mwa naa kenezi mwa ndu ya Mulimu mi a amuhela linkwa ze ne beilwe fapilaa Mulimu ni ku ca ni ku fa ze ñwi ku ba naa li ni bona, ibo linkwa zeo ne li si ka lumelelwa ku ciwa ki mutu kwandaa baprisita ba nosi?" **5** Mi Jesu a ekeza, a li: "Mwanaa mutu ki Mulena wa Sabata."

6 Mi la Sabata le liñwi a kena mwa sinagoge ni ku kala ku luta batu. Mi mwateñi ne ku na ni mutu ya naa omelezi lizoho la silyo. **7** Cwale bañoli ba Mulao ni Bafalisi ne ba mu kelyekile kuli ba bone haiba naa ka folisa la Sabata, ilikuli ba fumane taba ye ba ka mu tama. **8** Kono Jesu naa ziba ze ne ba nahana, kihaa bulelela muuna wa lizoho le li omelezi, a li: "Nanuha, u yeme fahali." Mi yo a nanuha ni ku yema fo. **9** Jesu kihaa li ku bona: "Kashe ni mi buze, ki sifi se si lumelelwa la Sabata, ku eza se sinde kamba se si maswe, ku pilisa moyo kamba ku u bulaya?" **10** Mi ha saa ba zamaisize ka meeto kaufelaa bona, a li ku mutu yo: "Otolola lizoho la hao." A eza cwalo, mi lizoho la hae la iketa. **11** Kono ba pulumunwa ki ku halifa, mi ba kala ku ikambota yo muñwi ku yo muñwi ka se ba ka eza ku Jesu.

12 Mwa mazazi ao, a ya fa lilundu ku yo lapela, mi a tanda busihu kaufela a nzaa lapela ku Mulimu. **13** Kono ha bu sile, a bizeza balutiwa ba hae ku yena mi a keta ba ba lishumi ka ba babeli ku bona, ba naa bizize hape kuli ki baapositola:* **14** Simoni, yo hape naa beile libizo la Pitrosi; Andreasi munyanaa hae; Jakobo; Joani; Filipi; Bartolome; **15** Mateu; Tomasi; Jakobo mwanaa Alfea; Simoni ya bizwa "wa mafulofulo"; **16** Judasi mwanaa Jakobo; ni Judasi Isikariota, ya naa fetuhile mubeteki.

17 Mi a shetumuka ni bona ni ku yo yema fa sibaka se si patami, mi ne ku na ni buñata bo butuna bwa balutiwa ba hae, ni batu ba bañata-ñata ba ne ba zwa mwa Judea kaufela ni Jerusalema ni mwa libaka za Tire ni Sidoni ze kwa likamba, ba ne ba tile ku to mu teeleza ni ku to foliswa matuku a bona. **18** Nihaiba bona ba ne ba katazwa ki mioya ye masila ne ba folisizwe. **19** Mi buñata kaufela ne bu bata ku mu ngunyuta kakuli ha ne ba eza cwalo maata naa zwa ku yena ni ku ba folisa kaufela.

20 Mi a inula meeto ni ku talima balutiwa ba hae mi a kala ku bulela, a li:

Lu 6:13* Ka Sigerike ki *a·po´stolos,* "ya lumilwe."

"Tabo ki ya mina babotana,
kakuli Mubuso wa Mulimu ki
wa mina.
21 "Tabo ki ya mina ba ba
utwa tala cwale, kakuli mu ka
kuliswa.
"Tabo ki ya mina ba ba lila
cwale, kakuli mu ka seha.
22 "Tabo ki ya mina, batu ha
ba mi toya, ha ba mi leleka, ku
mi shubula, ni ku mi sinya li-
bizo kuli mu ba ba maswe ka-
bakala Mwanaa mutu. **23** Mu
tabe mwa lizazi leo mi mu nya-
kalale, kakuli ha mu bone! mu-
puzo wa mina ki o mutuna kwa
lihalimu, kakuli zeo kona lika
ze swana ze ne ba ezanga bo
kukwaa bona kwa bapolofita.
24 "Kono bumai ki bwa mina
bafumi, kakuli mu se mu ikozi
za mina ka ku tala.
25 "Bumai ki bwa mina ba
ba kusi cwale, kakuli mu ka
lapa.
"Mu na ni bumai mina ba ba
seha cwale, kakuli mu ka ba
mwa maswabi mi mu ka lila.
26 "Mu na ni bumai batu ka-
ufela ha ba mi bulela hande,
kakuli lika ze swana sina ze, ki
zona ze ne ba ezize bo kukwaa
bona kwa bapolofita ba buhata.
27 "Kono ni li ku mina ba ba
teeleza: Mu zwelepili ku lata
lila za mina, mu eze ze nde ku
ba ba mi toile, **28** mu fuyaule
ba ba mi kuta, mu lapelele ba
ba mi tapaula. **29** Ya ku ba-
kula kwa lilama le liñwi, u mu
sikamiseze ni le liñwi, mi ya ku
amuha siapalo sa hao sa fahali-
mu, u si ke wa mu hanisa ku
ngelela nihaiba siapalo sa hao
sa mwahali. **30** U fe mutu ka-
ufela ya ku kupa, mi u si ke wa
yo buza lika za hao ku mutu ya
ku amuhile zona.
31 "Hape mo mu batela kuli
batu ba mi ezeze, mu ba ezeze
cwalo mina.
32 "Mi haiba mu lata ba ba
mi lata, ki ifi tumbo ye mu ka
fiwa? Kakuli nihaiba bona ba-
ezalibi ba lata ba ba ba lata.
33 Mi haiba mu eza ze nde ku
ba ba mi ezeza ze nde, ki ifi
tumbo ye mu ka fiwa? Kakuli
nihaiba baezalibi ki mona mo
ba ezeza cwalo. **34** Hape hai-
ba mu kolotisa be mu sepa ku
amuhela se siñwi ku bona, ki
ifi tumbo ye mu ka fiwa? Kaku-
li nihaiba baezalibi ba kolotisa
baezalibi ba bañwi kuli ba ku-
tisezwe se si likana ni se ba file.
35 Kono mina, mu zwelepili ku
lata lila za mina ni ku eza ze
nde ni ku kolotisa mu sa libe-
leli ku kutelwa ki se siñwi, mi
mupuzo wa mina u ka ba o mu-
tuna, mi mu ka ba bana ba Ya
Pahami ka ku Fitisisa, kakuli
yena u sishemo ku ba ba si na
buitumelo ni ku ba ba maswe.
36 Mu zwelepili ku ba ba ba si-
shemo, sina Ndataa mina ha li
ya sishemo.
37 "Hape mu tuhele ku atu-
la ba bañwi, mi ha mu na ku
atulwa ni mina, mi mu tuhe-
le ku nyaza, mi ni mina ha mu
na ku nyazwa. Mu zwelepili ku
lukulula ba bañwi, mi ni mina
mu ka lukululwa. **38** Mu no
fana, mi batu ni bona ba ka mi

fa. Ba ka mi selela tikanyo ye
nde mwa siapalo sa mina, ye
katezwi, ye shetisizwe ni ku
yuboka. Kakuli ni mina mu ka
likanyezwa ka tikanyo ye mu li-
kanyeza ba bañwi."
39 Cwale a ba fa ni swanise-
zo ye, a li: "Kuli sibofu saa kona
ku zamaisa sibofu se siñwi? Ki-
kuli ha li na ku wela mwa musi-
ma bubeli bwa zona? **40** Mu-
lutiwa ha fiti muluti wa hae,
kono mutu kaufela ya lutilwe
hande u ka swana sina muluti
wa hae. **41** Cwalehe u talime-
lañi kacwañi ka ka mwa liito la
mwanahenu u sa lemuhi musu-
mo o mwa liito la hao ka sibili?
42 U kona ku bulelela cwañi
mwanahenu kuli, 'Wahesu, li-
sela ni ku zwise kacwañi ka
ka mwa liito la hao,' hailifo ha
u boni musumo o mwa liito la
hao leo? Wena muipi tuwe! Pili
zwisa musumo o mwa liito la
hao ka sibili, kihona u ka bona
hande mwa ku zwiseza kacwa-
ñi ka ka mwa liito la mwana-
henu.
43 "Kakuli ha ku na kota ye
nde ye beya muselo o bolile,
mi ha ku na kota ye bolile ye
beya muselo o munde. **44** Ka-
kuli kota ni kota i zibwa ka
muselo wa yona. Ka mutala, ha
ku yangwi lifeiga kwa miutwa,
mi ha ku koyolwi sisansa sa
veine kwa sicacani sa miutwa.
45 Mutu yo munde u zwisa ze
nde mwa sibulukelo sa bufu-
mu bo bunde mwa pilu ya hae,
kono ya maswe u zwisa ze ma-
swe mwa sibulukelo sa bufumu
bo bumaswe, kakuli mulomo u
bulela ze tezi mwa pilu.
46 "Cwale mu ni bizezañi
kuli 'Mulena! Mulena!' mu sa
ezi ze ni bulela? **47** Mutu ka-
ufela ya taha ku na mi a utwa
manzwi a ka ni ku a mamela,
ni ka mi bonisa yaa swana ni
yena: **48** U swana sina mutu
ya eza kuli ha naa yaha
ndu, a yepa hahulu mwa
mubu ni ku yo yaha mutomo
wa ndu yeo fa licwe. Cwale ha
ne ku tile muunda, mezi a le-
nga ndu yeo kono mezi naa si
na maata a ku zikinyehisa ndu
yeo, kakuli ne i yahilwe ha-
nde. **49** Kono cwale ya utwa
manzwi a ka a sa ngi muhato, u
swana sina mutu ya naa yahile
ndu fa mubu feela ku si na mu-
tomo. Mi mezi a nata ndu yeo,
mi ya wa kapili-pili, mi sinyeho
ya ndu yeo ne li ye tuna."
7 Jesu ha saa felize ku bu-
lela manzwi a hae kau-
fela kwa batu ba ne ba teele-
za, a kena mwa Kapernauma.
2 Cwale yo muñwi wa batanga
ba muzamaisi wa masole,* ya
naa latwa hahulu ki yena, naa
kula hahulu mi naa li fakaufi ni
ku shwa. **3** Muzamaisi yo ha
utwile za Jesu, a luma ba bahu-
lu ba Majuda ku Jesu kuli ba yo
mu kupa ku to folisa mutangaa
hae. **4** Cwale ba ne ba tile ku
Jesu ba kala ku mu kupa ka
taata, ba li: "Mutu yo wa swa-
nela kuli u mu tuse, **5** kaku-

Lu 7:2* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 8:5.

li u lata sicaba sa luna mi ki
yena ya lu yahezi sinagoge."
6 Jesu kihaa fundukelela ni
bona. Kono ha saa li bukau-
fi ni ndu, muzamaisi wa maso-
le na saa lumile kale balikani
ku yo bulelela Jesu kuli: "Mu-
ñali, u si ke wa ikataza, kakuli
ni ikutwa kuli ha ku ni swane-
li na, kuli u kene mwatasaa si-
tuwa sa ndu ya ka. **7** Ka lona
libaka leo ne ni ikutwa kuli ha
ni swaneli ni ku taha ku wena.
Kono u bulele feela linzwi, mi
mutangaa ka u ka fola. **8** Ka-
kuli, ni na, ni na ni ba ba ni za-
maisa, mi ku na ni masole be ni
zamaisa, ha ni bulelela yo mu-
ñwi kuli, 'Ha ku ye!' wa ya, mi
ku yo muñwi ha ni li, 'Taha!'
wa taha, mi ha ni li ku muta-
ngaa ka, 'Eza se!' wa si eza."
9 Cwale Jesu ha utwile litaba
zeo, a mu komoka hahulu, mi
a sikuluhela kwa buñata bo ne
bu mu latelela, a li: "Na mi bu-
lelela, ni li: Nihaiba mwa Isilae-
le, ha ni si ka fumana mwateñi
tumelo ye tuna cwalo." **10** Mi
ba ne ba lumilwe, ha ba kuta
kwa ndu, ba yo fumana muta-
nga a folile.

11 Hamulaho feela wa zeo, a
ya kwa muleneñi o bizwa Nai-
ne, mi balutiwa ba hae ni bu-
ñata bo butuna bwa batu ne ba
zamaya ni yena. **12** Ha naa li
bukaufi ni makenelo a mulene-
ñi, ne ku na ni mutu ya shwi-
le ya naa iswa kwande, mwa-
naa libanda ku mahe. Mi mahe
ne li mbelwa. Hape ne ku na
ni batu ba bañata ba ba zwa
mwa muleneñi ba ne ba li ni
mbelwa yo. **13** Mi Mulena ha
bona musali yo, a mu shwela
makeke, mi a li ku yena:
"Tuhela ku lila." **14** Mi cwale
Jesu a sutelela mi a swala saala
sa mufu, mi balwali ba sona ba
yema hona fo. Kihona a li: "Mu-
tangana, ni li ku wena: Zuha!"
15 Mi mufu a zuha ni ku ina
mi a kala ku bulela, mi Jesu a
mu fa ku mahe. **16** Cwale ka-
ufelaa bona ba swalwa ki sabo,
mi ba kala ku kanyisa Muli-
mu, ba li: "Mupolofita yo mutu-
na u bonahezi mwahalaa luna,"
ni kuli, "Mulimu u shemubile
batu ba hae." **17** Mi libubo la
hae la ya mwa Judea kaufela ni
mwa naha kaufela ya mwa ma-
tuko.

18 Cwale balutiwa ba Joa-
ni, ba bihela Joani litaba zeo
kaufela. **19** Joani kihaa biza
ba babeli kwa balutiwa ba hae
mi a ba luma ku Mulena ku yo
mu buza kuli: "Kana ki wena
ya naa bulezwi kuli wa taha,
kamba lu libelele yo muñwi?"
20 Baana bao ha ba fitile ku
yena, ba li: "Joani Mukolobe-
zi u lu lumile ku to ku buza
kuli, 'Kana ki wena ya naa bu-
lezwi kuli wa taha, kamba lu li-
belele yo muñwi?'" **21** Ka
yona nako yeo, a folisa ba ba-
ñata kwa makulanu ni matuku
a bona a matuna, ni kwa mioya
ye maswe mi a tutubulula mee-
to a libofu ze ñata. **22** Kaba-
kaleo Jesu a alaba ba babeli
bao, a li: "Mu ye, mu yo bihe-
la Joani ze mu boni ni ze mu

utwile: Libofu zaa bona, lihole zaa zamaya, ba mbingwa baa keniswa, bo susu baa utwa, ba ba shwile baa zuswa, ni babotana baa bulelelwa taba ye nde. **23** Mi tabo ki ya mutu ya si ka sitatala kabakala ka."

24 Linumwana za Joani ha se li ile, Jesu a kala ku bulelela buñata za Joani, a li: "Ne mu ile ku yo bonañi mwa lihalaupa? Kana ne li lutaka lo lu zukuzwa ki moya? **25** Ne mu yo bonañi he? Kana ne li mutu ya apezi liapalo za fahalimu ze buleta? Hanili ba ba apala liapalo ze benya ni ku pila simbombo ba mwa mandu a silena. **26** Cwale kanti ne mu yezi ku yo bonañi luli? Mupolofita nji? Ki cwalo, na mi bulelela, mane ki ya fita hahulu mupolofita. **27** Yo ki yena muñaa taba ye ñozwi, ye li: 'Bona! Ni luma numwana wa ka, ya ka itangeta ku wena, a ku lukiseze nzila u si ka fita kale.' **28** Na mi bulelela ni li: Ku ba ba pepilwe ki basali, ha ku na ya fita Joani, kono yo munyinyani mwa Mubuso wa Mulimu ki yo mutuna ku yena." **29** (Mi batu kaufela ni batelisi, ha ba utwile cwalo, ba lumba Mulimu kuli ki ya lukile, kakuli ne ba kolobelizwe ka kolobezo ya Joani. **30** Kono Bafalisi ni bo caziba ba Mulao* ba keshebisa kelezo ya Mulimu ku bona, kakuli ne ba si ka kolobezwa ki Joani.)

31 "Batu ba lusika lo, ni ka ba bapanya kwa ñi, mi ba swana ni bo mañi? **32** Ba swana sina banana ba banyinyani ba ba inzi fa patelo, ba ba huwelezana, ba li: 'Lu mi lizelize pala, kono ha mu si ka bina; lu mi opelezi lipina za malilo kono ha mu si ka lila.' **33** Kamukwaoswana, Joani Mukolobezi u tile a sa ci sinkwa kamba ku nwa waine, kono mu li: 'U na ni mudimona.' **34** Mwanaa mutu u tile a ca ni ku nwa, kono mu li: 'Mu mu boni mutu wa teñi! Ki wa micomibi mi ki munwi wa waine, mulikanaa batelisi ni baezalibi!' **35** Nihakulicwalo, butali bu pakwa kuli bu lukile ka bana* ba bona kaufela."

36 Cwale yo muñwi wa Bafalisi a swalelela ku kupa Jesu kuli a yo ca ni yena. Jesu kihaa kena mwa ndu ya Mufalisi yo ni ku ina kwa tafule. **37** Mi ha mu bone! musali yo muñwi mwa muleneñi, ya naa zibahala kuli ki muezalibi, a utwa kuli Jesu naa li kwa tafule mwa ndu ya Mufalisi, a tisa botela ya alabastera mo ne ku inzi mafula a sende, **38** mi a taha kwamulaho wa Jesu, kwa mahutu a hae, a lila ni ku kala ku mu kolobisa kwa mahutu ka miyoko, mi a taula miyoko yeo ka milili ya kwa toho ya hae. Hape a tubeta mahutu a Jesu ni ku a toza mafula a

---

Lu 7:30* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

Lu 7:35* Kamba, "misebezi ya bona kaufela."

sende. **39** Mufalisi ya naa memile Jesu ha bona cwalo, a ipulelela mwa pilu, a li: "Mutu yo kambe ki mupolofita, kambe u zibile kuli musali yo ya mu swala ki mutu ya cwañi, kuli ki muezalibi." **40** Kono Jesu a li ku Simoni: "Simoni, ku na ni taba ye ni bata ku ku bulelela." Mi Simoni a li: "Muluti, ha ku i bulele!"

41 "Ne ku na ni batu ba babeli ba ne ba kolotile masheleñi ku mukolotisi yo muñwi wa mali; yo muñwi naa kolotile lidinari* ze eza mianda ye ketalizoho, kono yo muñwi yena naa kolotile lidinari ze mashumi a ketalizoho. **42** Ha ne ba tokwile sa ku mu lifa, a ba swalela ka pilu kaufela, sibeli sa bona. Cwale ki mañi ku bona ya ka mu lata hahulu?" **43** Simoni a mu alaba, a li: "Ni bona kuli ki ya naa swalezwi sikoloti se situna." Jesu a li ku yena: "U atuzi hande." **44** Jesu kihaa sikuluhela ku musali yo mi a li ku Simoni: "Wa mu bona musali yo? Ni keni mwa ndu ya hao; ha u si ka ni fa mezi a ku tapa kwa mahutu. Kono musali yo yena u kolobisize mahutu a ka ka miyoko ya hae ni ku a taula ka milili ya hae. **45** Ha u si ka ni tubeta; kono musali yo, ku zwa fo ni tezi mwa ndu mo, ha si ka lisela ku tubeta mahutu a ka. **46** Ha u si ka ni toza mafula kwa toho, kono musali yo u ni tozize mafula a sende kwa mahutu. **47** Kabakala za ezize musali yo, na ku bulelela ni li, libi za hae, niha li li ze ñata, li swalezwi, kakuli u bonisize lilato le lituna, kono ya swalezwi ze nyinyani, ni ku lata u lata hanyinyani." **48** Cwale Jesu a li ku musali yo: "Libi za hao li swalezwi." **49** Ba ne ba li ni yena kwa tafule ha ba utwa cwalo, ba kala ku ipulelela mwa lipilu, ba li: "Mutu yo ki mañi ya kona nihaiba ku swalela libi?" **50** Kono Jesu a li ku musali yo: "Tumelo ya hao i ku pilisize; u zamaye ka kozo."

8 Hamulahonyana wa fo, Jesu a kala ku potela muleneñi ni muleneñi ni ku ya mwa munzi ni munzi a nzaa kutaza ni ku shaela taba ye nde ya Mubuso wa Mulimu. Mi ba ba lishumi ka ba babeli ne ba li ni yena, **2** ni basali ba bañwi ba ne ba folisizwe kwa mioya ye maswe ni kwa matuku, ba ba cwale ka Maria, ya naa bizwa Magdalena, yena ko ne ku zwisizwe madimona a supile; **3** Joana musalaa Kuza mubabaleli wa ndu ya Heroda; Suzana; ni basali ba bañwi ba bañata, ba ne ba ba sebeleza ka ze ne ba luwile.

4 Cwale buñata bo butuna ha se bu kopani hamoho ni ba ne ba zamaya ni yena ku zwa mwa muleneñi o muñwi ku ya ku o muñwi, a ba bulelela swanisezo ye, a li: **5** "Ku na ni mucali ya naa ile kwa ku

---

Lu 7:41* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

cala peu ya hae. Ha naa swe-
li ku cala cwalo, lipeu ze ñwi
za wela kwatuko ni nzila mi za
lyatingelwa, mi linyunywani za
lihalimu za to li ca. **6** Ze ñwi
zona za wela fa macwe, mi ha
se li melile, za oma kabakala
kutokwa mukamo. **7** Ze ñwi
za wela mwahalaa miutwa, mi
miutwa ye ne hulelela ni zona
ya li pukutisa. **8** Ze ñwi hape
za wela fa mubu o munde, mi
ha se li melile za beya miselo ye
mwanda." Jesu ha naa bulela li-
taba zeo, a tiisa kwa linzwi, a
li: "Yena ya na ni lizebe za ku
teelezisa, a teeleze."

9 Kono balutiwa ba hae ba
kala ku mu buza taluso ya swa-
nisezo yeo. **10** A li ku bona:
"Mina mu filwe ku utwisisa li-
kunutu ze kenile za Mubuso wa
Mulimu, kono ba bañwi kaufela
ba li talusezwa ka liswanisezo,
ilikuli niha ba talima, ku tali-
ma kwa bona ku be kwa mba-
ngo, niha ba utwa, ba si ke ba
utwisisa taluso. **11** Cwale ta-
luso ya swanisezo yeo ki ye:
Peu ki linzwi la Mulimu.
12 Lipeu ze wezi kwa nzila ki
batu ba ba utwile linzwi,
kono Diabulosi u to zwisa li-
nzwi mwa lipilu za bona kuli
ba si ke ba lumela ni ku pili-
swa. **13** Lipeu ze wezi fa ma-
cwe ki batu ba ba eza kuli ha
ba utwa linzwi, ba li amuhela
ka tabo, kono ha ba tomi mi-
bisi; ba lumela nakonyana fee-
la, kono ka nako ya muliko baa
wa. **14** Haili lipeu ze ne wezi
mwahalaa miutwa ki batu ba
ba utwile linzwi, kono kaba-
kala ku yembululwa ki lipilae-
lo, sifumu, ni minyaka ya bupi-
lo bo, ba pukutiswa ki lika zeo
ka ku tala mi ba palelwa ku
buzwisa muselo ni o mukana.
15 Haili lipeu ze wezi fa mubu
o munde zona, ki batu ba ba
eza kuli ha ba mano utwa li-
nzwi ka pilu ye nde hahulu, ba
li buluka ni ku beya muselo ka
buitiiso.

16 "Ha ku na mutu ya tuki-
sa lambi ni ku i kwahelela mwa
piza kamba ku i beya mwata-
saa mumbeta, kono u i
toma fa ñandaleza* kuli ba ba
kena ba bone liseli. **17** Kaku-
li ha ku na se si patilwe se si
si ke sa bonahala, kamba se
si shwatekilwe se si si ke sa
zibahala ni ku taha fa nalela.
18 Hakulicwalo, mu tokomele
mo mu teeleleza, kakuli mutu
kaufela ya na ni, u ka ekele-
zwa, kono mutu kaufela ya si
na, u ka amuhiwa nihaiba sona
sa hupula kuli u na ni."

19 Cwale mahe ni banyani
ba hae* ba taha ku yena, kono
ba palelwa ku fita kwa naa inzi
kabakala buñata. **20** Kihaa
bihelwa kuli: "Maho ni banyani
ba hao ba yemi fande, ba bata
ku ku bona." **21** A ba alaba, a
li: "Me ni banyani ba ka ki bona
ba, ba ba utwa linzwi la Muli-
mu ni ku li mamela."

22 Ka lizazi le liñwi, Jesu ni
balutiwa ba hae ba longana

Lu 8:16* Fo ku tomiwanga lilambi.
19* Fo kikuli, "ba micaha."

mwa sisepe, mi a li ku bona:
"Ha lu sileleñi mwa buse bo buñwi bwa lisa." Kiha ba fuula sisepe. **23** Kono ha ne ba sweli
ku fuluha, Jesu a ya fa bulo-
ko. Mi kwa zuha moya o buha-
li mwa lisa, mi sisepe sa kala
ku tala mezi kuli mane ne ba
li mwa kozi. **24** Kwa mafele-
lezo ba ya ku yena ni ku yo mu
zusa, ba li: "Muluti, Muluti, lwa
shwa!" Jesu ha saa zuhile, a ka-
limela moya ni mandinda a naa
bifile, mi za kuza, kwa omba-
la luli. **25** Cwale a li ku bona:
"Tumelo ya mina i kai?" Kono
ba tala sabo ni ku komoka ha-
hulu, mi ba bulelelana ba li: "Ki
mañi luli yo, kakuli u laela ni-
haiba moya ni mezi, mi za mu
utwa?"

26 Mi ba yo fueka mwa
naha ya Mageraseni, ye mwa
buse, ku talimana ni Galilea.
27 Kono ha longokile mwa si-
sepe ku taha fa likamba, a
katanyezwa ki muuna ya zwa
mwa muleneñi ya naa kenwi ki
madimona. Ne se ku fitile nako
ye telele a sa apali se siñwi, mi
naa sa ini kwa ndu, kono naa
pila kwa mabita. **28** Muuna
yo ha bona Jesu, a huwa ni ku
wela fapilaa hae, mi a kalumu-
ka, a li: "Ni na ni taba mañi
ni wena, Jesu Mwanaa Muli-
mu Muambakani ya Pahami?
Na ku kupa, u si ke wa ni tu-
kufaza." **29** (Kakuli Jesu naa
laela moya o masila kuli u zwe
ku mutu yo. Ne se u mu swe-
li ka nako ye telele, mi haña-
ta naa tamiwanga mawenge a
kwa mazoho ni a kwa mahu-
tu ni ku kantelwa, kono naa
pumakanga mawenge mi mu-
dimona ne u mu isa mwa liba-
ka mo ku si na batu.) **30** Jesu
a mu buza, a li: "Ki wena mañi
libizo?" A li: "Ki na Mpi," ka-
kuli madimona a mañata naa
keni ku yena. **31** Mi madimo-
na a swalelela ku kupa Jesu
ka taata kuli a si ke aa laela
ku ya mwa mukoti. **32** Cwa-
le ne ku na ni mutapi o mutu-
na wa likulube ze ne fula fa li-
lundu, mi madimona kihaa mu
kupa ka taata kuli aa lume-
lele ku yo kena mwa likulube
zeo, mi aa lumelela. **33** Madi-
mona kihaa lumpuka ku mutu
yo ni ku yo itongeta mwa liku-
lube, mi mutapi wa matela fa
liñope ni ku yo wela mwa lisa
mi wa shwela mwa mezi.
34 Kono balisana ha ba boni
ze ezahezi, ba baleha mi ba yo
biha taba yeo ku ba ba mwa
muleneñi ni mwa mahae.

35 Cwale batu ba kamuha
ku yo bona ze ne ezahezi, mi ba
taha ku Jesu, ba fumana mutu
ya naa zwisizwe madimona, a
inzi kwa mahutu a Jesu, u ape-
zi mi u iketile mwa munahano,
mi ba kenelwa ki sabo. **36** Ba
ne ba iponezi ha ku ezahala zeo
ba kandekela batu bao mwa
naa foliselizwe mutu yo ya naa
kenwi ki madimona. **37** Bu-
ñata kaufela bo ne bu zwa mwa
naha ya mwa matuko, ya Ma-
geraseni, kiha bu kupa Jesu
kuli a zwe ku bona kakuli ne
bu swelwi ki sabo ye tuna. Ki-

haa kena mwa sisepe mi a menuha. **38** Kono muuna ya naa zwisizwe madimona a swalelela ku kupa kuli a ye ni Jesu, kono Jesu a mu kutisa, a li: **39** "Kuta kwa ndu, mi u zwelepili ku kandeka zaa ku ezelize Mulimu." Muuna yo kihaa ya, a yo shaela mwa muleneñi kaufela za mu ezelize Jesu.

40 Jesu ha kutile, buñata bwa mu amuhela hande, kakuli kaufelaa bona ne ba mu libelezi. **41** Kono ha mu bone! kwa taha muuna ya bizwa Jairusi, ya naa li nduna mwa sinagoge. A wela kwa mahutu a Jesu mi a kala ku mu kupa ka taata kuli a yo kena mwa ndu ya hae **42** kakuli naa na ni mwana a li muñwi feela, musizana wa lilimo ze bato ba ze lishumi ka ze peli, mi yena musizana yo naa li fakaufi ni ku shwa.

Cwale Jesu ha naa li mwa nzila, a pitihanywa ki buñata. **43** Mi ne ku na ni musali ya naa kulile mweya lilimo ze lishumi ka ze peli mi naa palezwi ku fumana kalafo ku mutu. **44** A taha kwamulaho wa Jesu mi a to swala kwa mungundo wa siapalo sa hae sa fahalimu, mi honafo mweya wa hae wa yema. **45** Jesu kihaa li: "Ki mañi ya ni sweli?" Ha ba nze ba itatula kaufela, Pitrosi a li: "Muluti, buñata bu ku sinanisize mi bu ku pitihanyize." **46** Kono Jesu a li: "Ku na ni ya ni sweli, kakuli na ziba kuli maata a zwile ku na." **47** Musali yo ha bona kuli ne ku sa konahali ku ipata, a taha a nzaa ngangama ni ku to wela fapilaa Jesu mi a patulula fapilaa batu kaufela libaka la naa swalezi Jesu ni mwa naa folezi isali honafo. **48** Kono Jesu a li ku yena: "Mwanaka, tumelo ya hao i ku folisize; u zamaye ka kozo."

49 Ha naa sa bulela cwalo, kwa taha mutu ya naa zwa kwa ndu ya nduna wa mwa sinagoge, mi a to li: "Mwanaa hao u tokwahalile; u si ke wa kataza Muluti hape." **50** Jesu ha utwa cwalo, a mu alaba a li: "U si ke wa saba, ha ku be feela ni tumelo, mi mwanaa hao u ka piliswa." **51** Jesu ha fitile kwa ndu ya nduna, ha si ka lumeleza mutu ufi kamba ufi ku kena ni yena mwahali kwandaa Pitrosi, Joani, Jakobo, ni ndatahe mwana ni mahe. **52** Kono batu kaufela ne ba lila ni ku inata fa lifuba kabakala maswabi a lifu la mwanana. Cwale Jesu a li: "Ha mu tuhele ku lila, kakuli musizana ha si ka shwa kono u lobezi." **53** Ha ba utwa cwalo ba kala ku mu seha ka ku mu sheununa kakuli ne ba ziba kuli musizana u shwile. **54** Kono a mu swala kwa lizoho, mi a biza, a li: "Musizana, zuha!" **55** Mi musizana a kutelwa ki moya, mi honafo a yema, mi Jesu a laela kuli musizana a fiwe sa ku ca. **56** Cwale bashemi ba hae ba makala hahulu, kono Jesu a ba laela kuli ba si ke ba bulelela mutu se si ezahezi.

9 Cwale a kopanya ba ba lishumi ka ba babeli mi a ba fa maata a ku laela madimona kaufela ni ku folisa matuku. **2** Kihaa ba luma ku yo kutaza Mubuso wa Mulimu ni ku folisa bakuli, **3** mi a li ku bona: "Mu si ke mwa lwala se siñwi mwa musipili, nihaiba mulamu kamba mukotana wa mufaho kamba sinkwa kamba masheleñi a silivera; mi mu si ke mwa ba ni siapalo sa bubeli. **4** Kono mwa ndu kaufela ye mu kena ku yona, mu ine mwateñi ku fitela mu funduka. **5** Mi kai ni kai ko mu fumana batu ba ba sa mi amuheli, ha mu zwa mwa muleneñi wo, mu tutule liluli la kwa mahutu a mina kuli i be bupaki bo bu ba tama." **6** Cwale ba funduka, ba ya mwa naha kaufela ku zwa munzi o muñwi ku ya ku o muñwi, ba nze ba shaela taba ye nde ni ku folisa bakuli kai ni kai ko ne ba ya.

7 Cwale Heroda mubusi wa sikiliti, a utwa lika kaufela ze ne ezahala, mi a ziyeleha hahulu kakuli ba bañwi ne ba li Joani u zusizwe kwa bafu, **8** kono ba bañwi ne ba li Elia u bonahezi, mi hape ba bañwi ne ba li yo muñwi wa bapolofita baikale u zuhile. **9** Heroda a li: "Joani ne ni pumile toho. Cwale yo ye ni utwa ya bulelwa ka litaba ze ki mañi?" Ka lona libaka leo Heroda naa bata ku mu bona.

10 Baapositola ha ba kutile, ba bihela Jesu lika kaufela ze ne ba ezize. Hakulicwalo Jesu a ba nga mi a kundulukela ni bona mwa muleneñi o bizwa Betsaida. **11** Kono buñata ha bu zibile, bwa mu latelela. Mi a ba amuhela hande ni ku kala ku ba bulelela za Mubuso wa Mulimu, mi a folisa ba ne ba tokwa ku foliswa. **12** Cwale lizazi ne se li ile. Mi ba ba lishumi ka ba babeli ba taha, ba to li ku yena: "Ha ku lukulule buñata kuli ba ye mwa minzi ni mahae a li bukaufi ba yo ipatela malobalo ni lico, kakuli kwanu ko lu inzi ki kwahule ni batu." **13** Kono a li ku bona: "Mina mu ba fe za ku ca." Ba li: "Ha lu na se siñwi kwandaa linkwa liketalizoho ni litapi ze peli, konji haiba lu ya luna ka sibili ni ku yo lekela lico batu ba kaufela." **14** Mi fo, ne ku na ni baana ba ne ba bato eza likiti ze ketalizoho. Kono Jesu a li kwa balutiwa ba hae: "Ha mu inise batu ka likwata-kwata za ba ba bato eza mashumi a ketalizoho." **15** Mi ba eza cwalo, ba inisa batu kaufela. **16** Cwale Jesu a nga linkwa liketalizoho ni litapi ze peli, a talima kwa lihalimu, a lapela, mi a li komauna ni ku kala ku li fa kwa balutiwa ba hae kuli bona ba fe buñata. **17** Kiha ba ca kaufelaa bona, ba kula, mi ba kubukanya buemba-emba bo ne bu siyezi, bwa taza lizuma ze lishumi ka ze peli.

18 Hasamulaho, Jesu ha naa sweli ku lapela a nosi, balutiwa ba taha ku yena hamoho,

mi a ba buza, a li: "Kanti buñata bu li ki na mañi?" **19** Balutiwa ba alaba, ba li: "Batu ba li ki wena Joani Mukolobezi, kono ba bañwi ba li ki wena Elia, mi ba bañwi ba li yo muñwi wa bapolofita baikale u zuhile kwa bafu." **20** Kihaa li ku bona: "Kono mina bo, mu li ki na mañi?" Pitrosi a mu alaba, a li: "Ki wena Kreste wa Mulimu." **21** Jesu kihaa ba cisa mulao kuli ba si ke ba bulelela mutu taba yeo, **22** kono a li ku bona: "Mwanaa mutu u swanela ku kopana ni manyando a mañata ni ku haniwa ki ba bahulu ba sicaba, baprisita ba bahulu, ni bañoli ba Mulao ni ku bulaiwa ni ku zusiwa fa lizazi la bulaalu."

23 Cwale a bulelela batu kaufela, a li: "Mutu kaufela ya bata ku ni latelela, a itobohe, a lwale kota ya hae ya linyando zazi ni zazi, mi a zwelepili ku ni latelela. **24** Kakuli mutu kaufela ya bata ku pilisa moyo wa hae u ka sinyehelwa ki ona, kono mutu kaufela ya sinyehelwa ki moyo wa hae kabakala ka ki yena ya ka u pilisa. **25** Kakuli ku bulela niti, ku ka tusañi ku mutu haiba a luwa lifasi kamukana kono a ikolofaza kamba ku sinyehelwa ki bupilo bwa hae? **26** Kakuli mutu kaufela ya ni swabela ni ku swabela manzwi a ka, Mwanaa mutu u ka mu swabela ha ka taha mwa kanya ya hae ni ya Ndatahe ni ya mangeloi a kenile. **27** Kono ni mi bulelela niti ni li: Ku na ni ba bañwi ku ba ba yemi fa ba ba si ke ba shwa ni kamuta ku fitela pili ba bona Mubuso wa Mulimu."

28 Mi mane se ne si ezahalile kikuli ha se ku fitile mazazi a bato ba a ketalizoho ka a malaalu ku zwa fa bulelela manzwi ao, Jesu a nga Pitrosi, Joani, ni Jakobo mi a kambamela fa lilundu ku yo lapela. **29** Mi ha naa sweli ku lapela, ponahalo ya pata ya hae ya fetuha mi liapalo za hae za benya twaa! **30** Mi ha mu bone! baana ba babeli ne ba ambola ni yena; bo Mushe ni Elia. **31** Bao ne ba bonahezi ka kanya mi ba kala ku bulela za ku funduka kwa Jesu, kwa naa tamehile ku yo taleleza kwa Jerusalema. **32** Cwale Pitrosi ni ba ne ba li ni yena ba swalwa ki buloko, kono ha se ba zuhile, ba bona kanya ya Jesu ni baana ba babeli ba ne ba yemi ni yena. **33** Mi bao ha ne ba kauhana ni Jesu, Pitrosi a li ku yena: "Muluti, neikaba hande ha ne lu ka ina hona fa, cwale lu lumeleze ku toma litende ze taalu, ye ñwi ya hao, ye ñwi ya Mushe, ni ye ñwi ya Elia." Pitrosi naa sa zibi seo naa si bulela. **34** Kono ha naa bulela litaba ze, kwa bupeha lilu mi la kala ku ba apesa. Mi ha ba kena mwa lilu, ba saba. **35** Kiha ku utwahala linzwi le li zwa mwa lilu, le li li: "Yo ki Mwanaka, yena ya ketilwe. Mu mu teeleze." **36** Linzwi leo ha li utwahala, ba

bona Jesu a li a nosi. Kono ba
kuza mi mwa mazazi ao ne ba
si ka bulelela mutu ufi kamba
ufi se siñwi sa ze ne ba boni.
37 Habusa, ha ba shetumu-
kile fa lilundu, a katanyezwa
ki buñata bo butuna bwa batu.
38 Mi ha mu bone! muuna yo
muñwi a huwa mwahalaa bu-
ñata, a li: "Muluti, na ku kupa,
ha ku talime mwanaka wa mu-
shimani kakuli ki yena feela a
nosi ye ni na ni yena, **39** mi
ha ku bone! moya wa mu swa-
langa, mi mwanana wa huwa-
nga, kihona u mu nyakaulisa
a nzaa tubula lifulo kwa mu-
lomo, mi wa mu holofazanga
mi ha u zwangi ku yena kapi-
li. **40** Mi ne ni kupile balutiwa
ba hao ku u leleka, kono ha
ba si ka kona ku eza cwalo."
41 Jesu a alaba, a li: "Mina lu-
sika lo lu si na tumelo ni lo lu
kopami, ni ka ina ni mina ni
ku itiisa ni mina ku isa lili?
Tisa mwanaa hao kwanu ku
na." **42** Kono ni fo, mushima-
ni ha naa sutelela ku Jesu, mu-
dimona wa mu wiseza fafasi
ni ku mu nyakaulisa maswe.
Kono Jesu a kalimela moya o
masila wo mi a folisa mushi-
mani ni ku mu fa ku ndatahe.
43 Mi kaufelaa bona ba makala
hahulu kabakala maata a ma-
tuna a Mulimu.

Cwale kaufela ha ne ba swe-
li ku komoka lika kamukana
za naa eza Jesu, yena a li kwa
balutiwa ba hae: **44** "Mu tee-
leze ka tokomelo mi mu hupu-
le manzwi a, kakuli Mwanaa
mutu u tamehile ku fiwa mwa
mazoho a batu." **45** Kono
ba zwelapili ku sa utwisisa za
naa bulela. Mane ne ba patezwi
taluso kuli ba si ke ba i utwisi-
sa, mi ne ba saba ku mu buza
za pulelo yeo.

46 Cwale ba kala ku ka-
nanisana ka za kuli yo mutu-
na mwahalaa bona ne li mañi.
47 Jesu a ziba ze ne ba naha-
na mwa lipilu za bona, mi a
nga mwanana yo munyinyani,
a mu yemisa kwatuko ni yena,
48 mi a li ku bona: "Mutu ka-
ufela ya ka amuhela mwana-
na yo munyinyani yo ka libi-
zo la ka u amuhela ni na, mi
mutu kaufela ya ni amuhela u
amuhela ni yena ya ni lumile.
Kakuli ya ikeza yo munyinya-
ni mwahalaa mina kaufela ki
yena yo mutuna."

49 Joani a mu alaba, a li:
"Muluti, lu boni mutu yo mu-
ñwi ya leleka madimona ka ku
itusisa libizo la hao, mi se lu
lika ku mu hanisa kakuli haa
yo ni luna ba ba ku latelela."
50 Kono Jesu a li ku yena: "Mu
si ke mwa lika ku mu hanisa,
kakuli ya sa mi lwanisi u kwa
lineku la mina."

51 Mazazi a kuli Jesu a nge-
lwe kwa lihalimu ha naa nzaa
kwana, Jesu a tiisa mulelo wa
hae wa ku ya kwa Jerusalema.
52 Cwale a luma linumwa-
na ku itangeta. Mi ba ya ni ku
yo kena mwa munzi wa Masa-
maria kuli ba yo mu lukiseza,
53 kono Masamaria ne ba si

ka mu amuhela kakuli pilu ya
hae ne i li kwa musipili wa ku
ya kwa Jerusalema. **54** Cwa-
le balutiwa ba hae, bo Jako-
bo ni Joani ha ba bona cwa-
lo, ba li: "Mulena, kana wa
lata kuli lu bulelele mulilo ku
zwa kwa lihalimu u to ba feza?"
55 Kono a itemuna ni ku ba
kalimela. **56** Kiha ba ya mwa
munzi u sili.

57 Cwale ha ne ba li mwa
nzila, mutu yo muñwi a li ku
yena: "Ni ka ku latelela ko u ya
kaufela." **58** Mi Jesu a li ku
yena: "Bo luwawa ba na ni mi-
sima, ni linyunywani za lihali-
mu li na ni liyaleto, kono Mwa-
naa mutu haa na fa ku samela
toho ya hae." **59** Cwale a bu-
lelela mutu yo muñwi, a li: "Ni
latelele." Yo a li: "Ni lumele-
ze ni ye pili, ni yo pumbeka bo
ndate." **60** Kono Jesu a li ku
yena: "U lisele bafu ba pumbe-
ke bafu ba bona, kono wena
u ye u yo shaela Mubuso wa
Mulimu kai ni kai." **61** Mi yo
muñwi hape a li: "Ni ka ku la-
telela Mulena, kono ni lumele-
ze pili, ni yo laeza ba ndu ya
ka." **62** Jesu a li ku yena: "Ha
ku na mutu ya sweli sikekele
ni ku talima lika ze kwamula-
ho ya swanela mwa Mubuso wa
Mulimu."

10 Zeo ha li felile Mulena a
keta ba bañwi ba ba ma-
shumi a supile mi a ba luma ba
babeli ka ba babeli kuli ba ita-
ngete mwa mileneñi ni liba-
ka mwa naa ka ya kaufela.
2 Cwale a li ku bona: "Kaniti
lukau ki lo lutuna, kono babe-
leki ki ba banyinyani. Hakuli-
cwalo, mu kupe Muñaa lukau
kuli a lume babeleki mwa lu-
kau lwa hae. **3** Ha mu ye. Mi
ha mu bone! ni mi luma sina li-
ngunyana mwahalaa maaka-
nyani. **4** Mu si ke mwa
lwala sikwama kamba mukota-
na wa mufaho kamba makatu-
lo, mi mu si ke mwa itumelisa
ni mutu mwa nzila ka ku mu
kumbata. **5** Mwa ndu ni ndu
ye mu kena ku yona, mu bulele
pili mu li: 'Kozo i be mwa ndu
ye.' **6** Mi haiba ku na ni mu-
likanaa kozo mwateñi, kozo ya
mina i ka siyala ku yena. Kono
haiba ha yo, kozo ya mina i ka
kutela ku mina. **7** Hakuli-
cwalo mu ine mwa ndu yeo, mu
ce ni ku nwa ze ba mi fa, kaku-
li mubeleki waa lukela ku fiwa
mupuzo wa hae. Mu si ke mwa
tuta-tuta ku zwa ndu ye ñwi ku
ya ku ye ñwi.

8 "Hape mwa muleneñi kau-
fela o mu kena ku ona, mi ba
mi amuhela, mu ce ze ba mi fa
9 mi mu folise ba ba kula mwa-
teñi mi mu zwelepili ku ba bu-
lelela mu li: 'Mubuso wa Muli-
mu u sutelezi fakaufi ni mina.'
10 Kono mwa muleneñi kaufe-
la o mu kena ku ona mi ba sa
mi amuheli, mu ye mwa maku-
lulu a ona, mu li: **11** 'Lu mi
tutulela ni liluli la muleneñi wa
mina le li kumalezi kwa mahu-
tu a luna. Niteñi, mu zibe kuli,
Mubuso wa Mulimu u sutelezi
fakaufi.' **12** Na mi bulelela ni

li, ku ka bela bunolo naha ya
Sodoma mwa lizazi leo ku fita
muleneñi wo.
13 "U na ni bumai, wena Ko-
razini! U na ni bumai, wena
Betsaida! kakuli kambe mise-
bezi ye maata ye ezelizwe ku
mina ne i ezelizwe mwa Tire ni
Sidoni, kambe batu ba mwateñi
ba apezi kale masila a saka ni
ku ina mwa mulola wa fa liiso
kabakala ku baka. **14** Kaba-
kaleo fa lizazi la katulo ku ka
bela bunolo mileneñi ya Tire ni
Sidoni ku fita mina. **15** Mi ni
wena, Kapernauma, kuli mwe-
ndi u ka pahamisezwa kwa li-
halimu nji? U ka wisezwa mwa
Libita!*
16 "Ya mi teeleza u teeleza
ni na. Mi ya mi shwaula u
shwaula ni na. Mi ya ni shwau-
la u shwaula ni yena ya ni lumi-
le."
17 Cwale ba ba mashumi a
supile ba kuta ba tabile, ba
li: "Mulena, nihaiba madi-
mona aa lu utwa ka ku itusi-
sa libizo la hao." **18** Jesu ki-
haa li ku bona: "Ne ni kalile ku
bona Satani a wile kale sina lu-
monyi lwa pula kwa lihalimu.
19 Ha mu bone! ni mi file maa-
ta a ku hatikela linoha ni tu-
banze ni maata a ku bita maa-
ta kaufela a sila, mi ha ku na
nto ni ye kana ye ka mi holo-
faza. **20** Nihakulicwalo, mu
si ke mwa taba kabakala kuli
mioya ya mi utwa, kono mu
tabe kabakala kuli mabizo a
mina a ñozwi kwa mahalimu."
21 Ka yona nako ye swana yeo,
Jesu a wabelwa ka moya o ke-
nile mi a li: "Na ku lumbeka
fapilaa nyangela Ndate, wena
Mulenaa lihalimu ni lifasi, ka-
kuli u patile lika ze ka tokome-
lo ku ba ba butali ni ba ba itutí-
le mi u li patululezi limbututu.
Ki cwalo, Ndate, kakuli ki mo
ne u latezi. **22** Lika kaufela
ni li filwe ki Ndate, mi ha ku na
ya ziba Mwana kuli ki mañi ko-
nji Ndate, mi ha ku na ya ziba
Ndate kuli ki mañi konji Mwa-
na ni mutu yo Mwana a lata ku
patulula Ndate ku yena."
23 Kihaa sikuluhela kwa ba-
lutiwa ba hae ni ku ba bulelela
kwatuko, a li: "Tabo ki ya ba ba
bona lika ze mu bona. **24** Ka-
kuli na mi bulelela ni li: Bapo-
lofita ni malena ba bañata ne
ba nyolezwi ku bona lika ze mu
bona, kono ne ba si ka li bona,
ni ku utwa lika ze mu utwa,
kono ne ba si ka li utwa."
25 Cwale ha mu bone! mutu
yo muñwi ya naa ziba Mu-
lao a yema kuli a like Jesu, a
li: "Muluti, ki sifi se ni tokwa
ku eza kuli ni yole saanda sa
bupilo bo bu sa feli?" **26** Jesu
a li ku yena: "Ku ñozwiñi mwa
Mulao? Ki sifi so balile mwate-
ñi?" **27** A alaba, a li: "'U lu-
kela ku lata Jehova Mulimu wa
hao ka pilu ya hao kaufela, ka
moyo wa hao kaufela, ka maa-
ta a hao kaufela, ni ka muna-
hano wa hao kaufela,' ni ku
'lata wahenu sina mo u itate-

Lu 10:15* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha'des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

la.'" **28** Jesu a li ku yena: "U
nepile; 'u zwelepili ku eza cwa-
lo mi u ka fumana bupilo.'"
29 Kono kakuli naa bata
ku iponahaza ku ba ya luki-
le, mutu yo a li ku Jesu:
"Kanti wahesu luli ki mañi?"
30 Jesu a mu alaba, a li:
"Mutu yo muñwi naa shetumu-
ka ku zwa kwa Jerusalema ku
ya kwa Jeriko mi a ipumana
mwahalaa masholi ba ne ba mu
tubuzi liapalo za hae, ni ku mu
lindaula, mi ba ikela, ku mu
siya a bata ku shwa. **31** Cwa-
le kwa ezahala kuli, muprisi-
ta yo muñwi naa shetumuka
mwa nzila yeo, kono ha naa
boni mutu yo, a mu kekuluhe-
la mwa buse bo buñwi bwa nzi-
la. **32** Kamukwaoswana, Mu-
livi yo muñwi, ha naa tilo fita
fo, a mu bona, mi a mu keku-
luhela mwa buse bo buñwi bwa
nzila. **33** Kono Musamaria yo
muñwi ya naa fita mwa nzi-
la yeo a to mu fumana, mi ha
mu bona, a mu shwela makeke.
34 Kihaa sutelela ku yena mi a
tama litombo za hae, a sela fa-
teñi oli ni waine. Cwale a mu
beya fa pelesa ya hae mi a mu
isa kwa hotela ni ku mu baba-
lela. **35** Mi habusa, a nga lidi-
nari* ze peli, a lifa muñaa ho-
tela, mi a li, 'Babalela mutu yo,
mi so ka sinyehelwa kaufela ku
fita pene ye, ni ka to ku lifa
sona ha ni ka kuta.' **36** Ki ufi
ku ba balaalu bao yo bona kuli
naa bonisize kuli ki mwana-
habo mutu yo ya naa ipumani
mwahalaa masholi?" **37** A li:
"Ki ya naa mu ezize ka sishe-
mo." Jesu kihaa li ku yena: "Ha
ku ye, mi u yo ezanga cwalo ni
wena."
38 Cwale ha ne ba zamaya,
Jesu a kena mwa munzi o mu-
ñwi. Mwateñi, musali yo
muñwi ya bizwa Mareta a
mu amuhela sina muenyi
mwa ndu ya hae. **39** Musali
yo hape naa na ni munyanaa
hae ya bizwa Maria, ya naa inzi
kwa mahutu a Mulena mi naa
zwelapili ku teeleza kwa ma-
nzwi a hae. **40** Kono Mareta
yena naa yauluzwi ki misebe-
zi ye miñata. Kamukwaocwalo
a sutelela bukaufi mi a li: "Mu-
lena, kikuli ha u na taba mu-
nyanaa ka ha ni siyezi misebe-
zi ni li nosi? Mu bulelele he a
to ni tusa." **41** Mulena a mu
alaba, a li: "Mareta, Mareta,
u bilaela ni ku ikataza ka ze
ñata. **42** Kono se si tokwaha-
la ki lika li sikai feela kamba
mane si li siñwi. Haili Maria
yena, u iketezi kabelo ye nde,
mi ha na ku i amuhiwa."

11 Cwale kwa ezahala kuli
Jesu naa lapela mwa si-
baka se siñwi, mi ha felize, yo
muñwi wa balutiwa ba hae a li
ku yena: "Mulena, ha ku lu lute
mwa ku lapelela, sina Joani ni
yena mwa naa lutezi balutiwa
ba hae."
2 Kihaa li ku bona: "Ha mu
lapela, mu bulele mu li: 'Nda-
te, libizo la hao li keniswe. Mu-
buso wa hao u tahe. **3** U lu fe

Lu 10:35* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

buhobe bwa luna kacenu ku li-
kana ni se lu tokwa ka zazi ni
zazi. **4** Mi u lu swalele libi za
luna, kakuli ni luna lu swalela
mutu kaufela ya lu foseza,* mi
u lu tuse ku sa kena mwa mu-
liko.'"
5 Hape a li ku bona: "Lu nge
kuli yo muñwi ku mina u na ni
mulikani mi u ya ku yena fa-
halaa busihu ni ku yo mu kupa
kuli, 'Mulikani, ha ku ni ko-
lotise kwateñi linkwa ze taalu,
6 kakuli kihona ni sa zo etelwa
ki mulikanaa ka ya zwa mwa
musipili mi ha ni na sa ku mu
yumbula.' **7** Kono yo u ala-
ba a li mwa ndu, u li: 'Tuhela
ku ni kataza. Sikwalo si note-
zwi kale, mi ni lobezi ni bana
ba ka ba banyinyani; ha ni koni
ku zuha kuli ni to ku fa se si-
ñwi.' **8** Na mi bulelela ni li:
Nihaike haa na ku zuha ni ku
yo mu fa se siñwi kabakala ku
ba mulikanaa hae, kaniti u ka
zuha ni ku yo mu fa lika za to-
kwa kabakala ku tundamena
kwa hae. **9** Kamukwaoswa-
na ni li ku mina: Mu tunda-
mene ku kupa, mi mu ka fiwa;
mu tundamene ku bata, mi mu
ka fumana; mu tundamene ku
ngongota, mi mu ka kwalule-
lwa. **10** Kakuli mutu kaufela
ya kupa wa fiwanga, mi mutu
kaufela ya bata wa fumananga,
mi mutu kaufela ya ngongo-
ta wa kwalulelwanga. **11** Ku
bulela niti, ki ufi ndate mwa-
halaa mina ya kupiwa tapi ki
mwanaa hae, ya ka mu fa noha
mwa sibaka sa tapi? **12** Ka-
mba ya ka mu fa kabanze haiba
hape a mu kupa lii? **13** Cwale
mbali mina, ba ba maswe, mu
ziba ku fa limpo ze nde kwa
bana ba mina, ku cwañi Ndate
ya kwa lihalimu, yena u ka mi
fita hahulu mwa ku fa moya o
kenile ku ba ba mu kupa!"
14 Hasamulaho, Jesu naa le-
leka mudimona o no palelwisa
mutu ku bulela. Mudimona wo
ha se u zwile, mutu wa simumu
yo a kala ku bulela. Mi buñata
bwa makala. **15** Kono ba ba-
ñwi ku bona ba li: "Mutu yo u
leleka madimona ka maata a
Beelzebule,* mulena wa madi-
mona." **16** Kono ba bañwi, ka
ku mu lika, ne ba bata kuli a
ba fe sisupo se si zwa kwa liha-
limu. **17** Jesu ka ku ziba mi-
hupulo ya bona, a li ku bona:
"Mubuso kaufela o kauhani ku
itwanisa waa shandauka, mi
ndu ye kauhani ku itwanisa
yaa wa. **18** Cwale haiba Sata-
ni a kauhani ku itwanisa, mu-
buso wa hae u ka tiya cwañi?
Kakuli mu li ni leleka madi-
mona ka maata a Beelzebule.
19 Haiba ni leleka madimona
ka maata a Beelzebule, bana
ba mina ba a leleka ka maa-
ta a mañi? Kabakaleo, balate-
leli ba mina ba ka mi atula.
20 Kono haiba ni leleka ma-
dimona ka munwana wa Muli-
mu, u zibe Mubuso wa Mulimu
u mi patisize luli. **21** Muuna

Lu 11:4* Toloko ya linzwi ka linzwi, "mutu kaufela ya lu kolotezi."

Lu 11:15* Libizo le liñwi la Satani.

ya maata ya itukiselize hande
ka lilwaniso, ha kantela ndu ya
hae, libyana za hae li siyala li
iketile. **22** Kono ya maata ku
mu fita ha to mu lwanisa ni ku
mu bita, u mu amuha lilwaniso
za hae kaufela za naa sepile, mi
u abela lika za hapile ku yena.
23 Ya siyo kwa lineku la ka wa
ni lwanisa, mi ya sa kubukanyi
ni na wa hasanya.

24 "Moya o masila ha u zwa
ku mutu, u fitanga mwa liba-
ka ze omile, ku bata mapumu-
lelo, mi mapumulelo ha palile,
u li, 'Ni ka kutela kwa ndu ya
ka ko ni zwile.' **25** Mi ha u fi-
tile, u fumana ndu yeo kuli i
fiyezwi ni ku kabiswa. **26** Mi
cwale moya wo waa ya mi u yo
taha ni mioya ye miñwi ye su-
pile ye maswe hahulu ku u fita
mi ha se i keni mwahali, yaa
ina mwateñi. Mi cwale mafele-
lezo a mutu yo a ba a maswe
hahulu ku fita sapili."

27 Cwale Jesu ha naa sweli
ku bulela litaba zeo, musali yo
muñwi a huwa mwahalaa buña-
ta mi a li ku yena: "I fuyozwi
mba ye ku pepile ni mazwele
o anyize!" **28** Kono Jesu a li:
"Kutokwa, mane ba ba fuyau-
zwi ki ba ba utwa linzwi la Mu-
limu ni ku li mamela!"

29 Buñata ha ne bu kubu-
kana, Jesu a li: "Lusika lo ki
lusika lo lu maswe; lu bata si-
supo. Kono ha lu na ku fiwa
sisupo kwandaa sisupo sa Jo-
nasi. **30** Kakuli sina Jonasi
ha naa bile sisupo kwa batu
ba muleneñi wa Ninive, kamu-
kwaoswana Mwanaa mutu ni
yena u ka ba sisupo kwa lu-
sika lo. **31** Mulena wa musa-
li wa kwa mboela u ka zuswa ni
batu ba lusika lo fa katulo mi u
ka ba nyaza, kakuli yena naa
zwile kwa mafelelezo a lifasi
ku to utwa butali bwa Salumo-
ni. Kono ha mu bone! yo mutu-
na ku fita Salumoni u teñi fa.
32 Batu ba muleneñi wa Nini-
ve ba ka zuha ni lusika lo fa ka-
tulo mi ba ka lu nyaza kakuli
bona ne ba bakile ha ne ba ku-
talizwe ki Jonasi. Kono ha mu
bone! yo mutuna ku fita Jonasi
u teñi fa. **33** Mutu ha tukisi-
ze lambi ha i beyangi mwa siba-
ka se si ipatile kamba ku i kwa-
helela mwa sizuma,* kono u i
tomanga fa ñandaleza# kuli ba
ba kena ba bone liseli. **34** Lam-
bi ya mubili ki liito. Cwale liito
la hao ha li talimezi feela nto
i liñwi, mubili wa hao ni ona
u ba mwa liseli, kono haiba li
maswe, mubili wa hao ni ona u
ba mwa lififi. **35** U tokomele
he, kuli liseli le li ku wena haki
lififi. **36** Hakulicwalo, haiba
mubili wa hao kaufela u mwa li-
seli ku si na silama se si mwa
lififi, mubili kaufela u ka benya
sina lambi ha i ku benyiseza li-
seli la yona."

37 Jesu ha saa bulezi cwalo,
Mufalisi yo muñwi a mu mema
ku yo ca ni yena lico. Kihaa
yo kena mwa ndu ya hae mi
a yo ina kwa tafule. **38** Kono

Lu 11:33* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:15. **33#** Fo ku tomiwanga lilambi.

Mufalisi yo a komoka ha bona
kuli Jesu naa si ka tapa kwa
mazoho pili ba si ka ca kale.
39 Kono Mulena a li ku yena:
"Cwale mina Bafalisi, mu keni-
sa komoki ni mukeke kwande,
kono mwahali mu tezi mukwa-
ñuli ni bumaswe. **40** Mina li-
toto! Kikuli ya ezize fande hasi
yena hape ya ezize ni mwaha-
li? **41** Nihakulicwalo, mu fe
lika ze mwa lipilu za mina sina
limpo za sishemo, mi cwale ze
ñwi za mina kaufela li ka ba ze
kenile. **42** Kono mu na ni bu-
mai mina Bafalisi, kakuli mu fa
za bulishumi za minta ni pega-
noni* ni miloho ye miñwi kau-
fela, kono mu keshebisa katu-
lo ye lukile ni lilato la Mulimu!
Ku fa sa bulishumi ne mu luke-
la ku fa, kono isiñi ka ku keshe-
bisa ze ñwi zeo. **43** Mu na ni
bumai mina Bafalisi, kakuli mu
lata lipula za kwapili mwa ma-
sinagoge ni litumeliso mwa mi-
sika! **44** Mu na ni bumai, ka-
kuli mu swana sina mabita ani
a sa lemusehi ka bunolo, kuli
mane batu ba izamaela fahali-
mwaa ona ba sa zibi se siñwi!"
45 Yo muñwi wa ba ba ziba
Mulao a mu alaba, a li: "Mulu-
ti, ha u bulela lika ze, wa lu
lwaha ni luna." **46** Kihaa li:
"Mu na ni bumai ni mina ba ba
ziba Mulao, kakuli mu kuleki-
sa batu mitiyo ye kataza ku i
shimba, kono mina ha mu swali
kwa mitiyo yeo nihaiba ka mu-
nwana wa mina u li muñwi!
47 "Mu na ni bumai, kakuli
mu yaha mabita a bapolofita,
kono bo kukwaa mina ki bona
ba ne ba ba bulaile! **48** Kani-
ti mu paka kuli mwa ziba mi-
sebezi ya bo kukwaa mina, mi
niteñi mu lumelelana ni bona,
kakuli bona ne ba bulaile
bapolofita kono mina mu yaha
mabita a bona. **49** Kabakaleo
butali bwa Mulimu ni bona bu
ize: 'Ni ka ba lumela bapolofi-
ta ni baapositola, mi ba ka bu-
laya ni ku nyandisa ba bañwi
ku bona, **50** kuli mali a bapo-
lofita kaufela a suluzwi ku zwa
kwa makalelo a lifasi* a batwe
ku ba lusika lo, **51** ku kala ka
mali a Abele ku tisa kwa mali a
Zakaria, ya naa bulaezwi mwa-
halaa aletare ni tempele.' Ki
cwalo, ni mi bulelela ni li: A ka
batwa ku ba lusika lo.
52 "Mu na ni bumai mina ba
ba ziba Mulao, kakuli mu ngi-
le sinotolo sa zibo; ibo mina ha
mu si ka kena mwahali, mi ba
ba lata ku kena mwa ba pale-
lwisa!"
53 Cwale ha zwile mo, bañoli ba Mulao ni Bafalisi ba mu tukufaza maswe ni ku mu tatahanyeza lipuzo ze ñwi ze ñata, **54** ili ku mu teya kuli ba mu swase ka za naa ka bulela.

12 Mwahalaa yona nako yeo, batu ba ba eza likiti-kiti ha ne ba kubukani hamoho kuli mane ne ba limba-

Lu 11:42* Ka Sigerike ki *"pe'ganon."* Simela se si itusiswa sina mulyani ni ku natifaza lico.

Lu 11:50* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

na, Jesu a kala ka ku bulela pili
kwa balutiwa ba hae, a li: “Mu
tokomele mumela wa Bafalisi,
bona buipi bwa bona. **2** Ka-
kuli ha ku na se si shwatekilwe
se si si ke sa patululwa ni kunu-
tu ye si ke ya zibahala. **3** Ka-
bakaleo lika kaufela ze mu bu-
lela mwa lififi li ka utwahala
mwa liseli, mi ze mu shobota
mwa mizuzu li ka kutazwa fa
lituwa za mandu. **4** Mi hape,
ni li ku mina balikani ba ka:
Mu si ke mwa saba ba ba bu-
laya mubili, ba sa koni ku eza
se si siñwi ku zwa fo. **5** Kono
ni ka mi bonisa ye mu swanela
ku saba: Mu sabe Yena ya na ni
maata a ku nepela mwa Gehe-
na* hamulaho wa ku bulaya. Ki
cwalo, na mi bulelela, mu sabe
yo. **6** Kikuli litaha liketalizo-
ho ha li leki masheleñi a ma-
beli a muwayawaya wa teko ye
nyinyani? Niteñi ku zona ha ku
na nihaiba i liñwi ye libalwa ku
Mulimu. **7** Kono nihaiba mili-
li ye kwa litoho za mina i ba-
lilwe kaufelaa yona. Mu si ke
mwa saba; mu ba butokwa ha-
hulu ku fita litaha ze ñata.

8 “Cwalehe, ni li ku mina:
Mutu kaufela ya lumela fapi-
laa batu kuli u swalisana ni
na, Mwanaa mutu ni yena u
ka mu lumela fapilaa mange-
loi a Mulimu. **9** Kono ya ni
latula fapilaa batu u ka latu-
lwa fapilaa mangeloi a Mulimu.
10 Mi mutu kaufela ya bule-
la linzwi le li lwanisa Mwanaa
mutu, u ka swalelwa, kono ya
nyefula moya o kenile ha na ku
swalelwa. **11** Ha ba mi tisa
fapilaa mikopano ya nyangela,
fapilaa makwambuyu ba muu-
so, ni fapilaa babusi, mu si ke
mwa ikalelwa mo mu ka ikala-
belela kamba se mu ka bulela,
12 kakuli moya o kenile u ka
mi luta ka yona nako yeo ze mu
lukela ku bulela.”

13 Mutu yo muñwi mwaha-
laa buñata kihaa li ku Jesu:
“Muluti, ha ku bulelele mu-
hulwanaa ka a ikabele saanda
ni na.” **14** Jesu a li ku yena:
“Wena mutu, ki mañi ya ni ke-
tile ku ba muatuli kamba mufe-
lelezi mwa taba ya mina ba ba-
beli?” **15** Mi Jesu kihaa li ku
bona: “Mu tokomele mi mu iti-
belele kwa mufuta kaufela wa
mukwañuli kakuli mutu niha
ka ba ni ze ñata, za luwile ha
li koni ku mu fa bupilo.”
16 Cwale a ba bulelela swani-
sezo, a li: “Simu ya mutu yo
muñwi wa mufumi ne i beile
hahulu. **17** Kabakaleo a kala
ku nahana mwa pilu, a li, ‘Ha
u bona cwale ha ni na mwa ku
bulukela lico za ka, ni ka eza
cwañi?’ **18** Cwale a li, ‘Se ni
ka eza ki se: Ni ka lutulula ma-
tuli a ka ni ku yaha a matuna,
mi ki mona mo ni ka kubuka-
nyeza bubeke bwa ka kaufe-
la ni lika ze nde za ka kaufela,
19 mi ni ka bulelela moyo wa
ka, ni li: “Wena moyo, u na ni
lika ze nde ze ñata ze kubuka-
nyelizwe lilimo ze ñata; cwale

Lu 12:5* Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9.

ha ku ikatuluse, u ce, u nwe,
u ikole."' **20** Kono Mulimu a
li ku yena, 'Sitoto tuwe, bona
busihu bo, ba ka bata moyo
wa hao ku wena. Ki mañi he ya
ka luwa lika ze u kubukanyi-
ze?' **21** Ku ka ba cwalo ni ku
mutu ya ikubukanyeza bufumu
kono haa si ka fumela ku Muli-
mu."

22 Jesu kihaa li kwa balutiwa ba hae: "Kabakaleo ni mi bulelela ni li: Mu tuhele ku bilaela za mioyo ya mina, ka ze mu ka ca, kamba ku bilaela za mibili ya mina, ka ze mu ka apala. **23** Kakuli moyo u butokwa hahulu ku fita lico ni mubili u butokwa hahulu ku fita liapalo. **24** Mu bone mañwalala. Ha cali peu kamba ku kutula; ha na situli kamba sishete. Niteñi Mulimu wa a fepa. Kikuli mina ha mu ba butokwa hahulu ku fita linyunywani? **25** Ki mañi ku mina ya kona ku ekeza nihaiba feela hanyinyani kwa butelele bwa bupilo bwa hae kabakala ku bilaela? **26** Cwale haiba mu palelwa ku eza ze nyinyani hahulu, mu bilaelelañi za lika ze ñwi ze siyezi? **27** Mu bone mwa hulela mayangayanga; ha beleki kamba ku ota bwanda, kono na mi bulelela ni li: Mbali yena Salumoni, mwa kanya ya hae kaufela, a li ku ba a kabe sina le liñwi la ona. **28** Cwale haiba Mulimu u apesa cwalo limela za mwa naheñi ze li teñi kacenu mi kamuso li nepelwa mwa mulilo, hanili u ka mi apesa cwalo ni mina, mane ni ku fita, mina ba tumelo ye nyinyani! **29** Hakulicwalo mu tuhele ku bata ze mu ka ca ni ze mu ka nwa, mi mu tuhele ku bilaela hahulu, **30** kakuli zeo kaufela ki lika ze a tukufalezwi ku bata macaba a lifasi, kono Ndataa mina wa ziba kuli mwa li tokwa. **31** Nihakulicwalo, mu zwelepili ku bata Mubuso wa hae, mi linto zeo mu ka li ekelezwa kwateñi.

32 "Mu si ke mwa saba, mina mutapinyana, kakuli Ndataa mina u lumelelize ku mi fa Mubuso. **33** Mu lekise liluwo la mina, mi mu fe limpo za sishemo. Mu ikezeze likwama ze sa supali, ili bufumu bo bu sa feli bwa kwa lihalimu, ko li sa koni ku sutelela lisholi ni ko a sa koni ku sinya mafele. **34** Kakuli ko ku inzi bufumu bwa mina, ki ko li ka ba ni lipilu za mina.

35 "Mu apale mi mu itukiseze ni lilambi za mina li tuke, **36** mi mu be sina batu ba ba libelela ku kuta kwa mulenaa bona, ya naa ile kwa sinawenga ilikuli ha fita ni ku ngongota, ba kone ku mu kwalulela kapili-pili. **37** Ba na ni tabo batanga bao haiba mulenaa bona a ba fumana ba tona ka nako ya fita! Kaniti na mi bulelela ni li: U ka apala ka ku itukiseza sebelezo ni ku ba bizeza kwa tafule mi u ka sutelela ni ku ba sebeleza. **38** Ba na ni tabo haiba ka nako ya fita muñaa bona, ibe fa muto-

nelo wa bubeli,* kamba mane
wa bulaalu,# a ba fumana ba
tona! **39** Kono mu zibe taba
ye, kambe muñaa ndu naa ziba
nako ya naa ka taha lisholi,
naa ka zwelapili ku tona mi
naa si ke a tuhelela ndu ya hae
ku punyiwa. **40** Ni mina, mu
zwelepili ku ba ba ba itukisize,
kakuli Mwanaa mutu u taha
ka nako ye mu sa hupuli ku ba
yona."

41 Pitrosi kihaa li: "Mulena,
kana swanisezo ye, u i bule-
lela luna feela kamba u i bu-
lelela ni batu kaufela?" **42** Mi
Mulena a li: "Ki mañi luli si-
kombwa ya sepahala, ya na ni
kutwisiso, yo Mulenaa hae a
ka mu keta ku babalela sito-
pa sa batanga ba hae kuli a
zwelepili ku ba fa kabelo ya
bona ya lico ka nako ye swane-
la? **43** U ka ba ni tabo muta-
nga yo haiba Mulenaa hae a mu
fumana a eza cwalo ka nako ya
fita! **44** Kaniti na mi bulelela
ni li: Mulenaa hae u ka mu keta
ku babalela liluwo la hae kau-
fela. **45** Kono haiba mutanga
yo a ipulelela mwa pilu ya hae
a li, 'Mulenaa ka wa liyeha ku
taha,' mi a kala ku nata bata-
nga ba bashimani ni ba basiza-
na, ni ku ca, ku nwa, ni ku ko-
lwa, **46** Mulenaa mutanga yo
u ka taha ka lizazi la sa mu li-
beleli ni ka nako ya sa zibi, mi
u ka mu fa koto ye tuna ku fe-
leleza ni ku mu fa kabelo ni ba
ba sa sepahali. **47** Cwale mu-
tanga ya naa utwisisize tato
ya mulenaa hae kono naa si ka
itukisa kamba ku eza se si la-
twa ki mulenaa hae, u ka sha-
pwa lipafa ze ñata. **48** Kono
ya naa si ka utwisisa mi ka-
bakaleo naa ezize lika ze swa-
nelwa ki lipafa u ka shapwa
lipafa li sikai. Kaniti, mutu ka-
ufela ya naa filwe ze ñata, ku
ka batwa ze ñata ku yena, mi
yo batu ne ba file maata a ku
babalela ze ñata, ba ka libelela
ku yena ze ñata ni ku fita.

49 "Ni tezi ku to tumbula
mulilo mwa lifasi, mi ki sifi se
ni ka bata hape haiba so
tukisizwe kale? **50** Kaniti, ni
na ni kolobezo ye ni tokwa ku
kolobezwa ka yona, mi ni kale-
zwi hahulu ku fitela i petaha-
la! **51** Kana mu hupula kuli
ni tisize kozo mwa lifasi? Ku-
tokwa ni hanyinyani, mane ni
mi bulelela ni li, ni tisize fapa-
hano. **52** Kakuli ku zwa cwa-
le batu ba ketalizoho mwa ndu
i liñwi ba ka fapahana, ba ba-
laalu ba lwanise ba babeli mi
ba babeli ba lwanise ba balaa-
lu. **53** Ba ka fapahana, nda-
te a fapahane ni mwanaa hae
wa mushimani mi mwanaa mu-
shimani a fapahane ni ndatahe,
mahe mutu a fapahane ni mwa-
naa hae wa musizana, mukwe-
nyanaa mutu wa musali a fapa-
hane ni musalaa mwanaa hae
mi musalaa mutu a fapahane

Lu 12:38* Ku zwa ku bo ma 9 a busihu ku isa fahalaa busihu. Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mrk 13:35.
38# Ku zwa fahalaa busihu ku isa ku bo ma 3 a kakusasana. Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mrk 13:35.

ni mukwenyanaa hae wa musa-
li."
54 Cwale a bulelela buñata
hape a li: "Ha mu bona lilu li
kambama kwa wiko, kapili mu
li, 'Ku taha liñungwa,' mi ku ba
cwalo. **55** Mi ha mu bona kuli
ku fuka moya wa kwa mboe-
la, mu bulelanga mu li, 'Ku ka
cisa hahulu,' mi ki mo ku be-
langa. **56** Mina baipi, mu ziba
mwa ku tatubela ponahalo ya
lifasi ni ya mbyumbyulu, kono
mu palelwa cwañi ku ziba mwa
ku tatubela nako ye? **57** Ki
kabakalañi ha mu sa koni ni
ku atula se si lukile ili mina?
58 Ka mutala, ha u ya ni mutu
ya ku zekisa ku mubusi, mu sa
li mwa nzila, u like ku lumele-
lana ni yena kuli u ikayutule
mwa muzeko ni yena, ilikuli a
si ke a ku isa fapilaa muatuli,
mi muatuli a ku beye mwa ma-
zoho a sikombwa sa kuta, mi
sikombwa sa kuta si ku kenye
mwa tolongo. **59** Na ku bule-
lela ni li: Ha u na ku lukululwa
mwateñi ku isa fo u ka lifela
sheleñi ya mafelelezo ya mu-
wayawaya wa teko ye nyinyani
hahulu."

13 Ka yona nako yeo, ne ku
na ni batu ba bañwi ba
ne ba bihela Jesu za Magali-
lea bao Pilato naa kopanyize
mali a bona ni matabelo a bona.
2 Jesu kihaa ba alaba, a li:
"Kana mu hupula kuli Maga-
lilea bani ne ba li baezalibi ba
ba maswe hahulu ku fita Ma-
galilea ba bañwi kaufela baba-
kala kuli ne ba tahezwi ki kozi
yeo? **3** Ni li ku mina, kuto-
kwa ni hanyinyani, kono ko-
nji haiba mu baka, mu ka time-
zwa kaufelaa mina sina bona.
4 Kamba bani ba 18 ba ne ba
wezwi ki tawala kwa Siloe, mi
ya ba bulaya, kana mu hupula
kuli bona ne ba na ni mulatu
o mutuna ku fita batu ba ba-
ñwi kaufela ba ba yahile mwa
Jerusalema? **5** Ni li ku mina,
kutokwa ni hanyinyani, kono
konji haiba mu baka, mu ka ti-
mezwa kaufelaa mina ka nzila
ye swana."
6 Kihaa ba bulelela swanise-
zo ye, a li: "Mutu yo muñwi naa
cezi kota ya feiga mwa simu
ya hae ya likota za veine, mi
a yo bata miselo kwateñi kono
a tokwa ku fumana se siñwi.
7 Kihaa li ku mulimi wa vei-
ne, 'Bona, se li lilimo ze taalu
ni nze ni tahanga ku to bata
miselo kwa kota ye kono ha ni
fumani se siñwi kwateñi. Ha
ku i leme! Ki sika mañi se i ka
sinyeza mubu cwalo?' **8** Yo a
mu alaba, a li, 'Mulena, ha ku i
tuhele feela ni silimo se, ku fi-
tela ni i limelela ni ku i beya
musutelo, **9** mi haiba i beya
miselo kwapili, fo i ka ba ha-
nde, kono haiba i sa beyi, kiho-
na u ka i lema.'"
10 Cwale Jesu naa luta batu
mwa sinagoge ye ñwi la Saba-
ta. **11** Mi ha mu bone! ne ku
na ni musali yo muñwi ya naa
na ni moya o ne u mu kulisi-
ze lilimo ze 18, ya naa kotobani
hahulu a sa koni ku inumuka
ni hanyinyani. **12** Jesu ha mu
bona, a mu biza mi a li: "Musa-

li, u lukuluzwi kwa butuku bwa
hao." **13** Mi a mu beya mazo-
ho fahalimu, mi honafo musali
yo a otoloha mi a kala ku ka-
nyisa Mulimu. **14** Kono ndu-
na wa sinagoge ha bona cwa-
lo, a nyema kabakala kuli Jesu
naa folisize mutu yo la Saba-
ta, mi a kala ku bulelela bu-
ñata, a li: "Ku na ni mazazi a
silezi a ku sebeza; hakulicwa-
lo, mu no tahanga mwa mazazi
ao mu to foliswa, isiñi fa liza-
zi la Sabata." **15** Kono Mule-
na a mu alaba, a li: "Mina baipi,
kikuli mañi ni mañi wa mina
ha lukululangi pulu ya hae ka-
mba mbongolo ya hae mwa mu-
laka ni ku yo i nwisa mezi la
Sabata? **16** Kikuli ne si swa-
nelo he kuli musali yo, ili mwa-
naa Abrahama, ya naa tamilwe
ki Satani lilimo ze 18, a lukulu-
lwe mwa liwenge leo fa lizazi
la Sabata?" **17** Mi ha saa bu-
lezi lika zeo, bahanyezi ba hae
kaufela ba kenelwa ki maswa-
bi, kono buñata kaufela bwa ta-
bela kabakala ze komokisa ka-
ufela za naa ezize.

18 Kihaa li ku bona: "Mubu-
so wa Mulimu u swana sina ñi,
mi ni ka u bapisa kwa ñi?
19 U swana sina peu ya masi-
tete* ya naa ngile mutu ni ku
cala mwa simu ya hae, mi ya
hula ni ku ba kota, mi linyu-
nywani za lihalimu za to yaleta
mwa mitai ya yona."

20 Mi hape a li: "Mubuso wa
Mulimu ni ka u bapisa kwa ñi?
21 U swana sina mumela, wa
naa ngile musali ni ku u luba
mwa bupi bo bu likana lihime-
le ze tuna ze taalu ku fitela li-
ñende kaufela li huhumuha."

22 Mi Jesu a tama musipi-
li wa ku zwa mwa muleneñi o
muñwi ku ya ku o muñwi ni
munzi o muñwi ku ya ku o mu-
ñwi, a nzaa luta batu ni ku zwe-
lapili mwa musipili wa hae wa
ku ya kwa Jerusalema.
23 Cwale mutu yo muñwi a li
ku Jesu: "Mulena, ba ba piliswa
kana ki ba sikai feela?" Yena a
li ku bona: **24** "Mu eze ka taa-
ta kuli mu kene mwa munyako
o kumbani, kakuli, na mi bule-
lela, ba bañata ba ka bata ku
kena kono ha ba na ku kona.
25 Muñaa ndu ha saa yemi mi
a paka kwa sikwalo, mina mu
ka yema fande ni ku kala ku
ngongota fa sikwalo, mu li,
'Mulena, ha ku lu kwalulele.'
Kono yena u ka mi alaba, a li:
'Ha ni zibi ko mu zwa.' **26** Mi
cwale mu ka kala ku bulela mu
li, 'Ne lu cile ni ku nwa fapilaa
hao, mi ne u lutanga batu mwa
makululu a luna.' **27** Kono u
ka li ku mina, 'Ha ni zibi ko mu
zwa. Ha mu zwe ku na mina ka-
ufela ba ba sebezanga ze si ka
luka!' **28** Mi kona ko, ki kona
ko mu ka yo lilela ni ku kwe-
ca meeno, ha mu ka bona Abra-
hama, Isaka, Jakobo, ni bapo-
lofita kaufela mwa Mubuso wa
Mulimu kono mina mu nepe-
zwi kwande. **29** Hape batu
ba ka taha ku zwa kwa upa
ni kwa wiko ni kwa mutulo ni

Lu 13:19* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 13:31.

kwa mboela mi ba ka ina kwa tafule mwa Mubuso wa Mulimu. **30** Mi ha mu bone! ku na ni ba ba kwa mafelelezo ba ba ka ba ba pili, mi ku na ni ba ba kwapili ba ba ka ba ba mafelelezo."

31 Ka yona nako yeo, Bafalisi ba bañwi ba taha, ba li ku yena: "Zwa mo mi u ye, kakuli Heroda u bata ku ku bulaya." **32** Mi Jesu a li ku bona: "Mu ye mu yo bulelela luwawa lo, mu li, 'Ni sa leleka madimona ni ku folisa batu kacenu ni kamuso, mi ka lizazi la bulaalu ni ka be ni felize.' **33** Kono ni lukela ku zwelapili ni musipili wa ka kacenu, kamuso, ni kamusomuñwi, kakuli ha ku swaneli kuli mupolofita a bulaelwe kwande a Jerusalema. **34** Jerusalema, Jerusalema, mubulai wa bapolofita ni mupobauli wa ba ne ba lumilwe ku yena—ki hakai ni nze ni bata ku kubukanya bana ba hao hamoho sina nasikuku mwa kubukanyezanga tuzwinyani twa hae mwa mafufa a hae, kono mina batu ha mu si ka lata cwalo! **35** Ha mu bone! ndu ya mina mu i yubekezwi. Na mi bulelela ni li, ha mu sa tola mu ni bona hape ku fitela mu bulela mu li: 'U fuyauzwi yena ya taha ka libizo la Jehova!'"

14 Ka nako ye ñwi, Jesu naa ile ku yo ca lico mwa ndu ya yo muñwi wa babusi ba Bafalisi ka la Sabata, mi ne ba talimezi ku bona sa naa ka eza kaufela. **2** Mi ha mu bone! fapilaa hae ne ku na ni mutu yo muñwi ya naa kula butuku bwa nañwe.* **3** Cwale Jesu kihaa li ku ba ba ziba Mulao ni Bafalisi: "Kana kwa lumelelwa ku folisa mutu la Sabata kamba kutokwa?" **4** Kono ba kuza. Jesu kihaa swala mutu yo, a mu folisa, mi a mu lukulula. **5** Kihona a li ku bona: "Ki mañi ku mina ya si ke a zwisa kapili mwanaa hae kamba pulu ya hae mwa lisima ha i wezi mwateñi ka lizazi la Sabata?" **6** Mi ba palelwa ku mu alaba se siñwi mwa litaba zeo.

7 Cwale Jesu ha lemuhile ba ne ba memilwe mo ne ba ketela libaka ze kutekeha hahulu, a ba bulelela swanisezo ye. A li: **8** "Ha u memiwa ki mutu kwa mukiti wa linyalo, u si ke wa yo ina mwa sibaka se si kutekeha hahulu. Kakuli mwendi ka nako ye swana ku na ni yo muñwi ya kutekeha hahulu ku fita wena ya memilwe ki yena, **9** mi yena ya mi memile mwa sibeli sa mina u ka taha ni ku to li ku wena, 'Ha ku siyele yo sibaka.' Mi cwale wena u ka ya ka maswabi ku yo ina mwa sibaka sa kwatasi ku feleleza. **10** Kono ha u memilwe, u yo ina mwa sibaka sa kwatasi ku feleleza, kuli cwale yena ya ku memile ha ka fita, a to li ku wena, 'Mulikani, ha

---

Lu 14:2* "Nañwe" ki butuku bo bu bululuhisa mubili kabakala ku talelana kwa mezi mwa mubili wa mutu.

ku ye mwa sibaka se si pahami sani.' Mi wena u ka kutekiwa fapilaa bo memilwe ni bona kaufela. **11** Kakuli mutu kaufela ya ipahamisa u ka kokobezwa, mi ya ikokobeza u ka pahamiswa."

12 Mi cwale a fetuhela ku ya naa mu memile, a li: "Ha u lukisa sico sa musihali kamba mulalelo, u si ke wa biza balikani ba hao, banyani kamba bahulwani ba hao, bahabo wena, kamba bafumi bo yahile ni bona. Kakuli mwendi ba ka suhana ba ku mema ni bona ka nako ye ñwi, mi yeo i fetuhe tifo ku wena. **13** Kono ha u lukisa mukiti, u meme babotana, liyanga za mahutu, lihole, libofu, **14** mi u ka taba, kakuli ha ba na se ba ka ku kutiseza. Kakuli wena u ka kutisezwa ka nako ya zuho ya ba ba lukile."

15 Yo muñwi wa ba ne ba memilwe ha utwa litaba zeo, a li ku Jesu: "U na ni tabo mutu ya ka ca sinkwa mwa Mubuso wa Mulimu."

16 Jesu a li ku yena: "Mutu yo muñwi naa lukisa mulalelo o mutuna, mi a mema batu ba bañata. **17** Mi a luma mutangaa hae ka nako ya mulalelo kuli a yo taluseza ba ba memilwe, a li, 'Ha mu te, kakuli lika cwale li lukile.' **18** Kono kaufelaa bona ba kala ku itatula ka nzila ye swana. Wa pili a li ku yena, 'Ni lekile simu mi ni tokwa ku yo i bona; u ni swalele, ni palezwi ku taha.' **19** Mi yo muñwi a li, 'Ni lekile lipulu za licoko liketalizoho mi ni sa yo li lika; u ni swalele, ni palezwi ku taha.' **20** Ni yo muñwi hape a li, 'Kihona ni sa zo nyala, mi kabakaleo ha ni koni ku taha.' **21** Cwale mutanga yo a kuta mi a biha lika zeo kaufela ku mulenaa hae. Cwale muñaa ndu a halifa mi a li ku mutanga yo, 'Ha ku ye kapili mwa makululu ni mwa linzila za muleneñi mi u yo tisa babotana ni liyanga za mahutu ni libofu ni lihole.' **22** Hamulahonyana, mutanga yo a li, 'Mulena, se u laezi si ezizwe, kono sibaka si sa li teñi.' **23** Mi mulenaa hae a li ku yena, 'Ha ku ye mwa mikwakwa ni mwa tunzilanyana, mi u yo hapeleza batu ku taha kuli ndu ya ka i tale. **24** Kakuli na mi bulelela ni li: Ha ku na nihaiba a li muñwi kwa baana ba ne ba memilwe ya ka lupa kwa mulalelo wa ka.'"

25 Cwale buñata bo butuna ne bu zamaya hamoho ni yena, mi a fetuhela ku bona, a li: **26** "Haiba mutu a taha ku na a sa toyi ndatahe, mahe, musalaa hae, bana ba hae, banyani kamba bahulwani ba hae, ni likaizeli za hae, mane nihaiba moyo wa hae ka sibili, ha koni ku ba mulutiwa wa ka. **27** Mutu kaufela ya sa lwali kota ya hae ya linyando ni ku ni latelela ha koni ku ba mulutiwa wa ka. **28** Ka mutala, ki mañi ku mina ya bata ku yaha tawala ya si ke a ina fafasi

pili ni ku bala lisinyehelo kuli
a bone haiba u na ni mashe-
leñi a ku i feza? **29** Hakusi-
cwalo, a ka suhana a yaha mu-
tomo wa yona ni ku palelwa
ku i feza, mi ba ba bona kau-
fela ba kale ku mu sheununa,
30 ba li: 'Mutu yo, naa kali-
le ku yaha kono u palezwi ku
feza.' **31** Kamba ki ufi mule-
na ya caula ku yo kopana ni
mulena yo muñwi mwa ndwa,
ya sa ini pili fafasi ni ku leli-
sana ni ba bañwi kuli a bone
haiba ka mpi ya hae ya baa-
na ba ba eza likiti ze lishumi
wa kona ku yo lwanisa mule-
na yo ya taha ni mpi ya ba ba
eza likiti ze mashumi a mabeli?
32 Mi haiba ha koni, u luma
sitopa sa lindumeleti za hae
ni ku yo kupa kozo, mulena
yo muñwi yo a sa li kwahule.
33 Kamukwaoswana, ha ku na
mutu mwahalaa mina, ya kona
ku ba mulutiwa wa ka, haiba
a sa tobohi maluwo a hae kau-
fela.

34 "Lizwai kaniti ki le linde.
Kono haiba ni lona li sampu-
ka, maata a lona a ka kutiswa
ka ñi? **35** Ha li na tuso kwa
mubu kamba kwa musutelo.
Batu ba li latela kwande. Yena
ya na ni lizebe za ku teelezisa,
a teeleze."

15 Cwale batelisi ni baezali-
bi kaufela ne ba nze
ba sutelela ku yena ku to mu
utwa. **2** Kabakaleo Bafalisi
ni bañoli ba Mulao ne ba swe-
li ku bilaela, ba li: "Mutu yo u
amuhela baezalibi ni ku ca ni
bona." **3** Cwale kihaa ba bu-
lelela swanisezo ye, a li:
4 "Ki mañi ku mina ya na ni
lingu ze mwanda mi a latehe-
lwa ki i liñwi ku zona, ya si ke
a siya ze 99 mwa lihalaupa ni
ku yo bata i liñwi ye latehile
ku fitela a i fumana? **5** Mi ha
saa i fumani, u i beya fa mahe-
ta a hae ni ku tabela. **6** Mi ha
fita kwa ndu, u kubukanya ba-
likani ba hae ni batu ba yahi-
le ni bona, mi u li, 'Mu tabe ni
na, kakuli ni fumani ngu ya ka
ye ne latehile.' **7** Kamukwao-
swana, na mi bulelela ni li, tabo
i ka ba ye tuna kwa lihalimu
kabakala muezalibi a li muñwi
ya baka ku fita tabo ye li teñi
kabakala ba 99 ba ba lukile, ba
ba sa tokwi ku baka.

8 "Kamba ki ufi musali ya
na ni lidrakima* ze lishumi mi
haiba a latehelwa ki i liñwi ya
zona, ya si ke a tukisa lambi
ni ku fiyela ndu ya hae ni ku
bata drakima yeo ka tokome-
lo ku fitela a i fumana? **9** Mi
ha i fumani u kubukanya bali-
kani ba hae ba basali ni basa-
li ba ba yahile ni yena, mi u li,
'Mu tabe ni na, kakuli ni fuma-
ni sheleñi ya drakima ye ne
latehile.' **10** Kamukwaoswana,
na mi bulelela ni li, ku banga
tabo mwahalaa mangeloi a Mu-
limu kabakala muezalibi a li
muñwi ya baka."

11 Mi cwale a li: "Mutu yo
muñwi naa na ni bana ba ba-

Lu 15:8* "Drakima" ne li sheleñi ya muwayawaya wa silivera ye ne itusiswa ki Magerike.

beli ba bashimani. **12** Mi wa
mwanana a li ku ndatahe, 'Nda-
te, ha ku ni fe kabelo ya ka kwa
maluwo a hao.' Kihaa ba abe-
la tutu ya hae. **13** Hamulaho
wa mazazinyana, yo munyinya-
ni a kubukanya za hae kaufe-
la mi a tama musipili wa ku
ya kwa naha ya kwahule, mi
kwateñi a yo sinya liluwo
la hae ka ku ipilela mutakafu-
lulele. **14** Ha saa sinyize za
hae kaufela, kwa taha luku-
pwe lo lutuna mwa naha yeo
kamukana, mi a kala ku nya-
nda. **15** Mane a yo ikapeleza
ku yo belekela yo muñwi wa
bana ba naha yeo, ya naa izo
mu luma mwa masimu a hae ku
yo lisa likulube. **16** Mi naa la-
kaza ku ca kwa lico za likulu-
be, kono ne ku si na ya naa mu
fa se siñwi.

17 "Cwale ha saa ikupuzi, a
li, 'Ndate u kenyize babeleki
ba bakai misebezi ba ba atezwi
ki sinkwa, na ko ni bulaiwa ki
tala cwana kwanu! **18** Ni ka
funduka ni ye ku ndate, ni yo
li ku yena: "Ndate, ni fosele-
ize lihalimu ni ku foseza wena.
19 Ha ni sa swanela ku bizwa
mwanaa hao. U ni eze sina yo
muñwi wa babeleki ba hao."'
20 Cwale a funduka ni ku ya
ku ndatahe. Mi ha naa sa ta-
helela kwahule, ndatahe a mu
bona mi a mu shwela makeke, a
mu matela ni ku yo mu kumba-
ta mi a mu tubeta. **21** Cwale
mwana a li ku ndatahe, 'Ndate,
ni foselize lihalimu ni ku foseza
wena. Ha ni sa swanela ku bi-
zwa mwanaa hao. U ni eze sina
yo muñwi wa babeleki ba hao.'
22 Kono ndatahe a li kwa ba-
tanga ba hae, 'Ha mu akufe!
mu yo tisa siapalo se sinde ha-
hulu, mi mu mu apese sona,
mu mu tinise lisale kwa mu-
nwana ni makatulo kwa mahu-
tu. **23** Hape mu tise pohwana
yani ye nunisizwe, mu i bulaye,
mi lu ce, lu ikole, **24** kakuli
mwanaka yo naa shwile kono u
pilile hape; naa latehile mi u fu-
manwi.' Mi ba kala ku itabisa.

25 "Cwale mwana yo muhu-
lu naa li mwa simu, mi ha naa
kuta, ha saa sutelezi bukaufi ni
ndu, a utwa lipina ni batu ba
ba bina. **26** Kihaa biza yo mu-
ñwi wa batanga mi a mu buza
se ne si ezahala. **27** Yo a li
ku yena, 'Munyanaa hao u tile,
mi ndataho u bulaile pohwa-
na yani ye nunisizwe, kaku-
li u kutezi ku yena a iketile.'
28 Kono muhulwanaa mutu a
halifa mi naa sa lati ku kena
mwahali. Cwale ndatahe a zwe-
la kwande mi a kala ku mu
kupa ka taata. **29** A alaba
ndatahe a li, 'Bona, ni ku sebe-
lelize lilimo ze ñata-ñata mi ha
ku na fo ni kile na tulela tae-
lo ya hao, kono na, wa li ku ba
u ni fe pulinyana nihaiba fee-
la hañwi, kuli ni itabise ni ba-
likani ba ka. **30** Kono mwa-
naa hao yo ya izo sinya tutu ya
hao ka ku swalisana ni basa-
li ba mahule, ha mano fita, u
mu bulaela pohwana ye nunisi-
zwe.' **31** Ndatahe kihaa li ku

yena, ‘Mwanaka, wena u bile ni
na nako kaufela, mi lika kau-
fela zee li za ka ki za hao,
32 kono ne li swanelo kuli lu
itabise mi lu nyakalale, kakuli
munyanaa hao naa shwile mi u
pilile, naa latehile mi u fuma-
nwi.’”

16 Hape Jesu a bulelela ba-
lutiwa ba hae, a li:
“Mutu yo muñwi wa mufumi
naa na ni sikombwa se ne si
tilo bihiwa ku yena kuli ne si
sinya liluwo la hae. **2** Kihaa
biza sikombwa seo mi a li ku
sona, ‘Hape ki lika mañi ze ze
ni sweli ku utwa ka za hao? U
ni fe piho ya mo bu zamaezi
bukombwa bwa hao, kakuli ha
u sa kona ku zwelapili ku ba-
balela ndu ye.’ **3** Cwale siko-
mbwa sa ipulelela mwa pilu, sa
li, ‘Ni ka eza cwañi, ha u bona
mulenaa ka u ta ni amuha bu-
kombwa bwa ka? Maata a ku
lima ha ni na, mi ku kupa na
swaba. **4** Apwee! na ziba se
ni ka eza ilikuli ha ni ka zwi-
swa fa bukombwa bwa ka, batu
ba ni amuhele mwa mandu a
bona.’ **5** Mi a biza yo muñwi
ni yo muñwi wa ba ne ba kolo-
tezi mulenaa hae, mi a li ku wa
pili, ‘U kolotezi mulenaa ka bu-
kai?’ **6** Yo a li, ‘Likotolo* ze
mwanda za mafula a olive.’ Mi
sikombwa sa li ku yena, ‘Ha ku
nge liñolo la hao la tumelelano
ki le, mi u ine fo, u ñole fate-
ñi kapili kuli likotolo ze mashu-
mi a ketalizoho.’ **7** Cwale a li
ku yo muñwi, ‘Wena bo, u kolo-
tile bukai?’ A li, ‘Mingomo* ye
mwanda ya buloto.’ Mi a li ku
yena, ‘Ha ku nge liñolo la hao
la sipangano ki le, mi u ñole fa-
teñi kuli mingomo ye mashu-
mi a ketalizoho ka a malaalu.’
8 Mi mulenaa sikombwa seo a
si babaza, ku si na taba kuli ne
si si ka luka, kakuli ne si ezize
ka butali; kakuli bana ba lifasi
le ba ezanga ka butali ku ba lu-
sika lwa bona ku fita bana ba
liseli.

9 “Hape ni li ku mina: Mu
ikezeze balikani ka bufumu bo
bu si ka luka kuli muta bufumu
boo bu fela, ba kone ku mi amu-
hela mwa maino a ku ya ku ile.
10 Mutu ya sepahala ku ze nyi-
nyani u sepahala ni ku ze tuna,
mi mutu ya si ka luka ku ze
nyinyani ha si ka luka ni ku
ze tuna. **11** Hakulicwalo, hai-
ba ha mu si ka bonisa kuli mwa
sepahala ka bufumu bo bu si
ka luka, ki mañi ya ka mi fa
ku babalela bufumu bwa niti?
12 Mi haiba ha mu si ka boni-
sa kuli mwa sepahala ku za yo
muñwi, ki mañi ya ka mi fa ze
mi konka? **13** Ha ku na mu-
tanga wa mwa lapa ya kona ku
sebeleza malena ba babeli, ka-
kuli u ka toya a li muñwi ni ku
lata yo muñwi kamba u ka ku-
malela a li muñwi ni ku nyazi-
seza yo muñwi. Ha mu koni ku
sebeleza Mulimu ni bufumu.”

Lu 16:6* Mwa sikotolo si li siñwi ne ku kena malita a 22.

Lu 16:7* Mwa mungomo u li muñwi ne ku kena malita a 220.

14 Cwale Bafalisi, bona ba
ne ba lata hahulu mali, ne ba
teeleza kwa litaba zeo kaufe-
fela, mi ba kala ku mu sheunu-
na. **15** Kihaa li ku bona: "Ki
mina ba ba iponahaza ku ba ba
ba lukile fapilaa batu, kono Mu-
limu wa ziba lipilu za mina, ka-
kuli se si bonahala butuna kwa
batu sa nyenyisa mwa meeto a
Mulimu.

16 "Mulao wa Mushe ni libu-
ka za bapolofita ne li shaelwa
ku fitela nako ya Joani. Ku zwa
ka yona nako yeo, Mubuso wa
Mulimu u shaelwa sina taba ye
nde, mi batu ba mufuta kaufe-
fela ba tiiseza ku kena ku ona.
17 Kaniti, ku bunolo kuli liha-
limu ni lifasi li sinyehe ku fita
kuli kalulonyana ya taku i li-
ñwi ya Mulao i si ke ya talele-
zwa.

18 "Mutu kaufela ya leleka
musalaa hae ni ku nyala u sili
wa buka, mi ya nyala musali
ya lelekilwe ki muunaa hae wa
buka.

19 "Ne ku na ni mutu wa
mufumi ya naa ikabisanga ka
liapalo za mubala wa pulipela*
ni za lisila la line, a nzaa iko-
la bupilo bwa bumbombo zazi
ni zazi. **20** Kono mukupi yo
muñwi ya bizwa Lazaro naa ti-
swanga kwa munyako wa mu-
fumi yo, a tezi litombo fa
mubili kaufela **21** mi naa la-
kazanga ku ca ku ze ne wa
kwa tafule ya muuna wa mufu-
mi. Mane nihaiba linja ne li ta-
hanga ku to lwaza litombo za
hae. **22** Cwale hamulaho wa
nako, mukupi yo a shwa, mi
a iswa ki mangeloi mwa sifuba*
sa Abrahama.

"Muuna wa mufumi ni yena
a shwa mi a bulukwa. **23** Mi
mwa Libita* naa tukufa-
zwa, mi a inula meeto a
hae, a bona Abrahama kwa-
hule ni Lazaro a li mwa sifu-
ba sa hae. **24** Cwale a huwa
mi a li, 'Abrahama ndate, u ni
utwele butuku, mi u lume La-
zaro a cupwe ngo ya munwa-
na wa hae mwa mezi mi a ni
batise fa lilimi, kakuli ni
ziyelehile mwa mulilo o lyanta
wo.' **25** Kono Abrahama a li,
'Mwanaka, u hupule kuli ne u
amuhezi ka ku tala ze nde za
hao ka nako ya bupilo bwa hao,
kono Lazaro yena naa amuhe-
zi ze maswe. Mi yena cwale u
libazwa manyando a hae kwa-
nu, wena ha u nyanda. **26** Mi
kwandaa zeo kaufela, ku na
ni mukoti-tuna o tungile mwa-
halaa luna ni mina, kuli ba ba
bata ku zwa kwanu ku luna ku
taha ko ku mina, ba si ke ba
kona ku eza cwalo, ni ba ba
bata ku zwa ko ku mina ku
taha kwanu, ba si ke ba kona
ku eza cwalo.' **27** Muuna wa
mufumi kihaa li, 'Hakulicwalo
ndate, na ku kupa, u mu lume

Lu 16:19* Bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

Lu 16:22* Sifuba seo si talusa mayemo a ku shemubiwa hahulu. **23*** Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha'des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

kwa ndu ya ndate, **28** kakuli
ni na ni banyani ba ka ba ba-
shimani ba ketalizoho, kuli a
yo paka ku bona ka ku tala ili-
kuli ni bona ba si ke ba taha
mwa sibaka se sa tukufazo.'
29 Kono Abrahama a li, 'Ba
na ni Mushe ni Bapolofita; ha
ba teeleze ku bona.' **30** Mu-
fumi kihaa li, 'Batili, Abraha-
ma ndate, kono haiba ya zusi-
zwe kwa bafu a ya ku bona, ba
ka baka.' **31** Kono Abrahama
a li ku yena, 'Haiba ha ba tee-
lezi ku Mushe ni Bapolofita, u
zibe ha ba na ku kolwa niha ku
ka zuha yo muñwi kwa bafu.'"

17 Jesu kihaa li kwa balu-
tiwa ba hae: "Ze sitata-
lisa li tamehile ku taha. Niha-
kulicwalo, bumai ki bwa mutu
yo lisitataliso li taha ka yena!
2 Se sinde ku yena neikaba ku
tamelelwa sibeliso mwa mu-
lala ni ku nepelwa mwa liwa-
te ku fita kuli a sitatalise a
li muñwi ku ba banyinyani ba.
3 Mu tokomele. Haiba mwana-
henu a ku foseza, u mu kalime-
le, mi haiba a baka, u mu swale-
le. **4** Ni kwa ka ku foseza ha
supile ka zazi mi a kutela ku
wena ha supile, a li, 'Ni bakile,'
u lukela ku mu swalela."

5 Cwale baapositola ba li ku
Mulena: "Lu ekeleze kwa tu-
melo." **6** Mulena kihaa li ku
bona: "Kabe mu na ni tumelo
ye likana feela ni peu ya masi-
tete,* ne mu ka bulelela kota ya
namulomo ye kuli, 'Kumuha, u
yo toma mwa liwate!' mi ne i ka
mi utwa.

7 "Ki mañi ku mina ya na ni
mutanga ya ilo kekela kamba
ku yo tokomela mutapi ya ka
bulelela mutanga yo a sa kuta
feela ku zwa mwa simu, a li,
'Akufa u to ina kwa tafule'?
8 Kikuli a si ke a mu bulelela
kuli, 'Ni lukiseze mulalelo, mi
u itame lisila, u ni sebeleze, ku
fitela ni feza ku ca ni ku nwa;
kihona cwale ni wena u ka ca
ni ku nwa'? **9** Kuli u ka itu-
mela ku mutanga yo kabakala
kuli u ezize lika za mu laezi nji?
10 Kamukwaocwalo, ni mina,
ha mu ezize lika kaufela ze mu
laezwi ku eza, mu bulele mu li,
'Luna lu batanga feela. Se lu
ezize ki se ne lu tamehile ku
eza.'"

11 Mi ha naa ya kwa Jeru-
salema naa fita mwahalaa
Samaria ni Galilea. **12** Mi ha
naa kena mwa munzi o muñwi,
a katanyezwa ki baana ba mbi-
ngwa ba ba lishumi, kono ba
yemela kwahule ni yena.
13 Mi ba huwa ba li: "Jesu, Mu-
luti, ha ku lu utwele butuku!"
14 Mi Jesu ha ba bona, a li ku
bona: "Ha mu ye mu yo ipo-
nahaza kwa baprisita." Cwa-
le ha ba nze ba ya, ba keniswa
kwa mbingwa ya bona. **15** A
li muñwi ku bona, ha boni kuli
u folisizwe, a menuha, a nzaa
kanyisa Mulimu ka linzwi le li-
tuna. **16** Mi a to wa ka pata
kwa mahutu a Jesu, a itume-
la ku yena. Mi mutu yo ne li

Lu 17:6* Mu bone litaluso ze kwata-
si kwa Mat 13:31.

Musamaria. **17** Jesu a mu
alaba, a li: "Ne ku kenisizwe
ba ba lishumi, nji cwañi? Cwa-
le ba ba ketalizoho ka ba bane
bona ba kai? **18** Kikuli ha ku
na ya kutile ku to kanyisa Mu-
limu kwandaa mutu yo wa si-
caba si sili?" **19** Jesu kihaa li
ku mutu yo: "Nanuha u zama-
ye; tumelo ya hao i ku folisize."
20 Zazi le liñwi, naa buzizwe
ki Bafalisi kuli Mubuso wa Mu-
limu u taha lili, mi a ba ala-
ba, a li: "Mubuso wa Mulimu
ha u tahi ka ku lemuseha kwa
batu kaufela; **21** mi batu ha
ba na ku bulela kuli, 'Ki wo
kwanu!' kamba, 'Ki wale!' Ka-
kuli ha mu bone! Mubuso wa
Mulimu u mwahalaa mina."
22 Kihaa li kwa balutiwa ba
hae: "Mazazi a ka taha e mu ka
nyolelwa ku bona li li liñwi la
mazazi a Mwanaa mutu, kono
ha mu na ku li bona. **23** Mi
batu ba ka li ku mina, 'Ha mu
bone, ki yale kwale!' ka-
mba, 'Ha mu bone, ki yo kwa-
nu!' Mu si ke mwa ya kwateñi
kamba ku ba latelela. **24** Ka-
kuli sina lumonyi lwa pula mo
lu monyehelanga ku zwa neku
le liñwi la lihalimu ku ya ku
le liñwi, ku ka ba cwalo ni ku
Mwanaa mutu. **25** Kono pili
Mwanaa mutu u na ni ku kopa-
na ni manyando a mañata ni ku
haniwa ki lusika lo. **26** Hape
sina mo ne ku ezahalezi mwa
mazazi a Nuwe, ku ka ba cwa-
lo ni mwa mazazi a Mwanaa
mutu: **27** Batu ne ba ca, ne
ba nwa, baana ne ba nyala, ba-
sali ne ba nyaliswa ku fitela
lona lizazi la kena Nuwe mwa
aleka, mi Muunda wa taha ni
ku ba yundisa kaufelaa bona.
28 Hape ku swana sina mo ne
ku ezahalezi mwa mazazi a
Lota: Batu ne ba ca, ne ba nwa,
ne ba leka, ne ba lekisa, ne ba
cala, ne ba yaha. **29** Kono fa
lizazi la zwa Lota mwa Sodo-
ma, lihalimu la nelisa mulilo ni
sulufula mi ba yunda kaufelaa
bona. **30** Ku ka ba cwalo ni fa
lizazi leo Mwanaa mutu a ka
patululwa.
31 "Fa lizazi leo, mutu ya fa
situwa sa ndu, ya siile liluwo la
hae mwa ndu yeo, a si ke a she-
tumuka ku yo nga liluwo leo,
mi kamukwaoswana, mutu ya
ile kwa simu, a si ke a kutela za
siile kwamulaho. **32** Mu hu-
pule musalaa Lota. **33** Mutu
kaufela ya bata ku bukeleza
moyo wa hae u ka sinyehelwa
ki ona, kono mutu kaufela ya
sinyehelwa ki moyo wa hae u
ka u pilisa. **34** Na mi bulelela
ni li: Kwa batu ba babeli ba ba
lobezi fa mumbeta u li muñwi
mwa busihu bo; yo muñwi u
ka ngiwa, kono yo muñwi u ka
siiwa. **35** Kwa basali ba ba-
beli ba ba bela fa sibelelo si
li siñwi; yo muñwi u ka ngi-
wa, kono yo muñwi u ka siiwa."
36* —— **37** Cwale ba mu ala-
ba, ba li: "Kakai, Mulena?" A li
ku bona: "Ko ku fumaneha si-
tupu, ki kona ko ku ka yo ku-
bukanela ni limbande."

Lu 17:36* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14.

18 Jesu kihaa bulelela balutiwa ba hae swanisezo
ya ku ba luta kuli ba swanela
ku lapelanga kamita ni ku sa
zwafa, **2** a li: "Mwa muleneñi o muñwi ne ku na ni muatuli ya naa sa sabi Mulimu mi
naa sa kuteki mutu. **3** Mwateñi hape ne ku na ni mbelwa
ya naa yanga ku yena, mi naa
li, 'U ni atulele ka ku luka ku
ya ni zekisa.' **4** Muatuli naa
nzaa hana ka nako ye telele,
kono hamulaho a ipulelela, a
li, 'Ha ni sabi Mulimu kamba
ku kuteka mutu, **5** kono kabakala kuli mbelwa yo u swalelezi ku ni toliya, ni ka bona teñi
kuli u atulelwa ka ku luka kuli
a si ke a zwelapili ku to ni katazanga ka likupo za hae ze
sa feli.'" **6** Mulena kihaa li:
"Mu utwe sa bulezi muatuli yo,
niha naa si ka luka! **7** Cwalehe, kuli Mulimu yena ha na ku
atulela ka ku luka baketiwa ba
hae, ba ba mu lilokela musihali ni busihu, hailifo u pilu-telele
ku bona? **8** Na mi bulelela ni
li: U ka pakisa ku ba atulela ka
ku luka. Nihakulicwalo, Mwanaa mutu ha ka taha, kikuli
luli u ka fumana tumelo ya mufuta wo mwa lifasi?"

9 Kono hape a bulela swanisezo ye, ku ba bañwi ba ne ba
isepa ku ba ba ba lukile mi ne
ba nga ba bañwi kuli haki se
siñwi: **10** "Batu ba babeli ne
ba kambamezi kwa tempele ku
yo lapela, yo muñwi ne li Mufalisi mi yo muñwi ne li mutelisi. **11** Mufalisi a yema mi a
kala ku itapelela cwana, a li,
'Mulimu wa ka, na itumela ku
wena kakuli ha ni swani sina
batu ba bañwi kaufela—babukuli, ba ba si ka luka, babuki—kamba mane sina mutelisi
yo. **12** Ni itimanga lico habeli ka sunda; mi ni fa sa bulishumi ku ze ni fumana kaufela.' **13** Kono mutelisi naa
yemezi kwahule mi naa sa lati
nihaiba ku inulela meeto a hae
kwahalimu kono a swalelela ku
inata fa sifuba, a li, 'Mulimu
wa ka, ha ku ni utwele butuku,
na muezalibi.' **14** Na mi bulelela ni li: Yo naa shetumukezi
kwa ndu ya hae a li ya lukile
ku fita wa pili, kakuli mutu kaufela ya ipahamisa u ka kokobezwa, kono ya ikokobeza u ka
pahamiswa."

15 Cwale batu hape ba kala
ku tiseza Jesu limbututu za
bona kuli a li swale, kono balutiwa ba hae ha ba bona
cwalo, ba kala ku ba kalimela.
16 Kono Jesu a bizeza limbututu ku yena, a li: "Ha mu lisele
banana ba banyinyani ba tahe
ku na, mi mu si ke mwa lika ku
ba hanisa. Kakuli Mubuso wa
Mulimu ki wa ba ba swana sina
ba. **17** Ni mi bulelela niti ni
li: Mutu kaufela ya sa amuheli
Mubuso wa Mulimu sina mwanana yo munyinyani, ha na ku
kena mwateñi ni kamuta."

18 Mi mubusi yo muñwi a
mu buza, a li: "Muluti yo munde, ki sifi se ni lukela ku eza
kuli ni yole saanda sa bupilo
bo bu sa feli?" **19** Jesu a li ku

yena: “U ni bizezañi kuli yo mu-
nde? Ha ku na yo munde kwa-
ndaa Mulimu a nosi. **20** Wa
ziba milao ye: ‘U si ke wa
buka; u si ke wa bulaya yo mu-
ñwi; u si ke wa uzwa; u si ke wa
fa bupaki bwa buhata; kuteka
ndataho ni maho.’” **21** Mubu-
si yo kihaa li: “Zeo kaufela ni li
mamezi ku zwa kwa bwanana
bwa ka.” **22** Jesu ha saa utwi-
le cwalo, a li ku yena: “Ku na ni
nto ye ñwi ye sa tondahala ku
wena: U lekise ze u luwile kau-
fela mi u abele mali babotana,
mi u ka ba ni bufumu kwa ma-
halimu, mi u tahe u ni latelele.”
23 Mubusi yo ha utwa cwalo, a
swaba maswe, kakuli naa fumi-
le hahulu.

24 Jesu a mu talima mi a li:
“Ku ka ba taata hahulu ku ba
mali ku kena mwa Mubuso wa
Mulimu! **25** Ku bunolo mane
kuli kamele i kene mwa liito la
ndonga ku fita kuli mutu ya fu-
mile a kene mwa Mubuso wa
Mulimu.” **26** Ba ne ba utwi-
le taba yeo ba li: “Ki mañi luli
ya kona ku piliswa?” **27** Jesu
a li: “Ze sa konahali kwa
batu, ku Mulimu za konahala.”
28 Kono Pitrosi a li: “Ha ku
bone! Lu siile lika za luna ni ku
ku latelela.” **29** A li ku bona:
“Kaniti na mi bulelela ni li: Ha
ku na ya siile ndu, musali, ba-
nyani, bahulwani, bashemi, ka-
mba bana, kabakala Mubuso
wa Mulimu **30** ya ka palelwa
ku fumana zeo ka buñata mwa
nako ya cwale mi mwa linako
ze taha, a fumane bupilo bo bu
sa feli.”

31 Kihaa ngela ba ba lishu-
mi ka ba babeli kwatuko mi a li
ku bona: “Ha mu bone! Lu ka-
mbamela kwa Jerusalema, mi
lika kaufela za Mwanaa mutu
ze ñozwi ka bapolofita li ka ta-
lelezwa. **32** Ka mutala, Mwa-
naa mutu u ka fiwa mwa mazo-
ho a bamacaba mi a shubulwe
ni ku nyefulwa ni ku kwelwa
mati, **33** mi ha se ba mu sha-
pakile, ba ka mu bulaya; kono
fa lizazi la bulaalu u ka zuha.”
34 Nihakulicwalo, ne ba si ka
utwisisa taluso ya se siñwi sa
lika zeo, kakuli ne ba patezwi
manzwi ao, mi ne ba si ka utwi-
sisa se ne si bulelwa.

35 Cwale ha naa sutelela
kwa Jeriko, ne ku na ni mutu
yo muñwi wa sibofu ya naa inzi
kwatuko a nzila, a nzaa kupele-
la. **36** Mutu yo ha utwile bu-
ñata bo ne bu fita, a kala
ku buza ze ne ezahala.
37 Ba mu taluseza, ba li: “Ki
Jesu wa Munazareta ya fita!”
38 Mutu yo ha utwa cwalo, a
huwa, a li: “Jesu, Mwanaa
Davida, ha ku ni utwele butu-
ku!” **39** Mi ba ne ba zamaela
kwapili ba kala ku mu kalime-
la kuli a kuze, kono yena kiho-
na a swalelela ku huwa ka taa-
ta, a li: “Mwanaa Davida, ha ku
ni utwele butuku!” **40** Jesu
kihaa yema kulokulikuñwi, mi
a laela kuli mutu yo a tiswe
ku yena. Mi yo ha saa sutelezi,
Jesu a mu buza, a li: **41** “Kiñi
se u bata kuli ni ku ezeze?” Yo

a li: “Mulena, ha ku tutubuluhise meeto a ka.” **42** Cwale
Jesu a li ku yena: “Tutubuluha; tumelo ya hao i ku folisize.”
43 Mi honafo, meeto a hae a
tutubuluha, mi a kala ku latelela Jesu, a nzaa kanyisa Mulimu. Mi batu kaufela ha ba bona
cwalo, ni bona ba lumbeka Mulimu.

19 Mi Jesu a kena mwa Jeriko mi naa fita mwahalaa muleneñi. **2** Cwale mwateñi ne ku na ni muuna ya
bizwa Zakia, nduna wa batelisi,
mi naa fumile. **3** Cwale Zakia naa bata ku bona kuli Jesu
yo ki mañi, kono naa sa koni
ku mu bona bakeñisa buñata
bwa batu, kakuli ne li yo mu-
kuswani kwa siyemo. **4** Ki-
haa matela kwapili ni ku yo
pahama kwa kota ya sikomora
kuli a kone ku mu bona kakuli
Jesu naa tuha a fita mwa nzi-
la yeo. **5** Cwale Jesu ha fiti-
le fa sibaka seo, a talima kwa-
halimu mi a li ku yena:
“Zakia, pakisa u tuluke, ka-
kuli kacenu ni lukela ku yo ina
mwa ndu ya hao.” **6** Zakia ha
utwa cwalo a pakisa ku tulu-
ka mi a mu amuhela ka tabo
sina muenyi mwa ndu ya hae.
7 Kono ha ba boni cwalo, ka-
ufelaa bona ba kala ku ñuñu-
na, ba li: “U ilo tibelela mwa
ndu ya muuna wa muezalibi.”
8 Kono Zakia a yema mi a li ku
Mulena: “Mulena, bona! ni abe-
la babotana liluwo la ka fahali,
mi sika kaufela se ni amuhile
mutu ka ku mu tameleza buha-
ta, ni mu kutiseza sona ka ku si
minahanya hane.” **9** Jesu ki-
haa li ku yena: “Kacenu pulu-
so i tile mwa ndu ye, kakuli ni
yena yo ki mwanaa Abrahama.
10 Kakuli Mwanaa mutu u tezi
ku to bata ni ku pilisa se ne si
latehile.”

11 Batu ha ne ba sa teeleza
kwa litaba zeo, a ekeza ku ba
bulelela swanisezo, kakuli naa
li bukaufi ni Jerusalema mi ne
ba hupula kuli Mubuso wa Mu-
limu ne u ta bonahala honafo.
12 Kabakaleo a li ku bona:
“Mutu yo muñwi wa lusika lwa
bulena naa tamile musipili wa
ku ya kwa naha ya kwahule
kuli a yo tambula maata a bu-
lena ni ku yo kuta. **13** A biza
batanga ba hae ba ba lishumi
ni ku ba fa limaina* ze lishumi
mi a li ku bona, ‘Mu eze pisini-
si ku fitela ni kuta.’ **14** Kono
ba naha ya habo ne ba mu toi-
le mi ba luma lindumeleti mwa-
mulaho wa hae ku yo li, ‘Ha lu
lati kuli mutu yo a be mulenaa
luna.’

15 “Ha saa kutile, hamulaho
wa ku yo tambula maata a bu-
lena, a biza batanga bao ba naa
file masheleñi a silivera, kuli a
tatube se ba fumani ka ku
eza pisinisi. **16** Wa pili kihaa
itahisa, mi a li, ‘Mulena, maina
ya hao i fumani limaina ze li-
shumi.’ **17** Kihaa li ku yena,

Lu 19:13* Maina ne i bata ku likana ni tuwelo ya mutu ya likweli ze taalu. Ne li sheleñi ya silivera ye ne balwa kuli i likana ni lidrakima ze mwanda.

'U ezize hande, wena mutanga
yo munde! Bakeñisa kuli u bo-
nisize ku sepahala mwa nto ye
nyinyani hahulu, u buse mi-
leneñi ye lishumi.' **18** Cwale
wa bubeli a taha, mi a li, 'Maina
ya hao, Mulena, i pangile limai-
na liketalizoho.' **19** Ni ku yo
a li, 'Ni wena, u buse mileneñi
ye ketalizoho.' **20** Kono kwa
taha yo muñwi, a li, 'Mulena,
maina ya hao ki ye, ye ne ni bu-
lukezi mwa lisila. **21** Wa ziba,
ne ni saba wena kakuli u mutu
ya taata; u nga se ne u si ka bu-
lukisa mi u kutula se ne u si
ka cala.' **22** A li ku yena, 'Ni
ku atula ka ze zwa mwa mulo-
mo wa hao, wena mutanga ya
maswe. Ne u ziba kuli ni mutu
ya taata, ya nga se ne ni si ka
bulukisa ni ku kutula se ne ni
si ka cala, nji cwañi? **23** Kiñi
cwale ha ne u si ka beya ma-
sheleñi a ka a silivera mwa pa-
nga? Mi ha ni kuta, ne ni ka to
a nga ni kekelezo ya ona.'

24 "Kihaa bulelela ba ne ba
yemi bukaufi, a li, 'Ha mu mu
amuhe maina mi mu i fe ya na
ni limaina ze lishumi.'
25 Kono ba li ku yena, 'Mule-
na, yo u na ni limaina ze lishu-
mi!'— **26** Mulena a li, 'Na mi
bulelela ni li: Mutu kaufela ya
na ni, u ka ekelezwa; kono ya si
na, u ka amuhiwa nihaiba sona
sa na ni. **27** Mi ha mu tise lila
za ka ze ne sa lati kuli ni be
mulenaa zona mi mu to li bu-
laela fapilaa ka.'"

28 Cwale Jesu ha saa bule-
zi litaba zeo, a zwelapili mwa
musipili wa hae, wa ku kamba-
mela kwa Jerusalema. **29** Mi
ha saa li bukaufi ni Betifage
ni Betania, fa lilundu le li bi-
zwa Lilundu la Likota za Oli-
ve, a luma ba babeli kwa balu-
tiwa ba hae, **30** a li: "Mu ye
mwa munzi o mu bona fapili,
mi ha se mu keni mwateñi, mu
ka fumana kambongolo ka ka
fungilwe, ka ka si ka pahamwa
kale ki mutu. Mu ka fungulu-
le ni ku ka tisa. **31** Kono hai-
ba mutu a mi buza kuli, 'Kiñi
se mu ka fungululela?' Mu bule-
le cwana mu li: 'Mulena wa ka
tokwa.'" **32** Ba ne ba lumi-
lwe kiha ba funduka mi ba yo
fumana kambongolo sina mwa
naa ba bulelezi. **33** Kono ha
ne ba sweli ku ka fungulula,
bañi ba kona ba ba buza,
ba li: "Kiñi se mu fungululela
kambongolo?" **34** Bona ba li:
"Mulena wa ka tokwa." **35** Mi
ba ka isa ku Jesu, ba yala liapa-
lo za bona za fahalimu fa ka-
mbongolo mi ba pahamisa Jesu
fateñi.

36 Ha naa zamaya, a li fa ka-
mbongolo kao, ba zwelapili ku
yala liapalo za bona za fahali-
mu mwa nzila. **37** Mi a mano
fita feela bukaufi ni nzila ye
shetumuka ku zwa fa Lilundu
la Likota za Olive, buñata kau-
fela bwa balutiwa bwa kala ku
taba ni ku lumbeka Mulimu ka
linzwi le lituna kabakala mi-
sebezi kaufela ye maata ye ne
ba boni, **38** ba li: "U fuyau-
zwi Yena ya taha sina Mulena
ka libizo la Jehova! Kozo kwa

lihalimu, ni kanya ku ya mwa
mahalimu!” **39** Kono ba ba-
ñwi ba Bafalisi ba ne ba li mwa-
halaa buñata ba li ku yena:
“Muluti, kalimela balutiwa ba
hao.” **40** Kono yena a ba ala-
ba, a li: “Na mi bulelela ni li:
Haiba ba kuza ba, macwe a ka
huweleza.”

41 Mi ha saa sutelezi bukau-
fi, a bona muleneñi mi a u lila,
42 a li: “Mwai, kabe mwa liza-
zi le, ne u lemuhile lika ze ta-
hisa kozo—kono cwale li pate-
zwi meeto a hao. **43** Kakuli
mazazi a ka ku tahela fo lila za
hao li ka ku potolosa ka lukwa-
kwa lwa mishengela mi li ka ku
beya mwahali ni ku ku lalela
mwa maneku kaufela, **44** mi
ba ka ku wiseza fafasi ni bana
ba hao ba ba ku wena, mi ha ku
na licwe ku wena le ba ka siya
fahalimwaa le liñwi kakuli ne u
si ka lemuha nako ya ku tatu-
bwa kwa hao.”

45 Kihaa kena mwa tempe-
le mi a kala ku lelekela kwa-
nde ba ne ba lekisa, **46** a li ku
bona: “Ku ñozwi kuli: ‘Mi ndu
ya ka i ka bizwa ndu ya tape-
lo,’ kono mina mu i fetuzi ma-
kundamo a babukuli.”

47 Hape a zwelapili ku yo
luta batu zazi ni zazi mwa te-
mpele. Kono baprisita ba bahu-
lu ni bañoli ba Mulao ni ba ba
kutekeha mwahalaa sicaba ne
ba bata ku mu bulaya, **48** ni-
teñi ne ba si ka fumana nzila
ya ku peta ka yona mulelo wa
bona, kakuli batu kaufela ne ba
kumalela ku mu utwa.

20 Zazi le liñwi Jesu ha naa
luta batu mwa tempele
ni ku shaela taba ye nde, ba-
prisita ba bahulu ni bañoli ba
Mulao ni ba bahulu ba sicaba
ba taha bukaufi, **2** mi ba li ku
yena: “Ha ku lu bulelele maata
e u eza ka ona lika ze, kamba
ya ku file maata ao.” **3** Jesu a
ba alaba, a li: “Ni na, ni ka mi
buza puzo i liñwi, mi mu ni ala-
be: **4** Kana kolobezo ya Joani
ne i zwa kwa lihalimu kamba
kwa batu?” **5** Cwale ba ika-
mbota mwahalaa bona, ba li:
“Ha lu ka li, ‘Ne i zwa kwa liha-
limu,’ yena u ka li, ‘Ki kabaka-
lañi ha ne mu si ka mu lumela?’
6 Kono ha lu ka li, ‘Ne i zwa
kwa batu,’ sicaba kaufela si ka
lu pobaula ka macwe, kakuli si
kozwi kuli Joani ne li mupolo-
fita.” **7** Kiha ba alaba kuli ne
ba sa zibi ko ne i zwa. **8** Jesu
kihaa li ku bona: “Kanti ni na,
ha ni na ku mi bulelela maata
e ni eza ka ona lika ze.”

9 Cwale a kala ku bulelela
batu swanisezo ye: “Mutu
yo muñwi naa cezi simu ya li-
kota za veine mi a siyela bali-
mi simu yeo, kihona a ya kwa
naha ya kwahule, a yo ina kwa-
teñi nako ye telele. **10** Kono
nako ya ku kutula ha i fitile, a
luma mutanga kwa balimi
kuli ba yo mu fa kwa litolwa-
na za mwa simu ya likota za
veine. Kono balimi ba mu ku-
tisa mazoho-zoho, ba mano mu
nata. **11** Kono hape a luma
mutanga u sili. Yo ni yena ba

nata, ba mu shubula, ni ku mu
kutisa mazoho-zoho. **12** Ni-
teñi a luma hape wa bulaalu;
yo ni yena ba holofaza ni ku
mu lelekisa. **13** Muñaa simu
ya likota za veine kihaa li, 'Ni
ka ezañi? Ni ka luma mwana-
ka ya latwa. Mwendi yena ba
ka mu kuteka.' **14** Balimi ha
ba bona mwanaa hae, ba lelisa-
na mwahalaa bona, ba li, 'Esi ki
yena shwana yo; ha lu mu bu-
layeñi kuli saanda ibe sa luna.'
15 Kiha ba mu nepela kwande
a simu ya likota za veine mi ba
mu bulaya. Cwale ki sifi sa ka
eza muñaa simu ya likota za
veine kwa balimi bao? **16** U
ka taha ku to timeza balimi
bao mi u ka fa simu ya likota za
veine ku ba bañwi."

Ha ba utwa cwalo, ba li: "Yeo
ha i konahali!" **17** Kono Jesu
a ba talima mi a li ku bona:
"Cwale i talusañi taba ye ño-
zwi ye, ye li: 'Licwe le ba hani-
le bayahi ki lona le li fetuhile
licwe la butokwa la mwa ko-
kozo'? **18** Mutu kaufela ya ka
wela fa licwe leo u ka lobake-
ha. Haili mutu kaufela ye li ka
wela, li ka mu tubaka."

19 Bañoli ba Mulao ni baprisita ba bahulu kiha ba bata ku mu swala ka yona nako yeo, kono ba saba batu, kakuli ne ba lemuhile kuli naa talusa bona mwa swanisezo yeo. **20** Mi ha se ba mu kelyekile, ba luma matwela ku yo ikeza inge ki ba ba lukile, kuli ba swase Jesu mwa lipulelo za hae ilikuli ba mu fe mwa mazoho a mulonga ni mwa maata a mubusisi. **21** Mi ba mu buza, ba li: "Muluti, lwa ziba kuli u bulela ni ku luta batu ka ku nepahala mi ha u na sishweka, kono u luta nzila ya Mulimu ka ku ya ka niti: **22** Kana ku lukile kuli lu life mutelo ku Sesare kamba kutokwa?" **23** Kono a lemuha mano a bona a bupumi mi a li ku bona: **24** "Ha mu ni bonise dinari.* Siswaniso ni lilumbatina ze fateñi ki za mañi?" Ba li: "Ki za Sesare." **25** A li ku bona: "Hakulicwalohe, mu kutiseze Sesare ze li za Sesare kono mu kutiseze Mulimu ze li za Mulimu." **26** Mi cwale ba palelwa ku mu swasa mwa lipulelo za hae fapilaa batu, kono ka ku komokiswa ki kalabo ya hae, ba kuza feela.

27 Kono ba bañwi ba Basaduki*—bona ba ba li ha ku na zuho ya bafu—ba taha ku yena mi ba mu buza, **28** ba li: "Muluti, Mushe naa lu ñolezi kuli: 'Haiba muhulwanaa mutu a shwa mi a siya musali, kono musali yo naa si ka pepa ni yena mwana, munyanaa mutu u lukela ku nyala musali wa mbelwa yo ni ku tahiseza muhulwanaa hae lusika.' **29** Cwale ne ku na ni bana ba mba ba supile, mi wa pili a nyala musali mi a timela a si na mwana ni yena. **30** Ni wa bubeli **31** ni wa bulaalu a mu

---

Lu 20:24* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28. **27*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

nyala. Mane kwa ba cwalo ku
ba supile kaufelaa bona; ne ba
si ka pepa bana ni yena kono
ba fela ku shwa. **32** Kwa ma-
felelezo, musali ni yena a ti-
mela. **33** Cwale bafu ha ba
ka zuha, musali yo u ka ba wa
mañi? Kakuli kaufelaa bona ba
supile ba kile ba mu nyala."

34 Jesu a li ku bona: "Bana
ba lifasi le baa nyala ni ku nya-
lwa, **35** kono ba ba filwe tu-
kelo ya ku fumana bupilo mwa
lifasi le li taha ni ku zuha
kwa bafu ha ba na ku nyala
kamba ku nyalwa. **36** Mane
ha ba sa kona ku shwa, kakuli
ba swana sina mangeloi, mi ki
bana ba Mulimu kakuli ki bana
ba zuho. **37** Kono haili ka
za kuli ba ba shwile ba ka zuha,
nihaiba Mushe naa patuluzi
cwalo, mwa taba ya sicacani sa
miutwa, ha naa bizize Jehova
kuli 'ki Mulimu wa Abrahama
ni Mulimu wa Isaka ni Mulimu
wa Jakobo.' **38** Hasi Mulimu
wa ba ba shwile, kono ki wa ba
ba pila, kakuli ku yena, kaufe-
laa bona ba pila." **39** Ba ba-
ñwi ba bañoli ba Mulao ba mu
alaba, ba li: "Muluti, u bulezi
hande." **40** Kakuli ne ba si na
bundume hape bwa ku mu buza
puzo ni ye kana.

41 Yena kihaa li ku bona:
"Ba bulela cwañi kuli Kreste
ki mwanaa Davida? **42** Haili-
fo Davida yena ka sibili,
mwa buka ya Lisamu, u li: 'Je-
hova naa ize ku Mulenaa ka:
"Ina kwa lizoho la ka la bu-
lyo **43** ku fitela ni beya lila za
hao sina sipula fo a hata mahu-
tu a hao."' **44** Davida hakuli-
cwalo u mu biza kuli 'Mulena';
cwale u ba cwañi mwanaa hae
hape?"

45 Jesu kihaa li kwa balutiwa ba hae, batu kaufela ba nze ba teeleza: **46** "Mu tokomele bañoli ba Mulao ba ba lakaza ku zamaya-zamaya mwa mikanjo mi ba lata ku lumeliswa ka likute mwa misika ni ku ina mwa lipula za kwapili mwa masinagoge ni mwa libaka ze kutekeha hahulu kwa milalelo **47** mi ba miza mandu a limbelwa ni ku lapela litapelo ze telele kuli ba bonwe ki batu. Bao ba ka fiwa katulo ye buima luli."

21 Cwale Jesu ha naa sweli ku talima a bona bafumi ba ba beya limpo mwa libulukelo za mali. **2** Mi a bona mbelwa ya shebile ha beya mwateñi tusheleñi to tubeli twa muwayawaya* twa teko ye nyinyani hahulu, **3** mi a li: "Ni mi bulelela niti ni li: Mbelwa yo, niha shebile, u beile hahulu mwa sibulukelo ku fita batu kaufela. **4** Kakuli limpo ze ba beile ba kaufela li zwa ku za ñambekelo ya bona, kono musali yo yena, mwa kutokwa kwa hae, u beile sa naa ka pila ka sona kaufela."

5 Hasamulaho, batu ba bañwi ha ne ba sweli ku bulela za tempele, za mo ne i kabiselizwe

---

Lu 21:2* Toloko ya linzwi ka linzwi, "ma-*lepta* a mabeli." Ma-*lepta* a mabeli ne li tuwelo ya naa fiwa mutu ya belekile mizuzu ye lishumi cwalo.

ka macwe a mande ni ka lika
ze neezwi ku Mulimu, **6** Jesu
a li: "Haili ze mu bona ze, maza-
zi a ka taha e ku si ke kwa siya-
la licwe fahalimwaa le liñwi fa
sibaka se, li si ka wisezwa fafa-
si." **7** Kiha ba mu buza, ba li:
"Muluti, lika zeo li ka ezahala
lili, mi ki sifi sisupo se si ka lu
bonisa kuli lika zeo li tamehile
ku ezahala?" **8** A li: "Mu to-
komele kuli mu si ke mwa ye-
mbululwa, kakuli ba bañata ba
ka taha ka libizo la ka, ba li,
'Ki na Kreste,' ni kuli, 'Nako
ye tomilwe i sutelezi.' Mu si
ke mwa ba latelela. **9** Mi ha
mu ka utwa lindwa ni mifilifili,
mu si ke mwa saba. Kakuli zeo
li lukela ku ezahala pili, kono
mafelelezo ha na ku taha hona-
fo."

10 Kihaa li ku bona: "Sicaba
si ka lwanisa sicaba se siñwi,
ni mubuso u lwanise mubuso o
muñwi, **11** mi ku ka ba ni li-
zikinyeho ze tuna za lifasi ni
matuku a yambukela ni mata-
la mwa sibaka se siñwi ku ya
ku se siñwi, mi ku ka bonaha-
la lika ze sabisa ni lisupo ze
tuna mwa lihalimu.

12 "Kono zeo kaufela li
si ka ezahala kale, batu ba ka
mi swala ni ku mi nyandisa, ni
ku mi isa mwa masinagoge ni
mwa litolongo. Mu ka iswa fa-
pilaa malena ni babusisi kaba-
kala libizo la ka. **13** Yeo ku
mina i ka ba kolo ya ku paka.
14 Hakulicwalo mu ikatulele
mwa lipilu za mina kuli mu si
ke mwa itukiseleza cimo mwa
ku ikalabelela, **15** kakuli ni
ka mi fa manzwi ni butali ze
ba si ke ba kona ku lwanisa ka-
mba ku kananisa bahanyezi ba
mina, kaufelaa bona hamoho.
16 Hape mu ka betekwa mane
ki bashemi, bahulwani, banya-
ni, bahabo mina, ni balikani,
mi ba ka bulaya ba bañwi ku
mina, **17** mi mu ka toiwa ki
batu kaufela kabakala libizo la
ka. **18** Niteñi, ha ku na nihai-
ba mulili u li muñwi o ka sinye-
ha kwa litoho za mina. **19** Mu
ka pilisa mioyo ya mina ka ku
itiisa kwa mina.

20 "Hape, ha mu ka bona Je-
rusalema u potolohilwe ki li-
mpi ze bandamezi, mu zibe kuli
ku sinyeha kwa hae ku fakau-
fi. **21** Mi ba ba li mwa Judea
ba kale ku sabela kwa malu-
ndu, ba ba li mwa Jerusalema
ba zwe mwateñi, mi ba ba li
mwa mahae ba si ke ba kena
mwa Jerusalema, **22** kakuli
ao ki mazazi a ku fitisa katulo
ye lukile kuli ze ñozwi kaufe-
la li talelezwe. **23** Bumai bu
ka ba kwa basali ba ba itwezi
ni ba ba anyisa mwa mazazi ao!
Kakuli naha i ka welwa ki ma-
nyando a matuna mi buhali bu
ka tulukela sicaba se, **24** mi
si ka wa ka mukwale ni ku iswa
mwa butanga mwa macaba ka-
ufela, mi Jerusalema u ka hati-
kelwa ki macaba ku fitela lina-
ko ze tomilwe za macaba li fela.

25 "Hape, ku ka ba ni lisupo
fa lizazi, kweli, ni linaleli, mi

fa lifasi macaba a ka kalelwa
a sa zibi kwa ku ya kabaka-
la ku luma kwa liwate ni ku
bifa kwa lona, **26** batu ba nze
ba weleliswa ki ku saba ni ku li-
belela lika ze taha mwa lifasi,
kakuli maata a kwa mahalimu
a ka zikinyeha. **27** Mi cwale
ba ka bona Mwanaa mutu ha
taha mwa lilu ka maata ni ka
kanya ye tuna. **28** Kono lika
zeo ha li kala ku ezahala, mu
inuke ni ku nangusa litoho za
mina kakuli puluso ya mina i
sweli ya sutelela."

29 Kihaa ba bulelela swani-
sezo ye, a li: "Mu lemuhe kota
ya feiga ni likota ze ñwi kau-
fela. **30** Ha mu li bona li sho-
shela matali, kipeto mwa ziba
kuli mbumbi* cwale i fakaufi.
31 Kamukwaoswana, ni mina,
ha mu bona lika zeo li ezaha-
la, mu zibe kuli Mubuso wa Mu-
limu u fakaufi. **32** Kaniti na
mi bulelela ni li: Lusika lo ha lu
na ku fela, ku fitela lika kaufe-
la li ezahala. **33** Lihalimu ni
lifasi li ka fela, kono manzwi a
ka ona haa na ku fela.

34 "Kono mu tokomele kuli
lipilu za mina li si ke za imezwa
ki ku ca maswe, ku nwa ma-
swe, ni lipilaelo za bupilo, mi
lizazi leo li mi patise **35** sina
sikwela. Kakuli li ka tela batu
kaufela ba ba yahile mwa lifasi.
36 Hakulicwalohe, mu zwele-
pili ku tona, mu nze mu fitisa
likupo ku Mulimu ka nako ka-
ufela kuli mu kone ku banduka
kwa lika zeo kaufela ze tamehi-
le ku ezahala ni ku yema fapi-
laa Mwanaa mutu."

37 Cwale Jesu naa lutanga
batu mwa tempele musihali,
kono busihu naa zwanga ni ku
yo ina fa lilundu le li bizwa Li-
lundu la Likota za Olive.
38 Mi batu kaufela ne ba pake-
langa ku taha ku yena kwa te-
mpele ku to mu utwa.

22 Cwale Mukiti wa Li-
nkwa ze si ka ya Mume-
la, o twi ki Paseka, ne u
atumela. **2** Hape baprisita ba
bahulu ni bañoli ba Mulao
ne ba bata nzila ye nde ya ku
bulaya ka yona Jesu, kono ne
ba saba batu. **3** Satani kihaa
kena ku Judasi, ya bizwa Isika-
riota, yo muñwi wa ba ba lishu-
mi ka ba babeli, **4** mi Judasi
a ya kwa baprisita ba bahulu
ni manduna ba tempele ku yo
ambola ni bona mwa ku mu be-
tekela ku bona. **5** Ba taba ha-
hulu mi ba lumelelana ku mu
fa masheleñi a silivera. **6** Ju-
dasi kihaa lumela, mi a kala ku
bata kolo ye nde ya ku mu be-
teka ku bona, buñata bu li siyo.

7 Cwale lizazi la linkwa ze si
ka ya mumela la fita, lona le
ku lukelwa ku fiwa sitabelo sa
Paseka, **8** mi Jesu a luma Pi-
trosi ni Joani, a li: "Ha mu ye
mu yo lu lukiseza Paseka kuli
lu ce." **9** Ba li ku yena: "Ki
kai ko u bata kuli lu yo i lu-
kiseza?" **10** A li ku bona: "Ha
mu bone! Ha mu kena mwa mu-

Lu 21:30* Kwa naha ya Palestine, likota li pukumanga mwa mbumbi.

leneñi, mu ka katanyezwa ki
mutu ya lwezi nkwana ya mezi.
Mu mu latelele mwa ndu mwa
ka yo kena. **11** Mi mu luke-
la ku bulelela muñaa ndu yeo
kuli, 'Muluti u li ku wena: "U
kai muzuzu wa baenyi mo ni
kona ku cela Paseka ni baluti-
wa ba ka?"' **12** Mi mutu yo u
ka mi bonisa muzuzu o mutuna
wa kwahalimu mo ku na ni ze
tokwahala kaufela. Mu lukise
Paseka mwateñi." **13** Baluti-
wa kiha ba ya mi ba yo fumana
lika kaufela sina mwa naa ba
bulelezi, mi ba lukisa Paseka.

14 Hasamulaho, nako ha i fi-
tile, Jesu a ina kwa tafule, mi
baapositola ne ba li ni yena.
15 Mi a li ku bona: "Ni laka-
lize hahulu ku ca Paseka ye
ni mina ni si ka nyanda kale,
16 kakuli na mi bulelela ni li:
Ha ni sa tola ni i ca hape ku
fitela i talelezwa mwa Mubuso
wa Mulimu." **17** Mi ha amu-
hezi komoki, a fitisa buitume-
lo, mi a li: "Mu nge komoki ye,
mi mu tambekane yo muñwi
ni yo muñwi mwahalaa mina,
18 kakuli na mi bulelela ni li:
Ku zwa cwale, ha ni sa tola
hape ni nwa se si beiwa ki kota
ya veine ku fitela Mubuso wa
Mulimu u taha."

19 Hape a nga sinkwa, a fiti-
sa buitumelo, a si komauna, mi
a ba fa sona, a li: "Sinkwa se,
si yemela mubili wa ka, o na ni
ku fiwa bakeñisa mina. Mu eza-
nge cwalo kuli mu ni hupule."
20 Hape a eza nto ye swana
kwa komoki ha se ba cile mula-
lelo, a li: "Komoki ye, i yemela
tumelelano ye nca ye ezwa ka
mali a ka, aa na ni ku sululelwa mina.

21 "Kono ha mu bone! lizoho
la ya ni beteka li kwa tafule ni
na. **22** Mwanaa mutu waa ya
ku likana ni mo ku bulelezwi
cimo; kono u na ni bumai mutu
yo Mwanaa mutu a betekwa
ka yena!" **23** Kiha ba kala ku
buisana mwahalaa bona kuli ki
mañi luli ku bona ya naa tuha
a eza cwalo.

24 Kono hape kwa zuha kañi
mwahalaa bona ya kuli ki mañi
ya naa ngiwa ku ba yo mutu-
na ku bona. **25** Kono a li ku
bona: "Malena ba macaba ba
a hatelela, mi ba ba a zamai-
sa ba bizwa Batusi ba Sicaba.
26 Kono mina ha mu lukeli
ku ba cwalo. Kono yo mutu-
na mwahalaa mina a be sina
yo munyinyani ku feleleza, mi
ya etelela a be sina sikombwa.
27 Kakuli yo mutuna ki ufi, ya
inzi kwa tafule kamba ya swe-
li ku mu kombwekela? Kikuli
hasi ya inzi kwa tafule? Kono
na, ni mwahalaa mina sina ya
mi kombwekela.

28 "Nihakulicwalo, mina ki
mina ba ba tiiselize ni na mwa
litiko za ka, **29** mi ni eza tu-
melelano ni mina, sina Ndate
ha ezize tumelelano ni na, ya
Mubuso, **30** kuli ite mu ce ni
ku nwa kwa tafule ya ka mwa
Mubuso wa ka ni ku ina fa ma-
bona kuli mu atule masika a
Isilaele a lishumi ka a mabeli.

31 "Simoni, Simoni, bona!
Satani u kupile kuli mu fiwe ku
yena kuli a mi uluse sina bu-
loto. **32** Kono ni ku lapelezi
kuli tumelo ya hao i si ke ya
fela, mi wena, u sa kuta feela,
u tiise banabahenu." **33** Si-
moni kihaa li ku yena: "Mu-
lena, ni itukiselize ku kena ni
wena mwa tolongo, ni ku shwa
ni wena." **34** Kono Jesu a li:
"Na ku bulelela, Pitrosi, muko-
mbwe ha u na ku lila kacenu u
si ka ni latula kale halaalu kuli
ha u ni zibi."
35 Hape a li ku bona: "Ha ne
ni mi lumile mu si na likwa-
ma ni mikotana ya mifaho ni
makatulo, kikuli ne mu izo to-
kwa se siñwi?" Ba li: "Batili!"
36 Kihaa li ku bona: "Kono
cwale ya na ni sikwama a si
shimbe, ni ya na ni mukotana
wa mufaho a eze cwalo ni yena,
mi yena ya si na mukwale a le-
kise siapalo sa hae sa fahali-
mu mi a itekele ona. **37** Ka-
kuli na mi bulelela ni li, taba
ye ñozwi ye, i swanezi ku tale-
lezwa ku na, yona ye li, 'Mi u
balezwi kwa lisinyi.' Kakuli ze
ñozwi ka za ka li sweli za tale-
lezwa." **38** Kiha ba li: "Mule-
na, ha ku bone! ki ye mikwa-
le ye mibeli." A li ku bona: "I
likani."
39 Ha zwela kwande, a ya
kwa Lilundu la Likota za Olive
sina mwa naa ezezanga, mi ba-
lutiwa ni bona ba mu latelela.
40 Ha fitile kwa sibaka seo, a
li ku bona: "Mu zwelepili ku la-
pela kuli mu si ke mwa kena
mwa muliko." **41** Mi yena a
ba siya sibaka se si bato lika-
na ni buhule bwa licwe ha li
poswa, mi a kubama a kala ku
lapela, **42** a li: "Ndate, hai-
ba u lata, zwisa komoki*
ye, ku na. Niteñi, ku si ke kwa
ezwa tato ya ka kono ku ezwe
tato ya hao." **43** Mi lingeloi
la to bonahala ku yena ku zwa
kwa lihalimu mi la mu tiisa.
44 Kono Jesu a ziyeleha, mi a
zwelapili ku lapela ka taata,
mi mifufuzo ya hae ya ba sina
mali a lotela fafasi. **45** Ha fe-
lize ku lapela, a ya kwa balu-
tiwa mi a ba fumana ba lobe-
zi kabakala maswabi, **46** mi a
li ku bona: "Kiñi ha mu lobezi?
Ha mu zuhe mi mu zwelepili ku
lapela kuli mu si ke mwa kena
mwa muliko."
47 Jesu ha naa sa bulela
cwalo, ha mu bone! kwa taha
buñata, mi muuna ya bizwa Ju-
dasi, yo muñwi wa ba ba lishu-
mi ka ba babeli, naa ba etele-
zi, mi a sutelela ku Jesu, a mu
tubeta. **48** Kono Jesu a li ku
yena: "Judasi, kikuli u bete-
ka Mwanaa mutu ka ku mu tu-
beta?" **49** Cwale ba ne ba li
ni yena ha ba bona ze ne tuha
li ezahala, ba li: "Mulena, ki-
kuli lu ba leme ka mukwale?"
50 Yo muñwi wa bona mane a
lema mutangaa muprisita ya
pahami mi a wencula zebe ya
hae ya kwa bulyo. **51** Kono
Jesu a alaba, a li: "Ku likani."

Lu 22:42* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 26:39.

Mi a swala zebe ya mutu yo ni
ku mu folisa. **52** Cwale Jesu
kihaa bulelela baprisita ba ba-
hulu ni manduna ba tempele ni
ba bahulu ba sicaba ba ne ba
tile ku to mu swala, a li: "Kiku-
li mu tile ni mikwale ni mila-
mu inge ba ba tilo tama lisho-
li? **53** Ha ne ni banga ni mina
mwa tempele zazi ni zazi, ne
mu si ka beya lizoho la mina
ku na. Kono ye ki yona nako ya
mina ni maata a lififi."

54 Kiha ba mu tama, ba ya
ni yena, mi ba mu isa mwa ndu
ya muprisita ya pahami; kono
Pitrosi naa latelela a li kwa-
hule. **55** Ha ba tumbula mulilo
fahalaa patelo ye mwahalaa
mandu ni ku ina hamoho, Pi-
trosi naa inzi mwahalaa bona.
56 Kono yo muñwi wa batanga
ba basizana a mu bona a inzi fa
liseli la mulilo mi a mu talimi-
sisa, a li: "Mutu yo ni yena naa
li ni Jesu." **57** Kono Pitrosi a
latula, a li: "Musali tuwe, ha
ni mu zibi." **58** Mi hamulaho-
nyana, mutu yo muñwi ha mu
bona, a li: "Ni wena u yo mu-
ñwi wa bona." Kono Pitrosi a
li: "Muuna tuwe, haki na."
59 Mi ha se ku fitile nako ye
bato likana hora, mutu yo mu-
ñwi a kala ku pihelela ka taa-
ta, a li: "Kaniti luli muuna yo
ni yena naa li ni Jesu, kakuli
mane ki Mugalilea!" **60** Kono
Pitrosi a li: "Muuna, ha ni zibi
se u bulela." Mi honafo, ha naa
sa bulela cwalo, mukombwe wa
lila. **61** Mi Mulena a itemuna
ni ku talima Pitrosi, mi Pitrosi
a hupula manzwi a naa mu bu-
lelezi Mulena, ha naa ize: "Mu-
kombwe u si ka lila kale kace-
nu, u ka be u ni latuzi halaalu."
62 Mi a zwela kwande, a yo lila
maswe.

63 Cwale baana ba ne ba
sweli Jesu ba kala ku mu sheu-
nuna, ba mu nata, **64** mi ha
se ba mu apesize lisila fa mee-
to, ne ba mu buza, ba li: "Po-
lofita! Ki mañi ya ku natile?"
65 Mi ba zwelapili ku bulela li-
taba ze ñwi ze ñata za ku mu
nyefula.

66 Ha bu sile, kopano ya
ba bahulu ba sicaba, baprisi-
ta ba bahulu ni bañoli ba Mu-
lao, ba kopana hamoho, mi ba
mu isa mwa muyaho wa bona
wa Sanhedrini, ba li: **67** "Hai-
ba ki wena Kreste, lu bulele-
le." Kono Jesu a li ku bona: "Ni
ha ne ni ka mi bulelela, ne mu
si ke mwa lumela ni hanyinya-
ni. **68** Hape ni ha ne ni ka mi
buza, ne mu si ke mwa alaba.
69 Kono ku zwa cwale, Mwa-
naa mutu u ka ina kwa lizo-
ho la bulyo le li maata la Muli-
mu." **70** Cwale kaufelaa bona
ba mu buza, ba li: "Hakulicwalo
ki wena Mwanaa Mulimu nji?"
A li ku bona: "Mu bulezi, ki na."
71 Ba li: "Lu sa tokwelañi li-
paki hape? Kakuli lu ikutwezi
mwa mulomo wa hae."

23 Cwale buñata bo kaufe-
la bwa yema, mi bwa mu
isa ku Pilato. **2** Kiha ba kala
ku mu tama litaba, ba li: "Lu
fumani mutu yo a nzaa kelusa
sicaba sa luna, u hanisa batu

ku lifa mitelo ku Sesare, ni ku
ipulela kuli ki yena Kreste mu-
lena." **3** Cwale Pilato a mu
buza, a li: "Kana ki wena Mule-
na wa Majuda?" Jesu a mu ala-
ba, a li: "U bulezi wena muñi."
4 Pilato kihaa li kwa baprisi-
ta ba bahulu ni kwa buñata:
"Ha ni fumani mulatu ku mutu
yo." **5** Kono ba pihelela, ba li:
"Mutu yo u tisa mifilifili mwa
sicaba ka ku luta batu mwa Ju-
dea kaufela, ku kalela kwa Ga-
lilea mane ku to fita ni kwa-
nu." **6** Pilato ha utwa cwalo,
a buza kuli a zibe haiba Jesu ne
li Mugalilea. **7** Cwale Pilato
ha saa zibile kuli Jesu naa zwa
mwa sibaka se si mwa maata a
Heroda, a mu lumela ku Hero-
da, ili yo ni yena naa li mwa Je-
rusalema mwa mazazi ao.

8 Heroda ha bona Jesu, a
taba hahulu, kakuli naa kalile
kale ku bata ku mu bona bake-
ñisa kuli naa utwile ze ñata ka
za hae, mi naa sepile kuli u ka
mu bona a eza makazo ye ñwi.
9 Cwale a kala ku mu buzaka
lipuzo ka nako ye telele, kono
Jesu a tokwa ku mu alaba se si-
ñwi. **10** Kono baprisita ba ba-
hulu ni bañoli ba Mulao ne ba
nze ba yema ni ku mu tama li-
taba ka mabifi. **11** Cwale He-
roda, hamoho ni balibeleli ba
hae ba masole, a mu shubula,
mi a mu sheununa ka ku mu
apesa siapalo se si benya ni ku
mu kutiseza ku Pilato. **12** Mi
Heroda ni Pilato ba fetuha ba-
likani ku zwa ona lizazi leo, ka-
nti pili ne ba toyani.

13 Pilato cwale a kopanya
baprisita ba bahulu ni babusi
ni sicaba **14** mi a li ku bona:
"Mu ni tiselize mutu yo kuli
kuti u shamiliketa petuhelo
mwa sicaba. Cwale ha mu bone!
ni mu buzize fapilaa mina kono
ha ni si ka fumana mulatu mwa
lika ze mu mu tama ka zona.
15 Mane, ni yena Heroda ha si
ka fumana mulatu ku yena, ka-
kuli u mu kutiselize ku luna,
mi ha mu bone! ha ku na sa
ezize mutu yo sa lukelwa ku
bulaelwa. **16** Hakulicwalo ni
ka mu ota ni ku mu lukulu-
la." **17*** —— **18** Kono buña-
ta kaufela bwa kalumuka, bwa
li: "U bulaye yo, kono u lu luku-
lulele Barabasi!" **19** (Baraba-
si naa kalamelelizwe mwa to-
longo ka mulatu wa petuhelo
ye ne ezahezi mwa muleneñi ni
ka mulatu wa bubulai.) **20** Pi-
lato hape a bulela ku bona ka-
kuli naa bata ku lukulula Jesu.
21 Kiha ba kala ku huwaela,
ba li: "Mu kokotele! U mu ko-
kotele!" **22** A li ku bona lwa
bulaalu: "Libaka ki lifi, ki bu-
maswe mañi bwa ezize mutu
yo? Ha ni si ka fumana ku yena
mulatu wa lukelwa ku bulae-
lwa; hakulicwalo ni ka mu ota
ni ku mu lukulula." **23** Kiha
ba pihelela, ka manzwi a ma-
tuna, ku kupa kuli a kokote-
lwe, mi manzwi a bona a kala
ku koma Pilato. **24** Pilato ki-
haa atula ku likana ni mo ne ba

Lu 23:17* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 23:14.

tokwela: **25** A lukulula mutu
yo ya naa kalamelelizwe mwa
tolongo ka mulatu wa ku sha-
ngumuna petuhelo mwa sica-
ba ni wa bubulai, yena ye ne
ba kupa kuli a lukululwe, mi a
ba fa Jesu kuli ba mu eze mo
ne ba latela.

26 Cwale ha ne ba mu isa, ba
swala Simoni, ya simuluha kwa
Sirene, ya naa zwa mwa masi-
mu, mi ba mu lwalisa kota ya
linyando mwamulaho wa Jesu.
27 Hape ne ku na ni buñata bo
butuna bwa batu ba ne ba mu
latelela, hamohocwalo ni basali
ba ne ba sweli ku inata fa lifu-
ba kabakala maswabi ni ku mu
lila. **28** Jesu a fetuhela kwa
basali bao, mi a li: "Basali ba
Jerusalema, mu tuhele ku ni
lila. Kono mu itile ili mina ni
ku lila bana ba mina **29** ka-
kuli ha mu bone! mazazi a taha
muta batu ba ka li, 'Tabo ki ya
basali ba baumba, ni limba ze
ne si ka pepa, ni mazwele a naa
si ka anyisa!' **30** Cwale ba ka
kala ku bulelela malundu, ba
li, 'Ha mu lu wele!' mi ba ka li
kwa mazulu, 'Mu lu kwahele!'
31 Haiba ba eza cwalo kota ha
i li ye mezi, ku ka ba cwañi ha
se i omile?"

32 Cwale batu ba bañwi ba
babeli, ba baezalibi, ni bona ne
ba iswa kwa ku yo bulaiwa ni
yena. **33** Mi ha ba fitile kwa
sibaka se si bizwa Katende-
le, ba mu kokotela hamoho ni
baezalibi bao, yo muñwi ku la
hae la bulyo ni yo muñwi ku
la hae la nzohoto. **34** [[Kono
Jesu naa li: "Ndate, u ba swa-
lele, kakuli ha ba zibi seo ba
si eza."]] Hape ba posa loto,*
kuli ba ikabele liapalo za hae.
35 Mi batu ba yema, ba talima.
Kono babusi ne ba mu sheunu-
na, ba li: "U pilisize ba bañwi;
ha ipilise he, haiba ki Kreste
wa Mulimu, Muketiwa wa hae."
36 Nihaiba masole ba mu sheu-
nuna, ba mu sutelela ni ku mu
fa waine ye wawata **37** mi ba
li: "Haiba u Mulena wa Maju-
da, ipilise." **38** Hape ne ku na
ni manzwi a naa ñozwi fahali-
mwaa hae, aa li: "Yo ki Mulena
wa Majuda."

39 Kono yo muñwi wa bae-
zalibi ba ne ba pahekilwe fo a
kala ku mu nyefula, a li: "Kana
hasi wena Kreste? Ha ku ipili-
se mi u lu pilise ni luna."
40 Kono muezalibi yo muñwi a
mu kalimela, a li: "Kikuli ha u
sabi Mulimu ni hanyinyani, ha
se u amuhezi katulo i liñwi ni
yo? **41** Mi luna, kwa lu swa-
nela luli, kakuli lu amuhela ka
ku tala se si lu lukela ku lika-
na ni ze lu ezize; kono haili yo
yena ha ku na bumaswe bwa
ezize." **42** Kihona a li: "Jesu,
u ni hupule ha u ka kena mwa
Mubuso wa hao." **43** Mi Jesu
a li ku yena: "Kaniti na ku bu-
lelela kacenu, u ka ba ni na
mwa Paradaisi."

44 Cwale, ne se li hora ya
bu 6,* mi lififi la apesa lifasi

Lu 23:34* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:35. **44*** Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

kaufela ku isa ka hora ya bu 9*
45 kakuli lizazi ne li fifalile; mi
lisila* la mwa sibaka se si ke-
nile sa tempele la pazuha fa-
hali. **46** Mi Jesu a huwa ka li-
nzwi le lituna, a li: "Ndate, ni
beya moya wa ka mwa mazo-
ho a hao." A mano bulela cwa-
lo, a felelwa ki moya. **47** Mu-
zamaisi wa masole ha boni ze
ezahezi, a kala ku kanyisa Mu-
limu, a li: "Kaniti luli, mutu yo
naa li ya lukile." **48** Mi buña-
ta kaufela bo ne bu tilo kubu-
kana hamoho mwa sibaka seo
ku to buha, ha bu boni ze eza-
hezi, bwa kala ku kuta, bu nze
bu inata fa lifuba. **49** Hape
ba ne ba mu ziba kaufela ne ba
yemezi kwahule. Mi basali ba
ne ba mu latelezi ku zwa kwa
Galilea ni bona ne ba yemi fo
mi ba iponela lika zeo.

50 Mi ha mu bone! ne ku na
ni muuna ya bizwa Josefa, yo
muñwi wa ba kuta ya Sanhe-
drini, ya naa li mutu yo munde
ni ya lukile. **51** Muuna yo naa
si ka yemela mulelo ni muha-
to wa bona. Naa zwa kwa Ari-
matea, muleneñi wa ba Judea,
mi naa libelela Mubuso wa Mu-
limu. **52** Muuna yo a ya ku
Pilato mi a yo kupa situpu sa
Jesu. **53** Mi a si pahulula ni
ku si putela mwa lisila la line
ye nde, mi a si buluka mwa li-
bita la ku cakula mwa licwe,
mo ne ku si ka bulukwa kale
mutu. **54** Cwale ne li lizazi la
Buitukiso,* mi liseli la manzi-
bwana la ku kala kwa Sabata
ne li atumela. **55** Kono basa-
li ba ne ba tile ni yena ku zwa
kwa Galilea ni bona ba latele-
la mi ba yo bona libita ni ku
bona mo si bulukelwa situpu sa
hae, **56** mi ba kuta ku yo lu-
kisa milyani ye nunka hande ni
mafula a sende. Kono ba pumu-
la la Sabata ka ku ya ka mulao.

24 Kono fa lizazi la pili*
mwa sunda, ba pakele-
la kwa libita isali kakusasana-
sasana, ba lwezi milyani ye nu-
nka hande ye ne ba lukisize.
2 Kono ba yo fumana licwe li
pikuluselizwe kwatuko a libi-
ta, **3** mi ha ba keni mwahali,
ha ba si ka fumana situpu sa
Mulena Jesu. **4** Ha ne ba sa
ziyelehile ka taba yeo, kwa to
yema baana ba babeli kwatuko
ni bona, ba ba apezi liapalo ze
benya. **5** Basali ba saba mi ba
inamiseza lipata za bona fafa-
si, mi baana bao kiha ba li ku
bona: "Ya pila, mu mu batelañi
ku ba ba shwile? **6** [[Haa yo
mo, kono u zusizwe kwa bafu.]]
Mu hupule mwa naa mi bule-
lezi a sa li kwa Galilea, **7** ha
naa ize Mwanaa mutu u luke-
la ku fiwa mwa mazoho a batu
ba baezalibi mi a kokotelwe ni
ku zuha fa lizazi la bulaalu."
8 Kiha se ba hupula manzwi a
Jesu, **9** mi ba menuha kwa li-

Lu 23:44* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 3 cwalo. **45*** Leo ki lisila le ne li aluhanya Sibaka se si Kenile Hahulu ni Sibaka se si Kenile.

Lu 23:54* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:62. **24:1*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 28:1.

bita ni ku yo biha litaba zeo kaufela ku ba ba lishumi ka a li muñwi ni ku ba bañwi kaufela. **10** Basali bao ne li bo Maria Magdalena, Joana, ni Maria mahe Jakobo. Hape basali ba bañwi kaufela ba ne ba li ni bona ne ba bulelela baapositola litaba zeo. **11** Kono zeo za utwahala ku ba litaba za mbwashula ku bona, mi ne ba si ka kolwa basali bao.

12 [[Kono Pitrosi a nanuha mi a matela kwa libita, mi ha nangela mwateñi, a bona feela masila a nosi. Kihaa ya, a komokisizwe ki ze ezahezi.]]

13 Kono ha mu bone! ka lona lizazi leo, ba babeli ku bona ne ba li mwa musipili wa ku ya kwa munzi o bizwa Emausi, o fumaneha ibata iba limaili ze supile ku zwa mwa Jerusalema, **14** mi ne ba ambolisana ka za lika zeo kaufela ze ne ezahezi.

15 Cwale ha ne ba sweli ku ambola ni ku buisana cwalo, Jesu a atumela ni ku kala ku zamaya ni bona, **16** kono meeto a bona naa tibezwi ku mu ziba. **17** A li ku bona: "Ki lifi litaba ze ze mu sweli ku ambolisana mu nze mu zamaya?" Mi ba yema sikakunka, lipata za bona li nze li swabile. **18** Yo muñwi ku bona ya bizwa Kleopa a mu alaba, a li: "Kikuli u muzwahule ya pila a nosi mwa Jerusalema mi ha u zibi lika ze ezahezi mwateñi mazazi a?" **19** Kihaa li ku bona: "Lika lifi?" Ba li ku yena: "Za Jesu wa Munazareta, ya naa bile mupolofita ya maata ka misebezi ni ka manzwi fapilaa Mulimu ni fapilaa batu kaufela, **20** ni mo ne ba mu fezi baprisita ba luna ba bahulu ni babusi ba luna kuli a atulelwe lifu ni ku mu kokotela. **21** Kono ne lu sepile kuli yena mutu yo ki yena ya naa swanela ku pilisa Isilaele; mi kwandaa zeo kaufela, le, se li lona lizazi la bulaalu ku zwa fo ku ezahalela zeo. **22** Hape basali ba bañwi ba ba zwile ku luna ni bona ba lu komokisize, kakuli ne ba pakelezi kwa libita **23** kono ne ba si ka fumana situpu sa hae, mi ba kuta ba nze ba li hape ba iponezi pono ya mangeloi, a naa ize Jesu waa pila. **24** Ku zwa fo, ba bañwi ba ku luna ne ba ile kwa libita, mi ba yo fumana honacwalo, sina mo ne ba bulelezi basali, kono yena ha ba si ka mu bona."

25 Jesu kihaa li ku bona: "Mina ba ba si na kutwisiso ni ba lipilu ze liyeha ku lumela lika kamukana ze ne ba bulezi bapolofita! **26** Kana ne si swanelo kuli Kreste a nyandiswe cwalo ni ku kena mwa kanya ya hae?" **27** Mi a ba taluseza lika ze ne supa ku yena mwa Mañolo kaufela, ku kala ka Mushe ni Bapolofita kaufela.

28 Kwa nalulelule ba fita bukaufi ni munzi mo ne ba ya, mi yena a eza inge ya naa bata ku fitelela. **29** Kono ba mu tundamena kuli a ine ni bona, ba li: "Ha ku ine ni luna kakuli se

li manzibwana mi lizazi li tuha
li likela." Kihaa kena ku yo ina
ni bona. **30** Mi ha naa inzi ni
bona kwa tafule ya lico, a nga
sinkwa, a fitisa buitumelo, a si
komauna, mi a kala ku ba fa.
31 Honafo ba yauka fa meeto,
mi ba lemuha kuli ki yena, mi
ba tokwa ku bona mwa keni.
32 Mi ba bulelelana, ba li: "Ki-
kuli lipilu za luna ne li sa tuki
ha naa bulela ni luna mwa nzi-
la, a nzaa lu tamululela Ma-
ñolo ka ku tala?" **33** Mi ka
yona nako yeo, ba nanuha ni
ku kutela kwa Jerusalema, mi
ba yo fumana ba ba lishumi ka
a li muñwi ni ba ne ba kopani
hamoho ni bona, **34** mi ba li:
"Ki niti luli Mulena u zusizwe
kwa bafu, mi naa bonahezi ku
Simoni!" **35** Kiha ba kandeka
ze ne ezahezi mwa nzila ni mo
ne ba mu zibezi ka mukomau-
nelo wa sinkwa.

36 Ha ne ba sa bulela litaba
zeo, Jesu a to yema mwahalaa
bona [[mi a li ku bona: "Kozo i
be ni mina."]] **37** Kono ne ba
sabile ni ku swalwa ki luwewe,
ka ku hupula kuli ne ba bona
sibupiwa sa moya. **38** Kihaa
li ku bona: "Mu kaleliswa kiñi,
mi mu kakanyezañi mwa lipi-
lu za mina? **39** Ha mu bone
mazoho a ka ni mahutu a ka,
kuli ki na luli; mu ni swale mi
mu bone, kakuli sibupiwa sa
moya ha si na nama ni masa-
po sina ha mu bona kuli na ni
na ni zona." **40** [[Mi ha bu-
lela cwalo, a ba bonisa mazo-
ho a hae ni mahutu a hae.]]
41 Kono ha ne ba sa palelwa
ku lumela kabakala ku taba
hahulu ni ku komoka, a li ku
bona: "Kana mu na ni sa ku ca
fa?" **42** Kiha ba mu fa tapi ye
besizwe, **43** a i inga mi a i ca
fapilaa bona.

44 Cwale a li ku bona: "A ki
ona manzwi a ka a ne ni mi bu-
lelezi ha ne ni sa li ni mina kuli
za ka kaufela ze ñozwi mwa
Mulao wa Mushe ni mwa lita-
ba za bapolofita ni mwa Lisa-
mu li lukela ku talelezwa."
45 Kihaa kwalula minahano
ya bona kuli ba utwiseze se a
talusa Mañolo, **46** mi a li ku
bona: "Ki mo ku ñolezwi kuli
Kreste naa ka nyandiswa ni ku
zuha kwa bafu fa lizazi la bu-
laalu, **47** mi ka libizo la hae,
taba ya ku baka kwa batu kuli
libi li swalelwe, ne i ka kuta-
zwa mwahalaa macaba kaufe-
la—ku kalela mwa Jerusalema.
48 Mu ka ba lipaki za lika zeo.
49 Mi ha mu bone! ni mi lume-
la sa naa sepisize Ndate. Kono
mina mu ine mwa muleneñi ku
fitela mu apeswa maata a zwa
kwahalimu."

50 Kono a ba isa kwande ku
yo fita mane kwa Betania, mi
a nanulela mazoho a hae mwa-
halimu mi a ba fuyola. **51** Ha
naa sweli ku ba fuyola cwa-
lo, a kauhanywa ku bona mi
a kala ku ngelwa kwa lihalimu.
52 Mi ba mu kubamela ni ku
kutela kwa Jerusalema ka tabo
ye tuna. **53** Mi ba zwelapili
mwa tempele, ba nze ba lumba
Mulimu.

JOANI

1 Kwa simuluho ne ku na ni
Linzwi, mi Linzwi naa li ni
Mulimu, mi Linzwi ne li muli-
mu. **2** Yena yo naa li ni Muli-
mu kwa simuluho. **3** Lika ka-
ufela li ezizwe ka yena, mi ha
ku na nto ni ye kana ye ezizwe
ku sa ezi yena.

Ze ezizwe **4** ka yena ne li
bupilo, mi bupilo ne bu li liseli
kwa batu. **5** Mi liseli li benya
mwa lififi, kono lififi ha li si ka
koma liseli leo.

6 Ne ku tile mutu ya naa lu-
milwe ki Mulimu sina numwa-
na: libizo la hae ne li Joani.
7 Mutu yo naa tile sina paki,
kuli a pake za liseli, kuli batu
ba mufuta kaufela ba kone ku
lumela ka yena. **8** Ne si yena
liseli, kono naa lumezwi ku to
paka za liseli leo.

9 Liseli la niti le li bonisa
batu ba mufuta kaufela ne li
tuha li taha mwa lifasi.
10 Yena yo naa li mwa lifasi,
mi lifasi ne li tahile ka yena,
kono lifasi ne li si ka mu ziba.
11 Naa tile habo yena, kono
sicaba sa habo ne si si ka mu
amuhela. **12** Kono ba bañata
ba ne ba mu amuhezi, a ba fa
maata a ku ba bana ba Muli-
mu, kakuli ne ba bonisa tume-
lo mwa libizo la hae; **13** mi ne
ba si ka pepwa ka mali kamba
ka ku lata kwa nama kamba ku
lata kwa mutu, kono ne ba pe-
pilwe ka Mulimu.

14 Kamukwaocwalo Linzwi
naa bile nama mi a to pila mwa-
halaa luna, mi lwa bona kanya
ya hae, ili kanya ye swana ni ya
mwana wa libanda ye zwa ku
ndatahe; mi naa tezi sishemo sa
Mulimu ni niti. **15** (Joani naa
pakile za hae, mane naa huwe-
lelize—mi ki yena ya naa bule-
zi seo—a li: "Ya ni taha mwa-
mulaho wa ni fita, kakuli naa
li teñi pili ku na.") **16** Kaku-
li luna kaufela lu amuhezi kwa
bufumu bwa hae, mane lu amu-
hezi sishemo se situna fahali-
mwaa sishemo se siñwi se situ-
na. **17** Kakuli Mulao ne u fi-
lwe ka Mushe, mi sishemo sa
Mulimu ni niti ne li tile ka Jesu
Kreste. **18** Ha ku na mutu ya
boni Mulimu haisali; mulimu
wa libanda ya fa sifuba sa Nda-
te ki yena ya mu talusize.

19 Cwale ki bo bupaki bwa
naa file Joani muta Majuda ne
ba lumile baprisita ni Malivi
ku zwa kwa Jerusalema ku to
mu buza kuli: "Ki wena mañi?"
20 Mi naa itumelezi, naa si ka
pata, kono naa itumelezi, a li:
"Haki na Kreste." **21** Mi ba
mu buza, ba li: "Ki wena
mañi he? Ki wena Elia?" Mi a
li: "Haki na." "Ki wena mupo-
lofita ya naa bulezwi nji?" Mi
a alaba, a li: "Batili!" **22** Kiha
ba li ku yena: "Ki wena mañi
he? kuli lu yo alaba ba ba lu
lumile. Ha ku ipulele, ki wena
mañi?" **23** A li: "Ki na linzwi

la ya huweleza mwa lihalaupa* kuli, ‘Mu baakanye nzila ya
Jehova,’ sina mwa naa bulelezi Isaya mupolofita.” **24** Cwa-
le ba ne ba lumilwe bao ne ba
zwa kwa Bafalisi.* **25** Kiha
ba mu buza, ba li: “U kolobele-
zañi he haiba haki wena Kre-
ste kamba Elia kamba mupolo-
fita ya naa bulezwi?” **26** Joa-
ni a ba alaba, a li: “Na, ni ko-
lobeza mwa mezi. Ku na ni ya
yemi mwahalaa mina ye mu sa
zibi, **27** ya ni taha mwamula-
ho, kono ha ni na tukelo ya ku
tamulula likwele za makatulo
a hae.” **28** Lika zeo ne li eza-
halezi mwa Betania mwa buse
bwa Jordani, mwa naa kolobele-
za Joani.

29 Habusa Joani a bona Jesu
a taha ku yena, mi kihaa
li: “Ha mu bone Ngunyana wa
Mulimu ya zwisa sibi sa lifa-
si! **30** Yo ki yena ye ne ni bu-
lela ha ne ni ize, mwamulaho
wa ka ku taha muuna ya ni fita,
kakuli yena naa li teñi pili ku
na. **31** Nihaiba na, ne ni sa
mu zibi, kono se ne ni tilo ko-
lobeleza mwa mezi ne li kuli a
bonahale ku Isilaele.” **32** Joa-
ni a paka hape, a li: “Ne ni boni
moya o kenile u zwa kwa lihali-
mu sina liiba, mi wa to ina ku
yena. **33** Nihaiba na, ne ni sa
mu zibi, kono Yena ya naa ni lu-
mile ku to kolobeza mwa mezi
ki yena ya naa ize ku na, ‘Yena
ye u ka bona moya o kenile u
shetumukela ku yena, ni ku ina
ku yena, ki yena ya kolobeza ka
moya o kenile.’ **34** Mi ni ipo-
nezi, ni pakile kuli yo ki Mwa-
naa Mulimu.”

35 Habusa hape, Joani naa
yemi ni ba babeli kwa balutiwa
ba hae, **36** mi ha bona Jesu
a zamaya, a li: “Ha mu bone
Ngunyana wa Mulimu!” **37** Mi
balutiwa ba babeli bao ba mu
utwa ha bulela cwalo, mi ba la-
telela Jesu. **38** Jesu kihaa ite-
muna, mi haa ba bona ba mu la-
telela, a li ku bona: “Mu bata-
ñi?” Ba li ku yena: “Rabbi, (fo
kikuli Muluti, ha ku tolokwa,)
ki kai ko u ina?” **39** A li ku
bona: “Ha mu te, mi mu ka to
bona.” Kiha ba ya ni yena mi ba
yo bona kwa ina, mi ba tola ni
yena lizazi leo; ne se li ka hora
ya bulishumi.* **40** Andreasi
munyanaa Simoni Pitrosi* ne li
yo muñwi wa ba babeli ba ne ba
utwile za naa bulezi Joani mi
ba latelela Jesu. **41** Yena pili
a fumana muhulwanaa hae, Si-
moni, mi a li ku yena: “Lu fuma-
ni Mesia” (fo kikuli Kreste, ha
ku tolokwa). **42** A mu isa ku
Jesu. Jesu ha mu bona, a li: “Ki
wena Simoni mwanaa Joani; u
ka bizwa Kefasi” (fo kikuli Pi-
trosi ha ku tolokwa).

43 Habusa Jesu naa bata ku
ya kwa Galilea. Kiha fumana
Filipi mi a li ku yena: “U ni

Joa 1:23* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:1. **24*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

Joa 1:39* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 4 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi. **40*** Muñolelo wa Sigerike ha u bonisi kuli yo muhulu ne li mañi mwahalaa Simoni ni Andreasi.

latelele." **44** Cwale Filipi naa
simuluha kwa Betsaida, naa
zwa mwa muleneñi wa habo
Andreasi ni Pitrosi. **45** Filipi a fumana Natanaele mi a li
ku yena: "Lu fumani yo Mushe
naa ñozi za hae mwa Mulao,*
yo hape ne ku ñozwi za hae
mwa litaba za bapolofita, Jesu,
mwanaa Josefa, wa kwa Nazareta." **46** Kono Natanaele a li
ku yena: "Kuli ku na ni se sinde se si ka zwa kwa Nazareta?" Filipi a li ku yena: "Taha u
to bona." **47** Jesu a bona Natanaele ha taha ku yena mi a
mu bulela, a li: "Ha mu bone
Muisilaele yo kaniti ku si na bupumi ku yena." **48** Natanaele
a li ku yena: "U ni zibile cwañi?"
Jesu a mu alaba, a li: "Filipi a si
ka ku biza kale ha ne u li mwatasaa kota ya feiga, ne ni ku
boni." **49** Natanaele a mu alaba, a li: "Rabbi, ki wena Mwanaa Mulimu, u Mulena wa Isilaele." **50** Jesu a mu alaba, a
li: "Kakuli ni ize ne ni ku boni
mwatasaa kota ya feiga kihona
u lumela? U ka bona ze tuna ku
fita ze." **51** A ekeza ku bulela
ku yena, a li: "Kaniti-niti na mi
bulelela mina batu ni li, mu ka
bona lihalimu li kwaluluhile ni
mangeloi a Mulimu a nze a kambama ni ku shetumukela ku
Mwanaa mutu."

2 Cwale fa lizazi la bulaalu
kwa ba ni mukiti wa linyalo
mwa Kana wa mwa Galilea, mi
mahe Jesu naa li teñi. **2** Jesu
ni balutiwa ba hae ni bona ne ba
memilwe kwa mukiti wa linyalo wo.
3 Waine ha ne i felile, mahe
Jesu a li ku yena: "Ha ba na
waine." **4** Kono Jesu a li ku
yena: "Taba yeo ki yañi ku na ni
wena? Nako ya ka ha i si ka fita
kale." **5** Mahe a li ku ba ne ba
sebeza: "Se a ka mi bulelela kaufela, mu si eze." **6** Cwale ne
ku na ni linkwana za mezi ze silezi za ku panga fa macwe ze
ne tomilwe fo, ku likana ni milao ya ku ikenisa ya Majuda, mi
ku ye ñwi ni ye ñwi ya zona ne
ku kona ku kena litikanyo za
lihemele* ze peli kamba ze taalu. **7** Jesu a li ku bona: "Ha
mu taze mezi mwa linkwana."
Mi ba li taza ku cikiseza kwa
mulomo. **8** Mi a li ku bona:
"Ha mu ke mwateñi cwale mi
mu iseze muzamaisi wa mukiti." Kiha ba mu iseza. **9** Muzamaisi wa mukiti ha hupile mwa
mezi ao a ne a se a fetuzwi waine kono a sa zibi kwa naa zwa,
batanga ba ne ba kile mezi ao
niha ne ba ziba, a biza munyali **10** mi a li ku yena: "Mutu
kaufela u fanga batu waine ye
nde pili, mi ha se ba kozwi kihona a ba fa ye busula. Wena u
bulukile waine ye nde ku fitela nako ye." **11** Jesu naa ezelize makazo yeo mwa Kana wa
mwa Galilea sina makalelo a limakazo za hae, mi a bonahaza
kanya ya hae; mi balutiwa ba
hae ba lumela ku yena.

Joa 1:45* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

Joa 2:6* Mwa hemele ni hemele ne ku kona ku kwana malita a 22 cwalo.

12 Ha ku felile zeo, Jesu ni mahe ni banyani ba hae* ni balutiwa ba hae ba shetumukela kwa Kapernauma, kono ne ba si ka yo ina kwateñi mazazi a mañata.

13 Cwale Paseka ya Majuda ne se i sutelezi, mi Jesu a kambamela kwa Jerusalema. **14** Mi mwa tempele a yo fumana mwateñi ba ba lekisa likomu, lingu, ni maiba ni ba ba cinca mali, ba li mwa lipula za bona. **15** Cwale, ha saa ikezelize pafa ya mihala, a lelekela bao kaufela kwande a tempele ni lingu ni likomu za bona, mi a sululela fafasi muwayawaya wa ba ne ba cinca mali ni ku fetaula litafule za bona. **16** Mi a li ku ba ne ba lekisa maiba: "Ha mu zwise lika ze mo! Mu tuhele ku fetula ndu ya Ndate ku ba ndu ya litekisano!" **17** Balutiwa ba hae kiha ba hupula kuli ku ñozwi kuli: "Ni ka ciwa ki ku tukufalelwa ndu ya hao."

18 Kabakaleo Majuda ba mu alaba, ba li: "Ki sifi sisupo se u ka lu bonisa, kakuli u eza lika ze?" **19** Jesu a ba alaba, a li: "Mu shandaule tempele ye, mi ni ka i zusa mwa mazazi a malaalu." **20** Majuda kiha ba li: "Tempele ye, ne i yahilwe ka lilimo ze 46, wena u i zuse mwa mazazi a malaalu?" **21** Kono yena naa bulela za tempele ya mubili wa hae. **22** Kono cwale ha naa zusizwe kwa bafu, balutiwa ba hae ba hupula kuli naa bulelanga cwalo; mi ba kolwa Liñolo ni pulelo ya naa bulezi Jesu.

23 Kono ha naa li mwa Jerusalema kwa Mukiti wa Paseka, batu ba bañata ba lumela libizo la hae, ha ba bona limakazo za naa eza. **24** Kono Jesu yena naa sa ba sepi kabakala kuli naa ba ziba kaufelaa bona **25** ni kabakala kuli naa sa tokwi mutu yo muñwi kuli a pake za mutu ku yena, kakuli yena naa ziba se si li ku mutu.

3 Cwale ne ku na ni Mufalisi yo muñwi ya bizwa Nekudema, yo muñwi wa babusi ba Majuda. **2** Yo naa tile ku Jesu busihu mi a li ku yena: "Rabbi,* lwa ziba kuli wena ka ku ba muluti u zwa ku Mulimu; kakuli ha ku na ya kona ku eza limakazo ze u eza konji haiba Mulimu u inzi ni mutu yo." **3** Jesu a mu alaba, a li: "Kaniti-niti na ku bulelela ni li, konji haiba mutu a pepwa sinca, hakusicwalo, ha koni ku bona Mubuso wa Mulimu." **4** Nekudema a li ku yena: "Mutu u kona ku pepwa cwañi ha saa hulile? Kuli waa kona ku kutela mwa mba ya mahe ni ku yo pepwa lwa bubeli?" **5** Jesu a alaba, a li: "Kaniti-niti na ku bulelela ni li, konji haiba mutu a pepwa ka mezi ni ka moya, hakusicwalo, ha koni ku kena mwa Mubuso wa Mulimu. **6** Se si pepilwe ka nama ki nama, mi se si pepilwe ka moya ki moya. **7** U si ke wa komoka kabakala kuli ni ku bulelezi kuli mina

Joa 2:12* Fo kikuli, "ba micaha."

Joa 3:2* Fo kikuli, "Muluti."

batu mu lukela ku pepwa sinca.
8 Moya u ifukela ko u lata kaufela, mi wena u utwa mulumo
wa ona, kono ha u zibi ko u zwa
ni ko u ya moya wo. Ku cwalo ni
ku mutu kaufela ya pepilwe ka
moya."
9 Nekudema a mu alaba, a li:
"Zeo li kona ku ezahala cwañi?"
10 Jesu a mu alaba, a li: "Kiku-
li u muluti wa Isilaele kono ha u
zibi lika ze? **11** Kaniti-niti na
ku bulelela ni li, se lu ziba lwa si
bulela, mi se lu boni lwa si paka,
kono mina batu ha mu amuhe-
li bupaki bo lu fa. **12** Haiba
ni mi bulelezi za lifasi kono ha
mu lumeli, mu ka lumela cwa-
ñi haiba ni mi bulelela za lihalimu? **13** Mi ha ku na mutu ya
kambamezi kwa lihalimu konji
ya shetumukile ku zwa kwateñi, yena Mwanaa mutu. **14** Mi
sina Mushe mwa naa pahekezi
noha mwa lihalaupa, Mwanaa
mutu ni yena u lukela ku pahe-
kwa cwalo, **15** kuli mutu kau-
fela ya lumela ku yena a be ni
bupilo bo bu sa feli.
16 "Kakuli Mulimu u latile
hahulu lifasi kuli mane naa file
Mwanaa hae wa libanda, kuli
mutu kaufela ya bonisa tume-
lo ku yena a si ke a timezwa
kono a be ni bupilo bo bu sa
feli. **17** Kakuli Mulimu naa si
ka luma Mwanaa hae mwa li-
fasi kuli a to atula lifasi, kono
kuli lifasi li to piliswa ka yena.
18 Ya bonisa tumelo ku yena
ha na ku atulwa. Kono ya sa bo-
nisi tumelo ku yena u atuzwi
kale, kakuli ha si ka bonisa tu-
melo mwa libizo la Mwana wa
libanda wa Mulimu. **19** Cwale
katulo i tomile fa taba ya kuli
liseli li tile mwa lifasi; kono
batu ba latile lififi ku fita lise-
li, kakuli misebezi ya bona ne li
ye maswe. **20** Kakuli ya eza-
nga ze maswe u toile liseli mi
ha tahi kwa liseli, kuli mise-
bezi ya hae i si ke ya nyazwa.
21 Kono ya eza za niti u taha
kwa liseli, kuli misebezi ya hae
i bonahale sina ye ezizwe ku li-
kana ni tato ya Mulimu."
22 Ha ku felile zeo, Jesu ni
balutiwa ba hae ba ya mwa ma-
hae a Judea, mi a yo ina mwate-
ñi ni bona nakonyana mi ne ba
kolobeza batu. **23** Kono Joa-
ni ni yena naa kolobeza mwa
Enoni bukaufi ni Salimi, kakuli
mwateñi ne ku na ni mezi a ma-
ñata, mi batu ne ba nze ba taha
ku yena ni ku to kolobezwa;
24 kakuli Joani naa si ka nepe-
lwa kale mwa tolongo.
25 Kiha ku zuha kañi mwa-
halaa balutiwa ba Joani ni Mu-
juda yo muñwi ka taba ya ku
ikenisa. **26** Kamukwaocwalo
ba taha ku Joani mi ba li ku
yena: "Rabbi, mutu yani ya naa
li ni wena mwa buse bwa Jor-
dani, yena ye ne u pakile,
ki yo, u sweli wa kolobeza mi
batu kaufela ba felela ku yena."
27 Joani a alaba, a li: "Mutu ha
koni ku amuhela nto ni ye kana
konji haiba u i filwe ku zwa kwa
lihalimu. **28** Mina ka sibili
mu lipaki za kuli ne ni ize, haki
na Kreste, kono ni lumilwe ku
itangeta ku yena. **29** Muñaa
munyaliwa ki munyali. Kono
mulikanaa munyali, ha yema ni

ku utwa munyali ha bulela, u
ba ni tabo ye tuna hahulu kaba-
kala ku utwa linzwi la munya-
li. Kamukwaocwalo tabo ya ka
ni yona i petehile. **30** Yena u
lukela ku zwelapili ku ekezeha,
kono na ni lukela ku zwelapili
ku fukuzeha."
31 Ya zwa kwa lihalimu u fita
ba bañwi kaufela. Ya zwa mwa
lifasi ki wa lifasi mi u bulela
za lifasi. Ya zwa kwa lihalimu
u fita ba bañwi kaufela. **32** U
paka za boni ni za utwile, kono
ha ku na mutu ya amuhela bu-
paki bwa hae. **33** Ya amuhe-
zi bupaki bwa hae u beile fate-
ñi liswayo la hae kuli Mulimu
ki wa niti. **34** Kakuli ya lumi-
lwe ki Mulimu u bulela manzwi
a Mulimu, kakuli Mulimu ha fi
moya ka bunyinyani. **35** Nda-
te u lata Mwana mi u file li-
nto kaufela mwa mazoho a hae.
36 Ya bonisa tumelo ku Mwana
u ba ni bupilo bo bu sa feli; ya sa
utwi Mwana ha na ku bona bu-
pilo, kono buhali bwa Mulimu
bu siyala ku yena.

4 Cwale Mulena ha zibile kuli
Bafalisi ne ba utwile kuli
Jesu naa fumana ni ku kolobe-
za balutiwa ba bañata ku fita
Joani— **2** nihaike kuli mane
ne si Jesu ya naa kolobeza luli,
kono ne li balutiwa ba hae—
3 a tuha mwa Judea ni ku ku-
tela kwa Galilea. **4** Kono naa
na ni ku pululeza mwa Sama-
ria. **5** Kihaa fita mwa mule-
neñi wa Samaria o bizwa Si-
kare bukaufi ni simu yeo Ja-
kobo naa file mwanaa hae Jo-
sefa. **6** Mane ne ku na ni li-
sima la Jakobo hona fo. Cwale
Jesu naa katezi kabakala musi-
pili, mi naa inzi cwalo kwa lisi-
ma leo. Ne se li ka hora ya bu 6*
cwalo.
7 Musali yo muñwi wa mwa
Samaria a taha ku to ka
mezi. Jesu a li ku yena: "Ni fe
kwa mezi a ku nwa." **8** (Ka-
kuli balutiwa ba hae ne ba ile
mwa muleneñi ku yo leka lico.)
9 Musali wa Musamaria kihaa
li ku yena: "Ku taha cwañi kuli
wena, ku si na taba kuli u Mu-
juda, u ni kupe mezi, hailifo na
ni musali wa Musamaria?" (Ka-
kuli Majuda ha ba lumelelani
ni Masamaria.) **10** Jesu a mu
alaba, a li: "Kabe u zibile mpo
yeo Mulimu a fa feela ni kuli
ki mañi yo ya ku bulelela kuli,
'Ni fe kwa mezi a ku nwa,' kabe
ne u ka mu kupa, mi naa ka ku
fa mezi a bupilo." **11** Musali
a li ku yena: "Muñali, ki wena
ya tokwa ni sikiso, mi lisima
li tungile. Cwale mezi a bupi-
lo ao u ka a zwisa kai? **12** Ki-
kuli u fita kukwaa luna Jakobo
nji, ya naa lu file lisima le, mi
naa nwanga ku lona hamoho ni
bana ba hae ni mitapi ya hae?"
13 Jesu a mu alaba, a li: "Mutu
kaufela ya nwa kwa mezi a u
ka shwa linyolwa hape. **14** Mi
mutu kaufela ya nwa kwa mezi
e ni ka mu fa haa sa tola a shwa
linyolwa hape, kono mezi e ni
ka mu fa a ka fetuha ku yena li-
weluwelu la mezi a shelauka ku

Joa 4:6* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

fa bupilo bo bu sa feli." **15** Musali a li ku yena: "Muñali, ha ku ni fe kwa mezi ao, kuli ni si ke na shwa linyolwa hape kamba ku swalelela ku to kanga mezi kwanu."

16 Jesu a li ku yena: "Zamaya, u yo biza muunaa hao, mi mu tahe kwanu." **17** Musali a mu alaba, a li: "Ha ni na muuna." Jesu a li ku yena: "U bulezi niti ha u ize, 'Ha ni na muuna.' **18** Kakuli se u nyezwi kwa baana ba ketalizoho, mi ye u li ni yena cwale hasi muunaa hao. U bulezi niti." **19** Musali a li ku yena: "Muñali, ni bona kuli u mupolofita. **20** Bo kukwaa luna ne ba lapelelanga fa lilundu le; kono mina batu mu li, Jerusalema ki sona sibaka mo ba swanela ku lapelela batu." **21** Jesu a li ku yena: "U ni kolwe musali, nako ya taha yeo mina batu ha mu na ku lapelela Ndate fa lilundu le kamba mwa Jerusalema. **22** Mina mu lapela se mu sa zibi; luna lu lapela se lu ziba, kakuli ku piliswa ku kalela kwa Majuda. **23** Nihakulicwalo, nako ya taha, mi ki yona ye, muta balapeli ba niti ba ka lapela Ndate ka moya ni ka niti, kakuli mane Ndate u bata ba ba cwalo kuli ba mu lapele. **24** Mulimu ki Moya, mi ba ba mu lapela ba lukela ku mu lapela ka moya ni ka niti." **25** Musali a li ku yena: "Na ziba kuli Mesia wa taha, yena ya bizwa Kreste. Yo fa ka tela, u ka lu patululela lika kamukana." **26** Jesu a li ku yena: "Na ya ambola ni wena, ki na yena."

27 Cwale ka yona nako yeo, balutiwa ba hae ba punya mi ba komoka kabakala kuli naa ambola ni musali. Nihakulicwalo ne ku si na ya naa ize: "Se u bata kiñi?" kamba, "Kiñi se u ambolela ni yena?" **28** Kamukwaocwalo musali yo a siya nkwana ya hae ya mezi mi a ya mwa muleneñi ni ku yo bulelela batu, a li: **29** "Ha mu te kwanu, mu to bona muuna ya ni bulelezi lika kaufela ze ni ezize. Kuli haki yena Kreste?" **30** Kiha ba zwa mwa muleneñi mi ba kala ku taha ku yena.

31 Zeo ha li li cwalo, balutiwa ba hae ne ba mu kupa ka taata, ba li: "Rabbi,* ha ku ce." **32** Kono a li ku bona: "Ni na ni sico se mu sa zibi." **33** Hakulicwalo balutiwa ba bulelisana, ba li: "Kuli ku na ni ya mu tiselize sa ku ca?" **34** Jesu a li ku bona: "Sico sa ka ki ku eza tato ya ya ni lumile ni ku feleleza musebezi wa hae. **35** Kana ha mu bulelangi kuli ku sa siyezi likweli zee ne kuli nako ya kutulo i fite? Ha mu bone! ni li ku mina: Mu inule meeto a mina, mi mu bone masimu, kuli sa libelezi ku kutulwa. Mane **36** mukutuli u sweli wa amuhela lituwelo mi u kubukanya muselo wa bupilo bo bu sa feli, kuli mucali ni mukutuli ba tabe hamoho. **37** Ki lona libaka pulelo ye ki ya niti, ye li, yo muñwi ki mucali mi yo muñwi ki mukutuli. **38** Ni mi lumile ku yo kutula ze mu si ka sebeleza. Ba

---

Joa 4:31* Fo kikuli, "Muluti."

bañwi ba sebelize, mi mina mu
tusizwe ki misebezi ya bona."
39 Cwale buñata bwa Masa-
maria ba ne ba zwile mwa mu-
leneñi wo ba beya tumelo ku
Jesu kabakala linzwi la musa-
li ya naa pakile kuli: "U ni bu-
lelezi lika kaufela ze ni ezize."
40 Kabakaleo Masamaria ha
se ba tile ku Jesu, ba kala ku
mu kupa kuli a ine ni bona;
mi a tola mo mazazi a mabe-
li. **41** Mi ba bañata ba lume-
la kabakala za naa bulezi Jesu,
42 mi ba bulelela musali yo, ba
li: "Cwale ha lu sa lumela feela
ka manzwi a hao; kakuli lu iku-
twezi luna beñi mi lwa ziba kuli
mutu yo kaniti ki yena mupilisi
wa lifasi."
43 Hamulaho wa mazazi a
mabeli, a zwa mo ni ku ya kwa
Galilea. **44** Kono Jesu ka sibi-
li a paka kuli mupolofita ha ku-
tekiwi mwa naha ya habo yena.
45 Kono ha fitile mwa Galilea,
Magalilea ba mu amuhela, ka-
kuli ne ba boni lika kaufela za
naa ezize mwa Jerusalema kwa
mukiti, kakuli ni bona ne ba ile
kwa mukiti.
46 Kihaa taha hape mwa
Kana wa Galilea, mwa naa fe-
tuzi mezi ku ba waine. Cwale
ne ku na ni sikombwa sa
mulena, mi sikombwa yo naa
na ni mwana wa mushimani
ya naa kula mwa Kapernauma.
47 Yo ha utwile kuli Jesu naa
tile mwa Galilea ku zwa kwa
Judea, a ya ku yena mi a kala ku
mu kupa kuli a to folisa mwa-
naa hae, kakuli naa li fakau-
fi ni ku shwa. **48** Kono Jesu a
li ku yena: "Mina batu ha mu
na ku lumela ni kamuta ko-
nji ha mu bona lisupo ni lima-
kazo." **49** Sikombwa sa mule-
na sa li ku Jesu: "Mulena, ha
lu ye mwanaka yo munyinya-
ni a si ka shwa kale." **50** Jesu
a li ku yena: "Zamaya; mwa-
naa hao wa pila." Mutu yo a
lumela linzwi la Jesu, mi a ya.
51 Kono ha naa sa li mwa nzila,
batanga ba hae ba mu mbato-
ka ku yo mu taluseza kuli mwa-
naa hae wa pila. **52** Cwale a
kala ku ba buza nako ya naa
kalile ku ikutwa hande mwa-
naa hae. Kiha ba li ku yena: "Ne
li mabani ka hora ya bu 7* fi-
bele ha i mu tuhela." **53** Ka-
mukwaocwalo ndatahe mwana
a ziba kuli ne li ka yona hora
yani fa naa mu bulelezi Jesu
kuli: "Mwanaa hao wa pila." Ki-
haa lumela, yena ni ba ndu ya
hae kaufela. **54** Mi yeo ne li
yona makazo ya bubeli ya naa
ezize Jesu ha naa tile mwa Ga-
lilea ku zwa kwa Judea.

5 Zeo ha li felile ne ku na ni
mukiti wa Majuda, mi
Jesu a kambamela kwa Jerusa-
lema. **2** Cwale mwa Jerusale-
ma kwa munyako wa lingu ku
na ni kasa ka ka bizwa Bete-
sda ka Siheberu, ka ka na ni ma-
kozwana a ketalizoho. **3** Mi
mwa makozwana ao ne ku lobe-
zi bakuli ba bañata, libofu, lihole, ni ba ba omelezi mahutu ni

---

Joa 4:52* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 1 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

mazoho. **4*** —— **5** Kono ne
ku na ni mutu yo muñwi ya naa
kulile ka lilimo ze 38. **6** Jesu
ha bona mutu yo a lobezi ni ku
lemuha kuli na saa kulile nako
ye telele, a li ku yena: "Kana wa
lata ku fola?" **7** Mukuli yo a
mu alaba, a li: "Muñali, ha ni
na ya kona ku ni kenya mwa
kasa mezi a sino nyanganyiswa;
kono ni sa bata feela ku kena
mwateñi yo muñwi wa ni laka."
8 Jesu a li ku yena: "Yema, u
nge bulobalo bwa hao mi u za-
maye." **9** Honafo mutu yo a
fola, mi a nga bulobalo bwa hae
ni ku kala ku zamaya.

Cwale leo ne li lizazi la Saba-
ta. **10** Kabakaleo Majuda ba
kala ku bulelela mutu yo ya naa
folisizwe, ba li: "Le ki la Saba-
ta, mi mulao ha u lumelezi kuli
u lwale bulobalo bo." **11** Kono
a ba alaba, a li: "Yena ya ni fo-
lisize ki yena ya ize ku na, 'U
nge bulobalo bwa hao mi u za-
maye.'" **12** Ba mu buza, ba li:
"Ki mañi mutu yo ya ku bule-
lezi kuli, 'U nge bulobalo bwa
hao mi u zamaye'?" **13** Kono
yo ya naa folisizwe naa sa zibi
mutu yo, kakuli Jesu naa likele-
zi mwa buñata bwa batu ba ne
ba li mwa sibaka seo.

14 Zeo ha li felile Jesu a fu-
mana mutu yo mwa tempele mi
a li ku yena: "Bona, u folile. U
si ezi sibi hape, kuli u si ke wa
tahelwa ki nto ye maswe ni ku
fita." **15** Mutu yo a ya mi a
yo bulelela Majuda kuli ki Jesu
ya naa mu folisize. **16** Caba-
kaleo Majuda ba kala ku kata-
za Jesu, kakuli naa eza lika zeo
ka la Sabata. **17** Kono Jesu a
ba alaba, a li: "Ndate u zwezi-
pili ku sebeza ku fitela cwale,
mi ni na ni zwelapili ku sebeza."
18 Kabakaleo, Majuda ba bata
hahulu ku mu bulaya ku fita sa-
pili, kakuli naa sa lobi feela mu-
lao wa Sabata kono hape naa
biza Mulimu kuli ki Ndatahe
luli, ili ku itikanya ni Mulimu.

19 Jesu kihaa ba alaba, a li:
"Kaniti-niti ni li ku mina, Mwa-
na ha koni ku eza nto ni ye
kana ka ili yena, haisi nto ya
bona i ezwa ki Ndate. Kakuli
linto kaufela za eza Ndate, ki
zona za eza ni Mwana kamu-
kwaoswana. **20** Kakuli Nda-
te u lata Mwana mi u mu bo-
nisa lika kaufela za eza, mi u
ka mu bonisa misebezi ye mi-
tuna ku fita ye, kuli mu komo-
ke. **21** Kakuli sina Ndate ha
zusa ba ba shwile ni ku ba pili-
sa, ni Mwana ni yena u pilisa ba
bata. **22** Kakuli Ndate ha atu-
li mutu ni yo mukana, kono u
file Mwana maata kaufela a ku
atula, **23** kuli kamukana ba
kuteke Mwana sina mo ba ku-
tekela Ndate. Yena ya sa kuteki
Mwana ha kuteki ni Ndate ya
mu lumile. **24** Kaniti-niti na
mi bulelela ni li, yena ya utwa li-
nzwi la ka ni ku lumela ya ni lu-
mile u na ni bupilo bo bu sa feli,
mi ha keni mwa katulo kono u
zwile kwa lifu ni ku taha kwa
bupilo.

Joa 5:4* Timana ye ha i yo mwa mi-
puto ya Sigerike ya Westcott ni Hort
ni mwa miputo ye miñwi ya pili ya
Mañolo A Sigerike A Sikreste.

25 “Kaniti-niti na mi bulelela ni li, nako ya taha, mi ki yona
ye, muta bafu ba ka utwa linzwi
la Mwanaa Mulimu mi ba ba li
mamezi ba ka pila. **26** Kakuli
sina Ndate ha na ni bupilo ku
yena, u file Mwana ni yena kuli
a be ni bupilo ku yena. **27** Mi
u mu file maata a ku atula, ka-
kuli ki Mwanaa mutu. **28** Mu
si ke mwa komoka ka taba yeo,
kakuli nako ya taha muta bote
ba ba li mwa mabita a kupulo
ba ka utwa linzwi la hae **29** ni
ku zwa mwateñi, ba ne ba ezize
ze nde ba zuhele bupilo, ba ne
ba ezize ze maswe ba zuhele ka-
tulo. **30** Ha ni koni ku eza nto
ni ye kana ka ili na; ni atula ku
likana ni se ni utwa; mi katulo
ye ni fa i lukile, kakuli ha ni bati
ku eza se si latwa ki na, kono ni
bata ku eza se si latwa ki ya ni
lumile.

31 “Haiba ni ipaka ili na, bu-
paki bwa ka haki bwa niti.
32 Ku na ni yo muñwi ya ni
paka, mi na ziba kuli bupaki
bwa ni paka ka bona ki bwa niti.
33 Mu lumile batu ku Joani,
mi u pakile niti. **34** Kono ha
ni amuheli bupaki bo bu
zwa ku mutu, niteñi ni bule-
la lika ze kuli mu kone ku pili-
swa. **35** Mutu yani naa li la-
mbi ye tuka ni ye benya, mi
ka nakonyana ne mu tabela ku
nyakalala hahulu mwa liseli
la hae. **36** Kono ni na ni bu-
paki bo bu fita bwa Joani, ka-
kuli yona misebezi ya naa ni
file Ndate ku eza, yona ye ni
eza, i paka kuli Ndate ki yena
ya ni lumile. **37** Hape Nda-
te ya ni lumile u pakile za ka
yena muñi. Mwa li ku ba mu
utwe linzwi la hae kamba ku
bona mwa bonahalela; **38** mi
linzwi la hae ha li si ka siyala ku
mina, kakuli ha mu lumeli yena
luli ya lumilwe ki yena.

39 “Mu batisisa Mañolo, ka-
kuli mu nga kuli ka ona mu ka
fumana bupilo bo bu sa feli; mi
ona Mañolo ao ki ona a paka
za ka. **40** Mi niteñi ha mu lati
ku taha ku na kuli mu kone ku
fumana bupilo. **41** Ha ni amu-
heli kanya ye zwa kwa batu,
42 kono na izibela hande kuli
ha mu na lilato la Mulimu ku
mina. **43** Ni tile ka libizo la
Ndate, kono ha mu ni amuheli;
kabe yo muñwi u tile ka libizo
la hae feela, ne mu ka mu amu-
hela. **44** Mu ka lumela cwa-
ñi, hailifo mu amuhela kanya
ye mu fanana yo muñwi ni yo
muñwi, mi ha mu bati kanya ye
zwa ku Mulimu a nosi? **45** Mu
si ke mwa hupula kuli ni ka mi
tama mulatu ku Ndate; ku na ni
ya mi tama mulatu, yena Mu-
she, ye mu sepile. **46** Mane,
kabe ne mu lumezi Mushe kabe
ne mu ka ni lumela ni na, ka-
kuli Mushe naa ñozi za ka.
47 Kono haiba ha mu lumeli za
ñozi Mushe, mu ka lumela cwa-
ñi ze ni bulela?”

6 Zeo ha li felile, Jesu a si-
lela mwa buse bwa Liwa-
te la Galilea,* kamba Tiberiya.
2 Kono buñata bo butuna bwa

Joa 6:1* Lona liwate leo mane ki lisa; mwa Bibele hape li bizwa lisa la Genesareta, lisa la Galilea, ni lisa la Tiberiya.

zwelapili ku mu latelela, kakuli
ne bu bona limakazo za naa eza
ku ba ne ba kula. **3** Jesu kiha
kambamela fa lilundu, mi a yo
ina fateñi ni balutiwa ba hae.
4 Cwale mukiti wa Majuda wa
Paseka ne u atumela. **5** Jesu
ha inula meeto ni ku bona kuli
buñata bo butuna ne bu taha
ku yena, a li ku Filipi: "Lu ka
leka kai linkwa za ku fepa batu
ba?" **6** Kono naa bulela cwalo
ku lika Filipi, kakuli naa ziba sa
naa tuha a eza. **7** Filipi a mu
alaba, a li: "Linkwa ze leka li-
dinari* ze mianda ye mibeli ha
li ba kwani, kuli mañi ni mañi
wa ku bona a fumane nihaiba se
sinyinyani." **8** Yo muñwi wa
balutiwa ba hae, Andreasi mu-
nyanaa Simoni Pitrosi, a li ku
Jesu: **9** "Ku na ni mushimani
fa ya na ni linkwa ze ketalizo-
ho za mabele ni tutapi to tube-
li. Kono zeo kiñi kwa batu ba
bañata cwana?"

10 Jesu a li: "Mu inise batu
fafasi." Cwale ne ku na ni bu-
cwañi bo buñata fa sibaka seo,
mi batu ba ina fo, ibato ba likiti
liketalizoho. **11** Cwale Jesu a
nga linkwa mi ha saa fitisize bu-
itumelo, a li abela ba ne ba inzi;
mi a eza nto ye swana ni kwa tu-
tapi, mi ne ba fumani ku likana
ni mo ne ba batela. **12** Kono
ha se ba kusi a li kwa balutiwa ba hae: "Mu kubukanye buemba-emba bo bu siyezi, kuli ku si ke kwa sinyeha ni se sikana." **13** Kiha ba bu kubukanya mi ba taza lizuma ze lishumi ka ze peli ka buemba-emba bo ne bu siilwe ki ba ne ba cile kwa linkwa za mabele ze ketalizoho.

14 Batu ha ba bona limakazo za naa ezize Jesu, ba kala ku bulela, ba li: "Yo luli ki yena mupolofita ya naa swanezi ku taha mwa lifasi." **15** Cwale Jesu ka ku ziba kuli ne ba tuha ba to mu swala kuli ba mu eze mulena, a ikela hape fa lilundu a nosi.

16 Ka nako ya manzibwana, balutiwa ba hae ba shetumukela kwa liwate, **17** mi ha ba longani mwa sisepe, ba fuula ku ya mwa buse mwa Kapernauma. Cwale ne se ku unsufezi mi Jesu naa si ka kuta kale ku bona. **18** Hape liwate la bifa kakuli ne ku fuka moya o mutuna. **19** Kono ha se ba fuluhile limaili ze taalu kamba zee ne, ba bona Jesu a zamaya fa liwate a nzaa sutelela kwa sisepe; mi ba saba. **20** Kono a li ku bona: "Ki na; mu si ke mwa saba!" **21** Kiha ba itakaleza ku mu longa mwa sisepe, mi honafo sisepe sa fita fa likamba le ne ba ya ku lona.

22 Habusa, buñata bo ne bu yemi mwa buse bo buñwi bwa liwate bwa bona kuli ne ku si na sisepe se siñwi mwa buse kwandaa kasepenyana, ni kuli Jesu naa si ka longana ni balutiwa ba hae mwa sisepe kono balutiwa ba hae ne ba ile ba nosi; **23** kono lisepe ze zwa kwa Tiberiya za fita bukaufi ni sibaka fo ne ba cezi linkwa Mulena a sino fitisa buitumelo. **24** Kamukwaocwalo buñata ha

---

Joa 6:7* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

bu bona kuli Jesu naa siyo fo,
nihaiba balutiwa ba hae, bwa
longana mwa lisepe za bona ni
ku taha mwa Kapernauma ku
to bata Jesu.
25 Ha ba mu fumani mwa
buse bwa liwate, ba li ku
yena: “Rabbi,* u tile lili kwa-
nu?” **26** Jesu a ba alaba, a li:
“Kaniti-niti na mi bulelela ni li,
se mu ni batela hasi kuli ne mu
boni limakazo, kono kikuli ne
mu cile kwa linkwa mi ne mu
kusi. **27** Mu si sebelezi sico se
si sinyeha, kono mu sebeleze
sico se si ina ku ya ku ile, sona
sa ka mi fa Mwanaa mutu; ka-
kuli Ndate, yena Mulimu, u mu
beile liswayo la hae la ku mu lu-
melela.”
28 Kiha ba li ku yena:
“Lu swanela ku ezañi kuli
lu pete misebezi ya Mulimu?”
29 Jesu a ba alaba, a li: “Wo ki
ona musebezi wa Mulimu, kuli
mu bonise tumelo ku ya lumi-
lwe ki Yena.” **30** Kiha ba li ku
yena: “Ki makazo ifi he ye u
lu fa sina sisupo, kuli lu i bone
ni ku ku lumela? Ki musebezi
mañi o u eza? **31** Bo kukwaa
luna ne ba cile maana mwa liha-
laupa, sina ha ku ñozwi kuli, ‘A
ba fa sinkwa se si zwa kwa liha-
limu kuli ba ce.’” **32** Jesu ki-
haa li ku bona: “Kaniti-niti na
mi bulelela ni li, Mushe naa si
ka mi fa sinkwa se si zwa kwa
lihalimu, kono Ndate u mi fa si-
nkwa sa niti se si zwa kwa li-
halimu. **33** Kakuli sinkwa sa
Mulimu ki yena ya zwa kwa li-
halimu mi u fa bupilo kwa li-
fasi.” **34** Kiha ba li ku yena:
“Mulena, u lu fange kwa sinkwa
seo kamita.”
35 Jesu a li ku bona: “Ki na
sinkwa sa bupilo. Ya taha ku
na ha na ku shwa tala ni ka-
muta, mi ya bonisa tumelo ku
na ha na ku shwa linyolwa ni
kamuta. **36** Kono ni mi bule-
lezi kuli, mu ni boni kono ha mu
lumeli. **37** Mutu kaufela ye ni
fiwa ki Ndate u ka taha ku na,
mi ya taha ku na ha ni na ku
mu leleka ni kamuta; **38** ka-
kuli ni zwile kwa lihalimu ku to
eza se si latwa ki ya ni lumile
isiñi se si latwa ki na. **39** Se ki
sona se si latwa ki ya ni lumi-
le, kuli ni si ke na latehelwa ki
mutu ku ba ni file kaufela kono
ni mu zuse kwa bafu fa lizazi
la mafelelezo. **40** Kakuli se ki
sona se si latwa ki Ndate, kuli
mutu kaufela ya amuhela Mwa-
na ni ku bonisa tumelo ku yena
a be ni bupilo bo bu sa feli, mi ni
ka mu zusa kwa bafu fa lizazi la
mafelelezo.”
41 Kabakaleo Majuda ba
kala ku mu ñuñuna kakuli naa
ize: “Ki na sinkwa se si zwile
kwa lihalimu”; **42** mi ba kala
ku bulela, ba li: “Kana yo haki
yena Jesu mwanaa Josefa, ye lu
izibela ndatahe ni mahe? Cwa-
le ku taha cwañi kuli a bule-
le kuli, ‘Ni zwa kwa lihalimu’?”
43 Jesu a ba alaba, a li: “Mu
tuhele ku ñuñuna mwahalaa
mina. **44** Ha ku na mutu ya
kona ku taha ku na, konji hai-
ba Ndate, ya ni lumile, a mu
hoha; mi ni ka mu zusa kwa

Joa 6:25* Fo kikuli, “Muluti.”

bafu mwa lizazi la mafelelezo. **45** Ku ñozwi mwa litaba za bapolofita kuli, 'Mi kaufela ba ka lutwa ki Jehova.' Mutu kaufela ya utwile ku Ndate ni ku ituta ku yena u taha ku na. **46** Hasi kuli ku na ni mutu ya boni Ndate, kwandaa yena ya zwa ku Ndate; yena yo u boni Ndate. **47** Kaniti-niti na mi bulelela ni li, yena ya lumela u na ni bupilo bo bu sa feli.

48 "Ki na sinkwa sa bupilo. **49** Bo kukwaa mina ne ba cile maana mwa lihalaupa kono ba shwile. **50** Se ki sona sinkwa se si zwa kwa lihalimu, kuli mutu ufi kamba ufi a ce kwateñi mi a si ke a shwa. **51** Ki na sinkwa se si pila se si zwile kwa lihalimu; haiba mutu a ca kwa sinkwa se, u ka pila ku ya ku ile; mi mane, sinkwa se ni ka fa ki nama ya ka ye ni fa kuli lifasi li pile."

52 Kamukwaocwalo Majuda ba kala ku kananisana, ba li: "Mutu yo u kona ku lu fa cwañi nama ya hae kuli lu ce?" **53** Jesu kihaa li ku bona: "Kaniti-niti na mi bulelela ni li, ha mu sa ci nama ya Mwanaa mutu ni ku nwa mali a hae, ha mu na bupilo ku mina. **54** Yena ya ca nama ya ka ni ku nwa mali a ka u na ni bupilo bo bu sa feli, mi ni ka mu zusa kwa bafu fa lizazi la mafelelezo; **55** kakuli nama ya ka ki sico luli, mi mali a ka ki sino luli. **56** Yena ya ca nama ya ka ni ku nwa mali a ka u zwelapili ku swalisana ni na, mi ni na, ni swalisana ni yena. **57** Sina Ndate ya pila ha ni lumile mi ni pila kabakala Ndate, ni yena ya ifepa ku na, u ka pila kabakala ka. **58** Se ki sona sinkwa se si zwile kwa lihalimu. Ha si swani ni se ne ba cile bo kukwaa mina kono ba shwa. Ya ca kwa sinkwa se yena u ka pila ku ya ku ile." **59** Naa bulezi litaba zeo ha naa luta fa mukopano wa nyangela mwa Kapernauma.

60 Kamukwaocwalo buñata bwa balutiwa ba hae ha ba utwa cwalo, ba li: "Taba ye i taata; ki mañi ya kona ku i teeleza?" **61** Kono Jesu ka ku lemuha kuli balutiwa ba hae ne ba ñuñuna za taba yeo, a li ku bona: "Kikuli taba ye ya mi sitalisa? **62** Ku ka ba cwañi he haiba mu bona Mwanaa mutu a kambamela kwa naa li sapili? **63** Moya ki ona o fa bupilo; nama ha i tusi se siñwi ni kamuta. Manzwi e ni mi bulelezi ki moya mi ki bupilo. **64** Kono ku na ni ba bañwi ku mina ba ba sa lumeli." Kakuli ku zwa kwa makalelo Jesu naa ziba ba ne ba sa lumeli ni ya naa ka mu beteka. **65** Kiha ekeza, a li: "Ki lona libaka ha ni mi bulelezi kuli, ha ku na mutu ya kona ku taha ku na konji haiba u filwe cwalo ki Ndate."

66 Kabakaleo buñata bwa balutiwa ba hae ba kutela ku za kwamulaho mi ba tuhela ku zamaya ni yena. **67** Jesu kihaa li ku ba ba lishumi ka ba babeli: "Kikuli ni mina mu bata ku ya?" **68** Simoni Pitrosi a mu alaba, a li: "Mulena, lu ka ya ku

mañi? U na ni manzwi a bupi-
lo bo bu sa feli; **69** mi lu lu-
mezi ni ku fita fa ku ziba kuli
ki wena Ya Kenile wa Mulimu.”
70 Jesu a ba alaba, a li: “Kiku-
li ne ni si ka mi keta mina ba
ba lishumi ka ba babeli? Niteñi
yo muñwi ku mina ki lisawana.”
71 Mane fo, naa bulela za Ju-
dasi mwanaa Simoni Isikariota;
kakuli ki yena ya naa ka mu be-
teka, niha naa li yo muñwi wa
ba ba lishumi ka ba babeli.

7 Cwale ha ku felile zeo, Jesu
a zwelapili ku potela libaka
za mwa Galilea, kakuli naa sa
lati ku yo eza cwalo mwa Ju-
dea, kabakala kuli Majuda ne
ba bata ku mu bulaya. **2** Kono
mukiti wa Majuda wa litaberna-
kele, ne u sutelezi. **3** Kamu-
kwaocwalo banyani ba hae ba li
ku yena: “Funduka u ye mwa
Judea, kuli balutiwa ba hao
ni bona ba bone misebezi ye u
eza. **4** Kakuli ha ku na mutu
ya bata ku zibahala kwa nya-
ngela ya eza lika kwa mukunda.
Ha u eza lika ze, u iponahaze
kwa lifasi.” **5** Fo mane banya-
ni ba hae ne ba sa bonisi tume-
lo ku yena. **6** Kabakaleo Jesu
a li ku bona: “Nako ya ka ha
i si ka fita kale, kono nako ya
mina i teñi kamita. **7** Lifasi
ha li na libaka la ku mi toya,
kono li toile na, kakuli ni paka
kuli misebezi ya lona i maswe.
8 Mina mu ye kwa mukiti; na
ha ni yi kwa mukiti wo pili, ka-
kuli nako ya ka ha i si ka kwa-
nelela kale.” **9** Mi ha felize ku
ba bulelela lika zeo, a siyala
mwa Galilea.

10 Kono banyani ba hae ha
se ba kambamezi kwa mukiti,
kihona cwale ni yena a kamba-
mela kwateñi, isi patalaza kono
ka ku sa lemuseha. **11** Maju-
da kiha ba kala ku mu bata kwa
mukiti mi ne ba li: “Mutu yani u
kai?” **12** Mi mwahalaa buña-
ta ne ku swelwi ku shobotwa
hahulu za hae. Ba bañwi ne ba
li: “Ki mutu yo munde.” Ba ba-
ñwi bona ne ba li: “Batili, u ke-
lusa nyangela.” **13** Kono nite-
ñi ne ku si na mutu ya naa bule-
la za hae patalaza kabakala ku
saba Majuda.

14 Mazazi a mukiti ha fitile
fahali, Jesu a kambamela
kwa tempele mi a kala ku luta
batu mwateñi. **15** Mi Majuda
ba komoka hahulu, ba li: “Mutu
yo u ziba cwañi mañolo, hailifo
ha si ka ya kwa likolo ku yo itu-
ta?” **16** Jesu kiha ba alaba, a
li: “Litaba ze ni luta, hasi litaba
za ka, kono ki za yena ya ni lu-
mile. **17** Haiba mutu a lakaza
ku eza tato ya Mulimu, u ka ziba
haiba ze ni luta li zwa ku Mu-
limu kamba ni ipulelela zona
feela. **18** Ya ipulelela feela za
hae u ipatela kanya; kono ya
batela ya mu lumile kanya,
yena u bulela niti, mi ha ku na
ku sa luka ku yena. **19** Mushe
naa mi file Mulao, nji cwañi?
Kono ha ku na nihaiba a li mu-
ñwi ku mina ya mamela Mulao
wo. Mu bata ku ni bulaelañi?”
20 Nyangela ya mu alaba, ya li:
“U na ni mudimona. Ki mañi ya
bata ku ku bulaya?” **21** Jesu a
ba alaba, a li: “Ni ezize nto i li-
ñwi, mi mu komokile kaufelaa

mina. **22** Ki lona libaka Mushe ha mi file mupato—isi kuli
u zwa ku Mushe, kono u zwa ku
bo kukululu—mi mina mu ke-
nya mutu mwa mupato la Saba-
ta. **23** Haiba mutu a kenywa
mwa mupato la Sabata kuli mu-
lao wa Mushe u si ke wa lobwa,
mu kona cwañi ku ni halifela
maswe kabakala ku folisa mutu
la Sabata? **24** Mu tuhele ku
atula ka ku ya ka ponahalo ya
kwande, kono mu atule ka ku
luka."

25 Kamukwaocwalo ba ba-
ñwi ku ba ba yahile mwa Jeru-
salema ba kala ku bulela, ba li:
"Esi ki yena mutu ye ba bata ku
bulaya yo, nji? **26** Kono cwa-
le ha mu bone! u sweli ku bu-
lela fa nyangela, mi ha ku na
se ba bulela ku yena. Kikuli ba-
busi ba fitile fa ku ziba kuli yo
luli ki yena Kreste? **27** Kono
lwa ziba kwa zwa mutu yo; ka-
nti Kreste ha ka taha, ha ku na
ya ka ziba kwa zwa." **28** Cwa-
le Jesu ha naa luta mwa tempe-
le, a tiisa kwa linzwi, a li: "Mwa
ni ziba mi mwa ziba ni ko ni
zwa. Hape ha ni si ka itela ili
na, kono ya ni lumile u teñi luli,
mi ha mu mu zibi. **29** Na, na
mu ziba, kakuli ni ndumeleti ya
zwa ku yena, mi ki yena ya ni
lumile." **30** Kiha ba kala ku
bata mwa ku mu swalela, kono
ne ku si na ya naa beile lizoho
la hae ku yena, kakuli nako ya
hae ne i si ka fita kale. **31** Ni-
teñi ba bañata mwahalaa nya-
ngela ba beya tumelo ku yena;
mi ne ba li: "Kreste ha ka fita,
ha na ku eza limakazo ze ñata
ku fita za ezize mutu yo, nji
cwañi?"

32 Bafalisi ba utwa nyange-
la ha i ñuñuna litaba zeo ka za
hae, mi baprisita ba bahulu ni
Bafalisi ba luma mapolisa kuli
ba yo mu swala. **33** Jesu ki-
haa li: "Ni sa inzi ni mina na-
konyana ni si ka ya kale
ku ya ni lumile. **34** Mu ka ni
bata, kono ha mu na ku ni fu-
mana, mi ko ni inzi ha mu koni
ku taha kwateñi." **35** Majuda
kiha ba bulelisana, ba li: "Mutu
yo u lela ku ya kai, kuli lu pa-
lelwe ku mu fumana? Kikuli u
lela ku ya kwa Majuda ba ba ha-
sani mwahalaa Magerike, ni ku
yo luta Magerike? **36** U talu-
sañi ha li, 'Mu ka ni bata, kono
ha mu na ku ni fumana, ni kuli
ko ni inzi ha mu koni ku taha
kwateñi'?"

37 Cwale ka lizazi la mafele-
lezo, lona lizazi le lituna la mu-
kiti, Jesu a yema ni ku bulela
ka linzwi le lituna, a li: "Hai-
ba ku na ni ya shwile li-
nyolwa, a te ku na, a to nwa.
38 Yena ya lumela ku na, sina
mo li bulelezi Liñolo, 'Kwata-
saa pilu ya hae ku ka zwa linu-
kana ze bubisa mezi a pilisa.'"
39 Kono ha naa bulela cwalo
naa talusa moya o ne ba tuha
ba amuhela batu ba ba beile tu-
melo ku yena; kakuli ka nako
yeo ne ku si na moya, kabaka-
la kuli Jesu naa si ka kanyi-
swa kale. **40** Ba bañwi mwa-
halaa nyangela ba ne ba utwi-
le manzwi ao kiha ba kala ku
bulela, ba li: "Yo luli ki yena

Mupolofita.” **41** Ba bañwi ne
ba li: “Yo ki yena Kreste.” Kono
ba bañwi bona ne ba li: “Kreste
ha zwi mwa Galilea, nji cwañi?
42 Kikuli Liñolo ha li si ka bu-
lela kuli Kreste u zwa ku ba
lusika lwa Davida, ni mwa Be-
telehema, ona munzi mwa naa
pilanga Davida?” **43** Buñata
kiha bu shelana kabakala hae.
44 Kono ba bañwi ku bona ne
ba bata ku mu swala, niteñi ha
ku na ya naa beile mazoho a hae
ku yena.

45 Kamukwaocwalo mapo-
lisa ba kutela kwa baprisita
ba bahulu ni Bafalisi, mi Ba-
falisi ba li ku bona: “Kiñi
ha mu si ka mu tisa?” **46** Ma-
polisa ba alaba, ba li: “Kwa li
ku simwa ha ku na mutu ya
kile a bulela cwalo.” **47** Bafa-
lisi ba ba fetula, ba li: “Kikuli
ni mina mu kelusizwe? **48** Ha
ku na yo muñwi kwa babusi ka-
mba kwa Bafalisi ya beile tu-
melo ku yena, kamba cwañi?
49 Kono sicaba se, se si sa zibi
Mulao,* ki sicaba se si kutilwe.”
50 Nekudema, ya naa kile a
taha ku yena sapili, ya naa li yo
muñwi wa bona, a li ku bona:
51 “Mulao wa luna ha u atuli
mutu u si ka utwa kale ku yena
ni ku ziba sa eza, nji cwañi?”
52 Ba mu alaba, ba li: “Ni wena
u zwa kwa Galilea, nji? Ha ku
batisise mi u ka bona kuli ha ku
na mupolofita ya zwa mwa Ga-
lilea.”*

8 **12** Jesu kihaa bulela ku
bona hape, a li: “Ki na lise-
li la lifasi. Ya ni latelela ha na
ku zamaya mwa lififi ni hanyi-
nyani, kono u ka ba ni liseli le
li pilisa.” **13** Bafalisi kiha ba
li ku yena: “U ipaka ili wena;
bupaki bwa hao hasi bwa niti.”
14 Jesu a ba alaba, a li: “Niha
ni ipaka ili na, bupaki bwa ka
ki bwa niti, kakuli na ziba ko
ni zwile ni ko ni ya. Kono mina

Joa 7:49* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

* Mwa miputo ya Codex Sinaiticus, Codex Vaticanus, ni Sinaitic Syriac ha ku na timana 53 ku isa kauhanyo 8, timana 11, (mwa miputo ye miñata ya Sigerike, manzwi a litimana ze, a ñozwi ka ku shutana-shutana), mi litimana zeo li bala sina cwana:

53 Kiha ba ya, yo muñwi ni yo muñwi kwa lapa la hae.

8 Kono Jesu a ya fa Lilundu la Likota za Olive. **2** Niteñi, masa ha patalala, a ya hape kwa tempele, mi batu kaufela ba kala ku taha ku yena, mi a ina ni ku kala ku ba luta. **3** Cwale bañoli ba Mulao ni Bafalisi ba tisa musali ya naa swelwi inzaa buka, mi ha se ba mu yemisize mwahalaa bona, **4** ba li ku yena: “Muluti, musali yo u swelwi inzaa buka. **5** Mushe mwa Mulao u lu laezi ku pobaula basali ba ba cwalo. Wena u li ñi?” **6** Ne ba bulela cwalo ka ku mu lika, kuli ba fumane taba ya ku mu tameleza. Kono Jesu a inama ni ku kalisa ku ñola fafasi ka munwana wa hae. **7** Ha se ba tundamezi ku mu buza, a inumuka mi a li ku bona: “Ya si na sibi ku mina i be yena wa pili ku mu nepa licwe.” **8** Mi a inama hape ni ku zwelapili ku ñola fafasi. **9** Kono ba ne ba utwile taba yeo ba ikema, a li muñwi ka a li muñwi, ku kalela ku ba bahulu ba sicaba, mi Jesu a siyala a nosi, ni musali ya naa li mwahalaa bona. **10** Jesu a inumuka, mi a li ku musali yo: “Musali, ba kai batu bani? Kikuli ha ku na ya ku atuzi?” **11** Musali yo a li: “Kutokwa, muñaa ka.” Mi Jesu a li: “Ni na, ha ni ku atuli. Ha ku ye; mi u si ke wa eza sibi hape ku zwa cwale.”

ha mu zibi ko ni zwile ni ko ni
ya. **15** Mina mu atula ka ku
ya ka ponahalo ya mutu; na ha
ni atuli mutu ni hanyinyani.
16 Kono na ha ni atula, katulo
ya ka ki ya niti, kakuli ha ni
yo ni nosi, kono Ndate ya ni
lumile u inzi ni na. **17** Hape
mwa Mulao wa mina ku ñozwi
kuli, 'Bupaki bwa batu ba babe-
li ki bwa niti.' **18** Na na ipa-
ka, ni Ndate ya ni lumile, wa ni
paka ni yena." **19** Kiha ba li
ku yena: "U kai Ndataho?" Jesu
a ba alaba, a li: "Ha mu ni zibi
mi ni Ndate ha mu mu zibi. Ka-
mbe mwa ni ziba, kambe mu zi-
bile ni Ndate." **20** Naa bulela
manzwi ao ha naa li kwa ma-
bulukelo a liluwo mwa tempele.
Kono ha ku na ya naa mu swe-
li, kakuli nako ya hae ne i si ka
fita kale.

21 Kihaa li ku bona hape:
"Na ya, mi mu ka ni bata, kono
mu ka shwela mwa sibi sa mina.
Ko ni ya ha mu koni ku taha
kwateñi." **22** Kabakaleo Ma-
juda ba kala ku bulela, ba li:
"Kikuli mutu yo u bata ku ipu-
laya nji? Kakuli u li, 'Ko ni ya
ha mu koni ku taha kwateñi.'"
23 Kiha ekeza ku ba bulelela, a
li: "Mina mu zwa fafasi; na ni
zwa kwahalimu. Mu zwa mwa
lifasi le; na ha ni zwi mwa lifa-
si le. **24** Kiha ni ize ku mina,
mu ka shwela mwa libi za mina.
Kakuli ha mu sa lumeli kuli ki
na, mu ka shwela mwa libi za
mina." **25** Kiha ba kala ku bu-
lela ku yena, ba li: "Ki wena
mañi?" Jesu a li ku bona: "Ni
hona mane ni ambolelañi ni
mina? **26** Ni na ni lika ze ñata
za ku bulela ka za mina ni lita-
ba ze ñata za ku atula. Mi niti
kikuli, ya ni lumile ki wa niti,
mi ze ni utwile luli ku yena ni
li bulela mwa lifasi." **27** Ne ba
si ka utwisisa kuli naa ba talu-
seza za Ndatahe. **28** Jesu ki-
haa li: "Ha mu se mu pahekí-
le Mwanaa mutu, kihona mu ka
ziba kuli ki na, ni kuli ha ni ike-
zezi lika ili na; kono ni bulela
lika ze, ka mwa ni lutezi Ndate.
29 Mi ya ni lumile u inzi ni na;
ha si ka ni siya ni li nosi, kaku-
li kamita ni eza lika ze mu ta-
bisa." **30** Ha naa bulela litaba
zeo, ba bañata ba beya tumelo
ku yena.

31 Mi cwale Jesu a ekeza ku
bulelela Majuda ba ne ba lume-
zi ku yena, a li: "Haiba mu zwe-
lapili mwa linzwi la ka, mu ba-
lutiwa ba ka luli, **32** mi mu
ka ziba niti, mi niti i ka mi lu-
kulula." **33** Ba mu alaba, ba
li: "Lu bana ba Abrahama mi
lwa li ku ba lu be batanga ba
mutu ufi kamba ufi. U bulela
cwañi kuli, 'Mu ka lukuluha'?"
34 Jesu a ba alaba, a li: "Kaniti-
niti na mi bulelela ni li, mutu
kaufela ya eza sibi ki mutangaa
sibi. **35** Hape mutanga ha ini
mwa ndu ku ya ku ile; mwa-
na ki yena ya ina mwateñi ku
ya ku ile. **36** Kamukwaocwa-
lo haiba Mwana a mi lukulu-
la, mu ka ba ba ba lukuluhile
luli. **37** Na ziba kuli mu bana
ba Abrahama; kono mu bata ku
ni bulaya, kakuli ha mu amu-
heli linzwi la ka. **38** Ni bulela
ze ni boni ha ne ni li ni Ndate;

hakulicwalo ni mina mu eze
ze mu utwile ku ndataa mina."
39 Ba mu alaba, ba li: "Ndataa luna ki Abrahama." Jesu
a li ku bona: "Haiba mu bana
ba Abrahama, mu eze misebezi
ya Abrahama. **40** Kono cwale
mu bata ku ni bulaya, na, mutu
ya mi bulelezi niti ye ni utwile ku Mulimu. Abrahama naa si
ka eza cwalo. **41** Mu eza misebezi ya ndataa mina." Ba li ku
yena: "Ne lu si ka pepwa ka buhule; Ndataa luna ki a li muñwi,
yena Mulimu."
42 Jesu a li ku bona: "Kambe
Mulimu ki yena Ndataa mina,
ne mu ka ni lata, kakuli ni zwile
ku Mulimu mi ki na yo fa. Mi ha
ni si ka itela ili na, kono ki yena
ya ni lumile. **43** Ki kabakalaña ha mu sa zibi ze ni bulela? Libaka kikuli ha mu koni ku teeleza kwa linzwi la ka. **44** Mu
zwa ku ndataa mina Diabulosi,
mi mu tabela ku eza litakazo za
ndataa mina. Yena ne li mubulai ha kalisa, mi naa si ka tiiseza
mwa niti, kakuli niti ha i yo ku
yena. Ha bulela lishano, u bulela sona sa li sona luli, kakuli
ki lihata mi ki ndatahe lishano.
45 Mi na, kakuli ni bulela niti,
ha mu ni lumeli. **46** Ki maña
ku mina ya ni fa mulatu wa sibi?
Ha ni bulela niti, ki kabakalaña
ha mu sa ni lumeli? **47** Ya zwa
ku Mulimu u teeleza kwa manzwi a Mulimu. Ki lona libaka
ha mu sa teelezi, kakuli ha mu
zwi ku Mulimu."
48 Majuda ba mu alaba, ba li:
"Kikuli hasi niti ha lu ize, u Musamaria mi u na ni mudimona?"
49 Jesu a alaba, a li: "Ha ni
na mudimona, kono ni kuteka
Ndate, mi mina mwa ni shwaula. **50** Kono ha ni ipateli ka-
nya; ya i bata u teñi mi wa atu-
la. **51** Kaniti-niti na mi bule-
lela ni li, ya mamela linzwi la
ka, ha na ku bona lifu ni kamuta." **52** Majuda ba li ku yena:
"Cwale ki kale lu ziba kuli u
na ni mudimona. Abrahama u
shwile, bapolofita ni bona ba
shwile; kono wena u li, 'Haiba mutu a mamela linzwi la
ka, ha na ku lupa lifu ni kamuta.' **53** Kikuli wena u fita
ndataa luna Abrahama ya itobalezi nji? Bapolofita ni bona
ba shwile. U ipala kuli u mañi?"
54 Jesu a alaba, a li: "Haiba
ni ikanyisa ili na, kanya ya ka
haki se siñwi. Ki Ndate ya ni
kanyisa, yena ye mu li ki Mulimu wa mina; **55** mi niteñi
ha mu si ka mu ziba. Kono na
na mu ziba. Mi haiba ni bulela kuli ha ni mu zibi, fo ne ni
ka ba lihata, sina mina. Kono
na mu ziba mi ni mamela linzwi
la hae. **56** Abrahama ndataa
mina naa tabile hahulu ku ba
ni sepo ya ku bona lizazi la ka,
mi naa li boni mi a nyakalala." **57** Majuda kiha ba li ku
yena: "Ha u si ka kwanisa kale
lilimo ze mashumi a ketalizoho,
mi kuti Abrahama u mu boni?"
58 Jesu a li ku bona: "Kanitiniti na mi bulelela ni li, Abrahama a si ka ba kale teñi, na ne ni
li teñi." **59** Kiha ba nopa macwe kuli ba mu nepe ona; kono
Jesu a ipata mi a zwa mwa tempele.

9 Cwale ha naa nzaa fita, a
bona mutu ya naa pepilwe
a li sibofu. **2** Mi balutiwa ba
hae ba mu buza, ba li: “Rabbi,*
ki mañi ya ezize sibi kuli mutu
yo a pepwe a li sibofu, kana
ki yena kamba ki bashemi ba
hae?” **3** Jesu a alaba, a li: “Ha
ku na ya ezize sibi, ibe yo ka-
mba bashemi ba hae, kono ku
ezahezi cwalo kuli misebezi ya
Mulimu i kone ku bonahala ka
yena. **4** Lu lukela ku eza mi-
sebezi ya ya ni lumile ha ku sa
li musihali; busihu bwa taha fo
ku si na mutu ya kona ku sebe-
za. **5** Ha ni sa inzi mwa lifasi,
ni liseli la lifasi.” **6** A sino bu-
lela litaba zeo, a kwela mati fa-
fasi ni ku luba sileze ka mati,
mi a lamba sileze seo fa meeto
a mutu yo **7** mi a li ku yena:
“Zamaya u yo tapa mwa kasa
ka Siloe” (ili libizo le li talu-
sa ‘mezi a lumilwe’ ha ku tolo-
kwa). Kiha ya, ku yo tapa, mi a
kuta inzaa bona.

8 Kamukwaocwalo batu ba
naa yahile ni bona ni ba ne
ba mu bonanga kuli ki mukupi
ba kala ku bulela, ba li: “Hasi
yena mutu ya naa inanga inzaa
kupelela yo nji?” **9** Ba bañwi
ne ba li: “Ki yena.” Ba bañwi
bona ne ba li: “Batili, kono u
swana feela ni yena.” Mi yena
muñi naa li: “Ki na.” **10** Kiha
ba kala ku bulela ku yena, ba li:
“Cwale meeto a hao a tutubulu-
hile cwañi he?” **11** A alaba, a
li: “Mutu ya bizwa Jesu naa lu-
bile sileze ni ku ni lamba sona
fa meeto mi a li ku na, ‘Zamaya
kwa Siloe mi u yo tapa.’ Kiha ni
ya, na yo tapa, mi na kalisa ku
bona.” **12** Ha ba utwa cwalo
ba li ku yena: “Mutu yo u kai?”
Yena a li: “Ha ni zibi.”

13 Ba isa mutu yo ya naa ba-
nga sibofu kwa Bafalisi.
14 Cwale ne li la Sabata Jesu ha
naa lubile sileze ni ku tutubu-
lula meeto a hae. **15** Hakuli-
cwalo, Bafalisi ka nako ye, ni
bona ba kala ku mu buza mwa
naa kaliselize ku bona. A li ku
bona: “Naa ni lambile sileze fa
meeto, na tapa mi na bona.”
16 Kamukwaocwalo, ba bañwi
kwa Bafalisi, ba li: “Mutu yo ha
zwi ku Mulimu, kakuli ha ma-
meli Sabata.” Ba bañwi ba kala
ku bulela, ba li: “Mutu wa mue-
zalibi u kona ku eza cwañi li-
makazo za mufuta wo?” Kiha
ba fapahana mwahalaa bona.
17 Cwale ba li ku mutu yo wa
sibofu hape: “Wena u li ñi ka
za hae, ha u bona u tutubuluzi
meeto a hao?” Mutu yo a li: “Ki
mupolofita.”

18 Kono Majuda ne ba si ka
lumela kuli mutu yo naa banga
sibofu mi u tutubuluzwi mee-
to, ku fitela ba biza bashemi
ba mutu yo ya naa sa kalile
ku bona. **19** Mi ba ba buza, ba
li: “Kikuli yo ki yena mwanaa
mina ye mu li naa pepilwe a li si-
bofu? Ku tile cwañi he kuli se a
bona cwale?” **20** Bashemi ba
hae kiha ba alaba, ba li: “Lwa
ziba kuli yo ki mwanaa luna ni
kuli naa pepilwe a li sibofu.
21 Kono se lu sa zibi ki mo ku
tezi kuli cwale a kalise ku bona,

Joa 9:2* Fo kikuli, “Muluti.”

kamba yena ya mu tutubuluzi
meeto kuli ki mañi. Ha mu ipu-
zeze yena. Ki yo muhulu. U lu-
kela ku ikalabela." **22** Bashe-
mi ba hae ne ba bulezi litaba
zeo ka ku saba Majuda, kakuli
Majuda ne se ba lumelelani kale
kuli, haiba mutu a bulela pata-
laza kuli Jesu ki Kreste, mutu
yo u swanela ku lelekwa mwa
sinagoge.* **23** Ki kaho bashe-
mi ba hae ne ba ize: "Ki yo mu-
hulu. Ha mu mu buze."

24 Kabakaleo ba biza lwa bu-
beli mutu yo ya naa banga sibo-
fu mi ba li ku yena: "U kanyise
Mulimu; lwa ziba kuli mutu yo
ki muezalibi." **25** Yena a alaba, a li: "Za kuli ki muezalibi, na ha ni li zibi. Se ni ziba feela kikuli, ne ni li sibofu, kono cwale se ni bona." **26** Kiha ba li ku yena: "U ku ezizeñi? U tutubuluzi cwañi meeto a hao?" **27** A ba alaba, a li: "Ni mi bulelezi kale, kono ne mu si ka teeleza. Se mu batela ku utwa za teñi hape kiñi? Kikuli mu bata ku ba balutiwa ba hae ni mina nji?" **28** Kiha ba mu tapaula mi ba li: "Wena u mulutiwa wa mutu yani, kono luna lu balutiwa ba Mushe. **29** Lwa ziba kuli Mulimu u bulezi ku Mushe; kono haili mutu yo yena ha lu zibi kwa zwa." **30** Mi yena a ba alaba, a li: "Ye luli ki nto ye komokisa, kuli ha mu zibi kwa zwa, kono imbo u tutubuluzi meeto a ka. **31** Lwa ziba kuli Mulimu ha teelezi kwa baezalibi, kono mutu kaufela ya saba Mulimu ni ku eza tato ya hae, yo Mulimu wa mu teeleza. **32** Kwa li ku simwa ha ku si ka utwahala kale kuli mutu u tutubuluzi meeto a mutu ya pepilwe a li sibofu. **33** Kambe mutu yo naa sa zwi ku Mulimu, kambe naa si ke a kona ku eza nto ni ye kana." **34** Ba mu alaba, ba li: "Wena ne u pepilwe u tezi sibi, mi cwale u li u lu lute?" Mi ba mu lundula!

35 Jesu a utwa kuli mutu yo naa lunduzwi, mi ha naa mu fumani, a li ku yena: "Kana wa lumela ku Mwanaa mutu?" **36** Yena a alaba, a li: "Muñali, ki mañi yena yo, kuli ni kone ku lumela ku yena?" **37** Jesu a li ku yena: "U so mu boni, mi mane ki yena yo ya bulela ni wena." **38** Kihaa li: "Na lumela ku yena, Mulena." Mi a mu kubamela. **39** Mi Jesu a li: "Se ni tezi mwa lifasi ki katulo ye: kuli ba ba sa boni ba kone ku bona mi ba ba bona ba fetuhe libofu." **40** Ba bañwi ba Bafalisi ba ne ba li ni yena ba utwa litaba zeo, mi ba li ku yena: "Kikuli ni luna lu libofu nji?" **41** Jesu a li ku bona: "Kambe ne mu li libofu, kambe ha mu na sibi. Kono cwale mu li, 'Lwa bona.' Sibi sa mina si sa li teñi."

10 "Kaniti-niti na mi bulelela ni li, ya sa keni mwa mulaka wa lingu ka munyako kono u pahamela ku sili, yo ki lisholi ni lilengwami. **2** Kono ya kenela kwa munyako ki mulisana wa lingu. **3** Mulibeleli

---

Joa 9:22* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23.

wa munyako wa mu kwalulela,
mi lingu li teeleza kwa linzwi la
hae, mi u biza lingu za hae ka
mabizo ni ku li etelela kwande.
4 Ha saa zwisize lingu za hae
kaufela, wa li etelela, mi lingu
za mu latelela, kakuli li ziba li-
nzwi la hae. **5** U sili ha li na
ku mu latelela ni hanyinyani
kono li ka saba ku yena, kaku-
li ha li zibi linzwi la ba sili."
6 Jesu naa bulela nguli yeo ku
bona; kono ne ba si ka ziba ze
ne li talusa lika za naa ba bule-
lela.

7 Kabakaleo Jesu a li ku
bona hape: "Kaniti-niti na mi
bulelela ni li, ki na munyako wa
lingu. **8** Kaufela ba ba tile ka
libizo la ka ki masholi ni male-
ngwami; kono lingu ha li si ka
ba teeleza. **9** Ki na munyako;
mutu kaufela ya kena ka na u
ka piliswa, mi u ka kena ni ku
zwa ni ku fumana mafulisezo.
10 Lisholi ha li tahi feela ko-
nji ha li to uzwa, ku bulaya, ni
ku yundisa. Na ni tile kuli lingu
li fumane bupilo, mane bwa ku
ya ku ile. **11** Ki na mulisana
yo munde; mulisana yo munde
u itoboha moyo wa hae baba-
kala lingu. **12** Mubeleki feela,
ye si mulisana, ni ya si muñaa
lingu, u bona liakanyani ha li
taha mi u siya lingu ni ku bale-
ha—mi liakanyani li pamula li-
ngu ni ku li hasanya— **13** ka-
kuli ki mubeleki feela mi ha na
taba ni lingu. **14** Ki na muli-
sana yo munde, mi ni ziba lingu
za ka mi lingu za ka ni zona za
ni ziba, **15** sina Ndate mwa ni
zibela mi ni ziba Ndate; mi ni to-
boha moyo wa ka kabakala li-
ngu.

16 "Mi ni na ni lingu ze ñwi,
ze si za mulaka wo; ni lukela
ku li tisa ni zona, mi li ka tee-
leza kwa linzwi la ka, mi li ka
ba mutapi u li muñwi, mulisa-
na a li muñwi. **17** Ki lona li-
baka Ndate haa ni lata, kakuli
ni tobohile moyo wa ka, ilikU-
li ni kone ku u amuhela hape.
18 Ha ku na mutu ya ni amuhi-
le ona, kono ni itoboha ona ka
ku lata kwa ka. Ni na ni maata
a ku itoboha ona, mi ni na ni
maata a ku u amuhela hape. Ni
amuhezi taelo ye ku zwelela ku
Ndate."

19 Majuda hape kiha ba fapa-
hana mwahalaa bona kabaka-
la manzwi ao. **20** Buñata bwa
bona ne ba li: "U na ni mudimo-
na mi wa pulumuka. Kiñi ha mu
mu teeleza?" **21** Ba bañwi ne
ba li: "Manzwi a hasi a mutu ya
na ni mudimona. Mudimona ha
u koni ku tutubulula meeto a li-
bofu, nji cwañi?"

22 Ka nako yeo kwa ezwa
mukiti wa kakulo mwa Jeru-
salema. Ne li maliha, **23** mi
Jesu naa zamaya mwa te-
mpele mwa makozwana a Salu-
moni. **24** Majuda kiha ba mu
beya mwahali mi ba kala ku bu-
lela ku yena, ba li: "U ka lu ini-
sa nako ye kuma kai mwa li-
fifi, lu sa zibi? Haiba ki wena
Kreste, ha ku lu bulelele pa-
talaza." **25** Jesu a ba alaba,
a li: "Ni mi bulelezi, kono ha
mu lumeli. Misebezi ye ni eza
ka libizo la Ndate, ki yona ye
ni paka. **26** Kono mina ha mu

lumeli, kakuli ha mu lingu za
ka. **27** Lingu za ka li teeleza
kwa linzwi la ka, na li ziba, mi
za ni latelela. **28** Mi ni li fa bu-
pilo bo bu sa feli, mi ha li na ku
yundiswa ni kamuta, mi ha ku
na ya ka li pamula mwa lizoho
la ka. **29** Lingu za ni file Nda-
te li fita linto kaufela, mi ha ku
na ya kona ku li pamula mwa li-
zoho la Ndate. **30** Na ni Nda-
te lu ba li bañwi."

31 Majuda hape ba nopa ma-
cwe kuli ba mu pobaule.
32 Jesu a ba alaba, a li: "Ni mi
bonisize misebezi ye minde ye
miñata ye zwa ku Ndate.
Ku yona ki ufi musebezi o mu
ni nepela macwe?" **33** Maju-
da ba mu alaba, ba li: "Se lu
ku nepela macwe, hasi muse-
bezi o munde, kono ki kabaka-
la ku nyefula, kakuli wena, ni-
haike u mutu, u ikeza mulimu."
34 Jesu a ba alaba, a li: "Kikuli
ha ku si ka ñolwa mwa Mulao
wa mina kuli, 'Ni ize: "Mina mu
milimu"'? **35** Haiba naa bizi-
ze batu ba ne ba nyazizwe ki
linzwi la Mulimu kuli ki 'mili-
mu,' kono Mañolo ha koni ku ci-
nciwa, **36** mu kona ku ni bu-
lelela cwañi na ya kenisizwe ki
Ndate ni ku lumiwa mwa lifasi
kuli, 'Wa nyefula,' kakuli ni ize,
ni Mwanaa Mulimu? **37** Hai-
ba ha ni ezi misebezi ya Nda-
te, mu si ke mwa ni lumela.
38 Kono haiba na i eza, niha
mu sa ni lumeli, mu lumele kwa-
teñi misebezi, kuli mu zibe ni
ku zwelapili ku ziba kuli Ndate
u swalisana ni na mi ni na ni
swalisana ni Ndate." **39** Kiha
ba lika ku mu swala hape; kono
a ba picuka ba si ka fita kale ku
yena.

40 Cwale a silela hape mwa
buse bwa Jordani kwa sibaka
kwa naa kolobelezanga Joani
sapili, mi a ina kwateñi.
41 Mi batu ba bañata ba taha
ku yena, mi ba kala ku bule-
la, ba li: "Joani, kaniti, naa si
ka eza makazo nihaiba i liñwi,
kono lika ze ñata za naa bule-
zi Joani ka za mutu yo kaufela
ne li za niti." **42** Mi ba bañata
kwa sibaka seo ba beya tumelo
ku yena.

11 Cwale ne ku na ni mutu
yo muñwi ya naa kula,
Lazaro wa kwa Betania, wa
mwa munzi wa Maria ni Mare-
ta muhulwanaa Maria. **2** Mi
Maria yo ki yena ya naa kile a
toza Mulena mafula a sende ni
ku mu polola kwa mahutu ka
milili ya hae, mi kaizelaa hae
ya bizwa Lazaro ki yena ya naa
kula. **3** Likaizeli za hae kiha
li luma liñusa ku Jesu ku yo
mu zibisa kuli: "Mulena, mulati-
wa wa hao wa kula." **4** Kono
Jesu ha utwile cwalo, a li: "Mu-
lelo wa butuku bo haki lifu,
kono ki wa ku kanyisa Mulimu,
kuli Mwanaa Mulimu a kone ku
kanyiswa ka bona."

5 Cwale Jesu naa lata Ma-
reta, munyanaa Mareta, ni La-
zaro. **6** Kono ha utwile kuli
Lazaro wa kula, a ina mazazi
a mabeli mane mwa sibaka sa
naa li ku sona. **7** Mi hamula-
ho wa mazazi ao, a li kwa balu-
tiwa ba hae: "Ha lu yeñi hape

mwa Judea.” **8** Balutiwa ba li
ku yena: “Rabbi,* hona cwano-
ñu fa Majuda ne ba bata ku ku
pobaula ka macwe, mi u bata
ku ya kwateñi hape?” **9** Jesu
a ba alaba, a li: “Musihali u na ni
lihora ze lishumi ka ze peli, nji
ha ku cwalo? Cwale haiba mutu
a zamaya mwa liseli, ha sitata-
li fa nto ifi kamba ifi, kakuli u
bona liseli la lifasi le. **10** Kono
haiba mutu a zamaya busihu,
wa sitatala fa nto ye ñwi, kaku-
li ha na liseli.”

11 Ha saa bulezi litaba zeo, a
ekeza, a li: “Lazaro mulikanaa
luna u lobezi, kono na ya kwate-
ñi ni yo mu zusa.” **12** Baluti-
wa kiha ba li ku yena: “Mule-
na, haiba u lobezi, u ka iketa.”
13 Kono Jesu yena mane naa
bulela za lifu la Lazaro. Nite-
ñi, bona ne ba ngile kuli naa ta-
lusa buloko luli. **14** Ka yona
nako yeo, Jesu kiha ba taluseza
patalaza, a li: “Lazaro u shwile,
15 mi ni tabile kabakala mina,
kakuli ne ni siyo kwateñi, kuli
mu kone ku lumela. Kono cwa-
le ha lu yeñi ku yena.” **16** Ka-
mukwaocwalo Tomasi, ya naa
bizwa Wa Mambile,* a li kwa ba-
lutiwa ba bañwi: “Ha lu yeñi ni
luna, kuli lu yo shwa ni yena.”

17 Jesu ha fitile a fumana
kuli Lazaro na saa felize maza-
zi a mane mwa libita. **18** Cwa-
le munzi wa Betania ne u li bu-
kaufi ni Jerusalema ili musipi-
li o bata ku eza limaili ze peli.
19 Mi buñata bwa Majuda ne
ba tile ku Mareta ni Maria ku
to ba omba-omba kabakala lifu
la kaizelaa bona. **20** Kamu-
kwaocwalo, Mareta ha utwile
kuli Jesu wa taha, a mu
mbatoka; kono Maria a ina fee-
la kwa ndu. **21** Mareta kiha li
ku Jesu: “Mulena, kambe ne u
li teñi kwanu kambe kaizelaa
ka ha si ka shwa. **22** Kono ni-
haiba cwale, na ziba kuli ze u
kupa kaufela ku Mulimu, Muli-
mu u ka ku fa zona.” **23** Jesu
a li ku yena: “Kaizelaa hao u
ka zuha.” **24** Mareta a li ku
yena: “Na ziba kuli u ka zuha ka
nako ya zuho ya bafu ka liza-
zi la mafelelezo.” **25** Jesu a li
ku yena: “Ki na zuho ni bupilo.
Ya bonisa tumelo ku na, niha ka
shwa, u ka pila; **26** mi mutu
kaufela ya pila ni ku bonisa tu-
melo ku na ha na ku shwa ni ka-
muta. Kana wa lumela cwalo?”
27 Mareta a li ku yena: “Ee,
Mulena; ni lumezi kuli ki wena
Kreste Mwanaa Mulimu, ya naa
swanezi ku taha mwa lifasi.”
28 Mi Mareta ha mano bulela
cwalo, a yo biza Maria munya-
naa hae, a li ku yena kwatuko:
“Muluti u tile mi wa ku biza.”
29 Maria ha utwile cwalo, a ya-
kuka mi a ya ku Jesu.

30 Mi mane Jesu naa si ka
kena kale mwa munzi, kono
naa sa li kwa sibaka kwa
na izo katanyezwa ki Mareta.
31 Hakulicwalo, Majuda ba ne
ba li ni Maria mwa ndu, ba ne
ba mu omba-omba ba mu bona
a yakuka ni ku zwela kwande.
Ba mu latelela, ka ku nga kuli
mwendi naa ya kwa libita ku yo

Joa 11:8* Fo kikuli, “Muluti.”
16* Kamba, “Didima.”

lilela kwateñi. **32** Maria ha
saa fitile kwa naa inzi Jesu mi
a mu bona, a wela kwa mahutu
a hae mi a li ku yena: "Mulena,
kambe ne u li teñi kwanu, ka-
mbe kaizelaa ka ha si ka shwa."
33 Kamukwaocwalo, Jesu ha
bona Maria inzaa lila ni Maju-
da ba ba tile ni yena inze ba
lila, a tomoha pilu mi a ziyele-
ha; **34** mi a li: "Mu mu bulukie-
le kai?" Ba li ku yena: "Mulena,
taha u to bona." **35** Jesu a lo-
tisa miyoko. **36** Majuda kiha
ba kala ku bulela, ba li: "Ha
mu bone mwa naa mu latela!"
37 Kono ba bañwi ba li: "Kikuli
mutu yo ya naa tutubuluzi mee-
to a sibofu naa sa koni ku tibe-
la yo kuli a si ke shwa?"

38 Jesu kiha tabeha kwa pilu
hape mi a ya kwa libita. Libi-
ta leo ne li mukoti o no caku-
zwi mwa licwe, mi ne ku limbi-
lwe kwateñi licwe. **39** Jesu a
li: "Ha mu sutise licwe." Mare-
ta, kaizelaa mufu, a li ku yena:
"Mulena, nako ye mwendi sa
nunka, kakuli se ku fitile ma-
zazi a mane." **40** Jesu a li ku
yena: "Kikuli ne ni si ka ku bu-
lelela kuli ha u lumela u ka bona
kanya ya Mulimu?" **41** Kiha
ba pikuluseza licwe kwatuko.
Mi Jesu a inulela meeto kwaha-
limu mi a li: "Ndate, na itume-
la ku wena kakuli u ni utwile.
42 Ki niti, ne ni ziba kuli wa
ni utwanga kamita; kono ni bu-
lezi cwalo kabakala buñata bo
bu ni potolohile, kuli bu lume-
le kuli ki wena ya ni lumile."
43 Mi ha felize ku bulela cwalo,
a huwa ka linzwi le lituna, a li:
"Lazaro, zwa mo!" **44** Mufu a
zwa a nzaa tatilwe masila kwa
mahutu ni kwa mazoho, mi naa
tatilwe lisila kwa pata. Jesu a li
ku bona: "Ha mu mu tatulule
mi mu mu lisele a zamaye."

45 Kabakaleo Majuda ba ba-
ñata ba ne ba tile ku Maria ni
ku bona za ezize Jesu ba beya
tumelo ku Jesu; **46** kono ba
bañwi ku bona ba ya kwa Bafa-
lisi ni ku yo ba bulelela za ezize
Jesu. **47** Baprisita ba bahulu
ni Bafalisi kiha ba puta kuta ya
Sanhedrini mi ba li: "Lu ka eza-
ñi, kakuli mutu yo u eza lima-
kazo ze ñata? **48** Haiba lu mu
tuhelela feela cwana, batu kau-
fela ba ka beya tumelo ku yena,
mi Maroma ba ka taha ni ku to
lu amuha sibaka sa luna ni sica-
ba sa luna." **49** Kono yo mu-
ñwi wa ku bona, Kayafa, ya naa
li muprisita ya pahami silimo
seo, a li ku bona: "Ha ku na se
mu ziba ni hanyinyani, **50** mi
ha mu lemuhi kuli se sinde ku
mina kikuli mutu a li muñwi a
shwele batu ku fita kuli sicaba
mutumbi si timezwe." **51** Naa
sa ipuleleli feela zeo ka ili yena;
kono kabakala kuli ne li yena
muprisita ya pahami silimo seo,
naa polofita kuli Jesu naa tame-
hile ku shwela sicaba, **52** mi
isiñi sicaba feela, kono ni kuli
a kubukanye hamoho bana ba
Mulimu ba ba hasani. **53** Ka-
bakaleo, ku zwa ka lona lizazi
leo ba lelisana kuli ba mu bu-
laye.

54 Hakulicwalo Jesu a tuhe-
la ku zamayanga patalaza
mwahalaa Majuda, kono a zwa

mwa sibaka seo ni ku liba mwa
naha ye li bukaufi ni lihalaupa,
mwa muleneñi o bizwa Efraimi,
mi a ina mwateñi ni balutiwa ba
hae. **55** Cwale Paseka ya Ma-
juda ne i atumela, mi ba baña-
ta ba mwa naha ba kambame-
la kwa Jerusalema pili Paseka i
si ka ezahala kale kuli ba yo ike-
nisa ka ku ya ka sizo. **56** Cwa-
le ne ba bata Jesu mi ne ba buza-
na ba nze ba yemi mwa tempe-
le, ba li: "Mina mu bona cwañi?
Kuli ha na ku taha kwa muki-
ti nji?" **57** Kono baprisita ba
bahulu ni Bafalisi ne se ba file
kale litaelo za kuli haiba mutu
yo muñwi a ziba kwa inzi Jesu,
u swanela ku ba zibisa, kuli ba
mu swale.

12 Ha se ku siyezi mazazi a
silezi kuli ku ezwe Pase-
ka, Jesu a punya mwa Betania,
mo ne ku inzi Lazaro yo Jesu
naa zusize kwa bafu. **2** Ka-
mukwaocwalo ba mu lukise-
za mulalelo teñi ko, mi Mareta
naa ba sebeleza, mi Lazaro ne
li yo muñwi wa ba ne ba li ni
Jesu kwa tafule. **3** Maria ki-
haa nga pondo* i liñwi ya mafu-
la a sende, nardi# tota, ya teko
ye tuna hahulu, mi a toza mafu-
la ao kwa mahutu a Jesu ni ku
polola mahutu a Jesu ka milili
ya hae. Mi ndu kaufela ya tala
munko wa sende yeo. **4** Kono
Judasi Isikariota, yo muñwi wa
balutiwa ba hae, ya naa tuha a
mu beteka, a li: **5** "Kiñi mafu-
la a sende a, se ne a si ka lekise-
zwa lidinari* ze mianda ye mi-
laalu ni ku fa masheleñi ao kwa
babotana?" **6** Kono naa bule-
la cwalo, isi kabakala kuli naa
tokomela babotana, kono kaba-
kala kuli ne li lisholi mi sibu-
lukelo sa mali ne si li ku yena
mi naa uzwanga masheleñi a
beiwa mwateñi. **7** Kabakaleo
Jesu a li: "Ha mu mu tuhele,
kuli a buluke sizo se bakeñisa
lizazi la ku bulukwa kwa ka.
8 Kakuli babotana mu inzi ni
bona nako kaufela, kono ha mu
na ku ba ni na nako kaufela."

9 Zeo ha li li cwalo, buña-
ta bo butuna bwa Majuda bwa
utwa kuli Jesu u teñi mo, mi
bwa taha, isiñi feela kabakala
Jesu, kono ni ku to bona Laza-
ro, ya naa zusizwe kwa bafu ki
yena. **10** Baprisita ba bahu-
lu cwale kiha ba lelisana kuli
ba bulaye ni Lazaro, **11** kaku-
li Majuda ba bañata ne ba ya ko
kabakala hae mi ne ba yo lume-
la ku Jesu.

12 Habusa, buñata bo butu-
na bwa batu ba ne ba tile
kwa mukiti ba utwa kuli
Jesu wa taha kwa Jerusalema.
13 Kiha ba nga mitai ya nza-
lu ni ku yo mu katanyeza mi
ba kala ku huweleza, ba li: "U
mu puluse, lwa lapela! U fu-
yauzwi yena ya taha ka libi-
zo la Jehova, mulena wa

Joa 12:3* Fo ki ku talusa buima bo bu bata ku fitelela ligramu ze 300. **3#** Mafula a munko o munati aa twi a zwa fa mufuta wa sicalo sa munko o munde se si fumaneha fa Malundu a Himalaya.

Joa 12:5* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28.

Isilaele!" **14** Cwale Jesu a fu-
mana mbongolo ya mwana mi a
pahama fateñi, sina ha ku ño-
zwi kuli: **15** "Si sabi, mwanaa
Sione wa musizana. Bona! Mu-
lenaa hao wa taha, a pahami
mwanaa mbongolo." **16** Balu-
tiwa ba hae ne ba si ka utwisi-
sa lika zeo sapili, kono Jesu ha
saa kanyisizwe, kihona ba hu-
pula kuli ne ku ñozwi kuli lika
zeo ne li ka ezahala ku yena ni
kuli ne ba li ezize ku yena.

17 Hape, buñata bo ne bu li
ni yena ha biza Lazaro ku
zwa mwa libita ni ku mu zusa
kwa bafu bwa zwelapili ku paka
za Jesu. **18** Kabakaleo buña-
ta hape bwa yo mu katanye-
za kakuli ne bu utwile kuli naa
ezize makazo yeo. **19** Bafalisi
kiha ba bulelisana, ba li: "Mwa
iponela kuli ha ku na ko mu ya.
Ha mu bone! Lifasi kaufela li
mu latelezi."

20 Cwale ne ku na ni Magerike mwahalaa ba ne ba tile ku to lapela mwa mazazi a mukiti. **21** Magerike bao kiha ba atumela Filipi ya zwa kwa Betsaida wa mwa Galilea, mi ba kala ku mu kupa, ba li: "Muñali, lu bata ku bona Jesu." **22** Filipi a taha ni ku to bulelela Andreasi. Andreasi ni Filipi ba to bulelela Jesu.

23 Kono Jesu a ba alaba, a li: "Nako i fitile ya kuli Mwanaa mutu a kanyiswe. **24** Kaniti-niti na mi bulelela ni li, lubeke lwa buloto ha lu sa weli mwa mubu ni ku shwa, lu ka siyala honacwalo lu li lubeke lu li luñwi; kono ha lu shwa, kihona lu beya miselo ye miñata. **25** Ya lata moyo wa hae wa u bulaya, kono ya toile moyo wa hae mwa lifasi le u ka u bukeleleza bupilo bo bu sa feli. **26** Mutu ha bata ku ni sebeleza, a ni latelele, mi ko ni inzi ki kona kwa ka ba ni yena ya ni sebeleza. Mutu ha bata ku ni sebeleza, Ndate u ka mu kuteka. **27** Fa cwale moyo wa ka u kalezwi, mi ni ka li ñi? Ndate, ni pilise kwa nako ye. Nihakulicwalo, se ki sona se ni tezi ku yona nako ye. **28** Ndate, ha ku kanyise libizo la hao." Kiha ku utwahala linzwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: "Ni se ni li kanyisize mi ni ka li kanyisa hape."

29 Buñata bo ne bu yemi fo ha bu utwile linzwi leo, bwa kala ku bulela kuli pula i lumile. Ba bañwi ba kala ku bulela, ba li: "Lingeloi li bulezi ni yena." **30** Jesu a alaba, a li: "Linzwi leo li utwahezi kabakala mina, isi kabakala ka. **31** Cwale se li katulo ya lifasi le; cwale mubusi wa lifasi le u ka lundulwa. **32** Kono na, ha ni ka pahekwa, ni ka hohela batu ba mifuta kaufela ku na." **33** Sa naa bulela luli ne li ku talusa mufuta wa lifu la naa tuha a shwa ka lona. **34** Buñata kiha bu mu alaba, bwa li: "Lu utwile mwa Mulao kuli Kreste u ina ku ya ku ile; mi cwale wena u bulela cwañi kuli Mwanaa mutu u swanezi ku pahekwa? Ki mañi yena Mwanaa mutu yo?" **35** Jesu kihaa li ku bona: "Liseli li ka ba mwahalaa mina nakonyana

feela. Mu zamaye ha mu sa na
ni liseli, kuli lififi li si ke la mi
koma; ya zamaya mwa lififi ha
zibi kwa ya. **36** Ha mu sa na
ni liseli, mu bonise tumelo mwa
liseli, kuli mu be bana ba liseli."

Jesu a bulela manzwi ao mi a
ya ni ku yo ipata bona.
37 Kono niha naa ezize limaka-
zo ze ñata cwalo fapilaa
bona, ne ba sa lumeli ku yena,
38 kuli mane kwa talelezwa li-
nzwi la naa bulezi Isaya mu-
polofita, ha naa ize: "Jehova,
ki mañi ya beile tumelo mwa
taba ye lu utwile? Mi lizoho la
Jehova, li patululezwi mañi?"
39 Libaka ha ne ba palelwa ku
lumela kikuli Isaya hape naa
bulezi kuli: **40** "U foufalize
meeto a bona mi u tatafalize li-
pilu za bona, kuli ba si ke ba
bona ka meeto a bona ni ku
utwisisa ka lipilu za bona mi
ba sikuluhe mi ni ba folise."
41 Isaya naa bulezi zeo kakuli
naa boni kanya ya Kreste, mi
naa bulezi za hae. **42** Nihaku-
licwalo, ba bañata nihaiba kwa
babusi ba beya tumelo ku Jesu,
kono kabakala Bafalisi, ne ba
sa mu buleli patalaza, kuli ba si
ke ba lundulwa mwa sinagoge;
43 kakuli ne ba lata kanya ye
zwa kwa batu ku fita nihaiba
kanya ye zwa ku Mulimu.

44 Kono Jesu a tiisa kwa li-
nzwi, mi a li: "Ya lumela ku na,
ha lumeli ku na feela, kono u
lumela ni ku yena ya ni lumi-
le; **45** mi ya bona na u bona ni
yena ya ni lumile. **46** Ni tile
sina liseli mwa lifasi, kuli mutu
kaufela ya lumela ku na a si ke
a siyala mwa lififi. **47** Kono
haiba mutu a utwa manzwi a
ka, a sa a mameli, ha ni atuli
mutu yo; kakuli ha ni si ka tela
ku to atula lifasi, kono ni tezi
ku to pilisa lifasi. **48** Mutu ya
ni hana mi ha amuheli manzwi
a ka, u na ni ya mu atula. Li-
nzwi le ni bulezi ki lona le li ka
mu atula mwa lizazi la mafele-
lezo; **49** kakuli ha ni si ka ipu-
lelela ka ili na feela, kono yena
Ndate ya ni lumile u ni file taelo
ya se ni swanezi ku bulela ni ku
luta. **50** Hape na ziba kuli ta-
elo ya hae i fumanisa bupilo bo
bu sa feli. Hakulicwalo ze ni bu-
lela, ni li bulela feela sina mona
mwa ni bulelezi zona Ndate."

13 Mukiti wa Paseka u si ka
ezahala kale, Jesu na saa
zibile kuli nako ya hae ya ku
zwa mwa lifasi ku ya ku Ndata-
he i fitile, mi kakuli naa latile
ba hae ba ne ba li mwa lifasi, a
ba lata ku isa kwa mafelelezo.
2 Ne ku nze ku ciwa mulale-
lo, mi Diabulosi na saa kenyize
kale mulelo wa ku beteka Jesu
mwa pilu ya Judasi Isikario-
ta, mwanaa Simoni. **3** Cwa-
le Jesu, ka ku ziba kuli Ndata-
he naa beile linto kaufela mwa
mazoho a hae ni kuli naa zwile
ku Mulimu mi naa ya ku Muli-
mu, **4** a yema fa mulalelo ni
ku beya liapalo za hae za faha-
limu kwatuko. Mi a nga taulo,
a itama yona mwa teka. **5** Ki-
hona a beya mezi mwa mukeke
mi a kala ku tapisa mahutu a
balutiwa ba hae ni ku a polo-
la ka taulo ya naa itamile mwa

teka. **6** Ha tile ku Simoni Pitrosi, a li ku yena: "Mulena, kikuli u bata ku ni tapisa kwa mahutu?" **7** Jesu a mu alaba, a li: "Se ni eza ha u si utwisisi ka nako ye, kono u ka si utwisisa hasamulaho." **8** Pitrosi a li ku yena: "Ha u na ku ni tapisa kwa mahutu ni kamuta." Jesu a mu alaba, a li: "Ni na ni ku ku tapisa, hakusicwalo, ha u na kabelo ni na." **9** Simoni Pitrosi a li ku yena: "Mulena, isiñi feela kwa mahutu a ka, kono ni kwa mazoho ni kwa toho ya ka." **10** Jesu a li ku yena: "Ya tapile fa mubili u tokwa feela ku tapa kwa mahutu, kakuli mubili wa hae kaufela u kenile. Mi mina mu kenile, kono hasi kaufelaa mina." **11** Kakuli Jesu naa ziba ya naa mu beteka. Ki lona libaka ha naa ize: "Hasi kaufelaa mina ba ba kenile."

12 Cwale ha saa ba tapisize kwa mahutu ni ku apala liapalo za hae za fahalimu mi a ina hape kwa tafule, a li ku bona: "Kana mwa utwisisa se ni ezize ku mina? **13** Mu ni biza kuli, 'Muluti,' ni, 'Mulena,' mi mu nepile, kakuli ki cwalo luli. **14** Cwale haiba na, niha ni li Mulena ni Muluti, ni mi tapisize kwa mahutu, ni mina mu swanela ku tapisana kwa mahutu. **15** Kakuli ni mi tomezi mutala, kuli ni mina mu eze sina mo ni mi ezelize. **16** Kaniti-niti na mi bulelela ni li, mutanga ha fiti mulenaa hae, ni ya lumilwe ha fiti ya mu lumile. **17** Ha mu ziba lika ze, mu na ni tabo ha mu li eza. **18** Ha ni bulelli mina kaufela; na ziba be ni ketile. Kono ku ba cwalo kuli ku talelezwe Liñolo le li li, 'Ya naa canga sinkwa sa ka u ni fetuhezi.' **19** Ku zwa cwale ni mi bulelela taba ye i si ka ezahala kale, kuli ha i ka ezahala ite mu lumele kuli ki na. **20** Kaniti-niti na mi bulelela ni li, ya amuhela mutu kaufela ye ni lumile u amuhela ni na. Mi ya ni amuhela, u amuhela ni yena ya ni lumile."

21 Jesu ha saa bulezi zeo, a kalelwa, mi a bulela patalaza, a li: "Kaniti-niti na mi bulelela ni li, yo muñwi ku mina u ka ni beteka." **22** Balutiwa ba kala ku talimana, ba sa zibi kuli naa bulela mañi. **23** Yo muñwi wa balutiwa ba Jesu naa shendami bukaufi ni yena, mi Jesu naa mu lata. **24** Kabakaleo Simoni Pitrosi a kobeta yo ka toho mi a li ku yena: "Lu bulelele kuli ki mañi yo ya bulelwa." **25** Mulutiwa yo kihaa yendamela fa sifuba sa Jesu mi a li ku yena: "Mulena, ki mañi?" **26** Jesu kiha alaba, a li: "Ki ye ni ka fa sinkwa se ni sunsa mwa mukeke." Mi ha saa sunsize sinkwa, a si nga ni ku si fa Judasi, mwanaa Simoni Isikariota. **27** Mi yo a sino amuhela sinkwa seo, Satani a kena ku yena. Jesu kihaa li ku Judasi: "Se u eza u si eze kapili-pili." **28** Kono ku ba ne ba li kwa tafule ha ku na ya naa zibile libaka la naa bulelela cwalo ku yena. **29** Ba bañwi mane ne ba hupula kuli, bakeñisa kuli Judasi ki yena ya naa sweli si-

bulukelo sa mali, Jesu naa mu
bulelela kuli: “U leke ze lu to-
kwa mwa mazazi a mukiti,” ka-
mba kuli a fe se siñwi kwa babo-
tana. **30** Hakulicwalo, Judasi
a sino amuhela sinkwa, a zwela
kwande kapili-pili. Mi ne li bu-
sihu.

31 Judasi ha saa zwezi kwa-
nde, Jesu kihaa li: “Cwale
Mwanaa mutu u kanyisizwe, mi
Mulimu u kanyisizwe ka yena.
32 Mi Mulimu yena muñi u ka
mu kanyisa, mi u ka mu kanyi-
sa kapili-pili. **33** Bana ba ba-
nyinyani, ni inzi ni mina na-
konyana feela. Mu ka ni bata;
mi sina mo ne ni bulelezi Maju-
da kuli, ‘Ko ni ya ha mu koni
ku taha kwateñi,’ ni mina cwa-
le ni mi bulelela cwalo. **34** Ni
mi fa mulao o munca, wa kuli
mu latane; sina mo ni mi latezi,
kuli ni mina mu latane cwalo.
35 Se ki sona se ba ka ziba ka
sona batu kaufela kuli mu ba-
lutiwa ba ka, haiba mu latana
mwahalaa mina.”

36 Simoni Pitrosi a li ku
yena: “Mulena, u ya kai?” Jesu a
alaba, a li: “Ko ni ya ha u koni
ku ni latelela kwateñi cwale,
kono u ka ni latelela hasamu-
laho.” **37** Pitrosi a li ku yena:
“Mulena, kiñi ha ni sa koni ku
ku latelela ka nako ya cwale? Ni
ka toboha moyo wa ka kabaka-
la hao.” **38** Jesu a alaba, a li:
“Kana luli u ka toboha moyo wa
hao kabakala ka? Kaniti-niti na
ku bulelela ni li, mukombwe ha
u na ku lila u si ka ni latula kale
halaalu.”

14 “Mu si tuheleli lipilu za
mina ku kalelwa. Mu bo-
nise tumelo ku Mulimu, mu bo-
nise tumelo ni ku na. **2** Mwa
ndu ya Ndate ku na ni maino
a mañata. Kabe ha ku cwalo
kabe ni mi bulelezi, kakuli
na ya, ni yo mi lukiseza sibaka.
3 Hape, haiba ni ya, ni ku yo mi
lukiseza sibaka, ni ka kuta mi
ni ka mi amuhela haesu, kuli ko
ni inzi ni mina mu be kwateñi.
4 Mi ko ni ya mwa ziba nzila ye
ya kwateñi.”

5 Tomasi a li ku yena: “Mule-
na, ha lu zibi ko u ya. Lu ka ziba
cwañi nzila ye ya kwateñi?”

6 Jesu a li ku yena: “Ki na
nzila ni niti ni bupilo. Ha ku na
ya taha ku Ndate haisi ka na.
7 Kabe mu ni zibile, kabe mu zi-
bile ni Ndate; ku zwa cwale
mwa mu ziba mi mu mu boni.”

8 Filipi a li ku yena: “Mulena,
lu bonise Ndate, mi ku luna ku
likani.”

9 Jesu a li ku yena: “Kikuli
ni inzi ni mina nako ye kaufela,
kono Filipi ha u si ka ni ziba? Ya
ni boni u boni ni Ndate. Ku taha
cwañi kuli u bulele kuli, ‘Lu bo-
nise Ndate’? **10** Kana ha mu
kolwi kuli ni swalisana ni Nda-
te mi Ndate u swalisana ni na?
Ze ni mi bulelela ha ni ipule-
leli zona, na muñi; kono Ndate
ya swalisana ni na nako kaufela
u eza misebezi ya hae. **11** Mu
ni kolwe ha ni li ni swalisana
ni Ndate mi Ndate u swalisana
ni na; hakusicwalo, mu kolwe
kabakala misebezi ya ka kwate-
ñi. **12** Kaniti-niti na mi bule-
lela ni li, ya bonisa tumelo ku

na, ni yena u ka eza misebezi
ye ni eza; mi u ka eza misebezi
ye mituna ku fita ye, kakuli ni
ya ku Ndate. **13** Hape, se mu
kupa kaufela ka libizo la ka, ni
ka si eza, kuli Ndate a kanyi-
swe ka Mwana. **14** Haiba mu
kupa nto ifi kamba ifi ka libizo
la ka, ni ka i eza.

15 "Haiba mwa ni lata, mu
ka mamela milao ya ka; **16** mi
ni ka kupa Ndate mi u ka mi
fa mutusi yo muñwi kuli a be
ni mina ku ya ku ile, **17** ona
moya o patulula niti, o li sa
koni ku amuhela lifasi, kakuli
ha li u boni kamba ku u ziba.
Mina mwa u ziba, kakuli u inzi
ni mina nako kaufela mi u ku
mina. **18** Ha ni na ku mi siya
sina lindiyala. Ni ka kutela ku
mina. **19** Ku siyezi nakonya-
na mi lifasi ha li na ku ni bona
hape, kono mina mu ka ni bona,
kakuli na pila mi ni mina mu ka
pila. **20** Ka lizazi leo mu ka
ziba kuli ni swalisana ni Ndate,
mi mu swalisana ni na, mi ni
swalisana ni mina. **21** Ya na
ni milao ya ka mi a i mamela ki
yena ya ni lata. Mi ya ni lata u
ka latwa ki Ndate, mi ni ka mu
lata, mi ni ka iponahaza patala-
za ku yena."

22 Judasi, isiñi Isikariota, a li
ku yena: "Mulena, ku ezaheziñi
kuli u lele ku iponahaza patala-
za ku luna mi isiñi kwa lifasi?"

23 Jesu a mu alaba, a li: "Hai-
ba mutu wa ni lata, u ka mame-
la linzwi la ka, mi Ndate u ka
mu lata, mi lu ka taha ku yena
ni ku to ina ni yena. **24** Ya sa
ni lati ha mameli manzwi a ka;
mi linzwi le mu utwa hasi la ka,
kono ki la Ndate ya ni lumile.

25 "Ni mi bulelezi lika zeo ha
ni sa inzi ni mina. **26** Kono
mutusi, ona moya o kenile, wo
Ndate a ka mi lumela ka libizo
la ka, ona u ka mi luta lika ka-
ufela ni ku mi hupulisa lika ka-
ufela ze ni mi bulelezi. **27** Ni
mi siyela kozo, ni mi fa kozo ya
ka. Ha ni mi fi yona ka mo li
mi fela yona lifasi. Mu si tuhele-
li lipilu za mina ku kalelwa ka-
mba ku li tuhelela ku swalwa ki
sabo. **28** Mu utwile kuli ni mi
bulelezi kuli na ya, mi ni ka ku-
tela ku mina. Kabe mwa ni lata,
ne mu ka taba kuli ni ya ku Nda-
te, kakuli Ndate ki yo muhu-
lu ku na. **29** Cwale ni mi bu-
lelezi zeo li si ka ezahala kale,
kuli ha se li ezahezi, ite mu lu-
mele. **30** Ha ni sa bulela ze
ñata ku mina ku zwa cwale, ka-
kuli mubusi wa lifasi wa taha.
Mi ha na maata fahalimwaa ka,
31 kono, kuli lifasi li zibe kuli
ni lata Ndate, ni eza feela sina
mwa ni fezi Ndate mulao wa ku
mamela. Ha mu yeme, lu zwe-
ñi mo.

15 "Ki na kota luli ya vei-
ne, mi Ndate ki mulimi.
2 Mutai kaufela o ku na, o sa
beyi muselo, wa u kola, mi mu-
tai kaufela o beya muselo wa
u kenisa ka ku u kolela, kuli u
beye hahulu muselo. **3** Mina
mu kenile kale kabakala linzwi
le ni mi bulelezi. **4** Mu zwele-
pili ku swalisana ni na, mi na,
ni swalisana ni mina. Sina mu-
tai ha u sa koni ku beya mu-

selo ka ili ona feela konji haiba u siyala kwa kota ya veine, ku cwalo ni ku mina, ha mu koni ku beya muselo konji haiba mu swalisana ni na. **5** Ki na kota ya veine, mina mu mitai. Ya zwelapili ku swalisana ni na, mi na, ni swalisana ni yena, yena u beya hahulu muselo; kakuli kwandaa ka ha ku na se mu kona ku eza. **6** Mutu ha sa zwelipili ku swalisana ni na, u nepelwa kwande sina mutai mi wa oma; mi batu ba nopa mitai yeo ni ku i nepela mwa mulilo mi ya ca. **7** Haiba mu zwelapili ku swalisana ni na mi manzwi a ka a ina ku mina, mu kupe se mu lata kaufela mi mu ka si ezezwa. **8** Sa kanyiswa ka sona Ndate ki se, kuli mu zwelepili ku beya hahulu muselo ni ku bonisa kuli mu balutiwa ba ka. **9** Sina Ndate haa ni latile mi ni mi latile, mu ine mwa lilato la ka. **10** Haiba mu mamela milao ya ka, mu ka ina mwa lilato la ka, sina ha ni mamezi milao ya Ndate ni ku ina mwa lilato la hae.

11 "Ni mi bulelezi lika ze, kuli tabo ya ka i be ku mina mi tabo ya mina i tale. **12** Wo ki ona mulao wa ka, kuli mu latane sina mo ni mi latezi. **13** Ha ku na mutu ya na ni lilato le li fita le, kuli mutu a tobohe moyo wa hae kabakala balikani ba hae. **14** Mu balikani ba ka haiba mu eza ze ni mi laela. **15** Ha ni sa mi biza batanga, kakuli mutanga ha zibi se si ezwa ki mulenaa hae. Kono ni mi bizize balikani, kakuli ze ni utwile kaufela ku Ndate ni mi zibisize zona. **16** Hasi mina ba ne ba ni nomile, kono ki na ya naa mi nomile, mi ne ni mi ketile kuli mu zwelepili ku beya muselo ni kuli muselo wa mina u ine; kuli se mu ka kupa kaufela ku Ndate ka libizo la ka u ka mi fa sona.

17 "Ni mi laela lika ze kuli mu latane. **18** Haiba lifasi li mi toile, mu zibe kuli li toile na pili li si ka mi toya kale. **19** Kabe mu ba lifasi, kabe lifasi ne li ka lata ze li za lona. Cwale bakeñisa kuli ha mu ba lifasi, kono ni mi ketile mwa lifasi, ki lona libaka lifasi ha li mi toile. **20** Mu hupule linzwi le ni mi bulelezi la kuli, mutanga ha fiti mulenaa hae. Haiba ba ni nyandisize, ba ka mi nyandisa ni mina; haiba ba mamezi linzwi la ka, ba ka mamela ni la mina. **21** Kono ba ka eza lika zeo kaufela ku mi lwanisa kabakala libizo la ka, kakuli ha ba zibi ya ni lumile. **22** Kabe ne ni si ka taha ni ku to bulela ku bona, kabe ha ba na sibi; kono cwale ha ba na mwa ku itatulela kwa sibi sa bona. **23** Ya ni toya u toya ni Ndate. **24** Kabe ne ni si ka eza mwahalaa bona misebezi ye si ka ezwa kale ki mutu yo muñwi, kabe ha ba na sibi; kono cwale ba iponezi mi hape ba toile na hamoho ni Ndate. **25** Kono ku bile cwalo kuli ku petahale linzwi le li ñozwi mwa Mulao wa bona, le li li, 'Ne ba ni toile feela ku si na mulatu.' **26** Mutusi ha ka fita,

yena ye ni ka mi lumela ku zwa
ku Ndate, ona moya o patulula
niti, o zwa ku Ndate, yena yo u
ka ni paka; **27** mi ni mina, mu
ka ni paka, kakuli mu bile ni na
ku zwa ha ni kalisa.

16 "Ni mi bulelezi lika ze
kuli mu si ke mwa sita-
tala. **2** Batu ba ka mi lundu-
la mwa sinagoge. Mane nako ya
taha muta batu kaufela ba ba
mi bulaya ba ka hupula kuli ka
ku eza cwalo ba ezize sebelezo
ye kenile ku Mulimu. **3** Kono
ba ka eza lika zeo kakuli ha
ba si ka ziba Ndate kamba na.
4 Niteñi ni mi bulelezi lika ze
ilikuli nako ye li ka ezahala ha
i ka fita, ite mu hupule kuli ne
ni mi bulelezi zona.

"Ne ni si ka mi bulelela zona
kwa makalelo, kakuli ne ni li
ni mina. **5** Kono cwale ni ya
ku ya ni lumile, kono ha ku na
yo muñwi ku mina ya ni buza
kuli, 'U ya kai?' **6** Kono kaku-
li ni mi bulelezi lika ze, lipilu
za mina li tezi maswabi. **7** Ni-
hakulicwalo, ni mi bulelela niti
ni li, ni ezeza mina ha ni ya.
Kakuli ha ni sa yi, mutusi ha
na ku taha ku mina ni kamuta;
kono haiba ni ya, ni ka mi lume-
la yena. **8** Mi yena ha ka fita u
ka fa lifasi bupaki bo bu kolwi-
sa bo bu ama sibi ni bo bu ama
ku luka ni bo bu ama katulo:
9 pili, ki bo bu ama sibi, kaku-
li ha ba bonisi tumelo ku na;
10 kihona ku taha bo bu ama
ku luka, kakuli ni ya ku Nda-
te mi ha mu sa na ku ni bona;
11 kihona cwale ku taha bo bu
ama katulo, kakuli mubusi wa
lifasi le u atuzwi.

12 "Ni sa na ni lika ze ñata
za ku mi bulelela, kono ha
mu koni ku li utwisisa ka nako
ye. **13** Kono yo ha ka fita, ona
moya o patulula niti, u ka mi
etelela mwa niti kaufela, kaku-
li ha na ku ipulelela ka ili yena
feela, kono za sweli ku utwa ki
zona za ka bulela, mi u ka mi zi-
bisa lika ze ka taha. **14** Yena
yo u ka ni kanyisa, kakuli u
ka amuhela ku ze li za ka mi
u ka mi zibisa zona. **15** Lika
kaufela za na ni zona Ndate ki
za ka. Ki lona libaka ha ni ize
u amuhela ku ze li za ka mi
u mi zibisa zona. **16** Ku siye-
zi nakonyana mi ha mu na ku
ni bona, mi hape, hamulaho wa
nakonyana mu ka ni bona."

17 Kabakaleo ba bañwi ba
balutiwa ba hae ba bulelisa-
na, ba li: "Ku talusañi ha li ku
luna, 'Ku siyezi nakonyana mi
ha mu na ku ni bona, mi hape,
hamulaho wa nakonyana mu ka
ni bona,' ni ha li, 'kakuli ni ya
ku Ndate'?" **18** Kaho ne ba li:
"Ku talusañi ha li, 'nakonyana'?
Ha lu zibi sa bulela." **19** Jesu
naa ziba kuli ne ba bata ku mu
buza, kihaa li ku bona: "Kiku-
li mu sweli ku buzana mwaha-
laa mina za taba ye, kakuli ni
ize, ku siyezi nakonyana mi ha
mu na ku ni bona, mi hape, ha-
mulaho wa nakonyana mu ka
ni bona? **20** Kaniti-niti na mi
bulelela ni li, mu ka lila ni ku
sikoka, kono lifasi li ka taba;
mu ka ba mwa maswabi, kono
maswabi a mina a ka fetuha

tabo. **21** Musali ha puluha, u
mwa maswabi, kakuli nako ya
hae i fitile; kono ha saa puluhi-
le, u libala ñalelwa ya hae ka-
bakala tabo ya kuli ku pepilwe
mutu mwa lifasi. **22** Kamu-
kwaoswana, ni mina mu mwa
maswabi ka nako ye; kono ni
ka mi bona hape mi lipilu za
mina li ka taba, mi ha ku na
ya ka mi amuha tabo ya mina.
23 Mwa lizazi leo ha mu na ku
ni buza puzo ni ye kana.
Kaniti-niti na mi bulelela ni li,
haiba mu kupa Ndate nto ifi ka-
mba ifi u ka mi fa yona ka li-
bizo la ka. **24** Ku fitela cwa-
le ha mu si ka kupa kale nto
ni ye kana ka libizo la ka. Mu
kupe mi mu ka fiwa, kuli tabo
ya mina i tale.

25 "Ni mi bulelezi lika ze ka
linguli. Nako ya taha ye ni si
ke na bulela ku mina ka lingu-
li, kono ni ka mi zibisa za Nda-
te patalaza. **26** Mwa lizazi leo
mu ka kupa Ndate ka libizo la
ka; ha ni bulela cwalo, ha ni
talusi kuli ni ka mi kupela ku
Ndate. **27** Kakuli Ndate ka si-
bili wa mi lata, kabakala kuli
mu ni latile mi mu lumezi kuli
ni tile sina ndumeleti ya zwa ku
Ndate. **28** Ni zwile ku Ndate
mi ni tile mwa lifasi. Cwale ni
siya lifasi mi ni ya ku Ndate."

29 Balutiwa ba hae ba li:
"Bona! Cwale se u bulela pata-
laza, mi ha u buleli ka linguli.
30 Cwale lwa ziba kuli u ziba
lika kaufela mi ha u tokwi ku
buziwa ki mutu. Ka lona liba-
ka leo lwa lumela kuli u zwi-
le ku Mulimu." **31** Jesu a ba
alaba, a li: "Kana mwa lumela
ka nako ye? **32** Ha mu bone!
Nako ya taha, mi mane se i tile,
muta mu ka hasana yo muñwi
ni yo muñwi kwa ndu ya hae mi
mu ka ni siya ni nosi; mi niteñi
ha ni yo ni nosi, kakuli Ndate
u inzi ni na. **33** Ni mi bulele-
zi lika ze kuli ka na, mu be ni
kozo. Mwa lifasi mu mwa ñale-
lwa, kono mu tiye lipilu! Ni tuzi
lifasi."

17 Jesu a bulela lika ze, mi a
inulela meeto a hae kwa
lihalimu, a li: "Ndate, nako i fiti-
le; u kanyise mwanaa hao, kuli
mwana a ku kanyise, **2** ilikuli, sina ha u mu file maata fa-
halimwaa batu kaufela, a kone
ku fa bupilo bo bu sa feli ku be
u mu file kaufela. **3** Kuli ba
fumane bupilo bo bu sa feli, ba
tokwa ku zwelapili ku ku ziba,
wena Mulimu a nosi wa niti,
ni yo lumile, yena Jesu Kre-
ste. **4** Ni ku kanyisize mwa li-
fasi, ka ku feza musebezi o u ni
file ku eza. **5** Cwale Ndate, u
ni kanyise ni li bukaufi ni wena
ka kanya ye ne ni li ni yona bu-
kaufi ni wena pili lifasi li si ka
ba kale teñi.

6 "Ni zibahalize libizo la hao
kwa batu bo ne u ni file mwa li-
fasi. Ne ba li ba hao, mi ne u
ni file bona, mi ba mamezi li-
nzwi la hao. **7** Cwale ki kale
ba ziba kuli lika kaufela ze ne u
ni file li zwa ku wena; **8** kaku-
li ni ba file manzwi a ne u ni file,
mi ba a amuhezi mi luli ba zibi-
le kuli ne ni tile sina ndumeleti
ya hao, mi ba lumezi kuli ne u ni
lumile. **9** Ni kupela bona; ha

ni kupeli lifasi, kono ni kupela
bo u ni file; kakuli ki ba hao,
10 mi kaufela ze li za ka ki za
hao, mi za hao ki za ka, mi ni
kanyisizwe mwahalaa bona.
11 "Hape, ha ni sa li yo mwa
lifasi, kono bona ba mwa lifasi
mi ni taha ku wena. Ndate ya
Kenile, u ba sileleze kabakala li-
bizo la hao le u ni file, kuli ba be
a li muñwi sina luna. **12** Ha
ne ni sa inzi ni bona ne ni ba si-
lelezanga kabakala libizo la hao
le u ni file; mi ni ba bulukile,
mi ku bona ha ku na nihaiba a
li muñwi ya sinyehile kwandaa
mwanaa sinyeho, kuli liñolo li
talelezwe. **13** Kono cwale ni
taha ku wena, mi ni bulela lika
ze, mwa lifasi, kuli tabo ya ka i
tale ku bona. **14** Ni ba file li-
nzwi la hao, kono lifasi li ba toi-
le, kakuli hasi ba lifasi, sina na,
ha ni si wa lifasi.
15 "Na ku kupa, isi kuli u ba
zwise mwa lifasi, kono kuli u
ba sileleze kabakala ya maswe.
16 Hasi ba lifasi, sina na, ha ni
si wa lifasi. **17** U ba kenise ka
niti; linzwi la hao ki yona niti.
18 Sina ha u ni lumile mwa li-
fasi, ni na, ni ba lumile cwalo
mwa lifasi. **19** Mi ni ipuluka
ni li ya kenile kabakala bona,
kuli ni bona ba keniswe ka niti.
20 "Ha ni kupeli bona fee-
la, kono ni kupela ni ba ba lu-
mela ku na ka linzwi la bona;
21 kuli kaufelaa bona ba be a
li muñwi, sina wena Ndate ha
u swalisani ni na, ni na ha ni
swalisani ni wena, kuli ni bona
ba swalisane ni luna, kuli lifa-
si li lumele kuli ne u ni lumile.
22 Hape, ni ba file kanya ye u
ni file, kuli ba be a li muñwi sina
feela luna ha lu li a li muñwi.
23 Na ni swalisane ni bona ni
wena u swalisane ni na, kuli ba
be ba ba petehile mwa buñwi,
kuli lifasi li zibe kuli ne u ni lu-
mile ni kuli u ba latile sina mo
u ni latezi. **24** Ndate, ni bata
be u ni file kuli ni bona ba be ni
na ko ni inzi, kuli ba bone ka-
nya ye u ni file, kakuli u ni lati-
le pili lifasi li si ka ba kale teñi.*
25 Ndate ya lukile, lifasi kaniti
ha li si ka ku ziba; kono na, ni
ku zibile, mi ba, ba zibile kuli ne
u ni lumile. **26** Mi ni zibahali-
ze libizo la hao ku bona mi ni ka
li zibahaza, kuli lilato le u ni la-
tile ka lona li be ku bona ni na
ni swalisane ni bona."

18 Jesu ha saa bulezi lita-
ba zeo, a ya ni balutiwa
ba hae mwa buse bwa Musindi
wa Kedroni mwa sibaka mo ne
ku na ni simu, mi a kena mwa-
teñi ni balutiwa ba hae.
2 Cwale Judasi, ya naa ka mu
beteka, ni yena naa ziba siba-
ka seo, kakuli Jesu naa kopa-
nezi mwateñi hañata ni baluti-
wa ba hae. **3** Kamukwaocwa-
lo Judasi a nga sitopa sa maso-
le ni mapolisa ba baprisita ba
bahulu ni ba Bafalisi mi ba taha
kwa sibaka seo ba lwezi maboni
ni lilambi ni lilwaniso. **4** Cwa-
le Jesu, ka ku ziba lika kaufela
ze ne ka mu tahela, a ba sute-
lela mi a li ku bona: "Mu bata
mañi?" **5** Ba mu alaba, ba li:

Joa 17:24* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

"Jesu wa Munazareta." A li ku
bona: "Ki na yo." Mi Judasi,
ya naa mu beteka, ni yena naa
yemi ni bona.
6 Kono a sino ba bulelela
kuli: "Ki na yo," ba kuta ngo-
mbemongo ni ku wela fafasi.
7 Kabakaleo a kutela ku ba
buza, a li: "Mu bata mañi?" Ba
li ku yena: "Jesu wa Munazare-
ta." **8** Jesu a ba alaba, a li: "Ni
mi bulelezi kuli ki na yo. Cwale
haiba ki na ye mu bata, mu tu-
hele ba, ba ikele." **9** Fo ne li
kuli ku talelezwe za naa bulezi
ha naa ize: "Ku bo u ni file, ha
ku na nihaiba a li muñwi ye ni
latehezwi ki yena."
10 Cwale Simoni Pitrosi, ya
naa na ni mukwale, a u como-
la mi a lema mutangaa muprisita ya pahami ni ku wencula
zebe ya hae ya kwa bulyo. Libi-
zo la mutanga yo ne li Malko.
11 Kono Jesu a li ku Pitrosi:
"Beya mukwale mwa sipusu sa
ona. Kikuli ni si ke na nwa ni
hanyinyani mwa komoki* ya ni
file Ndate?"
12 Cwale masole ni mu-
zamaisi wa mpi ya masole ni
mapolisa ba Majuda kiha
ba swala Jesu ni ku mu tama.
13 Ba mu isa pili ku Annasi;
kakuli Annasi ne li mukwenya-
naa Kayafa, ya naa li muprisita
ya pahami silimo seo. **14** Ka-
yafa mane ki yena ya naa elelize Majuda kuli se sinde ku bona
kikuli mutu a li muñwi a shwe-
le sicaba.

15 Cwale Simoni Pitrosi ha-
moho ni mulutiwa yo muñwi
ne ba latelela Jesu mwamula-
ho. Mulutiwa yo naa zibwa ki
muprisita ya pahami, mi a ya
ni Jesu mwa patelo ye mwaha-
laa mandu a muprisita ya paha-
mi, **16** kono Pitrosi naa yemi
kwande, fa munyako. Kabaka-
leo mulutiwa yo, ya naa zibwa
ki muprisita ya pahami, a zwe-
la kwande ni ku yo ambola ni
mulibeleli wa fa munyako mi a
kenya Pitrosi mwahali. **17** Mi
mutanga yo wa musizana ya
naa libelela fa munyako kihaa li
ku Pitrosi: "Kuli ni wena ha u
yo muñwi wa balutiwa ba mutu
yo?" Pitrosi a li: "Batili, ha ni
yo muñwi wa bona." **18** Cwa-
le batanga ni mapolisa ne ba
yemi fo. Ne ba tumbuzi mulilo
wa mashala, kakuli ne ku bati-
le, mi ne ba ola mulilo. Pitrosi
ni yena naa yemi ni bona a nzaa
ola mulilo.
19 Zeo ha li li cwalo, muprisi-
ta yo muhulu a buza Jesu za ba-
lutiwa ba hae ni za tuto ya hae.
20 Jesu a mu alaba, a li: "Ni bu-
lezi patalaza kwa lifasi. Ne ni
lutanga batu nako kaufela mwa
sinagoge ni mwa tempele, mo
ne ba to kopanelanga Majuda
kaufela; mi ne ni si ka bulela
se siñwi kwa mukunda. **21** U
ni buzezañi? U buze ba ne ba
utwile ze ne ni ba bulelela. Bao
ba ziba ze ne ni bulezi." **22** A
sino bulela zeo, yo muñwi wa
mapolisa ba ne ba yemi bukau-
fi a mu bakula mwa pata mi a li:
"Ki mona mo u alabela muprisi-
ta yo muhulu cwalo?" **23** Jesu

Joa 18:11* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 26:39.

a mu alaba, a li: “Haiba ku na
ni se ni fosize ku ze ni bulezi,
ha ku fe bupaki; kono haiba ze
ni bulezi li nepahezi, u ni nate-
lañi?” **24** Annasi kihaa lume-
la Jesu ku Kayafa muprisita ya
pahami, inzaa tamilwe.

25 Cwale Simoni Pitrosi naa
yemi a nzaa ola mulilo. Kiha ba
li ku yena: “Kuli ni wena ha u
yo muñwi wa balutiwa ba hae
wena?” Yena a latula, a li: “Ba-
tili, ha ni yo muñwi wa bona.”
26 Yo muñwi wa batanga ba
muprisita ya pahami, ka ku ba
wahabo mutu yani ya naa pu-
milwe zebe ki Pitrosi, a li: “Ki-
kuli ne ni si ka ku bona mwa
simu ni yena wena?” **27** Kono
Pitrosi a latula hape, mi hona-
fo, mukombwe wa lila.

28 Kiha ba zwisa Jesu ku Ka-
yafa mi ba mu isa kwa ndu ya
mubusisi. Cwale ne se li kaku-
sasana. Kono Majuda bona ne
ba si ka kena mwa ndu ya mu-
busisi, kuli ba si ke ba isilafa-
za mi ba kone ku ca Paseka.
29 Kabakaleo Pilato a zwela
ku bona kwande, mi a li: “Mutu
yo mu mu tama lifi?” **30** Ba
mu alaba, ba li: “Kabe mutu
yo haki sifosi, kabe ha lu si ka
mu tisa ku wena.” **31** Pilato
kihaa li ku bona: “Mu mu nge
mina beñi mi mu yo mu atula
ku likana ni mulao wa mina.”
Majuda kiha ba li ku yena: “Mu-
lao ha u lu lumelezi kuli lu bula-
ye mutu.” **32** Fo ne li kuli ku
talelezwe manzwi a naa bulezi
Jesu ha naa talusa mufuta wa
lifu la naa tuha a shwa ka lona.

33 Pilato kihaa kutela mwa
ndu ya mubusisi mi a biza Jesu
ni ku mu buza kuli: “Kana ki
wena Mulena wa Majuda?”
34 Jesu a alaba, a li: “Kana zeo
u ipulelela zona feela, kamba
ku na ni ba ba ku bulelezi za
ka?” **35** Pilato a alaba, a li: “U
li ni Mujuda nji? Sicaba sa henu
ni baprisita ba bahulu ki bona
ba ba ku tisize ku na. Kiñi so
ezize?” **36** Jesu a alaba, a li:
“Mubuso wa ka hasi wa lifasi le.
Kabe mubuso wa ka ki wa li-
fasi le, kabe likombwa za ka li
ni lwanezi kuli ni si ke na fiwa
kwa Majuda. Kono cwale, sina
mo ku inezi, Mubuso wa ka ha
u zwi mwa lifasi le.” **37** Pilato
kihaa li ku yena: “Hakulicwalo-
he, kana u Mulena?” Jesu a ala-
ba, a li: “U bulezi wena muñi
kuli ni Mulena. Kakuli se ni pe-
pezwi, ni se ni tezi mwa lifasi,
kikuli ni pake niti. Mutu kaufe-
la ya kwa lineku la niti u teele-
za kwa linzwi la ka.” **38** Pila-
to a li ku yena: “Niti ki ñi?”

Mi a sino bulela cwalo, a zwe-
la hape kwande kwa Majuda,
mi a li ku bona: “Ha ni fuma-
ni mulatu ku yena. **39** Mi mu
na ni sizo sa kuli ni mi luku-
lulele mutu ka lizazi la Pase-
ka. Cwale kana mu bata kuli
ni mi lukululele mulena wa Ma-
juda?” **40** Kiha ba huwa hape
ba li: “Isiñi yo, kono Barabasi!”
Cwale Barabasi yo ne li sikebe-
nga.

19 Cwale ka nako yeo, Pila-
to a nga Jesu ni ku mu
shapaka. **2** Mi masole ba tata
kuwani ya bulena ya miutwa mi

ba mu yaweka yona kwa toho
ni ku mu apesa siapalo sa fa-
halimu sa mubala wa pulipela;*
3 mi ba kala ku taha ku yena,
ba li: "U yoye, wena Mulena wa
Majuda!" Hape, ba mu bakaula
mwa pata. **4** Mi Pilato a zwe-
la kwande hape mi a yo li ku
bona: "Ha mu bone! Ni mi tiseza
yena kwande kuli mu zibe kuli
ha ni fumani mulatu ku yena."
5 Mi Jesu a zwela kwande, a
apezi kuwani ya bulena ya miu-
twa ni siapalo sa fahalimu sa
mubala wa pulipela. Mi Pila-
to a li ku bona: "Ha mu bone!
Mutu ki yo!" **6** Kono baprisita
ba bahulu ni mapolisa ha ba mu
bona, ba huwa, ba li: "U mu ko-
kotele! U mu kokotele!" Pilato
a li ku bona: "Ha mu mu nge
mina mu yo mu kokotela, kaku-
li na ha ni fumani mulatu ku
yena." **7** Majuda ba mu alaba,
ba li: "Lu na ni mulao, mi ka
mulao wo u lukela ku shwa, ka-
kuli u ipile ku ba mwanaa Muli-
mu."

8 Cwale Pilato ha utwile ze
ne ba bulela, a saba hahulu;
9 mi a kena hape mwa ndu ya
mubusisi mi a li ku Jesu: "U zwa
kai?" Kono Jesu naa si ka mu
alaba. **10** Pilato kihaa li ku
yena: "Kikuli ha u lati ku bule-
la ni na? Ha u zibi kuli ni na ni
maata a ku ku lukulula ni maa-
ta a ku ku kokotela?" **11** Jesu
a mu alaba, a li: "Ne u si ke wa
ba ni maata a ku ni eza se si-
ñwi ni kamuta konji haiba ne u
a filwe ku zwa kwahalimu. Ki
lona libaka mutu ya ni tisize ku
wena u na ni sibi se situna ni ku
fita."

12 Kabakaleo Pilato a lika
ka taata ku bata mwa ku
mu lukululela. Kono Majuda ba
huwa, ba li: "Haiba u lukulula
mutu yo, ha u mulikanaa Sesa-
re. Mutu kaufela ya ikeza mule-
na u lwanisa Sesare." **13** Ha-
kulicwalo, Pilato ha mano utwa
manzwi ao, a tisa Jesu kwande,
mi a ina mwa sipula sa katulo
mwa sibaka se si bizwa Patelo
ya Bulilo Bwa Macwe, kono ka
Siheberu ki *Gabata*. **14** Cwa-
le ne li lizazi la buitukiso bwa
Paseka; ne se li ka hora ya bu 6*
cwalo. Mi a li kwa Majuda: "Ha
mu bone! Mulenaa mina ki yo!"
15 Kono ba huwa, ba li: "U mu
bulaye! U mu bulaye! Mu koko-
tele!" Pilato a li ku bona: "Ni ko-
kotele mulenaa mina?" Baprisi-
ta ba bahulu ba alaba, ba li: "Ha
lu na mulena yo muñwi kwa-
ndaa Sesare." **16** Kamukwao-
cwalo, ka yona nako yeo, a ba fa
yena kuli ba mu kokotele.

Kiha ba nga Jesu ni ku ya ni
yena. **17** Mi a ya a itwalezi
kota ya hae ya linyando, kwa si-
baka se ne si twi ki Sibaka sa
Katendele, se si bizwa *Gologo-
ta* ka Siheberu; **18** mi ba mu
kokotela teñi ko, hamoho ni ba
bañwi ba babeli, yo muñwi kafa
ni yo muñwi kafa, kono Jesu
a li mwahalaa bona. **19** Pilato

Joa 19:2* Bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

Joa 19:14* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

hape a ñola zibiso mi a i beya
fa kota ya linyando. Ne i ñozwi
kuli: "Jesu wa Munazareta Mu-
lena wa Majuda." **20** Kamu-
kwaocwalo buñata bwa Majuda
ba bala zibiso yeo, kakuli siba-
ka fa naa kokotelezwi Jesu ne si
li bukaufi ni muleneñi; mi zibiso
yeo ne i ñozwi mwa Siheberu,
mwa Silatini, ni mwa Sigerike.
21 Kono baprisita ba bahulu ba
Majuda ba kala ku bulelela Pila-
to, ba li: "U si ñoli kuli 'Mule-
na wa Majuda,' kono u ñole kuli
yena naa ize, 'Ki na Mulena wa
Majuda.'" **22** Pilato a alaba, a
li: "Se ni ñozi, ni ñozi."

23 Cwale masole ha se ba ko-
kotezi Jesu, ba nga liapalo za
hae za fahalimu ni ku li alula
mwa likalulo zee ne, kuli lisole
ni lisole li be ni kalulo, mi
hape ba nga ni siapalo sa mwa-
hali. Kono siapalo sa mwaha-
li sona ne si si na muluko, ka-
kuli kaufelaa sona ne si luki-
lwe feela sina lisila li li liñwi.
24 Kiha ba bulelisana, ba li:
"Lu si ke lwa si pazula, kono
lu pose loto* kuli lu zibe kuli si
ka ba sa mañi." Ne ku ezahe-
zi cwalo kuli ku talelezwe liño-
lo le li li: "Ba ikabezi liapalo za
ka za fahalimu mwahalaa bona,
mi siapalo sa ka ba si poselize
loto." Zeo ki zona ze ne ba ezize
masole luli.

25 Kono bukaufi ni kota ya
linyando ya Jesu, ne ku yemi
mahe, munyanaa mahe wa mu-
sali, Maria musalaa Klopa, ni
Maria Magdalena. **26** Hakuli-
cwalo, Jesu ha bona mahe ni
mulutiwa ya naa lata ba yemi
bukaufi ni yena, a li ku mahe:
"Musali, bona! Mwanaa hao ki
yo!" **27** Kihona a li ku mulutiwa yo: "Bona! Maho ki yo!" Mi ku zwa yona nako yeo, mulutiwa yo a isa Maria kwa ndu ya hae.

28 Ha ku felile zeo, Jesu ha zibile kuli cwale lika kamukana ne se li petilwe, kuli liñolo li talelezwe, kihaa li: "Ni utwa linyolwa." **29** Ne ku na ni piza ye tezi waine ye wawata hona fo. Kiha ba comeka siponji se si kusi waine ye wawata kwa tupa ya hisopa ni ku mu swalela sona kwa mulomo wa hae. **30** Cwale Jesu ha saa amuhezi waine ye wawata, a li: "Ku petahalile!" mi a inamisa toho ya hae, ni ku felelwa ki moya.

31 Cwale bakeñisa kuli ne li lizazi la Buitukiso,* mi kuli litupu li si ke za siyala fa kota ya linyando ka la Sabata, (kakuli lizazi la Sabata yeo, ne li le lituna,) Majuda ba kupa Pilato kuli a laele kuli mahutu a bona a lobakiwe mi litupu za bona li pahululwe. **32** Masole kiha ba taha ni ku to lobaka mahutu a wa pili ni a yo muñwi ya naa pahekilwe hamoho ni yena. **33** Kono ha ba fita ku Jesu, ka ku bona kuli na saa shwile kale, ne ba si ka lobaka mahutu a hae. **34** Niteñi yo muñwi wa masole a mu taba mwa luba-

Joa 19:24* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:35.

Joa 19:31* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:62.

ci ka lilumo, mi kapili-pili kwa
suluha mali ni mezi. **35** Mi ya
boni zeo u file bupaki, mi bupa-
ki bwa hae ki bwa niti, mi mutu
yo u ziba kuli za bulela ki za
niti, ilikuli ni mina mu kone ku
lumela. **36** Mane zeo ne li eza-
hezi kuli ku talelezwe liñolo le
li li: "Ha ku na lisapo la hae le li
ka lobiwa." **37** Mi hape, liñolo
le liñwi li li: "Ba ka talimela ku
yena ye ne ba tabile."

38 Cwale ha ku felile zeo, Jo-
sefa wa kwa Arimatea, ya naa li
mulutiwa wa Jesu kono ili ka ku
ipata kabakala ku saba Majuda
kwa hae, a kupa Pilato kuli a
mu lumeleze ku nga situpu sa
Jesu; mi Pilato a mu lumeleza.
Kamukwaocwalo a taha ni ku
to nga situpu sa hae. **39** Ne-
kudema, yena ya naa tile lwa
pili ku Jesu busihu, ni yena a
taha mi a tisa milyani ye zwa-
kilwe ya mira ni aloe, ye ne
bata ku eza lipondo ze mwa-
nda.* **40** Kiha ba nga situpu
sa Jesu mi ba si putela mwa ma-
sila a line hamoho ni milyani ye
nunka hande, ku likana ni sizo
se ne ba latelela Majuda ha ba
itukiseza ku yo buluka. **41** Mi
kanti bukaufi ni sibaka fa naa
kokotelezwi ne ku na ni simu,
mi mwa simu mo ne ku na ni li-
bita le linca, mo ne ku si ka bu-
lukwa kale mutu. **42** Bakeñi-
sa kuli ne li Buitukiso bwa Ma-
juda mi libita leo ne li li fakau-
fi, ba buluka Jesu mo.

20 Ka lizazi la pili* mwa su-
nda, Maria Magdalena a
pakelela kwa libita ku sa na
ni kafifi, mi a bona kuli licwe
ne se li zwisizwe kale kwa libi-
ta. **2** Ha boni cwalo a mata mi
a taha ku Simoni Pitrosi ni ku
mulutiwa yo muñwi, ya naa la-
twa ki Jesu, mi a li ku bona: "Ba
zwisize Mulena mwa libita, mi
ha lu zibi ko ba mu beile."

3 Cwale Pitrosi ni mulutiwa
yo muñwi yo ba ya kwa libi-
ta. **4** Sibeli sa bona ba kala ku
mata, kono mulutiwa yo a mata
ku siya Pitrosi mi a ba wa pili
ku yo fita kwa libita. **5** Mi ha
nangela, a bona mwateñi masi-
la a line fafasi, kono naa si ka
kena mwahali. **6** Cwale Simo-
ni Pitrosi ni yena a punya mwa-
mulaho wa hae, mi a kena mwa
libita. Mi a bona masila a line
fafasi. **7** Lisila le ne li tatilwe
kwa toho ya Jesu ne li si ka ko-
pana ni masila a mañwi, kono
ne li putilwe li nosi mwa siba-
ka sa lona. **8** Cwale mulutiwa
yo muñwi yo ya naa kalile ku
fita kwa libita, ni yena a kena
mwahali, a bona mi a lumela.
9 Kakuli ne ba si ka utwisisa
kale liñolo la kuli naa swane-
zi ku zuha kwa bafu. **10** Cwa-
le balutiwa kiha ba kutela kwa
mandu a bona.

11 Kono Maria, a zwelapili
ku yema fande bukaufi ni libi-
ta, a nzaa lila. Cwale ha naa
sweli ku lila cwalo, a nangela,
kuli a bone mwa libita **12** mi

Joa 19:39* Fo ki ku talusa buima bo bu bata ku fitelela likilo ze 30.

Joa 20:1* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 28:1.

a bona mangeloi a mabeli, a
apezi ze sweu, a inzi fo ne ku lo-
balizwe situpu sa Jesu, le liñwi
kwa toho ni le liñwi kwa mahu-
tu. **13** Mi a li ku yena: "Musa-
li, u lilelañi?" Yena a li ku ona:
"Ba ngile Mulenaa ka, mi ha ni
zibi ko ba mu beile." **14** Ma-
ria a mano bulela cwalo, a ite-
muna mi a bona Jesu a nzaa
yemi, kono naa si ka lemuha
kuli ne li Jesu. **15** Jesu a li ku
yena: "Musali, u lilelañi? U bata
mañi?" Cwale Maria, ka ku hu-
pula kuli yo ki mulimi wa simu,
a li ku yena: "Muñali, haiba ki
wena ya mu ngile, ni bulelele ko
u mu beile, mi ni ka mu nga."
16 Jesu a li ku yena: "Maria!"
Yena a fetuha, mi a li ku yena
ka Siheberu: *"Rabboni!"* (ye ta-
lusa "Muluti!") **17** Mi Jesu a
li ku yena: "Tuhela ku ni hu-
malela. Kakuli ha ni si ka ka-
mbamela kale ku Ndate. Kono
u ye kwa banyani ba ka mi u yo
ba bulelela kuli, 'Ni kambamela
ku Ndate yena Ndataa mina ni
ku Mulimu wa ka yena Mulimu
wa mina.'" **18** Maria Magda-
lena a ya mi a yo zibisa baluti-
wa taba yeo, a li: "Ni boni Mule-
na!" Mi a ba taluseza za bulezi
Jesu.

19 Lizazi leo manzibwana,
lona la pili mwa sunda, likwalo
za sibaka mo ne ba inzi baluti-
wa ne li notezwi kabakala ku
saba Majuda, Jesu a taha ni ku
to yema mwahalaa bona mi a li
ku bona: "Kozo i be ni mina."
20 Ha saa bulezi cwalo a ba bo-
nisa mazoho ni lubaci lwa hae.
Balutiwa kiha ba taba hahu-
lu ku bona Mulena. **21** Jesu
hape a li ku bona: "Kozo i be
ni mina. Sina Ndate mwa ni lu-
mezi, ni na, ni mi luma cwalo."
22 A mano bulela cwalo a bu-
lulela fahalimwaa bona mi a li
ku bona: "Mu amuhele moya o
kenile. **23** Haiba mu swalela
libi za batu, li siyezi li swalezwi
cwalo; haiba mu sa swaleli batu
libi za bona, li siyezi honacwa-
lo."

24 Kono Tomasi, yo muñwi
wa ba ba lishumi ka ba babeli,
ya naa bizwa Wa Mambile,* naa
si ni balutiwa ka nako ya naa
tile Jesu. **25** Kabakaleo balu-
tiwa ba bañwi ne ba mu talu-
seza kuli: "Lu boni Mulena!" Kono
yena a li ku bona: "Konji haiba
ni bona mañiba a limapo mwa
mazoho a hae ni ku kenya mu-
nwana wa ka mwateñi, ni ku
beya lizoho la ka mwa lubaci
lwa hae, hakusicwalo, ha ni na
ku lumela ni hanyinyani."

26 Cwale ha se ku fitile ma-
zazi a ketalizoho ka a malaa-
lu, balutiwa hape ne ba li mwa
ndu, mi Tomasi naa li ni bona.
Jesu a taha, likwalo ni ko ne
li notezwi, mi a to yema mwa-
halaa bona ni ku bulela kuli:
"Kozo i be ni mina." **27** Kiho-
na a li ku Tomasi: "Beya mu-
nwana wa hao mo, mi u bone
mazoho a ka, mi ha ku nge li-
zoho la hao u li kenye mwa lu-
baci lwa ka, mi u lisele ku ka-
kanya, kono u lumele." **28** To-
masi a mu alaba, a li: "Mulenaa
ka, ni Mulimu wa ka!" **29** Jesu

Joa 20:24* Kamba, "Didima."

a li ku yena: “Kana u lumezi ka-
bakala kuli u ni boni? Tabo ki
ya ba ba lumela niha ba si ka
bona.”
30 Kaniti Jesu naa ezize ni li-
makazo ze ñwi ze ñata fapilaa
balutiwa ba hae, ze si ka ñolwa
mwa muputo wo. **31** Kono ze
zona, li ñozwi kuli mu lumele
kuli Jesu ki yena Kreste Mwa-
naa Mulimu, ni kuli, kabakala
ku lumela, mu kone ku ba ni bu-
pilo ka libizo la hae.

21 Zeo ha li felile, Jesu a ipo-
nahaza hape kwa balu-
tiwa kwa liwate la Tiberiya.
Naa iponahalize ka mukwa wo.
2 Simoni Pitrosi, Tomasi, ya
naa bizwa Wa Mambile, Nata-
naele ya naa zwa mwa Kana wa
mwa Galilea, bana ba Zebedea,
ni balutiwa ba hae ba bañwi ba
babeli, ne ba li hamoho. **3** Si-
moni Pitrosi a li ku bona: “Ni ya
kwa ku yamba.” Ba li ku yena:
“Ni luna lwa ya ni wena.” Ba
ya, mi ba longana mwa sisepe,
kono ba tokwa ku sela se siñwi
busihu bo.
4 Kono ha ne ku se ku pata-
lala, Jesu a yema fa likamba,
kono balutiwa ne ba si ka lemu-
ha kuli ki Jesu. **5** Jesu kihaa
li ku bona: “Bana ba banyinya-
ni, ha mu na sa ku ca, nji cwa-
ñi?” Ba mu alaba, ba li: “Ha lu
na!” **6** A li ku bona: “Mu ne-
pele kanyandi ku la bulyo la si-
sepe mi mu ka fumana.” Kiha
ba nepa kanyandi, kono se ba
palelwa ku ka yambula kabaka-
la buñata bwa litapi. **7** Kamu-
kwaocwalo, mulutiwa ya naa
latwa ki Jesu a li ku Pitrosi:
“Ki mulena!” Mi Simoni Pitrosi
ha utwa kuli ki Mulena, a apala
siapalo sa hae sa fahalimu, ka-
kuli naa si ka tina,* mi a tule-
la mwa liwate. **8** Kono balutiwa ba bañwi ba taha mwa kasepenyana ba nze ba hoholola kanyandi ka ka tezi litapi, kakuli ne ba si kwahule ni likamba, ibato ba feela limita ze mwanda ku zwa fa likamba.
9 Kono ha se ba longokezi fa likamba, ba bona mulilo wa mashala ni litapi fateñi ni sinkwa.
10 Jesu a li ku bona: “Ha mu tise kwa litapi ze mu sa zo swala.” **11** Simoni Pitrosi kihaa kena mwa sisepe mi a yo hohela kanyandi ka ka tezi litapi ze tuna ze 153 fa likamba. Kono litapi niha ne li li ze ñata cwalo kanyandi ne ka si ka pazuha. **12** Jesu a li ku bona: “Ha mu te, mu to kushuka.” Mi ha ku na niheba a li muñwi kwa balutiwa ya naa na ni bundume bwa ku mu buza kuli: “Ki wena mañi?” kakuli ne ba ziba kuli ki yena Mulena. **13** Jesu a taha mi a nga sinkwa ni ku ba fa sona, mi a eza cwalo ni kwa litapi. **14** Cwale lo ne se li lona lwa bulaalu Jesu a nzaa iponahaza kwa balutiwa ba hae ku zwa fa zusezwa kwa bafu.
15 Cwale ha se ba felize ku kushuka, Jesu a li ku Simoni Pitrosi: “Simoni, mwanaa Joani, kana u ni lata ku fita ze?” A li ku yena: “Ku cwalo, Mulena, wa ziba kuli na ku lata.”

Joa 21:7* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:36.

Jesu a li ku yena: "Fepa lingunyana za ka." **16** Hape a li ku yena lwa bubeli: "Simoni mwanaa Joani, kana wa ni lata?" A li ku yena: "Ku cwalo, Mulena, wa ziba kuli na ku lata." Jesu a li ku yena: "Lisa lingunyana za ka." **17** A li ku yena lwa bulaalu: "Simoni mwanaa Joani, kana wa ni lata?" Pitrosi a swaba hahulu kuli Jesu u mu buza lwa bulaalu kuli: "Kana wa ni lata?" Kihaa li ku yena: "Mulena, u ziba linto kamukana; wa ziba kuli na ku lata." Jesu a li ku yena: "Fepa lingunyana za ka. **18** Kaniti-niti na ku bulelela ni li, ha ne u li mwanana, ne u itinisanga ili wena ni ku ikela ko ne u lata. Kono ha u ka supala u ka yandulula mazoho a hao mi mutu yo muñwi u ka ku tinisa ni ku ku isa ko u sa lati." **19** Naa bulela cwalo ku talusa mufuta wa lifu la naa ka kanyisa Mulimu ka lona. Ha saa bulezi cwalo, a li ku Pitrosi: "U zwelepili ku ni latelela."

20 Pitrosi a itemuna mi a bona mulutiwa ya naa latwa ki Jesu a nzaa ba latelela, yena mulutiwa ya naa kile a yendamela fa sifuba sa Jesu ka nako ya mulalelo mi naa ize: "Mulena, ya ku beteka ki mañi?" **21** Cwale Pitrosi ha boni mulutiwa yo, a li ku Jesu: "Mulena, yo yena bo?" **22** Jesu a li ku Pitrosi: "Haiba ni lata kuli a ine ku fitela ni taha, butata ki bufi ku wena?" Wena u zwelepili ku ni latelela." **23** Kabakaleo, taba yeo ya hasana mwahalaa balutiwa, kuli kuti mulutiwa yo ha na ku shwa. Kono Jesu naa si ka mu bulelela kuli mulutiwa yo ha na ku shwa, kono naa ize: "Haiba ni lata kuli a ine ku fitela ni taha, butata ki bufi ku wena?"

24 Yo ki yena mulutiwa ya paka lika ze, ni ya naa ñozi lika ze, mi lwa ziba kuli bupaki bwa fa ki bwa niti.

25 Mane hape ku na ni lika ze ñwi ze ñata za naa ezize Jesu, ili zeo kambe ne li ñozwi ka butungi bwa zona, ni sepa kuli miputo ye ne ka ñolwa ne i si ke ya kwana mwa lifasi.

LIKEZO ZA BAAPOSITOLA

1 Mwa buka ya pili ye ne ni ku ñolezi, Teofile, ne ni talusize lika kaufela za naa kalile ku eza Jesu ni ku luta, **2** ku isa lizazi la ngelwa kwa lihalimu, hamulaho wa ku fa litaelo ka moya o kenile kwa baapositola ba naa ketile. **3** Ha se a nyandile, naa iponahalize ku bona inzaa pila ka bupaki bo buñata bo bu kolisa. Ne ba nze ba mu bona mwahalaa mazazi kaufela a mashumi a mane mi naa ba taluseza za Mubuso wa

Mulimu. **4** Mi ha naa kopani
ni bona a ba laela, a li: "Mu si
ke mwa zwa mwa Jerusalema,
kono mu zwelepili ku libelela sa
mi sepisize Ndate, se mu utwi-
le ku na; **5** kakuli Joani kani-
ti naa kolobelize ka mezi, kono
mina mu ka kolobezwa ka moya
o kenile, mazazinyana ku zwa
cwale."

6 Ha ne ba se ba kopani, ba
mu buza, ba li: "Mulena, kikuli
u kutiseza mubuso ku Isilaele
ka nako ye?" **7** A li ku bona:
"Ha mu si ka fiwa ku ziba li-
nako kamba myaha ya itome-
zi Ndate mwa maata a hae a
nosi; **8** kono mu ka amuhe-
la maata, moya o kenile ha u
ka taha ku mina, mi mu ka ba
lipaki za ka mwa Jerusalema,
mwa Judea kaufela ni mwa Sa-
maria, ni ku yo fita kwa mafe-
lelezo a lifasi." **9** Ha saa feli-
ze ku bulela zeo, ba nze ba tali-
mezi cwalo, a ngelwa kwahali-
mu mi lilu la mu pata kwa mee-
to a bona. **10** Mi ha ne ba sa
talimezi mwa mbyumbyulu ha
nzaa kambama, baana ba babeli
ba ba apezi liapalo ze sweu ba to
ba yema kwatuko ka sipundu-
mukela, **11** mi ba li: "Baana
ba Galilea, mu yemeziñi mu nze
mu talimezi mwa mbyumbyulu?
Jesu yo ya ngezwi mwa mbyu-
mbyulu ku zwa ku mina, u ka
taha ka mukwa o swana ni o mu
mu boni a ya ka ona mwa mbyu-
mbyulu."

12 Kiha ba kutela kwa Jeru-
salema ku zwa fa lilundu le li bi-
zwa Lilundu la Likota za Oli-
ve, mi ku zwa mwa Jerusale-
ma ku ya fa sibaka seo ki mu-
sipili o likana feela ni butelele
bwa musipili o lumelelizwe ku
zamaiwa la Sabata. **13** Cwa-
le ha se ba fitile, ba kambame-
la mwa muzuzu wa kwahalimu
mo ne ba ina; ne ku na ni bo Pi-
trosi, Joani, Jakobo, Andreasi,
Filipi, Tomasi, Bartolome, Ma-
teu, Jakobo mwanaa Alfea, Si-
moni wa mafulofulo, ni Judasi
mwanaa Jakobo. **14** Kaufelaa
bona ne ba tiiseza ku lapela ha-
moho ka swalisano, hamoho ni
basali ba bañwi ni Maria mahe
Jesu ni banyani ba Jesu.

15 Mwa mazazi ao, Pitrosi a
yema mwahalaa mizwale (nya-
ngela ye ne kopani fo, ne i bato
eza mwanda ni mashumi a ma-
beli) mi a li: **16** "Baana, mi-
zwale, ne ku swanela kuli li-
ñolo li talelezwe, le ne u po-
lofitile moya o kenile ka Da-
vida, ka za Judasi, ya naa ete-
lezi ba ne ba izo swala Jesu,
17 kakuli Judasi naa balelwa
ku ba sitopa sa luna mi naa na
ni kabelo mwa bukombwa bo.
18 (Cwale yena mutu yo, naa
lekile simu ka tifo ya naa fu-
mani ka kezo ya hae ya ku sa
luka, mi a wa ka toho ni ku pa-
zuha fahali ka mulumo o mutu-
na mi mala a hae kaufela a la-
butuka. **19** Taba yeo ne i ziba-
hezi ku ba ne ba yahile kaufe-
la mwa Jerusalema, kuli mane
simu yeo ya bizwa *Hakeldama*
ka puo ya bona, fo kikuli, Simu
ya Mali.) **20** Kakuli ku ñozwi
mwa buka ya Lisamu kuli, 'Sisa

sa hae si fetuhe matota, mi ku-
tokwe mutu ya yaha mwateñi,'
ni 'Musebezi wa hae wa buo-
kameli u ngiwe ki mutu u sili.'
21 Hakulicwalo, kwa swanela,
kuli kwa baana ba ne ba swali-
sana ni luna mwa nako kaufela
ya naa li ni luna Mulena Jesu,
22 ku zwa fa kolobelezwa ki
Joani ku isa lizazi la ngelwa
kwa lihalimu ku zwa ku luna,
yo muñwi wa baana ba, u swa-
nela ku paka ni luna za zuho ya
hae."

23 Kiha ba akaleza ba babe-
li, Josefa ya bizwa Barsabasi,
ya naa bizwa hape kuli Justusi,
ni yo muñwi ya naa bizwa Ma-
tiasi. **24** Kiha ba lapela, ba li:
"Wena, Jehova, ya ziba lipilu za
batu kaufela, u lu bonise yo ke-
tile ku ba babeli ba, **25** kuli a
nge sibaka sa bukombwa ni bu-
apositola bo, sa zwile ku sona
Judasi ni ku ikela ka mwa late-
la." **26** Kiha ba posa loto* fa-
halimwaa bona, mi loto ya wela
ku Matiasi; mi a balelwa kwa
palo ya baapositola ba ba lishu-
mi ka a li muñwi.

2 Cwale mwa lizazi la muki-
ti wa Pentekota, kaufelaa
bona ne ba li hamoho mwa siba-
ka si li siñwi. **2** Honafo kwa
utwahala mulumo o zwa kwa li-
halimu o swana sina mulumo
wa liñungwa, mi wa tala mwa
ndu mo ne ba inzi. **3** Mi mali-
mi a swana sina malimi a muli-
lo a kala ku bonahala ku bona
mi a ikaba, mi lilimi le liñwi ni
le liñwi la ina fahalimwaa yo
muñwi ni yo muñwi wa bona,
4 mi kaufelaa bona ba tala
moya o kenile mi ba kala ku bu-
lela ka lipuo li sili, ku likana ni
mo ne u ba buleliseza moya.

5 Ka nako yeo Majuda ba ne
ba tukufalezwi mwa bulapeli
bwa bona ba ba zwa mwa ma-
caba kaufela a mwatasaa liha-
limu ne ba pila mwa Jerusale-
ma. **6** Cwale mulumo wo ha
ne u utwahezi, buñata bwa ku-
bukana mi ne bu sa utwisisi se
ne si ezahala, kakuli yo muñwi
ni yo muñwi naa utwa ha ba
bulela mwa puo ya habo yena.
7 Kaniti luli ne ba imbwetu-
kezi mi ba li: "Ha mu bone, ba
kaufela ba ba sweli ku bulela
ki Magalilea, nji cwañi? **8** Ku
taha cwañi he kuli yo muñwi ni
yo muñwi wa luna u ikutwela
puo ya pepwa ku yona? **9** Ma-
parta, Mamede, Maelami, ni ba
ba yahile mwa Mesopotamia,
Judea, Kapadosia, Ponto, siki-
liti sa Asia, **10** Frigia, Pamfi-
lia, Egepita, libaka za Libia,
ze li bukaufi ni Sirene, baza-
mai ba ba zwa kwa Roma, Ma-
juda hamoho ni baproselite,*
11 Makreta, ni Maarabia, lwa
ba utwa ha ba bulela ze tuna
za Mulimu ka lipuo za luna."
12 Mi kaufelaa bona ba maka-
la ni ku palelwa ku utwisisa se
ne si ezahala, mi ne ba bulelela-
na, ba li: "Taba ye i talusañi?"
13 Kono ba bañwi ba kala ku

Lik 1:26* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 27:35.

Lik 2:10* Kamba, "bamacaba ba ne ba sikuluhile ku ba Majuda."

ba soma, ba li: “Ba kozwi waine
ye nca.”
14 Kono Pitrosi a yema ni
ba ba lishumi ka a li muñwi
mi a bulela ku bona ka linzwi
le lituna, a li: “Baana ba Judea
ni mina kaufela ba ba yahile
mwa Jerusalema, mu zibe taba
ye, mi mu teeleze ka tokome-
lo kwa manzwi a ka. **15** Batu
ba mane ha ba si ka kolwa sina
mo mu nahanela, kakuli ye isali
hora ya bulaalu.* **16** Kono se
ki sona se ne si bulezwi ka mu-
polofita Joele kuli, **17** ‘“Mi
mwa mazazi a maungulelo,” ku
bulela Mulimu, “ni ka sululela
moya wa ka kwa batu ba mu-
futa kaufela, mi bana ba mina
ba bashimani ni ba basizana ba
ka polofita mi micaha ya mina i
ka bona lipono mi basupali ba
mina ba ka lola litolo; **18** mi
nihaiba fahalimwaa batanga ba
ka ba baana ni ba basali ni ka
sululela moya wa ka mwa maza-
zi ao, mi ba ka polofita. **19** Mi
ni ka tahisa ze komokisa kwa-
halimu mwa lihalimu ni lisupo
fafasi mwa lifasi, mali, mulilo,
ni malu a musi; **20** lizazi li ka
fetuha lififi ni kweli i ka fetuha
mali pili lizazi la Jehova le li-
tuna ni le li komokisa li si ka
fita kale. **21** Mi mutu kaufela
ya biza fa libizo la Jehova u ka
piliswa.”’
22 “Mina baana ba Isilaele,
ha mu utwe manzwi a: Jesu wa
Munazareta, ne li muuna yo
Mulimu naa bonahalize pata-
laza ku mina ka misebezi ye
maata, ze komokisa, ni lisupo
za naa ezize Mulimu ka yena
mwahalaa mina, sina feela mo
mu zibela. **23** Yena mutu yo,
ya naa swelwi ka ku ya ka tato
ni zibo ya Mulimu ya za kwapi-
li, ne mu mu kokotezi fa kota ka
batu ba ba si na mulao ni ku
mu bulaya. **24** Kono Mulimu
a mu zusa kwa bafu ka ku mu
lukulula mwa mihala ya lifu,
kakuli ne ku sa konahali kuli
a zwelepili ku tamwa ki lona.
25 Kakuli Davida u bulela za
yena yo kuli, ‘Jehova naa li fa-
pilaa ka kamita; kakuli u ni inzi
ku la ka la bulyo kuli ni si ke
na nyanganyiswa. **26** Kaba-
kaleo pilu ya ka ne i wabezwi mi
lilimi la ka ne li nyakalalile ha-
hulu. Hape niheba yona nama
ya ka i ka pila ka sepo; **27** ka-
kuli ha u na ku tuhelela moyo
wa ka mwa Libita,* kamba ku
lumeleza ya sepahala wa hao
kuli a bone ku bola. **28** U ni
zibisize linzila za bupilo, u ka ni
fa tabo fapilaa pata ya hao.’
29 “Baana, mizwale, ha mu
ni lumeleze ku bulela ku mina
ka tukuluho ka za Davida, toho
ya lusika, kuli naa shwile ni ku
bulukwa mi libita la hae li teñi
ku luna ku fitela ni la kacenu
le. **30** Kabakala kuli ne li mu-
polofita mi naa ziba kuli Muli-
mu naa kile a itama ku yena ka
luci kuli naa ka beya yo muñwi

Lik 2:15* Fo kikuli, kakusasana, ku bo ma 9 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

Lik 2:27* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha’des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

wa ba ba ta simuluha ku yena
fa lubona lwa hae, **31** naa bo-
nezi cimo ni ku bulela za zuho
ya Kreste, kuli naa si ke a tuhe-
lelwa mwa Libita kamba ku tu-
helela nama ya hae kuli i bone
ku bola. **32** Yena Jesu yo, Mu-
limu naa mu zusize kwa bafu,
mi luna kaufela lu lipaki za taba
yeo. **33** Kabakaleo, bakeñisa
kuli naa pahamiselizwe ku la
bulyo la Mulimu mi naa amuhe-
zi moya o kenile o no sepisizwe
ku zwa ku Ndate, u lu sululezi
sona se mu iponela ni ku iku-
twela cwale. **34** Mane Davida
naa si ka kambamela kwa ma-
halimu, kono ki yena ya naa ize,
‘Jehova naa ize ku Mulenaa ka:
“Ina kwa lizoho la ka la bulyo,
35 ku fitela ni beya lila za hao
sina sipula fo a hata mahutu a
hao.”’ **36** Kabakaleo haike ba
ndu ya Isilaele kaufela ba zibe
kuli Mulimu kaniti naa mu ezi-
ze Mulena ni Kreste, yena Jesu
yo ye ne mu kokotezi.”

37 Cwale ha ba utwile cwalo
ba tabeha kwa lipilu, mi ba li ku
Pitrosi ni kwa baapositola ba
bañwi kaufela: “Baana, mizwa-
le, lu ka eza cwañi?” **38** Pitro-
si a li ku bona: “Mu bake, mi yo
muñwi ni yo muñwi wa ku mina
a kolobezwe ka libizo la Jesu
Kreste kuli libi za mina li swale-
lwe, mi mu ka amuhela mpo ya
feela ya moya o kenile. **39** Ka-
kuli ba ba filwe sepiso ki mina,
bana ba mina, ni ba ba kwa-
hule kaufela, bao kamukana a
ka lata ku bizeza ku yena Mu-
limu wa luna Jehova.” **40** Mi
ka manzwi a mañwi a mañata,
Pitrosi a paka ka ku tala ni ku
zwelapili ku ba tiisa, a li: “Mu
ikambuse kwa lusika lo lu kopa-
mi lo.” **41** Hakulicwalo ba ne
ba amuhezi linzwi la hae ka li-
pilu za bona kaufela ba kolobe-
zwa, mi mwa lizazi leo kwa eke-
zwa batu ba ne ba bato eza liki-
ti ze taalu. **42** Mi ba zwelapi-
li ku tiiseza mwa tuto ya baa-
positola, mwa ku ikabela ni ba
bañwi, mwa ku ca hamoho, ni
mwa litapelo.

43 Kaniti sabo ya wela batu
kaufela, mi ze komokisa ze
ñata ni lisupo, za kala ku eza-
hala ka baapositola. **44** Kau-
fela ba ne ba bile balumeli ne
ba swalisana hamoho ka ku ko-
panela ze ne ba na ni kaufe-
la, **45** mi ne ba lekisa malu-
wo ni lianda za bona ni ku abe-
la masheleñi kwa batu kaufe-
la, ku likana ni butokwi bwa yo
muñwi ni muñwi. **46** Mi zazi
ni zazi ne ba kopanelanga kwa
tempele ka pilu i liñwi, mi ne
ba ca lico mwa mandu a bona,
ba li ca ka nyakalalo ye tuna ni
ka pilu ye nde, **47** ba nze ba
lumbeka Mulimu ni ku shemu-
bwa ki batu kaufela. Mi ka nako
ye swana Jehova a zwelapili ka
zazi ni zazi ku ba ekeleza ba ne
ba piliswa.

3 Cwale bo Pitrosi ni Joani ne
ba kambamela kwa tempe-
le ku yo lapela ka nako ya tape-
lo, yona hora ya bu 9,* **2** mi
ne ku na ni muuna ya naa pepi-

Lik 3:1* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 3 cwalo.

lwe a li sihole ya naa lwezwi.
Zazi ni zazi ne ba mu beyanga
bukaufi ni munyako wa tempe-
le o no bizwa Munyako O Mu-
nde, kuli a kupe limpo za sishe-
mo ku ba ba kena mwa tempele.
3 Ha bona bo Pitrosi ni Joani
ba bata ku kena mwa tempele,
a kala ku kupa limpo za sishe-
mo. **4** Kono Pitrosi, hamoho
ni Joani, ba mu lubukela, mi ba
li: "Ha ku lu talime." **5** Kihaa
ba talimisisa, ka ku libelela kuli
u ka fumana se siñwi ku bona.
6 Kono Pitrosi a li: "Silivera ni
gauda ha ni na, kono se ni na ni
ki sona se ni ku fa: Ka libizo
la Jesu Kreste wa Munazareta,
yema u zamaye!" **7** Pitrosi ha
saa bulezi cwalo, a swala muu-
na yo kwa lizoho la bulyo ni ku
mu yemisa. Honafo masito ni li-
ngongo za hae za tiya; **8** mi
ha saa tulile ka mahutu a hae,
a yema ni ku kala ku zamaya.
Kihaa ya ni bona mwa tempe-
le, a nzaa zamaya, ni ku tula-
tula, ni ku lumbeka Mulimu.
9 Mi batu kaufela ba mu bona
a zamaya ni ku lumbeka Muli-
mu. **10** Hape ba kala ku lemu-
ha kuli ki yena mutu ya naa ine-
langa ku kupa limpo za sishe-
mo fa Munyako O Munde wa te-
mpele, mi ba imbwetukela ni ku
taba hahulu kabakala se ne si
ezahezi ku yena.

11 Mutu yo ha naa sa huma-
lezi Pitrosi ni Joani cwalo, batu
kaufela ba matela hamoho ku
Pitrosi ni Joani, fa sibaka se
ne si bizwa makozwana a Salu-
moni, ba nze ba komokile ha-
hulu. **12** Pitrosi ha bona cwa-
lo, a li kwa sicaba: "Baana ba
Isilaele, kiñi se mu komokezi
cwalo ka taba ye, kamba se mu
lu lubukela cwalo inge kuli ki
ka maata a luna kamba ka ku
sepahala kwa luna ku Mulimu
ha lu konisize mutu yo ku za-
maya? **13** Mulimu wa Abra-
hama ni wa Isaka ni wa Jako-
bo, yena Mulimu wa bo kukwaa
luna, u kanyisize Mutangaa hae
Jesu, yena ye ne mu file mwa
mazoho a batu ni ku mu latu-
la fapilaa Pilato muta Pilato
naa atuzi kuli a mu lukulule.
14 Ki cwalo, ne mu latuzi mutu
yani ya kenile ni ya lukile, mi
ne mu kupile Pilato kuli a mi ta-
bise ka ku mi fa muuna wa si-
bulai, **15** kono ne mu bulaile
Muyemeli yo Mutuna wa bupi-
lo. Kono Mulimu naa mu zusize
kwa bafu, mi luna lu lipaki za
taba yeo. **16** Kamukwaocwa-
lo, ki ka libizo la hae, ni ka tu-
melo ya luna ku lona, mutu yo
ye mu bona ni ku izibela ha tii-
sizwe. Tumelo ye lu na ni ka
muyemeli yo, i folisize mutu yo
ka ku tala fapilaa mina kaufela.
17 Mi cwale, mizwale, na ziba
kuli ne mu sa zibi se ne mu eza
sina mo ne ba ezelize ni babu-
si ba mina. **18** Kono ka nzila
ye, Mulimu u talelelize lika za
naa zibisize cimo ka mulomo wa
bapolofita kaufela, kuli Kreste
naa ka nyandiswa.

19 "Kamukwaocwalo mu
bake, mi mu sikuluhe ilikuli libi
za mina li takulwe, kuli linako
za ku katuluha li tahe ku zwa

ku Jehova yena ka sibili **20** ni
kuli a kone ku mi lumela Kre-
ste ye mu ketezwi, yena Jesu.
21 Yena yo, lihalimu li swane-
zi ku mu buluka ku fitela li-
nako za ku kutiswa sinca kwa
lika kaufela kwa naa bulezi Mu-
limu ka mulomo wa bapolofi-
ta ba hae ba ba kenile baikale.
22 Mane Mushe naa ize, 'Je-
hova Mulimu u ka mi tahiseza
mupolofita ya swana sina na
ya zwa mwahalaa banabahabo
mina. Mu lukela ku teeleza sa
mi bulelela kaufela. **23** Kani-
ti, mutu kaufela ya sa teelezi ku
Mupolofita yo u ka zwiswa mwa
sicaba, a yundiswe.' **24** Mane
bapolofita kaufela, ku kalela
ku Samuele ni ba ba tile mwa-
mulaho wa hae, kaufelaa bona
ba ne ba polofitile, ni bona ne
ba bulezi patalaza za ona maza-
zi a. **25** Mu bana ba bapolofi-
ta ni ba tumelelano ya naa ezize
Mulimu ni bo kukwaa mina, ha
naa ize ku Abrahama, 'Mi ma-
basi kaufela a lifasi a ka fuyau-
lwa ka peu ya hao.' **26** Muli-
mu, hamulaho wa ku keta Mu-
tangaa hae, u mu lumezi pili ku
mina kuli a mi fuyole ka ku siu-
lula yo muñwi ni yo muñwi wa
mina kwa likezo za mina ze ma-
swe."

4 Cwale bo Pitrosi ni Joani
ha ne ba sa bulela kwa si-
caba, baprisita ba bahulu, ndu-
na wa tempele, ni Basaduki* ba
taha ku bona. **2** Ne ba filika-
ni kabakala kuli balutiwa bao
ne ba luta batu mi ne ba bu-
lela patalaza za zuho ya Jesu;
3 mi ba ba swala ni ku ba kwa-
lela mwa tolongo ku isa habu-
sa, kakuli ne se li manzibwa-
na. **4** Kono buñata bwa ba ne
ba teelelize kwa manzwi ao ba
lumela, mi palo ya baana ne iba-
to eza likiti liketalizoho.

5 Habusa, babusi ba bona,
ba bahulu ba sicaba, ni bañoli
ba Mulao* ba kopana hamoho
mwa Jerusalema **6** (ni Anna-
si muprisita yo muhulu, Kaya-
fa, Joani, Alexandere, ni ba ba-
ñwi ba bañata bahabo muprisita yo muhulu), **7** mi ba ye-
misa Pitrosi ni Joani mwahalaa
bona mi ba kala ku ba buza, ba
li: "Ki ka maata afi kamba ki ka
libizo la mañi ha mu ezize se?"
8 Pitrosi kihaa li ku bona, a
tezi moya o kenile:

"Mina babusi ba batu ni ba ba-
hulu ba sicaba, **9** haiba kace-
nu le, lu tosangisezwa kezo ye
nde ye lu ezize ku mutu ya kula,
mi mu bata ku ziba ya folisize
mutu yo kuli ki mañi, **10** ku
zibwe ki mina kaufela ni batu
kaufela ba Isilaele, kuli mutu
yo ha yemi fapilaa mina a nzaa
iketile, ki ka libizo la Jesu Kre-
ste wa Munazareta, ye ne
mu kokotezi kono ili yo Mu-
limu naa mu zusize kwa bafu.
11 Yo ki yena 'licwe le ne mu
nyaziselize mina bayahi le li fe-
tuhile licwe la butokwa la mwa
kokozo.' **12** Hape, ku piliswa
ha ku yo ku yo muñwi u sili, ka-

Lik 4:1* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

Lik 4:5* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 2:4.

kuli ha ku na libizo li sili mwatasaa lihalimu le li filwe kwa batu kuli ka lona lu kone ku piliswa.”

13 Cwale ha ba bona bo Pitrosi ni Joani mo ne ba bulelela patalaza, mi ba lemuha kuli ki batu-tu feela ba ba si ka ituta, ba komoka. Mi ba lemuha kuli ne ba banga ni Jesu. **14** Ha ba nze ba talimezi mutu yo ya naa folisizwe a yemi ni bona, ba tokwa sa ku ba alaba ka sona. **15** Kiha ba ba laela ku zwela kwande a muyaho wa Sanhedrini, mi ba kala ku lelisana mwahalaa bona, **16** ba li: “Lu ba eze cwañi batu ba? Kakuli, niti kikuli, makazo ye komokisa i ezahezi ka bona, ye bonahezi ku ba ba yahile kaufela mwa Jerusalema; mi ha lu koni ku i latula. **17** Nihakulicwalo, kuli taba ye, i si ke ya zwelapili ku yamba mwahalaa batu, ha lu ba bembeñi ni ku ba tobosa kuli ba si ke ba kutela ku bulela ka libizo le ku mutu ufi kamba ufi.”

18 Kiha ba ba biza ni ku ba laela kuli ba si ke ba bulela ni hanyinyani kamba ku luta batu ka libizo la Jesu. **19** Kono bo Pitrosi ni Joani ba ba alaba, ba li: “Mu ikatulele mina beñi, haiba ku lukile mwa meeto a Mulimu kuli lu teeleze ku mina ku fita Mulimu. **20** Kono haili luna, ha lu koni ku tuhela ku bulela lika ze lu boni ni ze lu utwile.” **21** Cwale ha se ba kutezi ku ba bemba, ba ba lukulula, kabakala ku sa fumana mulatu ni o mukana o ne ba kona ku felwa koto ni kabakala ku saba batu, kakuli batu kaufela ne ba kanyisa Mulimu ka se ne si ezahezi. **22** Bakeñisa kuli mutu yo ya naa folisizwe ka makazo ne li wa lilimo ze fitelela ze mashumi a mane.

23 Ha se ba lukuluzwi ba ya kwa balutiwa ka bona mi ba ba bihela ze ba ba bulelezi baprisita ba bahulu ni ba bahulu ba sicaba. **24** Bao ha ba utwile zeo, ba tumusa kwa manzwi kaufelaa bona ni ku lapela hamoho ku Mulimu, ba li:

“Muambakani ya Pahami, ki wena ya ezize lihalimu, ni lifasi, ni liwate, ni linto kamukana ze ku zona, **25** mi ki wena ya naa bulezi ka moya o kenile ka mulomo wa kukwaa luna Davida, mutangaa hao kuli, ‘Macaba naa yemeziñi maefeefe mi batu ne ba kengeyeleziñi za mbango? **26** Malena ba lifasi ne ba yemi mi babusi ne ba kopani hamoho ku lwanisa Jehova ni ku lwanisa mutoziwa wa hae.’ **27** Ki cwalo, Heroda ni Ponse Pilato hamoho ni bamacaba ni macaba a Isilaele, ne ba kopani hamoho mwa muleneñi wo, ku lwanisa mutangaa hao ya kenile, yena Jesu, ye ne u tozize, **28** kuli ba eze ze ne sumekezwi cimo ki lizoho la hao ni tato ya hao kuli li ta ezahala. **29** Mi cwale, Jehova, ha ku utwe mifumbo ya bona, mi u tuse batanga ba hao ku zwelapili ku bulela linzwi la hao ka bundume, **30** u nze u

otolola lizoho la hao ku folisa
batu mi limakazo ni ze komoki-
sa li nze li ezahala ka libizo la
mutangaa hao ya kenile, Jesu."
31 Mi ba sino feza ku kupa,
sibaka mo ne ba kopanezi ha-
moho sa zikinyeha; mi kaufelaa
bona ba tala moya o kenile mi
ne ba bulela linzwi la Mulimu
ka bundume.
32 Hape buñata bwa ba ne ba
lumezi ne bu na ni pilu i liñwi ni
moyo u li muñwi, mi ne ku si
na nihaiba a li muñwi ya naa
bulela kuli za naa luwile ki za
hae a nosi; kono lika kaufela ne
li li za bona hamoho. **33** Hape
baapositola, ka maata a matu-
na, ba zwelapili ku paka zuho
ya Mulena Jesu; mi Mulimu naa
ba bonisa sishemo sa hae ka bu-
tuna kaufelaa bona. **34** Mane
ne ku si na mutu ya naa tokwi-
le mwahalaa bona; kakuli kau-
fela ba ne ba na ni masimu ka-
mba mandu ne ba a lekisa ni ku
tisa masheleñi a se si lekisizwe
35 mi ne ba a fa kwa baaposito-
la. Kihona cwale mañi ni mañi
a abelwa, ku likana ni mwa naa
tokwezi. **36** Cwale Josefa, yo
baapositola ne ba file libizo la
Barnabasi, le li talusa Muomba-
Ombi ha ku tolokwa, ili Muli-
vi, ya naa pepezwi mwa Sipera,
37 naa na ni mubu mi a u leki-
sa mi a tisa masheleñi ni ku a fa
kwa baapositola.

5 Kono muuna yo muñwi ya
bizwa Ananiasi, hamoho ni
Safira musalaa hae, a lekisa
mubu. **2** Kono a pata a mañwi
a masheleñi a teko ya ona, mu-
salaa hae inzaa ziba, mi Ana-
niasi a tisa feela kalulo ye ñwi
ya masheleñi ni ku i fa kwa
baapositola. **3** Kono Pitrosi
a li: "Ananiasi, kiñi Satani ha
ku file bundume bwa ku puma
moya o kenile ni ku pata ma-
sheleñi a mañwi a teko ya simu?
4 Pili u si ka lekisa kale simu,
kana ne i si ya hao nji, mi ha
se u i lekisize, kikuli masheleñi
naa si a hao? Cwale kiñi se si
ku lelisize ku eza kezo ye cwa-
lo mwa pilu ya hao? Haki batu
bo u pumile, kono ki Mulimu."
5 Ananiasi ha utwa manzwi ao,
a wela fafasi ni ku shwa. Mi
sabo ye tuna ya wela batu kau-
fela ba ne ba utwile taba yeo.
6 Kono micaha ba yema, ba mu
putela mwa masila, ba mu zwi-
seza kwande, ni ku yo mu pu-
mbeka.
7 Cwale ha se ku fitile liho-
ra ze bato ba ze taalu musalaa
hae ni yena a kena, a sa zibi
se si ezahezi. **8** Pitrosi a li ku
yena: "Ha ku ni bulelele, kikuli
sibeli sa mina mu lekisize simu
bukana?" Musali a li: "Ki cwa-
lo, lu i lekisize bukana." **9** Pi-
trosi kihaa li ku yena: "Ki ka-
bakalañi mina ba babeli ha ne
mu lumelelani ku lika moya wa
Jehova? Ha ku bone! Mahutu a
ba ba pumbekile muunaa hao a
fa munyako, mi ba ka ku isa."
10 Honafo a wela fafasi kwa
mahutu a Pitrosi ni ku shwa. Mi
micaha ha ba kena ba mu fuma-
na a shwile, mi ba mu nga ni ku
yo mu pumbeka kwatuko a mu-
unaa hae. **11** Mi sabo ye tuna

ya wela puteho kaufela ni bote
ba ne ba utwile lika ze.
12 Hape limakazo ni ze ko-
mokisa ze ñata za zwelapili ku
ezwa ki baapositola mwa sica-
ba; mi kaufelaa bona ne ba pu-
tehela mwa makozwana a Sa-
lumoni ka pilu i liñwi. **13** Ki
niti, ha ku na niheba a li muñwi
ku ba bañwi ya naa na ni bu-
ndume bwa ku to swalisana ni
bona; nihakulicwalo, batu ne ba
ba lumba. **14** Mi ba ne ba lu-
mela ku Mulena ne ba nze ba
ekezwa, baana ni basali ba ba-
ñata; **15** mane ba zwiseza ba-
kuli mwa makululu ni ku ba lo-
baza fa tumbeta ni fa lipate,
ilikuli, Pitrosi ha nzaa fita, ba
bañwi ku bona ba apeswe ni-
haiba feela ki muluti wa hae.
16 Hape batu ba bañata ba ne
ba zwa mwa mileneñi ye potolo-
hile Jerusalema ba zwelapili ku
taha, ba nze ba lwezi bakuli ni
ba ba katazwa ki mioya ye ma-
sila, mi kaufelaa bona ne ba fo-
liswa.
17 Kono muprisita ya paha-
mi ni bote ba ne ba li ni yena,
ba sikwata sa bulapeli bwa Ba-
saduki, ba yema ba tezi muna,
18 mi ba swala baapositola ni
ku ba kenya mwa tolongo ya
nyangela. **19** Kono busihu li-
ngeloi la Jehova la kwalula mi-
nyako ya tolongo, la ba zwi-
sa mwateñi mi la li: **20** "Ha
mu ye mu yo yema mwa tempe-
le mi mu zwelepili ku bulelela
batu manzwi kamukana a bupi-
lo bo." **21** Ha ba utwile cwa-
lo, ba kena mwa tempele masa
ha patalala, mi ba kala ku luta
batu.
Cwale muprisita ya pahami
ni ba ne ba li ni yena ha ba fiti-
le, ba puta kuta ya Sanhedrini
ni kopano kaufela ya ba bahulu
ba bana ba Isilaele, mi ba luma
batu kwa tolongo ku yo ba tisa.
22 Kono mapolisa ha ba fitile
kwateñi ha ba si ka ba fuma-
na mwa tolongo. Kiha ba kuta
ni ku yo ba bihela, **23** ba li:
"Tolongo lu i fumani i pakilwe
ka ku tiisa, mi bakanteli ne ba
yemi kwa minyako, kono ha
lu kwalula ha lu si ka fuma-
na mutu mwahali." **24** Cwale
nduna wa tempele ni baprisita
ba bahulu ha ba utwa manzwi
ao, ba zingeha ka ku sa ziba ze
ne ka tatama. **25** Kono mutu
yo muñwi a punya mi a ba bihe-
la, a li: "Ha mu bone! Baana ba
ne mu kenyize mwa tolongo ba
mwa tempele, ba yemi, ba swe-
li ku luta batu." **26** Nduna wa
tempele kihaa ya ni mapolisa
ba hae mi ba yo ba tisa, kono isi
ka ku ba tundanisa, kakuli ne
ba saba ku pobaulwa macwe ki
batu.
27 Kiha ba ba tisa ni ku ba
yemisa mwa muyaho wa San-
hedrini. Muprisita ya pahami
kihona a ba buza, **28** a li: "Lu
mi laezi ka taata kuli mu si ke
mwa zwelapili ku luta batu ka
libizo le, kono cwale mwa bona!
mu talize Jerusalema ka tuto ya
mina, mi mu bata ku lu lumbe-
leza mali a mutu yo." **29** Pi-
trosi ni baapositola ba bañwi
ba mu alaba, ba li: "Lu lukela
ku utwa Mulimu sina mubusi

ku fita batu. **30** Mulimu wa
bo kukwaa luna naa zusize
Jesu kwa bafu, ye ne mu bu-
laile, mwa mu paheka fa kota.
31 Mulimu u mu pahamisize
sina Muyemeli yo Mutuna ni
Mupilisi kwa lizoho la hae la bu-
lyo, kuli Isilaele a bake ni ku
swalelwa libi. **32** Mi luna lu li-
paki za litaba ze, mi ni moya o
kenile u paka cwalo, ona wa file
Mulimu ku ba ba mu utwa sina
mubusi."

33 Ha ba utwile cwalo, ba ha-
lifa maswe mi ba bata ku ba
bulaya. **34** Kono mutu yo mu-
ñwi, Mufalisi* ya bizwa Gama-
liele, muluti wa Mulao ya
naa kutekwa ki batu kaufela,
a yema mwa Sanhedrini, mi a
laela kuli baapositola ba zwi-
sezwe kwande ka nakonyana.
35 Kihaa li ku bona: "Baana ba
Isilaele, mu tokomele se mu lela
ku eza ka za batu ba. **36** Ka
mutala, mwa mazazi a kwamu-
laho ne ku tile Teudasi, ya naa
ipulela ku ba yo mutuna, mi
batu ba bañata, ba ne ba bato
eza mianda ye mine, ba kena
mwa sikwata sa hae. Kono naa
bulailwe, mi batu kaufela ba ne
ba mu utwa ba hasana ni ku
yunda. **37** Mi mwamulaho wa
hae kwa taha Judasi wa Muga-
lilea mwa mazazi a sipalo, mi
a hoha batu. Niteñi mutu yo a
shwa, mi kaufela ba ne ba mu
utwa ba hasanyezwa kwahu-
le. **38** Mi cwale, ka ku ya ka
mo li inezi lika fa, ni mi bulele-
la ni li, mu si ke mwa nyama-
tala batu ba, kono mu ba tuhe-
le; (kakuli haiba mulelo wo ka-
mba musebezi wo u zwa kwa
batu, u ka tulwa; **39** kono hai-
ba u zwa ku Mulimu, ha mu na
ku kona ku ba tula;) hakusicwa-
lo, mu ka suhana mwa ipuma-
na kuli mane mu lwanisa Muli-
mu." **40** Kiha ba amuhela ke-
lezo ya hae, mi ba biza baapos-
itola, ba ba nata, ni ku ba laela
kuli ba tuhele ku bulela ka libi-
zo la Jesu, mi ba ba lukulula.

41 Hakulicwalo, bao ba zwa
mwa kuta ya Sanhedrini, ba
nze ba tabile kakuli ne ba ezi-
zwe ba ba lukela ku shwaulwa
kabakala libizo la hae. **42** Mi
zazi ni zazi mwa tempele ni fa
ndu ni ndu ba zwelapili ku luta
batu ni ku shaela taba ye nde ya
Kreste, yena Jesu, ba sa liseli.

6 Cwale mwa mazazi ao, ba-
lutiwa ha ne ba sweli ku
ekezeha, Majuda ba ba bule-
la Sigerike ba kala ku tongoka
Majuda ba ba bulela Siheberu,
kabakala kuli limbelwa za bona
ne li sa abelwi kwa lico za ka
zazi. **2** Hakulicwalo ba ba li-
shumi ka ba babeli ba biza balu-
tiwa kaufela mi ba li: "Ha ku si
ka luka kuli luna lu siye linzwi
la Mulimu ku yo abela lico fa li-
tafule. **3** Kabakaleo, mizwa-
le, mu bate baana ba ba itingwa
mwahalaa mina, ba supile, ba
ba tezi moya ni butali, kuli lu
ba beye fa musebezi o swane-
la wo; **4** kono luna lu tiiseze
mwa ku lapela ni mwa buko-
mbwa bwa linzwi." **5** Mi taba
ye ne ba bulezi yeo ya tabisa bu-

Lik 5:34* Mu bone litaluso ze kwata-
si kwa Mat 3:7.

ñata kaufela, mi ba keta Setefani, muuna ya tezi tumelo ni moya o kenile, Filipi, Prokoro, Nikanora, Timoni, Parmena, ni Nikola, muproselite* wa kwa Antioke. **6** Ba ba tisa kwa baapositola, mi baapositola ha se ba lapezi, ba ba beya mazoho fahalimu.

7 Linzwi la Mulimu kiha li zwelapili ku hula, mi palo ya balutiwa ya zwelapili ku ekezeha hahulu mwa Jerusalema; mi buñata bo butuna bwa baprisita bwa kala ku lumela.

8 Cwale Setefani, ya tezi sishemo sa Mulimu ni maata, naa eza ze komokisa ze tuna ni limakazo mwahalaa sicaba. **9** Kono batu ba bañwi ba ne ba zwa kwa sinagoge* ye twi ki Sinagoge ya Balukuluhi, ba taha hamoho ni ba bañwi ba ba zwa kwa Sirene, kwa Alexandria, ni ba ba zwa kwa Silisia ni Asia, ku to fetulana ni Setefani. **10** Niteñi ne ba sa koni ku hanyeza butali ni moya wo naa bulela ka ona. **11** Kiha ba shonga baana kwatuko kuli ba bulele, ba li: "Lu mu utwile ha bulela lipulelo ze nyefula Mushe ni Mulimu." **12** Mi ba shamiliketa nyangela, ba bahulu ba sicaba, bañoli ba Mulao, mi ha se ba mu patisize, ba mu tundanisa ni ku mu isa kwa kuta ya Sanhedrini. **13** Mi ba tisa lipaki za buhata, ze ne ize: "Mutu yo ha liseli ku bulela litaba za ku lwanisa sibaka se si kenile se ni Mulao.* **14** Ka mutala, lu mu utwile ha bulela kuli Jesu yo wa Munazareta u ka wiseza sibaka se fafasi ni ku cinca mikwa ye lu filwe ki Mushe."

15 Mi kaufela ba ne ba li mwa kuta ya Sanhedrini ha ba nze ba mu lubukezi, ba bona kuli pata ya hae ne i bonahala inge pata ya lingeloi.

7 Kono muprisita ya pahami a li: "Kikuli lika zeo li cwalo?" **2** Setefani a li: "Baana, mizwale ni mina bo ndate, ha mu ni teeleze. Mulimu wa kanya naa bonahezi ku kukwaa luna Abrahama ha naa li mwa Mesopotamia, pili a si ka yo yaha kale kwa Harani, **3** mi naa ize ku yena, 'Tuha mwa naha ya henu ni ku bahabo wena mi u ye mwa naha ye ni ka ku supeza.' **4** Kihaa zwa mwa naha ya Makalade ni ku yo yaha mwa Harani. Mi ha zwile mo, ndatahe ha saa shwile, Mulimu a mu laela ku tutela mwa naha ye, mo mu pila cwale. **5** Niteñi naa si ka mu fa saanda ni se sikana mwateñi, nihaiba feela sibaka se si kwana lihutu la hae; kono a mu sepisa ku mu fa naha yeo sina saanda, ni ku i fa ku ba ba simuluha ku yena, mwamulaho wa hae, nihaike kuli naa si na mwana ka nako yeo. **6** Hape Mulimu naa mu bulelezi kuli ba ba simuluha ku yena ne ba ka ba bazwahule mwa naha i sili mi

Lik 6:5* Kamba, "mulicaba ya naa sikuluhile ku ba Mujuda." **9*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23.

Lik 6:13* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

batu ne ba ka ba fetula batanga
ni ku ba nyandisa lilimo ze mia-
nda ye mine. **7** 'Mi ni ka atula
sicaba se ba ka yo sebeleza,' ku
bulela Mulimu, 'mi ha ku felile
zeo ba ka zwa mwateñi mi ba ka
ni fa sebelezo ye kenile mwa si-
baka se.'
8 "Hape a mu fa tumelelano
ya mupato; mi Abrahama ki-
haa pepa Isaka mi a mu kenya
mwa mupato ka lizazi la bu 8,
mi Isaka a pepa Jakobo, mi Ja-
kobo a pepa litoho za maba-
si ba ba lishumi ka ba babeli.
9 Mi litoho za mabasi za shwe-
la Josefa muna mi za mu leki-
sa mwa Egepita. Kono Mulimu
naa li ni yena, **10** mi a mu la-
mulela mwa liñalelwa za hae
kaufela ni ku mu tusa ku fuma-
na shemubo ni ku bonisa butali
fapilaa Faro mulena wa Egepi-
ta. Mi Faro a mu keta ku za-
maisa Egepita ni ndu ya hae ka-
ufela. **11** Kono lukupwe lwa
wela Egepita kaufela ni Kana-
na, mi ne li ñalelwa ye tuna; mi
bo kukwaa luna ba palelwa ku
fumana lico. **12** Kono Jako-
bo a utwa kuli ne ku na ni lico
kwa Egepita mi a luma kwa-
teñi bo kukwaa luna lwa pili.
13 Mi lwa bubeli Josefa a izi-
bahaza kwa banabahabo yena;
mi lubasi lwa Josefa lwa ziba-
hala ku Faro. **14** Hakulicwa-
lo Josefa a luma liñusa la ku
yo biza Jakobo ndatahe ku zwa
kwa sibaka seo ni bahabo yena
kaufela, ili batu ba ba eza ma-
shumi a supile ka ba ketalizoho.
15 Kamukwaocwalo Jakobo a
shetumukela kwa Egepita mi
ki kwa naa izo shwela; mi kwa
ba cwalo ni ku bo kukwaa luna.
16 Mi ba iswa kwa Sikemi mi
ba bulukwa mwa libita la naa
lekile Abrahama ka masheleñi
a silivera kwa bana ba Hamori
mwa Sikemi.
17 "Nako ha ne i nze i atu-
mela ya kuli ku talelezwe se-
piso ya Mulimu ya naa zibisize
ku Abrahama, batu ba ata ni ku
ekezeha mwa Egepita, **18** ku
fitela ku yola mulena u sili mwa
Egepita, ya naa sa zibi za Jose-
fa. **19** Mulena yo a eza sicaba
sa luna ka sitalifi mi a hapeleza
bo ndataa luna ka mafosisa ku
yubeka limbututu za bona, kuli
li si ke za pila. **20** Ka yona
nako yeo Mushe a pepwa, mi
naa li yo munde hahulu mane
ni ku Mulimu. Mi naa babale-
zwi likweli ze taalu mwa ndu ya
ndatahe. **21** Kono ha naa yu-
bekilwe, mwanaa Faro wa mu-
sizana a mu nopa mi a ikulise-
za yena sina mwanaa hae tota.
22 Kamukwaocwalo Mushe a
lutwa butali kaufela bwa Mae-
gepita. Mane naa li ya maata
mwa manzwi ni mwa likezo za
hae.
23 "Cwale ha naa kwanisize
lilimo ze mashumi a mane, a ta-
helwa ki takazo mwa pilu ya
hae ya ku yo shoka banabaha-
bo yena, bona bana ba Isilae-
le. **24** Mi ha bona yo muñwi
wa bona a ezwa maswe ku si na
libaka, a mu lamulela ni ku yo-
lisa misuha ka ku bulaya Mu-
egepita. **25** Naa hupula kuli
banabahabo yena ba ka lemu-
ha kuli Mulimu naa ba pilisa ka

yena, kono ne ba si ka lemuha
cwalo. **26** Habusa a taha ku
bona, a fumana ba ne ba lwa-
na, mi a lika ku ba eleza kuli
ba kutisane lipilu ka kozo, a
li, 'Baana, mina mu batu ba li
bañwi. Kiñi se mu ezanela ma-
swe?' **27** Kono ya naa eza mu-
habo yena maswe a mu hanye-
za, a li, 'Ki mañi ya ku ketile ku
ba mubusi ni muatuli wa luna?
28 Kikuli u bata ku ni bula-
ya sina mo ne u bulaezi Mue-
gepita mabani nji?' **29** Mushe
ha utwa cwalo, a baleha mi a
yo yaha sina muzwahule mwa
naha ya Midiani, mwa naa ilo
pepa bana ba babeli ba bashi-
mani.

30 "Ha ku se ku fitile lilimo
ze mashumi a mane, lingeloi
la bonahala ku yena mwa liha-
laupa la Lilundu la Sinai mwa
malimi a mulilo wa sicacani sa
miutwa se ne si tuka. **31** Cwa-
le Mushe ha bona cwalo a komo-
ka hahulu pono yeo. Kono ha
naa nzaa atumela kuli a talimi-
sise, linzwi la Jehova la utwa-
hala, la li, **32** 'Ki na Mulimu
wa bo kukwaa hao, Mulimu wa
Abrahama, wa Isaka, ni wa Ja-
kobo.' Mushe a ngangama, a
saba ku zwelapili ku talimisisa.
33 Jehova a li ku yena: 'Tubu-
la makatulo kwa mahutu, ka-
kuli sibaka fo u yemi ki siba-
ka se si kenile. **34** Kaniti ni
boni mo ba nyandisezwa batu
ba ka mwa Egepita, mi ni utwi-
le sitongo sa bona mi ni shetu-
mukile ku to ba lamulela. Cwa-
le taha, ni ku lume kwa Egepi-
ta.' **35** Yena Mushe ya swana
ye ne ba latuzi ba li, 'Ki mañi ya
ku ketile ku ba mubusi ni mu-
atuli?' ki yena yo Mulimu naa
lumile ku ba mubusi ni mula-
muleli ka lingeloi le ne li bo-
nahezi ku yena mwa sicacani sa
miutwa. **36** Ki yena ya naa ba
zwisize mwa Egepita hamulaho
wa ku eza ze komokisa ni lima-
kazo mwa Egepita ni mwa Li-
wate le Lifubelu ni mwa liha-
laupa ka lilimo ze mashumi a
mane.

37 "Yo ki yena Mushe ya naa
ize kwa bana ba Isilaele, 'Mu-
limu u ka mi tahiseza mupo-
lofita ya swana sina na ya zwa
mwahalaa banabahabo mina.'
38 Yo ki yena ya naa li mwa
puteho ya Maisilaele mwa li-
halaupa, ya naa li ni lingeloi
le ne li bulezi ku yena fa Lilu-
ndu la Sinai, a li ni bo kukwaa
luna, mi a amuhela manzwi a
pila a zwa ku Mulimu kuli a
mi fe ona. **39** Ki yena ye ne
ba hanile ku utwa bo kukwaa
luna, kono ba mu hanyeza mi
ba kutela kwa Egepita mwa li-
pilu za bona, **40** ba li ku Aru-
ni, 'Ha ku lu ezeze milimu ya ku
lu etelela. Kakuli Mushe yo ya
lu zwisize mwa naha ya Egepi-
ta, ha lu zibi se si ezahezi ku
yena.' **41** Kiha ba bupa siswa-
niso sa namani mwa mazazi ao
mi ba tisa sitabelo ku mulimu
wa siswaniso yo mi ba kala ku
itabisa kabakala se ba ikezelize
ka mazoho a bona. **42** Kamu-
kwaocwalo Mulimu a ba fulale-
la ni ku ba tuhelela ku fa sebe-
lezo ye kenile kwa mpi ya liha-
limu, sina mo ku ñolezwi mwa

buka ya bapolofita kuli, ‘Mina
ba ndu ya Isilaele, ha ne mu bu-
laya lifolofolo ni ku fa matabe-
lo ka lilimo ze mashumi a mane
mwa lihalaupa, ne mu sa ezezi
na, nji cwañi? **43** Kono ne mu
lwezi tende ya Muloke ni naleli
ya mulimu Remfani, ili maswa-
niso a ne mu ikezelize kuli mu
a lapele. Kabakaleo ni ka mi le-
lekela kwahule ku fitelela Babi-
lona.’

44 “Bo kukwaa luna ne ba na
ni tende ya bupaki mwa liha-
laupa, sina Mulimu mwa naa
fezi litaelo ha naa bulelela Mu-
she kuli a i eze ku likana ni
mutala wa naa boni. **45** Mi bo
kukwaa luna ba ne ba i yoli-
le, ni bona ba i tisa ni Joshua
mwa naha ya macaba, ao Muli-
mu naa lelekile fapilaa bo ku-
kwaa luna. Ya siyala mo ku isa
mwa mazazi a Davida. **46** Da-
vida a shemubwa ki Mulimu mi
a ikupela tohonolo ya ku bate-
la Mulimu wa Jakobo ndu mwa
ku ina. **47** Kono Salumoni ki
yena ya naa mu yahezi ndu.
48 Nihakulicwalo, Ya Pahami
ka ku Fitisisa, ha ini mwa ma-
ndu a ezizwe ka mazoho; sina
mwa bulelela mupolofita kuli,
49 ‘Lihalimu ki lubona lwa ka,
mi lifasi ki sipula sa fo a hatela
mahutu a ka. Ki ndu ye cwañi
ye mu ka ni yahela? ku bulela
Jehova. Kamba a kai mapumu-
lelo a ka? **50** Ki mazoho a ka
a ezize lika zeo kaufela, nji ha-
kucwalo?’

51 “Mina batu ba milala ye
omelezi ni ba ba si ka kenya li-
pilu ni lizebe mwa mupato, ka-
mita mu hanyeza moya o keni-
le; mona mo ne ba ezelize bo ku-
kwaa mina, ki mona mo mu eze-
za ni mina. **52** Ki ufi kwa ba-
polofita ye ba si ka nyandisa bo
kukwaa mina? Ki niti, ne ba bu-
laile ba ne ba zibisize cimo za ku
taha kwa Ya lukile, yo mina mu
fetuhile babeteki ni babulai ba
hae, **53** mina ba ne ba amuhe-
zi Mulao ka mo ne u fezwi ki
mangeloi kono ha mu si ka u
mamela.”

54 Cwale ha ba utwa lita-
ba zeo ba halifa maswe mi ba
kala ku mu kweceza meeno.
55 Kono yena, a tezi moya o
kenile, a talimela kwa lihalimu
mi a bona kanya ya Mulimu
ni ya Jesu a nzaa yemi ku
la bulyo la Mulimu, **56** mi a li:
“Ha mu bone! ni bona mahalimu
a nzaa kwaluluhile ni Mwa-
naa mutu a yemi ku la bulyo la
Mulimu.” **57** Ha ba utwa cwa-
lo ba kalumuka ku huwa ka li-
nzwi le lituna mi ba itiba kwa
mazebe ka mazoho ni ku ma-
tela ku yena kaufelaa bona ku
yo mu umba. **58** Ha se ba mu
nepezi kwande a muleneñi, ba
kala ku mu pobaula ka macwe.
Lipaki ba beya liapalo za bona
za fahalimu fafasi kwa mahu-
tu a mutangana ya bizwa Sau-
le. **59** Ha ne ba sweli ku po-
baula Setefani ka macwe, a fiti-
sa kupo ye: “Mulena Jesu, amu-
hela moya wa ka.” **60** Kihona
a kubama ka mañwele, a huwa
ka linzwi le li tiile, a li: “Jehova,
u si ke wa ba balela sibi se.” Mi
a sino bulela cwalo a itobalela
mwa lifu.

8 Saule yena naa lumelelize pulao ya Setefani.

Ka lona lizazi leo puteho ye ne li mwa Jerusalema ya nyandiswa maswe; balutiwa kaufela ba hasanyezwa mwa libaka kamukana za Judea ni Samaria, kwandaa baapositola ba nosi. **2** Kono baana ba ba saba Mulimu ba lwala Setefani ni ku yo mu buluka, mi ba mu lila hahulu. **3** Kono Saule a kala ku nyandisa hahulu puteho. Naa taseza ndu ye ñwi ni ye ñwi, a hohela baana ni basali fande, ni ku ba kenyisa mwa tolongo.

4 Kono ba ne ba hasanyizwe ba zamaya mwa naha inze ba shaela taba ye nde ya linzwi. **5** Haili Filipi a shetumukela mwa muleneñi wa Samaria mi a kala ku kutaza za Kreste kwa batu ba kwateñi. **6** Buñata ne bu tokomela ka pilu i liñwi za naa bulela Filipi, bu nze bu teeleza ni ku bona limakazo za naa eza. **7** Mi ba bañata ne ba na ni mioya ye masila, mi ne i huwa ka linzwi le lituna ni ku zwa ku bona. Hape ba bañata ba ne ba omelezi luñañali ni liyanga ne ba foliswa. **8** Kabakaleo kwa ba ni tabo ye tuna mwa muleneñi wo.

9 Cwale mwa muleneñi ne ku na ni muuna ya bizwa Simoni, ili yo sapili naa ezanga mabibo ni ku komokisa sicaba sa Samaria, mi naa ipala kuli naa li yo mutuna. **10** Kaufelaa bona, ku kala ka yo munyinyani ku isa ku yo mutuna ku feleleza, ne ba mu teelezanga, mi ne ba li: "Mutu yo ki Maata a Mulimu, a bizwa a Matuna." **11** Kabakaleo ne ba mu teelezanga kakuli naa ba komokisize ka nako ye telele ka mabibo a hae. **12** Kono ha se ba lumezi Filipi, ya naa shaela taba ye nde ya Mubuso wa Mulimu ni ya libizo la Jesu Kreste, baana ni basali ba kolobezwa. **13** Simoni ni yena a lumela, mi ha saa kolobelizwe, a zwelapili ni Filipi; mi a komoka ku bona limakazo ni misebezi ye maata ye ne ezahala.

14 Baapositola mwa Jerusalema ha ba utwa kuli ba mwa Samaria ba amuhezi linzwi la Mulimu, ba lumela Pitrosi ni Joani ku bona; **15** mi bao ba shetumukela kwateñi mi ba yo ba lapelela kuli ba fiwe moya o kenile. **16** Kakuli moya o kenile ne u si ka taha kale nihaiba ku a li muñwi wa ku bona, kono ne ba kolobelizwe feela ka libizo la Mulena Jesu. **17** Kiha ba ba beya mazoho fahalimu, mi ba kala ku amuhela moya o kenile.

18 Cwale Simoni ha bona kuli moya ne u fiwa ka baapositola ha ba ba beya mazoho fahalimu, a sepisa ku fa baapositola masheleñi, **19** a li: "Mu ni fe ni na kwa maata ao, kuli mutu kaufela ye ni beya mazoho fahalimu a amuhele moya o kenile." **20** Kono Pitrosi a li ku yena: "Haike silivera ya hao i shwe ni wena, kakuli ne u hupula kuli wa kona ku ipumanela mpo ya Mulimu ya feela ka ku itusisa masheleñi. **21** Ha u na siemba kamba kabelo mwa taba

ye, kakuli pilu ya hao ha i si
ka otoloha mwa meeto a Muli-
mu. **22** Hakulicwalo u bakele
bumaswe bwa hao bo, mi u kupe
Jehova kuli, haiba kwa kona-
hala, mulelo o maswe o mwa
pilu ya hao u swalelwe; **23** ka-
kuli ni bona kuli u sifanu se si
baba ni mutanga wa bumaswe."
24 Simoni a alaba, a li: "Mu ni
kupele ku Jehova mina batu,
kuli ni si ke na tahelwa ki se si-
ñwi sa lika ze mu bulezi."

25 Cwale ha se ba file bupaki
ka ku tala ni ku bulela linzwi
la Jehova, ba menuha ku liba
kwa Jerusalema, mi ne ba nze
ba shaela taba ye nde mwa mi-
nzi ye miñata ya Masamaria.

26 Kono lingeloi la Jehova la
bulela ku Filipi, la li: "Yema
mi u ye kwa mboela kwa nzi-
la ye shetumuka ku zwa Jeru-
salema ku ya kwa Gaza." (Yeo
ki nzila ya lihalaupa.) **27** Ki-
haa yema ni ku funduka, mi a
bona nduna wa Muetopia, siko-
mbwa se situna sa Kandasi mu-
lena wa musali wa Maetopia, mi
ki yena ya naa babalela bufumu
kaufela bwa Kandasi. Naa ile
kwa Jerusalema ku yo lapela,
28 kono naa kutela habo yena
mi naa inzi mwa koloi ya hae
inzaa bala buka ya mupolofi-
ta Isaya ka ku tiisa. **29** Moya
kiha u bulela ku Filipi: "Sute-
lela u zamaelele ni koloi yeo."
30 Filipi a mata ni yona mi a
mu utwa a bala buka ya Isaya
mupolofita, mi a li ku yena: "Ki-
kuli wa utwisisa luli se u bala?"
31 Yena a li: "Ni ka utwisisa
cwañi, konji haiba yo muñwi a
ni beya mwa nzila?" Mi a kupa
Filipi kuli a pahame ni ku ina ni
yena mwa koloi. **32** Cwale ka-
lulo ya Liñolo la naa bala ka ku
tiisa ki ye: "Naa isizwe sina ngu
kwa ku bulaiwa, mi sina ngu-
nyana ye sa lili fapilaa mukuti
wa yona, ha si ka atamisa mu-
lomo wa hae. **33** Ka nako ya
shubulwa naa si ka fiwa katulo
ye lukile. Ki mañi ya ka bulela
litaba za lusika lwa hae? Kaku-
li bupilo bwa hae bu zwisizwe
mwa lifasi."

34 Nduna yo a alaba Filipi, a
li: "Na ku kupa, mupolofita u
talusa mañi fa? Kana u bulela
za hae kamba za mutu u sili?"
35 Filipi a atumulusa mulomo
wa hae, mi ku kala ka Liñolo
leo, a shaela ku yena taba ye
nde ka za Jesu. **36** Cwale ha
ne ba zamaya mwa nzila ba fita
fo ne ku na ni mezi a mañata,
mi nduna a li: "Bona! mezi ki a;
kiñi se si ni palelwisa ku kolo-
bezwa?" **37*** —— **38** Kihaa
laela kuli koloi i yeme, mi Fi-
lipi ni nduna yo ba shetumu-
kela mwa mezi; mi Filipi a mu
kolobeza. **39** Ha ba ombokile
mwa mezi, moya wa Jehova wa
zwisa Filipi fo kapili, mi ndu-
na yo naa si ka mu bona hape,
kakuli naa zwezipili mwa nzila
ya hae, a tabile. **40** Kono Fili-
pi a ipumana mwa Ashidodi, mi
a ya mwa libaka kaufela mi a
zwelapili ku shaela taba ye nde

Lik 8:37* Timana ye ha i yo mwa mi-
puto ya Sigerike ya Westott ni Hort
ni mwa miputo ye miñwi ya pili ya
Mañolo A Sigerike A Sikreste.

mwa mileneñi kaufela ku fitela
a punya mwa Sesarea.

9 Kono Saule, ya naa sa fumbela balutiwa ba Mulena
ni ku bata hahulu ku ba bulaya, a ya ku muprisita ya pahami
2 mi a kupa mañolo a ku ya ni
ona kwa masinagoge a mwa Damaseka, kuli ba naa ka yo fumana kaufela, baana ni basali, ba
ne ba latelela Nzila ya Mulena,
a yo ba tama ni ku ba tisa mwa
Jerusalema.

3 Cwale ha naa li mwa nzila bukaufi ni Damaseka, liseli
le li zwa kwa lihalimu la to mu
beya mwahali, **4** a wela fafasi
mi a utwa linzwi le li li ku yena:
"Saule, Saule, u ni nyandisezañi?" **5** A li: "Ki wena mañi,
Mulena?" Yena a li: "Ki na Jesu,
ye u nyandisa. **6** Kono zuha,
u kene mwa muleneñi, mi u ka
talusezwa se u lukela ku eza."
7 Cwale baana ba ne ba zamaya ni yena ba yema ba omile
mati mwa hanu, ba nze ba utwa
mulumo luli wa linzwi, kono ne
ba sa boni mutu. **8** Kono Saule a zuha fafasi, mi meeto a hae
niha naa tona, naa sa boni se
siñwi. Kabakaleo ba mu swala
kwa lizoho ni ku mu tisa mwa
Damaseka. **9** Mi naa inzi mazazi a malaalu a sa boni, a sa ci
kamba ku nwa se siñwi.

10 Mwa Damaseka ne ku na
ni mulutiwa ya bizwa Ananiasi, mi Mulena a li ku yena mwa
pono: "Ananiasi!" Yena a li:
"Ki na yo, Mulena." **11** Mulena a li ku yena: "Nanuha, u
ye mwa nzila ye bizwa Ye Namile, mi mwa ndu ya Judasi, u
yo bata muuna ya bizwa Saule,
wa kwa Tarese. Kakuli, bona! u
sweli wa lapela, **12** mi Saule
mwa pono u boni mutu ya bizwa Ananiasi a taha ku yena ni
ku to mu beya mazoho fahalimu kuli a kale ku bona hape."
13 Kono Ananiasi a alaba, a li:
"Mulena, ni utwile za muuna yo
ku ba bañata, ni lika ze ñata
ze maswe za ezize kwa batanga
ba hao ba ba kenile mwa Jerusalema. **14** Mi u tile kwanu a
filwe maata ki baprisita ba bahulu kuli a tame batu kaufela ba ba biza fa libizo la hao."
15 Kono Mulena a li ku yena:
"Zamaya, kakuli mutu yo ki sisebeliso se ni ketile kuli a ise libizo la ka kwa macaba ni kwa
malena ni kwa bana ba Isilaele. **16** Kakuli ni ka mu bonisa
patalaza manyando kaufela a ta
kopana ni ona kabakala libizo
la ka."

17 Mi cwale Ananiasi a ya mi
a yo kena mwa ndu, a mu beya
mazoho fahalimu, mi a li: "Saule, muzwale, Mulena Jesu, ya
naa bonahezi ku wena mwa mukwakwa o ne u taha ka ona u ni
lumile, kuli u kale ku bona hape
ni kuli u tale moya o kenile."
18 Mi honafo mwa meeto a hae
kwa wa ze ne bonahala inge mayayu, mi a kala ku bona hape; a
yema mi a kolobezwa, **19** a ca
lico mi a kutelwa ki maata.

A tola mazazi a mañwi
ni balutiwa mwa Damaseka,
20 mi kapili-pili a kala ku kutaza za Jesu mwa masinagoge, kuli Jesu ki Mwanaa Mulimu. **21** Kono ba ne ba mu

utwa kaufela ba makala mi ne
ba li: "Kana yo hasi yena mutu
ya naa nyandisize maswe ba
ba biza fa libizo le mwa Jeru-
salema, mi naa tile kwanu ka
mulelo wa ku to ba tama ni ku
ba isa kwa baprisita ba bahu-
lu?" **22** Kono Saule a zwelapi-
li ku tiya mi naa zinga Majuda
ba ne ba pila mwa Damaseka ka
ku ba fa bupaki bo bu utwahala
bwa kuli yo ki yena Kreste.

23 Cwale ha ne ku se ku fitile
mazazi a mañata, Majuda ba le-
lisana hamoho kuli ba mu bula-
ye. **24** Kono mulelo wa bona
wa zibahala ku Saule. Ne ba se-
leza ni kwa minyako musiha-
li ni busihu kuli ba mu bulaye.
25 Kabakaleo balutiwa ba hae
ba mu nga mi busihu ba mu tu-
lukiseza mwa lisuba la mwa li-
mota, ba mu shetumuna mwa
lukunda.

26 Ha fitile mwa Jerusalema
a lika ku swalisana ni balutiwa; kono kaufelaa bona ne ba
mu saba, kakuli ne ba sa lu-
meli kuli ki mulutiwa. **27** Mi
Barnabasi a mu tusa mi a mu
isa kwa baapositola, mi a ba ta-
luseza ka butungi ka mo Sau-
le naa bonezi Mulena mwa nzi-
la ni kuli Mulena naa bulezi ku
yena, ni mwa naa bulelezi ka
bundume mwa Damaseka ka li-
bizo la Jesu. **28** Kihaa zwela-
pili ni bona, a nzaa izamaela ka
ku lukuluha mwa Jerusalema,
inzaa bulela ka bundume ka li-
bizo la Mulena; **29** mi naa bu-
lela ni ku fetulana ni Majuda ba
ba bulela Sigerike. Kono bao ba
lika ku mu bulaya. **30** Mizwa-
le ha ba lemuhile cwalo, ba mu
isa kwa Sesarea ni ku mu fu-
ndula ku ya kwa Tarese.

31 Mi cwale puteho kaufela
ya mwa Judea, Galilea, ni Sa-
maria ya ba mwa kozo, i
nze i tiiswa; mi ha ne i zama-
ya ka sabo ya Jehova ni ka ku
omba-ombiwa ki moya o kenile
ya zwelapili ku hula.

32 Cwale Pitrosi ha naa swe-
li ku pota mwa libaka kaufela,
a taha ni ku ba ba kenile ba ne
ba pila mwa Lida. **33** Mwate-
ñi a fumana mutu wa libizo la
Enea, ya naa lapami fa mumbe-
ta wa hae ka lilimo liketalizoho
ka ze taalu, kakuli naa omelezi
luñañali. **34** Mi Pitrosi a li ku
yena: "Enea, Jesu Kreste wa ku
folisa. Yema mi u yale mumbeta
wa hao." Mi a pakisa ku yema.
35 Mi kaufela ba ne ba yahile
mwa Lida ni mwa libala la Sha-
roni ba mu bona, mi ba sikulu-
hela ku Mulena.

36 Kono mwa Jopa ne ku na
ni mulutiwa yo muñwi wa libi-
zo la Tabita, le li talusa Dor-
kasi, ha li tolokwa. Naa eza-
nga misebezi ye minde ye mi-
ñata ni ku fa limpo ze ñata za
sishemo. **37** Kono mwa maza-
zi ao a swalwa ki butuku mi a
timela. Kiha ba mu tapisa ni
ku mu lobaza mwa muzuzu wa
kwahalimu. **38** Cwale kakuli
Lida ne i li bukaufi ni Jopa, ba-
lutiwa ha ba utwa kuli Pitro-
si naa li mwa muleneñi wo, ba
luma baana ba babeli ku yena
ku yo mu kupa, ba li: "Shangwe
u si ke wa liyeha ku taha ku
luna." **39** Pitrosi kihaa yema

ni ku ya ni bona. Mi ha fitile, ba
mu isa mwa muzuzu wa kwaha-
limu; mi basali ba limbelwa ka-
ufela ba taha ku yena ba nze
ba lila ni ku mu bonisa liapalo
ze ñata za mwahali ni za fahali-
mu za naa ba lukelanga Dorka-
si ha naa li ni bona. **40** Kono
Pitrosi a zwiseza batu kaufe-
la kwande, a kubama, a lapela.
Kihona a sikuluhela kwa situ-
pu, a li: "Tabita, zuha!" Tabita a
tona, mi ha bona Pitrosi, a ina.
41 Pitrosi a mu swala kwa lizo-
ho, a mu yemisa, mi a biza ba ba
kenile ni limbelwa mi a ba boni-
sa kuli wa pila. **42** Taba yeo
kiha i zibahala mwa Jopa ka-
ufela, mi ba bañata ba lume-
la ku Mulena. **43** Mi Pitrosi a
tola mazazinyana mwa Jopa ku
musuhi wa matalo ya bizwa Si-
moni.

10 Cwale mwa Sesarea ne
ku na ni muuna wa libizo
la Kornele, muzamaisi wa ma-
sole* ba sikwata sa ba Italia,
ku likana ni mo ne si bizezwa.
2 Ne li mulapeli mi naa saba
Mulimu, yena ni ba ndu ya hae
kaufela, mi naa fanga batu li-
mpo ze ñata za sishemo ni
ku kupa ku Mulimu kamita.
3 Ha ne ibato ba ka hora ya bu
9* ya musihali, a iponela hande-
nde lingeloi la Mulimu li taha
ku yena mwa pono mi la to li:
"Kornele!" **4** Kornele a li tali-
ma a sabile, mi a li buza, a li:
"Ki taba ifi, Mulena?" Lingeloi
la li ku yena: "Litapelo za hao
ni limpo za hao za sishemo li
kambamezi ku Mulimu sina ku-
puliso ku yena. **5** Cwalehe u
lume baana kwa Jopa mi ba yo
biza Simoni ya bizwa Pitrosi.
6 Mutu yo u fitezi ku Simoni,
musuhi wa matalo, ya na ni ndu
kwa liwate." **7** Lingeloi le ne
li bulela ni yena li sa funduka
feela, a biza ba babeli kwa bata-
nga ba hae ba mwa lapa ni liso-
le le liñwi la mulapeli ku ba ne
ba mu sebeleza kamita, **8** mi
a ba taluseza litaba kaufela ni
ku ba luma kwa Jopa.

9 Habusa, bao ha ne ba zwe-
lapili mwa musipili wa bona
mi ne se ba atumela mulene-
ñi, Pitrosi a kambamela fa situ-
wa sa ndu ku yo lapela ibato
ba ka hora ya bu 6.* **10** Kono
a lapa hahulu mi naa bata ku
ca. Ha ne ba sa lukisa lico, a
bona pono, **11** a bona lihali-
mu li kwaluluhile ni nto ye bo-
nahala inge lisila le lituna la
line le li shetumunenwa mwa
lifasi ka lingo za lona zee ne;
12 mi mwateñi ne ku na ni li-
folofolo za mahutu a mane za
mifuta kaufela ni ze zamaya ka
mba mwa lifasi ni linyunywani
za lihalimu. **13** Kiha ku utwa-
hala linzwi le li li ku yena: "Pi-
trosi, yema, u bulaye mi u ce!"
14 Kono Pitrosi a li: "Ha ku
konahali, Mulena, kakuli na li
ku ba ni ce sico se si silafezi

Lik 10:1* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 8:5. **3*** Fo kikuli, musihali, ku bo ma 3 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

Lik 10:9* Fo kikuli, musihali, ku bo ma 12 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li pazulela lizazi.

ni se si si ka kena." **15** Mi linzwi la li ku yena hape lwa bubeli: "Tuhela ku biza lika za kenisize Mulimu kuli li silafezi." **16** Kwa ezahala cwalo lwa bulaalu, mi honafo nto yeo ye bonahala inge lisila ya ngelwa kwa lihalimu.

17 Cwale Pitrosi ha naa sa zingilwe ki taluso ya pono ya naa boni, ha mu bone! baana ba ne ba lumilwe ki Kornele ne se ba buzize ko i fumaneha ndu ya Simoni mi ba to yema kwa munyako wa lapa. **18** Mi ba biza ni ku buza haiba Simoni ya bizwa Pitrosi naa fitezi fo. **19** Pitrosi ha naa sa kengeyela za pono yeo, moya wa li: "Bona! Baana ba balaalu ba ku bata. **20** Hakulicwalo, nanuha, u shetumuke mi u ye ni bona, u sa kakanyi ni hanyinyani, kakuli ki na ya ba lumile." **21** Pitrosi kihaa shetumukela kwa baana bao mi a yo li: "Ha mu bone! Ki na ye mu bata. Mu teziñi?" **22** Ba li: "Kornele, yo muhulu wa sikwata sa masole, muuna ya lukile ni ya saba Mulimu ya pakwa hande ki sicaba kaufela sa Majuda, naa filwe litaelo ze zwa ku Mulimu ka lingeloi le li kenile kuli ku lumwe batu ku to ku biza kuli u ye kwa ndu ya hae mi a utwe ze u ka bulela." **23** Kihaa ba kenya mwa ndu ni ku ba amuhela sina baenyi ba hae.

Habusa a funduka mi a ya ni bona, mi mizwale ba bañwi ba mwa Jopa ba ya ni yena. **24** Ka lizazi le li tatama a kena mwa Sesarea. Kornele naa ba libelela mi naa kopanyize bahabo yena ni balikani ba hae ba batuna. **25** Pitrosi ha kena, Kornele a mu katanyeza, a wela kwa mahutu a Pitrosi ni ku mu kubamela. **26** Kono Pitrosi a mu zusa, a li: "Yema; ni na, ni mutu feela." **27** Mi ha naa sweli ku ambola ni yena, a kena mwahali mi a fumana batu ba bañata ba putehani, **28** mi a li ku bona: "Mwa izibela hande kuli mulao ha u lumelezi kuli Mujuda a kopane ni mutu wa sicaba si sili kamba ku sutelela ku yena; kono cwale Mulimu u ni bonisize kuli ha ni swaneli ku biza mutu ufi kamba ufi kuli u silafezi kamba kuli ha si ka kena. **29** Kihona ha ni tile, ni sa hanyezi ni hanyinyani, ha ne ni bizizwe. Cwale ha mu ni taluseze libaka le mu ni bizelize."

30 Kornele kihaa li: "Mazazi a mane kwamulaho, ha lu bala ku zwa cwale, ne ni sweli ku lapela mwa ndu ya ka, ka hora ya bu 9,* ha ku to yema muuna ya apezi liapalo ze benya fapilaa ka **31** mi a li, 'Kornele, tapelo ya hao i utwilwe mi limpo za hao za sishemo li hupuzwi ki Mulimu. **32** Hakulicwalo u lume batu kwa Jopa ba yo biza Simoni ya bizwa Pitrosi. Muuna yo u fitezi mwa ndu ya Simoni, musuhi wa matalo, kwa liwate.' **33** Kiha ni pakisa ku luma batu ku yo ku biza, mi u ezize hande ha u tile. Cwale kaufelaa luna lu fapilaa Muli-

---

Lik 10:30* Mu bone litaluso ze kwatasi mwa timana 3.

mu kuli lu utwe lika kamukana
za ku laezi Jehova ku to bulela."
34 Pitrosi ha utwa cwalo a
atumulusa mulomo, a li: "Cwa-
le na utwisisa luli kuli Mulimu
ha ketululi, **35** kono mwa si-
caba ni sicaba mutu kaufela ya
mu saba ni ku eza se si lukile
u lumelelwa ki yena. **36** Naa
lumile linzwi kwa bana ba Isi-
laele ku yo shaela ku bona taba
ye nde ya kozo ka Jesu Kreste
kuli: Yo ki Mulena wa batu ka-
mukana. **37** Mwa ziba taba ye
ne sweli ku bulelwa mwa Ju-
dea kaufela, ku kalela mwa Ga-
lilea hamulaho wa kolobezo ye
ne kutalizwe ki Joani, **38** ya
za Jesu ya naa zwa kwa Na-
zareta. Mulimu naa mu tozize
ka moya o kenile ni ka maa-
ta, mi a ya mwa naha kaufela
a nzaa eza misebezi ye minde
ni ku folisa kaufela ba ba hate-
lezwi ki Diabulosi; kakuli Muli-
mu naa li ni yena. **39** Cwale
luna lu lipaki za lika zeo kau-
fela za ezize mwa naha ya Ma-
juda ni mwa Jerusalema; mane
ba mu bulaya ka ku mu paheka
fa kota. **40** Mulimu naa zusi-
ze yo kwa bafu fa lizazi la bu-
laalu mi a mu lumeleza ku bo-
nahala, **41** isiñi kwa batu ka-
ufela, kono kwa lipaki ba ne
ba ketezwi cimo ki Mulimu, ku
luna, ba ne ba cile ni ku nwa
ni yena ha saa zuhile kwa bafu.
42 Hape naa lu laezi ku kuta-
za kwa batu ni ku paka ka ku
tala kuli yo ki yena ya laezwi
ki Mulimu ku ba muatuli wa ba
ba pila ni ba ba shwile. **43** Ki
yena ye ba pakile bapolofita ka-
ufela, ilikuli mutu kaufela ya
beya tumelo ku yena a swale-
lwe libi ka libizo la hae."
44 Pitrosi ha naa sa bulela
zeo, moya o kenile wa taha fa-
halimwaa batu kaufela ba
ne ba utwa linzwi. **45** Mi ba-
lumeli ba ba keni mwa mupato
ba ne ba tile ni Pitrosi ba ma-
kala, kakuli mpo ya feela ya
moya o kenile ne i sululelwa
ni batu bamacaba. **46** Kakuli
ne ba ba utwa ba bulela lipuo
za ku sili ni ku bubeka Muli-
mu. Pitrosi kihona a alaba, a li:
47 "Kana ku na ni ya ka hanela
mezi batu ba, kuli ba si ke ba ko-
lobezwa, ba ba amuhezi moya
o kenile sina mo lu u amuhe-
lezi ni luna?" **48** Kihaa laela
kuli bao ba kolobezwe ka libizo
la Jesu Kreste. Mi ba mu kupa
kuli a ine ni bona mazazi a ma-
ñwi.

11 Cwale baapositola ni mi-
zwale ba ne ba li mwa Ju-
dea ba utwa kuli batu bamaca-
ba ni bona ne ba amuhezi linzwi
la Mulimu. **2** Kamukwaocwa-
lo Pitrosi ha tile mwa Jerusale-
ma, bayemeli ba mupato ba kala
ku fetulana ni yena, **3** ba nze
ba li naa keni mwa ndu ya baa-
na ba ne ba si ka ya kwa mupa-
to ni ku ca ni bona. **4** Pitrosi
kihaa ba taluseza litaba ka bu-
tungi, a li:
5 "Ne ni li mwa muleneñi wa
Jopa ni nze ni lapela, mi na
bona pono ya nto ye bonaha-
la inge lisila le lituna la line le
li shetumunwa ku zwa kwa li-
halimu ka lingo za lona zee ne,
mi ya liba feela ku na. **6** Ha ni

talimisisa mwateñi, na bona
lifolofolo za lifasi za mahutu
a mane, libatana za mwa na-
heñi, lifolofolo ze zamaya ka
mba, ni linyunywani za lihali-
mu. **7** Hape na utwa linzwi le
li li ku na, 'Pitrosi, yema, u bu-
laye mi u ce!' **8** Kono se ni li,
'Ha ku konahali, Mulena, kaku-
li nto ye silafezi ni ye si ka kena
ha i si ka ya kale mwa hanu
ya ka.' **9** Linzwi leo le li zwa
kwa lihalimu la ni alaba lwa bu-
beli, la li, 'Tuhela ku biza lika za
kenisize Mulimu kuli li silafezi.'
10 Kwa ezahala cwalo lwa bu-
laalu, mi nto yeo ye ne bona-
hala inge lisila ya ngelwa hape
kwa lihalimu kaufelaa yona.
11 Hape, ha mu bone! ka yona
nako yeo ne ku na ni baana ba
balaalu ba ne ba yemi fapilaa
ndu ye ne lu li ku yona, ba ne
ba lumilwe ku zwa kwa Sesa-
rea ku taha ku na. **12** Moya
kiha u ni bulelela kuli ni ye ni
bona, ni sa kakanyi ni hanyi-
nyani. Kono mizwale ba ba sile-
zi ba, ni bona ba ya ni na, mi lwa
yo kena mwa ndu ya muuna yo.
13 "A lu kandekela mwa naa
bonezi lingeloi ha li to yema
mwa ndu ya hae mi la li,
'U lume batu kwa Jopa ba yo
biza Simoni ya bizwa Pitrosi,
14 mi yena u ka ku taluseza
lika ze u ka piliswa ka zona,
wena ni ba ndu ya hao kaufela.'
15 Kono ha ni kalisa ku bulela,
moya o kenile wa taha ku bona,
sina feela mo ne u tezi ku luna
kwa makalelo. **16** Kiha ni hu-
pula manzwi a Mulena ha naa
bulelanga kuli, 'Joani yena naa
kolobelize ka mezi, kono mina
mu ka kolobezwa ka moya o ke-
nile.' **17** Cwale haiba Mulimu
naa file bao mpo ya feela, ye
swana ni ya naa lu file, luna ba
ba lumezi ku Mulena Jesu Kre-
ste, na ne ni li mañi kuli ni kone
ku hanela Mulimu?"
18 Cwale ha ba utwile litaba
zeo, ba lumela, mi ba kanyisa
Mulimu, ba li: "Kanti Mulimu
he u file ni bamacaba ku baka,
kuli ni bona ba be ni bupilo."
19 Kabakaleo, ba ne ba hasa-
nyizwe ka ñalelwa ye ne tahi-
le ka Setefani ba yo fita
mane ni kwa Fenisia, Sipera,
ni Antioke, kono ne ba sa bu-
leli linzwi ku mutu u sili konji
kwa Majuda ba nosi. **20** Kono
ba bañwi ku bona ba ne ba zwa
kwa Sipera ni Sirene ne ba
tile kwa Antioke mi ba kala ku
ambola ni batu ba ba bulela Si-
gerike, ba nze ba shaela taba ye
nde ya za Mulena Jesu ku bona.
21 Hape lizoho la Jehova ne li li
ni bona, mi batu ba bañata ba
ba balumeli mi ba sikuluhela ku
Mulena.
22 Piho yeo ya wela mwa li-
zebe za ba puteho ye ne li mwa
Jerusalema, mi ba luma Bar-
nabasi kuli a yo fita mane ni
kwa Antioke. **23** Ha fitile mi
a bona sishemo sa Mulimu, a
nyakalala ni ku kala ku ba su-
sueza kaufelaa bona kuli ba tii-
seze ku Mulena ka ku ikatule-
la mwa lipilu za bona; **24** ka-
kuli naa li muuna yo munde ya
naa tezi moya o kenile ni tu-
melo. Mi buñata bo butuna
bwa batu bwa ekezwa ku Mu-

lena. **25** Barnabasi kihaa ya
kwa Tarese ku yo kwenuka Sa-
ule. **26** A mano mu fumana, a
mu tisa mwa Antioke. Mi cwale
ba kopana ni bona mwa puteho
silimo mutumbi mi ba luta bu-
ñata bo butuna bwa batu, mi ne
li mwa Antioke mo balutiwa ka
ketelelo ye zwa ku Mulimu ne
ba kalile ku bizwa Bakreste.
27 Cwale mwa mazazi ao ba-
polofita ba taha mwa Antio-
ke ku zwa mwa Jerusalema.
28 Yo muñwi wa bona ya bizwa
Agabusi a yema mi a sinula ka
moya kuli lukupwe lo lutuna ne
lu tuha lu wela lifasi kamuka-
na le li yahilwe ki batu; mi ki
niti, lukupwe lo, ne lu tile mwa
miteñi ya Klaude. **29** Kaba-
kaleo balutiwa ba lela ku lu-
mela mizwale ba ba pila mwa
Judea lituso, ku likana ni mwa
naa konela yo muñwi ni yo mu-
ñwi wa bona; **30** mi ki mo ne
ba ezelize cwalo, ba lumela li-
tuso zeo kwa baana-bahulu ka
Barnabasi ni Saule.

12 Ibata iba ka yona nako
yeo, Heroda mulena a
kala ku nyandisa ba bañwi ba
mwa puteho. **2** A bulaya Ja-
kobo muhulwanaa Joani ka mu-
kwale. **3** Ha bona kuli taba
yeo i tabisize Majuda, a eke-
za ku kenya ni Pitrosi mwa to-
longo. (Fo ne li mwa mazazi a
mukiti wa linkwa ze si ka ya
mumela.) **4** A mu swala ni ku
mu kenya mwa tolongo, a mu
fa kwa litopa zee ne, za masole
ba bane mwa sitopa ni sitopa,
kuli ba mu libelele ka mikante-
lo ye mine, kakuli naa lelile ku
mu zwiseza kwa sicaba hamu-
laho wa Paseka. **5** Kabakaleo
Pitrosi naa bulukilwe mwa tolo-
ngo; kono puteho ne i tukufale-
zwi ku mu lapelela ku Mulimu.
6 Cwale Heroda ha naa tuha
a mu zwisa, ka bona busihu bo,
Pitrosi naa lobezi a tamilwe ka
mawenge a mabeli mwahalaa
masole ba babeli, mi ne ku na ni
bakanteli ba ne ba libelela tolo-
ngo fapilaa sikwalo. **7** Kono,
ha mu bone! lingeloi la Jehova
la to yema kwatuko, mi liseli la
benya mwa sitokisi sa tolongo.
Lingeloi la ciña Pitrosi mwa lu-
baci, la mu zusa, la li: "Yema ka-
pili!" Mi mawenge a wa kwa ma-
zoho a hae. **8** Lingeloi la li ku
yena: "Ha ku apale mi u tame
makatulo a hao." A eza cwalo.
Kihona li li ku yena: "Apala sia-
palo sa hao sa fahalimu mi u
zwelepili ku ni latelela." **9** Ki-
haa zwela kwande mi a zwe-
lapili ku latelela lingeloi, kono
naa sa zibi kuli se ne si ezwa
ki lingeloi ne si li sa niti. Mane
yena naa hupula kuli naa bona
pono. **10** Ha ba fitelezi sitopa
sa pili sa balibeleli ni sa bube-
li, ba fita fa sikwalo sa sipi se
si zwela mwa muleneñi, mi sa
kwaluha ili sona kuli ba fite. Ha
se ba zwezi kwande, ba zamaya
hamoho mwa nzila, mi honafo
lingeloi la mu siya. **11** Mi Pi-
trosi ha lemuhile se si ezahezi,
a li: "Cwale na ziba kuli Jehova
kaniti naa lumile lingeloi la hae
mi u ni lamulezi mwa lizoho la
Heroda ni kwa lika kaufela ze
ne ba libelezi Majuda kuli li ka
ezahala."

12 A mano lemuha cwalo, a ya kwa ndu ya Maria, mahe Joani ya bizwa Mareka, ko ne ku kopanezi balutiwa ba sikai ba nze ba lapela. **13** Ha ngongotile fa sikwalo sa kwande, musizana wa mubeleki ya bizwa Roda a taha kwateñi, **14** mi musizana ha zibile linzwi la Pitrosi, a taba hahulu kuli mane a palelwa ku kwalula sikwalo, kono a matela mwahali ku yo zibisa kuli Pitrosi u yemi fa munyako. **15** Ba li ku musizana: "Wa pulumuka wena." Kono yena a tundamena ku bulela kuli ki Pitrosi luli. Ba kala ku bulela, ba li: "Ki lingeloi la hae." **16** Kono Pitrosi a zwelapili ku ngongota. Ha ba to kwalula sikwalo, ba mu bona mi ba makala. **17** Kono a ba kobeta ka lizoho kuli ba kuze mi a ba taluseza ka butungi mwa mu zwiselize Jehova mwa tolongo, mi a li: "Mu zibise Jakobo ni mizwale litaba ze." Kihaa zwela kwande ni ku ya kwa sibaka si sili.

18 Cwale ha bu sile, kwa zuha mufilifili mwahalaa masole ka za se ne si ezahezi ku Pitrosi. **19** Heroda a mu kwenuka, mi ha palezwi ku mu fumana, a tosangisa bakanteli mi a laela kuli ba yo otiwa; mi a shetumuka mwa Judea ni ku ya kwa Sesarea mi a yo ina kwateñi nakonyana.

20 Cwale naa nyemezi batu ba Tire ni Sidoni. Kiha ba taha ku yena ka pilu i liñwi, mi ha se ba kolwisize Blasto, yena ya naa talima za lapa la mulena, ba kala ku kupa kozo, kakuli naha ya bona ne i pila lico ze zwa mwa naha ya mulena. **21** Kono ka lizazi le ne li tomilwe, Heroda a apala siapalo sa hae sa silena mi a ina mwa sipula sa katulo ni ku kala ku bulela ku bona. **22** Mi sicaba se ne si kopani fo sa kala ku huwa, sa li: "Linzwi le ki la mulimu, haki la mutu!" **23** Honafo lingeloi la Jehova la mu nata, kakuli naa si ka fa kanya yeo ku Mulimu; mi a ciwa ki mabuku ni ku shwa.

24 Kono linzwi la Jehova la zwelapili ku hula ni ku hasana.

25 Haili Barnabasi ni Saule, hamulaho wa ku peta musebezi kaufela wa lituso mwa Jerusalema, ba menuha mi ba ya ni Joani ya bizwa Mareka.

13 Cwale mwa Antioke ne ku na ni bapolofita ni baluti mwa puteho ya mwateñi: Barnabasi, Simioni ya naa bizwa Yo Munsu,* Lusiusi wa kwa Sirene, Manaene ya naa kena fa sikolo se si swana ni Heroda mubusi wa sikiliti, ni Saule. **2** Ha ba nze ba sebeleza Jehova ni ku itima lico, moya o kenile wa li: "Mu ni ketele Barnabasi ni Saule honafa, kuli ba eze musebezi o ni ba bizelize." **3** Kiha ba itima lico, ba lapela, ba ba beya mazoho fahalimu, ni ku ba fundula.

4 Kamukwaocwalo batu bao, ba ne ba lumilwe ki moya o kenile, ba shetumukela kwa Selusia, mi ku zwa mwa Selusia ba

---

Lik 13:1* Toloko ya linzwi ka linzwi, "Nigeri."

ya kwa Sipera ka sisepe. **5** Mi
ha ba fitile mwa Salamisi ba
kala ku shaela linzwi la Mulimu mwa masinagoge a Majuda.
Joani ni yena naa li ni bona a
nzaa ba sebeleza.

6 Ha ne ba se ba zamaile
mwa sioli kaufela ku yo fita ni
kwa Pafosi, ba katana muuna
wa Mujuda ya bizwa Bar-Jesu
ya naa li mulauli ni mupolofita wa buhata. **7** Naa li ni mubusisi Sergiusi Paulusi, muuna ya butali. Ha bizize Barnabasi ni Saule, muuna yo a lakaza hahulu ku utwa linzwi la Mulimu. **8** Kono Elimasi wa mulauli (ili yona mane taluso ya libizo la hae ha li tolokwa) a kala
ku ba hanyeza, a lika ku kelusa mubusisi kuli a si ke a lumela ku Mulena. **9** Saule, ya bizwa hape Paulusi, ha tala moya
o kenile, a mu lubukela **10** mi
a li: "Wena ya tezi bupumi bwa
mufuta kaufela ni bumaswe kaufela, mwanaa Diabulosi, wena
sila sa ze lukile kaufela, kikuli ha u na ku tuhela ku kopamisa linzila za Jehova ze lukile? **11** Mi cwale, bona! Lizoho
la Jehova li fahalimwaa hao, mi
u ka ba sibofu, u sa boni liseli
la lizazi ka nakonyana." Honafo
mbundu ni lififi le linsu za mu
apesa, mi a zamaya a bubutela
ku bata batu ba ku mu zamaisa
ka lizoho. **12** Cwale mubusisi
ha boni se si ezahezi, a lumela,
kakuli naa komokisizwe hahulu ki tuto ya Jehova.

13 Cwale bao, hamoho ni Paulusi, ba fuula mwa Pafosi mi
ba yo fueka kwa Perga mwa
Pamfilia. Kono Joani a ba siya
ni ku kutela kwa Jerusalema.
14 Kono bona ba zwa mwa Perga ni ku taha kwa Antioke mwa
Pisidia. Mi ha ba kena mwa sinagoge ka la Sabata, ba ina.
15 Ku sino balwa Mulao ni litaba za bapolofita, manduna
ba sinagoge ba ba lumela liñusa, ba li: "Baana, mizwale, haiba mu na ni manzwi a ku susueza sicaba, ha mu a bulele."
16 Paulusi kihaa yema, mi a
otolola lizoho, a li:

"Baana, mina Maisilaele ni
mina kaufela ba ba saba Mulimu, ha mu ni teeleze. **17** Mulimu wa sicaba se sa Isilaele
naa ketile bo kukwaa luna, mi
a pahamisa sicaba ha ne si li
mwa buzike mwa naha ya Egepita mi a si zwisa mwateñi ka lizoho le li maata. **18** Mi halaa
nako ye bato eza lilimo ze mashumi a mane, a iswala kabakala mikwa ya bona mwa lihalaupa. **19** Ha mano yundisa macaba a supile mwa naha ya Kanana, a aba naha ya bona ka
loto: **20** zeo kaufela za ezahala mwa lilimo ze bato ba 450.

"Ha ku felile zeo a ba fa baatuli ku isa ku Samuele mupolofita. **21** Kono ku zwa ka yona
nako yeo ba ikupela mulena,
mi Mulimu a ba fa Saule mwanaa Kishi, muuna wa mwa lusika lwa Benjamine, ya naa busize lilimo ze mashumi a mane.
22 Mi ha saa mu tuluzi, a ba tahiseza Davida kuli a be mulena,
ili yo Mulimu naa pakile za hae,
a li, 'Ni fumani Davida mwanaa Jese, muuna ya lumelelana

ni pilu ya ka, ya ka eza lika
kaufela ze ni tabela.' **23** Ku
likana ni sepiso ya hae, Muli-
mu u tahiselize Isilaele mupili-
si, yena Jesu, ya zwa mwa lu-
sika lwa mutu yo. **24** Yo a si
ka taha kale, Joani naa kutali-
ze patalaza kwa sicaba kaufela
sa Isilaele za kolobezo ye yeme-
la ku baka. **25** Kono Joani ha
naa tuha a feza bukombwa bwa
hae, naa bulela a li, 'Mu hupula
kuli ki na mañi? Hasi na yena.
Kono ha mu bone! ku na ni ya ni
taha mwamulaho ye ni si na tu-
kelo ya ku tamulula makatulo
kwa mahutu a hae.'

26 "Baana, mizwale, mina
bana ba lusika lwa Abrahama
ni mina kaufela ba ba saba Mu-
limu, linzwi la puluso yeo li lu-
milwe ku luna. **27** Kakuli ba
ba yahile mwa Jerusalema ni
babusi ba bona ne ba si ka mu
ziba Yo, kono ha ne ba mu atu-
la, ba taleleza lika ze ne bule-
zwi ki Bapolofita, ili ze balwa-
nga ka ku tumusa la Sabata ni
la Sabata. **28** Mi niha ne ba
si ka fumana libaka la ku mu
bulaya, ba kupa Pilato kuli yo
a bulaiwe. **29** Cwale ha se ba
talelelize lika kaufela ze ne ño-
zwi ka za hae, ba mu pahulula
fa kota ni ku mu buluka mwa
libita. **30** Kono Mulimu a mu
zusa kwa bafu; **31** mi ka ma-
zazi a mañata a bonwa ki ba ne
ba kambamezi ni yena kwa Je-
rusalema ku zwa mwa Galilea.
Bao cwale ki lipaki za hae kwa
batu.

32 "Kabakaleo lu shaela ku
mina taba ye nde ya za sepiso
ye ne filwe ku bo kukwaa luna.
33 Mulimu u talelelize sepiso
yeo ka ku tala ku luna bana ba
bona ka ku zusa Jesu kwa bafu;
sina mo ku ñolezwi mwa samu
ya bubeli kuli, 'Ki wena mwa-
naka, ni bile Ndataho kacenu.'
34 Mi taba yeo ya kuli naa mu
zusize kwa bafu kuli a si ke a
bona ku bola ni kamuta, u i bu-
lezi cwana, 'Ni ka mi bonisa si-
shemo se situna sa niti se ne si
sepisizwe ku Davida.' **35** Ki-
haa ize hape mwa samu ye ñwi,
'Ha u na ku tuhelela ya sepaha-
la wa hao kuli a bone ku bola.'
36 Haili Davida yena naa sebe-
lelize Mulimu mwa nako ya hae,
a shwa, a bulukwa ku bo ku-
kwaa hae, mi a bona ku bola.
37 Kono cwale, yo ya naa zusi-
zwe kwa bafu ki Mulimu, yena
naa si ka bona ku bola.

38 "Kabakaleo mizwale, mu
zibe kuli, ka yena yo, swalelo
ya libi i sweli ya shaelwa ku
mina; **39** ni kuli mutu kaufe-
la ya lumela u ba ya si na mu-
latu ka yena, mwa lika kaufela
mo ne mu sa koni ku ba ba ba
si na mulatu ka mulao wa Mu-
she. **40** Mu tokomele he kuli
mu si ke mwa tahelwa ki ze bu-
lezwi mwa litaba za bapolofi-
ta kuli, **41** 'Mu bone, mina ba-
nyefuli, mu komoke, mi mu yu-
nde, kakuli ni peta musebezi o
muñwi mwa mazazi a mina, ili
musebezi o mu si ke mwa lume-
la ni kamuta, mutu niha ka mi
taluseza ona ka ku tala.'"

42 Cwale ha ne ba zwa mwa
sinagoge, batu ba kala ku ba
kupa ka taata kuli ite ba ba bu-

lelele litaba zeo hape ka la Sabata le li tatama. **43** Kamukwaocwalo, mukopano wa mwa sinagoge ha se u felile, buñata bwa Majuda ni baproselite* ba ne ba lapela Mulimu ba latelela bo Paulusi ni Barnabasi, ili bao ha ne ba ambola ni bona, ne ba ba susueza ku tiiseza mwa sishemo sa Mulimu.

44 Ka la Sabata le li tatama ibata iba muleneñi kaufela wa putehana ku utwa linzwi la Jehova. **45** Majuda ha ba bona buñata, ba tala muna mi ba kala ku hanyeza ka bunyefuli ze ne bulelwa ki Paulusi. **46** Bo Paulusi ni Barnabasi kiha ba ba bulelela ka bundume, ba li: "Ne li swanelo kuli linzwi la Mulimu li bulelwe pili ku mina. Ha u bona mwa li hana mi mu ikatula kuli ha mu swaneli bupilo bo bu sa feli, ki fo! lu sikuluhela ku bamacaba. **47** Kakuli Jehova u lu laezi cwana kuli, 'Ni ku ketile ku ba sina liseli la macaba, kuli u fitise puluso kwa mafelelezo a lifasi.'"

48 Bamacaba ha ba utwile cwalo, kiha ba nyakalala ni ku kanyisa linzwi la Jehova, mi kaufela ba lipilu ze nde ze bata bupilo bo bu sa feli ba ba balumeli. **49** Hape linzwi la Jehova ne li sweli ku hasanywa mwa naha yeo kaufela. **50** Kono Majuda ba shamiliketa basali ba ba kutekeha ba ba lapela Mulimu ni baana ba ba tumile mwa muleneñi, mi ba tahiseza Paulusi ni Barnabasi nyandiso ni ku ba leleka mwa silalo sa bona. **51** Kiha ba ba tutulela liluli la kwa mahutu a bona mi ba ya kwa Ikone. **52** Mi balutiwa ba zwelapili ku tala tabo ni moya o kenile.

14 Cwale ha ba li mwa Ikone ba kena hamoho mwa sinagoge ya Majuda mi ba bulela hande hahulu kuli mane buñata bwa Majuda ni Magerike ba ba balumeli. **2** Kono Majuda ba ne ba si ka lumela ba shemaeta ni ku filikanya minahano ya bamacaba kuli ba lwanise mizwale. **3** Kamukwaocwalo ba tanda nako ye ñatanyana ba nze ba bulela ka bundume, ka maata a Jehova, yena ya naa pakile linzwi la sishemo sa hae ka ku ba konisa ku eza limakazo ni ze komokisa. **4** Kono buñata bwa batu mwa muleneñi ne ba aluhani; ba bañwi ne ba yemela Majuda mi ba bañwi ne ba yemela baapositola. **5** Cwale bamacaba ni Majuda hamoho ni babusi ba bona, ha se ba likile ka taata kuli ba ba shubule ni ku ba pobaula macwe, **6** baapositola ba zibiswa taba yeo mi ba balehela mwa mileneñi ya Likaonia, Listra, Derba, ni naha ye potolohile. **7** Ba zwelapili ku shaela taba ye nde mwateñi.

8 Cwale mwa Listra ne ku na ni muuna ya naa inzi, ya naa li siyanga sa mahutu. Naa pepilwe a li sihole mi a li ku ba a zamaye ka mahutu a hae. **9** Mutu yo naa teeleza ku Paulusi ha naa bulela, mi Paulusi ha mu talima ni ku bona kuli

---

Lik 13:43* Kamba, "bamacaba ba ne ba sikuluhile ku ba Majuda."

naa na ni tumelo ye ne ka mu
konisa ku foliswa, **10** a li ku
yena ka linzwi le lituna: "Yema
ka mahutu a hao." Kihaa tula ni
ku kala ku zamaya. **11** Buña-
ta ha bu bona sa naa ezize Pau-
lusi, bwa huwa ka linzwi le litu-
na mwa puo ya Silikaonia, bwa
li: "Milimu i fetuhile ku ba sina
batu mi i shetumukezi ku luna!"
12 Mi ba kala ku biza Barna-
basi kuli ki Zeusi, kono Paulusi
ba li ki Hermesi, kakuli ki yena
ya naa bulela. **13** Mi muprisi-
ta wa Zeusi, yo tempele ya hae
ne i li fapilaa muleneñi, a tisa
lipoho ni lingalangala kwa mi-
nyako ya muleneñi mi naa bata
kuli a fe matabelo, yena hamo-
ho ni buñata.

14 Kono baapositola bo Bar-
nabasi ni Paulusi ha ba utwi-
le cwalo, ba hahula liapalo za
bona za fahalimu ni ku mate-
la mwahalaa nyangela mi ba
huwa, **15** ba li: "Baana, kiñi
se mu ezeza lika ze? Ni luna lu
batu ba ba na ni mifokolo sina
mina. Lu shaela taba ye nde ku
mina, kuli mu tuhele lika za
mbango ze, ni ku sikuluhela ku
Mulimu, ya ezize lihalimu, ni li-
fasi, ni liwate, ni linto kamuka-
na ze ku zona. **16** Mwa linako
za kale naa lumelelize macaba
kaufela ku ya ka mikwa ya ona,
17 nihaike mane naa si ka itu-
lela feela a si na bupaki kaku-
li naa ezize bunde ka ku mi fa
pula ye zwa kwa lihalimu ni li-
nako za siselo, ku taza lipilu za
mina ka lico ni tabo." **18** Ibo
niha ne ba bulezi cwalo, ne li ka
taata feela ha ne ba konile ku
hanisa buñata ku ba ezeza ma-
tabelo.

19 Kono Majuda ba punya ku
zwa kwa Antioke ni Ikone mi
ba coweza buñata, mi ba po-
baula Paulusi ka macwe ni ku
mu hohela kwande a muleneñi,
ba nze ba li u shwile. **20** Kono
balutiwa ha se ba mu potolohi-
le, a zuha ni ku kena mwa mu-
leneñi. Mi habusa a ya ni Bar-
nabasi kwa Derba. **21** Mi ha
se ba felize ku shaela taba ye
nde mwa muleneñi wo ni ku
eza balutiwa ba bañatanyana,
ba kutela kwa Listra, Ikone,
ni Antioke. **22** Ba tiisa lipi-
lu za balutiwa mwa libaka zeo,
ba nze ba ba susueza ku tiiseza
mwa tumelo, ba li: "Lu lukela
ku kena mwa Mubuso wa Mu-
limu ka manyando a mañata."
23 Hape ba ba ketela baana-
bahulu mwa puteho ni puteho,
mi ha ba lapezi ni ku itima lico,
ba ba fa ku Jehova ye ne ba lu-
mezi ku yena.

24 Kiha ba pazula mwa Pi-
sidia ni ku taha mwa Pamfi-
lia, **25** mi ha ba felize ku bule-
la linzwi mwa Perga, ba shetu-
mukela kwa Atalia. **26** Mi ku
zwa mo ba fuula ku liba kwa
Antioke, ko ne ba bonisizwe si-
shemo sa Mulimu kabakala mu-
sebezi o ne ba se ba felize.

27 Ha ba fitile ni ha se ba
kopanyize puteho hamoho, ba
kala ku talusa lika ze ñata zeo
Mulimu naa ezize ka bona, ni
kuli naa kwalulezi bamacaba
munyako wa tumelo. **28** Kiha
ba tanda nako ye ñatanyana ni
balutiwa.

15 Cwale kwa taha baana ba bañwi ku zwa kwa Judea mi ba kala ku luta mizwale, ba li: "Ha mu koni ku piliswa konji haiba mu kena mwa mupato ku likana ni sizo sa Mushe." **2** Kono Paulusi ni Barnabasi ha se ba kananisani ni ku fetulana hahulu ni bona, kwa ketwa Paulusi, Barnabasi, ni ba bañwi ba ku bona, kuli ba yo buza za taba yeo kwa baapositola ni baana-bahulu mwa Jerusalema.

3 Cwale ha se ba sindeketilwe sibakanyana ki puteho, baana bao ba yo pazula mwa Fenisia ni Samaria, ba nze ba kandeka ka butungi za sikuluho ya bamacaba, mi ne ba tisa tabo ye tuna kwa mizwale kaufela. **4** Ha ba fitile mwa Jerusalema, ba amuhelwa hande ki puteho ni baapositola ni baana-bahulu, mi ba kandeka lika ze ñata zeo Mulimu a ezize ka bona. **5** Niteñi ba bañwi ba sikwata sa bulapeli bwa Bafalisi ba ne ba bile balumeli ba nanuha mwa lipula za bona mi ba li: "Ki swanelo kuli ba kenywe mwa mupato ni kuli ba laelwe ku mamela mulao wa Mushe."

6 Kabakaleo baapositola ni baana-bahulu ba kopana hamoho ku talima taba ye. **7** Ha se ba buisani ka nako ye telele, Pitrosi a yema mi a li ku bona: "Baana, mizwale, mwa izibela hande kuli ku zwa kwa makalelo Mulimu naa ni ketile mwahalaa mina kuli ka mulomo wa ka, batu bamacaba ba utwe linzwi la taba ye nde mi ba lumele. **8** Mi Mulimu ya ziba lipilu, u ba pakile ka ku ba fa moya o kenile, sina mwa naa ezelize ni ku luna. **9** Mi ha si ka bonisa shutano mwahalaa luna ni bona, kono a kenisa lipilu za bona kabakala tumelo ya bona. **10** Cwale kiñi se mu batela ku lika Mulimu ka ku hapeleza balutiwa ku lwala coko ye ne ba sa koni ku lwala bo kukwaa luna ni ye ne lu sa koni ku lwala niheba luna? **11** Kono lu na ni tumelo ya kuli lu piliswa ka sishemo sa Mulena Jesu sina mo ba pilisezwa ni bona."

12 Honafo buñata kaufela bwa kuza, mi bwa kala ku teeleza ku bo Barnabasi ni Paulusi ha ba talusa limakazo ze ñata ni ze komokisa za naa ezize Mulimu ka bona mwahalaa macaba. **13** Ha ba felize ku bulela, Jakobo a alaba, a li: "Baana, mizwale, ha mu ni teeleze. **14** Simioni u talusize hande ka mo Mulimu naa sikuluhezi lwa pili ku bamacaba kuli a nge ku bona batu ba ba ka bizwa ka libizo la hae. **15** Mi zeo li lumelelana ni manzwi a Bapolofita, sina mo ku ñolezwi kuli, **16** 'Zeo ha li felile ni ka kuta ni yahe sinca ndu ya Davida ye wile; ni ka zusa matota a yona ni ku i yemisa, **17** kuli batu ba ba siyezi ite ba tiiseze ku bata Jehova, hamoho ni batu ba macaba kaufela, bona batu ba ba bizwa ka libizo la ka, ku bulela Jehova, yena ya eza lika ze, **18** ze zibahalile ku zwa kwaikale.' **19** Hakulicwalo katulo ya ka kikuli lu si ke lwa kataza

bamacaba ba ba sikuluhela ku
Mulimu, **20** kono lu ba ñolele
kuli ba ambuke kwa lika ze si-
lafalizwe ki milimu ya maswa-
niso, ni kwa buhule, ni ku ze ka-
milwe, ni kwa mali. **21** Kaku-
li ku zwa kwakale Mushe u na
ni batu ba ba mu talusa mwa
muleneñi ni muleneñi, kakuli u
balwa mwa masinagoge ka la
Sabata ni la Sabata."

22 Baapositola ni baana-
bahulu hamoho ni puteho kau-
fela kiha ba atula kuli mwaha-
laa bona ku ketwe baana ba ba
ka ya hamoho ni Paulusi ni Bar-
nabasi kwa Antioke, ili Judasi
ya bizwa hape kuli Barsabasi,
ni Silasi, baana ba ne ba etele-
la mwahalaa mizwale. **23** Ka
bona, ba ba lumela liñolo le:

"Baapositola ni baana-
bahulu, mizwale ba mina, ku
mina mizwale bamacaba ba ba
mwa Antioke, Siria, ni Silisia:
Mu lumele! **24** Bakeñisa kuli
lu utwile kuli ba bañwi ba ba
zwile ku luna ba mi katalize ka
manzwi, ku lika ku fokolisa tu-
melo ya mina, ibo ne lu si ka ba
laela nto ni ye kana, **25** kau-
felaa luna lu atuzi kuli lu kete
baana ni ku ba luma ku taha
ku mina hamoho ni balatiwa ba
luna bo Barnabasi ni Paulusi,
26 bona baana ba ba tobohile
mioyo ya bona kabakala libizo
la Mulenaa luna Jesu Kreste.
27 Kiha lu mi lumela Judasi ni
Silasi, kuli ni bona ba to mi bi-
hela litaba ze swana ka mulo-
mo. **28** Kakuli moya o kenil-
e ni luna lu boni kuli lu si ke
lwa mi ekeleza kwa mushimbo,
kwandaa lika ze tokwahala ze,
29 kuli mu ambuke kwa lika
ze tabezwi milimu ya maswani-
so, ni kwa mali, ni kwa lika ze
kamilwe, ni kwa buhule. Haiba
mu tokolomoha lika ze, mu ka
kondisa. Mu yoyange!"

30 Mi cwale batu bao ha ba
funduzwi, ba shetumukela kwa
Antioke, mi ba yo puta buña-
ta hamoho ni ku ba tambeka li-
ñolo. **31** Ha se ba li balile, ba
nyakalala kabakala susuezo ye
ne li mwateñi. **32** Mi bo Juda-
si ni Silasi, kakuli ni bona ne
ba li bapolofita, ba susueza mi-
zwale ka lingambolo ze ñata mi
ba ba tiisa. **33** Ha se ba inzi
nakonyana kwateñi, mizwale
ba ba fundula ka kozo ku ba
kutiseza ku ba ne ba ba lumi-
le. **34*** —— **35** Kono bo Pa-
ulusi ni Barnabasi ba siyala
mwa Antioke ba nze ba luta ni
ku shaela taba ye nde ya linzwi
la Jehova, ba li ni ba bañwi ba
bañata.

36 Cwale ha se ku fitile ma-
zazi a mañwi, Paulusi a li ku
Barnabasi: "Ha lu kute, lu yo
potela mizwale mwa muleneñi
ni muleneñi mo ne lu shaezi li-
nzwi la Jehova, lu yo bona mo
ba zuhela." **37** Cwale Barna-
basi naa atuzi ku ya ni Joani, ya
naa bizwa Mareka. **38** Kono
Paulusi naa sa tabeli ku ya ni
Joani, kakuli Joani naa ba siile
ha ne ba li mwa Pamfilia mi naa
si ka ya ni bona mwa musebezi.

Lik 15:34* Timana ye ha i yo mwa miputo ya Sigerike ya Westcott ni Hort ni mwa miputo ye miñwi ya pili ya Mañolo A Sigerike A Sikreste.

39 Kiha ku zuha kañi ye tuna, kuli mane ba kauhana; mi Barnabasi a nga Mareka ni ku silela ni yena kwa Sipera. **40** Paulusi a keta Silasi mi a funduka ha saa beilwe ki mizwale mwa mazoho a Jehova kuli a mu bonise sishemo sa hae. **41** A pazula mwa Siria ni Silisia, a nzaa tiisa liputeho.

16 Kihaa punya mwa Derba ni mwa Listra. Mi ha mu bone! ne ku na ni mulutiwa yo muñwi ya bizwa Timotea, mwanaa musali wa Mujuda wa mulumeli kono ndatahe ne li Mugerike, **2** mi naa pakwa hande ki mizwale ba mwa Listra ni Ikone. **3** Paulusi a lakaza ku ya ni mulutiwa yo, mi a mu nga ni ku mu kenya mwa mupato kabakala Majuda ba ne ba li mwa libaka zeo, kakuli kaufelaa bona ne ba ziba kuli ndatahe ne li Mugerike. **4** Cwale ha ne ba nze ba zamaya mwa mileneñi ne ba bulelela ba ba li mwateñi kuli ba mamele litaelo ze ne atuzwi ki baapositola ni baana-bahulu ba ne ba li mwa Jerusalema. **5** Kamukwaocwalo liputeho kaniti za zwelapili ku tiiswa mwa tumelo ni palo ya balumeli ya zwelapili ku ekezeha ka zazi ni zazi.

6 Hape ba pazula mwa Frigia ni mwa naha ya Galatia, kabakala kuli ne ba hanisizwe ki moya o kenile ku bulela linzwi mwa sikiliti sa Asia. **7** Ku tuha fo, ha ba fitile mwa Misia ba lika ku yo kena mwa Bitinia, kono moya wa Jesu ne u si ka ba lumeleza. **8** Kamukwaocwalo ba fitelela Misia ni ku taha mwa Troasi. **9** Mi busihu, Paulusi a bona pono: muuna yo muñwi wa kwa Masedonia naa yemi fo a nzaa mu kupa ka taata, a li: “Ha ku silele mwa Masedonia u to lu tusa.” **10** Cwale a mano bona pono yeo, lwa lukisa ku ya mwa Masedonia, ka ku nga kuli Mulimu naa lu bizeza ku yo shaela taba ye nde ku bona.

11 Kiha lu fuula mwa Troasi mi lwa liba feela kwa Samotrasi, kono habusa lwa ya kwa Neapolisi, **12** mi ha lu zwile mwateñi lwa ya kwa Filipi, ye ne li mwa puso ya Maroma, ili muleneñi wa pili wa sikiliti sa Masedonia. Lwa tola mazazi a mañwi mwa muleneñi wo. **13** Mi ka la Sabata lwa zwa mwa muleneñi mi lwa ya kwa munanga wa nuka, ko ne lu hupula kuli ku na ni sibaka sa milapelo; mi lwa ina ni ku kala ku bulela kwa basali ba ne ba kubukani. **14** Mi musali yo muñwi ya bizwa Lidia, mulekisi wa masila a pulipela,* wa mwa muleneñi wa Tiyatira, ya naa lapela Mulimu, naa teeleza, mi Jehova a kwalula pilu ya hae kuli a utwe litaba za naa bulela Paulusi. **15** Cwale yena ni ba ndu ya hae ha se ba kolobelizwe, a lu kupa ka taata, a li: “Haiba mu ni atuzi ku ba ya sepahala

---

Lik 16:14* Kamba, “mulekisi wa mulyani wa ku lomba ka ona masila.” Mi pulipela ki mubala wa bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

ku Jehova, ha mu te mi mu ine
mwa ndu ya ka.” Mi a lu hape-
leza ku ya ku yena.
16 Cwale zazi le liñwi ha ne
lu ya kwa sibaka sa milapelo,
lwa katana mutanga yo muñwi
wa musizana ya naa na ni moya,
mudimona wa bunuhi. Naa fu-
misa hahulu malenaa hae ka
bunuhi bwa hae. **17** Musizana
yo a swalelela ku latelela Pa-
ulusi ni luna inzaa huwa, a li:
“Batu ba ki batanga ba Muli-
mu ya Pahami ka ku Fitisisa,
ba ba shaela nzila ya puluso
ku mina.” **18** A zwelapili ku
eza cwalo ka mazazi a mañata.
Mi kwa mafelelezo Paulusi a ti-
nwa mi a itemuna ni ku bulele-
la moya, a li: “Na ku laela ka li-
bizo la Jesu Kreste kuli u zwe
ku yena.” Mi wa zwa ku yena ka
yona nako yeo.
19 Cwale malenaa hae ha ba
boni kuli sepo ya bona ya ku fu-
mana mali i felile, ba swala Pa-
ulusi ni Silasi ni ku ba hohela fa
musika kwa babusi. **20** Ha se
ba ba fitisize kwa bazamaisi ba
sicaba, ba li: “Batu ba, ba tisa
filikanyo ye tuna mwa muleneñi wa luna. Ki Majuda, **21** mi
ba luta mikwa ye sa lumelezwi
ki mulao kuli lu i amuhele ka-
mba ku i eza, ha u bona luna lu
Maroma.” **22** Mi buñata bwa
yema hamoho ku ba lwanisa;
mi bazamaisi ba sicaba, hamu-
laho wa ku pazaula liapalo za
fahalimu za Paulusi ni Silasi, ba
laela kuli ba shapakwe ka lipa-
fa. **23** Ha se ba ba natile ha-
hulu, ba ba kenya mwa tolongo
mi ba laela mulibeleli wa tolo-
ngo kuli a ba kantele ka taata.
24 Yo, kabakala kuli naa filwe
taelo ye cwalo, a ba kenya mwa
tolongo ya mwahali ni ku tama
mahutu a bona mwa likulo.
25 Kono ibata iba fahalaa bu-
sihu Paulusi ni Silasi ne ba lape-
la ni ku lumbeka Mulimu ka li-
pina; mi mapantiti ne ba
ba teeleza. **26** Ku kumbulu-
ka, kwa ezahala zikinyeho ye
tuna ya lifasi, kuli mane mito-
mo ya tolongo ya nyanganya.
Hape minyako kaufela ya kwa-
luha ka nako i liñwi, mi mawe-
nge a mañi ni mañi a tamuluha. **27** Mulibeleli wa tolongo
ha zuha mi a bona kuli minya-
ko ya tolongo i kwaluhile, a co-
mola mukwale wa hae mi naa
sa ipulaya, ka ku nga kuli ma-
pantiti ba tobile. **28** Kono Pa-
ulusi a huwa ka linzwi le li-
tuna, a li: “U si ke wa ikolo-
faza, kakuli kaufelaa luna lu
teñi mo!” **29** Mulibeleli kihaa
kupa maboni mi a matela mwa-
hali, a swelwi ki sabo, a wela fa-
pilaa Paulusi ni Silasi. **30** Ki-
haa ba zwiseza kwande mi a li:
“Malenaa ka, ni lukela ku eza-
ñi kuli ni piliswe?” **31** Ba li:
“U lumele ku Mulena Jesu mi u
ka piliswa, wena ni ba ndu ya
hao.” **32** Mi ba bulela linzwi
la Jehova ku yena ni ku ba ne
ba li mwa ndu ya hae kaufela.
33 Mi a ba nga ka yona nako
yeo ya busihu mi a tapisa li-
tombo za bona. Yena ni lubasi
lwa hae kaufela kiha ba pakisa
ku kolobezwa. **34** Mi a ba tisa

mwa ndu ya hae ni ku ba lukiseza tafule, mi a nyakalala hahulu ni ba ndu ya hae kaufela bakeñisa kuli naa sa lumezi ku Mulimu.

35 Ha bu sile, bazamaisi ba sicaba ba luma mapolisa ku yo li: "U lukulule batu bao." **36** Kabakaleo mulibeleli wa tolongo a zibisa Paulusi manzwi ao, a li: "Bazamaisi ba sicaba ba lumile batu kuli mina ba babeli mu lukululwe. Cwalehe, ha mu zwe mi mu ikele ka kozo." **37** Kono Paulusi a li ku bona: "Ba lu shapezi fapilaa batu lu si ka atulwa kale, ni ko lu li Maroma, mi ba lu kenyize mwa tolongo; mi cwale kikuli ba bata ku lu lukululela kwa mukunda? Kutokwa ni hanyinyani! Ha ba tahe bona bañi ba to lu filiheza." **38** Kamukwaocwalo mapolisa ba yo biha manzwi ao kwa bazamaisi ba sicaba. Bao ba saba hahulu ha ba utwa kuli Paulusi ni Silasi ki Maroma. **39** Kabakaleo ba taha ni ku to ba kupa ka taata, mi ha se ba ba filihelize, ba ba kupa ku zwa mwa muleneñi. **40** Ha ba zwile mwa tolongo ba ya kwa ndu ya Lidia, mi ha ba boni mizwale, ba ba susueza ni ku funduka.

17 Cwale ba pazula mwa Amfipolisi ni Apolonia mi ba taha mwa Tesalonika, mo ne ku na ni sinagoge ya Majuda. **2** Mi cwale Paulusi, ka mukwa wa hae, a kena mwahali ku bona, mi ka Lisabata ze taalu a nyakisisa ni bona ku zwelela mwa Mañolo, **3** a nzaa talusa ni ku ba bonisa ze ñozwi, kuli Kreste naa swanela ku nyandiswa ni ku zuha kwa bafu, inzaa li: "Yo ki yena Kreste, yena Jesu ye ni shaela ku mina." **4** Kabakaleo ba bañwi ku bona ba ba balumeli mi ba swalisana ni Paulusi ni Silasi, mi buñata bwa Magerike ba ne ba lapela Mulimu, ni bona ba eza cwalo hamoho ni basali ba ba kutekeha ba bañatanyana.

5 Kono Majuda ba utwa muna, mi ba kubukanya baana ba bañwi ba ba maswe ba ne ba si na se ba eza fa musika mi ba eza ñumbili ni ku zusa mufilifili mwa muleneñi. Ba taseza ndu ya Jasoni mi ne ba bata ku isa Paulusi ni Silasi kwa ñumbili yeo. **6** Ha ne ba si ka ba fumana, ba hohela Jasoni ni mizwale ba bañwi kwa babusisi ba muleneñi, ba nze ba huwa, ba li: "Batu ba, ba ba filikanyize lifasi ba teñi ni kwanu, **7** mi Jasoni u ba amuhezi hande. Batu ba kaufela ba lwanisa milao ya Sesare, ka ku bulela kuli ku na ni mulena yo muñwi ya bizwa Jesu." **8** Buñata ni babusi ba muleneñi ha ba utwile litaba zeo, ba ikalelwa; **9** mi ha se ba ngile mali ku Jasoni ni ba bañwi, a ku ba lukululisa, ba ba lukulula.

10 Honafo, busihu bo, mizwale ba lumela Paulusi ni Silasi kwa Berea. Bao ha ba fitile ko, ba kena mwa sinagoge ya Majuda. **11** Cwale Majuda ba mwa Berea ne li batu ba lipilu ze nde ku fita ba mwa Tesalonika, kakuli ne ba amuhezi linzwi ka

ku tukufalelwa hahulu, ba nze
ba tatuba Mañolo ka tokomelo
zazi ni zazi kuli ba zibe haiba
lika zeo ne li li cwalo. **12** Ka-
bakaleo ba bañata ku bona ba
ba balumeli, hamohocwalo ni
basali ba Magerike ba ba ku-
tekeha ba bañatanyana ni baa-
na ba bañatanyana. **13** Kono
Majuda ba kwa Tesalonika ha
ba utwa kuli linzwi la Mulimu
ne li shaelwa ni mwa Berea ki
Paulusi, ba ya mwateñi ku yo
shamiliketa ni ku filikanya si-
caba. **14** Cwale mizwale kiha
ba pakisa ku luma Paulusi ku
ya kwa liwate; kono Silasi ni
Timotea ba siyala hona ko.
15 Kono ba ne ba sindeketa Pa-
ulusi ba yo mu fitisa mane kwa
Atene, mi ha se ba laezwi kuli
ba yo mu lumela Silasi ni Timo-
tea kapili-pili, ba menuha.

16 Cwale Paulusi ha naa ba
libelela mwa Atene, moya wa
hae wa filikana ha bona kuli
muleneñi u tezi milimu ya ma-
swaniso. **17** Mi kabakaleo a
kala ku nyakisisa litaba mwa si-
nagoge ni Majuda ni batu ba ba-
ñwi ba ne ba lapela Mulimu mi
naa eza cwalo zazi ni zazi fa
musika ni ba ne ba fumaneha-
nga teñi. **18** Kono ba bañwi
ba tuto ya butali bwa lifasi ya
Epikure ni ya Stoiki ba kala ku
fetulana ni yena, mi ba bañwi
ne ba li: "Mubuabui yo u bata
ku bulelañi?" Ba bañwi bona ne
ba li: "U bonahala ku ba mu-
shaeli wa milimu ya ku sili."
Ne ba bulela cwalo kakuli naa
shaela taba ye nde ya Jesu ni
zuho ya bafu. **19** Kamukwao-
cwalo ba mu swala ni ku mu isa
kwa Areopago,* ba li: "Lu kupa
ku ziba kuli kanti tuto ye nca
ye u bulela ye ki ifi? **20** Ka-
kuli u sweli ku tisa lika ze ñwi
ze utwahala ku ba ze sienyi
mwa lizebe za luna. Kabakaleo
lu bata ku ziba lika ze kuli ki
lifi." **21** Mi mane Maatene ka-
ufela ni bazwahule ba ne ba li
mwateñi ne ba sa ezi se siñwi
mwa nako ya bona ya ku ikatu-
lusa kwandaa ku kandeka ka-
mba ku teeleza kwa nto ye nca.
22 Cwale Paulusi a yema faha-
laa Areopago mi a li:

"Baana ba Atene, ni bona
kuli mwa lika kaufela mu bo-
nahala ku saba hahulu milimu
ku fita mo ba i sabela ba ba-
ñwi. **23** Ka mutala, ha ne ni
fita mwa muleneñi ni nze ni ta-
limisisa ze mu lapela, na fuma-
na ni aletare fo ku ñozwi kuli
'Ku Mulimu ya sa Zibwi.' Cwa-
le yena Mulimu yo ye mu la-
pela mu sa mu zibi, ki yena ye
ni zibahaza ku mina. **24** Muli-
mu ya ezize lifasi ni linto ka-
mukana ze ku lona, ka ku ba
yena Mulena wa lihalimu ni li-
fasi, ha ini mwa litempele ze
ezizwe ka mazoho, **25** mi ha
sebelezwi ka mazoho a butu
inge kuli u na ni se siñwi sa to-
kwile, kakuli yena ki yena ya
fa batu kaufela bupilo ni moya
wa ku buyela ni linto kamuka-
na. **26** Mi ka mutu a li mu-
ñwi u ezize macaba kamuka-

Lik 17:19* Areopago ki lilundu le ne li fumaneha mwa Atene wa ikale, fo ne ku kopanelanga ni kuta ye pahami.

na a batu, kuli ba yahe fa lundandala kaufela lwa lifasi, mi
u lukisize linako ze tomilwe ni
ku toma miseto mo ba ka yaha
batu, **27** kuli ite ba bate Mulimu, haiba ba mu bubutela ni ku
mu fumana luli, nihaike mane
ha yo kwahule ni mañi ni mañi
wa luna. **28** Kakuli ka yena lu
na ni bupilo, lwa zamaya, mi lu
teñi, sina mo ba bulelezi baloki
ba bañwi ba ku mina tota, ha ba
ize, ‘Kakuli ni luna lu bana ba
hae.’

29 “Cwale ha u bona lu bana
ba Mulimu, ha lu swaneli ku na-
hana kuli Mulimu u swana sina
gauda, silivera, kamba licwe,
sina nto ye pangilwe ka mazo-
ho ku likana ni munahano wa
mutu. **30** Ki niti, Mulimu u
tuhelezi linako za kutokwa zibo
ko ku cwalo, kono cwale u bu-
lelela batu kuli ba swanela ku
baka kaufelaa bona kai ni kai.
31 Kakuli u tomile lizazi la leli-
le ku atula lifasi ka ku luka ka
muuna ya ketile, mi u file batu
kamukana bupaki bwa taba yeo
ka ku mu zusa kwa bafu.”

32 Cwale ha ba utwile za
zuho ya bafu, ba bañwi ba kala
ku mu sheununa, mi ba bañwi
ba li: “Lu ka ku utwa hape ha
u bulela taba ye.” **33** Paulu-
si kihaa zwa mwahalaa bona,
34 kono baana ba bañwi ba iku-
mbeka ku yena mi ba ba
balumeli. Ku bona bao ne ku
na ni Denisi, muatuli wa kuta
ya Areopago, ni musali ya bi-
zwa Damarisi, ni ba bañwi ba
sili.

18 Hamulaho wa zeo, Pau-
lusi a funduka mwa
Atene mi a taha mwa Korinte.
2 Mi a fumana Mujuda ya bi-
zwa Akila, ya naa pepezwi mwa
Ponto, ya naa sa zo taha mwa
Italia ni Prisila musalaa hae,
kakuli Klaude naa laezi Majuda
kaufela kuli ba zwe mwa Roma.
Cwale Paulusi kihaa ya ku bona
3 mi kabakala kuli naa eza mu-
sebezi o swana ni bona, a ina
ku bona, mi a sebeza ni bona,
kakuli ne li baezi ba litende.
4 Kono la Sabata ni la Sabata
naa lutanga mwa sinagoge mi
naa kolwisa Majuda ni Mage-
rike.

5 Cwale Silasi ni Timotea ha
ba tile ku zwa kwa Masedo-
nia, Paulusi a kala ku tukufa-
lelwa hahulu ku bulela linzwi,
ku paka kwa Majuda inzaa bo-
nisa kuli Jesu ki yena Kreste.
6 Kono hamulaho wa ku swale-
lela ku mu hanyeza ni ku mu
nyefula, a tutula liapalo za hae
mi a li ku bona: “Mali a mina a
be fa litoho za mina. Na ha ni na
mulatu. Ku zwa cwale ni ka ya
ku bamacaba.” **7** Kabakaleo
a tuta mo mi a ya mwa ndu ya
muuna ya bizwa Titiusi Justusi,
ya naa lapela Mulimu, mi ndu
ya hae ne i li mabapa ni sinago-
ge. **8** Kono Krispo, nduna wa
sinagoge, a lumela ku Mulena,
mi ni ba ndu ya hae kaufela ba
ba balumeli. Mi buñata bwa Ma-
korinte ba ne ba utwile linzwi
ba kala ku lumela mi ba kolobe-
zwa. **9** Hape ka nako ya busi-
hu, Mulena a bulela ku Paulu-
si mwa pono, a li: “U si ke wa

saba, kono u zwelepili ku bulela mi u si ke wa kuza, **10** kakuli ni inzi ni wena, mi ha ku na mutu ya ka ku eza maswe; kakuli ni na ni batu ba bañata mwa muleneñi wo." **11** Kihaa ina mwateñi silimo ni likweli ze silezi, inzaa luta linzwi la Mulimu mwahalaa bona.

12 Cwale Galio ha naa li mubusisi wa Akaya, Majuda ba kopana ku yo lwanisa Paulusi mi ba mu isa kwa sipula sa katulo, **13** ba li: "Mutu yo u susueza batu ku lapela Mulimu ka mukwa o lwanisana ni mulao." **14** Kono Paulusi ha naa li a bulele, Galio a li kwa Majuda: "Mina Majuda, kambe luli ku na ni mulatu kamba bufosi bo butuna bo bu ezizwe, ne ku ka ba ni libaka le li utwahala la kuli ni mi teeleze ka pilu-telele. **15** Kono haiba mu kanana taba ya manzwi, mabizo, ni mulao wa mina tota, mu iponele ili mina. Ha ni tabeli ku ba muatuli mwa litaba ze." **16** Ha saa bulezi cwalo, a ba leleka kwa sipula sa katulo. **17** Cwale kaufelaa bona ba swala Sostene nduna wa sinagoge ni ku kala ku mu natela fapilaa sipula sa katulo. Nihakulicwalo, Galio naa si ka isa kwateñi pilu ni hanyinyani.

18 Kono Paulusi ha saa inzi mazazinyana mwateñi, a laeza mizwale mi a fuula ni ku liba kwa Siria, a sindeketilwe ki Prisila ni Akila, mi mwa Senkreya a kuta milili ya hae ku i eza bukuswani, kabakala buitamo bwa naa ezize. **19** Kiha ba punya mwa Efese, mi Paulusi a ba siya mwateñi; yena a kena mwa sinagoge mi a nyakisisa litaba ni Majuda. **20** Nihaike ne ba tundamezi ku mu kupa ku ina ni bona nako ye telele, naa si ka lumela **21** kono a ba laeza mi a li ku bona: "Ni ka kutela ku mina hape, haiba Jehova a lata." Mi a fuula mwa Efese **22** ni ku taha mwa Sesarea. Mi a kambama ni ku yo lumelisa puteho, kihona a shetumukela kwa Antioke.

23 Ha saa inzi nakonyana mwa Antioke, a funduka ku zwa mwa muleneñi o muñwi ku ya ku o muñwi mwa naha ya Galatia ni Frigia, inzaa tiisa balutiwa kaufela.

24 Cwale Mujuda yo muñwi wa libizo la Apolosi, ya naa pepezwi mwa Alexandria, a punya mwa Efese; ne li muuna wa sikwala kwa ku bulela, mi naa ziba hahulu Mañolo. **25** Mutu yo naa lutilwe ka mulomo nzila ya Jehova, mi ka ku tukufalelwa ka moya naa bulela ni ku luta litaba za Jesu ka ku nepahala, kono naa ziba feela kolobezo ye ne kutalizwe ki Joani. **26** A kala ku bulela ka bundume mwa sinagoge, mi Prisila ni Akila ha ba mu utwile, ba mu nga ni ku yo mu taluseza nzila ya Mulimu ka ku nepahala ku fita mwa naa zibela. **27** Hape, kakuli naa bata ku silela mwa Akaya, mizwale ba ñolela balutiwa ba ko, ku ba susueza kuli ba mu amuhele hande. Cwale ha fitile kwateñi, a tusa hahulu ba ne ba bile ba-

lumeli kabakala sishemo sa Mulimu; **28** kakuli ka tukufalelo ye tuna naa kolwisize Majuda ka ku tala fapilaa nyangela kuli lituto za bona li fosahalile, inzaa ba bonisa ka Mañolo kuli Jesu ne li yena Kreste.

19 Zeo ha ne li ezahala, Apolosi ha naa sa li mwa Korinte, Paulusi a pazula libaka za malundu ni ku taha mwa Efese, a fumana balutiwa ba bañwi mwateñi; **2** mi a li ku bona: "Kikuli ne mu amuhezi moya o kenile ha mu ba balumeli?" Ba li ku yena: "Lwa li ku ba lu utwe kuli ku na ni moya o kenile." **3** Mi a li: "Kono cwale ne mu kolobelizwe ka kolobezo ifi he?" Ba li: "Ka kolobezo ya Joani." **4** Paulusi a li: "Joani naa kolobeza ka kolobezo ye paka ku baka, inzaa bulelela batu kuli ba lumele ku ya taha mwamulaho wa hae, yena Jesu." **5** Ha ba utwile cwalo, ba kolobezwa ka libizo la Mulena Jesu. **6** Mi Paulusi ha beile mazoho a hae fahalimwaa bona, moya o kenile wa taha fahalimwaa bona, mi ba kala ku bulela lipuo za ku sili ni ku polofita. **7** Kaufelaa bona ne li baana ba ba bato ba baa lishumi ka ba babeli.

8 Naa kenanga mwa sinagoge, a bulela ka bundume ka likweli ze taalu, a nzaa fa lingambolo ni ku nyakisisa ni bona za Mubuso wa Mulimu ka mukwa o kolwisa. **9** Kono ba bañwi ha ne ba hanile ku lumela ka muñañatoho, ba nze ba bulela maswe Nzila ya Mulena fapilaa nyangela, Paulusi a zwa ku bona ni ku zwisa balutiwa ku bona, mi naa fa lingambolo zazi ni zazi mwa muyaho wa makopanelo fa sikolo sa Tirano. **10** Kwa ezahala cwalo ka lilimo ze peli, kuli mane kaufela ba ne ba yahile mwa sikiliti sa Asia ba utwa linzwi la Mulena, Majuda hamohocwalo ni Magerike.

11 Mi Mulimu a zwelapili ku eza misebezi ye ipitezi ye maata ka mazoho a Paulusi, **12** kuli mane niheba litaulo ni liapalo ze ne li fa mubili wa hae, ha li iswa kwa bakuli, ne ba fola kwa matuku a bona, mi mioya ye maswe ne i zwa. **13** Kono ba bañwi ba Majuda ba ne ba kundakunda ba nze ba leleka madimona, ni bona ba lika ku itusisa libizo la Mulena Jesu ku ba ba kenwi ki mioya ye maswe; ne ba li: "Na ku laela ka Jesu ya kutazwa ki Paulusi." **14** Cwale ne ku na ni bana ba bashimani ba supile, ba muprisita yo muhulu wa Sijuda, ya bizwa Skeva, ba ne ba eza cwalo. **15** Kono moya o maswe wa ba alaba wa li: "Jesu na mu ziba, ni Paulusi na mu ziba; kono mina ki mina bo mañi?" **16** Honafo mutu yo ya naa na ni moya o maswe a likumukela ku bona, a ba bita, yo muñwi ni yo muñwi, kuli mane ba mata mapunu ku zwa mwa ndu yeo ba holofezi. **17** Taba yeo ya fita fa ku zibwa ki batu kaufela, Majuda hamohocwalo ni Magerike ba ne ba yahile mwa Efese; mi sabo ya ba wela kaufelaa bona, mi

libizo la Mulena Jesu la zwelapili ku bubekwa. **18** Mi buñata bwa ba ne ba bile balumeli ne ba to ipulela libi patalaza ni ku biha likezo za bona ba sa pati. **19** Mane ba bañata ba ne ba ezanga mabibo ba tisa libuka za bona ni ku to li kubukanya hamoho mi ba li ciseza fapilaa batu kaufela. Kiha ba bala teko ya zona hamoho mi ba fumana kuli ne li leka masheleñi a eza 50,000 a muwayawaya wa silivera. **20** Kamukwaocwalo linzwi la Jehova la zwelapili ku hula ni ku sebeza ka maata.

21 Cwale zeo ha se li felile, Paulusi a ikatulela mwa pilu kuli ha saa pazuzi mwa Masedonia ni Akaya, u ka ya kwa Jerusalema. A li: "Ha se ni ile kwateñi ni swanela ku yo bona ni kwa Roma." **22** Kamukwaocwalo a luma ba babeli ku ba ne ba mu sebeleza, bo Timotea ni Erasto, kuli ba ye kwa Masedonia, kono yena a siyala ka nakonyana mwa sikiliti sa Asia.

23 Ka nako yeo kwa zuha mufilifili o mutuna wa ku lwanisa Nzila ya Mulena. **24** Kakuli muuna yo muñwi wa libizo la Demetriusi, mumbuti wa lisipi za silivera, naa fumisa hahulu bapangi ba likwala ka ku eza tutempele twa silivera to tu swana ni tempele ya Artemisi; **25** mi a ba kopanya hamoho ni ba ne ba eza musebezi o swana ni wo mi a li: "Baana, mwa izibela hande kuli sifumu sa luna si zwa ku ona musebezi wo. **26** Hape, mwa bona ni ku ikutwela kuli hasi mwa Efese feela kono ibata iba mwa sikiliti kaufela sa Asia mo muuna yo Paulusi sa kolwisize batu ba bañata ni ku ba keluseza kwa tuto i sili, a nzaa li milimu ye ezizwe ka mazoho yona hasi milimu luli. **27** Ku zwa fo, kozi ye lu talimani ni yona hasi feela ya kuli pisinisi ya luna ye i ka shubulwa kono hape lu talimani ni kozi ya kuli tempele ye ya mulimu yo mutuna wa musali Artemisi i ka ngiwa kuli haki se siñwi mi butuna bwa hae, bo bu lapelwa mwa sikiliti kaufela sa Asia ni lifasi kaufela, bu tuha bu yundiswa." **28** Batu ha ba utwa cwalo ba tala buhali, mi ba huwa, ba li: "Artemisi wa Maefese ki yo mutuna!"

29 Kamukwaocwalo muleneñi kaufela wa tala mufilifili, mi ka nako ye swana ba matela hamoho mwa muyaho wa lipapali, ba nze ba hoholozi Gayusi ni Aristarko, baana ba kwa Masedonia, balikani ba Paulusi ba naa zamayanga ni bona. **30** Haili Paulusi yena naa tabela ku zwela kwa batu, kono balutiwa ne ba sa mu lumelezi. **31** Mane nihaiba bazamaisi ba bañwi ba mikiti ni lipapali, ba ne ba bonisa silikani ku yena, ba mu lumela manzwi a ku mu kupa kuli a si ke a beya bupilo bwa hae mwa lubeta ka ku ya mwa muyaho wa lipapali. **32** Niti kikuli ba bañwi ne ba huwa nto ye ñwi mi ba bañwi bona ne ba huwa i sili; ka-

kuli nyangela ye ne kubukani
ne i lyangani, mi ba bañata ne
ba sa zibi libaka le ne ba kubu-
kanezi. **33** Kiha ba zwisa Ale-
xandere mwa buñata mi Maju-
da ba mu kasheza kwapili; mi
Alexandere a otolola lizoho la
hae mi naa li a ikalabele kwa si-
caba. **34** Kono ha ba lemuhile
kuli ki Mujuda, kaufelaa bona
ba kala ku huweleza ka ku ye-
lela hamoho ibata iba ka lihora
ze peli, ba nze ba li: "Artemisi
wa Maefese ki yo mutuna!"

35 Kwa mafelelezo, muza-
maisi wa muleneñi ha saa kuzi-
size sicaba, a li: "Baana ba Efe-
se, ki ufi luli kwa batu ya sa
zibi kuli muleneñi wa Maefese
ki ona mubabaleli wa tempele
ya Artemisi yo mutuna ni wa
siswaniso se ne si wile ku zwa
kwa lihalimu? **36** Cwale ha u
bona zeo ki lika ze sa koni ku
latulwa, mu swanela ku omba-
la ni ku sa matukela ku eza
se siñwi. **37** Kakuli mu tisize
kwanu baana ba, ba ba si ba-
bukuli ba litempele kamba ba-
nyefuli ba mulimu wa luna wa
musali. **38** Hakulicwalo, hai-
ba Demetriusi ni bapangi ba li-
kwala ba ba li ni yena ba na
ni muzeko ni mutu, mazazi a
ku zeka a teñi mi babusisi ba
teñi; ha mu ba lisele ba zeki-
sane. **39** Kono haiba mu bata
nto ye fita yeo, u zibe i lukela
ku atulwa fa mukopano ku lika-
na ni mulao. **40** Kakuli luli lu
mwa lubeta lwa ku fiwa mulatu
wa ku fetuhela muuso kabaka-
la taba ya kacenu ye, kakuli ha
ku na libaka le lu kona ku ike-
mela ka lona bakeñisa ñumbili
ye." **41** Mi ha saa bulezi lika
zeo, a hasanya mukopano.

20 Cwale mufilifili wo ha se
u kokobezi, Paulusi a lu-
mela balutiwa liñusa la ku ba
biza, mi ha mano ba susueza
ni ku ba laeza, a kala musipi-
li wa hae wa ku liba Masedo-
nia. **2** Ha saa ile mwa libaka
zeo ni ku susueza ba naa fuma-
ni mwateñi ka manzwi a maña-
ta, a taha mwa naha ya Mage-
rike. **3** A ina mwateñi likwe-
li ze taalu, kono bakeñisa kuli
Majuda ne ba mu lelile ha naa
bata ku fuluhela kwa Siria, a ci-
nca muhupulo mi a kuta ka nzi-
la ya Masedonia. **4** Naa sinde-
ketilwe ki Sopatere mwanaa
Pirusi wa kwa Berea, Aristar-
ko, Sekundo wa Matesalonika,
Gayusi wa kwa Derba, ni Ti-
motea, mi mwa sikiliti sa Asia
ne ku zwile Tikiko ni Trofimo.
5 Bao ba itangeta mi ba yo lu li-
tela mwa Troasi; **6** kono lwa
fuula mwa Filipi hamulaho wa
mazazi a linkwa ze si ka ya mu-
mela, mi lwa yo ba fumana mwa
Troasi ku si ka fita kale mazazi
a ketalizoho; mi lwa ina mwate-
ñi mazazi a supile.

7 Ka lizazi la pili* mwa su-
nda, ha ne lu kopani hamoho ku
ca sico, Paulusi a kala ku bule-
la ku bona, kakuli naa fundu-
ka habusa; mi a zwelapili ku
bulela cwalo ku isa mane fa-
halaa busihu. **8** Cwale ne ku
na ni lilambi ze ñatanyana mwa
muzuzu wa kwahalimu mo ne

Lik 20:7* Mu bone litaluso ze kwata-
si kwa Mat 28:1.

lu kopanezi hamoho. **9** Mutangana ya bizwa Eutiko ya naa
inzi fa lihaulo la ndu, a swa-
lwa ki buloko bo butuna Paulu-
si ha nzaa luta, mi buloko ha bu
mu komile, a wela fafasi ku zwa
fa ndu ya bulaalu ya muyaho
wa mandu a shangatami, mi ha
ba yo mu nopa ba fumana kuli
u shwile. **10** Kono Paulusi a
shetumuka, a wela fahalimwaa
hae ni ku mu ambeka mazoho,
mi a li: "Mu tuhele ku yowili-
kana, kakuli u sa pila." **11** Ki-
hona cwale a kambamela fa bu-
lilo bwa fahalimu mi a komau-
na sinkwa ni ku kala ku ca. A
zwelapili ku ambola nako ye te-
lelenyana, ku isa masa ha pa-
talala, mi kihona a funduka.
12 Kiha ba nga mushimani yo
a nzaa pila mi ba omba-ombeha
hahulu.

13 Cwale lwa ya kwa sisepe
ni ku yo fuula ku liba kwa Aso-
so, ko ne lu lela ku yo bitu-
la Paulusi, kakuli hamulaho wa
ku lu laela cwalo, yena naa le-
lile ku ya kwateñi ka mahutu.
14 Cwale ha saa kopani ni luna
mwa Asoso, lwa mu longa ni ku
ya kwa Mitileni; **15** mi ha lu
fuuzi mo habusa, lwa fita maba-
pa ni Kiyo, kono ka le li tata-
ma lwa fita mwa Samosi, mi ka
le li tatama lwa fita mwa Mile-
ta. **16** Kakuli Paulusi naa le-
lile ku sa fita mwa Efese, ilikuli
a si ke a liyehela ni hanyinya-
ni mwa sikiliti sa Asia; bakeñi-
sa kuli naa akufela ku yo fuma-
neha mwa Jerusalema ka lizazi
la mukiti wa Pentekota haiba
ku konahala.

17 Kono ha li mwa Mileta a
luma liñusa kwa Efese la ku
biza baana-bahulu ba puteho.
18 Ha ba fitile ku yena, a li ku
bona: "Mwa izibela hande mo
ne ni pilezi ni mina ku kala ka
lizazi la pili le ni hata mwa si-
kiliti sa Asia, **19** ni nze ni se-
beleza Mulena ka buikokobezo
bo butuna ni ka miyoko ni liti-
ko ze ne ni kopani ni zona ka-
bakala Majuda ba ne ba ni leli-
le; **20** mi ne ni si ka palelwa
ku mi bulelela niheba i liñwi
ya litaba za butokwa kamba
ku mi luta fapilaa nyangela ni
fa ndu ni ndu. **21** Kono ne ni
pakile ka ku tala kwa Majuda
ni kwa Magerike kuli ba bake
ni ku sikuluhela ku Mulimu ni
kuli ba bonise tumelo ku Mu-
lenaa luna Jesu. **22** Mi cwa-
le, ha mu bone! ni ya kwa Je-
rusalema ka ku susumezwa ki
moya, nihaike ha ni zibi ze ka yo
ni ezahalela kwateñi, **23** se ni
ziba feela kikuli mwa mulene-
ñi ni muleneñi moya o kenile
u nzo ni lemusa kuli ni libelezi
ku kenywa mwa tolongo ni ku
nyandiswa. **24** Nihakulicwa-
lo, ha ni ngi moyo wa ka kuli ki
se siñwi ku na, ibile feela ni fe-
leleza musipili wa ka ni buko-
mbwa bo ni amuhezi bwa Mule-
na Jesu, kuli ni pake ka ku tala
taba ye nde ya sishemo sa Mu-
limu.

25 "Mi cwale, ha mu bone! na
ziba kuli ha ku na yo muñwi
mwahalaa mina be ne ni za-
maezi ku yo kutaza mubuso,
ya ka bona pata ya ka hape.
26 Kamukwaocwalo ni mi bi-

zelize kuli kacenu mu to paka
kuli ha ni na mulatu mwa mali
a batu kaufela, **27** kakuli ha
ni si ka palelwa ku mi bule-
lela mulelo kaufela wa Muli-
mu. **28** Mu itibelele ni ku libe-
lela mutapi kaufela, ona mutapi
mo mu ketilwe ki moya o kenie-
le ku ba baokameli, kuli mu lise
puteho ya Mulimu, ya itekezi
ka mali a Mwanaa hae. **29** Na
ziba kuli ha se ni ile, maakanya-
ni aa buhali a ka kena mwaha-
laa mina mi ha na ku eza mu-
tapi ka musa, **30** mi mwaha-
laa mina luli ku ka zwa baana
ba ba ka bulela litaba ze kopa-
mi kuli ba yembulule balutiwa,
ba ba latelele.

31 "Hakulicwalo mu zwelepi-
li ku tona, mi mu hupule kuli ka
lilimo ze taalu, busihu ni musi-
hali, ne ni si ka lisela ku eleza
mañi ni mañi wa mina ka miyo-
ko. **32** Mi cwale ni mi fa ku
Mulimu ni kwa linzwi la sishe-
mo sa hae, lona linzwi le li kona
ku mi yaha ni ku mi fa saanda
mwahalaa ba ba kenisizwe kau-
fela. **33** Ha ni si ka lakaza si-
livera ya mutu, kamba gauda,
kamba siapalo. **34** Mwa izibe-
la ili mina kuli mazoho a, a se-
belize lika kaufela ze ne ni to-
kwa ni ze ne ba tokwa bo ne ni li
ni bona. **35** Mwa lika kaufela
ni mi bonisize kuli ka ku sebe-
za cwalo mu lukela ku tusa ba
ba fokola, mi mu lukela ku hu-
pula manzwi a Mulena Jesu, ha
naa ize, 'Ku na ni tabo ye tuna
mwa ku fana ye fita ye mwa ku
fiwa.'"

36 Mi ha saa bulezi litaba
zeo, a kubama ni bona kaufela
mi a lapela. **37** Ba lila maswe
kaufelaa bona, mi ba kumbata
Paulusi ni ku mu tubeta ka li-
lato, **38** kakuli ne ba tabehi-
le hahulu ka linzwi la naa bule-
zi la kuli ha ba sa tola ba bona
pata ya hae hape. Kiha ba mu
sindeketa kwa sisepe.

21 Cwale ha se lu kauhani
ni bona ni ku fuula, lwa
liba feela kwa Koso ku si na ku
yema, kono habusa lwa ya kwa
Rode, mi ha lu zwile kwateñi,
lwa ya kwa Patara. **2** Mi ha
lu fumani sisepe se ne si sile-
la mwa Fenisia, lwa longana ku
sona mi lwa fuula. **3** Ha ne lu
se lu bona sioli sa Sipera, lwa si
kekuluha ku si latela kwa nzo-
hoto ni ku liba kwa Siria, mi
lwa yo fueka mwa Tire, kakuli
mwateñi kona mo ne ku ka lo-
ngolelwa libyana ze ne li mwa
sisepe. **4** Lwa bata balutiwa
ni ku ba fumana mi lwa siyala
mwateñi mazazi a supile. Kono
ka susumezo ya moya, ba kuta-
kutela ku bulelela Paulusi kuli
a si ke a hata mwa Jerusalema.
5 Cwale mazazi a luna mo ha
saa felile, lwa funduka ni ku
zwelapili mwa musipili wa luna;
kono kaufelaa bona, hamoho ni
basali ni banana, ba lu sindeke-
ta ku fitela lu zwa mwa mulene-
ñi. Kiha lu kubama fa likamba
ni ku lapela **6** mi lwa laezana.
Kiha lu longana mwa sisepe mi
bona ba kutela kwa malapa a
bona.

7 Ha lu zwile mwa Tire lwa
yo fita mwa Ptolemaisi ka sise-
pe, mi lwa lumelisa mizwale ni

ku tola ni bona lizazi li li liñwi.
8 Habusa lwa funduka mi lwa
yo fita mwa Sesarea, lwa kena
mwa ndu ya Filipi mukutazi, ya
naa li yo muñwi wa baana ba su-
pile, mi lwa ina ni yena. **9** Mu-
una yo naa na ni bana ba basiza-
na ba bane ba ba si ka nyalwa,
ba ne ba polofita. **10** Kono ha
se lu inzi mwateñi mazazi a ma-
ñatanyana, kwa taha mupolofi-
ta yo muñwi ya bizwa Agabu-
si ku zwa kwa Judea, **11** mi a
taha ku luna, a nga lukanda lwa
Paulusi mi a itama mahutu ni
mazoho, a li: "Ki sona se u bule-
la moya o kenile u li, 'Muñaa lu-
kanda lo u ka tamwa cwalo ki
Majuda mwa Jerusalema mi ba
ka mu fa mwa mazoho a batu
ba macaba.'" **12** Cwale ha lu
utwile cwalo, luna hamoho ni
ba mwa sibaka seo lwa kala ku
kupa Paulusi ka taata kuli a si
ke a kambamela kwa Jerusa-
lema. **13** Paulusi kihaa ala-
ba, a li: "Mu ezañi ha mu lila
ni ku ni loba pilu? Ni itukise-
lize, isi ku tamiwa feela, kono
mane ni ku bulaelwa libizo la
Mulena Jesu mwa Jerusalema."
14 Ha lu palezwi ku mu kolwi-
sa, lwa koza ka ku bulela kuli:
"Ku ezwe se si latwa ki Jehova."

15 Cwale hamulaho wa ma-
zazi ao lwa itukiseza musipi-
li wa ku kambamela kwa
Jerusalema mi lwa funduka.
16 Kono balutiwa ba bañwi ba
ba zwa kwa Sesarea, ni bona ba
ya ni luna, ku lu isa ku Mnaso-
ni ya zwa kwa Sipera, yo muñwi
wa balutiwa ba makalelo, yena
muñaa ndu mo ne lu ka yo fi-
tela. **17** Ha lu fitile mwa Je-
rusalema, mizwale ba lu amu-
hela ka tabo. **18** Kono habusa
Paulusi a ya ni luna ku Jakobo;
mi baana-bahulu kaufela ne ba
li teñi. **19** Mi a ba lumelisa ni
ku kala ku ba taluseza ka butu-
ngi zeo Mulimu a ezize mwaha-
laa macaba ka bukombwa bwa
hae.

20 Ha ba utwile litaba zeo,
ba kala ku kanyisa Mulimu, mi
ba li ku Paulusi: "Muzwale, wa
iponela likiti-kiti za balume-
li mwahalaa Majuda; mi kaufe-
laa bona ba tukufalezwi Mulao.
21 Kono ku na ni mabulatwi e
ba utwile a kuli wena u sweli ku
luta Majuda kaufela mwahalaa
macaba kuli ba fulalele Mushe,
u nzo ba bulelela kuli ba si ke ba
kenya bana ba bona mwa mupa-
to kamba ku latelela mikwa ya
sizo. **22** Kiha lu ka eza cwa-
ñi he? Kakuli bona ba tamehi-
le ku utwa kuli u tile. **23** Ha-
kulicwalo u eze se lu ku bulele-
la: Lu na ni baana ba bane ba
ba itamile buitamo bo buñwi.
24 Ha ku nge baana ba mi u yo
ikenisa ni bona ka sizo mi u ba
lifele lisinyehelo, kuli ba kone
ku beulisa litoho za bona. Mi
kamukwawo batu kaufela ba ka
ziba kuli mabulatwi e ba utwile
ka za hao hasi a niti, kono u za-
maya ka swanelo, mane u toko-
mela Mulao. **25** Haili balume-
li ba macaba, lu ba lumezi katu-
lo ya luna ya kuli ba swanela
ku ambuka kwa lika ze tabezwi
milimu ya maswaniso hamoho-
cwalo ni kwa mali, ni ku ze ka-
milwe, ni kwa buhule."

26 Paulusi kihaa nga baana bao habusa ni ku yo ikenisa ni bona ka sizo mi a kena mwa tempele, ku yo zibisa fa ka felela mazazi a ku ikenisa kwa bona mi ku fiwe sitabelo sa yo muñwi ni yo muñwi wa bona.

27 Cwale mazazi a supile ha naa tuha a fela, Majuda ba ba zwa kwa Asia ha ba mu bona mwa tempele ba kala ku shangumuna mufilifili mwahalaa buñata kaufela, mi ba mu swala, **28** ba nze ba huwa, ba li: "Baana ba Isilaele, ha mu lu tuse! Yo ki yena muuna ya luta batu kaufela kai ni kai ku lwanisa sicaba sa luna ni Mulao wa luna ni sibaka se, mi mane u tisize ni Magerike mwa tempele, mi u silafalize sibaka se si kenile se." **29** Ne ba bulela cwalo kakuli ba kile ba mu bona ni Trofimo wa Muefese mwa muleneñi, mi ne ba hupula kuli Paulusi naa mu kenyize mwa tempele. **30** Mi muleneñi kaufela wa yema maefeefe, mi batu ba taha ba mata hamoho mi ba swala Paulusi ni ku mu hohela kwande a tempele, mi honafo minyako ya kwalwa. **31** Ha ne ba sa bata ku mu bulaya, yo muhulu wa sikwata sa masole a zibiswa kuli Jerusalema kaufela ne i tezi mufilifili; **32** mi kapili-pili a nga masole ni ba bahulu ba likwata za masole mi a matela kwateñi. Ha ba boni muzamaisi wa masole a taha ni masole, ba tuhela ku nata Paulusi.

33 Cwale muzamaisi wa masole a sutelela mi a kenya Paulusi mwa tolongo mi a laela kuli a tamiwe ka mawenge a mabeli; kihona a buza kuli ki yena mañi ni kuli za naa ezize ki lifi. **34** Kono ba bañwi mwahalaa buñata ba kala ku huwa nto ye, mi ba bañwi ba huwa i sili. Cwale bakeñisa kuli naa palelwa ku ziba nto ni ye kana kabakala siyongili, a laela kuli a tiswe kwa mandu a masole. **35** Kono Paulusi ha fitile fa mapahamelo, konji kwa naa lwezwi feela ki masole kabakala mufilifili wa nyangela; **36** kakuli buñata bwa batu ne ba mu latelela, ba nze ba huwa ba li: "U mu bulaye!"

37 Cwale Paulusi ha naa bato iswa kwa mandu a masole, a li ku muzamaisi wa masole: "Kuli na kona ku bulela se siñwi ku wena?" Yo a li: "Wena wa ziba Sigerike? **38** Kanti hasi wena Muegepita ya naa shamiliketile batu ku fetuhela muuso mwa mazazi a kwamulaho ni ku etelela baana ba libulai ba ba eza 4,000 ku ba isa mwa lihalaupa?" **39** Paulusi kihaa li: "Mane ni Mujuda wa kwa Tarese mwa Silisia, ni zwa mwa muleneñi o zibahala hahulu. Cwale na ku kupa, ha ku ni lumeleze ku bulela kwa sicaba." **40** Ha saa mu file sibaka, Paulusi a otololela lizoho la hae kwa sicaba, a nzaa yemi fa mapahamelo. Mi ha se ku kuzize tuu, a bulela ku bona ka puo ya Siheberu, a li:

22 "Baana, mizwale ni mina bo ndate, ha mu utwe litaba ze ni ikalabela ku mina cwale." **2** (Mi ha ba utwile

kuli u bulela ni bona ka puo ya
Siheberu kihona ba kuza hahu-
lu ni ku fita, mi a li:) **3** "Na, ni
Mujuda, ya pepezwi mwa Tare-
se wa kwa Silisia, kono ni luti-
lwe ki Gamaliele ku ona mule-
neñi wo, ne ni lutilwe ka mu-
kwa o petehile ku likana ni Mu-
lao wa bo kukwaa luna, mi ne ni
tukufalezwi za Mulimu sina mo
mu inezi kaufelaa mina kacenu.
4 Ne ni nyandisize ba Nzila ya
Mulena ye ku isa mane kwa lifu,
ni nze ni tama baana hamoho
ni basali ni ku ba kenya mwa
litolongo, **5** sina muprisita ya
pahami ni kopano ya ba bahulu
kaufela ha ba kona ku ni pake-
la. Ne ni ngile ku bona mañolo
a naa ya kwa mizwale mwa Da-
maseka, mi ne ni li mwa lieto la
ku yo nga ba ne ba li mwa Da-
maseka ni ku ba tisa ba tamilwe
mwa Jerusalema kuli ba to fiwa
koto.

6 "Kono ha ne ni li mwa nzila
mi ne ni sutelela bukaufi ni Da-
maseka, ibato ba fahalaa mu-
sihali, liseli le lituna le li zwa
kwa lihalimu kiha li to ni beya
mwahali, **7** na wela fafasi mi
na utwa linzwi le li li ku na,
'Saule, Saule, u ni nyandisezа-
ñi?' **8** Na alaba kuli, 'Ki wena
mañi, Mulena?' Mi yena a li ku
na, 'Ki na Jesu wa Munazareta,
ye u nyandisa.' **9** Cwale baa-
na ba ne ba li ni na ne ba boni
liseli kono ne ba si ka utwisisa
linzwi la ya naa bulela ku na.
10 Kiha ni li, 'Ki sifi se ni swa-
nela ku eza, Mulena?' Mulena a
li ku na, 'Yema, u ye mwa Da-
maseka, mi mwateñi u ka bule-
lelwa lika kaufela ze u ketezwi
ku eza.' **11** Kono kakuli ne ni
sa koni ku bona se siñwi kaba-
kala ku fatiwa ki kanya ya lise-
li leo, na kena mwa Damaseka,
ni nze ni swalelezwi kwa lizoho
ki ba ne ba li ni na.

12 "Cwale Ananiasi, muuna
ya naa saba Mulimu ku likana
ni Mulao, ya naa pakwa hande
ki Majuda kaufela ba ne ba pila
mo, **13** a taha ku na. A to ni
yema kwatuko mi a li ku na,
'Saule, muzwale, kalisa ku bona
hape!' Mi ka yona nako yeo na
talima mi na mu bona. **14** A
li, 'Mulimu wa bo kukwaa luna
u ku ketile kuli u zibe tato ya
hae ni kuli u bone Ya lukile ni
ku utwa linzwi le li zwa mwa
mulomo wa hae, **15** kakuli u
ka ba paki ya hae kwa batu ka-
ufela, u pake lika ze u boni ni ze
u utwile. **16** Mi cwale u liye-
helañi? Yema, u kolobezwe mi u
tapise libi za hao ka ku biza fa
libizo la hae.'

17 "Kono ha se ni kutezi
kwa Jerusalema, ha ne ni lape-
la mwa tempele, na bona pono
18 mi na mu bona haa ni bule-
lela kuli, 'Akufa mi u zwe mwa
Jerusalema kapili-pili, kakuli
ha ba na ku lumela bupaki bo u
ka fa ka za ka.' **19** Mi se ni li,
'Mulena, ba izibela hande kuli
ne ni kenyanga mwa tolongo ba
ba lumela ku wena ni ku ba sha-
pa mwa sinagoge ye ñwi ku ya
ku ye ñwi; **20** mi mali a Sete-
fani paki ya hao ha naa sulu-
lwa, ne ni yemi kwatuko ni nze
ni lumelela pulao ya hae ni ku
babalela liapalo za fahalimu za

ba ne ba mu bulaya.' **21** Kono niteñi Mulena a li ku na, 'Zamaya, kakuli ni ka ku luma kwa macaba a kwahule.'"

22 Cwale ne ba sweli ku mu teeleza ku fitela a bulela manzwi ao. Kiha ba huwa, ba li, "Mutu ya cwalo a zwiswe mwa lifasi, kakuli ha lukeli ku pila!" **23** Bakeñisa kuli ne ba huwaka, inze ba nepaka liapalo za bona za fahalimu, ni ku haseza mubu mwa moya, **24** muzamaisi wa masole a laela kuli Paulusi a tiswe kwa mandu a masole ni kuli a tikitibwe inzaa natwa, kuli ku zibwe luli libaka le ne ba mu huwakela cwalo. **25** Kono ha se ba mu tamile kuli cwale a shapiwe, Paulusi a li ku yo muhulu wa sikwata sa masole ya naa yemi fo: "Kikuli kwa lumelezwa kuli mu nate mutu wa Muroma, mane a si ka atulwa kale?" **26** Cwale yo muhulu wa sikwata sa masole ha utwile taba ye, a ya ku muzamaisi wa masole mi a mu bihela, a li: "Ki sifi se u lela ku eza? Mutu yo ki Muroma." **27** Muzamaisi wa masole kihaa sutelela ku Paulusi mi a li ku yena: "Ha ku ni taluseze, kana u Muroma?" Yena a li: "Ki cwalo." **28** Muzamaisi wa masole a alaba, a li: "Na ne ni lekile litukelo ze za ku ba mwanaa naha ka masheleñi a mañata." Paulusi a li: "Kono na mane ni pepilwe ni zona."

29 Honafo batu ba ne ba li ba mu tikitibe ka ku mu nata kiha ba mu siya; mi muzamaisi wa masole a saba ha mano lemuha kuli Paulusi ne li Muroma mi naa mu tamile mawenge.

30 Cwale habusa, bakeñisa kuli muzamaisi wa masole naa bata ku ziba libaka luli le ne li tisa kuli Majuda ba tame Paulusi litaba, a mu tamulula mawenge mi a laela baprisita ba bahulu ni ba kuta ya Sanhedrini kaufela kuli ba kopane. Kihona a shetumuna Paulusi ni ku to mu yemisa mwahalaa bona.

23 Paulusi ha saa talimezi ba kuta ya Sanhedrini, a li: "Baana, mizwale, ni pilile ka lizwalo le li kenile hahulu fapilaa Mulimu ku to fita ni la kacenu le." **2** Honafo Ananiasi muprisita ya pahami a laela ba ne ba yemi bukaufi ni Paulusi kuli ba mu bakule kwa mulomo. **3** Paulusi kihaa li ku yena: "Mulimu u ka ku nata, wena limota le li basizwe busweu. Kikuli u inzi fo, ku ni atula ka Mulao hailifo u loba ona Mulao wo ka ku laela kuli ni natwe?" **4** Ba ne ba yemi bukaufi ba li: "Wena u nyefula muprisita ya pahami wa Mulimu?" **5** Mi Paulusi a li: "Mizwale, ne ni sa zibi kuli ki muprisita ya pahami. Ha ni li ku ñozwi kuli, 'U si ke wa bulela maswe mubusi wa sicaba sa henu.'"

6 Cwale Paulusi ha lemuhile kuli ba bañwi mwahalaa bona ne li Basaduki kono ba bañwi ne li Bafalisi, a huwa mwa Sanhedrini, a li: "Baana, mizwale, na ni Mufalisi, mwanaa Bafalisi. Ni atulwa kabakala sepo ya kuli ba ba shwile ba ka zuha." **7** Kwa zuha kañi

mwahalaa Bafalisi ni Basaduki kabakala taba ya naa bulezi yeo, mi nyangela ya aluhana fahali. **8** Kakuli Basaduki ba li ha ku na zuho ya bafu kamba lingeloi kamba moya, kono Bafalisi bona ba lumela zeo kaufela. **9** Kiha ku tumuka lilata le lituna, mi ba bañwi ba bañoli ba sitopa sa Bafalisi ba yema mi ba kala ku hanyeza ka taata, ba li: "Ha lu fumani mulatu ku mutu yo; kono haiba moya kamba lingeloi ne li bulezi ku yena,—." **10** Cwale kañi ha se i ekezehile, muzamaisi wa masole a saba kuli Paulusi naa ka suhana a tataulwa ki bona, mi a laela sitopa sa masole kuli si shetumuke ni ku yo mu nga mwahalaa nyangela ni ku mu tisa kwa mandu a masole.

11 Kono busihu bo Mulena a to mu yema kwatuko mi a li ku yena: "U ndumebe! Kakuli sina mo u pakezi za ka ka ku tala mwa Jerusalema, u lukela ku yo paka cwalo ni mwa Roma."

12 Ha bu sile, Majuda ba lelisana mi ba itama ka luci, ba li ha ba na ku ca kamba ku nwa ku fitela ba bulaya Paulusi. **13** Ba ne ba tamani ku eza mulelo wo ne li baana ba ba fitelela mashumi a mane; **14** mi ba ya kwa baprisita ba bahulu ni ba bahulu ba sicaba mi ba yo li: "Lu itamile ka luci kuli ha lu na ku ca se siñwi ni kamuta ku fitela lu bulaya Paulusi. **15** Cwale mina hamoho ni ba kuta ya Sanhedrini mu zibise muzamaisi wa masole kuli a mi tiseze Paulusi inge kuli mu bata ku tatubisisa taba ya hae. Kono a si ka fita kale, luna lu ka itukiseza ku mu bulaya."

16 Kono mwanaa kaizelaa Paulusi wa mushimani a utwa za milelo ya bona ya ku mu bandamena, mi a ya, a yo kena mwa mandu a masole ni ku yo bihela Paulusi taba yeo. **17** Paulusi kihaa biza yo muñwi wa ba bahulu ba likwata za masole mi a li: "Isa mutangana yo ku muzamaisi wa masole, kakuli ku na ni taba ya bata ku yo mu bihela." **18** Kamukwaocwalo, a mu nga ni ku mu isa ku muzamaisi wa masole, mi a li: "Paulusi ya mwa tolongo u ni bizize mi u ni kupile kuli ni tise mutangana yo ku wena, kakuli ku na ni taba ya bata ku ku bulelela." **19** Muzamaisi wa masole a mu swala kwa lizoho mi a ya ni yena kwatuko mi a mu buza, a li: "Ki taba mañi ye u bata ku ni bihela?" **20** Yo a li: "Majuda ba lumelelani ku ku kupa kuli kamuso u tise Paulusi kwa Sanhedrini, kuli ba eze inge ba ba bata ku ziba taba ya hae ka butungi. **21** Kono u si ke wa ba kolwa, kakuli baana ba bona ba ba fitelela mashumi a mane ba mu bandamezi, mi ba itamile ka maci kuli ha ba na ku ca kamba ku nwa ku fitela ba bulaya Paulusi; mi cwale ba itukiselize, ba libelezi tumelezo ye zwa ku wena." **22** Kamukwaocwalo muzamaisi wa masole a lukulula mutangana yo kuli a ikele ha saa mu laezi kuli: "U si ke wa bulelela

mutu ni yo mukana kuli u ni zibisize taba ye."

23 A biza ba bahulu ba likwata za masole ba babeli mi a li: "Mu nge masole ba 200 mi mu itukiseze ku liba kwa Sesarea, hape mu nge ni bapahami ba lipizi ba mashumi a supile ni batabani ba 200, ka hora ya bulaalu* ya busihu. **24** Hape mu lukise lipelesa fa ka pahama Paulusi kuli mu yo mu fitisa hande ku Felikisi mubusisi." **25** Mi a ñola liñolo le li li:

26 "Na Klaude Lisiasi, ku wena mutompehi Felikisi Mubusisi: Na ku lumelisa! **27** Muuna yo naa swelwi ki Majuda mi naa tuha a bulaiwa ki bona, kono na taha kapili ni mpi ya masole mi na to mu lamulela, kakuli ne ni utwile kuli ki Muroma. **28** Mi ka ku bata ku ziba taba ye ne ba mu zekiseza, na mu isa mwa Sanhedrini ya bona. **29** Na fumana kuli naa zekisezwa litaba za Mulao wa bona, kono ha si ka fumanwa ni mulatu wa swanela ku bulaelwa kamba ku kenyezwa mwa tolongo. **30** Kono kakuli ni zibisizwe kuli muuna yo u lelilwe, kiha ni mu lumela ku wena kapili ni ku laela kuli ba ba mu tamile litaba ba to mu zekiseza fapilaa hao."

31 Kamukwaocwalo masole bao ba nga Paulusi ka mo ne ba laelezwi mi ba mu tisa kwa Antipatri busihu. **32** Habusa ba luma bapahami ba lipizi ku ya ni yena, mi bona ba kutela kwa mandu a masole. **33** Bapahami ba lipizi bao ba kena mwa Sesarea mi ba yo fitisa liñolo ku mubusisi ni ku mu fa Paulusi. **34** Cwale mubusisi a li bala mi a buza provinsi mwa naa zwa Paulusi kuli ki ifi, mi a talusezwa kuli naa zwa mwa Silisia. **35** Mubusisi kihaa li, "Ni ka ku teeleza hande ba ba ku zekisa ha ba se ba fitile ni bona." Mi a laela kuli Paulusi a kantelwe mwa ndu ya Heroda ya silena.

24 Hamulaho wa mazazi a ketalizoho, Ananiasi muprisita ya pahami a taha ni baana-bahulu ba bañwi hamoho ni Tertulo, muuna ya ziba ku bulela hande kwa nyangela, mi ba taluseza mubusisi litaba ze lwanisa Paulusi. **2** Tertulo ha bizizwe, a kala ku tama Paulusi litaba, a li:

"Ha lu pila mwa kozo ye tuna cwana ki kabakala hao mi ku ezahala licinceho mwa sibaka se ka macelahule a hao, **3** zeo lu li amuhela ka nako kaufela kai ni kai ka buitumelo bo butuna, wena Mutompehi Felikisi. **4** Kono kuli ni si ke na ku sinyeza nako, na ku kupa kuli ka sishemo sa hao u lu teeleze ka nakonyana. **5** Kakuli lu fumani kuli muuna yo u tisa mifilifili ni ku shangumuna petuhelo mwahalaa Majuda mwa lifasi kaufela, mi hape ki yena mueteleli wa sikwata se si keluhile sa Manazareta. **6** Hape naa likile ku silafaza tempele, kiha

---

Lik 23:23* Fo kikuli, manzibwana, ku bo ma 9 cwalo, ha ku balwa ku zwa fo li likelela lizazi.

lu mu swala. **7*** —— **8** Ha u
ka ipuzeza yena wena muñi, u
ka fumana kuli litaba kaufela
ze lu mu tama ki za niti."
9 Majuda ni bona ba mu lwa-
nisa, ba bulela kuli litaba zeo ne
li li cwalo. **10** Mubusisi ha saa
kobetile Paulusi ka toho kuli a
bulele, Paulusi a alaba, a li:
"Ka ku ziba hande kuli se u
bile muatuli wa sicaba se ka li-
limo ze ñata, ni ikalabela ka
tabo fapilaa hao, **11** sina ha
u kona ku batisisa litaba ze ili
wena, ha ku si ka fita kale ma-
zazi a mashumi ka a mabeli ku
zwa fo ni kambamela kwa Je-
rusalema ku yo lapela; **12** mi
ha ba si ka ni fumana ni omana
ni mutu mwa tempele kamba
ni nze ni coweza ñumbili, ibe
mwa masinagoge kamba mwa
muleneñi. **13** Mi ha ba koni
ku fa bupaki bwa litaba ze ba
ni tama ka nako ye. **14** Kono
se ni itumelela fapilaa hao ki-
kuli ka yona nzila yeo ye ba
biza kuli ki 'sikwata se si ke-
luhile' ni lapela Mulimu wa bo
kukwaa luna, kakuli ni lumela
lika kaufela ze ñozwi mwa Mu-
lao ni mwa litaba za bapolofi-
ta; **15** mi ni na ni sepo ku Mu-
limu, mi ni bona batu ba, ba na
ni sepo yeo, ya kuli ku ka ba ni
zuho ya ba ba lukile ni ba ba
si ka luka. **16** Kabakaleo, ni
eza mo ni konela kaufela mane
kuli kamita ni be ni lizwalo le
li sa nyazahali fapilaa Mulimu
ni batu. **17** Cwale hasamula-
ho wa lilimo ze ñata na kutela
kwa Jerusalema ku yo fa limpo
za sishemo kwa sicaba sa hesu,
ni ku yo fa linubu. **18** Ha ne
ni eza lika zeo, ba ni fumana ni
ikenisize ka sizo mwa tempele,
kono ne ku si na nyangela mi
ne ni sa tisi mufilifili. Kono ne
ku na ni Majuda ba bañwi ba
ne ba zwa kwa sikiliti sa Asia,
19 ba ba swanela ku taha fa-
pilaa hao kuli ba to ni zekisa,
haiba luli ba na ni se ba bilae-
la ku na. **20** Kamba u tuhele
batu ba ba li teñi fa kuli ba ta-
luse bufosi bo ba fumani ku na
ha ne ni yemi fapilaa Sanhed-
rini, **21** kwandaa taba i liñwi
ye, ye ne ni bulezi ka ku tiisa ha
ne ni yemi mwahalaa bona, ni
li, 'Ni atulwa fapilaa hao kace-
nu kabakala sepo ya kuli ba ba
shwile ba ka zuha!'"
22 Kono kakuli Felikisi naa
ziba hande litaba za Nzila ya
Mulena, a kwala taba ya bona
mi a li: "Fa ka fitela muzamai-
si wa masole Lisiasi, ki fona fo
ni ka talimela taba ya mina."
23 Mi a laela yo muhulu wa si-
kwata sa masole kuli Paulusi a
be mwa tolongo, kono a fiwe tu-
kuluhonyana, ni kuli a si ke a
hanisa nihaiba a li muñwi kwa
balikani ba Paulusi kuli ba to
mu sebeleza.
24 Hamulaho wa mazazinya-
na, Felikisi a punya ni Drusi-
la musalaa hae, ya naa li Muju-
da, mi a luma batu ku yo biza
Paulusi mi a mu teeleza ha ta-
lusa za ku lumela ku Kreste
Jesu. **25** Kono Paulusi ha naa

Lik 24:7* Timana ye ha i yo mwa mi-
puto ya Sigerike ya Westcott ni Hort
ni mwa miputo ye miñwi ya pili ya
Mañolo A Sigerike A Sikreste.

sweli ku bulela za ku luka, buiswalo, ni katulo ye taha, Felikisi a saba mi a alaba, a li: "Ka nako ya cwale wa kona ku ya, mi ha ni ka ba ni kolo ni ka ku biza hape." **26** Kono ka nako ye swana, naa sepile kuli Paulusi naa ka mu fa masheleñi. Ki ka lona libaka leo ha naa mu bizanga mane hañata ni ku ambola ni yena. **27** Kono lilimo ze peli ha li bindukile, Felikisi a yoliwa fa situlo ki Porsiusi Festusi; mi kabakala kuli Felikisi naa bata ku tabelwa ki Majuda, a siya Paulusi mwa tolongo.

25 Mi cwale Festusi ha saa fitile mwa provinsi ni ku kala ku busa, a zwa mwa Sesarea hamulaho wa mazazi a malaalu ni ku kambamela kwa Jerusalema; **2** mi baprisita ba bahulu ni baana ba ba kutekeha ba Majuda ba mu fa litaba za ku lwanisa Paulusi. Kiha ba kala ku mu kupa ka taata **3** kuli a ba tabise ka ku laela kuli Paulusi a tahe kwa Jerusalema, mi ne ba lelile ku bandamena Paulusi kuli ba mu bulaye a sa li mwa nzila. **4** Kono Festusi a ba alaba kuli Paulusi a bulukwe cwalo mwa Sesarea mi yena ka sibili naa tuha a ya kwateñi. **5** Kihaa li: "Hakulicwalohe ba ba etelela mwahalaa mina ba yelele ni na mi ba yo mu zekisa, haiba luli muuna yo ku na ni sa fosize."

6 Cwale ha saa inzi mwahalaa bona mazazi a sa fiteleli 8 kamba 10, a shetumukela mwa Sesarea, mi habusa a ina mwa sipula sa katulo mi a laela kuli Paulusi a tiswe. **7** Paulusi ha fitile, Majuda ba ne ba zwile kwa Jerusalema ba mu beya mwahali, ba nze ba mu tameleza milatu ye mituna ye miñata ye ne ba sa koni ku paka.

8 Kono Paulusi a ikalabela, a li: "Ha ku na ni se sikana se ni foselize Mulao wa Majuda kamba tempele kamba Sesare." **9** Festusi, ka ku bata ku tabelwa ki Majuda, a alaba Paulusi, a li: "Kana wa lata ku kambamela kwa Jerusalema ni ku yo atulelwa fapilaa ka mwa litaba ze?" **10** Kono Paulusi a li: "Ni yemi fapilaa sipula sa katulo sa Sesare, fona fo ni swanela ku atulelwa. Ha ku na se ni foselize Majuda, sina mo se u ya u lemuhela ni wena. **11** Haiba luli ni sifosi mi ni ezize nto ye swanela lifu, ha ni ikupeli ku sa bulaiwa; kono haiba ha ku na buniti mwa litaba ze ba ni tameleza batu ba, ha ku na mutu ya na ni tukelo ya ku ni beya mwa maata a bona kabakala ku bata feela ku ba tabisa. Ni ipileza ku Sesare!" **12** Cwale Festusi, ha saa ikambotile ni sitopa sa baelezi, a alaba a li: "U ipilelize ku Sesare; u ka ya ku Sesare."

13 Cwale ha ne ku se ku fitile mazazinyana, Agripa Mulena ni Berenisi ba punya mwa Sesarea ku to lumelisa Festusi. **14** Mi ha ne ba li mwateñi mazazinyana, Festusi a zibisa mulena ka za taba ya Paulusi, a li:

"Ku na ni muuna ya naa siilwe a li lipantiti ki Felikisi, **15** mi ha ne ni li mwa Jerusalema baprisita ba bahulu ni

baana-bahulu ba Majuda ba ni
bihela litaba za hae, ba kupa
kuli a atulelwe koto. **16** Kono
na ba alaba kuli hasi mukwa wa
Maroma ku fa mutu mwa maa-
ta a batu kabakala ku bata fee-
la ku ba tabisa pili mutu yo ya
zekiswa a si ka talimana pata
ka pata ni ba ba mu zekisa ni ku
fiwa kolo ya ku ikalabela mwa
taba. **17** Kabakaleo ha ba fi-
tile kwanu, ha ni si ka liyeha,
kono habusa na ina mwa sipu-
la sa katulo mi na laela kuli
muuna yo a tiswe. **18** Bazeki-
si ba hae ha ba yemi, ba pale-
lwa ku bulela mulatu wa lika
ze maswe ze ne ni libelela ku
utwa ka za hae. **19** Ne ba sa
lumelelani feela mwa litaba ze
ñwi ze ama bulapeli bwa mu-
limu wa bona ni za mutu yo
muñwi ya naa shwile ya bizwa
Jesu kono ili yo Paulusi naa pi-
helezi ku bulela kuli wa pila.
20 Cwale bakeñisa kuli ne ni sa
zibi mwa ku atulela litaba ze, na
mu buza haiba naa tabela ku ya
kwa Jerusalema ni ku yo atu-
lelwa kwateñi mwa litaba zeo.
21 Kono Paulusi ha naa ipile-
lize kuli a bulukwe mwa tolo-
ngo ku fitela a atulwa ki Muto-
mpehi,* na laela kuli a ine cwa-
lo mwa tolongo ku isa fo ni ka
mu lumela ku Sesare."

22 Agripa kihaa li ku Festu-
si: "Ne ni ka tabela ku ikutwela
muuna yo ni na." Festusi a li: "U
ka mu utwa kamuso." **23** Ka-
mukwaocwalo, habusa, Agripa
ni Berenisi ba taha ka ku ipo-
nahaza ko kutuna mi ba kena
mwa makopanelo hamoho ni
bazamaisi ba masole ni baa-
na ba ba tompeha mwa mule-
neñi, mi Festusi ha saa file ta-
elo, Paulusi a tiswa. **24** Cwa-
le Festusi a li: "Mulena Agri-
pa ni mina baana kaufela ba
ba inzi ni luna fa, mwa iponela
mutu yo ye ba ni kupile Maju-
da kaufela ba bañata mwa Jeru-
salema ni mona mo, ba nze ba
huwa kuli ha swaneli ku pila.
25 Kono ne ni lemuhile kuli ha
ku na sa naa ezize se ne si luke-
la lifu. Cwale muuna yo ha naa
ipilelize ku Mutompehi, na atu-
la kuli ni mu lumele ku yena.
26 Kono ha ku na se ni kona
ku ñolela Muñaa ka ka za mu-
una yo. Kabakaleo ni mu tisi-
ze fapilaa mina, mi sihulu fa-
pilaa hao wena Mulena Agripa,
kuli hamulaho wa ku mu zeki-
sa, ni kone ku fumana sa ku
ñola. **27** Kakuli ku na, ha ku
utwahali, kuli ni lume lipantiti
ni sa bonisi ni milatu ya hae."

26 Agripa a li ku Paulusi:
"U filwe sibaka sa ku ika-
labela." Paulusi kihaa otolola li-
zoho la hae mi a li:

2 "Mulena Agripa, ni tabile
ku fiwa sibaka sa ku ikalabela
kacenu le fapilaa hao mwa li-
taba kaufela ze ba ni tameleza
Majuda, **3** sihulu kakuli wena
u ziba hande mikwa kaufela
ya Majuda hamohocwalo ni mi-
kwangalakanyi ye mwahalaa

Lik 25:21* Kamba, "Augusto." Lona lilumbatina la Nero Sesare, wa bune ku yola fa bulena ku zwa ku Octavian ya naa kalile ku bizwa ka lilumbatina le.

bona. Kamukwaocwalo ni kupa
kuli u ni teeleze ka pilu-telele.
4 "Mane bupilo bo ni pilile
mwa sicaba sa hesu ni mwa Je-
rusalema ku zwa kwa bwana-
na bwa ka, bu zibwa hande ki
Majuda kaufela **5** ba ne ba ni
ziba sapili, mi kabe ba lata ku
paka, ne ba ka paka kuli ni pili-
le sina Mufalisi, ka ku tukufale-
lwa ku mamela lituto za sikwa-
ta sa bulapeli bwa luna. **6** Mi
kono cwale ni yemi fa, ku zeki-
sezwa sepiso ya naa file Muli-
mu ku bo kukwaa luna; **7** hai-
lifo masika a luna a lishumi ka
a mabeli a na ni sepo ya ku bona
talelezo ya sepiso yeo ka ku tu-
kufalelwa ku sebeleza Mulimu
busihu ni musihali. Yona sepiso
yeo, shangwe mulena, ki yona
ye ni zekisezwa ki Majuda.
8 "Kiñi ha mu fumana taata
ku lumela kuli Mulimu u zusa
ba ba shwile? **9** Haili na, ne
ni ikolwisize kuli ni swanela
ku eza likezo ze ñata ze lwa-
nisa libizo la Jesu wa Munaza-
reta. **10** Zeo mane ki zona ze
ne ni ezize mwa Jerusalema, mi
ne ni kwalezi ba ba kenile ba
bañata mwa litolongo, sina ha
ne ni filwe maata ki baprisita
ba bahulu; mi ha ne ba bulaiwa,
ni na ne ni yemezi mulelo wo.
11 Mi ha ne ni ba ota hañata
mwa masinagoge kaufela ne ni
likile ku ba hapeleza ku latula
tumelo ya bona; mi kakuli ne
ni bifile maswe bakeñisa bona,
ne ni yanga ku yo ba nyandisa
mane ni mwa mileneñi ye kwa-
hule.
12 "Ha ne ni sweli ku mbi-
ndanisa zeo ni li mwa musipi-
li wa ku ya kwa Damaseka ka
maata ni taelo ye ne ni filwe ki
baprisita ba bahulu, **13** ha ne
ni li mwa nzila fahalaa musiha-
li, shangwe mulena, na bona li-
seli le li zwa kwa lihalimu, le
li fita lizazi kwa ku benya mi
la ni beya mwahali ni ku beya
mwahali be ne ni zamaya ni
bona. **14** Mi ha se lu wezi fa-
fasi kaufelaa luna, na utwa li-
nzwi le li li ku na ka puo ya Si-
heberu, 'Saule, Saule, u ni nya-
ndisezañi? U ikolofaza feela ka
ku tomenena ku laha teku ye
shengile ya sime.' **15** Kono na
li, 'Ki wena mañi, Mulena?' Mi
Mulena a li, 'Ki na Jesu, ye u
nyandisa. **16** Nihakulicwalo,
zuha mi u yeme ka mahutu a
hao. Ki lona libaka ha ni bona-
hezi ku wena, kuli ni ku kete
ku ba mutangaa ka ni paki ya
ka mwa lika ze u boni ni ze ni
ta ku bonisa ka za ka; **17** ha
ni nze ni ku lamulela kwa sica-
ba se ni kwa macaba, ko ni ku
luma, **18** kuli u tonise meeto
a bona, kuli u ba zwise mwa li-
fifi ni ku ba isa mwa liseli ni
ku ba zwisa mwa maata a Sa-
tani ku ba isa ku Mulimu, kuli
ba fiwe swalelo ya libi ni saa-
nda mwahalaa ba ba kenisizwe
ka tumelo ya bona ku na.'
19 "Hakulicwalo, Mulena
Agripa, ne ni si ka hana ku ma-
mela pono ya lihalimu ye ne ni
boni, **20** kono na kalela ku ba
ba mwa Damaseka kihona ni ya
ku ba ba mwa Jerusalema, ni ba
ba mwa naha ya Judea kaufela,

ni kwa macaba na isa lushango
lwa kuli ba swanela ku baka ni
ku sikuluhela ku Mulimu ka ku
eza misebezi ye bonisa ku baka.
21 Ki ka lona libaka leo Majuda
ha ne ba izo ni swala mwa te-
mpele ni ku bata ku ni bulaya.
22 Kono kakuli ni fumani tuso
ye zwa ku Mulimu ni zwezipili
ni la kacenu le ku paka ku ba
banyinyani ni ba batuna, ni sa
buleli li sili kwandaa litaba zeo
Bapolofita ni Mushe ne ba bu-
lezi kuli li ta ezahala, **23** kuli
Kreste naa ka nyanda, mi ka ku
ba yena wa pili ku zuswa kwa
bafu, naa ka hasanya liseli kwa
sicaba se ni kwa macaba kaufe-
la."

24 Cwale ha naa ikalabela
mwa litaba zeo, Festusi a kalu-
muka, a li: "Wa pulumuka, Pau-
lusi! Ku ituta hahulu kwa hao
se ku ku pulumuna!" **25** Kono
Paulusi a li: "Ha ni pulumuki
Mutompehi Festusi, kono ni bu-
lela litaba za niti ni ze utwaha-
la. **26** Mane yena mulena ye
ni bulela ku yena ka ku lukulu-
ha u ziba hande litaba ze; kaku-
li ni kolwa kuli ha ku na nihai-
ba i liñwi ku zona litaba ze ye sa
zibwi ki yena, kakuli nto ye ha
i si ka ezezwa kwa mukunda.
27 Mulena Agripa, kana wa lu-
mela Bapolofita? Na ziba kuli
wa ba lumela." **28** Kono Agri-
pa a li ku Paulusi: "Mwa nako
ye nyinyani u bata ku ni kolwi-
sa ku ba Mukreste." **29** Pau-
lusi ha utwile cwalo, a li: "Ibe
mwa nako ye nyinyani kamba
ye telele ni lapela ku Mulimu
kuli isiñi feela wena kono mane
ni batu kaufela ba ba ni utwa la
kacenu le ba be sina na, ku zwi-
sa feela kwateñi mawenge a."

30 Cwale mulena kihaa
yema, ni mubusisi ni Berenisi
ni batu ba ne ba inzi ni bona
ba yema. **31** Kono ha ne ba
ya, ba kala ku ikambota, ba
li: "Mutu yo ha ku na sa ezize
sa swanela ku bulaelwa kamba
ku tamelwa mawenge." **32** Mi
Agripa a li ku Festusi: "Mutu yo
naa ka lukululwa kabe naa si ka
ipileza ku Sesare."

27 Cwale ha se ku atuzwi
kuli lu fuluhele kwa Ita-
lia, ba beya Paulusi ni mapanti-
ti ba bañwi mwa maata a yo mu-
hulu wa masole ya bizwa Juliusi
wa sitopa sa masole sa Augus-
to. **2** Ha lu longani mwa sise-
pe se si zwa kwa Adramiti se ne
si tuha si kulisa makamba a si-
kiliti sa Asia, lwa fuula; Aris-
tarko wa kwa Masedonia mwa
muleneñi wa Tesalonika naa li
ni luna. **3** Mi habusa lwa fue-
ka mwa Sidoni, mi Juliusi a eza
Paulusi ka sishemo mi a mu lu-
meleza ku ya kwa balikani ba
hae ni ku yo babalelwa ki bona.

4 Mi ha lu fuuzi mo, lwa ke-
ngama kwa sioli sa Sipera kuli
si lu sileleze, kakuli ne lu kata-
nyeza moya; **5** mi lwa pazula
liwate le li atami bukaufi ni Si-
lisia ni Pamfilia mi lwa yo fueka
kwa Mira mwa Lisia. **6** Kono
mwateñi yo muhulu wa maso-
le a fumana sisepe se ne si zwa
kwa Alexandria ku ya kwa Ita-
lia, mi a lu laela ku longana ku
sona. **7** Cwale ha se lu fuluhi-
le ka ku kokomba mazazi a ma-

ñatanyana ni ku fita mwa Kinido ka taata, kabakala moya o ne u lu palelwisa ku akufa, lwa isika kwa sioli sa Kreta fa sikuli sa Salmone kuli si lu sileleze, **8** mi ha lu si kulisize cwalo ka masunda, lwa fita fa sibaka se si bizwa Siko se Sinde, bukaufi ni muleneñi wa Lasea.

9 Ne ku fitile nako ye telele mi ku zamaya mwa liwate ne se ku sabisa kakuli nihaiba nako ya ku itima lico ya lizazi la swalelo ya libi ne se i fitelezi kale, mi Paulusi kihaa ba eleza, **10** a li: "Baana, ni bona kuli musipili wa sisepe wo u lu isa kwa kozi ni lisinyehelo ze tuna, isiñi feela kwa tutu ni sisepe kono mane ni kwa mioyo ya luna." **11** Kono yo muhulu wa sikwata sa masole a teeleza ku muzamaisi wa sisepe ni muñaa sona ku fita ku sa naa bulela Paulusi. **12** Cwale bakeñisa kuli leo ne si likamba le linde ku ina ku lona ku fitela maliha a fela, ba bañata ba lu eleza kuli lu fuule, kuli ba bone haiba ka mukwa o muñwi ne ba ka kona ku yo libelela maliha kuli a ba felele mwa Fenekisi, lona likamba la Kreta le li talimezi kwa mutulo-upa ni kwa mboela-upa.

13 Mi moya wa kwa mboela ha u nze u fuka ka ku ombala, ba nga kuli mulelo wa bona kipeto ki kale u petahala, mi ba nanula ankora ni ku kala ku kulisa likamba la Kreta. **14** Kono hamulaho wa nakonyana, moya wa liñungwa o bizwa Eurakilo wa fukukela sioli seo. **15** Sisepe ha ne si natiwa ki moya mi sa palelwa ku talimana ni ona, lwa tulwa mi lwa kuka. **16** Cwale lwa isika kwa kaolinyana ka ka bizwa Klauda, kono niteñi lwa katazeha hahulu kuli lu hohe kasepenyana ka ne ka li kwa litusi la kwamulaho. **17** Kono ha se ba ka hohezi mwahali ba kala ku tama sisepe ka mihala ye fita kwatasi; mi kakuli ne ba saba kuli sisepe si ka hata fa muuwa wa fa Sirte, ba wisa mihala ya seili mi cwale ba kala ku kuka. **18** Kono kabakala kuli ne lu zukuzwa maswe ki liñungwa, habusa ba kala ku fukuza kwa buima bwa sisepe; **19** mi ka lizazi la bulaalu, ka mazoho a bona ka sibili, ba yumba lintambo za ku hohisa seili ya sisepe.

20 Cwale ha se ku fitile mazazi a mañata ku sa bonwi lizazi kamba linaleli, mi ne lu nze lu natiwa ki liñungwa le lituna, lwa kala ku felelwa ki sepo kaufela ya kuli lu ka pila. **21** Mi ha ne ku se ku fitile nako ye telele ba sa lupi sico, Paulusi a yema mwahalaa bona mi a li: "Baana, kaniti ne mu swanela ku utwa kelezo ya ka ni ku sa fuula mwa Kreta mi kabe ha mu si ka tahelwa ki kozi ni sinyehelo ye. **22** Nihakulicwalo, ni mi eleza kuli mu tiye lipilu, kakuli ha ku na ku mina ya ka sinyehelwa ki moyo wa hae, se si ka sinyeha feela ki sisepe. **23** Kakuli busihu bo bu felile, lingeloi la Mulimu, yena ye ni li wa hae, ye ni sebeleza, ne li tile

ku na, **24** la li, ‘Si sabi, Paulusi. U na ni ku yo yema fapilaa Sesare, mi ha ku bone! Mulimu u ka pilisa batu kaufela ba ba zamaya ni wena mwa sisepe.’ **25** Hakulicwalo mu tiye lipilu, mina baana; kakuli ni na ni tumelo ku Mulimu ya kuli ku ka ezahala honacwalo feela sina mo ni bulelezwi. **26** Kono lu ka kashezwa kwa likamba la sioli se siñwi.”

27 Cwale busihu bwa bu 14 ha bu fitile mi ne lu sweli ku zukuzwa kafa ni kafa mwa liwate la Adria, fahalaa busihu bo, bafuluhi ba kala ku lemuha kuli ne ba sutelela bukaufi ni likamba le liñwi. **28** Ba pima buliba bwa mezi mi ba fumana kuli ne bu eza limita ze 36; kiha ba zamaya sibakanyana mi ba kutela ku pima, mi ba fumana limita ze 27. **29** Mi kabakala ku saba kuli sisepe si ka suhana sa hata fa macwe, ba wisa liankora zee ne kwa litusi la kwamulaho mi ba kala ku lakaza kuli bu se. **30** Kono bafuluhi ha ne ba li ba tobe mwa sisepe mi ba tulukiseza kasepenyana mwa liwate inge ba ne ba bata ku yo wisa liankora kwa litusi la kwapili, **31** Paulusi a li ku yo muhulu wa masole ni kwa masole: “Ha mu na ku pila, konji haiba batu ba, ba siyala mwa sisepe.” **32** Masole kiha ba puma mihala ya kasepenyana ni ku ka tuhelela.

33 Cwale lizazi ha li se li bata ku pazula, Paulusi a kala ku susueza batu kaufela kuli ba ce lico, a li: “La kacenu ki lizazi la bu 14 mu nze mu libelela mi mu sa zwelapili mu sa ci se siñwi ni hanyinyani. **34** Kabakaleo ni mi susueza kuli mu ce lico, kuli mu be ni maata; kakuli ha ku na mulili o ka sinyeha kwa toho ya yo muñwi wa ku mina.” **35** A mano bulela cwalo, a nga sinkwa, a itumela ku Mulimu fapilaa bona kaufela, a si komauna mi a kala ku ca. **36** Kiha ba tiya lipilu kaufelaa bona mi ba kala ku ca ni bona. **37** Cwale kaufelaa luna ba ne ba li mwa sisepe ne lu li mioyo ye 276. **38** Ha se ba kusi, ba fukuza kwa buima bwa sisepe ka ku latela buloto mwa liwate.

39 Kwa mafelelezo, ha se li pazuzi, ba tokwa ku bona likamba kono ne ba bona siko se siñwi se ne si na ni munanga, mi ba ikatulela kuli, haiba ku konahala, ba ye kwateñi ba yo fueka sisepe. **40** Kiha ba puma mihala ye sweli liankora, mi ba tuhelela liankora ku wela mwa liwate mi ka nako ye swana ba tamulula mihala ye ne sweli lilabo za ku sikululisa sisepe, mi ha se ba hohezi kaseili ka kwapili mwahalimu, ba liba munanga. **41** Ha ba fitile fa mualala fo ku kopanela mawate a mabeli, sisepe sa hata fafasi mi litusi la kwapili la kakatela mi sa palelwa ku shenya, kono mandinda a kala ku lobaka maswe litusi la kwamulaho. **42** Masole ha ba bona cwalo ba atula ku bulaya mapantiti, kuli ku si ke kwa ba ni ya ka tapa ni ku toba. **43** Kono yo muhulu wa masole naa bata

ku pilisa Paulusi mi a ba hanisa ku eza cwalo. A laela ba ne
ba ikonela ku tapa, kuli ba tulele mwa liwate mi ba kale ku yo
fita kwa likamba, **44** mi ba ba siyezi kihona ba ka latelela, ba
bañwi fa mabala ni ba bañwi fa licimba za sisepe. Kamukwao-
cwalo kaufelaa bona ba fita hande fa likamba.

28 Ha se lu bandukile cwalo ku yo fita fa likamba, kihona lu utwa kuli sioli seo
ne si bizwa Melita. **2** Mi batu ba mwateñi ba puo i sili ba lu
eza ka sishemo se situna. Ba tukisa mulilo ni ku lu amuhe-
la ka sishemo kaufelaa luna kabakala pula ye ne nela ni ka-
bakala silami. **3** Kono Paulusi ha lwalezi ñata ya bwandila-
la ni ku i nepela fa mulilo, kwa zwa mwateñi sibili kabakala ku
cisa mi sa itateza kwa lizoho la hae. **4** Batu ba puo i sili bao
ha ba bona sihahabe si lepelela kwa lizoho la hae, ba kala ku
bulelisana ba li: "Mutu yo luli ki mubulai, kakuli niha bandukile
mwa liwate, Katulo ye Lukile ha i si ka mu lumelela ku zwe-
lapili ku pila." **5** Kono a tutulela sihahabe seo mwa mulilo
mi naa si ka holofala. **6** Niteñi ne ba libelela ku mu bona ha
luluha kamba ha wela fafasi a shwile. Mi ha se ba litezi nako
ye telele ni ku bona kuli ha ku na se si maswe se si ezahezi ku
yena, ba fetuha ni ku kala ku mu bulela kuli ki mulimu.

7 Cwale bukaufi ni sibaka seo ne ku na ni masimu a muu-
na ya kutekeha mwa sioli seo, ya naa bizwa Publiusi; mi a lu
amuhela hande ni ku lu babalela hande hahulu ka mazazi a
malaalu. **8** Kono kwa ezahala kuli ndatahe Publiusi naa lobe-
zi a kula fibele ni butuku bwa ku sulula mali, mi Paulusi a
kena mwa naa kulela mi a lapela, a mu beya mazoho fahalimu
ni ku mu folisa. **9** Ha ku felile zeo, batu kaufela ba ne ba kula
matuku mwa sioli seo ni bona ba kala ku taha ku yena ni ku to
foliswa. **10** Mi hape ba lu kuteka ka ku lu fa limpo ze ñata,
mi ha lu fuula, ba lu longela ze ne lu ka tokwa mwa musipili.

11 Hamulaho wa likweli ze taalu lwa funduka ka sisepe se
ne si na ni sisupo fo ku ñozwi kuli "Bana ba Zeusi." Sisepe seo
ne si zwa kwa Alexandria mi ne si tibelezi mwa sioli ku fitela
maliha a fela. **12** Ha lu fuekile mwa Sirakuza lwa tola mwa-
teñi mazazi a malaalu, **13** mi ha lu zwile mwateñi lwa po-
toloha ni ku yo fita mwa Regio. Mi ha ku fitile lizazi li li li-
ñwi moya wa mboela wa fuka mi lwa yo punya mwa Puteo-
li ka lizazi la bubeli. **14** Mwateñi lwa fumana mizwale mi
ba lu kupa ka taata kuli lu ine ni bona mazazi a supile; mi ki
mo ne lu yezi kwa Roma cwalo. **15** Mi mizwale ba kwate-
ñi ha ba utwile za luna, ba to lu katanyeza mane lu sa li kwa
Musika wa Apiusi ni fa Mahotela A Malaalu. Paulusi ha ba
boni, a itumela ku Mulimu mi a tiya pilu. **16** Kwa mafelelezo,
ha lu fitile mwa Roma, Paulusi

a lumelelwa ku ina a nosi ni lisole le li mu kantela.

17 Kono hamulaho wa mazazi a malaalu, a biza hamoho baana ba ba kutekeha ba Majuda. Ha se ba kopani, a li ku bona: "Baana, mizwale, nihaike ha ku na se ni ezize se si lwanisa sicaba kamba mikwa ya bo kukwaa luna, ne ni filwe mwa mazoho a Maroma sina lipantiti ni li mwa Jerusalema. **18** Mi bona ha se ba ni tosangisize, ba bata ku ni lukulula, kakuli ne ku si na mulatu ku na o ne ni lukela ku bulaelwa. **19** Kono Majuda ha ba lwanisize mulelo wo, ne ni si na mwa ku ezeza kwandaa ku ipileza ku Sesare, kono isi ka mukwa wa ku bata ku tama sicaba sa hesu taba. **20** Ki ka lona libaka leo ha ni kupile kuli ni mi bone mi ni ambole ni mina, kakuli ki kabakala sepo ya Isilaele ha ni tamilwe mawenge a." **21** Ba li ku yena: "Ha lu si ka amuhela mañolo a bulela za hao ku zwa kwa Judea, mi ha ku na nihaiba a li muñwi kwa mizwale ba ba zwile kwateñi ya tilo biha kamba ku bulela se si maswe ka za hao. **22** Kono lu bona kuli kwa swanela kuli lu utwe ku wena mo u hupulela, kakuli lwa ziba kuli sikwata se si keluhile se, kaniti si sweli sa lwaniswa kai ni kai."

23 Cwale ba toma lizazi la ku taha ku yena, mi ba kamuha ka buñata ku ya ku yena kwa sibaka kwa naa ina. Mi ku zwa kakusasana ku isa manzibwana a ba taluseza taba ya hae ka ku ba fa bupaki bo bu tezi ka za Mubuso wa Mulimu kuli a ba kolwise ka za Jesu ku ya ka ze ñozwi mwa mulao wa Mushe ni mwa litaba za bapolofita. **24** Ba bañwi ba kala ku lumela litaba za bulezi; ba bañwi bona ne ba sa lumeli. **25** Cwale bakeñisa kuli ne ba sa lumelelani mwahalaa bona, ha ba funduka, Paulusi a bulela taba i liñwi ye:

"Moya o kenile ne u bulezi hande ka Isaya mupolofita ku bo kukwaa mina, **26** ha ne u ize, 'U ye kwa sicaba se, mi u yo li: "Ku utwa mu ka utwa, kono ha mu na ku utwisisa; ni ku talima mu ka talima, kono ha mu na ku bona ni hanyinyani. **27** Kakuli pilu ya batu ba i mbumbutezi, mi ba utwile ka lizebe za bona ba sa ezi se siñwi, mi ba itimile kwa meeto; kuli ba si ke ba bona ka meeto a bona ni ku utwa ka lizebe za bona ni ku utwisisa ka lipilu za bona ni ku kutela ku na, mi na, ni ba folise."' **28** Hakulicwalo mu zibe kuli linzwi le la mwa piliseza batu Mulimu li shaezwi kwa macaba; ba ka li teeleza ku si na ku kakanya." **29*** ——

30 Paulusi kihaa ina mo lilimo ze peli mutumbi mwa ndu ya hae ya ku telela, mi naa amuhela hande batu kaufela ba ne ba tahanga ku yena, **31** a nzaa kutaza Mubuso wa Mulimu ku bona ni ku ba luta za Mulena Jesu Kreste ka tukuluho ye tuna ya ku bulela, a si na se si mu palelwisa.

Lik 28:29* Timana ye ha i yo mwa miputo ya Sigerike ya Westcott ni Hort ni mwa miputo ye miñwi ya pili ya Mañolo A Sigerike A Sikreste.

KWA

MAROMA

1 Ki na Paulusi, mutangaa Jesu Kreste, mi ni bizelizwe ku ba muapositola, ya ketezwi ku bulela taba ye nde ya Mulimu. **2** Mulimu naa sepisize cimo taba ye nde yeo ka bapolofita ba hae mwa Mañolo a kenile; **3** yona taba ye nde ya za Mwanaa hae, ya naa tilo simuluha kwa peu ya Davida ka ku pepwa sina mutu, **4** kono ili yo ka maata a moya o kenile naa beilwe ku ba Mwanaa Mulimu ka ku zusiwa kwa bafu —yena Jesu Kreste Mulenaa luna. **5** Ki ka yena ha lu amuhezi sishemo sa Mulimu ni buapositola kuli ba ba kuteka libizo la hae mwa macaba kaufela ite ba mu utwe kabakala tumelo ya bona ku yena. **6** Ni mina mu mwahalaa ona macaba ao a bizelizwe ku ba a Jesu Kreste—. **7** Ni ñolela mina kaufela ba ba latwa ki Mulimu mwa Roma, ba ba bizizwe ku ba ba ba kenile:

Haike sishemo ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndataa luna ni Mulena Jesu Kreste li be ni mina.

8 Sapili, ni itumela ku Mulimu wa ka ka Jesu Kreste kabakala mina kaufela, kakuli tumelo ya mina i sweli ya bulelwa kai ni kai mwa lifasi kamukana. **9** Kakuli Mulimu, yena ye ni sebeleza ka moya wa ka ku ze ni eza kabakala taba ye nde ya za Mwanaa hae, ki paki ya ka ya mo ni mi hupulelanga kamita mwa litapelo za ka ni sa liseli, **10** ni nze ni kupa ka taata kuli haiba ku konahala ni kwanise ku taha ku mina cwale, haiba ki tato ya Mulimu. **11** Kakuli ni nyolezwi ku mi bona, kuli ni mi fe kwateñi mpo ya moya ilikuli mu tiiswe; **12** kamba mane kuli lu susuezane mwahalaa luna, ka tumelo ya yo muñwi ni yo muñwi, ya mina ni ya ka.

13 Kono ha ni lati kuli mu palelwe ku ziba se mizwale, kuli hañata ne ni batanga ku taha ku mina, kono ne ni sweli ku tibelwa ku fitela cwale, ilikuli ni mwahalaa mina ni kone ku fumana muselo sina mo ni u fumanezi mwahalaa macaba a mañwi kaufela. **14** Ni na ni sikoloti kwa Magerike ni kwa bazwahule, ku ba ba butali ni ku ba ba si ka ituta: **15** kamukwaocwalo ni nyolezwi ku shaela taba ye nde ni mo ku mina mwa Roma. **16** Kakuli ha ni swabeli taba ye nde; ha ni li mane ki yona nzila yeo Mulimu a bonisa maata a hae a ku pilisa mutu kaufela ya na ni tumelo, ku kala ka Mujuda mane ni yena Mugerike; **17** kakuli ba ba na ni tumelo ba lemuha kuli Mulimu ka taba ye nde u patulula ku luka kwa hae mi tumelo ya bona ya ekezeha, sina ha ku

ñozwi kuli: “Kono ya lukile—u
ka piliswa ka tumelo.”
18 Kakuli buhali bwa Mulimu bu sweli bwa patululwa ku
zwa kwa lihalimu, ku lwanisa
bumaswe kaufela ni ku sa luka
kaufela kwa batu ba ba hatelela niti ka nzila ye si ka luka,
19 bakeñisa kuli lika ze konwa
ku zibwa ka za Mulimu li lemuseha hande mwahalaa bona, kakuli Mulimu u ba beyezi zona
fa ngandaleza. **20** Kakuli tulemeno twa Mulimu to tu sa bonahali tu iponahaza hande haisamba lifasi li ezwa, kakuli tu
lemuhiwa ka lika ze ezizwe, nihaiba ona maata a hae a kamita ni Bumulimu bwa hae, kuli
mane ha ba koni ku itatula;
21 kakuli niha ne ba ziba Mulimu, ne ba si ka mu kanyisa
kuli ki Mulimu kamba ku itumela ku yena, kono ne ba fetuhile ba ba si na tuso mwa
mihupulo ya bona mi lipilu
za bona ze si na kutwisiso za
unsufala. **22** Niha ne ba ikunga kuli ba talifile, ba fetuha likuba **23** mi ba file kanya ya
Mulimu ya sa shwi kwa siswaniso sa mutu ya shwa, ni sa linyunywani, ni sa libupiwa za mahutu a mane, ni sa ze zamaya ka
mba.
24 Kabakaleo Mulimu, ku likana ni litakazo za lipilu za
bona, u ba tuhelezi ku eza ze
masila, kuli ite ba shwaulise mibili ya bona. **25** Ba hanile niti
ya Mulimu ni ku amuhela lishano mi ba lapezi libupiwa ni ku
li fa sebelezo ye kenile ku fita
Mubupi, yena ya lumbwa ku ya
ku ile. Amen. **26** Ki lona libaka Mulimu ha naa ba siile ni ku
ba tuhelela ku ya ka litakazo za
buozwa ze swabisa, kakuli basali mwahalaa bona ba siile mukwa wa sipepo wa ku lobala ni
baana ni ku kala ku lobalana
ka sa bona; **27** mi kamukwaoswana nihaiba bona baana ba
siile mukwa wa bona wa sipepo
wa ku lobala ni basali mi ne ba
kalile ku lakazana maswe mwahalaa bona, baana ka baana, ne
ba eza ze swabisa mi ba amuhela koto ya bona ka ku tala, ye
nee ba swanela ku likana ni bufosi bwa bona.
28 Mi kakuli ne ba si ka lumela ku ziba Mulimu ka ku nepahala, Mulimu a ba siya ni ku
ba tuhelela ku ya ka munahanelo o sa lumelelwi ki yena,
kuli ba eze lika ze sa swaneli.
29 Ne ba tezi ku sa luka kwa
mufuta kaufela, ni buezalibi,
mukwañuli, bumaswe, ne ba
tezi muna, bubulai, mifilifili,
bupumi, ni lunya, ne ba li basebi, **30** ba ba ca ba bañwi busifa, ba ba toile Mulimu, banyefuli, baikankabeki, baikanyisi, batateki ba lika ze holofaza, ba ba
sa utwi bashemi, **31** ba ba sa
utwisisi, ba ba sa talelezi lisepiso, ba ba si na lilato la taho, ni
ba ba si na sishemo. **32** Nihaike kuli batu ba, ba izibela hande
taelo ye lukile ya Mulimu, kuli
ba ba eza lika ze cwalo ba swanelwa ki lifu, ha ba tiisezi feela
ku li eza kono mane ba lumelela ni ba ba li eza.

2 Hakulicwalo wena mutu,
ha ku na mo u ka itatule-
la, ha u atula ba bañwi, ku
si na taba kuli u mañi; kaku-
li mwa nto ye u atula yo mu-
ñwi, wa inyaza ili wena, kakuli
wena ya atula yo muñwi u eza
lika ze swana. **2** Mi lwa ziba
kuli katulo ya Mulimu ku ba ba
eza lika ze cwalo i lumelelana ni
niti.

3 Kono wena mutu, kana u
nga kuli ha u atula ba ba eza
lika zeo, wena inze u li
eza, kipeto u ka banda katu-
lo ya Mulimu? **4** Kamba kiku-
li u nyaziseza bufumu bwa si-
shemo sa hae, ni buiswalo, ni
pilu-telele, kabakala kuli ha u
zibi kuli Mulimu, ka sishemo sa
hae, u lika ku ku isa kwa ku
baka? **5** Kono kabakala toho
taata ya hao ni pilu ya hao ye
sa baki u ikubukanyeza buha-
li mwa lizazi la buhali ni le ku
ka patululwa katulo ya Mulimu
ye lukile. **6** Mi yena u ka ku-
tiseza mañi ni mañi ku likana
ni misebezi ya hae: **7** bupilo
bo bu sa feli ku ba ba bata ka-
nya ni likute ni mubili o sa shwi
ka ku itiisa mwa misebezi ye
minde; **8** kono ba likañi ni ba
ba sa zamayi ka niti mi ba pila
ka ku sa luka ba ka kopana ni
mabifi ni buhali. **9** Ñalelwa ni
manyando li ka tela moyo wa
mutu kaufela ya eza ze maswe,
ku kala ka moyo wa Mujuda ki-
hona ku taha ni wa Mugerike;
10 kono kanya, likute, ni kozo
li ka taha ku mutu kaufela ya
eza ze nde, ku kala ka Muju-
da kihona ku taha Mugerike.
11 Kakuli ku Mulimu ha ku na
sishweka.

12 Kaufela ba ne ba ezize sibi
ba si na mulao ba ka shwa ba si
na mulao hape; kono kaufela ba
ne ba ezize sibi ba li mwatasaa
mulao ba ka atulwa ka mulao.
13 Kakuli ba ba utwa mulao
haki bona ba ba lukile fapilaa
Mulimu, kono ba ba pila ka mu-
lao ba ka beiwa ba ba lukile.
14 Kakuli nako kaufela batu ba
macaba ba ba si na mulao ha
ba eza ka sipepo ze mwa mulao,
batu ba, niha ba si na mulao,
ki mulao ku ili bona. **15** Ki
bona bañi ba ba bonisa kuli li-
taelo za mulao li ñozwi mwa li-
pilu za bona, ba nze ba pakelwa
ki lizwalo la bona, mi ka mihu-
pulo ya bona, ba sweli ba nya-
zwa kamba mane ku yemelwa.
16 Zeo li ka ezahala mwa lizazi
leo Mulimu ka Kreste Jesu a ta
atula ze patilwe za batu, ku ya
ka taba ye nde ye ni shaela.

17 Cwale haiba u Mujuda ka
libizo mi u itingile fa mulao ni
ku itumba ka Mulimu, **18** mi
u ziba tato ya hae ni ku kate-
lwa lika za butokwa kakuli u
lutilwe Mulao* ka ku bulele-
lwa ka mulomo; **19** mi u ko-
zwi kuli u muzamaisi wa libo-
fu, u liseli ku ba ba mwa lifi-
fi, **20** muhakululi wa litoto,
muluti wa banana ba banyi-
nyani, mi u na ni mutomo wa
zibo ni niti ye mwa Mulao—
21 mi kono cwale wena ya luta

Mro 2:18* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

yo muñwi, kikuli ha u ituti ili
wena? Wena ya kutaza kuli "U
si ke wa uzwa," kana wa uzwa?
22 Wena ya li "U si ke wa buka,"
kana wa buka? Wena ya toi-
le milimu ya maswaniso, kana
u bukula litempele? **23** Wena
ya itumba ka mulao, kana u
shwaula Mulimu ka ku tula Mu-
lao kwa hao? **24** Kakuli "libi-
zo la Mulimu li sweli la nyefu-
lwa mwahalaa macaba kabaka-
la mina"; sina mo ku ñolezwi.
25 Mupato u tusa feela hai-
ba u mamela mulao; kono hai-
ba u mutuli wa mulao, mupa-
to wa hao u swana ni ku sa ya
kwa mupato. **26** Kamukwao-
cwalo, haiba mutu ya si ka kena
mwa mupato a mamela litaelo
ze lukile za Mulao, ku sa kena
kwa hae mwa mupato ku ta ba-
lwa sina ku kena mwa mupa-
to, nji hakucwalo? **27** Mi ya si
ka kena mwa mupato tenyene,
ka ku latelela kwa hae Mulao, u
ka ku atula wena ya tula mu-
lao niha u na ni milao ye ñozwi
ni mupato. **28** Kakuli Muju-
da haki ya li cwalo kwande fee-
la, mi mupato haki o ezwa fee-
la kwande fa mubili. **29** Kono
Mujuda ki ya li cwalo mwaha-
li, mi mupato wa hae ki o ezwa
mwa pilu ka moya, mi isiñi ka
milao ye ñozwi. Tumbo ya mutu
yo ha i zwi kwa batu, kono i zwa
ku Mulimu.

3 Cwale bunde bwa ku ba Mu-
juda ki bufi, kamba tuso ya
mupato ki ifi? **2** Bunde bwa
ku ba Mujuda ki bo butuna
mwa linzila kaufela. Sa pili, ki
kabakala kuli ne ba filwe man-
zwi a kenile a Mulimu. **3** Bu-
tata ki bufi he? Haiba ba bañwi
ne ba tokwile tumelo, kikuli ku-
tokwa tumelo kwa bona ku ka
felisa ku sepahala kwa Mulimu
nji? **4** Kutokwa ni hanyinya-
ni! Kono haike Mulimu a bona-
hale ku ba ya na ni niti, mutu
kaufela niha ka fumanwa ku ba
lihata, sina ha ku ñozwi kuli:
"Kuli u fumanwe ku ba ya lukile
mwa manzwi a hao mi u tule ha
u atulwa." **5** Kono haiba ku
sa luka kwa luna ku bonahaza
ku luka kwa Mulimu, kiha lu ka
li ñi? Kikuli Mulimu ki ya si ka
luka haa lu fa koto nji? (Ni bu-
lela sina mutu.) **6** Kutokwa
ni hanyinyani! Kabe ku cwalo,
Mulimu naa ka atula cwañi li-
fasi?
7 Kono haiba niti ya Mulimu
i bonahalizwe hande hahulu ka-
bakala lishano la ka mi Mulimu
u kanyisizwe ka nzila yeo, ki lifi
libaka le ni sa atulelwa sina mu-
ezalibi? **8** Mi kiñi ha lu sa bu-
leli sina mo ba lu sinyeza libizo
ba bañwi ba ba li kuti lu bulela
kuli: "Ha lu ezeñi ze maswe kuli
ze nde li tahe"? Koto ye ba fiwa
batu bao i lumelelana ni katulo
ye lukile.
9 Kiha lu ka li ñi he? Kikuli
lu fita ba bañwi nji? Kutokwa ni
hanyinyani! Kakuli lu se lu ta-
lusize kale kuli Majuda hamo-
ho ni Magerike kaufelaa bona
ba mwatasaa sibi; **10** sina ha
ku ñozwi kuli: "Ha ku na mutu
ya lukile, nihaiba a li muñwi
ha yo; **11** ha ku na ya na ni

kutwisiso ni ye kana, ha ku na
ya bata Mulimu. **12** Batu kau-
fela ba keluhile, kaufelaa bona
hamoho ba fetuhile ba ba si na
tuso; ha ku na ya bonisa sishe-
mo, nihaiba a li muñwi ha yo."
13 "Mumizo wa bona u swana
sina libita le li atami, ba pu-
mile ka malimi a bona." "Liyu-
ngu la linoha li mwatasaa mi-
lomo ya bona." **14** "Mi mwa
mahanu a bona ku tezi matapa
ni lipulelo ze baba." **15** "Ma-
hutu a bona a bubebe kwa ku
yo sulula mali." **16** "Sinyeho
ni manyando li mwa linzila za
bona, **17** mi ha ba si ka ziba
nzila ya kozo." **18** "Sabo ya
Mulimu ha i yo fapilaa meeto
a bona."

19 Cwale lwa ziba kuli lika
kaufela ze u bulela Mulao u li
bulelela ba ba mwatasaa Mulao,
kuli milomo kaufela i kwaliwe
mi lifasi kaufela ite li swanelwe
ki koto ya Mulimu. **20** Kaba-
kaleo ha ku na mutu ya ka bei-
wa ya lukile fapilaa Mulimu ka-
bakala misebezi ya mulao, ka-
kuli ki ka mulao ha lu na ni zibo
ye nepahezi ya sibi.

21 Kono cwale mulao niha
u siyo, ku luka kwa Mulimu
ku patuluzwi, sina mo u pake-
la Mulao wa Mushe ni libuka
za bapolofita, **22** eni, ku luka
kwa Mulimu ku patuluzwi ka
ku lumela ku Jesu Kreste, ku
bao kaufela ba ba na ni tume-
lo. Kakuli ha ku na fo ba shu-
tanela. **23** Kakuli kaufelaa
bona ba ezize sibi mi ha ba fiti
fa sipimo sa kanya ya Mulimu,
24 mi ku beiwa kwa bona ku ba
ba ba lukile ka sishemo sa Mu-
limu ka ku lukululwa ka tiulu-
lo ye ne lifilwe ki Kreste Jesu,
ku swana inge mpo ya feela.
25 Mulimu naa file Jesu sina
sitabelo sa swalelo ya libi se
si kutiseza batu ku yena muñi
ka tumelo ya bona mwa mali
a Jesu. Naa ezize cwalo kuli a
bonise ku luka kwa hae, kaku-
li naa bonisa pilu-telele ni ku
swalela libi ze ezizwe kwamula-
ho. **26** Fo ne li kuli a bonise
ku luka kwa hae mwa nako ya
cwale, kuli a be ya lukile niha
beya mutu kaufela ya bonisa tu-
melo ku Jesu ku ba ya lukile.

27 Ku itumba ku kai he? Ha
ku sa li yo. Ka mulao ufi? Ka
mulao wa misebezi nji? Bati-
li, kono ki ka mulao wa tume-
lo. **28** Kakuli lu utwisisa kuli
mutu u beiwa ya lukile ka tu-
melo ku si na misebezi ya mu-
lao. **29** Kamba kana kikuli ki
Mulimu wa Majuda feela? Kana
haki wa batu ba macaba kau-
fela? Ku cwalo, ki wa bamaca-
ba ni bona. **30** Bakeñisa kuli
Mulimu ki a li muñwi, u ka beya
batu ba ba keni mwa mupato ku
ba ba ba lukile kabakala tumelo
ni ku beya ba ba si ka kena mwa
mupato ku ba ba ba lukile caba-
kala tumelo ya bona. **31** Cwa-
le kikuli lu felisa mulao ka tu-
melo ya luna nji? Kutokwa ni
hanyinyani! Mane lu tiisa mu-
lao.

4 Hakulicwalo, lu ka li ñi ka
za Abrahama kukwaa luna
ka sipepo? **2** Sina ka mutala,
kambe Abrahama naa beilwe

ku ba ya lukile kabakala misebezi, kambe naa ka ba ni libaka la ku itumba; kono naa si ke a itumba ku Mulimu. **3** Kakuli liñolo li li cwañi? "Abrahama naa bonisize tumelo ku Jehova, mi tumelo ya hae ne i balezwi ku yena kuli ki ku luka." **4** Cwale ku mutu ya sebeza, tuwelo ya hae ha i balwi kuli ki ku shemubiwa, kono i balwa sina nto ya lukela ku fiwa ka swanelo. **5** Haili mutu ya sa sebezi kono u lumela ku Mulimu ya beya muezalibi ku ba ya lukile, tumelo ya hae i balwa kuli ki ku luka. **6** Sina Davida ni yena mwa bulelela za tabo ya mutu ya balwa ki Mulimu ku ba ya lukile ku si na misebezi, ha ize: **7** "Tabo ki ya ba ba swalezwi ku loba mulao kwa bona ni ba ba kwahelezwi libi za bona; **8** tabo ki ya mutu yo Jehova a sa bulukeli sibi sa hae."

9 Cwale kana kikuli tabo ye, i taha ku ba ba ile kwa mupato kamba i taha ni ku ba ba si ka ya kwa mupato? Kakuli lu bulela kuli: "Tumelo ya Abrahama ne i balezwi ku yena kuli ki ku luka." **10** Cwale Abrahama naa li cwañi tumelo ya hae ha i baliwa kuli ki ku luka? Kana na saa ile kwa mupato kamba naa si ka ya kale? Naa si ka ya kale kwa mupato. **11** Mi naa amuhezi sisupo, ona mupato, sina liswayo la ku luka kabakala tumelo ya naa na ni pili a si ka kena kale mwa mupato, kuli i be yena ndatahe batu kaufela ba ba na ni tumelo niha ba si ka kena mwa mupato, kuli ba baliwe ku ba ba ba lukile; **12** ni kuli i be yena ndatahe bana ba ba keni mwa mupato, isi feela ku ba ba mamela mupato tenyene, kono ni ku ba ba zamaya hande mwa mutala wa tumelo ya naa na ni yona ndataa luna Abrahama pili a si ka kena kale mwa mupato.

13 Kakuli sepiso ya ku yola saanda sa lifasi ne i si ka fiwa ku Abrahama kamba peu ya hae kabakala mulao, kono ne i filwe kabakala ku luka ko ku tiswa ki tumelo. **14** Kakuli haiba ba ba mamela mulao ki bona ba ba yola saanda, u zibe tumelo ha i sa na tuso mi sepiso i felisizwe. **15** Kakuli mane Mulao u tahisa buhali bwa Mulimu, kono fo ku si na mulao, ha ku lobiwi mulao.

16 Ki lona libaka sepiso i ezizwe ka tumelo, kuli i fiwe ka sishemo sa Mulimu, ili ku tiisa sepiso yeo kwa peu kaufela ya Abrahama, isi feela ku ba ba mamela Mulao, kono ni ku ba ba na ni tumelo ye swana ni ya naa na ni yona Abrahama, ndataa luna kaufelaa luna. **17** (Ku bile cwalo sina mo ku ñolezwi kuli: "Ni ku beile ku ba ndatahe macaba a mañata.") Fo ne li fapilaa Mulimu, ili yo Abrahama naa bonisize tumelo ku yena, ya pilisa ba ba shwile ni ku biza ze siyo inge ki ze li teñi. **18** Niha ne ku si na sepo, a ba ni tumelo kabakala sepo ya hae, kuli naa ka ba ndatahe macaba a mañata ku

likana ni se ne si bulezwi, ha
ne ku izwe: “Ki fo i ka kuma
peu ya hao.” **19** Mi nihaike
naa si ka fokola mwa tumelo, a
nahana mubili wa hae, o ne u
se u swana sina o shwile, kaku-
li na saa bata ku ba wa lilimo
ze mwanda, ni ku nahana Sara
ya na se a fulile. **20** Kono ka-
bakala sepiso ya Mulimu naa si
ka palelwa ku lumela, kono a
tiya ka tumelo ya hae, inzaa ka-
nyisa Mulimu **21** mi naa ko-
zwi ka ku tala kuli sa naa sepi-
size Mulimu naa kona hape ni
ku si eza. **22** Kabakaleo “tu-
melo ya hae ne i balezwi ku
yena kuli ki ku luka.”

23 Kono manzwi a kuli, “tu-
melo ya hae ne i balezwi ku
yena” naa si ka ñolwa kabaka-
la hae a nosi, **24** kono naa ño-
zwi ni kabakala luna ba ba na ni
ku baliwa ku ba ba ba lukile, ka-
kuli lu lumela ku yena ya naa
zusize Mulenaa luna Jesu kwa
bafu. **25** Naa bulailwe kaba-
kala lifoso za luna mi naa zusi-
zwe kwa bafu kuli lu beiwe ba
ba lukile.

5 Hakulicwalo, ha u bona
cwale lu beilwe ba ba luki-
le kabakala tumelo, lu zwele-
ñipili ku ba mwa kozo ni Muli-
mu ka Mulenaa luna Jesu Kre-
ste, **2** yo ka yena hape lu ko-
nile ku sutelela, kabakala tu-
melo, kwa sishemo sa Mulimu
ko lu yemi ka nako ye; mi ha lu
nyakalaleñi, kabakala sepo ya
kanya ya Mulimu. **3** Haki zeo
feela, kono ha lu nyakalaleñi ha
lu li mwa manyando, kakuli lwa
ziba kuli manyando a tahisa bu-
itiiso; **4** buitiiso bu tahisa ku
lumelelwa ki Mulimu; ku lume-
lelwa ki Mulimu ku tahisa sepo,
5 mi sepo ha i libisi kwa ma-
swabi; kakuli lilato la Mulimu li
sululezwi mwa lipilu za luna ka
moya o kenile, o ne lu filwe.

6 Kakuli mane ha ne lu sa fo-
kola, Kreste a shwela baezalibi
ka nako ye ne tomilwe. **7** Ka-
kuli ki ka siwela kuli mutu a
shwele ya lukile; mane mwe-
ndi mutu u kona ku ba ni bu-
ndume bwa ku shwela mutu yo
munde. **8** Kono Mulimu u bo-
nisa lilato la hae ku luna cwa-
na, kuli ha ne lu sa li baezali-
bi, Kreste a lu shwela. **9** Cwa-
le bakeñisa kuli mane se lu bei-
lwe ba ba lukile ka mali a hae, lu
ka piliswa ka yena kwa buhali
bwa Mulimu. **10** Kakuli haiba
ha ne lu li lila, ne lu kutiselizwe
ku Mulimu ka lifu la Mwanaa
hae, ku cwañi cwale ha se lu ku-
tiselizwe ku Mulimu, lu ka pili-
swa kabakala bupilo bwa hae.
11 Hasi zeo feela, kono hape lu
nyakalala kabakala Mulimu ka
Mulenaa luna Jesu Kreste, yo
ka yena cwale se lu kutiselizwe
ku Mulimu.

12 Kabakaleo sina sibi ha si
keni mwa lifasi ka mutu a li
muñwi ni lifu ha li tile ka sibi,
mi kamukwaocwalo lifu la ya-
mba kwa batu kaufela kakuli
kaufelaa bona ba ezize sibi—.
13 Kakuli pili Mulao u si ka
fita kale, sibi ne si nze si li teñi
mwa lifasi, kono ha ku na ya
fiwa mulatu wa sibi ha ku si

na mulao. **14** Nihakulicwalo,
lifu li busize sina mulena ku
zwa ku Adama ku isa ku Mu-
she, mane ni fahalimwaa ba ne
ba si ka eza sibi ka mukwa o
swana ni wa Adama, yena ya
swana mwa linzila ze ñwi ni ya
naa swanela ku taha.

15 Kono ze zwa mwa mpo ha
li swani ni ze zwa mwa bufo-
si. Kakuli haiba ka bufosi bwa
mutu a li muñwi, ba bañata ba
shwile, sishemo sa Mulimu ni
mpo ya hae ya feela ye zamae-
lela ni sishemo sa mutu a li mu-
ñwi, yena Jesu Kreste, li atezi
hahulu ba bañata. **16** Hape ze
tahile ka mpo ya feela li shu-
tana ni ze tahile ka mutu a li
muñwi ya naa ezize sibi. Kakuli
katulo ye filwe mwamulaho wa
foso i liñwi ne li ya ku fiwa mu-
latu, kono mpo ye filwe mwa-
mulaho wa lifoso ze ñata ne li
ya ku beya batu ku ba ba ba lu-
kile. **17** Kakuli haiba ka foso
ya mutu a li muñwi lifu li busi-
ze sina mulena ka yena yo, ku
cwañi ku ba ba amuhela ka bu-
tuna sishemo sa Mulimu ni mpo
ya feela ya ku luka, bona ba
ta pila ni ku busa sina malena
ka mutu a li muñwi, yena Jesu
Kreste.

18 Hakulicwalohe, sina foso
ya mutu a li muñwi ha i tahise-
lize batu ba mufuta kaufela mu-
latu, kamukwaoswana ni kezo
ya ku luka i liñwi i tahisize kuli
batu ba mufuta kaufela ba bei-
we ba ba lukile kuli ba be ni
bupilo. **19** Kakuli sina ba ba-
ñata ha ba beilwe baezalibi ka-
bakala ku sa utwa kwa mutu a
li muñwi, kamukwaoswana ba
bañata ba ka beiwa ba ba lukile
kabakala ku utwa kwa mutu a
li muñwi hape. **20** Cwale Mu-
lao ne u tile kuli ku bonaha-
le bufosi mo bu atezi. Kono mo
ne ku atile sibi, ni sishemo sa
Mulimu ni sona sa ata hahulu
ni ku fita. **21** Ka mulelo ufi?
Kuli sina sibi ha si busize sina
mulena hamoho ni lifu, kamu-
kwaoswana ni sishemo sa Muli-
mu si buse sina mulena ka ku
luka ili ku isa kwa bupilo bo bu
sa feli ka Jesu Kreste Mulenaa
luna.

6 Cwale kiha lu ka li ñi? Ki-
kuli lu zwelepili mwa sibi,
kuli sishemo sa Mulimu si ate?
2 Kutokwa ni hanyinyani! Ha
u bona lu shwile kwa neku la
sibi, lu ka zwelapili cwañi ku
pila mwa sibi? **3** Kamba kiku-
li ha mu zibi kuli kaufelaa luna
ba ne ba kolobelizwe ku Kreste
Jesu ne lu kolobelizwe mwa lifu
la hae? **4** Hakulicwalo, ne lu
pumbekilwe ni yena ka kolobe-
zo ya luna mwa lifu la hae, kuli
sina Kreste ha naa zusizwe kwa
bafu ka kanya ya Ndate, ni luna
lu swanela ku zamaya ka bu-
pilo bo bunca. **5** Kakuli haiba
lu swalisani ni yena ka lifu le
li swana ni la hae, kaniti lu ka
swalisana hape ni yena ka zuho
ye swana ni ya hae; **6** kakuli
lwa ziba kuli butu bwa luna bwa
kale ne bu kokotezwi ni yena fa
kota ya linyando, kuli mubili wa
luna wa sibi u tokwiswe maata,
ilikuli lu lisele ku ba batanga ba

sibi. **7** Kakuli ya shwile u lukuluzwi kwa sibi sa hae.

8 Hape, haiba lu shwile ni Kreste, lu lumela kuli hape lu ka pila ni yena. **9** Kakuli lwa ziba kuli, bakeñisa kuli Kreste cwale u zusizwe kwa bafu, haa sa tola a shwa hape; lifu ha li sa na maata fahalimwaa hae. **10** Kakuli lifu la naa shwile, ne li la ku shwa feela hañwi kuli a felise sibi; kono bupilo bwa pila, u bu pilela Mulimu. **11** Ni mina kamukwaoswana: mu ipale kuli mu shwile luli kwa neku la sibi kono mu pilela Mulimu ka Kreste Jesu.

12 Kabakaleo mu si ke mwa tuhelela sibi ku zwelapili ku busa sina mulena mwa mibili ya mina ye shwa ka ku mi hapeleza ku utwa litakazo za yona. **13** Mi mu si ke mwa fa lilama za mibili ya mina kwa sibi sina libelekiso za bumaswe, kono mu ifane ku Mulimu sina ba ba zuhile kwa bafu, ni ku fa lilama za mina ku Mulimu sina libelekiso za ku luka. **14** Kakuli sibi ha si lukeli ku mi busa, kakuli ha mu yo mwatasaa mulao kono mu mwatasaa sishemo sa Mulimu.

15 Cwale lu ka li ñi? Kikuli lu eze sibi kabakala kuli ha lu yo mwatasaa mulao kono lu mwatasaa sishemo sa Mulimu? Kutokwa ni hanyinyani! **16** Kana ha mu zibi kuli haiba mu zwelapili ku ifana ku mutu ufi kamba ufi, sina batanga ba hae ba ba mu utwa, mu batanga ba yena yo ye mu utwa, ibe ba sibi se si libisa kwa lifu, kamba ba ku utwa ko ku libisa kwa ku luka? **17** Kono ni itumela ku Mulimu kakuli ne mu banga batanga ba sibi kono ku zwelela kwa pilu mu mamezi mufuta wa tuto ye ne mu filwe. **18** Ki cwalo, bakeñisa kuli ne mu lukuluzwi kwa sibi, ne mu fetuhile batanga ba ku luka. **19** Ni bulela sina mutu kabakala bufokoli bwa nama ya mina: kakuli sina ha ne mu fanile lilama za mina ku ba batanga ba ze masila ni ze maswe ili ze libisa kwa ku tula mulao, mu fe cwale lilama za mina sina batanga ba ku luka ko ku libisa kwa bukeni. **20** Kakuli ha ne mu li batanga ba sibi, ne mu lukuluhile kwa maata a ku luka.

21 Cwale ki muselo mañi he o ne mu kutulanga ka nako yani? Ki lika ze se mu swabela cwale. Kakuli mafelelezo a lika zeo ki lifu. **22** Kono cwale, bakeñisa kuli ne mu lukuluzwi kwa sibi mi mu fetuhile batanga ba Mulimu, mu kutula muselo wa mina mwa nzila ya bukeni, mi mafelelezo ki bupilo bo bu sa feli. **23** Kakuli mupuzo wa sibi ki lifu, kono mpo ya fa Mulimu ki bupilo bo bu sa feli ka Kreste Jesu Mulenaa luna.

7 Mizwale, kana kikuli ha mu zibi (ha u bona ni bulela ku ba ba ziba mulao,) kuli mutu u mwatasaa Mulao ka nako ya bupilo bwa hae kaufela? **2** Ka mutala, musali ya nyezwi u tamilwe ki mulao ku muunaa hae ha sa pila muunaa hae; kono

haiba muunaa hae a shwa, musali yo u lukuluzwi kwa mulao wa muunaa hae. **3** Cwalehe, haiba musali a nyalwa ki muuna u sili muunaa hae a sa pila, musali yo u ka bizwa sibuki. Kono haiba muunaa hae a shwa, u lukuluzwi kwa mulao wa muunaa hae, kuli cwale haa sa bizwa sibuki haiba a nyalwa ki muuna u sili.

4 Hakulicwalo, mizwale ba ka, ni mina ne mu shwile kwa neku la Mulao ka mubili wa Kreste o no filwe sina sitabelo, kuli mu be ba yo muñwi, yena ya naa zusizwe kwa bafu, kuli lu beele Mulimu muselo. **5** Kakuli ha ne lu pila ka nama, litakazo ze ne zusulusizwe ki Mulao ne li sebeza mwa mibili ya luna kuli lu beele lifu muselo. **6** Kono cwale lu lukuluzwi kwa Mulao, kabakala kuli lu shwile ku se ne si lu tamile, kuli lu be batanga ka mukwa o munca wa moya, mi isi ka mukwa wa kale wa milao ye ñozwi.

7 Kiha lu ka li ñi he? Kikuli Mulao ki sibi nji? Kutokwa ni hanyinyani! Kaniti, kambesi Mulao kambe ha ni si ka ziba sibi; mi sina ka mutala, ne ni si ke na ziba kuli ku lakaza za ba bañwi ki nto mañi kambe Mulao ne u si ka li: "U si ke wa lakaza sa yo muñwi." **8** Kono kabakala taelo, sibi si fumani kolo ya ku ni tahiseza mufuta kaufela wa ku lakaza za ba bañwi, kakuli ha ne ku si na mulao, sibi ne si shwile. **9** Mane kale ha ne ku si na mulao, ne ni pila; kono taelo ha i tile, sibi sa zuha, kono na, na shwa. **10** Mi na fumana kuli taelo ye ne swanezi ku libisa kwa bupilo, ne i libisa kwa lifu. **11** Kakuli kabakala taelo, sibi sa fumana kolo ya ku ni shemba mi sa ni bulaya. **12** Hakulicwalo, Mulao ona u kenile, ni taelo i kenile mi i lukile mi ki ye nde.

13 Cwale kikuli nto ye nde i ni tahiselize lifu nji? Kutokwa ni hanyinyani! Kono sibi si ezize cwalo, kuli ka nto ye nde ku bonwe kuli sibi si ni tahiselize lifu; kuli sibi si bonahale hahulu ku fosahala ka taelo. **14** Kakuli lwa ziba kuli Mulao ki wa kwa moya; kono na ni wa nama, ya lekisizwe ku ba mutangaa sibi. **15** Kakuli ha ni utwisisi se ni eza. Kakuli se ni lakaza ku eza, haki sona se ni eza; kono se ni toile ki sona se ni eza. **16** Kono haiba se ni sa lati ku eza ki sona se ni eza, na lumela kuli Mulao ki o munde. **17** Kono cwale ha i sa li na ya eza cwalo, kono ki sibi se si li ku na. **18** Kakuli na ziba kuli ku na, fo kikuli, mwa mubili wa ka, ha ku na mwateñi se sinde; kakuli takazo yona ni na ni, kono ha ni na maata a ku eza se sinde. **19** Kakuli bunde bo ni lakaza ku eza ha ni bu ezi, kono bumaswe bo ni sa lati ku eza ki bona bo ni eza. **20** Cwale haiba se ni eza ki se ni sa lati, ha i sa li na ya si eza, kono ki sibi se si li ku na.

21 Cwale ni fumana kuli wo ki ona mulao o ezahala ku na:

kuli ha ni lakaza ku eza se si
lukile, se si maswe ki sona se
si li teñi ku na. **22** Luli ni ta-
bela mulao wa Mulimu ku li-
kana ni mutu ye ni li yena mwa-
hali, **23** kono mwa mubili wa
ka ni bona mulao u sili o lwa-
nisana ni mulao wa munahano
wa ka mi u ni isa mwa butanga
bwa mulao wa sibi o mwa lilama
za ka. **24** Ni mutu ya nyandi-
le luli! Ki mañi ya ka ni lamulela
kwa mubili o u ni libisa kwa lifu
le? **25** Ni itumela ku Mulimu
ka Jesu Kreste Mulenaa luna!
Cwalehe, ka munahano wa ka,
ni mutangaa mulao wa Mulimu,
kono ka nama ya ka, ni muta-
ngaa mulao wa sibi.

8 Hakulicwalo, ba ba swalisa-
na ni Kreste Jesu ha ba na
mulatu. **2** Kakuli mulao wa
moya o fa bupilo ka Kreste Jesu
u mi lukuluzi kwa mulao wa
sibi ni wa lifu. **3** Se ne u pale-
lwa ku eza Mulao kabakala kuli
ne u fokola ka nama, Mulimu a
si eza ka ku luma Mwanaa hae
ka sibupeho sa nama ya sibi ni
kabakala sibi, ili ku nyaza sibi
se si mwa nama, **4** kuli tae-
lo ye lukile ya Mulao i kone ku
talelezwa ku luna ba ba zama-
ya, isi ka nama, kono ka
moya. **5** Kakuli ba ba zama-
ya ka nama ba isa munahano
ku za nama, kono ba ba zama-
ya ka moya ba isa munahano
ku za moya. **6** Ku isa muna-
hano ku za nama ki lifu, kono
ku isa munahano ku za moya
ki bupilo ni kozo; **7** kakuli ku
isa munahano ku za nama ki
ku ikeza sila ku Mulimu, bake-
ñisa kuli nama ha i ipeyi kwata-
saa mulao wa Mulimu, mi mane
ha i koni. **8** Kamukwaocwalo
ba ba zamaya ka nama ha ba
koni ku tabisa Mulimu.

9 Nihakulicwalo, mina ha
mu zamayi ka nama, kono
mu zamaya ka moya, haiba luli
moya wa Mulimu u ku mina.
Kono haiba mutu ha na moya
wa Kreste, mutu yo haki wa
Kreste. **10** Kono haiba Kre-
ste u swalisana ni mina, mubi-
li u shwile kabakala sibi, kono
moya u mi fa bupilo kabaka-
la ku luka. **11** Cwale haiba
moya wa yo ya naa zusize Jesu
kwa bafu u teñi ku mina, yena
yo ya naa zusize Kreste Jesu
kwa bafu u ka pilisa ni mibili ya
mina ye shwa, ka moya wa hae
o ku mina.

12 Kamukwaocwalo mizwa-
le, lu mwa tamo, isi kwa nama
kuli lu pile ka nama; **13** kaku-
li haiba mu pila ka nama mu ta-
mehile ku shwa; kono haiba mu
bulaya misebezi ya mubili ka
moya, mu ka pila. **14** Kakuli
kaufela ba ba etelelwa ki moya
wa Mulimu ki bana ba Mulimu.
15 Kakuli ne mu si ka amuhe-
la moya wa butanga o tahisa
sabo ku mina hape, kono ne mu
amuhezi moya wa ku añulwa
sina bana, wo ka ona lu huwa
kuli: *"Abba,** Tate!" **16** Ona
moya ka sibili u paka hamoho

Mro 8:15* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mrk 14:36.

ni moya wa luna kuli lu bana ba
Mulimu. **17** Cwalehe haiba lu
bana, ni luna lu bacalifa: baca-
lifa luli ba Mulimu, kono lu ba-
califa hamoho ni Kreste, ibile
feela lu nyanda hamoho ni yena
kuli ni luna lu kone ku kanyi-
swa hamoho ni yena.

18 Kabakaleo, ni bona kuli
manyando a luna a mwa nako
ya cwale haki se siñwi ha ba-
piswa ni kanya ye ka patulu-
lwa ku luna. **19** Kakuli ze bu-
pilwe li libelezi ka ku nyolelwa
hahulu ku patululwa kwa bana
ba Mulimu. **20** Kakuli ze bu-
pilwe ne li beilwe mwa maata a
bupilo bwa mbango, isi ka ku
lata kwa zona, kono ka yena
ya naa li beile mwa maata ao,
ka sepo **21** ya kuli ze bupi-
lwe li ka lukululwa hape kwa
butanga bwa ku bola ni ku fu-
mana tukuluho ye makaza ya
bana ba Mulimu. **22** Kakuli
lwa ziba kuli ze bupilwe kaufe-
la li zwelapili ku tonga hamo-
ho ni ku utwa butuku hamo-
ho ku fitela cwale. **23** Mi haki
zeo feela, kono ni luna ka sibili
ba ba na ni mitamuno ya saa-
nda sa luna, ona moya, lu sweli
lwa tonga mwahali, ha lu nze
lu libelezi ka ku nyolelwa ha-
hulu ku añulwa kwa luna sina
bana, kuli lu lukululwe kwa mi-
bili ya luna ka tiululo. **24** Ka-
kuli ne lu pilisizwe ka sepo ye;
kono sepo ye se i bonwi ha i sa li
sepo, kakuli haiba mutu a bona
sika, kikuli a ka si libelela hape
nji? **25** Kono haiba lu sepa se
lu sa boni, lu zwelapili ku si li-
belela ka ku nyolelwa lu nze lu
itiisa.

26 Kamukwaoswana, moya
ni ona u lu tusa mwa mifokolo
ya luna; kakuli butata bwa se lu
swanela ku lapelela mo ku swa-
nehela ha lu bu zibi, kono moya
ona u lu kupela ka taata ha lu
na ni litongo ni ko lu sa li bule-
li. **27** Niteñi yena ya tatuba li-
pilu wa ziba se u kupa moya, ka-
kuli moya u kupela ka taata ba
ba kenile ka ku ya ka tato ya
Mulimu.

28 Cwale lwa ziba kuli Muli-
mu u swalisanisa hamoho mise-
bezi ya hae kaufela kuli a tuse
ba ba lata Mulimu, ba ba bi-
zizwe ka ku ya ka mulelo wa
hae; **29** kakuli ba naa iseli-
ze mamelelo pili, naa ba sume-
kelezi cimo hape kuli ba swa-
ne ni Mwanaa hae, kuli Mwa-
na ibe yena mweli kwa banyani
ba hae ba bañata. **30** Hape ba
naa sumekelezi cimo ki bona ba
naa bizize; mi ba naa bizize ki
bona ba naa beile hape ku ba ba
ba lukile. Mi kwa mafelelezo, ba
naa beile ku ba ba ba lukile ki
bona hape ba naa kanyisize.

31 Kiha lu ka li ñi he kwa li-
taba zeo? Haiba Mulimu wa lu
yemela, ki mañi ya ka lu lwani-
sa? **32** Yena ya naa si ka ka-
twa nihaiba Mwanaa hae tota
kono a mu fana kabakala luna
kaufela, ki sifi sa ka palele-
lwa hape, yena ni Mwanaa hae,
ku lu fa linto ze ñwi kaufela?
33 Ki mañi ya ka tama bake-
tiwa ba Mulimu taba? Mulimu
ki Yena ya ba beya ku ba ba

ba lukile. **34** Ki mañi ya ka ba
fa mulatu? Kreste Jesu ki yena
ya naa shwile, ee, yena mane
ya naa zusizwe kwa bafu, ya
kwa lizoho la bulyo la Mulimu,
ili yena hape ya lu kupela ka
taata.

35 Ki mañi ya ka lu kauha-
nya kwa lilato la Kreste?
Kikuli i ka ba ñalelwa ka-
mba manyando kamba nyandi-
so kamba tala kamba mapunu
kamba kozi kamba mukwale?
36 Sina ha ku ñozwi kuli: "Ka-
bakala hao, lu sweli lwa
bulaiwa lizazi kaufela, lu tali-
mwa sina lingu ze yo bulaiwa."
37 Kono mwa linto zeo kaufela
lu sweli lwa tula ka ku tala ka
yena ya lu latile. **38** Kakuli ni
kozwi kuli nihaiba lifu kamba
bupilo kamba mangeloi kamba
mibuso kamba lika ze li teñi
cwale kamba ze sa taha kamba
maata **39** kamba bupahamo
kamba butasi kamba pupo ifi
kamba ifi, ha ku na se si ka
kona ku lu kauhanya kwa lilato
la Mulimu le li li ku Kreste Jesu
Mulenaa luna.

9 Ni bulela niti ka Kreste; ha
ni pumi, kakuli lizwalo la
ka li pakelana ni na ka moya
o kenile, **2** kuli ni na ni ma-
swabi a matuna ni butuku bo bu
sa feli mwa pilu ya ka. **3** Ka-
kuli ne ni ka tabela kuli na ka
sibili ni kauhanywe ku Kreste
sina mutu ya kutilwe kabakala
mizwale ba ka, banabahesu ka
nama, **4** bona ba ba li Maisi-
laele. Ku añulwa sina bana ki
kwa bona, ni kanya, ni litume-
lelano, ni ku fiwa kwa Mulao, ni
sebelezo ye kenile, ni lisepiso.
5 Ba simuluha ku bo kukwaa
bona mi Kreste u simuluha ku
bona ka nama: Mulimu, ya na ni
maata fahalimwaa linto kaufe-
la, a lumbekwe* ku ya ku ile.
Amen.

6 Kono haki kuli linzwi la
Mulimu ne li palezwi. Kaku-
li haki kaufela ba ba simulu-
ha ku Isilaele ba ba li "Maisi-
laele" luli. **7** Nihaiba ba ba li
peu ya Abrahama haki kaufe-
laa bona ba ba li bana, kono
ku izwe: "Se si ka bizwa 'peu
ya hao' si ka taha ka Isaka."
8 Fo kikuli, bana ba Abraha-
ma ka nama haki bana ba Mu-
limu luli, kono bana ba sepiso
ba talimwa kuli ki peu. **9** Ka-
kuli linzwi la sepiso ne li ize:
"Isaho ka yona nako ye ni ka
taha mi Sara u ka ba ni mwana
wa mushimani." **10** Niteñi ne
si feela muta wo, kono ne ku li
cwalo ni Rebeka ha naa itwe-
zi mambile ka muuna a li mu-
ñwi, yena Isaka kukwaa luna:
11 kakuli pili ba si ka pepwa
kale mi ba si ka eza kale nto
ni ye kana ye nde kamba ye
maswe, kuli mulelo wa Mulimu
wa za keto ya hae u zwe-
lepili ku itinga, isi fa misebezi,
kono ku Yena ya biza, **12** ne
ku izwe ku Rebeka: "Yo muhu-
lu u ka ba mutangaa mwana-
na." **13** Sina mo ku ñolezwi
kuli: "Ne ni latile Jakobo, kono
na toya Isau."

Mro 9:5* Toloko ya linzwi ka linzwi, "a fuyolwe."

14 Kiha lu ka li ñi he? Kikuli ku na ni ku sa luka ku Mulimu? Kutokwa ni hanyinyani!
15 Kakuli Mulimu u li ku Mushe: "Ni ka shemuba mutu kaufela ye ni shemuba, mi ni ka bonisa mukekecima ku mutu kaufela ye ni bonisa mukekecima."
16 Hakulicwalo, keto ya Mulimu ha i si ka itinga fa ku lata kwa mutu kamba fa buikatazo bwa hae, kono i itingile ku Mulimu, yena ya shemuba. **17** Kakuli Liñolo li ize ka za Faro: "Ki ka lona libaka le ha ni ku tuhelezi ku zwelapili ku pila, kuli ka wena ni bonise maata a ka, ni kuli libizo la ka li bubane mwa lifasi kaufela." **18** Hakulicwalohe, Mulimu u shemuba yo a tabela, kono u tuhelela ba bañwi kuli ba tatafale lipilu.

19 Cwale mu ka li ku na: "Kiñi saa sa nyazeza batu? Kakuli ki mañi ya kona ku hana tato ya hae?" **20** Kono cwale, wena mutu, u mañi kuli u alabe Mulimu? Kikuli lizupa le li bupilwe li ka bulelela ya li bupile kuli, "Kiñi so ni bupezi cwana?"
21 Kikuli mubupi haa na maata fahalimwaa lizupa, kuli fa siñomoto se si swana a bupe fateñi piza ye kutekeha, ni ye ñwi ye sa kutekehi? **22** Kiñi se lu ka bulela haiba Mulimu naa latile ku bonisa buhali bwa hae ni ku zibahaza maata a hae ni ku tuhelela ka pilu-telele ye tuna lipiza za buhali ze ne swanelwa ku sinyiwa? **23** Mi kambe seo ne si ezizwe kuli a zibahaze bufumu bwa kanya ya hae fahalimwaa lipiza za sishemo, za naa lukiselize cimo kuli li kanyiswe, **24** fo ki ku talusa luna, ba naa bizize isi kwa Majuda ba nosi kono ni ku bamacaba, ne ku ka fosahalela kai? **25** Ki sona sa bulela ni mwa buka ya Hosea kuli: "Ba ba si sicaba sa ka ni ka ba biza 'sicaba sa ka,' ni musali ya naa sa latwi ni ka mu biza 'ya latwa'; **26** mi mwa sibaka mo ne ba bulelezwi kuli, 'Ha mu sicaba sa ka,' ki mona mo ba ka bizwa 'bana ba Mulimu ya pila.'"

27 Hape, Isaya u huweleza ka za Isilaele, u li: "Palo ya bana ba Isilaele niha i ka likana ni mushabati wa liwate, bo masiyaleti ki bona feela ba ba ka piliswa. **28** Kakuli Jehova u ka atula batu mwa lifasi, a ungule katulo yeo ka bubebe."
29 Hape, sina Isaya mwa naa polofitezi: "Kambesi Jehova wa limpi ku lu siyela peu, kambe lu fetuhile sina Sodoma, mi kambe lu ezizwe sina Gomora."

30 Kiha lu ka li ñi he? Lu ka li batu ba macaba, niha ba sa tundameni ku luka, ba fumani ku luka, kona ku luka ko ku taha ka tumelo; **31** kono Isilaele niha naa tundamena mulao wa ku luka, naa si ka fumana mulao wo. **32** Ka libaka lifi? Kabakala kuli naa u tundamezi, isi ka tumelo, kono inge ki wo no fumanwa ka misebezi. Ba sitatala fa "licwe la sitataliso"; **33** sina ha ku ñozwi kuli: "Ha mu bone! Ni beya licwe la sitataliso mwa Sione ni licwe la mu-

latu, kono yena ya beya tumelo
ku lona ha na ku swaba."
10 Mizwale, mane takazo ya
pilu ya ka ni se ni ba ku-
pela ku Mulimu kikuli ba
piliswe. **2** Kakuli ni ba paka
kuli ba tukufalezwi za Muli-
mu; kono isi ka zibo ye nepa-
hezi; **3** bakeñisa kuli ne ba sa
zibi ku luka kwa Mulimu kono
ne ba ipatela ku luka kwa bona
bañi, ne ba si ka ipeya kwatasaa
ku luka kwa Mulimu. **4** Ka-
kuli Kreste ki yena mafelelezo
a Mulao, kuli mutu kaufela ya
bonisa tumelo a be ya lukile.
5 Kakuli Mushe u ñola kuli
mutu ya mamezi litaelo ze lu-
kile za Mulao u ka pila ka ku
luka. **6** Kono ku ñozwi cwana
ka za ku luka ko ku zwa fa tu-
melo: "U si ke wa li mwa pilu ya
hao, 'Ki mañi ya ka kambamela
kwa lihalimu?' fo kikuli, ku she-
tumuna Kreste; **7** kamba, 'Ki
mañi ya ka shetumukela mwa
mukoti?' fo kikuli, ku zusa Kre-
ste kwa bafu." **8** Kono Liñolo
li bulela cwañi? Li bulela kuli,
"Linzwi li fakaufi ni wena, mwa
mulomo wa hao ni mwa pilu ya
hao"; fo ki ku talusa, "linzwi"
la tumelo, le lu kutaza. **9** Ka-
kuli ha u shaela 'linzwi leo le
li mwa mulomo wa hao' fapi-
laa nyangela, kuli Jesu ki Mu-
lena, ni ku bonisa tumelo mwa
pilu ya hao kuli Mulimu naa mu
zusize kwa bafu, u ka piliswa.
10 Kakuli ka pilu, mutu u boni-
sa tumelo ye isa kwa ku luka,
kono ka mulomo, u bulela fapi-
laa nyangela kuli a piliswe.
11 Kakuli Liñolo li li: "Ha ku
na ya beya tumelo ku yena ya
ka swaba." **12** Kakuli ha ku
na shutano mwahalaa Muju-
da ni Mugerike, kabakala kuli
Mulena wa batu kaufela ki a li
muñwi, ya kapweka limbuyo-
ti kwa batu kaufela ba ba biza
ku yena. **13** Kakuli "mutu ka-
ufela ya biza fa libizo la Jeho-
va u ka piliswa." **14** Kono ba
ka biza cwañi ye ba si na tume-
lo ku yena? Mi ba ka beya cwa-
ñi tumelo ku ye ba si ka utwa za
hae? Mi ba ka utwa cwañi ku si
na ya kutaza? **15** Mi ba ka ku-
taza cwañi, konji haiba ba lumi-
lwe? Sina ha ku ñozwi kuli: "Ki
a mande hahulu mahutu a batu
ba ba shaela taba ye nde ya lika
ze nde!"
16 Niteñi, haki kaufela ba ne
ba mamezi taba ye nde. Kakuli
Isaya naa ize: "Jehova, ki mañi
ya naa beile tumelo ku ze ne
ba utwile ku luna?" **17** Ha-
kulicwalo tumelo i taha ka se
si utwilwe. Mi se si utwilwe si
taha ka manzwi a za Kreste.
18 Nihakulicwalo, na buza, ni
li, ne ba si ka palelwa ku utwa,
nji cwañi? Esi mane "manzwi a
bona naa ile mwa lifasi kaufela,
mi lushango lwa bona ne lu izo
fita ni kwa mafelelezo a lifasi."
19 Nihakulicwalo, na buza, ni
li, Isilaele naa si ka palelwa ku
ziba, nji cwañi? Mushe pili u
li: "Ni ka shemaeta mina batu
kuli mu fufabe ka se i si sicaba;
ni ka mi halifisa maswe ka si-
caba se si tokwile kutwisiso."
20 Kono Isaya u ba ni bundume

mi u li: “Ne ni fumanwi ki ba ne
ba sa ni bati; ne ni zibilwe ki ba
ne ba sa ni buzi.” **21** Kono ka
za Isilaele, u li: “Lizazi kaufela
ni otololezi mazoho a ka sica-
ba se si sa utwi, se si hanyeza.”

11 Cwale na buza ni li, Mu-
limu naa si ka hana si-
caba sa hae, nji cwañi? Kuto-
kwa ni hanyinyani! Kakuli ni
na, ni Muisilaele, wa peu ya
Abrahama, mi ni wa lusika lwa
Benjamine. **2** Mulimu naa si
ka hana sicaba sa hae, sa naa
iselize mamelelo pili. Kikuli ha
mu zibi se li bulela Liñolo ka
za Elia, ha itilelela ku Muli-
mu ku lwanisa Isilaele? **3** “Je-
hova, ba bulaile bapolofita ba
hao, ba pumbauzi lialetare za
hao, mi ki na feela ya siyezi,
mi cwale se ba bata moyo wa
ka.” **4** Niteñi, linzwi la Muli-
mu li li ñi ku yena? Li li, “Ni
ipulukezi baana ba 7,000, baa-
na ba ba si ka kubamela Baale.”
5 Kamukwaocwalo, ni ka nako
ye ku sa na ni bo masiyaleti ba
ba ketilwe kabakala sishemo sa
Mulimu. **6** Cwale haiba ki ka-
bakala sishemo sa Mulimu, fohe
ha i sa li ka misebezi; kambe ki
cwalo, sishemo sa Mulimu ne si
si ke sa ba sishemo sa Mulimu.

7 Fo kikuliñi? Sa bata hahu-
lu Isilaele naa si ka si fuma-
na, kono ba ba ketilwe ki bona
ba ne ba si fumani. Ba bañwi
kaufela ba foufalizwe kutwisiso
ya bona; **8** sina ha ku ñozwi
kuli: “Mulimu u ba file moya
wa buloko bo butuna, meeto a
sa boni ni lizebe ze sa utwi, ku
fitela mane ni la kacenu le.”
9 Hape Davida u li: “Tafule ya
bona i fetuhe lilaba, ni katwa, ni
sisitataliso, ni koto ye ba luke-
la ku fiwa; **10** meeto a bona a
unsufale kuli ba si ke ba bona,
mi u obamise mikokoto ya bona
ka nako kaufela.”

11 Kabakaleo na buza ni li,
ne ba si ka sitatala ni ku wa
ku welela, nji cwañi? Kutokwa
ni hanyinyani! Kono ka ku loba
mulao kwa bona, batu ba maca-
ba ba fumani puluso, ili ku she-
maeta Majuda kuli ba fufabe.
12 Cwale haiba ku loba mu-
lao kwa bona ku tahisa bufumu
kwa lifasi, mi ku kusufala kwa
bona ku tahisa bufumu kwa
batu ba macaba, u zibe palo ya
bona hamoho i ka tahisa bufu-
mu bo buñata ni ku fita!

13 Cwale ni bulela ku mina
batu ba macaba. Ka ku ba mu-
apositola wa bamacaba, ni ka-
nyisa bukombwa bwa ka,
14 kuli ni bone haiba ka nzila
ye ñwi ni ka shemaeta sicaba
sa hesu kuli si fufabe mi ni pili-
se ba bañwi ku bona. **15** Ka-
kuli haiba ku haniwa kwa bona
ku tahisa kuli lifasi li kutise-
zwe ku Mulimu, ku amuhelwa
kwa bona ku ka tahisañi, haisi
kuli ba fiwe bupilo ku zwa ku ba
ba shwile? **16** Hape, haiba ka-
lulo ye ngilwe sina mutamuno i
kenile, ni bupi bo bu lubilwe ni
bona bu kenile; mi haiba mubi-
si u kenile, ni mitai ni yona i ke-
nile.

17 Kono haiba mitai ye mi-
ñwi ne i lemilwe, mi cwale

wena, niha u li kota ya olive
ya mwa naheñi, ne u shange-
zwi mwahalaa yona mi wa aba-
na kwa mubisi o nunile wa kota
ya olive, **18** u si ke wa iku-
humusa ka ku nyaziseza mi-
tai. Kono haiba wa ikuhumu-
sa ka ku i nyaziseza, u hupu-
le kuli haki wena u sweli mubi-
si, kono mubisi ki ona o sweli
wena. **19** Cwale u ka li: "Mi-
tai ne i lemilwe kuli ni kone
ku shangelwa mwa sibaka sa
yona." **20** Ki cwalo! Ne ba le-
milwe kabakala kutokwa tume-
lo kwa bona, kono wena u yemi
ka tumelo. U si ke wa ikanka-
beka, kono u sabe. **21** Kakuli
haiba Mulimu naa si ka tuhele-
la mitai luli ya kota ku siyala,
ha na ku ku tuhelela ni wena.
22 Kamukwaocwalo u lemuhe
sishemo sa Mulimu ni buhali
bwa hae. Mulimu u bonisa buha-
li ku ba ba wile, kono ku wena
u bonisa sishemo, ibile feela u
tiiseza mwa sishemo sa hae; ku
si cwalo, ni wena u ka lemiwa.
23 Mi nihaiba bona, haiba ba
sa zwelipili mwa kutokwa tu-
melo kwa bona, ba ka shange-
lwa kwa kota; kakuli Mulimu
wa kona ku ba shangela ko ne
ba li teñi pili. **24** Kakuli hai-
ba wena ne u lemilwe kwa kota
ya olive ye li ya mwa naheñi
ka taho mi ne u shangezwi kwa
kota ya olive ya mwahae isi ka
mukwa wa ka taho, ku ka ba bu-
nolo hahulu kuli bona ba ba li
mitai ya ka taho ba shangelwe
hape kwa kota ya olive ko ne ba
zwile!

25 Kakuli ha ni lati kuli mu
palelwe ku ziba kunutu ye ke-
nile ye, mizwale, kuli mu si ke
mwa ipona butali: kutwisiso ya
Maisilaele ba bañwi i foufalizwe
ku fitela palo kaufela ya batu
ba macaba i kwana, **26** mi ka
mukwa wo Isilaele kaufela u ka
piliswa. Sina ha ku ñozwi kuli:
"Mulamuleli u ka zwa mwa Sio-
ne ni ku to tuhelisa bana ba Ja-
kobo ku eza likezo za bunyefu-
li. **27** Mi ye ki yona tumele-
lano ye ni ka eza ni bona, ha ni
ka zwisa libi za bona." **28** Ki
niti, ka za taba ye nde ki lila
kabakala mina, kono ka za keto
ya Mulimu ki balatiwa kaba-
kala bo kukwaa bona. **29** Ka-
kuli Mulimu ha na ku inyaza
kabakala limpo za file ni pizo
ya hae. **30** Kakuli sina mina
ha ne mu sa utwi Mulimu sapili
kono cwale mu bonisizwe sishe-
mo bakeñisa ku sa utwa kwa
bona, **31** kamukwaoswana
ku sa utwa kwa bona ku tahisi-
ze kuli mina mu boniswe sishe-
mo, kuli ni bona cwale ka sibi-
li ba kone ku boniswa sishemo.
32 Kakuli Mulimu u ba kwalezi
kaufelaa bona mwa ku sa utwa,
kuli a kone ku ba bonisa sishe-
mo kaufelaa bona.

33 O buliba bwa bufumu bwa
Mulimu, ni butali, ni zibo
ya hae! Likatulo za hae ha
li koni ku batisiswa mi linzi-
la za hae ha li koni ku fuma-
nwa! **34** Kakuli "ki mañi ya
zibile muhupulo wa Jehova, ka-
mba ya bile muelezi wa hae?"
35 Kamba "ki mañi ya mu file

pili, kuli a kone ku kutisezwa?”
36 Kakuli lika kaufela li zwa
ku yena, mi li tile ka yena mi li
ezezwa yena. Haike a kanyiswe
ku ya ku ile. Amen.

12 Kabakaleo na mi kupa
ka taata ka mukekecima
wa Mulimu, mizwale, kuli mu fe
mibili ya mina sina sitabelo se
si pila, se si kenile, se si amu-
heleha ku Mulimu, ili sebelezo
ye kenile ye mu fa ka maata a
mina a ku nahana. **2** Mi mu
tuhele ku ya ka mikwa ya lifasi
le, kono mu fetuhe ka ku she-
muna munahano wa mina, kuli
mu lemuhe tato ya Mulimu ye
nde ni ye amuheleha ni ye pete-
hile.

3 Kakuli ka sishemo sa Muli-
mu se ni filwe, ni bulelela mutu
kaufela mwahalaa mina kuli a
si ke a nahana ka ku ipona bu-
tuna ku fita mwa inezi; kono
a nahane kuli a be ni kutwisi-
so, yo muñwi ni yo muñwi sina
Mulimu ha mu file tumelo ye li-
kani. **4** Kakuli sina ha lu na
ni lilama ze ñata mwa mubi-
li u li muñwi, kono lilama
zeo kaufela ha li ezi musebe-
zi o swana, **5** kamukwaoswa-
na, ni luna niha lu li ba baña-
ta, lu mubili u li muñwi ku Kre-
ste, kono lu lilama ze swalisa-
ni hamoho yo muñwi ku yo mu-
ñwi. **6** Cwale, ha u bona lu na
ni limpo ze shutana ku likana
ni sishemo sa Mulimu se lu fi-
lwe, haiba ki bupolofita, lu po-
lofite ku likana ni tumelo ye
lu filwe; **7** kamba haiba ki bu-
kombwa, lu be mwa bukombwa
bo; kamba ya luta, a lute cwa-
lo; **8** kamba yena ya susueza,
a susueze cwalo; ya fana, a eze
cwalo a sa timani; ya zamaisa,
a eze cwalo ka ku tukufalelwa;
ya bonisa sishemo, a eze cwalo
ka tabo.

9 Lilato la mina li tokwe bu-
ipi. Mu toye hahulu buma-
swe, mu kumalele kwa bunde.
10 Mu latane yo muñwi ni
yo muñwi ka lilato la mizwale.
Mwa ku fanana likute mu be ba
pili. **11** Mu tukufalelwe, mu si
ke mwa ba ni buzwa. Mu tuke
ka moya. Mu sebeleze Jehova.
12 Mu tabe ka sepo. Mu itii-
se mwa ñalelwa. Mu tundame-
ne ku lapela. **13** Mu ikabele
ze mu na ni zona ni ba ba kenile
ku likana ni mo ba tokwezi. Mu
zwelepili ku ba ni moya wa ku
amuhela baenyi. **14** Mu zwe-
lepili ku fuyaula ba ba mi nya-
ndisa; mu fuyole mi mu si ke
mwa kuta. **15** Mu tabe ni ba
ba tabile; mu lile ni ba ba lila.
16 Mu nge ba bañwi sina mo
mu ikungela; mu si ke mwa ba
ni mihupulo ya ku ipahamisa,
kono mu ndongwame lika ze
kwatasi. Mu si ke mwa ipona
butali mwa meeto a mina.

17 Mu si ke mwa kutisa bu-
maswe ka bumaswe. Mu like ku
eza ze nde mwa meeto a batu
kaufela. **18** Haiba ku konaha-
la, ka mo mu konela kaufela,
mu pilisane ka kozo ni batu ka-
mukana. **19** Mu si ke mwa ku-
tiseza bumaswe ka ili mina, ba-
latiwa, kono mu fe buhali siba-

ka; kakuli ku ñozwi kuli: “Ku lombota ki kwa ka; ki na ya ka kutiseza, ku bulela Jehova.” **20** Kono, “haiba sila sa hao si lapile, u si fepe; ha si shwile linyolwa, u si fe sa ku nwa; kakuli ka ku eza cwalo u ka kubukanya mashala a tuka fa toho ya sona.” **21** U si ke wa tuhelela bumaswe ku ku koma, kono u zwelepili ku koma bumaswe ka bunde.

13 Mutu kaufela a ipeye kwatasaa milonga, kakuli ha ku na mulonga o kona ku ba teñi u si ka lumelezwa ki Mulimu; milonga ye li teñi i inzi cwalo mwa libaka za yona ze shutana-shutana ka tumelezo ya Mulimu. **2** Hakulicwalo, mutu ya hanyeza mulonga u lwanisa tukiso ya Mulimu; ba ba lwanisa mulonga ba ka amuhela katulo ya bona. **3** Kakuli ba ba busa ha ba sabisi ku ba ba eza ze nde, kono ba sabisa ku ba ba eza ze maswe. Kikuli u lata ku sa saba mulonga? U zwelepili ku eza hande, mi u ka fumana tumbo ye zwa ku ona; **4** kakuli mulonga ki sikombwa sa Mulimu se si lukiselizwe ku ku tusa. Kono ha u eza ze maswe, u be ni sabo: kakuli ku swala mukwale kwa ona haki kwa feela. Mulonga ki sikombwa sa Mulimu, ki mulomboti ya fitisa buhali fahalimwaa mutu ya eza ze maswe.

5 Kamukwaocwalo kwa swanela luli kuli mu ipeye kwatasaa ona mina batu, isi feela kabakala buhali bo kono ni kabakala lizwalo la mina. **6** Kakuli ki lona libaka ni mina ha mu lifa mitelo; bakeñisa kuli ki batanga ba Mulimu ba ba sebeleza batu mi ba tiiselize ku peta ona musebezi wo. **7** Mu fe batu kaufela liswanelo za bona, ya tokwa mutelo, mu mu fe mutelo; ya tokwa ñamba, mu mu fe ñamba; ya tokwa sabo, mu mu fe sabo yeo; ya tokwa likute, mu mu fe likute leo.

8 Mu si ke mwa kolotela mutu se siñwi, kwandaa ku latana; kakuli ya lata yo muñwi u talelelize mulao. **9** Kakuli milao ye li, “U si ke wa buka, U si ke wa bulaya yo muñwi, U si ke wa uzwa, U si ke wa lakaza sa yo muñwi,” ni litaelo ze ñwi kaufela ze li teñi, i kopanyelelizwe mwa linzwi li li liñwi le: “U lukela ku lata wahenu mo u itatela.” **10** Lilato ha li ezi mutu yo muñwi maswe; hakulicwalo lilato li taleleza mulao.

11 Hape mu eze cwalo, kakuli mwa ziba nako, kuli se li nako ya kuli mu zuhe kwa buloko, kakuli cwale ku puluswa kwa luna ku se ku li fakaufi hahulu ku fita ka nako ye ne lu bile balumeli. **12** Busihu se bu ile; lizazi se li li fakaufi. Ha lu tubuleñi misebezi ya lififi he mi lu apale lilwaniso za liseli. **13** Ha lu zamayeñi ka mukwa o munde sina mo ku ezezwa musihali, isi ka ku imbotisa ni ka bucakolwa,* isi ka buhule ni ka

---

Mro 13:13* “Butakwa” kamba “butahwa.”

muzamao wa ku sa swabela bufosi,* isi ka likañi ni ka muna. **14** Kono mu apale Mulena Jesu Kreste, mi mu si lelelangi cimo ku kolwisa litakazo za nama.

14 Mu amuhele mutu ya na ni mifokolo mwa tumelo ya hae, kono mu si ke mwa mu atula mwa litaba za ka butu. **2** Mutu yo muñwi u na ni tumelo ya ku ca lika kaufela, kono ya fokola mwa tumelo yena u ca miloho. **3** Ya ca a si ke a nyaziseza ya sa ci, mi ya sa ci a si ke a atula ya ca, kakuli Mulimu u mu amuhezi. **4** Ki wena mañi kuli u atule mutangaa yo muñwi? A yeme kamba a we, yeo ki taba ya mulenaa hae. Kaniti, u ka yema, kakuli Jehova wa kona ku mu yemisa.

5 Yo muñwi u atula kuli lizazi le liñwi li fita le liñwi; yo muñwi yena u atula kuli lizazi le liñwi li swana ni mazazi a mañwi kaufela; mutu ni mutu a ikolwisise mwa munahano wa hae. **6** Ya mamela lizazi u li mamela kabakala Jehova. Ni yena ya ca, u ca kabakala Jehova, kakuli u fitisa buitumelo ku Mulimu; mi ya sa ci u eza cwalo kabakala Jehova, mi niteñi u fitisa buitumelo ku Mulimu. **7** Kakuli ku luna mane ha ku na ya pilela yena muñi feela, mi ha ku na ya shwela yena muñi feela; **8** kakuli ha lu pila, lu pilela Jehova, mi ha lu shwa, lu shwela Jehova. Hakulicwalo, ha lu pila ni ha lu shwa, lu ba Jehova. **9** Kakuli ki ka lona libaka leo Kreste ha naa shwile ni ku pila hape, kuli a be Mulena wa ba ba shwile ni wa ba ba pila.

10 Kono kiñi se u atulela mwanahenu? Kamba se u nyaziseza mwanahenu hape, ki sifi? Kakuli kaufelaa luna lu ka yema fapilaa sipula sa Mulimu sa katulo. **11** Kakuli ku ñozwi kuli: "'Sina ha ni pila,' ku bulela Jehova, 'mañwele kaufela a ka ni kubamela, mi lilimi kaufela li ka bulela patalaza kuli ki na Mulimu.'" **12** Hakulicwalohe, mañi ni mañi wa luna u ka ikalabela ku Mulimu.

13 Kabakaleo lu tuhele ku atulana, kono mu ikatulele kuli mu si ke mwa beela muzwale sisitataliso kamba mukwalelo. **14** Na ziba mi ni kozwi ku Mulena Jesu kuli ha ku na sika se si silafezi ku ili sona; konji mutu ha talima sika se siñwi kuli si silafezi, kipeto ku yena si silafezi. **15** Kakuli haiba kabakala sico u foseza muzwale wa hao, u zibe ha u sa zamaya ka lilato. U si ke wa sinya mutu ya shwezwi ki Kreste kabakala sico sa hao. **16** Hakulicwalo, mu si ke mwa tuhelela bunde bo mu eza kuli bu bulelwe maswe. **17** Kakuli Mubuso wa Mulimu ha u talusi ku ca ni ku nwa, kono u talusa ku luka ni kozo ni tabo ka moya o kenile. **18** Kakuli ya sebeleza Kreste ka mukwa wo, u amuheleha ku Mulimu mi u lumelelwa ki batu.

Mro 13:13* Ka Sigerike ki *"a·sel'·gei·a."* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

19 Hakulicwalo, ha lu tunda-
meneñi ze tahisa kozo ni ze ya-
hisa yo muñwi ni yo muñwi.
20 Mu tuhele ku wisa musebezi
wa Mulimu kabaka feela la sico.
Ki niti, linto kaufela li kenie-
le, kono ku fosahalile ku mutu
ya ca ka nako ye kona ku si-
tatalisa ba bañwi. **21** Ku ha-
nde ku sa ca nama, ku sa nwa
waine, kamba ku sa eza nto ifi
kamba ifi ye sitatalisa muzwa-
le wa hao. **22** Tumelo ye u na
ni, u be ni yona fapilaa Mulimu.
Tabo ki ya mutu ya sa ikatuli ka
sa lumelela ka butu. **23** Kono
haiba mutu wa kakanya, u nya-
zizwe kale haiba a ca, kakuli ha
ci kabakala tumelo. Kaniti nto
kaufela ye sa ezwi ka tumelo ki
sibi.

15 Kono luna ba ba tiile lu
swanela ku lwala mifo-
kolo ya ba ba si ka tiya, ni ku
sa ezanga ze tabisa luna bañi.
2 Mañi ni mañi wa luna a ta-
bise yo muñwi kuli a ezeze yo
bunde ni ku mu yahisa. **3** Ka-
kuli nihaiba Kreste naa si ka
eza ze tabisa yena muñi; kono
sina mo ku ñolezwi: "Mashubu
a ba ne ba ku shubula a wezi fa-
halimwaa ka." **4** Kakuli lika
kaufela ze ne ñozwi kwamu-
laho ne li ñolezwi ku lu luta,
kuli ka buitiiso bwa luna ni ka
ku omba-ombiwa ki Mañolo lu
kone ku ba ni sepo. **5** Cwa-
le haike Mulimu ya fa buitii-
so ni ku omba-omba a mi tuse
kaufelaa mina ku ba ni mai-
kuto a swana, a naa na ni ona
Kreste Jesu, **6** kuli kaufelaa
mina hamoho ka mulomo u li
muñwi mu kone ku kanyisa Mu-
limu yena Ndatahe Mulenaa
luna Jesu Kreste.

7 Hakulicwalo mu amuhela-
ne, sina Kreste ni yena ha lu
amuhezi, kuli Mulimu a kanyi-
swe. **8** Kakuli ni mi bulele-
la kuli Kreste mane naa bile
sikombwa sa ba ba keni mwa
mupato kuli a pake buniti
bwa Mulimu, ili ku tiisa lisepi-
so za naa file Mulimu ku bo ku-
kwaa bona, **9** ni kuli macaba
a kanyise Mulimu kabakala si-
shemo sa hae. Sina ha ku ñozwi
kuli: "Ki lona libaka ha ni ka ku
lumba fapilaa nyangela mwa
macaba mi libizo la hao ni ka
li lumbeka ka pina." **10** Hape
u li: "Mu nyakalale, mina ma-
caba, hamoho ni batu ba hae."
11 Mi hape u li: "Mu lumbeke
Jehova, mina macaba kaufela,
mi haike batu kaufela ba mu lu-
mbeke." **12** Mi Isaya hape u
li: "Ku ka bonahala mubisi wa
Jese, mi ku ka taha ya ka busa
macaba; mi macaba a ka beya
sepo ya ona ku yena." **13** Hai-
ke Mulimu ya fa sepo a mi taze
tabo ni kozo kaufela ka ku mu
sepa kwa mina, kuli mu tale
sepo ka maata a moya o kenile.

14 Cwale na luli ni kozwi ka
za mina mizwale ba ka, kuli ni
mina ka sibili mu tezi bunde,
sina ha mu talizwe zibo kaufela,
ni kuli mwa kona ku elezana.
15 Kono cwale ni mi ñolela pa-
talaza mwa litaba ze ñwi, kuli
ni mi hupulise hape, kabakala
sishemo se ni filwe ki Mulimu

16 kuli ni be mutangaa Kreste
Jesu ku bamacaba. Ni eza mu-
sebezi o kenile wa taba ye nde
ya Mulimu, ilikuli nubu ye, ona
macaba a, i kone ku amuhele-
ha, i keniswe ka moya o kenile.
17 Hakulicwalo ni na ni liba-
ka la ku nyakalala ka Kreste
Jesu bakeñisa lika ze ama Muli-
mu. **18** Kakuli ha ni na ku ipa
ku bulela ka za nto ifi kamba
ifi kwandaa lika zeo Kreste naa
ezize ka na kuli macaba a ipeye
ku utwa, ka manzwi ni likezo za
ka, **19** ka maata a limakazo ni
ze komokisa, ka maata a moya
o kenile; kuli mane ni kutalize
taba ye nde ya za Kreste ka ku
tala ku zwa mwa Jerusalema ni
ku potoloha ku yo fita kwa Ili-
riko. **20** Ka mukwa wo mane,
ne ni likile ka taata ku sa shaela
taba ye nde mwa libaka mo ne li
utwahezi kale libizo la Kreste,
ilikuli ni si ke na yaha fa mu-
tomo wa yo muñwi; **21** kono
sina mo ku ñolezwi: "Ba ne ba
si ka zibiswa za hae ba ka bona,
ni ba ba si ka utwa ba ka utwi-
sisa."
22 Ki lona libaka ha ne ni ti-
bezwi hañata ku taha ku mina.
23 Kono cwale ha ku sa na ka-
lulo ye ni si ka fita ku yona mwa
libaka zeo, mi se li lilimo ze
ñata ni nze ni shukelwa ku taha
ku mina. **24** Kamukwaocwa-
lo ni sepa kuli ha ni li mwa mu-
sipili wa ku ya kwa Spain, ni ka
to mi bona mi mu ka ni sinde-
keta sibakanyana ha se ni iko-
zi siango ni mina ka nakonya-
na. **25** Kono cwale ni tuha ni
ya kwa Jerusalema ku yo sebe-
leza ba ba kenile. **26** Kakuli
ba mwa Masedonia ni Akaya ba
tabile ku ikabela za bona sina
nubu ya ku tusa babotana ba ba
mwahalaa ba ba kenile mwa Je-
rusalema. **27** Ki niti, ba tabi-
le ku eza cwalo, mi luli ne ba
na ni sikoloti ku bona; kaku-
li haiba macaba a fumani kabe-
lo kwa lika za kwa moya za ba
ba kenile, ni ona a na ni siko-
loti sa ku sebeleza ba ba keni-
le ka lika za ona za kwa mubi-
li. **28** Cwale ha se ni felize ku
eza cwalo ni ku fitisa ku bona
linubu ze, li nze li kwanile, ni
ka fita ku mina ha ni ya kwa
Spain. **29** Mi na ziba kuli ha
ni taha ku mina ni ka taha ni ti-
kanyo ye tezi ya limbuyoti ze
zwa ku Kreste.
30 Cwale na mi kupa mizwa-
le, ka Mulenaa luna Jesu Kre-
ste ni ka lilato la moya, kuli
mu itiise ni na mwa litapelo
za ku ni lapelela ku Mulimu,
31 kuli ni kone ku lamulelwa
ku ba ba sa lumeli mwa Judea
ni kuli bukombwa bwa ka bo
ni ezeza ba ba kenile mwa Je-
rusalema bu kone ku amuhele-
ha ku bona, **32** ilikuli ka tato
ya Mulimu ni tahe ku mina ka
tabo mi ni to katuluha hamoho
ni mina. **33** Haike Mulimu ya
fa kozo a be ni mina kaufela.
Amen.

16 Ni zibahaza ku mina
Febe kaizelaa luna, siko-
mbwa sa mwa puteho ye mwa
Senkreya, **2** kuli mu mu amu-
hele ku Mulena ka mukwa o lu-

kela ba ba kenile, ni kuli mu mu
fe tuso ifi kamba ifi ya kana a
tokwa, kakuli ni yena u lwanezi
ba bañata, ku kopanyeleza cwa-
lo ni na.
3 Mu ni lumeliseze bo Pris-
ka* ni Akila be ni sebelisana ni
bona ku Kreste Jesu, **4** ba ba
beile bupilo bwa bona mwa lu-
beta bakeñisa moyo wa ka, be
ni itumela ku bona, isi feela
na, kono ni liputeho kaufela
za bamacaba. **5** Mu lumelise
ni puteho ye mwa ndu ya bona.
Mu lumelise Epaineto ya latwa,
yena mitamuno ya Asia ku ba
ba lumezi ku Kreste. **6** Mu lu-
melise Maria, ya ezelize mina
misebezi ye miñata. **7** Mu lu-
melise bo Androniko ni Junyasi
banabahesu ni batamiwa ka na,
baana ba ba zibahala hahulu
kwa baapositola ni ba ba swali-
sani ni Kreste ka nako ye tele-
le ku fita na.
8 Mu ni lumeliseze Ampli-
asi mulatiwa wa ka ku Mule-
na. **9** Mu lumelise Urbano ye
lu sebelisana ni yena ku Kre-
ste, ni Stakisi mulatiwa wa ka.
10 Mu lumelise Apele, ya lume-
lelwa ku Kreste. Mu lumelise ba
ndu ya Aristobulu. **11** Mu lu-
melise Herodioni mwanahesu.
Mu lumelise ba ndu ya Narsiso
ba ba li ku Mulena. **12** Mu lu-
melise Trifena ni Trifosa, basa-
li ba ba sebeza ka taata ku Mu-
lena. Mu lumelise Persida mu-
latiwa wa luna, kakuli naa ezi-
ze misebezi ye miñata ku Mu-
lena. **13** Mu lumelise Rufusi
ya ketilwe ku Mulena, ni mahe,
yena me. **14** Mu lumelise Asi-
nkrito, Flegono, Hermesi, Pa-
trobasi, Hermasi, ni mizwale ba
ba li ni bona. **15** Mu lumelise
Filologo ni Julia, Nerea ni kai-
zelaa hae, ni Olimpa, ni ba ba
kenile kaufela ba ba li ni bona.
16 Mu lumelisane ka ku itube-
ta ko ku kenile. Liputeho kau-
fela za Kreste za mi lumelisa.
17 Cwale na mi eleza mizwa-
le, kuli mu tokomele ba ba tisa
likauhano ni lisitataliso ze lwa-
nisana ni tuto ye mu itutile,
mi mu ba ambuke. **18** Kakuli
batu ba mufuta wo ha ba sebe-
lezi Mulenaa luna Kreste, kono
ba sebeleza litakazo za bona
za ku ca; mi ka manzwi a bona
a kalembeshwa ni lipulelo za
bona za ku swala-swala batu
fa meeto ba kelusa lipilu za ba
ba si na bumaswe. **19** Ku ipe-
ya ku utwa kwa mina ku lemu-
hilwe ki batu kaufela mi kamu-
kwaocwalo ni nyakalala kaba-
kala mina. Kono ni bata kuli mu
be ba ba butali kwa neku la ze
nde, kono mu tokwe zibo ku ze
maswe. **20** Mi Mulimu ya fa
kozo, u ka pyata Satani kwata-
saa mahutu a mina hona cwale-
cwale fa. Haike sishemo sa Mu-
lenaa luna Jesu si be ni mina.
21 Timotea ye ni sebelisana
ni yena wa mi lumelisa, ni ba-
nabahesu bo Lusiusi, Jasoni, ni
Sosipatere ni bona ba mi lume-
lisa.
22 Na Tersiusi, ya ñozi liñolo
le, na mi lumelisa ku Mulena.

Mro 16:3* Ya bizwa hape kuli "Prisila."

23 Gayusi, ye ni fitezi ku
yena, ili yena muñaa ndu mo ku
kopanela puteho kaufela, wa mi
lumelisa. Erasto, ya talima za
sikwama sa muleneñi wa mi lu-
melisa, hamohocwalo ni Kwar-
to munyanaa hae.* **24*** ——

Mro 16:23* Muñolelo wa Sigerike ha u bonisi kuli yo muhulu ne li mañi mwahalaa Erasto ni Kwarto. **24*** Mwa miputo ya kale ya Sigerike ha ku na manzwi a bala kuli 'Haike sishemo sa Mulenaa luna Jesu Kreste si be ni mina kaufela. Amen,' ili manzwi a zamaelela ni manzwi a kwa mafelelezo mwa timana 20.

25 Cwale ku yena ya kona ku
mi tiisa ku likana ni taba ye
nde ye ni shaela ni musebezi
wa ku kutaza za Jesu Kreste,
ka ku lumelelana ni ku patu-
lulwa kwa kunutu ye kenile
ye patilwe ka linako ze tele-
le **26** kono ili yeo se i patulu-
zwi ni ku zibahazwa ka mañolo a bapolofita mwahalaa maca-
ba kaufela ku likana ni taelo ya
Mulimu wa kamita ilikuli ma-
caba a ipeye ku utwa ka tume-
lo; **27** ku yena Mulimu, yena
ya butali a nosi, ku be kanya ka
Jesu Kreste ku ya ku ile. Amen.

LIÑOLO LA PILI KWA

MAKORINTE

1 Na Paulusi, ya bizizwe ku
ba muapositola wa Jesu
Kreste ka ku ya ka tato ya Mu-
limu, ni Sostene muzwale wa
luna, **2** ni ñolela puteho ya
Mulimu ye mwa Korinte, ku
mina ba ba kenisizwe ka Kreste
Jesu, ba ba bizizwe ku ba ba ba
kenile, hamoho ni batu kaufe-
la ba ba biza fa libizo la Mule-
naa luna Jesu Kreste, Mulenaa
bona ni luna:

3 Haike sishemo ni kozo ye
zwa ku Mulimu Ndataa luna ni
Mulenaa luna Jesu Kreste li be
ni mina.

4 Ni itumelanga ku Mulimu
kamita kabakala mina ka si-
shemo sa Mulimu se mu fi-
lwe ka Kreste Jesu; **5** kakuli
mwa lika kaufela mu fumisizwe
ka yena, mwa ku kona ku bule-
la kaufela ni mwa zibo kaufela,
6 sina bupaki bwa za Kreste
ha bu tiisizwe mwahalaa mina,
7 kuli mu si ke mwa ba ba ba to-
kwile mpo ni ye kana, ha mu
nze mu libelela ka ku nyole-
lwa ku patululwa kwa Mulenaa
luna Jesu Kreste. **8** Hape u
ka mi tiisa ku isa kwa mafele-
lezo, kuli mu tokwe se si nya-
zahala mwa lizazi la Mulenaa
luna Jesu Kreste. **9** Mulimu
wa sepahala, yena ya mi bizize
kuli mu to swalisana ni Mwa-
naa hae Jesu Kreste Mulenaa
luna.

10 Cwale na mi kupa mizwa-
le, ka libizo la Mulenaa luna

Jesu Kreste kuli kaufelaa mina
mu bulele ka ku lumelelana,
ni kuli ku si ke kwa ba ni li-
kauhano mwahalaa mina, kono
mu swalisane hande hamoho
ka munahano u li muñwi ni ka
muhupulo u li muñwi. **11** Ka-
kuli ba bañwi ba ndu ya Kloe
ba ni taluselize za mina, mi-
zwale ba ka, kuli ku na ni mi-
filifili mwahalaa mina. **12** Se
ni talusa ki se, kuli yo muñwi
ni yo muñwi ku mina u li: "Na
ni wa Paulusi," "Kono na ni wa
Apolosi," "Kono na ni wa Ke-
fasi," "Kono na ni wa Kreste."
13 Kreste u kauhani ku mina.
Kana ki Paulusi ya naa koko-
telezwi mina? Kamba kikuli ne
mu kolobelizwe ka libizo la Pa-
ulusi? **14** Ni itumela kuli ne
ni si ka kolobeza yo muñwi ku
mina kwandaa Krispo ni Gayu-
si, **15** kuli ku si ke kwa ba ni
mutu ya ka bulela kuli naa kolo-
belizwe ka libizo la ka. **16** Ki
niti, ne ni kolobelize ni ba ndu
ya Setefanasi. Haili ba bañwi
kaufela, ha ni hupuli kuli ku na
ni ye ne ni kolobelize. **17** Ka-
kuli Kreste naa si ka ni luma
kuli ni kolobeze, kono naa ni lu-
mile kuli ni shaele taba ye nde,
mi isi ka butali bwa manzwi,
kuli kota ya linyando ya Kreste
i si ke ya fetuha ye si na tuso.

18 Kakuli lushango lwa za
kota ya linyando ki butoto ku
ba ba shwa, kono ku luna ba
ba piliswa ki maata a Mulimu.
19 Kakuli ku ñozwi kuli: "Ni
ka feza butali bwa batu ba ba
butali, mi ni ka hana kutwisi-
so ya ba ba itutile." **20** Ya bu-
tali u kai? Muñoli wa Mulao u
kai? Mupihakañi wa lifasi le u
kai? Kana Mulimu ha si ka fetu-
la butali bwa lifasi ku bu eza bu-
toto? **21** Kakuli bakeñisa kuli
lifasi ne li si ka ziba Mulimu ka
butali bwa lona, Mulimu ka bu-
tali bwa hae naa latile ku pilisa
ba ba lumela, ka butoto bwa lu-
shango lo lu kutazwa.

22 Kakuli Majuda ba kupa li-
makazo ni Magerike ba bata bu-
tali; **23** kono luna lu kutaza
Kreste ya kokotezwi, ili taba ye
sitatalisa Majuda kono ye ngi-
wa sina butoto kwa macaba;
24 kono ku ba ba bizizwe, Ma-
juda hamoho ni Magerike, Kre-
ste ki maata a Mulimu ni buta-
li bwa Mulimu. **25** Kakuli nto
ye li butoto ku Mulimu i butali
ku fita batu, mi nto ye fokola ku
Mulimu i maata ku fita batu.

26 Kakuli mwa bona kuli
mwahalaa mina ba ne ba bi-
zizwe, mizwale, haki ba baña-
ta ba ba butali ka mukwa
wa batu, haki ba bañata ba ba
maata, haki ba bañata ba lusi-
ka lwa bulena; **27** kono Muli-
mu naa ketile lika za lifasi ze
ngiwa kuli ki butoto kuli a swa-
bise ba ba butali; mi Mulimu
naa ketile lika za lifasi ze ngi-
wa ku ba ze fokola kuli a swabi-
se lika ze maata; **28** mi Muli-
mu naa ketile ze si na tuso za li-
fasi ni lika ze nyazisezwa, lika
ze siyo kuli a felise ze li teñi,
29 kuli ku si ke kwa ba ni mutu
ya ka itumba fapilaa Mulimu.
30 Kono ki ka yena ha mu

swalisana ni Kreste Jesu, ya
bile ku luna sina butali bo bu
zwa ku Mulimu, ni ku luka, ni
ku keniswa, ni ku lukululwa ka
tiululo; **31** kuli ku be sina mo
ku ñolezwi kuli: "Ya itumba, a
itumbe ka Jehova."

2 Mi cwale ha ne ni tile ku
mina mizwale, ku to sha-
ela ku mina kunutu ye kenile
ya Mulimu, ne ni si ka sebelisa
lipulelo ze tuna kamba za bu-
tali. **2** Kakuli ne ni ikatulezi
ku sa ziba se siñwi mwahalaa
mina kwandaa Jesu Kreste, ni
kuli na kokotezwi. **3** Mi ne ni
tile ku mina ni li ya fokola, ni
na ni sabo, ni ku ngangama ko
kutuna; **4** mi lipulelo za ka ni
litaba ze ne ni kutaza ne ni si
ka li bulela ka manzwi a butali
a kolisa kono ne ni li bulezi ka
ponahaliso ya moya ni maata,
5 kuli tumelo ya mina i si ke ya
toma fa butali bwa batu, kono i
tome fa maata a Mulimu.

6 Cwale lu bulela butali
mwahalaa ba ba hulile kwa
moya, kono isiñi butali bwa lifa-
si le kamba bwa babusi ba lifa-
si le, ba ba ka yunda. **7** Kono
lu bulela butali bwa Mulimu bo
bu mwa kunutu ye kenile, buta-
li bo bu patilwe, bwa naa lelezi
cimo Mulimu pili likezahalo za
lifasi li si ka kalisa kale ilikuli
lu kanyiswe. **8** Butali bo, ha
ku na nihaiba a li muñwi kwa
babusi ba lifasi ya naa bu zibile,
kakuli kambe ne ba bu zibile ne
ba si ke ba kokotela Mulena ya
kanya. **9** Kono sina mo ku ño-
lezwi: "Liito ha li si ka bona ni
zebe ha i si ka utwa, mi nihai-
ba pilu ya mutu ha i si ka utwi-
sisa lika zeo Mulimu a lukise-
lize ba ba mu lata." **10** Kaku-
li ki luna ba patululezi Mulimu
lika zeo ka moya wa hae, kakuli
moya u batisisa mwa linto kau-
fela, nihaiba ze tungile za Mu-
limu.

11 Kakuli ki mañi kwa batu
ya ziba za mutu kwandaa moya
wa hae o li teñi ku yena? Ka-
mukwaoswana, ha ku na ya zi-
bile za Mulimu, kwandaa moya
wa Mulimu. **12** Cwale luna ha
lu si ka amuhela moya wa li-
fasi, kono lu amuhezi moya o
zwa ku Mulimu, kuli lu kone ku
ziba lika ze lu filwe ki Mulimu
ka sishemo. **13** Hape lika ze,
ha lu li buleli ka manzwi a luti-
lwe ka butali bwa batu, kono lu
li bulela ka manzwi a lutilwe ka
moya, ha lu nze lu talusa litaba
za kwa moya ka manzwi a kwa
moya.

14 Kono mutu wa nama ha
amuheli lika za moya wa Muli-
mu, kakuli ku yena lika zeo ki
butoto; mi ha koni ku li ziba, ka-
kuli li tatubiwa ka moya.
15 Kono mutu wa kwa moya
kaniti u tatuba lika kaufela,
kono yena ha tatubwi ki mutu.
16 Kakuli "ki mañi ya fitile fa
ku ziba munahano wa Jehova,
kuli a kone ku mu laela?" Kono
lu na ni munahano wa Kreste.

3 Mi kamukwaocwalo mi-
zwale, ne ni sa koni ku bu-
lela ku mina sina ya bulela kwa
batu ba kwa moya, kono sina ya
bulela kwa batu ba nama, kwa

limbututu ze ku Kreste. **2** Ne
ni mi utile ka mabisi, isiñi ka
lico ze tiile, kakuli ne mu si
ka tiyelela. Mane nihaiba cwa-
le, ha mu si ka tiyelela kale,
3 kakuli mu sa li ba nama. Ha
u bona mwahalaa mina ku sa na
ni muna ni mifilifili, fo kikuli
ha mu ba nama nji, mi kikuli ha
mu zamayi sina mo ba zamae-
la batu kaufela? **4** Kakuli yo
muñwi ha li: "Na ni wa Paulu-
si," kono yo muñwi u li: "Na ni
wa Apolosi," kikuli ha mu swa-
ni ni ba bañwi kaufela?

5 Cwale Apolosi ki mañi? Ni
Paulusi ki mañi? Ki likombwa
zeo ne mu bile balumeli ka
zona, sina Mulena mwa naa fezi
yo muñwi ni yo muñwi. **6** Na
ne ni cezi, Apolosi naa selaezi,
kono Mulimu ki yena ya naa hu-
lisa; **7** kuli ya cala a si ke a ba
se siñwi kamba yena ya selae-
la, kono i be Mulimu ya hulisa.
8 Cwale ya cala ni ya selaela ba
eza nto ye swana, kono mutu
ni mutu u ka amuhela mupu-
zo wa hae luli ku likana ni mu-
sebezi wa hae. **9** Kakuli lu se-
beza hamoho ni Mulimu. Mina
mu simu ya Mulimu ye limwa ki
yena, mu muyaho wa Mulimu.

10 Ka sishemo sa Mulimu se
ne ni filwe, ni yahile mutomo
sina muzamaisi wa misebezi ya
na ni butali, kono mutu u sili
wa yaha fateñi. Kono mutu ni
mutu a tokomele mwa yahela
fa mutomo wo. **11** Kakuli ha
ku na mutu ya kona ku toma
mutomo u sili kwandaa o so to-
milwe kale, ili yena Jesu Kre-
ste. **12** Cwale haiba mutu a
yaha fa mutomo wo ka gauda,
silivera, macwe a butokwa, li-
kota, musuhela, kamba mwa-
nge, **13** musebezi wa mutu ni
mutu u ka bonahala se u li sona
kuli ki sifi, kakuli lizazi la tiko
li ka u bonahalisa, bakeñisa
kuli u ka patululwa ka mulilo;
mi mulilo ka sibili u ka bona-
halisa musebezi wa yahile mutu
ni mutu kuli u cwañi. **14** Hai-
ba musebezi wa yahile mutu fa
mutomo u siyala, mutu yo u
ka amuhela mupuzo; **15** hai-
ba musebezi wa mutu u yonga
mwa mulilo, mutu yo u ka si-
nyehelwa, kono yena kwateñi u
ka piliswa; niteñi, ha ku ba cwa-
lo, ku ka ba inge ya bandukile
mwa mulilo.

16 Kana ha mu zibi kuli mina
mu tempele ya Mulimu, ni kuli
moya wa Mulimu u yahile ku
mina? **17** Kono haiba mutu a
sinya tempele ya Mulimu, Muli-
mu u ka sinya mutu yo; kakuli
tempele ya Mulimu i kenile, mi
tempele yeo ki mina.

18 Ku si ke kwa ba ni ya ipu-
ma: haiba yo muñwi mwaha-
laa mina u nahana kuli u buta-
li mwa lifasi le, a fetuhe sito-
to, kuli a be ya butali. **19** Ka-
kuli butali bwa lifasi le ki buto-
to ku Mulimu; kakuli ku
ñozwi kuli: "U swasa ba ba bu-
tali mwa mano a bona a bu-
pumi." **20** Mi hape ku ñozwi
kuli: "Jehova wa ziba kuli mihu-
pulo ya ba ba butali ki ya mba-
ngo." **21** Hakulicwalo ku si
ke kwa ba ni ya itumba ka batu;

kakuli lika kaufela ki za mina,
22 ibe Paulusi kamba Apolosi
kamba Kefasi kamba lifasi ka-
mba bupilo kamba lifu kamba
lika ze li teñi cwale kamba ze sa
taha, lika kaufela ki za mina;
23 mi mina mu ba Kreste; mi
Kreste ki wa Mulimu.

4 Mutu a lu talime kuli lu ba-
tanga ba Kreste ni liko-
mbwa za likunutu ze kenile za
Mulimu. **2** Mi hakulicwalo, se
si tokwahala kwa likombwa ki-
kuli li fumanwe ku ba ze sepa-
hala. **3** Cwale ku na, haki se
siñwi haiba ni atulwa ki mina
kamba ki kuta ya batu. Mane
nihaiba na muñi ha ni ikatuli.
4 Kakuli ha ni lemuhi nto ni ye
kana ye fosahalile ku na. Niteñi
ha ni balelwi ku ba ya lukile ka
seo, kono ya ni atula ki Jehova.
5 Kabakaleo mu si ke mwa atu-
la se siñwi nako i si ka fita kale,
ku fitela Mulena a taha. Yena u
ka tisa ze ipatile za lififi mwa li-
seli mi u ka patulula milelo ye
mwa lipilu, mi cwale mutu ni
mutu u ka amuhela tumbo ya
hae ku zwelela ku Mulimu.

6 Mi cwale mizwale, litaba
ze, ni li bulezi ka ku itusisa na
ni Apolosi sina mitala ya ku
mi tusa, kuli ka luna mu itute
mulao wo, o li: "Mu si ke mwa
ikezeza ku fita ze ñozwi," kuli
mu si ke mwa itundumuna, ka
ku nga yo muñwi kuli u fita yo
muñwi. **7** Kakuli ki mañi ya
ku ezize kuli u shutane ni yo
muñwi? Ki sifi se u na ni se ne
u si ka fiwa? Cwale haiba luli ne
u si filwe, kiñi se u itundumu-
nela inge kuli ne u si ka si fiwa?
8 Kikuli mina batu mu se mu
kusi kale nji? Kana kikuli mu
fumile kale nji? Kana se mu ka-
lile ku busa sina malena, luna lu
siyo? Ne ni ka tabela luli ha ne
mu ka be mu kalile ku busa sina
malena, kuli ni luna lu buse
ni mina sina malena. **9** Ka-
kuli na ni bona kuli Mulimu u
beile luna baapositola ku ba ba
mafelelezo fa mabapalelo sina
batu ba ba atulezwi lifu, ba-
keñisa kuli lu fetuhile likumo-
na kwa lifasi, kwa mangeloi
ni kwa batu. **10** Lu litoto ka-
bakala Kreste, kono mina mu
butali ku Kreste; lwa fokola,
kono mina mu tiile; mwa kute-
kwa, kono luna lwa shwaulwa.
11 Ku fitela cwale lu zwelapili
ku shwa tala ni linyolwa ni ku
sa apala ni ku ezwa maswe ni
kutokwa maino **12** ni ku mbi-
ndana, ka ku sebeza ka mazoho
a luna. Ha lu tapaulwa, lwa fu-
yola; ha lu nyandiswa, lwa itii-
sa ka pilu-telele; **13** ha lu sa-
waniwa, lu alaba ka bunolo; lu
fetuhile sina matakala a lifasi,
manyalala a lika kaufela, ku fi-
tela cwale.

14 Ni mi ñolela lika ze, isi
kuli ni mi swabise, kono kuli ni
mi eleze sina bana ba ka ba ba
latwa. **15** Kakuli niha mu ka
ba ni bauti ba ba eza 10,000 ku
Kreste, kaniti ha mu na bo nda-
te ba bañata; kakuli ni fetuhile
ndataa mina ku Kreste Jesu ka
taba ye nde. **16** Kabakaleo ni
mi kupa ka taata kuli mu ni li-

kanyise. **17** Ki lona libaka ha
ni mi lumela Timotea, kakuli ki
mwanaka ku Mulena, mwana-
ka ya latwa ni ya sepahala; mi
u ka mi hupulisa miezezo ya ka
ya lika ku Kreste Jesu, sina mo
ni lutela kai ni kai mwa puteho
ni puteho.
18 Ba bañwi ba itundumu-
na inge kuli mane ha ni tahi
ku mina. **19** Kono haiba Jeho-
va a lata, ni ka taha ku mina
cwale-cwale fa, mi fo ha ni na
ku to ziba feela manzwi a baitu-
ndumuni, kono ni ka to ziba ni
maata a bona. **20** Kakuli Mu-
buso wa Mulimu ha u bonahali
ka manzwi, kono u bonahala ka
maata. **21** Se mu lata ki sifi?
Ni tahe ku mina ka tupa, ka-
mba ka lilato ni moya o bunolo?

5 Mane mwahalaa mina ku
bihiwa kuli ku na ni buhule,
mi ki buhule bo bu sa fumane-
hi nihaiba mwahalaa bamaca-
ba, bwa kuli mutu yo muñwi u
pila ni musalaa ndatahe. **2** Mi
kana mwa itumba ka taba yeo?
Kikuli ha mu swaneli ku lila,
kuli mutu ya ezize kezo ye, u
swanela ku zwiswa mwahalaa
mina? **3** Niha ni siyo mwa-
halaa mina ka mubili, ni teñi
ku mina ka moya, mi ni atu-
zi kale mutu yo ya ezize cwalo
inge kuli mane ni teñi mwaha-
laa mina. **4** Ha mu se mu ko-
pani hamoho ka libizo la Mule-
naa luna Jesu, mi ni teñi mwa-
halaa mina ka moya hamoho
ni maata a Mulenaa luna Jesu,
5 mu swanela ku fa mutu yo
ku Satani kuli nama i sinyiwe,
ilikuli moya u kone ku piliswa
mwa lizazi la Mulena.
6 Ku itumba kwa mina hasi
ko kunde. Kana ha mu zibi kuli
mumela o munyinyani u huhu-
muhisa bupi kaufela bo bu lubi-
lwe? **7** Mu zwise mumela wa
kale, kuli mu be liñende le li-
nca, sina ha mu si na mume-
la. Kakuli Kreste yena Paseka
ya luna u tabilwe sina sitabelo.
8 Kabakaleo ha lu mameleñi
mukiti, isi ka mumela wa kale,
kamba ka mumela wa bumaswe
ni lunya, kono ka sinkwa se si
si na mumela sa busepahali ni
niti.
9 Mwa liñolo la ka ne ni mi
ñolezi kuli mu tuhele ku kopa-
na ni mahule, **10** isi ku talusa
kuli mu kauhane luli ni mahule
ba lifasi le kamba batu ba ba na
ni mukwañuli kamba babukuli
kamba ba ba lapela milimu ya
maswaniso. Kambe ku cwalo,
kambe ne mu ka tokwa ku zwa
mwa lifasi. **11** Kono cwale ni
mi ñolela kuli mu tuhele ku eza
siango ni mutu ya bizwa mu-
zwale ya li lihule kamba ya na
ni mukwañuli kamba ya lape-
la milimu ya maswaniso kamba
wa matapa kamba cakolwa* ka-
mba mubukuli, mane nihaiba
ku ca ni mutu ya cwalo mu si ke
mwa ca ni yena. **12** Kakuli ni
na ni taba mañi ni ku atula ba
ba kwande? Kana ha mu atuli
ba ba mwahali, **13** mi Mulimu
yena u atula ba ba kwande? "Mu

1Mk 5:11* "Sitakwa" kamba "lita-
hwa."

zwise mutu ya maswe mwahalaa mina.”

6 Haiba yo muñwi ku mina u na ni taba ni yo muñwi, kiñi se a sa sabeli ku mu isa kwa kuta fapilaa ba ba si ka luka, mwa sibaka sa kuli a mu ise fapilaa ba ba kenile? **2** Kamba kana ha mu zibi kuli ba ba kenile ba ka atula lifasi? Mi haiba lifasi li ka atulwa ki mina, kana ha mu koni ku atula litaba ze nyinyani-nyinyani? **3** Kana ha mu zibi kuli lu ka atula mangeloi? Cwale ki sifi se lu ka palelelwa ku atula litaba za bupilo bo? **4** Cwale ha mu na ni litaba za bupilo bo ze tokwa ku atulwa, kana mu keta batu ba ba nyazisezwa ki puteho kuli ba be bona baatuli? **5** Ni bulela cwana kuli mu swabe. Kikuli ha ku na ya na ni butali ku mina ya ka kona ku atula taba ye mwahalaa mizwale ba hae? **6** Kono muzwale u isana ni muzwale ka yena kwa kuta, mi u eza cwalo fapilaa ba ba sa lumeli!

7 Kaniti mu tuzwi kale ha mu isana kwa kuta ku yo zekisana. Kiñi se mu sa amuheleli ku fosezwa ki ba bañwi? Kiñi se mu sa amuheleli ku putelelwa? **8** Kono mina mwa fosa ni ku putelela ba bañwi, mi mane be mu eza cwalo ki mizwale ba mina.

9 Kana ha mu zibi kuli batu ba ba si ka luka ha ba na ku yola saanda sa Mubuso wa Mulimu? Mu si ke mwa ipuma. Ibe mahule kamba ba ba lapela milimu ya maswaniso, kamba babuki, kamba baana ba ba lumela ku ezwa basali, kamba baana ba ba lobala ni baana ka bona, **10** kamba masholi, kamba ba mukwañuli, kamba macakolwa,* kamba ba matapa, kamba babukuli, ha ba na ku yola saanda sa Mubuso wa Mulimu. **11** Mi niteñi ki mo ne ba inezi ba bañwi ku mina cwalo. Kono mu tapisizwe twaa, kono mu kenisizwe, kono mu beilwe ba ba lukile ka libizo la Mulenaa luna Jesu Kreste ni ka moya wa Mulimu wa luna.

12 Lika kaufela li lumelelizwe ku na; kono haki lika kaufela ze tusa. Lika kaufela li lumelelizwe ku na; kono ha ni na ku lumela ku buswa ki se siñwi. **13** Lico ki za mba, mi mba ki ya lico; kono Mulimu u ka felisa bubeli bwa zona. Cwale mubili haki wa buhule, kono ki wa Mulena; mi Mulena ki wa mubili. **14** Kono Mulimu naa zusize Mulena mi ni luna u ka lu zusa kwa bafu ka maata a hae.

15 Kana ha mu zibi kuli mibili ya mina ki lilama za Kreste? Cwale kikuli ni ka zwisa lilama za Kreste ni ku li kopanya ku lihule? Kutokwa ni hanyinyani! **16** Kana ha mu zibi kuli ya kopanyizwe ku lihule u fetuha mubili u li muñwi ni lona? Kakuli Mulimu u ize, “Bubeli bwa bona ba ka ba nama i liñwi.” **17** Kono ya kopanyi-

---

1Mk 6:10* “Matakwa” kamba “matahwa.”

zwe ku Mulena u fetuha moya
u li muñwi ni Mulena. **18** Mu
sabe kwa buhule. Sibi kaufe-
la sa kana a eza mutu si kwa-
nde a mubili wa hae, kono ya
pila mwa buhule u foseza mu-
bili wa hae tenyene. **19** Kana
ha mu zibi kuli mubili wa mina
ki tempele ya moya o kenile
o li teñi ku mina, o mu filwe
ki Mulimu? Hape ha mu ituwi
mina bañi, **20** kakuli ne mu
lekilwe ka teko ye tuna. Kamu-
kwaocwalo, mu kanyise Muli-
mu mwa mubili wa mina.

7 Cwale ka za litaba ze ne
mu ni ñolezi, ki hande kuli
muuna a si ke a swala* musali;
2 niteñi, bakeñisa ku ata kwa
buhule, muuna kaufela a be ni
musalaa hae mi musali kaufela
a be ni muunaa hae. **3** Muu-
na a fe musalaa hae liswane-
lo za linyalo, mi musali ni yena
hape a eze cwalo ku muunaa
hae. **4** Musali ha na maata fa-
halimwaa mubili wa hae, kono
ya na ni ona ki muunaa hae; ka-
mukwaoswana, ni muuna ha na
maata fahalimwaa mubili wa
hae, kono ya na ni ona ki musa-
laa hae. **5** Mu si ke mwa tima-
na, konji ha mu lumelelani ku
eza cwalo ka nako ye tomilwe,
kuli mu neele nako kwa ku la-
pela mi ite mu kopane hape, ili-
kuli Satani a si ke a zwelapili ku
mi lika kabakala kutokwa bui-
swalo kwa mina. **6** Kono se ni
bulelela cwalo ki ku mi lume-
lela feela, isiñi ku mi fa taelo.
7 Kono ni lakaza kuli kambe
baana kaufela ne ba li sina mo
ni inezi. Nihakulicwalo, mutu
ni mutu u na ni mpo ya filwe ki
Mulimu, yo cwana, yani cwana.

8 Cwale ni bulela ku ba ba si
ka nyala kamba ku nyalwa ni
kwa limbelwa, kuli ki hande ha
ba ka itulela sina mo ni inezi.
9 Kono haiba ha ba na buiswa-
lo, ba nyale kamba ku nyalwa,
kakuli se sinde ki ku nyala ka-
mba ku nyalwa ku fita ku bulai-
wa ki takazo.

10 Ku ba ba nyezi ni ba ba
nyezwi, ni fa litaelo ze, niteñi
haki na kono ki Mulena, kuli
musali ya nyezwi ha swaneli
ku kauhana ni muunaa hae;
11 kono haiba a kauhana ni
muunaa hae, a ine honacwalo a
si ka nyalwa, hakusicwalo a ku-
tisane hape ni muunaa hae; mi
muuna ha swaneli ku siya mu-
salaa hae.

12 Kono ba bañwi, na, isiñi
Mulena, na ba bulelela, ni li:
Haiba muzwale u nyezi musa-
li ya si mulumeli, kono musali
yo wa lata ku pila ni muzwale
yo, a si ke a mu siya; **13** mi
haiba musali u nyezwi ku muu-
na ya si mulumeli, kono muu-
na yo wa lata ku pila ni musali
yo, a si ke a siya muunaa hae.
14 Kakuli muuna ya sa lumeli u
keniswa kabakala musalaa hae,
mi musali ya sa lumeli u keni-
swa kabakala muzwale; hakusi-
cwalo, bana ba mina ne ba ka
ba ba ba masila, kono cwale ba
kenile. **15** Kono haiba ya sa

1Mk 7:1* Fo mwendi kikuli, ‘Ku sa nyala ni ku lobala ni musali.’

lumeli a keta ku siya mulumeli,
ha ye; muzwale kamba kaizeli
ha si ka tamwa ki miinelo ye
cwalo, kono Mulimu u mi bizeli-
ze ku pila mwa kozo. **16** Ka-
kuli, wena musali, u ziba cwa-
ñi haiba nji u ka pilisa muu-
naa hao? Kamba wena muuna,
u ziba cwañi haiba nji u ka pili-
sa musalaa hao?

17 Nihakulicwalo, sina Jeho-
va mwa fezi mutu ni mutu ka-
belo, mutu ni mutu a zamaye
honacwalo sina mwa mu bize-
lize Mulimu. Mi ki lona liba-
ka ha ni fa taelo ye, mwa lipu-
teho kaufela. **18** Kana ku na
ni ya naa bizizwe a keni kale
mwa mupato? A siyale hona-
cwalo. Kana ku na ni ya bizizwe
a si ka kena mwa mupato? A
si ke a ya kwa mupato. **19** Ku
kena mwa mupato haki se si-
ñwi, ni ku sa kena mwa mupa-
to haki se siñwi, kono sa buto-
kwa ki ku mamela milao ya Mu-
limu. **20** Mutu ni mutu a zwe-
lepili mwa mayemo a naa li ku
ona ha biziwa. **21** Kana ne u
bizizwe u li mutanga? U si ke
wa bilaezwa ki seo; kono haiba
wa kona ku fumana kolo ya ku
lukuluha, u eze cwalo. **22** Ka-
kuli mutu kaufela ya li ku Mu-
lena, ya naa bizizwe a li muta-
nga ki mutu wa Mulena ya lu-
kuluzwi; kamukwaoswana, ya
naa bizizwe a li ya lukuluhile
ki mutanga wa Kreste. **23** Ne
mu lekilwe ka teko ye tuna; mu
tuhele ku ba batanga ba batu.
24 Mutu ni mutu, mizwale, a
zwelepili fapilaa Mulimu mwa
mayemo a naa li ku ona ha bi-
ziwa.

25 Cwale ka za balyanjo ni li-
njilulume ha ni na taelo ye zwa
ku Mulena, kono ni fitisa mai-
kuto a ka sina mutu ya naa
shemubilwe ki Mulena kuli ni
sepahale. **26** Kamukwaocwa-
lo ni nahana kuli neikaba ha-
nde kuli muuna a zwelepili ho-
nacwalo kabakala muinelo wa
cwale. **27** Kana u itamile ku
musali nji? U tuhele ku bata ku
itukulula ku yena. Kana u luku-
luhile ku musali nji? U tuhele
ku bata musali. **28** Kono niha
ne u ka nyala kamba ku nya-
lwa, ne u si ke wa eza sibi. Mi
mwalyanjo kamba njilulume ha
naa ka kena mwa linyalo, naa
si ke a eza sibi. Niteñi, ba ba
eza cwalo ba ka ba ni manyando
mwa nama ya bona. Kono na, ni
bata ku mi tokwisa ona.

29 Hape ni li ku mina mizwa-
le, nako ye siyezi ki ye kuswa-
ni. Ku zwa cwale ba ba na ni
basali ba be inge ba ba si na,
30 ni ba ba lila ba be inge ba ba
sa lili, ni ba ba tabile ba be inge
ba ba si ka taba, ni ba ba leka ba
be inge ba ba si ka luwa se si-
ñwi, **31** mi ba ba itusisa lifa-
si le ba be inge ba ba sa itusisi
lona ka ku tala; kakuli mukwa
wa lifasi le wa cinca. **32** Kani-
ti, ni bata kuli mu tokwe pilae-
lo. Ya si ka nyala u ikalezwi za
Mulena, mwa ka tabiseza Mu-
lena. **33** Kono ya nyezi u ika-
lezwi za lifasi le, mwa ka ta-
biseza musalaa hae, **34** mi u
aluhani. Hape musali ya si ka

nyalwa, ni mwalyanjo, u ikalezwi za Mulena, kuli a be ya kenile mwa mubili ni mwa moya wa hae. Kono musali ya nyezwi yena u ikalezwi za lifasi le, mwa ka tabiseza muunaa hae. **35** Kono ni bulela cwalo kuli ni mi tuse, isiñi ku mi tibela, kono kuli ni mi susueze ku eza se si swanela ni ku zwelapili ku sebeleza Mulena ku si na se si mi yaulula.

36 Kono haiba mutu a ikutwa kuli ha ezi ka swanelo ku likana ni bwalyanjo kamba bunjilulume bwa hae, haiba ki kale a tula linako za litakazo za kwa bunca, fohe sa swanela ku eza ki se: a eze sa lata; ha ezi sibi. Ha ba kene mwa linyalo. **37** Kono haiba mutu u ikatulezi mwa pilu ya hae mi u ikutwa kuli ha tokwi ku nyala kamba ku nyalwa, kono u na ni maata a ku eza sa lata mi u atuzi kale mwa pilu ya hae kuli ha na ku kena mwa linyalo, u ka eza hande. **38** Mi ni yena ya fanisa bwalyanjo kamba bunjilulume bwa hae ka ku nyalwa kamba ku nyala u eza hande, kono ya sa keni mwa linyalo u ka eza hande ni ku fita.

39 Musali ya nyezwi u tamilwe ki mulao wa linyalo ka nako kaufela ya sa pila muunaa hae. Kono haiba muunaa hae a itobalela ka lifu, musali u lukuluhile ku nyalwa ku muuna ya lata, feela i be ku Mulena. **40** Kono ku likana ni mo ni bonela, u ka ba ya tabile luli haiba a itulela feela honacwalo mwa inezi, mi kaniti ni hupula kuli, ni na, ni na ni moya wa Mulimu.

8 Cwale ka za lico ze fiwa kwa milimu ya maswaniso: lwa ziba kuli kaufelaa luna lu na ni zibo. Zibo i tahisa ku itundumuna, kono lilato la yahisa. **2** Mutu niha ka nahana kuli u na ni sa ziba, ha si ka zibelela kale seo ku likana ni mwa swanela ku si zibela. **3** Kono haiba mutu u lata Mulimu, mutu yo u zibwa ki Mulimu.

4 Cwale ka za ku ca lico ze filwe kwa milimu ya maswaniso, lwa ziba kuli mulimu wa siswaniso haki se siñwi mwa lifasi, ni kuli Mulimu ki a li muñwi feela. **5** Kakuli niha ku na ni ba ba bizwa "milimu," ibe kwa lihalimu kamba fa lifasi, sina ha ku na ni "milimu" ye miñata ni "malena" ba bañata, **6** ku luna ku na ni feela Mulimu a li muñwi yena Ndate, yo linto kamukana li zwa ku yena, mi luna lu pilela yena; mi ku na ni Mulena a li muñwi feela, yena Jesu Kreste, yo linto kamukana li tile ka yena, mi luna lu pila ka yena.

7 Nihakulicwalo, haki batu kaufela ba ba na ni zibo yeo; kono ba bañwi, bakeñisa swalisano ya bona ni mulimu wa siswaniso mwa nako ya kwamulaho, ba ca lico inge kuli ki ze tabezwi mulimu wa siswaniso, mi lizwalo la bona, kabakala ku fokola, li silafezi. **8** Kono sico ha si na ku lu suteleza ku Mulimu; ha lu sa ci, ha lu sinyehelwi ki se siñwi, mi niha lu ca, ha ku na se lu fumana. **9** Kono

mu tokomele kuli tukuluho ya
mina ya ku iketela, ka mukwa
o muñwi ha i fetuhi sitataliso ku ba ba fokola. **10** Kakuli haiba yo muñwi ya fokola a
bona wena ya na ni zibo ye cwalo u nze u inzi kwa tafule mwa
tempele ya mulimu wa siswaniso, kikuli lizwalo la yo ya fokola ha li na ku susuezwa kuli
mane a ce lico ze filwe kwa milimu ya maswaniso? **11** Kaniti, kabakala zibo ya hao,
mutu ya fokola wa sinyeha,
yena muzwale wa hao ya naa
shwezwi ki Kreste. **12** Cwalehe, mina ha mu foseza mizwale ba mina ni ku holofaza mazwalo a bona a fokola, mu foseza Kreste. **13** Hakulicwalo,
haiba sico si sitatalisa muzwale
wa ka, ha ni sa tola ni ca nama,
kuli ni si ke na sitatalisa muzwale wa ka.

9 Kikuli ha ni si ka lukuluha?
Kikuli ha ni muapositola?
Kikuli ha ni si ka bona
Jesu Mulenaa luna? Kikuli haki
mina musebezi wa ka ku Mulena? **2** Niha ni si muapositola ku ba bañwi, kaniti luli ni
muapositola ku mina, kakuli ki
mina liswayo le li paka buapositola bwa ka ku Mulena.

3 Ni ikalabela cwana ku ba
ba ni atula: **4** Lu na ni tukelo ya ku ca ni ku nwa, nji cwa-
ñi? **5** Lu na ni tukelo ya ku
nyala ni ku zamaya ni basali ba
luna ba balumeli mwa misipili
ya luna, sina mo ba ezeza baapositola ba bañwi kaufela ni banyani ba Mulena ni Kefasi, nji
cwañi? **6** Kamba kikuli ki na
feela ni Barnabasi ba ba si na
tukelo ya ku tokolomoha ku sebeza? **7** Ki ufi musole ya beleka ka ku itifela lisinyehelo za
hae? Ki mañi ya cala simu ya likota za veine a sa ci kwa sisansa sa yona? Kamba ki mañi ya
lisa mutapi a sa nwi kwa mabisi a mutapi wo?

8 Ha ni buleli litaba ze ka
mubonelo wa butu, nji mu
bona cwañi? Kamba kikuli Mulao* ha u buleli cwalo ni ona?
9 Kakuli mwa mulao wa Mushe
ku ñozwi kuli: "U si ke wa yaweka pulu kayawa ha i nze i pula
bubeke." Kana ki lipulu za babalela Mulimu fo nji? **10** Kamba kana kikuli u bulela cwalo kabakala luna? Ee, ku ñozwi
cwalo kabakala luna, kakuli ya
kekela ni ya pula bubeke ba
swanela ku eza cwalo ka sepo
ya ku abelwa kwateñi.

11 Haiba lu cezi za kwa moya
mwahalaa mina, kikuli ki nto
ye tuna ha lu ka kutula lituso
za kwa mubili ku zwa ku mina?
12 Haiba ba bañwi ba na ni tukelo yeo fahalimwaa mina, kikuli luna ha lu na yona ni ku
fita nji? Niteñi ha lu si ka itusisa yona, kono lu tiyela lika kaufela, ilikuli lu si ke lwa tibela
taba ye nde ya za Kreste ka mukwa o muñwi. **13** Kana ha mu
zibi kuli ba ba eza sebelezo ye
kenile ba canga ku za tempele,
ni kuli ba ba sebeleza kwa aletare nako kaufela ba abelwanga

1Mk 9:8* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

ku za aletare? **14** Kamukwawo, Mulena u laezi kuli ba ba shaela taba ye nde ni bona ba pilele fa taba ye nde.

15 Kono ha ni si ka itusisa nihaiba i liñwi ya lituso zeo. Kaniti, ha ni si ka ñola lika ze kuli cwale li ezezwe na, kakuli neikaba hande ku na kuli ni shwe ku fita kuli yo muñwi a ni tokwise libaka la ku itumba ka lona! **16** Haiba cwale ni shaela taba ye nde, ha ku na se ni swanela ku itumbela, kakuli swanelo i ni tamile. Kaniti, ni maibile haiba ni sa shaeli taba ye nde! **17** Haiba ni shaela taba ye nde ka ku itatela, ni na ni mupuzo; kono haiba ni eza cwalo ka ku ikapeleza, ni fona fo, ni sa na ni bukombwa bo bu filwe ku na. **18** Cwale mupuzo wa ka ki ufi he? Kuli ha ni nze ni shaela taba ye nde ni i bulele ku si na tifo, ilikuli ni si ke na itusisa maswe tukelo ya ka mwa taba ye nde.

19 Kakuli niha ni lukuluhile kwa batu kaufela, ni ikezize mutanga kwa batu kamukana, kuli ni kone ku luwa ba bañata ka mo ku konahalela kaufela. **20** Mi kamukwaocwalo, kwa Majuda ne ni ikezize inge Mujuda, kuli ni luwe Majuda; ku ba ba mwatasaa mulao ne ni ikezize inge ya mwatasaa mulao, nihaike na ka sibili ha ni yo mwatasaa mulao, kuli ni luwe ba ba mwatasaa mulao. **21** Ku ba ba si na mulao ne ni ikezize inge ya si na mulao, nihaike ha ni ya si na mulao ku Mulimu kono ni mwatasaa mulao ku Kreste, kuli ni luwe ba ba si na mulao. **22** Ku ba ba fokola ne ni ikezize ya fokola, kuli ni luwe ba ba fokola. Ni ikezize linto kamukana kwa batu ba mufuta kaufela, kuli ni kone ku pilisa ba bañwi ka mo ku konahalela kaufela. **23** Kono ni eza linto kamukana kabakala taba ye nde, kuli ni abele ba bañwi kwa taba ye nde.

24 Kana ha mu zibi kuli bamati ba ba mwa siyano kaufelaa bona ba mata, kono ya amuhela mupuzo ki a li muñwi feela? Mu mate ka mukwa o ka mi fumanisa mupuzo. **25** Hape mutu kaufela ya mwa kangisano u iswala mwa linto kamukana. Mi se ba ezeza cwalo bona kikuli ba fiwe kuwani ya bulena ye bola, kono luna kikuli lu fiwe ye sa boli. **26** Hakulicwalo, mumatelo wa ka haki wa ya sa zibi kwa ya; muposezo wa ka wa liñindi ki wa ku sa nata mwa moya; **27** kono ni titika mubili wa ka ni ku u zamaisa sina mutanga, kuli ha ni se ni kutalize ku ba bañwi, na ka sibili ka mukwa o muñwi, ni si ke na haniwa.

10 Cwale mizwale, ni bata kuli mu zibe kuli bo kukwaa luna ne ba li mwatasaa lilu kaufelaa bona mi ne ba silile liwate kaufelaa bona **2** mi ne ba kolobelizwe kaufelaa bona ku Mushe ka lilu ni ka liwate **3** mi kaufelaa bona ne ba cile sico se si swana sa kwa moya **4** mi ne ba nwile mezi a swana a kwa moya kaufelaa bona.

Kakuli ne ba nwanga mezi a mwa licwe la kwa moya le ne li ba latelela, mi licwe leo ne li yemela Kreste. **5** Nihakulicwalo, Mulimu naa si ka katelwa buñata bwa bona, ki lona libaka ha ne ba shwezi mwa lihalaupa.

6 Cwale litaba zeo li fetuhile litemuso ku luna, kuli lu si ke lwa lakaza lika ze maswe, sina mo ne ba ezelize. **7** Mi lu si ke lwa lapela milimu ya maswaniso, mo ne ba ezelize ba bañwi ku bona; sina ha ku ñozwi kuli: "Sicaba sa ina fafasi ku ca ni ku nwa, mi sa yema ku itabisa." **8** Mi lu si ke lwa eza buhule, sina mo ne ba ezelize ba bañwi ku bona, mi kwa shwa ku bona ba 23,000 mwa lizazi li li liñwi. **9** Hape lu si ke lwa lika Jehova, sina mo ne ba mu likezi ba bañwi ku bona, mi ba bulaiwa ki linoha. **10** Mi hape lu si ke lwa tongoka, sina mo ne ba tongokezi ba bañwi ku bona, mi ba bulaiwa ki muyundisi. **11** Cwale lika zeo ne li ezahezi ku bona sina litemuso, mi ne li ñolezwi ku lemusa luna ba ba tahezwi ki linako za maungulo.

12 Kabakaleo yena ya nahana kuli u yemi a tokomele kuli a si ke a wa. **13** Ha ku na muliko o mi tahezi konji o tahela batu kaufela. Kono Mulimu wa sepahala, mi ha na ku mi tuhelela kuli mu likwe ki muliko o mu sa koni ku tiyela, kono ha mu tahezwi ki muliko u ka mi fa ni nzila ya ku zwa ku ona ilikuli mu kone ku u tiyela.

14 Kabakaleo mina balatiwa ba ka, mu sabe kwa sebelezo ya milimu ya maswaniso. **15** Ni bulela sina ya bulela kwa batu ba ba na ni temuho; mu ikatulele ku se ni bulela. **16** Komoki ya mbuyoti ye lu itumela, kikuli ha i talusi ku abana hamoho mwa mali a Kreste? Sinkwa se lu komauna, kikuli ha si talusi ku abana hamoho mwa mubili wa Kreste? **17** Kakuli sinkwa ki si li siñwi, mi luna niha lu li ba bañata, lu mubili u li muñwi, kakuli kaufelaa luna lu ca kwa sinkwa si li siñwi seo.

18 Ha mu nahane za Isilaele wa nama: Kana ba ba canga matabelo ha ba ikabelangi ni aletare? **19** Cwale se ni bulela ki sifi he? Kikuli ze tabezwi mulimu wa siswaniso ki se siñwi, kamba mulimu wa siswaniso ki se siñwi nji? **20** Kutokwa; kono se ni bulela kikuli lika zeo macaba a fa sina sitabelo a li fa kwa madimona, isi ku Mulimu; mi ha ni lati kuli mu abane ni madimona. **21** Ha mu koni ku nwa mwa komoki ya Jehova ni mwa komoki ya madimona; ha mu koni ku ca kwa "tafule ya Jehova" ni kwa tafule ya madimona. **22** Kamba "lu bata ku shemaeta Jehova kuli a fufabe nji"? Luna ha lu na maata ku mu fita, nji hakucwalo?

23 Lika kaufela li lumelelizwe; kono haki lika kaufela ze tusa. Lika kaufela li lumelelizwe; kono haki lika kaufela ze yahisa. **24** Mutu ni mutu a si ke a ipatela se si swanela yena

a nosi, kono a bate se si swanela yo muñwi.
25 Mwa kona ku no icelanga sifi kamba sifi se si lekiswa fa musika wa nama, mu sa buzi se siñwi kabakala lizwalo la mina; **26** kakuli "lifasi ki la Jehova, ni ze tezi ku lona kaufela." **27** Haiba yo muñwi wa ba ba sa lumeli a mi mema mi mu lata ku ya, mu ce lico kaufela za mi fa, mu sa buzi se siñwi kabakala lizwalo la mina. **28** Kono haiba yo muñwi a li ku mina: "Ze ki ze tabezwi milimu," mu si ke mwa ca kabakala yo ya mi lemusize cwalo ni kabakala lizwalo. **29** Fo ha ni talusi lizwalo la hao, kono ni talusa la yo muñwi. Kakuli tukuluho ya ka kiñi se i ka atulelwa ki lizwalo la mutu yo muñwi? **30** Haiba ni ca ka buitumelo, kiñi se ni ka nyefulelwa kabakala sico se ni fela buitumelo?
31 Kamukwaocwalo, niha mu ca, niha mu nwa, kamba ha mu eza nto ifi kamba ifi, mu eze linto kaufela kuli Mulimu a kanyiswe ka zona. **32** Mu tuhele ku ba lisitataliso kwa Majuda ni kwa Magerike ni kwa puteho ya Mulimu, **33** sina na mo ni tabiseza batu kaufela mwa linto kamukana, ni sa bati ze swanela na ni nosi kono ze swanela ba bañata, ilikuli ba kone ku piliswa.

11 Mu ni likanyise, sina na ha ni likanyisa Kreste.
2 Cwale na mi babaza kakuli mwa linto kaufela mwa ni hupula mi mu mamela lituto za ka ku likana ni mo ne ni mi fezi zona. **3** Kono ni bata kuli mu zibe kuli toho ya muuna kaufela ki Kreste; mi toho ya musali ki muuna; mi toho ya Kreste ki Mulimu. **4** Muuna kaufela ya lapela kamba ku polofita a apezi se siñwi kwa toho u shubula toho ya hae; **5** kono musali kaufela ya lapela kamba ku polofita a si ka apala se siñwi kwa toho u shubula toho ya hae, kakuli ku swana feela inge musali ya beuzi toho ya hae. **6** Kakuli haiba musali a sa apali se siñwi kwa toho, a kute milili ya hae; kono haiba kwa swabisa kuli musali a kute milili ya hae kamba ku beula toho, ha apale se siñwi kwa toho.
7 Kakuli muuna ha swaneli ku apala se siñwi kwa toho, bakeñisa kuli ki siswaniso ni kanya ya Mulimu; kono musali ki kanya ya muuna. **8** Kakuli muuna naa si ka zwa ku musali, kono musali naa zwile ku muuna; **9** mi mane, muuna naa si ka bupwa kabakala musali, kono musali naa bupilwe kabakala muuna. **10** Ki lona libaka musali ha swanela ku ba ni sisupo kwa toho se si bonisa kuli wa ipeya kwatasaa muuna hae kabakala mangeloi.
11 Hape ku Mulena, musali ha si ka kauhana ku muuna, ni muuna ha si ka kauhana ku musali. **12** Kakuli sina musali ha naa zwile ku muuna, ni yena muuna u zwa ku musali; kono linto kaufela li zwa ku Mulimu.
13 Mu ikatulele ili mina: Kana

kwa swanela kuli musali a lapele ku Mulimu a si na sa apezi
kwa toho? **14** Kikuli ha mu si
ka ituta ka sisimo kuli milili ye
mitelele ki kashwau ha i li ku
muuna; **15** kono musali ha na
ni milili ye mitelele, ki kanya
ku yena? Kakuli musali u filwe
milili mwa sibaka sa ku apa-
la se siñwi kwa toho. **16** Kono
mutu ni kwa ka hanyeza tuto
ye kuli a latelele i sili, ha lu na
tuto ye ñwi, nihaiba zona lipu-
teho za Mulimu ha li na yona.

17 Kono niha ni mi fa litaelo
ze, ha ni mi babazi, kakuli mu
kopana hamoho, isi ku tahisa
ze nde kono ze maswe. **18** Ka-
kuli ha mu bone, ha mu ko-
pana hamoho mwa puteho, ni
utwa kuli ku na ni lifapahano
mwahalaa mina; mi ka mukwa
o muñwi na lumela. **19** Kaku-
li kaniti ku ka ba ni tukwata-
kwata mwahalaa mina, kuli ba
ba lumelelwa ki Mulimu ni bona
ba bonahale mwahalaa mina.

20 Kabakaleo, ha mu kopana
hamoho mwa sibaka si li siñwi,
ha ku konahali kuli mu ce mu-
lalelo wa Mulena. **21** Kakuli
ha mu ca mulalelo wa Mulena,
mutu ni mutu u akufela ku ice-
la mulalelo wa hae, kuli cwale
ku to fumaneha kuli yo muñwi
u lapile kono yo muñwi yena
u kozwi. **22** Kaniti mu na ni
mandu mwa ku cela ni ku nwe-
la, nji hakucwalo? Kamba kiku-
li mu nyaziseza puteho ya Muli-
mu ni ku swabisa ba ba tokwile
se siñwi? Ni ka li ñi ku mina? Ni
mi babaze nji? Batili ha ni mi
babazi mwa taba ye.

23 Kakuli ne ni amuhezi ku
Mulena se ni mi file, kuli Mu-
lena Jesu mwa busihu bwa naa
ka betekwa naa ngile sinkwa
24 mi hamulaho wa ku fitisa
buitumelo, a si komauna mi a li:
"Sinkwa se, si yemela mubi-
li wa ka o fiwa bakeñisa mina.
Mu ezange cwalo kuli mu ni hu-
pule." **25** A eza nto ye swana
ni kwa komoki, hamulaho wa
ku ca mulalelo, a li: "Komoki
ye, i yemela tumelelano ye nca
ye ezwa ka mali a ka. Mu eza-
nge cwalo, fo mu nwela mwate-
ñi kaufela, kuli mu ni hupule."
26 Kakuli nako kaufela fo mu
cela sinkwa se ni fo mu nwela
mwa komoki ye, mu zwelapili
ku shaela lifu la Mulena, ku fi-
tela a taha.

27 Kabakaleo, mutu kaufela
ya ca sinkwa se kamba ku nwa
mwa komoki ya Mulena ye, a
sa swaneli, u ka ba ni mula-
tu o ama mubili ni mali a Mu-
lena. **28** Pili mutu a itekule
ili yena ku bona nji wa swane-
la, kihona cwale a ka ca kwa
sinkwa ni ku nwa mwa komo-
ki ye. **29** Kakuli ya ca ni ku
nwa u icela ni ku inwela katu-
lo haiba ha lemuhi se u talusa
mubili. **30** Ki lona libaka ba
bañata mwahalaa mina ba fo-
kola ni ku kula, mi ba baña-
tanyana ba itobalezi ka lifu.
31 Kono ha ne lu ka lemuha se
lu li sona, ne lu si ke lwa atu-
lwa. **32** Kono ha lu atulwa, lu
kalimelwa ki Jehova, kuli lu si

ke lwa nyazelezwa hamoho ni
lifasi. **33** Kabakaleo mizwale
ba ka, ha mu kopana hamoho
ku ca mulalelo wo, mu litela-
ne. **34** Haiba yo muñwi u lapi-
le, a celele cimo kwa ndu, kuli
ha mu kopana hamoho mu si
ke mwa kopanela katulo. Kono
haili litaba ze siyezi ni ka to li
lukisa ha se ni tile ko.

12 Cwale ka za limpo za
moya mizwale, ha ni
lati kuli mu siyale mwa simbwi.
2 Mwa ziba kuli ha ne mu li
batu ba macaba, ne mu kelusez-
wa kwa milimu ya maswaniso
ye sa buleli, mu nze mu i latele-
la kai ni kai ko ne i mi libisa.
3 Hakulicwalo ni bata kuli mu
utwisise kuli ha ku na mutu ya
bulela ka moya wa Mulimu ya
ka li: "Jesu u kutilwe!" mi ha ku
na ya ka li: "Jesu ki Mulena!"
haisi ka moya o kenile.

4 Cwale limpo li mwa
mifuta-futa, kono moya ki u
li muñwi; **5** mi bukombwa bu
mwa mifuta-futa, niteñi Mule-
na ki a li muñwi; **6** mi mise-
belezo i mwa mifuta-futa, nite-
ñi ki Mulimu ya swana ya eza
misebezi yeo kaufela ku mañi
ni mañi. **7** Kono moya u bona-
hala ka mañi ni mañi ka mule-
lo wa ku tusa ba bañwi. **8** Ka
mutala, yo muñwi ka moya u fi-
lwe mpo ya ku bulela ka butali,
yo muñwi u filwe mpo ya ku bu-
lela ka zibo ku likana ni moya o
swana wo, **9** yo muñwi u filwe
mpo ya tumelo ka moya o swa-
na, yo muñwi yena u filwe li-
mpo za ku folisa ka moya o swa-
na wo, **10** yo muñwi hape u fi-
lwe mpo ya ku eza misebezi ye
maata, yo muñwi u filwe mpo
ya ku polofita, yo muñwi u fi-
lwe mpo ya ku utwisisa lipulelo
za moya, yo muñwi u filwe mpo
ya ku bulela malimi a shutana-
shutana, mi yo muñwi yena u fi-
lwe mpo ya ku talusa malimi.
11 Kono misebezi yeo kaufela i
ezwa ka ona moya o swana wo,
u nze u abela yo muñwi ni yo
muñwi ku likana ni mo u latela.

12 Kakuli sina mubili ha u li
u li muñwi kono u na ni lila-
ma ze ñata, mi lilama kaufela za
mubili wo, niha li li ze ñata, ki
mubili u li muñwi, ni Kreste ni
yena u cwalo. **13** Kakuli kau-
felaa luna kaniti ne lu kolobeli-
zwe ka moya u li muñwi kuli lu
be mubili u li muñwi, ibe Ma-
juda kamba Magerike, batanga
kamba ba ba lukuluzwi, mi kau-
felaa luna ne lu nwisizwe kwa
moya u li muñwi.

14 Kakuli luli mubili haki si-
lama si li siñwi, kono ki lilama
ze ñata. **15** Haiba lihutu li li:
"Bakeñisa kuli ha ni lizoho, ha
ni kalulo ya mubili," seo ha si li
tuhelisi ku ba kalulo ya mubi-
li. **16** Mi haiba zebe i li: "Ba-
keñisa kuli ha ni liito, ha ni ka-
lulo ya mubili," seo ha si tuhe-
lisi zebe ku ba kalulo ya mu-
bili. **17** Kambe mubili kaufela
ne u li liito, ku utwa ne ku ka ba
kai? Kambe mubili kaufela ne u
li zebe, ku lupelela ne ku ka ba
kai? **18** Kono cwale Mulimu u
lukisize silama ni silama sa mu-
bili ka mwa naa latela.

19 Kambe kaufelaa zona ne li
li silama si li siñwi, kambe mu-
bili u kai? **20** Kono cwale lila-
ma ki ze ñata, kono mubili ki u
li muñwi. **21** Liito ha li koni
ku bulelela lizoho kuli: "Ha ni
ku tokwi"; mi hape toho ha i
koni ku bulelela mahutu kuli:
"Ha ni mi tokwi." **22** Kono li-
lama za mubili ze bonahala ku
fokola hahulu ku fita ze ñwi,
za tokwahala mane, **23** mi li-
kalulo za mubili ze lu nga kuli
ha li kutekehi hahulu ki zona
ze lu fa likute le lituna, mi ka-
mukwaocwalo lilama za luna ze
swabelwa ki zona ze lu kute-
ka hahulu, **24** kono lilama za
luna ze buheha ha li tokwi se si-
ñwi. Niteñi Mulimu u kopanyi-
ze mubili cwalo, ku fa likute le
lituna kwa silama se ne si to-
kwile, **25** kuli ku si ke kwa ba
ni kauhano mwa mubili, kono
kuli lilama za ona li babalela-
ne. **26** Silama si li siñwi ha si
nyanda, lilama ze ñwi kaufela li
nyanda hamoho ni sona; mi si-
lama si li siñwi ha si kanyiswa,
ni lilama ze ñwi kaufela li nya-
kalala hamoho ni sona.

27 Cwale mina mu mubili wa
Kreste, mi yo muñwi ni yo mu-
ñwi wa mina ki silama ka ili
yena. **28** Mi Mulimu u file ba
ba shutana-shutana misebezi
mwa puteho, pili ki baapositola;
ba bubeli ki bapolofita, ba
bulaalu ki baluti; kihona ku
taha ba misebezi ye maata;* ba
limpo za ku folisa; ba ba eza mi-
sebezi ye tusa ba bañwi, ba ba
na ni buikoneli bwa ku zamaisa,
ba malimi a shutana-shutana.
29 Haki kaufela ba ba li baapo-
sitola, nji hakucwalo? Haki ka-
ufela ba ba li bapolofita, nji
cwañi? Haki kaufela ba ba li ba-
luti, nji cwañi? Haki kaufela ba
ba eza misebezi ye maata, nji
cwañi? **30** Haki kaufela ba ba
na ni limpo za ku folisa, nji cwa-
ñi? Haki kaufela ba ba bulela
malimi, nji cwañi? Haki kaufe-
la ba ba li batoloki, nji cwañi?
31 Kono mu zwelepili ku bata
limpo ze tuna ni ku fita. Mi ni-
teñi ni mi bonisa nzila ye fita ze
ñwi kaufela.

13 Niha ni ka bulela lipuo
za batu ni za mangeloi,
ha ni si na lilato, ni fetuhile
ngongi ye toliya feela kamba
sikambeliso se si taza lilata.
2 Mi niha ni ka ba ni mpo ya ku
polofita ni ku ziba likunutu ka-
ufela ze kenile ni ku ba ni zibo
ya lika kaufela, niha ni ka ba
ni tumelo ye tuna kuli mane ni
shimbulula ni malundu, ha ni si
na lilato, ha ni se siñwi. **3** Mi
niha ni ka fana ze ni luwile ka-
ufela kuli ni fepe ba bañwi, niha
ni ka toboha mubili wa ka, kuli
ni itumbe, kono ni si na lilato,
zeo ha li ni tusi se siñwi.

4 Lilato li pilu-telele ni sishe-
mo. Lilato ha li na muna, ha
li ikankabeki, ha li itundumu-
ni, **5** ha li ezi ze swabisa, ha li
bati za lona feela, ha li filikani.
Ha li na ndimbelela. **6** Ha li
tabiswi ki bumaswe, kono li ta-
biswa ki niti. **7** Li kwahela li-

1Mk 12:28* Kamba, "limakazo."

nto kaufela, li lumela linto kaufela, li sepa linto kaufela, li itiisa mwa linto kaufela.

8 Lilato ha li feli.* Kono haiba ku na ni limpo za ku polofita, li ka fela; haiba ku na ni malimi, a ka fela; haiba ku na ni zibo, i ka fela. **9** Kakuli zibo ya luna ha i si ka talelela ni ku polofita kwa luna ha ku si ka kwanelela; **10** kono muta zibo ya luna i talelela ni muta lu polofita ka ku tala, zibo ye si ka talelela i ka fela ni ku polofita ko ku si ka kwanelela ku ka fela. **11** Ha ne ni li mwanana, ne ni bulela sina mwanana, ne ni nahana sina mwanana, ne ni nyakisisa lika sina mwanana; kono cwale ha u bona se ni li muuna, ni tuhezi mikwa ya bwanana. **12** Ka nako ye, lu bona ka siiponi se si sa boni hande, kono kwapili lu ka bona hande. Ka nako ye, ni ziba hanyinyani, kono ka nako yeo ni ka zibelela hande sina Mulimu mwa ni zibela hande. **13** Kono cwale ze ina ki tumelo, sepo, lilato, ze taalu ze; kono ye tuna ku zona ki lilato.

14 Mu tundamene lilato, mi niteñi mu tiiseze ku bata limpo za kwa moya, sihulu mpo ya ku polofita. **2** Kakuli ya bulela ka lilimi li sili ha buleli kwa batu, kono u bulela ku Mulimu, kakuli ha ku na ya teeleza, kono u bulela ka moya likunutu ze kenile. **3** Kono ya polofita yena u yahisa batu, ku ba susueza, ni ku ba omba-omba ka manzwi a hae. **4** Ya bulela ka lilimi li sili u ikahisa a nosi, kono ya polofita yena u yahisa puteho. **5** Cwale ne ni ka tabela kuli kaufelaa mina mu bulele ka malimi, kono sihulu ni lata kuli mu polofite. Kaniti, ya polofita u fita ya bulela malimi a sili, konji haiba a toloka, kuli puteho i yahiswe. **6** Kono ka nako ye mizwale, ha ne ni ka taha ku mina ni nze ni bulela malimi a sili, ne ni ka tusañi haisi ha ne ni ka bulela ku mina ka sinulo kamba ka zibo kamba ka bupolofita kamba ka tuto?

7 Ki nto ye swana ni kwa lika ze sa pili ze zwisa mulumo, ibe pala kamba harepa. Konji haiba mililelo ya zona ya shutanashutana, hakusicwalo, ku kona ku lemuhiwa cwañi se si liziwa fa pala kamba harepa? **8** Kakuli haiba tolombita i biza batu ka mulumo o sa lemusehi hande, ki mañi ya ka itukiseza ndwa? **9** Kamukwaoswana, ni mina, haiba ka lilimi la mina mu sa buleli manzwi a utwisiseha ka bunolo, mutu u ka ziba cwañi se si bulelwa? Fo mane mu ka ipulelela feela mwa moya. **10** Mwa lifasi ku kana kwa ba ni lipuo ze ñata, kono ku zona ha ku na puo ye si na taluso. **11** Cwale haiba ha ni utwisisi taluso ya puo, ni ka ba muzwahule ku ya bulela, mi ni yena ya bulela u ka ba muzwahule ku na. **12** Kamukwaoswana, ni mina, bakeñisa kuli mu nyolelwa hahulu limpo

---

1Mk 13:8* Kamba, "ha li palelwi."

za moya, mu bate ku atelwa ki
limpo ze ka yahisa puteho.
13 Hakulicwalo, ya bulela li-
limi li sili a lapele kuli a kone
ku toloka. **14** Kakuli haiba
ni lapela ka lilimi, ki mpo ya
ka ya moya ye lapela, kono mu-
nahano wa ka ha u utwisisi.
15 Kiha ku ka ezwañi he? Ni ka
lapela ka mpo ya moya, kono ni
ka lapela ni ka munahano wa
ka. Ni ka opela milumbeko ka
mpo ya moya, kono ni ka ope-
la milumbeko ni ka munahano
wa ka. **16** Hakusicwalo, hai-
ba u fa milumbeko ka mpo ya
moya, mutu-tu feela ya li teñi
u ka bulela cwañi "Amen" kwa
buitumelo bo u fitisa, haiba a
sa utwisisi se u bulela? **17** Ki
niti, wena u fa buitumelo ka
nzila ye nde, kono cwale yo mu-
ñwi ha yahiswi. **18** Na itume-
la ku Mulimu, kakuli ni bulela
malimi a mañata ku fita mina
kaufela. **19** Nihakulicwalo,
ne ni ka tabela ku bulela ma-
nzwi a ketalizoho ka munahano
wa ka ha ni li mwa puteho, kuli
ni kone ku luta ba bañwi ka mu-
lomo wa ka, ku fita ku bulela
manzwi a 10,000 ka lilimi li sili.
20 Mizwale, mu si ke mwa ba
banana ba banyinyani mwa ma-
ata a ku utwisisa lika, kono mu
be banana ba banyinyani kwa
neku la bumaswe; mi mu be ba
ba hulile mwa maata a ku utwi-
sisa lika. **21** Mwa Mulao ku
ñozwi kuli: "'Ni ka bulela kwa
sicaba se ka malimi a bazwahu-
le ni ka milomo ya ba sili, mi
ni fo, ba ka hana ku ni utwa,'
ku bulela Jehova." **22** Kaba-
kaleo, malimi haki sisupo ku ba
ba lumezi, kono ki sisupo ku ba
ba si ka lumela, hailifo bupolo-
fita haki bwa ba ba si ka lume-
la, kono ki bwa ba ba lumezi.
23 Kamukwaocwalo, haiba pu-
teho kaufela i kopana hamoho
mwa sibaka si li siñwi mi kaufe-
la ba bulela malimi a sili, mi ki-
hona ku kena batu-tu feela ka-
mba batu ba ba si ka lumela, ki-
kuli ba si ke ba li mwa pulumu-
ka? **24** Kono haiba mwa polo-
fita kaufelaa mina, mi kihona
ku kena ya si ka lumela kamba
mutu-tu feela, yo u ka ikutwa
ku kalimelwa ni ku tatubiwa ki
ba ba li teñi kaufela. **25** Liku-
nutu za mwa pilu ya hae kiha li
ka patuluha, kuli mane u ka wa
ka pata ya hae ni ku lapela Mu-
limu, a nzaa li: "Kaniti Mulimu
u teñi mwahalaa mina."
26 Kiha ku ka ezwañi he mi-
zwale? Ha mu kopana hamo-
ho, yo muñwi u na ni samu,
yo muñwi u na ni tuto, yo mu-
ñwi u na ni sinulo, yo muñwi
u bulela lilimi li sili, mi yo mu-
ñwi u na ni taluso. Lika kaufe-
la li ezwe ka mulelo wa ku yahi-
sa. **27** Mi haiba mutu a bule-
la ka lilimi li sili, ku bulele fee-
la ba babeli kamba ba balaalu
haiba ki ba bañata, mi ba eze
cwalo ka ku fanana sibaka; mi
yo muñwi u swanela ku toloka.
28 Kono haiba ha ku na muto-
loki, ya bulela ka lilimi li sili
u swanela ku kuza mwa pute-
ho mi a ikambote ili yena ni ku
ambola ku Mulimu. **29** Hape

ku bulele feela bapolofita ba babeli kamba ba balaalu, mi ba bañwi ba bate taluso. **30** Kono haiba yo muñwi a amuhela sinulo a nzaa inzi mo, mubuleli wa pili a kuze. **31** Kakuli kaufelaa mina mwa kona ku polofita ka ku fanana sibaka, kuli kaufela ba itute mi kaufela ba susuezwe. **32** Mi limpo za moya za ku polofita li swanela ku itusiswa hande ki bapolofita. **33** Kakuli Mulimu haki Mulimu wa mifilifili, kono ki wa kozo.

Sina mo ku ezezwa mwa liputeho kaufela za ba ba kenile, **34** basali ba kuze mwa liputeho, kakuli ha ba si ka lumelezwa ku bulela. Kono ba ipeye kwatasi, sina Mulao ni ona ha u bulela. **35** Cwale haiba ba bata ku ziba se siñwi, ba swanela ku buza baana ba bona kwa ndu, kakuli kwa swabisa kuli musali a bulele mwa puteho.

36 Kikuli linzwi la Mulimu ne li zwile ku mina nji, kamba ne li tile ku mina feela?

37 Haiba mutu u nahana kuli ki mupolofita kamba kuli u filwe mpo ya moya, yo u swanela ku lemuha kuli lika ze ni mi ñolela ki taelo ya Mulena. **38** Kono haiba mutu a palelwa ku utwisisa, u ka zwelapili ku sa ziba. **39** Kabakaleo, mizwale ba ka, mu tiiseze ku bata ku polofita, kono niteñi mu si ke mwa hanisa ku bulela ka malimi. **40** Kono lika kaufela li ezwe ka swanelo ni ka mo ku lukiselizwe.

15 Cwale mizwale, ni mi hupulisa za taba ye nde ye ne ni shaezi ku mina, yona hape ye ne mu amuhezi, ili ye mu tiyela ku yona hape. **2** Mi hape mwa piliswa, haiba mu kumalela taba ye nde ye ne ni shaezi ku mina, konji haiba ku ba kwa mina balumeli ne ku li kwa mbango.

3 Kakuli ku za pili ze ne ni mi file, ne ku na ni ze ne ni amuhezi ni na, kuli Kreste naa shwile kabakala libi za luna ku likana ni Mañolo, **4** kuli naa bulukilwe, naa zusizwe kwa bafu fa lizazi la bulaalu ku likana ni Mañolo, **5** naa bonahezi ku Kefasi, kihona a bonahala ku ba ba lishumi ka ba babeli. **6** Hasamulaho naa bonahezi kwa mizwale ba ba fitelela 500 ka nako i liñwi, ili bao buñata bwa bona ba sa li ni luna, nihaike ba bañwi ku bona ba itobalezi ka lifu. **7** Ku zwa fo, a bonahala ku Jakobo, kihona a bonahala ni kwa baapositola kaufela; **8** kono kwa mafelelezo a bonahala ni ku na inge ku ya naa pepilwe a si ka kola kale.

9 Kakuli ki na yo munyinyani ku feleleza kwa baapositola, mi ha ni swaneli ku bizwa muapositola, kakuli ne ni nyandisize puteho ya Mulimu. **10** Kono ki ka sishemo sa Mulimu ha ni li se ni li sona. Mi sishemo sa hae ku na ne si si sa mbango, kono ne ni sebelize ka taata ku ba fita kaufelaa bona, niteñi haki na, kono ki sishemo sa Mulimu se si li ku na.

11 Kono ibe kuli ki na kamba ki bona, se ki sona se lu kutaza mi ki mona mo ku tezi kuli mu lumele cwalo.

12 Cwale haiba ku kutazwa kuli Kreste u zusizwe kwa bafu, ku taha cwañi kuli ba bañwi ku mina ba bulele kuli ha ku na zuho ya bafu? **13** Haiba luli ha ku na zuho ya bafu, u zibe nihaiba yena Kreste ha si ka zuswa kwa bafu. **14** Kono haiba Kreste ha si ka zuswa kwa bafu, fohe ku kutaza kwa luna ki kwa mbango, ni tumelo ya luna ki ya mbango. **15** Hape lu fumanwa ku ba lipaki za Mulimu za buhata, kakuli lu file bupaki bo bu lwanisa Mulimu ka ku bulela kuli Mulimu u zusize Kreste, kono ili yo naa si ka zusa haiba luli bafu ha ba na ku zuswa. **16** Kakuli haiba bafu ha ba na ku zuswa, fohe Kreste ni yena ha si ka zuswa. **17** Mi hape haiba Kreste ha si ka zuswa kwa bafu, u zibe tumelo ya mina ha i na tuso; mu siyezi honacwalo mwa libi za mina. **18** Mane ba ba itobalezi mwa lifu ka swalisano ni Kreste, ni bona ba shwelelezi. **19** Haiba lu sepile Kreste mwa bupilo bo feela, u zibe lu swanela ku shwisa hahulu makeke ku fita ufi kamba ufi.

20 Kono Kreste u zusizwe luli kwa bafu, ki yena mitamuno ya ba ba itobalezi ka lifu. **21** Kakuli sina lifu ha li tile ka mutu a li muñwi, zuho ya bafu ni yona i taha ka mutu a li muñwi. **22** Kakuli sina batu kaufela ha ba shwa ka Adama, kamukwaoswana, kaufela ba ka zuha ka Kreste. **23** Kono mutu ni mutu u ka zuha ka nako ya hae ka mo ku tomahanyelizwe: Pili ki Kreste yena mitamuno, kihona ku ka latelela be i li ba Kreste mwa nako ya ku ba teñi* kwa hae. **24** Mi cwale kihona ku ka taha maungulo, muta Kreste a kutisa mubuso ku Mulimu wa hae yena Ndatahe, ha saa yundisize milonga kaufela ni mibuso kaufela ni maata. **25** Kakuli u lukela ku busa sina mulena ku fitela Mulimu ha saa beile lila kaufela kwatasaa mahutu a hae. **26** Lifu ki sona sila sa mafelelezo se si ta yundiswa. **27** Kakuli Mulimu "u beile linto kamukana kwatasaa mahutu a hae." Kono ha bulela kuli, 'linto kamukana li beilwe kwatasaa hae,' kwa lemuseha kuli fo haki ku kopanyeleza ni yena ya beile linto kamukana kwatasaa hae. **28** Kono linto kamukana ha li se li beilwe kwatasaa hae, fo cwale Mwana ni yena u ka ipeya kwatasaa Yena ya beile linto kamukana kwatasaa hae, kuli Mulimu a be linto kamukana kwa batu kaufela.

29 Hakusicwalo, ba ka ezañi ba ba sweli ku kolobelezwa kuli ba be ba ba shwile? Haiba bafu ha ba na ku zuswa ni kamuta, kiñi hape se ba kolobelezwa kuli ba be ba ba cwalo?

1Mk 15:23* Ka Sigerike ki *"pa·rou·si′a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

30 Kiñi hape se lu pilela mwa
lubeta nako kaufela? **31** Zazi
ni zazi ni talimani ni lifu. Bu-
niti bwa taba ye, bu tiile sina
buniti bwa nyakalalo ya ka ku
mina mizwale, yona nyakalalo
ye ni na ni ku Kreste Jesu Mu-
lenaa luna. **32** Haiba sina mo
ba ezelize ba bañwi, ni lwani-
le ni libatana mwa Efese, ki ifi
tuso ye ni fumana? Haiba bafu
ha ba na ku zuswa, "ha lu ceñi
ni ku nwa, kakuli kamuso lwa
shwa." **33** Mu si ke mwa ipu-
ma. Liango ze maswe li sinya
mikwa ye minde. **34** Mu ite-
tulule ka nzila ye lukile mi mu
si ke mwa ba ni mukwa wa ku
eza sibi, kakuli ba bañwi ha ba
na zibo ya Mulimu. Ni bulela
cwalo kuli mu swabe.

35 Nihakulicwalo, yo muñwi
u ka li: "Bafu ba ka zuha cwa-
ñi? Ba taha ka mubili o cwa-
ñi?" **36** Wena sitoto tuwe! Se
u cala ha si na ku pila konji
haiba si shwa pili; **37** mi hai-
li ka se u cala, ha u cali mu-
bili o ka hula, kono u cala fee-
la lubeke kwateñi, ibe lwa bu-
loto kamba lwa mufuta o mu-
ñwi; **38** kono Mulimu u fa lu-
beke mubili ka mwa latela, mi
u fa peu ye ñwi ni ye ñwi mubi-
li wa yona. **39** Nama kaufela
ha i swani, kono ku na ni nama
ya batu, ku na ni ya likomu, ku
na ni ya linyunywani, ni ye ñwi
ya litapi. **40** Mi ku na ni mibi-
li ya kwa lihalimu, ni mibili ya
fa lifasi; kono kanya ya mibili
ya kwa lihalimu ki ya mufuta u
sili, ni kanya ya mibili ya fa li-
fasi ki ya mufuta u sili. **41** Ka-
nya ya lizazi ki ya mufuta u sili,
ni kanya ya kweli ki i sili, mi ka-
nya ya linaleli ki i sili; mane, na-
leli ye ñwi i fapahana ni ye ñwi
kwa kanya.

42 Ni zuho ya bafu i cwalo.
Mubili u calwa u li o bola, mi
u zuswa u sa boli. **43** U calwa
u shwaukile, u zuswa u na ni
kanya. U calwa u fokozi, u zu-
swa u na ni maata. **44** U ca-
lwa u li mubili wa nama, u zu-
swa u li mubili wa moya. Haiba
ku na ni mubili wa nama, u
zibe ku na ni mubili wa moya.
45 Ki mo ku ñolezwi mane kuli:
"Mutu wa pili Adama naa bile
moyo o pila." Adama wa mafe-
lelezo naa bile moya o fa bu-
pilo. **46** Nihakulicwalo, mubi-
li wa pili haki wa moya. Mubi-
li wa pili ki wa nama, kihona
ku latelela wa moya. **47** Mutu
wa pili u zwa fa lifasi mi naa
ezizwe fa liluli; mutu wa bubeli
u zwa kwa lihalimu. **48** Mwa
inezi ya ezizwe fa liluli, ki mo ba
inezi ni bona ba ba ezizwe fa li-
luli; mi mwa inezi wa lihalimu,
ki mo ba inezi ni bona ba lihali-
mu. **49** Mi sina mo lu apalezi
siswaniso sa ya ezizwe fa liluli,
lu ka apala cwalo ni siswaniso
sa wa lihalimu.

50 Kono ni bulela se mizwa-
le, kuli nama ni mali ha li koni
ku yola saanda sa Mubuso wa
Mulimu, ni ku bola ha ku koni
ku yola saanda sa ku sa bola.
51 Ha mu bone! ni mi bulelela
kunutu ye kenile: Ha lu na ku
lobala mwa lifu kaufelaa luna,

kono kaufelaa luna lu ka fetulwa, **52** ka nako i liñwi, mwa ku kobya kwa liito, mwa nako ya tolombita ya mafelelezo. Kakuli tolombita i ka lila, mi bafu ba ka zuswa ba li ba ba sa boli, mi lu ka fetulwa. **53** Kakuli se si bola se, si lukela ku apala ku sa bola, ni se si shwa se, si lukela ku apala ku sa shwa. **54** Kono se si bola se, ha si ka apala ku sa bola ni se si shwa se, ha si ka apala ku sa shwa, kihona ku ka ezahala linzwi le li ñozwi, le li li: "Lifu li mizizwe ku ya ku ile." **55** "Wena lifu, tulo ya hao i kai? Wena lifu, maata a hao a kai?" **56** Maata a tahisa lifu ki sibi, mi maata a sibi ki Mulao. **57** Kono lu itumela ku Mulimu, kakuli u lu fa tulo ka Mulenaa luna Jesu Kreste!

58 Kabakaleo, mizwale ba ba latwa, mu tiye, mu sa zikinyehi, kamita mu patehe ku eza ze ñata mwa musebezi wa Mulena, mu nze mu ziba kuli musebezi wa mina haki wa mbango ku Mulena.

16 Cwale ka za koleko ye ezezwa ba ba kenile, mwa kona ku latelela litaelo ze ne ni file liputeho za mwa Galatia. **2** Sunda ni sunda ka lizazi la pili,* yo muñwi ni yo muñwi wa mina a beye se siñwi kwatuko ku likana ni mwa swalezi, kuli ku si ke kwa ezwa likoleko ha se ni tile. **3** Kono ha se ni tile ko, ni ka luma batu be mu babalize mwa mañolo a mina kuli ba ise mpo ya mina ya sishemo kwa Jerusalema. **4** Kono haiba ku bonahala kuli ni na ni swanela ku ya kwateñi, ba ka yelela ni na.

5 Kono ni ka taha ku mina ha se ni fitile mwa Masedonia, kakuli ni ka ya ka nzila ya Masedonia; **6** mi mwendi ni ka ina sibaka ni mina kamba mane ku isa mafelelezo a maliha, kuli ite mu ni sindekete sibakanyana ko ni ka ya. **7** Kakuli ha ni lati ku mi bona cwale mwa nakonyana feela ni ku fitelela, kono ni sepa ku to ina ni mina nako ye telelenyana, haiba Jehova a lumeleza. **8** Kono ni sa inzi mwa Efese ku fitela mazazi a mukiti wa Pentekota; **9** kakuli ni kwalulezwi munyako o mutuna wa musebezi, kono bahanyezi ki ba bañata.

10 Kono haiba Timotea a taha, mu bone kuli ha ku na se si mu sabisa ha li mwahalaa mina, kakuli u eza musebezi wa Jehova, sina na. **11** Hakulicwalo ku si ke kwa ba mutu ya mu nyaziseza. Mu mu sindekete ka kozo, kuli a tahe ku na, kakuli ni mu libelezi hamoho ni mizwale.

12 Cwale haili Apolosi muzwale wa luna, ne ni mu susuelize hahulu kuli a tahe ku mina hamoho ni mizwale, kono niteñi, naa si ka lela ku taha cwale; kono u ka taha ha ka fumana kolo.

13 Mu tone, mu tiye mwa tumelo, mu tiiseze ka siina, mu be

1Mk 16:2* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 28:1.

ni maata. **14** Za mina kaufela
li ezwe ka lilato.
15 Cwale na mi eleza mizwa-
le: Mwa ziba kuli ba ndu
ya Setefanasi ki mitamuno ya
Akaya ni kuli ba ineezi ku se-
beleza ba ba kenile. **16** Hai-
ke ni mina mu zwelepili ku ipe-
ya kwatasaa batu ba ba cwa-
lo ni ku bote ba ba sebeza ka
moya wa swalisano ni ku se-
beza ka taata. **17** Kono ni ta-
bezi ku ba teñi kwa Setefana-
si, Fortunato, ni Akaiko, kaku-
li ba keni mwa sibaka sa mina.
18 Bakeñisa kuli ba katulusi-
ze moya wa ka ni wa mina. Ka-
bakaleo mu lemuhe batu ba ba
cwalo.
19 Liputeho za mwa Asia za
mi lumelisa. Akila ni Priska*
hamoho ni puteho ye mwa ndu
ya bona ba mi lumelisa hahu-
lu ku Mulena. **20** Mizwale ka-
ufela ba mi lumelisa. Mu lume-
lisane ka ku itubeta ko ku ke-
nile.
21 Ki yeo tumeliso ya ka, na
Paulusi, ka lizoho la ka tota.
22 Haiba ku na ni ya si na li-
lato ku Mulena, a kutiwe. Sha-
ngwe Mulenaa luna, ha ku tahe!
23 Haike sishemo sa Mulena
Jesu si be ni mina. **24** Haike
lilato la ka li be ni mina kaufe-
la ka swalisano ni Kreste Jesu.

1Mk 16:19* Ya bizwa hape kuli "Prisila."

LIÑOLO LA BUBELI KWA

MAKORINTE

1 Na Paulusi, muapositola wa
Kreste Jesu ka ku ya ka
tato ya Mulimu, ni Timotea mu-
zwale wa luna, ni ñolela puteho
ya Mulimu ye mwa Korinte, ha-
moho ni ba ba kenile kaufela ba
ba mwa Akaya kamukana:
2 Haike sishemo ni kozo ye
zwa ku Mulimu Ndataa luna ni
Mulenaa luna Jesu Kreste li be
ni mina.
3 Ku lumbekwe* Mulimu
Ndatahe Mulenaa luna Jesu
Kreste, yena Ndate sishe-
mo ni Mulimu ya omba-omba
mwa miinelo kaufela, **4** ya lu
omba-omba mwa liñalelwa za
luna kamukana, kuli lu kone ku
omba-omba ni ba bañwi ba ba
mwa ñalelwa ya mufuta ufi ka-
mba ufi ka ku omba-ombiwa ko
lu amuhela ku Mulimu. **5** Ka-
kuli ka mo lu atezwi ki manya-
ndo a ku nyandela Kreste,
ki ka mo lu atelwa hape ki ku
omba-ombiwa ko lu amuhela ka
Kreste. **6** Cwale haiba lu
mwa ñalelwa, mulelo kikuli
mu omba-ombiwe ni ku piliswa;
mi haiba lwa omba-ombiwa,

2Mk 1:3* Toloko ya linzwi ka linzwi, "a fuyolwe."

mulelo kikuli mu omba-ombehe
ka ku omba-ombiwa ko ku mi
tusa ku tiyela manyando a swa-
na ni e lu kopana ni ona. **7** Mi
kamukwaocwalo sepo ya luna
ku mina ki ye sa zikinyehi, ka
ku ziba kuli, sina mo mu kopa-
nela ni manyando a swana ni e
lu kopana ni ona, ni mina ka-
mukwaoswana mu ka abelwa
kwa ku omba-ombiwa ko.

8 Kakuli mizwale ha lu lati
kuli mu si ke mwa ziba za ña-
lelwa ye ne lu kopani ni yona
mwa sikiliti sa Asia, kuli ne lu
imezwi hahulu ku fita maata a
luna, kuli mane lwa felelwa ki
sepo ya ku pila. **9** Mane mwa
lipilu za luna ne lu kozwi kuli
ne lu filwe katulo ya lifu. Zeo
ne li ezahezi kuli lu si ke lwa
isepa ili luna, kono kuli lu sepe
Mulimu ya zusa ba ba shwile.
10 Naa lu lamulezi kwa kozi ye
sabisa ya lifu mi u ka lu lamule-
la; mi sepo ya luna i ku yena
kuli u ka zwelapili ku lu lamule-
la. **11** Ni mina mwa kona ku
tusa ka ku lu kupela, ilikuli ba
bañata ba fitise buitumelo ba-
keñisa luna kabakala shemubo
ye lu amuhela sina kalabo kwa
litapelo za ba bañata.

12 Kakuli se lu itumba ka
sona, se si pakwa ki mazwalo a
luna, kikuli lu pilile mwa lifasi,
sihulu mwahalaa mina, ka bu-
keni ni buniti bo bu zwa ku Mu-
limu, isiñi ka butali bwa nama
kono ka sishemo sa Mulimu.
13 Kakuli luli ha lu mi ñoleli se
siñwi kwandaa se mu ziba ha-
nde ni ku lemuha; mi ni sepa
kuli mu ka zwelapili ku lemuha
lika ze, ku isa kwa mafelelezo,
14 sina ni mina mo mu lemu-
hezi, ka mukwa o muñwi, kuli
se mu kona ku itumba ka sona
ki luna, sina ni luna mo lu ka
itumbela ka mina mwa lizazi la
Mulena Jesu.

15 Cwale ka ku ikolwisa
cwalo, ne ni lelile ku taha ku
mina sapili, kuli mu kone
ku ba ni tabo hape lwa bubeli,
16 mi ha se ni yemi hanyinya-
ni ku mi bona ha ni ya kwa Ma-
sedonia, ni ku kutela ku mina
ha ni zwa kwa Masedonia, kiho-
na cwale mu ka ni sindeketa si-
bakanyana ha ni ya kwa Judea.
17 Cwale ha ne ni lela cwalo,
kikuli ne ni nyaziseza taba yeo
nji? Kamba kikuli ni lelanga
lika ka nzila ya butu, kuli ha ni
bulela kuli "Eni, Eni" hape ni
li "Awa, Awa"? **18** Kono sina
Mulimu ha li ya sepahala, se
lu bulela ku mina haki Eni ni
ku fetuha kuli Awa. **19** Ka-
kuli Mwanaa Mulimu, Kreste
Jesu, ya naa kutalizwe mwaha-
laa mina ka luna, fo kikuli ka
na, ni Silvano, ni Timotea, naa
si ka ba Eni hape ni ku ba Awa,
kono Eni i bile Eni ku yena.
20 Kakuli lisepiso za Mulimu li
be buñata li mane, li bile Eni ka
yena. Kamukwaocwalo hape ki
ka yena lu bulela "Amen" ku
Mulimu, kuli lu tahiseze Mu-
limu kanya. **21** Kono ya tiisa
kuli mina ni luna lu ba Kreste
ni ya naa lu tozize ki Mulimu.
22 Hape u beile liswayo la hae
ku luna mi u lu file swalele ya

ze taha, fo kikuli, moya, o mwa
lipilu za luna.
23 Cwale ni biza Mulimu sina
paki ya ni lwanisa kuli se ni
si ka tahela kale kwa Korinte
ki ku bata kuli ni si ke na mi
utwisa bumaswe. **24** Isi kuli
lu busa tumelo ya mina, kono lu
beleka hamoho ni mina kuli mu
be ni tabo, kakuli ki ka tumelo
ya mina ha mu yemi.

2 Kakuli ni ikatulezi kuli ni
si ke na kutela ku mina ni
li ya swabile. **2** Kakuli haiba
ni mi swabisa, ya ka ni tabisa
hape ki mañi kwandaa yena ye
ni swabisize? **3** Kiha ne ni mi
ñolezi cwalo, kuli ha ni ka taha,
ni si ke na swabiswa ki batu
be ne ni swanela ku tabiswa
ki bona; kabakala kuli ni na ni
buikolwiso bwa kuli se si tabi-
sa na, si tabisa ni mina kaufe-
la kamukwaoswana. **4** Kaku-
li ka ku ba mwa ñalelwa ni ku
kalelwa mwa pilu ya ka ne ni
mi ñolezi ka miyoko ye miñata,
isi kuli ni mi swabise, kono kuli
mu kone ku ziba butuna bwa li-
lato le ni mi lata ka lona.
5 Cwale yo muñwi ha tahisi-
ze maswabi, ha si ka swabisa
na, kono u swabisize mina kau-
fela ka mukwa o muñwi—nite-
ñi ha ni lati ku halifa hahulu
mwa manzwi a ka. **6** Kalime-
lo ye ye fiwa ki ba bañata i lika-
ni ku mutu yo, **7** cwalehe, mu
swanela ku mu swalela ka pilu
kaufela ni ku mu omba-omba,
kuli mutu yo ka mukwa o mu-
ñwi a si ke a komiwa ki ma-
swabi a tulile tikanyo. **8** Ha-
kulicwalo ni mi kupa kuli mu
bonise lilato la mina ku yena.
9 Kakuli le ki lona libaka ha ne
ni mi ñolezi kuli ni bone haiba
mu ka bonisa ku utwa mwa li-
nto kamukana. **10** Haiba mu
swalela mutu foso ifi kamba ifi,
ni na, ni mu swalezi. Mane foso
kaufela ye ni swalezi mutu (hai-
ba ku na ni foso ye ni swalezi
yo muñwi) ni mu swalezi yona
kuli ni tuse mina fapilaa Kre-
ste, **11** kuli lu si ke lwa komi-
wa ki Satani, kakuli lwa ziba tu-
shambwe twa hae.
12 Cwale ha ne ni fitile mwa
Troasi ku yo bulela taba ye nde
ya za Kreste, mi munyako ne
u kwalulezwi na ku Mulena,
13 moya wa ka wa palelwa ku
iketa kabakala ku sa fumana
muzwale wa ka Tite. Kiha ni ba
laeza ni ku ya kwa Masedonia.
14 Kono lu itumela ku Muli-
mu ya lu etelela kamita mwa
mukiti wa tulo ka swalisano
ya luna ni Kreste mi ka luna u
tahisa kuli munko wa zibo ya
za hae u utwahale kai ni kai!
15 Kakuli ku Mulimu lu munko
o munati wa Kreste mwahalaa
ba ba piliswa ni mwahalaa ba
ba shwa; **16** ku ba ba shwa lu
munko wa lifu o isa kwa lifu, ku
ba ba piliswa lu munko wa bupi-
lo o isa kwa bupilo. Mi ki mañi
ya swanela sebelezo ye? **17** Ki
luna; kakuli ha lu balekisi ba li-
nzwi la Mulimu sina mo ba ine-
zi ba bañwi ba bañata, kono lu
bulela ka busepahali ka swali-
sano ya luna ni Kreste, sina ba
ba lumilwe ki Mulimu, ba ba li
fapilaa meeto a hae.

3 Kikuli lu kala ku ipaka ili luna hape nji? Kamba kikuli ni luna, sina ba bañwi, lu tokwa mañolo a ku lu paka a taha ku mina kamba a zwa ku mina? **2** Mina ki mina liñolo la luna, le li ñozwi mwa lipilu za luna mi li zibwa ni ku balwa ki batu kaufela. **3** Kakuli mu bonisa kuli mu liñolo la Kreste le li ñozwi ki luna ka ku ba likombwa, le li ñozwi isi ka inki kono ka moya wa Mulimu ya pila, isi fa matapa a licwe, kono fa matapa a nama, mwa lipilu.

4 Cwale, ka Kreste, lu na ni buikolwiso bo bu cwalo ku Mulimu. **5** Isi kuli lwa swanela ka ili luna feela ku nga kuli nto ifi kamba ifi i zwa ku luna, kono ku swanela kwa luna ku zwa ku Mulimu, **6** yena ya lu konisize kuli lu swanele ku ba likombwa za tumelelano ye nca, isiñi za milao ye ñozwi, kono za moya; kakuli milao ye ñozwi i tahisa lifu, kono moya wa pilisa.

7 Mi haiba milao ye isa kwa lifu ili ye ne cakuzwi ka litaku fa macwe ne i tile ka kanya ye cwalo kuli mane bana ba Isilaele ne ba palezwi ku talima pata ya Mushe kabakala kanya ya pata ya hae, ili kanya ye ne ka feliswa, **8** kiñi se ne si ka palelwisa sebelezo ya moya ku ba ni kanya ye tuna ni ku fita yeo? **9** Kakuli haiba milao ye isa kwa katulo ne i na ni kanya, u zibe sebelezo ya ku luka yona i ka ba ni kanya ye tuna ni ku fita. **10** Mane nihaiba sona se ne si kanyisizwe pili, si amuhilwe kanya ya sona kabakala kanya ye fita yeo. **11** Kakuli haiba se ne si ka feliswa ne si tile ka kanya, u zibe kanya ya se si siyezi i ka ba ye tuna ni ku fita!

12 Cwale bakeñisa kuli lu na ni sepo ye cwalo, lu bulela ka tukuluho ye tuna, **13** mi ha lu ezi sina Mushe mwa naa ezelize ha naa ikapesanga lisila kwa pata ya hae kuli bana ba Isilaele ba si ke ba bona se si ka ezahala kwa nto ye ne ka feliswa. **14** Kono minahano ya bona ya mbumbutela. Kakuli ku fitela ni la kacenu le, lisila le li swana li sa apesize minahano ya bona ha ku balwa litaba za tumelelano ya kale, kakuli lisila leo li zwisiwa feela ka Kreste. **15** Mane ni kacenu le, nako kaufela ha ku balwa litaba za Mushe, lisila li apesize lipilu za bona. **16** Kono mutu ha sikuluhela ku Jehova, lisila leo la zwisiwa. **17** Cwale Jehova ki Moya; mi fo ku inzi moya wa Jehova, ku na ni tukuluho. **18** Mi kaufelaa luna, niha lu benyisa kanya ya Jehova sina liiponi ka lipata za luna ze si ka apeswa lisila, lu fetulwa ku ba siswaniso si li siñwi, ku zwa kwa kanya ye ñwi ku ya ku ye ñwi, ku likana feela ni mwa lukiselize Jehova yena Moya.

4 Kamukwaocwalo, ha u bona lu na ni bukombwa bo, ku likana ni sishemo se lu bonisizwe, ha lu zwafi; **2** kono lu

tuhezi likezo ze patilwe ze swa-
bisa, ha lu zamayi ka mano a
bupumi, mi ha lu zwakanyi li-
nzwi la Mulimu, kono ka ku zi-
bahaza niti lu ipaka hande kwa
mazwalo a batu kaufela fapilaa
Mulimu. **3** Cwale haiba taba
ye nde ye lu bulela i patilwe
ka lisila, i patezwi ba ba shwa,
4 mi ki mwahalaa bao mo mu-
limu wa lifasi le a foufalize mi-
nahano ya ba ba sa lumeli, kuli
liseli la taba ye nde ye kanya
ya za Kreste, yena ya li siswa-
niso sa Mulimu, li si ke la be-
nya ku bona. **5** Kakuli se lu
kutaza haki luna, kono lu ku-
taza Kreste Jesu sina Mulena,
ni kuli luna lu batanga ba mina
kabakala Jesu. **6** Kakuli Mu-
limu ki yena ya naa ize: "Liseli
ha li benye mwa lififi," mi ka
pata ya Kreste u benyiselize li-
seli mwa lipilu za luna kuli a li
monyehele ka zibo ya Mulimu
ye kanya.

7 Kono lu na ni bufumu bo
mwa lipiza za lizupa, kuli
maata a fita a butu a be a Mu-
limu isiñi a luna bañi. **8** Lu
mwa butata mwa maneku kau-
fela, kono ha lu si ka honeha;
lu zingehile, kono ha lu si ka
palelwa ku fumana nzila mwa
ku zwela; **9** lwa nyandiswa,
kono ha lu si ka yubekwa, lu ne-
pelwa fafasi, kono ha lu si ka
shwa. **10** Kamita mwa mubili
wa luna lu tiyela manyando a
bulaya a swana ni a naa kopa-
ni ni ona Jesu, kuli bupilo bwa
Jesu bu bonahale ni mwa mu-
bili wa luna. **11** Kakuli luna
ba ba pila lu mwa kozi ya lifu
nako kaufela kabakala Jesu,
kuli bupilo bwa Jesu bu bona-
hale ni mwa nama ya luna ye
shwa. **12** Kabakaleo, lifu li se-
beza ku luna, kono bupilo bu se-
beza ku mina.

13 Cwale kabakala kuli lu na
ni moya wa tumelo o swana ni o
ñozwi za ona, kuli: "Ne ni boni-
size tumelo, kiha se ni bulela,"
ni luna lu bonisa tumelo, kiha
lu bulela, **14** ka ku ziba kuli
yena ya naa zusize Jesu kwa
bafu u ka lu zusa ni luna ha-
moho ni Jesu mi u ka lu tahi-
sa hamoho ni mina fapilaa hae.
15 Kakuli lika ze kaufela li eze-
zwa mina, ilikuli ku ekezeha
kwa sishemo sa Mulimu ku ate
hahulu kabakala kuli ba baña-
ta ba fa buitumelo kuli Mulimu
a kanyiswe.

16 Kamukwaocwalo ha lu
zwafi, kono mutu ye lu li yena
kwande niha sinyeha, mutu
ye lu li yena mwahali kaniti u
nzaa uncafazwa ka zazi ni zazi.
17 Kakuli nihaike ñalelwa ki
ya nakonyana feela mi i bube-
be, i lu tahiseza kanya ye tuna
hahulu ni ku fita mi i ina ku ya
ku ile; **18** mi luna lu libisize
meeto a luna, isi kwa lika ze bo-
nahala, kono ku ze sa bonahali.
Kakuli lika ze bonahala ki za
nakonyana feela, kono ze sa bo-
nahali li ina ku ya ku ile.

5 Kakuli lwa ziba kuli haiba
ndu ya luna ya mwa lifasi,
yona tende ye, i sinyeha, lu ka
ba ni muyaho o zwa ku Muli-
mu, ili ndu ye si ka eziwa ka

mazoho, ye inelezi ku ya ku
ile mwa mahalimu. **2** Kaku-
li mwa ndu mo kaniti lwa to-
nga, lu nyolelwa hahulu ku apa-
la ndu ya luna, yona ye zwa
kwa lihalimu, **3** kuli ha lu ka
i apala, lu si ke lwa fumanwa lu
li mapunu. **4** Ki niti, luna ba
ba mwa tende ye, lwa tonga,
lu imezwi; kakuli haki kuli lu
bata ku tubula tende ye, kono
lu bata ku apala tende i sili, kuli
se si shwa si miziwe ki bupilo.
5 Cwale yena ya naa lu baka-
nyize kuli lu be ni yona nto ye,
ki Mulimu, ya naa lu file moya
sina swalele ya ze taha.

6 Kamukwaocwalo, kamita
lu na ni sepo ye tiile mi lwa
ziba kuli, niha lu na ni ndu ya
luna mwa mubili, lu kwahule
ni Mulena, **7** kakuli lu zama-
ya ka tumelo, isi ka ku bona.
8 Kono lu na ni sepo ye tiile
mi ne lu ka tabela ku ba kwa-
hule ni mubili ni kuli lu yo ina
hamoho ni Mulena. **9** Hakuli-
cwalo ibe kuli lu mwa ndu ha-
moho ni yena kamba lu kwahu-
le ni yena, lu ikatulezi ku ba ba
ba lumelelwa ku yena. **10** Ka-
kuli kaufelaa luna lu lukela ku
yo yema fapilaa sipula sa katu-
lo sa Kreste, kuli mutu ni mutu
a kutisezwe ku likana ni za ezi-
ze ha naa sa li mwa mubili, ibe
ze nde kamba ze maswe.

11 Hakulicwalo, ka ku ziba
kuli Mulena u swanela ku sabi-
wa, lu zwelapili ku kolwisa
batu, kono Mulimu wa lu ziba
hande. Nihakulicwalo, ni sepa
kuli lu zibwa hande ni mwa ma-
zwalo a mina. **12** Ha lu ku-
teli ku ipaka ku mina, kono
lu mi fa libaka la ku itumba
ka luna, kuli mu kone ku alaba
ba ba itumba ka ponaha-
lo ya kwande kono isi ka se
si mwa pilu. **13** Kakuli hai-
ba nji ne lu sitani mwa muna-
hano, ne lu ezeza Mulimu; hai-
ba lu iketile mwa munahano,
lu ezeza mina. **14** Kakuli lila-
to la na ni Kreste la lu susue-
za, kabakala kuli se ki sona se
lu atuzi, kuli mutu a li muñwi
naa shwezi batu kaufela; haku-
licwalohe, kaufela ne ba shwi-
le; **15** mi naa shwezi batu ka-
ufela kuli ba ba pila ba tuhele
ku pilela bona bañi, kono ba pi-
lele yena ya naa ba shwezi mi
naa zusizwe kwa bafu.

16 Kabakaleo, ku zwa cwale
ha lu sa ziba mutu ufi kamba
ufi ka mubonelo wa nama. Ni-
haike ne lu kile lwa ziba Kre-
ste ka nama, kaniti ha lu sa
mu ziba cwalo. **17** Kabaka-
leo, haiba mutu u swalisana ni
Kreste, ki pupo ye nca; za kale
ne li felile, ha mu bone! ku tile
lika ze nca. **18** Kono lika kau-
fela li zwa ku Mulimu, ya lu ku-
tiselize ku yena ka Kreste mi u
lu file bukombwa bwa kutisano,
19 kikuli, Mulimu ka Kreste
naa kutiseza lifasi ku yena, a
sa ba baleli lifoso za bona, mi
naa file luna lushango lwa ku-
tisano.

20 Kamukwaocwalo lu li-
ndumeleti ze keni mwa siba-
ka sa Kreste, inge kuli Mulimu
u fitisa kupo ka luna. Sina ba

ba keni mwa sibaka sa Kreste,
lwa mi kupa, lu li: “Mu kutele
ku Mulimu.” **21** Yena ya naa
si ka ziba sibi, Mulimu naa mu
ezize sibi bakeñisa luna, kuli
ka yena, lu fetuhe ku luka kwa
Mulimu.

6 Sina ba ba sebelisana ni
Mulimu, lu mi susueza hape
kuli mu si amuheli sishemo sa
Mulimu ni ku shuta mulelo wa
sona. **2** Kakuli yena u li: “Ne
ni ku utwile mwa nako ya she-
mubo, mi ne ni ku tusize mwa
lizazi la puluso.” Bona! Ye cwa-
le sihulu ki yona nako ya she-
mubo. Bona! Le cwale ki lona li-
zazi la puluso.

3 Ha lu fi mutu libaka la ku
sitatala ka se siñwi, kuli buko-
mbwa bwa luna bu si ke bwa
nyaziwa; **4** kono mwa lika ka-
ufela lu ipaka ku ba likombwa
za Mulimu, ka ku itiisa mwa li-
tiko ze ñata, ka liñalelwa, ka li-
nako za butokwi, ka butata bo
bu shutana-shutana, **5** ka ku
natakiwa, ka litolongo, ka mifi-
lifili, ka ku sebeza ka taata, ka
masihu a sikobyoti, ka linako
za kutokwa lico, **6** ka buke-
ni, ka zibo, ka ku itiisa ka pilu-
telele, ka sishemo, ka moya o
kenile, ka lilato le li si na buipi,
7 ka ku bulela niti, ka maata
a Mulimu; ka ku swala lilwani-
so za ku luka mwa lizoho la bu-
lyo ni la nzohoto, **8** ka nako
ya ku kanyiswa ni ya ku shubu-
lwa, ka lipiho ze maswe ni lipi-
ho ze nde; ka nako ye lu ezwa
sina bapumi kono inze lu bulela
niti, **9** lu ngiwa inge lu batu
ba ba sa zibwi, kanti lu zibaha-
la hande, lu ngiwa sina ba ba
swanelwa ki lifu, kono ha mu
bone! lwa pila, lwa shapiwa, ni-
teñi ha lu bulaiwi, **10** lu ngi-
wa sina ba ba swabile kono lu
tabile kamita, sina ba ba she-
bile kono lu fumisa ba bañata,
sina ba ba si na se siñwi kono lu
luwile lika kaufela.

11 Lu atamisize mulomo wa
luna kuli lu bulele ku mina
Makorinte, mi lu kwaluzi pilu
ya luna. **12** Ha lu tibeli lila-
to la luna ku mina, kono mina
mu tibela lilato la mina ku luna.
13 Hakulicwalo mu lu eze sina
mo lu mi ezelize—ni bulela inge
ya bulela kwa bana ba ka—ni
mina mu kwalule hahulu lipilu
za mina.

14 Mu si ke mwa lwala coko
i liñwi ni ba ba sa lumeli—ki
coko ye sa likaneleli. Kakuli
swalisano ki ifi mwahalaa
ku luka ni ku tula mulao? Ka-
mba liseli ni lififi li ka kopa-
na cwañi? **15** Hape ki swali-
sano ifi ye mwahalaa Kreste
ni Beliale?* Kamba ya se-
pahala, ki sifi sa kopanezi ni
ya sa lumeli? **16** Mi tempe-
le ya Mulimu i na ni tumelela-
no ifi ni milimu ya maswani-
so? Kakuli luna lu tempele ya
Mulimu ya pila; sina Mulimu ha
naa ize: “Ni ka yaha mwaha-
laa bona ni ku zamaya mwaha-
laa bona, mi ni ka ba Mulimu

2Mk 6:15* Ki linzwi la Siheberu le li talusa “Ya si na tuso,” mi li ama ku Satani.

wa bona, mi bona ba ka ba sicaba sa ka." **17** "'Hakulicwalo, mu zwe mwahalaa bona, mi mu ikauhanye ku bona,' ku bulela Jehova, 'mi mu tuhele ku swala nto ye silafezi'"; "'mi ni ka mi amuhela.'" **18** "'Mi ni ka ba ndataa mina, mi mina mu ka ba bana ba ka ba bashimani ni ba basizana,' ku bulela Jehova ya Maata-Ote."

7 Hakulicwalo balatiwa, ha u bona lu na ni lisepiso ze, ha lu ikeniseñi kwa lika kaufela ze silafaza nama ni moya, lu nze lu petahalisa bukeni bwa luna kabakala ku saba Mulimu.

2 Mu lu fe sibaka mwa lipilu za mina. Ha lu si ka foseza mutu, ha lu si ka sinya mutu, ha lu si ka putelela mutu. **3** Ha ni buleli cwalo kuli ni mi nyaze. Kakuli ni se ni bulezi kale, mu mwa lipilu za luna kuli lu shwe hamoho ni ku pila hamoho. **4** Ni bulela ka ku lukuluha hahulu ku mina. Ni itumba hahulu ka mina. Ni omba-ombehile hahulu, ni nyakalala hahulu mwa manyando a luna kaufela.

5 Mane, ha ne lu punyize mwa Masedonia, mibili ya luna ya tokwa pumulo, kono lwa zwelapili ku nyandiswa mwa linzila kaufela—kwande ne ku na ni lindwa, mwahali ne ku na ni sabo. **6** Nihakulicwalo Mulimu ya omba-omba ba ba lobehile lipilu, naa lu omba-ombile ka ku ba teñi kwa Tite; **7** kono isiñi feela ka ku ba teñi kwa hae, kono hape ni ka ku omba-ombiwa kwa naa fumani kabakala mina, sina ha naa lu kutiselize piho ya za mo mu nyolelezwi ku ni bona, za maswabi a mina a matuna, ni za mo mu iyakatwezi hahulu za ka; kuli mane ne ni nyakalalile hahulu ni ku fita.

8 Kabakaleo nihaike ne ni mi swabisize ka liñolo la ka, ha ni inyazi. Nihaike kuli ne ni inyazize sapili, (ni bona kuli liñolo lani, niha ne li mi swabisize, ne i li ka nakonyana feela,) **9** cwale ni tabile, isi feela kabakala kuli ne mu swabisizwe, kono kabakala kuli maswabi a mina naa mi isize kwa ku baka. Kakuli ne mu swabisizwe ka nzila ye tabisa Mulimu, kuli mane ne mu si ka sinyehelwa ki se siñwi kabakala luna. **10** Kakuli ku swaba ka nzila ye tabisa Mulimu ku isa kwa ku baka ko ku pilisa ko a si ke a inyazeza mutu; kono ku swaba ka mukwa wa lifasi ku isa kwa lifu. **11** Kakuli ha mu bone buikatazo bo butuna bo bu zwile mwa ku swaba kwa mina ka nzila ye tabisa Mulimu, bwa ku ikenisa, ku bonisa bunyemi, ku ba ni sabo, ku ba ni takazo ye tuna, ku tukufalelwa, ni ku lukisa bufosi! Mwa linzila kaufela mu bonisize kuli mu kenile mwa taba ye. **12** Nihaike ne ni mi ñolezi, ne ni si ka eza cwalo kabakala ya naa fosize, kamba kabakala ya naa foselizwe, kono ne ni ezize cwalo kuli buikatazo bwa mina ku luna bu bonahale mwahalaa mina fapilaa

Mulimu. **13** Ki lona libaka ha
lu omba-ombilwe.
Kono kwandaa ku omba-
ombiwa kwa luna, ne lu nya-
kalalile hahulu ni ku fita ka-
bakala tabo ya Tite, kakuli ka-
ufelaa mina ne mu katulusize
moya wa hae. **14** Kakuli hai-
ba ni itumbile ku yena ka mina,
ha ni si ka swabiswa; kono sina
lika kaufela ze ne lu mi bulele-
zi ha ne li li za niti, ni ku itu-
mba kwa luna ku Tite ku fuma-
nwi kuli ki kwa niti. **15** Hape
lilato la hae ku mina ki le litu-
na ha hupula ku ipeya ku utwa
kwa mina kaufela, mo ne mu
mu amuhelezi ka sabo ni tutu-
melo. **16** Ni tabile kuli mwa
linzila kaufela ni kone ku ba ni
sepo ye tiile kabakala mina.

8 Cwale mizwale lu bata kuli
mu zibe za sishemo sa Mu-
limu se si filwe kwa liputeho za
mwa Masedonia, **2** kuli ha ne
ba li mwa tiko ye tuna mwa ma-
nyando, tabo ya bona ye tuna
ni bubotana bwa bona bo butu-
na ne li ekelize kwa bufani bwa
bona bo butuna. **3** Kakuli ne
ba file ku likana ni mo ne ba
swalezi, ki niti, ni paka cwalo,
mane ne li ku fitelela ni mo ne
ba swalezi, **4** mi ka ku itatela
kwa bona ba tundamena ku lu
kupa ka taata kuli ba fiwe toho-
nolo ya ku fana ka sishemo sa
bona ni ku ba ni kabelo mwa bu-
kombwa bwa ku tusa ba ba ke-
nile. **5** Mi ne ba si ka eza fee-
la ku likana ni mo ne lu sepezi,
kono pili ne ba ifanile ku Mule-
na ni ku luna ka tato ya Muli-
mu. **6** Ki lona libaka ha ne lu
susuelize Tite kuli sina ha naa
kalisize musebezi wo mwahalaa
mina, u swanela hape ku fele-
leza musebezi o swana wo wa
ku kubukanya limpo za mina
za sishemo. **7** Nihakulicwalo,
sina mo mu fumezi mwa lika
kaufela, mwa tumelo ni mwa li-
nzwi ni mwa zibo ni mwa ku tu-
kufalelwa kaufela ni mwa lilato
le lu mi lata ka lona, mu fume
cwalo ni mwa bufani bwa mina
bo bwa sishemo.
8 Ha ni buleli cwalo kuli ni
mi laele, kono kuli ni mi zibi-
se za ku tukufalelwa kwa
ba bañwi ni kuli ni like buni-
ti bwa lilato la mina. **9** Kaku-
li mwa ziba sishemo sa Mule-
naa luna Jesu Kreste, kuli niha
naa fumile a ba ya shebile ka-
bakala mina, kuli mu kone ku
fuma ka bubotana bwa hae.
10 Mi ni fitisa maikuto a ka
mwa taba ye: ni ezeza ku mi
tusa, ka ku bona kuli silimo si
li siñwi kwamulaho ne mu si ka
nga feela muhato kono hape ne
mu bonisize ni takazo ya ku eza
cwalo. **11** Cwalehe, mu fele-
leze se ne mu kalisize, kuli taka-
zo ya mina ya ku bata ku eza
i petahale ku likana ni mo mu
swalezi. **12** Kakuli haiba ta-
kazo i teñi pili, mutu wa lu-
melelwa fapilaa Mulimu ha fa
ku likana ni sa na ni, isi ku li-
kana ni sa tokwile. **13** Kaku-
li ha ni lati ku nolofaleza ba
bañwi, ni ku tatafaleza mina;
14 kono ku ezwe ka ku likane-
lela, kuli za ñambekelo ze mu

na ni ka nako ya cwale li ba cimbule mwa butokwi bwa bona, ilikuli za ñambekelo ya bona ni zona ite li mi cimbule mo mu taelezwi, kuli ku likanelela ku be teñi. **15** Sina ha ku ñozwi kuli: "Ya na ni ze ñata naa si ka ba ni ze ñata ku tula tikanyo, mi ya na ni ze nyinyani naa si ka ba ni ze nyinyani ku feleleza."

16 Cwale lu itumela ku Mulimu ka ku beya moya o swana wa ku iyakatwa hahulu za mina mwa pilu ya Tite, **17** kakuli kaniti u amuhezi susuezo, kono ka ku nyolelwa hahulu ku tusa, u taha ku mina ka ku itatela kwa hae. **18** Kono lu mu luma hamoho ni muzwale yo tumbo ya hae mwa musebezi wa ku shaela taba ye nde i ile libubo mwa liputeho kaufela. **19** Mane haki zeo feela, kono hape naa ketilwe ki liputeho kuli a tusane ni luna mwa misipili ya luna ka ku tisa mpo ya sishemo ye, kuli Mulena a kanyiswe mi lu bonise ku lata ku tusa kwa luna. **20** Kamukwaocwalo, lu tokolomoha ku eza nto ifi kamba ifi ye ka tisa kuli yo muñwi a lu nyaze mwa taba ye ya ku zamaisa za nubu-tuna ye. **21** Kakuli lu "eza lika kaufela ka ku sepahala, isi feela mwa meeto a Jehova, kono ni mwa meeto a batu."

22 Hape lu ba luma hamoho ni muzwale wa luna ye lu lemuhile ku tukufalelwa kwa hae mwa litaba ze ñata, kono ili yo cwale u tukufalezwi hahulu ni ku fita kabakala buikolwiso bo butuna bwa na ni bona ku mina. **23** Kono haiba ku ba ni puzo ka za Tite, ki mulikanaa ka ni mubeleki sina na, ya mi sebeleza; kamba haiba ku ba ni lipuzo ka za mizwale ba luna, ki baapositola* ba liputeho mi ki kanya ya Kreste. **24** Hakulicwalo mu ba bonise lilato la mina mi mu bonise libaka ha ne lu itumbile ka mina kwa liputeho.

9 Cwale ka za bukombwa bo bu ezezwa ba ba kenile, ha ni tokwi luli ku mi ñolela, **2** kakuli na ziba ku tabela ku tusa kwa mina, ko ni itumba ka kona ku ba kwa Masedonia, kuli Akaya u se a itukiselize kale, mane se ku fitile silimo, mi ku tukufalelwa kwa mina ku susuelize buñata bwa bona. **3** Kono ni luma mizwale, kuli ku itumba kwa luna ka mina ku si ke kwa ba kwa mbango mwa taba ye, kono kuli mu kone ku itukiseza luli, sina mo ne ni bulelezi kuli mu ka ezeza. **4** Hakusicwalo, haiba ba kwa Masedonia ba taha ni na, mi ba mi fumana mu si ka itukiseza, fo luna—ku sa bulelwi mina—lu ka swaba bakeñisa buikolwiso bwa luna ku mina. **5** Kamukwaocwalo ne ni boni swanelo ya ku susueza mizwale kuli ba itangete ku taha ku

---

2Mk 8:23* Ka Sigerike ki *a·po´stolos,* "ya lumilwe."

mina ni ku lukiseleza cimo mpo
ya mina ye tuna, kuli i be nto ye
lukisizwe sina mpo ya bufani isi
sina mpo ya ku hapelezwa.
6 Kono mwa taba ye, ya cala
hanyinyani, ni ku kutula u ka
kutula hanyinyani; mi ya cala
hahulu, ni ku kutula u ka kutu-
la hahulu. **7** Mutu ni mutu a
zwise ka mwa atulezi mwa pilu
ya hae, isi ka lukokoto kamba
ka ku hapelezwa, kakuli Muli-
mu u lata ya fana a tabile.
8 Hape Mulimu wa kona ku
mi atiseza sishemo sa hae ka-
ufela kuli kamita mu be ni se
si mi likani mwa linto kaufela,
kuli mu be ni ze ñata ze tokwa-
hala mwa musebezi o munde
kaufela. **9** (Sina ha ku ñozwi
kuli: "U abezi limpo ka buñata,
u file ba ba shebile, ku luka kwa
hae ku zwelapili ku ya ku ile."
10 Cwale yena ya fa peu ka bu-
ñata ku mucali ni sinkwa sa ku
ca, u ka mi fa peu ya ku cala ni
ku mi atiseza yona hahulu mi
u ka mi ekeleza kwa miselo ya
ku luka kwa mina.) **11** Muli-
mu u mi fuyaula mwa linto ka-
mukana kuli mu fane hahulu
mwa linzila kaufela, mi ka like-
zo za luna, bufani bo bu cwa-
lo bu tahisa kuli batu ba fe bui-
tumelo ku Mulimu; **12** kaku-
li bukombwa bo bwa ku sebele-
za batu ha bu ezezwi feela ku
tusa ba ba kenile kuli ba fuma-
ne ze ba tokwile, kono hape bu
ezezwa ni kuli ba bañata ba fe
buitumelo ku Mulimu. **13** Ka-
bakala bupaki bo bu fiwa ka bu-
kombwa bo, ba kanyisa Muli-
mu kakuli mu ipeile kwatasi
mwa ku shaela kwa mina taba
ye nde ya za Kreste, ni kaba-
kala bufani bwa mina bo butu-
na bo mu bonisa ku bona ni kwa
batu kaufela; **14** mi ka likupo
ze ba mi kupela ku Mulimu ba
bonisa lilato la bona ku mina
kabakala sishemo se si si na se
si likana ni sona sa mi bonisize
Mulimu.
15 Buitumelo bu ye ku Muli-
mu kabakala mpo ya hae ye sa
konwi ku taluswa.

10 Cwale na Paulusi, na mi
kupa ka musa ni ka si-
shemo sa Kreste, nihaike ni
bonahala ku ba ya fokola ha
ni li mwahalaa mina, kono ha
ni siyo ni bonisa bundume ku
mina. **2** Ni kupa kuli ha ni li
teñi, ni si ke na tokwa ku eza
ka bundume ni ku nga mihato
ye maata ye ni libelela ku nga
kuli ni kolise ba bañwi ba ba
lu nga kuli lu zamaya ka
nama. **3** Kakuli niha lu zama-
ya ka nama, ha lu lwani ka ku
ya ka se lu li sona ka nama.
4 Kakuli lilwaniso za luna haki
za nama, kono li na ni maa-
ta, ka Mulimu, a ku wisa ma-
kwakwa a tiile. **5** Kakuli lu
wisa mihupulo ye fosahezi ni
nto kaufela ye lumbile ye paha-
mezi ku lwanisa zibo ya Muli-
mu; mi lu hapa muhupulo kau-
fela kuli u ipeye ku utwa Kres-
te; **6** mi mu mano bonisa ku
utwa kwa mina, lu itukiselize
ku fa mutu kaufela koto bake-
ñisa kezo ifi ni ifi ya ku sa utwa.
7 Mu talima lika ka ku ya ka

ponahalo ya zona ya fahalimu.
Haiba mutu u ikolwisa kuli ki
wa Kreste, a nahanisise taba
ye: sina yena ha li wa Kreste,
ni luna lu ba Kreste. **8** Kaku-
li niha ne ni ka tula hanyinya-
ni tikanyo mwa ku itumba ka
maata a naa lu file Mulena kuli
lu mi yahise isi ku mi wisa, ne
ni si ke na swaba. **9** Ni bulela
cwalo kakuli ha ni lati ku bona-
hala inge ya mi sabisa ka mañolo
a ka. **10** Kakuli ba li: "Mañolo
a hae a buima mi a maata,
kono yena ha li teñi wa foko-
la, mi manzwi a hae a nyazaha-
la." **11** Mutu ya cwalo a lemu-
he kuli, se lu bulela ka mañolo
ha lu li siyo, ki sona se lu ka
eza ha lu ka ba teñi. **12** Kaku-
li lwa saba ku ipalela kwa mu-
kundi wa ba bañwi ba ba ipaka
ili bona kamba ku ibapanya ku
bona. Kono ha ba itikanya ka
sipimo sa bona ni ku ibapanya
ku bona bañi, ha ba na kutwi-
siso.

13 Haili luna lu ka itumba,
isi ka ku tula milulwani ya luna
ye lu tomezwi, kono lu ka itu-
mba mwahalaa milulwani ya
lu tomezi Mulimu, mi mane ni
mina mu mwahalaa yona.
14 Kaniti ha lu fiteleli milulwa-
ni ya luna inge kuli ne lu sa
swaneli ku fita ni ku mina, ka-
kuli mane ne li luna ba pili ku
taha ku mina ka taba ye nde ya
za Kreste. **15** Kutokwa, ha lu
itumbi kwa buse bwa milulwa-
ni ya luna ka misebezi ya mutu
yo muñwi, kono lu sepa kuli tu-
melo ya mina ha i nze i ekeze-
ha, ze lu ezize li ka itebuhiwa
ki mina mwa sibaka se lu se-
beleza ku sona. Fohe, musebe-
zi wa luna u ka ekezeha ni ku
fita, **16** kuli lu kone ku shae-
la taba ye nde mwa linaha ze
kwa buse bwa mina, ilikuli lu
si ke lwa itumba ka sibaka sa
yo muñwi mo ku lukisizwe kale
lika. **17** "Kono ya itumba, a
itumbe ka Jehova." **18** Kaku-
li ya lumelelwa, haki mutu ya
ipaka ili yena, kono ki ya pa-
kwa ki Jehova.

11 Ni lakaza kuli kambe ne
mu ka ni tuhelela kaba-
kala butotonyana bwa ka. Kono
mane mu ni tuhelezi! **2** Kaku-
li ni mi fufabela ka lifufa le li
swana ni la Mulimu, kakuli na
ka sibili ne ni mi beelelisize ku
muuna a li muñwi kuli ni mi ta-
hise ku Kreste sina mwalyanjo
ya kenile. **3** Kono ni saba kuli
ka mukwa o muñwi, sina noha
mo ne i pumezi Eva ka mano
a yona a bupumi, minahano ya
mina i ka suhana ya sinyeha ka
ku keluswa kwa buniti ni buke-
ni bo mu lukela ku bonisa ku
Kreste. **4** Kakuli, sina mo ku
inezi, haiba mutu a taha ni ku
kutaza Jesu u sili kwandaa ye
ne lu kutalize, kamba haiba
mu amuhela moya u sili kwa-
ndaa o ne mu amuhezi, kamba
taba ye nde i sili kwandaa ye
ne mu amuhezi, mu tuhelela
mutu yo ka bunolo. **5** Kakuli
ni lumela kuli ha ku na nihai-
ba taba i liñwi mo ba ni fita bo
mu twi ki baapositola ba batu-
na. **6** Kono niha ni si sikwala

kwa ku bulela, kaniti ha ni fokoli mwa zibo; kono ne lu bonahalize hande zibo mwa linzila kaufela ni mwa linto kamukana.

7 Kamba kikuli ne ni ezize sibi ka ku ikokobeza kuli mina mu kone ku pahamiswa, bakeñisa kuli ne ni shaezi taba ye nde ya Mulimu ka tabo ku mina ni sa tokwi ku lifiwa se siñwi? **8** Ku swana inge kuli ne ni bukuzi liputeho ze ñwi ka ku amuhela lituso kuli ni sebeleze mina; **9** mi niteñi ha ne ni li ni mina, mi na ba mwa butokwi, ne ni si ka imeza mutu ni yo mukana, kakuli mizwale ba ne ba tile ku zwa kwa Masedonia ne ba ni file ka buñata ze ne ni tokwa. Ki cwalo, mwa linzila kaufela ne ni tokomezi kuli ni si ke na fetuha mushimbo ku mina, mi ni ka zwelapili ku eza cwalo. **10** Sina niti ya Kreste ha i li ku na, ha ni na ku tuhela ku itumba ka lilalo za Akaya. **11** Kiñi se ni ezelize cwalo? Kabakala kuli ha ni mi lati nji? Mulimu wa ziba kuli na mi lata.

12 Cwale se ni eza ni ka zwelapili ku si eza, kuli ni felise libaka la buhata la ba ba bata ku fumanwa kuli ba likana ni luna mwa musebezi o ba itumba ka ona. **13** Kakuli batu ba ba cwalo ki baapositola ba buhata, ba puma feela ba bañwi, ba ipumisa ku ba baapositola ba Kreste. **14** Mi ha ku komokisi, kakuli Satani yena ka sibili u zwelapili ku ipumisa ku ba lingeloi la liseli. **15** Hakulicwalo, haki nto ye komokisa haiba batanga ba hae ni bona ba ipumisa ku ba batanga ba ku luka. Kono mafelelezo a bona a ka lumelelana ni misebezi ya bona.

16 Ni bulela hape, ni li, ku si ke kwa ba ni mutu ya ka nahana kuli ni sitoto. Kono niha mu ka nahana cwalo, u zibe mu ni amuhele honacwalo sina sitoto, kuli ni na, ni itumbe kwateñi hanyinyani. **17** Ze ni bulela cwale, ha ni li buleli ka ku latelela mutala wa Mulena, kono ni li bulela sina mo ne si ka bulelela sitoto, ka ku itumba ka buisepo. **18** Bakeñisa kuli ba bañata ba itumba ka nama, ni na ni ka itumba cwalo. **19** Kakuli mu ipona ku ba ni ngana hahulu, mu tuhelela litoto mu sa bilaeli. **20** Mane mu tuhelela mutu kaufela ya mi eza butanga, ya mi bukula maluwo, ya mi amuha se mu na ni, ya ipahamisa fahalimwaa mina, ni ya mi nata mwa pata.

21 Kwa swabisa ku luna ha ni bulela cwalo, bakeñisa kuli ku kana kwa bonahala kuli lu ezize ka ku fokola.

Kono haiba ba bañwi ba eza ka bundume—ni bulela sina sitoto—ni na ni eza ka bundume. **22** Kana ki Maheberu? Ni na, ni Muheberu. Kana ki Maisilaele? Ni na, ni Muisilaele. Kana bona ki peu ya Abrahama? Ni na, ni peu ya Abrahama. **23** Kana ki likombwa za Kreste? Ni alaba sina sipulumuki,

ni ba fitela kwahule-hule mwa
taba mo: ni ezize misebezi ye
miñata ku ba fita, ni beilwe
mwa tolongo hañata ku fita
bona, ni natakilwe hañata ku
ba fita, mi ni pilezi fa linala ha-
ñata ku ba fita. **24** Haketali-
zoho ne ni shapilwe ki Majuda
lipafa ze mashumi a mane fo
ku tokwahezi i liñwi, **25** ha-
laalu ne ni natilwe ka litupa,
hañwi ne ni pobauzwi ka ma-
cwe, halaalu ni ipumani mwa
kozi ya ku sinyeha kwa sisepe,
ni tandile busihu bu li buñwi ni
ku tola lizazi li li liñwi faha-
laa liwate; **26** ni tamile misi-
pili hañata, ni ipumani mwa li-
kozi za mwa linuka, mwa likozi
za ku tasezwa ki malengwami,
mwa likozi ze zwa ku ba sicaba
sa hesu, mwa likozi ze zwa ku
bamacaba, mwa likozi za mwa
muleneñi, mwa likozi za mwa li-
halaupa, mwa likozi za mwa li-
wate, mwa likozi mwahalaa mi-
zwale ba buhata, **27** mwa ku
sebeza ni ku mbindana, mwa si-
kobyoti busihu ki hañata, mwa
ku shwa tala ni linyolwa, mwa
kutokwa lico hañata, mwa sila-
mi ni mwa kutokwa liapalo.

28 Kwandaa lika za kwande
zeo, ni katazwa ki nto ye ñwi
zazi ni zazi, ona ku ikalelwa za
liputeho kaufela. **29** Ki mañi
ya fokola, ni sa ikutwi ku foko-
la? Ki mañi ya sitatalile, mi na
ha ni si ka halifa?

30 Haiba ni lukela ku itu-
mba, ni ka itumba ka lika
ze bonahaza bufokoli bwa ka.
31 Mulimu yena Ndatahe Mule-
na Jesu, Yena ya lukela ku lu-
mbekwa ku ya ku ile, wa ziba
kuli ha ni pumi. **32** Mwa Da-
maseka, mubusisi wa Aretasi
mulena, naa kantela muleneñi
wa Madamaseka kuli a ni
swale, **33** kono na shetumu-
nenwa ka sizuma mwa lihaulo
la mwa limota la muleneñi mi
na banda mwa mazoho a hae.

12 Ni na ni ku itumba. Ki
niti ha ku ni tusi se siñwi;
kono ni ka bulela za li-
pono ni ze patuluzwi za Mule-
na. **2** Ni ziba mutu ya swali-
sana ni Kreste, ili yo lilimo ze
lishumi ka zee ne kwamula-
ho naa ngezwi kwa lihalimu la
bulaalu—nji naa li mwa mu-
bili wa nama, ha ni zibi, ka-
mba naa siile mubili wa nama,
kaufela ha ni zibi; Mulimu ki
yena ya ziba. **3** Ki cwalo, na
ziba mutu yo—nji naa li mwa
mubili kamba naa siile mubili,
ha ni zibi, Mulimu ki yena ya
ziba— **4** mutu yo naa ngezwi
mwa paradaisi mi naa utwile
manzwi a sa konwi ku bulelwa
ni a si ka lumelezwa ku bule-
lwa ki mutu. **5** Ni ka itumba
ka mutu ya cwalo, kono ha ni
na ku itumba ka na, kwandaa
ku itumba ka mifokolo ya ka.
6 Kakuli niha ne ni ka bata ku
itumba, ha ni na ku ba sitoto,
kakuli ni ka bulela niti. Kono
ha ni lati ku eza cwalo, kuli ku
si ke kwa ba ni mutu ya ka ni lu-
mba ku fita saa bona ku na ka-
mba ku utwa ku na, **7** kaba-

ka feela la ku patululelwa lika
ze komokisa cwalo.
Hakulicwalo, kuli ni si ke na
inuneka hahulu ku tula tika-
nyo, ne ni filwe muutwa
mwa mubili, ili lingeloi la Sata-
ni, kuli li zwelepili ku ni nata,
kuli ni si ke na inuneka hahu-
lu ku tula tikanyo. **8** Kiha se
ni kupa Mulena halaalu ka taba
ye, kuli muutwa wo u zwiswe
ku na. **9** Kono a li ku na: "Si-
shemo sa ka si ku likani; kaku-
li maata a ka, a bonahala mwa
mifokolo." Hakulicwalo, ni ka
itumba ka mifokolo ya ka ni li
ya tabile, kuli maata a Kreste a
ni apese sina tende. **10** Kaba-
kaleo ni tabela mifokolo, mata-
pa, butokwi, linyandiso ni bu-
tata, bakeñisa Kreste. Kakuli
ha ni fokola, kihona ni ba ni
maata.
11 Ni fetuhile sitoto. Ne mu
ni hapelelize ku ba cwalo, ka-
kuli ne ni swanela ku pakwa ki
mina. Kakuli nihaike ha ni se
siñwi, ha ku na nihaiba taba i li-
ñwi mo ne ni fumanehile kuli ni
fitwa ki bo mu twi ki baapositola ba batuna. **12** Ki niti, lisupo za buapositola bwa ka ne li bonahezi mwahalaa mina ka buitiiso bo butuna, ni ka lisupo ni ka ze komokisa ni ka misebezi ye maata.* **13** Kakuli ki mwañi mo ne mu timilwe tohonolo ye swana ni ya liputeho ze ñwi kaufela, kwandaa kuli na ne ni si ka ba mushimbo ku mina? Mu ni swalele hahulu ka foso ye.

14 Ha mu bone! Lo se li lona lwa bulaalu lo ni itukiselize ku taha ku mina, kono niteñi ha ni na ku ba mushimbo ku mina. Kakuli se ni bata haki maluwo a mina, kono ni bata kwateñi mina; kakuli bana ha ba libelelwi ku bulukela bashemi ba bona maluwo, kono bashemi ki bona ba ba libelelwa ku bulukela bana ba bona maluwo. **15** Haili na, ni ka fana za ka ni li ya tabile ni ku ifana ka ku tala kabakala mioyo ya mina. Haiba ni mi lata hahulu, kikuli na ni latiwe hanyinyani nji? **16** Kono nihakulicwalo, ha ni si ka mi imeza. Niteñi mu li kuti ne ni li wa "sikupuki" mi ne ni mi swasize "ka bupumi." **17** Ne ni si ka mi putelela ka yo muñwi wa ba ne ni lumile ku mina, nji cwañi? **18** Ne ni susuelize Tite ku taha ku mina mi ne ni mu lumile hamoho ni muzwale yo muñwi. Tite naa si ka mi putelela mwa nto ni ye kana, nji cwañi? Ne lu zamaile ka moya o swana, nji hakucwalo? Ne lu zamaile mwa mutala o swana, kamba cwañi?
19 Kikuli nako ye kaufela ne mu nahana kuli ne lu ikalabela ku mina? Ki fapilaa Mulimu fo lu bulelela sina balateleli ba Kreste. Kono balatiwa, ze lu eza kaufela lu li ezeza kuli mu yahiswe. **20** Kakuli ni saba kuli ka mukwa o muñwi, ha ni ka fita, ha ni na ku mi fumana sina mo ni lakaleza, mi ni na, ha ni na ku ba sina mo mu

---

2Mk 12:12* Kamba, "limakazo."

lakaleza, kono kuli ni ka suhana na fumana mikwangalakanyi mwahalaa mina, ni muna, buhali, likauhano, ku cana busifa, ku sebana, ni ba bañwi ba ba itundumuna, ni mifilifili. **21** Mwendi ha ni ka taha hape ku mina, Mulimu wa ka a ka suhana a ni kokobeza fapilaa mina, mi na to lila ba bañata ba ne ba ezize sibi kwamulaho kono ha ba si ka bakela mikwa ya bona ye ne ba eza, ya masila, buhule, ni muzamao wa ku sa swabela bufosi* o ba pilile ka ona.

13 Lo ki lona lwa bulaalu lo ni taha ku mina. "Taba kaufela i lukela ku tiiswa ka mulomo wa lipaki ze peli kamba ze taalu." **2** Niha ni li siyo ku mina cwale, ku swana feela inge kuli ni teñi ko lwa bubeli, mi ni kutela temuso ya ka ku ba ne ba ezize sibi pili ni ba bañwi kaufela, kuli haiba ni kabe ni tile hape, ha ni na ku ba tuhelela, **3** kabakala kuli mu bata bupaki bwa kuli Kreste ya sa fokoli ku mina kono ili ya na ni maata mwahalaa mina, u bulela luli ka na. **4** Ki niti luli, naa kokotezwi kabakala bufokoli, kono wa pila kabakala maata a Mulimu. Ki niti hape, lwa fokola ni yena, kono lu ka pila hamoho ni yena ka maata a Mulimu a sebeza ku mina.

5 Mu zwelepili ku itekula kuli mu bone nji mu sa li mwa tumelo, mu zwelepili ku bonisa se mu li sona luli. Kamba kana ha mu lemuhi kuli Jesu Kreste u swalisana ni mina? Konji haiba mu hanilwe. **6** Kaniti ni sepa kuli mu ka lemuha kuli ha lu si ka haniwa.

7 Cwale lu lapela ku Mulimu kuli mu si ke mwa eza se si fosahezi, isi kuli luna lu bonahale ku lumelelwa, kono kuli mu no eza ze lukile, luna niha lu kana lwa bonahala kuli lu hanilwe. **8** Kakuli ha lu koni ku lwanisa niti, kono lu kona feela ku lwanela niti. **9** Kaniti lwa tabanga fo lu fokolela kaufela mina mu nze mu na ni maata; mi ki sona se lu lapelela, kona ku sikululwa kwa mina. **10** Ki lona libaka ha ni ñola litaba ze ha ni li siyo, kuli ha ni li teñi, ni si ke na tokwa ku eza ka taata mwa muitusisezo wa ka wa maata a naa ni file Mulena kuli ni yahise isi ku wisa.

11 Ka ku ungula, mizwale, mu zwelepili ku ba ba ba tabile, ku sikululwa, ku omba-ombiwa, ku lumelelana mwa munahanelo, ku pila ka kozo; mi Mulimu wa lilato ni wa kozo u ka ba ni mina. **12** Mu lumelisane ka ku itubeta ko ku kenile. **13** Ba ba kenile kaufela ba mi lumelisa.

14 Haike sishemo sa Mulena Jesu Kreste ni lilato la Mulimu ni moya o kenile o lu filwe kaufelaa luna li be ni mina.

2Mk 12:21* Ka Sigerike ki *"a·sel′-gei·a."* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

KWA

MAGALATA

1 Na Paulusi, muapositola, isi ya ketilwe ki batu kamba ka mutu, kono ka Jesu Kreste ni Mulimu Ndate, ya naa mu zusize kwa bafu, **2** ni mizwale kaufela ba ba li ni na, ni ñolela liputeho za mwa Galatia:

3 Haike sishemo ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndataa luna ni Mulena Jesu Kreste li be ni mina. **4** Naa tobohile bupilo bwa hae bakeñisa libi za luna kuli a kone ku lu lamulela kwa muinelo o maswe wa lifasi la cwale ku likana ni tato ya Mulimu wa luna ni Ndataa luna, **5** ku yena ku be kanya kamita ni mita. Amen.

6 Ni komoka kuli mu fulalela kapili Yena ya mi bizize ka sishemo sa Kreste ni ku ya kwa taba ye nde i sili. **7** Kono ha ku na taba ye nde i sili; haisi feela kuli ku na ni ba bañwi ba ba mi filikanya ni ku bata ku sinya taba ye nde ya za Kreste. **8** Kono mutu, nihaikaba luna kamba lingeloi le li zwa kwa lihalimu, ha naa ka shaela ku mina taba ye shutana ni taba ye nde ye ne lu shaezi ku mina, mutu yo a kutiwe. **9** Sina mo se lu bulelezi, ni sa kutela ku bulela hape kuli, mutu ufi kamba ufi ya shaela ku mina taba ye shutana ni taba ye nde ye ne mu amuhezi, haike mutu yo a kutiwe.

10 Kana kikuli ki batu bo se ni bata ku kolwisa kamba ki Mulimu? Kamba kikuli ni bata ku tabisa batu? Kambe ne ni sa tabisa batu, ne ni si ke na ba mutangaa Kreste. **11** Kakuli mizwale, ni bata kuli mu zibe kuli taba ye nde ye ne ni shaezi ku mina haki nto ye zwa kwa batu; **12** kakuli ne ni si ka i amuhela ku zwa ku mutu, kamba ku i lutwa, kono ne ni i fumani ka sinulo ye ne ni filwe ka Jesu Kreste.

13 Ki niti, ne mu utwile za muzamao wa ka wa pili mwa tuto ya Sijuda, kuli ne ni swalelezi ku nyandisa maswe puteho ya Mulimu ni ku lika ku i yundisa, **14** mi ne ni eza zwelopili ye tuna mwa tuto ya Sijuda ku fita buñata bwa litaka za ka mwa sicaba sa hesu, sina ha ne ni tukufalezwi hahulu lizo za bo kuku ba kale. **15** Kono Mulimu ya naa tahisize ku pepwa kwa ka mi a ni biza ka sishemo sa hae, ha naa latile **16** ku patulula Mwanaa hae ka na, kuli ni shaele taba ye nde ya za hae kwa macaba, ne ni si ka buza mutu ufi kamba ufi. **17** Mi ne ni si ka kambamela kwa Jerusalema ku ba ne ba li baapositola pili ku na, kono ne ni ile kwa Arabia, mi kihona ni kutela kwa Damaseka.

18 Mi hamulaho wa lilimo ze
taalu, na kambamela kwa Jeru-
salema ku yo potela Kefasi, mi
na tola ni yena mazazi a lishu-
mi ka a ketalizoho. **19** Kono
ne ni si ka bona ufi kamba ufi
kwa baapositola ba bañwi, hai-
si Jakobo munyanaa Mulena.
20 Cwale ka za lika ze ni mi ño-
lela, ni mi kolwisa fapilaa Muli-
mu kuli ha ni pumi.

21 Hasamulaho, na ya mwa
libaka za Siria ni za Silisia.
22 Kono ne ni sa zibahali kwa
liputeho za mwa Judea ze ne
swalisana ni Kreste. **23** Ne li
utwanga feela kuli: "Mutu yani
ya naa lu nyandisanga sapili
cwale sa shaela taba ye nde ya
za tumelo ya naa likile ku yu-
ndisa kwa makalelo." **24** Ka-
mukwaocwalo liputeho za kali-
sa ku kanyisa Mulimu kabaka-
la ka.

2 Cwale hamulaho wa lilimo
ze lishumi ka zee ne, na ka-
mbamela hape kwa Jerusalema
ni Barnabasi, mi na ya hamo-
ho ni Tite. **2** Ne ni ile kwate-
ñi kabakala kuli ne ni sinule-
zwi cwalo, mi ne ni ba iselize
taba ye nde ye ni sweli ku ku-
taza mwahalaa macaba. Kono
ne ni ezeza cwalo kwa muku-
nda, fapilaa baana ba ba ku-
tekeha hahulu, ilikuli ku fu-
manwe kuli ne ni sa mati, ka-
mba kuli ne ni si ka mata, ku
sa tusi se siñwi. **3** Nihakuli-
cwalo, nihaiba Tite ya naa li
ni na, naa si ka hapelezwa ku
kena mwa mupato, nihaike naa
li Mugerike. **4** Kono taba yeo
ne i zuhile kabakala mizwale
ba buhata ba ne ba tisizwe ka
ku sa lemuseha, ba ne ba keni
ku to twela kuli ba bone tuku-
luho ye ne lu na ni yona ka ku
swalisana ni Kreste Jesu, kuli
ba lu kenye mwa butanga ka ku
tala— **5** bona bao ne lu si ka
ipeya kwatasaa bona, batili, ni-
haiba ka nakonyana, kuli niti
ya taba ye nde i kone ku zwela-
pili ku mina.

6 Kono haili ka za batu ba
ne ba ngiwa ku ba ba butokwa
—ibe kuli ne ba banga batu ba
ba cwañi, ku na, ha ni boni shu-
tano—Mulimu ha yi ka ponaha-
lo ya kwande ya mutu—mane
batu bao ba ne ba kutekiwa ha-
hulu ne ba si ka ni luta nto ye
nca ni ye kana. **7** Kono ha ne
ba boni kuli ne ni filwe musebe-
zi wa ku kutaza taba ye nde ku
ba ba si ka kena mwa mupato,
sina Pitrosi ha naa filwe mu-
sebezi wa ku kutaza taba ye
nde ku ba ba keni mwa mupato,
8 (kakuli Yena ya naa file Pi-
trosi maata a ku ba muaposito-
la ku ba ba keni mwa mupato ki
yena hape ya naa ni file maata
a ku ba muapositola kwa batu
ba macaba), **9** ni ha ne ba le-
muhile sishemo sa Mulimu se
ne ni filwe, bo Jakobo, Kefa-
si, ni Joani, ba ne ba bonahala
ku ba misumo, ba fa Barnabasi
ni na lizoho la bulyo la ku lu-
melelana ni luna, kuli luna lu
ye kwa macaba, kono bona ba
ye ku ba ba keni mwa mupato.

10 Se ne ba kupile feela kikuli
lu hupulange babotana, mi ni li-
kile ka taata ku eza cwalo.
11 Kono Kefasi ha naa tile
kwa Antioke, ne ni mu hanyeli-
ze patalaza, kabakala kuli naa
fosize luli. **12** Kakuli pili batu
ba bañwi ba ne ba zwile ku Ja-
kobo ba si ka fita kale, naa ca-
nga ni batu ba macaba; kono
bao ha ba fitile, a tuhela ku eza
cwalo mi a ikambusa ku bona,
kabakala ku saba ba ba keni
mwa mupato. **13** Majuda ba
bañwi kaufela ni bona ba swali-
sana ni yena mwa buipumisi bo,
kuli mane nihaiba yena Barna-
basi a swalisana ni bona mwa
buipumisi bwa bona. **14** Kono
ha ne ni boni kuli ne ba sa za-
mayi ka ku ya ka niti ya taba
ye nde, na bulelela Kefasi fapi-
laa bona kaufela, na li: "Haiba
wena, niha u li Mujuda, u pila
sina mo ba pilela bamacaba, mi
isiñi ka mo ba pilela Majuda, u
kona cwañi ku hapeleza batu
ba macaba ku pila ka mukwa
wa Sijuda?"
15 Luna ba ba li Majuda ka
sipepo, mi ha lu baezalibi
ba ba zwa mwa macaba,
16 lwa ziba kuli mutu u beiwa
ku ba ya lukile, isi ka misebe-
zi ya mulao, kono ka ku boni-
sa feela tumelo ku Kreste Jesu.
Kamukwaocwalo lu beile tu-
melo ya luna ku Kreste Jesu,
kuli lu kone ku beiwa ba ba lu-
kile ka tumelo ku Kreste, mi
isi ka misebezi ya mulao, kaku-
li ha ku na mutu ya ka beiwa
ya lukile ka misebezi ya mulao.
17 Cwale haiba ni luna lu fu-
manwi ku ba baezalibi ha lu nze
lu bata ku beiwa ba ba lukile ka
Kreste, kikuli Kreste ki yena
ya lu susueza ku eza sibi? Ku-
tokwa ni hanyinyani! **18** Ka-
kuli haiba lika ze swana ze ne
ni kile na wisa ki zona ze ni
yaha hape, ni bonisa kuli ni mu-
lobi wa mulao. **19** Kakuli ka
mulao ne ni shwile kwa neku
la mulao, kuli ni kone ku pilela
Mulimu. **20** Cwale ni kokote-
zwi ni Kreste. Ha i sa li na ya
pila, kono ki Kreste ya pila ka
ku swalisana ni na. Kaniti bupi-
lo bo ni pila cwale ka nama ni
bu pila ka tumelo ku Mwanaa
Mulimu, ya naa ni latile ni ku
fana bupilo bwa hae kabakala
ka. **21** Ha ni hani sishemo sa
Mulimu; kakuli haiba ku luka
ku taha ka mulao, u zibe Kre-
ste ha ku na sa naa shwezi.

3 Mina Magalata ba ba si na
ngana, ki mañi ya mi kwa-
shekile, nihaike kuli Jesu Kre-
ste naa bonahalizwe patala-
za ku mina sina ya kokotezwi?
2 Ni bata ku mi buza taba i li-
ñwi ye: Kana ne mu amuhezi
moya ka misebezi ya mulao ka-
mba kabakala tumelo ya mina
ku se ne mu utwile? **3** Ki-
kuli mu tokwile ngana cwa-
lo? Mu mano kalisa ku za-
maya ka moya, kikuli mu
bata ku ungula ka ku zama-
ya ka nama? **4** Kana mu fiti-
le mwa manyando a mañata ha-
hulu ku sa tusi se siñwi? Haiba
nji luli ne ku si ka tusa se siñwi.

5 Hakulicwalo, kana yena ya
mi fanga moya ni ku eza mise-
bezi ye maata* mwahalaa mina,
u ezanga cwalo kabakala mise-
bezi ya mulao kamba kabaka-
la tumelo ya mina ku se ne mu
utwile? **6** Sina Abrahama ha
naa "beile tumelo ku Jehova,
mi tumelo ya hae ne i balezwi
ku yena kuli ki ku luka."
7 Kaniti mwa ziba kuli ba ba
na ni tumelo ki bona ba ba li
bana ba Abrahama. **8** Cwale
Liñolo, ka ku bonela cimo kuli
Mulimu naa ka beya batu ba
macaba ku ba ba ba lukile ka
tumelo, ne li zibahalelize cimo
taba ye nde ku Abrahama, kuli:
"Macaba kaufela a ka fuyaulwa
ka wena." **9** Kabakaleo ba ba
na ni tumelo ba sweli ba fuyau-
lwa hamoho ni Abrahama mu-
sepahali.
10 Kakuli kaufela ba ba iti-
nga fa misebezi ya mulao ba
mwa sikuto; kakuli ku ñozwi
kuli: "Mutu kaufela ya sa zweli-
pili mwa lika kamukana ze ño-
zwi mwa buka ya Mulao* ni ku
sa li eza, u kutilwe." **11** Hape
kwa iponahaza hande kuli ka
mulao ha ku na mutu ya bei-
wa ku ba ya lukile ku Mulimu
kakuli "ya lukile u ka piliswa
ka tumelo." **12** Cwale Mulao
ha u si ka toma fa tumelo. Kono
ona u li, "mutu ya mamela li-
taelo ze, u ka pila ka zona."
13 Kreste u lu lekile, ili ku lu
lukulula kwa sikuto sa Mulao
ka ku fetuha sikuto mwa siba-
ka sa luna, kakuli ku ñozwi
kuli: "Mutu kaufela ya pahekil-
lwe fa kota ya linyando, u ku-
tilwe." **14** Ne ku ezahezi cwa-
lo kuli mbuyoti ya Abrahama i
tahe kwa macaba ka Jesu Kre-
ste, ilikuli lu kone ku amuhela
moya o ne u sepisizwe ka tume-
lo ya luna.
15 Mizwale, ni bulela ka swa-
nisezo ye zibahala kwa batu:
Tumelelano i sa tiiswa feela
—nihaikaba kuli i tiisizwe fee-
la ki mutu—ha ku na ya kona
ku i felisa kamba ku ekeza kwa-
teñi se siñwi. **16** Cwale lisepi-
so ne li filwe ku Abrahama ni
kwa peu ya hae. Liñolo ha li bu-
leli kuli: "Ni kwa lipeu," ku ta-
lusa lipeu ze ñata, kono li ta-
lusa peu i liñwi ha li ize: "Ni
kwa peu ya hao," ili Kreste.
17 Hape ni li: Mulao, o ne u to-
milwe hamulaho wa lilimo ze
430, ha u felisi tumelelano ye ne
ezizwe kwamulaho ki Mulimu,
kuli u felise sepiso. **18** Kaku-
li haiba saanda si itingile fa mu-
lao, u zibe ha si sa tokwa ku iti-
nga fa sepiso; kono Mulimu ka
sishemo sa hae u file Abrahama
saanda ka sepiso.
19 Cwale Mulao u fezwiñi
he? Ne u ekelelizwe kuli lifoso
li bonahale, ku fitela ku taha
peu ye ne fezwi sepiso yeo; mi
ne u filwe ka mangeloi ka lizo-
ho la muyemeli. **20** Cwale ha
ku tokwahali muyemeli ha ku
na ni mutu a li muñwi feela,
kono Mulimu ki yena a nosi.

Mgl 3:5* Kamba, "limakazo." **10*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

21 Hakulicwalo, kikuli Mulao
u lwanisana ni lisepiso za Mu-
limu? Kutokwa ni hanyinyani!
Kakuli haiba ne ku filwe mu-
lao o ne u kona ku fa bupilo,
u zibe ku luka mane ne ku ka
taha ka mulao. **22** Kono Li-
ñolo ne li kwalezi linto kamu-
kana mwa maata a sibi, kuli se-
piso ye filwe kabakala tumelo
ku Jesu Kreste i kone ku fiwa
ku ba ba bonisa tumelo.

23 Kono pili tumelo i si ka
taha kale, ne lu silelezwa mwa-
tasaa mulao, mi ne lu kwalezwi
cwalo, lu nze lu libelezi tume-
lo ye ne ka bonahala. **24** Ka-
bakaleo, Mulao u fetuhile muu-
ti wa luna ya lu isa ku Kreste,
kuli lu kone ku beiwa ba ba lu-
kile ka tumelo. **25** Kono cwa-
le ha u bona tumelo i tile, ha lu
sa li yo mwatasaa muuti.

26 Kaufelaa mina mane mu
bana ba Mulimu ka tumelo ya
mina ku Kreste Jesu. **27** Ka-
kuli kaufelaa mina ba ne ba ko-
lobelizwe ku Kreste mu ape-
zi Kreste. **28** Ha ku na Muju-
da kamba Mugerike, ha ku na
mutanga kamba ya lukuluhile,
ha ku na muuna kamba musali;
kakuli kaufelaa mina mu mutu
a li muñwi ka swalisano ni Kre-
ste Jesu. **29** Mi haiba mu ba
Kreste, mu peu ya Abrahama
luli, ba ba yola saanda ku lika-
na ni sepiso.

4 Cwale ni li, shwana ha nzaa
li mwana yo munyinyani,
ha ku na fa shutanela ni mu-
tanga, nihaike ki yena mule-
na wa lika kaufela, **2** kono u
mwatasaa bababaleli ni liko-
mbwa ku fitela lizazi le li tome-
zwi cimo ki ndatahe. **3** Ka-
mukwaoswana, ni luna ha ne lu
sa li banana, ne lu li batanga
ba lika za matatekelo za lifasi.
4 Kono nako ye tomilwe ha ne
i fitile, Mulimu a luma Mwa-
naa hae, ya naa pepilwe ki mu-
sali ni ya naa li mwatasaa mu-
lao, **5** kuli a kone ku lukulula
ba ba li mwatasaa mulao ka ku
ba leka, ilikuli luna lu kone ku
añulwa sina bana.

6 Cwale bakeñisa kuli mu
bana, Mulimu u lumile moya
wa Mwanaa hae mwa lipilu za
luna mi moya wo u huwa, u li:
"*Abba,** Tate!" **7** Hakulicwa-
lo, wena ha u sa li muta-
nga, kono u mwana; mi haiba u
mwana, u zibe hape u shwana
ka Mulimu.

8 Nihakulicwalo, ha ne mu
sa zibi Mulimu, ne mu li bata-
nga ba ba sebeleza ye si mili-
mu luli. **9** Kono cwale ha se
mu zibile Mulimu, kamba ha se
mu zibilwe ki Mulimu, mu kute-
la cwañi hape kwa lika ze foko-
la ni ze si na tuso ni ku bata ku
li sebeleza hape? **10** Mu to-
komela hahulu ku buluka
mazazi, likweli, myaha, ni lilimo.
11 Ni ikalezwi mina, kuli
ka mukwa o muñwi ku ka su-
hana kwa fumaneha kuli bui-
katazo bwa ka ku mina bu ile
mwa mezi.

Mgl 4:6* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mrk 14:36.

12 Na mi kupa mizwale, ha
mu be sina na, kakuli ni na,
ne ni banga sina mo mu inezi.
Ha ku na se ne mu ni fosel-
ize. **13** Kono mwa ziba kuli
butuku bwa mwa mubili wa ka
ki bona bo ne bu ni fumanisi-
ze kolo ya ku shaela taba ye
nde lwa pili ku mina. **14** Mi
nihaike kuli butuku bwa ka ne
bu li muliko ku mina, ne mu
si ka ni shubula kamba ku ni
nyenya ka ku kwa mati; kono
ne mu ni amuhezi sina linge-
loi la Mulimu, sina Kreste Jesu.
15 Cwalehe, tabo yani ye ne
mu na ni, i kai? Kakuli ni mi
paka kuli, kambe ne ku kona-
hala, ne mu kabe mu tunjuzi
meeto a mina ni ku ni fa ona.
16 Cwalehe, kikuli ni fetuhi-
le sila ku mina kabakala kuli
ni mi bulelela niti? **17** Ba tu-
kufalezwi ku mi hapa, isi ka
mulelo o munde, kono se ba
bata ki ku mi zwisa ku na, kuli
mu tukufalelwe ku ba latele-
la. **18** Kono ha ku na se si fo-
sahalile mutu ka nako ifi ka-
mba ifi ha naa ka tukufalelwa
ku mi bata ka mulelo o munde,
mi isiñi feela ha ni li teñi ku
mina, **19** mina bana ba ka ba
banyinyani, be ni utwela butu-
ku bwa lupepo hape ku fitela
fa ka bupehela Kreste ku mina.
20 Ni lakaza kuli kambe ne ni
ka ba ni mina ka nako ya cwa-
le ni ku bulela ka mubulelelo u
sili, kakuli ha ni zibi sa ku eza
ka za mina.

21 Ha mu ni bulelele, mina
ba ba bata ku ba mwatasaa mu-
lao, kikuli ha mu utwi Mulao?
22 Ka mutala, ku ñozwi kuli
Abrahama naa na ni bana ba
bashimani ba babeli, yo muñwi
ki wa ku pepa ku musali wa
mutanga mi yo muñwi ku mu-
sali ya lukuluhile; **23** kono
mwana ya naa pepilwe ki musa-
li wa mutanga naa pepilwe sina
mo ba pepelwa ba bañwi kaufe-
la, mi ya naa pepilwe ki musali
ya lukuluhile yena naa pepilwe
ka sepiso. **24** Lika zeo li kona
ku ngiwa sina liswanisezo; ka-
kuli basali ba, ba yemela litu-
melelano ze peli, ye ñwi ki ye
ne ezelizwe fa Lilundu la Sinai,
ili ye pepa bana ba ba mwa bu-
zike, mi yeo i swana sina Haga-
re. **25** Cwale Hagare u yeme-
la Sinai, lilundu le li mwa Ara-
bia, mi u swana sina Jerusale-
ma wa kacenu, kakuli Jerusa-
lema u mwa buzike ni bana ba
hae. **26** Kono Jerusalema wa
kwahalimu u lukuluhile, mi ki
yena maa luna.

27 Kakuli ku ñozwi kuli: "U
nyakalale wena musali wa mu-
mba ya sa pepi; u huweleze ka
tabo, wena musali ya sa zibi bu-
tuku bwa lupepo; kakuli bana
ba musali ya yubekilwe ki ba
bañata hahulu ku fita bana ba
musali ya nyezwi." **28** Cwale
luna, mizwale, lu bana ba se-
piso sina mwa naa inezi Isa-
ka. **29** Kono sina mo ne ku
inezi ka nako yeo kuli mwana
ya naa pepilwe ka nama naa
kalile ku nyandisa ya naa pe-
pilwe ka moya, ku cwalo ni ka

nako ye. **30** Niteñi Liñolo li li
ñi? “Leleka musali wa mutanga
ni mwanaa hae, kakuli mwanaa
musali wa mutanga ni kamuta
ha na ku yola saanda hamoho
ni mwanaa musali ya lukuluhile.” **31** Hakulicwalohe mi-
zwale, ha lu bana ba musali wa
mutanga, kono lu bana ba mu-
sali ya lukuluhile.

5 Kakuli Kreste naa lu luku-
luzi kuli lu be ni tukuluho ye cwalo. Hakulicwalo, mu
tiye, mi mu si ke mwa lume-
la ku kutela kwa coko ya buta-
nga.

2 Ha mu bone! Na Paulusi,
ni mi bulelela kuli ha mu kena
mwa mupato, Kreste ha na ku
ba ni tuso ku mina. **3** Hape ni
hupulisa mutu kaufela ya
kena mwa mupato kuli u tame-
hile ku mamela Mulao kaufela.
4 Mu kauhanyizwe ku Kreste,
ibe kuli mu bo mañi, ha mu lika
ku beiwa ba ba lukile ka ku ma-
mela mulao; mu wile kwa si-
shemo sa hae. **5** Haili luna,
ka moya wa Mulimu, lu nyole-
zwi hahulu ku luka ko ku libe-
lezwi kabakala tumelo. **6** Ka-
kuli ku ba ba swalisana ni Kre-
ste Jesu, ku kena mwa mupato
kamba ku sa kena mwa mupa-
to haki se siñwi, kono sa buto-
kwa ki tumelo ye sebeza ka li-
lato.

7 Ne mu mata hande. Ki
mañi ya mi tibezi kuli mu zwe-
lepili ku ipeya ku utwa niti?
8 Ku kolwiswa ko ku cwalo
ha ku zwi ku Yena ya mi biza.
9 Mumela o munyinyani u hu-
humuhisa bupi kaufela bo bu
lubilwe. **10** Ni na ni buikolwi-
so bwa kuli mina ba ba swali-
sana ni Mulena ha mu na ku
ba ni maikuto a shutana ni a
ka; kono mutu ya mi filikanya,
ibe ufi kamba ufi, u ka amuhe-
la katulo ya swanela ku fiwa.
11 Haili na mizwale, haiba ni
sa kutaza mupato, kiñi se ni sa
nyandisezwa? Haiba ki cwalo,
sisitataliso, ili yona kota ya li-
nyando, si felisizwe. **12** Ni la-
kaza kuli kabe batu ba ba lika
ku mi filikanya ne ba ka fahu-
lwa.

13 Mizwale, ne mu bizelizwe
ku taha mwa tukuluho; kono
mu si ke mwa itusisa tukuluho
yeo sina kolo ya ku ndongwa-
ma litakazo za nama, kono mu
sebelezane ka lilato. **14** Ka-
kuli Mulao kaufela u iputezi
mwa taelo i liñwi, ye li: “U luke-
la ku lata wahenu mo u itatela.”
15 Kono haiba mu zwelapili ku
lumana ni ku mizana, mu toko-
mele kuli ha mu yundisani.

16 Kono ni li, mu zwelepili
ku zamaya ka moya mi ni ka-
muta ha mu na ku eza se si
lakazwa ki nama. **17** Kakuli
nama i lwanisana ni moya mwa
litakazo za yona, mi moya u
lwanisana ni nama; zeo za lwa-
nisana, ilikuli mu si ke mwa
eza zona luli ze mu bata ku eza.
18 Mi hape, haiba mu zamai-
swa ki moya, ha mu yo mwata-
saa mulao.

19 Cwale misebezi ya nama
ya iponahalela fo ku sweu, mi

ki buhule, masila, muzamao wa
ku sa swabela bufosi,* **20** ku
lapela milimu ya maswaniso,
tumelo ya mioya, sitoyo, lifa-
pahano, lifufa, buhali, likauha-
no, tukwata to tu latelela batu,
21 muna, bucakolwa,* mikiti
ye lilata, ni ze ñwi ze cwalo.
Ni mi lemuseleza cimo lika ze,
sina mo ne ni mi lemuselelize
cimo, kuli ba ba eza lika ze cwa-
lo ha ba na ku ca saanda sa Mu-
buso wa Mulimu.

22 Kono muselo wa moya ki
lilato, tabo, kozo, pilu-telele, si-
shemo, bunde, tumelo, **23** bu-
nolo, buiswalo. Ha ku na mulao
o lwanisa zeo. **24** Hape ba ba
li ba Kreste Jesu ne ba kokotezi
nama hamohocwalo ni litakazo
za yona ni ze latwa ki yona.

25 Haiba lu pila ka moya, ha
lu zweleñipili ni ku zamaya ka
mukwa o swanela ka ku etele-
lwa ki moya. **26** Lu si ke lwa
inuneka, lu nze lu shamiliketa
moya wa ku kangisana ni ba ba-
ñwi, ni ku shwelana muna.

6 Mizwale, mutu niha ka fosa
a si ka ziba kale cwalo,
mina ba ba hulile kwa moya mu
like ku mu sikulula ka moya o
bunolo. Kono u tokomele, ka-
kuli ni wena u ka suhana wa li-
kwa. **2** Mu zwelepili ku lwali-
sana mishimbo, mi ka nzila yeo
mu taleleze mulao wa Kreste.
3 Kakuli haiba mutu ufi ka-
mba ufi a nahana kuli ki se si-
ñwi kono imi yena haki se si-
ñwi, wa ipuma. **4** Kono mutu
ni mutu a tatube likezo za hae,
mi fo, u ka fumana libaka la
ku itumba ka za hae a nosi, mi
isi ka ku ibapanya ku yo mu-
ñwi. **5** Kakuli mutu ni mutu
u ka itwalela mulwalo wa hae.

6 Hape mutu kaufela ya lu-
twa linzwi ka mulomo a aba-
ne mwa lika kaufela ze nde ni
mutu ya mu luta tuto yeo.

7 Mu si ke mwa ipuma: Mu-
limu ha pumiwi. Kakuli kaufe-
la sa cala mutu, ki sona hape
sa ka kutula; **8** kakuli ya
cala ka ku ya ka nama ya hae u
ka kutula ku bola mwa nama
ya hae, kono ya cala ka ku ya
ka moya u ka kutula bupilo bo
bu sa feli ku ona. **9** Kamu-
kwaocwalo lu si ke lwa kata-
la ku eza ze nde, kakuli lu ka
kutula ka nako ya teñi haiba
lu sa zwafi. **10** Cwalehe, ha lu
sa na ni kolo, lu eze ze nde kwa
batu kaufela, kono sihulu kwa
banabahabo luna mwa tumelo.

11 Ha mu bone butuna bwa
litaku ze ni mi ñolezi ka lizoho
la ka tota.

12 Kaufela ba ba bata ku ta-
bisa batu mwa nama ki bona ba
ba lika ku mi hapeleza ku kena
mwa mupato, kono se ba eze-
za cwalo ki ku pima ku nyandi-
swa kabakala kota ya linyando
ya Kreste, yena Jesu. **13** Ka-
kuli nihaiba bona ba ba kena
mwa mupato ha ba mameli Mu-

Mgl 5:19* Ka Sigerike ki *“a·sel′-gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi. **21*** “Butakwa” kamba “butahwa.”

lao, kono ba bata kuli mina mu
kene mwa mupato kuli ba kone
ku fumana libaka la ku itu-
mba ka mina. **14** Kono ha ni
bati ku itumba ni kamuta, kwa-
ndaa ku itumba ka kota ya li-
nyando ya Mulenaa luna Jesu
Kreste, yo ka yena lifasi li ko-
kotezwi, ka ku ya ka mubonelo
wa ka, mi ni na ni kokotezwi,
ka ku ya ka mubonelo wa lifasi.
15 Kakuli ku kena mwa mupa-
to haki se siñwi nihaiba ku sa
kena mwa mupato haki se si-
ñwi, kono sa butokwa ki ku ba
pupo ye nca. **16** Mi haike ka-
ufela ba ba zamaya ka mukwa
o swanela ka mulao wo wa mu-
zamao, ba be ni kozo ni muhau,
ee, ku be cwalo ku Isilaele wa
Mulimu.

17 Ku zwa cwale ku si ke
kwa ba ni ya ni kataza, kakuli
ni na ni maswayo a ku ba mu-
tangaa Jesu fa mubili wa ka.

18 Sishemo sa Mulenaa luna
Jesu Kreste si be ni moya o mu
bonisa, mizwale. Amen.

KWA

MAEFESE

1 Na Paulusi, muapositola
wa Kreste Jesu ka tato ya
Mulimu, ni ñolela ba ba kenile
mwa Efese ili ba ba sepahala ka
ku swalisana ni Kreste Jesu:

2 Haike sishemo ni kozo ye
zwa ku Mulimu Ndataa luna
ni Mulena Jesu Kreste li be ni
mina.

3 Ku lumbekwe* Mulimu
yena Ndatahe Mulenaa luna
Jesu Kreste, kakuli u lu fuyau-
zi ka limbuyoti kaufela za kwa
moya, mwa mabaka a lihali-
mu ka ku swalisana ni Kreste,
4 kabakala kuli naa lu ketile
kuli lu swalisane ni yena pili li-
fasi li si ka ba kale teñi,* kuli lu
bonise lilato mi lu be ba ba ke-
nile ni ba ba si na litiba fapilaa
hae. **5** Kakuli naa lu sumeke-
lezi cimo kuli lu añulwe sina
bana ba hae tota ka Jesu Kre-
ste, ku likana ni ku tabela kwa
hae ni tato ya hae, **6** ilikuli
ku lumbwe sishemo sa hae se si
kanya sa naa lu bonisize ka Mu-
latiwa wa hae. **7** Ka yena lu
lukuluzwi ka tiululo ka mali a
hae, lu swalezwi lifoso za luna,
ku likana ni bufumu bwa sishe-
mo sa hae.

8 Naa lu atiselize sishemo
seo mwa butali kaufela ni ku-
twisiso, **9** ka ku lu zibisa ku-
nutu ye kenile ya tato ya
hae. Ki ka ku lata kwa hae ha
naa lelile **10** ku zamaisa linto
kwa mafelelezo a linako ze ne

Mfs 1:3* Toloko ya linzwi ka linzwi, "a fuyolwe." **4*** Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

tomilwe ilikuli a kubukanyeze
linto kamukana hape ku Kre-
ste, linto ze kwa mahalimu ni
linto ze mwa lifasi. Ki cwalo,
linto kamukana li ka kubuka-
nywa ku yena, **11** yena ye lu
swalisana ni yena ni ye ne lu
filwe ku yola saanda ni yena,
ka ku ba ba ne ba sumekelezwi
cimo ku likana ni mulelo wa
hae, yena ya peta linto kamu-
kana ka mwa atulela ku lika-
na ni tato ya hae, **12** kuli ka
luna, luna ba pili ku ba ni sepo
ku Kreste, ku lumbwe kanya
ya hae. **13** Kono ni mina ne
mu beile sepo ku yena ha se mu
utwile linzwi la niti, yona taba
ye nde ya ku piliswa kwa mina.
Ha se mu lumezi, mwa swaiwa
hape ka yena, ka moya o ke-
nile o no sepisizwe, **14** yona
swalele ya saanda se lu sepisi-
zwe, ka mulelo wa ku lukulula
ka tiululo liluwo la ituwezi Mu-
limu, kuli ku lumbwe kanya ya
hae.

15 Ki lona libaka ni na, ba-
keñisa kuli ni utwile za tumelo
ye mu na ni ku Mulena Jesu ni
ye mu bonisa ku ba ba kenile
kaufela, **16** ha ni tuheli ku fi-
tisa buitumelo kabakala mina.
Ni zwelapili ku mi beya mwa li-
tapelo za ka, **17** kuli Mulimu
wa Mulenaa luna Jesu Kreste,
yena Ndate wa kanya kaufela, a
kone ku mi fa moya wa butali
ni wa ku utwisisa lika za patu-
luzi ha mu nze mu ba ni zibo
ye nepahezi ya za hae. **18** Ki
yena ya tonisize meeto a lipi-
lu za mina kuli mu zibe sepo
ya naa mi bizelize ku yona, bu-
fumu bo bu kanya bwa ka fa
sina saanda ku ba ba kenile,
19 ni butuna bwa maata a hae
a si na a likana ni ona, ao a fa
ku luna balumeli. Butuna bwa
maata ao bu bonahala ka mu-
sebelezo wa ona, **20** wa naa
bonisize ha naa zusize Kreste
kwa bafu ni ku mu inisa ku la
bulyo la hae mwa mabaka a li-
halimu, **21** fahalimwaa milo-
nga kaufela ni bubusi ni maata
ni bulena ni libizo kaufela le li
ka bizwa, isi feela mwa lifasi le,
kono ni ku le li taha. **22** Hape
naa beile linto kamukana kwa-
tasaa mahutu a hae, mi a mu fa
kuli i be yena toho fahalimwaa
linto kamukana kuli a tuse pu-
teho, **23** ye li mubili wa hae, o
talelela ka yena, yena ya tale-
leza linto kamukana mwa linto
kaufela.

2 Hape Mulimu naa mi pilisi-
ze niha ne mu shwile mwa
lifoso ni libi za mina, **2** ili mo
ne mu zamaile ku likana ni mu-
kwa wa lifasi le, ka ku lumele-
lana ni mubusi wa moya o za-
maisa batu, ona moya o sebeza
cwale kwa bana ba ba sa utwi.
3 Ki cwalo, kaufelaa luna ka
nako ye ñwi ne lu pilile mwa-
halaa bona ka ku ya ka litaka-
zo za nama ya luna, lu nze lu
eza ze lakazwa ki nama ni mi-
hupulo ya luna, mi ne lu li bana
ba buhali ka sipepo sina ba ba-
ñwi kaufela. **4** Kono Mulimu
u na ni muhau o mutuna, mi ka-

bakala lilato la hae le lituna la
naa lu latile ka lona, **5** naa lu
pilisize hamoho ni Kreste, niha
ne lu shwile mwa lifoso—mu
pilisizwe ka sishemo sa Mulimu. **6** Hape a lu zusa hamoho kwa bafu ni ku lu inisa hamoho mwa mabaka a lihalimu ka ku swalisana ni Kreste Jesu, **7** kuli mwa linako ze taha a bonise bufumu bo bu si na bo bu likana ni bona bwa sishemo sa hae ka musa wa hae wa bonisa ku luna ba ba swalisana ni Kreste Jesu.

8 Ki ka sishemo sa Mulimu se, ha mu pilisizwe ka tumelo; mi haki kabakala mina ha ku ezahalile cwalo. Kono ki mpo ye zwa ku Mulimu. **9** Kutokwa, haki kabakala misebezi, kuli kutokwe mutu ya ka ba ni libaka la ku itumba. **10** Lu pupo ya Mulimu; ne lu bupilwe ka swalisano ni Kreste Jesu kuli lu eze misebezi ye minde, yeo Mulimu naa lelezi cimo kuli lu zamaye ku yona.

11 Hakulicwalo mu hupule kuli ka nako ye ñwi, mina batu ba macaba ka sipepo, ki mina ba ne ba bizwa "ba ba si ka ya kwa mupato" ki batu ba ba bizwa "ba mupato," ili mupato o ezwa mwa nama ka mazoho a batu. **12** Ka nako yani ne mu si ka ziba Kreste, ne mu li kwahule ni sicaba sa Isilaele, ne mu siyo mwa tumelelano ya sepiso, ne mu si na sepo, mi ne mu si ka ziba Mulimu mwa lifasi. **13** Kono cwale ha mu se mu swalisani ni Kreste Jesu, mina ba ne ba li kwahule sapili se mu li fakaufi ka mali a Kreste. **14** Kakuli ki yena kozo ya luna, yena ya naa fetuzi likwata ze peli ku li eza si li siñwi ni ya naa wisize limota le ne li kauhanya likwata zeo. **15** Ka nama ya hae, naa felisize sitoyo, ona Mulao* wa litaelo, kuli a fetule likwata ze peli zeo ku ba mutu a li muñwi yo munca ka ku swalisana ni yena ni kuli a tahise kozo; **16** ni kuli ka kota ya linyando a kone ku kutiseza hamoho macaba a mabeli ku Mulimu, ili ku a eza mubili u li muñwi, kakuli naa felisize sitoyo ka mubili wa hae. **17** Mi a taha ni ku to shaela taba ye nde ya kozo ku mina ba ne ba li kwahule, ni kozo ku ba ne ba li fakaufi, **18** kakuli ka yena, luna macaba a mabeli, lu na ni tukuluho ya ku taha ku Ndate ka moya u li muñwi.

19 Hakulicwalo, kaniti ha mu sa li batu ba sili ni bazwahule, kono mu yahile hamoho ni ba ba kenile mi mu ba ndu ya Mulimu, **20** mi mu yahilwe fa mutomo wa baapositola ni bapolofita, mi Kreste Jesu yena ki licwe la mutomo la mwa kokozo. **21** Muyaho kaufela u kopani hamoho ku yena, u hula ku ba tempele ye kenile ya Jehova. **22** Ni mina, ka ku swalisana ni yena, mu sweli mwa yahiwa hamoho kuli mu be sibaka sa ka ina ku sona Mulimu ka moya.

Mfs 2:15* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

3 Ka lona libaka leo, na Paulusi, lipantiti la Kreste Jesu
kabakala mina, batu ba maca-
ba— **2** haiba luli mu utwile
za bukombwa bwa sishemo sa
Mulimu bo ne ni filwe bakeñi-
sa mina, **3** kuli ne ni zibisi-
zwe kunutu ye kenile ka ku i
patululelwa ka sinulo, sina mo
ne ni ñolezi ka bukuswani sapi-
li. **4** Hakulicwalo, ha mu bala
taba ye, mwa kona ku lemu-
ha kutwisiso ye ni na ni mwa
kunutu ye kenile ya za Kre-
ste. **5** Mwa masika a kwamu-
laho, kunutu yeo ne i si ka zibi-
swa kwa bana ba batu sina mo
se i patululezwi cwale ka moya
kwa baapositola ba ba kenile ni
kwa bapolofita, **6** fo kikuli,
batu ba macaba ka swalisano ni
Kreste Jesu ni ka taba ye nde,
ba yole saanda ni luna, ba be
lilama za mubili u li muñwi ni
luna, mi ba abane ni luna mwa
sepiso. **7** Ne ni fetuhile siko-
mbwa sa kunutu yeo ku likana
ni mpo ya feela ya sishemo sa
Mulimu se ne ni filwe ka muse-
belezo wa maata a hae.

8 Na yo munyinyani ku fita
wa mafelelezo ku ba ba kenile
kaufela, ne ni filwe sishemo
seo, kuli ni shaele kwa maca-
ba taba ye nde ya bufumu bwa
Kreste bo bu sa konwi ku fu-
manwa butuna bwa bona **9** ni
kuli ni bonise batu mo i zamai-
sezwa kunutu ye kenile ye se
patilwe ku Mulimu ka nako ye
telele, yena ya naa bupile li-
nto kamukana. **10** Ne ku eza-
hezi cwalo kuli cwale, milonga
ni maata a inzi mwa mabaka
a lihalimu, li zibiswe ka pute-
ho butali bwa Mulimu bo bu
boniswa mwa linzila ze ñata,
11 ku likana ni mulelo wa
hae wa kamita wa naa tomi-
le ka Kreste, yena Jesu Mule-
naa luna, **12** ili yo ka yena lu
bulela ka ku lukuluha ni ku
ba ni tukuluho ya ku taha ku
yena ka buikolwiso bo bu ti-
swa ki tumelo ye lu na ni ku
yena. **13** Hakulicwalo ni mi
kupa kuli mu si ke mwa zwafi-
swa ki manyando e ni tahezwi
ki ona kabakala mina, kakuli a
talusa ku kanyiswa kwa mina.

14 Ka lona libaka leo, ni ku-
bama ka mañwele fapilaa Nda-
te, **15** yo ka yena lubasi kau-
fela mwa lihalimu ni mwa lifasi
lu fumani libizo, **16** ni nze ni
lapela kuli ka butuna bwa ka-
nya ya hae a tiise mutu ye mu li
yena mwahali ka maata a moya
wa hae, **17** ni kuli ka tumelo
ya mina Kreste a yahe mwa li-
pilu za mina ka lilato; kuli mu
tome mibisi ni ku tiya fa mu-
tomo, **18** ilikuli mu kone ku
utwisisa hamoho ni ba ba keni-
le kaufela fo ku kuma bupala ni
butelele ni bupahamo ni butu-
ngi bwa niti, **19** ni ku ziba li-
lato la Kreste le li fita zibo ka-
ufela, kuli mu tale mutalelela
kaufela wa Mulimu.

20 Cwale ku yena ya kona ku
eza hahulu ni ku fita mwa li-
nto kaufela ze lu kupa ka-
mba ku utwisisa, ku likana ni

maata a hae a sebeza ku luna,
21 ku yena ku fiwe kanya ka
puteho ni ka Kreste Jesu mwa
masika kaufela kamita ni mita.
Amen.

4 Kabakaleo na mi kupa, na
ya li lipantiti kabakala Mu-
lena, kuli mu zamaye ka mu-
kwa o swanela pizo ye ne mu
bizizwe ka yona, **2** ka buiko-
kobezo ni bunolo, ka pilu-telele,
inze mu swalelana ka lila-
to, **3** mu nze mu lika ka taa-
ta ku buluka buñwi bwa moya
ka kozo ye tamahanya. **4** Ku
na ni mubili u li muñwi, ni
moya u li muñwi, sina mo ne
mu bizelizwe kwa sepo i liñwi
ya pizo ya mina; **5** ku na ni
Mulena a li muñwi, tumelo i li-
ñwi, kolobezo i liñwi; **6** Muli-
mu a li muñwi ni Ndate wa batu
kaufela a li muñwi, yena ya fa-
halimwaa bona kamukana ni
ku sebeza ka bona kaufela mi u
ku bona kaufela.

7 Cwale sishemo sa Mulimu
ne si filwe ku yo muñwi ni yo
muñwi wa luna ka ku ya ka
mwa naa likanyelelize Kreste
mpo ya feela. **8** Kabakaleo u
li: "Ha naa kambamezi kwa li-
halimu naa lukuluzi bahapi-
wa; naa file limpo ze li batu."
9 Cwale pulelo ya kuli "naa
kambamezi" i talusañi kwa-
ndaa kuli hape naa shetumuke-
zi mwa libaka za fafasi, fo ki-
kuli, mwa lifasi? **10** Yena ya
naa shetumukile ki yena hape
ya naa kambami ku fitelela ma-
halimu kaufela, kuli a kone ku
taleleza linto kamukana.

11 Mi naa file ba bañwi kuli
ba be baapositola, ba bañwi ba
be bapolofita, ba bañwi ba be
bakutazi, ba bañwi ba be bali-
sana ni baluti, **12** ka mulelo
wa ku sikululwa kwa ba ba ke-
nile, kuli ba pete musebezi wa
bukombwa, kuli ba yahise mu-
bili wa Kreste, **13** ku fitela
kaufelaa luna lu ba mwa bu-
ñwi bwa tumelo ni bwa zibo
ye nepahezi ya Mwanaa Muli-
mu, kuli lu be muuna ya kolile,
mane lu fite fa tikanyo ye kwa-
nile ya siyemo sa naa fitile ku
sona Kreste. **14** Hakulicwalo
ha lu sa swanela ku ba bana-
na, ba ba zukuzwa inge ka man-
dinda ni ku kashezwa kwa ni
kwani ki moya kaufela wa tuto
ka bupumi bwa batu, ka mano
a mangulungwa. **15** Kono ha
lu nze lu bulela niti, haike lu
hule ka lilato mwa linto kamu-
kana ku yena ya li toho, Kre-
ste. **16** Mubili kaufela u kopa-
nyizwe hamoho ku yena mi u
swalisanisizwe ka ngongo kau-
fela ye fa tuso ye tokwahala. Si-
lama ni silama ha si nze si sebe-
za ka mo ku swanelehela, mubi-
li wa hula ha u nze u icaha mwa
lilato.

17 Kamukwaocwalo, se ki
sona se ni bulela ni ku paka ku
Mulena, kuli mu swanela ku li-
sela ku zamaya ka mwa zamae-
la macaba mwa kutokwa tuso
kwa minahano ya ona. **18** Mi-
nahano ya bona i mwa lififi,
mi ba kwahule ni bupilo
bwa Mulimu, kabakala kuto-
kwa zibo kwa bona, kabakala

ku mbumbutela kwa lipilu za bona. **19** Ha ba sa lemuha bumaswe ni bo bukana mi ba ituhelezi ku ya ka muzamao wa ku sa swabela bufosi* kuli ba eze mufuta kaufela wa masila ka mukwañuli.

20 Kono ne mu si ka ituta kuli Kreste u cwalo, **21** ku cwalo, haiba luli ne mu mu utwile mi ne mu lutilwe ka yena, sina niti mo i inezi ku Jesu. **22** Hakulicwalohe, mu swanela ku tubula butu bwa kale, bo bu lumelelana ni muzamao wa mina wa kale ni bo bu sinyiwa ka ku ya ka litakazo za bona ze puma. **23** Mi mu swanela ku zwelapili ku uncafazwa mwa moya o susumeza munahano wa mina, **24** mi mu swanela ku apala butu bo bunca bo ne bu bupilwe ka ku likana ni tato ya Mulimu mwa ku luka ko ku li kwa niti ni busepahali.

25 Kamukwaocwalo, ha u bona cwale mu tuhezi bupumi, mu bulelelane niti yo muñwi ni yo muñwi, kakuli lu lilama za mubili u li muñwi. **26** Ha mu halifa, mu si ke mwa eza sibi; mu si ke mwa likelelwa ki lizazi mu nze mu halifile, **27** mu si ke mwa fa Diabulosi kolo. **28** Ya uzwa a si ke a uzwa hape, kono a sebeze ka taata, a eze musebezi o munde ka mazoho a hae, kuli a fumane sa ku ikabela ni ya tokwile. **29** Ku si ke kwa zwa linzwi le li bolile mwa mulomo wa mina, kono ku zwe feela manzwi a mande a yahisa ku likana ni mo ku tokwahalela, ilikuli a tuse ba ba a utwa. **30** Hape mu si ke mwa swabisa moya o kenile wa Mulimu, o mu swailwe liswayo ka ona bakeñisa lizazi la ku lukululwa ka tiululo.

31 Mu zwise ku mina mufuta kaufela wa ze baba, buhali, mabifi, ku tatauka, ni lipulelo ze maswe, ni nto ifi kamba ifi ye holofaza. **32** Kono mu ezane ka sishemo, mu be ni mukekecima yo muñwi ku yo muñwi, mu nze mu swalelana ka pilu kaufela sina Mulimu ni yena ha mi swalezi ka pilu kaufela ka Kreste.

5 Hakulicwalo, mu likanyise Mulimu, sina bana ba ba latwa, **2** mi mu zwelepili ku zamaya mwa lilato, sina Kreste ni yena ha naa mi latile mi a toboha bupilo bwa hae kabakala mina sina nubu ni sitabelo, sina munko o munati ku Mulimu.

3 Buhule ni mufuta kaufela wa masila kamba mukwañuli, nihaiba feela ku bulelwa li si ke za bulelwa mwahalaa mina, sina mo ku swanehela batu ba ba kenile; **4** nihaiba muzamao o swabisa kamba lipulelo za bukuba kamba lisheha la ze swabisa, zona lika ze sa swaneli, li si ke za bulelwa mwahalaa mina, kono ku fitiswe buitumelo. **5** Kakuli mwa ziba, mi mu itemuhezi kuli, ha ku na li-

---

Mfs 4:19* Ka Sigerike ki *“a·sel′·gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

hule kamba mutu ya masila kamba wa mukwañuli—ili nto ye talusa ku ba mulapeli wa milimu ya maswaniso—ya ka yola saanda ni se sikana mwa Mubuso wa Kreste ni wa Mulimu.

6 Mu si ke mwa pumiwa ki mutu ka manzwi a si na tuso, kakuli ki kabakala ze cwalo buhali bwa Mulimu ha bu tahela bana ba ba sa utwi. **7** Hakulicwalo mu si ke mwa swalisana ni bona; **8** kakuli ne mu li lififi sapili, kono cwale se mu li liseli ka swalisano ya mina ni Mulena. Mu zwelepili ku zamaya sina bana ba liseli, **9** kakuli muselo wa liseli u kopanyeleza mufuta kaufela wa bunde ni ku luka ni niti. **10** Mu zwelepili ku batisisa se si lumelelwa ku Mulena; **11** mi mu tuhele ku swalisana ni bona mwa misebezi ye si na tuso ya lififi, kono mu i yanehe fa ngandaleza ka mo i inezi luli. **12** Kakuli lika ze ba eza kwa mukunda za swabisa nihaiba feela ku li bulela. **13** Cwale lika kaufela ze sweli ku yanehiwa fa ngandaleza li bonahazwa ki liseli, kakuli kaufela ze bonahazwa li na ni liseli. **14** Kabakaleo ku izwe: "Zuha, wena ya lobezi, mi u zwe kwa bafu, mi Kreste u ka ku monyehela."

15 Hakulicwalo mu tokomele hahulu mo mu zamaela kuli ha mu zamayi sina likuba kono sina ba ba butali, **16** mu nze mu itusisa hande nako ya mina, kakuli mazazi e lu pila ku ona a maswe. **17** Kabakaleo mu tuhele kutokwa kutwisiso, kono mu zwelepili ku lemuha tato ya Jehova kuli ki ifi. **18** Hape mu si ke mwa kolwa waine, ye tahiseza mutu ku eza lika mutakafululele, kono mu zwelepili ku tala moya. **19** Mu ikambote ka lisamu, ka litumbo ku Mulimu, ni ka lipina za kwa moya, mu nze mu opela ni ku lumbeka Jehova ka lipina mwa lipilu za mina, **20** kamita mu nze mu fitisa buitumelo ku Mulimu ni Ndataa luna kabakala lika kaufela za lu ezelize, ka libizo la Mulenaa luna Jesu Kreste.

21 Mu ipeye yo muñwi kwatasaa yo muñwi ka ku saba Kreste. **22** Haike basali ba ipeye kwatasaa baana ba bona sina mo ba ezeza ku Mulena, **23** kakuli muuna ki toho ya musalaa hae sina Kreste ha li toho ya puteho, mi ki yena mupilisi wa mubili wo. **24** Mane sina puteho ha i ipeya kwatasaa Kreste, basali ni bona ba swanela ku ipeya cwalo kwatasaa baana ba bona mwa lika kaufela. **25** Baana, mu zwelepili ku lata basali ba mina, sina Kreste ni yena ha naa latile puteho mi a toboha bupilo bwa hae bakeñisa yona, **26** kuli a kone ku i kenisa, a i twekise ka ku i tapisa ka mezi a linzwi la Mulimu, **27** kuli a tahise puteho fapilaa hae ka kanya ya yona, i si na koli kamba fo ku kokonyani kamba nto ye swana ni lika zeo, kono kuli i be ye kenile ni ye sa nyazahali.

28 Kamukwaocwalo baana
ba swanela ku lata basali ba
bona sina mo ba latela mibili
ya bona. Ya lata musalaa hae
wa itata ili yena, **29** kakuli
haisali ha ku na mutu ya kile a
toya mubili wa hae; kono wa u
fepa ni ku u katelwa, sina Kre-
ste mwa ezeza puteho, **30** ka-
kuli lu lilama za mubili wa
hae. **31** "Kabakaleo muuna u
ka siya ndatahe ni mahe mi u
ka pila ni musalaa hae, mi bu-
beli bwa bona ba ka ba nama
i liñwi." **32** Kunutu ye kenile
ki ye tuna. Cwale ni bulela za
Kreste ni puteho. **33** Nihaku-
licwalo, yo muñwi ni yo muñwi
wa mina a late musalaa hae ka
mwa itatela; mi musali yena u
swanela ku ba ni likute le litu-
na ku muunaa hae.

6 Bana, mu utwe bashemi ba
mina ka nzila ye lumelelwa
ku Mulena, kakuli ki nto ye
lukile: **2** "Kuteka ndataho ni
maho"; ki yona taelo ya pili ye
na ni sepiso: **3** "Kuli za hao
li konde mi u pile nako ye te-
lele mwa lifasi." **4** Mi bo nda-
te-bana, mu si ke mwa halifisa
bana ba mina, kono mu zwele-
pili ku ba hulisa ka kalimelo ni
kelezo ya Jehova.

5 Mina batanga, mu utwe
malenaa mina ba butu, ka
sabo ni tutumelo ni ka buni-
ti bwa lipilu za mina, sina mo
mu utwela Kreste, **6** isi fee-
la ha ba mi bona kuli mu tabi-
se batu, kono sina batanga ba
Kreste, ba ba eza tato ya Muli-
mu ka moyo kaufela. **7** Mu ba
sebeleze ka moya o munde, inge
kuli mu sebeleza Jehova, isiñi
batu, **8** kakuli mwa ziba kuli
bunde bufi kamba bufi bwa eza
mutu ni mutu, u ka bu felwa
mupuzo ki Jehova, ibe kuli ki
mutanga kamba ya lukuluhile.
9 Ni mina malenaa bona, mu
zwelepili ku ba eza kamukwao-
swana, mu tuhele ku ba bemba,
kakuli mwa ziba kuli Mulenaa
bona ni mina u kwa lihalimu mi
ha na sishweka.

10 Ka ku ungula ni li, mu
zwelepili ku tiiswa ku Mulena
ni mwa maata a hae a matuna.
11 Mu apale musiko o kwanile
wa lilwaniso, o zwa ku Mulimu,
kuli mu kone ku tiyela maki-
likicani a Diabulosi; **12** kaku-
li lu na ni ndwa, isi ya ku lwa-
na ni mali ni nama, kono ya ku
lwana ni mibuso, ni baeteleli,
ni babusi ba lifasi ba ba zamai-
sa lifasi le la lififi, ni mioya ye
maswe ye mwa libaka za liha-
limu. **13** Kabakaleo mu nge
musiko o kwanile wa lilwaniso,
o zwa ku Mulimu, kuli mu kone
ku itwanela mwa lizazi le li ma-
swe, mi ha se mu petile lika ka-
ufela, mu yeme ka ku tiya.

14 Kamukwaocwalo, mu
yeme ka ku tiya mu nze mu
itamile niti mwa teka sina lu-
kanda, mu nze mu na ni sisi-
lelezo sa fa sifuba ili ku luka,
15 ni mahutu a mina a nzaa
tinile makatulo a ku iteekela
ku shaela taba ye nde ya kozo.
16 Mwa miinelo kaufela, mu
swale tebe ye tuna ya tume-

lo, ye mu ka kona ku tima ka
yona masho kaufela a tuka a ya
maswe. **17** Hape mu amuhele
kuwani ya busole ya puluso, ni
mukwale wa moya, lona linzwi
la Mulimu, **18** mu nze mu la-
pela ka moya ka nako kaufe-
la, ka tapelo ni kupo ya mufuta
kaufela. Mi kabakaleo mu zwe-
lepili ku tona ka nako kaufe-
la, mu nze mu kupela ba ba ke-
nile kamukana, **19** ni ku ku-
pela na, kuli ha ni atumulu-
sa mulomo ni kone ku bulela
ka tukuluho ha ni nze ni ziba-
haza kunutu ye kenile ya taba
ye nde, **20** yona ye ni li ndu-
meleti wa yona mwa mawenge;
kuli ni kone ku bulela za yona
ka bundume ku likana ni mo ni
swanela ku bulelela.

21 Cwale kuli mu kone ku
ziba za ka ni ze ni eza, Tikiko
muzwale ya latwa ni sikombwa
ya sepahala ku Mulena, u ka mi
zibisa litaba kaufela. **22** Sona
seo ki sona se ni mu lumela ku
mina, kuli mu zibe mo lu zuhe-
la ni kuli a mi wise lipilu.

23 Haike mizwale ba be ni
kozo ni lilato ni tumelo ye zwa
ku Mulimu Ndate ni Mulena
Jesu Kreste. **24** Haike sishe-
mo sa Mulimu si be ku bao ka-
ufela ba ba lata Mulenaa luna
Jesu Kreste ka lilato le li sa feli.

KWA

MAFILIPI

1 Luna bo Paulusi ni Timo-
tea, batanga ba Kreste
Jesu, lu ñolela ba ba kenile ka-
ufela ba ba swalisana ni Kreste
Jesu mwa Filipi, hamoho ni ba-
okameli ni likombwa za puteho:

2 Haike sishemo ni kozo ye
zwa ku Mulimu Ndataa luna
ni Mulena Jesu Kreste li be ni
mina.

3 Ni itumelanga ku Mulimu
wa ka kamita ha ni mi hupula
4 mwa likupo kamukana ze ni
mi kupelanga kaufelaa mina.
Ni fitisanga likupo ze cwalo ni
nze ni tabile, **5** kabakala mu-
sebezi o mu petile mwa ku sha-
ela taba ye nde ku kala ka liza-
zi la pili ku fitela cwale. **6** Ka-
kuli ni na ni buikolwiso mwa
taba ye, kuli yena ya naa kali-
le musebezi o munde ku mina
u ka u feleleza ku fitela lizazi
la Jesu Kreste. **7** Kwa swane-
la luli kuli ni nahane cwalo ka
za mina kaufela, kakuli mu teñi
mwa pilu ya ka, mina ba ba abe-
zwi ni na mwa sishemo sa Mu-
limu, ibe ha ni li mwa mawenge
ni mwa ku lwanela taba ye nde
ni ku i paka ka mulao.

8 Kakuli Mulimu ki paki ya
ka, ya za mo ni nyolelezwi mina
kaufela ka lilato le li swana
ni la Kreste Jesu. **9** Mi se ki
sona se ni zwelapili ku lapelela,

kuli lilato la mina li zwelepili ku ekezeha hamoho ni zibo ye nepahezi ni temuho ye tezi; **10** kuli mu kone ku lemuha lika za butokwa hahulu ni ku fita, ilikuli mu be ba ba tokwile mulatu ni ku sa sitatalisa ba bañwi ku isa lizazi la Kreste, **11** ni kuli mu tale muselo wa ku luka, o taha ka Jesu Kreste, kuli Mulimu a fiwe kanya ni tumbo.

12 Cwale mizwale, ni bata kuli mu zibe kuli ze ezahezi ku na mane li tusize feela taba ye nde kuli i zwelepili ku kutazwa, **13** kuli mawenge a ka e ni tamilwe kabakala Kreste a zibahale ku mañi ni mañi kwa balibeleli kaufela ba mulena wa Roma ni ku ba bañwi kaufela. **14** Cwale buñata bwa banabahabo luna ku Mulena ba bile ni buikolwiso kabakala mawenge a ka, mi ba bonisa bundume bo butuna bwa ku bulela linzwi la Mulimu ba sa sabi.

15 Ki niti, ba bañwi ba kutaza Kreste ka muna ni ka ku kangisana, kono ba bañwi ba eza cwalo ka moya o munde. **16** Ba ba eza cwalo ka moya o munde ba shaela Kreste kabakala lilato, kakuli baa ziba kuli ni ketilwe ku lwanela taba ye nde; **17** kono ba ba kutaza ka muna ni likangisano ba eza cwalo kabakala likañi, isiñi ka mulelo o munde, kakuli ba lela ku tisa butata ku na ya li mwa mawenge. **18** Kiha ku ka ezahalañi? Kwandaa kuli mwa linzila kaufela, ibe ka buikeziso kamba ka niti, Kreste u swelwi ku shaelwa mi taba yeo ya ni tabisa. Mane ni ka zwelapili ku taba hape, **19** kakuli ni ziba kuli seo si ka tahisa kuli ni puluswe ka likupo za mina ni ka tuso ya moya wa Jesu Kreste. **20** Mi seo si lumelelana ni se ni libelezi ka ku nyolelwa hahulu ni sepo ya kuli ha ni na ku swabiswa ka nzila ifi kamba ifi, kono kuli, kabakala ku bulela kwa ka ka ku lukuluha hahulu, Kreste u ka bubekwa cwale ka mubili wa ka, ibe ka bupilo kamba ka lifu, sina mwa bubekezwi kamita kwamulaho.

21 Kakuli ku na, ha ni pila ni pilela Kreste, mi ha ni shwa ki litohonolo. **22** Cwale haiba ni lukela ku pila mwa nama, ki muselo wa musebezi wa ka—kono ha ni patululi se ne ni ka keta kuli ki sifi. **23** Ni aluhani mwa litaba ze peli ze; kakuli ni na ni takazo ya ku lukululwa ni ku ba ni Kreste, ili nto ye nde hahulu ni ku fita. **24** Kono ku butokwa hahulu ku na ku siyala ni li wa nama kabakala mina. **25** Kamukwaocwalo, bakeñisa ku ikolwisa taba ye, na ziba kuli ni ka siyala mi ni ka ina ni mina kaufela kuli mu eze zwelopili ni ku ba ni tabo ye zwa mwa tumelo ya mina, **26** kuli mu nyakalale hahulu ku Kreste Jesu kabakala ka, muta ni ba ni mina hape.

27 Feela mu zamaye ka mukwa o swanela taba ye nde ya

za Kreste, kuli niha ni taha ku
to mi bona kamba ha ni li siyo,
ni utwe za mina ni ku ziba kuli
mu yemi mu tiile ka moya u li
muñwi, ka moyo u li muñwi mu
nze mu lwanela hamoho tumelo
ya taba ye nde, **28** mi ha mu
sabiswi ni hanyinyani ki baha-
nyezi ba mina. Zeo kaufela ki
bupaki bwa sinyeho ya bona,
kono ku mina ki bupaki bwa ku
piliswa; mi bupaki bo, bu zwa
ku Mulimu. **29** Kakuli mu fi-
lwe tohonolo kabakala Kreste,
isiñi ya ku ba feela ni tumelo ku
yena, kono ni ya ku nyanda ka-
bakala hae. **30** Kakuli mu ko-
pana ni ndwa ye swana ni ye
ne mu boni ku na, yona ye mu
utwa cwale kuli ni sa kopana ni
yona.

2 Cwale ha ku na ni susue-
zo ka Kreste, ha ku na ni
ku omba-ombiwa ka lilato, ha
ku na ni maikuto a swana, ha
ku na ni lilato ni mukekecima,
2 mu taleleze tabo ya ka, ka ku
ba ni muhupulo o swana ni lila-
to le li swana, mu nze mu swali-
sani ka ku tala, mu na ni muhu-
pulo o swana. **3** Mu si ke mwa
eza se siñwi ka likañi kamba ka
buinuneki, kono ka buikokobe-
zo mu nge ba bañwi kuli ba mi
fita. **4** Mu si ke mwa isa pilu
ku za mina feela, kono mu ise
pilu ni ku za ba bañwi.

5 Mu be ni maikuto a, a naa
li teñi ni ku Kreste Jesu,
6 ili yo, niha naa na ni sibu-
peho sa Mulimu, naa si ka ñe-
nehela maata a Mulimu, fo ki-
kuli, a bate ku likana ni Muli-
mu. **7** Kutokwa, kono a toboha sa naa li sona mi a nga sibupeho sa mutanga ni ku to ba mutu. **8** Mi hape, ha naa bonahezi sina mutu, a ikokobeza mi a ipeya ku utwa ku isa kwa lifu, mane kwa lifu la fa kota ya linyando. **9** Ka lona libaka leo Mulimu hape a mu pahamisa hahulu ni ku fita mi ka sishemo a mu fa libizo le li fita mabizo a mañwi kaufela, **10** kuli ka libizo la Jesu mañwele kaufela a kubame—a ba ba mwa lihalimu ni ba ba mwa lifasi ni ba ba mwatasaa lifasi— **11** mi malimi kaufela a bulele patalaza kuli Jesu Kreste ki Mulena ilikuli Mulimu Ndate a kanyiswe.

12 Kabakaleo balatiwa ba ka, sina mo mu ipeezi ku utwa kamita, isiñi feela ha ni li teñi, kono sihulu cwale ha ni li siyo, mu zwelepili ku lwanela ku puluswa kwa mina ka sabo ni tutumelo. **13** Kakuli Mulimu ki yena ya mi fa maata, ya mi fa takazo ni maata a ku nga muhato kabakala ku lata kwa hae. **14** Mu zwelepili ku eza lika kaufela ku si na litongoko ni likañi, **15** kuli mu be ba ba sa nyazahali ni ba ba si na mulatu, bana ba Mulimu ba ba si na koli mwahalaa lusika lo lu kopami ni lo lu bondokile, mona mo mu benya sina mamonyi mwa lifasi. **16** Mu kumalele linzwi la bupilo, kuli ni be ni libaka la ku taba ka lona mwa lizazi

la Kreste, ka ku ziba kuli ne ni
si ka mata feela kamba ku be-
lekela mbango. **17** Kono niha
ni ka sululwa sina mpo ye sulu-
lelwa fa sitabelo sa sebelezo ye
mu susuelizwe ku eza kabaka-
la tumelo ya mina, ni tabile ni
ku nyakalala ni mina kaufela.
18 Kamukwaoswana, ni mina
mu swanela ku taba ni ku nya-
kalala ni na.

19 Kono ni na ni sepo ya kuli
ni ka mi lumela Timotea cwale-
cwale fa haiba Mulena Jesu a
lata, kuli ni kone ku susuezwa
ha ni ka utwa za mina.
20 Kakuli ha ni na yo muñwi
ya na ni moya o swana ni wa
hae ya ka tokomela za mina ka
pilu ya hae kaufela. **21** Kaku-
li ba bañwi kaufela ba ipatela za
bona feela, isiñi za Kreste Jesu.
22 Kono mwa ziba bupaki bwa
naa file ka za hae, kuli sina
mwana ni ndatahe, naa sebelize
ni na mwa ku zwisezapili taba
ye nde. **23** Kamukwaocwalo,
ki yena ye ni sepa ku luma ni
mano bona mo li ka ni zamaela
lika. **24** Kaniti, ni na ni bui-
kolwiso ku Mulena bwa kuli, ni
na, ni kabe ni tile cwanoñu fa.

25 Kono ka nako ya cwale ni
bona kuli ni lukela ku mi lu-
mela Epafrodite, muzwale wa
ka ni mubeleki ka na ni muso-
le ka na, kono ki numwana ye
mu ni lumezi ku ni tusa mwa
lika ze ni tokwa, **26** kakuli
u nyolezwi ku mi bona kaufe-
laa mina mi u lobehile pilu ba-
keñisa kuli ne mu utwile kuli
naa kulile. **27** Ki niti, naa ku-
lile luli, kuli mane naa bati-
le ku shwa; kono Mulimu
naa mu hauhezi, mi mane, isi-
ñi feela yena, kono ni na, kuli
ni si ke na tahelwa ki maswabi
hape ni hape. **28** Hakulicwa-
lo ni pakisa ku mu lumela ku
mina kapili-pili, kuli ha mu ka
mu bona mu kone ku nyakalala
hape, mi na, ni si ke na ikalelwa
hahulu. **29** Hakulicwalo mu
mu amuhele sina mo ku amuhe-
lelwa batu ku Mulena ka tabo
ye tuna; mi mu zwelepili ku lata
batu ba mufuta wo, **30** kaku-
li hanyinyani a shwe kabakala
musebezi wa Mulena, naa beile
moyo wa hae mwa lubeta, kuli a
kene mwa sibaka sa mina ka ku
ni sebeleza mina ha mu li siyo.

3 Ka ku ungula, mizwale ba
ka, mu zwelepili ku nyaka-
lala ku Mulena. Haki nto ye taa-
ta ku na ku kutela ku mi ñole-
la litaba ze swana, kakuli ni eza
cwalo kuli ni mi sileleze.

2 Mu tokomele linja,* mu to-
komele ba ba sebeza ze maswe,
mu tokomele ba ba sehulu-
la nama. **3** Kakuli ki luna ba
mupato tota, ha u bona lu eza
sebelezo ye kenile ka moya wa
Mulimu mi lu itumba ka Kre-
ste Jesu mi ha lu beyi buikolwi-
so bwa luna ku za nama, **4** ni-
haike kuli haiba ku na ni ya na
ni libaka la ku kolwa za nama,
ki na.

Haiba ku na ni mutu ya na-
hana kuli u na ni libaka la ku

Mfl 3:2* Fo kikuli, batu ba muzamao o si ka kena.

kolwa za nama, na ni wa pili:
5 ne ni kenyizwe mwa mupa-
to ka lizazi la bu 8, ni simulu-
ha ku Isilaele, ni wa lusika lwa
Benjamine, ni Muheberu ya pe-
pwa kwa Maheberu; mi ka za
mulao, ne ni li Mufalisi;* **6** ka
za ku tukufalelwa, ne ni nya-
ndisa puteho; ka za ku luka ko
ku taha ka ku mamela mulao,
ne ni bonisize kuli ha ku na
fo ni nyazahala. **7** Niteñi lika
ze ne ni nga kuli li na ni tuso
ku na, ni itobohile zona kaba-
kala Kreste. **8** Ki niti, mane
ni tobohile lika kaufela kaba-
kala zibo ye tuna ni ku fita ya
Kreste Jesu Mulenaa ka. Kaba-
kala hae ni tobohile lika kaufe-
la mi ni li nga sina matakala,
kuli ni fumane Kreste **9** mi
ni fumanwe ku ba ya swalisana
ni yena, isiñi kabakala ku luka
kwa ka, ko ku taha ka ku la-
telela mulao, kono kabakala ku
luka ko ku taha ka tumelo ya
ka ku Kreste, kona ku luka ko
ku zwa ku Mulimu ka tumelo.
10 Mulelo wa ka ki ku mu ziba
ni ku ziba maata a zuho ya hae
ni ku kopana ni yena mwa ma-
nyando a hae, kuli ni shwe lifu
le li swana ni la hae, **11** kuli
ni bone haiba ka mukwa o mu-
ñwi kwa konahala kuli ni be ku
ba ba ka zuswa mwa zuho ya
bafu ya makalelo.

12 Haki kuli ni se ni amuhe-
zi kale mupuzo kamba kuli ni se
ni petahalile kale, kono ni tii-
seza kuli ni bone haiba ni na,
ni ka fumana seo Kreste Jesu
naa ni ketezi kuli ni be ni sona.
13 Mizwale, ha ni ngi kuli ni se
ni fumani kale seo; kono ku na
ni nto i liñwi ye ni eza: Ni li-
bala lika ze kwamulaho ni ku
eza ka taata kuli ni fumane ze
kwapili, **14** ni mata ka mule-
lo wa ku fita fa sikonkwani sa
ku amuhela mupuzo wa pizo ya
kwa lihalimu ye zwa ku Muli-
mu ka Kreste Jesu. **15** Cwale-
he, ba ba hulile kwa moya mwa-
halaa luna, ba be ni maikuto ao;
mi haiba mu na ni maikuto a
sili mwa nto ifi kamba ifi, Muli-
mu u ka mi patululela maiku-
to a swanela ao. **16** Nihakuli-
cwalo, ibe kuli lu ezize zwelopi-
li ye kuma kai, ha lu zweleñipi-
li ku zamaya ka mukwa o swa-
nela mwa nzila ye swana ye.

17 Mizwale, mu swalisane
hamoho ku ni likanyisa, mi mu
lemuhe ba ba zamaya ka mu-
kwa o lumelelana ni mutala o
ne lu mi tomezi. **18** Kakuli ku
na ni ba bañata, ne ni bulelanga
za bona hañata kono cwale ni
ba bulela ni nze ni lila, ba ba
zamaya sina lila za kota ya li-
nyando ya Kreste. **19** Mafele-
lezo a bona ki sinyeho, mi mu-
limu wa bona ki mba ya bona,
mi mane kanya ya bona ki ma-
swabi a bona luli, mi minaha-
no ya bona i ku ze mwa lifasi.
20 Kono munzi wa luna u kwa
mahalimu, mi ka ku nyolelwa
lu libelezi mupilisi ya zwa kwa-
teñi, yena Mulena Jesu Kreste,

Mfl 3:5* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 3:7.

21 ya ka itusisa maata a hae
a matuna ku fetula mubili wa
luna o fokola kuli u swane ni
mubili wa hae o kanya ni ku
beya linto kaufela mwatasaa
hae.

4 Hakulicwalo, mizwale ba
ka bo ni lata ni bo ni nyole-
zwi, mina ba ba li tabo ya ka ni
kuwani ya ka ya bulena, mu ti-
yele cwalo ku Mulena, mina ba-
latiwa ba ka.

2 Ni eleza Euodia, ni eleza ni
Sintike, kuli ba be ni muhupu-
lo o swana ku Mulena. **3** Ki
cwalo, na ku kupa ni wena,
wena ya beleka ni na luli, kuli
u zwelepili ku tusa basali ba, ba
ba belekile ni na ka taata bake-
ñisa taba ye nde hamoho ni Kle-
menti ni ba bañwi kaufela bo ni
beleka ni bona, ili bao mabizo a
bona a mwa buka ya bupilo.

4 Mu be ba ba tabile kamita
ku Mulena. Ni sa kutela hape ni
li, mu be ba ba tabile! **5** Ku-
twisiso* ya mina i zibahale kwa
batu kaufela. Mulena u fakau-
fi. **6** Mu si ke mwa bilaela ka
se siñwi, kono mwa lika kaufela
mu zibise Mulimu ze mu kupa
ka tapelo ni ka kupo hamoho ni
buitumelo; **7** mi kozo ya Mu-
limu ye fita kutwisiso kaufela
i ka sileleza lipilu za mina ni
minahano ya mina ka Kreste
Jesu.

8 Ka ku feleleza mizwale,
mu zwelepili ku nahanisisa lika
kaufela ze li za niti, lika kaufe-
la ze li za butokwa, lika kaufela
ze lukile, lika kaufela ze kenile,
lika kaufela ze lateha, lika kau-
fela ze bulelwa hande, lika kau-
fela ze nde, ni lika kaufela ze
lukela ku lumbwa. **9** Mu eze
lika ze ne mu itutile ni ze ne mu
amuhezi ni ku utwa ni ku bona
ku na; mi Mulimu wa kozo u ka
ba ni mina.

10 Ni tabile hahulu ku Mule-
na kuli cwale hasamulaho wa
nako ye telele mu kalile ku ni
hupula hape. Nihaike kuli ne
mu nahananga za ka, ne mu
si na kolo ya ku bonisa cwalo.
11 Ha ni buleli cwalo kabaka-
la kuli ni mwa butokwi, kakuli
ni itutile ku kolwa ka ze ni na
ni ku si na taba ni miinelo ye
ni li ku yona. **12** Na ziba mwa
ku pilela ka lika ze nyinyani ni
mwa ku pilela ka lika ze ñata.
Mwa lika kaufela ni mwa mii-
nelo kaufela ni itutile mwa ku
pilela ka ku kula lico ni ka ku
lapa, mwa ku pilela ha ni ate-
zwi ni mwa ku pilela ha ni si na
se siñwi. **13** Ni fumana maa-
ta mwa lika kaufela ka yena ya
ni fa maata.

14 Nihakulicwalo, ne mu ezi-
ze hande ku ni tusa mwa ñale-
lwa ya ka. **15** Mane mina Ma-
filipi, hape mwa ziba kuli mu
mano ituta taba ye nde lwa
pili, ha ne ni zwile kwa Ma-
sedonia, ne ku si na puteho ni-
haiba i liñwi ye ne tusani ni na
mwa taba ya ku fana ni ku amu-
hela, kwandaa mina mu nosi;
16 kakuli nihaiba ha ne ni li

Mfl 4:5* Toloko ya linzwi ka linzwi, "bunolo."

mwa Tesalonika, ne mu ni lumezi se siñwi lwa pili mane ni lwa bubeli, ku ze ne ni tokwile. **17** Haki kuli ni bata mpo, kono ni bata muselo o tahisa hahulu kekelezo mwa pulukelo ya mina. **18** Kono ni na ni ze ni tokwa kaufela mane ni ku fitelela fo. Ha ni tokwi se siñwi, ha u bona cwale ni amuhezi ku Epafrodite se ne mu lumile, ili munko o munati, sitabelo se si kateleha, se si tabisa ku Mulimu. **19** Mi cwale Mulimu wa ka u ka mi fa ze mu tokwa kaufela ku likana ni butuna bwa bufumu bwa hae ka Kreste Jesu. **20** Cwale ku Mulimu wa luna yena Ndate ku be kanya kamita ni mita. Amen.

21 Mu ni fitiseze litumeliso za ka ku ba ba kenile kaufela ba ba swalisana ni Kreste Jesu. Mizwale ba ba li ni na ba mi lumelisa. **22** Ba ba kenile kaufela, kono sihulu ba ndu ya Sesare, ba mi lumelisa.

23 Haike sishemo sa Mulena Jesu Kreste si be ni moya o mu bonisa.

KWA

MAKOLOSE

1 Na Paulusi, muapositola wa Kreste Jesu ka tato ya Mulimu, ni Timotea muzwale wa luna **2** lu ñolela ba ba kenile ni mizwale ba ba sepahala ka ku swalisana ni Kreste mwa Kolose:

Haike sishemo ni kozo ye zwa ku Mulimu yena Ndataa luna li be ni mina.

3 Kamita lu itumelanga ku Mulimu yena Ndatahe Mulenaa luna Jesu Kreste ha lu mi lapelela, **4** kakuli ne lu utwile za tumelo ye mu na ni yona ku Kreste Jesu ni lilato le mu bonisa ku ba ba kenile kaufela **5** bakeñisa sepo ye mu bulukezwi mwa mahalimu. Ne mu utwile za sepo yeo pili ka lushango lwa niti ya taba ye nde **6** ye tile ku mina. Sina taba ye nde ha i sweli ku beya muselo ni ku ekezeha mwa lifasi kaufela, ki mo ku ezahalela cwalo ni mwahalaa mina, ku zwa lizazi le ne mu utwile ni ku ziba ka ku nepahala sishemo sa Mulimu ka mo si inezi luli. **7** Seo ki sona se mu itutile ku Epafrasi mutanga sina luna ya latwa, ya li sikombwa sa Kreste se si sepahala, ya inzi mwa sibaka sa luna. **8** Hape naa lu zibisize za lilato la mina le li lumelelana ni moya wa Mulimu.

9 Ki lona libaka ni luna, ku zwa lizazi le ne lu utwile za teñi, ha lu si ka tuhela ku mi lapelela ni ku kupa kuli mu tale zibo ye nepahezi ya tato ya hae mwa butali kaufela ni kutwisiso ya

kwa moya, **10** kuli mu zamaye ka mukwa o swanela Jehova kuli mu mu tabise ka ku tala mu nze mu zwelapili ku beya siselo mwa musebezi kaufela o munde ni ku hula mwa zibo ye nepahezi ya Mulimu. **11** Haike mu tiiswe ka maata kaufela ku likana ni maata a hae a kanya kuli mu kone ku itiisa ka ku tala ka pilu-telele ni tabo, **12** mu nze mu itumela ku Ndate ya mi konisize ku fumana kabelo mwa saanda sa ba ba kenile ba ba mwa liseli.

13 Naa lu lamulezi kwa maata a lififi ni ku lu shimbululela mwa mubuso wa Mwanaa hae ya latwa, **14** yo ka yena lu fumani tukuluho ya luna ka tiululo, yona swalelo ya libi za luna. **15** Ki yena siswaniso sa Mulimu ya sa bonwi, mweli wa pupo kaufela; **16** kakuli ki ka yena lika kaufela ha li bupilwe mwa mahalimu ni mwa lifasi, lika ze bonahala ni lika ze sa bonahali, ibe kuli ki mabona kamba malena kamba mibuso kamba maata. Lika ze ñwi kaufela ne li bupilwe ka yena mi ne li bupezwi yena. **17** Hape ki yena wa pili kwa lika kaufela mi lika ze ñwi kaufela ne li bile teñi ka yena, **18** mi ki yena toho ya mubili, yona puteho. Ki yena matatekelo, wa pili ku ba ba zusizwe kwa bafu, kuli a be yena wa pili mwa lika kaufela; **19** kakuli Mulimu naa latile kuli lika kaufela li tale ku yena, **20** mi ka yena lika kaufela li kutisezwe ku Mulimu ka ku tisa kozo ka mali a naa suluzi fa kota ya linyando, ibe kuli ki lika ze mwa lifasi kamba lika ze mwa mahalimu.

21 Ki cwalo, mina ba ne ba li kwahule ni Mulimu ni ba ne ba li lila za hae kabakala kuli ne mu nahana misebezi ye maswe, **22** cwale u mi kutiselize ku Mulimu ka lifu la yena yo ya naa tobohile mubili wa hae, kuli a mi tahise mu nze mu li ba ba kenile ni ba ba si na litiba ni ba ba sa nyazahali fapilaa hae. **23** Fo kiha mu zwelapili mwa tumelo, mu nze mu tiyezi fa mutomo mu sa zikinyehi ni ku sa zwiswa kwa sepo ya taba ye nde yeo ye ne mu utwile ni ye ne kutalizwe mwa pupo kamukana ye mwatasaa lihalimu. Na Paulusi ni bile sikombwa sa yona taba ye nde yeo.

24 Na nyakalala cwale mwa manyando a ka a ni tahezi kabakala mina, mi ni kopana ni liñalelwa za Kreste ze ni si ka kopana kale ni zona mwa nama ya ka, kabakala mubili wa hae, yona puteho. **25** Ne ni bile sikombwa sa puteho ye, ku likana ni bukombwa bo bu zwa ku Mulimu bo ne ni filwe kabakala mina kuli ni kutaze linzwi la Mulimu ka ku tala— **26** kunutu ye kenile ye ne patilwe mwa linako za kwamulaho ni kwa masika a kale. Kono cwale i patululezwi ba ba kenile, **27** bao Mulimu a latile ku zibahaza ku bona bufumu bo bu kanya bwa kunutu ye ke-

nile yeo mwahalaa macaba, fo
kikuli Kreste ya swalisana ni
mina, ni sepo ya kanya ya hae.
28 Ki yena ye lu shaela, lu nze
lu eleza batu kaufela ni ku luta
batu kaufela ka butali kaufela,
kuli mutu kaufela ye lu tahisa
fapilaa Mulimu a be ya hulile ka
ku swalisana ni Kreste. **29** Ki
lona libaka le ni sebeleza ka taa-
ta, ni nze ni ikataza ka ku lu-
melelana ni tuso ya ni tiisa ka
yona, yona ye sebeza ku na ka
maata.

2 Kakuli ni bata kuli mu zibe
ndwa ye tuna ye ni lwane-
la mina ni ba kwa Laodisea ni
bao kaufela ba ba si ka ni bona
luli. **2** Ku cwalo, kuli lipilu
za bona li omba-ombiwe mi ba
swalisane hamoho ka lilato ni
kuli ba be ni bufumu kaufela
bo bu tiswa ki buikolwiso bo
bu tiile bwa kutwisiso ya bona,
ilikuli ba fumane zibo ye ne-
pahezi ya za kunutu ye keni-
le ya Mulimu, fo kikuli Kreste.
3 Ku yena ku shwatekilwe bu-
fumu kaufela bwa butali ni bwa
zibo. **4** Ni bulela cwalo kuli
ku si ke kwa ba ni mutu ya ka
mi puma ka manzwi a kolwi-
sa. **5** Ki niti, ha ni yo ni mina
ka mubili, kono ni inzi ni mina
ka moya, ni nze ni nyakalala
ku mi bona ha mu eza hande
ni ku bona ku tiya kwa tumelo
ya mina ye mu bonisa ku Kre-
ste.

6 Hakulicwalo, sina ha mu
amuhezi Kreste Jesu Mulena,
mu zwelepili ku zamaya ka ku
swalisana ni yena, **7** mu nze
mu tomile mibisi ni ku yahiwa
ku yena ni ku tiya mwa tumelo,
sina mo ne mu lutezwi, ni ku
tala tumelo ka buitumelo.

8 Mu tokomele kuli ku si ke
kwa ba ni ya mi isa mwa buta-
nga ka butali bwa lifasi ni bupu-
mi ka ku ya ka lizo za batu, ka
ku ya ka lituto za lifasi za mata-
tekelo mi isiñi ka ku ya ka Kre-
ste. **9** Kakuli ku yena ku tezi
tulemeno kaufela twa Mulimu.
10 Mi cwale mu fumani lika ka-
ufela ka ku tala ka yena, yena
ya li toho ya mulonga kaufela ni
maata. **11** Ka ku swalisana ni
yena, ni mina ne mu kenyizwe
mwa mupato o sa ezwi ka mazo-
ho ka ku zwisa mubili wa nama.
Ne mu kenyizwe mwa mupato
wa Kreste. **12** Kakuli ne mu
pumbekilwe ni yena mwa kolo-
bezo ya hae, mi hape ka yena ne
mu zusizwe hamoho ka tumelo
ya mina mwa musebezi o maa-
ta wa Mulimu, yena ya naa mu
zusize kwa bafu.

13 Hape, nihaike ne mu shwi-
le mwa lifoso za mina ni mwa
ku sa kena mwa mupato kwa
nama ya mina, Mulimu naa mi
pilisize hamoho ni yena. Ka si-
shemo sa hae naa lu swalezi li-
foso za luna kaufela **14** ni ku
takula ka ku tala mulao wa li-
taelo o ñozwi ka mazoho ni o
ne u lu lwanisa. U u felisize ka
ku u kokotela fa kota ya linya-
ndo. **15** Ka kota ya linyando,
u tubuzi milonga ni maata, mi u
li bonisize fapilaa nyangela kuli
li tuzwi, a nzaa eza cwalo mwa
mukiti wa tulo.

16 Hakulicwalo, mu si ke
mwa tuhelela mutu ufi kamba
ufi ku mi atula ka se mu ca ni
ku nwa kamba za ku mamela
mukiti kamba za moonda wa
kweli kamba za la Sabata.
17 Lika zeo ki muluti feela wa
lika ze ne sa taha, kono mubi-
li luli ki Kreste. **18** Mutu ya
ipumisa ku ba ni buikokobezo
ni ku lapela mangeloi, "ka ku
ñañelela" lika za boni, a si ke
a mi palelwisa ku fumana mu-
puzo. Mutu yo mane u tundulu-
kiswa ki minahano ya hae ya
nama ku si na libaka le li utwa-
hala, **19** mi ha kumaleli kwa
toho, ili yo ka yena mubili ka-
ufela u fepiwa ni ku swalisani-
swa hamoho ka lingongo ni mi-
sifa ni ku huliswa ki Mulimu.
20 Haiba ne mu shwile hamo-
ho ni Kreste ka ku ya ka lika za
lifasi za matatekelo, kiñi se mu
sa pilela hape inge kuli mu sa li
ba lifasi, ka ku zwelapili ku ma-
mela milao ye li: **21** "Mu si ke
mwa nga, kamba ku lazwa, ka-
mba ku swala," **22** ili ku talu-
sa lika ze sinyeha kaufela ha li
itusiswa? Ku cwalo ka ku ya ka
milao ni lituto za batu. **23** Ni-
haike lika zeo li bonahala ku
ba ni butali ka ku lapela Muli-
mu mwa latela mutu ni ka bu-
ikokobezo bwa ku ipumisa, ni
ka ku nyandisa mubili, ha li na
tuso kwa ku lwanisa litakazo za
nama.

3 Kono haiba ne mu zusizwe
hamoho ni Kreste, mu zwe-
lepili ku bata ze kwahalimu, ko
Kreste a inzi ku la bulyo la Mu-
limu. **2** Mu ise minahano ya
mina ku ze kwahalimu, isiñi
ku ze mwa lifasi. **3** Kakuli ne
mu shwile, mi bupilo bwa mina
bu patilwe ni Kreste ku likana
ni tato ya Mulimu. **4** Kreste,
yena bupilo bwa luna, ha ka bo-
nahala, fohe ni mina mu ka bo-
nahala ni yena mwa kanya.
5 Hakulicwalo, mu bulaye li-
lama za mubili wa mina ze mwa
lifasi kwa neku la buhule, masi-
la, litakazo za buozwa, litakazo
ze maswe, ni mukwañuli, ili nto
ye talusa ku lapela milimu ya
maswaniso. **6** Ki ka zona lika
zeo buhali bwa Mulimu ha bu
taha. **7** Ni mina ki mo ne mu
zamaela mwa mupilelo wa mina
wa kale. **8** Kono cwale mu lu-
kela ku tuhela lika zeo kaufela,
ili mabifi, buhali, bumaswe, li-
pulelo ze maswe, ni manzwi a
swabisa mwa mulomo wa mina.
9 Mu si ke mwa pumana. Mu
tubule butu bwa kale ni like-
zo za bona, **10** mi mu apale
butu bo bunca, ili bo bu sweli
ku uncafazwa ka zibo ye nepa-
hezi ku likana ni siswaniso sa
Yena ya naa bu bupile. **11** Fo,
ha ku na Mugerike kamba Mu-
juda, ya keni mwa mupato ka-
mba ya si ka kena mwa mupa-
to, muzwahule, Mu-kwa-Sitia,*
mutanga, kamba ya lukuluhile,
kono Kreste ki linto kamukana
mi u mwa linto kamukana.
12 Cwale, ka ku ba baketiwa
ba Mulimu, ba ba kenile ni ba ba
latwa, mu apale lilato ni muke-

Mks 3:11* "Mu-kwa-Sitia" hape ne i talusa "batu ba ba siyalezi hahulu."

kecima, sishemo, buikokobezo, bunolo, ni pilu-telele. **13** Mu zwelepili ku tuhelelana ni ku swalelana ka pilu kaufela mutu ni kwa na ni libaka la ku tongoka yo muñwi. Sina Jehova ha mi swalezi ka pilu kaufela, ni mina mu lukela ku eza cwalo. **14** Kono kwandaa zeo kaufela, mu zwelepili ku apala lilato, kakuli lilato ki tamo ye tamahanya batu ka ku petahala.

15 Hape, haike kozo ya Kreste i buse mwa lipilu za mina, kakuli mane ne mu bizelizwe kwa kozo yeo kuli mu be mubili u li muñwi. Mi mu bonise buitumelo. **16** Haike linzwi la Kreste li yahe ku mina ka butali kaufela. Mu zwelepili ku lutana yo muñwi ni yo muñwi ni ku susuezana ka lisamu, ka milumbeko ku Mulimu, ni ka lipina za kwa moya ze opelwa ka tabo, mu nze mu opelela Jehova mwa lipilu za mina. **17** Mi ze mu eza kaufela ka manzwi kamba ka likezo, kaufelaa zona mu li eze ka libizo la Mulena Jesu, mu nze mu itumela ka yena ku Mulimu yena Ndate.

18 Mina basali, mu ipeye kwatasaa baana ba mina, ka mo ku swanehela ku Mulena. **19** Mina baana, mu zwelepili ku lata basali ba mina mi mu si ke mwa ba ni buhali bo butuna ku bona. **20** Mina bana, mu utwe bashemi ba mina mwa lika kaufela, kakuli ku eza cwalo ki nto ye tabisa Mulena. **21** Mina bo ndate-bana, mu si ke mwa halifisa bana ba mina, kuli ba si ke ba nyefa. **22** Mina batanga, mu ipeye ku utwa mwa lika kaufela kwa malenaa mina ba butu, isiñi feela ha ba mi talimezi, inge kuli mu bata ku tabisa batu, kono ka pilu ye sepahala, mu eze cwalo ka ku saba Jehova. **23** Se mu eza kaufela, mu si eze ka moyo kaufela inge kuli mu eza Jehova, isiñi batu, **24** kakuli mwa ziba kuli ki ku Jehova ko mu ka amuhela saanda sina mupuzo. Mu sebeleze Mulena, yena Kreste. **25** Kaniti ya fosa u ka kutisezwa ka ku ya ka bufosi bwa naa ezize, mi ha ku na sishweka.

4 Mina malena, mu eze batanga ba mina ka ku luka ni ka ku ya ka se si li swanelo, mu nze mu ziba kuli ni mina mu na ni Mulena kwa lihalimu.

2 Mu tundamene ku lapela, mu nze mu tonela mwateñi ka buitumelo. **3** Mi ka nako ye swana mu lu lapelele ni luna, kuli Mulimu a lu kwalulele munyako wa linzwi, kuli lu kone ku shaela kunutu ye kenile ya za Kreste, ili yona mane, ye ni kenyelizwe mwa tolongo; **4** kuli ni i bulele ka mukwa o utwahala hande ku likana ni mo ni swanela ku bulelela.

5 Mu zwelepili ku zamaya ka butali ku ba ba kwande, mu nze mu itusisa hande nako ya mina. **6** Haike manzwi a mina kamita ibe a na ni musa, ibe a lungilwe lizwai, kuli mu zibe mo mu swanela ku alabela mutu ni mutu.

7 Tikiko, muzwale wa ka ya

latwa, sikombwa se si sepahala,
mutanga ka na ku Mulena, u ka
mi zibisa za ka kaufela. **8** Ni
mu lumela ku mina kuli mu
zibe mo lu zuhela, kuli a mi wise
lipilu. **9** Yena hamoho ni One-
simo, muzwale wa ka ya sepa-
hala ni ya latwa, ya zwa mwa-
halaa mina, ba ka mi zibisa lika
kaufela ze ezahala kwanu.

10 Aristarko, mutamiwa ka
na, wa mi lumelisa, ni Mareka
mwanahabo* Barnabasi, (ili yo
ne mu amuhezi litaelo za kuli
mu mu amuhele haiba a taha ku
mina,) **11** ni Jesu ya bizwa Ju-
stusi, ba sitopa sa ba ba keni
mwa mupato. Bao ki bona feela
ba ba beleka ni na ku za Mubuso
wa Mulimu, mi ki bona ba ba ni
omba-ombile hahulu. **12** Epa-
frasi, mutangaa Kreste Jesu,
ya zwa mwahalaa mina, wa mi
lumelisa. Kamita u ikataza ku
mi lapelela, kuli kwa mafelele-
zo mu yeme mu li ba ba tiile mu
nze mu na ni buikolwiso bo bu-
tuna mwa tato kaufela ya Muli-
mu. **13** Kakuli ni mu paka
kuli u ikataza hahulu kabakala
mina ni kabakala ba kwa Lao-
disea ni ba kwa Yerapolisi.

14 Luka mualafi ya latwa wa
mi lumelisa, ni Demasi ni yena
wa mi lumelisa. **15** Mu ni fiti-
seze litumeliso za ka kwa mi-
zwale ba ba mwa Laodisea ni
ku Nimfasi ni kwa puteho ye
kopanela mwa ndu ya hae.
16 Mi liñolo le ha se li balilwe
mwahalaa mina, mu lukise kuli
li baliwe hape ni mwa puteho
ya Malaodisea ni kuli ni mina
mu bale le li zwa kwa Laodisea.
17 Hape mu bulelele Arkipo,
mu li: "U tokomele kuli wa peta
bukombwa bo ne u amuhezi ku
Mulena."

18 Ki yeo tumeliso ya ka, na
Paulusi, ka lizoho la ka tota.
Mu hupulange mawenge a
ka. Sishemo sa Mulimu si be ni
mina.

Mks 4:10* Ndatahe Mareka ne li munyani kamba muhulwanaa yo muñwi wa bashemi ba Barnabasi.

LIÑOLO LA PILI KWA

MATESALONIKA

1 Na Paulusi, ni li ni Silvano
ni Timotea, ni ñolela pute-
ho ya Matesalonika ba ba swa-
lisana ni Mulimu yena Ndate ni
Mulena Jesu Kreste:

Haike sishemo ni kozo ya Mu-
limu li be ni mina.

2 Lu itumelanga ku Mulimu
kamita ha lu bulela za mina
kaufela mwa litapelo za luna,
3 kakuli ha lu libalangi muse-
bezi wa tumelo ya mina ni bu-
ikatazo bwa lilato la mina ni
buitiiso bo mu bonisa kaba-

kala sepo ya mina ku Mulenaa
luna Jesu Kreste fapilaa Muli-
mu wa luna Ndate. **4** Kakuli,
mizwale ba ba latwa ki Mulimu,
lwa ziba za ku ketiwa kwa mina
ki yena, **5** kakuli taba ye nde
ye lu kutaza ne i si ka taha ku
mina ka manzwi feela, kono ne
i tile ni ka maata ni ka moya
o kenile ni buikolwiso bo butu-
na, sina mo mu zibela kuli ne
lu fetuhile batu ba mufuta mañi
ku mina. **6** Kiha se mu lika-
nyisa luna ni Mulena, kakuli ne
mu amuhezi linzwi mwa ñale-
lwa ye tuna ka tabo ya moya o
kenile, **7** mi mwa fetuha mu-
tala kwa balumeli kaufela ba ba
mwa Masedonia ni mwa Akaya.
8 Niti kikuli, linzwi la Jeho-
va ha li si ka zwa ku mina ni ku
utwahala feela mwa Masedonia
ni Akaya, kono tumelo ya mina
ku Mulimu i hasanezi kai ni kai
mwa linaha li sili, kuli mane
ha lu tokwi ku bulela se siñwi.
9 Kakuli bona ka sibili ba swe-
li ku talusa za mo ne lu kopa-
nezi ni mina lwa pili ni mo ne
mu fulalelezi milimu ya mina
ya maswaniso ni ku sikuluhe-
la ku Mulimu kuli mu sebeleze
Mulimu wa niti ya pila, **10** ni
kuli mu libelele Mwanaa hae ku
zwa kwa lihalimu, ili yo Mulimu
naa zusize kwa bafu, yena Jesu,
ya lu lamulela kwa buhali bo bu
taha.

2 Kaniti mizwale, ni mina
mwa ziba kuli, ku mi potela
kwa luna ha ku si ka ba ko ku si
na tuso. **2** Kakuli sina ha mu
ziba, ha se lu nyandile pili ni
ku shubulwa maswe mwa Fili-
pi, Mulimu a lu fa bundume bwa
kuli lu mi bulelele taba ye nde
ya Mulimu lu nze lu hanyezwa
maswe. **3** Kakuli kelezo ye lu
fa ha i si ka toma fa mihupu-
lo ye fosahezi kamba ye masi-
la kamba ya bupumi, **4** kono
sina ha lu lumelelizwe ki Muli-
mu kuli lu fiwe taba ye nde, lu
bulela cwalo, isiñi kuli lu tabi-
se batu, kono kuli lu tabise Mu-
limu, yena ya tatuba lipilu za
luna.
5 Hanili mwa ziba kuli ne lu
si ka itusisa manzwi a ku colau-
la kamba ku ipumisa kabaka-
la mukwañuli, Mulimu ki paki!
6 Hape ne lu si ka bata kanya
kwa batu, ibe ku mina kamba
ku ba bañwi, nihaike ne lu kona
ku ba mushimbo o buima ku
mina ka ku ba baapositola ba
Kreste. **7** Kono lwa ba ba ba
bunolo mwahalaa mina, sina
me ya anyisa mwa babalelela-
nga bana ba hae tota ka lila-
to. **8** Kamukwaocwalo, bake-
ñisa lilato la luna ku mina, ne lu
tabile ku mi fa ni mioyo ya luna
tota, isiñi feela taba ye nde ya
Mulimu, kakuli ne mu bile bala-
tiwa ba luna.
9 Kaniti mizwale mwa hupu-
la mo ne lu sebelelize ni ku mbi-
ndanela. Ne lu beleka busihu
ni musihali kuli lu si ke lwa
fa yo muñwi wa ku mina mu-
shimbo o buima ha ne lu kuta-
za taba ye nde ya Mulimu ku
mina. **10** Mu lipaki za mo ne
lu sepahalezi ni ku ba ba ba lu-
kile ni ku sa nyazahala ku mina

balumeli, ni Mulimu ni yena ki paki. **11** Mwa izibela hande kuli ne lu nze lu mi elezanga ni ku mi omba-omba ni ku paka ku yo muñwi ni yo muñwi wa ku mina, sina ndate mwa ezezanga kwa bana ba hae, **12** kuli mu zwelepili ku zamaya ka mukwa o swanela Mulimu, yena ya mi bizeza kwa mubuso ni kanya ya hae.

13 Ki niti, ki lona libaka ni luna ha lu zwelapili ku itumela ku Mulimu, bakeñisa kuli ha ne mu amuhezi linzwi la Mulimu, le ne mu utwile ku luna, ne mu li amuhezi, isiñi sina linzwi la batu, kono ne mu li amuhezi sina ka mo li inezi luli, sina linzwi la Mulimu, lona le li sebeza ni ku mina balumeli. **14** Kakuli mizwale, ne mu likanyisize liputeho za Mulimu ze swalisana ni Kreste Jesu ze mwa Judea, bakeñisa kuli ni mina ne mu nyandisizwe ki bayahi ba naha ya habo mina ka nzila ye swana ni ye ba sweli ku nyandiswa ka yona ki Majuda, **15** bona ba ne ba bulaile nihaiba Mulena Jesu ni bapolofita ni ku nyandisa luna. Hape ha ba tabisi Mulimu, kono ba lwanisa ze ba tokwa batu kaufela, **16** ha ba nze ba lika ku lu palelwisa ku bulela kwa batu ba macaba kuli bao ba piliswe. Kamukwawo, ba eza libi ze ñata ka nako kaufela. Kono kwa mafelelezo buhali bwa hae bu ba tulukezi.

17 Kono ha ne lu kauhani ni mina mizwale ka nakonyana (ka mubili, isiñi mwa lipilu za luna), ne lu ezize ka taata luli ku fita mo lu ezezanga kamita kuli lu bonane ni mina pata ka pata, bakeñisa kuli ne lu nyolezwi hahulu ku mi bona. **18** Ka lona libaka leo ne lu batile ku taha ku mina; ki cwalo, na Paulusi, ne ni likile ku taha ku mina lwa pili mane ni lwa bubeli, kono Satani a lu tibela nzila. **19** Kakuli ki ifi sepo ya luna kamba tabo kamba kuwani ya bulena ye lu itumba ka yona—kikuli haki mina nji?—fapilaa Mulenaa luna Jesu mwa nako ya ku ba teñi* kwa hae? **20** Kaniti ki mina kanya ni tabo ya luna.

3 Cwale ha ne lu palezwi ku itiisa mwa taba ya ku bata ku mi bona, lwa bona kuli ne ku li hande ku siyala lu nosi mwa Atene; **2** mi lwa luma Timotea, muzwale wa luna ni sikombwa sa Mulimu mwa taba ye nde ya za Kreste, kuli a mi tiise ni ku mi omba-omba bakeñisa tumelo ya mina, **3** kuli kutokwe mutu ya ka zikinyeha kabakala liñalelwa zeo. Kakuli mwa ziba isali mina kuli ha lu koni ku ambuka manyando a cwalo. **4** Kakuli nihaiba ha ne lu li ni mina, ne lu mi talusezanga cimo kuli lu ka kopana ni ñalelwa, mi seo ki sona se si ezahezi, sina ha mu izibela cwalo. **5** Ki lona libaka, muta ne ni palezwi ku itiisa, ne ni lumi-

---

1Mt 2:19* Ka Sigerike ki *"pa·rousi'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

le numwana kuli ni zibe za busepahali bwa mina, kuli mwendi ka mukwa o muñwi Muliki u mi likile, mi musebezi wa luna ne u ka suhana wa ba wa mbango.

6 Kono Timotea kihona a sa zo taha ku zwa ku mina mi kihona a sa zo lu taluseza taba ye nde ya za busepahali ni lilato la mina, ni kuli kamita mu zwelapili ku lu hupula, ni kuli mu nyolelwa ku lu bona, sina ni luna mo lu nyolelezwi ku mi bona. **7** Ki lona libaka, mizwale, mwa manyando a luna kaufela ni liñalelwa za luna kaufela, lu tiisizwe lipilu kabakala mina ni busepahali bo mu bonisa. **8** Lwa yoyelwa, kabakala kuli mu tiyezi ku Mulena. **9** Kakuli ki buitumelo bufi bo lu kona ku fa ku Mulimu ka za mina bakeñisa tabo ye tuna ye lu na ni yona fapilaa Mulimu wa luna kabakala mina, **10** lu nze lu fitisa likupo busihu ni musihali ka mo lu konela kaufela kuli lu bone lipata za mina ni ku mi ekeleza se si tondahala kwa tumelo ya mina?

11 Cwale haike Mulimu wa luna yena Ndataa luna ka sibili ni Mulenaa luna Jesu ba lu lukiseze nzila ya ku taha ku mina. **12** Mi haike Mulena a mi tuse ku hula mwa lilato, ee, a mi tuse ku atelwa mwa lilato la ku latana yo muñwi ni yo muñwi ni ku lata ba bañwi kaufela, sina mo lu mi latela ni luna; **13** ilikuli a tiise lipilu za mina, li be ze sa nyazahali kwa bukeni fapilaa Mulimu wa luna yena Ndataa luna, mwahalaa nako ya ku ba teñi kwa Mulenaa luna Jesu ni ba hae kaufela ba ba kenile.

4 Ka ku ungula, mizwale, sina ha ne mu amuhezi taelo ye zwa ku luna ya za mo mu swanela ku zamaela kuli mu tabise Mulimu, (sina mane ha mu zamaya cwalo) lwa mi kupa ni ku mi lapela ka Mulena Jesu kuli mu zwelepili ku eza cwalo ka ku tala. **2** Kakuli mwa ziba litaelo ze ne lu mi file ka Mulena Jesu.

3 Kakuli tato ya Mulimu kikuli mu be ba ba kenile mi mu ambuke buhule. **4** Mutu ni mutu ku mina u swanela ku ziba mwa ku zamaiseza mubili wa hae ka bukeni ni ka likute, **5** isiñi ka litakazo za buozwa ze tiswa ki moya wa mukwañuli sina mo ba ezeza batu ba ba sa zibi Mulimu. **6** Ha ku na ya swanela ku fita fa ku holofaza muzwale wa hae ni ku mu sinyeza litukelo za hae mwa taba ye, kakuli Jehova u ota batu kabakala lika zeo kaufela, sina ha ne lu mi taluselize cimo mi hape lwa paka ku mina ka ku tala. **7** Kakuli Mulimu naa si ka lu bizeza kuli lu be ba ba masila, kono naa lu bizelize kuli lu be ba ba kenile. **8** Hakulicwalohe, mutu ya nyaziseza taba ye, ha nyazisezi mutu, kono u nyaziseza Mulimu, yena ya mi fa moya wa hae o kenile.

9 Kono ka za ku latana ni mizwale ba mina, ha mu tokwi kuli lu mi ñolele, kakuli mina

ka sibili mu lutiwa ki Mulimu
kuli mu latane; **10** mane ki
mo mu ezeza cwalo kwa mizwa-
le kamukana ba mwa Masedo-
nia kaufela. Kono lwa mi eleza
mizwale, kuli mu zwelepili ku
eza cwalo ka ku tala. **11** Mu
eze ka taata kuli mu pile mwa
kozo ni ku sa ikenya mwa lita-
ba za ba bañwi mi mu sebeze ka
mazoho a mina, sina mo ne lu
mi laelezi; **12** kuli mu zamaye
ka mukwa o kutekeha fapilaa
batu ba ba kwande mi mu si ke
mwa tokwa se siñwi.

13 Hape mizwale, ha lu lati
kuli mu tokwe zibo ka za ba
ba itobalezi ka lifu; kuli mu si
ke mwa ba mwa maswabi sina
mo ba swabela ba bañwi kau-
fela ba ba si na sepo. **14** Hai-
ba lu na ni tumelo ya kuli Jesu
naa shwile mi hape naa zuhi-
le, u zibe ni bona ba ba itobale-
zi ka lifu ku Jesu, Mulimu u ka
ba kutiseza kwa bupilo kuli ba
be hamoho ni Jesu. **15** Kaku-
li se ki sona se lu mi bulelela ka
linzwi la Jehova, kuli luna ba
ba siyalezi ba ba ka pila mwa
nako ya ku ba teñi kwa Mule-
na ha ku na mo lu ka lakela ba
ba itobalezi ka lifu; **16** kaku-
li Mulena ka sibili u ka shetu-
muka kwa lihalimu ka muhu-
wo wa taelo, ka linzwi la ndu-
na wa mangeloi ni ka tolombi-
ta ya Mulimu, mi ba ba shwi-
le ka ku swalisana ni Kreste ba
ka zuha pili. **17** Hasamulaho,
luna ba ba pila ba ba siyalezi, lu
ka ngelwa mwa malu hamoho
ni bona, ku yo katanyeza Mu-
lena mwa mbyumbyulu; mi ka-
mukwaocwalo lu ka ba ni Mu-
lena kamita. **18** Cwalehe, mu
zwelepili ku omba-ombana ka
ona manzwi a.

5 Cwale haili ka za linako ni
myaha mizwale, ha mu to-
kwi ku ñolelwa se siñwi.
2 Kakuli mwa izibela hande
ili mina kuli lizazi la Jehova li
taha luli sina lisholi mwahalaa
busihu. **3** Fona fo ba ka bule-
lela kaufela kuli: "Kozo ni bui-
keto!" ki fona fo ba ka tuluke-
lwa ki sinyeho ya ka sipundu-
mukela sina butuku bwa lupe-
po mo bu telanga ku musali ya
itwezi; mi ha ba na ku banduka
ni hanyinyani. **4** Kono mina
mizwale, ha mu yo mwa lififi,
kuli lizazi leo li mi patise sina
musihali mo u patisezanga ma-
sholi, **5** kakuli kaufelaa mina
mu bana ba liseli ni bana ba mu-
sihali. Ha lu ba busihu kamba
ba lififi.

6 Cwalehe, lu si ke lwa loba-
la sina mo ba ezeza ba bañwi
kaufela, kono lu toneñi ni ku
buluka minahano ya luna i nze
i iketile. **7** Kakuli ba ba loba-
la ba lobalanga busihu, ni ba ba
kolwa bucwala ba kolwanga bu-
sihu. **8** Kono luna ba musiha-
li, ha lu bulukeñi minahano ya
luna i nze i iketile, ha u bona lu
apezi sisilelezo sa fa sifuba sa
tumelo ni lilato mi lu apezi ku-
wani ya busole ya sepo ya pu-
luso; **9** kakuli Mulimu naa si
ka lu ketela buhali, kono naa
lu ketezi ku puluswa ka Mule-
naa luna Jesu Kreste. **10** Naa

lu shwezi, kuli lu pile hamoho ni yena, ibe kuli lwa tona kamba lu lobezi. **11** Hakulicwalo, mu zwelepili ku susuezana ni ku yahisana, sina mane mo mu ezeza.

12 Cwale lwa mi kupa, mizwale, kuli mu bonise likute ku ba ba sebeza ka taata mwahalaa mina ni ba ba mi zamaisa ku Mulena ni ku mi eleza; **13** mi mu ba bonise likute le lituna ka lilato kabakala musebezi wa bona. Mu pilisane ka kozo. **14** Nihakulicwalo, lwa mi eleza mizwale, mu lemuse ba ba sa zamayi ka mulao, mu bulele ka nzila ye ombaomba ku ba ba lobehile lipilu, mu tiise ba ba fokola, mu be ni pilu-telele kwa batu kaufela. **15** Mu bone teñi kuli ha ku na mutu ya kutisa bumaswe ka bumaswe ku mutu ufi kamba ufi, kono kamita mu tundamene ku ezana hande mi mu eze cwalo ni ku ba bañwi kaufela.

16 Mu be ba ba tabile kamita. **17** Mu lapele ka nako kaufela. **18** Mu itumele kwa lika kaufela, kakuli yeo ki yona tato ya Mulimu ku mina ka Kreste Jesu. **19** Mu si ke mwa tima mulilo wa moya wa Mulimu. **20** Mu si ke mwa nyefula bupolofita. **21** Mu ikolwisise lika kaufela; mu kumalele ku ze nde. **22** Mu ambuke bumaswe bwa mufuta kaufela.

23 Haike yena Mulimu wa kozo a mi kenise ku feleleza. Mi haike moya, moyo, ni mubili wa mina mizwale, li nze li kwanile mwa linto kaufela, li siyale li sa nyazahali mwa nako ya ku ba teñi kwa Mulena Jesu Kreste. **24** Yena ya mi biza wa sepahala, mi kaniti u ka eza cwalo.

25 Mizwale, mu zwelepili ku lu lapelela.

26 Mu lumelise mizwale kaufela ka ku itubeta ko ku kenile.

27 Na mi kupa ka taata ka libizo la Mulena kuli liñolo le, li balelwe mizwale kaufela.

28 Haike sishemo sa Mulenaa luna Jesu Kreste si be ni mina.

LIÑOLO LA BUBELI KWA

MATESALONIKA

1 Na Paulusi, ni li ni Silvano ni Timotea, ni ñolela puteho ya Matesalonika ba ba swalisana ni Mulimu Ndataa luna ni Mulena Jesu Kreste:

2 Haike sishemo ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndataa luna ni Mulena Jesu Kreste li be ni mina.

3 Lu tamehile ku itumela ku Mulimu kamita kabakala mina mizwale. Kwa swanela, kakuli tumelo ya mina i sweli ya ekezeha hahulu ni lilato la yo

muñwi ni yo muñwi wa mina, le mu bonisana mwahalaa mina, li sweli la ekezeha. **4** Kabakaleo lu itumba ka mina mwahalaa liputeho za Mulimu bakeñisa buitiiso bwa mina ni tumelo ye mu bonisa mwa linyandiso za mina kaufela ni liñalelwa ze mu kopana ni zona. **5** Bo ki bupaki bwa katulo ya Mulimu ye lukile, bo bu ka tahisa kuli mu balelwe ku ba ba ba swanela Mubuso wa Mulimu, ona luli o mu nyandisezwa.

6 Katulo ya Mulimu yeo i lukile kakuli u kutiseza ñalelwa ku ba ba mi kaleliswa. **7** Kono ku mina ba ba kaleliswa, Mulimu u ka mi imulula hamoho ni luna ka nako ya ka patululwa Mulena Jesu ha zwa kwa lihalimu ni mangeloi a hae a maata **8** mwa malimi a mulilo, ha nzaa lombota ba ba sa zibi Mulimu ni ba ba sa ipeyi ku utwa taba ye nde ya za Mulenaa luna Jesu. **9** Bona bao ba ka atulelwa koto ya sinyeho ya ku ya ku ile kuli ba zwe fapilaa Mulena ni kwa kanya ya maata a hae, **10** ka nako ya taha kuli a to kanyiswa hamoho ni ba hae ba ba kenile ni ku to komokiwa mwa lizazi leo ki bao kaufela ba ba bonisize tumelo, bakeñisa kuli ne mu lumezi bupaki bo ne lu file.

11 Ki ka lona libaka leo ha lu mi lapelelanga kamita, kuli Mulimu wa luna a mi bale ku ba ba ba swanela pizo ya hae ni kuli a petelele ka maata a hae ze nde kaufela za lata ni ku feleleza musebezi o mu eza kabakala tumelo ya mina. **12** Kuli libizo la Mulenaa luna Jesu li kanyiswe ku mina, ni mina mu kanyiswe ka ku swalisana ni yena, ku likana ni sishemo sa Mulimu wa luna ni sa Mulena Jesu Kreste.

2 Kono ka za ku ba teñi* kwa Mulenaa luna Jesu Kreste ni za ku kubukanywa kwa luna ku yena, mizwale, lu mi kupa **2** kuli mu si ke mwa tuhelela minahano ya mina ku lyanganiswa ka bubebe kamba ku filikanywa ibe ka pulelo ya moya kamba ka linzwi la mwa mulomo kamba ka liñolo le li bonahala ku zwa ku luna, le li bulela kuli lizazi la Jehova li fitile.

3 Mutu a si ke a mi kelusa ka mukwa ufi kamba ufi, kakuli lizazi leo ha li na ku taha konji pili ha se ku tile bukwenuheli mi ku patululwe mutu ya sa mameli mulao, yena mwanaa sinyeho. **4** Ki muhanyezi mi u ipahamisa fahalimwaa mutu kaufela ya bizwa "mulimu" kamba nto ifi kamba ifi ye lapelwa, kuli mane u ina mwa tempele ya Mulimu, ka ku ipapata kuli yena ki mulimu. **5** Kana ha mu hupuli kuli ha ne ni sa li ni mina, ne ni mi bulelelanga litaba ze?

6 Mi cwale mwa ziba nto ye sweli ku mu tibela, kuli ite a pa-

---

2Mt 2:1* Ka Sigerike ki *"pa·rou·si′a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

tululwe ka nako ya hae. **7** Ki
niti, kunutu ya ku sa mamela
mulao ko, i kalile kale ku sebe-
za; kono i ka sebeza feela sina
kunutu ku isa fa ka bela siyo
yena ya tibezi mutu ya sa ma-
meli mulao. **8** Mi fo luli, mutu
ya sa mameli mulao yo u ka pa-
tululwa, ili yo Mulena Jesu a ka
bulaya ka moya wa mulomo wa
hae ni ku mu yundisa muta ku
ba teñi kwa Jesu ku bonahala.
9 Kono ku ba teñi kwa mutu
ya sa mameli mulao ku ezaha-
la ka maata a Satani ka muse-
bezi kaufela o maata ni ka li-
supo za buhata ni ka ze komo-
kisa **10** ni ka mufuta kaufela
wa bupumi bo bu si ka luka ku
ba ba shwa, kuli i be koto ku
bona kakuli ne ba si ka amuhe-
la ni ku lata niti kuli ba kone
ku piliswa. **11** Ki lona libaka
Mulimu ha tuhelezi kuli mafosi-
sa a ba keluse, kuli ba fite fa ku
lumela lishano, **12** ilikuli ka-
ufelaa bona ba atulwe bakeñisa
kuli ne ba si ka lumela niti kono
ne ba tabezi ku sa luka.

13 Kono lu tamehile ku itu-
mela ku Mulimu kamita kaba-
kala mina, mizwale ba ba la-
twa ki Jehova, kakuli Mulimu
naa mi ketile ku zwa kwa ma-
kalelo kuli mu piliswe ka ku mi
kenisa ka moya wa hae ni ka
ku lumela kwa mina mwa niti.
14 Naa mi bizelize puluso ye,
ka taba ye nde ye lu shaela, kuli
mu fumane kanya ya Mulenaa
luna Jesu Kreste. **15** Hakuli-
cwalohe, mizwale mu yeme mu
tiile mi mu kumalele ku ze ne
mu lutilwe, ibe kuli ne li ka li-
nzwi la mwa mulomo kamba ka
liñolo le li zwa ku luna. **16** Mi
haike Mulenaa luna Jesu Kre-
ste, yena luli, ni Mulimu Nda-
taa luna, ya lu latile ni ku lu fa
ku omba-ombiwa ko ku sa feli
ni sepo ye nde ka sishemo sa
hae, **17** ba omba-ombe lipilu
za mina ni ku mi tiisa mwa mu-
sebezi kaufela o munde ni mwa
linzwi kaufela le linde.

3 Ka ku ungula, mizwale, mu
zwelepili ku lu lapelela,
kuli linzwi la Jehova li zwe-
lepili ku hasana kapili ni ku
kanyiswa sina mo ku inezi ku
mina; **2** ni kuli lu kone ku la-
mulelwa kwa batu ba ba lunya
ni ba ba maswe, kakuli tumelo
haki ya batu kaufela. **3** Kono
Mulena ki ya sepahala, mi u ka
mi tiisa ni ku mi sileleza ku ya
maswe. **4** Hape lu na ni bui-
kolwiso ku Mulena kabakala
mina, kuli mu sweli mwa ma-
mela litaelo za luna mi mu ka
zwelapili ku li latelela. **5** Hai-
ke Mulena a zwelepili ku etele-
la lipilu za mina kuli mu late
Mulimu ni ku itiisa kabakala
Kreste.

6 Cwale lu mi fa litaelo, mi-
zwale, ka libizo la Mulena Jesu
Kreste, kuli mu kauhane ni mu-
zwale kaufela ya sa zamayi ka
mukwa o swanela ni ka ku ya
ka litaelo ze ne mu amuhezi
ku luna. **7** Kakuli isali mina
mwa ziba mo mu swanela ku lu
likanyiseza, kakuli ne lu si ka

zamaya ka mukwa o sa swaneli mwahalaa mina **8** kamba ku ca lico za mutu lu sa lifi. Kono ne lu sebeza ka taata ni ku mbindana busihu ni musihali kuli lu si ke lwa kambeka mushimbo o buima ku ufi kamba ufi wa ku mina. **9** Fo haki kuli ha lu na maata a ku eza cwalo, kono ne lu mi tomela mutala o mu swanela ku likanyisa. **10** Mane hape ha ne lu li ni mina, ne lu mi fanga taelo ye: "Haiba mutu ha lati ku sebeza, ni ku ca a si ke a ca." **11** Kakuli lu utwa kuli ba bañwi ba zamaya ka mukwa o sa swaneli mwahalaa mina, ba sa sebezi ni hanyinyani kono ba icocomeza mwa litaba ze sa ba ami. **12** Ku ba ba cwalo lu fa taelo ni kelezo ka swalisano ni Mulena Jesu Kreste kuli ba swanela ku sebeza ba kuzize ni ku ca lico ze ba isebelelize.

13 Haili mina mizwale, mu si ke mwa katala ku eza hande. **14** Kono mutu ha sa mameli linzwi la luna le li mwa liñolo le, yo mu mu lemuhe mi mu tuhele ku swalisana ni yena, kuli a swabe. **15** Kono niteñi mu si ke mwa mu nga sina sila, kono mu zwelepili ku mu eleza sina muzwale.

16 Cwale haike Mulena wa kozo, yena ka sibili, a mi fe kozo kamita mwa lika kaufela. Mulena a be ni mina kaufela.

17 Ki yeo tumeliso ya ka, na Paulusi, ka lizoho la ka tota, sona sisupo se si mwa mañolo a ka kaufela; wo ki ona muñolelo wa ka.

18 Sishemo sa Mulenaa luna Jesu Kreste si be ni mina kaufela.

LIÑOLO LA PILI KU

TIMOTEA

1 Na Paulusi, muapositola wa Kreste Jesu ka taelo ya Mulimu Mupilisi wa luna ni ya Kreste Jesu, sepo ya luna, **2** ni ñolela Timotea, mwanaka tota mwa tumelo:

Haike sishemo, ni muhau, ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndate ni Kreste Jesu Mulenaa luna li be ni wena.

3 Sina ka mo ne ni ku susuelize ku siyala mwa Efese ha ne ni tuha ni ya kwa Masedonia, ni ku susueza ku eza cwalo ni fona fa, kuli u laele ba bañwi kuli ba si ke ba luta tuto i sili, **4** ni kuli ba si ke ba teeleza kwa makande a buhata ni kwa litaba za lituhulu. Lika ze cwalo ha li tusi se siñwi, kono li zusanga feela lipuzo ze tokwa lipatisiso ku fita ku luta litaba ze zwa ku Mulimu ze tiisa tumelo. **5** Kaniti, mulelo wa ta-

elo ye kikuli lu be ni lilato le
li zwa mwa pilu ye kenile, le li
zwa mwa lizwalo le linde, ni le
li zwa kwa tumelo ye si na bu-
ipi. **6** Ba bañwi ka ku biuka
mwa litaba ze, ba keluselizwe
kwa lingambolo ze si na tuso.
7 Ba bata ku ba baluti ba mu-
lao, kono ha ba utwisisi ze ba
bulela kamba ze ba ñañelela ka
taata.

8 Cwale lwa ziba kuli Mulao*
u lukile ibile feela mutu a itusi-
sa ona hande **9** inzaa lemuha
kuli mulao ha u si ka tomelwa
mutu ya lukile, kono u tome-
zwi ba ba si na mulao ni baipa-
nguli, u tomezwi ba ba maswe
ni baezalibi, ba ba sa sepaha-
li, ni banyefuli, ba ba bulaya bo
ndataa bona ni ba ba bulaya bo
maa bona, ba ba bulaya batu,
10 mahule, baana ba ba lobala
ni baana ka bona, ba ba uzwa
batu, mahata, ba ba bulela li-
shano mwa mizeko, ni nto kau-
fela ye lwanisana ni tuto ye nde
11 ku likana ni taba ye nde ye
kanya ya Mulimu ya tabile, ye
ne ni filwe.

12 Na itumela ku Kreste
Jesu Mulenaa luna, ya naa ni
file maata, kakuli naa ni boni
ku ba ya sepahala ha naa ni file
bukombwa, **13** nihaike sapili
ne ni li munyefuli ni munyandi-
si ni wa kashwau. Kono na she-
mubiwa, kakuli ne ni eza cwa-
lo ka kutokwa zibo ni ka
kutokwa tumelo. **14** Na ate-
lwa hahulu ki sishemo sa Mule-
naa luna hamoho ni tumelo ni
lilato le li fumanwa ka Kreste
Jesu. **15** Ye ki pulelo ye se-
pahala ni ye swanela ku amu-
helwa ka ku tala, ye li: Kreste
Jesu naa tile mwa lifasi ku to
pilisa baezalibi. Ku bao ki na
wa pili. **16** Nihakulicwalo, ne
ni shemubilwe, kuli ka na ya
li wa pili, Kreste Jesu a bonise
pilu-telele ya hae kaufela sina
mutala ku ba ba ka beya tume-
lo ya bona ku yena kuli ba fu-
mane bupilo bo bu sa feli.

17 Cwale ku Mulena wa ka-
mita, ya sa shwi, ya sa bonwi,
yena Mulimu a nosi, ku fiwe li-
kute ni kanya kamita ni mita.
Amen.

18 Ni ku fa litaelo ze, Timo-
tea mwanaka, ku likana ni bu-
polofita bo ne bu filwe ka za
hao, kuli ka bona u zwelepili ku
lwana ndwa ye nde; **19** u nzo
bulukile tumelo ni lizwalo le li-
nde, le ba latezi ba bañwi kwa-
tuko, ili nto ye lwelisize tumelo
ya bona. **20** Imenea ni Alexa-
ndere ki ba bañwi ba ku bona,
mi ni ba file ku Satani kuli ka
kalimelo ba lutwe ku sa nye-
fula.

2 Nto ya pili ye ni mi kupa ki-
kuli likupo, litapelo, likupo
za ku kupela ba bañwi, ni bui-
tumelo, li ezezwe batu ba mu-
futa kaufela, **2** ni malena ni
ba litulo ze pahami kaufela; ili-
kuli lu zwelepili ku ipilela ka
kozo lu nze lu kuzize, ka ku
sepahala ku Mulimu ni ka ku

1Ti 1:8* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

isa pilu kwa lika. **3** Yeo ki nto
ye nde ni ye amuheleha fapi-
laa Mupilisi wa luna, yena Muli-
mu, **4** ili yo tato ya hae kiku-
li batu ba mufuta kaufela ba pi-
liswe mi ba fite fa zibo ye nepa-
hezi ya ku ziba niti. **5** Kaku-
li ku na ni Mulimu a li muñwi,
ni muyemeli a li muñwi mwa-
halaa Mulimu ni batu, ili mutu,
Kreste Jesu, **6** yena ya naa
ifanile sina tiululo ye likanelela
ya batu kaufela—se ki sona se
si ka pakiwa ka nako ya sona.
7 Bupaki bo, ki bona bo ne ni
ketezwi ku ba mukutazi ni mu-
apositola, muluti wa macaba
mwa taba ya tumelo ni niti—ni
bulela niti, ha ni pumi.

8 Hakulicwalo ni lata kuli
mwa libaka kaufela baana ba
zwelepili ku lapela, ba nze ba
yemisa mazoho a sepahala, ku
si na buhali ni likañi. **9** Ka-
mukwaoswana ni lata kuli
basali ba ikabise ka liapalo ze
swanela, ka buishuwo ni muna-
hano o munde, isiñi ka ku ota
milili ka nzila ye ipitezi ni ku
ikabisa ka gauda kamba lipe-
lela kamba liapalo ze tula ha-
hulu, **10** kono ibe ka nzila ye
swanela basali ba ba ipulela
kuli ba ineezi ku Mulimu, fo ki-
kuli, ka misebezi ye minde.

11 Musali a itute a kuzize ka
ku ipeya kwatasi luli. **12** Ha
ni lumelezi musali ku luta,
kamba ku ba ni maata fahali-
mwaa muuna, kono u swanela
ku siyala a kuzize. **13** Kaku-
li Adama naa bupilwe pili, ki-
hona ku taha Eva. **14** Hape
Adama naa si ka pumiwa, kono
musali naa pumilwe ku feleleza
mi a fetuha mulobi wa mulao.
15 Nihakulicwalo, musali u ka
piliswa ka ku pepa bana, ibile
feela a zwelapili mwa tumelo ni
lilato ni bukeni hamohocwalo
ni munahano o munde.

3 Taba ye ki ya niti:
Mutu ha eza ka taata kuli
a be fa musebezi wa buokame-
li, u lakaza musebezi o munde.
2 Hakulicwalo, muokameli u
swanela ku ba ya sa nyazahali,
ibe muuna wa musali a li mu-
ñwi, ya eza lika ka ku sa fi-
teleza, ya nahana hande, ya
eza lika ka mukwa o swanela,
ya lata ku amuhela baenyi, ya
kona ku luta batu, **3** isiñi ca-
kolwa,* isiñi wa lindwa, kono
ibe ya sa ñañeleli mihupulo ya
hae, isiñi wa likomano, isiñi ya
lata masheleñi, **4** ibe ya za-
maisa ba ndu ya hae hande,
ya na ni bana ba ba ipeya kwa-
tasi ni ba ba ikutekile; **5** (ka-
niti haiba mutu a sa zibi mwa
ku zamaiseza ba ndu ya hae,
u ka babalela cwañi puteho ya
Mulimu?) **6** isiñi mutu ya sa
zo lumela, kakuli a ka suha-
na a itundumuna ka buikuhu-
muso mi a wele mwa katulo ye
swana ni ye filwe ku Diabulo-
si. **7** Hape u swanela ku ba ya
pakwa hande ki ba ba kwande,
kuli a si ke a wela mwa nyazo
ya batu ni mwa lilaba la Diabu-
losi.

8 Likombwa za puteho ni

1Ti 3:3* "Sitakwa" kamba "litahwa."

bona ba swanela ku ba ba ba isa
pilu kwa lika, isiñi ba malimi
a mabeli, isiñi ba ba itupwae-
la waine, isiñi ba ba ipumanela
lika ka ku sa sepahala, **9** ba
swale kunutu ye kenile ya tu-
melo ka lizwalo le li kenile.
10 Hape, bao ba likiwe pili
kuli ku bonwe haiba ba swane-
la, kihona ba ka beiwa fa buko-
mbwa, ha u bona ha ba nyaza-
hali.
11 Basali ni bona ba swanela
ku ba ba ba isa pilu kwa lika,
isiñi masawana, ibe ba ba eza
lika ka ku sa fiteleza, ba ba se-
pahala mwa lika kaufela.
12 Sikombwa sa puteho ibe
muuna wa musali a li muñwi,
ya zamaisa bana ba hae hande
ni ku zamaisa hande ba ndu
ya hae. **13** Kakuli baana ba
ba sebeza ka mukwa o munde
ba ipumanela libizo le linde ni
maata a ku bulela ka ku luku-
luha ka za tumelo ya bona ku
Kreste Jesu.
14 Ni ku ñolela litaba ze, ni-
haike ni sepa ku taha ku wena
cwanoñu fa, **15** kono ni ku
ñolezi zona kuli haiba ni liye-
ha, u zibe mwa ku ezeza mwa-
halaa ba ndu ya Mulimu,
yona puteho ya Mulimu ya pila,
ili yona musumo ni tiisezo ya
niti. **16** Kaniti, kunutu ye ke-
nile ya ku sepahala ku Muli-
mu ki ye tuna luli: ‘Naa bona-
hezi mwa nama, naa beilwe ku
ba ya lukile ka moya, naa bona-
hezi kwa mangeloi, naa kutali-
zwe mwahalaa macaba, naa lu-
mezwi mwa lifasi, naa ngezwi
kwa lihalimu ka kanya.’

4 Kono linzwi la moya li bule-
la patalaza kuli mwa linako
za kwapili ba bañwi ba ka zwa
mwa tumelo, ka ku isa pilu kwa
litaba za moya ze kelusa ni li-
tuto za madimona, **2** ka buipi
bwa batu ba ba bulela buhata,
bao mazwalo a bona a babuzwi
inge ka sipi ye cisa. **3** Ba ka
hanisa batu ku nyala ni ku nya-
lwa ni ku laela batu ku ambu-
ka lico zeo Mulimu naa bupile
kuli li ciwe ka buitumelo ki ba
ba na ni tumelo ni ba ba ziba
niti ka ku nepahala. **4** Kaku-
li lika kaufela za bupile Mulimu
ki ze nde, mi ha ku na se si lu-
kela ku haniwa haiba si amuhe-
lwa ka buitumelo, **5** kakuli si
kenisizwe ka linzwi la Mulimu
ni tapelo ye si lapelezwi.
6 Ka ku fa mizwale kelezo
ye, u ka ba sikombwa yo munde
wa Kreste Jesu, ya fepilwe ka
manzwi a tumelo ni a tuto ye
nde ye u latelezi ka tokomelo.
7 Kono u hane makande a bu-
hata a kashwau, a swana ni a
kandekwa ki basali ba bahulu.
Kono cwale u itwaeze ku sepa-
hala ku Mulimu sina ona mule-
lo wa hao. **8** Kakuli ku itwae-
za kwa kwa mubili ku tusa ha-
nyinyani; kono ku sepahala ku
Mulimu ku tusa mwa lika kau-
fela, kakuli ku lu sepisa bupi-
lo bwa cwale ni bo bu sa taha.
9 Taba ye ki ye sepahala mi i
lukela ku amuhelwa ka pilu ka-
ufela. **10** Ki lona libaka ha lu

sebeza ka taata ni ku ikataza,
kakuli lu beile sepo ya luna ku
Mulimu ya pila, yena Mupilisi
wa batu ba mufuta kaufela, si-
hulu wa ba ba sepahala.
11 U zwelepili ku laela litae-
lo ze, ni ku li luta. **12** U
bone teñi kuli ha ku na mutu
ya ku nyaziseza kabakala buca-
ha bwa hao. Kono u ezeze ba ba
sepahala mutala mwa ku bule-
la, mwa muzamao, mwa lilato,
mwa tumelo, ni mwa bukeni.
13 U zwelepili ku ikataza ku
bala fapilaa nyangela, ku ele-
za, ni ku luta, ku fitela ni taha.
14 U si ke wa keshebisa mpo ye
li ku wena ye ne u filwe ka bu-
polofita bo ne bu filwe muta si-
topa sa baana-bahulu ne si bei-
le mazoho a sona fahalimwaa
hao. **15** U nahanisise lika ze;
u ineele ku zona, kuli zwelopili
ya hao i lemuhiwe ka ku tala
ki batu kaufela. **16** U zwele-
pili ku tokomela mikwa ya hao
ni tuto ya hao. U tundamene
mwa lika ze, kakuli ka ku eza
cwalo u ka ipilisa ni ku pilisa
ba ba ku teeleza.

5 U si ke wa nyaza ka taata
muuna-muhulu. Kono u mu
kupe sina ndataho, micaha u
ba kupe sina banyani ba hao,
2 basali bahulu u ba kupe sina
bo maho, likalibe u li kupe sina
likaizeli za hao ka bukeni kau-
fela.
3 U babalele limbelwa ze li
limbelwa luli. **4** Kono haiba
mbelwa u na ni bana kamba ba-
ikulu, bao ba itute pili ku bo-
nisa ku sepahala kwa bona ku
Mulimu ku ba ndu ya bona ni
ku kutiseza bashemi ba bona ni
bo kukwaa bona se si ba swa-
nela, kakuli ku eza cwalo ki
nto ye amuheleha ku Mulimu.
5 Cwale musali ya li mbelwa
luli mi u siilwe a si na se si-
ñwi u beile sepo ya hae ku Muli-
mu mi u tundamena mwa liku-
po ni litapelo busihu ni musiha-
li. **6** Kono mbelwa ya pila ka
ku kolwisa takazo ya minyaka
u shwile niha pila. **7** Cwale u
zwelepili ku fa litaelo ze, kuli
ba si ke ba nyazahala. **8** Ka-
niti mutu ha sa babaleli be i li
ba hae, mi sihulu ba ndu i liñwi
ni yena, yo u latuzi tumelo mi u
fitwa ki mutu ya si na tumelo.
9 Mbelwa wa kona ku bei-
wa fa mukoloko haiba u fite-
lezi lilimo ze 60 za ku pe-
pwa, wa muuna a li muñwi fee-
la, **10** ya zibahala ka misebe-
zi ye minde, haiba naa hulisi-
ze bana hande, haiba naa na ni
moya wa ku amuhela baenyi,
haiba naa tapisanga mahutu a
ba ba kenile, haiba naa tusa-
nga ba ba nyandile, haiba naa
ineezi ku eza musebezi kaufe-
la o munde.
11 Kono cwale u si ke wa
beya limbelwa za likalibe fa
mukoloko, kakuli litakazo za
bona za ku kopanela bulobalo
ni muuna ha li tibela sebelezo
ya bona ku Kreste, ba bata ku
nyalwa. **12** Ba ka fumana ka-
tulo kabakala kuli ba siile se-
piso ya bona ya pili. **13** Ka
nako ye swana ba ituta ni ku
sa beleka, ba nze ba hela-hela

fa mandu; mi haki ku sa beleka feela, kono hape ki basebi mi ba icocomeza mwa litaba za ba bañwi, ba nze ba bulela litaba ze ba sa swaneli ku bulela. **14** Hakulicwalo, ni lakaza kuli limbelwa za likalibe li nyalwe, ba pepe bana, ba babalele ba ndu ya bona, ba si ke ba fa muhanyezi sibaka sa ku bulela maswe. **15** Mane ba bañwi se ba keluhile kale ku latelela Satani. **16** Haiba musali ya li mulumeli u na ni banabahabo yena ba limbelwa, a tuse limbelwa zeo, kuli puteho i si ke ya imezwa. Mi cwale puteho i ka kona ku tusa limbelwa ze mwa butokwi luli.

17 Baana-bahulu ba ba zamaisa ka mukwa o munde ba talimwe kuli ba lukela ku fiwa likute le lituna, sihulu ba ba sebeza ka taata mwa ku bulela ni ku luta. **18** Kakuli liñolo li li: "U si ke wa yaweka pulu kayawa ha i pula bubeke"; ni kuli: "Mubeleki waa lukela ku fiwa tuwelo ya hae." **19** U si ke wa lumela taba yeo mutu a tama muuna-muhulu, konji ha i pakwa ki lipaki ze peli kamba ze taalu. **20** Ba ba swalelela ku eza sibi u ba kalimele fapilaa batu kaufela, kuli ibe temuso ku ba ba siyezi kaufela. **21** Ni ku laela ka taata fapilaa Mulimu ni Kreste Jesu ni mangeloi a ketilwe kuli u mamele litaelo ze, ku si na saluluti kamba sishweka.

22 U si ke wa akufela ku beya mutu mazoho; mi u si ke wa abana mwa libi za ba bañwi; u ipuluke u li ya kenile.

23 U tuhele ku nwanga mezi feela, kono u nwange ni waine hanyinyani kabakala mba ya hao ni ku kula-kula kwa hao.

24 Libi za batu ba bañwi li zibahala kwa batu kaufela, ili ku isa feela kwa katulo, kono za ba bañwi zona li to bonahalanga hasamulaho. **25** Kamukwaoswana, misebezi ye minde ni yona i zibahala kwa batu kaufela mi ye sa zibahali ha i koni ku patelelwa feela honacwalo.

6 Ba ba kwa coko ya butanga ba zwelepili ku talima malenaa bona kuli ba lukela ku kutekiwa ku feleleza, kuli libizo la Mulimu ni tuto ya hae li si ke za bulelwa maswe. **2** Hape batanga ba ba luwilwe ki malena ba ba li balumeli, ba si ke ba ba shwaula, kabakala kuli malenaa bona ki mizwale. Kono mane ba swanela ku ba sebeleza ka ku itatela, kakuli ba ba tusiwa ki musebezi wa bona o munde ki balumeli ni balatiwa ba bona.

U zwelepili ku luta litaba ze, ni ku fa likelezo ze. **3** Haiba mutu a luta tuto i sili, a sa yi ka litaelo za niti, ze zwa ku Mulenaa luna Jesu Kreste, ni ka tuto ye lumelelana ni busepahali bwa luna ku Mulimu, **4** ya cwalo u itundumuna ka buikuhumuso mi ha ku na sa utwisisa. U tabela hahulu likañi ni lipihisano za manzwi. Lika zeo li zwala muna, mikwangalakanyi, lipulelo ze maswe,

ku hupulela ba bañwi bumaswe, **5** lifapahano ze sa feli mwa litaba ze nyinyani za batu ba ba silafezi mwa munahano ni ba ba si na niti, ka ku nahana kuli ku sepahala ku Mulimu kwa fumisa. **6** Ki niti, ku sepahala ku Mulimu kwa fumisa, haiba lu kolwa ka ze lu na ni zona. **7** Kakuli ha ku na se lu tisize mwa lifasi, mi ha lu koni ku lwala se siñwi ku zwa ku lona. **8** Hakulicwalo, ha lu na ni lico ni liapalo, lu ka kolwa ka lika zeo.

9 Kono ba ba tukufalezwi ku fuma ba wela mwa miliko ni mwa malaba ni litakazo ze ñata ze si na tuso ni ze holofaza, ze lwelisa batu mwa ku yo sinyeha ni ku yunda. **10** Kakuli lilato la masheleñi ki mubisi wa ze maswe za mufuta kaufela, mi ka ku ndongwama lilato leo ba bañwi ba keluhile mwa tumelo mi ba itabakile ka lika ze ñata ze utwisa butuku.

11 Kono wena, mutu wa Mulimu, u sabe kwa lika zeo. Kono u ndongwame ku luka, busepahali ku Mulimu, tumelo, lilato, buitiiso, ni bunolo mwa lika. **12** U lwane ndwa ye nde ya tumelo, u swale ka taata bupilo bo bu sa feli bo ne u bizelizwe ni bo ne u bulezi hande za bona fapilaa lipaki ze ñata.

13 Fapilaa Mulimu, ya bukeleza bupilo bwa ze pila kaufela, ni fapilaa Kreste Jesu, ili yo ka ku ba paki naa ipulelezi hande fapilaa Ponse Pilato, na ku laela **14** ni li, u mamele mulao ka mukwa o si na litiba ni se si nyazahala ku fitela fa ka bonahalela Mulenaa luna Jesu Kreste. **15** Ka nako ya teñi ye tomilwe, Ya Maata a nosi ni ya tabile, u ka bonahala, yena Mulena wa ba ba busa sina malena ni Mubusi wa ba ba busa sina babusi, **16** yena a nosi ya sa shwi, ya yahile mwa liseli le li sa sutelelwi, ye ku si na mutu ya kile a mu bona kamba ya kona ku mu bona. Ku yena ku be likute ni maata a sa feli. Amen.

17 U laele ba ba fumile mwa nako ya cwale kuli ba si ke ba ikutwisisa, ni kuli ba si ke ba beya sepo ya bona mwa bufumu bo bu sa swalehi, kono ba sepe Mulimu, ya lu fanga ka buñata linto kaufela ze lu tabela. **18** U ba bulelele kuli ba sebeze ze nde, ba fume mwa misebezi ye minde, ba be ni bufani, ba tabele ku ikabela ni ba bañwi, **19** mi kamukwawo ba ipulukele mutomo o munde wa za kwapili, ilikuli ba kone ku swala ka taata bupilo sakata.

20 Wena Timotea, u buluke se si beilwe mwa pabalelo ya hao, u pime lipulelo ze si na tuso ze silafaza lika ze kenile ni ku pima mihupulo ye lwanisana ya se ba tumana kuli ki "zibo." **21** Ka ku iponahaza ku ba ni zibo ya mufuta wo, ba bañwi ba keluhile mwa tumelo.

Haike sishemo sa Mulimu si be ni mina.

LIÑOLO LA BUBELI KU

TIMOTEA

1 Na Paulusi, muapositola wa Kreste Jesu ka ku ya ka tato ya Mulimu ku likana ni sepiso ya bupilo bo bu taha ka Kreste Jesu, **2** ni ñolela Timotea, mwanaka ya latwa:

Haike sishemo, ni muhau, ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndate ni Kreste Jesu Mulenaa luna li be ni wena.

3 Ni itumela ku Mulimu, yena ye ni sebeleza ka lizwalo le li kenile, sina mo ne ba ezelize bo kukululu, kuli ni si ke na tuhela ku ku hupula mwa likupo za ka, busihu ni musihali. **4** Ni nyolezwi ku ku bona, ha ni nze ni hupula miyoko ya hao, kuli ite ni tale tabo. **5** Kakuli ni hupula tumelo ya hao ye si na buipi, ye ne li teñi pili ku kukwaa hao Loisi ni ku maho Eunise, kono ili ye ni kolwa kuli i teñi ni ku wena.

6 Ka lona libaka leo ni ku hupulisa kuli mpo ya Mulimu ye ku wena, ye ne u filwe ha ne ni ku beile mazoho fahalimu, u i koteze sina mulilo. **7** Kakuli Mulimu naa si ka lu fa moya wa boi, kono naa lu file wa maata ni wa lilato ni wa ku ba ni munahano o munde. **8** Hakulicwalo, u si ke wa swabela bupaki bwa za Mulenaa luna kamba ku swabela na, ya li lipantiti kabakala Mulena, kono u itukiseze ku nyandela taba ye nde ka ku itinga fa maata a Mulimu. **9** Naa lu pilisize ni ku lu biza ka pizo ye kenile, isiñi kabakala misebezi ya luna, kono kabakala mulelo wa hae ni sishemo sa hae. Sona sishemo seo ne lu si filwe ka swalisano ya luna ni Kreste Jesu kwakale-kale, **10** kono cwale si bonahalisizwe hande ka ku bonahala kwa Mupilisi wa luna, yena Kreste Jesu, ya felisize lifu mi ka taba ye nde u lu bonisize mwa ku fumanela liseli ni bupilo bo bu sa shwi, **11** yona taba ye nde ye ne ni ketezwi ku ba mukutazi ni muapositola ni muluti wa yona.

12 Leo ki lona libaka le ni nyandisezwa cwalo ni na, kono ha ni swabi. Kakuli na ziba ye ni lumezi ku yena, mi ni na ni buikolwiso bwa kuli wa kona ku bukeleza se ni beile mwa pabalelo ya hae ku fitela lizazi leo. **13** U zwelepili ku swala mutala wa manzwi a mande a ne u utwile ku na, u nze u bonisa tumelo ni lilato le li zwa mwa ku swalisana ni Kreste Jesu. **14** U babalele yona nto ye nde ya butokwa yeo, ka moya o kenile o yahile ku luna.

15 Wa ziba kuli batu kaufela mwa sikiliti sa Asia ba ni fulalezi, ku kopanyeleza cwalo ni Figelo ni Ermogene. **16** Haike Mulena a shemube ba ndu ya Onesiforo, kakuli naa ni katulusize hañata, mi naa

si ka swabela mawenge a ka.
17 Kono ha naa li mwa Roma,
a tukufalelwa ku ni bata mi a
ni fumana. **18** Haike Mulena
a mu fumanise sishemo ku Je-
hova mwa lizazi leo. Mi wena
wa izibela hande misebezi kau-
fela ya naa ezize mwa Efese.

2 Hakulicwalo wena mwana-
ka, u zwelepili ku fumana
maata ka sishemo sa Mulimu
se si zwa mwa ku swalisana ni
Kreste Jesu, **2** mi lika ze ne
u utwile ku na ze ne yemezwi
ki lipaki ze ñata, u li fe kwa
batu ba ba sepahala, ili ba ba
ka kona ku li luta ba bañwi
hape. **3** Sina lisole le linde la
Kreste Jesu, u itukiseze ku nya-
nda. **4** Ha ku na mutu ya li li-
sole ya ikenya mwa lipisinisi za
bupilo, kakuli u bata ku lumele-
lwa ki yena ya mu beile fa mu-
sebezi wa busole. **5** Mi nihai-
ba mona mwa lipapali, mutu ya
kangisana ni ba bañwi ha ape-
swi kuwani ya ku wina konji
haiba naa kangisana ka ku ya
ka milao. **6** Mulimi ya sebeza
ka taata u lukela ku ba yena
wa pili ku ca kwa miselo. **7** U
zwelepili ku nahanisisa se ni
bulela mi Mulena u ka ku fa ku-
twisiso mwa lika kaufela.

8 U hupule kuli Jesu Kreste
naa zusizwe kwa bafu mi naa
simuluha ku Davida, ku lika-
na ni taba ye nde ye ni kuta-
za; **9** yona ye ni nyandela ni
ye ni kenyelizwe mwa tolongo
sina ya ezize bumaswe. Niha-
kulicwalo, linzwi la Mulimu ha
li si ka tamwa. **10** Ka lona li-
baka leo, ni zwelapili ku tiye-
la lika kaufela bakeñisa bake-
tiwa, kuli ni bona ba fumane
puluso ye taha ka Kreste Jesu
hamohocwalo ni kanya ye sa
feli. **11** Linzwi le la sepahala,
le li li: Kaniti haiba ne lu shwi-
le hamoho ni yena, lu ka pila
hape hamoho ni yena; **12** hai-
ba lu zwelapili ku itiisa, lu ka
busa hape hamoho ni yena sina
malena; haiba lu mu latula, ni
yena u ka lu latula; **13** niha lu
sa sepahali, yena u zwelapili ku
sepahala, kakuli ha koni ku ita-
tula ili yena.

14 U zwelepili ku ba hupuli-
sa lika ze, u nze u ba laela fa-
pilaa Mulimu kuli ba si ke ba
kananisana fa manzwi, ili nto
ye sa tusi ni hanyinyani kaku-
li i sinya feela ba ba teeleza.
15 U eze mo u konela kaufela
kuli u be ya lumelelwa ku Mu-
limu, u li mubeleki ya sa swa-
beli se siñwi, ya luta ni ku ta-
lusa linzwi la niti ka mukwa o
lukile. **16** Kono u tokolomo-
he lipulelo ze si na tuso ze sila-
faza lika ze kenile; kakuli bu-
nyefuli bwa ba ba bulela lipule-
lo zeo bu kana bu ekezeha fee-
la, **17** mi linzwi la bona li ka
yamba sina silonda. Imenea ni
Fileto ki ba bañwi ba **18** ba
ba keluhile mwa niti, inze ba
li zuho ya bafu i se i ezahezi
kale; mi ba sweli ku sinya tume-
lo ya ba bañwi. **19** Kwandaa
zeo, mutomo wa Mulimu o tiile
u zwelapili u nze u tiile, mi u

na ni manzwi a, a swana sina liswayo, a li: “Jehova wa ziba ba ba li ba hae,” ni kuli: “Mutu kaufela ya biza libizo la Jehova a tuhele bumaswe.”

20 Cwale mwa ndu ye tuna ha ku na feela lipiza za gauda ni za silivera kono ku na ni hape ni za kota ni za lizupa, mi ze ñwi li lukiselizwe mulelo o kutekeha kono ze ñwi zona li lukiselizwe mulelo o sa kutekehi. **21** Hakulicwalo, mutu haiba a ikauhanya kwa lipiza ze lukiselizwe mulelo o sa kutekehi, u ka ba piza ye lukiselizwe mulelo o kutekeha, ye kenisizwe, ye na ni tuso ku muñaa yona, ye lukiselizwe musebezi kaufela o munde. **22** Cwalehe, u sabe kwa litakazo za kwa bunca, kono u ndongwame ku luka, tumelo, lilato, kozo, hamoho ni batu ba ba biza ku Mulena ka pilu ye kenile.

23 Ku zwa fo, u tokolomohe lipihisano za butoto ni za kutokwa zibo, ka ku ziba kuli lika zeo li zwala lindwa. **24** Kakuli mutangaa Mulena ha lukeli ku lwana, kono u lukela ku ba ya bunolo kwa batu kaufela, ya kona ku luta, ya iswala ha foselizwe, **25** ya luta balwanisi ka mukwa o bunolo; kuli mwendi Mulimu u ka ba cinca lipilu, kuli ba be ni zibo ye nepahezi ya niti, **26** mi ite ba kutelwe ki ngana mi ba balehe mwa lilaba la Diabulosi, ha u bona u ba swasize kale ba pila, kuli ba eze tato ya hae.

3 Kono u zibe se, mwa mazazi a maungulelo ku ka taha linako ze taata, ze ziyeza. **2** Kakuli batu ba ka ba baitati, ba ba lata masheleñi, baitumbaeti, baikankabeki, banyefuli, ba ba sa utwi bashemi ba bona, ba ba si na buitumelo, ba ba sa sepahali, **3** ba ba si na lilato la taho, liñañeli, masawana, ba ba si na buiswalo, ba ba buhali, ba ba sa lati bunde, **4** babeteki, ba muñañatoho, ba ba itundumuna ka buikuhumuso, ba ba lata minyaka ku fita ku lata Mulimu, **5** ba ba bonahala ku ba balumeli, kono ba palelwa ku pila ka maata a bulumeli; mi bao u sabe ku bona. **6** Kakuli ku bao, ku zwa batu ba ba kena mwa mandu ka bupumi bo bu sa lemusehi mi ba isa basali ba ba fokola mwa buzike, ili basali ba ba imezwi ki libi, ba ba zamaiswa ki litakazo ze fitana-fitana, **7** ba swalelezi ku ituta kono ha ba fiti fa zibo ye nepahezi ya niti.

8 Cwale sina Janesi ni Jambresi mo ne ba hanyelelize Mushe, ni bona bao ba zwelapili ku hanyeza niti cwalo. Batu ba ba cwalo ba bolile ku feleleza mwa munahano, ba hanilwe kabakala ku sa zamaya ka tumelo. **9** Nihakulicwalo, ha ba na ku eza zwelopili ni ye kana, kakuli butoto bwa bona bu ka lemuseha hande kwa batu kaufela, sina mo ne bu lemusehezi butoto bwa ba babeli bao. **10** Kono wena, u latelezi ka tokomelo tuto ya ka, mupilelo wa

ka, mulelo wa ka, tumelo ya ka,
pilu-telele ya ka, lilato la ka,
buitiiso bwa ka, **11** linyandi-
so ni manyando a swana ni a
ne ni kopani ni ona mwa Anti-
oke, mwa Ikone, mwa Listra. Ne
ni itiisize mwa linyandiso zeo
mi Mulena naa ni lamulezi ku
zona kaufela. **12** Mane, batu
kaufela ba ba lakaza ku pila ka
busepahali ku Mulimu ka swali-
sano ni Kreste Jesu ni bona ba
ka nyandiswa. **13** Kono batu
ba ba maswe ni baipumisi ba
ka totobela mwa bumaswe bwa
bona, ba keluse batu ni bona ba
keluswe.

14 Kono wena, u zwelepili
mwa lika ze ne u itutile ni ze ne
u kolwisizwe ku lumela, u nze
u ziba ye ne u itutile zona ku
yena **15** ni kuli ku zwa kwa
bumbututu bwa hao u zibile ma-
ñolo a kenile, a kona ku ku tali-
fisa kuli u piliswe ka tumelo ku
Kreste Jesu. **16** Liñolo kamu-
kana li ñozwi ka susumezo ya
moya wa Mulimu mi li tusa kwa
ku luta, kwa ku kalimela, kwa
ku hakulula, kwa ku laya ka ku
luka, **17** kuli mutu wa Muli-
mu a be ya ikonela hande, ya
itukiselize hande ku peta mise-
bezi kaufela o munde.

4 Na ku laela ka taata fapilaa
Mulimu ni Kreste Jesu, ya
ka atula ba ba pila ni ba ba shwi-
le, ka ku bonahala kwa hae ni
ka mubuso wa hae, **2** u kuta-
ze linzwi, u eze cwalo ka puta-
ko mwa linako ze nde ni mwa
linako ze taata, u kalimele, u
nyaze, u eleze, ka pilu-telele
kaufela ni ka bukwala bwa
ku luta. **3** Kakuli ku ka taha
nako yeo batu ba ka hana tuto
ya niti, kono, ka ku ya ka lita-
kazo za bona, ba ka ikubuka-
nyeza baluti kuli ba ba bulele-
le ze ba lata ku utwa mwa li-
zebe za bona. **4** Ba ka hana
ku teeleza kwa niti, mi ba ka
isa pilu kwa makande a buhata.
5 Kono wena, u buluke muna-
hano wa hao u nze u iketile
mwa lika kaufela, u itiise mwa
manyando, u eze musebezi wa
mukutazi wa evangeli, u pete
bukombwa bwa hao ka ku tala.

6 Kakuli ni se ni kalile kale
ku sululwa sina mpo ye sulu-
lelwa fa sitabelo, mi nako ya
ka ya ku lukululwa i fakaufi.
7 Ni lwanile ndwa ye nde, ni fi-
tile kwa mafelelezo a siyano, ni
bulukile tumelo. **8** Ku zwa ka
yona nako ye, ni bulukezwi ku-
wani ya bulena ya ku luka, yeo
Mulena, yena muatuli ya lukile,
a ka ni fa mwa lizazi leo, niteñi
ha na ku fa feela na ni nosi,
kono u ka fa ni batu kaufela ba
ba latile ku bonahala kwa hae.

9 U eze mo u konela kaufela
kuli u te ku na kapili. **10** Ka-
kuli Demasi u ni fulalezi kaba-
kala kuli naa latile lifasi la cwa-
le, mi u ile kwa Tesalonika; Kre-
sensi u ile kwa Galatia, Tite u
ile kwa Dalmatia. **11** Luka ki
yena feela ya inzi ni na. U ta-
helele ni Mareka, kakuli Mare-
ka u ni tusa hahulu mwa bu-
kombwa. **12** Kono Tikiko ni
mu lumile kwa Efese. **13** Ha u
taha, u ni tiseze kubo ye ne ni

siile kwa Troasi ku Karpo, ni miputo, sihulu-hulu ye ezizwe fa matalo.

14 Alexandere mumbuti wa lisipi za kopa u ni ezize maswe hañata-ñata. Jehova u ka mu kutiseza ku likana ni likezo za hae. **15** U swanela ku mu tokomela ni wena, kakuli naa hanyelize hahulu lushango lwa luna.

16 Nako ye ni ikalabela lwa pili, ha ku na ya naa ni yemezi, kono kaufelaa bona ne ba ni fulalezi—haike Mulimu a si ke a ba balela mulatu wo— **17** kono Mulena a ni yema kwatuko mi a ni fa maata, kuli ka na, musebezi wa ku kutaza u kone ku petiwa ka ku tala mi macaba kaufela a utwe lushango lwa teñi; mi ne ni lamulezwi kwa mulomo wa tau. **18** Mulena u ka ni lamulela kwa musebezi o maswe kaufela mi u ka ni pilisa kuli ni kene mwa mubuso wa hae wa kwa lihalimu. Ku yena ku be kanya kamita ni mita. Amen.

19 U ni lumeliseze bo Priska* ni Akila ni ba ndu ya Onesiforo.

20 Erasto naa siyezi mwa Korinte, kono ne ni siile Trofimo kwa Mileta inzaa kula. **21** U eze ka mo u konela kaufela kuli u fite i si ka ba kale maliha.

Eubulo wa ku lumelisa, ni Pudensi ni Linusi ni Klaudia ni mizwale kaufela ni bona ba ku lumelisa.

22 Mulena a be ni moya o u bonisa. Haike sishemo sa hae si be ni mina.

2Ti 4:19* Ya bizwa hape kuli "Prisila."

KU

TITE

1 Na Paulusi, mutangaa Mulimu ni muapositola wa Jesu Kreste ka ku ya ka tumelo ya baketiwa ba Mulimu ni zibo ye nepahezi ya niti, ye zamaelela ni ku sepahala ku Mulimu **2** ni ye tomile fa sepo ya bupilo bo bu sa feli, ili bo Mulimu, ya sa koni ku puma, naa sepisize kale-kale ko, **3** hailifo mwa linako za hae ze tomilwe naa zibahalize linzwi la hae ka musebezi wa ku kutaza o ne ni filwe, ka ku ya ka taelo ya Mupilisi wa luna, yena Mulimu; **4** ni ñolela Tite, mwanaka tota ka ku ya ka tumelo ye lu kopanezi:

Haike sishemo ni kozo ye zwa ku Mulimu Ndate ni Kreste Jesu Mupilisi wa luna li be ni wena.

5 Ne ni ku siile mwa Kreta kuli u hakulule lika ze ne si ka luka ni ku keta baana-bahulu mwa muleneñi o muñwi ku ya ku o muñwi, sina mo ne ni ku

laelezi; **6** haiba ku na ni muuna ya sa nyazahali, wa musali a li muñwi, ya na ni bana ba ba lumezi ba ne ba sa zibwi ka ku ipilela mutakafululele ni ba ne ba si baipanguli. **7** Kakuli ka ku ba sikombwa sa Mulimu, muokameli u lukela ku ba mutu ya sa nyazahali, isiñi ya itata, isiñi wa kacima-cima, isiñi cakolwa,* isiñi wa lindwa, isiñi ya ipumanela lika ka ku sa sepahala, **8** kono ibe ya lata ku amuhela baenyi, ya lata bunde, ya nahana hande, ya lukile, ya sepahala, ya iswala, **9** ya kumalela linzwi le li sepahala a nzaa luta ka bukwala, kuli a kone ku eleza ka tuto ye nde ni ku kalimela ba ba hanyeza.

10 Kakuli ku na ni baipanguli ba bañata, ba ba bulela ze si na tuso, ni bapumi, sihulu bona ba ba ñañelela mupato. **11** Kwa swanela ku tiba milomo ya batu bao, kakuli bona bao luli ba zwelapili ku sinya mabasi mutumbi ka ku luta lika ze ba sa swaneli ku luta ka ku bata ku ipumanela lika ka nzila ye sa sepahali. **12** Yo muñwi wa ku bona, mupolofita wa bona luli, naa ize: “Makreta kamita ki mahata, ki libatana ze holofaza, ki baci ba ba sa sebezi.”

13 Bupaki bo ki bwa niti. Ka lona libaka leo, u zwelepili ku ba kalimela ka taata, kuli ite ba tiye mwa tumelo, **14** ba sa isi pilu kwa matangu a Sijuda ni milao ya batu ba ba hana niti. **15** Lika kaufela li kenile kwa batu ba ba kenile. Kono ku ba ba silafezi ni ba ba si na tumelo ha ku na se si kenile, kakuli minahano ya bona ni mazwalo a bona li silafezi. **16** Ba bulela fapilaa nyangela kuli ba ziba Mulimu, kono ba mu latula ka misebezi ya bona, kakuli ki ba ba nyenyisa ni ba ba sa utwi mi ha ba swaneli musebezi ufi kamba ufi o munde.

2 Kono wena, u zwelepili ku bulela litaba ze lumelelana ni tuto ya niti. **2** Baanabahulu ba eze lika ka ku sa fiteleza, ba ise pilu kwa lika, ba be ba ba nahana hande, ba tiye mwa tumelo, mwa lilato, ni mwa buitiiso. **3** Kamukwaoswana, basali-bahulu ba zamaye ka mukwa o lukela ba ba kenile, ba si ke ba ba masawana, kamba ku ineela ku nwa waine ye ñata, ba be baluti ba lika ze nde; **4** kuli ba hupulise likalibe ku lata baana ba bona, ni ku lata bana ba bona, **5** ni kuli ba be ni munahano o munde, ba be ba ba kenile, ba sebeze fa malapa, ba eze lika ze nde, ba ipeye kwatasaa baana ba bona, kuli linzwi la Mulimu li si ke la nyefulwa.

6 Kamukwaoswana, u zwelepili ku eleza micaha kuli ba be ni munahano o munde. **7** U be mutala wa misebezi ye minde mwa linzila kaufela. U lute litaba ze kenile ka ku isa kwateñi munahano, **8** u nze u itu-

---

Tit 1:7* “Sitakwa” kamba “litahwa.”

sisa manzwi a mande a sa koni
ku lwaniswa, kuli balwanisi ba
swabe, ba tokwe se si maswe se
ba ka lu bulela ka sona. **9** Ba-
tanga ba ipeye kwatasaa ma-
lenaa bona mwa lika kaufela,
mi ba like ku ba tabisa, isiñi
ku fetulana ni bona, **10** ba sa
uzwezi malenaa bona, kono ba
sepahale ku bona ka ku tala,
kuli ba kone ku kutekisa tuto
ya Mupilisi wa luna, yena Mu-
limu.

11 Kakuli sishemo sa Muli-
mu si bonahezi, ili ku tisa pulu-
so kwa batu ba mufuta kaufela.
12 Si lu luta ku hana muzamao
o maswe ni litakazo za lifasi ni
ku lu luta ku pila ka munahano
o munde ni ka ku luka ni ka ku
sepahala ku Mulimu mwa mui-
nelo wa lifasi wa cwale, **13** lu
nze lu libelela sepo ya luna ye
nde ni ku bonahala ko ku kanya
kwa Mulimu ya maata ni kwa
Mupilisi wa luna, yena Kreste
Jesu, **14** ya naa tobohile bupi-
lo bwa hae bakeñisa luna, kuli
a lu lamulele kwa mufuta kau-
fela wa bupilo bwa ku tula mu-
lao mi a ikeniseze sicaba sa hae
se si ipitezi, se si tukufalezwi
misebezi ye minde.

15 U zwelepili ku bulela lita-
ba ze, mi u eleze ni ku kalime-
la ka maata kaufela. U si ke wa
tuhelela mutu ku ku nyaziseza.

3 U zwelepili ku ba hupulisa
kuli ba ipeye kwatasi mi ba
utwe milonga ni bulena, ba be
ba ba itukiselize musebezi kau-
fela o munde, **2** ba si ke ba bu-
lela maswe mutu ufi kamba ufi,
ba tokwe likomano, ba si ke ba
ñañelela mihupulo ya bona, ba
bonise bunolo kwa batu kaufe-
la. **3** Kakuli nihaiba luna ne
lu tokwile ngana sapili, ne lu
sa utwi, lu nze lu keluswa, lu
nze lu li batanga ba litakazo ni
minyaka ye fitana-fitana, ne lu
pila mwa bumaswe ni muna, ne
lu nyenyisa, ne lu toyana.

4 Kono sishemo sa Mupilisi
wa luna, Mulimu, ni lilato la
hae kwa batu ha ne li bonahe-
zi, **5** (isiñi kabakala kuli ne lu
ezize musebezi ufi kamba ufi
o lukile, kono kabakala muhau
wa hae) a lu pilisa ka ku tapi-
swa kwa luna ko ne ku lu file
bupilo ni ka ku lu uncafaza ka
moya o kenile. **6** Naa lu sulu-
lezi moya wa hae ka buñata ka
Jesu Kreste Mupilisi wa luna,
7 kuli ha se lu beilwe ku ba ba
ba lukile ka sishemo sa yena yo,
lu kone ku yola saanda ku lika-
na ni sepo ya bupilo bo bu sa
feli.

8 Manzwi a ki a sepahala, mi
ni bata kuli u zwelepili ku koño-
meka litaba ze, ilikuli ba ba lu-
mezi ku Mulimu ba tukufalelwe
ku eza misebezi ye minde. Lika
zeo ki ze nde mi li tusa batu.

9 Kono u tokolomohe likañi
la butoto ni litaba za lituhulu ni
likomano ni lindwa ka za Mu-
lao,* kakuli ha li tusi se siñwi
mi ki za mbango. **10** Haili
mutu ya susueza tukwata to tu
latelela batu, u mu tokolomohe

Tit 3:9* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

ha se u mu elelize lwa pili ni
lwa bubeli; **11** ka ku ziba kuli
mutu ya cwalo u keluhile mwa
nzila mi u eza sibi mi u ikatuzi
ili yena.
12 Ha ni ka lumela Artema
kamba Tikiko ku wena, u eze
mo u konela kaufela ku taha
ku na kwa Nikopolisi, kakuli ki
kona ko ni lelile ku ina ku fitela
maliha a fela. **13** U bone teñi
kuli wa lukiseza Zenasi, caziba
wa Mulao, ni Apolosi, lika kau-
fela ze ba tokwa mwa musipi-
li wa bona. **14** Kono batu ba
luna ni bona ba swanela ku itu-
ta ku zwelapili ku eza misebezi
ye minde kuli ba kone ku fuma-
na ze ba tokwa hahulu, ilikuli
ba si ke ba siyala ba sa beyi mu-
selo.
15 Be ni inzi ni bona kaufela
ba ku lumelisa. U ni lumeliseze
ba ba lu lata mwa tumelo.
Haike sishemo sa Mulimu si
be ni mina.

KU

FILEMONI

1 Na Paulusi, lipantiti kaba-
kala Kreste Jesu, ni Timotea,
muzwale wa luna, ni ñolela Fi-
lemoni, muzwale wa luna ya la-
twa ni mubeleki ka luna, **2** ni
Apiya, kaizelaa luna, ni Arkipo,
lisole ka luna, ni puteho ye mwa
ndu ya hao:
3 Haike sishemo ni kozo ye
zwa ku Mulimu Ndataa luna
ni Mulena Jesu Kreste li be ni
mina.
4 Ni itumelanga ku Mulimu
kamita ha ni ku beyanga mwa
litapelo za ka, **5** ha ni nze ni
utwa za lilato la hao ni tumelo
ya hao ku Mulena Jesu ni ku
ba ba kenile kaufela. **6** Ni la-
pela kuli tumelo ye u na ni i
ku susumeze ku lemuha nto ye
nde kaufela ye lu na ni ka Kre-
ste. **7** Kakuli ne ni na ni tabo
ye tuna mi ne ni omba-ombilwe
hahulu ha ne ni utwile za lilato
la hao, bakeñisa kuli lipilu za
ba ba kenile li katulusizwe ka
wena, muzwale.
8 Ka lona libaka leo, nihaike
ni na ni tukuluho ye tuna ya ku
bulela ka ku swalisana ni Kre-
ste kuli ni ku laele ku eza se
si swanela, **9** ne ni ka tabela
ku ku kupa ka lilato, kabaka-
la se ni li sona cwale, na Pau-
lusi muuna-muhulu, ee, ni li li-
pantiti cwale kabakala Kreste
Jesu. **10** Na ku kupa kabaka-
la mwanaka tota, Onesimo, ili
yo ne ni li sina ndatahe ha ne
ni li mwa mawenge. **11** Sapi-
li naa si na tuso ku wena kono
cwale u na ni tuso ku wena ni
ku na. **12** Ni mu kutiseza ku
wena, yena luli ye ni lata.
13 Ne ni ka tabela ku ipulu-
kela yena kuli a zwelepili ku

ni sebeleza mwa sibaka sa hao ka nako ye ni tamezwi taba ye nde. **14** Kono ha ni lati ku eza se siñwi ni si na tumelezo ya hao, kuli kezo ya hao ye nde i si ke ya ezwa ka ku hapelezwa, kono i ezwe ka ku lata kwa hao. **15** Mane mwendi leo ki lona libaka luli ha naa tobile ku wena ka nakonyana, kuli u be ni yena ku ya ku ile, **16** isiñi sina mutanga, kono sina ya fita mutanga, sina muzwale ya latwa, sihulu ku na, kono mane sihulu-hulu ku wena ya kopanezi ni yena kwa mubili ni ku Mulena. **17** Cwale haiba u ni nga sina mulumeli ka wena, u mu amuhele hande inge mo ne u ka amuhelela na. **18** Hape, haiba naa ku foselize kamba u ku kolotezi se siñwi, u balele zeo ku na. **19** Na Paulusi, ki na ni ñola ka lizoho la ka tota: ni ka ku lifa sikoloti seo —mane u na ni sikoloti ku na, ili wena tota. **20** Ee, muzwale, ni kupa kuli ni fumane tuso ye, ku zwelela ku wena, ka swalisano ni Mulena: u katuluse pilu ya ka ka swalisano ni Kreste.

21 Ni na ni buikolwiso bwa kuli u ka eza cwalo, kiha ni ku ñolela, ka ku ziba kuli u ka eza cwalo mane ni ku fita se ni bulela. **22** Kono ha u nze u eza zeo, u ni lukiseze ni sibaka mo ni ka to ina, kakuli ni sepa kuli ka litapelo za mina ni ka kutisezwa ku mina ni li ya lukuluhile.

23 Epafrasi mutamiwa ka na, ka ku swalisana ni Kreste Jesu, wa ku lumelisa, **24** ni babeleki ka na bo Mareka, Aristarko, Demasi, ni Luka, ni bona ba ku lumelisa.

25 Haike sishemo sa Mulena Jesu Kreste si be ni moya o mu bonisa.

KWA

MAHEBERU

1 Kwakale Mulimu naa bulezi ku bo kukwaa luna hañata ni ka ku itusisa linzila ze ñata ka bapolofita. **2** Cwale mwa mazazi a,* u bulezi ku luna ka Mwana, yo a ketile ku ba shwana wa linto kamukana, ni yo naa ezize ka yena ze bupilwe kaufela. **3** Ki yena ya bonahaza kanya ya Mulimu mi ki siswaniso luli sa seo Mulimu a li sona, mi u tamahanya lika kaufela ka linzwi la maata a hae; mi a mano kenisa libi za luna, a ina ku la bulyo la Bulena kwa lihalimu. **4** Hakulicwalo u fetuhile ya maata ku fita mangeloi, kuli mane u yolisizwe libizo le li

Mhe 1:2* Toloko ya linzwi ka linzwi, "kwa mafelelezo a mazazi a."

kutekeha hahulu ku fita mabizo a ona.

5 Ka mutala, kwa mangeloi, ki lifi la kile a bulelela kuli: "Ki wena mwanaka; na, kacenu, ni bile ndataho"? Ni kuli: "Na luli ni ka ba ndatahe, mi yena ka sibili u ka ba mwanaka"? **6** Kono ha tahisa Mweli wa hae lwa bubeli mwa lifasi, u li: "Mi mangeloi a Mulimu kamukana a mu kubamele."

7 Hape u bulela ka za mangeloi, u li: "U eza mangeloi a hae ku ba mioya, ni likombwa za hae lilimi la mulilo." **8** Kono ka za Mwana, u li: "Mulimu ki yena lubona lwa hao kamita ni mita, mi mulamu wa bulena wa mubuso wa hao ki mulamu wa ku luka. **9** Ne u latile ku luka, mi wa toya bumaswe. Ki lona libaka Mulimu, yena Mulimu wa hao, ha naa ku tozize ka oli ya ku nyakalala ku fita balikani ba hao." **10** Hape u li: "Kwa makalelo, wena Mulena, ne u yalile mutomo wa lifasi tota, mi mahalimu ki musebezi wa mazoho a hao. **11** Zeo li ka sinyeha, kono wena u ka ba teñi ku ya ku ile; mi sina siapalo, kaufelaa zona li ka fela, **12** mi u ka li puta sina kubo, sina siapalo; mi li ka cinciwa, kono wena u nze u li ya swana, mi lilimo za hao ha li na ku fela."

13 Kono kwa mangeloi, ki lifi la kile a bulelela kuli: "Ina kwa lizoho la ka la bulyo, ku fitela ni beya lila za hao sina sipula fo a hata mahutu a hao"? **14** Kaufelaa ona, kikuli haki mioya ye eza sebelezo ye kenile, ye lumilwe ku sebeleza ba ba ka amuhela puluso?

2 Ki lona libaka ha i li swanelo kuli lu ise mamelelo ye tuna hahulu kwa lika ze lu utwile, kuli lu si ke lwa yauluka ni kamuta. **2** Kakuli haiba linzwi le ne li bulezwi ka mangeloi ne li bonahezi kuli ki la niti, mi foso kaufela ni kezo ya ku sa utwa ne i fumani koto ku likana ni katulo ye lukile; **3** lu ka banduka cwañi haiba lu keshebisize puluso ye tuna cwalo, kakuli ne i bulezwi pili ka Mulenaa luna mi ne i pakilwe ku ba ya niti ku luna ki ba ne ba mu utwile, **4** Mulimu inzaa swalisana ni bona mwa ku fa bupaki ka lisupo ni ka ze komokisa ni ka misebezi ye maata* ye fitana-fitana ni ka moya o kenile o abelwa ka ku ya ka tato ya hae?

5 Kakuli haki kwa mangeloi kwa file maata a ku busa lifasi le li taha, lona le lu bulela za lona. **6** Kono paki yo muñwi u file bupaki ka ku bulela kuli: "Mutu ki mañi kuli u mu hupule, kamba mwanaa mutu ki mañi kuli u mu babalele? **7** Ne u mu beile hanyinyani kwatasaa mangeloi; ne u mu apesize kuwani ya kanya ni likute, mi wa mu keta ku ba fahalimwaa misebezi ya mazoho a hao. **8** Lika kaufela ne u li beile kwatasaa ma-

---

Mhe 2:4* Kamba, "limakazo."

hutu a hae." Ka ku beya lika kaufela kwatasaa hae, Mulimu naa si ka siya se siñwi si si ka beiwa kwatasaa hae. Kono ka nako ya cwale, ha lu si ka bona kale lika kaufela li nze li li kwatasaa hae. **9** Kono lwa bona kuli Jesu, yena ya naa beilwe hanyinyani kwatasaa mangeloi, cwale sa apesizwe kanya ni likute kabakala ku nyanda ku isa lifu, kuli ka sishemo sa Mulimu a kone ku lupa lifu kabakala batu kaufela.

10 Kakuli ne i li swanelo kuli yena yo linto kamukana li ezelizwe yena mi li bile teñi ka yena, ha kanyisa bana ba bañata, a petahalise Muyemeli yo Mutuna ye ba ka piliswa ka yena ka ku nyanda kwa hae. **11** Kakuli yena ya kenisa, ni bona ba ba keniswa, kaufela ba zwa ku Ndate a li muñwi, mi ka lona libaka leo ha swabi ku ba biza "banyani ba ka,"* **12** ha li: "Ni ka bulela libizo la hao kwa banyani ba ka;* ni ka ku lumbeka ka pina mwahalaa puteho." **13** Hape u li: "Ni ka beya sepo ya ka ku yena." Mi hape u li: "Bona! Ki na yo ni bana ba banyinyani, be ni filwe ki Jehova."

14 Cwalehe, ha u bona "bana ba banyinyani" ki ba mali ni nama, ni yena u cwalo, kuli ka lifu la hae a kone ku yundisa yena ya na ni maata a ku tahisa lifu, fo kikuli, Diabulosi; **15** ni kuli a kone ku lukulula kaufela ba ne ba li mwa butanga mwa bupilo bwa bona kaufela ka ku saba lifu kwa bona. **16** Kakuli haki mangeloi luli ba tusa, kono u tusa peu ya Abrahama. **17** Kabakaleo naa na ni ku ba sina "banyani" ba hae mwa linzila kaufela, kuli a be muprisita ya pahami ya sishemo ni ya sepahala mwa sebelezo ya hae ku Mulimu, kuli a kone ku fa sitabelo sa swalelo ya libi za batu se si ba kutiseza ku Mulimu. **18** Kakuli yena ka sibili naa nyandile ha naa likwa, wa kona ku tusa ba ba likiwa.

3 Kabakaleo mizwale ba ba kenile, ba ba abezwi kwa pizo ya lihalimu, mu hupule muapositola ni muprisita ya pahami ye lu bulela patalaza—Jesu. **2** Naa sepahala ku Mulimu ya naa mu ketile, sina Mushe ni yena ha naa sepahala mwa ndu ya Mulimu kaufelaa yona. **3** Kakuli yena u balwa ku ba ya swanela kanya ye fita ya Mushe, bakeñisa kuli ya yaha ndu u na ni likute le li fita la ndu. **4** Ki niti, ndu ni ndu i na ni ya i yahile, kono ya yahile lika kamukana ki Mulimu. **5** Mi Mushe ka ku ba sikombwa naa sepahala mwa ndu ya Mulimu kaufelaa yona sina bupaki bwa lika ze ne ka bulelwa hasamulaho, **6** kono Kreste naa sepahala sina Mwana ya zamaisa ndu ya Mulimu. Ki luna ndu ya Mulimu, haiba lu kumalela kwa ku

---

Mhe 2:11* Kamba, "mizwale ba ka."
12* Kamba, "mizwale ba ka."

bulela kwa luna ka ku lukuluha ni kwa sepo ye lu itumba ka yona ku isa kwa mafelelezo.

7 Hakulicwalo, sina moya o kenile ha u bulela, u li: "Kacenu haiba mu teeleza kwa linzwi la hae, **8** mu si ke mwa itatafaza lipilu sina mo ne ku bezi ha ne ni shemaetilwe kuli mane na halifa maswe, mwa lizazi la ku likiwa mwa lihalaupa, **9** muta bo kukwaa mina ne ba ni beile mwa tiko ni ku ni lika, niha ne ba iponezi misebezi ya ka ka lilimo ze mashumi a mane. **10** Leo ki lona libaka ha ne ni bifezi lusika lwani mi na li, 'Kamita ba yauluka mwa lipilu za bona, mi ha ba si ka fita fa ku ziba linzila za ka.' **11** Kiha ni ikonka mwa buhali bwa ka, na li, 'Ha ba na ku kena mwa pumulo ya ka.'"

12 Mu tokomele, mizwale, kuli ku mina kutokwe ya ka ba ni pilu ye maswe ye si na tumelo ka ku yauluka ku zwa ku Mulimu ya pila; **13** kono mu zwelepili ku susuezana ka zazi ni zazi, ha ku sa na ni nako ye bizwa "Kacenu," kuli ku mina kutokwe ya ka tatafazwa ki maata a puma a sibi. **14** Kakuli lu abana luli ku za abana ku zona Kreste ibile feela lu kumalela buikolwiso bo ne lu na ni bona sapili ku isa mane kwa mafelelezo. **15** Sina ha ku bulezwi kuli: "Kacenu haiba mu teeleza kwa linzwi la hae tota, mu si ke mwa itatafaza lipilu sina mo ne ku bezi ha naa shemaetilwe kuli mane a halifa maswe."

16 Ki bo mañi bao ba ne ba utwile mi niteñi ba mu shemaeta kuli mane a halifa maswe? Kana haki bona kaufela ba ne ba zwile mwa Egepita ka zamaiso ya Mushe? **17** Hape, ki bo mañi ba naa bifezi Mulimu ka lilimo ze mashumi a mane? Kana haki bona ba ne ba ezize sibi, bao litupu za bona ne li wezi mwa lihalaupa? **18** Mi ki bo mañi ba naa konkezi kuli ha ba na ku kena mwa pumulo ya hae? Kana haki bona ba ne ba ezize ka ku sa mu utwa? **19** Hakulicwalo lwa iponela kuli ne ba si ka kona ku kena mwa pumulo ya hae kabakala kutokwa tumelo.

4 Hakulicwalo, bakeñisa kuli sepiso ya ku kena mwa pumulo ya hae i sa li teñi, ha lu itibeleleñi kuli ku si ke kwa ba ni yo muñwi mwahalaa mina ya ka palelwa ku kwanisa ze tokwahala kuli a kene ku yona. **2** Kakuli ni luna ne lu bulelezwi taba ye nde sina bona; kono linzwi le ne ba utwile ne li si ka ba tusa se siñwi, bakeñisa kuli ne ba si ka ba ni tumelo ye swana ni ya ba ne ba li mamezi. **3** Kakuli luna ba ba bonisize tumelo lu kena mwa pumulo ya hae, yona ya naa talusa ha li: "Kiha ni ikonka mwa buhali bwa ka, na li, 'Ha ba na ku kena mwa pumulo ya ka,'" nihaike kuli misebezi ya hae ne i felizwe pili lifasi li si ka

ba kale teñi.* **4** Kakuli ko ku-
ñwi mwa mañolo u bulezi ka za
lizazi la busupa, u li: "Mi Mu-
limu a pumula ka lizazi la bu-
supa kwa misebezi ya hae ka-
ufela," **5** mi hape fa u li: "Ha
ba na ku kena mwa pumulo ya
ka."
6 Cwalehe, bakeñisa kuli ba
bañwi ba sa tokwa ku kena
mwateñi, mi ba ne ba bulelezwi
taba ye nde pili ne ba si ka kena
mwateñi kabakala ku sa utwa
kwa bona, **7** Mulimu hape u
toma lizazi le liñwi ka ku bule-
la ha ku se ku fitile nako ye te-
lele mwa samu ya Davida kuli
"Kacenu"; sina ha se ku bule-
zwi kale kuli: "Kacenu haiba
mu utwa linzwi la hae, mu si ke
mwa itatafaza lipilu." **8** Ka-
kuli kambe Joshua naa ba isize
mwa sibaka sa pumulo, kambe
Mulimu naa si ke a tokwa ku
bulela za lizazi le liñwi hasamu-
laho. **9** Hakulicwalo ku sa na
ni pumulo ya Sabata ye siyale-
zi batu ba Mulimu. **10** Kakuli
mutu ya keni mwa pumulo ya
Mulimu, u pumuzi ni kwa mi-
sebezi ya hae yena muñi, sina
Mulimu mwa naa pumulezi ku
ya hae.
11 Hakulicwalo ha lu ezeñi
ka mo lu konela kaufela kuli
lu kene mwa pumulo yeo, ilikuli
ku si ke kwa ba ni mutu ya
ka wela mwa mutala o swana
wa ku sa utwa. **12** Kakuli li-
nzwi la Mulimu la pila mi li na
ni maata mi li shengile ku fita
mukwale o lozizwe kafa ni kafa
mi li punya ku yo fita mane ni
kwa makauhanelo a moyo ni
moya, ni kwa makauhanelo a li-
ngongo ni mooko, mi li kona ku
lemuha mihupulo ni milelo ya
mwa pilu. **13** Mi ha ku na nto
ye bupilwe ye ipatile mwa mee-
to a hae, kono lika kaufela li
tunumani mi li fa nalela mwa
meeto a yena ye lu na ni ku ika-
labela ku yena.
14 Hakulicwalo, ha u bona lu
na ni muprisita ya pahami ya
maata, ya keni mwa mahalimu,
yena Jesu Mwanaa Mulimu, ha
lu kumaleleñi ku mu bulela pa-
talaza. **15** Kakuli ye lu na ni
haki muprisita ya pahami ya sa
koni ku lu utwela butuku mwa
mifokolo ya luna, kono ki ya li-
kilwe mwa lika kaufela sina
luna, kono a si na sibi. **16** Ha-
kulicwalo, ha lu atumeleñi kwa
lubona lwa sishemo sa Mulimu,
lu nze lu bulela ka ku lukuluha,
kuli lu hauhelwe ni ku fumana
sishemo sa Mulimu ilikuli lu tu-
siwe ka nako ye swanela.

5 Kakuli muprisita ya paha-
mi kaufela ya ngiwa mwa-
halaa batu u ketelwa ku tusa
batu mwa sebelezo ya Mulimu,
kuli a kone ku fa limpo ni ma-
tabelo bakeñisa libi. **2** Ki ya
kona ku eza ka mukekecima ba
ba si na zibo ni ba ba fosize ba-
keñisa kuli ni yena u talima-
na ni mifokolo ya hae, **3** mi
kabakaleo u lukela ku fa nubu
bakeñisa libi za hae yena muñi
sina mwa fela nubu bakeñisa
libi za sicaba.

Mhe 4:3* Mu bone litaluso ze kwata-
si kwa Mat 25:34.

4 Hape, mutu ha ikungeli sebelezo ye kutekeha ye ka ku lata kwa hae, konji ha bizizwe ki Mulimu, sina mwa naa bizelizwe Aruni. **5** Kreste ni yena naa si ka ikanyisa ka ku ikeza muprisita ya pahami, kono naa kanyisizwe ki yena ya naa bulezi ku yena kuli: "Ki wena mwanaka; na kacenu, ni bile ndataho." **6** Mi hape ko kuñwi mwa mañolo u ize: "U muprisita ku ya ku ile ka mukwa wa Melekisedeke."

7 Mwa bupilo bwa hae fa lifasi, Kreste naa file likupo ni litapelo, ka mihuwo ye mituna ni miyoko, ku Yena ya naa kona ku mu pulusa kwa lifu, mi naa utwilwe kabakala ku saba Mulimu kwa hae. **8** Niha naa li Mwana, naa itutile ku utwa kabakala manyando a naa kopani ni ona; **9** mi ha saa beilwe ku ba ya petehile, a ba yena ya naa ka tahisa puluso ye sa feli kwa batu kaufela ba ba mu utwa, **10** bakeñisa kuli u ketilwe ki Mulimu ku ba muprisita ya pahami ka mukwa wa Melekisedeke.

11 Lu na ni ze ñata za ku bulela ka za Hae, kono ku taata ku talusa kakuli mu fetuhile ba ba buliti mwa ku utwa kwa mina. **12** Kakuli, nihaike mu swanela ku ba baluti ka nako ya cwale, mu tokwa mutu hape wa ku mi luta ku zwa kwa makalelo manzwi a matatekelo a zwa ku Mulimu; mi mu kutezi ku ba ba ba tokwa mabisi, isiñi lico ze tiile. **13** Kakuli mutu kaufela ya zwelapili ku pila mabisi, ha zibi linzwi la ku luka, kakuli ki mwanana yo munyinyani. **14** Kono lico ze tiile ki za batu ba ba hulile, ili bao ka ku itusisa maata a bona a ku lemuha, ba a twaelize ku taluhanya ze lukile ku ze si ka luka.

6 Hakulicwalo, ha u bona cwale lu siile tuto ya matatekelo ya za Kreste, lu eze ka taata kuli lu fite fa buhulu bwa kwa moya, lu sa kuteli ku toma sinca mutomo, fo kikuli, ku bakela misebezi ye shwile, tumelo ku Mulimu, **2** tuto ya likolobezo ni ya ku beya batu mazoho, zuho ya bafu ni katulo ya ku ya ku ile. **3** Mi lu ka eza cwalo, haiba luli Mulimu a lumeleza.

4 Kakuli ha ku konahali ku kutiseza kwa ku baka ba ne ba kile ba amuhela liseli, ba ba lupile mpo ya lihalimu ya feela, ba ba abezwi kwa moya o kenile, **5** ba ba lupile linzwi le linde la Mulimu ni maata a linako ze taha, **6** kono ba wile, kakuli ba ikokotelela Mwanaa Mulimu hape ni ku mu shwaulisa kwa nyangela. **7** Kakuli mubu o anya mezi a pula ye nelanga ku ona ni ku melisa limela ze tusa ba ba u lima, u tambula mbuyoti ye zwa ku Mulimu. **8** Kono haiba u melisa miutwa ni liseto, wa yubekwa mi u tuha u kutiwa; mi kwa mafelelezo u ka cisiwa.

9 Kono haili ka za mina, balatiwa, lu ikolwisa lika ze nde ni ku fita—lika ze ama pulu-

so—niha lu bulela cwalo.
10 Kakuli Mulimu haki ya si
ka luka kuli a libale musebe-
zi wa mina ni lilato le mu bo-
nisize kwa libizo la hae, kaku-
li mu sebelelize ba ba kenile
mi mu zwelapili ku ba sebeleza.
11 Kono lu lakaza kuli yo mu-
ñwi ni yo muñwi wa ku mina a
sebeze cwalo ka taata kuli sepo
ya mina i be ye tiile ku isa kwa
mafelelezo, **12** kuli mu si ke
mwa ba ni buzwa, kono mu li-
kanyise ba ba yola lisepiso ka
tumelo ni pilu-telele ya bona.

13 Kakuli Mulimu ha naa
file sepiso ya hae ku Abraha-
ma, bakeñisa kuli naa sa koni
ku konka ka u sili ya mu fita,
a ikonka ka yena muñi, **14** a
li: "Kaniti ni ka ku fuyola mi
kaniti ni ka ku atiseza bana."
15 Mi cwale Abrahama ha
saa bonisize pilu-telele, a fiwa
sa naa sepisizwe. **16** Kakuli
batu ba konkanga ka ya ba fita,
mi buitamo bwa bona bu feza
likañi kaufela, kakuli buitamo
ki tiisezo ya ka mulao ku bona.
17 Kamukwaoswana, Mulimu
ha naa atuzi ku bonisa hande
ku sa cinca kwa mulelo wa hae
ku ba ba ka yola saanda sa se-
piso, a tiisa linzwi la hae ka
luci, **18** kuli ka linto ze peli
ze sa cinci zeo Mulimu a sa koni
ku puma ka zona, luna ba ba
balehezi kwa masabelo lu kone
ku fumana susuezo ye tuna ya
ku kumalela kwa sepo ye bei-
lwe fapilaa luna. **19** Lu na ni
sepo ye, sina ankora ya moyo,
ya niti ni ye tiile, mi i yo kena
ni kwa buse bwa lisila, **20** ili
kwa keni mutwaleti bakeñisa
luna, yena Jesu, ya fetuhile mu-
prisita ya pahami ka mukwa
wa Melekisedeke ku ya ku ile.

7 Kakuli Melekisedeke yo,
mulena wa Salema, mu-
prisita wa Mulimu ya Pahami
ka ku Fitisisa, naa katanyelize
Abrahama, ya naa zwa kwa ku
yo bulaya malena mi a mu fu-
yola **2** mi Abrahama a mu fa
sa bulishumi kwa lika kaufela.
Pili, libizo la hae ha li tolokwa
li talusa "Mulena wa ku Luka,"
mi ku zwa fo hape ki yena mu-
lena wa Salema, fo kikuli, "Mu-
lena wa Kozo." **3** Ki ya si na
ndatahe, ya si na mahe, ya si na
lusika, makalelo a mazazi a hae
ha zibwi ni mafelelezo a bupilo
bwa hae ni ona ha zibwi, kono
kakuli naa ezizwe sina Mwa-
naa Mulimu, ki muprisita ku ya
ku ile.

4 Hakulicwalohe, mwa ipo-
nela butuna bwa mutu yo, ili yo
Abrahama, toho ya lubasi, naa
file kalulo ya bulishumi kwa
mbuya ye nde ni ku fita. **5** Ki
niti, ka ku ya ka Mulao,* ba
ba fiwa buprisita kwa bana ba
Livi ba na ni taelo ya ku nga za
bulishumi kwa batu, fo kikuli,
kwa banabahabo bona, nihaike
kuli bao ba simuluha ku Abra-
hama. **6** Kono mutu yo, ye ne
si wa lusika lwa bona naa ngi-
le za bulishumi ku Abrahama
ni ku fuyola yena Abrahama ya
naa filwe lisepiso. **7** Cwale ha

Mhe 7:5* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 5:17.

ku na kakanyo kuli yo munyinyani u fuyolwa ki yo mutuna.
8 Mi kwa Malivi, ba ba amuhela za bulishumi ki batu ba ba shwa, kanti fa fona, ki ya pakilwe kuli wa pila. **9** Mi kwa konwa ku bulelwa kuli nihaiba Livi, ya amuhela za bulishumi, u zwisize za bulishumi ka Abrahama, **10** kakuli na sa inzi mwa teka ya kukwaa hae, Melekisedeke ha katanyeza Abrahama.

11 Cwale haiba nji bupetehi ne bu fumanwa ka buprisita bwa Livi (kakuli buprisita ne bu li kalulo ya Mulao o ne u filwe kwa batu), ne ku ka tokwahalelañi kuli ku tahe muprisita yo muñwi ya bulelwa kuli u ketilwe ka mukwa wa Melekisedeke mi isiñi ka mukwa wa Aruni? **12** Kakuli ha u bona cwale buprisita bwa cinciwa, mulao ni ona u swanela ku cinciwa. **13** Kakuli mutu ya bulelwa ka zona litaba ze, naa zwa mwa lusika lu sili, mo ku si na ya kile a eza sebelezo ya kwa aletare. **14** Mi hape kwa zibahala hande kuli Mulenaa luna u simuluha ku Juda, niteñi Mushe naa si ka bulela se siñwi ka za kuli ku ka zwa baprisita mwa lusika lo.

15 Mi taba yeo i bonahala hande fo ku sweu ha ku tile muprisita u sili ya swana ni Melekisedeke, **16** ya bile cwalo, isiñi ka mulao o tomile fa simuluho ya mutu, kono ka maata a bupilo bo bu sa koni ku sinyeha. **17** Kakuli ku pakilwe ka za hae kuli: "U muprisita ku ya ku ile ka mukwa wa Melekisedeke."

18 Hakulicwalohe, mulao wa pili u zwisizwe, kabakala kuli wa fokola mi ha u sebezi. **19** Kakuli Mulao ha ku na se ne u petahalisize, kono ku tahiswa kwa sepo ye nde ni ku fita ki kona ko ne ku ezize cwalo, ili sepo ye lu sutelela ka yona ku Mulimu. **20** Hape, sina ha ne ku si ka ezwa cwalo ku si na buitamo bwa ku konka, **21** (kakuli luli ku na ni batu ba ba bile baprisita ba si ka itama ka ku konka, kono yo yena u bile muprisita ka buitamo bwa naa konkile ka za hae Yena ya naa ize: "Jehova u konkile mi ha na ku inyaza, 'U muprisita ku ya ku ile'"), **22** kamukwaoswana Jesu u fetuhile yena ya filwe sina swalele ya tumelelano ye nde ku fita. **23** Hape ba bañata ne ba bile baprisita ka ku yola bakeñisa kuli lifu ne li ba palelwisize ku zwelapili sina baprisita, **24** kono yena kabakala kuli u zwelapili ku pila ku ya ku ile, buprisita bwa hae ha bu na bayoli. **25** Kabakaleo, wa kona hape ku pilisa ka ku tala ba ba atumela Mulimu ka tapelo, kakuli wa pila kamita kuli a ba kupele.

26 Kakuli kwa lu swanela ku ba ni muprisita ya pahami ya cwalo, ya sepahala, ya si na mulatu, ya si ka silafala, ya shutana ni baezalibi, mi u pahamisizwe fahalimwaa mahalimu. **27** Ka ku fapahana ni

baprisita ba ba pahami bani,
yena ha tokwi ku fa matabelo
zazi ni zazi, a libi za hae pili ki-
hona a fa a libi za sicaba, kaku-
li naa ezize cwalo hañwi feela
ha naa ifanile ili yena. **28** Ka-
kuli Mulao u keta batu ba ba
na ni mifokolo ku ba baprisi-
ta ba ba pahami, kono linzwi la
buitamo bo ne bu konkilwe ha-
mulaho wa Mulao, li keta Mwa-
na, yena ya petahalisizwe ku
ya ku ile.

8 Cwale se ki sona sisupo se
situna mwa litaba ze lu bu-
lela: Lu na ni muprisita ya pa-
hami ya cwalo, mi u inzi ku
la bulyo la lubona lwa Bulena
mwa mahalimu, **2** yena siko-
mbwa sa sibaka se si kenile ni
sa tende ya niti, ye tomilwe ki
Jehova, isiñi mutu. **3** Kakuli
muprisita ya pahami kaufela u
ketezwi ku fa limpo ni mata-
belo; hakulicwalo ne li swanelo
kuli ni yena yo a be ni nto ye
ñwi ya ku fa. **4** Cwale kambe
naa li fa lifasi, naa si ke a ba
muprisita, kakuli ku na ni batu
ni kale ba ba fa limpo ka ku ya
ka Mulao. **5** Batu bao ba eza
sebelezo ye kenile ye li mutala
ni muluti wa lika ze kwa lihali-
mu; sina Mushe, ha naa tuha a
yaha tende, naa filwe taelo ye
ki Mulimu: "U bone teñi kuli u
eza linto kaufela ka ku ya ka
mutala wa zona, o ne u bonisi-
zwe fa lilundu." **6** Kono cwa-
le Jesu u amuhezi bukombwa
bo bu kutekeha hahulu, kaku-
li ki yena hape muyemeli wa
tumelelano ye likana ni ya pili
kwa bunde, ye tomilwe ka mu-
lao fa lisepiso ze nde ku fita za
pili.

7 Haiba tumelelano yani ya
pili ne i si na fo i nyazahala,
ne ku si ke kwa tokwahala ya
bubeli. **8** Kakuli u nyaza batu
ha bulela kuli: "'Ha mu bone!
Mazazi a taha,' ku bulela Je-
hova, 'mi ni ka eza tumelelano
ye nca ni ba ndu ya Isilaele ni
ba ndu ya Juda. **9** Ha i na ku
swana ni tumelelano ye ne ni
ezize ni bo kukwaa bona liza-
zi le ni ba swala kwa lizoho ku
ba zwisa mwa naha ya Egepi-
ta, kakuli ne ba si ka zwelapili
ku sepahala kwa tumelelano ya
ka, kuli mane na tuhela ku ba
babalela,' ku bulela Jehova."

10 "'Kakuli ye ki yona tume-
lelano ye ni ka eza ni ba ndu
ya Isilaele hamulaho wa ma-
zazi ao,' ku bulela Jehova. 'Ni
ka beya milao ya ka mwa mi-
nahano ya bona, mi ni ka i ñola
mwa lipilu za bona. Mi ni ka ba
Mulimu wa bona, mi bona ba ka
ba sicaba sa ka.

11 "'Mi ha ba sa na ku lu-
tana yo muñwi ni yo muñwi
kamba mutu ni wahabo yena,
kuli: "U zibe Jehova!" Kaku-
li kaufelaa bona ba ka ni
ziba, ku kala ka yo munyinyani
ku isa ku yo muhulu ku bona.
12 Kakuli ni ka swalela likezo
za bona ze si ka luka, mi ha ni
sa na ku hupula libi za bona.'"

13 Ka ku bulela kuli "tu-
melelano ye nca" u talusa
kuli ya pili ha i sa na musebe-
zi. Cwale tumelelano ye si na

musebezi ni ye supezi i fakaufi
ni ku fela.

9 Tumelelano ya pili yona ne
i banga ni litaelo za sebele-
zo ye kenile ni sibaka se si ke-
nile sa yona fa lifasi. **2** Kaku-
li ne ku yahilwe muzuzu wa pili
mo ne ku inzi ñandaleza* ha-
mohocwalo ni tafule ni linkwa
ze beilwe fapilaa Mulimu; mi
u bizwa "Sibaka se si Kenile."
3 Kono kwa buse bwa lisila la
bubeli ne ku na ni muzuzu o bi-
zwa "Sibaka se si Kenile Hahu-
lu." **4** Mwateñi ne ku na ni pi-
zana ya gauda ni aleka ya tu-
melelano ye basizwe ka gauda
kai ni kai, yona mo ne ku na ni
piza ya gauda ye na ni maana ni
mulamu wa Aruni o ne u tubuzi
lipalisa ni matapa a tumelela-
no; **5** kono fahalimwaa aleka
ne ku inzi likerubimi ze kanya
ze apesize sikwahezo sa swale-
lo ya libi. Kono cwale ye haki
yona nako ya ku bulela litaba
ze ka butungi.

6 Zeo ha li se li yahilwe ka-
mukwawo, baprisita ki bona
ba ba kena kamita mwa muzu-
zu wa pili ku peta sebelezo ya
bona ye kenile; **7** kono mu-
prisita ya pahami u kena a nosi
mwa muzuzu wa bubeli hañwi
ka silimo, mi nako kaufela u
kena a lwezi mali, ao a fa bake-
ñisa libi za hae ni libi zeo sica-
ba ne si ezize ka kutokwa zibo.
8 Kamukwaocwalo moya o ke-
nile u bonisa hande kuli nzila
ye kena mwa sibaka se si ke-
nile ne i si ka patululwa kale
muta tende ya pili ne i sa yemi.
9 Yona tende ye, ki swanisezo
ya nako ya cwale, mi ka ku ya
ka yona tukiso ye, ku fiwa li-
mpo ni matabelo. Kono zeo ha
li koni ku petahalisa lizwalo la
mutu ya eza sebelezo ye kenile.
10 Li ama feela kwa lico ni lino
ni likolobezo za mifuta-futa. Ne
li li milao ye ama mubili mi ne
i tokwa ku mamelwa ku fitela
nako ye tomilwe ya ku lukisa
hande lika i fita.

11 Kono Kreste ha naa tile
sina muprisita ya pahami wa
lika ze nde ze se ezahezi kale,
naa keni mwa tende ye tuna
ni ye petehile ni ku fita, ili ye
si ka ezwa ka mazoho, fo ki-
kuli, haki kalulo ya pupo
ye. **12** Naa keni mwa sibaka
se si kenile, isiñi ka mali a lipu-
li ni a lipohwana, kono ka mali
a hae tota, a eza cwalo hañwi
feela mi a lu fumanela pulu-
so ya ku ya ku ile. **13** Kaku-
li haiba mali a lipuli ni a lipo-
ho ni mulola wa lipulu o sasi-
wa ku ba ba masila u ba keni-
sa kwa nama, **14** ku cwañi ka
za mali a Kreste, ya naa ifani-
le ka ku sa nyazahala ku Muli-
mu ka moya o sa feli, kikuli a
si ke a kenisa mazwalo a luna
kwa misebezi ye shwile kuli lu
kone ku fa sebelezo ye kenile
ku Mulimu ya pila?

15 Ki lona libaka ha li muye-
meli wa tumelelano ye nca, kuli
kabakala lifu la hae la ku ba
lukulula ka tiululo kwa lifoso
ze ne ezizwe mwahalaa nako

Mhe 9:2* Fo ku tomiwanga lilambi.

ya tumelelano ya pili, ba ba bizizwe ba fumane sepiso ya ku yola saanda se si sa feli. **16** Kakuli fo ku na ni tumelelano, ku lukela ku ba ni lifu la mutu ya ezize tumelelano yeo. **17** Kakuli tumelelano i beleka feela hamulaho wa lifu, bakeñisa kuli ha i sebezi ka nako ifi kamba ifi ya sa pila mutu ya i ezize. **18** Kabakaleo nihaiba yona tumelelano ya pili ne i si ka lukiswa ku si na mali. **19** Kakuli Mushe ha saa bulezi taelo kaufela ya Mulao kwa sicaba kaufela, a nga mali a lipohwana ni a lipuli ni mezi ni boya bo bufubelu ni hisopa mi a sasa buka ni sicaba kamukana, **20** a li: "A ki ona mali a tumelelano yeo Mulimu a mi laezi ku i mamela." **21** Mi a sasa mali fa tende ni lipiza kaufela za sebelezo ye kenile. **22** Kaniti, ka ku ya ka Mulao, ibata iba lika kaufela li keniswa ka mali, mi ha ku sa sululwi mali ha ku na swalelo ya libi.

23 Hakulicwalo ne li swanelo kuli lika ze yemela linto ze kwa lihalimu li keniswe kamukwawo, kono lika ze kwa lihalimu li tokwa matabelo a fita ao. **24** Kakuli Kreste naa si ka kena mwa sibaka se si kenile se si ezizwe ka mazoho, se si li siswaniso sa sibaka tenyene, kono naa keni mwa lihalimu tota, kuli a bonahale cwale fapilaa Mulimu bakeñisa luna. **25** Fo ne si kuli a ifane hañata sina sitabelo, sina muprisita ya pahami mwa kenelanga mwa sibaka se si kenile ka silimo ni silimo a lwezi mali aa si a hae. **26** Kambe ku cwalo, naa ka tokwa ku nyanda hañata ku zwa kwa makalelo a lifasi.* Kono cwale u bonahezi feela hañwi kwa mafelelezo a linako kuli a feze sibi ka sitabelo sa hae yena muñi. **27** Mi sina batu ha ba libelezi ku shwa feela hañwi kono ni ku amuhela katulo hasamulaho, **28** Kreste ni yena naa ifanile feela hañwi kuli a lwale libi za ba bañata; mi ha ka bonahala lwa bubeli haki kabakala sibi mi u ka bonwa ki ba ba tukufalezwi ku mu bata ka mulelo wa kuli ba puluswe.

10 Kakuli bakeñisa kuli Mulao u na ni muluti wa lika ze nde ze ne sa taha, kono isiñi zona luli tenyene, batu, ka ku fa matabelo a swana silimo ni silimo, ha ba koni ni hanyinyani ku tahisa kuli ba ba atumela Mulimu ba petahale. **2** Kambe ku cwalo, kikuli matabelo naa si ke a tuhelwa ku fiwa nji, kakuli ba ba eza sebelezo ye kenile ba ne ba kenisizwe feela hañwi ne ba si ke ba ziba kuli ba na ni libi hape? **3** Kono matabelo a, ki kupuliso ya libi ka silimo ni silimo, **4** kakuli ha ku konahali kuli mali a lipoho ni a lipuli a zwise libi.

5 Hakulicwalo, ha taha mwa lifasi, u li: "'Ne u si ka lata sitabelo ni mpo, kono wa ni

Mhe 9:26* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

lukiseza mubili. **6** Ne u si ka
katelwa linubu za ku cisa mu-
tumbi ni nubu ya sibi.'
7 Kiha se ni li, 'Bona! ki
na yo ni tile (mwa muputo wa
buka ku ñozwi za ka) ku to eza
tato ya hao, wena Mulimu.'"
8 Hamulaho wa ku bulela kuli:
"Ne u si ka lata kamba ku kate-
lwa matabelo ni limpo ni linu-
bu za ku cisa mutumbi ni nubu
ya sibi"—ili matabelo a fiwa
ka ku ya ka Mulao— **9** kiha
li: "Bona! ki na yo ni tile ku
to eza tato ya hao." U felisa
za pili kuli a tome za bubeli.
10 Ki ka yona "tato" ye bule-
zwi yeo ha lu kenisizwe ka mpo
ya mubili wa Jesu Kreste ha-
ñwi feela.

11 Hape, muprisita kaufela u
yema mwa sibaka sa hae
zazi ni zazi kuli a fe sebele-
zo ni ku fa matabelo a swana
ao hañata-ñata, ili a sa koni
ku zwiseleleza libi. **12** Kono
mutu yo, naa file sitabelo si
li siñwi bakeñisa libi, lwa pili
ni lwa mafelelezo, mi a yo ina
ku la bulyo la Mulimu, **13** ku
zwa ona nako yeo naa libele-
zi ku fitela lila za hae li beiwa
sina sipula fo a hata mahutu
a hae. **14** Kakuli ki ka mpo
i liñwi ya sitabelo yeo ka yona
a konisize ba ba sweli ku ke-
niswa kuli ba be ba ba peta-
halile ku ya ku ile. **15** Hape,
moya o kenile ni ona u paka ku
luna, kakuli u sino li: **16** "'Ye
ki yona tumelelano ye ni ka eza
ni bona hamulaho wa mazazi
ao,' ku bulela Jehova. 'Ni ka
beya milao ya ka mwa lipilu za
bona, mi ni ka i ñola mwa mi-
nahano ya bona,'" **17** kihona
u li: "Mi ha ni sa tola ni hupula
libi za bona ni likezo za bona za
ku loba mulao." **18** Cwale fo
ku na ni swalelo ya libi zeo, ha
ku sa fiwa nubu ya sibi.

19 Hakulicwalo, mizwale, ha
u bona lu na ni bundume bwa
ku itusisa nzila ye kena mwa si-
baka se si kenile ka mali a Jesu,
20 yona ya naa lukiselize luna
sina nzila ye nca ni ye pila ye
yo punya kwa buse bwa lisila,
fo kikuli, nama ya hae, **21** mi
ha u bona lu na ni muprisita yo
mutuna ya zamaisa ndu ya Mu-
limu, **22** ha lu atumeleñi Mu-
limu ka lipilu ze na ni niti ni
tumelo ye tezi, lu nze lu keni-
size lipilu za luna kwa lizwalo
le li maswe ka ku sasiwa, ni ku
tapisa mibili ya luna ka mezi a
kenile. **23** Ha lu tiisezeñi ku
bulela sepo ya luna fapilaa nya-
ngela lu sa fokoli, kakuli yena
ya naa sepisize ki ya sepahala.
24 Mi lu isezane pilu kuli lu su-
sumezane ku ba ni lilato ni mi-
sebezi ye minde, **25** lu si ke
lwa keshebisa ku kopana kwa
luna hamoho, sina ba bañwi ha
ba na ni mukwa wo, kono lu su-
suezane, mi lu eze cwalo sihulu
ha mu bona kuli lizazi li sute-
lezi.

26 Kakuli haiba lu eza sibi
ka bomu hamulaho wa ku amu-
hela zibo ye nepahezi ya ku
ziba niti, ha ku sa na sitabe-
lo se si siyezi sa libi, **27** kono
se si siyezi feela ki ku libele-

la katulo ka sabo ni buhali bo
bu tuka bo bu ka cisa ba ba
hanyeza. **28** Mutu kaufela ya
keshebisize mulao wa Mushe
u shwa a sa utwelwi butuku,
ka bupaki bwa ba babeli ka-
mba ba balaalu. **29** Cwale mu
nga kuli ki koto ye tuna cwañi
ya lukela ku fiwa mutu ya hati-
kezi Mwanaa Mulimu, ni ya ta-
limile mali a tumelelano a naa
kenisizwe ka ona sina nto fee-
la, ni ku halifisa moya wa sishe-
mo sa Mulimu ka ku u nyefula?
30 Kakuli lwa mu ziba yena ya
ize: "Ku lombota ki kwa ka;
ki na ya ka kutiseza"; hape ku
izwe: "Jehova u ka atula sica-
ba sa hae." **31** Ki nto ye sabi-
sa ku wela mwa mazoho a Mu-
limu ya pila.

32 Kono mu zwelepili ku hu-
pula mazazi a pili, kuli mu
mano benyisezwa liseli, mwa
itiisa, mi mwa nyanda mwa li-
tiko ze taata. **33** Fokuñwi ne
mu shubulwanga ni ku nyandi-
swa patalaza, mi fokuñwi ne
mu nyanda hamoho ni ba ne
ba kopana ni miinelo ye cwa-
lo. **34** Kakuli ne mu utwela-
nga butuku ba ne ba li mwa
tolongo mi ha ne mu amuhi-
wa tutu ya mina, ne mu lumela
inze mu tabile, ka ku ziba kuli
mina mu na ni maluwo a ina ku
ya ku ile.

35 Hakulicwalo, mu si ke
mwa tuhela ku bulela kwa
mina ka ku lukuluha, kona ko
ku ka mi fumanisa mupuzo o
mutuna. **36** Kakuli mu to-
kwa ku ba ni buitiiso, ilikuli,
ha se mu ezize tato ya Mulimu,
mu kone ku fiwa se mu sepisi-
zwe. **37** Kakuli ku siyezi fee-
la "nako ye nyinyani," mi "yena
ya taha u ka punya mi ha na
ku liyeha." **38** "Kono ya luki-
le wa ka u ka piliswa ka tume-
lo," mi, "haiba a kutela mwa-
mulaho, moyo wa ka ha u na
ku mu tabela." **39** Cwale luna
ha lu batu ba ba kutela mwa-
mulaho, ku yo sinyeha, kono lu
batu ba ba na ni tumelo, ye libi-
sa kwa ku pilisa moyo.

11 Tumelo ki sepo ye tiile
ya ze sepisizwe, ki bupa-
ki bo bu kolwisa bwa lika za
niti ze sa bonwi. **2** Kakuli ka
yona, batu baikale ne ba paki-
lwe hande.

3 Ka tumelo, lu lemuha kuli
ze bupilwe ne li lukisizwe ka
linzwi la Mulimu, kamukwao-
cwalo ze bonwa li zwa kwa lika
ze sa bonwi.

4 Ka tumelo, Abele naa ta-
hisize ku Mulimu sitabelo se
si kateleha ku fita sa Kaine,
mi ka tumelo yeo naa pakilwe
kuli ki ya lukile, kakuli Mulimu
naa mu pakile ka ku amuhela
limpo za hae; mi niha shwile,
u sa bulela kabakala tumelo ya
hae.

5 Ka tumelo, Enoke naa ngi-
lwe, kuli a si ke a bona lifu, mi
naa si ka fumanwa kakuli Mu-
limu naa mu ngile; kono a si
ka ngiwa kale naa pakilwe kuli
naa tabisize Mulimu. **6** Hape,
ha ku si na tumelo ha ku ko-
nahali ku tabisa Mulimu, kaku-
li ya mu atumela u swanela ku

lumela kuli Mulimu u teñi mi ki
yena ya fa mupuzo ku ba ba tii-
seza ku mu bata.
7 Ka tumelo, Nuwe a mano
lemuswa ki Mulimu ka za lika
ze si ka bonahala kale, a boni-
sa kuli naa saba Mulimu mi a
yaha aleka kuli a pilise ba ndu
ya hae; mi ka yona tumelo yeo
a nyaza lifasi, mi a ba yena ya
yola saanda sa ku luka ko ku
taha ka tumelo.
8 Ka tumelo, Abrahama
nako ya biziwa, a utwa ka ku
ya kwa sibaka sa naa ka
fiwa sina saanda; mi a ya, niha
naa sa zibi kwa naa ya kuli
ki kakai. **9** Ka tumelo, a pila
sina muenyi mwa naha ya se-
piso sina ya pila mwa naha ya
ba sili, mi a pila mwa litende
ni Isaka ni Jakobo, ba ne ba ka
yola saanda ni yena sa yona se-
piso ye swana yeo. **10** Kaku-
li naa libelela muleneñi o na ni
mitomo ya niti, o lalilwe ni ku
yahiwa ki Mulimu.
11 Ka tumelo, Sara ni yena
naa filwe maata a ku pepa, ni-
haike kuli naa fulile, kakuli
naa lumela kuli ya naa sepisi-
ze ki ya sepahala. **12** Kaba-
kaleo, ka mutu a li muñwi, ya
naa li sina ya shwile, kwa pe-
pwa bana ba bañata ba ba lika-
na ni linaleli za lihalimu, ni ba
ba sa koni ku balwa sina mu-
shabati o fa likamba la liwate.
13 Bao kaufela ne ba shwile
ba na ni tumelo, ba si ka amu-
hela ze ne ba sepisizwe, kono
ne ba li boni li sa li kwahule,
mi ba li amuhela ka tabo ni ku
shaela fapilaa nyangela kuli ne
ba li bazwahule ni baenyi mwa
naha. **14** Kakuli ba ba bule-
la cwalo ba bonisa hande
kuli ba nyolelwa ku ba ni siba-
ka sa bona tota. **15** Mi niteñi,
kambe luli ne ba zwezipili ku
hupula sibaka ko ne ba zwile,
ne ba ka be ba fumani kolo ya
ku kutela kwateñi. **16** Kono
cwale ba shukezwi sibaka se si-
nde ni ku fita, fo kikuli, se si
kwa lihalimu. Hakulicwalo Mu-
limu ha swabi ha ba mu biza
kuli ki Mulimu wa bona, kaku-
li u ba lukiselize muleneñi.
17 Ka tumelo, Abrahama ha
naa likilwe, na se a fa mwanaa
hae Isaka sina sitabelo; mutu
yo ya naa amuhezi lisepiso ka
tabo, a bata ku fa mwanaa hae
wa libanda, **18** nihaike naa
bulelezwi kuli: "Se si ka bi-
zwa 'peu ya hao' si ka taha ka
Isaka." **19** Kono naa lemuhile
kuli Mulimu naa kona ku zusa
Isaka kwa bafu; mi luli naa mu
amuhezi ka mukwa o no bile
swanisezo.
20 Ka tumelo, Isaka ni yena
naa fuyozi Jakobo ni Isau, a ba
lemusa za lika ze ne ka taha
kwapili.
21 Ka tumelo, Jakobo ha naa
tuha a shwa, a fuyola yo muñwi
ni yo muñwi wa bana ba Jose-
fa mi a lapela inzaa sikatezi fa
nkoto ya mulamu wa hae.
22 Ka tumelo, Josefa ha naa
tuha a shwa, a bulela za ku
tuta kwa bana ba Isilaele; mi a
ba fa litaelo ka za ku bulukiwa
kwa hae.

23 Ka tumelo, Mushe ha saa
pepilwe, a patiwa ki bashemi
ba hae ka likweli ze taalu, ka-
kuli ne ba boni kuli mwana-
na yo naa li yo munde mi ne
ba si ka saba taelo ya mulena.
24 Ka tumelo, Mushe ha saa
hulile, a hana ku bizwa mwa-
naa mukwae, mwanaa Faro,
25 a iketela ku nyandiswa ni
sicaba sa Mulimu ku fita ku
ikola minyaka ya libi ye ina
nako ye nyinyani, **26** kakuli
naa nga kuli ku shubulwa kwa
hae ka ku ba Ya Tozizwe* ki
bufumu bo bu fita maluwo a
Egepita; kakuli naa talimezi
kwapili kwa mupuzo wa naa
ka amuhela. **27** Ka tumelo, a
zwa mwa Egepita, kono ne si
ka ku saba buhali bwa mule-
na, kakuli naa zwezipili ku tiya
inge ya bona Yena ya sa bonwi.
28 Ka tumelo, a eza Mukiti wa
Paseka mi a hasa mali, kuli mu-
yundisi a si ke a bulaya baeli ba
bona.

29 Ka tumelo, ba sila Liwate
le li Fubelu inge ba ba fita fa
mubu o omile, kono Maegepita
ha ne ba likile ku sila, ba mizi-
wa ki liwate.

30 Ka tumelo, mamota a Je-
riko naa wile Maisilaele ha se
ba a potolohile ba nze ba caula
ka mazazi a supile. **31** Ka tu-
melo, Rahaba wa lihule naa si
ka shwa ni ba ba sa utwi, kakuli
naa amuhezi matwela ka kozo.

32 Mi ze ñwi hape ze ni ka
bulela ki lifi? Kakuli ni ka tae-
lelwa ki nako ha ni ka bulela za
Gidioni, Baraki, Samisoni, Jefi-
ta, Davida ni Samuele ni za ba-
polofita ba bañwi. **33** Ka tu-
melo, ne ba tuzi mibuso, ne ba
ezize ze lukile, ne ba amuhezi
ze ne ba sepisizwe, ne ba tibile
milomo ya litau, **34** ne ba ti-
mile maata a mulilo, ne ba ba-
ndukile kwa buhali bwa lilumo,
ne ba fokola kono ba tiiswa, ne
ba bile lindume mwa ndwa, ba
tula limpi ze ne li ba taseza.
35 Basali ne ba amuhezi bafu
ba bona ka zuho, kono batu ba
bañwi ne ba nyandisizwe ma-
swe kakuli ne ba si ka lumela
ku lukululwa ka tiululo, ilikui-
li ba fumane zuho ya bafu ye
nde ni ku fita. **36** Ki niti, ba
bañwi ne ba likilwe ka ku
sheununwa ni ka ku shapaki-
wa, mi mane ni ka mawenge ni
litolongo. **37** Ne ba pobauzwi
ka macwe, ne ba likilwe, ne ba
sahilwe fahali, ne ba bulailwe
ka mukwale, ne ba yambaezi ba
apezi mikata ya lingu ni ya li-
puli, inze ba li mwa butokwi,
mwa ñalelwa, mwa nyandiso;
38 mi lifasi ne li sa ba swaneli.
Ne ba yambaezi mwa mahalau-
pa ni fa malundu ni mwa miko-
ti ni misima ya lifasi.

39 Niteñi bao kaufela, niha
ne ba pakilwe hande bakeñi-
sa tumelo ya bona, ne ba si ka
amuhela ze ne ba sepisizwe,
40 kakuli Mulimu naa lu hu-
pulezi cimo ze nde ni ku fita,
ilikuli ba si ke ba petahaliswa
luna lu li siyo.

Mhe 11:26* Toloko ya linzwi ka linzwi, "Kreste."

12 Hakulicwalohe, bakeñisa kuli lu beilwe mwahali ki lilu le lituna la lipaki, ni luna lu lule nto kaufela ye buima ni sibi se si lu swasa ka bunolo, mi lu mate ka buitiiso mwa siyano ye lu lukiselizwe, **2** lu nze lu talimezi feela ku Muyemeli yo Mutuna ni Mupetahalisi wa tumelo ya luna, yena Jesu. Kabakala tabo ye ne beilwe fapilaa hae a tiyela kota ya linyando, a sa isi pilu kwa lishubu, mi u inzi ku la bulyo la lubona lwa Mulimu. **3** Kaniti, mu nahanisise yena ya tiyezi lipulelo ze cwalo za ku mu lwanisa ze zwa kwa baezalibi, ze nyaza bona bañi, kuli mu si ke mwa katala ni ku fela pilu.

4 Ha mu nze mu lwanisa sibi seo, ha mu si ka lwana kale kuli mane mali a mina a sululwe, **5** mi luli mu libezi kelezo ye bulela ku mina sina bana, ye li: "Mwanaka, u si ke wa nyaziseza kalimelo ya Jehova, nihaiba ku fela pilu ha u hakululwa ki yena; **6** kakuli Jehova u kalimela ya latwa ki yena; mane u shapa kaufela ya amuhelwa ki yena kuli ki mwana."

7 Mu tokwa ku itiisa kakuli yeo ki nzila ye ñwi ye mu kalimelwa ka yona. Mi Mulimu u mi nga sina bana. Kakuli ki ufi mwana ya sa kalimelwi ki ndatahe? **8** Kono kambe kaufelaa mina ne mu si ka abana kwa kalimelo yeo, ne mu ka ba luli bana ba bunyazi, isiñi bana luli. **9** Hape, bo ndataa luna ba butu ne ba lu kalimelanga, mi ne lu ba fanga likute. Kikuli lu si ke lwa lata ku ipeya kwatasaa Ndatahe bupilo bwa luna bwa kwa moya mi lu pile? **10** Kakuli ne ba lu kalimelanga ka nakonyana ka ku ya ka mo ne ba bonela bona kuli ku lukile, kono yena u eza cwalo ku lu tusa kuli lu fiwe kwa bukeni bwa hae. **11** Ki niti, ha ku na kalimelo ye tabisa ka nako ye i fiwa, kono i butuku; niteñi hamulaho i beya muselo wa kozo wa ku luka ku ba ba lutilwe ki yona.

12 Hakulicwalo, mu otolole mazoho a lepelela ni mañwele a fokola, **13** mi mu zwelepili ku ezeza mahutu a mina linzila ze lukile, kuli le li toza li si ke la kwetelela, kono li fole. **14** Mu tundamene ku pila ka kozo ni batu kaufela, ni ku ba ni bukeni ili bo mutu ha si na bona, ha koni ku bona Mulena. **15** Mu tokomele kuli ha ku na mutu ya mi palelwisa ku fumana sishemo sa Mulimu ni kuli ha ku na mubisi o na ni sifanu o mela ni ku tahisa filikanyo kuli ba bañata ba si ke ba silafala ka ona; **16** ni kuli mwahalaa mina ku si ke kwa ba ni lihule kamba mutu ya sa itebuhi za Mulimu, sina Isau, ya naa cincanisize tukelo ya hae ya bweli ni musulo u li muñwi wa sico. **17** Kakuli mwa ziba kuli hasamulaho ha naa batile ku yola saanda sa mbuyoti naa hanezwi, kakuli nihaike naa likile ka taata ku cinca muhupulo wa ndatahe ka miyoko, naa si ka kona ku eza cwalo.

18 Kakuli ha mu si ka sutelela kwa lilundu le li kona ku swaliwa ni le li tuka mulilo, ni le li ambekilwe ki lilu le linsu ni lififi le lituna ni ñuli, **19** ni lilata la tolombita ni linzwi le li bulela, ili leo batu ha ba li utwile ba kupile ka taata kuli ba si ke ba talusezwa litaba ze ñwi hape. **20** Kakuli ne ba sabisizwe ki taelo ye li: "Niheba folofolo haiba i hata fa lilundu leo, i pobaulwe ka macwe." **21** Hape, pono yeo ne i sabisa hahulu kuli mane Mushe a bulela, a li: "Ni sabile hahulu mi na ngangama." **22** Kono mina mu sutelezi kwa Lilundu la Sione ni muleneñi wa Mulimu ya pila, yena Jerusalema wa kwa lihalimu, ni kwa likiti ze mashumi-shumi za mangeloi, **23** a kopani hamoho, ni ku ba puteho ya mweli bao mabizo a bona a ñozwi mwa mahalimu, ni ku Mulimu Muatuli wa bote, ni kwa bupilo bwa kwa moya bwa ba ba lukile ba ba petahalisizwe, **24** ni ku Jesu yena muyemeli wa tumelelano ye nca, ni kwa mali aa lu sasize, ili a bulela hande hahulu ku fita mali a Abele.

25 Mu tokomele kuli ha mu palelwi ku teeleza ku yena ya bulela. Kakuli haiba ba ne ba palezwi ku teeleza ku yena ya naa fa litemuso za Mulimu a li fa lifasi ne ba si ka banduka, ni luna ha ku na mo lu ka bandukela haiba lu fulalela yena ya bulela ku zwelela kwa mahalimu. **26** Nako yeo linzwi la hae ne li nyanganyisize lifasi, kono cwale wa sepisa, u li: "Hape ni ka nyanganyisa isi feela lifasi kono ni lihalimu." **27** Cwale linzwi la kuli "Hape" li bonisa ku zwisiwa kwa lika ze nyanganyiswa—zona lika ze ezizwe—ilikuli lika ze si ka nyanganyiswa li kone ku ina. **28** Hakulicwalo, ha u bona lu ka amuhela mubuso o sa koni ku nyanganyiswa, lu zweleñipili ku ba mwa sishemo sa Mulimu, seo ka sona lu kona ku fa sebelezo ye kenile ye amuheleha ku Mulimu ka sabo ni ka likute. **29** Kakuli Mulimu wa luna hape ki mulilo o ciseleza.

13 Lilato la mina la mizwale li zwelepili. **2** Mu si ke mwa libala moya wa ku amuhela baenyi, kakuli ka ona, ba bañwi ne ba amuhezi mangeloi ka ku sa ziba. **3** Mu hupule ba ba mwa tolongo inge kuli mu mwa tolongo hamoho ni bona, mi mu hupule ni ba ba nyandiswa, ha u bona ni mina mu mwa mubili. **4** Linyalo li kutekiwe kwa batu kaufela, mi bulobalo bwa mwa linyalo bu tokwe masila, kakuli Mulimu u ka atula mahule ni babuki. **5** Mupilelo wa mina u tokwe lilato la masheleñi, mu nze mu kolwa ka ze mu na ni zona cwale. Kakuli yena u ize: "Ha ni na ku mi siya ni kamuta mi ha ni na ku mi fulalela ni kamuta." **6** Kuli lu be ni bundume mi lu bulele, lu li: "Jehova ki yena ya ni tusa; ha ni na ku saba se siñwi. Sa ka ni eza mutu ki sifi?"

7 Mu hupule ba ba etelela
mwahalaa mina, ba ba mi bule-
lezi linzwi la Mulimu, mi ha mu
nze mu nyakisisa bunde bo bu
zwa mwa mupilelo wa bona mu
likanyise tumelo ya bona.
8 Jesu Kreste ki ya swana,
mabani, ni kacenu, ni ku ya ku
ile.
9 Mu si ke mwa keluswa ki
lituto za mifuta-futa za ku sili;
kakuli ki hande kuli pilu i tii-
swe ki sishemo sa Mulimu ku
fita ku tiiswa ki lico, ze sa tusi
ba ba patehisizwe ki zona.
10 Lu na ni aletare yeo ba ba
eza sebelezo ye kenile kwa te-
nde ba si na tukelo ya ku ca ze
fateñi. **11** Kakuli litupu za li-
folofolo zeo mali a zona a isiwa
mwa sibaka se si kenile ki mu-
prisita ya pahami sina mpo ya
libi, li cisezwa kwande a mafu-
lo. **12** Kamukwaocwalo, Jesu
ni yena naa nyandezi kwande a
makenelo a muleneñi kuli a ke-
nise sicaba ka mali a hae tota.
13 Hakulicwalohe, lu yeñi ku
yena kwande a mafulo, lu nze
lu lwezi lishubu la naa lwezi,
14 kakuli kwanu, ha lu na mu-
leneñi o inelezi, kono lu bata ka
taata muleneñi o taha. **15** Ka
yena, haike kamita lu fe Muli-
mu sitabelo sa milumbeko, fo
kikuli, manzwi a zwa mwa mi-
lomo ya luna, ili a lumbeka li-
bizo la hae fapilaa nyangela.
16 Hape, mu si ke mwa libala
ku eza ze nde ni ku ikabela ni
ba bañwi ze mu na ni zona, ka-
kuli Mulimu u tabiswa ki mata-
belo a cwalo.
17 Mu utwe ba ba etelela
mwahalaa mina mi mu ipeye
kwatasaa bona, kakuli ba tone-
la mioyo ya mina sina ba ba ka
ikalabela za yona; kuli ba eze
cwalo ka tabo mi isi ka ku to-
nga, kakuli seo si ka mi tahise-
za butata.
18 Mu zwelepili ku lu lapele-
la, kakuli lu kolwa kuli lu na ni
lizwalo le li sepahala, sina ha lu
bata ku pila ka busepahali mwa
linto kaufela. **19** Kono sihulu
ni mi kupa ka taata kuli mu la-
pele kuli ni kutisezwe ku mina
kapili.
20 Cwale haike Mulimu wa
kozo, ya naa zusize kwa
bafu mulisana yo mutuna wa li-
ngu, yena Mulenaa luna Jesu,
ka mali a tumelelano ya ku ya
ku ile, **21** a mi fe nto kaufela
ye nde kuli mu eze tato ya hae,
ha nzaa sebeza ku luna se si ta-
bisa fapilaa hae ka Jesu Kreste;
ku yena ku be kanya kamita ni
mita. Amen.
22 Cwale na mi eleza, mi-
zwale, kuli mu teeleze ka
pilu-telele kwa manzwi a su-
suezo a, kakuli kaniti ni mi ño-
lezi liñolo ka manzwi a sikai.
23 Mu zibe kuli muzwale wa
luna Timotea u lukuluzwi. Hai-
ba a taha kapili, lu ka tahelela
hamoho ni yena ku to mi bona.
24 Mu ni lumeliseze kaufela
ba ba etelela mwahalaa mina
ni ba ba kenile kaufela. Ba kwa
Italia ba mi lumelisa.
25 Sishemo sa Mulimu si be
ni mina kaufela.

LIÑOLO LA

JAKOBO

1 Na Jakobo, mutangaa Mulimu ni wa Mulena Jesu Kreste, ni ñolela masika a mashumi ka a mabeli a hasani, ni li:

Mu lumele!

2 Mizwale ba ka, mu tabe ha mu kopana ni litiko za mifutafuta, **3** inze mu ziba kuli tumelo ya mina ye likilwe i tahisa buitiiso. **4** Kono mu tuhelele buitiiso ku peta musebezi wa bona, kuli mu kone ku talelela ni ku kwanelela mwa linto kaufela, mu sa tokwi se siñwi.

5 Hakulicwalo, haiba yo muñwi ku mina u tokwile butali, a zwelepili ku kupa Mulimu, kakuli yena u fanga bote ka bufani bo butuna a sa shubuli mutu; mi u ka bu fiwa. **6** Kono a zwelepili ku kupa ka tumelo, a sa kakanyi ni hanyinyani, kakuli ya kakanya u swana sina lindinda la liwate le li zukuzwa ki moya ni ku fukisezwa kafa ni kafa. **7** Mane mutu ya cwalo a si ke a libelela kuli u ka amuhela se siñwi ku Jehova; **8** ki mutu wa lipilu ze peli, ya si ka tiya mwa linzila za hae kaufela.

9 Kono muzwale wa mubotana a nyakalale kabakala ku pahamiswa kwa hae, **10** ni ya fumile a nyakalale kabakala ku kokobezwa kwa hae, kakuli sina palisa ya limela, u ka yunda. **11** Kakuli lizazi li pazulanga ni ku cisa kwa lona mi li letukisanga limela, mi lipalisa za zona za wanga ni bunde bwa zona bwa felanga. Kamukwaoswana, mutu ya fumile ni yena u ka yunda cwalo ha nzaa tundamena mwa linzila za hae.

12 U na ni tabo mutu ya zwelapili ku tiyela tiko, kakuli ha saa katezwi ki Mulimu u ka amuhela kuwani ya bulena ya bupilo, yeo Jehova a sepisize ba ba zwelapili ku mu lata. **13** Mutu ha li mwa tiko, a si ke a bulela kuli: "Ni likiwa ki Mulimu." Kakuli Mulimu ha likiwi ka ze maswe mi ha liki mutu. **14** Kono mutu ni mutu u likiwa ka ku hohiwa ni ku hapiwa ki takazo ya hae yena muñi. **15** Cwale takazo ha se i hulile, i zwala sibi; mi sibi, ha se si ezizwe, si tahisa lifu.

16 Mu si ke mwa keluswa, mizwale ba ka ba ba latiwa. **17** Mpo ye nde kaufela ni mpo ye petehile kaufela i zwa kwahalimu, i zwa ku Ndatahe maseli a lihalimu, ya sa fetuhi kamba ku cinca sina miluti ye cinca-cinca. **18** Ne li tato ya hae kuli a lu tahise ka linzwi la niti, ilikuli lu be ba bañwi ba mitamuno kwa libupiwa za hae.

19 Mu zibe taba ye, mizwale ba ka ba ba latiwa. Mutu kaufela u lukela ku ba ya teeleza kapili, ya sa akufi ku bulela, ya sa

akufi ku halifa; **20** kakuli bu-
hali bwa mutu ha bu tahisi ku
luka kwa Mulimu. **21** Hakuli-
cwalo mu tuhele ze masila kau-
fela ni bumaswe bo bu atile ha-
hulu, mi mu amuhele ka bunolo
linzwi le li calwa ku mina, ili le
li kona ku pilisa mioyo ya mina.
22 Kono mu be baezi ba li-
nzwi, isi bautwi feela, ba ba
ipuma ka mihupulo ya buha-
ta. **23** Kakuli haiba mutu ki
muutwi wa linzwi, mi isi mue-
zi, yo u swana sina mutu ya ta-
lima mwa siiponi ku bona pata
ya hae. **24** Kakuli wa ipona,
ni ku ikela mi u libala kapili
mwa bonahalela. **25** Kono ya
talimisisa mwa mulao o pete-
hile wa tukuluho ni ku tiiseza
ku ona, haki muutwi ya libala,
kono u fetuhile muezi wa muse-
bezi, mi u ka ba ni tabo ha nzaa
u eza.
26 Haiba mutu a nahana
kuli u lapela Mulimu, kono a sa
swali lilimi la hae, yo u puma
pilu ya hae mi bulapeli bwa hae
ha bu na tuso. **27** Bulapeli bo
bu kenile ni bo bu sa nyazahali
fapilaa Mulimu Ndataa luna ki
bo: ki ku babalela lindiala ni li-
mbelwa mwa liñalelwa za bona,
ni ku ipabalela ku za lifasi ku si
na koli.

2 Mizwale ba ka, kikuli mu
nahana kuli mu kumalela
kwa tumelo ya Mulenaa luna
Jesu Kreste ya kanya ha mu bo-
nisa ketululo? **2** Kakuli, hai-
ba mutu ya na ni masale a gau-
da kwa minwana ili ya apezi
liapalo ze nde a kena mo mu ko-
pani hamoho, kono hape haiba
ku kena ni mutu wa mubotana
ya apezi liapalo ze tezi masila,
3 kana mu kuteka ya apezi lia-
palo ze nde mi mu li: "To ine
fa, fo kunde," mi ku mubotana
kona mu li: "U yeme honacwa-
lo," kamba mu li: "Yo ina fani
kwa sipula sa mahutu a ka"?
4 Ha mu eza cwalo, kikuli ha
mu bonisi ketululo mwahalaa
mina mi kana ha mu si ka fetu-
ha baatuli ba ba fa likatulo ze
maswe?
5 Ha mu teeleze, mizwale ba
ka ba ba latiwa. Kikuli Muli-
mu naa si ka keta ba ba
ngiwa ki lifasi ku ba babotana
kuli ba fume mwa tumelo mi
ba yole saanda sa Mubuso, wa
naa sepisize ku ba ba mu lata?
6 Kono mina mu shwauzi ba-
botana. Kana haki bafumi ba
ba mi hatelela ni ku mi hohela
fapilaa likuta? **7** Kikuli haki
bona ba ba nyefula libizo le li-
nde le ne mu bizisizwe ka lona?
8 Cwale haiba mu mamela mu-
lao wa mulena ka ku ya ka li-
ñolo le li li: "U lukela ku lata
wahenu mo u itatela," u zibe
fo, mu eza hande luli. **9** Kono
haiba mu zwelapili ku bonisa
ketululo, mu eza sibi, mi mulao
wa mi kalimela sina ba ba tuli-
le mulao.
10 Kakuli haiba mutu a ma-
mela Mulao* kaufela kono a

Jak 2:10* Mu bone litaluso ze kwata-
si kwa Mat 5:17.

tula mwateñi taelo i liñwi, yo u
fetuhile sifosi ku zona kaufela.
11 Kakuli yena ya naa ize: "U si
ke wa buka," hape naa ize: "U si
ke wa bulaya yo muñwi." Cwa-
le haiba ha u buki kono wa bu-
laya, u fetuhile ya tula mulao.
12 Mu zwelepili ku bulela ni
ku pila ka mo ba ezeza batu ba
ba ka atulwa ka mulao wa si-
caba se si lukuluhile. **13** Ka-
kuli yena ya sa bonisi muhau
u ka atulwa ka kutokwa mu-
hau. Muhau u na ni maata faha-
limwaa katulo.

14 Tuso ki ifi, mizwale ba ka,
haiba yo muñwi a bulela kuli
u na ni tumelo kono ha na mi-
sebezi? Kikuli tumelo yeo ya
kona ku mu pilisa nji?
15 Haiba muzwale kamba kai-
zeli u tokwile liapalo ni lico ze
likani ka zazi ni zazi, **16** nite-
ñi yo muñwi ku mina u li ku
yena: "U zamaye ka kozo, u fu-
tumalelwe mi u kule lico," kono
mu sa mu fi ze u tokwa mubili
wa hae, fo ku tusañi? **17** Ka-
mukwaoswana, ni tumelo ka
ili yona ha i si na misebezi, i
shwile.

18 Niteñi, yo muñwi a kana
a li: "Wena u na ni tumelo, mi
na, ni na ni misebezi. Ha
ku ni bonise tumelo ya hao ku
si na misebezi, mi na ni ka ku
bonisa tumelo ya ka ka mise-
bezi ya ka." **19** Esi wena u lu-
mela kuli ku na ni Mulimu a
li muñwi nji? U eza hande ha-
hulu. Kono niteñi madimona a
lumela cwalo mi a ngangama.
20 Kono wena mutu wa mba-
ngo, kana kikuli u tokwa bupa-
ki bwa kuli tumelo ye si na mi-
sebezi ha i na tuso? **21** Kikuli
Abrahama ndataa luna naa si
ka beiwa ya lukile ka misebe-
zi a mano fa mwanaa hae Isaka
fa aletare? **22** Mwa bona kuli
tumelo ya hae ne i zamaelela ni
misebezi ya hae mi tumelo ya
hae ne i petahalisizwe ka mise-
bezi ya hae, **23** mi liñolo ne li
talelelizwe, le li li: "Abrahama
naa beile tumelo ku Jehova, mi
tumelo ya hae ne i balezwi ku
yena kuli ki ku luka," mi a bi-
zwa "mulikanaa Jehova."

24 Mwa bona kuli mutu u ka
beiwa ya lukile ka misebezi, mi
isiñi ka tumelo i nosi. **25** Ka-
mukwaoswana, kikuli Raha-
ba wa lihule ni yena naa si ka
beiwa ya lukile ka misebezi,
a mano amuhela hande linu-
mwana ni ku li kutisa ka nzi-
la i sili? **26** Kaniti, sina mubi-
li o si na moya ha u li o shwile,
ni tumelo ha i si na misebezi i
shwile.

3 Mizwale ba ka, haki ba ba-
ñata ku mina ba ba swane-
la ku ba baluti, ka ku ziba kuli
lu ka fiwa katulo ye tuna ni ku
fita. **2** Kakuli kaufelaa luna
lwa sitatalanga hañata. Mutu
ya sa sitatali mwa manzwi, ki
mutu ya petahalile, ya kona ku
zamaisa mubili wa hae kaufe-
la. **3** Haiba lu kenya litumo
mwa mahanu a lipizi kuli li lu
utwe, fohe lu etelela ni mubili
wa zona kaufela. **4** Hape mu

bone lisepe, niha li li ze tuna mi
li zamaiswa ki mioya ye fuka ka
maata, li sikululwa ki kalabo-
nyana kuli li ye kwa tabela mu-
koboci.
5 Kamukwaoswana, lilimi ki
kalulo ye nyinyani ya mubili
kono niteñi li itumba hahulu.
Ha mu bone! Kalilo ka kanyi-
nyani ka kona ku yakisa
mushitu o mutuna-tuna! **6** Ki
niti, lilimi ki mulilo. Lilimi ki
lifasi la ku sa luka kamuka-
na mwahalaa lilama za luna za
mubili, kakuli li silafaza mu-
bili kaufela mi li yakisa bupi-
lo bwa mutu kaufela mi lona li
yakiswa ki Gehena.* **7** Kaku-
li mifuta kaufela ya lifolofolo za
mwa naheñi, ya linyunywani,
ya ze zamaya ka mba, ya ze pila
mwa liwate ya kona ku tapi-
swa mi i se i tapisizwe ki batu.
8 Kono ha ku na mutu ya kona
ku tapisa lilimi. Ha li sikulule-
hi mi la holofaza, li tezi sifanu
se si bulaya. **9** Ka lona lu lu-
mba Jehova, yena Ndate, kono
hape ka lona lu kuta batu ba ba
ezizwe "ka siswaniso sa Muli-
mu." **10** Mwa mulomo o swa-
na ku zwa tumbo ni sikuto.

Mizwale ba ka, haki swanelo
kuli lika li ezahale ka nzila ye.
11 Kuli liweluwelu la kona ku
welaukisa mezi a munati ni a
baba mwa lisima le li swana?
12 Mizwale ba ka, kana kikuli
kota ya feiga ya kona ku beya
liolive kamba kota ya veine ku
beya lifeiga? Ni mezi a lizwai ni
ona ha koni ku tahisa mezi a
munati.
13 Ki mañi ya butali ni ya
utwisisa mwahalaa mina? A bo-
nise ka muzamao wa hae o mu-
nde kuli misebezi ya hae i ezwa
ka bunolo bo bu tiswa ki butali.
14 Kono haiba mu na ni muna
o baba ni likomano mwa lipilu
za mina, mu si ke mwa no itu-
mba ni ku bulela lishano le li
lwanisa niti. **15** Bo haki bona
butali bo bu zwa kwahalimu,
kono ki bwa silifasi, bwa bufolo-
folo, bwa sidimona. **16** Kaku-
li kaufela fo ku na ni muna ni
likomano, ki fona fo ku ka ba ni
mifilifili ni nto kaufela ye ma-
swe.
17 Kono butali bo bu zwa
kwahalimu pili ki bo bu kenie-
le, kihona bu ba ni kozo, ha bu
ñañeleli mihupulo, bu lata ku
utwa, bu tezi muhau ni miselo
ye minde, ha bu na sishweka,
ha bu na buipi. **18** Hape, peu
ya muselo wa ku luka i calelwa
mwa kozo mwahalaa ba ba ba-
tiseza ba bañwi kozo.

4 Lindwa ni likomano ze ku
mina li tiswa kiñi? Kikuli
ha li tiswi ki litakazo za mina
za nama ze zwelapili ku lwa-
nisana mwa mibili ya mina?
2 Mwa lakaza, ibo ha mu fuma-
ni. Mu zwelapili ku bulaya batu
ni ku lakaza za ba bañwi, ibo ha
mu koni ku fumana. Mu zwela-
pili ku lwana ni ku lwanisana.
Ha mu na, bakeñisa kuli ha mu

Jak 3:6* Sibaka ko ne ku cisezwa manyalala kwande a Jerusalema. Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 9.

kupi. **3** Ha mu kupa, ha mu
fiwi, kakuli mulelo o mu kupe-
la u fosahalile, mu bata ku itu-
sisa lika zeo kwa ku kolwisa li-
takazo za mina za nama.
4 Mina babuki, kikuli ha mu
zibi kuli ku ba mulikanaa li-
fasi ki ku ba sila ku Mulimu?
Hakulicwalohe, mutu kaufe-
la ya bata ku ba mulikanaa li-
fasi u ipeya ku ba sila sa Mu-
limu. **5** Kamba kikuli mu na-
hana kuli liñolo li bulela feela
ha li li: “Moya o yahile ku luna u
zwelapili ku lakaza ka muna
lika ze shutana-shutana”?
6 Kono sishemo seo Mulimu a
fana ki se situna. Kabakaleo,
liñolo li li: “Mulimu u hanye-
za ba ba ikankabeka, kono u fa
sishemo sa hae ku ba ba ikoko-
beza.”
7 Hakulicwalo, mu ipeye
kwatasaa Mulimu; kono mu ha-
nyeze Diabulosi, mi u ka
saba ku mina. **8** Mu sutele-
le ku Mulimu, mi u ka sutele-
la ku mina. Mu kenise mazoho
a mina, mina baezalibi, mi mu
twekise lipilu za mina, mina ba
lipilu ze peli. **9** Mu nyande ni
ku lila ni ku bokolola. Haike li-
seho za mina li fetuhe sililo, mi
tabo ya mina i fetuhe maswabi.
10 Mu ikokobeze mwa meeto a
Jehova, mi u ka mi pahamisa.
11 Mu tuhele ku bulelana
maswe, mizwale. Mutu ya bu-
lela maswe muzwale kamba ya
atula muzwale wa hae u lwa-
nisa mulao mi u atula mulao.
Cwale haiba u atula mulao, ha
u muezi wa mulao, kono u mu-
atuli. **12** Ku na ni mutomi a
li muñwi wa mulao ni muatu-
li, yena ya kona ku pilisa ni
ku timeza. Kono wena, ki wena
mañi kuli u atule yo muñwi?
13 Cwale ha mu teeleze,
mina ba ba li: “Kacenu kamba
kamuso lu ka ya mwa mulene-
ñi wani ni ku yo tanda mwa-
teñi silimo, mi lu ka yo eza pi-
sinisi ni ku kutelwa ki se si-
ñwi,” **14** hailifo ha mu zibi mo
bu ka bela bupilo bwa mina ka-
muso. Kakuli mu mbundu ye
ina feela nakonyana ni ku fela.
15 Kono mu swanela ku bule-
la kuli: “Haiba Jehova a lata,
lu ka pila mi lu ka eza se ka-
mba sani.” **16** Kono cwale mu
tabela ku itumbaeta kwa mina
kwa ku ikuhumusa. Ku itu-
mbaeta kaufela ko ku cwalo ku
maswe. **17** Kamukwaocwalo,
haiba mutu wa ziba ku eza se si
lukile kono a sa si ezi, u eza sibi.

5 Cwale ha mu teeleze mina
bafumi, mu lile mi mu bo-
kolole kabakala manyando a mi
tahela. **2** Bufumu bwa mina
bu bolile, mi liapalo za mina
li cilwe ki mafele. **3** Gauda ni
silivera ya mina li cilwe ki ma-
fumi, mi mafumi a zona a ka ba
bupaki bo bu mi lwanisa mi a
ka ca nama ya mibili ya mina.
Se mu kubukanyize si ka swana
sina mulilo mwa mazazi a ma-
ungulelo. **4** Ha mu bone! Li-
tuwelo ze mu si ka lifa babele-
ki ba ba kutuzi masimu a mina

li zwelapili ku lila, mi mihuwo ya bakutuli ya ku kupa tuso i fitile mwa lizebe za Jehova wa limpi. **5** Mu pilile ka bumbombo ni ka ku kolwisa litakazo za mina mwa lifasi. Mu nunisize lipilu za mina mane nihaiba mwa lizazi la pulao. **6** Mu nyazize mane ni ku bulaya ya lukile. Kikuli ha mi hanyezi?

7 Hakulicwalo mizwale, mu bonise pilu-telele, ku isa nako ya ku ba teñi* kwa Mulena. Ha mu bone! Mulimi u zwelapili ku libelela lukau lwa butokwa lwa lifasi, inzaa bonisa pilu-telele ku fitela pula ya maseulo ni ya matabula i taha. **8** Ni mina mu bonise pilu-telele; mu tiise lipilu za mina, kakuli nako ya ku ba teñi kwa Mulena i sutelezi.

9 Mu si ke mwa bilaelana mizwale, kuli mu si ke mwa atulwa. Ha mu bone! Muatuli u yemi fapilaa munyako. **10** Mizwale, mu nge mutala wa mo ne ba nyandezi ni mo ne ba boniselize pilu-telele bapolofita, ba ne ba bulezi ka libizo la Jehova. **11** Ha mu bone! Lu ba bulela kuli ba na ni tabo ba ba itiisize. Mu utwile za buitiiso bwa Jobo mi mu boni mwa naa mu ezelize Jehova kwa mafelelezo, mu boni kuli Jehova u na ni lilato le lituna ni muhau.

12 Kono fahalimwaa zeo kaufela, mizwale ba ka, mu tuhele ku konka, ibe ka lihalimu kamba ka lifasi kamba ka luci lufi kamba lufi. Kono *Eni* ya mina i be Eni honacwalo, ni *Awa* ya mina i be Awa honacwalo, kuli mu si ke mwa wela mwa katulo.

13 Kana ku na ni ya nyanda mwahalaa mina? A zwelepili ku lapela. Kana ku na ni ya tabile? A opele lisamu. **14** Kana ku na ni ya kula mwahalaa mina? A bize baana-bahulu ba puteho, mi ba mu lapelele, ba mu toze oli ka libizo la Jehova. **15** Mi tapelo ye ezizwe ka tumelo i ka folisa ya kula, mi Jehova u ka mu zusa. Hape, haiba u na ni libi za ezize, u ka swalelwa.

16 Hakulicwalo mu ipulele libi za mina patalaza yo muñwi ku yo muñwi mi mu lapelelane, kuli ite mu foliswe. Kupo ya mutu ya lukile i na ni maata mi ya sebeza. **17** Elia ne li mutu wa maikuto a swana ni a luna, kono niteñi naa lapezi ka taata kuli pula i si ke ya nela; mi ne i si ka nela mwa naha ka lilimo ze taalu ni likweli ze silezi. **18** Kiha lapela hape, mi lihalimu la nelisa pula mi naha ya tahisa lukau.

19 Mizwale ba ka, haiba yo muñwi ku mina a keluswa mwa niti mi yo muñwi wa mu kutisa, **20** mu zibe kuli yena kaufela ya kutisa muezalibi kuli a zwe mwa nzila ya hae ye fosahezi u ka pilisa moyo wa muezalibi yo kwa lifu mi u ka kwahela libi ze ñata.

Jak 5:7* Ka Sigerike ki *“pa·rou·si′a.”* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

LIÑOLO LA PILI LA

PITROSI

1 Na Pitrosi, muapositola wa
Jesu Kreste, ni ñolela ba-
enyi mwa lifasi ba ba hasani
mwa Ponto, Galatia, Kapado-
sia, Asia, ni Bitinia, ni ñolela ba
ba ketilwe **2** ka ku ya ka zibo
ya za kwapili ya Mulimu yena
Ndate, ka ku keniswa ki moya,
kuli ba ipeye ku utwa ni ku sa-
siwa mali a Jesu Kreste:

Haike mu atisezwe sishemo
sa Mulimu ni kozo.

3 Ku lumbekwe* Mulimu
yena Ndatahe Mulenaa luna
Jesu Kreste, kakuli ka mu-
hau wa hae o mutuna u tahisi-
ze kuli lu pepwe sinca kuli lu
be ni sepo ye pila ka zuho ya
Jesu Kreste kwa bafu, **4** kuli
lu yole saanda se si sa boli, se si
sa nyazahali, ni se si sa undi.
Saanda seo si bulukezwi mina
mwa mahalimu, **5** mina ba ba
silelelizwe ki maata a Mulimu
kabakala tumelo kuli mu fuma-
ne puluso ye libelezi ku patu-
lulwa mwa nako ya mafelelezo.
6 Ka lona libaka leo, mu tabi-
le hahulu, nihaike kuli mwe-
ndi ne mu ziyelizwe ki litiko
za mifuta-futa ka nakonyana,
7 kuli tumelo ya mina ye liki-
lwe, ya butokwa hahulu ku fita
gauda ye kona ku sinyeha niha
i likilwe ka mulilo, i mi fumani-
se tumbo ni kanya ni likute ka
nako ya ku bonahala kwa Jesu
Kreste. **8** Niha mu si ka mu
bona, mwa mu lata. Nihaike ha
mu mu boni ka nako ya cwale,
mu bonisa tumelo ku yena mi
mu tabile hahulu ka tabo ye sa
konwi ku taluswa ni ye tezi ka-
nya, **9** kakuli mwa ziba kuli
mu ka fumana mupuzo wa tu-
melo ya mina, kona ku puluswa
kwa mioyo ya mina.

10 Bapolofita ba ne ba polo-
fitile za sishemo sa Mulimu se
ne mu ka fiwa ne ba buzisisize
ni ku batisisa ka za yona puluso
yeo. **11** Ne ba zwezipili ku ba-
tisisa kuli ba zibe nako tenyene
kamba mwaha ili wo moya o ne
u li ku bona ne u ba bulelela ka
za Kreste, ha ne u pakela cimo
za manyando a Kreste ni kanya
ye ne ka latelela. **12** Ne ba pa-
tululezwi kuli ne ba sa sebele-
zi bona bañi, kono ne ba sebe-
leza mina, kwa neku la lika ze
mu zibisizwe cwale ki ba ne ba
shaezi ku mina taba ye nde ka
moya o kenile o no lumilwe ku
zwa kwa lihalimu. Mangeloi a
lakaza hahulu ku utwisisa zona
lika ze.

13 Hakulicwalo mu iteekele
ku sebeza ka taata mwa mina-
hano ya mina, mu buluke mi-
nahano ya mina i nze i iketi-
le; mu sepe sishemo sa Mulimu
se mu ka boniswa ka nako ya
ku bonahala kwa Jesu Kreste.

1Pi 1:3* Toloko ya linzwi ka linzwi, "a fuyolwe."

14 Sina bana ba ba utwa, mu tuhele ku shemunwa ka litakazo ze ne mu na ni zona mwa kutokwa zibo kwa mina, **15** kono ka ku ya ka Ya Kenile ya mi bizize, mu be ba ba kenile mwa muzamao wa mina kaufela, **16** kakuli ku ñozwi kuli: "Mu lukela ku ba ba ba kenile, kakuli na ni ya kenile."

17 Mi hape, haiba mu kupa Ndate ya atula ka kutokwa sishweka ku likana ni musebezi wa yo muñwi ni yo muñwi, mu zamaye ka sabo mwahalaa nako ye mu li baenyi mwa lifasi. **18** Kakuli mwa ziba kuli ne i si ka lika ze bola, ka silivera kamba gauda, ha ne mu lukuluzwi kwa bupilo bwa mbango bo ne ba mi siyezi bo kukwaa mina. **19** Kono ne li ka mali a butokwa, a swana sina a ngunyana ye si na se si nyazahala kamba koli, ona mali a Kreste. **20** Ki niti, Kreste naa zibilwe kale pili lifasi li si ka ba kale teñi,* kono naa bonahalizwe kwa mafelelezo a linako bakeñisa mina. **21** Ki ka yena ha mu lumezi ku Mulimu, yena ya naa mu zusize kwa bafu ni ku mu fa kanya; kuli tumelo ni sepo ya mina li kone ku ba ku Mulimu.

22 Cwale ha u bona mu twekisize mioyo ya mina ka ku ipeya ku utwa niti kwa mina ko ku tahisize kuli mu be ni lilato la ku lata mizwale ku si na buipi, mu latane hahulu ku zwelela kwatasaa pilu. **23** Kakuli mu pepilwe sinca, isiñi ka peu ye bola, kono ka peu ye sa boli, ka linzwi la Mulimu ya pila ni ya li teñi kamita. **24** Kakuli "batu kaufela ba swana sina bucwañi, mi kanya ya bona kaufela i swana sina lipalisa za bucwañi; bucwañi bwa oma, mi lipalisa za wa, **25** kono linzwi la Jehova li ina ku ya ku ile." Mi "pulelo" yeo ki taba ye nde ye ne shaezwi ku mina.

2 Hakulicwalo mu zwise ku mina bumaswe kaufela, bupumi, buipi, muna, ni mifuta kaufela ya lusebo. **2** Sina limbututu ze sa zo pepwa, mu shukelwe mabisi a si ka zwakwa a linzwi, kuli ka ona mu kone ku hula ni ku puluswa, **3** ibile feela mu lazizwe kuli Mulena u sishemo.

4 Ha mu nze mu taha ku yena, yena licwe le li pila le li hanilwe ki batu, kono ki le li ketilwe mi ki la butokwa ku Mulimu, **5** mina luli, sina macwe a pila, mu sweli mwa yahiwa kuli mu be ndu ya kwa moya kuli mu fetuhe buprisita bo bu kenile, ilikuli mu fe matabelo a kwa moya a amuheleha ku Mulimu ka Jesu Kreste. **6** Kakuli mwa Liñolo ku izwe: "Ha mu bone! Ni beya mwa Sione licwe le li ketilwe, licwe la mutomo la mwa kokozo, la butokwa; mi ha ku na ya bonisa tumelo ku lona ya ka swaba ni kamuta."

1Pi 1:20* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

7 Hakulicwalo, ki ku mina
kwa li wa butokwa, kakuli mu
balumeli; kono ku ba ba sa lu-
meli, "licwe le li swana le ba
hanile bayahi li fetuhile licwe
la butokwa la mwa kokozo,"
8 ni "licwe la sitataliso ni licwe
le li wisa." Ba sitatala kabaka-
la kuli ha ba utwi linzwi. Mi
ki sona se ba ketezwi ni bona.
9 Kono mina mu "lusika lo lu
ketilwe, mu buprisita bwa sile-
na, mu sicaba se si kenile, mu
buswa bwa hae bo bu ipitezi,
kuli mu shaele litaba ze nde
kai ni kai" za yena ya naa mi
bizize ku zwa mwa lififi ni ku
kena mwa liseli la hae le linde.
10 Kakuli sapili ne mu si sica-
ba, kono cwale mu sicaba sa
Mulimu; pili ne mu si ka hauhe-
lwa, kono cwale mu hauhezwi.
11 Balatiwa, na mi eleza
ka ku ba bazwahule ni bae-
nyi mwa lifasi kuli mu zwele-
pili ku ikambusa kwa litaka-
zo za nama ze lwanisa moyo.
12 Mu zwelepili ku ba ni muza-
mao o munde mwahalaa maca-
ba, kuli ha ba mi tameleza ku
ba lifosi, ite ba be lipaki ze ipo-
nezi misebezi ya mina ye mi-
nde, mi kabakaleo, ba kanyise
Mulimu mwa lizazi la ku tatuba
kwa hae.
13 Kabakala Mulena, mu
ipeye kwatasaa zamaiso kaufe-
la ya butu: ibe ku mulena ka-
kuli wa mi fita **14** kamba
kwa babusisi kakuli ba lumi-
lwe ki yena kuli ba ote lifosi
kono ba lumbe ba ba eza ha-
nde. **15** Kakuli tato ya Muli-
mu kikuli ka ku eza hande, mu
kone ku kuzisa litoto ze bu-
lela ka kutokwa zibo. **16** Mu
be sina sicaba se si lukuluhile,
mu sa itusisi tukuluho ya mina
sina kubo ya ku kwahela bufo-
si ka yona, kono mu be sina ba-
tanga ba Mulimu. **17** Mu ku-
teke batu ba mufuta kaufela,
mu late kopano ya mizwale ba
mina kaufela, mu sabe Mulimu,
mu kuteke mulena.
18 Haike batanga ba ipeye
kwatasaa malenaa bona ka ku
bonisa likute le li ba swanela,
isiñi feela kwa malena ba ba-
nde ni ba ba utwisisa, kono ni
ku ba ba taata. **19** Kakuli ki
nto ye nde mutu haiba a itii-
sa mwa manyando mi a nya-
ndiswa a si na mulatu kaba-
kala lizwalo la hae ku Muli-
mu. **20** Kakuli ki tumbo ifi
ye mu ka fumana ka ku itiisa
ha mu nyandisezwa ze mu fosi-
ze? Kono haiba mu itiisa ha mu
nyandiswa kabakala ku eza ze
nde, yeo ki nto ye lumelelwa ku
Mulimu.
21 Mane, bo ki bona bupilo
bo ne mu bizelizwe ku bona, ka-
kuli nihaiba Kreste naa nya-
ndile bakeñisa mina, a mi si-
yela mutala kuli mu hate
ka busepahali mwa naa hatile.
22 Naa si ka eza sibi, mi bupu-
mi ne bu si ka fumanwa mwa
mulomo wa hae. **23** Ha naa
tapaulwa maswe, naa si ka ku-
tisa matapa. Ha naa nyandi-
swa, naa si ka fumbela, kono a

ipeya mwa pabalelo ya yena ya
atula ka ku luka. **24** Naa lwe-
zi libi za luna mwa mubili wa
hae tota fa kota ya linyando, ili-
kuli lu kone ku lukululwa kwa
libi mi lu pilele ku eza ze luki-
le. Mi "ka mañiba a hae ne mu
folisizwe." **25** Kakuli ne mu
swana sina lingu, ze latehile;
kono cwale mu kutezi ku mu-
lisana ni muokameli wa mioyo
ya mina.

3 Kamukwaoswana, mina
basali, mu ipeye kwatasaa
baana ba mina, ilikuli haiba
ba bañwi ku bona ha ba ma-
meli linzwi, ite ba kolwiswe ku
si na linzwi le li bulelwa ka-
bakala muzamao wa basali
ba bona, **2** bakeñisa ku ba li-
paki ze iponezi muzamao wa
mina o kenile hamohocwalo ni
likute le lituna. **3** Ku kaba
kwa mina ku si ke kwa ba kwa
kwande—kwa ku ota milili ni
ku apala likabiso za gauda ka-
mba liapalo— **4** kono ku be
kwa mutu wa mwahali, wa
mwa pilu, ka kabiso ye sa koni
ku bola ya moya wa muombe-
la ni o bunolo, ili wa butokwa
hahulu mwa meeto a Mulimu.
5 Kakuli ki mo ne ba ikabise-
zanga basali ba ba kenile bai-
kale, ba ne ba sepile Mulimu,
ba nze ba ipeya kwatasaa baa-
na ba bona, **6** sina Sara ha
naa utwa Abrahama, ka ku mu
biza kuli "mulena." Mi mina mu
fetuhile bana ba hae, ibile feela
mu zwelapili ku eza hande mu
sa sabi se siñwi.

7 Ni mina baana, mu zwele-
pili ku pilisana ni bona ka ku-
twisiso. Mu ba fe likute sina li-
piza ze fokola, sina basali, ka-
kuli mu ka ca hamoho ni bona
saanda sa sishemo sa bupilo, ili-
kuli litapelo za mina li si ke za
paleliswa ki se siñwi.

8 Ka ku ungula ni li, kaufe-
laa mina mu be ni maikuto a
li mañwi, mu utwelane butu-
ku, mu latane ka ku ba mizwa-
le, mu be ni mukekecima, ni
buikokobezo. **9** Mu si ke mwa
kutisa bumaswe ka bumaswe
kamba litapa ka litapa. Kono
mu fuyole, bakeñisa kuli ne mu
bizelizwe bupilo bo, kuli mu
kone ku yola mbuyoti.

10 Kakuli, "mutu kaufela ya
iketela ku lata bupilo ni ku
bona mazazi a mande u lukela
ku sabisa lilimi la hae kwa bu-
maswe ni mulomo wa hae kwa
ku bulela bupumi. **11** A tuhe-
le ku eza ze maswe mi a eze ze
nde; a bate kozo mi a i tunda-
mene. **12** Kakuli meeto a Je-
hova a talimezi ba ba lukile, mi
mazebe a hae a teeleza kwa li-
kupo za bona; kono pata ya Je-
hova i sosobanela ba ba eza lika
ze maswe."

13 Kaniti, ki mañi ya ka mi
eza maswe haiba mu tukufale-
lwa ze nde? **14** Kono niha mu
ka nyanda kabakala ku luka,
mu na ni tabo. Niteñi, mu si
ke mwa saba ze ba saba, mi mu
si ke mwa filikana. **15** Kono
mu kenise Kreste sina Mule-
na mwa lipilu za mina, kamita
inze mu itukiselize ku ikalabe-

la ku mutu kaufela ya mi buza za sepo ye li teñi ku mina, kono mu eze cwalo ka musa ni ka likute le lituna.

16 Mu be ni lizwalo le linde, kuli mwa litaba kaufela mo mu bulelwa maswe, ba ba mi bulela maswe ba kone ku swaba kabakala muzamao wa mina o munde ka ku ba balateleli ba Kreste. **17** Kakuli ki hande ha mu nyanda kabakala kuli mu eza ze nde, haiba tato ya Mulimu i lumeleza cwalo, ku fita ku nyanda kabakala ku eza ze maswe. **18** Kakuli nihaiba Kreste naa shwile feela hañwi bakeñisa libi, yena ya lukile naa shwezi ba ba si ka luka, ilikuli a mi libise ku Mulimu. Naa bulailwe a na ni mubili wa nama, kono a piliswa a na ni mubili wa moya. **19** Hape ha naa li mwa muinelo wo, naa ile ku yo kutaza kwa mioya ye ne i li mwa tolongo, **20** ye ne i si ka ipeya ku utwa ka nako yeo Mulimu naa libelezi ka pilu-telele mwa mazazi a Nuwe, aleka ha ne i sweli ku yahiwa, ili mo batu ba sikai, fo kikuli, mioyo ye 8, ne ba pilisizwe kwa mezi.

21 Kolobezo, ye swaniseza seo, ni yona ya mi pilisa cwale, (isiñi ka ku zwisa masila a kwa mubili, kono ka kupo ye eziwa ku Mulimu kuli mu be ni lizwalo le linde,) ka zuho ya Jesu Kreste. **22** U inzi ku la bulyo la Mulimu, kakuli naa ile kwa lihalimu; mi mangeloi ni bulena ni maata ne li beilwe mwatasaa hae.

4 Hakulicwalo, bakeñisa kuli Kreste u nyandile a li mwa mubili wa nama, ni mina mu itukiseze ku ba ni muhupulo o swana ni wa hae; kakuli mutu ya nyandile a na ni mubili wa nama u tuhezi ku eza sibi, **2** kuli mwa nako ye siyezi ya bupilo bwa hae bwa nama, a si ke a pilela litakazo za butu, kono a pilele ku eza tato ya Mulimu. **3** Kakuli nako ye fitile i likani ya kuli mu eze se si latwa ki macaba ha ne mu ya ka likezo za muzamao wa ku sa swabela bufosi,* ka litakazo ze tulile tikanyo, ka ku nwa maswe, ka mikiti ye lilata, ka likangisano za macwala, ni ka ku lapela milimu ya maswaniso ko ku sa lumelezwi ka mulao. **4** Ba komoka ha ba bona kuli ha mu zwelipili ku mata ni bona mwa mupilelo o pongani wa mutakafululele, mi kabakaleo ba mi nyefula. **5** Kono batu bao ba ka ikalabela ku yena ya itukiselize ku atula ba ba pila ni ba ba shwile. **6** Mane, leo ki lona libaka taba ye nde ha ne i shaezwi ni ku ba ba shwile, ilikuli niha ba atulwa ba li mwa mubili wa nama ku likana ni mubonelo wa batu, ite ba pile kwa neku la kwa moya ka mubonelo wa Mulimu.

7 Kono mafelelezo a lika kaufela a sutelezi. Hakulicwalo

1Pi 4:3* Ka Sigerike ki *“a·sel′gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

mu be ni munahano o munde,
mi mu tonele ku lapela. **8** Fa-
halimwaa zeo kaufela, mu la-
tane ka lilato le lituna yo mu-
ñwi ku yo muñwi, kakuli lilato
li kwahela libi ze ñata. **9** Mu
late ku amuhela baenyi mu sa
tongoki. **10** Ku likana ni mo
mu fezwi mpo yo muñwi ni yo
muñwi, mu itusise yona ku se-
belezana sina likombwa za si-
shemo sa Mulimu, se si boniswa
mwa linzila ze fitana-fitana.
11 Haiba yo muñwi a bulela, a
eze cwalo sina ya bulela ma-
nzwi a zwa ku Mulimu; haiba
yo muñwi a sebeleza ba bañwi,
a eze cwalo ku likana ni maata
ao Mulimu a fa; ilikuli mwa lika
kaufela Mulimu a kanyiswe ka
Jesu Kreste. Kanya ni maata ki
za hae kamita ni mita. Amen.

12 Balatiwa, mu si ke mwa
komokiswa ki litiko ze swana
sina mulilo ze mu kopana ni
zona, inge kuli ku ezahala nto
ye sienyi ku mina. **13** Kono
mu zwelepili ku taba, kaku-
li mu abana mwa manya-
ndo a Kreste, ilikuli hape mu
tabe ni ku nyakalala ka nako
ya ku bonahala kwa kanya ya
hae. **14** Haiba mwa shubulwa
kabakala libizo la Kreste, mu
na ni tabo, kakuli moya wa ka-
nya, ona moya wa Mulimu, u fa-
halimwaa mina.

15 Kono ku si ke kwa ba ni
yo muñwi ku mina ya nyanda
kabakala kuli ki mubulai ka-
mba ki lisholi kamba kabakala
kuli u eza ze maswe kamba kuli
u icocomeza mwa litaba za ba
bañwi. **16** Kono haiba yo mu-
ñwi a nyanda kabakala kuli ki
Mukreste, a si ke a swaba, kono
a zwelepili ku kanyisa Mulimu
ka libizo leo. **17** Kakuli ye ki
yona nako ye tomilwe ya kuli
katulo i kalise ka ba ndu ya
Mulimu. Cwale haiba i kalisa
ka luna pili, ku ta ba cwañi ku
ba ba sa ipeyi ku utwa taba ye
nde ya Mulimu? **18** "Mi haiba
ya lukile u piliswa ka taata, ki
sifi se si ka ezahala ku munye-
fuli ni muezalibi?" **19** Cwa-
lehe, haike ba ba nyandiswa
ku likana ni tato ya Mulimu
ba zwelepili ku beya mioyo ya
bona mwa pabalelo ya Mubupi
ya sepahala, ba nze ba eza ze
nde.

5 Hakulicwalo, na, ka ku
ba muuna-muhulu yo mu-
ñwi, paki ya manyando a Kre-
ste ni ya abezwi mane ni
kwa kanya ye ka patululwa,
ni kupa baana-bahulu mwaha-
laa mina, ni li: **2** Mu lise mu-
tapi wa Mulimu o beilwe mwa
pabalelo ya mina, isiñi ka ku
hapelezwa, kono ka ku itatela,
isiñi ka lilato la ku ipumanela
lika ka ku sa sepahala, kono ka
ku tukufalelwa; **3** isiñi ka ku
busa ba ba li saanda sa Mulimu,
kono ka ku ezeza mutapi muta-
la. **4** Mi mulisana yo mutuna
ha saa bonahezi, mu ka amuhe-
la kuwani ye kanya ya bulena
ye sa undi.

5 Kamukwaoswana, ni mina
micaha mu ipeye kwatasaa

baana ba bahulu ku mina. Kono kaufelaa mina mu apale buikokobezo yo muñwi ku yo muñwi, kakuli Mulimu u hanyeza ba ba ikankabeka, kono u fa sishemo sa hae ku ba ba ikokobeza.

6 Hakulicwalo, mu ikokobeze mwatasaa lizoho le li maata la Mulimu, kuli ite a mi pahamise ka nako ya teñi; **7** mu nze mu nepela lipilaelo za mina ku yena, kakuli wa mi tokomela. **8** Mu buluke minahano ya mina i nze i iketile, mu tone. Sila sa mina, yena Diabulosi, u zamaya sina tau ye buluma, ye bata ye i ka ca. **9** Kono mu mu hanele, mu nze mu tiile mwa tumelo, ka ku ziba kuli kopano ya mizwale ba mina kaufela mwa lifasi i sweli ku tiyela manyando a swana. **10** Kono ha se mu nyandile ka nakonyana, Mulimu wa sishemo kaufela, ya naa mi bizelize kwa kanya ya hae ye sa feli ka swalisano ni Kreste, yena ka sibili u ka feleleza ku mi luta, u ka mi fa maata, u ka mi tiisa. **11** Ku yena ku be maata ku ya ku ile. Amen.

12 Ni mi ñolezi ka bukuswani, ka Silvano, ye ni nga ku ba muzwale wa ka ya sepahala, kuli ni mi susueze ni ku mi fa bupaki bo bu maata bwa kuli se ki sona sishemo sa Mulimu sa niti. Mu yeme ku sona mu nze mu tiile. **13** Musali* ya mwa Babilona, muketiwa sina mina, wa mi lumelisa, ni Mareka mwanaka, wa mi lumelisa ni yena. **14** Mu lumelisane ka ku itubeta ko ku na ni lilato.

Haike kaufelaa mina ba ba swalisana ni Kreste mu be ni kozo.

1Pi 5:13* "Musali" ya bulelwa u kona ku talusa puteho.

LIÑOLO LA BUBELI LA

PITROSI

1 Na Simoni Pitrosi, mutanga ni muapositola wa Jesu Kreste, ni ñolela ba ba fumani tumelo ya butokwa sina ya luna, ka ku luka kwa Mulimu wa luna ni Mupilisi yena Jesu Kreste:

2 Haike mu atisezwe sishemo ni kozo ka zibo ye nepahezi ya Mulimu ni ya Jesu Mulenaa luna, **3** kakuli ka maata a hae a bumulimu lu filwe lika kaufela ze tokwahala kuli lu pile ni kuli lu sepahale ku Mulimu ka zibo ye nepahezi ya yena ya naa lu bizize ka kanya ni bunde bwa hae. **4** Ka zona lika zeo u lu file lisepiso za butokwa ni ze tuna hahulu, kuli ka zona mu kone ku fumana kabelo ku seo

Mulimu a li sona, ha se mu bandukile kwa ku bola kwa lifasi ko ku tiswa ki litakazo ze tulile tikanyo.

5 Ka lona libaka leo, mu ikataze hahulu kuli kwa tumelo ya mina mu ekeze kwateñi bunde, kwa bunde bwa mina mu ekeze kwateñi zibo, **6** kwa zibo ya mina mu ekeze kwateñi buiswalo, kwa buiswalo bwa mina mu ekeze kwateñi buitiiso, kwa buitiiso bwa mina mu ekeze kwateñi busepahali ku Mulimu, **7** kwa busepahali bwa mina ku Mulimu mu ekeze kwateñi lilato la mizwale, kwa lilato la mina la mizwale mu ekeze kwateñi lilato la batu kaufela. **8** Kakuli haiba lika zeo li ba teñi ku mina mi ili ka buñata, li ka mi tusa ku sa ina feela mu sa beleki kamba ku palelwa ku beya miselo kwa neku la zibo ye nepahezi ya Mulenaa luna Jesu Kreste.

9 Kakuli haiba lika zeo ha li yo ku mutu, mutu yo ki sibofu, ya kwala meeto a hae kuli a si ke a bona liseli, mi u fetuhile ya libala ku keniswa kwa naa kenisizwe kwa libi za hae za kwakale. **10** Kabakaleo mizwale, mu eze ka mo mu konela kaufela kuli mu tiise ku biziwa ni ku ketiwa kwa mina; kakuli haiba mu zwelapili ku eza lika ze, ha mu na ku palelwa ni kamuta. **11** Mane kamukwawo, mu ka fiwa mbuyoti ye tuna ya ku kena mwa mubuso o sa feli wa Mulenaa luna ni Mupilisi Jesu Kreste.

12 Kabakaleo ni ka na ni mi hupulisanga lika zeo kamita, nihaike mwa li ziba mi mu tiile luli mwa niti ye li teñi ku mina. **13** Kono ni bona kuli ha ni sa inzi mwa tabernakele ye, ki swanelo ku mi nyangumuna ka likupuliso, **14** ka ku ziba kuli tabernakele ya ka i tuha i zwisiwa, sina mwa naa ni zibiselize hande ni yena Mulenaa luna Jesu Kreste. **15** Kamukwaocwalo ni ka na ni eza mo ni konela kaufela kuli ha se ni fundukile, mu kone ku hupula lika ze ka ili mina.

16 Batili, ne i si ka ku latelela makande a buhata a ezizwe ka butali bwa bupumi, ha ne lu mi zibisize za maata ni ku ba teñi* kwa Mulenaa luna Jesu Kreste, kono ne li kabakala kuli ne lu li lipaki ze ne iponezi butuna bwa hae. **17** Kakuli naa amuhezi likute ni kanya ku Mulimu yena Ndate, muta manzwi a swana ni a, naa bulezwi ku yena ka kanya ye tuna: "Yo ki mwanaka, ya latwa, ye ni katelwa luli na ka sibili." **18** Ki cwalo, ne lu utwile manzwi ao ku zwelela kwa lihalimu ha ne lu li ni yena fa lilundu le li kenile.

19 Kabakaleo, lu na ni linzwi la bupolofita le li tiisizwe ni ku fita; mi mu eza hande ku isa pilu ku lona sina kwa lambi ye benya mwa sibaka se si lififi, (ku fitela ku patalala ni

---

2Pi 1:16* Ka Sigerike ki *"pa·rou·si'a."* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

naleli ya lilungwe i bonahala,) mwa lipilu za mina. **20** Kakuli pili mwa izibela se, kuli ha ku na bupolofita bwa Liñolo bo bu simuluha fa taluso ifi kamba ifi ya butu. **21** Kakuli bupolofita ni kamuta ha bu si ka taha ka tato ya batu, kono batu ne ba bulezi se si zwa ku Mulimu ba nze ba susumezwa ki moya o kenile.

2 Kono hape ne ku tile bapolofita ba buhata mwahalaa sicaba, sina hape mo ku ka bela ni baluti ba buhata mwahalaa mina. Bao ba ka tahisa ka butali tukwata-kwata to tu sinya mi mane ba ka latula muñaa bona ya naa ba lekile, ili ku itahiseza sinyeho kapili. **2** Ku zwa fo, ba bañata ba ka latelela likezo za bona za ku sa swabela bufosi,* mi kabakala bona, nzila ya niti i ka nyefulwa. **3** Hape kabakala mukwañuli, ba ka mi putelela ka manzwi a bona a buhata. Kono katulo ya bona, ye ne lelezwi cimo kwakale, ha i tahi ka ku kokomba, mi sinyeho ya bona ha i si ka lobala.

4 Kaniti Mulimu naa si ka tuhelela mangeloi a naa ezize sibi a sa a fi koto, kono ka ku a nepela mwa Tartarasi, a a kwalela mwa mikoti ya lififi le lituna ili ku a bulukela katulo. **5** Naa si ka tuhelela lifasi la kale a sa li fi koto, kono a pilisa Nuwe, mukutazi wa ku luka, ni ba bañwi ba supile ha naa tisize muunda fahalimwaa lifasi la banyefuli. **6** Ka ku yundisa mileneñi ya Sodoma ni Gomora ku i eza mulola, a nyaza mileneñi yeo, ili ku fa banyefuli mutala wa lika ze ka taha. **7** Naa pilisize Lota ya naa lukile, ya naa swabiswangwa hahulu ki muzamao wa ku sa swabela bufosi* wa batu ba ba sa yi ka mulao— **8** kakuli ka zazi ni zazi, likezo ze maswe za naa boni ni za naa utwile muuna yani ya lukile ha naa pila mwahalaa bona, ne li tukufaza moyo wa hae o lukile. **9** Cwalehe, Jehova u ziba mwa ku piliseza batu ba ba sepahala ku yena ku ba zwisa mwa litiko, kono u bulukela ba ba si ka luka sinyeho fa lizazi la katulo, **10** sihulu bona ba ba bata ku silafaza nama ya ba bañwi ni ba ba nyaziseza zamaiso.

Bao ha ba sabi se siñwi mi ki baitati, ha ba sabi ku nyefula ba ba kanya, **11** hailifo mangeloi ona, niha fita bao kwa buikoneli ni maata, ha tami batu bao litaba ka ku itusisa lipulelo ze maswe, bakeñisa likute la ona ku Jehova. **12** Kono batu bao, sina lifolofolo ze sa nahani ze ipilela ka zibo ya ka taho, ili ze pepezwi ku swalwa ni ku bulaiwa, ba bulela maswe ka za lika ze ba sa zibi. Ba ka kopana

---

2Pi 2:2* Ka Sigerike ki *“a·sel′-gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

2Pi 2:7* Ka Sigerike ki *“a·sel′-gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

ni sinyeho ye tiswa ki mikwa ya bona ye sinya, **13** ba ka holofala sina ona mupuzo wa mikwa ya bona ye holofaza.

Ba fumana tabo ku pila mwa minyaka, mane nihaiba musihali. Bao ba swana sina koli ni litiba, ba tabela hahulu lituto za bona ze puma ha ba nze ba ca hamoho ni mina. **14** Meeto a bona a tezi bubuki mi ha ba koni ku tuhela ku eza sibi, mi ba swasa mioyo ye si ka tiya. Ba na ni pilu ye lutilwe mukwañuli. Ki bana ba ba kutilwe. **15** Ka ku hana nzila ye namile, ba kelusizwe. Ba latelezi nzila ya Baalami, mwanaa Beori, ya naa latile mupuzo wa bufosi, **16** kono naa kalimezwi kabakala ku loba kwa hae mulao. Pelesa ye sa buleli, ya tibela mupolofita yo ku eza kezo ya butoto, ka ku bulela ka linzwi inge mutu.

17 Bao ki maweluwelu a si na mezi, ni mbundu ye zamaiswa ki liñungwa le lituna, mi ba bulukezwi lififi le linsu wii. **18** Kakuli ba bulela lipulelo za ku ikutwisisa za mbwashula. Mi ka ku kukueza batu ku kolwisa litakazo za nama ni ka likezo za muzamao wa ku sa swabela bufosi,* ba swasa ba ba sweli ku baleha kwa batu ba ba pila mwa bufosi. **19** Niha ba ba sepisa tukuluho, bona ka sibili ki batanga ba ku bola. Kakuli haiba mutu a tulwa ki yo muñwi, se li mutangaa hae. **20** Kaniti, haiba hamulaho wa ku baleha kwa masila a lifasi ka zibo ye nepahezi ya Mulena ni Mupilisi yena Jesu Kreste, ba kutela hape ku zona lika zeo luli mi ba tulwa, mafelelezo a bona a bile a maswe hahulu ku fita makalelo. **21** Kakuli ne ku ka ba hande ku bona kambe ne ba si ka ziba nzila ya ku luka ka ku nepahala ku fita kuli ba mano i ziba ba fulalele taelo ye kenile ye ne ba amuhezi. **22** Se li bulela lishitanguti la niti si ezahezi ku bona: “Nja i kutezi kwa mataza a yona, ni kulube ye ne tapisizwe i kutezi ku yo ipitika mwa sileze.”

3 Balatiwa, le se li lona liñolo la bubeli le ni mi ñolela, mi ku lona, sina mo ne ni mi ñolezi mwa liñolo la pili, ni zusulusa maata a mina a ku nahana hande ka ku mi hupulisa, **2** kuli mu hupule manzwi a naa bulezwi kwamulaho ki bapolofita ba ba kenile, ni taelo ya naa file Mulena ni Mupilisi ka baapositola ba mina. **3** Pili, mu zibe kuli mwa mazazi a maungulelo ku ka taha basheununi ni busheununi bwa bona, ba ba ya ka litakazo za bona **4** ba nze ba li: “Ki kai sepiso ya ku ba teñi kwa hae? Hanili ku zwa fo ba itobalela bo kukwaa luna ka lifu, lika kaufela li itulezi feela honacwalo sina mo ne li inezi kwa makalelo ha li eziwa.”

2Pi 2:18* Ka Sigerike ki *“a·sel′-gei·a.”* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

5 Kakuli ba libala ka bomu
taba ya kuli kale-kale ko, ne ku
na ni mahalimu ni lifasi le ne
li yemi li tiile ka ku zwa mwa
mezi li nze li li mwahalaa mezi
ka linzwi la Mulimu; **6** mi ka
zona, lifasi la nako yani ne li
sinyizwe ha ne li kwahezwi ki
mezi. **7** Kono ka linzwi le li
swana leo, mahalimu ni lifasi ze
li teñi cwale li bulukezwi muli-
lo mi li bulukilwe cwalo ku isa
lizazi la katulo ni la sinyeho ya
banyefuli.

8 Kono mu si ke mwa libala
taba ye, balatiwa, kuli lizazi li li
liñwi ku Jehova li likana ni li-
limo ze sikiti mi lilimo ze siki-
ti li likana ni lizazi li li liñwi.
9 Jehova ha liyehisi lisepiso za
hae, sina mo ba hupulela ba ba-
ñwi kuli ki ku liyeha, kono u bo-
nisa pilu-telele ku mina kakuli
ha tabeli kuli mutu ufi kamba
ufi a timezwe kono u tabela kuli
batu kaufela ba fite fa ku baka.
10 Niteñi lizazi la Jehova li ka
taha sina lisholi, mi ku lona ma-
halimu a ka fela ka mulumo o
mutuna wa ka sipundumukela,
kono lika ha li cisize hahulu li
ka shengunuka, mi lifasi ni mi-
sebezi ye mwateñi li ka patulu-
lwa.

11 Bakeñisa kuli lika zeo ka-
ufela li ka shengunuka ka
nzila yeo, mu itekule kuli mu
lukela ku ba batu ba ba cwa-
ñi mwa likezo ze kenile za mu-
zamao ni mwa likezo za buse-
pahali ku Mulimu, **12** ha mu
nze mu libelela ni ku hupula ku
ba teñi kwa lizazi la Jehova, leo
ku lona mahalimu a ka sinyiwa
mwa malimi a mulilo, mi lika
li ka shengunuka kabakala ku
cisa ko kutuna! **13** Kono ku
na ni mahalimu a manca ni li-
fasi le linca ze lu libelezi ka ku
ya ka sepiso ya hae, mi ku zona
ku ka yaha ku luka.

14 Hakulicwalo balatiwa, ha
u bona mu libelezi lika zeo, mu
eze mo mu konela kaufela kuli
mu fumanwe ki yena mu si na
koli ni se si nyazahala mi inze
mu li mwa kozo. **15** Hape, mu
talime pilu-telele ya Mulenaa
luna kuli ki puluso, sina Paulu-
si muzwale wa luna ya latwa ni
yena ha naa mi ñolezi ka ku ya
ka butali bwa naa filwe, **16** a
nzaa bulela lika zeo sina mwa
ezeza mwa mañolo a hae kaufe-
la. Kono ze ñwi za litaba ze ku
ona li taata ku li utwisisa mi ba
ba si na zibo ni ba ba si ka tiya
ba kopamisa litaba zeo, sina mo
ba ezeza ni kwa Mañolo a ma-
ñwi kaufela, ili ku ipatiseza si-
nyeho.

17 Hakulicwalo, mina balati-
wa, ha u bona mu na ni zibo ye,
ya ze ka ezahala kwapili, mu iti-
belele kuli mu si ke mwa kelu-
swa hamoho ni bona ka mafosi-
sa a batu ba ba sa yi ka mulao
ni kuli mu si ke mwa wa mwa
ku tiya kwa mina. **18** Batili,
kono mu zwelepili ku hula mwa
sishemo sa Mulimu ni mwa zibo
ya Mulenaa luna ni Mupilisi
yena Jesu Kreste. Ku yena ku
be kanya mwa nako ya cwale ni
mwa lizazi la ku ya ku ile.

LIÑOLO LA PILI LA

JOANI

1 Se ne si li teñi kwa makalelo, se lu utwile, se lu iponezi
ka meeto a luna, se lu lemuhile
ni ku swala ka mazoho a luna, se
si ama linzwi la bupilo, **2** (ee,
bupilo bo, ne bu bonahalizwe, mi
lu boni ni ku paka ni ku mi bi-
hela za bupilo bo bu sa feli, bo ne
bu li ku Ndate mi ne bu bona-
halizwe ku luna,) **3** sona se lu
boni ni se lu utwile ki sona hape
se lu mi bihela, kuli ni mina mu
swalisane ni luna. Mi hape, swa-
lisano ya luna yeo, i ku Ndate
ni ku Mwanaa hae Jesu Kreste.
4 Mi cwale lu mi ñolela litaba
ze, kuli tabo ya luna i kone ku
talelela.

5 Mi ye ki yona taba ye ne lu
utwile ku yena ni ye lu mi zibi-
sa, kuli Mulimu ki liseli mi ha
ku na lififi ni le likana ku yena.
6 Haiba lu bulela kuli: "Lu swa-
lisana ni yena," kono inze lu
zwelapili ku zamaya mwa lififi,
fo lwa puma mi ha lu pili ka niti.
7 Kono haiba lu zamaya mwa li-
seli sina yena ha li mwa liseli, lu
swalisana hamoho yo muñwi ku
yo muñwi, mi mali a Jesu Mwa-
naa hae a lu kenisa kwa sibi ka-
ufela.

8 Haiba lu bulela kuli: "Ha lu
na sibi," fo lwa ipuma ili luna mi
niti ha i yo ku luna. **9** Haiba lu
bulela libi za luna patalaza, Mu-
limu ki ya sepahala mi u lukile,
u ka swalela libi za luna ni ku lu
kenisa kwa ku sa luka kaufela.
10 Haiba lu bulela kuli: "Ha lu
si ka eza sibi," fo lu mu eza ku ba
lihata, mi linzwi la hae ha li yo
ku luna.

2 Bana ba ka ba banyinyani,
ni mi ñolela litaba ze kuli
mu si ke mwa eza sibi. Kono ni-
teñi, haiba mutu a eza sibi, lu na
ni mutusi ya li ku Ndate, yena
Jesu Kreste, ya lukile. **2** Mi ki
yena sitabelo sa swalelo ya libi
za luna se si lu kutiseza ku Mu-
limu, niteñi isiñi libi za luna fee-
la kono ni za lifasi kamukana.
3 Mi fo lu lemuhela kuli lu fiti-
le fa ku mu ziba, ki ha lu zwe-
lapili ku mamela milao ya hae.
4 Mutu ya bulela kuli: "Ni fitile
fa ku mu ziba," kono a sa mame-
li milao ya hae, yo ki lihata, mi
niti ha i yo ku yena. **5** Kono
mutu kaufela ya mamela linzwi
la hae, lilato la Mulimu li pete-
hile luli ku mutu yo. Ka seo, lu
ziba kuli lu swalisana ni yena.
6 Mutu ya bulela kuli u swalisa-
na ni yena u tamehile ku zama-
ya sina mwa naa zamaezi yo.

7 Balatiwa, se ni mi ñolela,
haki mulao o munca, kono ki
mulao o mu bile ni ona ku zwa
kwa makalelo. Mulao wa kale
wo ki linzwi le mu utwile.
8 Hape, ni mi ñolela mulao o
munca, ili wa niti ku yena ni ku
mina, kakuli lififi la fela mi lise-
li la niti li kalisize kale ku be-
nya.

9 Ya bulela kuli u mwa lise-
li kono u toile muzwale wa hae,
yo u mwa lififi ku fitela cwale.

10 Ya lata muzwale wa hae u
zwelapili ku ba mwa liseli, mi ku
yena ha ku na se si kona ku si-
tatalisa mutu. **11** Kono ya toi-
le muzwale wa hae u mwa lififi
mi u zamaya mwa lififi, mi ha
zibi kwa ya, kakuli lififi li foufa-
lize meeto a hae.
12 Na mi ñolela mina bana ba
banyinyani, kakuli mu swale-
zwi libi bakeñisa libizo la hae.
13 Na mi ñolela mina bo ndate-
bana, kakuli mu fitile fa ku ziba
yena ya nzaa li teñi ku zwa kwa
makalelo. Na mi ñolela mina mi-
tangana, kakuli mu tuzi ya ma-
swe. Ni ñolela mina bana ba ba-
nyinyani, kakuli mu fitile fa ku
ziba Ndate. **14** Ni ñolela mina
bo ndate-bana, kakuli mu fitile
fa ku ziba yena ya nzaa li teñi
ku zwa kwa makalelo. Ni ñolela
mina mitangana, kakuli mu tii-
le mi linzwi la Mulimu li inzi ku
mina mi mu tuzi ya maswe.
15 Mu si ke mwa lata lifasi ka-
mba lika ze mwa lifasi. Haiba
mutu u lata lifasi, lilato la Nda-
te ha li yo ku yena; **16** kakuli
lika kaufela ze mwa lifasi—ta-
kazo ya nama ni takazo ya mee-
to ni moya wa ku iponahalise-
za za na ni zona mutu mwa bu-
pilo—ha li zwi ku Ndate, kono
li zwa mwa lifasi. **17** Mi lifasi
la fela ni takazo ya lona, kono
yena ya eza tato ya Mulimu u
ina ku ya ku ile.
18 Bana ba banyinyani, ye ki
hora ya mafelelezo, mi sina ha
mu utwile kuli antikreste* wa
taha, niheba cwale bo antikre-
ste ba bañata ba se ba bonahezi;
mi ka taba yeo lwa ziba kuli ye
ki hora ya mafelelezo. **19** Ne
ba zwile ku luna, kono ne ba si
ba bañwi ba luna; kakuli kambe
ne ba li ba bañwi ba luna, ne ba
ka be ba zwezipili ni luna. Kono
ne ba zwile ku luna kuli ku bo-
nahale kuli haki kaufela ba ba li
ba sitopa sa luna. **20** Mi ku to-
ziwa kwa mina, ku zwa ku ya
kenile, mi kaufelaa mina mu na
ni zibo. **21** Ni mi ñolela isi ka-
bakala kuli ha mu zibi niti, kono
kabakala kuli mwa i ziba, ni ka-
bakala kuli ha ku na lishano le
li simuluha kwa niti.
22 Ki mañi lihata kwandaa
yena ya latula kuli Jesu haki
yena Kreste? Yo ki antikre-
ste, ya latula Ndate ni Mwana.
23 Mutu kaufela ya latula Mwa-
na, ni Ndate ha na yena. Ya bu-
lela Mwana patalaza, ni Ndate u
na ni yena. **24** Haili mina, ze
mu utwile ku zwa kwa makale-
lo, li lukela ku siyala ku mina.
Haiba ze mu utwile ku zwa kwa
makalelo li siyala ku mina, mu
ka zwelapili hape ku swalisa-
na ni Mwana ni ku swalisana
ni Ndate. **25** Mi se, ki sona sa
naa lu sepisize yena ka sibili, bu-
pilo bo bu sa feli.
26 Ni mi ñolela litaba ze za
ba ba lika ku mi kelusa.
27 Mi haili mina, ku toziwa ko
ne mu amuhezi ku zwa ku yena,
ku siyala cwalo ku mina, mi ha
mu tokwi ku lutiwa ki mutu ufi
kamba ufi; kono ku toziwa ko
ku zwa ku yena ki kona ko ku
mi luta lika kaufela, mi ki kwa
niti, haki kwa buhata. Sina ha

1Jo 2:18* "Antikreste i talusa sila sa Kreste kamba mulwanisi wa Kreste."

mu lutilwe ki ku toziwa ko, mu
zwelepili ku swalisana ni yena.
28 Mi cwale, bana ba banyinya-
ni, mu zwelepili ku swalisana ni
yena, kuli muta a bonahala ite
lu kone ku ba ni tukuluho ya
ku bulela mi lu si ke lwa saba
ku yena ka maswabi ka nako ya
ku ba teñi* kwa hae. **29** Hai-
ba mwa ziba kuli ki ya lukile,
fohe mwa ziba kuli mutu kaufe-
la ya eza ze lukile u pepilwe ku
yena.

3 Ha mu bone lilato leo Ndate
a lu latile ka lona, ilikuli lu
bizwe bana ba Mulimu; mi luli lu
bana ba hae. Ki lona libaka lifasi
ha li sa lu zibi, kakuli ha li si ka
fita fa ku mu ziba. **2** Balatiwa,
cwale lu bana ba Mulimu, kono
ha lu si ka boniswa kale se lu ka
ba sona. Lwa ziba kuli nako ya
ka bonahala lu ka ba sina yena,
kakuli lu ka mu bona ka mwa
inezi luli. **3** Mi mutu kaufela
ya na ni sepo yeo ku yena yo, u
ikenisa sina yo ha li ya kenile.
4 Mutu kaufela ya swalele-
la ku eza sibi hape u swalele-
la ni ku tula mulao, mi kamu-
kwaocwalo sibi ki ku tula mu-
lao. **5** Mwa ziba kuli sa naa
bonahalezi yo kikuli a zwise libi
za luna, mi ha ku na sibi ku
yena. **6** Mutu kaufela ya zwe-
lapili ku swalisana ni yena ha
ezi sibi ku swalelela; ha ku na ya
swalelela ku eza sibi ya mu boni
kamba ya fitile fa ku mu ziba.
7 Bana ba banyinyani, mu si ke
mwa keluswa ki mutu; ya swale-
lela ku eza se si lukile ki mutu
ya lukile, sina yo ha li ya luki-
le. **8** Ya swalelela ku eza sibi
ki wa Diabulosi, kakuli Diabulo-
si u zwezipili ku eza sibi ku zwa
kwa makalelo. Le ki lona liba-
ka Mwanaa Mulimu ha naa bo-
nahezi: kuli a sinye misebezi ya
Diabulosi.
9 Mutu kaufela ya pepilwe
ku Mulimu ha ezi sibi ku swa-
lelela, kakuli peu ya Hae i si-
yala ku mutu ya cwalo, mi ha
koni ku swalelela ku eza sibi,
kabakala kuli u pepilwe ku Mu-
limu. **10** Bana ba Mulimu ni
bana ba Diabulosi ba zibahala
ka se: Mutu kaufela ya sa zwe-
lipili ku eza se si lukile haki wa
Mulimu, nihaiba yena ya sa lati
muzwale wa hae haki wa Muli-
mu. **11** Kakuli ye ki yona taba
ye mu utwile ku zwa kwa maka-
lelo, kuli lu swanela ku latana;
12 isiñi sina Kaine, ya naa li wa
ya maswe mi a bulaya munya-
naa hae. Mi ki sifi sa naa mu bu-
laezi? Kabakala kuli misebezi ya
hae ne i li ye maswe, kono ya
munyanaa hae ne i li ye lukile.
13 Mu si ke mwa komoka mi-
zwale, kuli lifasi li mi toile.
14 Lwa ziba kuli lu zwile kwa
lifu ni ku taha kwa bupilo, ka-
kuli lu lata mizwale ba luna. Ya
si na lilato u siyezi mwa lifu.
15 Mutu kaufela ya toile mu-
zwale wa hae ki mubulai, mi
mwa ziba kuli ha ku na mubu-
lai ya na ni bupilo bo bu sa feli.
16 Ka seo lu fitile fa ku ziba lila-
to, kakuli yo naa tobohile moyo
wa hae bakeñisa luna; mi luna
lu swanezi ku toboha mioyo ya

1Jo 2:28* Ka Sigerike ki *“pa·rou·si′a.”* Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 5.

luna bakeñisa mizwale ba luna.
17 Kono mutu ufi kamba ufi ya
na ni maluwo a lifasi le, mi u
bona muzwale wa hae a li mwa
butokwi kono u hana ku mu eza
ka sishemo, lilato la Mulimu li si-
yala cwañi ku yena? **18** Bana
ba banyinyani, ha lu swaneli
feela ku lata ka linzwi kamba ka
lilimi, kono lu late ka likezo ni
ka niti.
19 Ka seo lu ka ziba kuli lu
na ni niti, mi lu ka ba ni buiko-
lwiso mwa lipilu za luna fapilaa
hae **20** mwa litaba kaufela ze
lu kana lwa nyazwa ki lipilu za
luna, kakuli Mulimu ki yo mu-
tuna ku fita lipilu za luna mi u
ziba lika kaufela. **21** Balatiwa,
haiba lipilu za luna ha li lu nya-
zi, lu na ni tukuluho ya ku bule-
la fapilaa Mulimu; **22** mi se lu
kupa kaufela lu si amuhela ku
yena, kakuli lu mamela milao
ya hae mi lu eza lika ze tabisa
mwa meeto a hae. **23** Kaniti,
ye ki yona taelo ya hae, kuli lu
be ni tumelo mwa libizo la Mwa-
naa hae Jesu Kreste ni kuli lu
latane, sina mwa naa lu laelezi.
24 Mi mutu ya mamela milao ya
hae u zwelapili ku swalisana ni
yena, mi yena u ka zwelapili ku
swalisana ni mutu yo. Ka moya
wa naa lu file, lwa ziba kuli u
zwelapili ku swalisana ni luna.

4 Balatiwa, mu si ke mwa lu-
mela pulelo kaufela ya
moya, kono mu like lipulelo
za moya kuli mu bone haiba li
zwa ku Mulimu, kakuli bapolofi-
ta ba buhata ba bañata ba keni
mwa lifasi.
2 Wo ki ona mukwa o mu
kona ku ziba ka ona kuli pulelo
ya moya i zwa ku Mulimu: Pu-
lelo kaufela ya moya ye bulela
Jesu Kreste patalaza kuli naa
tile mwa nama i zwa ku Mulimu.
3 Kono pulelo kaufela ya moya
ye sa buleli Jesu patalaza ha i
zwi ku Mulimu. Mi yeo ki pule-
lo ya moya ya antikreste,* ye mu
utwile kuli ya taha, mi cwale ki
kale i taha kale mwa lifasi.
4 Mu ba Mulimu, mina bana
ba banyinyani, mi mu tuzi
batu bao, kakuli ya swalisana ni
mina ki yo mutuna ku fita ya
swalisana ni lifasi. **5** Bona ki
ba lifasi; ki lona libaka ha ba bu-
lela ze li za lifasi mi lifasi la ba
teeleza. **6** Luna lu ba Mulimu.
Ya fitile fa ku ziba Mulimu wa lu
teeleza; ya si wa Mulimu ha lu
teelezi. Ka seo lu ziba shutano
ye mwahalaa pulelo ya moya ya
niti ni pulelo ya moya ya buhata.
7 Balatiwa, ha lu zweleñipili
ku latana, kakuli lilato li zwa ku
Mulimu, mi mutu kaufela ya bo-
nisa lilato u pepilwe ku Mulimu
mi u ziba Mulimu. **8** Mutu ka-
ufela ya sa bonisi lilato ha si ka
ziba Mulimu, kakuli Mulimu ki
lilato. **9** Ka seo, lilato la Muli-
mu ne li patuluzwi ku luna, ka-
kuli Mulimu naa lumile Mwa-
naa hae wa libanda mwa lifasi
kuli lu kone ku fumana bupilo
ka yena. **10** Lilato leo li mwa
nzila ye, isi kuli ki luna lu latile Mulimu, kono ki yena ya naa lu latile mi naa lumile Mwanaa hae kuli a be sitabelo sa swalelo

---

1Jo 4:3* "Antikreste i talusa sila sa Kreste kamba mulwanisi wa Kreste."

ya libi za luna se si lu kutiseza
ku Yena.
11 Balatiwa, haiba ki mona
mwa lu latezi Mulimu cwalo, u
zibe ni luna lu swanezi ku lata-
na. **12** Ha ku na mutu ya boni
Mulimu haisali. Haiba lu zwela-
pili ku latana, Mulimu u zwela-
pili ku ba ku luna mi lilato la
hae li ba le li petehile ku luna.
13 Lwa ziba kuli lu zwelapili
ku swalisana ni yena mi yena u
zwelapili ku swalisana ni luna,
kakuli u file moya wa hae ku
luna. **14** Ku zwa fo, luna
ka sibili lu iponezi ni ku paka
kuli Ndate u lumile Mwanaa
hae kuli a be Mupilisi wa lifasi.
15 Mutu ufi kamba ufi ya bu-
lela patalaza kuli Jesu Kreste
ki Mwanaa Mulimu, Mulimu u
zwelapili ku swalisana ni yena
mi yena u zwelapili ku swalisa-
na ni Mulimu. **16** Mi lu fitile
fa ku ziba ni ku kolwa lilato leo
Mulimu a na ni lona ku luna.

Mulimu ki lilato, mi ya zwe-
lapili mwa lilato u swalisana ni
Mulimu mi Mulimu u zwelapili
ku swalisana ni yena. **17** Ka-
mukwawo, lilato li petehile ku
luna, kuli lu kone ku bulela ka
ku lukuluha mwa lizazi la katu-
lo, kakuli mona mwa inezi yo, ki
mona mo lu inezi ni luna mwa li-
fasi le. **18** Ha ku na sabo mwa
lilato, kono lilato le li petehi-
le li leleka sabo, kakuli sabo ya
lu palelwisa. Kaniti, ya na ni
sabo ha si ka petahala mwa lila-
to. **19** Haili luna, lu bonisa li-
lato, kabakala kuli naa lu latile
pili.
20 Haiba mutu a li: "Ni lata
Mulimu," kono u toile muzwale
wa hae, ki lihata. Kakuli ya sa
lati muzwale wa hae, yo a boni,
ha koni ku lata Mulimu, yo a
si ka bona. **21** Mi lu filwe ki
yena taelo ye, kuli ya lata Muli-
mu u lukela ni ku lata muzwale
wa hae.

5 Mutu kaufela ya lumela kuli
Jesu ki Kreste u pepilwe
ku Mulimu, mi mutu kaufela ya
lata Mulimu ya tahisize ku pe-
pwa ko, u lata ya pepilwe ku
Mulimu. **2** Mo lu zibela kuli lu
lata bana ba Mulimu, kiha lu
lata Mulimu ni ku mamela mi-
lao ya hae. **3** Kakuli se ki sona
se si taluswa ki ku lata Mulimu,
kuli lu mamele milao ya hae; mi
niteñi milao ya hae ha i imezi,
4 kakuli mutu kaufela ya pepi-
lwe ku Mulimu u tula lifasi. Mi
tulo ye tuzi lifasi ki tumelo ya
luna.
5 Ki mañi ya kona ku tula li-
fasi? Kana haki ya lumela
kuli Jesu ki Mwanaa Mulimu?
6 Yo ki yena ya naa tile ka mezi
ni ka mali, yena Jesu Kreste; isi-
ñi ka mezi feela, kono ka mezi ni
ka mali. Mi moya ki ona o paka,
kakuli moya ki ona niti. **7** Ka-
kuli ku na ni ze taalu ze paka,
8 ki moya ni mezi ni mali, mi ze
taalu zeo za lumelelana.
9 Haiba lu amuhela bupaki
bwa batu, bupaki bwa Mulimu
ki bo butuna ku fita bo. Kakuli
bo ki bona bupaki bwa fa Mu-
limu, bwa kuli u pakile ka za
Mwanaa hae. **10** Mutu ya lu-
mela ku Mwanaa Mulimu u na
ni bupaki ku ili yena. Mutu ya
sa lumeli ku Mulimu u mu fetu-

zi ku ba lihata, kakuli ha si ka
lumela bupaki bo bu filwe ki Mu-
limu ka za Mwanaa hae. **11** Mi
bo ki bona bupaki, bwa kuli Mu-
limu naa lu file bupilo bo bu sa
feli, mi bupilo bo, bu ku Mwa-
naa hae. **12** Ya na ni Mwana u
na ni bupilo bo; ya si na Mwanaa
Mulimu ha na bupilo bo.

13 Ni mi ñolela litaba ze kuli
mu kone ku ziba kuli mu na ni
bupilo bo bu sa feli, mina ba ba
lumela mwa libizo la Mwanaa
Mulimu. **14** Mi bo ki bona bui-
kolwiso bo lu na ni ku yena, kuli
ha lu kupa nto ifi kamba ifi ka
ku ya ka tato ya hae, wa lu utwa.
15 Hape, haiba lwa ziba kuli wa
lu utwa mwa nto ifi kamba ifi ye
lu kupa, lwa ziba kuli lu ka amu-
hela lika ze lu kupa, ha u bona
lu li kupile ku yena.

16 Haiba mutu a bona mu-
zwale wa hae a eza sibi se si sa
isi kwa lifu, u ka kupa, mi Muli-
mu u ka mu fa bupilo, ee, u ka
eza cwalo ku ba ba sa ezi sibi se
si isa kwa lifu. Ku na ni sibi se
si isa kwa lifu. Seo ki sona sibi
se ni sa mu buleleli kuli a ku-
pele. **17** Ku sa luka kaufela ki
sibi; kono niteñi ku na ni sibi se
si sa isi kwa lifu.

18 Lwa ziba kuli mutu kaufe-
la ya pepilwe ku Mulimu ha ezi
sibi ku swalelela, kono Yena* ya
pepilwe ku Mulimu wa mu sile-
leza, mi ya maswe ha koni ku
mu swala. **19** Lwa ziba kuli lu
ba Mulimu, kono lifasi kamuka-
na li mwa maata a ya maswe.
20 Kono lwa ziba kuli Mwanaa
Mulimu u tile, mi u lu file ku-
twisiso kuli lu zibe wa niti. Mi
lu swalisana ni wa niti, ka Mwa-
naa hae Jesu Kreste. Yo ki Mu-
limu wa niti ni bupilo bo bu sa
feli. **21** Bana ba banyinyani,
mu itibelele kwa milimu ya ma-
swaniso.

1Jo 5:18* "Yena ya pepilwe ku Mulimu," fo kikuli, Jesu Kreste Mwanaa Mulimu, ku likana ni mo ku taluselizwe mwa timana 1.

LIÑOLO LA BUBELI LA

JOANI

1 Na, muuna-muhulu, ni ño-
lela mufumahali ya ketilwe ni
bana ba hae, ili bo ni lata luli, mi
haki na ni nosi ya ba lata, kono
ni bote ba ba fitile fa ku ziba
niti, **2** bakeñisa niti ye nze i li
ku luna, yona ye ka ba ku luna
ku ya ku ile. **3** Lu ka ba ni si-
shemo, ni muhau ni kozo ze zwa
ku Mulimu yena Ndate ni ku
Jesu Kreste Mwanaa Ndate, ha-
mohocwalo ni niti ni lilato.

4 Ni ya tabile hahulu bakeñi-
sa kuli ni fumani ba bañwi ba
bana ba mina ba nze ba zamaya
mwa niti, ku likana ni mo ne lu
laelezwi ki Ndate. **5** Mi cwale
na ku kupa, wena mufumahali,

kuli lu latane (ha ni ku ñoleli mulao o munca, kono ni ku ñolela mulao o lu bile ni ona ku zwa kwa makalelo). **6** Mi se ki sona se li talusa lilato, kuli lu zwelepili ku zamaya ka milao ya hae. Wo ki ona mulao, sina mo mu utwezi ku zwa kwa makalelo, kuli mu zwelepili ku zamaya mwa lilato. **7** Kakuli bapumi ba bañata ba keni mwa lifasi, ili batu ba ba sa paki Jesu Kreste kuli naa tile mwa nama. Ya eza cwalo ki mupumi ni antikreste.*

8 Mu itibelele, kuli mu si ke mwa sinyehelwa ki lika ze lu ikatalelize, kono kuli mu kone ku fumana mupuzo o tezi. **9** Mutu kaufela ya keluha mi a sa zwelipili mwa tuto ya Kreste ha na Mulimu. Ya zwelapili mwa tuto ye, ki yena ya na ni Ndate ni Mwana. **10** Haiba mutu ufi kamba ufi a taha ku mina mi ha tisi tuto yeo, mu si ke mwa mu amuhela mwa mandu a mina kamba ku mu lumelisa. **11** Kakuli ya mu lumelisa u abana ni yena mwa misebezi ya hae ye maswe.

12 Nihaike ni na ni litaba ze ñata za ku mi ñolela, ha ni tabeli ku eza cwalo ka pampili ni inki, kono ni sepa ku taha ku mina ni ku to ambola ni mina pata ka pata, kuli tabo ya mina i kone ku talelela.

13 Bana ba muhulwanaa hao wa musizana, ya ketilwe, ba ku lumelisa.

2Jo 1:7* "Antikreste i talusa sila sa Kreste kamba mulwanisi wa Kreste."

LIÑOLO LA BULAALU LA

JOANI

1 Na, muuna-muhulu, ni ñolela Gayusi, mulatiwa, ye ni lata luli.

2 Mulatiwa, ni lapela kuli za hao kaufela li zwelepili ku konda ni kuli u be ya iketile kwa mubili, sina moyo wa hao ha u kondolokile. **3** Kakuli ne ni li ya tabile hahulu mizwale ha ne ba tile mi ba paka ka za niti ye u kumalezi, ha u nze u zwelapili ku zamaya mwa niti. **4** Ha ni na libaka le li liñwi la ku fitiseza buitumelo ku fita le, ha ni utwa kuli bana ba ka ba zwelapili ku zamaya mwa niti.

5 Mulatiwa, u bonisa busepahali bwa hao ku ze u ezeza mizwale, niha ba li bazwahule ku wena. **6** Ba pakile za lilato la hao fapilaa puteho. Shangwe u ba fundule ka mukwa o swaneleha ku Mulimu. **7** Kakuli ki kabakala libizo la hae ha ne ba tamile musipili, ba sa amuheli se siñwi kwa batu ba macaba. **8** Luna, kamukwaocwalo, lu swanezi ku amuhela hande

batu ba ba cwalo, kuli lu sebelisane ni bona mwa ku yemela niti.

9 Ne ni ñolezi puteho taba ye ñwi, kono Diotrefi, ya tabela ku ba mwa sibaka sa pili mwahalaa bona, ha amuheli ka likute nto ifi kamba ifi ye zwa ku luna. **10** Ki lona libaka, haiba ni taha ko, ni ka patulula misebezi ya eza, ya ku bulela litaba ze maswe ze si na tuso ka za luna. Hape, ka ku sa kolwa ka zona zeo, u hana ku amuhela mizwale ka likute, mi ba ba bata ku ba amuhela u lika ku ba tibela ni ku ba leleka mwa puteho.

11 Mulatiwa, u si ke wa likanyisa se si maswe, kono u likanyise se sinde. Ya eza ze nde ki wa Mulimu. Ya eza ze maswe ha si ka bona Mulimu. **12** Demetriusi u pakilwe hande ki bona kaufela ni ka yona niti ka sibili. Mane ni luna, lwa paka ka za hae, mi mwa ziba kuli bupaki bwa luna ki bwa niti.

13 Ne ni na ni litaba ze ñata za ku ku ñolela, niteñi ha ni tabeli ku ku ñolela ka siñoliso ni inki. **14** Kono ni sepa ku ku bona hona cwale-cwale fa, mi lu ka ambola pata ka pata.

Kozo i be ni wena.

Balikani ba ku lumelisa. U fitise litumeliso za ka ku yo muñwi ni yo muñwi wa balikani ka libizo la hae.

LIÑOLO LA

JUDA

1 Na Juda, mutangaa Jesu Kreste, ni munyanaa Jakobo, ni ñolela ba ba ketilwe ili ba ba latiwa ki Mulimu Ndate ni ba ba bulukezwi Jesu Kreste:

2 Haike mu atisezwe muhau ni kozo ni lilato.

3 Balatiwa, nihaike ne ni lika ka taata kuli ni mi ñolele za puluso ye lu kopanezi, ne ni lemuhile kuli kwa swanela ku mi ñolela kuli ni mi susueze ku zwelapili ku lwanela ka taata tumelo ye ne filwe feela hañwi ku ba ba kenile. **4** Se ni bulelela cwalo kikuli batu ba bañwi ba keni mwahalaa mina ka ku sa lemuseha ili ba ne ba bulezwi cimo mwa Mañolo kuli ba ka fiwa katulo ye—bona banyefuli ba ba itusisa sishemo sa Mulimu sina libaka la ku ba ni muzamao wa ku sa swabela bufosi* ni ba ba latula Muñaa luna ni Mulena a nosi, yena Jesu Kreste.

5 Nihaike mwa izibela hande litaba ze, ni bata ku mi hupulisa kuli Jehova naa pilisize

Juda 1:4* Ka Sigerike ki *"a·sel′·gei·a."* Linzwi leo li ama kwa bufosi bo butuna bwa ku loba milao ya Mulimu ni moya wa kutokwa likute ni wa kutokwa maswabi.

sicaba sa hae ku zwa mwa naha
ya Egepita, kono hasamulaho
naa timelize ba ne ba sa bonisi
tumelo. **6** Mi mangeloi a naa
si ka buluka litulo za ona kono
a siya libaka za ona ze swane-
la, u a bulukile a tamilwe mwa
mawenge a ku ya ku ile mwa
lififi le linsu kuli a libelele ka-
tulo ya lizazi le lituna. **7** Ka-
mukwaoswana, Sodoma ni Go-
mora ni mileneñi ye ne bapani
ni yona, ni yona ne i ineezi ku
eza buhule bo bu swabisa mi ne
i ndongwami litakazo za nama
ze si za taho. Mileneñi yeo i bei-
lwe fapilaa luna sina temuso ka
ku atulelwa koto ya mulilo o sa
feli.

8 Nihakulicwalo, batu bao
hape, ki baloli ba batuna, ba
silafaza nama ya bona, ba nya-
ziseza zamaiso, ni ku nyefula
ba ba kanya. **9** Kono Mikaele
nduna wa mangeloi ha naa pihi-
sana ni Diabulosi mi naa kana-
nisana ni yena za situpu sa Mu-
she, naa si ka lika ku mu atula
ka lipulelo ze maswe, kono naa
ize: "Haike Jehova a ku kalime-
le." **10** Kono batu bao ba bule-
la maswe lika kaufela ze ba sa
utwisisi ni hanyinyani. Mi mwa
linto kaufela ze ba utwisisa ka
taho sina lifolofolo ze sa naha-
ni, ba zwelapili ku isilafaza.

11 Ba na ni bumai, kakuli ba
latelezi nzila ya Kaine, mi ba
matezi mwa nzila ye fosahezi
ya Baalami ya ku bata mupu-
zo, mi ba yundile kabakala li-
pulelo za bukwenuheli za Kora!
12 Bao ki macwe a ipatile kwa-
tasaa mezi ha ba nze ba ca ni
mina mwa mikiti ya mina ya li-
lato, ki balisana ba ba ifepa ba
si na sabo; ki malu a si na pula
a kubyanisezwa kafa ni kafa
ki moya; ki likota za nako ye
a tutuleha matali, kono ha li
beyi muselo, ze se shwile habeli,
ze kumuzwi mwa mubu; **13** ki
mandinda a liwate a bifile a ta-
hisa lifulo la ze swabisa za bona;
ki linaleli ze yambaela, ze luki-
selizwe lififi le lituna la ku ya
ku ile.

14 Ki cwalo, Enoke yena wa
busupa ku zwa ku Adama, ni
yena, naa polofitile za bona ha
naa ize: "Ha mu bone! Jehova
naa tile ni ba hae ba ba kenie
ba ba eza likiti ze mashumi-
shumi, **15** ku to fitisa katulo
fahalimwaa bona kaufela, ni ku
fa banyefuli kaufela mulatu ka-
bakala likezo za bona kaufela za
bunyefuli ze ne ba ezize ka bu-
nyefuli bwa bona, ni kabakala
ze swabisa kaufela ze ne ba bu-
lezi baezalibi ba banyefuli ka za
hae."

16 Batu bao ki batongoki, ba
ba bilaela za bupilo bwa bona,
ba ba ya ka litakazo za bona, mi
milomo ya bona i bulela lipule-
lo ze tuna za ku ikuhumusa, ba
nze ba colaula ba bañwi kuli ba
fumane se siñwi.

17 Haili mina balatiwa, mu
hupule manzwi a naa bulezwi
pili ki baapositola ba Mulenaa
luna Jesu Kreste, **18** mo ne
ba mi bulelelanga kuli: "Mwa
nako ya mafelelezo ku ka taha
basheununi, ba ba ka ya ka li-
takazo za bona kuli ba eze lika
ze nyefula Mulimu." **19** Bao

ki bona ba ba tisa likauhano,
ba ba bonisa moya wa bufolofo-
lo, ba ba si na lilato la za kwa
moya. **20** Kono mina balati-
wa, mu icahe fa mutomo wa tu-
melo ya mina ye kenile hahu-
lu, mi mu lapele ka moya o ke-
nile **21** kuli mu zwelepili ku
ba mwa lilato la Mulimu, ha
mu nze mu libelela muhau wa
Mulenaa luna Jesu Kreste, kuli
mu fumane bupilo bo bu sa feli.
22 Hape, mu zwelepili ku boni-
sa muhau ku ba bañwi ba ba ka-
kanya; **23** mu ba pilise ka ku
ba yangwela mwa mulilo. Kono
mu zwelepili ku bonisa muhau
ku ba bañwi, mu eze cwalo ka
sabo, mu nze mu toile nihaiba
siapalo se si silafalizwe ki nama.
24 Cwale ku yena ya kona ku
mi sileleza kuli mu si ke mwa si-
tatala ni ku mi yemisa mu nze
mu si na se si nyazahala fapilaa
kanya ya hae ka tabo ye tuna,
25 ku yena Mulimu a nosi, yena
Mupilisi wa luna ka Jesu Kreste
Mulenaa luna, ku be kanya, ni
bulena, ni maata ni bubusi ku
zwa kale ko, ku tisa mwa nako
ya cwale, mane ni ku ya ku ile.
Amen.

SINULO

YE FILWE KU JOANI

1 Sinulo ye filwe ka Jesu Kre-
ste, yeo Mulimu naa mu file,
kuli a bonise batanga ba Hae
lika ze lukela ku ezahala hona
cwale-cwale fa. Mi a luma linge-
loi la hae ni ku zibisa sinulo yeo
ka lona ka ku itusisa lisupo ku
mutangaa hae Joani, **2** ya naa
pakile linzwi le ne li filwe ki Mu-
limu ni bupaki bo ne bu filwe
ki Jesu Kreste, ee, ya naa file
bupaki ku za naa boni kaufela.
3 Tabo ki ya mutu ya bala ka ku
tiisa ni ba ba utwa manzwi a bu-
polofita bo, ni ba ba mamela ze
ñozwi mwateñi; kakuli nako ye
tomilwe i fakaufi.

4 Na Joani ni ñolela liputeho
ze supile ze mwa sikiliti sa Asia:
Haike mu be ni sishemo ni
kozo ye zwa ku "Yena ya li teñi
ni ya naa li teñi ni ya taha,"
ni kwa mioya ye supile ye fa-
pilaa lubona lwa hae, **5** ni ku
Jesu Kreste, "Paki ya Sepaha-
la," "wa pili ku ba ba zuhile kwa
bafu," ni "Mubusi wa malenaa li-
fasi."

Ku yena ya lu lata ni ya lu lu-
kuluzi kwa libi za luna ka mali
a hae tota— **6** mi u lu ezize
mubuso, u lu ezize baprisita ku
Mulimu wa hae ni Ndatahe—ee,
ku yena ku be kanya ni maata
ku ya ku ile. Amen.

7 Ha mu bone! U taha
ka malu, mi liito kaufela li ka
mu bona, hamohocwalo ni ba
ne ba mu tabile; mi mishobo
kaufela ya lifasi i ka inata fa

lifuba kabakala maswabi bakeñisa hae. Ku cwalo luli, Amen.

8 "Ki na Alfa ni Omega,"* ku bulela Jehova Mulimu, "Yena ya li teñi ni ya naa li teñi ni ya taha, ya Maata-Ote."

9 Na Joani, muzwale wa mina ni ya abezwi ni mina mwa ñalelwa ni mubuso ni mwa buitiiso ka swalisano ni Jesu, ne ni li mwa sioli se si bizwa Patmosi kabakala ku bulela za Mulimu ni ku paka Jesu. **10** Ka susumezo ya moya na ipumana mwa lizazi la Mulena, mi mwamulaho wa ka na utwa linzwi le li maata sina mulumo wa tolombita, **11** le li li: "Se u bona u si ñole mwa muputo mi u si lumele kwa liputeho ze supile, mwa Efese, mwa Smirna, mwa Pergamo, mwa Tiyatira, mwa Sarde, mwa Filadelfia, ni mwa Laodisea."

12 Mi na itemuna kuli ni bone ya naa bulela ni na, mi ha ni itemuzi, na bona liñandaleza* za gauda ze supile fo ku tomilwe lilambi, **13** mi mwahalaa liñandaleza na bona yo muñwi ya swana inge mwanaa mutu, ya apezi siapalo se si yo fita ni kwa mahutu mi naa itamile lukanda lwa gauda mwa sifuba. **14** Hape toho ya hae ni milili ya hae ne li ze sweu sina boya bo busweu, sina litwa, mi meeto a hae naa swana sina malimi a mulilo; **15** mi mahutu a hae naa swana sina kopa ye kenisizwe ha i tuka mwa liyekuyeku; mi linzwi la hae ne li swana sina mulumo wa mezi a mañata. **16** Naa na ni linaleli ze supile mwa lizoho la hae la bulyo, mi mwa mulomo wa hae ne ku zwa mukwale o mutelele, o buhali, o lozizwe kafa ni kafa, mi pata ya hae ne i benya sina lizazi ha li benyize hahulu. **17** Mi ha ni mu boni, na wela kwa mahutu a hae inge ya shwile.

Mi a beya lizoho la hae la bulyo fahalimwaa ka mi a li: "U si ke wa saba. Ki na wa Pili ni wa Mafelelezo, **18** mi ki na ya pila; mi ne ni shwile, kono bona! ni pila ku ya ku ile, mi ni na ni linotolo za lifu ni za Libita.* **19** Hakulicwalo, u ñole lika ze u boni, ni ze li teñi ni ze ka ezahala hamulaho wa ze. **20** Ka za kunutu ye kenile ya linaleli ze supile ze u boni mwa lizoho la ka la bulyo, ni ya liñandaleza za gauda ze supile fo ku tomilwe lilambi: Linaleli ze supile li talusa mangeloi a liputeho ze supile, mi liñandaleza ze supile li talusa liputeho ze supile.

2 "U ñolele lingeloi la puteho ya mwa Efese, u li: Ze ki zona za bulela ya sweli linaleli ze supile mwa lizoho la hae la bulyo, yena ya zamaya mwahalaa liñandaleza* za gauda ze supile fo ku tomilwe lilambi, **2** 'Na ziba likezo za hao, ni misebezi ya hao ni buitiiso

---

Si 1:8* Fo kikuli: makalo ni maungulo. Pulelo yeo i zwa fa taku ya pili ni ya mafelelezo ya sipeleta sa Sigerike. Mu bone ni kwa Si 21:6 ni 22:13. **12*** Fo ku tomiwanga lilambi.

Si 1:18* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha′des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8. **2:1*** Fo ku tomiwanga lilambi.

bwa hao, ni kuli ha u koni ku
tuhelela batu ba ba maswe, ni
kuli u lika ba ba ipiza baapo-
sitola, imbo haki baapositola,
mi u ba fumani kuli ki mahata.
3 Hape u bonisa buitiiso, mi u
bonisize tundamo kabakala libi-
zo la ka mi ha u si ka katala.
4 Niteñi, se ni nyaza ku wena
kikuli u siile lilato le ne u na ni
lona sapili.

5 "'Hakulicwalo u hupule ko
u wile kuli ki kai, mi u bake ni
ku eza misebezi ye ne u ezize sa-
pili. Ha u sa ezi cwalo, ni ka taha
ku wena, mi ni ka zwisa ñanda-
leza ya lambi ya hao mwa siba-
ka sa yona, konji haiba u baka.
6 Nihakulicwalo, ku sa na ni
nto ye nde ku wena, u toile like-
zo za sitopa sa bakeluhi ba Ni-
kolai, se ni toile ni na. **7** Yena
ya na ni lizebe a utwe seo moya
u si bulelela liputeho: Ya tula ni
ka mu fa ku ca kwa kota ya bu-
pilo, ye mwa paradaisi ya Muli-
mu.'

8 "Mi u ñolele lingeloi la pu-
teho ya mwa Smirna, u li: Ze ki
zona za bulela, 'wa Pili ni wa
Mafelelezo,' ya naa shwile ni ku
kutela hape kwa bupilo, **9** 'Na
ziba ñalelwa ya hao ni bubota-
na bwa hao—kono u fumile—ni
nyefulo ya ba ba ipiza kuli ki
Majuda, imbo haki Majuda luli,
kono ki sinagoge* ya Satani.
10 U si ke wa saba manyando e
u tuha u kopana ni ona. Bona!
Diabulosi u ka zwelapili ku ne-
pela ba bañwi ku mina mwa to-
longo kuli mu kone ku likwa ka
ku tala, ni kuli mu kone ku ba
mwa ñalelwa ka mazazi a lishu-
mi. U sepahale ku isa nihaiba
kwa lifu, mi ni ka ku fa kuwani
ya bulena ya bupilo. **11** Yena
ya na ni lizebe a utwe seo moya
u si bulelela liputeho: Ya tula ha
na ku utwiswa butuku ki lifu
la bubeli ni kamuta.'

12 "Mi u ñolele lingeloi la pu-
teho ya mwa Pergamo, u li: Ze
ki zona za bulela ya na ni mu-
kwale o mutelele, o buhali, o
lozizwe kafa ni kafa, **13** 'Na
ziba fo u pila, fo kikuli, fo ku inzi
lubona lwa Satani; kono niteñi
u zwezipili ku swala ka taata li-
bizo la ka, mi ne u si ka latu-
la tumelo ya hao ku na nihaiba
mwa mazazi a Antipasi, paki ya
ka ye sepahala, ya naa bulaezwi
ku mina, kwa pila Satani.

14 "'Nihakulicwalo, ni na ni
lika li sikai ze ni nyaza ku wena,
kuli ku wena ku na ni ba ba
kumalezi tuto ya Baalami, ya
naa lutile Balaki ku beya sisi-
tataliso fapilaa bana ba Isilae-
le, kuli ba ce ze tabezwi milimu
ya maswaniso ni ku eza buhule.
15 Kamukwaoswana, u na ni ni
ba ba kumalezi tuto ya sitopa sa
bakeluhi ba Nikolai. **16** Haku-
licwalo u bake. Ha u sa ezi cwa-
lo, na taha ku wena kapili, mi ni
ka ba lwanisa ka mukwale o mu-
telele wa mwa mulomo wa ka.

17 "'Yena ya na ni lizebe a
utwe seo moya u si bulelela liputeho: Ya tula ni ka mu fa kwa
maana ye patilwe, mi ni ka mu
fa licwe le li sweu, mi fa licwe
leo ku ñozwi libizo le linca le ku

Si 2:9* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 4:23.

si na mutu ya li ziba konji yena
ya li amuhela.'
18 "Mi u ñolele lingeloi la pu-
teho ya mwa Tiyatira, u li: Ze ki
zona za bulela Mwanaa Mulimu,
yo meeto a hae a swana sina lili-
mi la mulilo, ni yo mahutu a hae
a swana sina kopa ye kenisizwe,
19 'Na ziba likezo za hao, ni li-
lato, ni tumelo, ni bukombwa, ni
buitiiso bwa hao, ni kuli likezo
za hao za cwale li fita za pili.
20 "'Nihakulicwalo, se ni
nyaza ku wena kikuli u tuhele-
la musali yani Jezabele, ya ipi-
za mupolofita wa musali, mi u
luta ni ku kelusa batanga ba ka
kuli ba eze buhule ni ku ca ze
tabezwi milimu ya maswaniso.
21 Mi ne ni mu file nako ya kuli
a bake, kono ha lati ku bakela
buhule bwa hae. **22** Bona! Ni
tuha ni mu nepela fa bulobalo
bwa ku kula, ni ba ba buka ni
yena ni ka ba kenya mwa ñale-
lwa ye tuna, konji haiba ba baka
kwa likezo za hae. **23** Mi ni ka
yundisa bana ba hae ka ncwa ye
bulaya, kuli liputeho kaufela li
zibe kuli ki na ya tatuba mihu-
pulo ye tibile ni lipilu, mi ni ka fa
yo muñwi ni yo muñwi wa mina
ku likana ni likezo za hae.
24 "'Kono ku mina ba bañwi
kaufela ba ba mwa Tiyatira,
bote ba ba sa lateleli tuto ye, ba
ne ba si ka fita fa ku ziba ze twi
ki "ze tungile," ze zwa ku Sa-
tani, ni li: Ha ni mi lwalisi mu-
shimbo ni o mukana. **25** Kono
mu swale ka taata se mu na ni
sona ku fitela ni taha. **26** Mi
ya tula ni ya mamela likezo za
ka, ku isa kwa mafelelezo, ni ka
mu fa maata fahalimwaa maca-
ba, **27** mi u ka lisa batu ka mu-
lamu wa sipi kuli ba tubakwe
tuemba-emba sina lipiza za lizu-
pa, sina ha ni filwe maata ao ki
Ndate. **28** Mi ni ka mu fa nale-
li ya kakusasana. **29** Yena ya
na ni lizebe a utwe seo moya u
si bulelela liputeho.'

3 "Mi u ñolele lingeloi la pu-
teho ya mwa Sarde, u li: Ze
ki zona za bulela ya na ni mio-
ya ya Mulimu ye supile ni lina-
leli ze supile, 'Na ziba likezo za
hao, kuli u na ni libizo la kuli wa
pila, kono imbo u shwile. **2** U
tone, mi u tiise lika ze siyezi ze
ne tuha li shwa, kakuli ha ni si
ka fumana misebezi ya hao kuli
i petilwe ka ku tala fapilaa Mu-
limu wa ka. **3** Hakulicwalo, u
zwelepili ku hupula mo ne u li
amuhelezi ni mo ne u li utwe-
zi, mi u zwelepili ku li mamela,
mi u bake. Kaniti, konji haiba u
zuha, ni ka taha sina lisholi, mi
ha u na ku ziba ni hanyinyani
hora ye ni ka ku tahela ka yona.
4 "'Nihakulicwalo, u na ni
ba sikai mwa Sarde ba ne ba si
ka silafaza liapalo za bona za
fahalimu, mi ba ka zamaya ni na
mwa liapalo ze sweu, kakuli ba
swanela. **5** Kamukwaocwalo,
ya tula u ka apeswa liapalo za
fahalimu ze sweu; mi ni kamuta
ha ni na ku takula libizo la hae
mwa buka ya bupilo, kono ni ka
bulela libizo la hae patalaza fa-
pilaa Ndate ni fapilaa mangeloi
a hae. **6** Yena ya na ni lizebe a
utwe seo moya u si bulelela lipu-
teho.'

7 "Mi u ñolele lingeloi la puteho ya mwa Filadelfia, u li: Ze ki zona za bulela ya kenile, wa niti, ya na ni sinotolo sa Davida, ya kwalula ku si na ya kona ku kwala, ni ya kwala ku si na ya kona ku kwalula, **8** 'Na ziba misebezi ya hao—Bona! ni beile munyako o kwaluzwi fapilaa hao, ili wo ku si na mutu ya kona ku u kwala. Mi na ziba kuli u na ni maatanyana, mi ne u mamezi linzwi la ka ni kuli ne u si ka latula libizo la ka. **9** Bona! ni ka tisa ba ba zwa kwa sinagoge ya Satani ba ba li ki Majuda, imbo haki Majuda, kono ba puma—bona! ni ka ba tisa ni ku ba kubamisa fapilaa mahutu a hao mi ni ka ba zibisa kuli ni ku latile. **10** Kabakala kuli u mamezi linzwi la ku itiisa kwa ka, ni na, ni ka ku sileleza mwa hora ya tiko, ye ka tahela lifasi kaufela le li yahilwe ki batu, ili ku to lika ba ba pila mwa lifasi. **11** Ni taha kapili. U zwelepili ku swala ka taata se u na ni sona, kuli mutu a si ke a ku amuha kuwani ya hao ya bulena.

12 "'Ya tula—ni ka mu eza musumo mwa tempele ya Mulimu wa ka, mi ha na ku zwa mwateñi ni kamuta, mi ku yena ni ka ñola libizo la Mulimu wa ka ni libizo la muleneñi wa Mulimu wa ka, yena Jerusalema yo munca ya shetumuka ku zwa kwa lihalimu ku Mulimu wa ka, ni libizo la ka lani le linca. **13** Yena ya na ni lizebe a utwe seo moya u si bulelela liputeho.'

14 "Mi u ñolele lingeloi la puteho ya mwa Laodisea, u li: Ze ki zona za bulela Amen, paki ya sepahala ni wa niti, yena makalelo a pupo ye ezizwe ki Mulimu, **15** 'Na ziba likezo za hao, kuli ha u bati mi ha u cisi. Ni lakaza kuli kambe wa bata kamba ku cisa. **16** Cwale, bakeñisa kuli u enya feela mi ha u cisi kamba ku bata, ni ka ku taza mwa mulomo wa ka. **17** Kakuli u li: "Ni fumile mi ni ipumanezi bufumu mi ha ku na se ni tokwile ni se sikana," kono ha u zibi kuli u nyandile, wa shwisa makeke, u njebwe, u sibofu, mi u inzi mapunu, **18** ni ku eleza kuli u leke ku na gauda ye kenisizwe ka mulilo kuli u kone ku fuma, ni liapalo za fahalimu ze sweu kuli u kone ku apeswa ni kuli ku swabisa kwa mapunu a hao ku si ke kwa yanehiwa fa nalela, ni mulyani wa meeto kuli u toze mwa meeto a hao kuli u kone ku bona.

19 "'Be ni lata kaufela na ba kalimela ni ku ba laya.* Hakulicwalo u be ni tukufalelo mi u bake. **20** Bona! ni yemi fapilaa sikwalo mi na ngongota. Haiba mutu a utwa linzwi la ka ni ku kwalula sikwalo, ni ka kena mwa ndu ya hae ni ku ca mulalelo ni yena mi ni yena a ce ni na. **21** Ya tula ni ka mu fa ku ina ni na mwa lubona lwa ka, sina na, mo ne ni tulezi mi na ina ni Ndate mwa lubona lwa hae. **22** Yena ya na ni lizebe a utwe seo moya u si bulelela liputeho.'"

Si 3:19* Ba bañwi ba li ki "ku laa."

4 Zeo ha li felile, na talima, mi na bona sikwalo se si kwaluhile mwa lihalimu, mi linzwi la pili le ne ni utwile ne li swana inge la tolombita, li nze li bulela ku na, li li: "Kambamela kwanu, mi ni ka ku bonisa lika ze lukela ku ezahala." **2** Honafo, hamulaho wa zeo, na ipumana mwa maata a moya o kenile: mi na bona lubona lu inzi mwa sibaka sa lona mwa lihalimu, mi ku na ni ya inzi mwa lubona. **3** Mi ya inzi, u bonahala inge licwe la jaspe ni licwe la butokwa le li fubelu, mi lubona lu potolohilwe ki nambwamutalati ya bonahala inge emeralda.

4 Mi lubona lu potolohilwe ki mabona a 24, mi mwa mabona ao ne ni boni baana-bahulu ba 24 ba ba apezi liapalo za fahalimu ze sweu, mi kwa litoho za bona ba apezi likuwani za bulena za gauda. **5** Mi mwa lubona ku zwa lumonyi lwa pula ni manzwi ni mishika; mi ku na ni lilambi ze supile za mulilo ze tuka fapilaa lubona, mi lilambi zeo li talusa mioya ya Mulimu ye supile. **6** Mi fapilaa lubona ku na ni nto ye swana ni liwate le li bonahala inge gilasi, sina kristale.

Mi fahalaa lubona, ni ku lu potoloha, ku na ni libupiwa ze pila zee ne ze tezi meeto kwapili ni kwamulaho. **7** Mi sibupiwa se si pila sa pili si swana ni tau, mi sa bubeli si swana ni pohwana, mi sa bulaalu si na ni pata ye swana ni ya mutu, mi sa bune si swana ni mbande ye fufa. **8** Haili libupiwa ze pila zee ne zeo, se siñwi ni se siñwi sa zona si na ni mafufa a silezi; mafufa ao a tezi meeto ku potoloha mubili wa ona kaufela ni kwatasi. Mi musihali ni busihu, li swalelela ku bulela li li: "Ki ya kenile, ki ya kenile, ki ya kenile Jehova Mulimu, ya Maata-Ote, yena ya naa li teñi ni ya li teñi ni ya taha."

9 Mi nako kaufela libupiwa zeo ha li fa kanya ni likute ni buitumelo ku Ya inzi mwa lubona, Ya pila kamita ni mita, **10** baana-bahulu ba 24 ba wa ka mañwele fapilaa Ya inzi mwa lubona ni ku lapela Ya pila kamita ni mita, mi ba nepela likuwani za bona za bulena fapilaa lubona, ba nze ba li: **11** "Wa swanela, wena Jehova Mulimu wa luna, ku fiwa kanya ni likute ni maata, kakuli ne u bupile linto kaufela, mi ki kabakala tato ya hao ha ne li bile teñi ni ha ne li bupilwe."

5 Mi mwa lizoho la bulyo la Ya inzi mwa lubona na bona muputo o ñozwi buse bo buñwi ni bo buñwi, o manekilwe ka ku tiisa ka maswayo a supile. **2** Mi na bona lingeloi le li maata le li huweleza ka linzwi le lituna, li li: "Ki mañi ya swanela ku apula muputo ni ku mamutula maswayo a ona?" **3** Kono ibe mwa lihalimu kamba mwa lifasi kamba mwatasaa lifasi ne ku si na ya naa kona ku apula muputo wo kamba ku bona ze ñozwi mwateñi. **4** Mi na lila hahulu kabakala kuli ne ku si ka fumanwa ya swanela ku apula muputo kamba ku bona ze ñozwi mwateñi. **5** Kono yo mu-

ñwi wa baana-bahulu a li ku na:
"Tuhela ku lila. Bona! Tau ya lusika lwa Juda, mubisi wa Davida, u tuzi mi wa swanela ku apula muputo ni ku mamutula maswayo a ona a supile."
6 Mi mwahalaa lubona ni mwahalaa libupiwa ze pila zee ne ni mwahalaa baana-bahulu na bona ngunyana ye ne bonahala kuli i kile ya bulaiwa, ya manaka a supile ni meeto a supile, mi meeto a talusa mioya ya Mulimu ye supile ye lumezwi mwa lifasi kaufela. **7** Mi Ngunyana a ya, mi honafo a nga muputo mwa lizoho la bulyo la Ya inzi mwa lubona. **8** Mi ha saa ngile muputo, libupiwa ze pila zee ne ni baana-bahulu ba 24 ba kubama fapilaa Ngunyana, mi yo muñwi ni yo muñwi naa na ni harepa ni mikeke ya gauda mo ne ku tezi insense. (Insense yeo i talusa litapelo za ba ba kenile.) **9** Mi ba sweli ku opela pina ye nca, ba li: "Wa swanela ku nga muputo ni ku mamutula maswayo a ona, kakuli ne u bulailwe mi ka mali a hao ne u lekezi Mulimu batu ba ba zwa mwa mishobo kaufela ni malimi ni batu ni sicaba, **10** mi u ba ezize ku ba mubuso ni baprisita ku Mulimu wa luna, mi ba ka busa sina malena fahalimwaa lifasi."
11 Mi na talima, mi na utwa linzwi la mangeloi a mañata a potolohile lubona ni libupiwa ze pila ni baana-bahulu, mi palo ya ona ne i eza likiti ze mashumi, za likiti ze mashumi, ni likiti za likiti-kiti, **12** mi naa bulela ka linzwi le lituna, a li: "Ngunyana ya naa bulailwe wa swanela ku fiwa maata ni bufumu ni butali ni zamaiso ni likute ni kanya ni mbuyoti."
13 Mi sibupiwa kaufela mwa lihalimu ni mwa lifasi ni mwatasaa lifasi ni mwa liwate, ni lika kaufela ze ku zona, na li utwa li li: "Ku Ya inzi mwa lubona ni ku Ngunyana ku fiwe tumbo ni likute ni kanya ni maata kamita ni mita." **14** Mi libupiwa ze pila zee ne ne li bulela, li li: "Amen!" mi baana-bahulu ba kubama ni ku lapela.

6 Mi na bona Ngunyana ha mamutula liswayo la pili kwa maswayo a supile, mi na utwa se siñwi sa libupiwa ze pila zee ne ha si bulela ka linzwi le li utwahala inge mushika, si li: "Taha!" **2** Mi na talima, mi na bona pizi ye sweu; mi ya naa i pahami naa sweli buta; mi naa filwe kuwani ya bulena, mi a ya a nzaa tula ni ku feleleza tulo ya hae.
3 Mi ha mamutula liswayo la bubeli, na utwa sibupiwa se si pila sa bubeli ha si li: "Taha!" **4** Mi pizi ye ñwi ya zwa, ye fubelu sina mulilo; mi ya naa i pahami a fiwa maata a ku zwisa kozo mwa lifasi kuli batu ba bulayane; mi a fiwa mukwale o mutuna.
5 Mi ha mamutula liswayo la bulaalu, na utwa sibupiwa se si pila sa bulaalu ha si li: "Taha!" Mi na talima, mi na bona pizi ye nsu; mi ya naa i pahami naa sweli sikala mwa lizoho la hae. **6** Mi na utwa nto ye

ne utwahala inge linzwi mwahalaa libupiwa ze pila zee ne, ha i li: “Kilo i liñwi ya buloto i lekwe dinari,* mi makilo a malaalu a mabele a lekwe dinari; mi u si ke wa sinya oli ya olive ni ku sinya waine.”

7 Mi ha mamutula liswayo la bune, na utwa linzwi la sibupiwa se si pila sa bune, ha si li: “Taha!” **8** Mi na talima, mi na bona pizi ye seta; mi ya naa i pahami naa bizwa Lifu. Mi Libita* naa mu latelela fakaufi. Mi ba fiwa maata fahalimwaa kalulo ya bune ya lifasi, kuli ba bulaye ka mukwale o mutelele ni ka tala ni ka ncwa ye bulaya ni ka libatana za lifasi.

9 Mi ha mamutula liswayo la buketalizoho, na bona mwatasaa aletare mioyo ya ba ne ba bulailwe kabakala linzwi la Mulimu ni kabakala bupaki bo ne ba file. **10** Mi ba huwa ka linzwi le lituna, ba li: “Muambakani ya Pahami ya kenile ni wa niti, u ka nga nako ye kuma kai u sa atuli ni ku lombota mali a luna ku ba ba yahile mwa lifasi?” **11** Mi yo muñwi ni yo muñwi wa bona a fiwa siapalo se si sweu; mi ba bulelelwa kuli ba pumule nakonyana ye siyezi, ku fitela fo i ka kwanela palo ya batanga ka bona ni mizwale ba bona ba ne ba tuha ba bulaiwa sina mo ne ba bulaezwi bona.

12 Mi na bona ha mamutula liswayo la busilela, mi kwa ezahala zikinyeho ye tuna ya lifasi; mi lizazi la unsufala sina lisila la mukita le li ezizwe fa bulizi, mi kweli kaufelaa yona ya fetuha sina mali, **13** mi linaleli za lihalimu za wela mwa lifasi, sina kota ya feiga mo i bulumukisezanga lifeiga za yona ze si ka buzwa ha i nyungiwa ki moya o mutuna. **14** Mi lihalimu la zwisiwa sina muputo o putiwa, mi lilundu kaufela ni sioli kaufela za tutiswa mwa libaka za zona. **15** Mi malena ba lifasi ni makwambuyu ni bazamaisi ba masole ni bafumi ni ba ba maata ni mutanga kaufela ni mutu kaufela ya lukuluhile ba ipata mwa mikoti ya mwa macwe ni mwahalaa macwe a mwa malundu. **16** Mi ba swalelezi ku bulelela malundu ni macwe, ba li: “Ha mu lu wele ni ku lu pata ku Ya inzi mwa lubona ni kwa buhali bwa Ngunyana, **17** kakuli lizazi le lituna la buhali bwa bona li tile, mi ki mañi ya kona ku yema?”

7 Zeo ha li felile, na bona mangeloi a mane a yemi mwa maneku a mane a lifasi, inzaa sweli ka taata mioya ye mine ya lifasi, kuli ku si ke kwa ba ni moya o nata fa lifasi kamba fa liwate kamba fa kota ifi kamba ifi. **2** Mi na bona lingeloi le liñwi le li kambama ku zwa kwa mapazulelo, li sweli liswayo la Mulimu ya pila; mi la huweleza ka linzwi le lituna kwa mangeloi a mane a naa filwe maata a ku sinya lifasi ni liwate, **3** la li: “Mu si ke mwa sinya lifasi kamba liwate kamba likota, ku fi-

---

Si 6:6* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 18:28. **8*** Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha′des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

tela ha se lu felize ku swaya ba-
tanga ba Mulimu wa luna fa li-
pata za bona."
4 Mi na utwa palo ya ba ne ba
swailwe, ye eza 144,000, ba ba
swailwe ku zwa mwa masika ka-
ufela a bana ba Isilaele:
5 Ba ba swailwe ku zwa mwa
lusika lwa Juda ki ba 12,000;
mwa lusika lwa Rubeni ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Gadi ki
ba 12,000;
6 mwa lusika lwa Asere ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Nafetali ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Manase ki
ba 12,000;
7 mwa lusika lwa Simioni ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Livi ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Isakare ki
ba 12,000;
8 mwa lusika lwa Zabuloni ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Josefa ki
ba 12,000;
mwa lusika lwa Benjamine ki
ba 12,000 ba ba swailwe.
9 Zeo ha li felile, na talima,
mi na bona buñata bo butuna
bwa batu, ku si na ya naa kona
ku ba bala, ba ba zwa mwa ma-
caba kaufela ni mishobo ni batu
ni malimi, ba yemi fapilaa lubo-
na ni fapilaa Ngunyana, ba ape-
zi liapalo ze sweu; mi ne ba swe-
li mitai ya nzalu mwa mazoho
a bona. **10** Mi ba swalelezi ku
huwa ka linzwi le lituna, ba li:
"Ku puluswa kwa luna ku zwa
ku Mulimu, ya inzi mwa lubona,
ni ku yena Ngunyana."
11 Mi mangeloi kaufela naa
yemi a potolohile lubona ni
baana-bahulu ni libupiwa ze pila
zee ne, mi a wa ka lipata fapi-
laa lubona mi a lapela Mulimu,
12 a li: "Amen! Haike tumbo ni
kanya ni butali ni buitumelo ni
likute ni maata ni zamaiso li be
ku Mulimu wa luna kamita ni
mita. Amen."
13 Mi yo muñwi wa baana-
bahulu kihaa li ku na: "Ba ba
ba apezi liapalo ze sweu, ki bo
mañi mi ba zwile kai?" **14** Ho-
nafo na li ku yena: "Mulenaa ka,
ku ziba wena." Mi yena a li ku
na: "Ba ki bona ba ba zwa mwa
ñalelwa ye tuna, mi ba tapisize
liapalo za bona ni ku li sweufaza
mwa mali a Ngunyana. **15** Ki
lona libaka ha ba li fapilaa lu-
bona lwa Mulimu; mi ba mu fa
sebelezo ye kenile musihali ni
busihu mwa tempele ya hae; mi
Ya inzi mwa lubona u ka bapula
tende ya hae fahalimwaa bona.
16 Ha ba sa na ku shwa tala ka-
mba ku utwa linyolwa, mi ha ba
na ku ciswa ki lizazi kamba nto
ifi kamba ifi ye cisa, **17** kaku-
li Ngunyana, ya mwahalaa lu-
bona, u ka ba lisa, mi u ka ba
etelela kwa maweluwelu a mezi
a bupilo. Mi Mulimu u ka taku-
la miyoko kaufela kwa meeto a
bona."

8 Mi ha mamutula liswayo la
busupa, mwa lihalimu kwa
kuza tuu, ka nako ye bato li-
kana ni licika la hora. **2** Mi na
bona mangeloi a supile a yemi

fapilaa Mulimu, mi a fiwa litolombita ze supile.

3 Mi lingeloi le liñwi, le li sweli piza ya gauda ya insense, la taha ni ku to yema kwa aletare; mi la fiwa insense ye ñata kuli li i fe hamoho ni litapelo za ba ba kenile kaufela fa aletare ya gauda ye ne li fapilaa lubona. **4** Mi musi wa insense wa kambama ku zwa mwa lizoho la lingeloi hamoho ni litapelo za ba ba kenile fapilaa Mulimu. **5** Kono honafo lingeloi la nga piza ya insense, mi la i taza ka mulilo wa aletare ni ku i nepela mwa lifasi. Mi kwa taha mishika ni manzwi ni mamonyi a pula ni zikinyeho ya lifasi. **6** Mi mangeloi a supile a sweli litolombita ze supile a itukiseza ku li liza.

7 Mi lingeloi la pili la liza tolombita ya lona. Mi kwa taha pula ya macwe ni mulilo o kopani ni mali, mi za nepelwa mwa lifasi; mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za lifasi ya cisiwa, ni kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za likota ya cisiwa, ni limela kaufela ze tala za cisiwa.

8 Mi lingeloi la bubeli la liza tolombita ya lona. Mi nto ye bonahala inge lilundu le lituna le li ca mulilo ya nepelwa mwa liwate. Mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za liwate ya fetuha mali; **9** ni kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za libupiwa ze pila* mwa liwate ya shwa, mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za lisepe ya sinyeha.

10 Mi lingeloi la bulaalu la liza tolombita ya lona. Mi naleli ye tuna ye tuka sina lambi ya wa kwa lihalimu, mi ya wela fa kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za linuka ni fa maweluwelu a mezi. **11** Mi libizo la naleli yeo ki Ku Baba. Mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za mezi ya fetuha ku baba, mi buñata bwa batu bwa shwa kwa mezi, kakuli mezi ao naa babisizwe.

12 Mi lingeloi la bune la liza tolombita ya lona. Mi kwa natwa kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za lizazi hamoho ni kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za kweli ni kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za linaleli, ilikuli kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za zona i kone ku unsufala mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za musihali i si ke ya fumana liseli, mi ku be cwalo ni kwa busihu.

13 Mi na talima, mi na utwa mbande ye fufa mwa mbyumbyulu ha i bulela ka linzwi le lituna, i li: "Bumai, bumai, bumai ku ba ba yahile mwa lifasi kabakala mulumo wa litolombita ze siyezi za mangeloi a malaalu a tuha a liza litolombita za ona!"

9 Mi lingeloi la buketalizoho la liza tolombita ya lona. Mi na bona naleli ye ne wezi mwa lifasi ku zwa kwa lihalimu, mi ya fiwa sinotolo sa munyako wa mukoti. **2** Mi ya kwalula munyako wa mukoti, mi musi o zwa mwa mukoti wa kambama sina musi wa liyekuyeku le lituna, mi lizazi, ni ona moya, za

---

Si 8:9* Toloko ya linzwi ka linzwi, "ze na ni mioyo."

unsufazwa ki musi wa mukoti.
3 Mi mwa musi kwa zwa mwa-
teñi linziye ku taha mwa lifasi;
mi ne li filwe maata, ili maata a
swana ni a tubanze twa lifasi.
4 Mi za bulelelwa kuli li si ke za
sinya limela za lifasi kamba li-
calo ze tala kamba kota ifi ka-
mba ifi, konji feela batu ba ba si
na liswayo la Mulimu fa lipata
za bona.
5 Mi linziye za fiwa maata,
isiñi a ku ba bulaya, kono a kuli
ba tukufazwe likweli ze keta-
lizoho, mi ku tukufazwa kwa
bona ne ku swana inge butu-
ku bwa utwa mutu ha lumwa ki
kabanze. **6** Mi mwa mazazi ao
batu ba ka bata lifu kono ha ba
na ku li fumana, mi ba ka laka-
za ku shwa, kono lifu li ka saba
ku bona.
7 Mi linziye zeo ne li bona-
hala inge lipizi ze lukiselizwe
ndwa; mi kwa litoho za zona
ne ku na ni ze ne bonahala inge
likuwani za bulena ze swana
inge gauda, mi lipata za zona
ne li swana inge lipata za batu,
8 kono ne li na ni milili ye swa-
na inge milili ya basali. Mi mee-
no a zona naa swana inge a li-
tau; **9** mi ne li na ni lisilele-
zo za fa sifuba ze swana inge
za sipi. Mi mulumo wa mafu-
fa a zona ne u utwahala inge
mulumo wa likoloi ze matela
kwa ndwa ze hohiwa ki lipizi.
10 Hape, li na ni mihata ni miu-
twa sina tubanze; mi mwa miha-
ta ya zona ki mo ku inzi maata a
zona a ku holofaza batu likweli
ze ketalizoho. **11** Li na ni mu-
lena ya li busa, yena lingeloi la
mukoti. Mwa Siheberu libizo la
hae ki Abadoni,* kono mwa Si-
gerike u na ni libizo la Apoliyo-
ni.#
12 Bumai bu li buñwi bu feli-
le. Bona! Ku taha bumai bu sili
bo bubeli hamulaho wa ze.
13 Mi lingeloi la busilela la
liza tolombita ya lona. Mi
na utwa linzwi le li zwa mwa
manaka a aletare ya gauda ye
fapilaa Mulimu **14** le li bule-
lela lingeloi la busilela le ne li
sweli tolombita, kuli: "Tamulu-
la mangeloi a mane a tamilwe
kwa nuka ye tuna ya Eufrati."
15 Mi mangeloi a mane a tamu-
lulwa, ona a naa itukiselize hora
ni lizazi ni kweli ni silimo, kuli a
bulaye kalulo i liñwi kwa likalu-
lo ze taalu za batu.
16 Mi palo ya limpi ze pahami
fa lipizi ne i eza mianda ye mibe-
li ya bolule: Ne ni utwile palo ya
zona. **17** Mi lipizi ze ne ni boni
mwa pono ne li bonahala cwa-
na, ni ba ba li pahami: ne ba na
ni lisilelezo za fa sifuba za bu-
fubelu bwa mulilo ni mubala o
tibile wa ndilu ni ñandataluke-
ke wa sulufula; mi litoho za lipi-
zi ne li swana inge litoho za li-
tau, mi mwa milomo ya zona ne
ku zwa mulilo ni musi ni sulu-
fula. **18** Ka zona likoto ze taa-
lu zeo, kalulo i liñwi kwa lika-
lulo ze taalu za batu ya bulai-
wa, ka mulilo ni musi ni sulufu-
la ye zwile mwa milomo ya zona.
19 Kakuli maata a lipizi a mwa
milomo ya zona ni mwa mihata

Si 9:11* Fo kikuli, "sinyeho." **11#** Fo kikuli, "musinyi."

ya zona; kakuli mihata ya zona
i swana ni linoha mi i na ni litoho, mi ka zona i holofaza batu.
20 Kono batu kaufela ba ne
ba si ka bulaiwa ki likoto zeo ne
ba si ka bakela misebezi ya mazoho a bona; ne ba si ka tuhela
ku lapela madimona ni milimu
ya maswaniso ya gauda ni silivera ni kopa ni macwe ni kota, ili
milimu ye sa koni ku bona kamba ku utwa kamba ku zamaya.
21 Mi ne ba si ka bakela lipulao za bona ni likezo za bona za
tumelo ya mioya ni buhule bwa
bona ni busholi bwa bona.

10 Mi na bona lingeloi le liñwi le li maata li shetumuka ku zwa kwa lihalimu, li
apezi lilu, mi fa toho ya lona ne
ku na ni nambwamutalati, mi
pata ya lona ne i swana sina lizazi, mi mahutu a lona naa swana ni misumo ya mulilo, **2** mi
mwa lizoho la lona ne li sweli muputonyana o ne u putuluzwi. Mi ka lihutu la lona la bulyo la hata fa liwate, kono ka la
nzohoto la hata fa lifasi, **3** mi
la huwa ka linzwi le lituna sina
tau ha i buluma. Mi ha se li huwile, kwa utwahala manzwi a
mishika ye supile.
4 Cwale mishika ye supile ha
se i bulezi, na bata ku ñola; kono
na utwa linzwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: "U tiise ka liswayo litaba ze bulezwi ki mishika ye supile, mi u si ke wa
li ñola." **5** Mi lingeloi le ne ni
boni li yemi fa liwate ni fa lifasi la yemiseza lizoho la lona
la bulyo kwa lihalimu, **6** mi la
konka ka Yena ya pila kamita
ni mita, ya naa bupile lihalimu
ni ze ku lona ni lifasi ni ze ku
lona ni liwate ni ze ku lona, la li:
"Ha ku sa na ku ba ni tiyeho ni
hanyinyani; **7** kono mwa mazazi e li tuha li liza tolombita ya
lona lingeloi la busupa, kunutu
ye kenile yeo Mulimu naa shaezi sina taba ye nde kwa batanga
ba hae ba bapolofita i ka fitiswa
kwa mafelelezo a yona."
8 Mi na utwa linzwi le li zwa
kwa lihalimu ha li bulela ni na
hape, la li: "Ha ku ye, u yo nga
muputo o putuluzwi o mwa lizoho la lingeloi le li yemi fa liwate
ni fa lifasi." **9** Kiha ni ya ku lingeloi mi na li taluseza kuli li
ni fe muputonyana wo. Mi la li
ku na: "Ha ku u nge mi u u ce,
mi u ka babisa mwa mba ya hao,
kono mwa mulomo wa hao u ka
ba munati sina linosi." **10** Mi
na nga muputonyana wo mwa lizoho la lingeloi ni ku u ca, mi
mwa mulomo wa ka ne u li munati sina linosi; kono ha se ni u
cile, kwa baba mwa mba ya ka.
11 Mi ba li ku na: "U lukela ku
polofita hape ka za batu ni macaba ni malimi ni malena ba bañata."

11 Mi na fiwa lutaka lo lu swana inge mulamu mi
na bulelelwa kuli: "Nanuha mi
u pime sibaka se si kenile
sa tempele ya Mulimu ni aletare ni ba ba lapelela mwateñi.
2 Kono haili patelo ye kwande a
sibaka se si kenile sa tempele, u
i siye mi u si ke wa i pima, kakuli i filwe ku bamacaba, mi ba ka
hatikela muleneñi o kenile ka likweli ze 42. **3** Mi ni ka luma li-

paki za ka ze peli kuli li polofite ka mazazi a eza 1,260 li nze li apezi masila a saka." **4** Lipaki zeo li swanisezwa ki likota ze peli za olive ni liñandaleza* ze peli za lilambi mi li yemi fapilaa Mulena wa lifasi.

5 Mi mutu ha bata ku li eza maswe, mwa milomo ya zona ku zwa mulilo mi u cisa lila za zona. Haiba mutu a bata ku li eza maswe, ona wo ki ona mukwa wa lukela ku bulaiwa ka ona. **6** Lipaki zeo li na ni maata a ku kwala lihalimu kuli pula i si ke ya nela mwa mazazi a ku polofita kwa zona, mi li na ni maata fahalimwaa mezi a ku a fetula mali ni ku nata lifasi likoto za mufuta kaufela, ka ku kuta-kutela ka mo li latela.

7 Mi ha li felize bupaki bwa zona, sibatana se si zwa mwa mukoti si ka to li lwanisa ni ku li koma ni ku li bulaya. **8** Mi litupu za zona li ka lapalala mwa likululu la muleneñi o mutuna o bizwa ka kutwisiso ya kwa moya kuli ki Sodoma ni Egepita, ili mwa naa kokotezwi ni Mulenaa zona. **9** Mi ba bañwi ba batu ni ba mishobo ni ba malimi ni bamacaba ba ka iponela litupu za zona ka mazazi a malaalu ni licika, ba sa lumelezi litupu za zona ku bulukiwa mwa libita. **10** Mi ba ba pila mwa lifasi ba ka nyakalala kabakala zona ni ku itabisa, mi ba ka lumelana limpo, kakuli bapolofita ba babeli bao ne ba tukufalize ba ba pila mwa lifasi.

11 Mi hamulaho wa mazazi a malaalu ao ni licika, moya wa bupilo o zwa ku Mulimu wa kena ku bona, mi ba yema ka mahutu a bona, mi ba ba ba boni ba kenelwa ki sabo ye tuna. **12** Mi ba utwa linzwi le lituna le li zwa kwa lihalimu, le li bulela ku bona, li li: "Ha mu kambamele kwanu." Mi ba kambamela kwa lihalimu mwa lilu, mi lila za bona za ba bona. **13** Mi ka yona hora yeo, kwa ezahala zikinyeho ye tuna ya lifasi, mi kalulo i liñwi kwa likalulo ze lishumi za muleneñi ya wa; mi batu ba 7,000 ba bulaiwa ki zikinyeho yeo, mi ba ba siyezi kaufela ba saba mi ba kanyisa Mulimu wa lihalimu.

14 Bumai bwa bubeli bu felile. Bona! Bumai bwa bulaalu bu taha kapili.

15 Mi lingeloi la busupa la liza tolombita ya lona. Mi kwa utwahala manzwi a matuna mwa lihalimu, a bulela, a li: "Mubuso wa lifasi u fetuhile mubuso wa Mulenaa luna ni wa Kreste wa hae, mi u ka busa sina mulena kamita ni mita."

16 Mi baana-bahulu ba 24 ba ne ba inzi fapilaa Mulimu mwa mabona a bona ba wa ka lipata mi ba lapela Mulimu, **17** ba li: "Lwa itumela ku wena Jehova Mulimu, ya Maata-Ote, Ya li teñi ni Ya naa li teñi, kakuli u ngile maata a hao a matuna mi u kalile ku busa sina mulena. **18** Kono macaba a halifa, mi buhali bwa hao bwa taha, mi nako ye tomilwe ya fita ya kuli bafu ba atulwe, ni ku fa mupuzo

---

Si 11:4* Fo ku tomiwanga lilambi.

kwa batanga ba hao ba bapolofita, hamohocwalo ni ku ba ba kenile ni ba ba saba libizo la hao, ba banyinyani ni ba batuna, ni ku yundisa ba ba sinya lifasi."

19 Mi sibaka sa Mulimu se si kenile sa tempele, se si mwa lihalimu, sa kwalulwa, mi aleka ya tumelelano ya hae ya bonwa mwa sibaka se si kenile sa tempele. Mi kwa taha mamonyi a pula ni manzwi ni mishika ni zikinyeho ya lifasi ni pula ye tuna ya macwe.

12 Mi kwa bonahala sisupo se situna mwa lihalimu, sa musali ya apezi lizazi, mi kweli ne i li kwatasaa mahutu a hae, mi kwa toho ya hae ne ku na ni kuwani ya bulena ya linaleli ze lishumi ka ze peli, **2** mi naa itwezi. Mi u huwiswa ki ku ziyeleha ni butuku bwa utwa bwa ku pepa.

3 Mi kwa bonahala sisupo se siñwi mwa lihalimu. Na bona drakoni ye tuna ya mubala o mufubelu sina mulilo, ye na ni litoho ze supile ni manaka a lishumi mi litoho za yona li na ni mishukwe ye supile; **4** mi muhata wa yona u hoha kalulo i liñwi kwa likalulo ze taalu za linaleli za lihalimu, mi ya li nepela mwa lifasi. Mi drakoni ya zwelapili ku yema fapilaa musali ya naa tuha a pepa, ilikuli ha mano pepa, i mize mwanaa hae.

5 Mi musali a pepa mwana wa mushimani, wa muuna, ya ka lisa macaba ka mulamu wa sipi. Mi mwanaa hae yo a iswa kapili ku Mulimu ni kwa lubona lwa hae. **6** Mi musali a sabela mwa lihalaupa, mwa na ni sibaka se si lukisizwe ki Mulimu, mi ne ba ka mu fepela mwateñi ka mazazi a 1,260.

7 Mi kwa zuha ndwa mwa lihalimu: Mikaele ni mangeloi a hae a lwana ni drakoni, mi drakoni ni mangeloi a yona ya lwana **8** kono ne i si ka tula, mi sibaka sa bona ne si si ka fumanwa hape kwa lihalimu. **9** Kamukwaocwalo drakoni ye tuna ya nepelwa mwa lifasi, yena noha ya kale, ya bizwa Diabulosi ni Satani, ya nzaa kelusa lifasi kaufela; naa nepezwi mwa lifasi, ni mangeloi a hae a nepelwa hamoho ni yena mwa lifasi. **10** Mi na utwa linzwi le lituna mwa lihalimu, le li li:

"Cwale ki kale ku taha ku piliswa ni maata ni Mubuso wa Mulimu wa luna ni bulena bwa Kreste wa hae, kakuli mutamelezi ya tama banyani ba luna litaba u nepezwi mwa lifasi, yena ya ba tamanga litaba musihali ni busihu fapilaa Mulimu wa luna! **11** Mi ne ba mu tuzi kabakala mali a Ngunyana ni kabakala linzwi la bupaki bwa bona, mi ne ba si ka lata mioyo ya bona niha ne ba talimani ni lifu. **12** Kabakaleo mu tabe mina mahalimu ni mina ba ba yahile ku ona! Bumai ki bwa lifasi ni liwate, kakuli Diabulosi u shetumukezi ku mina, a halifile maswe, ka ku ziba kuli u siyalezwi ki nako ye nyinyani."

13 Cwale Drakoni ha ne i boni kuli i nepezwi mwa lifa-

si, ya nyandisa musali ya naa pepile mwana wa mushimani. **14** Kono musali a fiwa mafufa a mabeli a mbande ye tuna, kuli a kone ku fufela mwa lihalaupa kwa sibaka sa hae, kwa ka yo fepiwa nako i liñwi ni linako ni licika la nako, kwahule ni noha.

15 Mi noha ya poomokisa mezi mwa mulomo wa yona inge nuka, mwamulaho wa musali, kuli i mu tibise ka nuka yeo. **16** Kono lifasi la to tusa musali, mi lifasi la atamisa mulomo wa lona ni ku miza nuka ye ne kwilwe ki noha. **17** Mi drakoni ya bifela musali, mi ya yo lwanisa ba ba siyezi ku ba peu ya hae, ba ba mamela milao ya Mulimu ni ba ba na ni musebezi wa ku paka Jesu.

13 Mi drakoni ya yema fa mushabati wa liwate.

Mi na bona sibatana se si omboka mwa liwate, se si na ni manaka a lishumi ni litoho ze supile, mi kwa manaka a sona ne si na ni mishukwe ye lishumi, kono fa litoho za sona ne si na ni mabizo a linyefulo. **2** Cwale sibatana seo se ne ni boni ne si bonahala inge ngwe, kono mahutu a sona naa bonahala inge a bere, mi mulomo wa sona ne u bonahala inge mulomo wa tau. Mi drakoni ne i file sibatana seo maata a sona ni lubona lwa sona ni bubusi bo butuna.

3 Mi na bona kuli ye ñwi ya litoho za sona ne i bonahala kuli i bulailwe, kono sitombo sa sona se si bulaya ne si folile, mi lifasi kamukana la latelela sibatana seo ka ku ikumbuta sona. **4** Mi ba lapela drakoni kabakala kuli ne i file sibatana maata, mi ba lapela sibatana ka manzwi, a li: “Ki mañi ya swana ni sibatana, mi ki mañi ya kona ku lwana ni sona?” **5** Mi sa fiwa mulomo o bulela lika ze tuna ni linyefulo, mi ne si filwe maata a ku sebeza ka likweli ze 42. **6** Mi sa atamisa mulomo wa sona ku nyefula Mulimu, ku nyefula libizo la hae ni sibaka sa yahile ku sona, ni ku nyefula ba ba yahile mwa lihalimu. **7** Mi sa lumelezwa ku lwanisa ba ba kenile ni ku ba tula mi sa fiwa maata fahalimwaa mishobo kaufela ni batu ni malimi ni macaba. **8** Mi kaufela ba ba yahile mwa lifasi ba ka si lapela. Ku zwa kwa makalelo a lifasi,* ha ku na libizo ni le likana, kwa mabizo a bona, le li ñozwi mwa muputo wa bupilo wa Ngunyana ya naa bulailwe.

9 Haiba ku na ni ya na ni lizebe, a utwe. **10** Haiba ku na ni ya lukiselizwe ku ya mwa butanga, u ka ya mwa butanga. Haiba mutu a ka bulaya ka mukwale, u lukela ku bulaiwa ka mukwale. Zeo li tokwa kuli ba ba kenile ba be ni buitiiso ni tumelo.

11 Mi na bona sibatana se siñwi se si pumbuka mwa lifasi, mi ne si na ni manaka a mabeli inge ngunyana, kono sa kala ku bulela sina drakoni. **12** Mi si bonisa maata kaufela a sibatana sa pili fapilaa sibatana seo

---

Si 13:8* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

sa pili. Mi si tahisa kuli lifasi ni
ba ba yahile ku lona ba lapele
sibatana sa pili, ili seo sitombo
sa sona se si bulaya ne si folile.
13 Mi si eza limakazo ze tuna,
mane nihaiba ku wiseza mulilo
mwa lifasi ku zwa kwa lihalimu,
batu inze ba bona.

14 Mi si kelusa ba ba yahile
mwa lifasi, kabakala limakazo
ze ne si lumelelizwe ku eza fapi-
laa sibatana, si nze si bulelela ba
ba yahile mwa lifasi ku eza si-
swaniso sa sibatana se ne si ho-
lofalizwe ka mukwale kono sa
pila hape. **15** Mi sa lumelezwa
ku fa siswaniso sa sibatana bu-
pilo, ilikuli siswaniso sa sibata-
na si kone ku bulela ni ku tahi-
sa kuli ku bulaiwe batu kaufela
ba ba hana ku lapela siswaniso
sa sibatana.

16 Mi si hapeleza batu kamu-
kana, ba banyinyani ni ba batu-
na, bafumi ni babotana, ba ba
lukuluhile ni batanga, kuli bao
ba swanela ku swaiwa fa lizoho
la bona la bulyo kamba fa pata
ya bona, **17** ni kuli kutokwe
ya kona ku leka kamba ku le-
kisa kwandaa mutu ya na ni li-
swayo, ili libizo la sibatana ka-
mba nombolo ya libizo la sona.
18 Taba ye, i tokwa butali: Yena
ya na ni kutwisiso a eze lipalo za
nombolo ya sibatana, kakuli ki
nombolo ya mutu; mi nombolo
ya sona ki 666.

14 Mi na talima, mi na bona
Ngunyana a yemi fa Li-
lundu la Sione, a na ni batu ba
ba eza 144,000 ba ba ñozwi li-
bizo la hae ni libizo la Ndata-
he fa lipata za bona. **2** Mi na
utwa mulumo o zwa kwa lihali-
mu o utwahala inge mulumo wa
mezi a mañata mi hape inge mu-
shika o mutuna; mi mulumo o
ne ni utwile ne u utwahala inge
mulumo wa baopeli ba ba swa-
lisani hamoho ku liza liharepa
za bona. **3** Mi ba opela pina ye
utwahala inge pina ye nca fa-
pilaa lubona ni fapilaa libupi-
wa ze pila zee ne ni fapilaa baa-
na-bahulu; mi ne ku si na ya naa
kona ku swala pina yeo, konji
ba 144,000, ba ba lekilwe mwa li-
fasi. **4** Bao ki bona ba ne ba si
ka isilafaza ni basali; mane ki li-
njilulume. Ki bona ba ba zwela-
pili ku latelela Ngunyana kai ni
kai kwa ya. Ki bona ba ne ba le-
kilwe mwahalaa batu sina mita-
muno ku Mulimu ni ku Ngunya-
na, **5** mi mwa milomo ya bona
ne ku si ka fumanwa bupumi;
ha ba na se si nyazahala.

6 Mi na bona lingeloi le liñwi
le li fufa mwa mbyumbyulu, mi
ne li na ni taba ye nde ye sa
feli ya ku shaela ku ba ba yahile
mwa lifasi, kwa macaba kaufe-
la ni mishobo ni malimi ni batu,
7 li nze li bulela ka linzwi le li-
tuna, li li: "Mu sabe Mulimu mi
mu mu fe kanya, kakuli nako ya
hae ya ku atula i fitile, mi haku-
licwalo mu lapele Yena ya naa
ezize lihalimu ni lifasi ni liwate
ni maweluwelu a mezi."

8 Mi lingeloi le liñwi, la bu-
beli, la latelela, li nze li li: "U
wile! Babilona yo Mutuna u wile,
yena ya naa nwisize macaba ka-
ufela kwa waine ya takazo ya
buhule bwa hae!"

9 Mi lingeloi le liñwi, la bu-

laalu, la latelela mangeloi ao, li nze li bulela ka linzwi le lituna, li li: “Haiba mutu a lapela sibatana ni siswaniso sa sona, ni ku amuhela liswayo la sona fa pata ya hae kamba fa lizoho la hae, **10** u ka nwa ni kwa waine ya buhali bwa Mulimu ye sululelwa mwa komoki ya buhali bwa hae i si ka pesulwa, mi u ka tukufazwa ka mulilo ni sulufula fapilaa mangeloi a kenile ni fapilaa Ngunyana. **11** Mi musi wa ku tukufazwa kwa bona u kambama ku ya ku ile, mi ha ba pumuli musihali ni busihu, bona ba ba lapela sibatana ni siswaniso sa sona, ni mutu kaufela ya amuhela liswayo la libizo la sona. **12** Fa ki fona fo ku tokwahalela kuli ba ba kenile ba be ni buitiiso, bona ba ba buluka milao ya Mulimu ni ba ba kumalezi tumelo ya bona ku Jesu.”

13 Mi na utwa linzwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: “Ñola: Tabo ki ya bafu ba ba shwa ka swalisano ni Mulena ku zwa cwale. Ee, ku bulela moya, ba pumule kwa misebezi ya bona, kakuli ze ba ezize li yelela ni bona.”

14 Mi na talima, mi na bona lilu le li sweu, mi fa lilu ne ku inzi ya bonahala inge mwanaa mutu, a apezi kuwani ya bulena ya gauda mi naa sweli cekesi ye buhali mwa lizoho la hae.

15 Mi kwa bonahala lingeloi le liñwi le li zwa mwa sibaka se si kenile sa tempele, le li huweleza ka linzwi le lituna ku ya inzi fa lilu, li li: “Kenya cekesi ya hao mi u kutule, kakuli nako ya ku kutula i fitile, bakeñisa kuli lukau lwa lifasi lu buzwize luli.” **16** Mi ya inzi fa lilu a kenya cekesi ya hae mwa lifasi, mi lifasi la kutulwa.

17 Mi hape kwa bonahala lingeloi le liñwi le li zwa mwa sibaka se si kenile sa tempele, se si mwa lihalimu; ni lona ne li sweli cekesi ye buhali.

18 Mi hape kwa bonahala lingeloi le liñwi le li zwa kwa aletare mi ne li na ni maata fahalimwaa mulilo. Mi la huweleza ka linzwi le lituna ku ya naa sweli cekesi ye buhali, la li: “Kenya cekesi ya hao ye buhali mi u kubukanye likoyowela za veine ya lifasi, kakuli sisansa sa zona si buzwize.” **19** Mi lingeloi la kenya cekesi ya lona mwa lifasi mi la kubukanya veine ya lifasi, mi la i nepela mwa silubelo se situna sa buhali bwa Mulimu. **20** Mi silubelo sa yo hatikelwa kwande a muleneñi, mi mwa silubelo kwa zwa mwateñi mali a yo cikiseza ni mwa litumo za lipizi, ka sibaka se si bato eza limaili ze 200.*

15 Mi na bona mwa lihalimu pono ye ñwi, ye tuna ni ye komokisa, ya mangeloi a supile a sweli likoto ze supile. Zeo ki zona likoto za mafelelezo, kakuli buhali bwa Mulimu bu ka fita fa mafelelezo ka zona.

2 Mi na bona nto ye swana inge liwate le li bonahala inge gilasi, le li kopani ni mulilo, ni

---

Si 14:20* Kamba “likilomita ze bato eza 300.” Toloko ya linzwi ka linzwi, “*listadia* ze 1,600.” *Stadia* i liñwi ne i likana ni limita ze bato eza 190.

ba ba tuzi sibatana ni siswaniso sa sona ni nombolo ya libizo la sona. Ne ba yemi kwa liwate le li bonahala inge gilasi, ba sweli liharepa za Mulimu. **3** Mi ba sweli ku opela pina ya Mushe mutangaa Mulimu ni pina ya Ngunyana, ba li:

"Misebezi ya hao ki ye mituna mi ya komokisa, wena Jehova Mulimu, ya Maata-Ote. Linzila za hao li lukile mi ki za niti, wena Mulena wa kamita. **4** Ki mañi luli, wena Jehova, ya si ke a ku saba, ni ya si ke a kanyisa libizo la hao, kakuli ki wena u nosi ya sepahala? Kakuli macaba kaufela a ka taha ni ku to lapela fapilaa hao, kabakala kuli litaelo za hao ze lukile li patuluzwi."

5 Zeo ha li felile, na talima, mi sibaka se si kenile sa tende ya bupaki sa kwalulwa mwa lihalimu, **6** mi mangeloi a supile aa na ni likoto ze supile a zwa mwa sibaka se si kenile, a apezi lisila la line le li kenile, le li benya ni ku itama makanda a gauda mwa lifuba. **7** Mi se siñwi sa libupiwa ze pila zee ne, sa fa mangeloi a supile mikeke ya gauda ye supile ye ne tezi buhali bwa Mulimu, ya pila kamita ni mita. **8** Mi sibaka se si kenile sa tala musi kabakala kanya ya Mulimu ni kabakala maata a hae, mi ne ku si na ya naa kona ku kena mwa sibaka se si kenile ku fitela likoto ze supile za mangeloi a supile li fezwa.

16 Mi na utwa linzwi le lituna le li zwa mwa sibaka se si kenile le li bulelela mangeloi a supile, li li: "Ha mu ye mu yo sululela mikeke ye supile ya buhali bwa Mulimu mwa lifasi."

2 Mi lingeloi la pili la ya mi la yo sululela mukeke wa lona fa lifasi. Mi batu ba ne ba na ni liswayo la sibatana ni ba ne ba lapela siswaniso sa sona ba nyandiswa ki lilonda ze butuku ze maswe.

3 Mi lingeloi la bubeli la sululela mukeke wa lona mwa liwate. Mi liwate la fetuha mali sina a mutu ya shwile, mi mioyo kaufela ye pila ya shwa, ee, ze mwa liwate kaufela za shwa.

4 Mi lingeloi la bulaalu la sululela mukeke wa lona mwa linuka ni mwa maweluwelu a mezi. Mi zeo za fetuha mali. **5** Mi na utwa lingeloi le li na ni maata fahalimwaa mezi, li li: "Wena Ya li teñi ni Ya naa li teñi, Ya sepahala, u ya lukile, bakeñisa kuli u fitisize likatulo za hao, **6** kakuli ne ba suluzi mali a ba ba kenile ni a bapolofita, mi u ba file mali kuli ba nwe; ki sona se si ba lukela." **7** Mi na utwa aletare ha i li: "Ee, Jehova Mulimu, ya Maata-Ote, likatulo za hao ki za niti mi li lukile."

8 Mi lingeloi la bune la sululela mukeke wa lona fa lizazi; mi lizazi la fiwa ku cisa batu ka mulilo. **9** Mi batu ba ciswa ki kalengelenge, kono ba nyefula libizo la Mulimu, ya na ni maata fahalimwaa likoto zeo, mi ne ba si ka baka ni ku mu fa kanya.

10 Mi lingeloi la buketalizoho la sululela mukeke wa lona fa lubona lwa sibatana. Mi mubuso wa sona wa ba mwa lififi, mi ba kala ku ituma malimi bakeñisa butuku bo ne ba utwa,

11 kono ba nyefula Mulimu wa lihalimu kabakala butuku bo ne ba utwa ni lilonda za bona, mi ne ba si ka bakela misebezi ya bona.

12 Mi lingeloi la busilela la sululela mukeke wa lona fa nuka ye tuna ya Eufrati, mi mezi a yona a kala, kuli malena ba ba zwa kwa mapazulelo a lizazi ba lukisezwe nzila.

13 Mi na bona lipulelo ze taalu za mioya ze masila, ze ne bonahala inge limbotwe, li zwa mwa mulomo wa drakoni ni mwa mulomo wa sibatana ni mwa mulomo wa mupolofita wa buhata. **14** Zeo mane ki lipulelo ze tile ka susumezo ya madimona mi li eza limakazo, mi li ya kwa malena ba lifasi kamukana, ku ba kubukanyeza hamoho kwa ndwa ya lizazi le lituna la Mulimu ya Maata-Ote.

15 "Bona! Ni taha sina lisholi. Tabo ki ya mutu ya zwelapili ku tona ni ku buluka liapalo za hae za fahalimu, kuli a si ke a zamaya mapunu mi batu ba si ke ba bona maswabi a hae."

16 Mi za ba kubukanyeza hamoho kwa sibaka se si bizwa Armagedoni ka Siheberu.

17 Mi lingeloi la busupa la sululela mukeke wa lona fa moya. Honafo kwa utwahala linzwi le lituna le li zwa kwa lubona mwa sibaka se si kenile, le li li: "Ku felile!" **18** Mi kwa taha mamonyi ni manzwi ni mishika, mi kwa ezahala zikinyeho ye tuna ya lifasi, ye sa swani ni zikinyeho ifi kamba ifi ye kile ya ezahala ku zwa fo ba bezi teñi batu mwa lifasi, ili zikinyeho ye tuna hahulu ni ye maata. **19** Mi muleneñi o mutuna wa pazuha ku ba likalulo ze taalu, mi mileneñi ya macaba ya wa; mi Babilona yo Mutuna a hupulwa ki Mulimu, kuli a mu fe komoki ya waine ya mabifi a buhali bwa hae. **20** Hape, sioli kaufela sa baleha, ni malundu naa si ka fumanwa. **21** Mi macwe a matuna a pula, aa na ni bukiti bo bu bato likana ni talenta* i liñwi le liñwi ni le liñwi, a wela batu ku zwa kwa lihalimu, mi batu ba nyefula Mulimu kabakala koto ya macwe a pula, bakeñisa kuli koto yeo ne li ye tuna hahulu.

17 Mi le liñwi la mangeloi a supile a naa na ni mikeke ye supile la taha ku na, mi la li: "Taha, ni ka ku bonisa mo li ka atulelwa lihule le lituna le li inzi fa mezi a mañata, **2** ili le ba ezize ni lona buhule malena ba lifasi, mi ba ba yahile mwa lifasi ne ba kozwi waine ya buhule bwa lona."

3 Mi la ni isa ka maata a moya mwa lihalaupa. Mi na bona musali ya inzi fa sibatana sa mubala wa bufubelu bo bu tona se ne si tezi mabizo a linyefulo ni se ne si na ni litoho ze supile ni manaka a lishumi. **4** Mi musali yo naa apezi liapalo za mubala wa pulipela* ni za bufubelu bo bu tona, mi naa ikabisize ka gauda ni macwe a butokwa

---

Si 16:21* Talenta i na ni bukiti bo bu eza likilo ze 20.4. **17:4*** Bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

ni lipelela, mi naa sweli komoki ya gauda mwa lizoho la hae, ye tezi lika ze nyenyisa ni ze masila za buhule bwa hae. **5** Mi fa pata ya hae ne ku ñozwi libizo, ili kunutu: "Babilona yo Mutuna, mahe mahule ni ze nyenyisa za lifasi." **6** Mi ne ni boni kuli musali naa kozwi mali a ba ba kenile ni mali a lipaki za Jesu.

Mi cwale ha ni mu boni na komoka hahulu. **7** Mi lingeloi la li ku na: "Kiñi se ne u komokezi? Ni ka ku taluseza kunutu ya musali ni ya sibatana se si mu lwezi se si na ni litoho ze supile ni manaka a lishumi: **8** Sibatana se ne u boni ne si li teñi, kono ha si sa li yo, kono niteñi si tuha si longoka mwa mukoti, ni ku ya kwa sinyeho. Mi ba ba yahile mwa lifasi—bao mabizo a bona naa si ka ñolwa mwa muputo wa bupilo ku zwa kwa makalelo a lifasi*—ba ka komoka ha ba ka bona mo ne ku inezi kuli sibatana ne si li teñi, kono ha si sa li yo, kono niteñi si ka ba teñi hape.

9 "Fa ki fona fo ku tokwahalela munahano o na ni butali: Litoho ze supile li talusa malundu a supile, ao musali a inzi fahalimwaa ona. **10** Mi ku na ni malena ba supile: ba ketalizoho ba wile, a li muñwi u teñi, yo muñwi ha si ka taha kale, kono ha saa tile, u lukela ku ina nakonyana. **11** Kono sibatana se ne si li teñi kono ha si sa li yo, ni sona ki mulena, wa bu 8, kono si zwa ku ba supile bao, mi si ya kwa sinyeho.

12 "Mi manaka a lishumi a ne u boni a talusa malena ba ba lishumi, ba ba si ka amuhela kale mubuso, kono ba amuhela maata a ku busa hamoho ni sibatana ka hora i liñwi. **13** Bao ba na ni muhupulo u li muñwi, mi hakulicwalo ba fa sibatana maata a bona ni bulena. **14** Bao ba ka lwana ni Ngunyana, kono bakeñisa kuli yena ki Mulena wa malena ni Mubusi wa babusi, Ngunyana u ka ba tula. Hape, ba ba inzi ni yena ba ba bizizwe ni ba ba ketilwe ni ba ba sepahala ni bona ba ka tula."

15 Mi la li ku na: "Mezi a ne u boni, e li inzi ku ona lihule, a talusa batu ni buñata ni macaba ni malimi. **16** Mi manaka a lishumi a ne u boni, ni sibatana, li ka toya lihule mi li ka mu shandaula ni ku mu siya mapunu, mi li ka ca nama ya hae ni ku mu cisa ka mulilo ku feleleza. **17** Kakuli Mulimu naa beile mwa lipilu za bona kuli ba pete muhupulo wa hae, ee, kuli ba pete muhupulo wa bona u li muñwi ka ku fa sibatana mubuso wa bona, ku fitela manzwi a Mulimu ha saa petahalile. **18** Mi musali ye ne u boni u talusa muleneñi o mutuna o na ni mubuso o busa malena ba lifasi."

18 Zeo ha li felile na bona lingeloi le liñwi le li shetumuka ku zwa kwa lihalimu, le li na ni maata a matuna; mi lifasi ne li monyehelwa ki kanya ya lona. **2** Mi la huweleza ka

---

Si 17:8* Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Mat 25:34.

linzwi le lituna, la li: “U wile! Babilona yo Mutuna u wile, mi u fetuhile sisa sa madimona ni sibaka mo ku kundama moya kaufela o masila ni nyunywani kaufela ye masila ni ye toilwe! **3** Kakuli bakeñisa waine ya takazo ya buhule bwa hae, u swasize macaba kaufela, ni malena ba lifasi ba ezize buhule ni yena, ni balekisi ba lifasi ne ba fumisizwe ki buñata bwa maluo a ikubukanyelize a sa swabi.”

4 Mi na utwa linzwi le liñwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: “Ha mu zwe ku yena, mina sicaba sa ka, haiba ha mu lati ku abana ni yena mwa libi za hae, ni ku amuhela kwa likoto za hae. **5** Kakuli libi za hae li kolohani ku yo fita kwa lihalimu, mi Mulimu u hupuzi likezo za hae ze si ka luka. **6** Mu mu kutiseze ku likana ni mwa naa ezelize ba bañwi, ee, mu mu kutiseze habeli kwa lika za ezize; mwa komoki mwa zwakezi waine, mu mu minahanyeleze mwateñi habeli. **7** Mu mu tukufaze ni ku mu lilisa ka sipimo se si swana sa naa ikanyisize ka sona ni sa naa ikubukanyelize ka sona maluo a mañata a sa swabi. Kakuli mwa pilu ya hae u zwelapili ku bulela kuli, ‘Ni busa sina mulena wa musali, mi ha ni mbelwa, mi ha ni na ku lila ni kamuta.’ **8** Ki lona libaka, likoto za hae li ka taha mwa lizazi li li liñwi, lifu ni ku lila ni lukupwe, mi u ka ciswa ka mulilo ku feleleza, kakuli Jehova Mulimu, yena ya mu atuzi, ki ya tiile.

9 “Mi malena ba lifasi ba ne ba ezize ni yena buhule ni ba ne ba pilile ni yena ka ku ikubukanyeza maluo a mañata ba sa swabi ba ka mu lila ni ku inata fa lifuba kabakala hae, ha ba ka bona musi wa ku ca kwa hae. **10** Ba ka yemela kwahule ka ku saba ku tukufazwa kwa hae mi ba ka li, ‘Mawe, mawe, wena muleneñi o mutuna, Babilona wena muleneñi o tiile, kakuli katulo ya hao i tile mwa hora i liñwi!’

11 “Hape, balekisi ba lifasi ba sweli ba lila ni ku bokolola kabakala hae, kakuli ha ku sa na ya ka leka tutu ya bona kaufelaa yona, **12** tutu kaufelaa yona ya gauda ni silivera ni macwe a butokwa ni lipelela ni masila a line ye nde ni a pulipela* ni a siliki ni masila a bufubelu bo bu tona; ni lika kaufela ze pangilwe fa likota za mununko o munde ni lika kaufela ze ezizwe fa manaka a tou ni likota za butokwa ni kopa ni sipi ni marabulu; **13** hamohocwalo ni sinamoni ni minunkiso ya kwa India ni insense ni mafula a sende ni insense ye sweu ni waine ni oli ya olive ni bupi bo bu nekile ni buloto ni likomu ni lingu, ni lipizi ni likoloi ni batanga ni mioyo ya batu. **14** Ki cwalo, muselo o munde o no lakazwa ki moyo wa hao u ku siile, ni ze tabusa kaufela ni ze benya li felile ku wena, ha li sa tola li fumanwa hape.

15 “Balekisi ba lika zeo, ba ne ba fumisizwe ki yena, ba ka

Si 18:12* Bufubelu bo bu kopani ni mubala wa ndilu.

yemela kwahule ka ku saba ku
tukufazwa kwa hae mi ba ka
lila ni ku bokolola, **16** ba li,
'Mawe, mawe—muleneñi o mu-
tuna, o apesizwe masila a line
ye nde ni a pulipela ni a bufu-
belu bo bu tona, mi u kabisi-
zwe hande ka likabiso za gau-
da ni macwe a butokwa ni lipe-
lela, **17** kakuli bufumu bo bu-
tuna cwalo bu shandauzwi mwa
hora i liñwi!'

"Mi nduna kaufela wa sisepe
ni muzamai kaufela wa mwa si-
sepe, ni bafuluhi ba lisepe ni bao
kaufela ba ba pilela fa liwate, ne
ba yemezi kwahule **18** mi ba
huwa ha ba nze ba bona musi wa
ku ca kwa hae, ba li, 'Ki mule-
neñi ufi o swana ni muleneñi-
tuna wo?' **19** Mi ba isukulule-
la liluli kwa litoho za bona mi ba
huwa, ba nze ba lila ni ku boko-
lola, ba li, 'Mawe, mawe—mule-
neñi o mutuna, ili mo batu kau-
fela ba ne ba na ni lisepe mwa li-
wate ne ba fumisizwe ki bufumu
bwa hae, kakuli u shandauzwi
mwa hora i liñwi!'

20 "U nyakalale kabakala
hae, wena lihalimu, ni mina ba
ba kenile ni baapositola ni bapo-
lofita, kakuli Mulimu u fitisize
katulo ya hae ku yena kabakala
mina!"

21 Mi lingeloi le li tiile la na-
nula licwe le li swana inge sibeli-
so se situna mi la li nepela mwa
liwate, la li: "Babilona mulene-
ñi o mutuna ki mwa ka wise-
zwa cwalo ka bubebe, mi haa sa
tola a fumanwa hape. **22** Mi
mulumo wa baopeli ba ba swa-
lisani hamoho ku liza liharepa
ni wa balizi ba lipina ni ba lipa-
la ni ba litolombita ha u sa tola
u utwahala hape ku wena. Mi
ha ku na mupangi wa sikwala
wa musebezi ufi kamba ufi ya
ka fumanwa hape ku wena, mi
ha ku sa tola ku utwahala mu-
lumo wa sibeliso hape ku wena.
23 Mi ha ku na liseli la lambi le
li ka benya hape ku wena, mi
ha ku na linzwi la munyali ni
la munyaliwa le li ka utwaha-
la hape ku wena. Kakuli balekisi
ba hao ne li batu ba litulo ze
tuna mwa lifasi, kakuli ka like-
zo za hao za tumelo ya mioya
macaba kaufela naa kelusizwe.
24 Ee, ku yena ne ku fumanwi
mali a bapolofita ni a ba ba ke-
nile ni a bao kaufela ba ba bulai-
lwe mwa lifasi."

19 Zeo ha li felile, na utwa
nto ye ne utwahala inge
linzwi le lituna la buñata bo bu-
tuna mwa lihalimu. Ne bu li:
"Mu lumbeke Jah! Puluso ni ka-
nya ni maata ki za Mulimu wa
luna, **2** kakuli likatulo za hae
ki za niti mi li lukile. Kakuli u fi-
tisize katulo ya hae fahalimwaa
lihule le lituna le ne li silafali-
ze lifasi ka buhule bwa lona, mi
u lombotile mali a batanga ba
hae a ne li suluzi." **3** Mi hona-
fo, buñata bwa kutela ku bulela
lwa bubeli, bwa li: "Mu lumbe-
ke Jah! Mi musi o zwa ku lihule
u zwelapili ku kambama kamita
ni mita."

4 Mi baana-bahulu ba 24 ni li-
bupiwa ze pila zee ne ba wela
fafasi ni ku lapela Mulimu, ya
naa inzi mwa lubona, mi ba li:
"Amen! Mu lumbeke Jah!"

5 Hape, kwa utwahala linzwi le li zwa kwa lubona mi la li: "Mu zwelepili ku lumbeka Mulimu wa luna, mina batanga ba hae kaufela, ba ba mu saba, ba banyinyani ni ba batuna."

6 Mi na utwa nto ye ne utwahala inge linzwi la buñata bo butuna mi inge mulumo wa mezi a mañata hape inge mulumo wa mishika ye buhali. Ne li li: "Mu lumbeke Jah, kakuli Jehova Mulimu wa luna, ya Maata-Ote, u kalile ku busa sina mulena. **7** Lu tabe mi lu nyakalale mi lu mu fe kanya, kakuli linyalo la Ngunyana li fitile mi musalaa hae u itukisize. **8** Ki cwalo, musali u filwe ku apala line ye nde, ye benya, ye kenile —kakuli line ye nde i yemela likezo ze lukile za ba ba kenile."

9 Mi lingeloi la li ku na: "Ñola: Tabo ki ya ba ba memilwe kwa mulalelo wa linyalo la Ngunyana." Hape, la li ku na: "Ao ki manzwi a niti a Mulimu." **10** Kiha ni wela fafasi fapilaa mahutu a lona kuli ni li lapele. Kono la li ku na: "Si ezi cwalo! Na ni mutanga feela, sina wena ni mizwale ba hao ba ba na ni musebezi wa ku paka Jesu. U lapele Mulimu; kakuli ku paka Jesu ki kona ko ku susumeza bupolofita."

11 Mi na bona lihalimu li kwaluhile, mi na bona pizi ye sweu. Mi ya naa i pahami u bizwa ya Sepahala ni wa Niti, mi u atula ni ku lwana ka ku luka. **12** Meeto a hae ki malimi a mulilo, mi kwa toho ya hae ki mishukwe ye miñata. U na ni libizo le li ñozwi le li sa zibwi ki mutu ufi kamba ufi konji yena a nosi, **13** mi u apezi siapalo sa fahalimu se si sasizwe mali, mi libizo la bizwa ka lona, ki Linzwi la Mulimu. **14** Hape, limpi ze kwa lihalimu ne li mu latelela li nze li pahami lipizi ze sweu, mi ne li apezi line ye nde, ye sweu, ye kenile. **15** Mi mwa mulomo wa hae ku zwa mukwale o mutelele, o buhali, kuli a kone ku nata macaba ka ona, mi u ka a lisa ka mulamu wa sipi. Hape u hatikela silubelo sa mabifi a buhali bwa Mulimu ya Maata-Ote. **16** Mi fa siapalo sa hae sa fahalimu, ee, fa silupi sa hae, u na ni libizo le li ñozwi, Mulena wa malena ni Mubusi wa babusi.

17 Na bona hape lingeloi le li yemi mwa lizazi, mi la huweleza ka linzwi le lituna mi la li kwa linyunywani kaufela ze fufa mwa mbyumbyulu: "Ha mu te kwanu, mu kubukane hamoho kwa mulalelo o mutuna wa Mulimu, **18** kuli mu ce nama ya malena ni nama ya bazamaisi ba masole ni nama ya baana ba ba tiile ni nama ya lipizi ni ya ba ba li pahami, ni nama ya batu kaufela, ya ba ba lukuluhile hamohocwalo ni ya batanga ni ya ba banyinyani ni ba batuna."

19 Mi na bona sibatana ni malena ba lifasi ni limpi za bona ba kubukani hamoho ku lwanisa ya pahami pizi ni mpi ya hae. **20** Mi sibatana sa swalwa, hamohocwalo ni mupolofita wa buhata ya naa ezize limakazo fapilaa sona, zeo ka zona naa kelusize ba ne ba amuhezi liswayo

la sibatana ni ba ba lapela siswaniso sa sona. Sibeli sa bona, ba nepelwa ba nze ba pila mwa lisa la mulilo le li tuka sulufula. **21** Kono ba ba siyezi kaufela ba bulaiwa ka mukwale o mutelele o zwa mwa mulomo wa ya pahami pizi. Mi linyunywani kaufela za kula nama ya bona.

20 Mi na bona lingeloi le li tuluka kwa lihalimu li sweli sinotolo sa mukoti ni liwenge le lituna mwa lizoho la lona. **2** Mi la swala drakoni, noha ya kale, yena Diabulosi ni Satani, mi la mu tama lilimo ze 1,000. **3** Mi la mu nepela mwa mukoti mi la u kwala ni ku u tiisa ka liswayo, kuli a si ke a kelusa macaba hape ku fitela lilimo ze 1,000 ha se li felile. Hamulaho wa zeo u lukela ku lukululwa ka nakonyana.

4 Mi na bona mabona, mi ba ne ba inzi ku ona ne ba filwe maata a ku atula. Ki niti, ne ni boni mioyo ya ba ne ba bulailwe kabakala bupaki bwa Jesu bo ne ba file ni kabakala ku bulela za Mulimu. Ne ba si ka lapela sibatana kamba siswaniso sa sona mi ne ba si ka amuhela liswayo fa pata ya bona ni fa lizoho la bona. Mi ne ba zuhile ni ku busa sina malena hamoho ni Kreste ka lilimo ze 1,000. **5** (Bafu kaufela ba ba siyezi ne ba si ka zuha ku fitela lilimo ze 1,000 ha se li felile.) Yeo ki yona zuho ya pili. **6** Ba na ni tabo mi ki ba ba kenile batu kaufela ba ba filwe kabelo mwa zuho ya pili; lifu la bubeli ha li na maata fahalimwaa bona, kono ba ka ba baprisita ba Mulimu ni ba Kreste, mi ba ka busa sina malena hamoho ni yena ka lilimo ze 1,000.

7 Cwale lilimo ze 1,000 li sa fela feela, Satani u ka lukululwa mwa tolongo ya hae, **8** mi u ka zwa ku yo kelusa macaba a mwa maneku a mane a lifasi, Gogo ni Magogo, ku ba kubukanyeza ndwa. Palo ya bao i likana ni mushabati wa liwate. **9** Mi ba ya mwa lifasi kaufela mi ba ambeka mafulo a ba ba kenile ni muleneñi o latwa. Kono mulilo wa zwa kwa lihalimu mi wa to ba feza. **10** Mi Diabulosi ya naa ba kelusa a nepelwa mwa lisa la mulilo ni sulufula, mo ne ku inzi kale sibatana ni mupolofita wa buhata; mi ba ka tukufazwa musihali ni busihu kamita ni ku ya ku ile.

11 Mi na bona lubona lo lutuna lo lu sweu ni ya inzi mwateñi. Lifasi ni lihalimu za saba fapilaa hae, mi ne li si ka fumanelwa sibaka sa zona. **12** Mi na bona ba ba shwile, ba batuna ni ba banyinyani, ba yemi fapilaa lubona, mi miputo ne i apuzwi. Kono muputo o muñwi wa apulwa; ki muputo wa bupilo. Mi ba ba shwile ne ba atuzwi ka ze ñozwi mwa miputo ka ku ya ka likezo za bona. **13** Mi liwate la kutisa bafu ba ba ku lona, ni lifu ni Libita* za kutisa bafu ba ba ku zona, mi ba atulwa yo muñwi ni yo muñwi ka ku ya ka like-

---

Si 20:13* Toloko ya linzwi ka linzwi, Hadesi (*Ha'des*). Mu bone Litaluso ze Ekelizwe 8.

zo za hae. **14** Mi lifu ni Libita za nepelwa mwa lisa la mulilo. Lisa leo li talusa lifu la bubeli, lona lisa la mulilo. **15** Hape mutu kaufela ya naa si ka fumanwa a ñozwi mwa buka ya bupilo a nepelwa mwa lisa la mulilo.

21 Mi na bona lihalimu le linca ni lifasi le linca; kakuli lihalimu la pili ni lifasi la pili ne li felile, mi liwate ha li sa li yo. **2** Na bona muleneñi o munca, Jerusalema yo Munca, a shetumuka ku zwa kwa lihalimu ku Mulimu mi u itukisize sina munyaliwa ya ikabiselize muunaa hae. **3** Kiha ni utwa linzwi le lituna le li zwa kwa lubona, li li: "Bona! Tende ya Mulimu i inzi ni batu, mi u ka yaha ni bona, mi ba ka ba batu ba hae. Mi Mulimu yena ka sibili u ka ba ni bona. **4** Mi u ka takula miyoko kaufela kwa meeto a bona, mi lifu ha li sa na ku ba teñi, nihaiba ku tahelwa ki maswabi kamba ku lila kamba ku utwa butuku. Za pili li felile."

5 Mi Ya inzi mwa lubona a li: "Bona! Linto kaufela ni li eza ze nca." Hape, u li: "Ñola, kakuli manzwi a a sepahala mi ki a niti." **6** Mi a li ku na: "Manzwi ao a petahalile! Ki na Alfa ni Omega, makalo ni maungulo. Mutu kaufela ya shwile linyolwa ni ka mu fa a nwe kwa liweluwelu la mezi a bupilo ku si na tifo. **7** Mutu kaufela ya tula u ka yola saanda sa lika zeo, mi ni ka ba Mulimu wa hae mi yena u ka ba mwanaka. **8** Haili mapyeha ni ba ba si na tumelo ni ba ba nyenyisa ka masila a bona ni babulai ni mahule ni ba tumelo ya mioya ni ba ba lapela milimu ya maswaniso ni mahata kaufela, kabelo ya bona i ka ba mwa lisa le li tuka mulilo ni sulufula. Leo ki lifu la bubeli."

9 Mi le liñwi la mangeloi a supile a naa na ni mikeke ye supile, ye ne tezi likoto ze supile za mafelelezo, la taha mi la li ku na: "Taha, mi ni ka ku bonisa munyaliwa, musalaa Ngunyana." **10** Kiha li ni isa ka maata a moya fa lilundu le lituna le li lumbile, mi la ni bonisa muleneñi o kenile, Jerusalema, u shetumuka ku zwa kwa lihalimu ku Mulimu **11** mi u na ni kanya ya Mulimu. Ku benya kwa ona ne ku swana inge licwe la butokwa hahulu, sina licwe la jaspe le li benya ka mubenyezo o belela wa kristale. **12** Ne u na ni lukwakwa lo lutuna lo lu telele mi ne u na ni minyako ye lishumi ka ye mibeli, ni mangeloi a lishumi ka a mabeli kwa minyako, mi ku yona minyako yeo ne ku ñozwi mabizo a masika a lishumi ka a mabeli a bana ba Isilaele. **13** Kwa upa ne ku na ni minyako ye milaalu, kwa mutulo minyako ye milaalu, kwa mboela minyako ye milaalu, ni kwa wiko minyako ye milaalu. **14** Lukwakwa lwa muleneñi ni lona ne lu na ni macwe a mutomo a lishumi ka a mabeli, mi ku ona ne ku ñozwi mabizo a baapositola ba Ngunyana ba ba lishumi ka ba babeli.

15 Cwale ya naa bulela ni na naa sweli lutaka lwa gauda, sina

sipimiso, kuli a mishale muleneñi ni minyako ya ona ni lukwakwa lwa ona. **16** Mi muleneñi u na ni maneku a mane a likanelela, mi butelele bwa ona bu likana ni bupala bwa ona. Mi a pima muleneñi ka lutaka, listadia ze 12,000;* butelele bwa ona ni bupala ni bupahamo za likanelela. **17** Hape, a pima lukwakwa lwa ona, liñokolwa ze 144, ka ku ya ka sipimo sa mutu, ili sona hape sipimo sa lingeloi. **18** Cwale lukwakwa ne lu yahilwe ka jaspe, mi muleneñi ne u li wa gauda ye kenile ye belela sina gilasi. **19** Mitomo ya lukwakwa lwa muleneñi ne i kabisizwe ka mufuta kaufela wa licwe la butokwa: licwe la pili la mutomo ne li li la jaspe, la bubeli ne li li la safiro, la bulaalu ne li li la kalisedo, la bune ne li li la emeralda, **20** la buketalizoho ne li li la sardiusi, la busilela ne li li la sardiyo, la busupa ne li li la krisolito, la bu 8 ne li li la berilo, la bu 9 ne li li la topazi, la bulishumi ne li li la krizoprazo, la bulishumi ka li li liñwi ne li li la yasinto, la bulishumi ka a mabeli ne li li la ametisto. **21** Hape, minyako ye lishumi ka ye mibeli ne i li lipelela ze lishumi ka ze peli; munyako ni munyako ne u pangilwe fa pelela i liñwi. Mi likululu la muleneñi ne li li la gauda ye kenile, sina gilasi ye belela.

22 Mi ne ni si ka bona tempele mwateñi, kakuli Jehova Mulimu ya Maata-Ote ni Ngunyana ki bona tempele ya ona. **23** Mi muleneñi ha u tokwi liseli la lizazi kamba kweli, kakuli ne u monyehelwa ki kanya ya Mulimu, mi lambi ya ona ne li Ngunyana. **24** Mi macaba a ka zamaya ka liseli la muleneñi wo, ni malena ba lifasi ba ka tisa kanya ya bona ku ona. **25** Mi minyako ya ona ha i na ku kwalwa musihali ni kamuta, kakuli ku ona ha ku na ku ba ni busihu. **26** Mi ba ka tisa kanya ni likute la macaba ku ona. **27** Kono nto ifi kamba ifi ye masila ni mutu ufi kamba ufi ya eza se si nyenyisa ni sa bupumi ha na ku kena mwateñi ni hanyinyani; ku ka kena feela ba ba ñozwi mwa muputo wa bupilo wa Ngunyana.

22 Mi la ni bonisa nuka ya mezi a bupilo, ye li twaa sina kristale, ye buba ku zwa kwa lubona lwa Mulimu ni ku lwa Ngunyana **2** ni ku pazula fahalaa likululu la muleneñi. Mi mwa buse bo buñwi ni bo buñwi bwa nuka ne ku na ni likota za bupilo ze beya miselo ha 12, li nze li buzwisa miselo ya zona kweli ni kweli. Mi matali a likota zeo ne li a ku folisa macaba.

3 Mi ha ku sa tola ku ba ni sikuto sifi kamba sifi. Kono lubona lwa Mulimu ni lwa Ngunyana lu ka ba mwa muleneñi, mi batanga ba hae ba ka mu fa sebelezo ye kenile; **4** mi ba ka bona pata ya hae, mi libizo la hae li ka ñolwa fa lipata za bona.

Si 21:16* Likilomita ze bato eza 2,200. Mu bone litaluso ze kwatasi kwa Si 14:20.

5 Hape, busihu ha bu sa na ku ba teñi, mi ha ba tokwi liseli la lambi kamba la lizazi, kakuli Jehova Mulimu u ka ba benyiseza liseli, mi ba ka busa sina malena kamita ni mita.

6 Mi la li ku na: "Manzwi a a sepahala mi ki a niti; ee, Jehova, yena Mulimu ya naa susumelize bapolofita mwa ku polofita kwa bona, naa lumile lingeloi la hae ku bonisa batanga ba hae lika ze lukela ku ezahala hona cwalecwale fa. **7** Mi bona! Ni taha kapili. Tabo ki ya mutu kaufela ya mamela manzwi a bupolofita bo bu mwa muputo wo."

8 Cwale, na Joani ki na ya naa utwa ni ku bona lika ze. Ha se ni li utwile ni ku li bona, na wela kwa mahutu a lingeloi le ne li ni bonisa lika zeo, kuli ni li lapele. **9** Kono la li ku na: "Si ezi cwalo! Na ni mutanga feela, sina wena ni mizwale ba hao ba bapolofita ni ba ba mamela manzwi a muputo wo. U lapele Mulimu."

10 Hape la li ku na: "U si ke wa tiisa manzwi a bupolofita bwa muputo wo ka liswayo, kakuli nako ye tomilwe i fakaufi. **11** Ya si ka luka a zwelepili mwa ku sa luka; mi ya masila a zwelepili mwa masila a hae; kono ya lukile a zwelepili mwa ku luka, mi ya kenile a zwelepili mwa bukeni.

12 "'Bona! Ni taha kapili, mi mupuzo o ni fa u ku na, kuli ni kutiseze mutu ni mutu ka ku ya ka musebezi wa hae. **13** Ki na Alfa ni Omega, wa pili ni wa mafelelezo, makalo ni maungulo. **14** Tabo ki ya ba ba tapisa liapalo za bona, kuli ba be ni tukelo ya ku ya kwa likota za bupilo ni kuli ba kene mwa muleneñi ka minyako ya ona. **15** Kwande ku inzi linja ni ba tumelo ya mioya ni mahule ni babulai ni ba ba lapela milimu ya maswaniso ni mutu kaufela ya lata buhata ni ku bu eza.'

16 "'Na Jesu, ne ni lumile lingeloi la ka ku to paka lika zeo ku mina kabakala liputeho. Ki na mubisi ni mwanaa Davida ni naleli ya kakusasana ye benya.'"

17 Mi moya ni munyaliwa ba swalelezi ku bulela, ba li: "Taha!" Mi haike ya utwa kaufela a bulele, a li: "Taha!" Mi haike ya shwile linyolwa kaufela a tahe; haike ya lata kaufela a nwe kwa mezi a bupilo a fiwa feela.

18 "Ni paka ku mutu kaufela ya utwa manzwi a bupolofita bo bu mwa muputo wo: Haiba mutu a ekeza se siñwi kwa litaba ze, Mulimu u ka mu ekeleza likoto ze ñozwi mwa muputo wo; **19** mi haiba mutu a zwisa se siñwi kwa manzwi a mwa muputo wa bupolofita bo, Mulimu u ka zwisa kabelo ya hae kwa likota za bupilo ni mwa muleneñi o kenile, zona lika ze ñozwi mwa muputo wo.

20 "Yena ya paka lika ze, u li, 'Ee; ni taha kapili.'"

"Amen! Taha, Mulena Jesu."

21 Haike sishemo sa Mulena Jesu Kreste si be ni ba ba kenile.

Mukoloko wa Libuka za Mañolo A Sigerike ze Ñozwi Mwa Linako za Bukreste

(Lilimo [ni libaka] ze ñwi ha li zibahali hande.
Taku ya b., i talusa "pili silimo seo si si ka fita kale"; mi ya c.,
i talusa "ibato ba ka nako yeo.")

Libizo la Buka	Muñoli	Ko ne I Ñolezwi	Fo ne I Felezi ku Ñolwa (C.E.)
Mateu	Mateu	Palestine	c. 41
Mareka	Mareka	Roma	c. 60-65
Luka	Luka	Sesarea	c. 56-58
Joani	Muapositola Joani	Efese, kamba bukaufi ni Efese	c. 98
Likezo	Luka	Roma	c. 61
Maroma	Paulusi	Korinte	c. 56
1 Makorinte	Paulusi	Efese	c. 55
2 Makorinte	Paulusi	Masedonia	c. 55
Magalata	Paulusi	Korinte kamba Antioke wa Siria	c. 50-52
Maefese	Paulusi	Roma	c. 60-61
Mafilipi	Paulusi	Roma	c. 60-61
Makolose	Paulusi	Roma	c. 60-61
1 Matesalonika	Paulusi	Korinte	c. 50
2 Matesalonika	Paulusi	Korinte	c. 51
1 Timotea	Paulusi	Masedonia	c. 61-64
2 Timotea	Paulusi	Roma	c. 65
Tite	Paulusi	Masedonia (?)	c. 61-64
Filemoni	Paulusi	Roma	c. 60-61
Maheberu	Paulusi	Roma	c. 61
Jakobo	Jakobo (munyanaa Jesu)	Jerusalema	b. 62
1 Pitrosi	Pitrosi	Babilona	c. 62-64
2 Pitrosi	Pitrosi	Babilona (?)	c. 64
1 Joani	Muapositola Joani	Efese, kamba bukaufi ni Efese	c. 98
2 Joani	Muapositola Joani	Efese, kamba bukaufi ni Efese	c. 98
3 Joani	Muapositola Joani	Efese, kamba bukaufi ni Efese	c. 98
Juda	Juda (munyanaa Jesu)	Palestine (?)	c. 65
Sinulo	Muapositola Joani	Patmosi	c. 96

MUKOLOKO WA MANZWI A ITUSISIZWE MWA BIBELE

Mu bone mo a pumezwi mabizo a libuka za Bibele fa likepe 6.

A

ABADONI, Si 9:11 mulena, libizo la hae ki **A.**

ABANA, 1Mk 10:16 Komoki ha i talusi ku **a.** mali?
1Pi 4:13 mu **a.** mwa manyando a Kreste
Si 18:4 haiba ha mu lati ku **a.** ni yena
1Ti 5:22; Mhe 3:14; 12:8.

ABANE, Mgl 6:6 ya lutwa linzwi ka mulomo a **a.**

ABBA, Mro 8:15 lu huwa kuli: **A.**, Tate!
Mgl 4:6 moya u huwa, u li: **A.**, Tate!

ABELA, 1Mk 12:11.

ABELE, Mat 23:35 ku kala ka mali a **A.** ya lukile
1Mk 9:23 ni **a.** ba bañwi kwa taba ye nde
Mhe 11:4 Ka tumelo, **A.** naa tahisize sitabelo
Lu 11:51; Mhe 12:24.

ABELWA, Mat 23:30; Lik 4:35.

ABELWI, Lik 6:1.

ABEZWI, Mhe 3:1 ba ba **a.** kwa pizo ya lihalimu
1Pi 5:1 ya **a.** mane ni kwa kanya ye ka
Mfl 1:7; Mhe 6:4.

ABIJA, Lu 1:5.

ABRAHAMA, Mat 8:11 ina kwa tafule ni **A.** mwa
Mgl 3:29 mu peu ya **A.** luli
Mhe 11:8 Ka tumelo, **A.**, a utwa ka ku ya
Jak 2:21 Kikuli **A.** naa si ka beiwa ya lukile
Mat 22:32; Joa 8:39; Mro 4:3; Mhe 6:13.

ADAMA, 1Mk 15:22 kaufela ha ba shwa ka **A.**
1Mk 15:45 Mutu wa pili **A.** naa bile moyo o pila
Lu 3:38; Mro 5:14; 1Ti 2:14.

AGABUSI, Lik 11:28; 21:10.

AKILA, Lik 18:2, 26; Mro 16:3; 2Ti 4:19.

AKUFELA, 1Ti 5:22 U si ke wa **a.** ku beya mutu

AKUFI, Jak 1:19.

ALABA, Lik 4:14 tokwa sa ku ba **a.** ka sona

ALABELA, Mks 4:6.

ALEKA, 1Pi 3:20; Si 11:19.

ALETARE, Lik 17:23 **a.** Ku Mulimu ya sa Zibwi
Mhe 13:10 Lu na ni **a.** yeo
Si 6:9 na bona mwatasaa **a.** mioyo ya
Mat 23:18; Mhe 7:13.

ALEXANDERE, Lik 19:33; 1Ti 1:20; 2Ti 4:14.

ALFA, Si 1:8; 21:6; 22:13.

ALFEA, Mat 10:3; Mrk 3:18; Lik 1:13.

A LI MUÑWI, 1Mk 8:4 Mulimu ki **a.** feela

ALLELUYA. Mu bone MU LUMBEKE JAH.

AMBUKA, 1Ti 4:3 laela batu ku **a.** lico zeo

AMBUKE, 1Mt 4:3 mu **a.** buhule

AMEN, 1Mk 14:16 **A.** kwa buitumelo bo u fitisa
Si 3:14 za bulela **A.**, paki ya sepahala
2Mk 1:20.

AMUHELA, Mat 25:35 mwa ni **a.** hande
Mrk 9:37 Mutu kaufela ya **a.** yo muñwi wa
Lu 15:2 Mutu yo u **a.** baezalibi
Joa 1:11 sicaba sa habo ne si si ka mu **a.**
Mro 8:15 ne mu si ka **a.** moya wa butanga
Mro 12:13 moya wa ku **a.** baenyi
2Mt 2:10 ba si ka **a.** ni ku lata niti
1Ti 5:10 moya wa ku **a.** baenyi
Jak 2:25 Rahaba, a **a.** linumwana
1Pi 4:9 Mu late ku **a.** baenyi
Mhe 10:26; Jak 1:12.

AMUHELANE, Mro 15:7 mu **a.**, sina Kreste ha

AMUHELE, Mro 14:1; 16:2; Mfs 6:17; Mfl 2:29; Jak 1:21.

AMUHELEHA, 1Pi 2:5 matabelo a kwa moya a **a.**
Mro 12:1; 1Ti 2:3.

AMUHELELWA, Mfl 2:29 sina mo ku **a.**

AMUHELI, 2Mk 6:1 mu si **a.** sishemo sa Mulimu
Mrk 10:15; Joa 8:37.

AMUHEZI, Mfl 4:9 ze ne mu itutile ni ze ne mu **a.**
Mro 14:3; 1Mt 2:13; 1Jo 2:27.

AMUHILWE, 2Mk 3:10 se ne si kanyisizwe si **a.** kanya

AMUHIWA, Mhe 10:34.

ANANIASI, Lik 5:1, 5; 9:10; 22:12; 23:2.

ANDREASI, Mat 4:18; Joa 12:22; Lik 1:13.

ANKORA, Mhe 6:19 sepo ye, sina **a.** ya moyo

ANNA, Lu 2:36 mupolofita wa musali **A.**

ANNASI, Lu 3:2; Joa 18:13, 24; Lik 4:6.

ANTIKRESTE, 1Jo 2:18 cwale bo **a.** ba bañata
1Jo 2:22; 4:3; 2Jo 7.

ANTIPASI, Si 2:13 **A.**, ya sepahala

ANYISA, Lu 21:23; 1Mt 2:7.

AÑULWA, Mro 8:15 amuhezi moya wa ku **a.**
Mro 8:23; 9:4; Mgl 4:5.

AÑULWE, Mfs 1:5.

APALA, Si 19:8.

APALE, Mks 3:12 mu **a.** lilato

APALEZI, 1Mk 15:49 sina mo lu **a.** siswaniso sa ya

APESA, Mrk 15:17 **a.** siapalo sa pulipela

APESIZE, Mhe 9:5 likerubimi ze **a.**

APESWA, 2Mk 3:18 lipata za luna ze si ka **a.** lisila
Si 3:18.

APEZI, Si 4:4; 7:9; 11:3; 17:4.
APOLIYONI, Si 9:11 mwa Sigerike u na ni libizo la **A.**
ARABIA, Mgl 1:17; 4:25.
AREOPAGO, Lik 17:19, 22, 34.
ARIMATEA, Mat 27:57; Lu 23:51; Joa 19:38.
ARMAGEDONI (HARMAGEDONI), Si 16:16.
ARTEMISI, Lik 19:27, 34, 35.
ARUNI, Mhe 5:4 bizizwe ki Mulimu, sina **A.**
ASIA, Lik 19:10; 1Mk 16:19; Si 1:4.
ATA, 1Mk 7:2 ku **a.** kwa buhule
ATAMI, Mat 7:13 mukwakwa o **a.** u ya kwa sinyeho
ATE, Mro 6:1 sishemo sa Mulimu si **a.**?
ATELWA, 1Ti 1:14 **a.** hahulu ki tumelo
1Mt 3:12.
ATEZI, Mro 5:15 sishemo sa Mulimu si **a.**
ATEZWI, 2Mk 1:5 lu **a.** ki manyando a ku nyandela
ATULA, Lu 6:37 mu tuhele ku **a.** ba bañwi
Lu 23:24 Pilato kihaa **a.** mo ne ba tokwela
Joa 12:48 Linzwi li ka mu **a.** mwa lizazi la
Lik 17:31 lizazi la lelile ku **a.** lifasi
Lik 27:42 Masole ba **a.**
Mro 2:1 wena ya **a.** yo muñwi u eza
Mro 9:28 Jehova u ka **a.**
Mro 14:1 mu si ke mwa **a.** mwa litaba za ka butu
Mro 14:5 Yo muñwi u **a.** kuli lizazi le liñwi li fita
1Mk 4:4 ya ni **a.** ki Jehova
1Mk 5:13 mi Mulimu yena u **a.** ba ba kwande?
1Mk 6:2 zibi kuli ba ba kenile ba ka **a.** lifasi?
Mks 2:16 ufi kamba ufi ku mi **a.** ka se mu ca
2Ti 4:1 Jesu, ya ka **a.** ba ba pila ni ba ba shwile
Mhe 13:4 Mulimu u **a.** mahule ni babuki
1Pi 1:17 Ndate ya **a.** ka kutokwa sishweka
Joa 3:17; 8:50.
ATULE, Mat 19:28 mu ka ina mu **a.** masika a Isilaele
Mro 14:4 Ki wena mañi kuli u **a.**
ATULELA, Mat 20:18.
ATULELA KA KU LUKA, Lu 18:7 Mulimu ha na ku **a.**
ATULELWA, Lik 25:9 ni ku yo **a.** fapilaa ka
2Mt 1:9 ba ka **a.** koto ya sinyeho
ATULEZI, 2Mk 9:7 ka mwa **a.** mwa pilu ya hae
ATULI, Joa 5:22 Ndate ha **a.** mutu ni yo mukana
ATULWA, Mat 5:21, 22 **a.** mwa Kuta
Lik 22:25 kuli mu nate mutu, a si ka **a.** kale?
1Mk 4:3 haki se siñwi haiba ni **a.** ki mina
ATULWE, Si 11:18 nako ya kuli bafu ba **a.**
ATUMELA, Mhe 7:25 **a.** Mulimu ka
ATUZI, 1Mk 7:37 **a.** kuli ha na ku kena mwa linyalo
ATUZWI, Joa 3:18 u **a.** kale, kakuli
Joa 16:11 mubusi wa lifasi le u **a.**
Lik 16:4.

B

BA 144,000, Si 7:4; 14:1, 3.
BAAKANYE. Mu bone ni LUKISA HANDE LIKA.
Joa 1:23 Mu **b.** nzila ya Jehova
BAALAMI, Juda 11 nzila ye fosahezi ya **B.**
Si 2:14.
BAALE, Mro 11:4 ba ba si ka kubamela **B.**
BAANA, Mro 1:27 **b.** ka **b.**, ba siile mukwa wa sipepo
Mfs 5:25 **B.**, mu zwelepili ku lata basali
Mks 3:19 **b.**, mu zwelepili ku lata basali
1Pi 3:1 mu ipeye kwatasaa **b.**
Lik 17:5; 1Mk 14:35; Mks 3:18.
BAANA BA BA KUTEKEHA, Lik 25:2.
BAANA BA BA LOBALA NI BAANA, 1Mk 6:9.
BAANA BA BA TUMILE, Lik 13:50.
BAANA-BAHULU, 1Ti 5:17 **B.** ba lukela likute
1Pi 5:1 ni kupa **b.**
Si 4:4; 7:11; 14:3; 19:4.
BAAPOSITOLA, Mat 10:2 Mabizo a **b.** ba
1Mk 4:9 **b.** ba fetuhile likumona
2Mk 11:13 ba ba cwalo ki **b.** ba buhata
Mrk 3:14; 1Mk 12:28; 15:9; Si 21:14.
BAATULI, Lik 13:20 a ba fa **b.** ku isa ku Samuele
Jak 2:4.
BABA, Jak 3:11 welaukisa mezi a munati ni a **b.**
BA BAHULU BA SICABA, Lik 4:5 babusi ba bona, **b.**
Mat 16:21; 21:23.
BA BA KENILE, Lik 26:10 ne ni kwalezi **b.** mwa
Mro 12:13 Mu ikabele ni **b.**
1Mk 6:2 **b.** ba ka atula lifasi?
Mfs 3:8 wa mafelelezo ku **b.** kaufela
Mfs 4:12 ku sikululwa kwa **b.**
Si 11:18 ku fa mupuzo kwa batanga **b.**
Si 17:6 musali naa kozwi mali a **b.**
Mat 27:52; Si 13:7; 18:24.
BABALELA, Lu 16:11 ku **b.** bufumu bwa niti
BABALELANE, 1Mk 12:25 li **b.**
BABALELELANGA, 1Mt 2:7.
BABALELI, 1Ti 5:8 mutu ha sa **b.** be i li ba hae
BA BA LUKILE, Mat 13:43 **b.** ba ka benya sina lizazi
Lik 24:15 zuho ya **b.** ni ba ba si ka luka
BA BANYINYANI, Mat 25:40 yo muñwi wa **b.** kwa
BA BAÑATA, Mat 22:14 memiwa ki **b.**, ketiwa ki ba
BA BA SA UTWI, Mfs 2:2 moya o sebeza kwa bana **b.**
Mfs 5:6.
BA BA SA ZAMAYI KA MULAO, 1Mt 5:14.
BA BA SI KA LUKA, Lik 24:15.
BA BA SI NA MULAO, Mat 7:23; Lik 2:23; 1Ti 1:9.
BA BA SI NA MULATU, Mfl 2:15 ba ba **b.**, bana

BA BA SI NA TUSO, Mro 1:21 kono ne ba fetuhile **b.**

BA BA SIYEZI, Si 12:17 lwanisa **b.** ku ba peu ya hae

BA BATUNA, 2Mk 11:5 ki baapositola **b.**

BA BA UZWA BATU, 1Ti 1:10 **b.**, mahata

BABAZA, 1Mk 11:2 na mi **b.** kakuli mwa mamela

BABELEKI, Mat 9:37 lukau ki lo lutuna, kono **b.** ki
Lu 15:19 yo muñwi wa **b.** ba hao
Jak 5:4 Lituwelo za **b.** li zwelapili ku lila

BABILONA, Si 17:5 **B.** yo Mutuna, mahe mahule
Si 18:2.

BABOTANA, Lu 4:18 shaele taba ye nde kwa **b.**
Joa 12:8 **b.** mu inzi ni bona nako kaufela
Jak 2:5 Mulimu naa ketile **b.**
Mat 11:5.

BABUKI, 1Mk 6:9 kamba **b.** ha ba na ku yola
Jak 4:4 **b.**, ku ba mulikanaa lifasi ki
Mhe 13:4.

BABUKULI, Mat 21:13 mu i fetula makundamo a **b.**
1Mk 6:10 kamba **b.**, ku yola saanda
Lik 19:37.

BABULAI, Lik 7:52.

BABUSI, Mat 20:25 **b.** ba macaba ba a hatelela
Joa 7:48 Ha ku na yo muñwi kwa **b.** ya beile
Joa 12:42 ba bañata kwa **b.** ba beya tumelo ku
Lik 3:17; 4:26; 1Mk 2:8.

BABUSI BA LIFASI, Mfs 6:12 lu na ni ndwa ni **b.**

BABUSISI, Mat 10:18; Lik 17:6; 19:38; 1Pi 2:14.

BACALIFA, Mro 8:17 **b.**: **b.** ba Mulimu, lu **b.** hamoho

BACALIFA HAMOHO, Mro 8:17 **b.** ni Kreste

BACI, Tit 1:12 **b.** ba ba sa sebezi

BAENYI, Mhe 11:13 bazwahule ni **b.** mwa naha
1Pi 2:11.

BAETELELI, Mat 15:14 Ki **b.** ba ba li libofu

BAEZALIBI, Mat 11:19 mulikanaa batelisi ni **b.**
Lu 15:2 Mutu yo u amuhela **b.** ni ku ca ni bona
Joa 9:31 Lwa ziba kuli Mulimu ha teelezi kwa **b.**
Mro 5:6 Kreste a shwela **b.**
Mro 5:8 ha ne lu sa li **b.**, Kreste a lu shwela
Mro 5:19 ba beilwe **b.** kabakala a li muñwi
1Ti 1:9 mulao u tomezwi **b.**
1Ti 1:15 Kreste Jesu naa tile ku to pilisa **b.**
Mhe 7:26 muprisita ya pahami ya shutana ni **b.**

BAEZI, Jak 1:22 mu be **b.** ba linzwi

BAFALISI, Mat 5:20 bañoli ba Mulao ni **B.**
Joa 12:42 kabakala **B.**, buleli patalaza
Mat 12:14; 23:15, 23, 27, 29; Lu 5:21.

BAFETUHELI, Mrk 15:7 mwa tolongo hamoho ni **b.**

BAFU, Mat 8:22 lisele **b.** ba pumbeke bafu
Joa 5:25 **b.** ba ka utwa linzwi la Mwanaa
Si 14:13; 20:13.

BAFULUHI, Lik 27:27; Si 18:17.

BAFUMI, Jak 5:1 Cwale ha mu teeleze mina **b.**

BAHABO, Lu 14:12; Lik 10:24.

BAHANYEZI, Lu 21:15 **b.** ba mina, kaufelaa bona
Mfl 1:28 ha mu sabiswi ki **b.**

BAHAPIWA, Mfs 4:8.

BAIKALE, Mat 15:2; Mhe 11:2.

BAIKANKABEKI, 2Ti 3:2.

BAIKANYISI, Mro 1:30.

BAIPANGULI, 1Ti 1:9; Tit 1:6, 10.

BAIPI, Mat 15:7 Mina **b.**, Isaya
Mat 23:13 mina **b.**! kakuli mu kwalela
Mat 24:51 ku mu fa kabelo mwahalaa **b.**

BAIPUMISI, 2Ti 3:13.

BAITATI, 2Pi 2:10.

BAITUMBAETI, 2Ti 3:2 **b.**, baikankabeki

BAKA, Mat 3:8 muselo o bonisa ku **b.**
Lu 15:7 tabo ye tuna kabakala muezalibi ya **b.**
Lu 15:7 ba 99 ba ba sa tokwi ku **b.**
Lik 26:20 ka ku eza misebezi ye bonisa ku **b.**
Mro 2:4 u lika ku ku isa kwa ku **b.**?
2Mk 7:10 nzila ye tabisa Mulimu ku isa kwa ku **b.**
Si 16:9 ne ba si ka **b.** ni ku mu fa kanya
Mat 3:11; 11:21; Lu 13:3; 16:30; 24:47; Lik 11:18;
2Pi 3:9.

BAKANTELI, Mat 27:66.

BAKANYIZE, 2Mk 5:5 ya naa lu **b.** ki Mulimu

BAKAULA, Joa 19:3.

BAKE, Mat 3:2 Mu **b.**, kakuli Mubuso
Lik 3:19 mu **b.**, mi mu sikuluhe ilikuli
Si 2:5, 21; 3:19.

BAKELA, 2Mk 12:21.

BAKETIWA, Mat 24:24 konahala, ba keluse **b.**
Mat 24:31 mangeloi a ka kubukanya **b.** ba hae
Mrk 13:20 kabakala **b.** u fukulize kwa mazazi
Mrk 13:27 kubukanya **b.** ba hae kwa mafelelezo
Lu 18:7 ku atulela ka ku luka **b.** ba hae
Mat 24:22; Mro 8:33; Mks 3:12; 2Ti 2:10.

BAKILE, Mat 12:41 ne ba **b.** ha ne ba kutalizwe
Lu 17:4.

BAKRESTE, Lik 11:26 ne ba kalile ku bizwa **B.**

BAKULA, Joa 18:22 wa mapolisa a mu **b.**
Mat 5:39.

BAKUTAZI, Mfs 4:11.

BAKUTULI, Mat 13:39 **b.** ki mangeloi

BALA, 1Ti 4:13 ikataza ku **b.** fapilaa nyangela
Si 1:3 Tabo ki ya mutu ya **b.** ka ku tiisa
Lu 14:28; Lik 19:19.

BALA FAPILAA NYANGELA, 1Ti 4:13.

BALAKI, Si 2:14.

BALATIWA, Mro 11:28 ki **b.** kabakala
1Mk 10:14; 2Mk 7:1; 1Pi 4:12.

BALE, Lu 4:16.

BALEHA, Mat 24:20 ku **b.** kwa mina ku si ke kwa
2Pi 2:20 ku **b.** kwa masila

BALEKISI, 2Mk 2:17 ha lu **b.** ba linzwi
Si 18:3 **b.** ba lifasi ba fumisizwe ki
Mat 25:9; Si 18:11.

BALELI, 2Mk 5:19 a sa ba **b.** lifoso za bona

BALEZWI, Lu 22:37 u **b.** kwa lisinyi
Jak 2:23 ne i **b.** ku yena kuli ki ku luka

BALIBELELI BA MULENA WA ROMA, Mfl 1:13 kwa **b.**

BALIKANI, Lu 16:9 Mu ikezeze **b.** ka bufumu
Joa 15:13 moyo wa hae kabakala **b.** ba hae
Lu 5:7; Joa 15:14; Mhe 1:9.

BALIMI, Mat 21:33.

BALISANA, Lu 2:8 **b.** ba ne ba pila mwa naheñi
Mfs 4:11 bañwi ba be **b.** ni baluti
Mat 8:33; Mrk 5:14; Lu 8:34.

BALIWA, Mro 4:24 luna ba ba na ni ku **b.**

BALUMELI, 1Ti 6:2 ba ba tusiwa ki **b.**
2Ti 3:5 ba bonahala ku ba **b.**
1Pi 2:7 ki wa butokwa, kakuli mu **b.**

BALUTI, Mat 23:34 ni mi lumela **b.**
2Ti 4:3 ba ka ikubukanyeza **b.**
Mhe 5:12 mu swanela ku ba **b.**
Mfs 4:11; Jak 3:1; 2Pi 2:1.

BALUTIWA, Mat 28:19 ba macaba kaufela ku ba **b.**
Joa 8:31 zwelapili mwa linzwi la ka, mu **b.**
Mat 26:26, 56.

BALWA, Mro 4:5 tumelo ya hae i **b.** kuli ki ku luka
2Mk 3:2 zibwa ni ku **b.** ki batu kaufela
Lik 13:15.

BALWANGA, Lik 13:27.

BALYANJO NI LINJILULUME, 1Mk 7:25 ka za **b.** ha

BAMACABA, Lik 15:14 Mulimu naa sikuluhezi ku **b.**
Mro 3:29.

BA MATAPA, 1Mk 6:10 kamba **b.**, ha ba na ku yola

BANA, Lu 16:8 **b.** ba lifasi le ba ezanga ka butali
Mro 8:14 ba ba etelelwa ki moya ki **b.** ba Mulimu
1Mk 7:14 **b.** ba mina ne ba ka ba ba ba masila
2Mk 6:18 **b.** ba ka ba bashimani ni ba basizana
Mfs 6:1 **B.**, mu utwe bashemi ba mina
Mfs 6:4 mu si ke mwa halifisa **b.** ba mina
1Mt 5:5 mu **b.** ba liseli ni **b.** ba musihali
Mhe 12:7 Mulimu u mi nga sina **b.**
1Jo 5:21 **B.**, mu itibelele kwa milimu
Lik 17:28; Mro 8:16; 2Mk 12:14; Mfs 5:8; 1Mt 2:7.

BANA BA BANYINYANI, Mat 21:16 mwa milomo ya **b.**

BANANA, Mat 18:3 fetuha ku ba sina **b.** ba
Mat 19:14 mu lisele **b.**, mi mu si ke mwa ba hanisa

BANANA BA BANYINYANI, 1Mk 14:20 mu be **b.**

BANDA, Mro 2:3.

BANDUKA, Lu 21:36 mu kone ku **b.**
1Mt 5:3 mi ha ba na ku **b.** ni hanyinyani
Mhe 2:3.

BANDUKILE, 2Pi 1:4 mu **b.** kwa ku bola kwa lifasi
Lik 28:1, 4; Mhe 11:34.

BA NE BA CINCA MALI, Joa 2:15 muwayawaya wa **b.**

BA NE BA LATA HAHULU MALI, Lu 16:14 Bafalisi, **b.**

BANYANI, Si 12:10 mutamelezi ya tama **b.** ba luna
Mat 12:49; 25:40; Mhe 2:11.

BANYEFULI, 2Pi 2:6 ili ku fa **b.** mutala wa lika
Mro 1:30; 1Ti 1:9; 2Ti 3:2; 2Pi 3:7; Juda 15.

BAÑI, 1Mk 6:19 ha mu ituwi mina **b.**

BAÑOLI BA MULAO, Mat 5:20 ku luka kwa **b.**
Mat 7:29 ya na ni maata isi sina **b.**
Mat 9:3; 17:10; Lu 5:21, 30.

BAOKAMELI, Lik 20:28 ki moya o kenile ku ba **b.**

BAPANGI, Lik 19:38.

BAPISWA, Mro 8:18 haki se siñwi ha **b.** ni kanya

BAPOLOFITA, Mat 5:12 nyandiselize **b.** ba ne ba
Mat 7:15 **b.** ba buhata ba ba mwa
Mrk 13:22 **b.** ba buhata ba ka taha
Lik 3:21 Mulimu ka **b.** ba ba kenile
Jak 5:10 mu nge mutala wa **b.**
Si 11:18 fa mupuzo kwa **b.**
Si 18:24.

BAPOLOFITA BA BUHATA, Mat 7:15 **b.** mwa liapalo
1Jo 4:1 **b.** ba bañata ba keni
Mat 24:11; 2Pi 2:1.

BAPRISITA, Si 20:6 **b.** ba Mulimu mi ba ka busa
Joa 19:15.

BAPUMI, 2Mk 6:8; Tit 1:10; 2Jo 7.

BARABASI, Joa 18:40 **B.** yo ne li sikebenga

BARAKI, Mhe 11:32.

BARNABASI, Lik 15:2; 1Mk 9:6; Mgl 2:1.

BARSABASI, Lik 1:23; 15:22.

BARTOLOME, Mat 10:3; Lik 1:13.

BASADUKI, Mat 3:7; 22:23; Lik 23:6-8.

BASALI, Lu 23:28 **B.** ba Jerusalema, mu tuhele
Mro 1:26 **b.** ba siile mukwa wa sipepo
1Mk 14:34 **b.** ba kuze mwa liputeho
Mfs 5:22 **b.** ba ipeye kwatasaa baana ba bona
1Pi 3:7 lipiza ze fokola, sina **b.**
Si 14:4 ba ne ba si ka isilafaza ni **b.**
Mat 11:11; 24:41; 1Mk 9:5; Mfs 5:28.

BASALI BA BA KUTEKEHA, Lik 17:4 hamoho ni **b.**

BASEBI, Mro 1:29 ne ba li **b.**
1Ti 5:13 ki **b.** mi ba icocomeza mwa

BASHEMI, Lu 18:29 ya siile **b.** kamba bana
Lu 21:16 mu ka betekwa mane ki **b.**
2Mk 12:14 ha ba libelelwi ku bulukela **b.**
Mfs 6:1 mu utwe **b.** ba mina
2Ti 3:2 batu ha ba utwi **b.** ba bona
Mat 10:21; Mrk 13:12; Lu 2:27; Mro 1:30; Mks 3:20.

BASHEUNUNI, 2Pi 3:3 ku ka taha **b.** ni busheununi

BASHIMANI, Mat 2:16; 21:15.

BA SILI, Joa 10:5.

BA SI NA KUTWISISO, Lu 24:25.

BASIZANA, Mat 25:1 Mubuso sina **b.** ba ba lishumi
Lu 22:56; Lik 2:17; 2Mk 6:18.

BASIZWE, Mat 23:27.

BASIZWE BUSWEU, Lik 23:3.

BASODOMA. Mu bone BAANA BA BA LOBALA NI BAANA KA BONA.

BATA, Mat 7:7 mu tundamene ku **b.,** mu ka fumana
Mat 20:1 ku yo **b.** batu ba ku beleka
Mgl 1:10 kikuli ni **b.** ku tabisa batu?
Mks 3:1 mu zwelepili ku **b.** ze kwahalimu
Mhe 11:6 ya fa mupuzo ba ba tiiseza ku mu **b.**
Mhe 13:14 lu **b.** ka taata muleneñi o taha
Mat 6:33; 10:42; Joa 8:40, 50; Lik 15:17; Mro 2:7; 1Mk 1:22; 1Pi 5:8; Si 3:16; 9:6.

BATANGA, Lu 12:37 Ba na ni tabo **b.** bao haiba
Lu 17:10 mu li, Luna lu **b.** feela
Lik 2:18 fahalimwaa **b.** ba baana ni ba
Mro 6:6 lu lisele ku ba **b.** ba sibi
Mro 6:16 mu **b.** ba yena yo ye mu utwa
Mro 7:6 lu be **b.** ka moya
Mro 13:6 **b.** ba Mulimu
1Mk 4:1 a lu talime kuli lu **b.** ba Kreste
1Mk 7:23 mu tuhele ku ba **b.** ba batu
2Mk 11:15 **b.** ba hae ba ipumisa ku ba
Mgl 4:3 **b.** ba lika za matatekelo
Si 19:2 u lombotile mali a **b.** ba hae
Mro 6:17-20; 1Pi 2:16; 2Pi 2:19.

BATANGA FEELA, Lu 17:10 lu **b.**

BATE, Mat 10:11 mu **b.** mwateñi ya swanela

BATELISI, Mat 11:19 mulikanaa **b.**
Mat 21:32 **b.** ni mahule ba lumezi Joani
Mrk 2:15 **b.** ba bañata ne ba li ni Jesu kwa tafule
Mrk 2:16 Kikuli u ca ni **b.** ni baezalibi?
Lu 3:12 Nihaiba **b.** ba to kolobezwa
Lu 19:2 Zakia, nduna wa **b.,**
Mat 5:46; 21:31; Lu 7:29; 15:1.

BATI, 1Mk 10:33 ni sa **b.** ze swanela na ni nosi
Si 3:15 ha u **b.** mi ha u cisi

BATISISA, Joa 5:39 Mu **b.** Mañolo, kakuli mu nga
1Mk 2:10 moya u **b.** mwa linto kaufela
1Pi 1:10 ba buzisisize ni ku **b.**
1Pi 1:11 zwezipili ku **b.** kuli ba zibe nako

BATISISWA, Mro 11:33 za hae ha li koni ku **b.**

BATOLOKI, 1Mk 12:30 Haki kaufela ba ba li **b.**

BATONGOKI, Juda 16 Batu bao ki **b.**

BATU, Mat 4:19 ni ka mi fetula bayambi ba **b.**
Mat 15:9 lituto ze ba luta ki milao ya **b.**
Lu 16:15 bonahala butuna kwa **b.** sa nyenyisa
Lik 4:25 **b.** ne ba kengeyeleziñi za
Lik 5:29 ku utwa Mulimu sina mubusi ku fita **b.**
Lik 15:14 **b.** ba ba ka bizwa ka
1Mk 9:19 lukuluhile kwa **b.** kaufela
Mgl 1:10 kikuli ni bata ku tabisa **b.**?
Mgl 1:11 taba ye nde haki nto ye zwa kwa **b.**
2Pi 3:11 mu lukela ku ba **b.** ba ba cwañi
Si 7:9 mwa macaba ni mishobo ni **b.**
Si 17:15 mezi a talusa **b.** ni buñata ni
Lik 2:41; Mro 15:11; 1Mk 1:25; 2Ti 2:2; 3:2; Mhe 2:17.

BATU BA LIPILU ZE NDE, Lik 17:11 ne li **b.** ku fita

BATUSI BA SICABA, Lu 22:25 ba bizwa **B.**

BATU-TU FEELA, Lik 4:13 Pitrosi ni Joani ne li **b.**

BATWA, Lu 12:48 ku ka **b.** ze ñata

BATWE, Lu 11:50 mali a bapolofita a **b.**

BAUMBA, Lu 23:29 Tabo ki ya basali ba **b.,** ni

BAUTI, 1Mk 4:15 **b.** ba ba eza 10,000 ku Kreste

BAUTWI, Jak 1:22.

BAYAHI, 1Pi 2:7 licwe le ba hanile **b.**
Mat 21:42; Lik 4:11.

BAYAMBI, Mat 4:19 mi fetula **b.** ba batu

BAYOLI, Mhe 7:24 ku ya ku ile ha bu na **b.**

BAZAMAISI, Mat 2:6 **b.** ba Juda
Mat 23:16 mina **b.** ba ba shwile meeto
Lik 19:31 **b.** ba lipapali

BAZAMAISI BA SICABA, Lik 16:20, 22, 38.

BAZEKISI, Lik 25:18.

BAZWAHULE, Mro 1:14 kwa Magerike ni kwa **b.**
Mfs 2:19 ha mu sa li batu ba sili ni **b.**
Mhe 11:13 ba li **b.** mwa

BEELELISIZE, 2Mk 11:2 ne ni mi **b.** ku muuna

BEELZEBULE, Mat 10:25; 12:24; Mrk 3:22.

BEILE, Mat 21:16 U **b.** milumbeko mwa
1Mk 15:27 ya **b.** linto kamukana kwatasaa hae

BEILE KU BA BA BA LUKILE, Mro 8:30.

BEILE TUMELO, Joa 7:48.

BEILWE, Mro 8:20 ze bupilwe ne li **b.** mwa maata
Lu 6:4.

BEILWE BA BA LUKILE, Mro 5:1 **b.** kabakala tumelo
Mro 5:9.

BEILWE KU BA YA LUKILE, 1Ti 3:16 naa **b.** ka moya

BEILWE MWATASI, 1Pi 3:22 ni maata ne li **b.** hae

BEIWA BA BA LUKILE, Mro 2:13 pila ka mulao ba **b.**
Mro 3:24 ku beiwa ba ba lukile ka sishemo sa

BEIWA KU BA YA LUKILE, Mgl 2:16.

BEIWA YA LUKILE, Jak 2:24 mutu u **b.** ka misebezi
Mro 3:20; Jak 2:21, 25.

BEIWE, Mro 5:18 tahisize kuli batu ba **b.** ba ba lukile

BELEKA, Mat 20:1 ba ku **b.** mwa simu ya likota za
Mks 4:11 ba **b.** ni na ku za Mubuso
Mhe 9:17 i **b.** feela hamulaho wa lifu

BELEKELA, Mfl 2:16 ne ni si ka **b.** mbango

BELIALE, 2Mk 6:15 mwahalaa Kreste ni **B.**?

BEMBA, Mfs 6:9 mu tuhele ku ba **b.**

BENJAMINE, Si 7:8.

BENYA, Mat 13:43 ba ba lukile ba ka **b.**
Mat 17:2 fetuha ponahalo pata ya **b.** sina lizazi
Lik 26:13 liseli le li fita lizazi kwa ku **b.**

BENYISA, 2Mk 3:18 **b.** kanya sina liiponi ka lipata

BENYISEZWA, Mhe 10:32 mano **b.** liseli, mwa itiisa

BETANIA, Mat 21:17; 26:6; Joa 1:28; 11:1.

BETEKA, Mat 26:21 Yo muñwi ku mina u ka ni **b.**
Joa 18:2 Judasi, ya naa ka mu **b.**, ni yena
Joa 6:64; 13:2.

BETEKILE, Mat 27:3 Judasi, ya naa mu **b.**, a

BETEKWA, Lu 22:22 Mwanaa mutu a **b.** ka yena!

BETELEHEMA, Mat 2:1 Jesu, pepilwe mwa **B.**
Mat 2:5; Lu 2:4.

BETIFAGE, Mat 21:1 mwa **B.** Jesu a luma ba babeli

BETSAIDA, Mat 11:21; Lu 9:10; Joa 1:44.

BEUZI, 1Mk 11:5 musali ya **b.** toho ya hae

BEYA, Mro 8:33 Mulimu ya ba **b.** ku ba ba ba lukile
Mfl 3:21 ku **b.** linto kaufela mwatasaa
Mhe 2:8 **b.** lika kaufela kwatasaa hae
1Pi 4:19 ba **b.** mioyo ya bona
2Pi 1:8 kamba ku palelwa ku **b.** miselo
Mat 13:22.

BEYA MUSELO, Mat 13:23; Joa 15:2; Mks 1:6.

BEYA SISELO, Mks 1:10 ku **b.** mwa musebezi o

BEYA TUMELO, Joa 11:48 kaufela ba **b.** ku yena
Joa 12:42 babusi ba **b.** ku Jesu
Lik 10:43 ya **b.** ku yena a swalelwe libi
Joa 4:39.

BEYE, Lik 6:3.

BEYI, Tit 3:14 ba si ke ba siyala ba sa **b.** muselo

BIFELA, Si 12:17 drakoni ya **b.** musali

BIFEZI, Mhe 3:10 **b.** lusika lwani
Mhe 3:17 ba naa **b.** Mulimu ka lilimo

BIHELA, 1Jo 1:2 lu paka ni ku mi **b.**

BILAELA, Mat 6:25 Mu tuhele ku **b.** za mioyo ya
Lu 10:41 Mareta, u **b.** ni ku ikataza
Lu 12:29 mu tuhele ku **b.**
Juda 16 batongoki, ba ba **b.**
Mat 6:34; Mfl 4:6.

BILAELANA, Jak 5:9 Mu si ke mwa **b.**

BINA, Lu 15:25.

BITA, Lik 19:16 a ba **b.**, yo muñwi ni yo muñwi

BIUKA, 1Ti 1:6 **b.** mwa litaba ze

BIZA, Lik 2:21 kaufela ya **b.** fa libizo la Jehova
2Ti 1:9 ku lu **b.** ka pizo ye kenile
Lik 22:16; Mro 10:13.

BIZELIZE, 1Mt 4:7.

BIZELIZWE, Mgl 5:13 mu **b.** ku taha mwa tukuluho
Mfs 4:4 mu **b.** kwa sepo i liñwi
1Pi 2:21.

BIZIWA, 2Pi 1:10 kuli mu tiise ku **b.** kwa mina

BIZIZE, Mro 8:30 ba sumekelezi cimo naa **b.**
1Mk 1:9 **b.** kuli mu to swalisana ni Kreste
1Pi 2:9 naa mi **b.** mwa lififi ku kena mwa liseli

BIZIZWE, 1Mk 1:26 haki ba bañata ba ba **b.**
Si 17:14 ba ba **b.** ni ba ba ketilwe

BIZWA, Mro 7:3 u ka **b.** sibuki
Mro 9:26 ba ka **b.** bana ba Mulimu ya pila

BIZWE, 1Jo 3:1 lu **b.** bana ba Mulimu

BOANERGESI, Mrk 3:17 libizo la **B.**

BOAZI, Mat 1:5.

BO BU SA FELI, Lu 12:33 bufumu **b.** bwa

BOI, 2Ti 1:7 naa si ka lu fa moya wa **b.**

BOKOLOLA, Si 18:11 balekisi ba **b.** kabakala hae

BOKOLOLE, Jak 5:1 mu **b.** kabakala manyando

BO KRESTE BA BUHATA, Mat 24:24; Mrk 13:22.

BO KUKULULU, 2Ti 1:3.

BO KUKWAA, Lik 22:3 ku likana ni Mulao wa **b.**

BO KUKWAA MINA, 1Pi 1:18 bo ne ba mi siyezi **b.**

BOLA, Mro 8:21 butanga bwa ku **b.**
1Mk 15:42 u calwa u li o **b.**, mi u zuswa u
1Mk 15:53 se si **b.** se
Mgl 6:8 nama ya hae u ka kutula ku **b.**
2Pi 2:19 ki batanga ba ku **b.**
Lik 2:27, 31; 13:36; 1Mk 9:25; 15:50, 54; 1Pi 1:18, 23;
2Pi 1:4.

BOLILE, Mfs 4:29 Ku si ke kwa zwa linzwi le li **b.**
2Ti 3:8 Batu ba ba **b.** ku feleleza mwa munahano
Jak 5:2 Bufumu bwa mina bu **b.**

BOLISA, Mat 12:33 ku **b.** kota ni muselo wa yona

BO MASIYALETI, Mro 9:27 **b.** ki bona feela ba ba ka
Mro 11:5 ku sa na ni **b.** ba ba ketilwe

BONA, Mat 5:8 ba pilu ye kenile, ba ka **b.** Mulimu
Mat 13:14 mu ka talima, kono ha mu na ku **b.**
Joa 8:56 Abrahama naa tabile ku **b.** lizazi la ka
Lik 17:22 Baana ba Atene, ni **b.** kuli
Mro 8:24 haiba mutu a **b.** sika, kikuli
2Mk 3:13 lisila kwa pata kuli ba si ke ba **b.**
2Mk 5:7 zamaya ka tumelo, isi ka ku **b.**
Si 3:18 mulyani wa meeto kuli u kone ku **b.**
Mat 20:34; Lu 7:22; Lik 16:9; 26:7; Mfs 6:6; 1Ti 6:16; Si 18:9.

BONAHALA, Lu 8:17 se si si ke sa **b.**
1Mk 3:13 musebezi wa mutu ni mutu u ka **b.**
Mks 1:16 lika ze **b.** ni lika ze sa bonahali
Mks 3:4 Kreste, ha ka **b.**, fohe ni mina
2Mt 2:8 muta ku ba teñi kwa Jesu ku **b.**
2Ti 3:5 ba ba **b.** ku ba balumeli
2Ti 4:1 Na ku laela ka taata ka ku **b.** kwa hae
1Pi 4:13 nako ya ku **b.** kwa kanya ya hae
2Pi 1:19 naleli ya lilungwe i **b.**, mwa lipilu
Mat 23:28; 24:30; 1Mk 12:7; 2Mk 12:9; 13:7; 2Ti 1:10; 4:8; Tit 2:13; 1Pi 1:7, 13.

BONAHALANGA, 1Ti 5:24 Libi za ba bañwi li to **b.**

BONAHALE, Joa 3:21 kuli misebezi ya hae i **b.** sina
Mhe 9:24.

BONAHALELA, Joa 5:37 kamba ku bona mwa **b.**
1Ti 6:14 ku fitela fa ka **b.** Mulenaa luna

BONAHALI, Mro 1:20 to tu sa **b.**
2Mk 4:18 lu libisize meeto, ku ze sa **b.**

BONAHALISA, 1Mk 3:13 mulilo u ka **b.** musebezi

BONAHALIZWE, Mgl 3:1 Jesu naa **b.** patalaza sina
1Jo 1:2 bupilo bo, ne bu **b.**, mi lu boni
Mro 3:7.

BONAHAZA, Mhe 1:3 Ki yena ya **b.** kanya

BONAHEZI, Lik 26:16 ni **b.** ku wena
1Ti 3:16 Naa **b.** mwa nama
Tit 2:11 sishemo sa Mulimu si **b.**
Mhe 9:26 u **b.** feela hañwi
Lu 9:31; Lik 9:17; 1Pi 5:4; 1Jo 3:8.

BONDOKILE, Mfl 2:15 lusika lo lu kopami lo lu **b.**

BONE, Mat 6:26 **b.** linyunywani za lihalimu

BONI, Joa 1:18 Ha ku na mutu ya **b.** Mulimu
Joa 14:9 Ya ni **b.** u **b.** ni Ndate
Joa 20:29 u lumezi kabakala kuli u ni **b.**?
Mhe 11:13 ze ne ba sepisizwe, ba li **b.** li sa li
1Jo 4:20 ya sa lati muzwale wa hae, yo a **b.**
Lik 9:12.

BONISA, Joa 11:26 ya **b.** tumelo ha na ku shwa
Mro 5:8 Mulimu u **b.** lilato la hae ku luna
Mro 10:10 ka pilu, mutu u **b.** tumelo ye
2Mk 4:13 ni luna lu **b.** tumelo, kiha lu bulela
Mhe 11:14 ba **b.** hande kuli ba nyolelwa
Mhe 12:27 Hape li **b.** ku zwisiwa
Jak 5:7 Mulimi u zwelapili ku **b.** pilu-telele
Lik 18:28; Mro 9:22; 1Ti 1:16; Si 22:6.

BONISA TUMELO, Mro 10:4 kuli mutu kaufela ya **b.**
Mgl 3:22 sepiso i kone ku fiwa ku ba ba **b.**

BONISE, Mfs 2:7.

BONISIZE, Mks 2:15 u li **b.** fapilaa nyangela
Mhe 4:3 luna ba ba **b.** tumelo

BONISWA, 1Jo 3:2 ha lu si ka **b.** kale se lu ka ba

BONWA, Mat 27:53 za **b.** ki batu ba bañata
Si 11:19.

BONWE, Lu 20:47 litapelo ze telele kuli ba **b.**

BONWI, Mks 1:15 siswaniso sa Mulimu ya sa **b.**
1Ti 1:17 Mulena wa kamita, ya sa **b.**
Mhe 11:1 Tumelo, lika za niti ze sa **b.**
Mhe 11:27 ya bona Yena ya sa **b.**

BO SUSU, Mat 11:5; Mrk 7:37.

BOYA BWA KAMELE, Mrk 1:6 naa apezi siapalo sa **b.**

BUAPOSITOLA, 2Mk 12:12 lisupo za **b.** bwa ka ne li
Lik 1:25; 1Mk 9:2.

BUBEBE, Mro 3:15 Mahutu a bona a **b.** kwa ku yo
Mro 9:28 a ungule katulo yeo ka **b.**

BUBEKA, Lu 1:46 Maria a li: "Moyo wa ka u **b.**
Lik 10:46 lipuo za ku sili ni ku **b.** Mulimu

BUBEKE, 1Mk 9:9.

BUBEKWA, Mfl 1:20 Kreste u ka **b.** cwale ka mubili
Lik 19:17.

BUBOTANA, 2Mk 8:9 mu kone ku fuma ka **b.** bwa
Si 2:9 Na ziba ñalelwa ya hao ni **b.**

BUBUKI, Mat 15:19; Mrk 7:22.

BUBUSI, Mfs 1:21 fahalimwaa milonga kaufela ni **b.**

BUBUTELA, Lik 17:27 ba mu **b.** ni ku mu fumana

BUCAHA, 1Ti 4:12 ya ku nyaziseza kabakala **b.**

BUCAKOLWA, Mgl 5:21 muna, **b.**

BUEMBA-EMBA, Mat 14:20; 15:37.

BUFANI, 2Mk 8:2 **b.** bwa bona bo butuna
2Mk 9:13.

BUFOLOFOLO, Juda 19 ba ba bonisa moya wa **b.**
Jak 3:15.

BUFOSI, Mat 18:15 u yo mu punyeza **b.** bwa hae
Mro 5:15 ka **b.** bwa mutu a li muñwi
2Pi 2:18 ba ba pila mwa **b.**

BUFUBELU BO BU TONA, Si 17:3 sibatana sa **b.**
Mat 27:28.

BUFUMU, Mat 6:20 mu ikubukanyeze **b.** kwa
Mat 6:21 ko ku inzi **b.**, ki ko i inzi ni pilu
Mat 6:24 Ha mu koni ku sebeleza Mulimu ni **B.**
Mat 12:35 sibulukelo sa hae sa **b.** bo bunde
Mat 13:44 Mubuso sina **b.** bo bu patilwe
Lu 16:9 Mu ikezeze balikani ka **b.**
Mro 9:23 zibahaze **b.** bwa kanya ya hae
Mro 11:33 buliba bwa **b.** bwa Mulimu
2Mk 4:7 lu na ni **b.** bo mwa lipiza za lizupa
Mks 2:3 Ku yena ku shwatekilwe **b.** kaufela
Mhe 11:26 kuli ku shubulwa kwa hae ki **b.**
Jak 5:2 **B.** bwa mina bu bolile
Mat 19:21; Lu 16:11; Mfs 3:8; Si 18:17.

BUHALI, Joa 3:36 **b.** bwa Mulimu bu siyala
Mro 11:22 u bonisa **b.** ku ba ba wile
Jak 1:20 **b.** bwa mutu ha bu tahisi ku luka
Si 11:18 macaba a halifa, mi **b.** bwa hao bwa taha
Mro 9:22; 12:19; 13:4; Mks 3:8; 1Mt 5:9; 2Ti 3:3; Si 14:10; 15:1; 19:15.

BUHATA, Mat 24:24 bo Kreste ba **b.** ni bapolofita
Lu 3:14 tameleza taba ya **b.**
2Mk 11:13 ki baapositola ba **b.**
2Mt 2:9 a Satani ka lisupo za **b.**
2Pi 2:3 putelela ka manzwi a **b.**
Mat 26:59; Mgl 2:4; 1Ti 4:2; 1Jo 4:6; Si 22:15.

BUHEHA, Mat 23:27 **b.** kwande

BUHOBE, Mat 4:4 Mutu ha na ku pila **b.** feela
Mat 6:11.

BUHULE, Mro 13:13 isi ka **b.**
1Mk 5:1 ku bihiwa kuli ku na ni **b.**, mi ki **b.**
1Mk 6:13 mubili haki wa **b.**
1Mk 6:18 Mu sabe kwa **b.** Sibi kaufela
1Mk 10:8 lu si ke lwa eza **b.**, sina
Mgl 5:19 misebezi ya nama ki **b.**
Mks 3:5 mu bulaye lilama kwa neku la **b.**
1Mt 4:3 tato ya Mulimu kikuli mu ambuke **b.**
Si 17:2 ba ezize ni lona **b.** malena ba lifasi
Mfs 5:3.

BUHULU BWA KWA MOYA, Mhe 6:1 lu fite fa **b.**

BUIKANKABEKI, Mrk 7:22.

BUIKATAZO, Mgl 4:11 kuli **b.** bwa ka ku mina bu ile

BUIKETO, 1Mt 5:3 ba bulelela kuli: Kozo ni **b.**!

BUIKEZISO, Mfl 1:18 ibe ka **b.** kamba ka niti

BUIKOKOBEZO, Mfl 2:3 ka **b.**
Mks 2:18 ya ipumisa ku ba ni **b.**
Lik 20:19; Mfs 4:2; Mks 2:23; 3:12.

BUIKOLWISO, Mfs 3:12 ku taha ka **b.** ka tumelo
Mfl 3:3 ha lu beyi **b.** bwa luna ku za nama
Mks 2:2 **b.** bo bu tiile bwa
1Mt 1:5 ni **b.** bo butuna
2Mt 3:4 lu na ni **b.** ku Mulena kabakala mina
Mhe 3:14 ibile feela lu kumalela **b.**
1Jo 3:19 lu ka ba ni **b.** mwa lipilu za luna
2Mk 9:4.

BUIKONELI, 1Mk 12:28 **b.** bwa ku zamaisa

BUIKUHUMUSO, 1Ti 3:6 suhana a itundumuna ka **b.**

BUIMA, Mat 23:23 mu keshebisize litaba ze **b.**
Mhe 12:1 lu lule nto kaufela ye **b.**

BUINUNEKI, Mfl 2:3 Mu si ke mwa eza se siñwi ka **b.**

BUIPI, Mat 23:28 mu tezi **b.**
Lu 12:1 mumela wa Bafalisi, bona **b.**
Mro 12:9 Lilato la mina li tokwe **b.**
2Mk 6:6 lilato le li si na **b.**
1Ti 4:2 **b.** bwa batu ba ba bulela buhata
Jak 3:17 butali ha bu na **b.**
1Pi 1:22 ku lata mizwale ku si na **b.**
1Ti 1:5; 2Ti 1:5.

BUIPUMISI, Mgl 2:13 Majuda ba swalisana mwa **b.**

BUISANA, Lu 22:23 **b.** kuli ki mañi ku bona ya naa

BUISHUWO, 1Ti 2:9 basali ba ikabise ka **b.**

BUISWALO, Lik 24:25 sweli ku bulela za ku luka, **b.**
1Mk 7:5 kutokwa **b.** kwa mina
Mro 2:4; 1Mk 7:9; Mgl 5:23; 2Ti 3:3; 2Pi 1:6.

BUITIISO, Mro 5:3, 4 manyando a tahisa **b.**; **b.** bu
Mro 15:4 ka **b.** bwa luna lu kone ku ba ni sepo
Mhe 12:1 lu mate ka **b.** mwa siyano
Jak 5:11 Mu utwile za **b.** bwa Jobo
Lu 8:15; 1Mt 1:3; 2Pi 1:6; Si 13:10.

BUITUKISO, Mat 27:62; Joa 19:14, 31, 42.

BUITUMELO, Mat 26:27 mi ha saa fitisize **b.**
Mro 14:6 u ca kabakala Jehova, kakuli u fitisa **b.**
1Mk 10:30 Haiba ni ca ka **b.**, kiñi se
1Mk 14:17 u fa **b.** ka nzila ye nde, kono
2Mk 9:15 **B.** bu ye ku Mulimu kabakala mpo
Mfs 5:20 mu nze mu fitisa **b.** ku Mulimu
1Ti 4:4 haiba si amuhelwa ka **b.**
2Mk 4:15; Mfl 4:6; Si 7:12.

BUKA, Mhe 9:19 a sasa **b.** ni sicaba kamukana
Si 2:22 ba ba **b.** ni yena
Mrk 12:26; Mgl 3:10; Mhe 10:7; Jak 2:11.

BUKELEZA, Mat 10:39 Ya lika ku **b.** moyo wa hae
2Ti 1:12.

BUKENI, Mro 6:19 ku luka ko ku libisa kwa **b.**
2Mk 6:6 ka **b.**, ka zibo, ka
2Mk 7:1 lu nze lu petahalisa **b.** bwa luna
2Mk 11:3 **b.** bo mu lukela ku bonisa ku Kreste
1Mt 3:13 ze sa nyazahali kwa **b.** fapilaa
1Mt 4:4 mwa ku zamaiseza mubili wa hae ka **b.**
1Ti 2:15 a zwelapili mwa tumelo ni lilato ni **b.**
1Ti 4:12 mutala mwa **b.**
Mhe 12:14 tundamene kozo ni batu kaufela, ni **b.**
Mhe 12:10.

BUKILE, Mat 5:28.

BUKOMBWA, Lik 20:24 feleleza **b.**
Mro 11:13 ni kanyisa **b.** bwa ka
1Mk 9:17 **b.** bo bu filwe ku na
1Mk 12:5 **b.** bu mwa mifuta-futa
2Mk 4:1 lu na ni **b.** bo, ku likana ni
2Mk 5:18 u lu file **b.** bwa kutisano
2Mk 6:3 kuli **b.** bu si ke bwa nyaziwa
Mfs 4:12 ku sikululwa kuli ba pete **b.**
1Ti 1:12 ha naa ni file **b.**
1Ti 3:10 kihona ba ka beiwa fa **b.**
2Ti 4:5 u pete **b.** bwa hao ka ku tala
Mhe 8:6 **b.** bo bu kutekeha hahulu
Lu 16:2; Lik 13:25; 21:19; Mro 12:7; 2Mk 8:4; 9:1; Mfs 3:2; Mks 1:25; 4:17.

BUKUBA, Mfs 5:4 nihaiba lipulelo za **b.**

BUKULA, Mro 2:22.

BUKUZI, 2Mk 11:8 ne ni **b.** liputeho kuli

BUKWALA BWA KU LUTA, 2Ti 4:2.

BUKWENUHELI, 2Mt 2:3 konji pili ha se ku tile **b.**

BULAALU, 2Mk 12:2 naa ngezwi kwa lihalimu la **b.**

BULAEZWI, Si 2:13.

BULAILE, Mro 11:3 Jehova, ba **b.** bapolofita ba hao
Lik 3:15; 7:52.

BULAILWE, Mro 4:25 Naa **b.** kabakala lifoso za luna
Si 5:12 Ngunyana ya naa **b.**
Si 6:9 **b.** kabakala linzwi la Mulimu
Si 18:24 mali a ba ba **b.** mwa lifasi
Si 20:4 ba ne ba **b.** kabakala

BULAIWA, Mat 16:21 **b.** ni ku zusiwa fa lizazi la
1Mk 7:9 ku nyala ku fita ku **b.** ki takazo
2Pi 2:12 lifolofolo ze pepezwi ku swalwa ni ku **b.**
Si 9:18.

BULAIWE, Si 13:15.

BULAPELI, Lik 25:19 ama **b.** bwa mulimu wa bona
Lik 26:5 lituto za sikwata sa **b.** bwa luna
Jak 1:26 **b.** bwa hae ha bu na tuso
Jak 1:27 **B.** bo bu kenile

BULAYA, Mat 10:28 saba ba ba **b.** mubili
Mat 24:9 nyandisa ni ku mi **b.**
Lu 12:5 hamulaho wa ku **b.**
Joa 16:2 kaufela ba ba mi **b.** ba ka hupula
2Mk 4:10 tiyela manyando a **b.**
Jak 3:8 lilimi, li tezi sifanu se si **b.**
Jak 5:6 **b.** ya lukile
Mat 26:31; Lu 21:16.

BULAYA YO MUÑWI, Mat 5:21; Jak 2:11.

BULAYE, Lik 10:13 Pitrosi, yema, u **b.** mi u ce!
Mks 3:5 **b.** lilama za mubili wa mina

BULELA, Joa 8:43 ha mu sa zibi ze ni **b.**?
2Mk 3:12 lu **b.** ka tukuluho ye tuna
Mhe 8:1 sisupo se situna mwa litaba ze lu **b.**
Mhe 2:12.

BULELA KA KU LUKULUHA, Mhe 3:6 ku **b.** kwa luna
Mfl 1:20; 1Ti 3:13.

BULELANGA, Mfl 3:18 ku na ni ba bañata, ne ni **b.**

BULELA PATALAZA, Mro 14:11 **b.** kuli ki na Mulimu

BULELELA, Lik 23:22 U si ke wa **b.** mutu
1Pi 1:11 moya o ne u li ku bona ne u ba **b.**

BULELI, 1Mk 12:2; 2Pi 2:16.

BULELWA, Mro 1:8 tumelo ya mina i sweli ya **b.**
2Mk 12:4 manzwi a sa konwi ku **b.**

BULENA, Lu 19:12 Mutu wa lusika lwa **b.**
1Mk 1:26 haki ba bañata ba lusika lwa **b.**
Mhe 1:3 ku la bulyo la **B.** kwa lihalimu
Mhe 8:1 la lubona lwa **B.** mwa mahalimu
1Pi 3:22 **b.** ni maata ne li beilwe mwatasaa hae
Juda 25 ku Mulimu ku be kanya, ni **b.**, ni maata
Mfs 1:21; Tit 3:1.

BULEZWI, Lik 13:27 lika ze **b.** ki Bapolofita

BULISHUMI, Mat 23:23 mu fa sa **b.** sa minta kono
Lu 18:12 ni fa sa **b.** ku ze ni fumana kaufela

BULITI, Mhe 5:11 fetuhile ba ba **b.** mwa ku utwa

BULOBALO, Mhe 13:4 **b.** bwa mwa linyalo bu tokwe
Mrk 2:4; 6:55; Joa 5:8.

BULOKO, Mat 25:5 ba ozela mi ba ya fa **b.**
Mro 13:11 nako ya kuli mu zuhe kwa **b.**

BULOTO, Mat 3:12; 13:25; Lu 22:31; Joa 12:24.

BULUKA, Lik 3:21 lihalimu li swanezi ku mu **b.**
Mgl 4:10 tokomela hahulu ku **b.** mazazi
Si 16:15 zwelapili ku tona ni ku **b.** liapalo za hae

BULUKA MINAHANO, 1Mt 5:6 lu toneñi ni ku **b.**

BULUKE, 1Ti 6:20 u **b.** se si beilwe mwa pabalelo

BULUKELI, Mro 4:8 a sa **b.** sibi

BULUKE MINAHANO, 1Pi 1:13 mu **b.** ya mina i nze i
1Pi 5:8 Mu **b.** ya mina i nze i iketile

BULUKE MUNAHANO, 2Ti 4:5 u **b.** mwa lika kaufela

BULUKEÑI MINAHANO, 1Mt 5:8 lu **b.** ya luna i nze i

BULUKEZWI, Mks 1:5 sepo ye mu **b.**
1Pi 1:4 si **b.** mina mwa mahalimu

BULUKILWE, 1Mk 15:4.

BULUKWA, Lik 2:29 Davida, naa shwile ni ku **b.**

BULULELA, Joa 20:22 a **b.** fahalimwaa bona mi a li

BULUMA, 1Pi 5:8 Diabulosi, u zamaya sina tau ye **b.**

BULYO, Mgl 2:9.

BUMAI, Si 12:12 **B.** ki bwa lifasi ni liwate

BUMASWE, Mat 24:12 kabakala ku ekezeha kwa **b.**
Lik 8:22 u bakele **b.** bwa hao bo

Lik 13:10 mufuta kaufela ni **b**.
Mro 1:18 buhali, ku lwanisa **b**.
Mro 7:19 **b**. bo ni sa lati ku eza
Mro 12:17 Mu si ke mwa kutisa **b**. ka **b**.
1Mk 14:20 mu be banana kwa neku la **b**.
1Mt 5:22 Mu ambuke **b**. bwa mufuta kaufela
Mhe 1:9 u latile ku luka, mi wa toya **b**.
1Pi 3:9 mwa kutisa **b**. ka **b**.
Mat 22:18; Mro 12:9; 2Ti 2:9.

BUMASWE BO BU SHANDAULA. Mu bone NTO YE NYENYISA.

BUMBOMBO, Jak 5:5.

BUMBUTUTU, 2Ti 3:15 ku zwa kwa **b**. bwa hao u

BUMULIMU, Mro 1:20 maata a hae a kamita ni **B**.
2Pi 1:3.

BUNCA, Mro 6:4 zamaya ka bupilo bo **b**.
Mks 3:10 apale butu bo **b**.
2Ti 2:22 u sabe kwa litakazo za kwa **b**.

BUNDE, Mro 3:1 Cwale **b**. bwa ku ba Mujuda ki bufi
Mro 7:19 **b**. bo ni lakaza ku eza ha ni
Mro 12:21 u zwelepili ku koma bumaswe ka **b**.
Mgl 5:22 muselo wa moya ki **b**.
2Ti 3:3 ba ba buhali, ba ba sa lati **b**.
2Pi 1:3 ya naa lu bizize ka kanya ni **b**.
2Pi 1:5 mu ekeze kwateñi **b**., kwa **b**. bwa mina

BUNDUME, Lik 9:27 mwa naa bulelezi ka **b**.
Mro 5:7 mutu u kona ku ba ni **b**. bwa ku shwela
Mfs 6:20 ka **b**. ku likana ni mo ni swanela
Mfl 1:14 ba bonisa **b**. ka ku bulela linzwi
1Mt 2:2 Mulimu a lu fa **b**.
Mat 8:28; Lik 4:29, 31; 5:3; 14:3; Mhe 10:19; 13:6.

BUNITI, 2Mk 1:12 lu pilile ka **b**. bo bu zwa ku
Mfs 6:5 mu utwe ka **b**. bwa lipilu za mina

BUNOLO, 1Mk 4:21 lilato ni moya o **b**.?
Mgl 6:1 ku mu sikulula ka moya o **b**.
1Mt 2:7 ba ba **b**. sina me
2Ti 2:24 u lukela ku ba ya **b**. kwa batu
2Ti 2:25 luta balwanisi ka mukwa o **b**.
1Pi 3:4 moya wa muombela ni o **b**.
Mgl 5:23; 1Ti 6:11; Tit 3:2.

BUNUHI, Lik 16:16.

BUNYAZI, Mhe 12:8.

BUNYEFULI, Lik 13:45 ku hanyeza ka **b**.
Mro 11:26 tuhelisa Jakobo ku eza likezo za **b**.
2Ti 2:16.

BUNYEMI, Mrk 3:5 talima ka **b**., a li ku mutu yo

BUÑATA, Mat 21:9 **b**. ne bu huweleza, bu li: Pulusa
2Mk 9:10 ya fa ka **b**.
Si 7:9 mi **b**. bo butuna bwa batu
Mrk 3:9; Joa 6:5.

BUÑATA BO BUTUNA, Mrk 12:37 **b**. ne bu teeleza
Si 7:9 **b**., ku si na ya naa kona ku ba bala
Si 19:6 linzwi la **b**. mi inge mulumo wa

BUÑWI, Mfs 4:13 ba mwa **b**. bwa tumelo

BUOKAMELI, Lik 1:20 Musebezi wa hae wa **b**. u
1Ti 3:1 a be fa musebezi wa **b**.

BUPAHAMO, Mro 8:39 kamba **b**. kamba butasi

BUPAKI, Mat 10:18 isiwa fapilaa malena kuli i be **b**.
Mat 24:14 Mubuso u ka kutazwa kuli ibe **b**.
Joa 8:17 **B**. bwa batu ba babeli ki bwa niti
Lik 17:31 u file batu kamukana **b**.
Mfl 1:28 **b**. bo, bu zwa ku Mulimu
2Mt 1:5 **b**. bwa katulo ye lukile
2Ti 1:8 u si ke wa swabela **b**.
Mhe 11:1 Tumelo ki **b**. bo bu kolwisa bwa
Si 6:9 **b**. bo ne ba file
Si 20:4 ne ba bulailwe kabakala **b**.
Lik 1:3; Mfl 2:22; Mhe 11:1.

BUPAKI. Mu bone ni HUPULISA.
Mhe 3:5.

BUPALA, Mfs 3:18; Si 21:16.

BUPA SINCA, Mat 19:28 Ka nako ye li ka **b**. lika

BUPETEHI, Mhe 7:11.

BUPI, Mgl 5:9 Mumela u huhumuhisa **b**.

BUPILE, Mro 9:20 lizupa li ka bulelela ya li **b**.
Mks 3:10 siswaniso sa Yena ya naa bu **b**.
Si 4:11 ne u **b**. kaufela ka tato ya hao
1Ti 4:4.

BUPILO, Joa 3:16 a si ke a timezwa kono a be ni **b**.
Joa 4:10 naa ka ku fa mezi a **b**.
Joa 5:26 Ndate ha na ni **b**. ku yena
Joa 11:25 Ki na zuho ni **b**.
Joa 14:6 Ki na nzila niti ni **b**.
Joa 17:3 Kuli ba fumane **b**. bo bu sa feli
Mro 6:23 mpo ya fa Mulimu ki **b**. bo bu sa feli
1Mk 15:45 wa mafelelezo naa bile moya o fa **b**.
1Jo 1:2 **b**. ne bu bonahalizwe, lu boni
Si 2:10 ni ka ku fa kuwani ya **b**.
Si 20:15 si ka fumanwa a ñozwi mwa buka ya **b**.
Si 22:14 tukelo ya ku ya kwa likota za **b**.
Si 22:17 ya lata kaufela a nwe kwa mezi a **b**.
Joa 5:24; Jak 1:12; 1Pi 1:18; 3:10; Si 7:17.

BUPILO BO BU SA FELI, Joa 17:3 Kuli ba fumane **b**.
Mro 5:21 ku isa kwa **b**. ka Jesu
Mro 6:23 mpo ya fa Mulimu ki **b**.

BUPILO BWA KWA MOYA, Mhe 12:23 **b**. bwa ba ba

BUPILWE, Mro 8:20 ze **b**. ne li beilwe mwa bupilo
Mro 8:22 ze **b**. kaufela li zwelapili ku tonga
Mks 1:16 ka yena lika kaufela ha li **b**.
Mfs 2:10; Mhe 4:13.

BUPOLOFITA, Mat 13:14 **b.** bwa Isaya bu
2Pi 1:20 **b.** bwa Liñolo bo bu simuluha
2Pi 1:21 **b.** ni kamuta ha bu si ka taha
Si 19:10 ku paka Jesu ku susumeza **b.**
Mro 12:6; 1Ti 1:18; 4:14; Si 1:3.

BUPRISITA, Mhe 7:24 **b.** bwa hae ha bu na bayoli
1Pi 2:5 **b.**, mu fe matabelo a kwa
1Pi 2:9 mu **b.** bwa silena, sicaba
Mhe 7:11.

BUPUMI, Mat 27:64 **b.** bwa mafelelezo bo ikaba
Joa 1:47 ku si na **b.** ku yena
2Mk 12:16 ni mi swasize ka **b.**
Mfs 4:25 mu tuhezi **b.**, mu bulelelane niti
Mks 2:8 butali bwa lifasi ni **b.**
1Pi 2:1 mu zwise ku mina **b.**
1Pi 2:22 mi **b.** ne bu si ka fumanwa mwa mulomo
2Mt 2:10; Si 14:5; 21:27.

BUPUMI. Mu bone ni PUTELELA.
Lik 13:10 Wena ya tezi **b.** ni bumaswe

BUSA, Mro 6:12 mu si ke mwa tuhelela sibi ku **b.**
Mro 6:14 sibi ha si lukeli ku mi **b.**
Si 11:17 u kalile ku **b.** sina mulena
Si 20:4 ne ba zuhile ni ku **b.** sina malena
Mat 20:25; Lik 25:1; 1Mk 4:8.

BUSA SINA MALENA, 2Ti 2:12 lu itiisa, lu ka **b.**

BUSA SINA MULENA, Mro 6:12 sibi ku **b.** mibili
1Mk 15:25 u lukela ku **b.** ku fitela Mulimu
Si 11:15 u ka **b.** kamita
Si 19:6.

BUSAWANA. Mu bone WA MATAPA.

BUSE, Mrk 4:35; 6:45; 8:13.

BUSE. Mu bone ni BUISWALO.
Mks 3:15 kozo ya Kreste i **b.** mwa lipilu

BUSEPAHALI, Lu 1:75 ka **b.** ni ku luka fapilaa hae
1Mk 5:8 sinkwa se si si na mumela sa **b.** ni
2Mk 2:17 ka **b.** sina ba ba lumilwe ki Mulimu
Mfs 4:24 ku likana ni tato ya Mulimu ni **b.**
1Mt 3:7 ni **b.** bo mu bonisa

BUSEPAHALI KU MULIMU, 2Ti 3:12 ba ba pila ka **b.**
2Pi 3:11.

BUSE SINA MALENA, 1Mk 4:8 kuli ni luna lu **b.**

BUSIFA, Mro 1:30 ba ba ca ba bañwi **b.**
2Mk 12:20 ku cana **b.**, ku sebana

BUSIHU, Joa 9:4 **b.** bwa taha fo ku si na mutu ya
Mro 13:12 **B.** se bu ile; lizazi se li
1Mt 5:2 taha luli sina lisholi mwahalaa **b.**
Si 22:5 Hape, **b.** ha bu sa na ku ba teñi, mi
Lu 18:7; 1Mt 5:5; Si 7:15; 12:10.

BUSIZE, Mro 5:14 lifu li **b.** sina mulena ku zwa ku

BUSWA, 1Pi 2:9 mu **b.** bwa hae bo bu ipitezi

BUSWEU, Mat 5:36.

BUTA, Si 6:2.

BUTALI, Mat 7:24 ya **b.**, naa yahile ndu fa licwe
Mat 11:19 **b.** bu pakwa kuli bu lukile ka misebezi
Mat 11:25 u patile lika ze ku ba ba **b.**
Mat 25:2 ba ketalizoho ba bañwi ne li ba ba **b.**
Lu 1:17 kwa **b.** bwa ba ba lukile
Lu 16:8 ne si ezize ka **b.**
Mro 12:16 Mu si ke mwa ipona **b.** mwa meeto a
1Mk 1:25 nto ye li butoto ku Mulimu i **b.** ku fita
1Mk 2:5 tumelo i si ke ya toma fa **b.** bwa batu
1Mk 3:19 **b.** bwa lifasi le ki butoto
Jak 1:5 haiba yo muñwi u tokwile **b.**, a
Jak 3:17 **b.** bo bu zwa kwahalimu bu ba ni kozo
Lu 16:8; Mro 11:25, 33; 1Mk 4:10; Mfs 5:15.

BUTALI BWA LIFASI, Mks 2:8 mwa butanga ka **b.**

BUTALI BWA MULIMU BO BU BONISWA MWA LINZILA ZE ÑATA, Mfs 3:10.

BUTANGA, Lu 21:24 ku iswa mwa **b.** mwa macaba
Mro 7:23 ni isa mwa **b.** bwa mulao wa sibi
Mro 8:15 ne mu si ka amuhela moya wa **b.**
Mro 8:21 lukululwa kwa **b.**
Mgl 2:4 ba lu kenye mwa **b.**
Mgl 5:1 ku kutela kwa coko ya **b.**
Mks 2:8 ya mi isa mwa **b.** ka
Mhe 2:15 mwa **b.** mwa bupilo bwa bona kaufela

BUTASI, Mro 8:39.

BUTATA, 2Mk 4:8 Lu mwa **b.** mwa maneku
Mhe 13:17 seo si ka mi tahiseza **b.**

BUTELELE BWA BUPILO, Mat 6:27; Lu 12:25.

BUTOKWA, Lik 20:20 litaba za **b.**
Mfl 1:10 lika za **b.** hahulu ni ku fita
Mfl 1:24 ku **b.** hahulu ku na ku siyala ni li
1Pi 1:7 tumelo ya **b.** hahulu ku fita gauda
1Pi 1:19 ka mali a **b.**, ona a Kreste.
1Pi 2:4 kono ki la **b.** ku Mulimu
1Pi 3:4 wa **b.** hahulu mwa meeto a Mulimu
2Pi 1:1 tumelo ya **b.** sina ya luna
Mro 2:18; Mfl 4:8; 1Pi 2:6; 2Pi 1:4; Si 17:4.

BUTOKWI, 2Mk 8:14 cimbule mwa **b.** bwa bona

BUTOTO, 1Mk 1:18 lwa za kota ya linyando ki **b.**
1Mk 1:20 fetula butali bwa lifasi ku bu eza **b.**?
1Mk 1:23 ye ngiwa sina **b.** kwa macaba
1Mk 1:25 nto ye li **b.** ku Mulimu i butali
1Mk 3:19 bwa lifasi le ki **b.** ku Mulimu
2Ti 2:23 u tokolomohe mipihisano ya **b.**
2Ti 3:9 **b.** bwa bona bu ka lemuseha hande
2Pi 2:16 tibela mupolofita yo ku eza kezo ya **b.**
1Mk 1:27; 2:14; Tit 3:9.

BUTOTONYANA, 2Mk 11:1 kabakala **b.** bwa ka

BUTU, Mro 6:6 **b.** bwa kale ne bu kokotezwi
1Mk 9:8 mubonelo wa **b.**
Mfs 4:22 ku tubula **b.** bwa kale
Mfs 4:24 ku apala **b.** bo bunca
Mks 3:9 Mu tubule **b.** bwa kale

BUTUKU, Lu 18:13 ni utwele **b.,** na muezalibi
Mgl 4:13 **b.** bwa mwa mubili wa ka
1Mt 5:3 **b.** bwa lupepo mo bu telanga musali
1Ti 6:10 itabakile ka lika ze utwisa **b.**
Si 12:2 u huwiswa ki **b.** bwa ku pepa
Si 21:4 nihaiba ku utwa **b.**
Si 16:10.

BUTUKU BWA KU SULULA MALI, Lik 28:8 kula **b.**

BUTUKU BWA LUPEPO, Mgl 4:19 be ni utwela **b.**
1Mt 5:3 ka sipundumukela sina **b.**
Mat 24:8; Mgl 4:27.

BUTUNA, Lu 16:15 se si bonahala **b.** kwa batu
Mfs 1:19 **b.** bwa maata a hae

BUTUNGI, Mfs 3:18.

BUUNGULULWA, Mat 15:27 tunjanana tu canga **b.**

BUYELA, Lik 17:25.

BUZA, Lik 23:34 a **b.** provinsi mwa
Mgl 1:16 ne ni si ka **b.** mutu
Mat 22:46; Lik 21:33.

BUZIKE, Mgl 4:24; 2Ti 3:6.

BUZISEZA, Mat 2:4.

BUZIZE, Lu 23:14.

BUZWA, Mat 25:26 mutanga ya maswe, ya **b.**
Mro 12:11 mu si ke mwa ba ni **b.**
Mhe 6:12.

BUZWISA, Lu 8:14.

BWALYANJO KAMBA BUNJILULUME, 1Mk 7:36 **b.**

BWANANA, Mrk 10:20; Lik 26:4.

C

CA, Mat 26:26 ba nze ba **c.** cwalo, Jesu a nga sinkwa
Mro 14:6 ya **c.,** u **c.** kabakala Jehova
2Mt 3:10 ha lati ku sebeza, a si ke a **c.**
1Pi 5:8 tau ye buluma, ye bata ye i ka **c.**
Si 2:7 ni ka mu fa ku **c.** kwa kota ya bupilo
Joa 6:53; Si 18:9.

CAKOLWA, 1Mk 5:11 mu tuhele ku eza siango ni **c.**

CAKUZWI, 2Mk 3:7 milao ye ne **c.** fa

CALA, Lu 8:5 mucali ya naa ile kwa ku **c.** peu
2Mk 9:6 ya **c.** hanyinyani, u ka kutula
Mgl 6:7 kaufela sa **c.** mutu, ki sa ka kutula
Lu 19:22.

CALELWA, Jak 3:18.

CALI, Mat 6:26.

CALWA, 1Mk 15:44 U **c.** u li mubili wa nama
Jak 1:21 linzwi le li **c.**

CA NI KU NWA, Mat 11:19 [Jesu] u tile mi a **c.**
Mro 14:17 Mubuso ha u talusi ku **c.**
Mks 2:16 mutu ku mi atula ka se mu **c.**

CA SAANDA, Mat 19:29 ka **c.** sa bupilo bo bu sa feli

CEZI, 1Mk 3:6 ne ni **c.,** Apolosi naa selaezi
Mat 21:33.

CEZWI, Mat 13:20 ye **c.** fa macwe

CIMBULE, 2Mk 8:14 li mi **c.** mo mu taelezwi

CIMO, Mro 1:2 sepisize **c.** ka
Mfs 2:10 Mulimu naa lelezi **c.**

CINCA, 1Mk 7:31 mukwa wa lifasi le wa **c.**
Mhe 6:17 ku sa **c.** kwa mulelo wa hae
Lik 6:14.

CINCA LIPILU, 2Ti 2:25 Mulimu u ka ba **c.**

CINCI, Mhe 6:18 linto ze peli ze sa **c.**

CINCIWA, Joa 10:35 Mañolo ha koni ku **c.**
Mhe 7:12.

CISA, Si 17:16 toya lihule ni ku mu **c.** ka mulilo
Mat 20:12; Mhe 10:27; Si 7:16.

CISA HAHULU, Lu 12:55 bulelanga mu li, Ku ka **c.**

CISI, Si 3:15 ha u bati mi ha u **c.**

CISIZE, 2Pi 3:10 lika ha li **c.** hahulu

CISWA, Si 18:8 u ka **c.** ka mulilo ku feleleza

CISWE, Mat 13:30.

COKO, Mat 11:30 **c.** ya ka i bunolo, mulwalo wa ka u
2Mk 6:14 Mu si ke mwa lwala **c.** ni ba ba sa lumeli
Mat 11:29; Mgl 5:1.

COLAULA, 1Mt 2:5 ne lu si ka itusisa manzwi a **c.**

COLAULA BA BAÑWI, Juda 16.

D

DAMASEKA, Lik 9:2.

DANIELE, Mat 24:15.

DAVIDA, Mat 21:9 bu li: Pulusa Mwanaa **D.**!
Lu 20:41 bulela cwañi kuli Kreste ki mwanaa **D.**?
Lik 2:34 **D.** naa si ka kambamela kwa mahalimu
Lik 2:29.

DEKAPOLISI, Mat 4:25; Mrk 5:20; 7:31.

DIABULOSI, Joa 8:44 ndataa mina **D.**
Mfs 4:27 mu si ke mwa fa **D.** kolo
Mfs 6:11 ku tiyela makilikicani a **D.**
Mhe 2:14 a kone ku yundisa **D.**
Jak 4:7 kono mu hanyeze **D.,** mi u ka saba
1Pi 5:8 Sila sa mina, yena **D.,** u zamaya
1Jo 3:8 a sinye misebezi ya **D.**
1Jo 3:8 **D.** u zwezipili ku eza sibi
Si 12:12 Bumai kakuli **D.** u shetumukezi ku

Si 20:2 yena **D.** ni Satani, mi la mu tama
Mat 4:1, 8; 25:41; Joa 13:2; Juda 9.

DINARI, Mat 20:2 lifa **d.** i liñwi ka lizazi
Mat 20:9 ba amuhela **d.** i liñwi mutu ni mutu
Mrk 12:15 Ha mu ni tiseze **d.,** ni i bone
Mat 20:10, 13; 22:19; Lu 20:24.

DRAKIMA, Lu 15:8 musali ya latehelwa ki **d.** i liñwi

DRAKONI, Si 12:17 **d.** ya bifela musali
Si 12:3, 7, 9; 13:2; 16:13; 20:2.

E

EBERE, Lu 3:35.

EFESE, 1Mk 15:32; Si 2:1.

EGEPITA, Si 11:8 **E.,** mwa naa kokotezwi Mulenaa
Mat 2:15.

EKELEZA, 2Mk 9:10.

EKEZA, Lu 12:25 ya kona ku **e.** nihaiba hanyinyani
Mgl 3:15 ha ku na ku **e.** kwateñi se siñwi
Si 22:18 Haiba mutu a **e.** se siñwi
Mat 6:27.

EKEZEHA, Mat 24:12 **e.** kwa bumaswe
Joa 3:30 Yena u lukela ku zwelapili ku **e.**
Lik 6:7 palo ya balutiwa ya zwelapili ku **e.**
2Mk 4:15 ku **e.** kwa sishemo sa Mulimu
Mks 1:6 beya muselo ni ku **e.** mwa lifasi
Mfl 1:9.

ELELIZE, Tit 3:10 **e.** lwa pili ni lwa bubeli

ELEZA, 1Mt 5:12 mu bonise likute ku ba ba mi **e.**
2Mt 3:15 mu zwelepili ku mu **e.** sina muzwale
Lik 20:31; 1Mk 16:15; Mfl 4:2; Mks 1:28; 1Mt 5:14;
Tit 1:9.

ELEZANA, Mro 15:14.

ELEZE, 2Ti 4:2 u **e.,** ka pilu-telele
Tit 2:15 U zwelepili, u **e.** ni ku kalimela
1Mk 4:14.

ELI, Mat 27:46.

ELIA, Mat 17:11, 12.

ELIMASI, Lik 13:8 **E.** wa mulauli

EMANUELE, Mat 1:23.

EMAUSI, Lu 24:13 munzi o bizwa **E.**

ENI, Mat 5:37 ha mu li '**e.**,' i be **e.**
2Mk 1:20 li bile **E.** ka yena

ENOKE, Lu 3:37; Mhe 11:5; Juda 14.

ENYA, Si 3:16 bakeñisa kuli u **e.** feela

ETELELA, Joa 16:13 u ka mi **e.** mwa niti kaufela
2Mt 3:5 a zwelepili ku **e.** lipilu za mina kuli
Mhe 13:7, 17 ba ba **e.** mwahalaa mina
2Mk 2:14; Si 7:17.

ETELELWA, Mro 8:14 kaufela ba ba **e.** ki moya ki

EUFRATI, Si 9:14.

EUNISE, 2Ti 1:5 maho **E.**

EVA, 2Mk 11:3; 1Ti 2:13.

EZA, Mat 24:46 Mulenaa a mu fumana a **e.** cwalo
Joa 9:4 Lu lukela ku **e.** misebezi ya ya ni lumile
Mro 2:1 u **e.** lika ze swana
Mro 7:18 maata a ku **e.** se sinde
Mro 7:19 bo ni sa lati ki bona bo ni **e.**
Mro 9:11 ba si ka **e.** kale ye nde
Mro 12:17 ku **e.** ze nde mwa
Mfs 2:3 **e.** ze lakazwa ki nama
Mfs 6:6 **e.** tato ya Mulimu ka moyo
Mro 1:32; 2:2; 7:15; 12:20; Mfl 2:3; 1Ti 5:20; Mhe 10:26.

EZAHALA, Mat 16:22 ha i na ku **e.** ku wena
1Pi 4:12 ku **e.** nto ye sienyi

EZAHALE, Jak 3:10 lika li **e.** ka nzila ye

EZA HANDE, Mks 2:5 nyakalala ku mi bona ha mu **e.**
1Pi 2:15.

EZAHEZI, 2Pi 2:22 Se li bulela lishitanguti si **e.**

EZA KA TAATA, Mfl 3:13 ku **e.** kuli ni fumane

EZA MASWE, 1Pi 3:13 ki mañi ya ka mi **e.** haiba

EZA ZE MASWE, 1Pi 4:15.

EZA ZE NDE, 1Pi 3:17 nyanda kabakala kuli mu **e.**
1Pi 4:19.

EZE, 1Pi 4:3 kuli mu **e.** se si latwa ki macaba

EZE KA TAATA, Lu 13:24 Mu **e.** kuli mu kene

EZE LIPALO, Si 13:18 **e.** za nombolo ya sibatana

EZELIZWE, Mrk 2:27.

EZEZA, Joa 16:7.

EZI, Mat 23:3 ba bulela feela ba sa **e.**
Mro 13:10 Lilato ha li **e.** mutu yo muñwi maswe
1Jo 3:6 ya swalisana ni yena ha **e.** sibi

EZIZE, 2Mk 5:10 a kutisezwe ku likana ni za **e.**
Si 18:3 malena ba lifasi ba **e.** buhule

EZIZE KA TAATA, 1Mt 2:17.

EZIZE SIBI, Mro 3:23 kaufela ba **e.** mi ha ba fiti fa
Mro 5:12 lifu la yamba kakuli kaufela ba **e.**

EZIZWE, Jak 3:9 batu ba ba **e.** ka siswaniso sa
Joa 1:3.

EZIZWE KA BUTALI, 2Pi 1:16 makande a **e.**

EZWA, Mro 1:20 haisamba lifasi li **e.**
1Mk 11:25 tumelelano ye nca ye **e.** ka

EZWA MASWE, Lik 7:24 **e.,** a yolisa misuha

F

FA, 2Mk 9:10 ya **f.** peu ka buñata

FAHALI, Mhe 11:37 ne ba sahilwe **f.**

FAHULWA, Mgl 5:12 kabe batu ne ba ka **f.**

FAHUZWI, Mat 19:12.

FAKAUFI, 2Ti 4:6 nako ya ka ya ku lukululwa i **f.**

FA MEZI A MANCA, Lu 1:31 u ka ba **f.** mi u

FANA, Lik 20:35 Ku na ni tabo ye tuna mwa ku **f.**
Mro 12:8 ya **f.**, a eze cwalo a sa timani

FANE, Mat 10:8 Mu filwe feela, mu **f.** feela
2Mk 9:11 u mi fuyaula kuli mu **f.** hahulu

FANGA, Mgl 3:5 ya mi **f.** moya ni ku eza
Jak 1:5 ku kupa Mulimu, kakuli yena u **f.**

FAPAHANA, Joa 9:16.

FAPAHANO, Mat 10:35 ni tisize **f.**
Lu 12:51 ha ni si ka tisa kozo ni tisize **f.**

FAPILAA NYANGELA, Mro 10:10 bulela **f.** kuli a piliswe
Mhe 13:15 lumbeka libizo la hae **f.**

FARO, Mro 9:17 ka za **F.**: Ki lona libaka ha
Lik 7:10.

FE, Mro 12:1 mu **f.** mibili ya mina sitabelo

FEELA, Mat 10:8 Mu filwe **f.**, mu fane **f.**
Si 22:17 mezi a bupilo a fiwa **f.**
Mro 3:24.

FELA PILU, Mhe 12:5 ku **f.** ha u hakululwa

FELELEZA, Joa 4:34 ni ku **f.** musebezi wa hae
Lik 20:24 ni **f.** musipili wa ka ni bukombwa
Mfl 1:6 musebezi o munde u ka u **f.**

FELELEZE, Mat 23:32.

FELELWA KI MOYA, Lu 23:46.

FELELWA KI SEPO, 2Mk 1:8 mane lwa **f.** ya ku pila

FELI, 1Mk 13:8 Lilato ha li **f.**

FELIKISI, Lik 23:24; 24:3, 25, 27.

FELISE, 1Mk 1:28 a **f.** ze li teñi
Mgl 3:17 kuli u **f.** sepiso

FELISI, Mgl 3:17 Mulao, o ne u tomilwe ha u **f.**

FELISIZE, Mfs 2:15 naa **f.** sitoyo
2Ti 1:10 Kreste Jesu, ya **f.** lifu

FELIZE, Lu 13:32 lizazi la bulaalu ni ka be ni **f.**

FEPA, Joa 21:17 Jesu a li: **F.** lingunyana za ka

FEPELA, Si 12:6 ne ba ka mu **f.** mwateñi ka

FEPILWE, 1Ti 4:6 **f.** ka manzwi a tumelo

FEPIWA, Si 12:14 musali, kwa ka yo **f.** nako i liñwi

FESTUSI, Lik 24:27; 26:24.

FETUHA PONAHALO, Mat 17:2 a **f.** fapilaa bona

FETUHE, Mro 12:2 mu **f.** ka ku shemuna

FETUHELA, Lik 21:38 shamiliketile batu ku **f.** muuso

FETUHI, Jak 1:17 ya sa **f.**

FETULA, Mfl 3:21 ya ka **f.** mubili wa luna o fokola

FETULANA, Lik 17:18 ba **f.** ni yena

FETULWA, 2Mk 3:18 **f.** ku ba siswaniso si li siñwi

FEZA, Joa 17:4 ka ku **f.** musebezi o u ni file
Si 20:9 mulilo wa to ba **f.**

FEZWI, Lik 7:53 Mulao ka mo ne u **f.** ki mangeloi

FIBELE, Mat 8:15; Joa 4:52; Lik 28:8.

FILADELFIA, Si 1:11; 3:7.

FILE, Mro 12:3 sina Mulimu ha mu **f.**
2Mk 5:19 naa **f.** luna lushango lwa
1Ti 1:12 **f.** bukombwa
Mhe 10:12 **f.** sitabelo si li siñwi bakeñisa libi

FILE MAATA, 1Ti 1:12 Kreste naa ni **f.**

FILETO, 2Ti 2:17 Imenea ni **F.** ki

FILIKANA, 1Pi 3:14 mu si ke mwa **f.**

FILIKANI, 1Mk 13:5 ha li **f.**

FILIPI 1., Mat 10:3; Joa 1:43; 6:5; 12:21.

FILIPI 2., Lik 6:5; 8:5, 26; 21:8.

FILWE, Mat 10:8 Mu **f.** feela, mu fane feela
Lu 12:48 ya naa **f.** ze ñata, ku ka batwa
Mgl 3:19 ne u **f.** ka mangeloi ka muyemeli
Mat 11:27; Lu 4:6; Mro 3:2; 1Mk 9:17; Mgl 2:7; Tit 1:3; Juda 3.

FITA, 1Mk 15:10 ni sebelize ka taata ku ba **f.** kaufela
2Mk 3:10 kanya ye **f.** yeo
2Mk 4:7 maata a **f.** a butu
Mfl 3:8 zibo ye tuna ni ku **f.**
Mfl 4:7 kozo ya Mulimu ye **f.** kutwisiso kaufela

FITEZI, Mro 16:23 Gayusi, ye ni **f.** ku yena

FITILE, 1Pi 4:3 nako ye **f.** i likani

FITISA, Juda 15 **f.** katulo fahalimwaa bona

FIWA, Juda 4 mwa Mañolo kuli ba ka **f.** katulo

FIWE, 1Mt 2:4 lu **f.** taba ye nde

FIWI, Jak 4:3 Ha mu kupa, ha mu **f.**

FIYELA, Lu 15:8 **f.** ndu ya hae ni ku bata

FOKOLA, Mat 26:41 moya wa lata, nama ya **f.**
1Mk 1:25 nto ye **f.** ku Mulimu i maata ku fita batu
1Mk 1:27 Mulimu naa ketile lika ze **f.**
1Mk 2:3 ne ni tile ku mina ni li ya **f.**, ni sabo
1Mk 12:22 lilama ze bonahala ku **f.**
Mfl 3:21 mubili wa luna o **f.**
1Mt 5:14 mu tiise ba ba **f.**, mu be ni pilu-telele
2Mk 10:1.

FOKOLI, Mhe 10:23 Ha lu tiisezeñi lu sa **f.**

FOKOZI, 1Mk 15:43 U calwa u **f.**, u zuswa u na ni maata

FOLA, Mat 8:13 mutangaa hae a **f.** ka yona nako yeo
Mat 24:12 li ka **f.**

FOLE, Mhe 12:13 kuli le li toza li **f.**

FOLILE, Si 13:3 kono sitombo sa sona ne si **f.**
Si 13:12.

FOLISA, Mat 9:35 ku **f.** mifuta kaufela ya matuku
Jak 5:15 tapelo i ka **f.** ya kula
Si 22:2 matali ne li a ku **f.** macaba
Mat 8:7; 12:15; 21:14; Mrk 3:2; Lu 6:7; 9:11; Lik 10:38.

FOLISE, Mat 13:15 ku kutela ku na mi ni ba **f.**
Lu 10:9.
FOLISEZA, Mat 19:2.
FOLISIZE, Lu 13:14 **f.** mutu yo la Sabata
FOLISIZWE, 1Pi 2:24 ka mañiba a hae ne mu **f.**
FOLISWA, Lik 5:16 kaufelaa bona ne ba **f.**
Lu 13:14.
FOSA, Mgl 6:1.
FOSAHALA, Mro 7:13 kuli sibi si bonahale hahulu ku **f.**
FOSAHEZI, Jak 5:20 kuli a zwe mwa nzila ye **f.**
1Mt 2:3.
FOSELIZE, Lik 25:10.
FOSEZA, Mro 14:15 u **f.** muzwale wa hao
1Mk 6:18 ya pila mwa buhule u **f.**
2Mk 7:2 Ha lu si ka **f.** mutu, ha lu si ka
FOSEZI, Mat 20:13.
FOSEZWA, 1Mk 6:7 Kiñi se mu sa amuheleli ku **f.**?
FOSO, Mhe 2:2.
FOUFALIZE, 2Mk 4:4 mulimu wa lifasi le a **f.** minahano
Joa 12:40; 1Jo 2:11.
FOUFALIZWE, Mro 11:25 kutwisiso i **f.**
Mro 11:7.
FUBELU, Si 6:4 pizi ye **f.** sina mulilo
FUFABE, Mro 10:19 shemaeta mina batu kuli mu **f.**
1Mk 10:22 lu shemaeta Jehova kuli a **f.** nji?
FUFABELA, 2Mk 11:2 ni mi **f.** ka lifufa le li swana ni
FUFELA, Si 12:14 ku **f.** mwa lihalaupa
FUKISEZWA, Jak 1:6 ki moya ni ku **f.** kafa ni kafa
FUKUZA, Mrk 13:20.
FUKUZWA, Mat 24:22 kabesi kuli mazazi ao a ka **f.**
Mat 24:22 kabakala baketiwa, mazazi ao a ka **f.**
FULALELE, Lik 21:21 ku luta kuli ba **f.** Mushe
FULILE, Mhe 11:11.
FUMA, 1Ti 6:9 ba ba tukufalezwi ku **f.**
FUMANA, Mat 7:7 mu tundamene ku bata, mi mu ka **f.**
Mat 7:14 ba ba u **f.** ki ba sikai
Lu 12:37 mulenaa bona a ba **f.** ba tona
Lu 20:35 ku **f.** bupilo mwa lifasi le li taha
Mro 9:31 Isilaele, naa si ka **f.** mulao
Mfl 3:12 ni ka **f.** seo Kreste
Lik 17:27; Si 9:6.
FUMANANGA, Mat 7:8 kaufela ya bata wa **f.**
FUMANE, 2Mt 2:14.
FUMANISA, 1Mk 9:2 mukwa o ka mi **f.** mupuzo
FUMBELA, Lik 9:1 Saule, ya naa sa **f.** balutiwa
1Pi 2:23 Ha naa nyandiswa, naa si ka **f.**
FUME, 1Ti 6:18 ba **f.** mwa misebezi ye minde
Jak 2:5 ba **f.** mwa tumelo mi ba yole saanda sa
2Mk 8:7.
FUMEZI, 2Mk 8:7 mu **f.** mwa tumelo
FUMILE, Lu 18:25 liito la ndonga ku fita ya **f.**
2Mk 8:9 niha naa **f.** a ba ya shebile kabakala
Si 3:17 u li: Ni **f.** kono u njebwe
FUMISA, 2Mk 6:10 kono lu **f.** ba bañata
1Ti 6:6 ku sepahala ku Mulimu kwa **f.**
FUNDUKA, Lu 9:31 bulela za ku **f.** kwa Jesu
FUNDUKILE, 2Pi 1:15 ha se ni **f.**, mu kone
FUYAULE, Lu 6:28.
FUYOLE, Mro 12:14 mu **f.** mi mu si ke mwa kuta
FUYOLWA, Mhe 7:7.

G

GABRIELE, Lu 1:19, 26.
GALILEA, Mat 4:23; Joa 2:11; 7:41, 52.
GAMALIELE, Lik 5:34; 22:3.
GAUDA, Jak 5:3 **G.** ni silivera ya mina li cilwe ki
Si 21:18, 21.
GAZA, Lik 8:26.
GEHENA, Mat 10:28 yundisa moyo ni mubili mwa **G.**
Mat 23:15 ku ya mwa **G.** habeli ku fita
Mat 23:33 mu ka pima cwañi katulo ya **G.**?
Mrk 9:43 ni mazoho kihona u nepelwa mwa **G.**
Lu 12:5 maata a ku nepela mwa **G.**
Jak 3:6 lilimi ki mulilo o yakiswa ki **G.**
Mat 5:22, 29, 30; 18:9; Mrk 9:45, 47.
GENESARETA, Mat 14:34; Lu 5:1.
GETSEMANI, Mat 26:36; Mrk 14:32.
GIDIONI, Mhe 11:32 ha ni ka bulela za **G.**
GOGO, Si 20:8.
GOLOGOTA, Mat 27:33; Joa 19:17.
GOMORA, Mat 10:15 ku ka bela bunolo **G.**
Mro 9:29; Juda 7.

H

HA 7, Mat 18:22 isiñi ku isa **h.**, kono ku isa ha 77
HABO, Joa 1:11 sicaba sa **h.** ne si si ka mu amuhela
HAGARE, Mgl 4:24.
HAHULU, 2Mk 1:8 ne lu imezwi **h.**
2Mk 9:6 mi ya cala **h.**
1Pi 1:22 mu latane **h.**
HAKELDAMA, Lik 1:19 **H.**, Simu ya Mali
HAKULULA, 2Ti 3:16.
HAKULULWA, Mhe 12:5 nihaiba ku fela pilu ha u **h.**
HALIFA, Mfs 4:26 Ha mu **h.**, mu si ezi sibi
2Mk 11:29.
HALIFILE, Mfs 4:26 mwa likelelwa ki lizazi mu **h.**
HALIFISA, Mfs 6:4 ndate-bana, mu si ke mwa **h.** bana
Mks 3:21 ndate-bana, mu si ke mwa **h.**

HAMOHO, Mfs 2:21 u kopani **h.**
Mhe 10:33 ne mu nyanda **h.** ni ba ne ba
Mfs 4:16; Mks 2:2, 19.
HANA, 2Ti 4:4 **h.** ku teeleza kwa niti
Tit 2:12 **h.** muzamao o maswe ni
2Pi 2:15 ku **h.** nzila ye namile
Joa 12:48.
HANDE, Mrk 7:35 kalisa ku bulela **h.**
Mhe 6:17 bonisa **h.** ku ba ba ka yola saanda
Lu 6:26; Mgl 5:7.
HANELA, Lik 11:17 kuli ni kone ku **h.** Mulimu?
Mrk 6:26.
HANELE, 1Pi 5:9 mu mu **h.**, mu nze mu tiile
HANEZWI, Mhe 12:17.
HANILE, Mat 21:42 Licwe le ba **h.** bayahi
HANILWE, 1Pi 2:4 licwe le li pila le li **h.** ki batu
2Mk 13:5, 7; 2Ti 3:8.
HANISA, Mrk 9:38 se lu lika ku mu **h.**
HANIWA, 1Mk 9:27 kuli ni si ke na **h.**
1Ti 4:4 ha ku na se si lukela ku **h.** haiba
Mrk 8:31; 2Mk 13:6.
HANYELELIZE, 2Ti 3:8 Jambresi mo ne ba **h.** Mushe
HANYELIZE, Mgl 2:11; 2Ti 4:15.
HANYELIZE HAHULU, 2Ti 4:15 naa **h.** lushango
HANYEZA, Lik 7:51 **h.** moya o kenile
Mro 10:21 se si sa utwi, se si **h.**
1Mk 11:16 mutu ni kwa ka **h.** tuto ye kuli
Tit 1:9 kalimela ba ba **h.**
Mhe 10:27 buhali bo bu ka cisa ba ba **h.**
Jak 4:6 Mulimu u **h.** ba ba ikankabeka
HANYEZE, Jak 4:7 mu **h.** Diabulosi, mi u ka saba
HANYEZI, Jak 5:6 ya lukile. Kikuli ha mi **h.**?
HANYEZWA, 1Mt 2:2 taba ye nde lu nze lu **h.**
HANYINYANI, 1Ti 4:8 itwaeza kwa mubili ku tusa **h.**
Mhe 2:9 Jesu, naa beilwe **h.** kwatasaa mangeloi
1Ti 5:23.
HAÑATA, Lu 5:33; Lik 24:26.
HAPA, 2Mk 10:5 lu **h.** muhupulo kaufela
HAPELEZA, Mgl 2:14 **h.** batu ba macaba
HAPELEZWA, 2Mk 9:5 isi ya ku **h.**
1Pi 5:2 Mu lise mutapi isiñi ka ku **h.**
2Mk 9:7; Mgl 2:3; Fil 14.
HAPILWE, Lu 4:18.
HAPIWA, Jak 1:14 mutu u **h.** ki takazo ya hae
HARANI, Lik 7:2.
HASANA, 2Mt 3:1 linzwi la Jehova li zwelepili ku **h.**
HASANI, Jak 1:1 ni ñolela masika a **h.**
1Pi 1:1 ni ñolela baenyi ba ba **h.**
HASANYA, Joa 10:12.
HASANYIZWE, Lik 8:4 ba ne ba **h.** ba zamaya
HATE, 1Pi 2:21 siyela mutala kuli mu **h.**
HATELELA, Mat 20:25 babusi ba macaba ba a **h.**
HATELEZWI, Lu 4:18; Lik 10:38.
HATIKELA, Si 11:2 bamacaba, ba ka **h.** muleneñi
HATIKELWA, Lu 21:24 Jerusalema u ka **h.** ki macaba
Si 14:20.
HATIKEZI, Mhe 10:29 ya **h.** Mwanaa Mulimu
HATILE, 1Pi 2:21 mu hate ka busepahali mwa naa **h.**
HAUHEZWI, 1Pi 2:10 kono cwale mu **h.**
HELA-HELA, 1Ti 5:13 **h.** fa mandu
HERODA, Mat 2:1 mwa mazazi a mulena **H.**
Lu 23:12; Lik 4:27; 12:1.
HISOPA, Joa 19:29; Mhe 9:19.
HOHA, Joa 6:44 konji haiba Ndate, a mu **h.**
HOHELA, Jak 2:6 bafumi ba ba mi **h.** fapilaa likuta
HOLOFAZA, Lu 10:19 ha ku na nto ye ka mi **h.**
Si 9:10 maata a zona a ku **h.** batu
HOLOFEZI, Lik 19:16.
HONEHA, 2Mk 4:8 kono ha lu si ka **h.**
HORA, 1Jo 2:18 ye ki **h.** ya mafelelezo
Si 3:10 ni ka ku sileleza mwa **h.** ya tiko
Si 17:12 maata a ku busa ni sibatana ka **h.**
Si 18:10.
HUHUMUHA, Mat 13:33 fitela liñende kaufela li **h.**
HULA, Mrk 4:8 ni ku **h.**, za kala ku beya
Lik 6:7 Linzwi kiha li zwelapili ku **h.**
Lik 19:20 linzwi la Jehova la zwelapili ku **h.**
Mks 1:10 **h.** mwa zibo ye nepahezi ya Mulimu
1Pi 2:2.
HULA KWA MUBILI, Lu 2:52 **h.** ni kwa shemubo
HULE, Mfs 4:15.
HULELA, Lu 12:27.
HULILE, 1Mk 14:20 ba ba **h.** mwa maata a
Mks 1:28 ye lu tahisa a be ya **h.** ka ku
Mhe 5:14 lico ze tiile ki za batu ba ba **h.**
Jak 1:15 takazo ha se i **h.**, i zwala sibi
HULILE KWA MOYA, 1Mk 2:6 butali mwahalaa ba ba **h.**
Mgl 6:1 mina ba ba **h.** mu like
Mfl 3:15 ba ba **h.** kwa moya mwahalaa luna
HULISA, 1Mk 3:7 i be Mulimu ya **h.**
HULISWA, Mks 2:19 mubili u **h.** ki Mulimu
HUMALELA, Joa 20:17 Tuhela ku ni **h.**
HUPULA, Lu 12:51 Kana mu **h.** kuli ni tisize kozo
Joa 13:29 Ba bañwi ne ba **h.** kuli, bakeñisa
Mfl 4:10 mu kalile ku ni **h.** hape
2Ti 1:5 ni **h.** tumelo ya hao
Mhe 10:32 mu zwelepili ku **h.** mazazi a pili
1Mk 7:40.

HUPULE, Lu 17:32 Mu **h.** musalaa Lota
Lu 22:19 Mu ezange cwalo kuli mu ni **h.**
Mhe 2:6 Mutu ki mañi kuli u mu **h.**
Mhe 3:1 mu **h.** muapositola ni
Mhe 13:7 Mu **h.** ba ba etelela
Lu 23:42; 1Mk 11:25; 2Pi 3:2.

HUPULELA, 1Ti 6:4 ku **h.** ba bañwi bumaswe

HUPULEZI, Mhe 11:40 naa lu **h.** cimo ze nde

HUPULI, Mat 5:17 Mu si **h.** kuli ni tilo yundisa
Mat 24:44 u taha ka nako ye mu sa **h.** ku ba

HUPULISA, 2Pi 3:1 ka ku mi **h.**

HUPULISANGA, 2Pi 1:12 ni ka na ni mi **h.** lika zeo

HUPULISE, Tit 2:4 **h.** likalibe

HUPUZWI, Lik 10:31 limpo za hao za sishemo li **h.**

HUWA, Lik 21:34.

HUWAELA, Lu 23:21 ba kala ku **h.**: "Mu kokotele!

HUWELEZA, Lu 19:40 macwe a ka **h.**

HUWELEZE, Mgl 4:27 u **h.** ka tabo

I

IBAPANYA, 2Mk 10:12 ku **i.** ku bona
Mgl 6:4 isi ka ku **i.** ku yo muñwi

ICAHE, Juda 20.

ICOCOMEZA, 2Mt 3:11 ba **i.** mwa litaba ze sa ba ami
1Ti 5:13 ba **i.** mwa litaba za ba bañwi
1Pi 4:15 ya nyanda kabakala kuli u **i.**

IFANA, 2Mk 12:15 ni ku **i.** kabakala mioyo ya mina

IFANE, Mro 6:13 mu **i.** ku Mulimu

IFANILE, Mhe 9:14 Kreste, naa **i.** ku Mulimu
Mhe 9:28.

IFEPA, Juda 12 ba ba **i.** ba si na sabo

IFOLISE, Lu 4:23 Mualafi, ha ku **i.**

IKABELANGI, 1Mk 10:18.

IKABISANGA, Lu 16:19 mufumi ya naa **i.** ka

IKABISE, 1Ti 2:9 basali ba **i.** ka buishuwo

IKABISELIZE, Si 21:2 munyaliwa ya **i.** muunaa hae

IKABISEZANGA, 1Pi 3:5 mo ne ba **i.** basali ba ba kenile

IKALABELA, Lik 25:16 fiwa kolo ya ku **i.**
Mro 14:12 mañi ni mañi wa luna u ka **i.**
2Ti 4:16 Nako ye ni **i.** lwa pili, ha ku na
Mhe 4:13 yena ye lu na ni ku **i.** ku yena
1Pi 3:15 kamita inze mu itukiselize ku **i.** ku
2Mk 12:19.

IKALABELE, Lik 19:33.

IKALABELELA, Lu 12:11 mo mu ka **i.**

IKALELWA, Mat 10:19 mu si ke mwa **i.** ze mu ka bulela
Lik 17:8.

IKALEZWI, 1Mk 7:32 Ya si ka nyala u **i.** za

IKAMBOTA, Mrk 1:27 ba kala ku **i.**
Mrk 9:10 **i.** ka sa bona

IKAMBUSA, 1Pi 2:11 **i.** kwa litakazo za nama

IKANKABEKA, Lu 1:51 u hasanyelize kwahule ba ba **i.**
Jak 4:6 Mulimu u hanyeza ba ba **i.**
Mro 11:20.

IKANKABEKI, 1Mk 13:4 Lilato ha li **i.**

IKANYISA, Mhe 5:5 Kreste naa si ka **i.** ka ku

IKANYISIZE, Si 18:7 sipimo sa naa **i.** ka sona

IKATAZA, 1Ti 4:13 **i.** ku bala
Mks 4:12; 1Ti 4:10.

IKATAZE, 2Pi 1:5.

IKATULELE, Mro 14:13 **i.** kuli mu si ke mwa beela

IKATULEZI, 2Mk 5:9 lu **i.** ku ba ba ba lumelelwa
1Mk 2:2.

IKATULI, 1Mk 4:3 nihaiba na muñi ha ni **i.**

IKATULUSE, Lu 12:19 **i.**, u ce, u nwe, u ikole

IKATUZI, Tit 3:11 u **i.** ili yena

IKAUHANYA, 2Ti 2:21 a **i.** kwa lipiza ze lukiselizwe

IKAUHANYE, 2Mk 6:17 mu **i.** mi mu tuhele ku swala

IKELA, Lik 1:25 Judasi ni ku **i.** ka mwa latela

IKENISA, Joa 2:6; 3:25.

IKENISEÑI, 2Mk 7:1 lu **i.** kwa lika kaufela

IKENISEZE, Tit 2:14 a **i.** sicaba sa hae se si ipitezi

IKENYA, 2Ti 2:4 ya li lisole ya **i.**

IKEZEZI, Joa 8:28.

IKOKOBEZA, Mfl 2:8 a **i.** mi a ipeya
Jak 4:6 u fa sishemo ku ba ba **i.**
Mat 18:4.

IKOKOBEZE, Jak 4:10 Mu **i.** mwa meeto a Jehova
1Pi 5:6 mu **i.** mwatasaa lizoho

IKOKOTELELA, Mhe 6:6 ba **i.** Mwanaa Mulimu hape

IKOLA, Lu 16:19 a nzaa **i.** bupilo zazi ni zazi
Mhe 11:25 ku **i.** minyaka nako ye nyinyani

IKOLE, Lu 12:19.

IKOLWISA, Mhe 6:9 lu **i.** lika ze nde ni ku fita
2Mk 1:15.

IKOLWISISE, 1Mt 5:21 Mu **i.** lika kaufela; mu kumalele

IKONELA, 2Ti 3:17.

IKUHUMUSA, Jak 4:16.

IKUMBUTA, Si 13:3 la latelela sibatana ka ku **i.** sona

IKUPUZI, Lu 15:17.

IKUTEKILE, 1Ti 3:4 bana ba ba **i.**

ILE, Mro 10:18.

ILI LUNA FEELA, 2Mk 3:5 Isi kuli lwa swanela ka **i.**

IMBOTISA, Mro 13:13.

IMBWETUKEZI, Lik 2:7 ne ba **i.** mi

IMENEA, 1Ti 1:20 **I.** ni file ku Satani
2Ti 2:17 **I.** ni Fileto
IMEZI, 1Jo 5:3 milao ya hae ha i **i.**
IMEZWA, Lu 21:34.
IMEZWI, 2Ti 3:6 basali ba ba **i.** ki libi
2Mk 1:8; 5:4.
IMULULA, 2Mt 1:7 ka mi **i.** hamoho ni luna ka nako
INA, Mat 8:11 **i.** kwa tafule ni Abrahama
Mat 19:28 mu ka **i.** fa mabona a lishumi
Joa 6:27 sico se si **i.** ku ya ku ile
1Jo 2:17 ya eza tato ya Mulimu u **i.**
Si 3:21 ni mu fa ku **i.** mwa lubona lwa ka
Mat 26:20; 1Mk 13:13.
INEELE, 1Ti 4:15 u **i.** ku zona
INISA, Mfs 2:6 ku lu **i.** hamoho mwa mabaka
INKI, 2Mk 3:3 le li ñozwi isi ka **i.** kono ka moya
2Jo 12; 3Jo 13.
INSENSE, Si 8:4 **i.** ni litapelo
INUNEKA, Mgl 5:26 Lu si ke lwa **i.**
INYAZA, Mat 27:3 Judasi, a **i.**
Mro 11:29; Mhe 7:21.
INZI, 1Mk 8:10 a bona wena u **i.** kwa tafule
Si 7:10 Ku puluswa ku Mulimu, ya **i.** mwa lubona
Lu 22:27; Si 5:13; 17:15.
IÑOLISA, Lu 2:1 taelo ya kuli batu kaufela ba yo **i.**
IPA, Mro 15:18 ha ni na ku **i.** ku bulela
IPABALELA, Jak 1:27.
IPAHAMISA, Mat 23:12 kaufela ya **i.** u ka kokobezwa
Mro 12:16 mu si ke mwa ba ni mihupulo ya ku **i.**
IPAKA, 2Mk 3:1.
IPALE, Mro 6:11 mu **i.** kuli mu shwile
IPATELA, Mro 10:3.
IPEILE KWATASI, 2Mk 9:13 mu **i.** mwa ku
IPEYA, Jak 4:4 u **i.** ku ba sila sa Mulimu
IPEYA KU UTWA, Mfl 2:8 a **i.** ku isa kwa lifu
2Mk 7:15; 1Pi 1:22.
IPEYA KWATASI, Mro 10:3 ne ba si ka **i.** Mulimu
Mfs 5:24 puteho ha i **i.** Kreste
Lu 2:51; 1Ti 3:4; Mhe 12:9.
IPEYE KU UTWA, 2Mk 10:5 muhupulo u **i.** Kreste;
Mro 16:26; 1Pi 1:2.
IPEYE KWATASI, Mro 13:1 Mutu kaufela a **i.** milonga
Mfs 5:22 Haike basali ba **i.** baana ba bona
Mks 3:18 basali, mu **i.** baana ba mina
Tit 2:5 ba **i.** baana ba bona
Mhe 13:17 ba ba etelela mu **i.** bona
1Pi 2:13 mu **i.** zamaiso kaufela: ibe mulena
1Pi 3:1 basali, mu **i.** baana ba mina
1Pi 5:5 micaha mu **i.** baana ba bahulu
1Mk 14:34; Tit 3:1.
IPEYI KU UTWA, 2Mt 1:8 lombota ba ba sa **i.**
1Pi 4:17.
IPILEZA KU SESARE, Lik 25:11; 28:19.
IPITIKA, 2Pi 2:22 i kutezi ku yo **i.** mwa sileze
IPONAHALELA, Mgl 5:19 misebezi ya nama ya **i.**
IPONAHALISEZA ZA NA NI, 1Jo 2:16 **i.** zona mutu
IPONAHAZA, Lu 16:15 **i.** ku ba ba ba lukile
Joa 21:1 Jesu a **i.** hape kwa
Mro 1:20 tulemeno to tu sa bonahali tu **i.**
Mgl 3:11 kwa **i.** kuli ha ku na ya beiwa ya lukile
IPONDA, Mat 27:5.
IPULELE, Jak 5:16 mu **i.** libi za mina patalaza
IPULELELA, Joa 16:13 ha na ku **i.** ka ili yena feela
IPULELEZI, 1Ti 6:13 naa **i.** hande
IPUMA, 1Mk 3:18 Ku si ke kwa ba ni ya **i.**
1Mk 15:33 Mu si ke mwa **i.** Liango ze maswe
Mgl 6:7 Mu si ke mwa **i.**: Mulimu ha pumiwi
1Jo 1:8 lwa **i.** ili luna
1Mk 6:9.
IPUMANELA, 1Ti 3:13.
IPUMANELA LIKA KA KU SA SEPAHALA,
1Ti 3:8; Tit 1:7; 1Pi 5:2.
IPUMANELA LIKA KA NZILA YE SA SEPAHALI, Tit 1:11.
IPUMISA, 2Mk 11:14 Satani u zwelapili ku **i.**
1Mt 2:5 ku **i.** kabakala mukwañuli
IPUMISA KU BA NI BUIKOKOBEZO, Mks 2:18.
ISA, Lu 22:54.
ISAKA, Mro 9:7 peu ya hao i ka taha ka **I.**
Mat 8:11; Mhe 11:17, 20.
ISAKARE, Si 7:7.
ISA PILU, 2Pi 1:19 mu eza hande ku **i.**
1Ti 4:1.
ISA PILU KWA LIKA, 1Ti 3:8 ba swanela ku **i.**
1Ti 3:11.
ISASA, Mrk 7:4.
ISAU, Mhe 12:16.
ISAYA, Mat 15:7; Mro 15:12.
ISELIZE MAMELELO, Mro 11:2 sicaba sa naa **i.**
ISE MAMELELO, Mhe 2:1 lu **i.** kwa lika ze lu utwile
ISEPA, 2Mk 1:9 lu si ke lwa **i.** ili luna
ISE PILU KWA LIKA, Tit 2:2.
ISHUWA, Mat 5:5 Tabo ki ya ba ba **i.**
Mat 21:5 Mulenaa hao u taha ka ku **i.**
ISIKARIOTA, Mat 10:4; 26:14; Joa 6:71.
ISILAELE, Mro 9:6 haki kaufela ba ba simuluha ku **I.**
Mfs 2:12 kwahule ni sicaba sa **I.**
Lik 13:23; Mhe 8:10.
ISWA, Mat 1:11 **i.** kwa Babilona.
Mat 4:1.

ISWALA, 1Mk 9:25 mutu ya mwa kangisano u i. mwa

ITABAKILE, 1Ti 6:10 ba i. ka lika ze ñata

ITABISA, Lik 7:41; Si 11:10.

ITALIA, Mhe 13:24 Ba kwa I. ba

ITAMA, Lik 2:30 Mulimu naa kile a i. ku yena

ITATAFAZA, Mhe 3:8, 15 mu si ke mwa i. lipilu
Mhe 4:7 mu si ke mwa i. lipilu

ITATELA, 1Mk 9:17 Haiba ni shaela ka ku i.
1Pi 5:2 Mu lise mutapi wa Mulimu ka ku i.

ITATULA, Lu 14:18.

ITATULELA, Mro 2:1 ha ku na mo u ka i., ha u atula
Joa 15:22.

ITEEKELA, Mfs 6:15 makatulo a ku i.

ITEKELA, Mat 13:44 lekisa za luwile ni ku i. simu yeo

ITEKEZI, Lik 20:28 ya i. ka mali a Mwanaa hae

ITEKULA, 2Mk 13:5 ku i. kuli mu bone nji mu sa
2Mk 13:5 Mu zwelepili ku i. kuli

ITEKULE, 1Mk 11:28 mutu a i. ku bona nji wa swanela

ITETULULE, 1Mk 15:34 Mu i. ka nzila ye lukile

ITIBELELE, 1Jo 5:21 Bana, mu i. kwa milimu

ITIISA, Lu 21:19 ka ku i. kwa mina
Mro 2:7 ka ku i. mwa misebezi ye minde
1Mk 4:12 ha lu nyandiswa, lwa i.
Mhe 12:7 ku i. ki nzila ye ñwi ye mu kalimelwa
1Pi 2:20 haiba mu i., ki nto ye lumelelwa ku Mulimu

ITIISE, Mro 12:12 Mu i. mwa ñalelwa
Mro 15:30 mu i. ni na mwa litapelo

ITIISIZE, Mat 24:13 ya i. ku isa kwa mafelelezo

ITIKANYA, Joa 5:18 ku i. ni Mulimu

ITILE, Lu 23:28.

ITILELELA, Mro 11:2 Elia, ha i. ku Mulimu

ITIMA LICO, Mat 6:16 Ha mu i., mu tuhele
Lu 5:34 hapeleza balikani ba munyali ku i.

ITIMANGA LICO, Mrk 2:18 ba i. kono balutiwa ba hao
Lu 5:33 Balutiwa ba Joani ba i.

ITINGA, Mro 9:11 ku i., isi fa misebezi

ITINGWA, Lik 6:3 baana ba ba i., ba supile

ITOBALELA, Lik 7:60; 2Pi 3:4.

ITOBALEZI, 1Mk 15:20 mitamuno ya ba ba i.
1Mt 4:13 ba ba i. ka lifu
1Mk 15:6, 18; 1Mt 4:14.

ITOBOHE, Mrk 8:34 a i.
Lu 9:23.

ITOBOHILE, Mfl 3:7 ni i. zona kabakala Kreste

ITUBETA, Mro 16:16 Mu lumelisane ka ku i.

ITUKISELEZA, Lu 21:14 mu si ke mwa i. cimo

ITUKISELIZE, Lu 1:17 a lukiseze Jehova batu ba ba i.
2Ti 3:17 ya i. musebezi kaufela o munde

ITUKISEZA, 1Mk 14:8 ki mañi ya ka i. ndwa?

ITUKISEZE, 1Pi 4:1 i. ku ba ni muhupulo o swana

ITUKULULA, 1Mk 7:27 U tuhele ku bata ku i.

ITUMBA, 1Mk 1:29 ni mutu ya ka i.
1Mk 1:31 Ya i., a itumbe ka Jehova
2Mk 11:17 ka ku i. ka buisepo
Mgl 6:4 u ka fumana libaka la ku i.
2Mt 1:4 lu i. ka mina mwahalaa
Jak 3:5 lilimi li i. hahulu
Mro 3:27; 1Mk 5:2; 2Mk 9:3; Mfs 2:9.

ITUMBAETA, Jak 4:16 Ku i. kaufela ko ku cwalo

ITUMELA, Lu 17:9 Kuli u ka i. ku mutanga
Joa 11:41 Ndate, na i. ku wena kakuli
Lik 28:15 Paulusi a i. ku Mulimu mi a tiya pilu
1Mk 10:16 Komoki ya mbuyoti ye lu i.
1Ti 1:12 Na i. ku Kreste
2Ti 1:3 Ni i. ku Mulimu, yena ye ni
Si 11:17 Lwa i. ku wena Jehova Mulimu

ITUMELANGA, 1Mk 1:4 Ni i. ku Mulimu kamita

ITUMELELA, Lik 24:14 se ni i. fapilaa hao

ITUNDUMUNA, 1Mk 8:1 Zibo i tahisa ku i.
1Mk 4:6.

ITUNDUMUNI, 1Mk 13:4.

ITUSISA, 1Mk 7:31 ba ba i. lifasi le
Mks 4:5 nze mu i. hande nako

ITUSISA HANDE NAKO, Mfs 5:16; Mks 4:5.

ITUSISA MASWE, 1Mk 9:18 i. tukelo ya ka

ITUTA, Joa 7:15 ha si ka ya kwa likolo ku yo i.?
Lik 26:24 Ku i. hahulu kwa hao se ku
1Ti 5:13 ba i. ku sa beleka, ba nze ba
2Ti 3:7 ba swalelezi ku i. kono ha ba fiti fa
Joa 6:45.

ITUTE, 1Mk 14:31; 1Ti 2:11.

ITUTILE, Mat 11:25 patile lika ze ku ba ba i.
Mro 16:17 tuto ye mu i.
1Mk 1:19 hana kutwisiso ya ba ba i.
Mfl 4:9 ze ne mu i.
Mhe 5:8 naa i. ku utwa kabakala manyando
Mfl 4:11, 12; 2Ti 3:14.

ITWAEZA, 1Ti 4:8 ku i. kwa kwa mubili ku tusa

ITWAEZE, 1Ti 4:7 u i. ku sepahala ku Mulimu

ITWALA, Lu 1:24.

ITWALELA, Mgl 6:5 mutu u ka i. mulwalo wa hae

ITWANELA, Mfs 6:13 musiko, kuli mu kone ku i.

ITWANISA, Mat 12:25.

ITWEZI, Mro 9:10 Rebeka ha naa i. mambile

J

JAH, Si 19:1.

JAIRUSI, Mrk 5:22; Lu 8:41.

JAKOBO, Mro 9:13 Ne ni latile **J.**, kono na toya Isau
Mhe 11:9 Isaka ni **J.**, ba ne ba ka yola
Mat 22:32.

JAKOBO 1., Mat 4:21; Mrk 10:35; Lu 6:14.

JAKOBO 2., Mat 10:3; Mrk 15:40; Lu 24:10.

JAKOBO 3., Mat 13:55; 1Mk 15:7; Jak 1:1.

JEFITA, Mhe 11:32.

JEHOVA, Mat 1:20 lingeloi la **J.** la taha ku yena
Mat 4:10 **J.** Mulimu wa hao
Mrk 12:29 Mulimu wa luna ki **J.** a li muñwi
Lu 1:38 Ha ku bone! Na ni mutangaa **J.**
Lu 1:46 Moyo wa ka u bubeka **J.**
Lu 2:9 kanya ya **J.** ya ba beya mwahali
Lu 2:26 a si ka bona kale Kreste wa **J.**
Joa 12:13 yena ya taha ka libizo la **J.**
Lik 2:34 **J.** naa ize ku Mulenaa ka
Lik 9:31 i zamaya ka sabo ya **J.** ni ka
Lik 21:14 Ku ezwe se si latwa ki **J.**
Mro 14:8 lu pilela **J.**, mi lu shwela **J.**
Mro 15:11 Mu lumbeke **J.**, mina macaba kaufela
1Mk 10:21 kwa tafule ya **J.** ni tafule ya madimona
1Mk 10:26 lifasi ki la **J.**, ni ze
2Mk 3:17 Cwale **J.** ki Moya; mi
Mfs 2:21 hula ku ba tempele ye kenile ya **J.**
Mks 3:23 ka moyo kaufela inge mu ezeza **J.**
1Mt 4:15 lu mi bulelela ka linzwi la **J.**
1Mt 5:2 lizazi la **J.** li taha luli sina lisholi
2Mt 2:2 lizazi la **J.** li fitile
2Ti 2:19 **J.** wa ziba ba ba li ba hae
Mhe 12:6 **J.** u kalimela ya latwa ki yena
Mhe 13:6 **J.** ki yena ya ni tusa; ha ni na
Jak 4:15 Haiba **J.** a lata, lu ka eza se kamba sani
Jak 5:15 **J.** u ka mu zusa
1Pi 1:25 linzwi la **J.** li ina ku ya ku ile
2Pi 3:9 **J.** ha liyehisi lisepiso za hae
2Pi 3:10 lizazi la **J.** li ka taha sina lisholi
Juda 9 Mikaele naa ize: Haike **J.** a ku kalimele
Si 4:8 Ki ya kenile, ki ya kenile, ki ya kenile **J.**
Si 19:6 **J.** Mulimu wa luna, ya Maata-Ote
Joa 1:23; 1Mk 1:31; Mgl 3:6; Mks 3:13; Mhe 8:11; Jak 5:11; 1Pi 3:12.

JERIKO, Mhe 11:30 mamota a **J.** naa wile

JERUSALEMA, Mat 23:37 **J.**, **J.**, mubulai wa bapolofita
Lu 21:24 **J.** u ka hatikelwa ki macaba
Mgl 4:26 **J.** wa kwahalimu u lukuluhile
Mhe 12:22 muleneñi, yena **J.** wa kwa lihalimu
Si 21:2 **J.** yo Munca, a shetumuka
Si 3:12.

JESE, Mro 15:12.

JESU, Mat 1:21 u mu beye libizo la **J.**
Mat 27:37 Yo ki **J.**, Mulena wa Majuda
Lik 4:13 lemuha kuli ne ba banga ni **J.**
Lik 9:5 Ki na **J.**, ye u nyandisa
Mfl 2:10 libizo la **J.** mañwele kaufela a kubame
Si 20:4 bulailwe kabakala bupaki bwa **J.**
Mat 3:16; 27:17; Lu 2:43; Joa 1:45; 17:3; Lik 2:36; Mro 6:23; Mhe 2:9; 3:1; Si 1:5.

JOANI 1., Mat 3:1 **J.** Mukolobezi a taha
Mat 11:11 ha ku si ka bonwa ya fita **J.** Mukolobezi
Mat 14:10; 21:25; Mrk 1:9; Lu 1:13.

JOANI 2., Si 22:8 na **J.** ki na ya naa utwa
Mat 4:21; Lik 3:1; Mgl 2:9; Si 1:4.

JOBO, Jak 5:11 Mu utwile za buitiiso bwa **J.**

JONASI, Mat 12:39 sisupo sa **J.** mupolofita
Lu 11:30.

JOPA, Lik 9:42.

JORDANI, Mrk 1:9.

JOSEFA 1., Lik 7:9; Mhe 11:22.

JOSEFA 2., Mat 1:19; Lu 3:23; Joa 6:42.

JOSHUA, Mhe 4:8.

JUDA, Juda 1 **J.**, mutangaa Jesu Kreste
Mat 2:6; Mhe 8:8.

JUDASI, Mat 26:25; Lu 6:16; 22:48.

JUDEA, Mat 24:16; Lu 21:21.

K

KABA, 1Pi 3:3 Ku **k.** kwa mina ku si ke

KABAKALA, Mat 10:39 sinyehelwa ki moyo **k.** ka
Mat 24:9 toiwa **k.** libizo la ka
Mat 24:22 mazazi a ka fukuzwa, **k.** baketiwa
Mro 11:28 ki lila **k.** mina
2Mk 8:9 a ba ya shebile **k.** mina

KABANZE, Lu 11:12.

KABE, Mat 6:29.

KABELO, Mat 24:51 mu fa koto ni ku mu fa **k.**
Mat 24:51 ku mu fa **k.** mwahalaa baipi
Lu 12:42 **k.** ya bona ya lico ka nako ye swanela?
Lu 15:12 ha ku ni fe **k.** kwa maluwo
1Mk 7:17 Jehova mwa fezi mutu ni mutu **k.**
Mks 1:12 **k.** mwa saanda sa
2Pi 1:4 ku fumana **k.** ku seo Mulimu a li
Si 20:6 ba ba filwe **k.** mwa zuho ya pili

KABISELIZWE, Lu 21:5 tempele, za mo ne i **k.** ka macwe

KABISO, 1Pi 3:4 ka **k.** ye sa koni ku bola ya

KA BOMU, Mhe 10:26 haiba lu eza sibi **k.**

KACENU, Mat 6:11; Lu 4:21; 23:43.

KACWAÑI, Mat 7:3-5; Lu 6:41, 42.

KAINE, Mhe 11:4; 1Jo 3:12.

KAKANYA, Mro 14:23 haiba mutu wa **k.**, u nyazizwe
Juda 22.

KAKANYI, Jak 1:6 ku kupa ka tumelo, a sa **k.**
Mat 21:21; Mrk 11:23.

KAKULO, Joa 10:22.

KAKUSASANA, Lik 28:23.

KALABONYANA, Jak 3:4 lisepe, li sikululwa ki **k.**

KALE, 2Pi 2:5 lifasi la **k.** a sa li fi koto

KALELWA, Lu 21:25 macaba a ka **k.**
2Mk 2:4 ka ku **k.** mwa pilu ne ni mi ñolezi

KALILE, Mfl 1:6 ya naa **k.** musebezi o munde

KALIMELA, 2Ti 3:16 kwa ku **k.**
Tit 1:13 u zwelepili ku ba **k.** ka taata
Mhe 12:6 Jehova u **k.** ya latwa ki yena
Si 3:19 Be ni lata kaufela na ba **k.**
Lu 18:15.

KALIMELE, 1Ti 5:20 **k.** fapilaa batu kaufela
2Ti 4:2 **k.**, ka pilu-telele kaufela

KALIMELO, 2Mk 2:6 **K.** ye ye fiwa ki ba bañata i
Mhe 12:5 u si ke wa nyaziseza **k.** ya Jehova
Mhe 12:11 ha ku na **k.** ye tabisa
Mhe 12:11 **k.** i butuku
Mfs 6:4.

KALIMELWA, 1Mk 11:32 lu **k.** ki Jehova

KALIMEZWI, Lu 3:19 Heroda bakeñisa kuli naa **k.**

KALISA, Mrk 6:7 a **k.** ku ba luma

KALISIZE, 2Mk 8:6 Tite kuli sina ha naa **k.**

KALULO, Mro 15:23 ha ku sa na **k.** ye ni si ka fita
Mhe 7:11 buprisita ne bu li **k.** ya Mulao

KAMBAMELA, Joa 6:62 Mwanaa mutu a **k.** kwa naa li
Joa 20:17 ha ni si ka **k.** kale ku Ndate
Lik 2:34 Davida naa si ka **k.** kwa mahalimu
Mro 10:6.

KAMBAMEZI, Joa 3:13 ha ku na mutu ya **k.** kwa
Mfs 4:8, 9.

KAMBAMI, Mfs 4:10.

KAMBONGOLO, Lu 19:30.

KAMBULUMBULU, Mat 23:24 mu sefa **k.** kono

KAMELE, Mat 19:24; 23:24.

KAMITA, Mro 1:20 maata a hae a **k.** ni Bumulimu
1Ti 1:17 ku Mulena wa **k.**
Si 15:3 Linzila za hao li lukile, Mulena wa **k.**
Mfs 3:11.

KANA, Joa 2:1; 4:46.

KANANA, Mrk 8:17.

KANANISANA, Mrk 8:16 **k.** ka
2Ti 2:14 ba si ke ba **k.** fa manzwi
Juda 9 **k.** za situpu sa Mushe

KANANISANI, Lik 15:2.

KANGISANA, Mgl 5:26 ku **k.**
Mfl 1:15 ba bañwi ba kutaza Kreste ka ku **k.**
2Ti 2:5 mutu ya **k.** ni ba bañwi

KANGISANO, 1Mk 9:25 ya mwa **k.** u iswala

KANONO, Mat 4:24; 17:15.

KANYA, Mat 25:31 Mwanaa mutu ha ka taha mwa **k.**
Lu 2:14 **K.** i be mwa mahalimu ku
Mro 9:23 bufumu bwa **k.** ya hae
2Mk 3:8 sebelezo ya moya ku ba ni **k.**
2Mk 4:4 taba ye nde ye **k.** ya za Kreste
Mfs 5:27 puteho fapilaa hae ka **k.** ya yona
Si 21:23 u monyehelwa ki **k.** ya Mulimu
Joa 1:14; Mro 1:23; 3:23; 1Pi 5:4.

KANYANDI, Joa 21:11 **k.** ne ka si ka pazuha
Joa 21:6, 8.

KANYISA, Mro 1:21 ne ba si ka mu **k.** kuli ki Mulimu
Mro 15:6.

KANYISE, Mat 5:16 misebezi ya mina i **k.** Ndataa mina
Joa 17:5 ni **k.** ni li bukaufi ni wena
1Mk 6:20 mu **k.** Mulimu mwa mubili wa mina
Joa 17:1; 1Pi 2:12.

KANYISIZE, Joa 12:28; 17:4.

KANYISIZWE, Joa 17:10.

KANYISWA, Joa 15:8 Sa **k.** ka sona Ndate ki se
Mro 8:17 kuli lu kone ku **k.** hamoho
Joa 7:39.

KAÑI, Lik 23:7.

KAPERNAUMA, Mat 11:23 **K.**, ku wisezwa mwa Libita
Mat 4:13; Lu 4:23; Joa 2:12; 6:59.

KAPILI, 2Pi 2:1 ku itahiseza sinyeho **k.**

KASHWAU, 1Mk 11:14.

KATALA, Mgl 6:9 lu si ke lwa **k.** ku eza ze nde

KATELWA, Mat 3:17 Mwanaka, ye ni **k.**
Mhe 10:6 **k.** linubu za ku cisa mutumbi
Mfs 5:29.

KATENDELE, Mat 27:33; Mrk 15:22; Lu 23:33.

KATULO, Mat 12:41 ba ka zuha ni lusika lo fa **k.**
Mat 23:33 mu ka pima cwañi **k.** ya Gehena?
Joa 5:29 ezize ze maswe ba zuhele **k.**
1Mk 11:29 ni ku inwela **k.**
2Mk 1:9 ne lu kozwi kuli lu filwe **k.** ya lifu
2Mt 1:5 bupaki bwa **k.** ya Mulimu ye lukile
Mhe 9:27 ni ku amuhela **k.** hasamulaho
Mhe 10:27 ki ku libelela **k.** ka sabo
Jak 2:13 Muhau u maata fahalimwaa **k.**
1Pi 4:17 **k.** i kalise ka ba ndu ya Mulimu
2Pi 2:3 **k.** ya bona, ha i tahi ka ku kokomba
2Pi 3:7 bulukilwe ku isa lizazi la **k.** ya banyefuli
1Jo 4:17 ku bulela ka ku lukuluha mwa lizazi la **k.**
Lik 15:19; 24:25; 2Mk 3:9; Juda 6.

KATULO YE LUKILE, Mat 12:20 ku fitela a kondisa **k.**
Lik 28:4 **K.** ha i si ka mu lumelela
Mhe 2:2 koto ku likana ni **k.**

KATULUHA, Lik 3:19 linako za ku **k.** li tahe

KATULUSA, Mat 11:28 Ha mu te ku na, mi ni ka mi **k.**
Mat 11:29 mu ka **k.** mioyo ya mina

KATULUSIZE, 1Mk 16:18 ba **k.** moya wa ka

KATULUSIZWE, Fil 7 lipilu li **k.** ka wena

KATWA, Mro 11:9.

KAUHANA, Mrk 3:24 mubuso u **k.** ku itwanisa
1Mk 7:10 musali ya nyezwi ha swaneli ku **k.** ni

KAUHANI, 1Mk 1:13; 1Mt 2:17.

KAUHANYA, Mro 8:35 ya ka lu **k.** kwa lilato la Kreste?
Mro 8:39 ku lu **k.** kwa lilato la Mulimu ku Kreste
Mfs 2:14 limota le ne li **k.** likwata zeo
Mat 19:6; Mrk 10:9.

KAYAFA, Joa 11:49; 18:13, 28; Lik 4:6.

KEDRONI, Joa 18:1.

KEFASI, 1Mk 9:5; 15:5; Mgl 2:14.

KEKELA, 1Mk 9:10 ya **k.** u swanela ku eza cwalo

KEKELEZO, Mat 25:27 amuhela ni **k.**
Mfl 4:17 o tahisa hahulu **k.** mwa pulukelo ya mina

KELEKE. Mu bone PUTEHO.

KELUHA, 2Jo 9 Mutu kaufela ya **k.** mi

KELUHILE, Mro 3:12 Batu kaufela ba **k.**
1Ti 6:21 ba bañwi ba **k.** mwa tumelo
2Ti 2:18 ba **k.** mwa niti

KELUSA, Lu 23:2 **k.** sicaba sa luna
Mro 16:18 ka manzwi a kalembeshwa ba **k.** ba ba
Si 12:9 Satani, ya nzaa **k.** lifasi kaufela
Si 20:3 kuli a si ke a **k.** macaba hape
2Mt 2:3.

KELUSE, Mat 24:24 ba buhata ba ka taha kuli ba **k.**
2Ti 3:13.

KELUSIZE, Si 19:20.

KELUSIZWE, Si 18:23 macaba kaufela naa **k.**

KELUSWA, 1Jo 3:7 mu si ke mwa **k.** ki mutu

KENA, Lik 13:1 naa **k.** sikolo ni Heroda
Lik 14:22 **k.** mwa Mubuso wa Mulimu ka
Mhe 4:6; 9:24; 2Pi 1:11.

KENGEYELEZIÑI, Lik 4:25 batu ne ba **k.** za mbango?

KENI, Mgl 2:4 ne ba **k.** ku to twela kuli ba bone
Juda 4 batu ba bañwi ba **k.** mwahalaa
Mro 5:12; Mhe 4:10; 9:12.

KENILE, Mat 5:8 Tabo ki ya ba pilu ye **k.**, kakuli
Joa 15:3 mu **k.** kale kabakala linzwi
Joa 17:19 ni ipuluka ni li ya **k.** kabakala bona
Mro 7:12 taelo i **k.** mi i lukile
1Mk 3:17 tempele ya Mulimu i **k.**
2Mk 11:2 ni mi tahise sina mwalyanjo ya **k.**
Mfs 1:4 ba ba **k.** ni ba ba si na
1Mt 4:3 tato ya Mulimu kikuli mu be ba ba **k.**
1Mt 4:7 Mulimu naa lu bizelize kuli lu be ba ba **k.**
2Ti 3:15 u zibile mañolo a **k.**
Tit 1:15 Lika kaufela li **k.** kwa batu ba ba **k.**
Jak 3:17 butali bo bu zwa kwahalimu pili ki bo bu **k.**
Si 4:8 Ki ya **k.**, ki ya **k.**, ki ya **k.** Jehova
Mat 24:15; Mro 14:20; Mfl 4:8; 1Ti 1:5; 2Ti 2:22; Tit 2:5; Jak 1:27; 1Pi 3:2; 1Jo 3:3.

KENISA, 2Mt 2:13 naa mi ketile ku mi **k.** ka moya
1Jo 1:7 mali a Jesu a lu **k.**
1Jo 1:9 ku lu **k.** kwa ku sa luka kaufela
Mat 23:25; Mfs 5:26; Mhe 1:3; 9:14.

KENISE, Joa 17:17 U ba **k.** ka niti
Mhe 13:12 a **k.** sicaba ka mali a hae
1Pi 3:15 mu **k.** Kreste mwa lipilu za mina
Jak 4:8.

KENISIZE, Lik 10:15 lika za **k.** Mulimu
Lik 11:9.

KENISIZWE, 1Mk 6:11 mu tapisizwe twaa, mu **k.**
2Ti 2:21 ye lukiselizwe mulelo o kutekeha, ye **k.**
Mhe 10:10 lu **k.** ka mpo ya Kreste
Lu 4:27; 1Mk 1:2; 1Ti 4:5; Mhe 10:2.

KENISWA, 1Mk 1:30 ya bile ku luna sina ku **k.**
1Mk 7:14 muuna ya sa lumeli u **k.** kabakala musalaa
Mhe 2:11 ba ba **k.**, kaufela ba zwa ku Ndate
Mhe 9:22 lika kaufela li **k.** ka mali
1Pi 1:2 ka ku **k.** ki moya, kuli ba

KENISWE, Lu 11:2 Ndate, libizo la hao li **k.**

KENWI KI MADIMONA, Mrk 1:32; Lu 8:36.

KENYWE, Mat 5:25.

KESHEBISA, 1Ti 4:14 U si ke wa **k.** mpo ye li ku wena
Mhe 10:25 lu si ke lwa **k.** ku kopana
Lu 7:30.

KESHEBISIZE, Mat 23:23 **k.** litaba ze buima
Mhe 2:3 lu **k.** puluso
Mhe 10:28 Mutu kaufela ya **k.** mulao wa Mushe

KETA, Lu 10:1 Mulena a **k.** ba ba mashumi a supile
Tit 1:5 **k.** baana-bahulu

KETAHANYA, Mat 25:32 u ka **k.** batu yo muñwi ku yo

KETELA, Lik 14:23 ba ba **k.** baana-bahulu mwa puteho
1Mt 5:9 Mulimu naa si ka lu **k.** buhali, kono

KETELWA, Mhe 5:1.

KETEZWI, 1Ti 2:7 ne ni **k.** ku ba mukutazi ni
2Ti 1:11; Mhe 8:3.

KETILE, Joa 15:16 **k.** kuli mu zwelepili ku beya muselo
Lik 17:31 ku atula lifasi ka muuna ya **k.**
1Mk 1:27 naa **k.** lika ze ngiwa kuli ki butoto
2Mt 2:13 Mulimu naa mi **k.** ku zwa
Mhe 1:2 Mwana, yo a **k.** ku ba shwana wa

KETILWE, Mro 11:5 bo masiyaleti ba ba **k.**

1Pi 2:4 li hanilwe ki batu, kono li **k.** ku Mulimu
1Pi 2:9 mu lusika lo lu **k.**
Si 17:14 ba ba bizizwe ni ba ba **k.**

KETIWA, Mat 22:14 kono ba ba **k.** ki ba sikai
2Pi 1:10 tiise ku biziwa ni ku **k.** kwa mina
1Mt 1:4.

KETO, Mro 9:11; 11:28.

KETULULI, Lik 10:34 Mulimu ha **k.**
Lik 10:34 na utwisisa kuli Mulimu ha **k.**

KETULULO, Jak 2:1 ha mu bonisa **k.**?
Jak 2:4 mu bonisa **k.** mwahalaa mina
Jak 2:9 haiba mu zwelapili ku bonisa **k.**

KISHI, Lik 13:21.

KOBETA, Lik 12:17.

KOBYA, 1Mk 15:52 mwa ku **k.** kwa liito

KOKOBEZWA, Mat 23:12 ya ipahamisa u ka **k.**
Jak 1:10 kabakala ku **k.** kwa hae
Lu 14:11.

KOKOMBA, 2Pi 2:3 katulo ha i tahi ka ku **k.**

KOKOTELA, Mrk 15:25 hora ya bulaalu, ba mu **k.**
Joa 19:6 Ha mu mu nge mina mu yo mu **k.**
Joa 19:10.

KOKOTELE, Mat 20:19 bamacaba kuli ba mu **k.**
Lu 23:21 ba huwaela, ba li: Mu **k.**! U mu **k.**!
Mrk 15:14; Joa 19:15.

KOKOTELEZWI, 1Mk 1:13.

KOKOTELWE, Lu 24:7 mazoho a baezalibi mi a **k.**
Mat 26:2.

KOKOTEZWI, Si 11:8 mwa naa **k.** ni Mulenaa zona
Mro 6:6; Mgl 2:20; 6:14.

KOKOZO, Mat 21:42 li fetuhile licwe la mwa **k.**
Lik 4:11 li fetuhile licwe la mwa **k.**
Mfs 2:20 Jesu ki licwe la mutomo la mwa **k.**
1Pi 2:7 li fetuhile licwe la mwa **k.**
Mrk 12:10; 1Pi 2:6.

KOLEKO, 1Mk 16:1.

KOLI, Mfl 2:15 ba ba si na **k.** mwahalaa lusika
Jak 1:27 ku za lifasi ku si na **k.**
Mfs 5:27; 1Pi 1:19; 2Pi 2:13; 3:14.

KOLILE, Mfs 4:13 kuli lu be muuna ya **k.**

KOLISA, Lik 1:3 ka bupaki bo buñata bo bu **k.**
1Mk 2:4 ne si ka manzwi a **k.**

KOLO, Mro 7:8 sibi si fumani **k.**
1Mk 7:21 fumana **k.** ya ku
Mgl 5:13 tukuluho yeo sina **k.** ya ku ndongwama
Mgl 6:10 ha lu sa na ni **k.**
Mfl 4:10 ne mu si na **k.**
Mhe 11:15 ne ba ka be ba fumani **k.** ya ku

KOLOBELEZA, Mat 3:7 ba taha kwa naa **k.**

KOLOBELEZWA, 1Mk 15:29 ba ba sweli ku **k.** kuli

KOLOBELIZWE, Mro 6:3 ne lu **k.** mwa lifu la hae?
1Mk 10:2 **k.** ku Mushe ka lilu ni ka liwate
1Mk 12:13 kaufela ne lu **k.** ku ba mubili u li

KOLOBEZA, Mat 3:11 **k.** ka moya o kenile
Mrk 1:8; Lu 3:16; Joa 1:26, 33.

KOLOBEZE, Mat 28:19 mu ba **k.** ka libizo la
1Mk 1:17.

KOLOBEZO, Lu 12:50 ni na ni **k.** ye ni tokwa ku
Mro 6:4 pumbekilwe ka **k.** ya luna mwa lifu la
Mfs 4:5 tumelo i liñwi, **k.** i liñwi
Mrk 10:38; Mks 2:12; 1Pi 3:21.

KOLOBEZO YE PAKA KU, Lu 3:3; Lik 19:4.

KOLOBEZWA, Lik 2:41 ka lipilu za bona kaufela ba **k.**
Lik 10:47.

KOLOBEZWE, Mat 3:13 kuli a **k.** ki yena

KOLOTA, Mat 5:42.

KOLOTELA, Mro 13:8 Mu si ke mwa **k.** mutu se siñwi

KOLOTILE, Lu 7:41.

KOLOTISA, Lu 6:35 ku **k.** mu sa libeleli ku kutelwa

KOLWA, Lu 16:31 ha ba na ku **k.** niha
Lik 26:26 ni **k.** kuli ha ku na litaba ze
Mfs 5:18 mu si ke mwa **k.**
Mfl 4:11 ni itutile ku **k.** ka ze ni na ni zona
1Mt 5:7 ba ba **k.** bucwala ba kolwanga busihu
1Ti 6:6 haiba lu **k.** ka ze lu na ni zona
1Ti 6:8 lu ka **k.** ka lika zeo
Lik 2:15.

KOLWISA, Lik 21:14 lu palezwi ku mu **k.**
2Mk 5:11 lu zwelapili ku **k.** batu

KOLWISA TAKAZO, 1Ti 5:6 ku **k.** ya minyaka

KOLWISWA, Mgl 5:8 Ku **k.** ha ku zwi ku Yena

KOLWISWE, 1Pi 3:1 baana ba **k.** ku si na linzwi

KOMA, Mat 16:18 Libita ha i na ku **k.** puteho
Joa 12:35 lififi li si ke la mi **k.**
Mro 12:21 u zwelepili ku **k.** bumaswe
Si 11:7 sibatana si ka to li **k.** ni ku li bulaya

KOMAUNA, 1Mk 10:16.

KOMBWEKELA, Mat 4:11 a taha mi a kala ku mu **k.**
Mrk 1:13.

KOMOKA, Lu 2:18 ba ne ba utwile ba **k.** hahulu
Lu 2:47 zwelapili ku **k.** kutwisiso ya hae
1Pi 4:4 Ba **k.** ha mu sa zwelipili
Si 17:6 ha ni mu boni na **k.** hahulu
Mat 15:31; Mrk 5:42; Lik 7:31.

KOMOKA HAHULU, Mat 7:28 buñata bwa **k.**

KOMOKI, Mat 10:42 ku fa nihaiba **k.** ya mezi
Lu 22:20 **K.** ye, i yemela tumelelano ye nca
Lu 22:42 Ndate, haiba u lata, zwisa **k.** ye
1Mk 10:21 **k.** ya Jehova ni mwa **k.** ya madimona
Mat 20:22; 1Mk 10:16.

KOMOKISA, Lik 2:20 lizazi la Jehova le li **k.**
2Mt 2:9.
KOMOKISWA, 1Pi 4:12 mu si ke mwa **k.** ki litiko
KOMOKIWA, 2Mt 1:10 ku to **k.** mwa lizazi leo
KONA, 2Ti 2:2.
KONAHALA, Mat 19:26 Mulimu lika kaufela za **k.**
Mat 24:24 haiba ku **k.**, ba keluse baketiwa
Mat 26:39 haiba kwa **k.**, komoki ye
Mro 12:18.
KONAHALI, Mat 19:26 Kwa batu taba yeo ha i **k.**
Mhe 10:4 ha ku **k.** kuli mali a lipoho
Mrk 10:27; Lik 2:24; 1Mk 11:20; Mhe 11:6.
KONA KU LUTA, 1Ti 3:2 muokameli u swanela ku **k.**
2Ti 2:2 batu ba ka **k.** ba bañwi
2Ti 2:24 bunolo kwa batu kaufela, ya **k.**
KONDISA, Mat 12:20 a **k.** katulo ye lukile
Lik 15:29 mu ka **k.**
KONELA, 2Ti 2:15 U eze mo u **k.** kaufela
Mhe 4:11 lu ezeñi ka mo lu **k.** kaufela
2Pi 3:14 mo mu **k.** kaufela kuli mu fumanwe
2Pi 1:10.
KONI KU BALWA, Mhe 11:12 **k.** sina mushabati o
KONI KU BOLA, 1Pi 3:4 kabiso ye sa **k.** ya
KONI KU ITATULA, Mro 1:20 kuli ha ba **k.**
KONI KU SINYEHA, Mhe 7:16 bupilo bo bu sa **k.**
KONISIZE, Mks 1:12 Ndate ya mi **k.**
KONKA, Mat 5:34 U si ke wa **k.** ni hanyinyani, ibe ka
Mhe 6:13 naa sa koni ku **k.** ka u sili
Mhe 7:20.
KONKILWE, Mhe 7:28.
KONWI KU TALUSWA, 2Mk 9:15 mpo ye sa **k.**
KOPAMI, Mat 17:17 lusika lo lu si na tumelo lo lu **k.**
Lu 3:5 ze **k.** za otololwa
Lik 20:30 ba ba ka bulela litaba ze **k.**
Mfl 2:15 mwahalaa lusika lo lu **k.** ni lo lu bondokile
KOPAMISA, Lik 13:10 tuhela ku **k.** linzila ze lukile
2Pi 3:16 ba **k.**, Mañolo a mañwi kaufela
KOPANA, Mat 27:1 ba **k.** kuli ba lelisane
2Mk 6:14 liseli ni lififi li ka **k.** cwañi?
Mfl 3:10 ku **k.** ni yena mwa manyando a hae
Mhe 10:25 lu si ke lwa keshebisa ku **k.** kwa
KOPANELA, 2Mk 1:7 mo mu **k.** ni manyando a swana
Lik 2:44.
KOPANELANGA, Lik 2:46.
KOPANEZI, Tit 1:4; Fil 16; Juda 3.
KOPANI, Lik 4:26 babusi ne ba **k.** ku lwanisa Jehova
1Mk 5:4.
KOPANO, 1Pi 2:17 late **k.** ya mizwale ba mina kaufela
1Pi 5:9 **k.** ya mizwale kaufela mwa lifasi
KOPANYIZE, Mat 19:6 sa **k.** Mulimu
KOPANYIZWE, 1Mk 6:16 ya **k.** ku lihule u fetuha
1Mk 6:17 ya **k.** ku Mulena u fetuha
KORA, Juda 11.
KORBANI, Mrk 7:11 Nto kaufela ye ni na ni, ki **k.**
KORNELE, Lik 10:1, 3, 22, 24, 25, 30, 31.
KOTA, Mat 3:10 **k.** ye sa beyi muselo o munde
Mat 7:18 **K.** ye nde ha i koni ku beya
Mat 24:32 kwa swanisezo ya **k.** ya feiga
Lik 5:30 Jesu, mwa mu paheka fa **k.**
Mgl 3:13 ya pahekilwe fa **k.**, u kutilwe
1Pi 2:24 Naa lwezi libi fa **k.** ya linyando
Lu 6:43.
KOTA YA BUPILO, Si 2:7 ni ka mu fa ku ca kwa **k.**
KOTA YA FEIGA, Mat 24:32 swanisezo ya **k.**
Mat 21:19, 21; Lu 13:6.
KOTA YA LINYANDO, Mat 27:40 ha ku tuluke fa **k.**
Mrk 15:32 Kreste, ha tuluke fa **k.**
Lu 9:23 a lwale **k.** zazi ni zazi
Lu 23:26 ba mu lwalisa **k.**
Mfs 2:16 ka **k.** a kone ku kutiseza hamoho macaba
Mfl 2:8 u isa kwa lifu, mane kwa lifu la fa **k.**
Mfl 3:18 lila za **k.** ya Kreste
Mks 2:14 ka ku u kokotela fa **k.**
Mhe 12:2 Jesu a tiyela **k.**, a sa isi pilu kwa lishubu
Mat 10:38; Joa 19:31; 1Mk 1:17; Mgl 6:14.
KOTA YA OLIVE, Mro 11:24.
KOTEZE, 2Ti 1:6 mpo, u i **k.** sina mulilo
KOTO, Lik 4:21 fumana mulatu wa ku felwa **k.**
Lik 22:5 wa Jerusalema kuli ba fiwa **k.**
Mro 1:27 **k.** ye nee ba swanela ku likana
Mro 11:9 ni katwa, ni sisitataliso, ni **k.** ye ba lukela
2Mk 10:6 **k.** bakeñisa ku sa utwa
2Mt 2:10 ba ba shwa, kuli i be **k.** ku bona kakuli
Mhe 2:2 fumani **k.** ku likana ni katulo ye lukile
Mhe 10:29 kuli ki **k.** ye tuna cwañi
Juda 7 ku atulelwa **k.** ya mulilo o sa feli
KOTO YA SINYEHO, 2Mt 1:9 ba ka atulelwa **k.**
KOZI, Lu 8:23; Lik 19:27; Mro 8:35.
KOZO, Mat 10:34 ni tisize mukwale, isiñi **k.**
Lu 2:14 **k.** i be kwa batu ba ba
Joa 14:27 ni mi fa **k.** ya ka
Mro 12:18 mu pilisane ka **k.** ni batu
Mro 14:19 lu tundameneñi ze tahisa **k.** ni
Mro 16:20 ya fa **k.**, u ka pyata Satani
2Mk 13:11 mu zwelepili ku pila ka **k.**
Mfs 6:15 shaela taba ye nde ya **k.**
Mfl 4:7 **k.** ya Mulimu ye fita kutwisiso
Mks 1:20 ku tisa **k.** ka mali a naa suluzi
1Mt 4:11 kuli mu pile mwa **k.** ni ku
1Mt 5:3 **K.** ni buiketo!ba tulukelwa
Mhe 12:11 muselo wa **k.** wa ku luka

Jak 3:17 butali bwa kwahalimu bu na ni **k.**
1Pi 3:11 a bate **k.** mi a i tundamene
Si 6:4 ku zwisa **k.** mwa lifasi
Joa 16:33; Jak 3:18.

KOZWI, Joa 2:10 batu ha se ba **k.** kihona a ba fa
Mro 8:38 ni **k.** kuli nihaiba
Mro 14:14 ni **k.** ku Mulena Jesu
Si 17:6 musali naa **k.** mali a ba ba kenile

KRESTE, Mat 16:16 Ki wena **K.**
Mro 8:17 bacalifa hamoho ni **K.**, ibile feela
1Mk 12:12 mubili u li muñwi, ni **K.** ni yena u cwalo
1Mk 15:23 tomahanyelizwe: **K.** mitamuno
Mfl 2:11 a bulele patalaza kuli Jesu **K.** ki Mulena
Mks 1:24 liñalelwa za **K.** mwa nama ya ka
1Pi 4:13 mu abana mwa manyando a **K.**
Si 20:4 ku busa ni **K.** ka lilimo ze 1,000
Joa 17:3; 1Mk 1:13; 3:23; 7:22; 2Mk 12:10; Mgl 3:29; Mfs 5:23; Mks 1:27; 1Pi 2:21.

KU BABA, Si 8:11 libizo la naleli yeo ki **K.**

KUBAMA, Mfs 3:14 ni **k.** ka mañwele fapilaa Ndate

KUBAME, Mfl 2:10 libizo la Jesu mañwele kaufela a **k.**

KUBAMELA, Lu 24:52 ba mu **k.**
Mro 11:4 ba si ka **k.** Baale
Mat 2:11; Joa 9:38; Lik 10:25.

KUBAMELE, Mhe 1:6 mangeloi kamukana a mu **k.**

KUBAMISA, Si 3:9.

KU BA TEÑI, Mat 24:3 sisupo sa **k.** kwa hao
Mat 24:37 nako ya **k.** kwa Mwanaa mutu
1Mk 15:23 mwa nako ya **k.** kwa hae
2Pi 1:16 za maata ni **k.** kwa Mulena
2Pi 3:4 I kai sepiso ya **k.** kwa hae?
1Jo 2:28 ka nako ya **k.** kwa hae
Mat 24:27; 1Mt 4:15; Jak 5:7, 8; 2Pi 3:12.

KU BEIWA BA BA LUKILE, Mro 5:19.

KUBO, 1Pi 2:16 sina **k.** ya ku kwahela bufosi

KUBUKANA, Lu 11:29 Buñata ne bu **k.**

KUBUKANYA, Mat 23:37 ku **k.** bana ba hao
Mat 24:31 a ka **k.** baketiwa ba hae
Joa 4:36 **k.** muselo wa bupilo
Mat 22:10.

KUBUKANYE, Joa 11:52.

KUBUKANYEZA, Si 16:16 **k.** hamoho kwa Armagedoni
Mat 3:12; Si 16:14.

KUBUKANYI, Mat 12:30 ya sa **k.** ni na wa hasanya

KUBUKANYIWA, Mat 25:32 macaba a ka **k.** fapilaa hae

KUKU, Mgl 1:14 lizo za bo **k.** ba kale

KUKWAA BONA, 1Ti 5:4 ku kutiseza bo **k.**

KUKWAA HAO, 2Ti 1:5 **k.** Loisi

KULA, Jak 5:14 ku na ni ya **k.** mwahalaa mina?
Jak 5:15 tapelo i ka folisa ya **k.**
Joa 11:2; 1Mk 11:30.

KULA-KULA, 1Ti 5:23 waine kabakala ku **k.**

KULILE, Joa 5:5 mutu ya naa **k.** lilimo ze 38

KULUBE, 2Pi 2:22 **k.** i kutezi ku yo ipitika mwa sileze

KU LUKA, Mro 5:18 kezo ya **k.** i liñwi

KUMBANI, Mat 7:14 munyako o **k.**

KUMUHA, Lu 17:6.

KUMULA, Mat 13:41 mangeloi a ka **k.** mwa mubuso

KUMULWA, Mat 15:13.

KU MU SOMA, Mat 27:29.

KUMUZWI, Juda 12.

KUNUTU. Mu bone ni KUNUTU YE KENILE.
2Mt 2:7 **k.** ya ku sa mamela mulao ko
Si 17:5 **k.**: Babilona yo Mutuna, mahe
Si 17:7 Ni ka ku taluseza **k.** ya musali

KUNUTU YE KENILE, Mro 16:25 **k.** ye patilwe
1Mk 15:51 ni mi bulelela **k.**:
Mfs 1:9 ku lu zibisa **k.** ya tato ya hae
Mks 1:26 **k.** ye ne patilwe
1Ti 3:16 **k.** ya ku sepahala ku Mulimu
Si 10:7 **k.** yeo Mulimu naa shaezi kwa
Mrk 4:11; Mro 11:25; Mfs 3:3, 4; Mks 4:3; Si 1:20.

KU NWA MASWE, 1Pi 4:3 ka **k.**

KU OTA MILILI, 1Pi 3:3.

KUPA, Mat 7:7 Mu tundamene ku **k.**, mi mu ka fiwa
Mfs 3:20 ku fita mwa linto kaufela ze lu **k.**
Jak 1:6 a zwelepili ku **k.** ka tumelo, a sa kakanyi
Jak 4:3 Ha mu **k.**, ha mu fiwi
1Jo 5:14 **k.** ka ku ya ka tato ya hae
Mat 6:8; Mrk 7:32; Joa 14:13; Lik 21:39; Mro 1:10; 12:1; 1Mk 1:22; 2Mk 2:8; 5:20; 8:4; 10:2; Mgl 4:12; Mhe 13:19.

KUPE, 1Ti 5:1 u mu **k.** sina ndataho

KUPELA, Joa 17:9 Ni **k.** bona
Mro 8:27 moya u **k.** ba ba kenile
Mro 8:34 Kreste Jesu wa lu **k.**
2Mk 1:11 ku tusa ka ku lu **k.**
Mfs 6:18 mu nze mu **k.** ba ba kenile

KUPELE, Mhe 7:25 wa pila kamita kuli a ba **k.**

KUPELI, Joa 17:20 Ha ni **k.** bona feela

KU PEPA BANA, 1Ti 2:15 u ka piliswa ka **k.**

KUPILE KA TAATA, Mhe 12:19 **k.** kuli ba si ke

KUPO, 2Mk 5:20 inge kuli Mulimu u fitisa **k.** ka luna
Mfl 4:6 mu zibise Mulimu ka **k.**
Jak 5:16 **K.** ya mutu ya lukile i na ni maata

KUPULISO, Lik 10:4 li kambamezi ku Mulimu sina **k.**

KU SA BOLA, 1Mk 15:50 ku bola ku yola saanda sa **k.**

KU SA FITELEZA, 1Ti 3:2 muokameli, ya eza lika ka **k.**
1Ti 3:11 Basali ibe ba ba eza lika ka **k.**
Tit 2:2 Baana-bahulu ba eze lika ka **k.**

KU SA IKENYA MWA LITABA ZA BA BAÑWI, 1Mt 4:11.

KU SA ISWALA, Mat 23:25 mukwañuli ni **k.**

KU SA LUKA, Mro 9:14 ku na ni **k.** ku Mulimu?

KU SA MAMELA MULAO, 2Mt 2:7 kunutu ya **k.** ko

KU SA MU UTWA, Mhe 3:18 ezize ka **k.**?

KU SA SEPAHALA, 1Ti 3:8 ipumanela lika ka **k.**

KU SA SHWA, 1Mk 15:53 si lukela ku apala **k.**

KU SA UTWA, Mro 5:19 **k.** kwa mutu a li muñwi
Mhe 2:2 kezo ya **k.** ne i fumani koto
2Mk 10:6, 6.

KU SI NA TIFO, Si 21:6.

KU SINYEHA KWA SISEPE, 2Mk 11:25.

KUSUFALA, Mro 11:12 ku **k.** kwa bona ku

KUSWANI, 1Mk 7:29 nako ye siyezi ki ye **k.**

KUTA, Mat 5:22 u ka atulwa mwa **k.**
Lu 19:23 Mi ha ni **k.**, ne ni
Mro 12:14 mu fuyole mi mu si ke mwa **k.**
1Mk 4:3 atulwa ki **k.** ya batu
1Mk 6:1 ku mu isa kwa **k.** fapilaa ba ba si ka luka
1Mk 6:6 muzwale u isana ni muzwale kwa **k.**
Mat 5:40; Lu 12:58; 19:12; Lik 15:16; 17:34.

KU TAHISA LIFU, Mhe 2:14 ya na ni maata a **k.**

KUTALIZE, Mro 15:19; 1Mk 9:27.

KUTALIZWE, Lu 11:32.

KUTAZA, Mat 4:17 Jesu a kalisa ku **k.**
Lu 4:19 ku **k.** mwaha wa ku shemubiwa
Lu 8:1 mwa munzi ni munzi a **k.**
Lik 10:42 naa lu laezi ku **k.** kwa batu
Mro 10:14 ku utwa ku si na ya **k.**?
Mro 10:15 ba ka **k.** cwañi, konji haiba
1Mk 1:23 lu **k.** Kreste ya kokotezwi
1Mk 2:4 ne ni **k.** isi ka manzwi a kolisa
1Mk 15:14 ha si ka zuswa, ku **k.** ki mbango
Mat 3:1; 4:23; 9:35; Lik 28:31; Mgl 2:2; 1Pi 3:19.

KUTAZE, Mat 10:7 ha mu ya, mu **k.**, mu li
Mat 10:27 mu **k.** fa lituwa za mandu
2Ti 4:2 u **k.** linzwi, u eze cwalo ka putako

KUTAZWA, Mat 24:14 taba ya Mubuso i ka **k.**
1Mk 1:21 ka butoto bwa lushango lo lu **k.**

KUTEKA, Lu 18:20 **k.** ndataho ni maho
Mfs 6:2 **K.** ndataho ni maho; ki yona
Mrk 12:6.

KUTEKA HAHULU, 1Mk 12:23 ze swabelwa ki ze lu **k.**

KUTEKEHA, Mro 9:21 a bupe fateñi piza ye **k.**
1Mt 4:12 zamaye ka mukwa o **k.** fapilaa ba kwande
Mhe 5:4 sebelezo ye **k.** ye ka ku lata
Mat 23:6; Mrk 15:43; Lu 14:7, 8; Lik 13:50; 17:12; Mhe 1:4; 8:6.

KUTEKEHI, Mro 9:21 piza ye sa **k.**?
2Ti 2:20 ze ñwi li lukiselizwe mulelo o sa **k.**

KUTEKI, Lu 18:2.

KUTEKISA, Tit 2:10 kone ku **k.** tuto ya Mulimu

KUTEKWA, 1Mk 4:10 mwa **k.**

KUTELA, Mrk 13:16 ya li mwa simu a si ke a **k.** lika
Mgl 4:9 mu **k.** cwañi kwa lika ze fokola
Mhe 10:38 haiba a **k.** mwamulaho, moyo wa ka
2Pi 2:20 **k.** hape ku zona lika zeo
Mat 2:12.

KUTELWA, Jak 4:13 pisinisi ni ku **k.** ki se siñwi

KUTILWE, Joa 7:49 sicaba se si sa zibi Mulao si **k.**
Mgl 3:13 pahekilwe fa kota ya linyando, u **k.**
1Mk 12:3.

KUTISA, Mro 12:17 Mu si ke mwa **k.** bumaswe
Jak 5:20 yena kaufela ya **k.** muezalibi

KUTISANA, Mat 5:24 u yo **k.** pilu ni mwanahenu

KUTISANO, 2Mk 5:18, 19.

KUTISELIZWE, Mro 5:10 ne lu **k.** ku Mulimu
Mro 5:11 lu **k.** ku Mulimu

KUTISEZA, Mat 16:27 **k.** mutu ni mutu ku likana ni
Lik 1:6 kikuli u **k.** mubuso
Mro 12:19 Ku lombota ki kwa ka; ki na ya ka **k.**
Mro 12:19 Mu si ke mwa **k.** bumaswe ka ili mina
Mfs 2:16 **k.** hamoho macaba a mabeli
2Mt 1:6 Katulo ya Mulimu yeo i lukile kakuli u **k.**
1Ti 5:4 ku **k.** bashemi
2Ti 4:14 Jehova u ka mu **k.** ku likana ni likezo
Mat 5:39.

KUTISEZA KU MULIMU, Mro 3:25 sitabelo se si **k.**
1Jo 2:2 sitabelo se si **k.**
Mhe 2:17; 1Jo 4:10.

KUTISEZE, Si 18:6.

KUTISEZWA, Mro 11:35 kuli a kone ku **k.**?

KUTISEZWE, Mks 1:20 ka yena lika kaufela li **k.**
Mro 11:15.

KUTISWA SINCA, Lik 3:21 ku **k.** kwa lika kaufela

KUTIWE, 1Mk 16:22; Mgl 1:8.

KUTOKWA, 2Mk 11:27 mwa **k.** lico hañata

KUTOKWA MAINO, 1Mk 4:11 ku ezwa maswe ni **k.**

KUTOKWA MULAO, Mat 23:28.

KUTOKWA SISHWEKA, 1Pi 1:17 Ndate u atula ka **k.**

KUTOKWA TUMELO, Mrk 6:6 **k.** kwa bona
Mro 11:20 Ne ba lemilwe kabakala **k.**
Mro 11:23 haiba ba sa zwelipili mwa **k.** kwa bona
Mhe 3:19 ne ba si ka kona ku kena kabakala **k.**
Mat 13:58; Mro 3:3; 11:20; 1Ti 1:13.

KUTOKWA TUSO, Mfs 4:17 **k.** kwa minahano

KUTOKWA ZIBO, Lik 17:30 u tuhelezi linako za **k.**
1Ti 1:13 kakuli ne ni eza cwalo ka **k.** ni ka
Mhe 9:7 libi zeo sicaba ne si ezize ka **k.**
1Pi 2:15 kuzisa litoto ze bulela ka **k.**
Mfs 4:18; 1Pi 1:14.

KUTULA, 2Mk 9:6 u ka **k.** hanyinyani
Mgl 6:7 sa cala mutu, ki sona sa ka **k.**
Mgl 6:9 lu ka **k.** haiba lu sa zwafi
Mat 6:26; Lu 12:24; Joa 4:38; 1Mk 9:11.

KUTULE, Si 14:15 Kenya cekesi ya hao mi u **k.**

KUTULO, Mat 13:39 **K.** ki nako ya ku fela kwa lifasi

KUTULWA, Joa 4:35 masimu, sa libelezi ku **k.**

KUTWISISO, Mat 24:45 ya sepahala ya na ni **k.**
Mro 1:21 lipilu za bona ze si na **k.**
Mro 3:11 ha ku na ya na ni **k.** ni ye kana
Mro 11:7 ba foufalizwe **k.**
Mfs 1:8 Naa lu atiselize **k.**
Mfs 3:4 **k.** ye ni na ni mwa
Mfl 4:5 **K.** i zibahale kwa batu kaufela
2Ti 2:7 Mulena u ka ku fa **k.** mwa lika kaufela
1Jo 5:20 Mwanaa Mulimu u lu file **k.**
1Mk 1:19; Si 13:18.

KU UTWA, Mro 5:19 **k.** kwa mutu a li muñwi
Mro 6:16 **k.** ko ku libisa kwa ku luka?
Mhe 5:8 naa itutile **k.** kabakala manyando
Lik 7:39; 2Mk 2:9.

KUWANI, Mfs 6:17 **k.** ya busole ya puluso
1Pi 5:4 **k.** ye kanya ya bulena ye sa undi
1Mt 5:8.

KUWANI YA BULENA, 1Mt 2:19 ki ifi **k.** ye lu itumba
2Ti 4:8 ni bulukezwi **k.**
Si 2:10 ni ka ku fa **k.** ya bupilo
Mat 27:29; Jak 1:12; 1Pi 5:4.

KU YA KU ILE, 2Mk 4:18 kono ze sa bonahali li ina **k.**
Mhe 7:3 ki muprisita **k.**
Juda 6 u a bulukile a tamilwe mwa mawenge a **k.**
Juda 25 maata ni bubusi ku zwa kale ko, ni **k.**
Mat 25:46; Mrk 3:29; Lu 16:9; Mhe 10:14.

KUZA, Si 8:1.

KUZE, 1Mk 14:34.

KUZISA, 1Pi 2:15 ku **k.** litoto ze bulela ka

KUZISIZE, Mat 22:34.

KUZIZE, 1Ti 2:2 ipilela ka kozo lu nze lu **k.**
1Ti 2:11 Musali a itute a **k.** ka
2Mt 3:12.

KWAHEZWI, 2Pi 3:6 lifasi ne li **k.** ki mezi

KWAHULE, Mfs 2:12 ne mu li **k.** ni sicaba sa
Mks 1:21 ne ba li **k.** ni
2Mk 5:9; Mfs 4:18.

KWALA, Si 3:8 munyako o si na mutu ya u **k.**
Si 11:6; 20:3.

KWALELA, Mat 23:13 Bafalisi, mu **k.** batu

KWALEZI, Mro 11:32 Mulimu u ba **k.** kaufelaa bona

KWALIWA, Mat 25:10 linyalo, mi sikwalo sa **k.**

KWALWA, Si 21:25 minyako ha i na ku **k.** musihali

KWA MATI, Mgl 4:14 nyenya ka ku **k.**

KWAMULAHO, Mro 15:4 ze ñozwi **k.** ne li ñolezwi
Mfl 3:13 Ni libala lika ze **k.** ni ku

KWANDE, 2Mk 4:16 mutu ye lu li yena **k.** niha sinyeha
2Mk 11:28 lika za **k.** zeo
1Mt 4:12 mukwa o kutekeha fapilaa batu ba ba **k.**
1Ti 3:7 ya pakwa hande ki ba ba **k.**
Mhe 13:11 lifolofolo li cisezwa **k.** a mafulo

KWANDE MWA LIFIFI, Mat 25:30 **k.**

KWANILE, Mfs 6:13 musiko o **k.** wa lilwaniso

KWAPILI, Lu 13:9 haiba i beya miselo **k.**

KWATASI, Mro 12:16 mu ndongwame lika ze **k.**

KWECA, Lu 13:28 lilela ni ku **k.** meeno
Mat 8:12; 13:42; 22:13; 24:51; 25:30.

KWELAKA MATI, Mat 26:67; 27:30.

KWELI, Lu 21:25 lisupo fa lizazi, **k.**, ni linaleli
Lik 2:20 lizazi li fetuha lififi **k.** i fetuha mali
Si 12:1 **k.** ne i li kwatasaa mahutu a hae
Si 22:2 buzwisa miselo ya zona **k.** ni **k.**
Mks 2:16; Si 21:23.

L

LA BULYO, Mat 20:23 ku ni ina ku **l.** ni la nzohoto
Lik 7:55 Jesu a nzaa yemi ku **l.** la Mulimu
Mhe 10:12 a yo ina ku **l.** la Mulimu
Mhe 1:3.

LAELA, Mat 4:6 U ka **l.** mangeloi a hae
1Mk 2:16 munahano wa Jehova, kuli a kone ku mu **l.**
2Ti 2:14 **l.** fapilaa Mulimu
Joa 15:17; Lik 1:4.

LAELEZI, Tit 1:5 ku keta, sina mo ne ni ku **l.**

LAEZA, Lu 9:61; Lik 18:18; 2Mk 2:13.

LAEZI, Lu 17:9 u ezize lika za mu **l.**
1Mk 9:14 Mulena u **l.** ba ba shaela taba ye nde

LAEZWI, Lik 10:42 ya **l.** ki Mulimu ku ba muatuli

LAKAZA, Mat 5:28 a mu **l.**
Mro 7:7 ne ni si ke na ziba kuli ku **l.** kambe Mulao
Mro 7:7; 13:9 U si ke wa **l.**
Mro 7:21 ha ni **l.** ku eza se si lukile
Jak 4:2 Mu zwelapili ku bulaya ni ku **l.**

LAKELA, 1Mt 4:15 mo lu ka **l.** ba ba itobalezi

LAMBI, Mat 5:15 ba tukisanga **l.** isiñi mwa sizuma
Mat 6:22 **L.** ya mubili ki liito
Joa 5:35.

LAMEKE, Lu 3:36.

LAMULELA, Lik 23:27 na taha kapili mi na to mu **l.**
Mro 7:24 Ki mañi ya ka ni **l.** kwa mubili
2Mk 1:10 u ka zwelapili ku lu **l.**
1Mt 1:10 ya lu **l.** kwa buhali bo bu taha

LAMULEZI, Lik 12:11.

LAODISEA, Mks 2:1; 4:16; Si 1:11; 3:14.

LAPELA, Mat 24:20 zwelepili ku l. kuli ku baleha
Mat 26:41 ku l. kuli mu si ke mwa
Lu 4:8 Ki Jehova Mulimu wa hao ye u lukela ku l.
Joa 4:23 balapeli ba niti ba ka l. ka moya
Joa 4:24 ku mu l. ka moya ni ka niti
Joa 12:20 Magerike ba ne ba tile ku to l.
Lik 8:27 Naa ile kwa Jerusalema ku yo l.
Lik 17:4 Magerike ba ne ba l. Mulimu
Lik 17:17 batu ba ne ba l. Mulimu
Mro 12:12 Mu tundamene ku l.
Mks 2:18 ku l. mangeloi
Mks 4:2 Mu tundamene ku l.
Mhe 11:21 Jakobo, a l. inzaa sikatezi fa nkoto
1Pi 4:7 mu tonele ku l.
Si 7:11 mangeloi a wa ka lipata mi a l.
Si 9:20 ne ba si ka tuhela ku l. madimona
Si 11:16 baana-bahulu ba 24 ba l. Mulimu
Si 13:4 ba l. drakoni kabakala kuli ne i file
Si 14:9 Haiba mutu a l. sibatana
Si 19:4 baana-bahulu ba 24 ba l. Mulimu, mi ba li:
Si 20:4 Ne ba si ka l. sibatana
Mat 4:10; 6:5; Lik 10:9; 18:13; 1Mk 14:15; Mfs 6:18; Mks 2:23; 1Mt 4:1; Si 13:15; 16:2.

LAPELA. Mu bone ni SEPAHALA KU MULIMU.
Lik 17:23.

LAPELA MILIMU YA MASWANISO, 1Mk 5:11 ya l.
Mks 3:5 mukwañuli, ili nto ye talusa ku l.
1Mk 5:10; 6:9; 10:7.

LAPELE, Mat 6:9 cwale mu l. cwana, mu li:
1Mt 5:17 Mu l. ka nako kaufela

LAPELELA, Mat 5:44 l. ba ba mi nyandisa
Mrk 11:24 ze mu l. mu ka li fumana
Joa 4:20 Jerusalema mo ba swanela ku l. batu
Si 11:1 aletare ni ba ba l. mwateñi
Mro 8:26.

LAPELELANE, Jak 5:16 mu l.

LAPELWA, Lik 19:27 bo bu l. mwa lifasi kaufela
2Mt 2:4.

LAPEZI, Mro 1:25 ba l. libupiwa ku fita Mubupi

LATA, Mat 10:37 Ya l. hahulu
Mat 22:37 U lukela ku l. Jehova Mulimu wa hao
Joa 5:20 Ndate u l. Mwana
Joa 12:25 Ya l. moyo wa hae wa
Joa 21:17 kana wa ni l.?
Mro 8:20 isi ka ku l. kwa zona, kono ka yena ya
1Mk 4:19 haiba Jehova a l., ni ka taha
1Mk 7:12 musali yo wa l. ku pila ni
2Mk 9:7 Mulimu u l. ya fana a tabile
Mfl 2:13 kabakala ku l. kwa hae
Mks 3:19 baana, mu zwelepili ku l. basali ba mina
2Mt 1:11 kuli Mulimu a petelele kaufela za l.
2Ti 3:4 ba ba l. minyaka ku fita ku l. Mulimu
Tit 2:4 ba hupulise likalibe ku l. baana ba bona
Jak 4:15 Haiba Jehova a l., lu ka pila mi
1Jo 2:15 Mu si ke mwa l. lifasi kamba lika
1Jo 5:3 ku l. Mulimu, kuli lu mamele milao ya hae
Si 3:19 Be ni l. kaufela na ba kalimela
Si 12:11 l. mioyo ya bona niha ne ba talimani ni lifu
Si 22:17 ya l. kaufela a nwe kwa mezi a bupilo
Joa 11:5; 12:43; 13:23; 15:19; Mfl 2:29; Tit 3:15.

LATANE, Mro 12:10 Mu l. yo muñwi ni yo muñwi
Joa 13:34.

LATEHA, Mfl 4:8 lika kaufela ze l., kaufela

LATEHE, Mat 18:14 a li muñwi ku ba banyinyani a l.

LATEHELWA, Mat 18:12 a l. ki ngu i liñwi ku zona

LATEHEZWI, Joa 18:9.

LATEHILE, Lu 15:24 mwanaka naa l. mi u fumanwi
Lu 19:10 u tezi ku to bata ni ku pilisa se ne si l.
1Pi 2:25 ne mu swana sina lingu, ze l.
Mat 15:24.

LATELA, 1Mk 12:18 u lukisize silama ka mwa naa l.
1Mk 15:38.

LATELELA, Mat 10:38 kota ya linyando ni ku ni l.
Joa 8:12 Ya ni l. ha na ku zamaya mwa
Mat 4:20; 16:24; Joa 10:5, 27; 1Mk 10:4; 2Pi 2:2; Si 19:14.

LATELEZI, Mat 19:28 mina ba ba ni l.
1Ti 4:6.

LATILE, Joa 3:16 u l. hahulu lifasi kuli mane
Mro 8:37 lwa tula ka yena ya lu l.
Mro 9:13 Ne ni l. Jakobo, kono na toya Isau
Mhe 1:9 Ne u l. ku luka, mi wa toya
Mks 1:27; 2Ti 4:8; 1Jo 4:10.

LATULA, Lu 12:9 l. fapilaa batu u ka latulwa
Lik 26:11 hapeleza ku l. tumelo
Mat 10:33; 26:70; Joa 13:38; 18:25; 2Ti 2:12; Tit 1:16.

LATULWA, Lu 12:9 l. fapilaa mangeloi

LATUZI, 1Ti 5:8 u l. tumelo
Mrk 14:30; Lik 3:14; 7:35.

LATWA, Joa 5:30 ku eza se si l. ki na, kono se si l. ki
Si 20:9 mafulo a ba ba kenile ni muleneñi o l.
Mat 3:17; Lu 7:2; Joa 6:39.

LAYA, 2Ti 3:16 Liñolo kamukana li tusa kwa ku l.

LAZARO, Lu 16:20; Joa 11:1, 2; 12:1.

LAZIZWE, 1Pi 2:3 mu l. kuli Mulena u sishemo

LAZWA, Mks 2:21.

LEKA, Mat 13:46 pelela i liñwi mi a i l.
Lik 19:19 libuka ne li l. masheleñi
1Mk 7:30 ba ba l. ba be inge ba ba si ka luwa
Si 13:17 kutokwe ya l. kamba ku lekisa
Si 18:11.

LEKE, Si 3:18.

LEKEZI, Si 5:9 ka mali a hao ne u **l.** Mulimu batu

LEKILE, Mgl 3:13 Kreste u lu **l.**, ku lu lukulula
2Pi 2:1 latula muñaa bona ya naa ba **l.**
Lu 14:18.

LEKILWE, 1Mk 7:23 Ne mu **l.** ka teko ye tuna

LEKISA, Mat 19:21 u ye u yo **l.** maluwo a hao mi u fe

LEKISE, Lu 12:33.

LELA, 2Mk 1:17 ha ne ni **l.** cwalo
Mfl 1:17 ba **l.** ku tisa butata

LELEKA, Mat 1:19 Josefa a lela ku mu **l.** kwatuko
Mat 5:31 **l.** musalaa hae, a mu fe liñolo
Mat 10:1 kuli ba kone ku i **l.**
Mat 19:9 ya **l.** musalaa hae konji haiba
Mrk 10:11; Lu 16:18.

LELEKA MADIMONA, Mat 7:22 kana ne lu si ka **l.**

LELEKWA, Joa 9:22 **l.** mwa sinagoge

LELELANGI CIMO, Mro 13:14 mu si **l.**

LELEZI CIMO, 1Mk 2:7 butali bwa naa **l.** Mulimu

LELILE, Lik 17:31 **l.** ku atula ka muuna ya ketile
Mfs 1:9 kunutu ye kenile ya naa **l.**
Tit 3:12.

LE LITUNA, 1Pi 4:8 mu latane ka lilato **l.**
1Mk 12:23.

LEMIWA, Mro 11:22 ni wena u ka **l.**

LEMUHA, Mat 5:3 Tabo ki ya ba ba **l.** kuli ba tokwa
Lik 4:13 ba **l.** kuli ha ba si ka ituta
Mfs 5:17 ku **l.** tato
Mfl 1:10 ku **l.** lika za butokwa hahulu
2Mk 1:13.

LEMUHE, Mro 12:2 mu **l.** tato
1Mk 16:18 Kabakaleo mu **l.** batu ba ba cwalo
2Mt 3:14 mu mu **l.** mu tuhele ku swalisana ni yena

LEMUHI, 1Mk 4:4 ha ni **l.** nto ye fosahalile ku na
1Mk 11:29 haiba ha **l.** se u talusa mubili

LEMUHILE, 1Jo 1:1 se lu **l.** ni ku swala ka

LEMUHIWA, Mro 1:20 tu **l.** ka lika ze ezizwe

LEMUSA, 1Mk 10:11 ne li ñolezwi ku **l.** luna

LEMUSE, 1Mt 5:14.

LEMUSEHA, Lu 17:20 tahi ka ku **l.**
Mro 1:19 ze konwa ku zibwa ka za Mulimu li **l.**

LEMUSEHI, 1Mk 14:8 ka mulumo o sa **l.** hande
2Ti 3:6 bupumi bo bu sa **l.**

LEMUSELEZA CIMO, Mgl 5:21 Ni mi **l.**

LETUKA, Mat 13:6.

LETUKISANGA, Jak 1:11 lizazi li **l.** limela

LIAKANYANI, Joa 10:12 u bona **l.** ha li taha mi u siya

LIANGO, 1Mk 15:33 **L.** ze maswe li sinya

LIAPALO, Mat 23:5 ba shangela mingundo ya **l.** za bona
Mat 27:35 ba aba ka loto **l.** za hae
1Ti 2:9 ikabise ka **l.** ze swanela
Si 7:14 ba tapisize **l.** za bona ni ku li sweufaza
Mat 6:28; 17:2; 21:8; Jak 5:2; 1Pi 3:3; Si 3:18; 7:9, 13; 16:15.

LIAPALO ZA FAHALIMU, Si 16:15 tona ni ku buluka **l.**

LIBAKA, Mro 13:1 i mwa **l.** za yona ka tumelezo
2Mk 5:12 fa **l.** la ku itumba ka luna
Mfs 4:9 naa shetumukezi mwa **l.** za fafasi
2Ti 1:12 Leo ki lona **l.** le ni nyandisezwa
Juda 4 **l.** la muzamao wa ku sa swabela bufosi
Lik 18:14.

LIBAKA LA BUHATA, 2Mk 11:12 kuli ni felise **l.** la

LIBALA, Mfl 3:13 Ni **l.** lika ze kwamulaho ni ku
2Pi 1:9 ya **l.** ku keniswa kwa naa
2Pi 3:5 ba **l.** ka bomu taba ya kuli
Mhe 13:16.

LIBALE, Mhe 6:10 Mulimu haki ya si ka luka kuli a **l.**

LIBANDA, Joa 1:18 mulimu wa **l.**
Joa 3:16 Mulimu naa file Mwanaa hae wa **l.**
Mhe 11:17 Abrahama a fa mwanaa hae wa **l.**
1Jo 4:9 lumile Mwanaa hae wa **l.** mwa lifasi

LIBELEKISO, Mro 6:13 lilama sina **l.** za ku luka

LIBELELA, 1Mk 1:7 mu **l.** ka ku nyolelwa
Jak 1:7 mutu ya cwalo a si ke a **l.**
Lu 21:26; Mro 8:25; Mhe 10:27.

LIBELELE, 1Mt 1:10.

LIBELEZI, Mro 8:19 ze bupilwe li **l.** ka ku nyolelwa
Mhe 9:27 batu ha ba **l.** ku shwa feela hañwi
Lu 3:15; Mfl 3:20.

LIBELEZWI, Mgl 5:5.

LIBI, Mat 26:28 ba bañata kuli ba swalelwe **l.**
Lik 3:19 mu sikuluhe **l.** za mina li takulwe
Mhe 10:12 sitabelo sa **l.**, lwa pili ni lwa mafelelezo
Mhe 10:17 ha ni sa tola ni hupula **l.** za bona
Jak 5:15 **l.** za ezize, u ka swalelwa
Si 18:4 lati ku abana mwa **l.** za hae
Lik 10:43; 1Ti 5:24; Mhe 11:25; 1Jo 1:9.

LIBIA, Lik 2:10 Egepita, libaka za **L.**

LIBITA, Mat 16:18 minyako ya **L.** ha i na
Mat 27:61 Maria inze a inzi fapilaa **l.**
Lu 10:15 U ka wisezwa mwa **L.**!
Lik 2:31 naa si ke a tuhelelwa mwa **L.**
Si 1:18 na ni linotolo za lifu ni za **L.**
Si 20:14 lifu ni **L.** za nepelwa mwa
Mat 11:23; 27:60; Mrk 6:29; Lu 16:23; Joa 11:17; Si 6:8; 20:13.

LIBIZO, Mat 6:9 **l.** la hao li keniswe
Mat 12:21 macaba a ka sepa **l.** la hae
Mat 24:9 ka toiwa kabakala **l.** la ka
Lu 21:12 iswa fapilaa malena kabakala **l.** la ka
Joa 14:14 kupa ka **l.** la ka, ni ka i eza

Joa 17:26 ni zibahalize **l.** la hao
Lik 4:12 ha ku na **l.** li sili le li filwe
Lik 15:14 a nge ku bamacaba batu ba **l.** la hae
Mro 10:13 ya biza fa **l.** la Jehova u ka piliswa
Mfs 3:15 yo ka yena lubasi kaufela lu fumani **l.**
Mfl 2:9 **l.** le li fita mabizo a mañwi kaufela
Si 2:3 bonisize tundamo kabakala **l.** la ka
1Jo 2:12.

LIBOFU, Mat 15:14 Ki baeteleli ba ba li **l.**

LIBUKA, Lik 19:19.

LIBULUKELO ZA MALI, Mrk 12:41; Lu 21:1.

LIBUNDA, Lu 5:6.

LIBUNDA LE LITUNA, Lu 5:6 ba swasa **l.** la litapi

LIBUPIWA, Mro 1:25 ba lapezi **l.** ku fita
Jak 1:18 mitamuno kwa **l.** za hae
Si 4:6; 5:6; 8:9.

LICINCEHO, Lik 24:2 ezahala **l.** mwa sibaka se

LICO, Mat 24:45 fa **l.** ka nako ye swanela?
Lik 2:46 ne ba ca **l.** mwa mandu
1Ti 6:8 ha lu na ni **l.** ni liapalo
Mhe 5:14 **l.** ze tiile ki za ba ba hulile
Lik 14:17.

LICWE, Mat 16:18 fa **l.** le, ni ka yaha fateñi
Mat 21:42 **L.** le ba hanile bayahi
Mro 9:32 sitatala fa **l.** la sitataliso
Mro 9:33 **l.** la mulatu
1Mk 10:4 nwanga mezi a mwa **l.** la kwa moya
1Pi 2:6 Ni beya mwa Sione **l.** le li
1Pi 2:8 **l.** le li wisa
Si 2:17 fa **l.** leo ku ñozwi libizo

LIFA, Mro 13:6 libaka ni mina ha mu **l.** mitelo

LIFAPAHANO, 1Ti 6:5 **l.** mwa litaba ze nyinyani za batu
1Mk 11:18.

LIFASI, Mat 5:5 ba ba ishuwa, ba yola saanda sa **l.**
Mat 13:39 Kutulo ki nako ya ku fela kwa **l.**
Mat 24:14 kutazwa mwa **l.** kaufela
Mat 24:21 ku zwa kwa simuluho ya **l.**
Lu 2:14 kozo i be fa **l.** kwa batu ba
Lu 4:5 bonisa mibuso kaufela ya **l.**
Joa 3:16 Mulimu u latile hahulu **l.**
Joa 14:19 **l.** ha li na ku ni bona hape
Joa 14:30 mubusi wa **l.** wa taha
Joa 15:19 Kabe mu ba **l.**, kabe **l.**
Joa 17:16 Hasi ba **l.**, sina
Joa 18:36 Mubuso wa ka hasi wa **l.**
Lik 17:6 ba filikanyize **l.**
Mro 1:20 tulemeno tu iponahaza haisamba **l.** li ezwa
Mro 4:13 sepiso ya ku yola saanda sa **l.**
1Mk 4:9 lu fetuhile likumona kwa **l.**
2Mk 4:4 mulimu wa **l.** le a foufalize minahano
Mgl 1:4 lamulela kwa muinelo o maswe wa **l.**
Mhe 2:5 ku busa **l.** le li taha
Jak 4:4 ku ba mulikanaa **l.** ki ku ba sila ku Mulimu?
2Pi 3:5 **l.** ne li yemi li tiile ka ku zwa mwa mezi
2Pi 3:6 **l.** la nako yani ne li kwahezwi ki mezi.
1Jo 2:2 isiñi libi za luna kono ni za **l.** kamukana
1Jo 5:19 **l.** li mwa maata a ya maswe
Si 12:12 Bumai ki bwa **l.** ni liwate
Si 16:14 malena ba **l.** kamukana
Mat 25:34; Joa 3:12; 8:23; 17:5, 6; Lik 17:31; Mro 10:18; 2Mk 5:1; Mfs 1:4; 2:2; Mhe 1:6; Jak 1:27; 2Pi 3:13; 1Jo 2:15, 16; Si 12:9; 17:8; 21:1.

LIFASI LE LI YAHILWE, Si 3:10 ye ka tahela **l.** ki batu

LIFIFI, Joa 3:19 batu ba latile **l.**
1Mt 5:4 ha mu yo mwa **l.**, kuli lizazi leo
1Pi 2:9 bizize ku zwa mwa **l.**
1Jo 1:5 ha ku na **l.** ku yena
Mat 6:23; Lu 11:36; Joa 10:24; 2Mk 6:14; Mfs 4:18; 2Pi 1:19.

LIFOLOFOLO, 2Pi 2:12 batu bao, sina **l.** ba ka swalwa
Juda 10.

LIFOSI, 1Pi 2:12 ba mi tameleza ku ba **l.**

LIFOSO, Mat 6:14 swalela batu **l.** za bona
Mro 4:25 Naa bulailwe kabakala **l.** za luna
Mgl 3:19 ne u ekelelizwe kuli **l.** li bonahale
Mks 2:13 naa lu swalezi **l.** za luna kaufela
Mrk 11:25; 2Mk 5:19; Mfs 2:1; Mhe 9:15.

LIFU, Mro 5:12 kamukwaocwalo **l.** la yamba
Mro 5:17 **l.** li busize sina mulena ka yena yo
Mro 6:10 **l.** la naa shwile, ne li la ku shwa
Mro 6:23 mupuzo wa sibi ki **l.**
1Mk 15:21 **l.** ha li tile ka mutu a li muñwi, zuho
1Mk 15:26 **L.** ki sona sila sa mafelelezo
Mhe 2:9 Jesu, a kone ku lupa **l.** kabakala batu
Mhe 2:14 ya na ni maata a ku tahisa **l.**, Diabulosi
Si 2:10 sepahale ku isa nihaiba kwa **l.**
Si 20:14 **l.** ni Libita za nepelwa mwa mulilo
Si 21:4 **l.** ha li sa na ku ba teñi
Joa 8:51.

LIFUBA, Lu 23:48.

LIFU LA BUBELI, Si 2:11 utwiswa butuku ki **l.**
Si 20:6 **l.** ha li na maata fahalimwaa bona
Si 20:14 li talusa **l.**, lisa la mulilo
Si 21:8 mulilo ni sulufula. Leo ki **l.**

LIHALAUPA, Mat 3:3 Yo muñwi u huweleza mwa **l.**
Si 12:6 musali a sabela mwa **l.**

LIHALIMU, Joa 3:13 ya kambamezi kwa **l.** konji
1Mk 15:49 lu ka apala siswaniso sa wa **l.**
Mfs 2:6 ku lu inisa hamoho mwa mabaka a **l.**
Mfl 3:14 mupuzo wa pizo ya kwa **l.**
Mhe 3:1 ba ba abezwi kwa pizo ya **l.**
Mhe 8:5 muluti wa lika ze kwa **l.**
Mhe 12:22 yena Jerusalema wa kwa **l.**

Si 12:7 kwa zuha ndwa mwa **l.**: Mikaele
Si 19:11 na bona **l.** li kwaluhile, mi pizi ye sweu
Mat 11:11; 24:35; Lu 17:24; Joa 3:12; Mfs 1:20; 2Ti 4:18; Mhe 9:23.

LIHAREPA, Si 15:2 ba ba tuzi ba sweli **l.** za Mulimu
Si 14:2.

LIHATA, Joa 8:44 Diabulosi, ki **l.** mi ki ndatahe lishano
Mro 3:4 Mulimu a be ni niti, mutu a be **l.**
1Jo 1:10 Ha lu li ha lu si ka eza sibi, lu mu eza **l.**
1Jo 5:10 ya sa lumeli ku Mulimu u mu fetuzi **l.**
1Jo 2:4, 22; 4:20.

LIHAULO, Lik 20:9 naa inzi fa **l.** mi a wela fafasi
2Mk 11:33.

LIHELE. Mu bone GEHENA, LIBITA, SHEOL, TARTARASI.

LIHOLE, Mat 15:30.

LIHULE, 1Mk 6:15 ku li kopanya ku **l.**
Mfs 5:5 ha ku na **l.** ya ka yola saanda
Jak 2:25 kikuli Rahaba wa **l.**
Si 17:16 li ka toya **l.** mi li ka mu shandaula
Mhe 11:31; 12:16; Si 17:1, 15; 19:2.

LIIBA, Mat 3:16 moya wa Mulimu sina **l.**

LIITO, 1Mk 2:9 **L.** ha li si ka bona, zebe ha i si ka utwa
1Mk 15:52 mwa ku kobya kwa **l.**
Si 1:7 **l.** kaufela li ka mu bona

LIITO KA LIITO, Mat 5:38.

LIITO LA NDONGA, Mat 19:24; Mrk 10:25.

LIKA, Mat 4:7 U si ke wa **l.** Jehova Mulimu wa hao
1Mk 7:5 kuli Satani a si ke a zwelapili ku mi **l.**
1Mk 10:9 Hape lu si ke lwa **l.** Jehova
2Pi 3:10 **l.** li ka shengunuka
Lik 5:9.

LIKAIZELI, 1Ti 5:2 likalibe sina **l.**

LIKA KA TAATA, Mfs 4:3 mu nze mu **l.** ku buluka

LIKALIBE, Tit 2:4 ba hupulise **l.** ku lata baana ba bona

LIKALULO, 1Mk 12:23.

LIKAMBA, Mat 13:2; Mrk 5:21; Lik 21:5; 27:39.

LIKANA, Mfl 2:6 a bate ku **l.** ni Mulimu
Mhe 8:6 ye **l.** ni ya pili kwa bunde
Mat 20:12; 1Pi 4:10; Si 21:16.

LIKANI, Mro 12:3 sina Mulimu ha mu file tumelo ye **l.**
2Mk 9:8 kamita mu be ni se si mi **l.** mwa
2Mk 12:9 Sishemo sa ka si ku **l.**
1Pi 4:3 nako ye fitile i **l.**
2Mk 2:6.

LIKANWA, Mat 6:34 Lizazi ni lizazi li **l.**

LIKANYISA, 2Mt 3:9 mutala o mu swanela ku **l.**
Mfl 3:17; 1Mt 1:6.

LIKANYISE, 1Mk 11:1 Mu ni **l.**
Mfs 5:1 mu **l.** Mulimu, sina bana
Mhe 6:12 mu si ke mwa ba ni buzwa, kono mu **l.**
Mhe 13:7 mu **l.** tumelo ya bona
1Mk 4:16.

LIKANYISEZA, 2Mt 3:7 mu swanela ku lu **l.**

LIKANYISIZE, 1Mt 2:14.

LIKAÑI, Mro 2:8 kono ba **l.** ni ba ba sa zamayi
Mfl 1:17 kabakala **l.**
Mfl 2:3 Mu si ke mwa eza se siñwi ka **l.**
Mfl 2:14 eza lika kaufela ku si na **l.**
1Ti 6:4 tabela hahulu **l.** ni lipihisano
Tit 3:9 tokolomohe **l.** la butoto
1Ti 2:8; Mhe 6:16.

LIKATULO, Mro 11:33 **L.** za hae ha li koni ku batisiswa
Si 19:2 **l.** za hae ki za niti mi li lukile
Jak 2:4; Si 16:7.

LIKAUHANO, Mro 16:17 mu tokomele ba ba tisa **l.**
1Mk 1:10 ku si ke kwa ba ni **l.** mwahalaa mina
Mgl 5:20 buhali, **l.**, tukwata to tu latelela batu

LIKA ZA NITI, Mhe 11:1 bupaki bo bu kolwisa bwa **l.**

LIKA ZE SA PILI, 1Mk 14:7.

LIKA ZE SINYEHA, Mks 2:22.

LIKE, 1Jo 4:1.

LIKEBENGA, Mrk 15:27 ba paheka **l.** ze peli

LIKELEZO, 1Ti 6:2 U zwelepili ku fa **l.**

LIKERUBIMI, Mhe 9:5 **l.** ze apesize sikwahezo

LIKEZO, Si 20:12 ka ku ya ka **l.** za bona

LIKILE KA TAATA, Mgl 2:10.

LIKILITI, Mrk 5:17 a zwe mwa **l.** za bona

LIKILWE, Mhe 4:15 ya **l.** mwa lika kaufela sina luna
Mhe 11:36 ba bañwi ne ba **l.** ka ku sheununwa
Mhe 11:37 Ne ba pobauzwi, ne ba **l.**
Jak 1:3 tumelo ya mina ye **l.**
1Pi 1:7 kuli tumelo ya mina ye **l.**

LIKIWA, Jak 1:13 a si ke a bulela kuli: Ni **l.** ki Mulimu
Mhe 2:18.

LIKOLEKO, 1Mk 16:2.

LIKOLO, Joa 7:15 ha si ka ya kwa **l.** ku yo ituta?

LIKOMANO, Jak 3:16 fo ku na ni muna ni **l.**, ki fona fo
Jak 4:1 **l.** ze ku mina li tiswa kiñi
1Ti 3:3; Tit 3:2.

LIKOMBWA, Joa 18:36 **l.** za ka li
1Mk 4:1 **l.** za likunutu ze kenile
2Mk 3:6 **l.** za tumelelano ye nca
2Mk 3:3; 6:4.

LIKOMBWA ZA PUTEHO, Mfl 1:1; 1Ti 3:8.

LIKOMU, 1Mk 15:39.

LIKOTA, Si 11:4 li swanisezwa ki **l.** ze peli za olive
Si 7:3; 22:2.

LIKOTA ZA BUPILO, Si 22:19 kabelo ya hae kwa **l.**

LIKOTA ZA OLIVE, Si 11:4 **l.** ni liñandaleza ze peli

LIKOTO, Si 15:1 mangeloi a sweli **l.** ze supile
Si 18:4 ku amuhela kwa **l.** za hae
Si 22:18 Mulimu u ka mu ekeleza **l.**
Si 9:20; 11:6; 21:9.

LIKOZI, 2Mk 11:26 **l.** za ku tasezwa ki malengwami

LIKUBA, Mat 25:2 Ba ketalizoho ne li **l.**, mi

LIKULUBE, Mat 7:6 mwa nepela lipelela kwa **l.**
Lu 15:15 naa izo mu luma ku yo lisa **l.**
Mat 8:30; Mrk 5:11; Lu 8:33.

LIKUMONA, 1Mk 4:9 **l.** kwa lifasi

LIKUNUTU. Mu bone ni KUNUTU YE KENILE.
1Mk 14:25 **L.** za mwa pilu ya hae li ka patuluha

LIKUNUTU ZE KENILE, 1Mk 4:1 likombwa za **l.**
1Mk 13:2 niha ni ka ziba **l.** ni
1Mk 14:2 kono u bulela ka moya **l.**
Mat 13:11.

LIKUPO, Mhe 5:7 Kreste naa file **l.** ni litapelo
1Pi 3:12 mazebe a hae a teeleza kwa **l.** za bona

LIKUPO ZA KU KUPELA BA BAÑWI, 1Ti 2:1.

LIKUPULISO, 2Pi 1:13 ku mi nyangumuna ka **l.**

LIKUTA, Jak 2:6 bafumi ba mi hohela fapilaa **l.**
Mat 10:17; Mrk 13:9.

LIKUTE, Mro 12:10 Mwa ku fanana **l.** mu be
Mro 13:7 ya tokwa **l.**, mu mu fe **l.**
Mfs 5:33 u swanela ku ba ni **l.** ku muunaa
Mhe 12:9 bo ndataa luna ne lu ba fanga **l.**
Mhe 12:28 fa sebelezo ka sabo ni ka **l.**
1Pi 3:2 muzamao o kenile ni **l.** le lituna
1Pi 3:15 ka musa ni ka **l.** le lituna
1Mt 5:13; 1Ti 1:17; 6:16; Mhe 2:9; 2Pi 2:11; Si 4:11.

LIKWA, Mgl 6:1 kakuli ni wena u ka suhana wa **l.**
Si 2:10 kuli mu kone ku **l.** ka ku tala

LIKWAMA, Lu 12:33; 22:35.

LIKWELI, Mgl 4:10 ku buluka mazazi, **l.**

LILA, Mat 5:4 Tabo ki ya ba ba **l.**, kakuli ba
Mat 10:36 **l.** za mutu i ka ba ba
1Mk 15:25 beile **l.** kaufela kwatasaa mahutu a hae
1Mk 15:52 tolombita i ka **l.**, mi bafu ba ka zuswa
Si 18:9 malena ba lifasi ba ka mu **l.**
Mat 22:44; Lu 6:21; Mro 11:28; Jak 4:9; Si 18:15.

LILABA, Mro 11:9 Tafule ya bona i fetuhe **l.**
2Ti 2:26.

LILAMA, Mat 5:39 ya ku bakula kwa **l.** la bulyo
Mro 6:13 ku fa **l.** za mina ku Mulimu
Mro 7:23 mulao wa sibi o mwa **l.** za ka
1Mk 6:15 mibili ya mina ki **l.** za Kreste?
Mfs 3:6 **l.** za mubili u li muñwi
Lu 6:29; Mks 3:5; Jak 3:6.

LILAMBI, Mat 25:1 basizana ne ba ngile **l.** za bona
Lu 12:35 **l.** za mina li tuke
Si 4:5.

LILATO, Mat 24:12 **l.** la ba bañata li ka fola
Joa 15:13 Ha ku na ya na ni **l.** le li fita le
Mro 8:39 ku lu kauhanya kwa **l.** la Mulimu
Mro 13:10 **l.** li taleleza mulao
1Mk 13:4 **L.** ha li na muna, ha li ikankabeki
1Mk 13:13 kono ye tuna ku zona ki **l.**
1Mk 16:14 Za mina kaufela li ezwe ka **l.**
Mks 3:12 mu apale **l.**
Mks 3:14 **l.** ki tamo ye tamahanya ka ku petahala
2Ti 3:3 ba ba si na **l.** la taho, liñañeli
1Pi 4:8 **l.** li kwahela libi ze ñata
1Jo 4:8 Mulimu ki **l.**
1Jo 4:18 Ha ku na sabo mwa **l.**
1Mk 13:1-4, 8; 16:22; 2Mk 7:15; Mks 2:2; 1Ti 1:5; Si 2:4.

LILATO LA MIZWALE, Mro 12:10; Mhe 13:1.

LILE, Mro 12:15 mu **l.** ni ba ba lila
Jak 5:1 mu **l.** mi mu bokolole kabakala manyando

LILELA, Mat 8:12; 13:50.

LILIMI, 1Mk 14:9 ka **l.** la mina mu sa buleli manzwi
Jak 1:26 Haiba mutu a sa swali **l.** la hae
Jak 3:6 **l.** ki mulilo
Jak 3:8 ha ku na ya kona ku tapisa **l.**
1Mk 14:13, 19; Mhe 1:7.

LILIMO, Mgl 3:17 ne u tomilwe hamulaho wa **l.** ze 430
2Pi 3:8 **l.** ze sikiti li likana ni lizazi li li liñwi
Si 20:4, 6 busa sina malena ka **l.** ze 1,000

LILIMO ZE 1,000, Si 20:2 Satani, mi la mu tama **l.**
Si 20:4 busa ni Kreste **l.**

LILIMO ZE SIKITI, 2Pi 3:8 lizazi li li liñwi li likana ni **l.**

LILOKELA, Lu 18:7.

LILONDA, Si 16:2, 11.

LILU, Lu 21:27 ha taha mwa **l.** ka maata ni ka kanya
Lik 1:9 **l.** la mu pata kwa meeto a bona
Mhe 12:1 **l.** le lituna la lipaki
1Mk 10:2.

LILULI, Mat 10:14 mu tutule **l.** la kwa mahutu a mina
1Mk 15:47 Mutu wa pili naa ezizwe fa **l.**

LILUMBATINA, Mat 22:20 Siswaniso ni **l.** ki za mañi?

LILUNDU, Mat 4:8 a mu isa fa **l.** le li lumbile hahulu
Mat 17:20 bulelela **l.** le kuli, Shimbuluka fa
Lu 3:5 **l.** ni lizulu kaufela ku patamiswa

LILUNDU LA LIKOTA ZA OLIVE, Lu 22:39; Lik 1:12.

LILUNDU LA SINAI, Lik 7:30.

LILUNDU LA SIONE, Mhe 12:22 **L.** ni muleneñi wa
Si 14:1 Ngunyana a yemi fa **L.**

LILUWO, Mat 12:29 ku nga **l.** la hae
Mat 25:14 a siya **l.** la hae

Lu 15:13 yo munyinyani a sinya **l.** la hae
Mfs 1:14 ku lukulula ka tiululo **l.** la Mulimu
Mrk 5:26.

LILWANISO, Mro 13:12 lu apale **l.** za liseli
2Mk 6:7 **l.** za ku luka mwa lizoho la bulyo
2Mk 10:4 **l.** za luna haki za nama
Mfs 6:11 Mu apale musiko wa **l.**

LIMA, Mhe 6:7 limela ze tusa ba ba u **l.**

LIMAINA, Lu 19:13, 25.

LIMAKAZO, Joa 7:31 ku eza **l.** ze ñata ku fita mutu yo
Si 16:14 ka susumezo ya madimona mi li eza **l.**
Joa 11:47; 20:30; Lik 8:13; 1Mk 1:22.

LIMBANDE, Mat 24:28.

LIMBELWA, Lu 20:47 ba miza mandu a **l.** ni ku
1Ti 5:3 U babalele **l.** ze li **l.** luli
Jak 1:27 ku babalela lindiala ni **l.** mwa
1Mk 7:8.

LIMBOTWE, Si 16:13 lipulelo ze ne bonahala inge **l.**

LIMBUTUTU, Mat 11:25 u li patululezi **l.**
1Mk 3:1 kwa **l.** ze ku Kreste
Mat 21:16; Lik 7:19; 1Pi 2:2.

LIMELA, Mhe 6:7 mubu o melisa **l.**
Si 9:4 li si ke za sinya **l.** za lifasi kamba

LIMILI, Mat 23:33 bana ba **l.**
Mat 3:7; 12:34.

LIMPI, Lu 21:20 Jerusalema u potolohilwe ki **l.**
Mro 9:29 Jehova wa **l.** ku lu siyela peu
Jak 5:4 mwa lizebe za Jehova wa **l.**
Si 19:14 **l.** ze kwa lihalimu ne li mu latelela
Mat 22:7; Mhe 11:34; Si 9:16.

LIMPO, 1Mk 12:4 **l.** li mwa mifuta-futa, kono moya
1Mk 14:12 mu nyolelwa **l.** za moya
Mhe 11:4 Mulimu naa mu pakile ka ku amuhela **l.**
Si 11:10 ba ka lumelana **l.**
Mat 7:11.

LIMUMU, Mat 15:30.

LINAKO, Mat 16:3 ha mu koni ku talusa lisupo za **l.**
Mrk 10:30 mwa **l.** ze taha a fumane bupilo
Lu 21:24 **l.** ze tomilwe za macaba
Lik 1:7 Ha mu si ka fiwa ku ziba **l.**
Lik 3:19 **l.** za ku katuluha li tahe ku zwa ku Jehova
Lik 3:21 **l.** za ku kutiswa sinca kwa
Lik 17:30 Mulimu u tuhelezi **l.** za kutokwa zibo
1Mt 5:1 haili ka za **l.** ha mu tokwi ku
1Ti 4:1 mwa **l.** za kwapili ba bañwi
2Ti 3:1 ku ka taha **l.** ze taata
2Ti 4:2 u kutaze linzwi, mwa **l.** ze nde
Lu 18:30; 1Pi 1:20.

LINAKO ZA LITAKAZO, 1Mk 7:36 tula **l.** za kwa bunca

LINAKO ZE TAATA, 2Ti 3:1 ku ka taha **l.**

LINAKO ZE TOMILWE, Lu 21:24.

LINALELI, Si 12:1 kuwani ya bulena ya **l.**

LINDE, 1Pi 2:9 lififi ni ku kena mwa liseli la hae le **l.**

LINDIALA, Jak 1:27 ku babalela **l.** ni limbelwa

LINDUME, Mhe 11:34 ne ba bile **l.** mwa ndwa

LINDUMELETI, 2Mk 5:20 **l.** ze keni mwa sibaka sa

LINDWA, Mat 24:6 Mu ka utwa **l.** ni lipiho za **l.**
2Ti 2:23 lika zeo li zwala **l.**
Lu 21:9; Tit 3:9.

LINE, Si 19:8 **l.** i yemela likezo ze lukile
Si 19:14.

LINGAMBOLO, Lik 15:32 ka **l.** ze ñata
1Ti 1:6.

LINGELOI, 2Mk 11:14 Satani u ipumisa ku ba **l.** la liseli
2Mk 12:7 **l.** la Satani
Si 22:6 naa lumile **l.** la hae ku bonisa
Mat 28:2; Lik 5:19; Mgl 1:8.

LINGONGO, Mks 2:19 ku swalisaniswa hamoho ka **l.**
Mhe 4:12.

LINGU, Mat 9:36 sina **l.** ze si na mulisana
Mat 10:6 **l.** ze latehile za ba ndu ya Isilaele
Mat 10:16 luma sina **l.** mwahalaa maakanyani
Mat 18:12 **l.** ze mwanda a latehelwa ki i liñwi
Mat 25:32 mulisana mwa ketelanga **l.** mwa lipuli
Joa 10:16 **l.** ze ñwi, ze si za mulaka wo
Mat 26:31; Mro 8:36; 1Pi 2:25.

LINGULI, Joa 16:25 ni si ke na bulela ka **l.**

LINGUNYANA, Lu 10:3 luma sina **l.** mwahalaa
Joa 21:15 Jesu a li ku Pitrosi: Fepa **l.** za ka
Joa 21:16 Lisa **l.** za ka

LINGU ZE ÑWI, Joa 10:16 ni na ni **l.**

LINJA, Si 22:15.

LINKWA, Mat 16:12 isiñi mumela wa **l.**
Lu 9:13 kwandaa **l.** liketalizoho ni litapi ze

LINKWA ZE BEILWE FAPILAA MULIMU, Mat 12:4.

LINOHA, Mat 10:16 maseme sina **l.** kono mu tokwe
Mat 23:33 **l.,** bana ba limili

LIÑOPE, Mat 8:32; Mrk 5:13; Lu 8:33.

LINOSI, Si 10:10.

LINOTOLO, Mat 16:19 **l.** za Mubuso
Si 1:18 ni na ni **l.** za lifu ni za Libita

LINUHI, Mat 2:7, 16.

LINYALO, Mat 22:2 ezelize mwanaa hae mukiti wa **l.**
Mat 22:10 wa mukiti wa **l.**
Joa 2:1 mukiti wa **l.** mwa Kana
Mhe 13:4 **L.** li kutekiwe kwa batu kaufela
Si 19:9 mulalelo wa **l.** la Ngunyana
1Mk 7:36, 38.

LINYANDISO, 2Mk 12:10 **l.** ni butata, bakeñisa Kreste
2Mt 1:4; 2Ti 3:11.

LINYEFULO, Si 17:3.

LINYOLWA, Mat 5:6 **l.** la ku luka
Mat 25:44 ne lu ku boni lili u shwile **l.**
Joa 7:37 ya shwile **l.**, a te ku na
Si 7:16 Ha ba sa na ku utwa **l.**
Si 21:6 ya shwile **l.** ni ka mu fa a nwe kwa
Si 22:17 ya shwile **l.** kaufela a tahe

LINYUNYWANI, Mat 8:20 ni **l.** li na ni liyaleto
Lik 10:12.

LINZILA, Mro 11:33 **l.** za hae ha li koni ku fumanwa!
Mhe 12:13 mahutu a mina **l.** ze lukile
Si 15:3 **L.** za hao li lukile mi ki za niti

LINZIYE, Mat 3:4; Si 9:3.

LINZWI, Mat 4:4 kono u ka pila ni ka **l.** kaufela
Joa 1:1 Kwa simuluho ne ku na ni **L.**, mi **L.**
Joa 1:14 **L.** naa bile nama mi a to pila
Joa 5:28 ba ba li mwa mabita ba ka utwa **l.** la hae
Joa 10:27 Lingu za ka li teeleza kwa **l.** la ka
Joa 17:17 **l.** la hao ki yona niti
Mro 10:8 **l.** la tumelo, le lu kutaza
Mfl 2:16 Mu kumalele **l.** la bupilo
2Ti 2:15 ku talusa **l.** la niti ka mukwa o lukile
2Ti 4:2 u kutaze **l.**, u eze cwalo ka putako
Jak 1:22 mu be baezi ba **l.**, isi
2Pi 1:19 **l.** la bupolofita le li tiisizwe
Mro 11:4.

LINZWI LA MOYA, 1Ti 4:1 **l.** li bulela kuli

LINZWI LA MULIMU, Mrk 7:13 mu fetula **l.** ku ba le
Mfs 6:17 mukwale wa moya, lona **l.**
Mhe 4:12 **l.** la pila mi li na ni maata
Si 19:13 libizo la bizwa ka lona, ki **L.**
Lu 8:11; Lik 6:7; 1Mt 2:13; 2Ti 2:9; Mhe 11:3; 2Pi 3:5.

LIÑALELWA, 2Mk 1:4 ya lu omba-omba mwa **l.**
Jak 1:27 ku babalela limbelwa mwa **l.** za bona
Lik 7:10; 2Mk 6:4; Mks 1:24; 1Mt 3:3.

LIÑANDALEZA, Si 1:12, 13, 20; 2:1.

LIÑENDE, 1Mk 5:7 mu be **l.** le linca, mu si na mumela

LIÑINDI, 1Mk 9:26 muposezo wa ka wa **l.** ki wa ku sa

LIÑOKOLWA, Si 21:17.

LIÑOLO, Lu 4:21 Kacenu, **l.** le li talelelizwe
Joa 13:18 kuli ku talelezwe **L.**
2Ti 3:16 **L.** kamukana li ñozwi ka susumezo
2Pi 1:20 bupolofita bwa **L.** bo bu simuluha fa
Mat 19:7; Joa 20:9; Lik 8:32; 23:25; Jak 4:5.

LIPAFA, Lu 12:47 u ka shapwa **l.** ze ñata
Lu 12:48; 2Mk 11:24.

LIPAKI, Lik 1:8 mu ka ba **l.** za ka mwa
Lik 10:39 lu **l.** za lika zeo kaufela za ezize
Lik 13:31 Bao cwale ki **l.** za hae kwa batu
1Mk 15:15 lu fumanwa ku ba **l.** za Mulimu za buhata
Mhe 12:1 lilu le lituna la **l.**
Si 11:3 ni ka luma **l.** za ka ze peli kuli li polofite
Si 17:6 mali a **l.** za Jesu

LIPAKI ZE IPONEZI, 1Pi 2:12 ite ba be **l.**

LIPANTITI, Mfs 3:1 na Paulusi, **l.** la Kreste
2Ti 1:8 swabela Mulena kamba na, **l.**
Mat 27:15.

LIPAPALI, 2Ti 2:5 mwa **l.**, mutu ya kangisana

LIPATA, Si 14:1 libizo la Ndatahe fa **l.** za bona
Si 7:3; 9:4.

LIPATE, Lik 5:15.

LIPATISISO, 1Ti 1:4 zusanga feela lipuzo ze tokwa **l.**

LIPELELA, Mat 7:6 mwa nepela **l.** kwa likulube
Mat 13:45; Si 17:4; 18:12; 21:21.

LIPIHISANO, 2Ti 2:23 tokolomohe **l.** za butoto
1Ti 6:4.

LIPIHO, Mat 24:6 utwa lindwa ni **l.** za lindwa
2Mk 6:8 ka **l.** ze maswe ni **l.** ze nde

LIPILAELO, Mrk 4:19 **l.** za lifasi le
Mat 6:34; 13:22; Lu 8:14; 21:34; 1Pi 5:7.

LIPILU, Mat 15:8 **l.** za bona li kwahule ni na
Mfs 1:18 yena ya tonisize meeto a **l.** za mina
Mhe 3:8 mu si ke mwa itatafaza **l.** sina
Lu 12:34; 2Mk 3:3; Jak 4:8; 5:8; 1Pi 3:15; Si 17:17.

LIPILU ZE PELI, Jak 1:8; 4:8.

LIPINA, Lu 15:25 a utwa **l.** ni batu ba ba bina
Lik 16:25 Paulusi ni Silasi ba lumbeka Mulimu ka **l.**
Mfs 5:19 **l.** za kwa moya, ka **l.**
Mks 3:16 milumbeko ku Mulimu, **l.** za kwa moya

LIPISINISI, 2Ti 2:4 Ha ku na lisole ya ikenya mwa **l.**

LIPIZA, Mat 25:4 lwezi mafula mwa **l.** za bona
Mro 9:22 **l.** za buhali ze ne swanelwa ku sinyiwa
2Mk 4:7 lu na ni bufumu bo mwa **l.** za lizupa
Si 2:27 ba tubakwe tuemba-emba sina **l.** za lizupa

LIPOHO, Mhe 10:4.

LIPOHWANA, Mhe 9:12 mali a lipuli ni a **l.**

LIPULAYANO, Mat 15:19.

LIPULA ZA KWAPILI, Mat 23:6; Lu 11:43; 20:46.

LIPULELO, 2Pi 2:11 ka ku itusisa **l.** ze maswe

LIPULELO ZA KU IKUTWISISA, 2Pi 2:18 ba bulela **l.**

LIPULELO ZA KU LWANISA, Mhe 12:3 **l.** ze cwalo

LIPULELO ZA MIOYA, Si 16:13 **l.** ze taalu ze masila

LIPULELO ZA MOYA, 1Mk 12:10.

LIPULELO ZE MASWE, Mfs 4:31; 1Ti 6:4.

LIPULI, Mat 25:32 mwa ketelanga lingu mwa **l.**
Mhe 9:12 isiñi ka mali a **l.** ni a lipohwana
Mhe 10:4.

LIPUO, 1Mk 13:1 Niha ni ka bulela **l.** za mangeloi
1Mk 14:10 kwa ba ni **l.** ze

LIPUTEHO, Lik 16:5 **l.** za zwelapili
1Mk 14:34 basali ba kuze mwa **l.**

LIPUZO, 1Ti 1:4 a buhata a zusanga feela **l.**

LISA, Si 7:17 Ngunyana, u ka ba **l.**
Si 12:5 **l.** macaba ka mulamu wa sipi
Si 19:20 **l.** la mulilo le li tuka
Si 21:8 **l.** le li tuka mulilo ni sulufula

LISA LA MULILO, Si 20:14, 15.

LISAMU, Lu 20:42; Mfs 5:19; Jak 5:13.

LISAPO, Joa 19:36 Ha ku na **l.** la hae le li ka lobiwa

LISE, Lik 20:28 mu **l.** puteho ya Mulimu
1Pi 5:2 Mu **l.** mutapi wa Mulimu ka ku itatela

LISEHO, Jak 4:9 Haike **l.** za mina li fetuhe sililo

LISELI, Mat 5:16 **l.** la mina li monyehele batu
Joa 3:19 ba latile lififi ku fita **l.**
Joa 8:12 Ki na **l.** la lifasi
2Mk 11:14 ku ipumisa ku ba lingeloi la **l.**
1Ti 6:16 ya yahile mwa **l.** le li sa sutelelwi
Mhe 6:4 ba ne ba kile ba amuhela **l.**
1Pi 2:9 mwa lififi ni ku kena mwa **l.** la hae le linde
2Mk 4:4; 1Jo 1:5, 7; Si 22:5.

LISELI LA LAMBI, Si 22:5 ha ba tokwi **l.**, kakuli

LISEPE, Jak 3:4; Si 18:19.

LISEPISO, Mro 9:4 sebelezo ye kenile, ni **l.**
2Mk 7:1 ha u bona lu na ni **l.** ze, ha lu
Mhe 6:12 ba ba yola **l.** ka tumelo
Mhe 8:6 tumelelano, ye tomilwe fa **l.** ze nde
Mgl 3:16.

LISHANO, Joa 8:44 ki lihata mi ki ndatahe **l.**
Mro 1:25 hanile niti ya Mulimu ni ku amuhela **l.**
2Mt 2:11 ba fite fa ku lumela **l.**

LISHEHA, Mfs 5:4 **l.** la ze swabisa, zona lika ze

LISHOLI, 1Mt 5:2 lizazi li taha sina **l.** busihu
1Pi 4:15 ya nyanda kabakala kuli ki **l.**
Si 16:15 Bona! Ni taha sina **l.**

LISHUBU, Mhe 12:2 a sa isi pilu kwa **l.**

LISHUMI, Si 2:10 ku ba mwa ñalelwa mazazi a **l.**
Mat 25:1; Si 13:1.

LISHUMI KA BA BABELI, Mat 10:2 Mabizo a ba ba **l.**

LISILA, Mat 27:51 **l.** la pazuha fahali
Mhe 10:20 nzila ye nca ye punya kwa buse bwa **l.**
Joa 11:44; 20:7; 2Mk 3:13-16; Mhe 6:19; 9:3.

LISINYEHELO, Lu 14:28 pili ku bala **l.**
Lik 21:24; 1Mk 9:7.

LISINYI, Lu 22:37 u balezwi kwa **l.**

LISITATALISO, Mat 18:7 kabakala **l.**!
Mro 16:17 mu tokomele ba ba tisa **l.**

LISOLE, 2Ti 2:3 Sina **l.** le linde la Kreste
Joa 19:23; Lik 10:7; 2Ti 2:4.

LISUPO, Mat 16:3 ha mu koni ku talusa **l.** za linako
Lu 21:25 ku ka ba ni **l.** fa lizazi, kweli
Lik 2:19 **l.** fafasi mwa lifasi, mali, mulilo

LISWANELO, Mro 13:7 Mu fe batu kaufela **l.** za bona
1Mk 7:3 Muuna a fe musalaa hae **l.** za linyalo

LISWANISEZO, Mat 13:10 ka **l.**?
Mat 13:34 naa sa buleli ku si na **l.**
Mat 13:35 Ni ka atumulusa mulomo wa ka ka **l.**
Lu 8:10 ba bañwi ba li talusezwa ka **l.**
Mgl 4:24 ngiwa sina **l.**
Mrk 4:10, 11; 12:1.

LISWAYO, Joa 3:33 u beile fateñi **l.** la hae
Joa 6:27 Mulimu, u beile **l.** la hae la ku mu lumelela
2Mk 1:22 u beile **l.** la hae ku luna ni swalele
2Ti 2:19 a swana sina **l.**, a li: Jehova wa ziba
Si 13:17 lekisa kwandaa mutu ya na ni **l.**
Si 14:9, 11 lapela sibatana ni ku amuhela **l.**
Si 20:4 ne ba si ka amuhela **l.** fa pata ya bona
Mro 4:11; Si 7:2.

LITABA, Mro 14:1 **l.** za ka butu
Lik 23:29.

LITABA ZA BUPILO, Mat 1:1.

LITABA ZE NDE, 1Pi 2:9 kuli mu shaele **l.** kai ni kai

LITABA ZE NYINYANI, 1Ti 6:5 lifapahano mwa **l.**

LITAELO, Mfs 2:15 Mulao wa **l.**
Mks 2:14 mulao wa **l.**
1Mt 4:2 mwa ziba **l.** ze ne lu mi file
1Ti 1:18 Ni ku fa **l.** ze, Timotea
Mhe 9:1 Tumelelano ya pili ne i banga ni **l.**
Lik 16:4; 2Mt 3:6.

LITAELO ZA NITI, 1Ti 6:3 a sa yi ka **l.**

LITAKAZO, Joa 8:44 tabela ku eza **l.** za ndataa mina
Mro 7:5 **l.** ze ne zusulusizwe ki Mulao
Mgl 5:24 ba kokotezi nama ni **l.** za yona
1Ti 5:11 **l.** za bona za ku kopanela bulobalo
1Ti 6:9 **l.** ze ñata ze si na tuso ni ze holofaza
Tit 2:12 hana muzamao o maswe ni **l.** za lifasi
Jak 4:1 li tiswi ki **l.** za mina za nama
Jak 5:5 ka ku kolwisa **l.** za mina
2Pi 3:3 ba ba ya ka **l.** za bona
2Ti 2:22; 2Pi 2:18.

LITAKAZO ZA BUOZWA, Mks 3:5 masila, **l.**
1Mt 4:5 isiñi ka **l.** sina mo ba ezeza batu
Mro 1:26.

LITAKAZO ZA NAMA, 1Pi 2:11 ku ikambusa kwa **l.**

LITAKAZO ZE TULILE TIKANYO. Mu bone ni MUKWAÑULI, LITAKAZO.
2Pi 1:4 ha se mu bandukile kwa ku bola kwa **l.**

LITALENTA, Mat 18:24; 25:15.

LITAPELO, Mrk 12:40 ku lapela **l.** ze telele
Lik 10:4 **L.** za hao li kambamezi ku
1Ti 2:1; 1Pi 3:7; Si 8:4.

LITAPI, Mat 14:19 linkwa liketalizoho ni **l.** ze peli
LITAU, Mhe 11:33 ne ba tibile milomo ya **l.**
LITAULO, Lik 19:12.
LITEKISANO, Joa 2:16 ndu ya Ndate ku ba ndu ya **l.**!
LITEMPELE, Lik 17:24 ha ini mwa **l.** ze ezizwe ka
LITEMUSO, 1Mk 10:11 **l.**, ku lemusa
Mhe 12:25 ya naa fa **l.** za Mulimu a li fa lifasi
LITIBA, Mks 1:22 mu li ba ba kenile ni ba ba si na **l.**
Mfs 1:4; 1Ti 6:14.
LITIKO, 1Pi 4:12 mu si ke mwa komokiswa ki **l.**
2Pi 2:9 mwa ku piliseza ku ba zwisa mwa **l.**
Lu 22:28; Jak 1:2.
LITOHO, Lu 21:28 ku nangusa **l.** za mina
Lik 18:6 Mali a mina a be fa **l.** za mina
Si 13:3.
LITOLO, Lik 2:17.
LITOLOMBITA, Si 8:2.
LITOMBO, Lu 16:21; Lik 16:33.
LITONGO, Mro 8:26 moya u lu kupela ha lu na ni **l.**
LITONGOKO, Mfl 2:14 ku si na **l.**
LITOTO, Lu 11:40 Mina **l.**! Kikuli ya ezize fande
1Mk 4:10 Lu **l.** kabakala Kreste, kono
1Pi 2:15.
LITUHULU, 1Ti 1:4 litaba za **l.** ha li tusi se siñwi
LITUKELO, 1Mt 4:6 ku sinyeza muzwale **l.** za hae
LITUKELO ZE ZA KU BA MWANAA NAHA, Lik 22:28.
LITULO, 1Ti 2:2 malena ni ba **l.** ze pahami
Juda 6.
LITUMELELANO, Mgl 4:24 ba yemela **l.** ze peli
Mro 9:4.
LITUMELEZO, Mro 13:1 milonga i inzi ka **l.** ya Mulimu
LITUMO, Jak 3:3 kenya **l.** mwa mahanu a lipizi
LITUNA, 1Mk 12:24 ku fa likute le **l.**
LITUPU, Mat 27:52 mi **l.** za ba ba kenile
LITUSI, Mrk 4:38; Lik 27:29, 41.
LITUTO, Mat 15:9 **l.** ze ba luta ki milao ya batu feela
Mat 16:12 tokomele **l.** za Bafalisi
1Mk 11:2 mu mamela **l.** za ka ku likana
Mks 2:22 milao ni **l.** za batu
1Ti 4:1 ku isa pilu kwa **l.** za madimona
Mhe 13:9 mwa keluswa ki **l.** za ku sili
LITUTO ZE PUMA, 2Pi 2:13 ba tabela **l.**
LITUWA, Mat 10:27 fa **l.** za mandu
Mat 13:47 Mubuso wa kwa lihalimu u swana sina **l.**
Lu 12:3.
LITUWELO, Jak 5:4 **L.** za babeleki li zwelapili ku lila
LITWA, Si 1:14.
LIULULE, Mat 20:28 ku to fa moyo wa hae kuli a **l.**
LIVI, Si 7:7.
LIWATE, Lu 21:25 ku luma kwa **l.** ni ku bifa kwa lona
1Mk 10:2 ba kolobelizwe ka **l.**
Juda 13 mandinda a **l.** a bifile a tahisa lifulo
Si 20:13 **l.** la kutisa bafu ba ba ku lona
Si 21:1 li felile, mi **l.** ha li sa li yo
Si 7:3.
LIWATE LE LI FUBELU, Mhe 11:29 ba sila **L.**
Lik 7:36.
LIWELUWELU, Joa 4:14 a ka fetuha ku yena **l.** la
Jak 3:11.
LIWENGE, Lu 13:16.
LIYEHA, Mhe 10:37 u ka punya mi ha na ku **l.**
Lu 24:25.
LIYEHISI, 2Pi 3:9 Jehova ha **l.** lisepiso
LIYEKUYEKU, Mat 13:42.
LIZAZI, Mat 13:43 ba ba lukile ba ka benya sina **l.**
Mrk 13:32 ka za **l.** kamba nako yeo, ha ku na
Lik 2:20 **l.** li ka fetuha lififi
Lik 17:31 u tomile **l.** la ku atula
Mro 14:5 Yo muñwi u atula kuli **l.** le liñwi li fita
2Mk 6:2 Le cwale ki lona **l.** la puluso
2Pi 3:8 lilimo ze sikiti li likana ni **l.** li li liñwi
Lu 21:25; Mro 13:12; Si 7:16.
LIZAZI LA BULAALU, Lu 9:22 ni ku zusiwa fa **l.**
Lik 10:40 naa zusize yo kwa bafu fa **l.**
Lu 13:32; 24:21; 1Mk 15:4.
LIZAZI LA JEHOVA, 2Mt 2:2.
LIZAZI LA KATULO, Mat 10:15 Fa **L.**, ku ka bela bunolo
LIZAZI LA KU PEPWA, Mat 14:6; Mrk 6:21.
LIZAZI LA MAFELELEZO, Joa 6:54 ni ka mu zusa fa **l.**
Joa 11:24; 12:48.
LIZAZI LA SWALELO YA LIBI, Lik 27:9.
LIZEBE, Jak 5:4 mihuwo i fitile mwa **l.** za Jehova
Mat 13:16; Si 2:7.
LIZIKINYEHO, Mat 24:7 **l.** za lifasi mwa sibaka se siñwi
Lu 21:11.
LIZO, Mat 15:3 kabakala **l.** za mina?
Mrk 7:13 le li si na tuso ka **l.** za mina ze
Mgl 1:14 tukufalezwi **l.** za bo kuku
Mks 2:8 bupumi ka ku ya ka **l.** za batu
LIZOHO, Joa 12:38 **l.** la Jehova, li patululezwi mañi?
1Pi 5:6 ikokobeze mwatasaa **l.** le li maata la
LIZOHO LA BULYO, Mat 25:33 beya lingu kwa **l.**
LIZUMA, Mat 14:20 bwa taza **l.** ze lishumi ka ze peli
Mat 15:37.
LIZUPA, 2Mk 4:7 bufumu mwa lipiza za **l.**
Mro 9:21.
LIZWAI, Mat 5:13 Mina mu **l.** la lifasi
Mks 4:6 manzwi a mina ibe a lungilwe **l.**
Mrk 9:50.

LIZWALO, Mro 9:1 **l.** la ka li pakelana
1Mk 10:29 atulelwa ki **l.** la yo muñwi?
1Ti 1:19 bulukile tumelo ni **l.** le linde
Lik 23:1; 1Pi 3:16, 21.

LOBAKA, Joa 19:33 ne ba si ka **l.** mahutu a hae

LOBAKEHA, Mat 21:44 ya wela fa licwe le u ka **l.**

LOBALA, 1Mk 15:51 Ha lu na ku **l.** mwa lifu
1Mt 5:6 lu si ke lwa **l.** sina ba bañwi kaufela

LOBA MULAO, Mro 4:7; 11:11, 12; Mhe 10:17.

LOBEHILE LIPILU, 1Mt 5:14.

LOBEHILE PILU, Mfl 2:26.

LOBEZI, Mat 13:25 Batu ha ne ba sa **l.**
Joa 11:11 Lazaro mulikanaa luna u **l.**, kono na

LOBIWA, Joa 19:36 Ha ku na lisapo la hae le li ka **l.**

LOBIWI, Mro 4:15 fo ku si na mulao, ha ku **l.** mulao

LOISI, 2Ti 1:5 kukwaa hao **L.** ni

LOMBOTA, 2Mt 1:8 Jesu ha nzaa **l.** ba ba
Mhe 10:30 Ku **l.** ki kwa ka; ki na ya ka
Mro 12:19; Si 6:10.

LOMBOTILE, Si 19:2 **l.** mali a batanga

LONA, Joa 15:19 lifasi ne li ka lata ze li za **l.**

LOTA, Lu 17:28 sina mwa mazazi a **L.**: ne ba
2Pi 2:7 Naa pilisize **L.** ya lukile

LOTO, Joa 19:24 siapalo sa ka ba si poselize **l.**
Lik 13:19 a aba naha ya bona ka **l.**
Lik 1:26.

LOZIZWE KAFA NI KAFA, Mhe 4:12 mukwale o **l.**

LUBASI, Mfs 3:15 ka yena **l.** kaufela lu fumani libizo

LUBEKE, 1Mk 15:37 ha u cali mubili, u cala feela **l.**
Mrk 4:28.

LUBETA, Mro 16:4 beile bupilo bwa bona mwa **l.**
1Mk 15:30 lu pilela mwa **l.** nako kaufela?
Lik 19:40.

LUBONA, Mhe 4:16 lu atumeleñi kwa **l.** lwa sishemo
Mhe 12:2 ku la bulyo la **l.** lwa Mulimu
Si 3:21 ku ina ni na mwa **l.** lwa ka
Si 7:9 buñata bo butuna, ba yemi fapilaa **l.**
Mat 25:31.

LUBUKELA, Lik 3:12.

LU CA, 1Mk 10:17 **l.** kwa sinkwa si li siñwi
1Mk 10:21 **l.** kwa tafule ya Jehova ni ya madimona

LUCI, Mhe 6:17 a tiisa linzwi la hae ka **l.**
Lik 2:30.

LUKA, Joa 16:8 fa bupaki bo bu ama ku **l.**
Lik 17:31 lelile ku atula lifasi ka ku **l.**
Mro 1:17 Mulimu u patulula ku **l.** kwa hae
Mro 10:3 ba sa zibi ku **l.** kwa Mulimu
1Mk 6:9 ba ba si ka **l.** ha ba na ku yola saanda
2Ti 3:16 Liñolo kamukana li tusa ku laya ka ku **l.**
Mhe 6:10 Mulimu haki ya si ka **l.** kuli
1Pi 2:23 ya yena ya atula ka ku **l.**
1Pi 3:14 niha mu ka nyanda kabakala ku **l.**
1Pi 3:18 naa shwezi ba ba si ka **l.**
2Pi 3:13 ku zona ku ka yaha ku **l.**
1Jo 5:17 Ku sa **l.** kaufela ki sibi
Si 19:11 u atula ni ku lwana ka ku **l.**
Si 22:11 Ya si ka **l.** a zwelepili mwa ku sa **l.**
Mat 5:6; Mks 4:14; 2Ti 4:8, 11.

LUKANDA, Mat 3:4; Lik 21:11.

LUKAU, Mat 9:37 **l.** ki lo lutuna, kono babeleki
Si 14:15 **l.** lwa lifasi lu buzwize luli

LUKELA, Mat 10:10 mubeleki wa **l.** ku fiwa lico
Lik 5:41 ba ezizwe ba ba **l.** ku shwaulwa
1Ti 5:18 Mubeleki waa **l.** ku fiwa tuwelo ya hae
Mat 3:15.

LUKELWA, Lu 23:15.

LUKILE, Mrk 12:14 Kana ku **l.** ku lifa mutelo
Lu 20:22 Kana ku **l.** kuli lu life Sesare
Lik 10:35 mutu ya eza se si **l.** u lumelelwa ki yena
Mro 3:10 Ha ku na mutu ya **l.**, nihaiba a li muñwi
Mro 3:26 a be ya **l.** niha beya mutu ku ba ya **l.**
1Mk 15:34 itetulule ka nzila ye **l.** mi mu si ke
2Mt 1:6 Katulo ya Mulimu yeo i **l.** kakuli u kutiseza
Mhe 10:38 ya **l.** wa ka u ka piliswa ka tumelo
Mhe 12:13 ezeza mahutu a mina linzila ze **l.**
Jak 4:17 ziba ku eza se si **l.**
1Pi 3:12 meeto a Jehova a talimezi ba ba **l.**
Mat 5:45; Mro 2:13; Mhe 12:23.

LUKISA, Mat 17:11 Elia u ka **l.** lika kaufela
1Mk 11:34 litaba ze siyezi ni ka to li **l.**

LUKISA HANDE LIKA, Mhe 9:10 nako ya ku **l.**

LUKISELIZE, Mro 9:23 a naa **l.** cimo kuli li kanyiswe
1Mk 2:9 Mulimu a **l.** ba ba mu lata
Mhe 10:20 ya naa **l.** luna sina nzila ye nca
Mhe 11:16 u ba **l.** muleneñi

LUKISELIZWE, Mat 25:34 mu yole Mubuso o **l.** mina
1Mk 14:40 ezwe ka swanelo ni ka mo ku **l.**
2Ti 2:21 ye **l.** musebezi kaufela o
Mat 20:23; 25:41.

LUKISEZA, Joa 14:2 na ya, ni yo mi **l.** sibaka
Mhe 10:5 wa ni **l.** mubili

LUKISEZE, Mat 11:10.

LUKISIZE, Lik 17:26 u **l.** linako ze tomilwe

LUKISWA, Mhe 9:18 ne i si ka **l.** ku si na mali

LUKULUHILE, Mgl 4:26 Jerusalema wa kwahalimu u **l.**
Mgl 3:28; Mfs 6:8; Mks 3:11.

LUKULULA, Mat 19:7 Mushe ha naa laezi ku mu **l.**?
Lu 6:37 Mu zwelepili ku **l.**, mi ni mina
Joa 8:32 niti i ka mi **l.**
Mhe 2:15 ku **l.** kaufela ba ne ba li mwa

LUKULULA KA KU LEKA, Mgl 4:5.

LUKULULA KATIULULO, Mhe 9:15 **l.** kwa lifoso

LUKULULE, Lik 3:13.

LUKULULELE, Mat 27:21.

LUKULULWA, Mro 8:21 ze bupilwe li ka **l.** kwa butanga
Mfl 1:23 ni na ni takazo ya ku **l.** ni ku
2Ti 4:6 nako ya ka ya ku **l.** i fakaufi

LUKULULWA KATIULULO, 1Mk 1:30 butali ni ku **l.**
Mhe 11:35 ba si ka lumela ku **l.**, ilikuli
Mro 3:24; Mfs 4:30.

LUKULULWE KATIULULO, Mro 8:23.

LUKULUZI, Mro 8:2 Jesu u mi **l.** kwa mulao
Si 1:5 lu **l.** kwa libi za luna ka mali a hae

LUKULUZWI, Mro 6:7 u **l.** kwa sibi
Mro 6:18 ne mu **l.** kwa sibi
Mro 7:2 u **l.** kwa mulao wa muunaa hae
1Mk 7:22.

LUKULUZWI KATIULULO, Mfs 1:7 lu **l.** ka mali

LUKUPWE. Mu bone ni MATALA.
Si 18:8.

LUKWAKWA, Lu 19:43.

LULI, Joa 15:1.

LULUHA, Lik 28:6 libelela ku mu bona ha **l.**

LUMA, Mat 10:16 Ni mi **l.** sina lingu
Mat 11:10 **l.** numwana wa ka ku itangeta ku wena
Lu 21:25 ku **l.** kwa liwate
Joa 20:21 Ndate mwa ni lumezi, ni na, ni mi **l.** cwalo
Mgl 4:4 nako ha i fitile, Mulimu a **l.** Mwanaa
Mat 13:41; 21:34; Lu 10:1; 1Mk 1:17.

LUMBA, 2Mk 12:6 ni **l.** ku fita saa bona

LUMBEKA, Mhe 2:12 ni ka ku **l.** ka pina
Lu 2:13; Lik 2:47; 3:8.

LUMBEKE, Mat 21:16 milomo limbututu kuli ba ku **l.**?

LUMBEKWE, 1Pi 1:3.

LUMBILE, 2Mk 10:5 lu wisa nto kaufela ye **l.**

LUMBWA, Mfl 4:8 lika kaufela ze lukela ku **l.**

LUMELA, Lu 1:1 litaba za niti, ze lu **l.**
Joa 9:35 **l.** ku Mwanaa
Joa 12:44 ya **l.** ku na, ha lumeli ku
Lik 5:14 ba ne ba **l.** ba ekezwa
Lik 11:18 ha ba utwile, ba **l.**
1Mk 14:22 bupolofita haki bwa ba ba si ka **l.**
1Jo 5:1 ya **l.** kuli Jesu ki Kreste
Mat 27:29; Lu 1:28; Joa 2:11; 9:36, 38; 14:26; Lik 3:20; 8:14.

LUMELA. Mu bone ni BEYA TUMELO.
Joa 5:24 ku **l.** ya ni lumile
Mhe 11:6 **l.** kuli Mulimu u teñi mi
Jak 2:19 madimona a **l.** cwalo mi a ngangama
Lik 15:7; 16:31; 2Mt 2:12; 1Jo 4:1.

LUMELELA, 1Mk 7:6 ki ku mi **l.** feela
Lik 28:4.

LUMELELANA, Lu 11:48 mi niteñi mu **l.** ni bona
1Mk 1:10 kaufelaa mina mu bulele ka ku **l.**
Tit 2:1 ze **l.** ni tuto ya niti
Mat 18:19; 20:13; Lik 15:15.

LUMELELANI, Mrk 14:56 bupaki ne bu sa **l.**
1Mk 7:5 konji ha mu **l.** ku eza cwalo
Lik 5:9; 25:19.

LUMELELIZE, Mat 19:8 Mushe naa mi **l.**
Lu 12:32 u **l.** ku mi fa Mubuso
Lik 8:1 Saule naa **l.** pulao

LUMELELIZWE, 1Mk 6:12 Lika kaufela li **l.** ku na
1Mk 10:23.

LUMELELWA, Lu 14:3 kwa **l.** ku folisa la Sabata
Mfs 5:10 batisisa se si **l.** ku Mulena
2Ti 2:15 **l.** ku Mulimu, u li
Mrk 2:26; Mro 5:4; 14:18; 16:10; 2Mk 10:18; 13:7.

LUMELELWI, Mro 1:28 ka munahanelo o sa **l.** ki yena

LUMELEZA, Mhe 6:3 haiba Mulimu a **l.**

LUMELEZI, Lu 4:41; Lik 19:30.

LUMELEZWA, Lik 22:25; 2Mk 12:4.

LUMELEZWI KA MULAO, 1Pi 4:3 likezo ze sa **l.**

LUMELI, 1Mk 6:6 u eza cwalo fapilaa ba ba sa **l.**!
1Mk 7:14 muuna ya sa **l.** u keniswa kabakala
2Mk 4:4 foufalize minahano ya ba ba sa **l.**
2Mk 6:14 coko i liñwi ni ba ba sa **l.**
2Mk 6:15 ki sifi sa kopanezi ni ya sa **l.**?

LUMELISA, 2Jo 10 mu si ke mwa mu **l.**

LUMEZI, Mat 21:32; Lik 4:32.

LUMEZWI, 1Ti 3:16.

LUMILE, Mat 10:5; 1Jo 4:9.

LUMILWE, Mro 10:15 kutaza cwañi, konji haiba ba **l.**?

LUMONYI LWA PULA, Mat 24:27 **l.** ha lu benya kwa upa
Lu 10:18 Satani a wile sina **l.** kwa lihalimu
Si 4:5.

LUNA, 2Mk 4:5.

LUNA BAÑI, Mro 15:1 ku sa ezanga ze tabisa **l.**

LUNDULA, Joa 16:2 Batu ba ka mi **l.** mwa sinagoge

LUNDULWA, Joa 12:31 mulena wa lifasi le u ka **l.**
Joa 12:42.

LUNYA, 1Mk 5:8 mumela wa bumaswe ni **l.**
2Mt 3:2 ku lamulelwa kwa batu ba ba **l.**

LUÑAÑALI, Lu 5:24.

LUPA, Mhe 2:9.

LUPILE, Mhe 6:4 **l.** mpo ya lihalimu ya feela

LUSIKA, Mat 24:34 **l.** lo ha lu na ku fela
Lu 11:51 mali a ka batwa ku ba **l.** lo
Mfl 2:15 mwahalaa **l.** lo lu kopami

Mhe 7:3 ya si na **l.**
1Pi 2:9 mina mu **l.** lo lu ketilwe, mu
Mat 12:39; 23:36; Lu 21:32; Mhe 7:13.

LUTA, Mat 5:19 haili ya **l.** batu milao ye
Mat 7:29 **l.** sina mutu ya na ni maata
Mat 15:9 lituto ze ba **l.** ki milao ya batu
Mrk 6:6 a potoloha mwa minzi a nzaa **l.** batu
Joa 7:16 ze ni **l.,** hasi litaba za ka
Joa 14:26 moya o kenile, u ka mi **l.** lika kaufela
Lik 4:2 kuli balutiwa ne ba **l.** batu
Lik 5:42 fa ndu ni ndu ba zwelapili ku **l.** batu
Lik 18:25 ku **l.** litaba za Jesu ka ku nepahala
Lik 20:20 ku mi **l.** fapilaa nyangela
Mro 12:7 ya **l.,** a lute cwalo
Mro 15:4 ñozwi kwamulaho ne li ñolezwi ku lu **l.**
1Mk 14:19 kone ku **l.** ba bañwi ka mulomo wa ka
Mgl 2:6 bao ne ba si ka ni **l.** nto ye nca
Mgl 6:6 a abane ni ya mu **l.** tuto yeo
1Ti 1:4 ku fita ku **l.**
2Ti 2:2 ba ba ka kona ku li **l.** ba bañwi
2Ti 2:24 ya kona ku **l.**
Tit 1:11 ku **l.** lika ze ba sa swaneli
1Pi 5:10 Mulimu u ka feleleza ku mi **l.**
Mat 11:1; Lu 12:12; Lik 5:25; 11:26; Mro 2:21; 1Ti 2:12; 2Ti 2:25; Tit 1:9; 2:12.

LUTAKA, Mat 11:7; 27:29.

LUTA KA BUKWALA, Tit 1:9.

LUTE, Mat 28:20 mu ba **l.** ku mamela lika kaufela

LUTELA, 1Mk 4:17 sina mo ni **l.** kai ni kai

LUTEZI, Joa 8:28 ni bulela lika ka mwa ni **l.** Ndate

LUTILWE, Mhe 12:11 i beya muselo ku ba ba **l.** ki yona
2Pi 2:14 Ba na ni pilu ye **l.** mukwañuli
Mro 2:18.

LUTWA, Lik 7:22; Mgl 6:6.

LUWA, Mat 16:26 **l.** lifasi kamukana kono a
1Mk 9:19.

LUWE, 1Mk 9:20 inge Mujuda, kuli ni **l.** Majuda
1Mk 9:20-22.

LUWILE, 2Mk 6:10 kono lu **l.** lika kaufela

LWALA, Mro 15:1 **l.** mifokolo ya ba ba si ka tiya
Mhe 9:28; 13:13.

LWALEZI, Lik 28:3.

LWANA, 2Ti 2:24 ha lukeli ku **l.**
Jak 4:2 Mu zwelapili ku **l.** ni ku lwanisana
Mfs 6:12; Mhe 12:4; Si 19:11.

LWANE, 1Ti 6:12 U **l.** ndwa ye nde ya tumelo

LWANELA, Mfl 1:7 **l.** taba ye nde ni ku i paka ka mulao
Mfl 1:16 ketilwe ku **l.** taba ye nde
Mfl 2:12 mu zwelepili ku **l.** ku puluswa kwa mina
Juda 3 ku **l.** ka taata tumelo

LWANEZI, Joa 18:36 kabe likombwa za ka li ni **l.**

LWANI, 2Mk 10:3 ha lu **l.** ka nama

LWANILE, 2Ti 4:7.

LWANISA, Mat 12:30 Ya siyo kwa lineku la ka wa ni **l.**
Lu 21:15 ze ba si ke ba kona ku **l.** bahanyezi
Lik 5:39 ipumana kuli mu **l.** Mulimu
Lik 17:7 ba **l.** milao
Mro 8:31 Mulimu wa lu yemela, ya ka lu **l.**?
Mks 2:23 ku **l.** nama
1Pi 2:11 mu zwelepili ku **l.**
Si 12:17 drakoni ya yo **l.**
Mks 2:14; Mhe 12:4; Si 19:19.

LWANISANA, Mro 16:17 ze **l.** ni tuto
1Ti 6:20 ye **l.** ya se ba tumana
Lik 18:13; 1Ti 1:10.

LWANISWA, Tit 2:8.

LWELISA, 1Ti 6:9 litakazo ze **l.** batu mwa ku yo

LWELISIZE, 1Ti 1:19.

LYANGANISWA, 2Mt 2:2.

M

MAAKANYANI, Mat 10:16 sina lingu mwahalaa **m.**
Lik 20:29 **m.** aa buhali a ka kena mwahalaa

MAA LUNA, Mgl 4:26 Jerusalema ki yena **m.**

MAANA, Joa 6:49 ne ba cile **m.** kono ba shwile
Mhe 9:4 ye na ni **m.** ni mulamu wa Aruni
Si 2:17 ni ka mu fa kwa **m.** ye patilwe

MAARABIA, Lik 2:11.

MAATA, Mat 24:29 **m.** a mahalimu a ka zikinyeha
Mat 28:18 Ni filwe **m.** kaufela
Mrk 12:30 lata Jehova ka **m.** a hao
Joa 5:27 u file Mwanaa mutu **m.** a ku atula
Joa 10:18 Ni na ni **m.** a ku itoboha ona
Joa 19:11 ba ni **m.** a konji haiba ne u a filwe
Lik 1:7 ya itomezi Ndate mwa **m.** a hae
Lik 1:8 mu ka amuhela **m.,** moya
Mro 6:9 lifu ha li sa na **m.** fahalimwaa hae
Mro 7:18 **m.** a ku eza se sinde
Mro 8:38 kamba ze sa taha kamba **m.**
Mro 9:22 naa latile ku zibahaza **m.** a hae
1Mk 1:26 haki ba bañata ba ba **m.**
1Mk 1:27 kuli a swabise lika ze **m.**
1Mk 4:20 bonahali ka manzwi, kono ka **m.**
1Mk 7:4 Musali ha na **m.** fahalimwaa mubili
1Mk 15:43 u zuswa u na ni **m.**
1Mk 15:55 Wena lifu, **m.** a hao a kai?
1Mk 16:13 mu tiiseze ka siina, mu be ni **m.**
2Mk 4:7 **m.** a fita a butu a be a Mulimu
2Mk 10:2 ku nga mihato ye **m.**
2Mk 10:4 kono li **m.,** ka Mulimu
2Mk 12:9 **m.** a Kreste a ni apese
2Mk 12:10 ha ni fokola, kihona ni ba ni **m.**

Mgl 3:22 linto kamukana mwa **m.** a sibi
Mfs 6:10 mwa **m.** a hae a matuna
Mfl 4:13 Ni fumana **m.** mwa lika
Mks 1:13 lamulezi kwa **m.** a lififi
Mks 1:29 ye sebeza ku na ka **m.**
2Mt 1:7 kwa lihalimu ni mangeloi a **m.**
2Ti 1:7 moya wa boi, kono wa **m.**
2Ti 3:5 ku pila ka **m.** a bulumeli
Mhe 2:14 ya na ni **m.** a ku tahisa lifu
Mhe 5:14 **m.** a bona a ku lemuha
Jak 2:13 Muhau u na ni **m.**
1Pi 3:22 bulena ni **m.** ne li beilwe
Si 1:6 ku yena ku be **m.** ku ya ku ile
Si 11:17 u ngile **m.** a hao a matuna
Mat 7:29; 25:15; Mrk 9:39; Lu 1:35; 4:6; 12:5; Mro 1:16, 20; Mks 2:15; 2Mt 2:9; 2Ti 2:1; Mhe 6:5; 1Pi 1:5; Si 12:10; 17:12.

MAATA A KU NAHANA, 2Pi 3:1 **m.** hande

MAATA FAHALIMWAA LINTO KAUFELA, Mro 9:5.

MAATA-OTE, Si 16:14 ndwa ya lizazi la Mulimu ya **M.**
Si 1:8; 11:17.

MABAPALELO, 1Mk 4:9 ba mafelelezo fa **m.**

MABASI, Lik 3:25.

MABIFI, Lu 23:10 ne ba nze ba tama litaba ka **m.**

MABISI, 1Mk 3:2 Ne ni mi utile ka **m.**, isiñi ka lico
Mhe 5:12 mu kutezi ku ba ba ba tokwa **m.**
1Pi 2:2 shukelwe **m.** a si ka zwakwa

MABITA, Mat 23:27 **m.** aa basizwe
Mat 23:29 mu yaha **m.** a bapolofita
Mat 23:29 ku kabisa **m.** a ba ba lukile
Mat 27:52.

MABITA A KUPULO, Joa 5:28 ba ba mwa **m.** ba ka utwa

MABONA, Lu 22:30 ku ina fa **m.** kuli mu atule Isilaele
Si 20:4 na bona **m.**, mi ba ne ba inzi
Mks 1:16.

MABUKU, Mrk 9:48 mo **m.** a sa shwi

MABULUKELO A LILUWO, Joa 8:20.

MACABA, Mat 12:21 **m.** a ka sepa libizo la hae
Mat 24:14 ibe bupaki kwa **m.** kamukana
Mat 25:32 **m.** kaufela a ka kubukanyiwa fapilaa
Lu 21:24 linako ze tomilwe za **m.** li fela
Lu 21:25 mi fa lifasi **m.** a ka kalelwa
Mfs 4:17 lisela ku zamaya ka mwa zamaela **m.**
1Pi 2:12 muzamao o munde mwahalaa **m.**
Si 11:18 Kono **m.** a halifa
Si 7:9.

MACAKOLWA, Mat 24:49 ya maswe a nwa ni **m.**
1Mk 6:10 kamba **m.**, ha ba na ku yola saanda

MACWE, Lu 8:6 Ze ñwi zona za wela fa **m.**
Lu 19:40 **m.** a ka huweleza
Mat 13:5, 20; Mrk 4:5, 16.

MADIMONA, 1Mk 10:21 ni kwa tafule ya **m.**
1Ti 4:1 isa pilu kwa lituto za **m.**
Jak 2:19 **m.** a lumela cwalo mi a ngangama
Si 16:14 lipulelo ze tile ka susumezo ya **m.**
Mat 12:24; 15:22; 1Mk 10:20; Si 18:2.

MAEFEEFE, Mat 21:10.

MAFELELEZO, Mat 10:22 ya itiisize ku isa kwa **m.** ki
Mat 19:30 ba ba li kwapili ba ka ba ba **m.**
Mat 24:14 kihona ku ka taha **m.**
1Mk 15:26 Lifu sila sa **m.** si ta yundiswa
1Mk 15:45 Adama wa **m.** naa bile moya o fa bupilo
Mfs 1:10 **m.** a linako
2Ti 4:7 ni fitile kwa **m.** a siyano
Mhe 9:26 **m.** a linako
1Pi 4:7 **m.** a lika kaufela a sutelezi
2Pi 2:20 **m.** a bona a bile a maswe hahulu
Si 22:13 Ki na wa pili ni wa **m.**
Mat 20:16; Mrk 9:35; 1Jo 2:18; Si 1:17; 2:26.

MAFOSISA, 2Mt 2:11 ha tuhelezi kuli **m.** a ba keluse
2Pi 3:17.

MAFUFA, Si 12:14 **m.** a mabeli a mbande ye tuna

MAFULA, Mat 25:4 ba butali ne ba lwezi **m.** ni lilambi
Lu 7:46.

MAFULISEZO, Joa 10:9 ku zwa ni ku fumana **m.**

MAFULO, Mhe 13:11 li cisezwa kwande a **m.**
Si 20:9.

MAFUMI, Jak 5:3.

MAGALILEA, Lu 13:1; Joa 4:45.

MAGERIKE, 1Mk 1:22 **M.** ba bata butali
1Mk 10:32; 12:13.

MAGOGO, Si 20:8 Gogo ni **M.**, ku ba kubukanyeza

MAHAE, Mrk 6:36, 56; Lu 9:12.

MAHALAUPA, Mhe 11:38 ba yambaezi mwa **m.**
Lu 1:80.

MAHALIMU, Lik 2:34 naa si ka kambamela kwa **m.**
2Pi 3:5 kale-kale ko, ne ku na ni **m.**
2Pi 3:10 **m.** a ka fela ka mulumo
2Pi 3:13 ku na ni **m.** a manca ni lifasi le linca

MAHATA, Si 21:8.

MAHE, Mat 1:16 muunaa Maria **m.** Jesu
Lu 14:26.

MAHEBERU, 2Mk 11:22.

MAHE MUTU, Lu 12:53.

MAHULE, Mat 21:31 **m.** ba ka mi laka
1Mk 5:9 ku kopana ni **m.**
Si 17:5 Babilona, mahe **m.**
Lu 15:30; 1Ti 1:10; Mhe 13:4.

MAHUTU, Mro 16:20 pyata Satani kwatasaa **m.** a mina
1Mk 15:25 beile lila kwatasaa **m.** a hae
Lu 1:79; Mro 10:15; Mhe 2:8.

MAIBA, Mat 10:16 mu tokwe mulatu sina **m.**
Mat 21:12.

MAIBILE, 1Mk 9:16 ni **m.** haiba ni sa shaeli

MAIKUTO, Mro 15:5 **m.** a naa na ni ona Kreste
Mfl 2:5 Mu be ni **m.** a
Mfl 3:15 ba ba hulile kwa moya, ba be ni **m.** ao
Mfl 3:15 haiba mu na ni **m.** a sili
1Mk 7:25.

MAINA, Lu 19:16 **m.** ya hao i fumani limaina ze lishumi
Lu 19:24.

MAINO, Joa 14:2 ndu ya Ndate ku na ni **m.** a mañata.

MAJUDA, Mro 3:29 kikuli ki Mulimu wa **M.** feela?
1Mk 1:23 kutaza Kreste, ili taba ye sitatalisa **M.**
1Mk 9:20 kwa **M.** ne ni ikezize inge Mujuda
Si 3:9 ba li ki **M.**, imbo haki **M.**
Mat 2:2; 27:11.

MAKALA, Lu 4:22 ba kala ku **m.** kabakala manzwi
Lik 9:21 ba ne ba utwa ba **m.**

MAKALADE, Lik 7:4.

MAKALELO, Lik 15:7 ku zwa kwa **m.** Mulimu naa
Mfl 3:11 zuho ya bafu ya **m.**
1Jo 1:1 Se ne si li teñi kwa **m.**
1Jo 2:7 mulao ku zwa kwa **m.**
Si 13:8 Ku zwa kwa **m.** a lifasi, ha ku
Mat 24:8; 25:34; Mrk 10:6; Si 3:14.

MAKANDE, 1Ti 1:4 teeleza kwa **m.** a buhata
2Ti 4:4 ba ka isa pilu kwa **m.** a buhata
2Pi 1:16 **m.** a buhata a ezizwe ka butali

MAKANDE A BUHATA, 1Ti 1:4; 4:7; 2Pi 1:16.

MAKATULO, Joa 1:27 tamulula likwele za **m.** a hae
Mfs 6:15 **m.** a ku iteekela ku shaela
Mrk 6:9.

MAKAZA, Mat 21:42.

MAKAZO, Lu 23:8 Heroda naa sepile ku bona **m.**
Lik 4:16.

MAKEKE, Mat 15:32 Jesu a utwela buñata **m.**
Mat 20:34 Jesu a ba shwela **m.**
1Mk 15:19 ku shwisa hahulu **m.** ku fita ufi
Mrk 6:34.

MAKENELO, Mrk 14:68 ni ku yo yema kwa **m.** a lapa
Mhe 13:12.

MAKILIKICANI, Mfs 6:11 **m.** a Diabulosi

MAKOZWANA, Joa 10:23; Lik 3:11; 5:12.

MAKULANU, Mat 8:17 yaa ngile **m.** ni matuku a luna

MAKULULU, Mat 3:3 Mu baakanye **m.** a hae
Mat 12:19; Lik 5:15.

MAKUNDAMO, Mat 21:13 mu i fetula **m.** a babukuli

MAKWAKWA, 2Mk 10:4 ku wisa **m.** a tiile

MALABA, 1Ti 6:9 ba ba fuma ba wela mwa **m.**

MALENA, Mat 6:24 ku sebeleza **m.** ba babeli
Lu 21:12 ka iswa fapilaa **m.** ni babusisi
1Mk 8:5 ku na ni milimu ye miñata ni **m.** ba bañata
Si 16:14 ya kwa **m.** ba lifasi kamukana
Mks 1:16; 3:22.

MALENAA, 1Ti 6:1; Tit 2:9.

MALENGWAMI, Joa 10:8 ki masholi ni **m.**

MALI, Mat 26:28 si yemela **m.** a ka a tumelelano
Joa 6:54 nwa **m.** a ka u na ni bupilo
Lik 15:20 ambuke kwa **m.**
Lik 15:29 mu ambuke kwa **m.**
1Mk 15:50 nama ni **m.** ha li koni ku yola saanda
Mhe 9:22 ha ku sa sululwi **m.** ha ku na
1Jo 1:7 **m.** a Jesu Mwanaa hae a lu kenisa
Si 18:24 ne ku fumanwi **m.** a ba ba kenile
Mat 23:35; 27:25; Lik 20:28; Mhe 9:20; Si 7:14; 14:20.

MALIMI, Lik 2:3 **m.** a swana sina **m.** a mulilo
1Mk 13:8 haiba ku na ni **m.**, a ka fela
1Mk 14:5 u fita ya bulela **m.** a sili
1Mk 14:22 **m.**, ki sisupo ku ba ba si ka lumela
Mfl 2:11 **m.** kaufela a bulele patalaza Jesu
2Mt 1:8 mwa **m.** a mulilo, ha nzaa
1Mk 12:10; 14:6; Si 7:9.

MALIMI A MABELI, 1Ti 3:8 Likombwa isiñi ba **m.**

MALU, 1Mt 4:17 lu ka ngelwa mwa **m.** ku yo katanyeza
Si 1:7 U taha ka **m.**, liito kaufela li ka mu bona
Mat 24:30.

MALUNDU, Mrk 13:14 ba kale ku sabela kwa **m.**
Si 6:16 ku bulelela **m.**: Ha mu lu wele

MALUWO, Mat 19:21; Lu 14:33.

MAMBILE, Joa 11:16; 20:24.

MAMELA, Mat 23:3 **m.**, kono mu si ke mwa likanyisa
Mat 28:20 mu ba lute ku **m.** lika kaufela
Joa 14:15 mu ka **m.** milao ya ka
Joa 14:21 **m.** ki yena ya ni lata
Mro 14:6 Ya **m.** lizazi u li **m.** kabakala Jehova
Mks 2:20; Si 22:7.

MAMELE, 1Ti 5:21.

MAMELI, 1Pi 3:1.

MAMEZI, Mro 6:17.

MAMONYI, Mfl 2:15 benya sina **m.**

MAMONYI A PULA, Si 11:19 kwa taha **m.** ni manzwi
Si 8:5.

MAMOTA, Mhe 11:30 Ka tumelo, **m.** a Jeriko naa wile

MANAKA, Si 17:12 **m.** a lishumi a talusa malena

MANAZARETA, Lik 24:5 sikwata se si keluhile sa **M.**

MANÇA, 2Pi 3:13 mahalimu a **m.** ni lifasi le linca

MANDE, Mro 10:15 Ki a **m.** hahulu mahutu a batu

MANDINDA, Juda 13.

MANDU, Lik 7:48 Ya Pahami, ha ini mwa **m.**
Mrk 10:30.

MANDUNA, Mrk 5:22; Lu 22:4; Lik 13:15.

MANEKU, Mat 24:31 baketiwa ku zwa mwa **m.** a mane

MANGELOI, 1Mk 4:9 likumona kwa **m.**
1Mk 6:3 ha mu zibi kuli lu ka atula **m.**?
1Pi 1:12 **M.** a lakaza hahulu ku utwisisa
Mat 22:30; Mhe 13:2; 2Pi 2:4, 11.

MANGULUNGWA, Mfs 4:14.

MANO, Mat 26:4 ba ka swalela Jesu ka **m.** a bupumi
Mrk 14:1 **m.** a bupumi ni ku mu bulaya
Mat 26:4.

MANO A BUPUMI, 2Mk 4:2 ha lu zamayi ka **m.**
Lu 20:23; 1Mk 3:19; 2Mk 11:3.

MANO A MANGULUNGWA, Mfs 4:14 ka **m.**

MANYALALA, 1Mk 4:13 lu fetuhile sina **m.**

MANYANDO, Lik 14:22 ka **m.** a mañata
Mro 3:16 Sinyeho ni **m.** li mwa linzila za bona
Mro 8:18 **m.** a luna haki
1Mk 7:28 ba ka ba ni **m.** mwa nama ya bona
2Mk 1:7 mu kopanela ni **m.**
2Mk 4:10 **m.** a bulaya
2Mk 8:2 ne ba li mwa tiko ye tuna mwa **m.**
Mks 1:24 Na nyakalala mwa **m.**
2Ti 4:5 u itiise mwa **m.**
Mhe 5:8 itutile ku utwa kabakala **m.**
Jak 5:1 bokolole kabakala **m.** a mi tahela
1Pi 2:19 a itiisa mwa **m.**
1Pi 5:9 ka ku ziba kuli **m.** a swana
Mat 16:21; Mrk 10:30; Mro 2:9; 5:3; Mfl 3:10; 1Pi 1:11; 4:13; Si 2:10.

MANZWI, Mat 12:37 ka **m.** a mina mu ka nyazwa
Mat 24:35 **m.** a ka haa na ku fela
Joa 6:63 **M.** e ni mi bulelezi ki moya mi ki bupilo
Joa 12:47 haiba mutu a utwa **m.** a ka
Mro 16:18 ka **m.** a kalembeshwa ba kelusa lipilu
1Mk 14:9 mu sa buleli **m.** a utwisiseha ka bunolo
Mks 2:4 ni mutu ya ka mi puma ka **m.**
Mks 4:6 **m.** a mina kamita ibe a lungilwe
2Ti 1:13 ku swala mutala wa **m.** a mande
Tit 2:8 **m.** a sa koni ku lwaniswa
Lik 7:38; Mro 3:2.

MANZWI A KENILE, Mro 3:2 ne ba filwe **m.**

MANZWI A MANDE, 2Ti 1:13 swala mutala wa **m.**

MANZWI A MATATEKELO, Mhe 5:12 kwa makalelo **m.**

MANZWI A ZWA KU MULIMU, 1Pi 4:11 ya bulela **m.**
Lik 7:38.

MAÑIBA, Joa 20:25 **m.** a limapo mwa mazoho
1Pi 2:24 ka **m.** a hae ne mu folisizwe

MAÑOLO, Mat 21:42 bala mwa **M.**
Mat 22:29 ha mu zibi **M.** kamba Mulimu
Lu 24:27 a ba taluseza lika mwa **M.** kaufela
Lu 24:32 a nzaa lu tamululela **M.** ka ku tala?
Lu 24:45 utwiseze se a talusa **M.**
Joa 5:39 Mu batisisa **M.**, kakuli ka ona
Joa 10:35 kono **M.** ha koni ku cinciwa
Lik 17:2 a nyakisisa ni bona ku zwelela mwa **M.**
Lik 17:11 tatuba **M.** ka tokomelo zazi ni zazi
Lik 18:24 Apolosi, naa ziba hahulu **M.**
Mro 15:4 ku omba-ombiwa ki **M.**
2Mk 3:1 **m.** a ku lu paka ku mina?
2Ti 3:15 ku zwa kwa bumbututu u zibile **m.** a kenile
2Pi 3:16 ba ba si na zibo ba kopamisa **M.**
1Mk 15:3, 4.

MAÑWELE, Mfl 2:10 **m.** kaufela a kubame
Mro 14:11; Mhe 12:12.

MAPANTITI, Lik 16:25.

MAPATELO, Mat 11:16 ba ba inzi fa **m.**

MAPAZULELO, Si 16:12 ba ba zwa kwa **m.** a lizazi

MAPOLISA, Lik 16:35 ba luma **m.** ku yo li

MAPUNU, 2Mk 5:3 kuli, lu si ke lwa fumanwa lu li **m.**
Si 3:17 u njebwe, u sibofu, mi u inzi **m.**
Si 16:15 kuli a si ke a zamaya **m.**
Si 17:16 li ka mu shandaula ni ku mu siya **m.**
Mat 25:36.

MAPYEHA, Si 21:8 kabelo ya **m.** ki lisa la mulilo

MARETA, Lu 10:41; Joa 11:39; 12:2.

MARIA 1., Mat 1:16 **M.** mahe Jesu
Mat 13:55; Mrk 6:3; Lu 1:27; 2:19, 34.

MARIA 2., Mat 27:56 ne ku na ni **M.** Magdalena
Mrk 16:1; Lu 8:2; 24:10; Joa 20:1.

MARIA 3., Mat 27:56 **M.** mahe Jakobo
Mrk 15:47; 16:1; Lu 24:10; Joa 19:25.

MARIA 4., Lu 10:42 **M.** u iketezi kabelo ye nde
Lu 10:39; Joa 11:1; 12:3.

MARIA 5., Lik 12:12 **M.**, mahe Joani ya bizwa Mareka

MARIA 6., Mro 16:6 **M.**, ya ezelize mina misebezi

MAROMA, Lik 16:37 lu li **M.**
Joa 11:48; Lik 25:16; 28:17.

MASA HA PATALALA, Mrk 1:35.

MASAMARIA, Joa 4:9 Majuda ha ba lumelelani ni **M.**
Mat 10:5; Lik 8:25.

MASAPO, Mat 23:27 mwahali a tezi **m.** a ba ba shwile

MASAWANA, 1Ti 3:11 Basali ni bona isiñi **m.**
Tit 2:3 ba si ke ba ba **m.**, ku ineela ku nwa

MASEDONIA, Lik 16:9 Ha ku silele mwa **M.**
Lik 20:1; 1Mk 16:5; 2Mk 8:1; 1Mt 1:7; 4:10.

MASELI A LIHALIMU, Jak 1:17 Ndatahe **m.**

MASEME, Mat 10:16 mu be ni **m.** sina linoha kono

MASHALA, Mro 12:20 ku kubukanya **m.** a tuka

MASHELEÑI, Mrk 6:8 ba si ke ba lwala **m.** a kopa

Lik 2:45 ku abela **m.** kwa batu kaufela
1Ti 6:10 lilato la **m.** mubisi wa ze maswe
Mhe 13:5 u tokwe lilato la **m.**
Mrk 14:11; 1Ti 3:3.

MASHO, Mfs 6:16 ku tima **m.** a tuka a ya maswe

MASHOLI, Mat 6:20 ko ku si na **m.** ba ba kona
1Mk 6:10 **m.**, ha ba na ku yola saanda sa
1Mt 5:4 kuli lizazi leo li mi patise sina **m.**
Lu 10:30.

MASHUMI A MANE, Mrk 1:13 mazazi a **m.** mwa
Mat 4:2; Lik 1:3.

MASHUMI KA A MABELI, Jak 1:1 masika a **m.** a hasani

MASIKA, Mat 19:28 mu atule **m.** a Isilaele
Mfs 3:5 Mwa **m.** a kwamulaho, kunutu yeo
Mks 1:26 ne patilwe kwa **m.** a kale
Jak 1:1 ni ñolela **m.** a hasani
Si 21:12.

MASILA, Mro 1:24 Mulimu, u ba tuhelezi ku eza ze **m.**
1Mk 7:14 bana ba mina ne ba ka ba ba ba **m.**
Mhe 13:4 bulobalo bu tokwe **m.**
Jak 1:21 mu tuhele ze **m.** kaufela
1Pi 3:21 isiñi ka ku zwisa **m.** a kwa mubili
Si 16:13 lipulelo ze taalu ze **m.**
Mat 23:27; Lu 24:12; Joa 19:40; 20:5, 7; Mro 6:19; Mfs 5:3; 1Mt 4:7; Jak 2:2; Si 18:2; 22:11.

MASILA A SAKA, Si 11:3.

MASIMU, Joa 4:35 bone **m.**, kuli sa libelezi ku kutulwa
Mat 19:29.

MASINAGOGE, Mat 23:6.

MASOLE, Lu 3:14.

MASWABI, Joa 16:20 **m.** a mina a ka fetuha tabo
Mro 5:5 ha i libisi kwa **m.**
Mfl 3:19 kanya ya bona ki **m.** a bona
1Mt 4:13 mwa ba mwa **m.** sina ba ba si na sepo
Jak 4:9 tabo ya mina i fetuhe **m.**
Si 16:15 ba bona **m.** a hae
Si 21:4 nihaiba ku tahelwa ki **m.** kamba
Lu 6:25.

MASWANISO, Lik 7:43 **m.** a ne mu ikezelize

MASWAYO, Mgl 6:17 **m.** fa mubili wa ka
Si 5:1.

MASWE, Mat 6:13 u lu lamulele ku ya **m.**
Mat 7:18 mi kota ye **m.** ha i koni ku beya muselo
Mat 24:48 kabe mutanga yo ki ya **m.**
Joa 5:29 ba ne ba ezize ze **m.**
Mro 1:27 lakazana **m.**
Mro 13:10 Lilato ha li ezi mutu **m.**
Mro 16:19 mu tokwe zibo ku ze **m.**
1Mk 5:13 Mu zwise mutu ya **m.** mwahalaa
1Mk 10:6 lakaza lika ze **m.**
1Mk 15:33 Liango ze **m.** li sinya mikwa ye minde
Mfs 5:16 kakuli mazazi a **m.**
Mfs 6:16 ku tima masho a tuka a ya **m.**
Mks 3:5 litakazo ze **m.**, ni mukwañuli
1Ti 6:1 li si ke za bulelwa **m.**
1Ti 6:10 mubisi wa ze **m.** za mufuta kaufela
Tit 2:8 ba tokwe se si **m.** se ba ka lu bulela
Jak 1:13 Mulimu ha likiwi ka ze **m.**
1Jo 5:19 lifasi li mwa maata a ya **m.**
Mat 12:35; Lu 16:25; Joa 3:20; Lik 18:10; Mro 9:11; 2Mk 5:10; Jak 3:16; 2Pi 2:8.

MATA, 1Mk 9:24 kaufelaa bona ba **m.**
1Pi 4:4 ha mu zwelipili ku **m.** ni bona
Mfl 2:16.

MATABELO, Mhe 10:1 ka **m.** a swana silimo ni silimo
1Pi 2:5 mu fe **m.** a kwa moya a amuheleha

MATAKALA, 1Mk 4:13 lu fetuhile sina **m.** a lifasi
Mfl 3:8 ni li nga sina **m.**

MATALA, Mat 24:7 ku ka ba ni **m.** ni
Mrk 13:8; Lu 21:11.

MATALI, Si 22:2 **m.** ne li a ku folisa macaba

MATANGU, Tit 1:14 isi pilu kwa **m.** a Sijuda

MATAPA, 2Mk 3:3 isi fa **m.** a licwe, kono fa **m.** a nama
Mhe 9:4.

MATATEKELO, Mks 1:18 Ki yena **m.**, wa pili ku ba
Mhe 5:12 manzwi a **m.** a zwa ku Mulimu
Mhe 6:1 tuto ya **m.** ya za Kreste
Mgl 4:3; Mks 2:8.

MATAZA, 2Pi 2:22 Nja i kutezi kwa **m.** a yona

MATE, Mhe 12:1 lu **m.** ka buitiiso mwa siyano

MATEU, Mat 9:9; 10:3; Lu 6:15; Lik 1:13.

MATOTA, Lik 15:16 ni ka zusa **m.** a yona ni ku i yemisa

MATUKU A YAMBUKELA, Lu 21:11 **m.** mwa sibaka

MATULI, Mat 6:26.

MATWELA, Mhe 11:31 Rahaba naa amuhezi **m.**

MAUNGULELO, Mat 24:3 **m.** a muinelo wa lifasi
Mat 28:20 ni inzi ni mina ku isa kwa **m.** a lifasi

MAUNGULO, 1Mk 10:11 tahezwi ki linako za **m.**

MAWELUWELU, 2Pi 2:17 Bao ki **m.** a si na mezi
Si 7:17 ka ba etelela kwa **m.** a mezi
Si 16:4.

MAWENGE, Lik 12:7 **m.** a wa kwa mazoho a hae
Mfs 6:20 ndumeleti mwa **m.**; kuli ni bulele
Mfl 1:13 kuli **m.** a ka a zibahale ku
Lik 26:31; Mhe 11:36.

MAYEMO, 1Mk 7:24 mwa **m.** a naa li ku ona
1Mk 7:20.

MAZAZI, Mat 24:22 kabesi kuli **m.** ao a ka fukuzwa

MAZAZI A MAUNGULELO, 2Ti 3:1 mwa **m.** ku
Jak 5:3 sina mulilo mwa **m.**
2Pi 3:3 mwa **m.** ku ka taha basheununi

MAZOHO, Mks 2:14 mulao wa litaelo o ñozwi ka **m.**

1Ti 4:14 sitopa sa baana-bahulu ne si beile **m.** a sona
Mhe 10:31 wela mwa **m.** a Mulimu
2Mk 5:1; Mhe 9:11.

MAZULU, Lu 23:30.

MAZWALO, 1Ti 4:2 **m.** a bona a babuzwi inge ka sipi
Mhe 9:14 a kenisa **m.** a luna kwa misebezi ye shwile
1Mk 8:12; 2Mk 1:12.

MBA, Mfl 3:19 mulimu wa bona ki **m.** ya bona
1Ti 5:23 u nwange waine kabakala **m.**
Mat 12:40; Joa 3:4; 1Mk 6:13.

MBANDE, Si 12:14.

MBANGO, Mat 15:9 Ku ni lapela kwa bona ki kwa **m.**
Mro 8:20 mwa maata a bupilo bwa **m.**
1Mk 15:58 musebezi wa mina haki wa **m.** ku Mulena
1Mk 3:20; Mfl 2:16; Tit 3:9.

MBELWA, Lu 21:2 a bona **m.** ya shebile
Si 18:7 Ni busa sina mulena, mi ha ni **m.**
Mrk 12:43; Lu 18:3.

MBEMUKA, Mrk 9:15.

MBINDANA, Mat 11:28 mu te, mina kaufela ba ba **m.**

MBINGWA, Mat 11:5; 26:6; Lu 4:27; 5:12.

MBONGOLO, Mat 21:5.

MBONGOLO YA MWANA, Mat 21:5.

MBUMBI, Mat 24:32 mwa ziba kuli **m.** i fakaufi

MBUMBUTELA, 2Mk 3:14 minahano ya **m.**
Mfs 4:18 kabakala ku **m.** kwa lipilu za bona

MBUMBUTEZI, Mat 13:15 pilu ya batu ba i **m.**

MBUNDU, Jak 4:14 mu **m.** ye ina feela nakonyana

MBUYOTI, 1Pi 3:9.

MBWASHULA, Lu 24:11 litaba za **m.** ku bona

MBYUMBYULU, 1Mt 4:17 katanyeza Mulena mwa **m.**

ME, Lu 8:21 **M.** ni banyani ba ka ki bona ba

MEENO, Mat 8:12.

MEETO, Mfs 1:18 ya tonisize **m.** a lipilu za mina
1Pi 3:12 **m.** a Jehova a talimezi ba ba lukile
1Jo 2:16 takazo ya **m.** ni ku iponahaliseza
Si 21:4 takula miyoko kaufela kwa **m.** a bona
Mat 13:16; Mrk 8:18; 2Mk 4:18.

MELEKISEDEKE, Mhe 5:6 ka mukwa wa **M.**
Mhe 6:20; 7:1, 15.

MEMILWE, Joa 2:2; Si 19:9.

MEMIWA, Mat 22:14 ba ba **m.** ki ba bañata

MESIA, Joa 1:41 Lu fumani **M.**
Joa 4:25 Na ziba kuli **M.** wa taha, Kreste

MESOPOTAMIA, Lik 2:9.

METUSELA, Lu 3:37.

MEZI, Mat 10:42 komoki ya **m.** ku yo muñwi wa ba
Joa 4:14 ya nwa kwa **m.** e ni ka mu fa haa sa tola
Joa 7:38 linukana ze bubisa **m.** a pilisa
Si 7:17 u ka ba etelela kwa **m.** a bupilo
Si 22:17 a nwe kwa **m.** a bupilo a fiwa feela
Joa 5:7; Si 17:1, 15; 22:1.

MIBILI, Mro 12:1 mu fe **m.** ya mina sina sitabelo
1Mk 6:15 **m.** ya mina ki lilama za Kreste
Mro 8:11; 1Mk 15:40; Jak 4:1.

MIBISI, Mfs 3:17 kuli mu tome **m.** ni ku tiya fa
Mks 2:7 mu tomile **m.** ni ku yahiwa ku yena
Mat 3:10; 13:21.

MIBUSO, Mro 8:38 kamba mangeloi kamba **m.**
1Mk 15:24 ha saa yundisize **m.** kaufela ni
Mfs 6:12 lu na ni ndwa, ya ku lwana ni **m.**
Mfs 6:12 ku lwana ni **m.**, ye mwa libaka za
Mhe 11:33 Ka tumelo, ne ba tuzi **m.**
Mat 4:8; Mks 1:16.

MICOMIBI, Mat 11:19.

MIDIANI, Lik 7:29.

MIEZEZO, 1Mk 4:17 **m.** ya ka ya lika ku

MIFILIFILI, 1Mk 1:11 **m.** mwahalaa mina
1Mk 3:3 mwahalaa mina ku sa na ni **m.**
1Mk 14:33 haki Mulimu wa **m.**
Lu 21:9; 2Mk 6:5; 12:20; Jak 3:16.

MIFOKOLO, Lik 14:15 **m.** sina mina
Mro 8:26 u lu tusa mwa **m.** ya luna
Mro 15:1 ku lwala **m.** ya ba ba si ka tiya
2Mk 12:9 maata a ka, a bonahala mwa **m.**
Mhe 4:15 ku lu utwela butuku mwa **m.** ya luna

MIFUMBO, Lik 4:29 ha ku utwe **m.** ya bona

MIFUTA, Jak 3:7 **m.** kaufela ya lifolofolo za naheñi

MIFUTA-FUTA, 1Mk 12:4 limpo li mwa **m.**

MIHALA, Joa 2:15 ikezelize pafa ya **m.**, a lelekela
Lik 2:24 ka ku lukulula mwa **m.** ya lifu

MIHATA, Si 9:10.

MIHATO, 2Mk 10:2 ku nga **m.** ye maata

MIHUPULO, Lu 11:17 Jesu ka ku ziba **m.** ya bona
2Mk 10:5 wisa **m.**
Mhe 4:12 linzwi la Mulimu li kona ku lemuha **m.**
Mat 15:19; Lu 2:35; Mro 1:21; 1Mk 3:20.

MIINELO, Mhe 10:33.

MIKAELE, Si 12:7 **M.** ni mangeloi a hae a lwana
Juda 9.

MIKAKANI, Mat 7:16 yanga sisansa sa veine kwa **m.**

MIKANJO, Lu 20:46 ku zamaya-zamaya mwa **m.**

MIKEKE, Si 16:1; 17:1.

MIKITI, Juda 12 mwa **m.** ya mina ya lilato

MIKITI YE LILATA, 1Pi 4:3 ka ku nwa maswe, ka **m.**
Mgl 5:21.

MIKOTANA YA MIFAHO, Lu 22:35.

MIKOTANA YA WAINE, Mat 9:17; Mrk 2:22; Lu 5:37.

MIKWA, Mat 16:27 kutiseza mutu ku likana ni **m.**
Lik 16:21 ba luta **m.**
1Mk 15:33 Liango ze maswe li sinya **m.**
Lik 6:14; 26:3.

MIKWAKWA, Mat 22:9 mu ye kwa **m.** ye zwa

MIKWALE, Lu 22:38.

MILALELO, Mat 23:6 libaka ze kutekeha kwa **m.**

MILAMU, Mat 26:47, 55; Lu 22:52.

MILAO, Mat 15:9 ze ba luta ki **m.** ya batu
Joa 14:21 Ya na ni **m.** ya ka mi a i mamela
2Mk 3:7 haiba **m.** ye isa kwa lifu
Mks 2:22 ka ku ya ka **m.** ya batu
Mhe 9:10 Ne li li **m.** ye ama mubili
1Jo 5:3 mi niteñi **m.** ya hae ha i imezi
Lu 1:6; Mks 2:20; Si 12:17.

MILAO YE ÑOZWI, 2Mk 3:6 **m.** i tahisa
Mro 2:27, 29; 7:6.

MILEKO, Mat 22:5.

MILELO, Lu 1:51 ikankabeka mwa **m.**
1Mk 4:5 u patulula **m.** ye mwa lipilu
Mhe 4:12 li kona ku lemuha **m.** ya mwa pilu

MILENEÑI, Lu 4:43; 19:17; Si 16:19.

MILIKO, Lu 4:13 Diabulosi ha saa felize **m.** ya hae
1Ti 6:9 fuma ba wela mwa **m.** ni mwa

MILILELO, 1Mk 14:7 Konji haiba **m.** ya

MILILI, 1Mk 11:14 **m.** ye mitelele ki kashwau
1Pi 3:3; Si 9:8.

MILIMU, Lik 17:18 mushaeli wa **m.** ya ku sili
1Mk 8:5 ku na ni ba ba bizwa **m.**
2Mk 6:16 tempele i na ni tumelelano ifi ni **m.**?

MILIMU YA MASWANISO, Lik 15:20 ze silafalizwe ki **m.**
1Jo 5:21 Bana, mu itibelele kwa **m.**

MILOHO, Mro 14:2 ya fokola mwa tumelo u ca **m.**

MILOMO, Mat 15:8 ba ni kuteka ka **m.** ya bona
Mro 3:19 kuli **m.** kaufela i kwaliwe
Mhe 13:15 manzwi a zwa mwa **m.**
Si 14:5 mwa **m.** ya bona ne ku si ka fumanwa

MILONGA, Mro 13:1 ipeye kwatasaa **m.**
1Mk 15:24 ha saa yundisize **m.**
Mfs 1:21 fahalimwaa **m.** kaufela ni bubusi
Mks 2:15 u tubuzi **m.** ni maata
Tit 3:1 ba utwe **m.** ni bulena
Mfs 3:10.

MILUMBEKO, Mhe 13:15 lu fe Mulimu sitabelo sa **m.**

MILUTI, Jak 1:17 ku cinca sina **m.** ye cinca-cinca

MILYANI, Lu 23:56; 24:1.

MINAHANO, 2Mk 3:14 **m.** ya bona ya mbumbutela
2Mk 4:4 mulimu wa lifasi le a foufalize **m.**
Mfl 3:19 **m.** ya bona i ku ze mwa lifasi
Mfl 4:7 kozo ya Mulimu i ka sileleza **m.** ya mina
Mks 3:2 Mu ise **m.** ya mina ku ze kwahalimu
Mhe 8:10 Ni ka beya milao ya ka mwa **m.** ya bona
1Pi 1:13 mu iteekele mwa **m.** ya mina
Mfl 4:7.

MINAHANYELEZE HABELI, Si 18:6 mu mu **m.** mwateñi

MINGUNDO, Mat 23:5.

MINYAKA, Lu 8:14 ku yembululwa ki **m.** ya bupilo
2Ti 3:4 ba ba lata **m.** ku fita Mulimu
2Pi 2:13 Ba fumana tabo ku pila mwa **m.**
1Ti 5:6; Tit 3:3.

MINYAKO, Mat 16:18 **m.** ya Libita ha i na ku koma

MINZI, Mat 9:35; Mrk 6:6.

MIOYA, Mgl 5:20 tumelo ya **m.**
Mfs 6:12 lu na ni ndwa, ni **m.** ye maswe
1Pi 3:19 ku yo kutaza kwa **m.** mwa tolongo
Si 7:1 inzaa sweli ka taata **m.** ye mine ya lifasi
Si 22:15 linja ni ba tumelo ya **m.**

MIOYA YE MASWE, Mfs 6:12.

MIOYO, Si 20:4 **m.** ya ba ne ba bulailwe

MIPUTO, 2Ti 4:13 u ni tiseze kubo ni **m.**
Si 20:12 fapilaa lubona, **m.** ne i apuzwi

MIPUTO YA MATALO, 2Ti 4:13 u ni tiseze **m.**

MIRA, Mat 2:11; Joa 19:39.

MISEBELEZO, 1Mk 12:6 **m.** i mwa mifuta-futa

MISEBEZI, Joa 14:12 u ka eza **m.** ye mituna ku fita ye
Lik 26:20 ka ku eza **m.** ye bonisa ku baka
Mro 8:13 mu bulaya **m.** ya mubili ka moya
Mro 8:28 Mulimu u swalisanisa hamoho **m.** ya hae
2Mk 11:23 ni ezize **m.** ye miñata
Mgl 5:19 **m.** ya nama ya iponahalela fo ku sweu
Tit 2:14 sicaba se si tukufalezwi **m.** ye minde
Mhe 10:24 lu susumezane ku ba ni **m.** ye minde
Jak 2:26 tumelo ha i si na **m.** i shwile
Si 14:13 **m.** ya bona, i yelela ni bona
Joa 4:38; 1Mk 12:11.

MISEBEZI. Mu bone ni SEBELEZO YE KENILE.
1Mk 12:28 ba eza **m.** ye tusa ba bañwi

MISEBEZI YE IPITEZI, Lik 19:11 **m.** ka Paulusi

MISEBEZI YE MAATA, 1Mk 12:10, 29; Mgl 3:5.

MISEBEZI YE MINDE, Lik 10:38.

MISELO, Mat 7:20 mu ka ba ziba ka **m.** ya bona
Mat 21:43 fiwa sicaba se si beya **m.** ya ona

MISHIMBO, Mgl 6:2 ku lwalisana **m.**

MISHOBO, Mat 24:30 ba **m.** kaufela mwa lifasi
Si 1:7 **m.** kaufela ya lifasi i ka inata
Si 7:9 ba ba zwa mwa macaba ni **m.**

MISHUKWE, Si 19:12 kwa toho ya hae ki **m.**
Si 12:3.

MISIFA, Mks 2:19 swalisaniswa ka lingongo ni **m.**

MISUMO, Mgl 2:9.

MITAI, Mat 21:8 Buñata ba kala ku pumaka **m.**
Mro 11:21 naa si ka tuhelela **m.** luli ya kota
Lu 13:19; Joa 15:6; Mro 11:16.

MITAI YA NZALU, Joa 12:13 ba nga **m.**

MITAMUNO, 1Mk 15:20 **m.** ya ba ba itobalezi ka lifu
Jak 1:18 lu be **m.** kwa libupiwa za hae
Mro 8:23; 11:16; 1Mk 16:15; Si 14:4.

MITELO, Lu 23:2 hanisa batu ku lifa **m.** ku Sesare

MITIYO, Mat 23:4 Ba tama **m.** ye bukiti ni ku i

MITOMO, Mhe 11:10 muleneñi o na ni **m.** ya niti

MIUTWA, Mat 13:22 Haili peu ye cezwi mwahalaa **m.**

MIYOKO, Lu 7:38; Mhe 5:7; Si 7:17.

MIZANA, Mgl 5:15 zwelapili ku lumana ni ku **m.**

MIZE, Si 12:4 mano pepa, i **m.** mwanaa hae

MIZIWE, 2Mk 5:4 se si shwa si **m.** ki bupilo

MIZWALE, Mat 23:8 mi mina kaufela mu **m.**
1Pi 5:9 kopano ya **m.** ba mina mwa lifasi
Lik 15:36.

MONYEHELA, Mfs 5:14 Kreste u ka ku **m.**

MONYEHELANGA, Lu 17:24 lumonyi mo lu **m.**

MONYEHELE, Mat 5:16 liseli la mina li **m.** batu cwalo
2Mk 4:6 mwa lipilu za luna kuli a li **m.**

MONYEHELWA, Si 18:1 lifasi ne li **m.** ki kanya ya lona
Si 21:23.

MOOKO, Mhe 4:12 makauhanelo a lingongo ni **m.**

MOYA, Mat 3:16 **m.** wa Mulimu u shulumukela ku Jesu
Mat 26:41 **m.** ona wa lata, kono nama
Lu 24:39 sibupiwa sa **m.** ha si na nama ni masapo
Joa 4:24 Mulimu ki **M.**, ba mu lapela ka **m.** ni
Lik 2:17 sululela **m.** wa ka kwa batu kaufela
Lik 7:51 ba hanyeza **m.** o kenile
Mro 8:6 ku isa munahano ku za **m.** ki bupilo ni kozo
Mro 8:9 haiba luli **m.** wa Mulimu u ku mina
Mro 8:11 **m.** wa yo ya naa zusize Jesu
Mro 8:16 Ona **m.** u paka ni **m.** wa luna
Mro 11:8 Mulimu u ba file **m.** wa buloko bo butuna
1Mk 2:10 **m.** u batisisa mwa linto kaufela
1Mk 2:11 ya zibile za Mulimu, kwandaa **m.** wa
1Mk 2:13 litaba za kwa **m.** ka manzwi a kwa **m.**
1Mk 2:14 li tatubiwa ka **m.**
1Mk 3:16 **m.** wa Mulimu u yahile ku mina?
1Mk 15:44 u zuswa u li mubili wa **m.**
2Mk 3:6 milao ye ñozwi ki lifu, kono **m.** wa pilisa
2Mk 3:17 fo ku inzi **m.**, ku na ni tukuluho
Mfs 2:2 mubusi wa **m.** o zamaisa batu
Mfs 2:22 sibaka sa ka ina ku sona Mulimu ka **m.**
Mfs 4:14 zukuzwa ki **m.** kaufela wa tuto
Mfs 4:30 mwa swabisa **m.** o kenile wa Mulimu
Mfs 6:7 Mu ba sebeleze ka **m.** o munde
Mfs 6:17 mukwale wa **m.**, linzwi la Mulimu
Mfl 2:20 yo muñwi ya na ni **m.** o swana
Mks 1:8 za lilato la mina le li lumelelana ni **m.**
2Ti 1:7 Mulimu naa si ka lu fa **m.** wa boi
Jak 4:5 **M.** u zwelapili ku lakaza
1Pi 2:5 mu yahiwa kuli mu be ndu ya kwa **m.**
Si 11:8 ka kutwisiso ya **m.** ki Sodoma
Si 22:17 **m.** ni munyaliwa ba swalelezi, ba li: Taha!
Mat 7:25; 14:30; Joa 3:8; 16:13; Mro 1:11; 7:14; 1Mk 9:26; 10:3, 4; 14:9; 15:45; Mgl 5:22; 6:1; 1Pi 3:18; Si 9:2; 18:2.

MOYA O KENILE, Mat 1:18 u itwezi ka **m.**
Mat 12:32 ya bulela maswe **m.**
Lu 3:22 **m.** wa sibupeho inge sa liiba
Joa 14:26 **m.**, wo Ndate a ka mi lumela
Lik 2:4 kaufelaa bona ba tala **m.**
Lik 11:16 mu ka kolobezwa ka **m.**
1Mk 6:19 mubili ki tempele ya **m.**
Mfs 4:30 mu si ke mwa swabisa **m.**
Mhe 6:4 ba ba abezwi kwa **m.**
2Pi 1:21 ba susumezwa ki **m.**
Mat 3:11; Mrk 13:11; Lik 20:28.

MOYA O MUNDE, Mfl 1:15 ba kutaza Kreste ka **m.**

MOYO, Mat 10:28 ya kona ku yundisa **m.** ni mubili
Mat 16:26 lifasi kono a sinyehelwa ki **m.** wa hae?
Lik 2:27 ha u na ku tuhelela **m.** wa ka mwa Libita
Mfl 1:27 ka **m.** u li muñwi mu nze mu lwanela
Mrk 14:34; Joa 12:25; 1Mk 15:45.

MOYO KAUFELA, Mat 22:37 lata ka **m.**
Mfs 6:6 tato ya Mulimu ka **m.**
Mks 3:23 Se mu eza kaufela, mu si eze ka **m.**

MPO, Mat 19:11 konji ba ba filwe **m.** yeo
Lik 8:20 ipumanela **m.** ya Mulimu ya feela
Mro 5:16 **m.** ye filwe ya ku beya batu ku ba
Mro 6:23 **m.** ya fa Mulimu ki bupilo bo bu sa feli
1Mk 7:7 mutu ni mutu u na ni **m.** ya filwe
1Ti 4:14 U si ke wa keshebisa **m.** ye li ku wena
2Ti 4:6 sululwa sina **m.** ye sululelwa
Mhe 6:4 ba ba lupile **m.** ya lihalimu ya feela
Mhe 10:14 **m.** i liñwi ya sitabelo
Jak 1:17 **M.** ye nde kaufela i zwa kwahalimu
Mat 5:24; 2Mk 9:15; Mfs 2:8.

MPO YA FEELA, Mro 5:17 **m.** ya ku luka

MPO YE SULULELWA FA SITABELO, 2Ti 4:6.
Mfl 2:17.

MUALAFI, Lu 4:23 **M.**, ha ku ifolise
Lu 5:31 Ba ba iketile ha ba tokwi **m.**
Mks 4:14 Luka **m.** ya latwa

MUAMBAKANI YA PAHAMI, Lu 2:29 **M.**, u lukulula
Lik 4:24 **M.**, ya ezize lihalimu, ni lifasi
Si 6:10 **M.** ya kenile ni wa niti

MUAPOSITOLA, Mgl 1:1 Paulusi, **m.,** isi ya
Mhe 3:1 **m.** ni muprisita ya pahami—Jesu
Mgl 2:8.

MUATULI, Lik 10:42 ku ba **m.** wa ba ba pila ni

MUBALA O MUFUBELU, Si 12:3 ya **m.** sina mulilo

MUBALI, Mat 24:15 **m.** a lemuhe

MUBELEKI, Lu 10:7 **m.** waa lukela ku fiwa
2Ti 2:15 **m.** ya sa swabeli se siñwi

MUBETEKI, Lu 6:16.

MUBETI, Mrk 6:3 yena **m.,** mwanaa Maria

MUBILI, Mat 10:28 bulaya **m.** ba sa koni
1Mk 6:20 mu kanyise Mulimu mwa **m.** wa mina
1Mk 12:18 u lukisize silama ni silama sa **m.**
1Mk 15:44 U calwa u li **m.** wa nama, u zuswa
Mks 1:18 toho ya **m.,** wa pili mwa lika kaufela
Mhe 10:5 wa ni lukiseza **m.**
Mat 26:12; Lu 11:34; Joa 2:21; 1Ti 4:8.

MUBILI LULI, Mks 2:17 **m.** ki Kreste

MUBILI WA KRESTE, Mfs 4:12 kuli ba yahise **m.**

MUBISI, Mro 11:16 haiba **m.** u kenile, ni mitai ni yona
1Ti 6:10 lilato la masheleñi ki **m.** wa
Mhe 12:15 kuli ha ku na **m.** o na ni sifanu o mela
Mro 11:18.

MUBONAHALELO, Mat 28:3.

MUBONELO, 1Mk 9:8 buleli litaba ze ka **m.** wa butu
1Pi 4:6.

MUBU, Lu 8:15 Haili lipeu ze wezi fa **m.** o munde

MUBULAI, Joa 8:44 Yena ne li **m.** ha kalisa
1Jo 3:15 ya toile muzwale wa hae ki **m.**
1Pi 4:15.

MUBULELELO, Mat 26:73 **m.** wa hao u ku paka cwalo

MUBUPI, Mro 9:21 Kikuli **m.** haa na maata
1Pi 4:19.

MUBUPI WA LIPIZA, Mat 27:7 leka simu ya **m.** kuli i be

MUBUSI, Mfs 2:2 **m.** wa moya o zamaisa batu

MUBUSISI, Lik 13:7; 18:12.

MUBUSI WA LIFASI, Joa 14:30 **m.** wa taha
Joa 16:11 **m.** le u atuzwi
Joa 12:31.

MUBUSO, Mat 6:10 **M.** wa hao u tahe. Tato ya hao
Mat 6:33 mu zwelepili ku bata pili **M.** ni
Mat 24:14 taba ye nde ye ya **M.** i ka
Mat 25:34 Ha mu te, mu yole **M.** o lukiselizwe
Lu 12:32 u lumelelize ku mi fa **M.**
Lu 22:29 ni eza tumelelano ni mina, ya **M.**
Joa 18:36 **M.** wa ka hasi wa lifasi le
1Mk 15:24 kutisa **m.** ku Mulimu
Mks 1:13 ku lu shimbululela mwa **m.** wa Mwanaa
Si 1:6 u lu ezize **m.,** baprisita ku Mulimu
Si 11:15 **M.** wa lifasi u fetuhile **m.**
2Ti 4:1; Jak 2:5; Si 5:10.

MUBUSO WA KWA LIHALIMU, Mat 10:7 **M.** u sutelezi
Mat 23:13 mu kwalela batu ku kena mwa **M.**
Mat 3:2.

MUBUSO WA MULIMU, Mat 21:43 **M.** u ka zwiswa
Mrk 4:11 kunutu ye kenile ya **M.**
Lu 9:62 ya talima kwamulaho ya swanela mwa **M.**
Lu 17:20 **M.** ha u tahi ka ku lemuseha
Lik 14:22 kena mwa **M.** ka manyando a mañata
Lu 6:20; Mro 14:17; 1Mk 4:20.

MUCALI, Mat 13:37 **M.** wa peu ye nde ki Mwanaa mutu
Joa 4:36 **m.** ni mukutuli ba tabe hamoho

MUDIMONA, Joa 10:21.

MUELEZI, Mro 11:34 kamba ya bile **m.** wa hae?

MUENYI, Mat 25:35 Ne ni li **m.**
Lu 19:6 a mu amuhela ka tabo sina **m.**
Mhe 11:9.

MUETELELI, Mat 23:10 **M.** wa mina ki a li muñwi

MUETOPIA, Lik 8:27.

MUEZALIBI, Lu 15:7 tabo kwa lihalimu **m.** ya baka
Lu 18:13 Mulimu ha ku ni utwele butuku, na **m.**
Jak 5:20 ya kutisa **m.**
1Pi 4:18 se si ka ezahala ku munyefuli ni **m.**?

MUEZI, Jak 1:23, 25.

MUFALISI, Mat 23:26 **M.** ya shwile meeto
Lu 18:11 **M.** a yema a kala ku itapelela
Lik 5:34 **M.** ya bizwa Gamaliele

MUFILIFILI, Lik 19:29.

MUFUKA, Mat 13:25 sila sa to cala **m.**

MUFUMI, Lu 16:19.

MUFUTA, 1Mt 5:22.

MUFUTA WA TUTO, Mro 6:17 mu mamezi **m.**

MUGALILEA, Mrk 14:70.

MUGERIKE, Mgl 3:28 Ha ku na Mujuda kamba **M.**
Mro 1:16.

MUHAKULULI, Mro 2:20 **m.** wa litoto

MUHANYEZI, 1Ti 5:14 ba fa **m.** sibaka sa ku bulela

MUHATA, Si 12:4.

MUHAU, Mat 5:7 Tabo ki ya ba ba na ni **m.**
Jak 2:13 **M.** u maata fahalimwaa katulo
Jak 3:17 bu tezi **m.** ni miselo ye minde
Jak 5:11 Jehova u na ni lilato le lituna ni **m.**

MUHEBERU, Mfl 3:5.

MUHUPULO, Mro 11:34 ki mañi ya zibile **m.** wa Jehova
2Mk 10:5 lu hapa **m.** kaufela kuli
Mfl 4:2 ba be ni **m.** o swana ku Mulena
1Pi 4:1 **m.** o swana

Si 17:17 mwa lipilu kuli ba pete **m.** wa hae
1Mk 1:10.

MUHUPULO U LI MUÑWI, 1Mk 1:10 swalisane ka **m.**

MUHUWO WA TAELO, 1Mt 4:16 ka **m.**

MUINELO, 1Mk 7:26 kabakala **m.** wa

MUINELO WA LIFASI, Mat 24:3 sisupo sa **m.**?
Mat 28:20 ku isa kwa maungulelo a **m.**

MUIPI, Mat 7:5 Wena **m.**! Pili zwisa

MUISILAELE, Joa 1:47 **M.** yo kaniti
Mro 11:1 ni na, ni **M.**, wa peu

MU ITIBELELE, Lik 20:28.

MUJUDA, Mro 2:29 **M.** ki ya li cwalo mwahali
Mgl 3:28 Ha ku na **M.** kamba Mugerike
Mks 3:11.

MUKEKE, Mat 14:8; Mrk 6:25.

MUKEKECIMA, Mro 12:1 kupa ka **m.** wa Mulimu
Mfl 2:1 ha ku na ni lilato ni **m.**
Mks 3:12 lilato ni **m.**, sishemo
Mhe 5:2 ya kona ku eza ka **m.**

MUKITI, Lu 5:29 Livi a lukiseza Jesu **m.**
Lu 22:1 **M.** wa Linkwa ze si ka ya Mumela
Mks 2:15 mwa **m.** wa tulo
Joa 2:23; 5:1; 6:4; 7:8, 10, 37; 1Mk 5:8.

MUKOLOBEZI, Mat 3:1; 11:11; 14:2; Lu 7:33.

MUKOLOKO, 1Ti 5:9 Mbelwa wa kona ku beiwa fa **m.**

MUKOMBWE, Mat 26:34, 74, 75; Mrk 14:30.

MUKOPANO, Lik 19:39.

MUKOTANA WA MUFAHO, Mat 10:10; Lu 22:36.

MUKOTI, Si 20:3 nepela mwa **m.**
Lu 8:31; Mro 10:7; Si 9:1, 11; 11:7; 17:8.

MUKOTI-TUNA, Lu 16:26 **m.** mwahalaa luna ni mina

MUKRESTE, Lik 26:28 u bata ku ni kolwisa ku ba **M.**
1Pi 4:16 a nyanda kabakala kuli ki **M.**, a si ke a

MUKULI, Mat 25:39.

MUKUNDA, Mat 6:6 u lapele ku Ndataho ya kwa **m.**
Joa 18:20 ne ni si ka bulela se siñwi kwa **m.**
Mgl 2:2 ku kutaza kwa **m.**
Mat 6:4; Mfs 5:12.

MUKUPI, Lu 16:20 **m.** yo muñwi ya bizwa Lazaro

MUKUTAZI, Lik 21:8 Filipi **m.**
1Ti 2:7 ne ni ketezwi ku ba **m.**
2Ti 1:11 ketezwi ku ba **m.** ni muapositola
2Ti 4:5 u eze musebezi wa **m.**
2Pi 2:5 Nuwe, **m.** wa ku luka

MU KUTISEZE, Mat 22:21 **m.** Sesare ze li za

MUKUTULI, Joa 4:36 **m.** u sweli wa amuhela lituwelo

MUKWA, Lik 1:11 u ka taha ka **m.** o swana
Mro 7:6 batanga ka **m.** o munca wa moya
1Mk 7:31 **m.** wa lifasi le wa cinca
Mfl 1:27 zamaye ka **m.** o swanela taba ye nde
Mhe 10:25 **m.** wo, kono lu susuezane

MUKWAKWA, Mat 7:14 **m.** o ya kwa bupilo u kumbani
Mat 10:5.

MUKWALE, Mat 26:52 itusisa **m.** ba ka bulaiwa ka **m.**
Mfs 6:17 **m.** wa moya, linzwi la Mulimu
Mhe 4:12 li shengile ku fita **m.** o lozizwe
Si 19:15 ku zwa **m.** o mutelele
Mat 10:34; Lu 21:24.

MUKWALELO, Mro 14:13 sisitataliso kamba **m.**

MUKWAÑULI, Mrk 7:22 mwa lipuli ku na ni **m.**
Lu 12:15 mu itibelele kwa **m.**
1Mk 5:11 mu tuhele siango ni ya na ni **m.**
Mfs 5:3 **m.**, nihaiba feela ku bulelwa
1Mt 2:5 ne lu si ka itusisa **m.**
Mro 1:29; Mks 3:5; 2Pi 2:3, 14.

MUKWA O LUKILE, 2Ti 2:15 talusa linzwi la niti ka **m.**

MUKWA O SA SWANELI, 2Mt 3:7, 11.

MUKWA O SWANELA, Mgl 5:25 ku zamaya ka **m.**
Mfs 4:1 mu zamaye ka **m.** pizo
Mfl 3:16 lu zweleñipili ku zamaya ka **m.**
Mks 1:10 mu zamaye ka **m.** Jehova
1Mt 2:12 mu zamaye ka **m.** Mulimu, yena ya
1Ti 3:2 muokameli a be ya eza lika ka **m.**

MUKWENYANI WA MUSALI, Mat 8:14; 10:35; Mrk 1:30.

MULAKA, Joa 10:16 lingu ze ñwi, ze si za **m.** wo

MULALA, Lu 17:2.

MULALELO, Mrk 6:21 Heroda naa lukisize **m.**
Lu 14:12 **m.**, u si ke wa biza balikani ba hao
1Mk 11:20 ha ku konahali kuli mu ce **m.** wa Mulena
Si 19:9 Tabo ki ya ba ba memilwe kwa **m.**
Si 19:17 kubukane hamoho kwa **m.** wa Mulimu
Lu 14:16; 22:20; Joa 13:4; 1Mk 11:21, 25.

MULAMU, Mhe 1:8 **m.** wa bulena ki **m.** wa ku luka
Mhe 9:4 ye na ni maana ni **m.** wa Aruni
Si 12:5 lisa macaba ka **m.** wa sipi
Si 2:27.

MULAMULELI, Mro 11:26 **M.** u ka zwa mwa Sione
Lik 7:35.

MULAO, Mat 15:3 ni mina mu tula **m.** wa Mulimu
Mat 22:40 fa litaelo ze peli zeo kona fo ku tomile **M.**
Mrk 12:28 a mu buza, a li: Ki ufi **m.** wa pili?
Lu 16:16 **M.** ni libuka za bapolofita ne li shaelwa
Lu 24:44 ze ñozwi mwa **M.** wa Mushe
Joa 10:34 ha ku si ka ñolwa mwa **M.** wa mina
Mro 2:14 ba eza ka sipepo ze mwa **m.**
Mro 4:15 fo ku si na **m.**, ha ku
Mro 7:2 u lukuluzwi kwa **m.** wa muunaa hae
Mro 7:12 **M.** ona u kenile, ni taelo
Mro 7:22 ni tabela **m.** wa Mulimu
Mro 7:23 lwanisana ni **m.** wa munahano wa ka

Mro 8:2 u mi lukuluzi kwa **m.** wa sibi ni wa lifu
1Mk 4:6 kuli mu itute **m.** wo, o li:
Mgl 3:24 **M.** u fetuhile muuti wa luna ya lu isa ku
Mgl 6:2 mu taleleze **m.** wa Kreste
Mgl 6:16 zamaya ka mukwa o swanela ka **m.**
Mks 2:14 takula ka ku tala **m.**
Mhe 10:1 **M.** u na ni muluti wa lika ze nde
Jak 2:8 mu mamela **m.** wa mulena
2Pi 2:7; 3:17 ba ba sa yi ka **m.**
1Jo 2:7 se ni mi ñolela, haki **m.** o munca, kono
Mat 5:17; Mrk 12:31; Mro 6:14; 10:4; 13:8; Mgl 3:19.

MULAPELI, Lik 10:2 Ne li **m.** mi naa saba Mulimu
Lik 10:7 a biza lisole le liñwi la **m.**

MULAPELI WA MILIMU YA MASWANISO, Mfs 5:5.

MULATIWA, Joa 11:3.

MULATU, Mat 27:37 **m.** wa hae fahalimwaa toho
Lu 23:4 Ha ni fumani **m.** ku mutu yo
Joa 18:38 Pilato a li: Ha ni fumani **m.** ku yena
Mro 5:13 **m.** wa sibi ha u fiwi ku si na mulao
Mro 5:18 a li muñwi u tahiselize batu kaufela **m.**
1Mk 11:27 ya nwa a sa swaneli, u ka ba ni **m.**
Lu 13:4; Mro 8:1, 34; 9:33.

MULAULI, Lik 13:6.

MULEKISI, Mat 13:45.

MULELO, Lu 23:51 naa si ka yemela **m.**
Lik 5:38 haiba **m.** u zwa kwa batu, u ka tulwa
Lik 20:27 mi bulelela **m.** kaufela wa Mulimu
Mro 8:28 ba ba bizizwe ka **m.** wa hae
Mgl 4:18 bata ka **m.** o munde nako ifi kamba ifi
Mfs 3:11 ku likana ni **m.** wa kamita
Mfl 1:17 isiñi ka **m.** o munde, kakuli ba
1Ti 1:5 **m.** wa taelo ye
1Ti 4:7 ku sepahala sina ona **m.** wa hao
Mro 9:11; Mfs 1:11; 2Ti 1:9; Mhe 6:17.

MULENA, Mat 7:22 **M.**, **M.**, ne lu si ka polofita ka
Mat 9:34 ka maata a **m.** wa madimona
Mat 21:5 Bona! **M.** hao u taha ku wena
Mat 25:21 Ha ku tabe ni **m.** hao
Mat 27:37 Jesu, **M.** wa Majuda
Joa 1:49 Rabbi, u **M.** wa Isilaele
Joa 18:37 U bulezi kuli ni **M.**
Joa 19:15 Ha lu na **m.** kwandaa Sesare
Joa 20:18 Maria a li: Ni boni **M.**!
Joa 20:28 Tomasi a li: **M.** ka, ni Mulimu wa ka!
Mro 14:4 yeo ki taba ya **m.** hae
1Mk 7:39 u lukuluhile ku nyalwa feela i be ku **M.**
Mfs 4:5 **M.** a li muñwi, tumelo i liñwi, kolobezo i
Mks 4:1 ni mina mu na ni **M.** kwa lihalimu
1Ti 1:17 **M.** wa kamita, ya sa shwi
1Ti 6:15 **M.** wa ba ba busa sina malena
Jak 2:1 tumelo ya **M.** luna Jesu Kreste
1Pi 3:6 Sara naa mu biza kuli **m.**
Si 19:16 **M.** wa malena ni Mubusi wa babusi
Mat 11:25; Lu 12:45; Lik 17:7, 24; Mfs 6:9; 2Ti 2:24.

MULENA WA MUSALI, Mat 12:42 **M.** u ka zuswa
Si 18:7.

MULENEÑI, Mat 5:14 **M.** fa lilundu ha u koni ku patwa
Mhe 11:10 **m.** o na ni mitomo ya niti
Mhe 11:16 u ba lukiselize **m.**
Si 21:2 **m.** o munca, Jerusalema yo Munca

MULIKANAA, Jak 2:23 Abrahama a bizwa **m.** Jehova
Jak 4:4 ku ba **m.** lifasi ki ku ba sila
Mat 11:19; Joa 19:12.

MULIKANI, Mat 20:13 **M.**, ha ni ku fosezi se siñwi
Mat 26:50 **M.**, u tilo batañi kwanu

MULIKI, Mat 4:3 **M.** a taha mi a mu bulelela
1Mt 3:5 kuli mwendi **M.** u mi likile

MULIKO, Mat 6:13 ku sa kena mwa **m.**
Mat 26:41 kuli mu si ke mwa kena mwa **m.**
Lu 8:13 ka nako ya **m.** baa wa
1Mk 10:13 Ha ku na **m.** o mi tahezi konji
Mgl 4:14.

MULILI, Lu 21:18 ha ku na nihaiba **m.** u li muñwi

MULILO, Mhe 12:29 Mulimu hape ki **m.** o ciseleza
2Pi 3:7 li bulukezwi **m.** mi li bulukilwe cwalo
Si 17:16 ku mu cisa ka **m.** ku feleleza
Mat 3:11, 12; 1Mk 3:13; 1Pi 4:12.

MULILO O CISELEZA, Mhe 12:29.

MULIMI, Joa 15:1 Ndate ki **m.**
Jak 5:7 **M.** u zwelapili ku libelela lukau
2Ti 2:6.

MULIMU, Lu 20:25 kono mu kutiseze **M.** ze li
Lik 17:29 nahana kuli **M.** u swana sina
Lik 25:19 bulapeli bwa **m.**
Mro 2:11 ku **M.** ha ku na sishweka
Mro 13:6 ki batanga ba **M.** ba ba
1Mk 14:33 **M.** haki **M.** wa mifilifili, kono ki
2Mk 1:3 **M.** Ndatahe Mulenaa luna Jesu
2Mk 4:4 **m.** wa lifasi le a foufalize
2Mk 7:10 ku swaba ka nzila ye tabisa **M.**
Mks 2:9 ku yena ku tezi tulemeno twa **M.**
Mhe 12:29 **M.** hape ki mulilo o ciseleza
2Pi 1:4 fumana kabelo ku seo **M.** a li sona
1Jo 4:8 **M.** ki lilato
Lik 10:22; Mks 3:12; Tit 1:7.

MULIMU WA LIBANDA, Joa 1:18.

MULIMU WA MUSALI, Lik 19:27, 37.

MULIMU WA SISWANISO, 1Mk 8:4 **m.** haki se siñwi
Lik 7:41.

MULIMU YA LI TEÑI KAMITA, 1Pi 1:23 linzwi la **M.**

MULISANA, Mat 26:31 Ni ka bulaya **m.**, mi lingu
Joa 10:11 Ki na **m.** yo munde; u itoboha moyo
Joa 10:16 mutapi u li muñwi, **m.** a li muñwi

Mhe 13:20 **m.** yo mutuna wa lingu, Jesu
1Pi 5:4 **m.** yo mutuna ha saa bonahezi
Mat 9:36; 25:32.

MULOMBOTI, Mro 13:4 **m.** ya fitisa buhali

MULOMO, Lu 6:45 **m.** u bulela ze tezi mwa pilu
Lu 19:22 Ni ku atula ka ze zwa mwa **m.** wa hao
Mro 10:10 ka **m.**, u bulela fapilaa nyangela
1Pi 2:22 bu si ka fumanwa mwa **m.** wa hae
1Pi 3:10 **m.** wa hae kwa ku bulela bupumi
Lu 1:4; Lik 18:25; Mgl 6:6; Si 3:16.

MULONGA, Mro 13:2 ya hanyeza **m.** u
Mks 2:10.

MU LUMBEKE JAH, Si 19:1 buñata ne bu li: **M.**
Si 19:3, 4, 6.

MULUMELI, 1Mk 7:12 Haiba u nyezi musali ya si **m.**

MULUMO, 2Pi 3:10 mahalimu a ka fela ka **m.** o mutuna

MULUMO WA LIÑUNGWA, Lik 2:2 mulumo sina **m.**

MULUMO WA TOLOMBITA, Mat 24:31 mangeloi ka **m.**

MULUTELO, Mat 7:28; Lu 4:32.

MULUTI, Mat 13:52 **m.** kaufela ha lutiwa
Mat 23:8 kakuli **m.** wa mina ki a li muñwi
Joa 3:10 Kikuli u **m.** wa Isilaele kono
Joa 13:13 Mu ni biza **M.**, ni, Mulena
Mks 2:17 ki **m.** feela wa lika ze ne sa taha
1Ti 2:7 **m.** wa macaba mwa taba ya
Mhe 8:5 ni **m.** wa lika ze kwa lihalimu
Mhe 10:1 Mulao u na ni **m.** wa lika ze nde ze
Mat 10:24.

MULUTIWA, Lu 6:40 **M.** ha fiti muluti wa hae
Mat 10:24, 42.

MULWALO, Mat 11:30 **m.** wa ka u bubebe
Mgl 6:5 mutu ni mutu u ka itwalela **m.** wa hae

MUMBA, Mgl 4:27 U nyakalale wena musali wa **m.**

MUMBETA, Lu 8:16 ku i beya mwatasaa **m.**

MUMBUTI, Lik 19:24.

MUMELA, Mat 16:6 mu tokomele **m.** wa Bafalisi
Mat 26:17 mukiti wa linkwa ze si ka ya **m.**
Lu 13:21 **m.**, wa naa ngile musali ni ku
1Mk 5:7 Mu zwise **m.** wa kale
1Mk 5:7 sina ha mu si na **m.**
1Mk 5:8 ka sinkwa se si si na **m.**
Mgl 5:9 **M.** o munyinyani u huhumuhisa bupi
Mat 13:33; 16:12; Mrk 8:15; Lu 12:1.

MUNA, 1Mk 13:4 Lilato ha li na **m.**
Mgl 5:26 ku shwelana **m.**
Mfl 1:15 ba bañwi ba kutaza Kreste ka **m.**
1Ti 6:4 Lika zeo li zwala **m.**
Jak 4:5 Moya o ku luna u lakaza ka **m.**
1Pi 2:1 mu zwise ku mina **m.** kaufela
Mro 1:29; 1Mk 3:3; Tit 3:3.

MUNAHANELO, Mro 1:28 **m.** o sa lumelelwi ki yena

MUNAHANO, Mat 22:37 lata Jehova ka **m.**
Mro 8:5 ba isa **m.** ku za nama
Mro 8:6 Ku isa **m.** ku za nama ki lifu
Mro 12:2 ku shemuna **m.** wa mina
1Mk 2:16 fitile fa ku ziba **m.** wa Jehova
Mro 7:25; 14:5; Si 17:9.

MUNAHANO O MUNDE, 1Pi 4:7 **m.**, mi mu tonele

MUNATI, Jak 3:11 ku welaukisa mezi a **m.** ni a

MUNAZARETA, Joa 19:19; Lik 2:22.

MUNCA, Joa 13:34 Ni mi fa mulao o **m.**

MUNGUNDO, Mat 9:20; Mrk 6:56.

MUNKO, 2Mk 2:15 ku Mulimu lu **m.** o munati
Mfs 5:2 sina **m.** o munati ku Mulimu

MUNWANA, Lu 11:20 ka **m.** wa Mulimu
Mat 23:4; Joa 20:25.

MUNYAKO, Mat 7:14 **m.** o ya kwa bupilo u kumbani
Lik 12:14 Pitrosi u yemi fa **m.**
Lik 14:27 kwalulezi bamacaba **m.** wa tumelo
Mat 24:33; Lu 16:20; 1Mk 16:9.

MUNYALI, Mat 25:1 ba ya ku yo katanyeza **m.**
Mat 9:15; 25:5, 6, 10; Joa 3:29.

MUNYALIWA, Si 21:2 sina **m.** ya ikabiselize
Joa 3:29; Si 18:23.

MUNYANAA KA, Mat 12:50.

MUNYANDISI, 1Ti 1:13.

MUNYANI, Mrk 13:12 mutu u ka bulaisisa **m.**

MUNYEFULI, 1Pi 4:18 ki sifi se si ka ezahala ku **m.**
1Ti 1:13.

MUNYINYANI, Mat 2:6 ha u muleneñi o **m.**
1Mk 5:6.

MUNZI, Mat 10:11.

MUÑAA, Mat 9:38 mu kupe **M.** lukau kuli
Mat 21:40 **m.** simu ya likota za veine ha ka taha
2Pi 2:1 mane ba ka latula **m.** bona ya naa ba lekile
Juda 4 ba ba latula **M.** luna ni

MUÑAA NDU, Mat 10:25 ba biza **m.** kuli Beelzebule
Mat 13:27; 20:1; 21:33; 24:43.

MUÑAÑATOHO, 2Ti 3:4 babeteki, ba **m.**
Lik 19:9.

MUÑI, Joa 14:10; 18:34.

MUOKAMELI, 1Ti 3:2 **m.** ku ba ya sa nyazahali
1Pi 2:25 mulisana ni **m.** wa mioyo ya mina
Tit 1:7.

MUOMBELA, 1Pi 3:4 moya wa **m.** ni o bunolo

MUONGOLA, Mat 4:5 fa **m.** wa tempele
Lu 4:9.

MUPATO, Lik 7:51 kenya lipilu ni lizebe mwa **m.**
Mro 2:29 **m.** wa mwa pilu

Mro 3:30 ba ba si ka kena mwa **m.**
Mgl 5:6 ku sa kena mwa **m.** haki
Mro 2:25, 26; 4:11; 1Mk 7:18, 19; Mfl 3:3; Mks 2:11; 3:11.

MUPETAHALISI, Mhe 12:2 **M.** wa tumelo ya luna

MUPIHAKAÑI, 1Mk 1:20 **M.** wa lifasi le u

MUPILELO, Mhe 13:7.

MUPILELO WA MUTAKAFULULELE, 1Pi 4:4.

MUPILISI, Lu 2:11 kacenu mu pepezwi **M.**
Lik 5:31 sina Muyemeli yo Mutuna ni **M.**
1Ti 4:10 Mulimu, yena **M.** wa batu kaufela
1Jo 4:14 Ndate u lumile Mwanaa hae kuli a be **M.**
Lik 13:23; 2Ti 1:10.

MUPOLOFITA, Mat 13:57 **M.** ha kutekiwi kwandaa
Lik 3:22 u ka mi tahiseza **m.** ya swana
Si 16:13 mwa mulomo wa **m.** wa buhata
Mat 11:9; Joa 7:40; Si 19:20.

MUPOLOFITA WA BUHATA, Si 16:13.

MUPOLOFITA WA MUSALI, Lu 2:36, 37 **m.** Anna
Si 2:20.

MUPOSEZO, 1Mk 9:26 **m.** wa ka wa liñindi

MUPRISITA, Mhe 3:1 ni **m.** ya pahami—Jesu
Mhe 5:5; 9:25.

MUPRISITA YA PAHAMI, Mhe 3:1 mu hupule **m.**
Mhe 6:20 Jesu, ya fetuhile **m.**

MUPUMI, Mat 27:63.

MUPUTO, Lu 4:17 tambeka **m.** wa mupolofita Isaya
Mhe 10:7 mwa **m.** wa buka ku ñozwi
Si 5:5 u tuzi mi wa swanela ku apula **m.**
Si 21:27 ba ñozwi mwa **m.** wa bupilo wa Ngunyana
Si 17:8.

MUPUZO, Mat 5:12 **m.** wa mina ki o mutuna
Lu 10:7 mubeleki waa lukela **m.** wa hae
Mro 6:23 Kakuli **m.** wa sibi ki lifu
1Mk 9:24 ya amuhela **m.** ki a li muñwi
Mfl 3:14 sikonkwani sa ku amuhela **m.**
Mks 2:18 a mi palelwisa ku fumana **m.**
Mks 3:24 ku Jehova ko mu amuhela saanda sina **m.**
Mat 6:1, 2; 10:41; 1Mk 3:8; Mhe 10:35.

MUROMA, Lik 23:27.

MUSA, Mat 11:29 ni na ni **m.** mi ni wile pilu
2Mk 10:1 ka **m.** ni ka sishemo sa Kreste
1Pi 3:15 ku ikalabela ka **m.**
Mfs 2:7.

MUSALAA, 1Mk 7:2 muuna kaufela a be ni **m.** hae mi
Si 21:9 ni ka ku bonisa munyaliwa, **m.** Ngunyana
Mfs 5:23.

MUSALI, Joa 19:26 Jesu a li ku mahe: **M.**, bona!
1Mk 7:39 **M.** ya nyezwi u tamilwe ki mulao
1Mk 11:3 toho ya **m.** ki muuna
1Mk 11:10 **m.** u swanela ku ba ni sisupo kwa
1Mk 11:12 sina **m.** ha naa zwile ku muuna
1Ti 2:11 **M.** a itute a kuzize
1Ti 2:12 Ha ni lumelezi **m.** ku luta, kamba
Si 12:1 **m.** ya apezi lizazi
Si 12:17 drakoni ya bifela **m.**
Si 17:3 **m.** ya inzi fa sibatana
1Ti 3:2.

MUSALI WA MUTANGA, Mgl 4:30 Leleka **m.**
Mgl 4:31 ha lu ba **m.**, kono lu bana ba musali ya

MUSAMARIA, Lu 10:33 Kono **M.** yo muñwi
Lu 17:16.

MUSEBEZI, Joa 17:4 ku feza **m.** o u ni file ku eza
Lik 1:20 **M.** wa hae u ngiwe ki mutu u sili
Mro 12:4 lilama ze ñata, ha li ezi **m.** o swana
1Mk 15:58 **m.** wa mina haki wa mbango
2Mk 11:12 ba likana ni luna mwa **m.** o ba itumba
1Mt 5:13 u ba bonise likute kabakala **m.** wa bona
1Ti 3:1 eza ka taata kuli a be fa **m.** wa buokameli
Lik 6:3; 18:3; 19:25; 1Mk 3:8, 13; Mks 2:12; 1Mt 3:5; 2Ti 3:17; Si 18:22.

MUSELO, Mat 7:19 Kota kaufela ye sa beyi **m.**
Joa 15:2 mutai kaufela o beya **m.**
Mro 7:4 lu beele Mulimu **m.**
Mfl 1:11 mu tale **m.** wa ku luka
Lu 3:8; Joa 4:36; 15:8, 16.

MUSELO O BONISA KU BAKA, Lu 3:8.

MUSHABATI, Mat 7:26 ya naa yahile ndu ya hae fa **m.**
Mro 9:27 Isilaele niha i ka likana ni **m.** wa liwate
Si 20:8.

MUSHE, Mat 17:3 ba bona **M.** ni Elia
1Mk 10:2 kolobelizwe kaufela ku **M.** ka
Mhe 11:24 Ka tumelo, **M.** ha saa hulile
Si 15:3 ku opela pina ya **M.**
Lik 3:22; 7:22; Mhe 3:2.

MUSHIKA, Mrk 3:17 Boanergesi, Bana ba **M.**
Si 6:1 ka linzwi le li utwahala inge **m.**

MUSHIMANI, Mat 17:18.

MUSHIMBO O BUIMA, 1Mt 2:6, 9; 2Mt 3:8.

MUSI, Si 14:11 **m.** wa bona u kambama ku ya ku ile

MUSIKA, Lik 17:17 ku nyakisisa ni batu fa **m.**
1Mk 10:25 se si lekiswa fa **m.** wa nama
Lik 16:19.

MUSIMA, Mat 15:14 libofu li ka wela mwa **m.**

MUSIPILI, Lik 20:24.

MUSIPILI O LUMELELIZWE LA SABATA, Lik 1:12.

MUSISANI, Mat 7:14 ni mukwakwa o **m.**

MUSIZANA, Mat 21:5; Lu 8:54; Lik 12:13.

MUSOLE, 1Mk 9:7.

MUSULO, Mhe 12:16 bweli ni **m.** u li muñwi

MUSUMO, Lu 6:42 zwisa **m.** o mwa liito la hao
1Ti 3:15 **m.** ni tiisezo ya niti
Si 3:12 **m.** mwa tempele ya Mulimu

MUSUTELO, Lu 13:8.

MUTAI, Joa 15:2 **M.** kaufela o ku na, o sa beyi
Mat 24:32; Joa 15:4.

MUTAKAFULULELE, Mfs 5:18; Tit 1:6; 1Pi 4:4.

MUTALA, Mfl 3:17 lumelelana ni **m.** o ne lu mi tomezi
1Mt 1:7 mwa fetuha **m.** kwa balumeli kaufela
1Ti 1:16 pilu-telele ya hae sina **m.**
1Ti 4:12 u ezeze ba ba sepahala **m.**
2Ti 1:13 U zwelepili ku swala **m.**
Tit 2:7 U be **m.** wa misebezi ye minde
Jak 5:10 mu nge **m.** wa bapolofita
1Pi 2:21 Kreste a mi siyela **m.**
1Pi 5:3 ku ezeza mutapi **m.**
2Pi 2:6 ku fa banyefuli **m.**
Joa 13:15; Mro 4:12; 2Mk 12:18; 2Mt 3:9; Mhe 4:11; 8:5.

MUTAMELEZI, Si 12:10 **m.** ya tama banyani

MUTANGA, Mat 12:18 **M.** ka ye ni ketile, ya latwa
Mat 24:45 **m.** ya sepahala ya na ni kutwisiso
Mat 24:48 **m.** ya maswe a ipulelela mwa pilu ya hae
Mat 25:30 Mi mu nepele **m.** ya si na tuso kwande
Lu 16:13 Ha ku na **m.** ya kona ku sebeleza
Joa 8:34 kaufela ya eza sibi ki **m.** sibi
Joa 13:16 **m.** ha fiti mulenaa hae
Lik 4:30 ka libizo la **m.** hao Jesu
Mro 14:4 ki wena mañi kuli u atule **m.** yo muñwi?
Mro 15:16 **m.** Kreste ku bamacaba
Mgl 1:10 tabisa batu, ne ni si ke na ba **m.** Kreste
Mgl 3:28 ha ku na **m.** kamba ya lukuluhile
2Pi 2:19 haiba mutu a tulwa se li **m.** hae
Mat 20:27; Lu 1:38; Joa 8:35; Mgl 4:7; 2Ti 2:24.

MUTAPI, 1Pi 5:3 kono ka ku ezeza **m.** mutala
Mat 8:30; 26:31; Mrk 5:11; Lu 8:32; 1Pi 5:2.

MUTAPINYANA, Lu 12:32 Mu si ke mwa saba, mina **m.**

MUTAPISI WA LIAPALO, Mrk 9:3 ha ku na **m.** mwa

MUTELISI, Lu 18:10 Mufalisi mi yo muñwi ne li **m.**
Lu 18:11 kakuli ha ni swani sina **m.** yo
Mat 18:17.

MUTELO, Mat 17:24 Kikuli muluti wa mina wa tela **m.**
Mat 17:25 Malena ba amuhelanga **m.** ku bo mañi?
Mro 13:7 ya tokwa **m.**, mu mu fe **m.**

MUTOLOKI, 1Mk 14:28 haiba ha ku na **m.**

MUTOMI, Jak 4:12 **m.** a li muñwi wa mulao

MUTOMO, Mro 2:20 **m.** wa zibo ni niti
1Mk 3:11 ku toma **m.** u sili kwandaa
Mfs 2:20 yahilwe fa **m.** wa baapositola
Lu 6:48; Mro 15:20.

MUTOMPEHI, Lik 24:3 wena **M.** Felikisi
Lik 25:21 a atulwa ki **M.**

MUTU, Mat 4:4 **M.** ha na ku pila buhobe feela
Lik 3:23 **m.** kaufela ya sa teelezi
Mro 5:12 sibi si keni mwa lifasi ka **m.** a li muñwi
Mro 6:19 bulela sina **m.** kabakala bufokoli
Mro 7:22 ku likana ni **m.** ye ni li yena mwahali
1Mk 15:47 **M.** wa pili u zwa fa lifasi
2Mk 4:16 **m.** mwahali u nzaa uncafazwa
2Mk 5:16 ziba **m.** ka mubonelo wa nama
Mfs 3:16 tiise **m.** ye mu li yena mwahali
1Pi 3:4 **m.** wa mwahali, wa mwa pilu
Mfl 2:8.

MUTULI WA MULAO, Mro 2:25.

MUTULO, Lu 13:29.

MUTUSI, Joa 14:16 u ka mi fa **m.** yo muñwi
Joa 14:26 **m.**, ona moya o kenile, u ka mi luta
Joa 15:26 **M.** u ka ni paka
Joa 16:7 ha ni sa yi, **m.** ha

MUTU-TU FEELA, 1Mk 14:24 ku kena **m.**

MUTU WA MULIMU, 1Ti 6:11; 2Ti 3:17.

MUTU WA SIBI. Mu bone MUTU YA SA MAMELI MULAO.

MUTU YA SA MAMELI MULAO, 2Mt 2:3.

MUTU YA SA ZO LUMELA, 1Ti 3:6 isiñi **m.**

MUTU YO MUÑWI, Mro 13:10.

MUUKU, Mat 3:12.

MUUNA, Mro 7:2 **m.** hae ha sa pila
1Mk 7:2 musali kaufela a be ni **m.** hae
1Mk 7:14 **m.** ya sa lumeli u keniswa
2Mk 11:2 ne ni mi beelelisize ku **m.**
Mfs 4:13 kuli lu be **m.** ya kolile
Si 21:2 munyaliwa ya ikabiselize **m.** hae
1Mk 7:34; 1Ti 3:2.

MUUNDA, Mat 24:38 mazazi ale **M.** u si ka taha kale
2Pi 2:5 naa tisize **m.** fahalimwaa lifasi

MUUTI, Mgl 3:24 Mulao u fetuhile **m.** wa luna

MUUTWA, 2Mk 12:7 ne ni filwe **m.** mwa mubili

MUWAYAWAYA, Mat 26:15 **m.** wa silivera

MUYAHO, 1Mk 3:9 Mina mu **m.** wa Mulimu
Mfs 2:21 **M.** kaufela u kopani hamoho
2Mk 5:1.

MUYAHO WA LIPAPALI, Lik 19:29.

MUYAHO WA MAKOPANELO, Lik 19:9 **m.** fa sikolo

MUYEMELI, 1Ti 2:5 **m.** a li muñwi mwahalaa
Mhe 12:24 Jesu yena **m.** wa tumelelano ye nca
Mgl 3:19, 20; Mhe 8:6; 9:15.

MUYEMELI YO MUTUNA, Lik 3:15 ne mu bulaile **M.** wa
Lik 5:31 Mulimu u mu pahamisize sina **M.**

Mhe 2:10 a petahalise **M.** ye ba ka piliswa ka
Mhe 12:2 lu talimezi feela ku **M.** Jesu

MUYUNDISI, 1Mk 10:10 bulaiwa ki **m.**
Mhe 11:28 **m.** a si ke a bulaya baeli ba bona

MUZAMAISI, Lik 19:35 **m.** wa muleneñi ha saa
1Mk 3:10 **m.** wa misebezi ya na ni butali
Mro 2:19.

MUZAMAISI WA MASOLE, Lik 21:32.

MUZAMAO, Mgl 1:13 **M.** wa ka wa pili mwa tuto ya
Mgl 6:16 ka mukwa o swanela ka mulao wo wa **m.**
1Ti 4:12 mu be mutala, mwa **m.,** mwa lilato
Jak 3:13 A bonise ka **m.** wa hae o munde misebezi
1Pi 2:12 Mu zwelepili ni **m.** o munde mwahalaa
1Pi 3:16 kabakala **m.** wa mina o munde
2Pi 2:7 **m.** wa ku sa swabela bufosi
Mfs 4:22; 1Pi 1:15; 3:1, 2.

MUZAMAO O MASWE, Tit 2:12 Si lu luta ku hana **m.**

MUZAMAO WA KU SA SWABELA BUFOSI,
Mgl 5:19; 1Pi 4:3.

MUZUZU, Mhe 9:6 ba kena kamita mwa **m.**
Mat 6:6.

MUZUZU WA KWAHALIMU, Lik 1:13; 9:37; 20:8.

MUZWAHULE, 1Mk 14:11 ni ka ba **m.** ku ya bulela
Lu 24:18.

MU ZWE, 2Mk 6:17 **m.** mwahalaa bona
Si 18:4 **m.** ku yena, mina sicaba sa ka

MWAHALI, Lu 11:39 **m.** mu tezi mukwañuli
Mro 7:22 mutu ye ni li yena **m.**
2Mk 4:16 mutu ye lu li yena **m.** u nzaa uncafazwa
Mfs 3:16 tiise mutu ye mu li yena **m.**

MWALYANJO, 2Mk 11:2 sina **m.** ya kenile

MWAMULAHO, Mat 20:8; Lik 3:24.

MWANA, Mat 1:21 u ka pepa **m.** wa mushimani, Jesu
Joa 3:16 Mulimu naa file **M.** hae wa libanda
Joa 17:1 u kanyise **m.** hao, kuli **m.** a ku
Joa 17:12; Mhe 11:24.

MWANAA MUTU, Mat 10:23 **M.** a si ka fita
Mat 12:40 **M.** u ka ina mazazi a malaalu
Mat 24:30 sisupo sa **M.** si ka bonahala mwa lihalimu
Lu 17:26 u ka ba cwalo ni mwa mazazi a **M.**
Si 14:14 inge **m.,** a apezi kuwani ya bulena
Mat 8:20; 17:22; Lu 18:8; Joa 3:13.

MWANAA NAHA, Lik 22:28 litukelo za ku ba **m.**
Lu 15:15.

MWANAHABO, Mks 4:10 Mareka **m.** Barnabasi
Mat 5:22; Lu 10:36.

MWANAHENU, Mat 18:15.

MWANAKA, Mat 3:17 Yo ki **M.,** ya latwa, ye ni

MWANANA, Lu 9:47 a nga **m.,** a mu yemisa kwatuko ni
1Mk 13:11 Ha ne ni li **m.,** ne ni bulela

MWANA WA LIBANDA, Joa 1:14 ni ya **m.**
Joa 3:16 naa file **M.,** kuli
Joa 3:18; Mhe 11:17; 1Jo 4:9.

MWANA WA MUSHIMANI, Si 12:13 naa pepile **m.**

MWANDA, Mat 13:8 ya beya miselo ye **m.**
Mat 18:12 mutu ya na ni lingu ze **m.**
Mrk 10:30 fumana zeo ha **m.** mwa

MWANGE, 1Mk 3:12 mutu a yaha fa mutomo **m.**

MWELI, Mks 1:15 **m.** wa pupo kaufela
Mhe 1:6 ha tahisa **M.** wa hae mwa lifasi
Mhe 12:23 ni ku ba puteho ya **m.**
Mro 8:29.

MYAHA, Lik 1:7 linako kamba **m.** ya itomezi Ndate
Mgl 4:10 tokomela hahulu ku buluka **m.,** ni lilimo
1Mt 5:1 haili ka za linako ni **m.**

N

NAAMANI, Lu 4:27.

NAFETALI, Mat 4:13.

NAHA, Mat 13:57 Mupolofita mwa **n.** ya habo

NAHANA, Mat 16:23 ye u **n.** hasi mihupulo ya
Mro 4:19 a **n.** mubili wa hae, o ne u se u
Mro 12:3 a si ke a **n.** ka ku ipona butuna
1Mk 8:2 niha ka **n.** kuli u na ni sa ziba
1Mk 10:12 ya **n.** kuli u yemi a tokomele
Mgl 6:3 a **n.** kuli ki se siñwi kono haki se siñwi
Mat 10:34; 1Mk 3:18; 14:37; Mfl 3:4.

NAHANI, 2Pi 2:12 sina lifolofolo ze sa **n.**

NAHANISISA, Mfl 4:8 mu zwelepili ku **n.** lika kaufela

NAHANISISE, 1Ti 4:15.

NAHEÑI, Mat 6:30 apesa cwalo limela za mwa **n.**
Mro 11:24 kota ya olive ye li ya mwa **n.** ka taho

NAKO, Mat 24:36 Haili lizazi ni **n.** yeo
Mat 24:45 ku fa lico ka **n.** ye swanela
Lu 22:53 ye ki yona **n.** ya mina
Joa 17:1 **n.** i fitile; u kanyise mwanaa hao
1Mk 7:29 **n.** ye siyezi ki ye kuswani
Mgl 6:9 lu ka kutula ka **n.** ya teñi haiba lu sa zwafi
Mfs 5:16 mu nze mu itusisa hande **n.**
2Mt 2:6 a patululwe ka **n.** ya hae
1Ti 2:6 se si ka pakiwa ka **n.** ya sona
1Ti 6:17 ba ba fumile mwa **n.** ya cwale
1Pi 1:11 ku batisisa kuli ba zibe **n.** tenyene
Si 12:12 u siyalezwi ki **n.** ye nyinyani
Si 12:14 **n.** i liñwi ni linako ni licika la **n.**
Mat 24:44, 50; 26:45; 1Mk 4:5; Mgl 4:4; 1Pi 4:17; Si 11:18; 14:7, 15.

NAKO I LIÑWI, Lu 4:5 **n.** feela a mu bonisa
1Mk 15:52 ka **n.,** mwa ku kobya kwa liito

NAKO KAUFELA, Mfs 6:18 mu zwelepili ku tona ka **n.**

NAKONYANA, 2Mk 4:17 ñalelwa ki ya **n.** feela
2Mk 4:18 ze bonahala ki za **n.** feela
NAKO YA BUPILO, Lu 16:25 ze nde ka **n.** bwa hao
NAKO YA CWALE, Mro 8:18.
NAKO YA MALIHA, Mat 24:20 ku baleha mwa **n.**
NAKO YA TEÑI, Mgl 6:9 lu ka kutula ka **n.**
1Pi 5:6 Mulimu, ite a mi pahamise ka **n.**
NAKO YE KONA KU SITATALISA, Mro 14:20.
NAKO YE TOMILWE, Mro 5:6 a shwela baezalibi ka **n.**
Mgl 4:4; 1Ti 6:15; 1Pi 4:17.
NALELI, 1Mk 15:41 **n.** ye ñwi i fapahana ni ye ñwi
Si 2:28 ni ka mu fa **n.** ya kakusasana
NALELI YA KAKUSASANA, Si 2:28 ni ka mu fa **n.**
Si 22:16 mubisi ni mwanaa Davida ni **n.**
NALELI YA LILUNGWE, 2Pi 1:19 **n.** i bonahala
NAMA, Joa 1:14 Linzwi naa bile **n.** mi a to pila
Mro 8:5 ba ba zamaya ka **n.**
Mro 8:7 ku isa munahano ku za **n.** ki
1Mk 2:14 mutu wa **n.** ha amuheli
1Mk 15:39 **N.** kaufela ha i swani, ku na ni **n.**
1Mk 15:44 calwa mubili wa **n.**
1Mk 15:50 **n.** ni mali ha li koni ku yola
2Mk 1:12 isiñi ka butali bwa **n.**
2Mk 10:3 ha lu lwani ka ku ya ka **n.**
Mfs 6:12 isi ya ku lwana ni mali ni **n.**
Mro 7:14; 1Mk 3:3; Mgl 5:16, 19; Mks 2:18.
NAMA I LIÑWI, Mrk 10:8; Mfs 5:31.
NAMBWAMUTALATI, Si 4:3; 10:1.
NA MUÑI, 1Mk 4:3 Mane nihaiba **n.** ha ni ikatuli
Jak 3:17 ha bu **ñ.,** bu lata ku utwa
NATA, Lik 5:40 ba biza baapositola, ba ba **n.**
Lik 21:32 ba tuhela ku **n.** Paulusi
Mat 21:35; Lik 23:3; 1Mk 9:26.
NATAKIWA, Mrk 13:9 mu ka **n.** mwa masinagoge
2Mk 6:5.
NATANAELE, Joa 1:45, 46, 47, 48, 49; 21:2.
NATILWE, 2Mk 11:25 ne ni **n.** ka litupa
NAZARETA, Joa 1:46 se sinde se si ka zwa kwa **N.**?
Mat 2:23; 4:13; 21:11.
NCA, Mat 26:29 nwa ni mina waine ye **n.** mwa Mubuso
2Mk 5:17 ku tile lika ze **n.**
2Mk 5:17 ni Kreste, ki pupo ye **n.**
Si 14:3 ba opela pina ye utwahala inge ye **n.**
Si 21:5 Bona! Linto kaufela ni li eza ze **n.**
Lu 22:20; Mgl 6:15; Mhe 10:20; Si 3:12.
NDATAA LUNA, Mat 6:9 **N.** ya kwa lihalimu, libizo la
NDATAA MINA, Joa 8:44 Mu zwa ku **n.** Diabulosi
1Mk 4:15 **n.** ka taba ye nde
NDATAHE, Jak 1:17 i zwa ku **N.** maseli
Mat 10:37; Si 14:1.
NDATE, Mat 23:9 biza mutu fa lifasi kuli **n.**
Mat 26:29 waine ye nca mwa Mubuso wa **N.**
Lu 2:49 ni lukela ku ba mwa ndu ya **N.**?
Joa 14:28 **N.** ki yo muhulu ku na
Joa 10:30; 14:6, 24; Mfs 4:6.
NDATE-BANA, Mfs 6:4 bo **n.,** mu si ke mwa halifisa
NDE, Mfl 4:8 lika kaufela ze **n.**
NDU, Mat 10:36 i ka ba ba **n.** ya hae
Mat 21:13 **N.** ya ka i ka bizwa **n.** ya tapelo
Mat 23:38 **n.** ya mina mu i yubekezwi
Mrk 3:25 haiba **n.** i kauhana ku itwanisa
Lik 20:20 ku luta nyangela ni fa **n.** ni **n.**
Mro 16:5 puteho ye mwa **n.** ya bona
1Pi 2:5 kuli mu be **n.** ya kwa moya
Mfs 2:19; Mhe 3:3, 6.
NDUMELETI, Joa 7:29 ni **n.** ya zwa ku yena
Mfs 6:20 ni li **n.** wa yona mwa mawenge
NDUNA, Lu 8:49; 13:14; Lik 4:1; 5:24, 26; 8:27; 18:8.
NDUNA WA MANGELOI, 1Mt 4:16 ka linzwi la **n.**
Juda 9 Mikaele **n.** ha naa pihisana
NDU YA MUBUSISI, Mat 27:27; Joa 18:28.
NDWA, 1Mk 14:8 ki mañi ya ka itukiseza **n.**?
Mfl 1:30 mu kopana ni **n.** ye swana
Mks 2:1 mu zibe **n.** ye tuna ye ni lwanela
1Ti 1:18 u zwelepili ku lwana **n.** ye nde
2Ti 4:7 Ni lwanile **n.** ye nde
Si 12:7 kwa zuha **n.** mwa lihalimu: Mikaele
Si 16:14 **n.** ya lizazi le lituna la Mulimu
NEEZWI, Mrk 7:11 mpo ye **n.** ku Mulimu
Lu 21:5 kabiselizwe ka lika ze **n.** ku Mulimu
NEKUDEMA, Joa 3:1, 4, 9; 7:50; 19:39.
NEPELWA, Mat 3:10; 7:19.
NGALA, Lu 5:4.
NGANGAMA, Mrk 16:8 ne ba **n.** mi ne ba sabile
Jak 2:19 madimona a lumela cwalo mi a **n.**
NGONGI, 1Mk 13:1 ni **n.** ye toliya feela
NGONGO, Mfs 4:16 u swalisanisizwe ka **n.** kaufela
NGONGOTA, Mat 7:7; Si 3:20.
NGONGOTILE, Lik 12:13 Ha **n.** Roda a taha
NGU, Lik 8:32 sina **n.** kwa ku bulaiwa
NGULI. Mu bone SWANISEZO.
NGUNYANA, Joa 1:29 Ha mu bone **N.** wa Mulimu
Si 5:6; 7:10.
NGWE, Si 13:2.
NINIVE, Mat 12:41 Batu ba muleneñi wa **N.** ba ka zuha
Lu 11:30 sisupo kwa batu ba muleneñi wa **N.**
NITI, Joa 3:33 kuli Mulimu ki wa **n.**
Joa 4:23 balapeli ba **n.** ka moya ni ka **n.**
Joa 4:24 lapela ka moya ni ka **n.**
Joa 8:32 ziba **n.,** mi **n.** i ka mi lukulula

Joa 14:6 Ki na nzila ni **n.** ni bupilo
Joa 17:17 ba kenise ka **n.**; linzwi la hao ki **n.**
Joa 18:37 kikuli ni pake **n.**
Mro 3:4 a bonahale ku ba ya na ni **n.**
1Mk 5:8 sinkwa sa busepahali ni **n.**
2Mk 6:8 sina bapumi kono lu bulela **n.**
2Mk 13:8 ha lu koni ku lwanisa **n.**
Mfs 6:14 mu itamile **n.** sina lukanda
2Mt 2:10 ne ba si ka amuhela ni ku lata **n.**
1Ti 2:7 muluti wa macaba mwa tumelo ni **n.**
1Ti 3:15 yona musumo ni tiisezo ya **n.**
2Ti 2:15 ku talusa linzwi la **n.** ka mukwa o lukile
Mhe 10:26 zibo ye nepahezi ya ku ziba **n.**
2Pi 1:12 mu tiile mwa **n.** ye li ku mina
Si 3:14 paki ya sepahala ni wa **n.**
Joa 1:9; 8:44; 17:3; Mro 1:25; 2Ti 3:7; Mhe 6:19; 1Jo 5:20; Si 19:11.

NJA, 2Pi 2:22 **N.** i kutezi kwa mataza a yona

NKWANA, Mrk 14:13; Lu 22:10.

NOHA, Joa 3:14 sina Mushe mwa naa pahekezi **n.**
Si 12:9 drakoni ya nepelwa mwa lifasi, **n.** ya kale
Si 20:2 la swala drakoni, **n.** ya kale
2Mk 11:3.

NOMBOLO, Si 13:18 a eze lipalo za **n.** ya sibatana
Si 13:17.

NOMBOLO YA 666, Si 13:18.

NOMILE, Joa 15:16.

NOSI, Joa 16:32.

NOTEZWI, Lu 11:7; Joa 20:19, 26.

NTO, Mgl 1:11 taba ye nde haki **n.** ye zwa kwa batu
Mhe 10:29 ya talimile mali sina **n.** feela

NTO YE NYENYISA, Mat 24:15 ha mu bona **n.** ye tahisa

NUBU, Mro 15:26; Mfs 5:2.

NUHA KA LINALELI, Mat 2:1 baana ba ba **n.**

NUKA, Si 16:12 la sululela mukeke wa lona fa **n.**
Si 22:1 la ni bonisa **n.** ya mezi a bupilo

NUMWANA, Mat 11:10 luma **n.** wa ka, ya ka itangeta
Mfl 2:25 Epafrodite, **n.** ye mu ni lumezi ku ni tusa

NUNISIZE, Jak 5:5 Mu **n.** lipilu za mina mwa lizazi

NUWE, Lu 17:26 ezahalezi mwa mazazi a **N.**
Mhe 11:7 Ka tumelo, **N.** a mano
Mat 24:37.

NWA, Mat 26:29 le ni ta **n.** ni mina mwa Mubuso

NWANGA, 1Mk 10:4.

NWE, Mat 10:42.

NWISIZE, Si 14:8.

NYAKALALA, Mro 15:17 libaka la ku **n.** ka Kreste Jesu
2Mk 7:4 ni **n.** hahulu mwa manyando
Mks 1:24 Na **n.** mwa manyando a ni tahezi

NYAKALALE, Lu 6:23 Mu tabe mi mu **n.**
Mgl 4:27 U **n.** wena musali wa mumba
Si 18:20 U **n.** kabakala hae, wena lihalimu
Mro 15:10.

NYAKALALEÑI, Mro 5:3 ha lu **n.** ha lu li mwa

NYAKAULISA, Mrk 9:26 ku **n.** mushimani

NYAKISISA, Mhe 13:7 mu **n.** mupilelo wa bona

NYALA, Mat 22:30 ya ka **n.** kamba ya ka nyalwa
Mat 24:38 ne ba **n.**, ne ba nyaliswa
Lu 14:20 Kihona ni sa zo **n.**
Lu 20:35 ha ba na ku **n.** kamba ku nyalwa
1Mk 7:8 ni bulela ku ba ba si ka **n.**
1Mk 7:32 Ya si ka **n.** u ikalezwi za Mulena
1Ti 4:3 hanisa batu ku **n.** ni ku nyalwa
Lu 17:27; 1Mk 7:28.

NYALE, 1Mk 7:9 ba **n.** kamba ku nyalwa

NYALWA, 1Mk 7:11 a ine honacwalo a si ka **n.**
1Mk 7:34 musali ya si ka **n.**, ni mwalyanjo
1Mk 7:39 u lukuluhile ku **n.**, feela i be ku Mulena

NYALWE, 1Ti 5:14 limbelwa za likalibe li **n.**

NYANDA, Mro 8:17 **n.** hamoho ni ku kanyiswa
1Mk 12:26 Silama si li siñwi ha si **n.**
Mfl 1:29 tumelo ku yena, kono ni ku **n.** kabakala
2Ti 2:3 u itukiseze ku **n.**
Mhe 2:9 kabakala ku **n.**
Mhe 10:32 mwa itiisa, mi mwa **n.**
Jak 5:13 Kana ku na ni ya **n.** mwahalaa mina?
1Pi 3:17 ha mu **n.** kabakala ku eza ze nde
Lik 26:23; Mhe 2:10; 1Pi 3:14.

NYANDE, Jak 4:9 Mu **n.** ni ku lila

NYANDELA, 2Ti 1:8.

NYANDEZI, Jak 5:10 mutala wa mo ne ba **n.**

NYANDILE, Mro 7:24 Ni mutu ya **n.** luli!
1Pi 2:21 Kreste naa **n.**, a mi siyela mutala
1Pi 4:1 Kreste u **n.** a li mwa mubili wa nama
Mhe 2:18; 1Pi 5:10.

NYANDISA, Mat 5:11 ba mi shubula ni ku mi **n.**
Mat 5:44 ku lapelela ba ba mi **n.**
Mat 10:23 ba mi **n.** mwa muleneñi o muñwi
Mat 23:34 ba **n.** mwa muleneñi o muñwi ku ya
Mat 24:9 ba ka mi **n.** ni ku
Lu 21:12 ku mi **n.**, ku mi isa mwa litolongo
Joa 15:20 ba ni nyandisize, ba ka mi **n.** ni mina
Lik 7:52 ye ba si ka **n.** bo kukwaa mina?
Lik 8:3 Saule a kala ku **n.** puteho
Mro 12:14 Mu zwelepili ku fuyaula ba ba mi **n.**
Mgl 1:13 ne ni swalelezi ku **n.** puteho
Mks 2:23 ni ka ku **n.** mubili
Mat 22:6.

NYANDISELIZE, Mat 5:12 ne ba **n.** bapolofita

NYANDISELIZWE, Mat 5:10.

NYANDISIZE, Joa 15:20 Haiba ba ni **n.**, ba ka mi
Lik 9:21 **n.** maswe ba mwa Jerusalema

NYANDISIZWE, Mhe 11:35 batu ne ba **n.** maswe kakuli

NYANDISO, Mro 8:35 kamba **n.** kamba tala kamba
Mhe 11:37 mwa **n.**
Lik 13:50.

NYANDISWA, Mat 13:21 ku **n.** kabakala linzwi
1Mk 4:12 ha lu **n.**, lwa itiisa
2Mk 4:9 lwa **n.**, kono ha lu si ka yubekwa
2Ti 3:12 busepahali ku Mulimu ba ka **n.**
Mhe 10:33 shubulwanga ni ku **n.** patalaza
Mhe 11:25 a iketela ku **n.**
Mhe 13:3 Mu hupule ba ba **n.**, ha u bona
Lik 20:23.

NYANDISWE, Lu 24:26 kuli Kreste a **n.**

NYANGANYISIZE, Mhe 12:26 linzwi la hae ne li **n.** lifasi

NYANGANYISWA, Mhe 12:28 mubuso o sa koni ku **n.**

NYANGELA, Mks 2:15 u li bonisize fapilaa **n.**
Mat 13:34; Lik 20:20.

NYAZA, Mro 8:3 kabakala sibi, ku **n.** sibi se si mwa
1Ti 5:1 U si ke wa **n.** muuna-muhulu
Mhe 8:8 u **n.** batu ha bulela kuli
Mat 12:7, 37, 41, 42; Mhe 11:7.

NYAZAHALA, 2Mk 10:10 manzwi a hae a **n.**
1Mt 2:10 ku sa **n.** ku mina balumeli
1Ti 5:7 litaelo ze, kuli ba si ke ba **n.**
1Ti 6:14 mamele ka mukwa o si na litiba ni se si **n.**
Mhe 8:7 Haiba tumelelano ne i si na fo i **n.**
1Pi 1:19 ngunyana ye si na se si **n.**
Juda 24 mu nze mu si na se si **n.**
1Mk 1:8; Si 14:5.

NYAZAHALI, Mfs 5:27 puteho i be ye kenile ni ye sa **n.**
Mfl 2:15 ba ba sa **n.** ni ba ba si na mulatu
1Mt 3:13 ze sa **n.** kwa bukeni fapilaa Mulimu
1Mt 5:23 li siyale li sa **n.** mwa nako ya
1Ti 3:2 muokameli u swanela ku ba ya sa **n.**
1Ti 3:10 fa bukombwa, ha u bona ha ba **n.**
Tit 1:7 muokameli u lukela ku ba ya sa **n.**
Jak 1:27 Bulapeli bo bu sa **n.**
1Pi 1:4 saanda se si sa boli, se si sa **n.**
Mks 1:22.

NYAZE, 2Ti 4:2.

NYAZELEZWA, 1Mk 11:32.

NYAZEZA, Mro 9:19 mu ka li: Kiñi saa sa **n.** batu

NYAZISEZA, Tit 2:15 tuhelela mutu ku ku **n.**

NYAZISEZI, 1Mt 4:8 ha **n.** mutu, kono Mulimu

NYAZIWA, 2Mk 6:3 bukombwa bu si ke bwa **n.**

NYAZIZE, Jak 5:6 Mu **n.** mane ni ku bulaya

NYAZWA, Lu 6:37 ha mu na ku **n.**
Joa 3:20 kuli misebezi ya hae i si ke ya **n.**
1Jo 3:20.

NYEFA, Mks 3:21 ba si ke ba **n.**

NYEFULA, Mrk 3:29 ya **n.** moya o kenile
Mhe 10:29 sishemo sa Mulimu ka ku **n.**?
1Pi 4:4 Ba komoka mi ba mi **n.**
2Pi 2:10 **n.** ba ba kanya
Si 16:21 ba **n.** Mulimu kabakala koto
Joa 10:33; Lik 6:11; 18:6; 1Ti 1:20; Jak 2:7; Si 13:6.

NYEFULO, Mat 12:31 **n.** ya ku nyefula moya
Mat 26:65; Mrk 14:64; Si 2:9.

NYEFULWA, Tit 2:5 li si ke la **n.**
Lu 18:32.

NYEMA, Mrk 10:14 Jesu ha bona cwalo, a **n.**
Mat 21:15; Mrk 14:4.

NYENYA, Mgl 4:14 ku ni **n.** ka ku kwa mati

NYENYISA, Lu 16:15 sa **n.** mwa meeto a Mulimu
Si 17:4 ye tezi lika ze **n.**
Tit 1:16; Si 17:5.

NYEZI, 1Mk 7:33 ya **n.** u ikalezwi za lifasi

NYEZWI, Mro 7:2 musali ya **n.** u tamilwe ki mulao

NYINYANI, Lu 16:10 Mutu ya sepahala ku ze **n.**
Si 12:12 ziba kuli u siyalezwi ki nako ye **n.**
Lu 12:26; Jak 3:5.

NYOLELEZWI, Mfl 1:8 mo ni **n.** mina kaufela

NYOLELWA, Mhe 11:14 ba **n.** ku ba ni sibaka sa
2Mk 8:17.

NYOLEZWI, Mro 1:15 ni **n.** ku shaela taba ye nde
Mro 1:11; 2Ti 1:4.

NYUNYWANI, Si 18:2 ni **n.** kaufela ye masila ni ye

NZALU, Si 7:9 mitai ya **n.** mwa mazoho a bona

NZILA, Joa 14:6 Ki na **n.** ni niti ni bupilo
Lik 24:14 ka **n.** ye ba biza sikwata se si keluhile
1Mk 10:13 u ka mi fa **n.** ya ku zwa ku ona
Mfl 3:16 zweleñipili mwa **n.** ye swana ye
Mat 13:4; 20:17; Mrk 11:8; Lik 8:26; 2Pi 2:2.

NZILAYA MULENA, Lik 9:2 ba ne ba latelela **N.**
Lik 19:9 ba bulela maswe **N.**
Lik 22:4 Ne ni nyandisize ba **N.** ku isa kwa lifu

ÑALELWA, Mat 24:21 **ñ.** ye tuna ye si ka bonwa kale
Joa 16:33 Mwa lifasi mu mwa **ñ.**, kono
Mro 12:12 Mu itiise mwa **ñ.**
2Mk 4:17 nihaike **ñ.** ki ya nakonyana
1Mt 1:6 amuhezi linzwi mwa **ñ.** ye tuna
2Mt 1:6 u kutiseza **ñ.** ku ba ba
Mhe 11:37 mwa **ñ.**, mwa nyandiso
Si 2:10 ku ba mwa **ñ.** mazazi a lishumi
Si 7:14 ba ba zwa mwa **ñ.** ye tuna
Mrk 4:17; Mro 2:9; 8:35.

ÑAMBA, Mro 13:7 ya tokwa **ñ.**, mu mu fe **ñ.**

ÑAMBEKELO, Lu 21:4; 2Mk 8:14.

ÑANDALEZA, Mhe 9:2.

ÑAÑELELA, 1Ti 1:7.

ÑAÑELELA MIHUPULO, Tit 3:2 ba si ke ba **ñ.** ya bona

ÑAÑELELI MIHUPULO, 1Ti 3:3 kono ibe ya sa **ñ.**

ÑATA, 1Mk 15:58 ze **ñ.** mwa musebezi wa Mulena
2Mk 9:8 mu be ni ze **ñ.** mwa musebezi

ÑENEHELA, Mfl 2:6 naa si ka **ñ.** maata a Mulimu

ÑOLA, Lu 1:1 ni ku **ñ.** litaba za niti
Joa 8:6 Jesu a kalisa ku **ñ.** ka munwana
Joa 19:19; Si 3:12; 21:5.

ÑOLE, Si 1:11.

ÑOLEZWI, 1Mk 10:11 ne li **ñ.** ku lemusa luna

ÑOLI, Joa 19:21 U si **ñ.** kuli Mulena wa Majuda

ÑOZI, Joa 5:46 kakuli Mushe naa **ñ.** za ka
Joa 5:47; 21:24.

ÑOZWI, Mro 15:4 ze **ñ.** kwamulaho ne li ñolezwi
2Mk 3:2 liñolo la luna, le li **ñ.** mwa lipilu za luna
Mhe 12:23 a **ñ.** mwa mahalimu
Si 14:1 ba **ñ.** libizo la hae fa lipata za bona
Si 21:27 ba ba **ñ.** mwa muputo wa Ngunyana
Mat 4:4; Si 1:3; 17:5.

ÑUMBILI, Lik 19:40 **ñ.** ye
Lik 17:5; 24:12.

O

OBEDI, Lu 3:32.

OLI, Mhe 1:9.

OLIVE, Mro 11:17 **o.** ya mwa naheñi, ne u shangezwi

OMA, Mat 21:19; 1Pi 1:24.

OMA LIPILU, Mrk 3:5 kabakala ku **o.** kwa bona

OMANA, Mat 12:19 Ha na ku **o.**, kamba

OMBALA, Mat 8:26.

OMBA-OMBA, Joa 11:19 Majuda ba to **o.** Mareta
1Mk 14:3 ya polofita wa susueza, ni ku **o.**
2Mk 1:4 lu kone ku **o.** ba ba mwa ñalelwa
1Mt 2:11 ku **o.** ni ku paka
2Mk 1:3, 4.

OMBA-OMBIWA, Lu 2:25 ku **o.** kwa Isilaele
Mro 15:4 ni ka ku **o.** ki Mañolo
Mat 5:4; Mfl 2:1.

OMBA-OMBIWE, Mks 2:2.

OMEGA, Si 1:8; 21:6; 22:13.

OMELEZI, Mrk 3:3.

OMELEZI LUÑAÑALI, Mat 4:24; 9:2.

OPELA, Mat 26:30 ba mano **o.**, ba zwa
1Mk 14:15 Ni ka **o.** ka mpo ya moya
Mfs 5:19 mu nze mu **o.** ni ku lumbeka

OTA, Lik 26:11 ha ne ni ba **o.** hañata
1Mt 4:6 Jehova u **o.** batu

OTA MILILI, 1Ti 2:9 isiñi ka ku **o.**

OTOLOLA, Lik 19:33.

OTOLOLELA, Lik 21:40.

OTOLOLWA. Mu bone ni LUKISA HANDE LIKA.
Lu 3:5.

OZIASI, Mat 1:8.

P

PAFA, Joa 2:15 ha saa ikezelize **p.** ya mihala

PAHAMI, 1Ti 2:2 ba litulo ze **p.**

PAHAMISA, Mfl 2:9 Mulimu a mu **p.** hahulu

PAHAMISE, 1Pi 5:6 kuli ite a mi **p.** ka nako ya teñi

PAHAMISELIZWE, Lik 2:33.

PAHAMISEZWA, Mat 11:23.

PAHAMISIZE, Lik 5:31 Mulimu u mu **p.**

PAHAMISWA, Jak 1:9 kabakala ku **p.** kwa hae
Mat 23:12.

PAHEKA, Lik 5:30 **p.** fa kota
Lik 10:39 ba mu bulaya ka ku mu **p.** fa kota
Mat 23:34.

PAHEKILWE, Lu 23:39.

PAKA, Lu 13:25 Muñaa ndu a **p.** kwa sikwalo
Joa 4:44 Jesu a **p.** mwa naha ya habo yena
Lik 20:26 ni mi bizelize ku to **p.** kuli ha ni na mulatu
Lik 25:7 ye ne ba sa koni ku **p.**
Mro 8:16 moya u **p.** ni moya wa luna
1Mt 2:11 ku **p.** ku yo muñwi ni yo muñwi
1Jo 5:7 Kakuli ku na ni ze taalu ze **p.**
Si 12:17 musebezi wa ku **p.** Jesu
Joa 8:18; Lik 18:5; Si 19:10.

PAKA KA MULAO, Mfl 1:7 taba ye nde ni ku i **p.**

PAKA KU BAKA, Lu 3:3 kolobezo ye **p.**
Mrk 1:4; Lik 19:4.

PAKE, Joa 18:37 kikuli ni **p.** niti

PAKELA, 1Pi 1:11 u **p.** cimo

PAKE NITI, Joa 18:37 se ni tezi mwa lifasi, kikuli ni **p.**

PAKI, Lik 22:15 u ka ba **p.** ya hae kwa batu kaufela
1Ti 6:13 Kreste Jesu, ili yo ka ku ba **p.** naa
Si 1:5 Jesu Kreste, **P.** ya Sepahala

PAKILE, Joa 5:37 u **p.** za ka yena muñi

PAKILWE, Mhe 2:3 puluso ne i **p.** ku luna
Mhe 7:8 ya **p.** kuli wa pila
Lik 5:23.

PAKIWA, 1Ti 2:6 se si ka **p.** ka nako ya sona

PAKWA. Mu bone ni HUPULISA.
1Ti 3:7 ya **p.** hande ki ba ba kwande

PALA, Lu 1:37 ku Mulimu ha ku na ze **p.**
1Mk 14:7 se si liziwa fa **p.** kamba harepa?
Mat 11:17; 17:20; Lu 7:32.

PALELISWA, 1Pi 3:7 litapelo za mina li si ke za **p.**

PALELWA, Mro 8:3 Se ne u **p.** ku eza
2Mk 4:8 **p.** ku fumana nzila mwa ku zwela
2Pi 1:10 ha mu na ku **p.** ni kamuta
Mhe 4:1.

PALELWA KU LUMELA, Mro 4:20 naa si ka **p.**

PALELWI, Mhe 12:25.

PALELWISA, Mks 2:18 a mi **p.** ku fumana mupuzo
1Mt 2:16 ku lu **p.** ku bulela kwa macaba
1Jo 4:18 kakuli sabo ya lu **p.**

PALO, Si 7:4 **p.** ya ba ne ba swailwe
Mro 9:27; Si 5:11; 20:8.

PAMULA, Joa 10:12 liakanyani li **p.** lingu
Joa 10:28 ha ku na ya ka li **p.** mwa lizoho

PANGA, Mat 25:27 beya masheleñi a ka mwa **p.**

PARADAISI, Lu 23:43 u ka ba ni na mwa **P.**
2Mk 12:4; Si 2:7.

PASEKA, Joa 2:13 **P.** ya Majuda ne se i sutelezi
Joa 13:1 Mukiti wa **P.** u fitile
1Mk 5:7 Kreste **P.** ya luna u tabilwe
Mrk 14:1; Lu 2:41; Joa 6:4; Mhe 11:28.

PATA, Mat 26:39 a wa fafasi ka **p.** ya hae
Lik 6:15 **p.** ya hae ne i bonahala inge **p.** ya
2Mk 4:6 ka **p.** ya Kreste u benyiselize
Si 14:9 amuhela liswayo fa **p.** ya hae
Lik 20:25; 2Mk 3:7; Si 6:16; 17:5; 20:4; 22:4.

PATA KA PATA, Lik 25:16.

PATALAZA, Mrk 8:32 naa ba bulelezi **p.**
Lik 4:13 Pitrosi ni Joani mo ne ba bulelela **p.**
Mgl 2:11 Kefasi, ne ni mu hanyelize **p.**
Mhe 10:33 ni ku nyandiswa **p.**
Joa 7:13; 18:20.

PATAMISWA, Lu 3:5 lizulu kaufela li lukelwa ku **p.**

PATELELWA, 1Ti 5:25.

PATELO YA BULILO, Joa 19:13.

PATEZWI, Lu 9:45 ne ba **p.** taluso kuli ba si ke
2Mk 4:3 i **p.** ba ba shwa

PATILE, Mat 11:25 u **p.** lika ze ku ba ba butali

PATILWE, Mat 10:26 ha ku na se si **p.** se si
1Mk 2:7 lu bulela butali bwa Mulimu bo bu **p.**
2Mk 4:2 lu tuhezi likezo ze **p.**
Mfs 3:9 ye se **p.** ku Mulimu
Mks 1:26 kunutu ye kenile ye ne **p.**
Mks 3:3 bupilo bwa mina bu **p.** ni Kreste
Si 2:17 ni ka mu fa kwa maana ye **p.**

PATILWE. Mu bone ni KUNUTU YE KENILE.
Mro 2:16.

PATISE, 1Mt 5:4 lizazi li mi **p.** sina

PATULULA, 1Mk 4:5 u ka **p.** milelo ye mwa lipilu
3Jo 10.

PATULULELA, Mfl 3:15.

PATULULELWA, 2Mk 12:7 kabaka feela la ku **p.** lika ze

PATULULEZI, Mat 11:25 mi u li **p.** limbututu
1Mk 2:10.

PATULULEZWI, Joa 12:38 lizoho la Jehova, li **p.** mañi?
Mfs 3:5 kunutu i **p.** baapositola ni bapolofita
Mks 1:26 kunutu ye kenile i **p.** ba ba kenile

PATULULWA, Lu 17:30 leo Mwanaa mutu a ka **p.**
Mro 16:25 ku **p.** kwa kunutu ye kenile
1Mk 1:7 ku **p.** kwa Mulenaa luna Jesu Kreste
2Mt 2:8 mutu ya sa mameli mulao yo u ka **p.**
2Pi 3:10 misebezi ye mwateñi i ka **p.**
Mro 1:18; 1Mk 3:13; 2Mt 1:7.

PATULUZWI, Mro 3:21 ku luka kwa Mulimu ku **p.**
Si 15:4.

PATWA, Mat 5:14 Muleneñi ha u koni ku **p.**

PAULUSI, Lik 26:24 Wa pulumuka, **P.**!
Mgl 1:1 **P.**, muapositola, isi ya ketilwe
Fil 1 **P.**, lipantiti kabakala Kreste
Fil 9 **P.** muuna-muhulu, ni li lipantiti
Lik 13:9; 1Mk 1:12; Tit 1:1; 2Pi 3:15.

PAZUHA, Mat 9:17.

PAZULA, Lu 5:36 simanahani se sinca si **p.** siapalo
Lik 27:5 lwa **p.** liwate le li atami
Lu 5:37.

PELELA, Mat 13:46.

PENTEKOTA, Lik 2:1 mukiti wa **P.**, kaufelaa bona
Lik 20:16; 1Mk 16:8.

PEPA, Mhe 11:11 Sara naa filwe maata a ku **p.**
Si 12:2 u huwiswa ki butuku bwa ku **p.**

PEPEZWI, Lu 2:11 kacenu, mu **p.** Mupilisi
Joa 18:37.

PEPILWE, Mat 2:1; 1Mk 15:8.

PEPWA, Joa 3:3 konji haiba mutu a **p.** sinca

PEPWE, 1Pi 1:3 u tahisize kuli lu **p.** sinca

PETA, Mro 13:6 ba sebeleza batu ku **p.** ona musebezi

PETAHALA, Mat 5:48 Mu lukela ku **p.**, sina
Lu 12:50 ni kalezwi hahulu ku fitela i **p.**!

PETAHALILE, Mhe 10:14 ba ba keniswa ba **p.**
Mfl 3:12.

PETAHALISA, 2Mk 7:1 **p.** bukeni bwa luna

PETAHALISE, Mhe 2:10 a **p.** Muyemeli yo Mutuna

PETAHALISIZE, Mhe 7:19 Mulao ha ku na se ne u **p.**

PETAHALISIZWE, Mhe 7:28 Mwana, ya **p.** ku ya ku ile

PETAHALISWA, Mhe 11:40 ba si ke ba **p.** luna lu li siyo

PETE, 2Ti 4:5 u **p.** bukombwa bwa hao ka ku tala

PETEHILE, Joa 17:23 kuli ba be ba ba **p.**
Mro 12:2 mu lemuhe tato ya Mulimu ye **p.**
1Jo 4:18 kono lilato le li **p.** li leleka sabo
Mhe 5:9; 9:11; Jak 1:17.

PETELELE, 2Mt 1:11 kuli a **p.** ka maata a hae

PETIWA, 2Ti 4:17 u kone ku **p.**

PETUHELO, Lu 23:19 mwa tolongo ka mulatu wa **p.**
Lik 24:5 u tisa mifililifili ni ku shangumuna **p.**

PEU, Mat 13:38 **p.** ye nde, ki bana ba Mubuso
Lu 8:11 **P.** ki linzwi la Mulimu
Mro 9:29 Kambesi Jehova ku lu siyela **p.**
Mgl 3:16 kono li ize: Ni kwa **p.** ya hao, Kreste
Mgl 3:29 mu **p.** ya Abrahama luli, ba ba yola
Si 12:17 lwanisa ba ba siyezi ba **p.** ya hae
Mro 9:7; 1Mk 15:38; Mgl 3:19.

PEU YA MASITETE, Mat 17:20; Lu 13:19.

PILA, Mat 4:4 Mutu ha na ku **p.** buhobe feela
Mat 22:32 ki Mulimu wa ba ba **p.**
Mrk 5:3 Naa **p.** mwahalaa mabita
Lu 7:25 ni ku **p.** simbombo
Joa 6:51 a ca kwa sinkwa se, u ka **p.** ku ya ku ile
Joa 11:25 niha ka shwa, u ka **p.**
Lik 10:42 muatuli wa ba ba **p.** ni ba ba shwile
Mro 6:10 bupilo bwa **p.**, u bu pilela Mulimu
Mro 7:9 ne ku si na mulao, ne ni **p.**; kono
Mro 10:5 u ka **p.** ka ku luka
1Mt 4:15 luna ba ba siyalezi ba ba ka **p.**
1Mt 4:17 ba ba **p.** ba ka ngelwa mwa
1Ti 3:15 puteho ya Mulimu ya **p.**
Mhe 4:12 linzwi la Mulimu la **p.** mi li maata
Mhe 10:31 ku wela mwa mazoho a Mulimu ya **p.**
Mhe 11:9 a **p.** sina muenyi mwa naha
1Pi 1:3 kuli lu pepwe sinca kuli lu be ni sepo ye **p.**
1Pi 2:5 sina macwe a **p.**, mu sweli mwa yahiwa
Si 1:18 bona! ni **p.** ku ya ku ile
Si 15:7 Mulimu, ya **p.** kamita ni mita
Mro 2:8, 13; 8:13; 2Mk 13:4; Mhe 7:25; Si 19:20.

PILAELO, 1Mk 7:32 ni bata kuli mu tokwe **p.**

PILATO, Mat 27:2 ba mu isa ku **P.**
Mat 27:22 **P.** a li: Jesu ni mu eze cwañi
Mrk 15:15 **P.**, a ba lukululela Barabasi
Lu 23:12 Heroda ni **P.** ba fetuha balikani
Joa 19:6 **P.** a li: ha ni fumani mulatu
Lu 13:1; Joa 18:37; 19:12, 22; 1Ti 6:13.

PILELA, Mro 6:10 u bu **p.** Mulimu
Mro 6:11 mu **p.** Mulimu ka Kreste
Mro 14:7 ha ku na ya **p.** yena muñi feela

PILI, Mat 6:33 mu zwelepili ku bata **p.** Mubuso
Mat 19:30 ba mafelelezo ba ka ba ba **p.**
Lik 26:23 yena wa **p.** ku zuswa kwa bafu
Mks 1:18 yena wa **p.** mwa lika kaufela
1Ti 1:15 baezalibi. Ki na wa **p.**
Mrk 9:35; Mro 11:2; Mhe 10:9; 3Jo 9.

PILILE, 2Mk 1:12 lu **p.** mwa lifasi

PILISA, Mat 16:25 kaufela ya bata ku **p.** moyo wa hae
Lu 2:30 meeto a ka a boni ku **p.** kwa hao
Lu 17:33 moyo wa hae u ka u **p.**
Lu 19:10 Mwanaa mutu u tezi ku to bata ni ku **p.**
Lu 21:19 ka **p.** mioyo ya mina
Lu 24:21 ki yena ya naa swanela ku **p.** Isilaele
Mro 4:17 ya **p.** ba ba shwile ni ku biza
2Mk 7:10 ku swaba ku isa kwa ku baka ko ku **p.**
1Ti 1:15 Jesu naa tile ku to **p.** baezalibi
Mhe 7:25 wa kona ku **p.** ka ku tala
Jak 2:14 tumelo yeo ya kona ku mu **p.** nji?
Jak 4:12 ya kona ku **p.** ni ku timeza
Jak 5:20 u ka **p.** moyo wa yo kwa lifu
1Pi 3:21 Kolobezo ya mi **p.** cwale
Mro 1:16; 1Ti 4:16; Tit 3:5.

PILISE, Juda 23.

PILISEZA, Lu 3:6 kaufela ba ka bona mwa **p.** Mulimu
2Pi 2:9 Jehova u ziba mwa ku **p.** batu

PILISIZWE, Mfs 2:8 mu **p.** ka tumelo

PILISWA, Mat 10:22 ku isa mafelelezo ki yena ya **p.**
Mat 19:25 ki mañi luli ya kona ku **p.**?
Mat 24:22 ha ku na ya naa ka **p.**
Joa 3:17 kuli lifasi li to **p.** ka yena
Joa 4:22 ku **p.** ku kalela kwa Majuda
Lik 4:12 ku **p.** ha ku yo ku yo muñwi u sili
Lik 4:12 libizo le li filwe kuli lu kone ku **p.**
Mro 1:17 ya lukile u ka **p.** ka tumelo
Mro 10:9 ha u bonisa tumelo u ka **p.**
Mro 10:13 ya biza fa libizo la Jehova u ka **p.**
1Mk 1:18 ku luna ba ba **p.** ki maata a Mulimu
1Mk 5:5 moya u kone ku **p.** mwa lizazi la Mulena
1Mk 10:33 ilikuli ba kone ku **p.**
2Mk 2:15 munko wa Kreste mwahalaa ba ba **p.**
Mhe 2:10 Muyemeli yo Mutuna ye ba ka **p.** ka yena
1Pi 4:18 haiba ya lukile u **p.** ka taata
Si 12:10 Cwale ki kale ku taha ku **p.** ni
Lu 8:12; 1Pi 3:18.

PILISWE, Mro 10:10 fapilaa nyangela kuli a **p.**
1Ti 2:4 batu ba mufuta kaufela ba **p.**
2Ti 3:15 kona ku ku talifisa kuli u **p.**

PILU, Mat 5:8 Tabo ki ya ba ba na ni **p.** ye kenile
Mat 22:37 lata Jehova ka **p.** ya hao kaufela
Mro 10:10 ka **p.**, mutu u bonisa tumelo
Mfl 2:4 isa **p.** ku za mina feela
Mfl 2:20 tokomela ka **p.** kaufela

PILU-TAATA, Mat 19:8; Mrk 10:5.

PILU-TELELE, Mro 9:22 Mulimu ka **p.**
1Mk 13:4 Lilato li **p.** ni sishemo. Lilato ha
1Mt 5:14 mu be ni **p.** kwa batu kaufela
2Ti 4:2 u eleze, ka **p.** ni ka bukwala bwa ku luta
Mhe 6:12 lisepiso ka tumelo ni **p.**
Jak 5:7 mizwale, mu bonise **p.**
2Pi 3:15 **p.** ya Mulenaa luna ki puluso
Mro 2:4; Mgl 5:22; Mfs 4:2; Mks 3:12; Mhe 6:15; Jak 5:10; 1Pi 3:20; 2Pi 3:9.

PIMA, Mat 23:33 mu ka **p.** cwañi katulo

PINA, Si 15:3 ba opela **p.** ya Mushe
Si 14:3.

PISINISI, Jak 4:13 eza **p.** ni ku kutelwa ki se siñwi

PITROSI, Mat 16:16 **P.** a alaba, a li: Ki wena Kreste
Joa 21:15 Jesu a li ku **P.**: kana u ni lata ku
Lik 10:26 **P.** a mu zusa, a li: Yema
Mat 26:75; Joa 18:10; Lik 8:20; 10:13.

PIZA, Mro 9:21 **p.** ye kutekeha, ni ye ñwi
Mhe 9:4 **p.** ya gauda ye na ni maana

PIZANA, Mhe 9:4 ne ku na ni **p.** ya gauda ni aleka

PIZI, Si 19:11 na bona **p.** ye sweu

PIZO, Mro 11:29 ha na ku inyaza kabakala **p.**
Mfs 4:1 zamaye ka mukwa o swanela **p.**
Mfl 3:14 mupuzo wa **p.** ya kwa lihalimu
2Ti 1:9 lu pilisize ni ku lu biza ka **p.** ye kenile
Mhe 3:1 ba ba abezwi kwa **p.** ya lihalimu
2Mt 1:11.

POLOFITA, Lik 2:17 bashimani ni basizana ba ka **p.**
1Mk 13:9 ku **p.** kwa luna ha ku si ka
1Mk 14:1 sihulu ku **p.**
1Mk 14:3 ya **p.** u yahisa batu ka manzwi
1Mk 14:39 mu tiiseze ku bata ku **p.**
1Mk 13:2; Si 10:11.

POLOFITE, Si 11:3.

POLOLA, Joa 12:3 **p.** mahutu a Jesu ka milili ya hae

PONAHALISO, 1Mk 2:4.

PONAHALO, Joa 7:24 Mu tuhele ku atula ka **p.**
2Mk 5:12 itumba ka **p.** ya kwande

PONAHALO YA FAHALIMU, 2Mk 10:7 ka ku ya ka **p.**

PONAHALO YA KWANDE YA MUTU, Mgl 2:6.

PONAHALO YA MUTU, Mat 22:16.

PONO, Mat 17:9 Mu si buleleli mutu **p.** ye, ku fitela
Si 15:1 na bona mwa lihalimu **p.** ye ñwi
Lu 1:22; 24:23; Lik 10:10; 11:5; 16:9; 22:17.

POTELA, Lik 15:36 Ha lu kute, lu yo **p.** mizwale
Mat 10:23.

POTELWA, Lu 1:78 lu ka **p.** ki liseli

POTOLOHA, Mrk 6:6 a **p.** a nzaa luta
Mro 15:19.

POTOLOHILE, Mhe 11:30 mamota a Jeriko ha se ba a **p.**

POTOLOSA, Lu 19:43 lila za hao li ka ku **p.**

PRISILA, Lik 18:2, 18, 26.

PUKUTISA, Mrk 4:7, 19; Lu 8:7.

PUKUTISWA, Mat 13:22; Lu 8:14.

PULA, Mat 5:45 neliseza **p.** ba ba lukile ni
Jak 5:7 ku fitela **p.** ya maseulo
Jak 5:17; Si 11:6.

PULAO, Lik 8:1.

PULA YA MACWE, Si 8:7.

PULELO YA MOYA, 1Jo 4:1 lumela **p.** kaufela

PULIPELA, Lik 16:14.

PULU, 1Mk 9:9 U si ke wa yaweka **p.** kayawa ha i

PULUHA, Joa 16:21.

PULUMUKA, Joa 10:20 U na ni mudimona mi wa **p.**
1Mk 14:23 ba ba si ka lumela ba li mwa **p.**?

PULUMUNA, Lik 26:24 se ku ku **p.**!

PULUMUNWA, Lu 6:11.

PULUSO, Lu 1:69 u lu tahiselize lunaka lwa **p.**
Lu 1:77 **p.** ka swalelo ya libi za bona
Lu 21:28 **p.** ya mina i sweli ya sutelela
2Mk 6:2 ne ni ku tusize mwa lizazi la **p.**
Mfs 6:17 mu amuhele kuwani ya **p.**
Mhe 2:3 banduka cwañi haiba lu keshebisize **p.**
Mhe 5:9 **p.** ye sa feli kwa batu kaufela ba ba utwa
Mhe 9:12 a lu fumanela **p.** ya ku ya ku ile
Juda 3 ni mi ñolele za **p.** ye lu kopanezi

PULUSWA, Mro 13:11 ku **p.** kwa luna ku se ku li
Mfl 2:12 ku lwanela ku **p.** kwa mina ka sabo ni
Si 7:10 Ku **p.** kwa luna ku zwa ku Mulimu

PULUSWE, Mhe 9:28.

PUMA, Mat 13:22 maata a **p.** a sifumu
2Mk 11:13 batu ba ba cwalo ba **p.** feela
Mfs 4:22 litakazo za bona ze **p.**
Mks 2:4 ku si ke kwa ba ni mutu ya ka mi **p.**
Mhe 3:13 tatafazwa ki maata a **p.** a sibi
Mhe 6:18 Mulimu a sa koni ku **p.**

PUMANA, Mks 3:9 Mu si ke mwa **p.**

PUMBEKE, Lu 9:60 U lisele bafu ba **p.** bafu ba bona

PUMBEKILWE, Mro 6:4 **p.** ni yena ka kolobezo ya luna

PUMBUKA, Si 13:11 sibatana se si **p.** mwa lifasi

PUMEZI, 2Mk 11:3 sina noha mo ne i **p.** Eva

PUMILE, Mro 3:13.

PUMILE TOHO, Mrk 6:16; Lu 9:9.

PUMILWE, Mat 2:16 Heroda naa **p.**

PUMIWA, Mfs 5:6.

PUMIWA TOHO, Mat 14:10.

PUMIWI, Mgl 6:7 Mulimu ha **p.**

PUMULI, Si 14:11.

PUMULO, Mhe 4:3 lu kena mwa **p.**
Mhe 3:11.

PUNYA, Mat 6:19 masholi ba ba kona ku **p.** ni ku uzwa

PUO, Lik 2:6 naa utwa ha ba bulela mwa **p.** ya habo

PUPO, 2Mk 5:17 u swalisana ni Kreste, ki **p.** ye nca
Mgl 6:15 sa butokwa ki ku ba **p.** ye nca
Si 3:14 yena makalelo a **p.** ya Mulimu
Mks 1:15, 23.

PUSO, Lik 16:12 Filipi, ye ne li mwa **p.** ya Maroma

PUTA, Mhe 1:12 u ka li **p.** sina kubo

PUTAKO, 2Ti 4:2 u eze cwalo ka **p.**

PUTEHO, Lik 20:28 mu lise **p.** ya Mulimu
Mfs 5:24 **p.** ha i ipeya kwatasaa Kreste
Mks 1:18 ki yena toho ya mubili, yona **p.**
Mhe 12:23 **p.** ya mweli bao mabizo a bona a ñozwi
1Mk 14:19; Mgl 1:13; Mfs 1:22.

PUTELELA, Mrk 10:19 u si ke wa **p.** yo muñwi
2Mk 7:2 ha lu si ka **p.** mutu
2Pi 2:3 ba ka mi **p.**
2Mk 12:17, 18.

PUTELELWA, 1Mk 6:7 Kiñi se mu sa amuheleli ku **p.**

PUTIWA, Si 6:14 la zwisiwa sina muputo o **p.**

PYATA, Mro 16:20 Mulimu u ka **p.** Satani kwatasaa

R

RABBI, Mat 23:8 mu si ke mwa bizwa **R.**
Joa 1:38; 3:2.

RAHABA, Mhe 11:31 Ka tumelo, **R.** naa si ka shwa
Jak 2:25 kikuli **R.** naa si ka beiwa ya lukile

RAHELE, Mat 2:18 **R.** ya lila bana ba hae

RAMA, Mat 2:18.

RUBENI, Si 7:5.

RUTI, Mat 1:5.

S

SAANDA, Lik 7:5 naa si ka mu fa **s.** ni se sikana
Mfs 1:14 swalele ya **s.** se lu sepisizwe
Mks 1:12 **s.** sa ba ba kenile ba ba mwa liseli
1Pi 1:4 **s.** se si sa nyazahali, ni se si sa undi
1Pi 5:3 ba ba li **s.** sa Mulimu
Mfs 5:5; Mhe 9:15.

SABA, Lu 12:4 Mu si ke mwa **s.** ba ba bulaya
Lik 10:35 mwa sicaba ni sicaba mutu ya mu **s.**
Jak 4:7 mu hanyeze Diabulosi, mi u ka **s.**
1Pi 3:14 mu si ke mwa **s.** ze ba **s.**
Mrk 16:5; Mhe 13:6; Si 2:10.

SABA MULIMU, Lu 2:25; Lik 8:2; 22:12; Mhe 5:7.

SABATA, Mat 12:8 Mulena wa **S.**
Mat 24:20 ku baleha ku si ke kwa ezahala la **S.**
Mrk 2:27 **S.** ne i ezelizwe mutu, isi
Mks 2:16 mutu ku mi atula za la **S.**
Mhe 4:9 pumulo ya **S.** ye siyalezi batu
Lu 14:5.

SABE, 1Mk 10:14.

SABELA, Mat 24:16 ba kale ku **s.** kwa malundu

SABI, 2Pi 2:10 ha ba **s.** ku nyefula ba ba kanya

SABISA, Mhe 10:31 Ki nto ye **s.** ku wela mwa
1Pi 3:10 u lukela ku **s.** lilimi la hae
Mat 8:28.

SABISWI, Mfl 1:28 ha mu **s.** ni hanyinyani

SABO, Mro 13:7 ya tokwa **s.**, mu mu fe **s.** yeo
Mfl 2:12 lwanela ku puluswa kwa mina ka **s.**
Mhe 10:27 ku libelela katulo ka **s.**
1Jo 4:18 Ha ku na **s.** mwa lilato
Mhe 12:28.

SA BOLI, 1Mk 9:25 kuwani ye bola, luna lu fiwe ye **s.**
1Mk 15:42 u zuswa u **s.**
1Mk 15:52 bafu ba ka zuswa ba li ba ba **s.**
1Pi 1:4 lu yole saanda se si **s.** se si sa undi
1Pi 1:23 ka peu ye bola, kono ka peu ye **s.**

SA FELI, Mfs 6:24 lilato le li **s.**

SAFIRA, Lik 5:1.

SAHILWE, Mhe 11:37 ba likilwe, ba **s.** fahali

SAKATA, 1Ti 6:19 ku swala ka taata bupilo **s.**

SALATIELE, Mat 1:12.

SALEMA, Mhe 7:2 **S.**, fo kikuli, Mulena wa Kozo

SALOME, Mrk 15:40; 16:1.

SALULUTI, 1Ti 5:21 litaelo ze, ku si na **s.**

SALUMONI, Mat 6:29 mbali yena **S.**, mwa kanya
Mat 12:42 yo mutuna ku fita **S.** u teñi fa
Lik 7:47.

SAMISONI, Mhe 11:32 ha ni ka bulela za **S.**

SAMUELE, Mhe 11:32.

SANHEDRINI, Mat 26:59; Lu 22:66; Lik 5:21.

SARA, Mhe 11:11 Ka tumelo, **S.** naa filwe maata
1Pi 3:6 **S.** naa utwa Abrahama, ku mu biza
Mro 9:9.

SASA, Mhe 9:19, 21.

SA SHWI, Mro 1:23 kanya ya Mulimu ya **s.**
Mro 2:7 ba ba bata mubili o **s.** ka ku
1Ti 1:17 Cwale ku Mulena wa kamita, ya **s.**
2Ti 1:10 fumanela liseli ni bupilo bo bu **s.**

SASIWA, 1Pi 1:2 ku **s.** mali a Jesu
Mhe 9:13; 10:22.

SASIZE, Mhe 12:24.

SATANI, Mat 12:26 haiba **S.** a leleka **S.**, ki kale a
Mat 16:23 Zwa ku na, **S.**
Mrk 1:13 mwa lihalaupa, a nzaa likwa ki **S.**
Lu 10:18 ku bona **S.** a wile kale kwa lihalimu
Lu 22:3 **S.** kihaa kena ku Judasi, Isikariota
Mro 16:20 Mulimu u ka pyata **S.** kwatasaa
1Mk 5:5 ku fa mutu yo ku **S.** kuli
2Mk 2:11 kuli lu si ke lwa komiwa ki **S.**
2Mk 11:14 **S.** u zwelapili ku ipumisa ku ba
2Mk 12:7 muutwa mwa mubili, lingeloi la **S.**
1Mt 2:18 kono **S.** a lu tibela nzila
Si 2:9 ki sinagoge ya **S.**
Si 12:9 noha, ya bizwa Diabulosi ni **S.**
Si 20:2 **S.**, mi la mu tama lilimo ze 1,000
Si 20:7 **S.** u ka lukululwa mwa tolongo
Mat 4:10; Mrk 4:15; Lik 26:18; 2Mt 2:9.

SAULE (wa kwa Tarese), Lik 7:58 kwa mahutu a **S.**

Lik 8:1 **S.** yena naa lumelelize pulao
Lik 9:4 **S.**, u ni nyandisezañi?
Lik 13:9 **S.**, ya bizwa Paulusi, ha tala moya
Lik 9:1; 11:25; 12:25; 13:1; 22:7; 26:14.

SAULE, Lik 13:21.

SA UTWI, Mro 10:21 sicaba se si **s.**

SAWANIWA, 1Mk 4:13 ha lu **s.**, lu alaba ka bunolo

SEBANA, 2Mk 12:20 ku cana busifa, ku **s.**

SEBELELIZE, Mhe 6:10 mu **s.** ba ba kenile

SEBELEZA, Mat 4:10 ki Mulimu feela ye u lukela ku **s.**
Mat 6:24 Ha ku na mutu ya kona ku **s.** malena
1Mk 7:35 zwelapili ku **s.** Mulena
Mhe 1:14 mioya ye lumilwe ku **s.**
Mhe 6:10 mu sebelelize mi mu zwelapili ku **s.**
1Pi 1:12 kono ne ba **s.** mina
Mat 25:44; Joa 4:38; Lik 7:7; Mgl 4:9.

SEBELEZA. Mu bone ni SEBELEZO YE KENILE.
Mat 4:10 yena feela a nosi ye u lukela ku **s.**
Lik 27:23 Mulimu ye ni **s.**

SEBELEZANA, 1Pi 4:10 ku **s.** sina likombwa za

SEBELEZANE, Mgl 5:13 mu **s.** ka lilato

SEBELEZE, Mat 20:28 kuli a **s.** ni ku fa moyo

SEBELEZI, Joa 6:27 Mu si **s.** sico se si sinyeha

SEBELEZO, Mhe 7:13 eza **s.** ya kwa aletare
Mhe 10:11 zazi ni zazi kuli a fe **s.**

SEBELEZO. Mu bone ni SEBELEZO YE KENILE.
Joa 16:2 ba ka hupula kuli ba ezize **s.** ku Mulimu
Mro 1:25 ba lapezi libupiwa ni ku li fa **s.** ye kenile
Mhe 12:28 fa **s.** ye kenile ka sabo ni ka likute
Si 7:15 mu fa **s.** ye kenile musihali ni busihu
Mro 9:4.

SEBELEZO YA MILIMU YA MASWANISO, 1Mk 10:14.

SEBELEZO YE KENILE. Mu bone ni SEBELEZO.
Mro 9:4 Mulao ki wa Maisilaele ni **s.**
Mro 12:1 sitabelo sa **s.** ka maata a ku nahana

SEBELEZWI, Lik 17:25 mi ha **s.**

SEBELISANE, 3Jo 8 lu **s.** mwa ku yemela niti

SEBELIZE, 1Mk 15:10.

SEBEZA, Joa 5:17 Ndate u zwezipili ku **s.** mi
Mro 4:4 ku mutu ya **s.**, tuwelo ya hae
1Mk 3:9 lu **s.** hamoho ni Mulimu
1Mk 9:6 ku tokolomoha ku **s.**?
1Mk 16:16 swalisano ni ku **s.**
Mfs 4:16 Silama ni silama ha si nze si **s.**
Mfl 3:2 mu tokomele ba ba **s.** ze maswe
2Mt 3:10 Haiba mutu ha lati ku **s.**, a si ke a ca
1Ti 3:13 baana ba ba **s.** ka mukwa o munde
Jak 5:16 Kupo i na ni maata mi ya **s.**
2Mt 3:8.

SEBEZA KA TAATA, 1Mt 5:12 ba ba **s.** mwahalaa mina
1Ti 4:10 lu **s.** ni ku ikataza
1Ti 5:17 ba lukela ku fiwa likute ba ba **s.**

SEBEZI, Mhe 7:18 kabakala kuli ha u **s.**
Mhe 9:17.

SEHA, Lu 6:25 Mu na ni bumai mina ba ba **s.** cwale

SEHULULA, Mfl 3:2 ba ba **s.** nama

SELAELA, 1Mk 3:7 kamba ya **s.**, kono i be Mulimu ya

SEMA, Lu 3:36.

SENDE, Mat 26:7; Lu 7:46; Joa 11:2.

SEPA, Mat 12:21 macaba a ka **s.** libizo la hae

SEPAHALA, Mat 24:45 Ki mañi mutanga ya **s.**
Lu 16:10 ya **s.** ku ze nyinyani u **s.**
2Mk 1:18 Mulimu ha li ya **s.**
2Mk 8:21 lu eza lika kaufela ka ku **s.**
Mks 3:22 ku tabisa batu, kono ka pilu ye **s.**
2Ti 2:2 u li fe kwa batu ba ba **s.**
Mhe 13:18 lu na ni lizwalo le li **s.**
1Pi 4:19 mwa pabalelo ya Mubupi ya **s.**
2Pi 2:9 ba ba **s.** ku yena ku ba zwisa
Si 3:14 paki ya **s.** ni wa niti
Si 17:14 ba ba bizizwe ni ba ba **s.**
Lik 2:27; 3:12; 13:35; Mro 3:3; 1Mk 4:2; Mhe 7:26; Si 15:4; 19:11.

SEPAHALA KU MULIMU, 1Ti 4:8 ku **s.** ku tusa
1Ti 6:6 ku **s.**, haiba lu kolwa ka ze
1Ti 2:2; 3:16; 4:7; 6:5; Tit 1:1.

SEPAHALE, Tit 2:10 ba **s.** ku bona ka ku tala
Si 2:10 U **s.** ku isa nihaiba kwa lifu

SEPAHALE KU MULIMU, 2Pi 1:3.

SEPAHALEZI, 1Mt 2:10.

SEPAHALI, Lu 12:46 kabelo ni ba ba sa **s.**
2Ti 2:13 niha lu sa **s.**, yena
2Ti 3:2 batu ba ba sa **s.**

SEPISA, Lik 7:5; 8:18.

SEPISIZE, Tit 1:2 Mulimu, naa **s.** kale-kale ko
Mhe 10:23 kakuli ya naa **s.** ki ya sepahala
Jak 2:5 wa naa **s.** ku ba ba mu lata
Mro 1:2; 4:21; Jak 1:12.

SEPISIZWE, Mhe 11:39 ne ba si ka amuhela ze ba **s.**
Lik 2:33; Mhe 11:13.

SEPISO, Lik 26:7 **s.** yeo, ki yona ye ni zekisezwa
Mro 4:13 **s.** ya ku yola saanda
Mgl 3:29 ba ba yola saanda ku likana ni **s.**
1Ti 5:12 **s.** ya bona ya pili
2Pi 3:13 ze lu libelezi ka ku ya ka **s.** ya hae
Lik 2:39; Mro 4:14.

SEPO, Mro 5:5 **s.** ha i libisi kwa maswabi
Mro 8:20 naa li beile mwa maata ao, ka **s.**
Mro 8:24 **s.** ye se i bonwi ha i sa li **s.**

Mro 15:4 lu kone ku ba ni **s.**
2Mk 5:6 kamita lu na ni **s.** ye tiile
Mfs 2:12 ne mu si na **s.**, mu si ka ziba
1Mt 4:13 ba bañwi kaufela ba ba si na **s.**
Mhe 6:19 Lu na ni **s.** ye, sina ankora
Mhe 10:23 ku bulela **s.** ya luna fapilaa
Mhe 11:1 Tumelo ki **s.** ye tiile ya ze
1Pi 3:15 ya mi buza za **s.** ye li teñi
1Mk 9:10; Mfs 4:4; Mks 1:27.

SESARE, Mrk 12:17 Mu kutiseze **S.** ze li za **S.**
Lu 23:2 u hanisa batu ku lifa mitelo ku **S.**
Joa 19:15 Ha lu na mulena kwandaa **S.**
Mat 22:17; Lu 2:1; 20:25; Joa 19:12.

SESAREA, Mat 16:13; Lik 10:1; 23:23.

SE SI BABA, Lik 8:23.

SE SINDE, Mat 5:29.

SETA, Si 6:8 pizi ye **s.**; mi ya naa i pahami
Lu 3:38.

SETEFANI, Lik 6:5; 7:59; 8:2; 22:20.

SHAELA, Mrk 5:20 ku **s.** lika kaufela za mu ezelize
Lu 8:39 ku **s.** mwa muleneñi za mu ezelize
Lik 8:4 mwa naha inze ba **s.** taba ye nde
1Mk 9:14 ba ba **s.** taba ye nde ba pilele fa
1Mk 11:26 mu zwelapili ku **s.** lifu la Mulena
Mfl 1:16; Mks 1:28.

SHAELE, Lu 4:18 u ni tozize kuli ni **s.** taba ye nde
1Pi 2:9 **s.** litaba ze nde kai ni kai za yena

SHAELI, 1Mk 9:16 ni maibile haiba ni sa **s.** taba ye

SHAELWA, Mfl 1:18 Kreste u swelwi ku **s.**

SHAEZI, Lik 15:36.

SHANDAUKA, Mat 12:25 waa **s.**

SHANDAULA, Si 17:16.

SHANDAUZWI, Si 18:19.

SHANGELA, Mat 23:5 ba **s.** mingundo ya liapalo

SHANGELWA, Mro 11:17, 19, 23, 24 olive i **s.** mwa

SHAPA, Mhe 12:6 u **s.** kaufela ya amuhelwa ki

SHAPAKA, Mat 10:17 ba ka mi **s.** mwa masinagoge
Mat 23:34 ba bañwi mu ka ba **s.**

SHAPWA, Lu 12:47 u ka **s.** lipafa ze ñata

SHEBILE, 2Mk 6:10 ba **s.** kono lu fumisa ba bañata
2Mk 8:9 ba **s.** kabakala mina
Mrk 12:43.

SHELEÑI, Mat 25:18.

SHELEÑI YA MUWAYAWAYA, Mat 10:29 ha li leki **s.**

SHEMAETA, Mro 10:19 Ni ka **s.** mina batu kuli mu
1Mk 10:22 lu bata ku **s.** Jehova kuli
Mhe 3:16 ba mu **s.** kuli mane a halifa

SHEMBA, Mro 7:11 sibi sa fumana kolo ya ku ni **s.**

SHEMUBA, Mro 9:15 Ni ka **s.** mutu kaufela ye ni

SHEMUBIWA, 1Ti 1:13 Kono na **s.**, kakuli ne
Lu 4:19.

SHEMUBO, Lu 2:52 Jesu a hula kwa **s.** ya
2Mk 6:2 nako ya **s.**
Lik 7:10.

SHENDAMI, Joa 13:23 naa **s.** bukaufi ni yena

SHENGUNUKA, 2Pi 3:10 lika li ka **s.**
2Pi 3:12 lika li ka **s.** kabakala ku cisa

SHEOL. Mu bone LIBITA.

SHETUMUKA, Si 21:2 Jerusalema, a **s.** ku zwa
1Mt 4:16.

SHETUMUKELA, Mro 10:7.

SHETUMUKEZI, Mfs 4:9 **s.** mwa libaka za fafasi

SHEUNUNA, Lu 14:29 ba bona ba kale ku mu **s.**
Lik 17:32 ba bañwi ba kala ku mu **s.**
Lu 22:63.

SHEUNUNWA, Mhe 11:36 ne ba likilwe ka ku **s.**

SHIMBULUKA, Mat 17:20 lilundu, **S.** fa, u ye fale

SHIMBULULA, 1Mk 13:2 kuli ni **s.** ni malundu

SHIMBULULELA, Mks 1:13 ku lu **s.** mwa mubuso

SHOMBOTA, Mat 13:19 ya maswe wa **s.**

SHUBULA, Mat 5:11 Tabo ki ya mina ha ba mi **s.**
Lu 23:11 balibeleli ba mu **s.**
Mgl 4:14 ne mu si ka ni **s.** kamba ku ni nyenya
Lu 6:22; Mro 15:3.

SHUBULE, Lik 14:5.

SHUBULWA, 1Mt 2:2 **s.** maswe
Mhe 11:26 ku **s.** kwa hae ku ba maluwo
1Pi 4:14 haiba mwa **s.** kabakala Kreste
2Mk 6:8.

SHUBULWANGA, Mhe 10:33 **s.** ni ku nyandiswa

SHUBULWE, Lu 18:32.

SHUKELWE, 1Pi 2:2.

SHUTANA, Mgl 1:9 shaela ku mina taba ye **s.**

SHUTANA-SHUTANA, 1Mk 12:28 u file ba ba **s.**
1Mk 14:7 mililelo ya zona ya **s.**

SHUTANELA, Mro 3:22.

SHUTANO, Mro 10:12 **s.** mwahalaa Mujuda ni
Lik 15:9.

SHWA, Joa 11:26 ha na ku **s.** ni kamuta
Mro 6:9 Kreste, haa sa tola a **s.** hape
Mro 6:12 mwa mibili ya mina ye **s.**
1Mk 1:18 ki butoto ku ba ba **s.**
1Mk 15:53 se si **s.** se, si lukela ku apala
2Mt 2:10 bo bu si ka luka ku ba ba **s.**
Mhe 11:31 Ka tumelo, Rahaba naa si ka **s.**
Lu 16:22; 20:36; Lik 13:36; Mro 7:9; 8:11; 2Mk 4:9, 11;
Mhe 9:27.

SHWANA, Mat 21:38 ki yena **s.** yo; ha lu mu bulaye
Mhe 1:2 Mwana, yo a ketile ku ba **s.** wa
Mgl 4:7.

SHWATEKILWE, Lu 8:17 se si **s.** si ka zibahala
SHWAUKILE, 1Mk 15:43 calwa u **s.**, u zuswa u na ni
SHWAULA, Lu 10:16 ya mi **s.** u **s.** ni na
SHWAULISA, Mhe 6:6 **s.** kwa nyangela
SHWAULWA, Lik 5:41 **s.** kabakala libizo la hae
SHWE, Lik 8:20.
SHWELA, Mro 5:8 baezalibi, Kreste a lu **s.**
SHWEZI, 2Mk 5:15.
SHWILE, Mro 4:19 mubili ne se u swana sina o **s.**
Mro 6:11 mu **s.** kwa neku la sibi kono mu pilela
Mfs 2:1 Mulimu naa mi pilisize niha ne mu **s.**
1Mt 4:16 ba ba **s.** ka ku swalisana ni Kreste ba
Mhe 11:13 Bao kaufela ne ba **s.** ba na ni tumelo
Mat 22:32; 27:52; Lik 2:29; Mro 14:9.
SHWILE MEETO, Mat 23:24.
SIANGO, 1Mk 5:11 mu tuhele ku eza **s.** ni
SIAPALO, Mat 6:25 ku fita sico, ni mubili ku fita **s.**
Mat 9:16 lukela simanahani fa **s.** se si supezi
Lu 15:22 Ha mu akufe! mu yo tisa **s.**
Lik 20:33 lakaza **s.** sa mutu
Juda 23 nihaiba **s.** se si silafalizwe ki nama
Mrk 16:5; Joa 19:2; Mhe 1:12; Si 6:11.
SIAPALO SA FAHALIMU, Mat 5:40 a ngelele ni **s.**
Mat 24:18.
SIBAKA, Mat 24:15 nto i yemi mwa **s.** se si kenile
Joa 14:2 na ya, ni yo mi lukiseza **s.**
2Mk 10:15 ze lu ezize li itebuhiwa mwa **s.** se
1Ti 5:14 ba si ke ba fa muhanyezi **s.**
Mat 4:16; Si 4:2; 12:6, 8.
SIBAKA SE SI KENILE, Mat 27:51 lisila la mwa **s.** sa
Si 15:8; 16:17.
SIBATANA, Si 19:20 amuhezi liswayo la **s.**
Si 13:17; 17:3.
SIBELISO, Lu 17:2 ku tamelelwa **s.** mwa mulala
Si 18:21.
SIBI, Mat 12:31 **S.** sa ku nyefula moya
Mrk 3:29 ya nyefula moya **s.** se si sa feli
Joa 1:29 ya zwisa **s.** sa lifasi!
Mro 4:8 tabo ya mutu Jehova a sa bulukeli **s.**
Mro 5:12 **s.** si keni mwa lifasi ka mutu a li muñwi
Mro 5:21 **s.** si busize sina mulena hamoho ni lifu
Mro 6:6 mubili wa luna wa **s.**
Mro 6:23 mupuzo wa **s.** ki lifu
Mro 7:7 kambesi Mulao kambe ha ni si ka ziba **s.**
Mro 8:2 lukuluzi kwa mulao wa **s.** ni wa lifu
Mro 14:23 kaufela ye sa ezwi ka tumelo ki **s.**
2Mk 5:21 si ka ziba **s.**, Mulimu naa mu ezize **s.**
Mfs 4:26 Ha mu halifa, mu si ke mwa eza **s.**
Mhe 10:26 haiba lu eza **s.** ka bomu hamulaho wa
Mhe 12:1 lu lule **s.** se si lu swasa ka bunolo
Jak 1:15 zwala **s.**; **s.**, si tahisa lifu
Jak 4:17 ziba se si lukile a sa ezi, u eza **s.**
1Jo 3:8 Diabulosi u zwezipili ku eza **s.** ku zwa
1Jo 1:8; 2:1; 5:16.
SIBUKI, Mro 7:3 haa sa bizwa **s.**
SIBULAI. Mu bone ni MUBULAI.
Lik 3:14.
SIBUPEHO, Mfl 2:6 naa na ni **s.** sa Mulimu
Mfl 2:7 a nga **s.** sa ba mutu
Lu 3:22; Mro 8:3.
SICABA, Mat 21:43 ka zwiswa ku mina ni ku fiwa **s.**
Mat 24:7 Mi **s.** si ka lwanisa **s.** se siñwi, ni
Lu 23:2 Lu fumani mutu yo a nzaa kelusa **s.** sa
Mro 9:25 Ba ba si **s.** sa ka ni ka ba biza **s.** sa ka
Tit 2:14 **s.** sa hae se si ipitezi
Mhe 8:10 ba ka ba **s.** sa ka
Mhe 9:19 a sasa buka ni **s.** kamukana
Mhe 11:25 ku nyandiswa ni **s.** sa Mulimu
1Pi 2:9 **s.** se si kenile
Si 18:4 Ha mu zwe ku yena, mina **s.** sa ka
Lik 3:23; 10:35; 2Mk 6:16; Mhe 10:30.
SICABA SA ISILAELE, Mfs 2:12 ni **s.**
SICACANI SA MIUTWA, Mrk 12:26; Lik 7:30, 35.
SICALO, Mat 15:13 **S.** kaufela seo Ndate
SICELO, Lu 2:12, 16.
SICELO SA LIMUNANU, Lu 2:7.
SICO, Joa 4:34 **S.** sa ka ki ku eza tato
Joa 6:27 Mu si sebelezi **s.** se si
Joa 6:55 nama ya ka ki **s.** luli
Mro 14:15 haiba kabakala **s.** u foseza
Mat 6:25; 1Mk 8:13.
SIDIMONA, Jak 3:15 bwa bufolofolo, bwa **s.**
SIDONI, Mat 11:21; Mrk 3:8; Lik 12:20; 27:3.
SIFANU, Jak 3:8 lilimi, li tezi **s.**
SIFAPANO. Mu bone KOTA YA LINYANDO.
SIFOSI, Jak 2:10 u fetuhile **s.** ku zona kaufela
SIFUBA, Lu 18:13 a swalelela ku inata fa **s.**
Lu 16:22; Joa 1:18; 13:25.
SIFUMU, Lik 19:25.
SIGERIKE, Joa 19:20.
SIHEBERU, Si 16:16 si bizwa Armagedoni ka **S.**
SIILE, Mat 19:29 kaufela ya **s.** ndatahe kamba
1Ti 5:12.
SIINA, 1Mk 16:13 mu tiiseze ka **s.**, mu be ni
SIIPONI, 1Mk 13:12; Jak 1:23.
SIKALA, Si 6:5.
SIKEKELE, Lu 9:62 ya sweli **s.** ni ku talima
SIKILITI, Lu 3:1.
SIKOKA, Mat 2:18 mwa Rama, le li lila ni ku **s.**
Joa 16:20 mu ka lila ni ku **s.**, kono

SIKOLO, Lik 19:9 mwa muyaho wa fa **s.**

SIKOLOTI, Mat 18:27; Mro 1:14; 15:27.

SIKOMBWA, Mrk 10:43 yo mutuna u lukela ku ba **s.**
Lu 12:42 Ki mañi luli **s.** ya sepahala
Mro 13:4 ki **s.** sa Mulimu se si lukiselizwe
Mro 15:8 Kreste mane naa bile **s.** sa
Mro 16:1 Febe kaizelaa luna, **s.** sa
1Ti 4:6 u ka ba **s.** yo munde wa Kreste
Tit 1:7 **s.** sa Mulimu, ya sa nyazahali
Mhe 8:2 **s.** sa sibaka se si kenile
Mks 1:23.

SIKONKWANI, Mfl 3:14 ku fita fa **s.** sa ku amuhela

SIKUBA, Mat 5:22 ya bulelela kuli, Wena **s.** tuwe!

SIKULUHO, Lik 15:3 za **s.** ya bamacaba

SIKUPUKI, 2Mk 12:16 mu li kuti ne ni li wa **s.**

SIKUTO, Mgl 3:13 ku lu lukulula kwa **s.** sa Mulao
Si 22:3.

SIKWAHEZO SA SWALELO YA LIBI, Mhe 9:5.

SIKWALA, 2Mk 11:6 niha ni si **s.** kwa ku bulela

SIKWALA KWA KU BULELA, Lik 18:24 Apolosi, **s.**

SIKWALO, Si 3:20 ni yemi fapilaa **s.** mi na ngongota
Mat 25:10.

SIKWAMA, Lu 10:4; 22:36.

SIKWATA, Lik 26:5 lituto za **s.** sa bulapeli bwa luna

SIKWATA. Mu bone ni LIKAUHANO.
Lik 5:17; 15:5.

SIKWATA SE SI KELUHILE. Mu bone ni LIKAUHANO.
Lik 24:5 mueteleli wa **s.** sa Manazareta
Lik 24:14 nzila ye ba biza kuli ki **s.**
Lik 28:22.

SIKWELA, Lu 21:35 sina **s.** li ka tela batu kaufela

SILA, Mat 13:39 **s.** se ne si u cezi ki Diabulosi
Mro 8:7 za nama ki ku ikeza **s.** ku Mulimu
Mro 12:20 haiba **s.** sa hao si lapile, u si fepe
1Mk 15:26 Lifu ki **s.** sa mafelelezo se si ta
Mhe 11:29 Maegepita ha ne ba likile ku **s.**
Jak 4:4 mulikanaa lifasi ki ku ba **s.** ku Mulimu
1Pi 5:8 **S.** sa mina, Diabulosi, u zamaya

SILAFALA, Mhe 7:26 muprisita ya pahami, ya si ka **s.**

SILAFALIZE, Si 19:2.

SILAFALIZWE, Juda 23 siapalo se si **s.** ki nama

SILAFAZA, Mat 15:18 ze zwa mwa mulomo li **s.** mutu
1Ti 6:20 ze **s.** lika ze kenile
2Ti 2:16 lipulelo ze si na tuso ze **s.** lika ze kenile

SILAFEZI, Mro 14:14 ha ku na sika se si **s.** ku ili sona
2Mk 6:17 mu tuhele ku swala nto ye **s.**
Tit 1:15 ku ba ba **s.** ha ku na se si kenile
Lik 10:14; 1Ti 6:5.

SILAMA, 1Mk 12:18 Mulimu u lukisize **s.** ni **s.** sa
1Mk 12:27 yo muñwi ni yo muñwi wa mina ki **s.**

SILAMA NI SILAMA, Mfs 4:16 **S.** si nze si sebeza mo

SILASI, Lik 15:22; 16:19; 17:4; 18:5.

SILELE, Lik 16:9 Ha ku **s.** mwa Masedonia u to lu

SILELEZA, Mfl 4:7 i ka **s.** lipilu ni minahano
Juda 24.

SILELEZE, Mfl 3:1 ni eza cwalo kuli ni mi **s.**

SILELEZWA, Mgl 3:23 ne lu **s.** mwatasaa mulao

SILENA, Lu 7:25; 1Pi 2:9.

SILEPE, Lu 3:9.

SILEZE, 2Pi 2:22 kulube ku yo ipitika mwa **s.**
Joa 9:6.

SILI, Mgl 4:20 bulela ka mubulelelo u **s.**

SILIFASI, Jak 3:15.

SILIVERA, Mat 26:15 Ba sepisa muwayawaya wa **s.**
Jak 5:3 Gauda ni **s.** li cilwe ki mafumi
Lik 3:6.

SILOE, Lu 13:4; Joa 9:7, 11.

SILONDA, 2Ti 2:17 li ka yamba sina **s.**

SILUBELO, Si 19:15 u hatikela **s.** sa mabifi a

SIMANAHANI, Mat 9:16; Mrk 2:21; Lu 5:36.

SIMBOMBO, Lu 7:25.

SIMONI, Mat 4:18; 10:2; Mrk 3:16.

SIMU, Mat 13:38 **s.** ki lifasi
1Mk 3:9 Mina mu **s.** ya Mulimu ye limwa
Mat 13:44; 24:18, 40.

SIMULUHO, Mat 13:35 ze patilwe ku zwa kwa **s.**

SIMUMU, Mat 9:32; 12:22; Lu 1:22.

SIMU YA LIKOTA ZA VEINE, Mat 20:1 beleka mwa **s.**
Lu 20:9 Mutu naa cezi **s.** mi a siyela
Mat 21:28.

SINAGOGE, Joa 18:20 Ne ni lutanga batu mwa **s.**
Si 2:9 ki **s.** ya Satani
Si 3:9 **s.** ya Satani ba ba li ki Majuda
Lik 17:17; 18:26.

SINAI, Lik 7:30, 38.

SINCA, 1Pi 1:23 mu pepilwe **s.**

SINDEKETA, Mro 15:24 mu ka ni **s.** sibakanyana

SINKWA, Mat 26:26 a nga **s.,** mi a si komauna
Joa 6:35 Ki na **s.** sa bupilo
1Mk 10:17 **s.** ki si li siñwi, kaufela lu ca kwa **s.**
1Mk 11:26 fo mu cela **s.** se
Joa 13:26, 27, 30.

SINOTOLO, Lu 11:52 mu ngile **s.** sa zibo
Si 20:1 li sweli **s.** sa mukoti
Si 3:7; 9:1.

SINULO, Si 1:1.

SINYA, Mat 6:19 mo mafele ni mafumi a kona ku **s.**
Lu 15:13 a yo **s.** liluwo la hae ka ku
1Mk 15:33 Liango ze maswe li **s.** mikwa ye minde

Mgl 1:7 **s.** taba ye nde ya za Kreste
2Ti 2:18 sweli ku **s.** tumelo ya ba bañwi
Tit 1:11 ba zwelapili ku **s.** mabasi mutumbi ka
Si 7:2; 9:4.

SINYEHA, 2Mk 4:16 mutu ye lu li kwande niha **s.**
2Mk 5:1 haiba ndu ya luna i **s.**
1Ti 6:9 ze lwelisa batu mwa ku yo **s.** ni ku yunda
2Mk 11:3; Mhe 10:39.

SINYEHELWA, Lu 9:24 **s.** ki moyo kabakala ka
1Mk 3:15 u ka **s.**, kono u ka piliswa
Mat 10:39.

SINYEHO, Mat 7:13 mukwakwa u ya kwa **s.**
Mat 24:15 nto ye nyenyisa ye tahisa **s.**
Joa 17:12 kwandaa mwanaa **s.**
1Mt 5:3 Kozo ni buiketo! ba ka tulukelwa ki **s.**
2Mt 1:9 atulelwa koto ya **s.** ya ku ya ku ile
2Mt 2:3 mutu ya sa mameli mulao, mwanaa **s.**
2Pi 2:1 ili ku itahiseza **s.** kapili
2Pi 2:3 **s.** ya bona ha i si ka lobala
Si 17:8 Sibatana si ka ya kwa **s.**
Mat 25:46; 2Pi 2:9; 3:7, 16.

SINYEZA, 1Mt 4:6 ku mu **s.** litukelo za hae

SINYIWA, Mro 9:22 lipiza ze ne swanelwa ku **s.**

SIÑOLISO, 3Jo 13 ku ku ñolela ka **s.** ni inki

SIÑOMOTO, Mro 9:21 fa **s.** se si swana a bupe

SIOLI, Si 6:14; 16:20.

SIONE, Mat 21:5 **S.**, Bona! Mulenaa hao u taha
Mro 11:26 Mulamuleli u ka zwa mwa **S.**
Mhe 12:22 mu sutelezi kwa Lilundu la **S.**
Mro 9:33; 1Pi 2:6.

SIPEPO, Mro 1:27 ba siile mukwa wa bona wa **s.**
Mfs 2:3 bana ba buhali ka **s.**
Mro 1:26; 2:14.

SIPI, 1Ti 4:2 mazwalo a babuzwi inge ka **s.** ye cisa
Si 2:27; 12:5.

SIPONJI, Mat 27:48; Mrk 15:36; Joa 19:29.

SIPULA, Lik 2:35; Mhe 10:13.

SIPULA SA KATULO, Mro 14:10 fapilaa **s.** sa Mulimu
Joa 19:13; Lik 18:12; 25:10; 2Mk 5:10.

SIPULA SA MAHUTU, Jak 2:3.

SIPULUMUKI, 2Mk 11:23 Ni alaba sina **s.**

SIPUNDUMUKELA, 1Mt 5:3 tulukelwa sinyeho ka **s.**

SISA, Si 18:2.

SISANSA, Mat 7:16; Si 14:18.

SISEBELISO, Lik 9:15 mutu yo ki **s.** se ni ketile

SISELO, Mks 1:10 ku beya **s.** mwa musebezi

SISEPE, Mat 4:22.

SISHEMO, Mat 9:13 Ni lata **s.** isiñi sitabelo
Lu 6:36 zwelepili ku ba ba ba **s.**, sina
Mro 2:4 ka **s.** sa hae, u lika ku
Mro 11:22 u lemuhe **s.** sa Mulimu ni buhali
1Mk 13:4 Lilato li **s.**
2Mk 1:3 yena Ndate **s.**
2Mk 10:1 na mi kupa ka **s.** sa Kreste
2Mk 12:9 **S.** sa ka si ku likani
Mgl 5:22 muselo wa moya ki **s.**
Mhe 2:17 muprisita ya pahami ya **s.** ni ya
Jak 4:6 **s.** seo Mulimu a fana ki se situna
Lik 6:8; 28:2; 2Mk 6:6; Mks 3:12; Tit 3:4.

SISHEMO SA MULIMU, Mro 5:21 **s.** si buse sina
Mro 11:6 kabakala **s.**, fohe ha i sa li ka misebezi
Mfs 2:8 Ki ka **s.**, ha mu pilisizwe
Mhe 2:9 kuli ka **s.** a kone ku lupa lifu
Mhe 4:16 ha lu atumeleñi kwa lubona lwa **s.**
Joa 1:17; Mro 5:15; 2Mk 6:1; Mhe 10:29; 12:28.

SISHEMO SE SITUNA, Lik 13:34 bonisa **s.** se ne si

SISHWEKA, Mro 2:11 Mulimu ha ku na **s.**
1Ti 5:21 saluluti kamba **s.**
Jak 3:17 ha bu na **s.**
Mfs 6:9; Mks 3:25.

SISILELEZO SA FA SIFUBA, Mfs 6:14 **s.** ili ku luka
1Mt 5:8 apezi **s.** sa tumelo ni lilato

SISIMO, 1Mk 11:14.

SISUPO, Mat 12:39 Lusika lu bata **s.**, kono ha lu na
Mat 24:3 **s.** sa ku ba teñi kwa hao
Lu 11:29 ku fiwa **s.** kwandaa **s.** sa Jonasi
1Mk 11:10 musali ha swanela ku ba ni **s.** kwa
Si 12:1 kwa bonahala **s.** se situna mwa lihalimu

SISWANISO, Mat 22:20 **S.** se, ni lilumbatina le
1Mk 15:49 lu ka apala **s.** sa wa lihalimu
Mhe 1:3 ki **s.** luli sa seo Mulimu
Mhe 9:24 **s.** sa sibaka tenyene
Si 14:9 a lapela sibatana ni **s.** sa sona
Si 20:4 si ka lapela sibatana kamba **s.** sa sona
Mks 1:15.

SITABELO, Mat 9:13 Ni lata sishemo isiñi **s.**
Mro 12:1 mu fe mibili ya mina sina **s.** se si pila
1Mk 10:20 zeo macaba a fa sina **s.** a li fa kwa
Mhe 10:12 naa file **s.** lwa pili ni lwa mafelelezo
Mhe 10:26 sibi ka bomu ha ku sa na **s.** se si siyezi
Mhe 13:15 lu fe Mulimu **s.** sa milumbeko
Mfs 5:2.

SITALIFI, Lik 7:19 a eza sicaba sa luna ka **s.**

SITATALA, Mat 13:57 ba kala ku **s.** kabakala hae
Mat 26:31; Joa 16:1.

SITATALANGA, Jak 3:2 kaufelaa luna lwa **s.**

SITATALILE, Mat 15:12 Bafalisi ba **s.** ha ba utwile

SITATALISA, Mat 5:29 haiba liito la bulyo la ku **s.**
Mat 18:6 ya **s.** a li muñwi ku ba banyinyani
Mat 13:41; 1Mk 8:13; Mfl 1:10.

SITATALISO, Mro 9:33 licwe la **s.** mwa Sione

SITOPA, Lu 1:5.

SITOPA SA MASOLE SA AUGUSTO, Lik 27:1.

SITOTO, Lu 12:20 **S.** tuwe, bona busihu bo
1Mk 3:18 a fetuhe **s.**, kuli a be ya butali
1Mk 15:36; 2Mk 11:16.

SITULI, Mat 3:12.

SITUPU, Mat 24:28 ko ku fumaneha **s.**, limbande
Mat 14:12.

SITUWA, Mat 24:17; Mrk 2:4; Lu 7:6; 17:31; Lik 10:9.

SIULUSISO, Mat 3:12; Lu 3:17.

SIYA, 1Mk 7:15.

SIYALA, Joa 3:36 buhali bwa Mulimu bu **s.** ku yena
1Mk 3:14 Haiba musebezi wa yahile mutu u **s.**

SIYANGA, Lik 14:8 muuna ya naa li **s.** sa mahutu
Mat 18:8.

SIYANO, 1Mk 9:24 bamati ba ba mwa **s.**
2Ti 4:7 ni fitile kwa mafelelezo a **s.**
Mhe 12:1 lu mate mwa **s.** ye lu

SIYELA, Mro 9:29 Kambesi Jehova ku lu **s.** peu

SIYEMO, Lu 19:3 kakuli ne li yo mukuswani kwa **s.**

SIYEZI, Mat 14:20; Lik 15:17.

SIYO, Mfl 2:12 kono ha ni li **s.**
1Mk 5:3; 2Mk 10:1, 11; Mfl 1:27.

SIYONGILI, Lik 21:34 nto ni ye kana kabakala **s.**

SIZO, Mrk 7:3; Lik 15:1.

SIZUMA, 2Mk 11:33 shetumunenwa ka **s.**

SODOMA, Mat 10:15 ka bela bunolo naha ya **S.**
Si 11:8 kutwisiso ya kwa moya kuli ki **S.**
2Pi 2:6; Juda 7.

SOMA, Mat 27:29 ni ku mu **s.**, ba li

SONA, Joa 8:44.

SPAIN, Mro 15:24 ni mwa musipili wa kwa **S.**

SULUFULA, Si 21:8 tuka mulilo ni **s.**
Si 19:20.

SULULELA, Lik 2:17 ni ka **s.** moya wa ka
Si 16:1.

SULULEZI, Lik 2:33.

SUMEKELEZI CIMO, Mro 8:29 naa ba **s.** hape
Mro 8:30 ba naa **s.** ki bona ba naa bizize
Mfs 1:5 naa lu **s.** kuli lu añulwe
Mfs 1:11 ne ba **s.** ku likana ni mulelo

SUMEKEZWI CIMO, Lik 4:28 ze ne **s.** kuli li ta

SUPEZI, Mhe 8:13 tumelelano ye kale i **s.**
Lu 1:18.

SUPILE, Lu 10:1 ba bañwi ba ba mashumi a **s.** a ba
Si 1:4 mioya ye **s.** ye fapilaa lubona lwa hae
Si 1:20 linaleli ze **s.** ni liñandaleza za gauda ze **s.**
Si 13:1 sibatana sa manaka a lishumi litoho ze **s.**
Si 15:6 mangeloi a **s.** aa na ni likoto ze **s.**
Si 17:10 malena ba **s.**: ba ketalizoho ba wile
Lik 6:3; Si 17:1.

SUSUEZA, Lik 14:22 **s.** ku tiiseza mwa
Lik 18:13 **s.** ku lapela Mulimu
1Mk 14:3 u yahisa batu, ku ba **s.**
Lik 11:23; Mro 12:8; 2Mk 6:1; 9:5.

SUSUEZANA, Mhe 3:13 mu zwelepili ku **s.** ka zazi
Mks 3:16.

SUSUEZANE, Mro 1:12 lu **s.** mwahalaa luna
Mhe 10:25 lu **s.**, sihulu

SUSUEZE, Juda 3 **s.** ku zwelapili ku lwanela ka taata
1Pi 5:12.

SUSUEZO, 2Mk 8:17 [Tite] u amuhezi **s.**
Mfl 2:1 ha ku na ni **s.** ka Kreste, ha
Mhe 6:18 **s.** ye tuna ya ku kumalela kwa sepo
Mhe 13:22.

SUSUEZWA, Mfl 2:19 kuli ni kone ku **s.** ha ni ka

SUSUEZWE, 1Mk 14:31 kaufela ba itute mi ba **s.**

SUSUMEZA, Mfs 4:23 moya o **s.** munahano wa mina
Si 19:10 ku paka Jesu ku **s.**

SUSUMEZANE, Mhe 10:24 **s.** ku ba ni lilato ni

SUSUMEZO YA MOYA, 2Ti 3:16 Liñolo li ñozwi ka **s.**
Si 1:10 Ka **s.** na ipumana mwa lizazi la Mulena

SUSUMEZWA, Lik 20:22.

SUSUMEZWA KI MOYA, Mat 22:43 Davida ka ku **s.** u

SUTELELA, Jak 4:8 Mu sutelele ku Mulimu, u ka **s.**
Mro 5:2.

SUTELELE, Jak 4:8 Mu **s.** ku Mulimu, u ka sutelela

SUTELELWI, 1Ti 6:16 mwa liseli le li sa **s.**

SWABA, Mro 9:33 ya beya tumelo ku lona ha na ku **s.**
Mro 10:11 Ha ku na ya beya tumelo ya ka **s.**
2Mk 7:10 ku **s.** ka nzila ye tabisa Mulimu ku isa
1Pi 2:6 ya bonisa tumelo ku lona ya ka **s.**
1Pi 4:16 Mukreste, a si ke a **s.**

SWABE, 2Mt 3:14.

SWABELA, Mrk 8:38 mutu kaufela ya ni **s.** ni ku
Lu 9:26; 2Ti 1:8.

SWABELI, Mro 1:16 ha ni **s.** taba ye nde
2Ti 2:15.

SWABI, Mhe 11:16 Mulimu ha **s.** ha ba mu

SWABILE, 2Mk 2:1 ni si ke na kutela ku mina ni **s.**

SWABISA, 1Mk 13:5 ha li ezi ze **s.**
1Mk 14:35 kwa **s.** kuli musali a bulele mwa
Mfs 4:30 **s.** moya wa Mulimu
Mfs 5:4 muzamao o **s.** kamba za bukuba
Juda 15 ze **s.** ze ne ba bulezi baezalibi
Mro 1:26, 27; 1Mk 11:6; 2Mk 11:21; Mks 3:8.

SWABISE, 1Mk 1:27 kuli a **s.** ba ba butali
1Mk 4:14.

SWABISIZWE, 2Mk 7:9 mu **s.** ka nzila ye tabisa

SWABISWANGWA, 2Pi 2:7 Lota naa **s.** hahulu

SWAILWE, Mfs 4:30 mu **s.** liswayo la ku lukululwa
Si 7:4 palo ya ba ne ba **s.,** ye eza 144,000

SWAIWA, Mfs 1:13.

SWALA, 2Mk 6:17 mu tuhele ku **s.** nto ye silafezi
Mks 2:21 Mu si ke mwa nga, kamba ku **s.**
Mat 8:3; 20:34; Lik 1:16; 3:7; Mro 13:4.

SWALEHI, 1Ti 6:17 bufumu bo bu sa **s.,** kono ba sepe

SWALELA, Joa 20:23 Haiba mu **s.** libi za batu
1Jo 1:9 u lukile, u ka **s.** libi za luna
Mat 9:6; Mrk 2:7; Joa 7:30; 2Mk 2:10; Mhe 8:12.

SWALELANA, Mfs 4:2 mu **s.** ka lilato

SWALELE, Mat 6:12 u lu **s.** lifoso za luna
Mrk 11:25; Lu 14:18, 19.

SWALELE. Mu bone ni ZE KOMOKISA.
2Mk 1:22 u lu file **s.** ya moya mwa lipilu
2Mk 5:5 naa lu file moya sina **s.** ya ze taha
Mfs 1:14 **s.** ya saanda se lu sepisizwe

SWALELO, Mks 1:14 tiululo, yona **s.** ya libi za luna
Mhe 9:22 ha ku sa sululwi mali ha ku na **s.**
Lu 1:77; Mhe 10:18.

SWALELWA, Mat 12:31 nyefula moya ha i na ku **s.**
Jak 5:15 haiba u na ni libi za ezize, u ka **s.**

SWALELWE, Mat 26:28 ba bañata kuli ba **s.**
Mrk 1:4 ye paka ku baka ilikuli libi li **s.**
Lik 2:38 ka libizo la Jesu kuli libi li **s.**
Lu 24:47; Lik 10:43.

SWALI, Lu 11:46 kono ha mu **s.** kwa mitiyo
Jak 1:26 a sa **s.** lilimi la hae

SWALISANA, Lik 17:4 ba ba balumeli mi ba **s.**
Mro 6:5 lu ka **s.** hape ni yena
1Mk 1:9 mi bizize kuli mu to **s.** ni Kreste
1Mk 1:30 ki ka yena ha mu **s.** ni Kreste Jesu
2Mk 5:17 u **s.** ni Kreste, ki pupo ye nca
2Mt 3:14 mu tuhele ku **s.** ni yena
1Jo 1:6, 7.

SWALISANE, 1Mk 1:10 mu **s.** hande hamoho ka
Mks 2:2 ba **s.** hamoho ka lilato

SWALISANI, Mfl 2:2 mu nze mu **s.** ka ku tala

SWALISANISA, Mro 8:28.

SWALISANISIZWE, Mfs 4:16.

SWALISANO, 1Mk 8:7 **s.** ya bona ni mulimu wa
1Mk 16:16 ba ba sebeza ka **s.**
2Mk 6:15 ki **s.** ifi mwahalaa Kreste ni Beliale
2Mk 6:15 ki **s.** ifi ya kopanezi ya sepahala ni
Mfs 3:6 batu ba macaba ka **s.** ni Kreste
1Jo 1:3.

SWANA, Mro 5:14 Adama, yena ya **s.** ni
Mro 6:5 lu swalisani ka lifu le li **s.** ni la hae
Mhe 1:12 li ka cinciwa, wena u nze u li ya **s.**
1Pi 2:7 licwe le li **s.** le ba hanile

SWANE, Mro 8:29 sumekelezi cimo kuli ba **s.**
Mfl 3:21 kuli u **s.** ni mubili wa hae

SWANELA, Lu 23:41 luna, kwa lu **s.** luli, kakuli
Lik 26:31 ha ku na sa **s.** ku bulaelwa kamba
2Mk 2:16 ki mañi ya **s.**
2Mk 3:5 ku **s.** kwa luna ku zwa ku Mulimu
Mfl 1:27 mu zamaye ka mukwa o **s.**
2Mt 1:5 ba ba ba **s.** Mubuso
1Ti 2:9 ba ikabise ka liapalo ze **s.**
1Ti 3:10 ku bonwe haiba ba **s.**
Si 4:11 Wa **s.,** Jehova, kakuli
Lu 24:21; Lik 23:29; 1Mk 10:33; 11:13; 1Ti 1:15; Mhe 7:12, 26.

SWANELEHELA, Mfs 4:16 nze si sebeza ka mo ku **s.**

SWANELI, Lik 13:46 ha mu **s.** bupilo bo bu sa feli
1Mk 11:27 komoki ya Mulena ye, a sa **s.**
Mhe 11:38 lifasi ne li sa ba **s.**

SWANELO, 1Mk 9:16 **s.** i ni tamile, ni maibile haiba
1Mk 14:40 lika li ezwe ka **s.**
Mhe 2:1 ha i li **s.** kuli lu ise mamelelo
Mhe 2:10 ne i li **s.** kuli yena
Jak 3:10 haki **s.** kuli li ezahale ka nzila ye

SWANELWA, Mat 5:22 u ka **s.** ki ku nepelwa mwa
Mat 26:66 U **s.** ki lifu
Mro 1:32.

SWANELWE, Mro 3:19 li **s.** ki koto ya Mulimu

SWANISEZO, Mat 24:32 mu itute kwa **s.** ya kota ya
Mgl 3:15 ni bulela ka **s.** ye zibahala kwa batu
Mhe 9:9 tende, ki **s.** ya nako ya cwale
Mhe 11:19 ka mukwa o no bile **s.**
Mat 15:15; Mrk 12:12; 13:28.

SWASA, 1Mk 3:19 U **s.** ba ba butali mwa mano
Mhe 12:1 sibi se si lu **s.**
2Pi 2:14 ba **s.** mioyo ye si ka tiya

SWAYA, Si 7:3.

SWELI, Lu 9:62 ya **s.** sikekele ku talima ze
Mat 14:36; Mrk 5:30; Joa 8:20.

SWEU, Si 2:17; 7:9; 20:11.

SWEUFAZA, Si 7:14 liapalo ni ku li **s.**

T

TAATA, Mrk 6:52; 8:17 lipilu li sa li **t.** ku utwisisa
Lu 13:24 Mu eze ka **t.**
Joa 6:60 Taba ye i **t.**
Mfl 3:1 Haki nto ye **t.** ku na
Tit 1:13 u zwelepili ku ba kalimela ka **t.**
Mhe 6:11 sebeze cwalo ka **t.**
1Pi 4:18 piliswa ka **t.**
2Pi 3:16 litaba ze li **t.** ku li utwisisa

TABA, Mat 24:14 **t.** ye nde ye ya Mubuso
Joa 19:34 **t.** mwa lubaci ka lilumo

1Mk 6:1 u na ni **t.** ni yo muñwi
Mfl 2:16 libaka la ku **t.** ka lona mwa lizazi la
1Ti 4:9 **T.** ye ki ye sepahala
Joa 16:20; Lik 3:10; 15:6; Mro 10:16; 2Mk 11:4;
1Jo 1:5; 3:11.

TABA YE NDE, Mat 9:35 Jesu a zamaya a kutaza **t.**
Mat 24:14 **t.** ye ya Mubuso i ka kutazwa
Mrk 13:10 **t.** i na ni ku kutazwa kwa macaba
Lu 2:10 ha mu bone! ni shaela **t.** ku mina
Mro 1:16 ha ni swabeli **t.**
1Mk 9:16 ni shaela **t.**
1Mt 2:4 lu lumelelizwe kuli lu fiwe **t.**
2Ti 1:10 ka **t.** u lu bonisize liseli
Lu 1:19; Lik 20:24; Mro 10:15; 2Mk 4:3, 4; Mgl 1:8; Mfl 1:12, 16.

TABE, Mat 5:12 Mu **t.** mi mu nyakalale
Mat 25:21 Ha ku **t.** ni mulenaa hao
Mro 12:15 Mu **t.** ni ba ba tabile; mu lile
Si 12:12 mu **t.** mina mahalimu ni mina

TABELA, Mro 9:18 u shemuba yo a **t.**
2Mk 12:10 ni **t.** mifokolo
Mhe 10:38 moyo wa ka ha u na ku mu **t.**
Lu 13:17; Mro 7:22; 2Mk 9:2; Mfs 1:5; 2Mt 2:12; 1Ti 6:4; Jak 3:4.

TABELE, 1Ti 6:18 be ni bufani, ba **t.** ku ikabela

TABERNAKELE, 2Pi 1:13 ha ni sa inzi mwa **t.** ye

TABILE, Joa 8:56 Abrahama ndataa mina naa **t.**
Joa 19:37 Ba talimela ye ne ba **t.**
Lik 5:41 ba zwa mwa Sanhedrini, ba nze ba **t.**
2Mk 9:7 Mulimu u lata ya fana a **t.**
Mfl 4:4 Mu be ba ba **t.** kamita ku Mulena
1Ti 1:11 taba ye nde ya Mulimu ya **t.**
1Ti 6:15 Ya Maata a nosi ni ya **t.**
Mhe 10:34 ne mu lumela inze mu **t.**
Si 1:7 mu bona, ni ba ne ba mu **t.**
2Mk 6:10; Mfl 4:10; 1Pi 1:8.

TABISA, Joa 8:29 ni eza lika ze mu **t.**
Mro 8:8 ka nama ha koni ku **t.** Mulimu
Mro 15:1 ku sa ezanga ze **t.** luna bañi
Mro 15:3 Kreste naa si ka **t.** yena muñi
2Mk 2:2 ya ka ni **t.** hape ki mañi kwandaa
Mgl 1:10 kikuli ni bata ku **t.** batu?
Mgl 1:10 Kambe ne ni sa **t.** batu, ne ni
Mks 3:20 ki nto ye **t.** Mulena
Mhe 11:6 konahali ku **t.** Mulimu
Mhe 12:11 ha ku na kalimelo ye **t.**
Mhe 13:21 ku sebeza se si **t.** fapilaa
1Jo 3:22.

TABISE, 1Mt 2:4 isiñi kuli lu **t.** batu, kono Mulimu
1Mt 4:1 zamaela kuli mu **t.** Mulimu

TABISEZA, 1Mk 7:33 **t.** musalaa hae
1Mk 10:33.

TABISI, 1Mt 2:15.

TABISWA, Mhe 13:16.

TABO, Mat 5:3 **T.** ki ya ba ba lemuha
Mat 5:9 **T.** ki ya ba ba batiseza ba bañwi kozo
Mat 24:46 U ka ba ni **t.** mutanga yo
Joa 13:17 mu na ni **t.** ha mu li eza
Lik 14:17 ku taza lipilu ka **t.**
Mks 3:16 ze opelwa ka **t.**
Mhe 12:2 Kabakala **t.** ye ne beilwe fapilaa hae
1Pi 3:14 mu na ni **t.**
1Pi 4:14 mu na ni **t.**, kakuli moya
Lu 2:10; 12:37; Joa 16:22; Lik 20:35; Mro 4:6; Mgl 4:15; Jak 1:12.

TADEA, Mat 10:3; Mrk 3:18.

TAELELWA, Mhe 11:32 ni ka **t.** ki nako ha

TAELO, Joa 12:50 **t.** ya hae i fumanisa bupilo
Mro 1:32 ba izibela **t.** ye lukile ya Mulimu
Mro 8:4 **t.** ye lukile ya Mulao
1Mk 7:17 ni fa **t.** ye, mwa liputeho
1Ti 1:5 mulelo wa **t.** ye kikuli lu be ni lilato
Lu 2:1; Joa 10:18; Lik 26:12; 1Mt 4:1; 1Jo 3:23.

TAFULE, Lu 22:30 mu ce ni ku nwa kwa **t.** ya ka
1Mk 10:21 ku ca kwa **t.** ya Jehova

TAHA, Mro 8:38 ze li teñi cwale kamba ze sa **t.** kamba
1Mk 11:26 shaela lifu, ku fitela a **t.**
Si 22:17 ya utwa kaufela a bulele, a li: **T.**!
Mfs 2:18; 3:12; Mhe 10:1; 13:14.

TAHA. Mu bone ni KU BA TEÑI.
Mrk 13:26 Mwanaa mutu ha **t.** mwa malu
Lu 12:45 Mulenaa ka wa liyeha ku **t.**
Mat 16:28; Lu 21:26.

TAHE, Mat 6:10 Mubuso wa hao u **t.**
Mat 25:34.

TAHISA, Mhe 5:9 ya naa ka **t.** puluso

TAHISA LIFU, 2Mk 3:6 milao ye ñozwi i **t.**

TAHISE, 2Mk 11:2 ni mi **t.** ku Kreste sina
Mfs 5:27.

TAHISIZE, Mro 5:18 i **t.** kuli batu ba mufuta kaufela

TAHO, Juda 7 litakazo za nama ze si za **t.**
Mro 1:31; 11:24; 2Ti 3:3.

TAKAZO, Mro 10:1 **t.** ya pilu ya ka ni se ni ba kupela
1Mk 7:9 ku nyala ku fita ku bulaiwa ki **t.**
Jak 1:14 ku hohiwa ni ku hapiwa ki **t.** ya hae
1Jo 2:16 **t.** ya nama ni **t.** ya meeto
1Jo 2:17 lifasi la fela ni **t.** ya lona
2Mk 8:11, 12; Mfl 1:23.

TAKULA, Si 3:5 ha ni na ku **t.** libizo la hae
Si 21:4 **t.** miyoko kaufela kwa meeto
Mks 2:14.

TAKULWE, Lik 3:19.

TALA, Mat 5:6 Tabo ki ya ba ba utwa **t.**
Joa 6:35 ha na ku shwa **t.**
Mro 8:35 Kikuli i ka ba **t.** kamba
Mfs 5:18 mu zwelepili ku **t.** moya
Si 7:16 Ha ba sa na ku shwa **t.**
Lik 4:31; 2Mk 11:27; Si 6:8.

TALE, Mks 1:9 kuli mu **t.** zibo ye nepahezi
Mro 15:13.

TALELELA, Mfs 1:23 mubili wa hae, o **t.** ka yena
1Mk 13:10; Jak 1:4.

TALELELIZE, Mat 2:15.

TALELEZA, Mat 5:17 ku to **t.**, isi ku yundisa

TALELEZE, Mgl 6:2.

TALELEZI LISEPISO, Mro 1:31 ba ba sa **t.**, ba ba si na

TALELEZWA, Lu 18:31 lika kaufela li ka **t.**

TALELEZWE, Mat 12:17; Lu 21:22.

TALENTA, Si 16:21.

TALIFILE, Mro 1:22.

TALIFISA, 2Ti 3:15 mañolo a kenile, a kona ku ku **t.**

TALIMA, Lu 9:62 sweli sikekele ni ku **t.** kwamulaho
2Mk 3:7 ne ba palezwi ku **t.** pata ya Mushe
Jak 1:23.

TALIME, 1Mk 4:1 Mutu a lu **t.** kuli

TALIMEZI, Mhe 12:2 lu **t.** feela ku Muyemeli Jesu
Lik 1:10; Mks 3:22.

TALIMILE, Mat 14:19 ha **t.** kwa lihalimu, a fitisa
Mhe 10:29 ya **t.** mali a kenisizwe ka ona sina

TALIMISISA, Lik 11:6.

TALIMISISE, Lik 7:31 atumela kuli a **t.**, linzwi la

TALIMWA, Mro 9:8 bana ba sepiso ba **t.** kuli ki peu

TALIMWE, 1Ti 5:17 Baana-bahulu ba **t.** kuli ba

TALUHANYA, Mhe 5:14 twaelize ku **t.**

TALUSA, Mat 16:3 Mu ziba ku **t.**
1Mk 12:10 yo muñwi u filwe mpo ya ku **t.** malimi
1Mt 1:9 ba sweli ku **t.** za mina

TALUSIZE, Lik 1:1 Mwa buka ya pili, ne ni **t.** lika
Lik 15:14 Simioni u **t.** ka mo Mulimu

TALUSO, 1Mk 14:26 u na ni **t.**. Lika kaufela li ezwe
2Pi 1:20 bupolofita bo bu simuluha fa **t.** ya butu
Mrk 8:21; Lu 8:10.

TAMA, Mat 13:30 mu kumule mufuka ni ku u **t.**
Mat 23:4 Ba **t.** mitiyo ye bukiti ni ku i kulekisa
1Ti 5:19 taba yeo mutu a **t.** muuna-muhulu
Si 20:2 la mu **t.** lilimo ze 1,000
Lu 22:54; Joa 18:29.

TAMAHANYA, Mfs 4:3 buñwi ka kozo ye **t.**
Mks 3:14 lilato ki tamo ye **t.** batu ka
Mhe 1:3 u **t.** lika kaufela ka maata a hae

TAMA MUSIPILI, Lu 15:13.

TAMANI, Lik 23:13.

TAMARE, Mat 1:3.

TAMA TABA, Mro 8:33 Ki mañi ya ka **t.**

TAMEHILE, Lu 21:7 lika zeo li **t.** ku ezahala?
2Mt 1:3 **t.** ku itumela ku Mulimu
Joa 11:51; Mgl 5:3; 1Jo 2:6.

TAMILE, Lik 23:30.

TAMILWE, Mat 16:19 fa lifasi i **t.** kale kwa lihalimu
1Mk 7:39 Musali u **t.** ki mulao wa muunaa hae
Mat 4:12; Mro 7:2.

TAMO, Mro 8:12 mwa **t.**, isi kwa nama
Mks 3:14 lilato ki **t.** ye tamahanya

TAMULUZWI, Mat 18:18 i kabe i **t.** kwa lihalimu

TAMWA, 1Mk 7:15.

TAPA, Joa 9:11.

TAPAULWA, 1Mk 4:12; 1Pi 2:23.

TAPELO, Mat 21:13 Ndu ya ka i ka bizwa ndu ya **t.**
Mfl 4:6 ka **t.** ni buitumelo

TAPI, Mat 12:40 a malaalu mwa mba ya **t.** ye tuna
Mat 15:2.

TAPISA, Joa 13:5.

TAPISIZE, Si 7:14 ba **t.** liapalo za bona ni ku li

TAPISIZWE, 2Pi 2:22 kulube ye ne **t.** i
1Mk 6:11.

TAPISWA, Jak 3:7 ya kona ku **t.** mi i se i tapisizwe

TARTARASI, 2Pi 2:4 ku a nepela mwa **T.**

TASEZA, Lik 17:5 **t.** ndu ya Jasoni

TATA, Mat 27:29; Mrk 15:17; Joa 19:2.

TATAFALE LIPILU, Mro 9:18 ba bañwi kuli ba **t.**

TATAFAZWA, Mhe 3:13 **t.** ki maata a sibi

TATAMANISA, Lu 1:3 ku ku ñolela zona ka ku li **t.**

TATO, Mat 6:10 **T.** ya hao i ezwe fa lifasi
Lu 22:42 ku si ke kwa ezwa **t.** ya ka kono **t.** ya
Mro 9:19 ki mañi ya kona ku hana **t.** ya hae?
Mro 12:2 mu lemuhe **t.** ya Mulimu ye nde
Mfs 5:17 ku lemuha **t.** ya Jehova
Mks 1:9 zibo ye nepahezi ya **t.** ya hae
Mhe 10:10 ka **t.** ye bulezwi yeo ha lu kenisizwe
Jak 1:18 Ne li **t.** ya hae kuli a lu tahise
2Pi 1:21 bupolofita ha bu si ka taha ka **t.** ya batu
1Jo 2:17 ya eza **t.** ya Mulimu u ina
Si 4:11 kabakala **t.** ya hao ha ne li bile teñi
Mat 7:21.

TATUBA, Lik 17:11 ba **t.** Mañolo ka tokomelo zazi
Mro 8:27 yena ya **t.** lipilu wa ziba
1Mk 2:15 wa kwa moya kaniti u **t.** lika kaufela
1Mt 2:4 Mulimu, yena ya **t.** lipilu za luna
1Pi 2:12 lizazi la ku **t.** kwa hae
Si 2:23 ya **t.** mihupulo ye tibile ni lipilu

TATUBE, Mgl 6:4 mutu ni mutu a **t.** likezo za hae

TATUBIWA, 1Mk 2:14 li **t.** ka moya
1Mk 14:24.

TATUBWA, Lu 19:44 nako ya ku **t.** kwa hao

TATUBWI, 1Mk 2:15 ha **t.** ki mutu

TATULULA LITABA, Mat 5:25 U pakise ku **t.**

TAU, 1Pi 5:8 Diabulosi, u zamaya sina **t.** ye buluma
Si 5:5 **T.** ya lusika lwa Juda

TAWALA, Lu 13:4.

TAZA, Si 3:16 ni ka ku **t.** mwa mulomo wa ka

TEBE, Mfs 6:16 mu swale **t.** ye tuna ya tumelo

TEELEZA, Mrk 12:37 buñata ne bu **t.** ku yena
Lu 10:16 Ya mi **t.** u **t.** ni na
Joa 8:47 Ya zwa ku Mulimu u **t.** ku Mulimu
Joa 18:37 ya kwa lineku la niti u **t.** kwa linzwi la
Jak 1:19 ya **t.** kapili, ya sa akufi ku halifa
1Ti 1:4.

TEELEZE, Mat 17:5 Mwanaka, ya latwa, mu mu **t.**
Mat 11:15; Lik 4:19.

TEELEZI, Joa 8:47 ha mu **t.**, ha mu zwi ku Mulimu
Joa 9:31 Mulimu ha **t.** kwa baezalibi
Lik 3:23 mutu ya sa **t.** ku Mupolofita a yundiswe

TEKA, Mfs 6:14 mu itamile niti mwa **t.** sina lukanda

TEKO, Mat 13:46 pelela i liñwi ya **t.** ye tuna hahulu
1Mk 6:20 ne mu lekilwe ka **t.**
Mat 27:9; Lik 5:3; 1Mk 7:23.

TEKU, Lik 26:14 ku laha **t.** ye shengile

TELELE, Mfs 6:3 u pile nako ye **t.** mwa lifasi

TEMPELE, Joa 2:15 a lelekela bao kwande a **t.**
Joa 2:19 Mu shandaule **t.** ye, ni ka i zusa
1Mk 3:16 mina mu **t.** ya Mulimu
2Mk 6:16 **t.** ya Mulimu i na ni tumelelano ifi ni
Mfs 2:21 hula ku ba **t.** ye kenile ya Jehova
2Mt 2:4 u ina mwa **t.** ya Mulimu
Si 3:12 musumo mwa **t.** ya Mulimu wa ka
Si 7:15 musihali ni busihu mwa **t.** ya hae
Si 11:19 sibaka sa Mulimu se si kenile sa **t.**

TEMUHO, 1Mk 10:15 bulela kwa batu ba ba na ni **t.**

TEMUSO, Juda 7.

TENDE, Mhe 9:11 **t.** ye petehile ye si ka ezwa ka
Si 21:3 **T.** ya Mulimu i inzi ni batu
2Mk 5:1; Mhe 8:2.

TENYENE, Mhe 9:24 si li siswaniso sa sibaka **t.**
Mhe 10:1 Mulao u na ni muluti, kono isiñi zona **t.**

TEÑI LULI, Joa 7:28 ya ni lumile u **t.**

TERA, Lu 3:34.

TESTAMENTE. Mu bone TUMELELANO.

TEYA, Lu 11:54.

TEZI, Mat 12:34; Mhe 10:22.

TIBELA, 2Mk 6:12 mu **t.** lilato la mina ku luna

TIBEZI, Mgl 5:7 Ki mañi ya mi **t.** kuli mu zwelepili
2Mt 2:7 fa ka bela siyo yena ya **t.**

TIBISE, Si 12:15 **t.** ka nuka yeo

TIFO, Lu 14:12 yeo i fetuhe **t.** ku wena
1Mk 9:18 taba ye nde ku si na **t.**

TIILE, 2Ti 2:19 mutomo wa Mulimu o **t.** u zwelapili
Mhe 5:12 tokwa mabisi, isiñi lico ze **t.**
Mhe 5:14 lico ze **t.** ki za batu ba ba hulile
Mhe 6:11 sepo ya mina i be ye **t.** ku isa kwa
Mhe 6:19 Lu na ni sepo ye ya niti ni ye **t.**
Mhe 11:1 Tumelo ki sepo ye **t.**
1Pi 5:9 mu mu hanele, mu **t.** mwa tumelo
2Pi 1:12 mu **t.** luli mwa niti ye li teñi ku mina

TIISA, Mro 3:31 Mane lu **t.** mulao
1Pi 5:10 u ka mi **t.**
Si 22:10 U si ke wa **t.** manzwi a muputo wo
2Mk 1:21; Si 5:1.

TIISE, 1Mt 3:13 a **t.** lipilu za mina
2Pi 1:10 mu **t.** ku biziwa kwa mina

TIISEZA, Mfl 3:12 ni **t.** kuli ni kone ku fumana
Lik 2:42.

TIISEZE, Lik 6:4 luna lu **t.** mwa ku lapela
1Mk 16:13 mu **t.** ka siina, mu be ni maata
1Mk 14:1.

TIISEZO, Mhe 6:16.

TIISIZWE, 2Pi 1:19.

TIISWA, Mgl 3:15 Tumelelano i sa **t.** feela
Mat 18:16; Mhe 11:34.

TIKANYO, Mat 7:2 ka **t.** ye mu likanyeza
Lu 6:38 **t.** ye nde, ye katezwi, ni ku yuboka

TIKANYO YE KWANILE, Mfs 4:13 lu fite fa **t.** ya

TIKITIBE, Lik 22:29.

TIKO, Jak 1:12 mutu ya zwelapili ku tiyela **t.**
Jak 1:13 Mutu ha li mwa **t.**, a si ke a
Si 3:10 ni ka ku sileleza mwa hora ya **t.**

TILE, Mhe 7:15 ku **t.** muprisita ya swana ni

TIMA, Mfs 6:16 **t.** masho a ya maswe
1Mt 5:19 Mu si ke mwa **t.** mulilo wa moya

TIMANA, 1Mk 7:5 Mu si ke mwa **t.**

TIMELA, Mat 22:25.

TIMELELA, Mat 12:20 ha na ku **t.** muhala o tunya

TIMELIZE, Juda 5 hasamulaho naa **t.** ba ne ba sa

TIMEZA, Jak 4:12 ya kona ku pilisa ni ku **t.**

TIMEZWA, Joa 3:16 a si ke a **t.** kono a be ni bupilo

TIMEZWE, 2Pi 3:9 ha tabeli kuli mutu a **t.**

TIMI, Mrk 9:48 ni mo mulilo u sa **t.**

TIMILE, Mhe 11:34 ne ba **t.** maata a mulilo

TIMOTEA, Lik 16:1; 1Mk 4:17; 1Ti 1:2.

TITE, 2Mk 2:13; 12:18; Mgl 2:1; Tit 1:4.

TIULULO, 1Ti 2:6 naa ifanile sina **t.** ya batu

TIULULO YE LIKANELELA, 1Ti 2:6.

TIYA, Mks 2:5 ku **t.** kwa tumelo ya mina
Mks 2:7 yahiwa ku yena ni ku **t.** mwa tumelo
Jak 1:8 wa lipilu ze peli, ya si ka **t.**
Mro 4:20; 15:1; 2Pi 3:17.

TIYA PILU, Lik 28:15.

TIYATIRA, Lik 16:14; Si 1:11; 2:18, 24.

TIYE, 1Mk 16:13 mu **t.** mwa tumelo
Mgl 5:1 mu **t.**, mi mu si ke mwa lumela
1Mk 15:58.

TIYELA, 1Mk 10:13 muliko o mu sa koni ku **t.**
Mfs 6:11 kuli mu kone ku **t.** Diabulosi

TIYELE, Mfl 4:1 mu **t.** cwalo ku Mulena, mina

TOBOHA, Mfl 2:7 a **t.** sa naa li sona mi a nga

TOBOHILE, 1Jo 3:16 naa **t.** moyo wa hae bakeñisa

TOBOSELIZE CIMO, Mat 24:25 mu bone! Ni mi **t.**

TOHO, Mat 8:20 haa na fa ku samela **t.**
Mro 12:20 kubukanya mashala a tuka fa **t.** ya
1Mk 11:10 ha swanela ku ba ni sisupo kwa **t.**
Mks 1:18 ki yena **t.** ya mubili
Mks 2:19 ha kumaleli kwa **t.**
1Mk 11:3; Mfs 1:22; Si 12:1.

TOHONOLO, Mfl 1:29 mu filwe **t.**

TOILE, Lu 6:27 mu eze ze nde ku ba ba mi **t.**
Joa 3:20 ya ezanga ze maswe u **t.** liseli
Joa 7:7 Lifasi li **t.** na, kakuli ni paka
Joa 12:25 ya **t.** moyo wa hae mwa lifasi le
Joa 15:19 ki lona libaka lifasi ha li mi **t.**
Joa 17:14 lifasi li ba **t.**
Mro 7:15 se ni **t.** ki sona se ni eza
1Jo 3:15 ya **t.** muzwale wa hae ki mubulai
1Jo 4:20 kono u **t.** muzwale wa hae, ki lihata
Joa 15:25; Mro 2:22; Juda 23.

TOIWA, Mat 24:9 mu ka **t.** ki macaba
Mat 10:22.

TOKOLOMOHE, 2Ti 2:16 u **t.** lipulelo ze si na tuso
Tit 3:9 u **t.** lindwa ka za Mulao

TOKOMELA, Mgl 4:10 Mu **t.** hahulu ku buluka
1Ti 4:16 **t.** mikwa ni tuto ya hao

TOKOMELE, Mat 7:15 Mu **t.** bapolofita ba buhata
Mat 10:17 Mu **t.** batu
Mro 16:17 mu **t.** ba ba tisa likauhano
Mgl 6:1 Kono u **t.**
Mhe 12:15 Mu **t.** kuli ha ku na mutu ya mi
Lu 21:34; Lik 5:35.

TOKWA, Mat 6:32 wa ziba kuli mwa li **t.**
Jak 2:16 kono mu sa mu fi ze u **t.**
Mro 16:2; Mhe 5:12.

TOKWA KU MAMELWA, Mhe 9:10 milao ye ne i **t.**

TOKWE, Mhe 13:5.

TOKWE MULATU, Mat 10:16 mu **t.** sina maiba

TOKWE ZIBO, Mro 16:19 mu **t.** ku ze maswe
1Mt 4:13 mu **t.** ka za ba ba itobalezi ka lifu

TOKWI, 1Mk 12:21 lizoho kuli: Ha ni ku **t.**
1Mk 7:37; Mhe 7:27.

TOKWILE, Jak 1:5 haiba yo muñwi u **t.** butali
Mfs 4:28.

TOKWILE NGANA, Tit 3:3.

TOKWISWE MAATA, Mro 6:6 mubili wa luna u **t.**

TOLOKA, 1Mk 14:13 a lapele kuli a kone ku **t.**
1Mk 14:27 yo muñwi u swanela ku **t.**

TOLOKWA. Mu bone ni SHIMBULULELA.
Joa 1:42; 9:7.

TOLOMBITA, Mat 6:2 u si ke wa liza **t.** pili
1Mk 14:8 haiba **t.** i sa lemusehi hande
1Mk 15:52 mwa nako ya **t.** ya mafelelezo
1Mt 4:16 Mulena u ka shetumuka ka **t.** ya
Mhe 12:19.

TOLONGO, Lik 20:23 libelezi ku kenywa mwa **t.**
1Pi 3:19 kutaza kwa mioya mwa **t.**
Si 2:10 u ka nepela ba bañwi mwa **t.**
Si 20:7 u ka lukululwa mwa **t.** ya hae
Mat 5:25; 11:2; 25:36; Lu 22:33; Lik 4:3; 5:18, 19, 21; 16:26; Mks 4:3.

TOMA, Mat 21:33 silubelo ni ku **t.** tawala
Lu 17:6.

TOMAHANYELIZWE, 1Mk 15:23 mutu ka mo ku **t.**

TOMASI, Mat 10:3; Joa 20:24; Lik 1:13.

TOMELWA, 1Ti 1:9.

TOMEZI, 2Mk 10:13 milulwani ya lu **t.** Mulimu

TOMEZWI, 2Mk 10:13 isi ku tula milulwani ye lu **t.**

TOMILE, Lik 17:31 u **t.** lizazi la ku atula

TOMILWE, Mgl 3:17 Mulao, o ne u **t.** ki Mulimu
Lik 17:26.

TOMILWE KA MULAO, Mhe 8:6.

TOMPEHA, Lik 25:23.

TONA, Mat 26:41 Mu tiiseze ku **t.** ni ku lapela
Lu 12:37 mulenaa bona a ba fumana ba **t.**
Si 16:15 Tabo ki ya mutu ya zwelapili ku **t.**
Lu 21:36; Mfs 6:18.

TONE, 1Pi 5:8 mu **t.**
1Mk 16:13.

TONELA, Mks 4:2.

TONELE, 1Pi 4:7 mu **t.** ku lapela

TONEÑI, 1Mt 5:6 lu **t.** ni ku buluka minahano ya

TONGA, Mro 8:22 ze bupilwe kaufela li **t.**
2Mk 5:2; Mhe 13:17.

TONGOKA, 1Mk 10:10 hape lu si ke lwa **t.**
Mks 3:13 na ni libaka la ku **t.**

TONGOKI, 1Pi 4:9 ku amuhela baenyi mu sa **t.**

TONISIZE, Mfs 1:18 ya **t.** meeto a lipilu za mina

TOSANGISEZWA, Lik 4:9.

TOTA, 1Ti 1:2 mwanaka **t.** mwa tumelo:

TOYA, Mat 6:24 u ka **t.** a li muñwi ni ku lata
Lu 6:22 Tabo ki ya mina, batu ha ba mi **t.**
Mro 9:13 Ne ni latile Jakobo, kono na **t.** Isau
Mhe 1:9 ku luka, mi wa **t.** bumaswe
Joa 15:18; Si 17:16.

TOYANA, Tit 3:3 ne lu **t.**

TOYE, Mat 5:43 lata wahenu mi u **t.** sila sa hao

TOYE HAHULU, Mro 12:9 Mu **t.** bumaswe

TOYI, Lu 14:26 a sa **t.** ndatahe, mahe, musalaa hae

TOZA, Mhe 12:13.

TOZIWA, 1Jo 2:20 ku **t.** ku zwa ku ya kenile

TOZIZE, 2Mk 1:21 ya naa lu **t.** ki Mulimu
Mhe 1:9 naa ku **t.** ka oli ya ku nyakalala

TUBANZE, Si 9:10.

TUBETA, Lu 22:48 Mwanaa mutu ka ku mu **t.**?
Lu 7:38; 15:20; Lik 20:37.

TUBUZI, Mks 2:15 u **t.** milonga
Mhe 9:4 mulamu wa Aruni o ne u **t.** lipalisa

TUHELA, 2Pi 2:14 Meeto a bona ha koni ku **t.** ku

TUHELE, 1Mk 5:9 **t.** ku kopana
2Mt 3:14 mu **t.** ku swalisana ni yena
2Ti 2:19 **t.** bumaswe
Lik 5:38.

TUHELELA, Mro 9:22 ku **t.** lipiza za buhali
Mro 11:21.

TUHELEZIÑI, Mat 27:46 Mulimu wa ka, u ni **t.**?

TUHELISA, Mro 11:26 **t.** bana ba Jakobo ku eza

TUHEZI, 1Pi 4:1 u **t.** ku eza sibi

TUKE, Lu 12:35; Mro 12:11.

TUKELO, Lu 20:35 ba ba filwe **t.** ya ku fumana
1Mk 9:5 Lu na ni **t.** ya ku nyala ni ku zamaya

TUKISO, Mro 13:2 lwanisa **t.** ya Mulimu

TUKUFALELO, Lik 18:28 ka **t.** ye tuna naa
Si 3:19.

TUKUFALELWA, Lik 17:11 amuhezi linzwi ka ku **t.**
2Mk 8:8 kuli ni mi zibise za ku **t.**
2Ti 1:17 a **t.** ku ni bata
1Pi 5:2 Mu lise mutapi ka ku **t.**
Joa 2:17; Lik 18:25; 2Mk 8:22; Mfl 3:6; 1Pi 3:13.

TUKUFALEZWI, Mro 10:2 ba **t.** za Mulimu; kono
Mgl 1:14 ne ni **t.** lizo
1Ti 6:9 ba ba **t.** ku fuma
Tit 2:14 sicaba si **t.** misebezi ye minde
Lik 2:5; Mgl 4:17.

TUKUFALIZE, Si 11:10.

TUKUFAZA, Mat 8:29 Kana u tezi ku to lu **t.**
Mrk 5:7; Lu 8:28.

TUKUFAZE, Si 18:7.

TUKUFAZWA, Lu 16:23 naa **t.**, a bona Abrahama
Si 14:11 musi wa ku **t.** kwa bona u
Si 18:10; 20:10.

TUKUFAZWE, Si 9:5.

TUKULUHO, Lu 4:18 kutaza **t.** ku ba ba hapilwe
Lik 2:29 ku bulela ku mina ka **t.**
Mro 8:21 **t.** ya bana ba Mulimu
1Mk 10:29 **t.** ya ka kiñi se i ka atulelwa
2Mk 3:17 moya wa Jehova, ku na ni **t.**
Mgl 2:4 ku to twela kuli ba bone **t.**
Mgl 5:1 Kreste naa lu lukuluzi kuli lu be ni **t.**
Mgl 5:13 ne mu bizelizwe ku taha mwa **t.**
Jak 1:25 mulao o petehile wa **t.**
1Pi 2:16 mu sa itusisi **t.** ya mina sina
2Pi 2:19 Niha ba ba sepisa **t.**

TUKULUHO KA TIULULO, Mks 1:14 lu fumani **t.**,

TUKULUHONYANA, Lik 24:23 kono a fiwe **t.**

TUKWAMA TWA MAÑOLO, Mat 23:5.

TUKWATA. Mu bone ni LIKAUHANO.
Tit 3:10 ya susueza **t.** to tu latelela batu
Mgl 5:20.

TUKWATA-KWATA. Mu bone ni LIKAUHANO.
1Mk 11:19 ku ka ba ni **t.** mwahalaa mina
2Pi 2:1 ba ka tahisa ka butali **t.** to tu sinya

TUKWATA-KWATA TO TU SINYA, 2Pi 2:1.

TULA, Mat 5:19 ya **t.** o muñwi wa milao ye
Mat 15:3 ha mu **t.** mulao wa
Mro 8:37 mwa linto kaufela lwa **t.**
Si 2:7 Ya **t.** ni ka mu fa
Si 3:21 Ya **t.** ni ka mu fa ku ina
Si 6:2 anzaa **t.** ni ku feleleza tulo ya hae
Si 12:8 ne i si ka **t.**, mi sibaka
Si 17:14 Ngunyana u ka ba **t.**
Si 21:7 kaufela ya **t.** u ka yola lika zeo
1Ti 2:9; 1Jo 5:4, 5; Si 2:11, 17, 26; 3:5, 12.

TULA MULAO, Mat 13:41 a ka kumula ba ba **t.**
2Mk 6:14 swalisano mwahalaa ku luka ni ku **t.**
1Jo 3:4 ku **t.**, kamukwaocwalo sibi ki ku **t.**
Mro 6:19; Jak 2:11.

TULEMENO, Mro 1:20 **t.** twa Mulimu tu iponahaza
Mks 2:9 ku yena ku tezi **t.** twa Mulimu

TULO, 1Mk 15:55 lifu, **t.** ya hao i kai?
1Mk 15:57 u lu fa **t.** ka Mulenaa luna
2Mk 2:14 mwa mukiti wa **t.** ka
Mks 2:15 eza cwalo mwa mukiti wa **t.**

TULWA, 2Pi 2:20 ba kutela ku zona mi ba **t.**

TUMANA, 1Ti 6:20 se ba **t.** kuli ki zibo

TUMBO, Lu 6:32, 34 ki ifi **t.** ye mu ka fiwa?
1Mk 4:5 u ka amuhela **t.** ku Mulimu
1Pi 2:20 ki **t.** ifi ye mu ka fumana
Mro 2:29.

TUMELELANO, Mat 26:28 si yemela mali a ka a **t.**
Lu 22:29 ni eza **t.** ni mina, sina Ndate
1Mk 11:25 Komoki ye, i yemela **t.** ye nca
2Mk 3:6 likombwa za **t.** ye nca, isiñi za milao
2Mk 3:14 ku balwa litaba za **t.** ya kale
2Mk 6:16 tempele ya Mulimu i na ni **t.** ifi?
Mhe 8:6 **t.** ye tomilwe ka mulao
Mhe 9:17 **t.** i beleka feela hamulaho wa lifu
Mhe 12:24 Jesu yena muyemeli wa **t.** ye nca
Lik 7:8; Mgl 3:15; Mhe 7:22; 9:16.

TUMELISO, 1Mk 16:21 Ki yeo **t.** ya ka

TUMELO, Lu 18:8 kikuli u ka fumana **t.** mwa lifasi?
Joa 3:16 mutu kaufela ya bonisa **t.** ku yena
Mro 4:13 kabakala ku luka ko ku tiswa ki **t.**
Mro 10:9 ku bonisa **t.** mwa pilu ya hao
Mro 10:14 ye ba si na **t.** ku yena?
Mro 14:23 nto ye sa ezwi ka **t.** ki sibi
Mgl 3:8 beya batu ku ba ba ba lukile ka **t.**
Mgl 3:11 ya lukile u ka piliswa ka **t.**
Mgl 6:10 banabahabo luna mwa **t.**
Mfs 4:5 **t.** i liñwi, kolobezo i liñwi
Mfl 1:29 isiñi ya ku ba ni **t.** kono ni
2Mt 3:2 **t.** haki ya batu kaufela
1Ti 6:12 U lwane ndwa ye nde ya **t.**
2Ti 4:7 kwa mafelelezo, ni bulukile **t.**
Mhe 11:1 **T.** ki sepo ye tiile
Mhe 11:6 ha ku si na **t.** ha ku konahali
Mhe 12:2 Mupetahalisi wa **t.** ya luna
Jak 2:26 **t.** ha i si na misebezi i shwile
1Pi 1:7 **t.** ya mina ye likilwe
1Pi 5:9 mu nze mu tiile mwa **t.**
1Jo 5:4 tulo ye tuzi lifasi ki **t.** ya luna
Mro 4:3; 2Mk 5:7; Mfs 6:16; 1Ti 4:1.

TUNA, 2Mk 4:17 kanya ye **t.** hahulu ni ku fita
Mfl 3:8 kabakala zibo ye **t.**
2Mk 8:2.

TUNDAMENA, 1Ti 5:5 u **t.** mwa litapelo busihu ni

TUNDAMENE, Mro 12:12 Mu **t.** ku lapela
1Mk 14:1 Mu **t.** lilato, mi niteñi mu
Mks 4:2 Mu **t.** ku lapela
1Ti 4:16 U **t.** mwa lika ze, kakuli ka ku eza
1Pi 3:11 a bate kozo mi a i **t.**

TUNDAMENEÑI, Mro 14:19 ha lu **t.** ze

TUNDAMENI, Mro 9:30 macaba, niha sa **t.** ku luka

TUNGA, Mat 13:5.

TUNGILE, 1Mk 2:10 moya u batisisa ze **t.** za Mulimu

TUNJANANA, Mat 15:26.

TUNJUZI, Mgl 4:15 **t.** meeto a mina ni ku

TUNUMANI, Mhe 4:13 li **t.** mi li fa nalela mwa meeto

TUPA, 1Mk 4:21 Ni tahe ku mina ka **t.**

TUSA, Mro 8:26 moya ni ona u lu **t.** mwa mifokolo
1Mk 6:12 haki lika kaufela ze **t.**
Mfl 4:3 zwelepili ku **t.** basali ba
1Ti 4:8 kwa mubili ku **t.** hanyinyani
2Ti 3:16 Liñolo kamukana li **t.** kwa ku luta
Mhe 2:16 haki mangeloi ba **t.**, kono u tusa peu
Mhe 2:18 ku **t.** ba ba likiwa
Mhe 12:10 lu kalimelanga ku lu **t.**
Lik 16:9; 1Mk 12:7; Tit 3:8; Mhe 13:6.

TUSAÑI, Jak 2:16 fo ku **t.**?
Mat 16:26.

TUSE, Lu 7:4 wa swanela kuli u mu **t.**
Mro 8:28 swalisanisa misebezi kuli a **t.**
1Mk 7:35.

TUSHAMBWE, 2Mk 2:11 ziba **t.** twa hae

TUSIWE, Mhe 4:16.

TUSO, Jak 2:20 tumelo ye si na misebezi ha i na **t.**?

TUTA, Mhe 11:22 ku **t.** kwa Isilaele

TUTO, Mfs 4:14 kashezwa ki moya kaufela wa **t.**
1Ti 1:3 laele kuli ba si ke ba luta **t.** i sili
1Ti 4:16 ku tokomela mikwa ni **t.** ya hao
1Ti 6:3 Haiba mutu a luta **t.** i sili
2Ti 4:3 ba ka hana **t.** ya niti
Mhe 6:1 **t.** ya matatekelo ya za Kreste
1Mk 11:16; 1Ti 4:6; 6:1.

TUTO YA BUTALI BWA LIFASI, Lik 17:18 **t.** ya Stoiki

TUTO YA NITI, 2Ti 4:3 ba ka hana **t.**
Tit 2:1 bulela litaba ze lumelelana ni **t.**

TUTO YA SIJUDA, Mgl 1:13 muzamao wa ka mwa **t.**

TUTO YE NDE, Tit 1:9 eleza ka **t.** ni ku kalimela ba

TUTU, Lu 15:12.

TUTULE, Mat 10:14 mu **t.** liluli la kwa mahutu

TUTULELA, Lu 10:11 Lu mi **t.** ni liluli la muleneñi
Lik 13:51 ba **t.** liluli la kwa mahutu a bona

TUTUMELO, Mfl 2:12 puluswa ka sabo ni **t.**

TUWE, Mat 5:22.

TUZI, Joa 16:33 Ni **t.** lifasi
1Jo 5:4 tulo ye **t.** lifasi ki tumelo
Si 15:2 ba ba **t.** sibatana ni siswaniso sa sona
1Jo 2:13; 4:4; Si 5:5; 12:11.

TUZWI, Mks 2:15 u li bonisize nyangela kuli li **t.**

TWAELIZE, Mhe 5:14 **t.** ku taluhanya ze lukile ku

TWEKISE, Mfs 5:26 a i **t.** ka ku i tapisa ka mezi
Jak 4:8 mu **t.** lipilu za mina

TWEKISIZE, 1Pi 1:22 mu **t.** mioyo ya mina

TWELA, Mgl 2:4 mizwale ba buhata ne ba **t.**

U

UNCAFAZWA, 2Mk 4:16 lu li yena mwahali u nzaa **u.**

UNDI, 1Pi 1:4 saanda se si sa **u.**

UNGULA, Mgl 3:3 kikuli mu **u.** ka ku zamaya ka

UNGULE, Mro 9:28 **u.** katulo yeo ka bubebe

UNSUFALA, Mro 1:21 lipilu za **u.**

UNSUFALE, Mro 11:10 meeto a bona a **u.**

UNSUFEZI, Joa 6:17.

UPA, Mat 2:1 baana ba kwa **U.** ba ba nuha ka linaleli
Mat 8:11; 24:27; Lu 13:29.

UTILE, 1Mk 3:2 Ne ni mi **u.** ka mabisi

UTWA, Mat 7:24 mutu kaufela ya **u.** manzwi a
Mat 13:13 niha ba **u.**, ku **u.** kwa
Joa 5:28 ba ba li mwa mabita ba ka **u.** linzwi
Lik 5:29 Lu lukela ku **u.** Mulimu ku fita batu
Mro 6:16 mu batanga ba yena yo ye mu **u.**
Mro 10:14 ba ka **u.** cwañi ku si na
Mhe 5:9 puluso kwa batu ba ba mu **u.**
Mhe 11:8 Abrahama, a **u.** ka ku ya
Si 22:17 ya **u.** kaufela a bulele, a li: Taha!
Mat 8:27; 13:23; Lu 8:10; 10:20; Joa 5:24; Lik 5:32; 9:7; Mro 2:13; 1Mk 2:9; 1Pi 1:14; 3:6; 1Jo 5:14; Si 3:20.

UTWAHALA, Lik 9:22 a fa bupaki bo bu **u.** bwa kuli

UTWAHALE, 2Mk 2:14 munko u **u.** kai ni kai!

UTWE, Mfs 6:1 Bana, mu **u.** bashemi ba mina
Mfs 6:5 batanga, mu **u.** malenaa mina
Tit 3:1 ba **u.** milonga
Mhe 13:17 Mu **u.** ba ba etelela

UTWELA BUTUKU, Mhe 4:15 ya pahami wa lu **u.**

UTWISISA, Mat 13:14 ha mu na ku **u.**
Joa 20:9 si ka **u.** liñolo la kuli naa swanezi ku
1Mk 14:20 mwa maata a ku **u.** lika, kono mu be
Mfs 3:18 ilikuli mu kone ku **u.**
Mfs 3:20 ze lu kupa kamba ku **u.**
1Pi 1:12 Mangeloi a lakaza hahulu ku **u.**
Mfs 1:17; Jak 3:13.

UTWISISEHA, 1Mk 14:9 manzwi a **u.** ka bunolo

UZWA, Mat 6:20 masholi ba ba punya ni ku **u.**
Mfs 4:28 Ya **u.** a si ke a **u.** hape

V

VEINE, Joa 15:1 Ki na kota luli ya **v.**, mi Ndate
Si 14:18 u kubukanye **v.** ya lifasi
Mat 26:29.

W

WABELWA, Lu 10:21 a **w.** mi a li:

WAHENU, Lu 10:27 lata **w.** sina mo u itatela

WAINE, Joa 2:9 mezi a ne a se a fetuzwi **w.**
1Ti 3:8 Likombwa, isiñi ba ba itupwaela **w.**
1Ti 5:23 u nwange **w.** hanyinyani kabakala mba
Si 18:3 **w.** ya takazo ya buhule bwa hae
Mat 9:17; Mfs 5:18.

WA LINDWA, 1Ti 3:3; Tit 1:7.

WA MAFULOFULO, Lu 6:15; Lik 1:13.

WA MATAPA, 1Mk 5:11 tuhele ku eza siango ni **w.**

WELA, Mhe 10:31 ku **w.** mwa mazoho a Mulimu
1Ti 6:9.

WELAUKISA, Jak 3:11 ku **w.** mezi a munati ni a baba

WENA, Joa 17:5 u ni kanyise ni li bukaufi ni **w.** ka

WII, 2Pi 2:17 lififi le linsu **w.**

WILE PILU, Mat 11:29 ni na ni musa mi ni **w.**

WISA, Mro 14:20 Mu tuhele ku **w.** musebezi
2Mk 10:4 ku **w.** makwakwa a tiile

Y

YAHA, Mat 16:18 fa licwe le, ni ka **y.** fateñi
Lu 17:28 ne ba cala, ne ba **y.**
Mhe 3:3 ya **y.** ndu u na ni likute le li fita
Lik 17:26; 20:32.

YAHELA, 1Mk 3:10 mutu a tokomele mwa **y.**
Lik 7:49.

YAHILE, Mat 7:24 **y.** ndu ya hae fa licwe
1Mk 3:16 moya wa Mulimu u **y.** ku mina?
Mhe 3:4 ya **y.** lika kamukana
1Mk 3:14.

YAHILWE, Joa 2:20 Tempele ye, ne i **y.** lilimo ze 46
Mfs 2:20 mu **y.** fa mutomo wa baapositola

YAHISA, Mro 15:2 ezeze yo bunde ni ku mu **y.**
1Mk 8:1 lilato la **y.**
1Mk 10:23 haki lika kaufela ze **y.**
1Mk 14:4 ya polofita yena u **y.** puteho
1Mk 14:26 li ezwe ka mulelo wa ku **y.**
Mfs 4:29 manzwi a mande a **y.**
Mro 14:19; 1Mk 14:3, 12.

YAHISWE, 2Mk 12:19.

YAHIWA, Mks 2:7 mu tomile mibisi ni ku **y.** ku yena
Mhe 11:10 ni ku **y.** ki Mulimu
Mfs 2:22.

YA ISWALA, Tit 1:8 ya lata ku amuhela baenyi, **y.**

YA ITATA, Tit 1:7.

YA MAATA, 1Ti 6:15 **Y.** a nosi ni ya tabile

YAMBE, Lu 5:4 tunyandi mwa mezi, mu **y.**

YANEHIWA, Mfs 5:13 ze sweli ku **y.** fa ngandaleza

YANGWELA, Juda 23 ka ku ba **y.** mwa mulilo

YA PAHAMI KA KU FITISISA, Lik 7:48 **Y.**, ha ini mwa
Lu 1:32, 76; 6:35; Lik 16:17.

YA SA MAMELI MULAO, 2Mt 2:8 mutu **y.** u ka

YA SA SHWI, 1Ti 6:16 yena a nosi **y.**

YA SA ZO LUMELA, 1Ti 3:6 isiñi mutu **y.**

YAULUKA, Mhe 2:1 kuli lu si ke lwa **y.** ni kamuta
Mhe 3:10 Kamita ba **y.** mwa lipilu za bona
Mhe 3:12 ye si na tumelo ka ku **y.** ku zwa

YAULULA, 1Mk 7:35 sebeleza Mulena ku si na se si **y.**

YAULUZWI, Lu 10:40 Mareta naa **y.**

YAWEKA KAYAWA, 1Mk 9:9; 1Ti 5:18.

YEMA, Mrk 4:39 moya wa **y.**, mi kwa ombala luli

YEMBULULWA, Mat 24:4 mu si ke mwa **y.** ki mutu
Lu 21:8 Mu tokomele mu si ke mwa **y.**

YEME, Mfs 6:13 petile lika kaufela, mu **y.** ka ku tiya
2Mt 2:15 mizwale mu **y.** mu tiile mi mu kumalele

YEMELA, Lu 23:51 naa si ka **y.** mulelo
Mgl 4:25 Hagare u **y.** Sinai

YEMELWA, Mro 2:15.

YEMEZI, Lik 26:10 ni **y.** mulelo wo

YEMEZIÑI MAEFEEFE, Lik 4:25 Macaba naa **y.** mi

YEMI, 1Mk 10:12 ya nahana kuli u **y.** a tokomele
Mfl 1:27 mu **y.** mu tiile ka moya u li muñwi

YEMISA, Mro 14:4 Jehova wa kona ku mu **y.**

YENA A NOSI, 1Mk 10:24.

YE NDE, Mro 10:15 ba shaela taba **y.** ya lika ze nde!

YOLA, Mhe 6:12 **y.** lisepiso ka tumelo ni pilu-telele
Mhe 7:23; 1Pi 3:9.

YOLA SAANDA, 1Mk 15:50 mali ha koni ku **y.** sa
Mgl 3:29 peu ya Abrahama, ba ba **y.**
Mfs 1:11 ne lu filwe ku **y.**
Mat 5:5; Mro 4:13; Mhe 6:17; 11:9; Si 21:7.

YOLE, Mat 25:34 mu **y.** Mubuso o lukiselizwe
Mfs 3:6.

YO MUHULU, Joa 14:28 Ndate ki **y.** ku na

YO MUNDE, Mhe 11:23 boni kuli mwanana naa li **y.**
Mrk 10:18; Lu 6:45; 18:19.

YO MUNDE HAHULU, Lik 7:20 Mushe, mi naa li **y.**

YO MUNYINYANI, Mat 11:11 **y.** mwa Mubuso
Lu 9:48 ya ikeza **y.** ki yena yo mutuna
Mhe 8:11 ku kala ka **y.** ku isa
Mat 5:19; 1Mk 15:9; Mhe 7:7.

YO MUTUNA, Mhe 7:7 munyinyani u fuyolwa ki **y.**

YONGA, 1Mk 3:15 haiba musebezi wa mutu u **y.**

YOYANGE, Lik 15:29 Mu **y.**

YOYE, Joa 19:3.

YUBEKILWE, Mgl 4:27 bana ba musali ya **y.**

YUBEKWA, 2Mk 4:9.

YUNDA, 1Mk 2:6 babusi ba lifasi le, ba ba ka **y.**
Jak 1:11 ya fumile u ka **y.** mwa

YUNDILE, Juda 11.

YUNDISA, Mat 10:28 **y.** moyo ni mubili mwa Gehena
Mgl 1:13 ne ni swalelezi ku i **y.**
Lu 17:27; Mgl 1:23.

YUNDISANI, Mgl 5:15.

Z

ZA BULISHUMI. Mu bone ni BULISHUMI.
Mhe 7:5 taelo ya ku nga **z.**
Mhe 7:9 Livi, ya amuhela **z.**, u zwisize **z.**

ZABULONI, Si 7:8.

ZA HAE A NOSI, Lik 4:32.

ZAKARIA 2., Lu 11:51.

ZAKARIA 5., Lu 1:5, 12, 18, 40, 67.

ZAKIA, Lu 19:2, 5, 8.

ZAMAELA, Mfs 5:15 mu tokomele hahulu mo mu **z.**

ZAMAEZI, 1Jo 2:6 ku zamaya sina mwa naa **z.** yo

ZAMAILE, Mfs 2:2 ne mu **z.** ku likana ni ifasi le

ZAMAISA, 1Mk 12:28 ba ba na ni buikoneli bwa ku **z.**
Mfs 1:10 ku **z.** linto kwa mafelelezo
1Mt 5:12 mu bonise likute ba ba mi **z.**
Mro 12:8; 1Ti 5:17.

ZAMAISEZA, 1Mt 4:4 mwa ku **z.** mubili wa hae
1Ti 3:5 mwa ku **z.** ba ndu ya hae

ZAMAISEZWA, Mfs 3:9 bonise mo i **z.** kunutu ye

ZAMAISO, 2Pi 2:10 ba ba nyaziseza **z.**
Juda 8.

ZAMAISWA, Mgl 5:18.

ZAMAYA, Mat 23:15 mu **z.** mu feza mawate ni mafasi
Joa 6:19 ba bona Jesu a **z.** fa liwate
Lik 9:31 puteho ne i **z.** ka sabo ya Jehova
Mro 8:9 mina mu **z.** ka moya
Lik 3:8; 1Mk 9:5; 2Mt 3:7, 11.

ZAMAYA KA MBA, Lik 10:12 ni ze **z.** mwa lifasi ni

ZAMAYE, Mfs 4:1 mu **z.** ka mukwa o swanela pizo

ZAMAYI KA MUKWA O SWANELA, 2Mt 3:6.

ZA MULIMU, Mat 5:3 ba lemuha kuli ba tokwa **z.**

ZAZI NI ZAZI, Lu 19:47 yo luta batu **z.** mwa tempele
Lik 17:11 tatuba Mañolo **z.**
1Mk 15:31; Mhe 7:27.

ZE BABA, Mat 27:34; Mfs 4:31.

ZEBE, Joa 18:10 Pitrosi, a wencula **z.** ya hae ya kwa
1Mk 12:16 haiba **z.** i li: Ha ni liito

ZEBEDEA, Mat 4:21; Lu 5:10; Joa 21:2.

ZEKISA, Mat 5:25 ni mutu ya ku **z.** ha mu sa li
Lik 25:16 talimana pata ka pata ni ba ba mu **z.**
Lik 23:35.

ZEKISANA, 1Mk 6:7 mu isana kwa kuta ku yo **z.**

ZE KOMOKISA, Lik 2:22 yo Mulimu naa bonahalize **z.**
Mhe 2:4 mwa ku fa bupaki ka lisupo ni ka **z.**

ZE NDE, Mgl 6:10 lu eze **z.** kwa batu kaufela
Joa 5:29; Mro 13:3; 2Mt 1:11.
ZE ÑOZWI, Lu 21:22 **z.** kaufela li talelezwe
ZE SI KA LUKA, Si 18:5.
ZE SI NA TUSO, 1Ti 1:6 kwa lingambolo **z.**
Mgl 4:9; 1Ti 6:9, 20; 2Ti 2:16.
ZIBA, Mat 7:20 mu ka ba **z.** ka miselo ya bona
Joa 8:32 **z.** niti, niti i ka mi lukulula
Joa 10:14 ni **z.** lingu za ka mi lingu za ka za ni **z.**
Joa 17:3 bupilo, ba tokwa ku zwelapili ku ku **z.**
Mro 8:28 lwa **z.** kuli Mulimu u swalisanisa
1Mk 14:35 haiba ba bata ku **z.**, ba buza baana ba
2Mk 5:16 ha lu sa **z.** mutu ka mubonelo wa nama
Mhe 10:2 ne ba si ke ba **z.** kuli ba na ni libi
Lik 18:25; 19:15; 26:5; 1Jo 3:2.
ZIBAHALA, Mat 10:26 ni kunutu ye si ke ya **z.**
ZIBAHALA HANDE, 2Mk 6:9 ba sa zibwi, kanti lu **z.**
ZIBAHALI, Mgl 1:22.
ZIBAHALIZE, Joa 17:6 Ni **z.** libizo la hao
ZIBAHAZA, Mro 16:1.
ZIBA KA KU NEPAHALA, Mro 1:28.
ZIBELA HANDE, 1Mk 13:12 sina Mulimu mwa ni **z.**
ZIBILWE KALE, 1Pi 1:20 naa **z.** pili lifasi
ZIBISO, Joa 19:19 Pilato a ñola **z.** mi a i beya fa
ZIBISWA, Mro 15:21 ne ba si ka **z.**
ZIBO, Lu 11:52 mu ngile sinotolo sa **z.**
1Ti 6:20 ye lwanisana ya se ba tumana kuli ki **z.**
Mro 11:33; 1Mk 8:1; 2Pi 3:18.
ZIBO YA ZA KWAPILI, Lik 2:23 tato ni **z.** ya Mulimu
1Pi 1:2 ka ku ya ka **z.** ya Mulimu
ZIBO YE NEPAHEZI, Mro 10:2 tukufalezwi isi ka **z.**
Mfs 4:13 buñwi bwa tumelo ni bwa **z.**
Mfl 1:9 ku ekezeha hamoho ni **z.**
Mks 1:9 tale **z.** ya tato ya hae mwa butali
1Ti 2:4 ba fite fa **z.** ya ku ziba niti
2Ti 3:7 ku ituta kono ha ba fiti fa **z.**
Mhe 10:26 hamulaho wa ku amuhela **z.**
Mro 3:20; Mks 3:10; 2Ti 2:25; 2Pi 2:20.
ZIBWI, Lik 17:23 Ku Mulimu ya sa **Z.**
2Mk 6:9.
ZIKINYEHA, Mat 24:29 maata a mahalimu a ka **z.**
1Mt 3:3 kuli kutokwe mutu ya ka **z.**
ZIKINYEHI, 2Mk 1:7 sepo ya luna ki ye sa **z.**
Mks 1:23 mu tiyezi fa mutomo mu sa **z.**
ZIKINYEHISA, Lu 6:48.
ZIKINYEHO, Mat 27:54; Si 6:12.
ZINGEHA, Lik 5:24 ba **z.**
ZINGEHILE, 2Mk 4:8 lu **z.**, kono ha lu si ka palelwa
ZINGILWE, Lik 10:17.
ZIYELEHA, Mrk 14:33; Lu 9:7.
ZIYELEHILE, Lu 2:48 ndataho ni na ne lu **z.** hahulu
ZUHA, Lu 20:37 ka za kuli ba ba shwile ba ka **z.**
1Mk 15:22 kaufela ba ka **z.** ka Kreste
1Mt 4:16 ba ba shwile ku Kreste ba ka **z.** pili
ZUHE, Mro 13:11 nako ya kuli mu **z.** kwa buloko
ZUHELE, Joa 5:29 ba **z.** bupilo, ba **z.** katulo
ZUHO, Mat 22:30 nako ya **z.**, ha ku na muuna ya ka
Joa 11:25 Ki na **z.** ni bupilo
Lik 24:15 **z.** ya ba ba lukile ni ba ba si ka luka
Mro 6:5 swalisana ni yena ka **z.** hae
1Mk 15:42 Ni **z.** ya bafu i cwalo
Mfl 3:11 mwa **z.** ya bafu ya makalelo
2Ti 2:18 **z.** ya bafu i se i ezahezi kale
Mhe 11:35 Basali ne ba amuhezi bafu ka **z.**
Si 20:6 kaufela ba ba filwe kabelo mwa **z.** ya pili
1Mk 15:12, 13, 21; Mfl 3:10; Mhe 6:2.
ZUHO YA BAFU YE NDE NI KU FITA, Mhe 11:35.
ZUSA, Joa 11:11 na ya kwateñi ni yo mu **z.**
Mfs 2:6.
ZUSA KWA BAFU, Lik 2:24 a mu **z.** ka ku mu lukulula
Joa 6:40, 44, 54.
ZUSANGA, 1Ti 1:4 li **z.** lipuzo ze tokwa lipatisiso
ZUSE KWA BAFU, Joa 6:39.
ZUSIZE, 2Mk 4:14 ya naa **z.** Jesu kwa bafu u ka
Mfs 1:20.
ZUSIZWE, Mat 28:7 kuli u **z.** kwa bafu
Mks 3:1 haiba ne mu **z.** hamoho ni Kreste
Mks 2:12.
ZUSULUSIZWE, Mro 7:5 litakazo ze ne **z.** ki Mulao
ZUSWA, 1Mk 15:44 u **z.** u li mubili wa moya
1Mk 15:17.
ZWA, 1Jo 4:1 haiba lipulelo li **z.** ku Mulimu
ZWAKANYI, 2Mk 4:2 ha lu **z.** linzwi
ZWAKEZI, Si 18:6 mwa komoki mwa **z.** waine
ZWAKWA, 1Pi 2:2 mabisi a si ka **z.** a linzwi
ZWALA, Jak 1:15 takazo, i **z.** sibi; mi sibi
ZWELAPILI, Joa 8:31 Haiba mu **z.** mwa linzwi la ka
2Jo 9 Ya **z.** mwa tuto ye
ZWELEPILI, Joa 15:4; 1Mk 7:20; 12:31; Mfl 1:12;
Juda 21.
ZWELIPILI, 2Jo 9.
ZWELOPILI, Mfl 3:16 ibe kuli lu ezize **z.** ye kuma
Mgl 1:14; Mfl 1:25; 1Ti 4:15; 2Ti 3:9.
ZWISA, Lik 19:9 ku **z.** balutiwa ku bona
ZWISE, 1Mk 5:7 Mu **z.** mumela wa kale
ZWISIWA, Mhe 12:27 la kuli hape li bonisa ku **z.**
ZWISWA, Mks 1:23 mu sa zikinyehi ni ku sa **z.** kwa

LITALUSO ZE EKELIZWE

1 Libizo la Mulimu li Zwelapili ku Itusiswa Mwa Mañolo A Sigerike 521

2 Libizo la Mulimu li Kutisezwa Mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste 528

3 Jesu—Ya Swana ni Mulimu; wa Bumulimu 529

4 "Buhule"—Mifuta Kaufela ya ku Lobalana ko ku si Kwa ka Mulao 531

5 Ku ba Teñi Kwa Kreste (*Parousia*) 533

6 "Kota ya Linyando" 534

7 "Moyo"—Sibupiwa se si Pila, Ibe Mutu Kamba Folofolo; Bupilo Bwa Mutu ya Nahana; Miitusisezo ye Miñwi 537

8 "Hadesi," *"Sheol"*—Libita la Batu Kaufela 539

9 "Gehena"—Sisupo sa Sinyeho ya ku ya ku Ile 540

10 Lipulelo za "Testamente ya Kale" ni "Testamente ye Nca" 541

11 Litaluso za Manzwi A Mañwi 543

12 Likezahalo ze Tuna Mwa Bupilo Bwa Jesu fa Lifasi 548

13 Mapa ya Mubuso O Swalisani wa Saule, Davida, Salumoni 556

14 Mapa ya Palestine ka Nako ya Bukombwa Bwa Jesu 557

LISUPO: Mwa litaluso ze ekelizwe ze, ha ku fiwa litaba, ku amilwe kwa miputo ya kale hahulu ni libuka za ikale ze ne ñozwi ka lizoho. Mukoloko o latelela u bonisa lisupo ze tuna ze itusisizwe mwa litaluso ze ekelizwe.

B — Muputo wa Vatican ms 1209, wa Sigerike, lilimo za ma 300 C.E., Vatican City, Rome, H.S., G.S.

Dy — Bibele ya *Douay Version*

J[21] — Bibele ya *The Emphatic Diaglott* (ye tolokilwe linzwi ka linzwi ku zwa mwa Sigerike ku isa mwa Sikuwa), ya Benjamin Wilson, New York, 1864, ye hatisizwe sinca ki Watch Tower Bible and Tract Society, Brooklyn, 1942.

KJ — Bibele ya *King James Version*

LXX — Toloko ya *Septuagint,* ya Sigerike, ye ne hatisizwe lwa pili mwa lilimo za bo ma 200 ni ma 100 B.C.E., H.S. (A. Rahlfs, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1935).

NW Ref. Bi. — Bibele ye tuna ya Sikuwa ya *New World Translation of the Holy Scriptures, With References,* ye hatisizwe ki Watchtower Bible and Tract Society, Brooklyn, 1984.

1 Libizo la Mulimu (יהוה) li Zwelapili ku Itusiswa Mwa Mañolo A Sigerike (ka ku Yemelwa ki Bupaki Bwa Liemba za Kuma ze 12)

Ye ñwi ya lika ze lemuseha hahulu isiñi feela mwa miputo ya makalelo ya mañolo a Sigerike ye li teñi cwale, kono ni mwa miputo ye miñwi ye miñata, ya kale ni ya miteñi ye, ki ku tondahala kwa libizo la Mulimu. Libizo la Mulimu mwa Mañolo A Siheberu a kale ne li fumaneha ibato ba ha 7,000, ka muñolelo wa litaku zee ne za Siheberu za יהוה, ili zeo hañata li bizwa *Tetragrammaton*, mi mwa Sikuwa li yemelwa ki litaku za *YHWH* (kamba, *JHVH*). Mubizezo luli wa libizo leo ha u zibahali kacenu, kono mubizezo o atile ki wa "Jehova." Mubizezo wa ku pumela wa libizo leo ki "Jah" (kamba, "Yah"), mi u fumaneha mwa mabizo a mañata mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, hamohocwalo ni mwa lipulelo za "Alleluya!" kamba, "Halleluja!" ili ku talusa "Mu lumbeke Jah!"—Sinulo 19:1, 3, 4, 6.

Kabakala kuli Mañolo A Sigerike A Sikreste ki mañolo a naa ñozwi ka susumezo ya moya wa Mulimu, a naa ekelizwe kwa Mañolo A Siheberu a kenile, ku tondahala kwa libizo la Mulimu mwa litaba za Sigerike ha ku utwisisehi, sihulu ha ku bona Jakobo naa bulelezi baapositola ni balutiwa ba bahulu mwa Jerusalema ibato ba fahalaa lilimo za mwanda wa pili C.E., kuli: "Simioni u talusize hande ka mo Mulimu naa sikuluhezi lwa pili ku bamacaba kuli a nge ku bona batu ba ba ka bizwa ka libizo la hae." (Likezo 15:14) Mi ka ku yemela taba yeo, Jakobo naa bulezi manzwi a kwa Amosi 9:11, 12 ko ku itusisizwe libizo la Mulimu. Haiba Bakreste ba lukela ku bizwa ka libizo la Mulimu, ku taha cwañi he kuli libizo la hae, lona le li yemelwa ki litaku za *Tetragrammaton*, li zwiswe mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste? Taluso ye fiwanga ka za taba ye, ha i sa utwahala. Ka nako ye telele ne ku lumelwa kuli libaka libizo la Mulimu ha li sa fumanehi mwa miputo ye lu itusisa cwale kikuli libizo leo ne li siyo mwa mañolo a Sigerike a *Septuagint* (*LXX*), yona toloko ya pili ya Mañolo A Siheberu, ili ye ne kalile ku tolokwa mwa lilimo za bo ma 200 B.C.E. Muhupulo wo ne u tomile fa litaba ze ne li mwa likopi za toloko ya *LXX* ka mo ne li fumanezwi mwa miputo ye mituna ya mwa lilimo za bo ma 300 ni ma 400 C.E., ze cwale ka Vatican ms 1209, Codex Sinaiticus, ni Codex Alexandrinus. Mwa likopi zeo, libizo la Mulimu le li ipitezi ne li ñozwi ka manzwi a Sigerike a Κύριος (*Ky′ri·os*) ni θεός (*The·os′*). Kona ku sa ñola libizo la Mulimu ko, ne ku ngilwe kuli ne ku ka tusa kwa ku

luta tuto ya kuli ku na ni Mulimu a li muñwi feela.

Ku fumanwa kwa muputo wa kuma wa toloko ya *LXX* o na ni licika la bubeli la buka ya Deuteronoma, ku bonisize kuli tuto yeo ha i si ka nepahala. Kwa liemba za muputo wo, ha ku na nihaiba si li siñwi se si bonisa mutala wa kuli linzwi la *Ky′rios* kamba la *The·os′* ne li itusisizwe mwa libaka mo ne ku swanela ku ba libizo la Mulimu, kono mwa libaka zeo kaufela ku fumaneha litaku za *Tetragrammaton* ze ne ñozwi ka ku itusisa litaku ze kwanelezi za Siheberu.

Ka 1944 W. G. Waddell naa hatisize litaba ze nee li fa siemba se siñwi sa muputo wo mwa koranta ya hae ya *Journal of Theological Studies,* Vol. 45, makepe 158-161. Ka 1948, mwa Cairo, kwa Egepita, balumiwa ba babeli ba Watch Tower Bible and Tract Society ba ne ba kile ba kena sikolo sa Giliadi ne ba ngile maswaniso a liemba ze 18 za muputo wo wa kuma mi ne ba filwe tumelezo ya ku li hatisa. Hasamulaho, liemba ze 12 kwa liemba zeo ze 18 za beiwa mwa Bibele ya *New World Translation of the Christian Greek Scriptures,* ya 1950, fa makepe 13 ni 14. Ka ku itusisa maswaniso ao a naa li mwa Bibele yeo, kwa hatiswa lipatisiso ze taalu ze latelela: (1) A. Vaccari, "Papiro Fuad, Inv. 266. Analisi critica dei Frammenti pubblicati in: 'New World Translation of the Christian Greek Scriptures.' Brooklyn (N.Y.) 1950 likepe 13s.," ye ne hatisizwe mwa *Studia Patristica,* Vol. I, Part I, ni ku bolosolwa ki Kurt Aland ni F. L. Cross, Berlin, 1957, makepe 339-342; (2) W. Baars, "Papyrus Fouad Inv. No. 266," ye ne tahisizwe mwa *Nederlands Theologisch Tijdschrift,* Vol. XIII, Wageningen, 1959, makepe 442-446; (3) George Howard, "The Oldest Greek Text of Deuteronomy," ye ne hatisizwe mwa *Hebrew Union College Annual,* Vol. XLII, Cincinnati, 1971, makepe 125-131.*

Ha naa bulela za muputo wo wa kuma, Paul Kahle, mwa hatiso ye bizwa *Studia Evangelica,* ye ne bolosozwi ki bo Kurt Aland, F. L. Cross, Jean Danielou, Harald Riesenfeld ni W. C. van Unnik, Berlin, 1959, likepe 614, naa ñozi kuli: "Liemba ze ñwi za ona muputo o swana wo wa kuma ne li hatisizwe sinca ku zwelela fa siswaniso sa liemba za kuma ze

---

* Mu ye kwa makepe 526, 527, kuli mu bone maswaniso a liemba za muputo za P. Fouad Inv. No. 266 a buka ya Deuteronoma mwa toloko ya *LXX*. Lu file liemba ze 12 zeo linombolo, mi ze ñwi za liemba zeo li na ni likalulo li sikai fo ku fumaneha litaku za *Tetragrammaton* ze lu beile mwa tukwenda. Nombolo 1, fa Deuteronoma 31:28 ku isa 32:7, i bonisa litaku za *Tetragrammaton* fa mibamba 7 ni 15; Nombolo 2 (De 31:29, 30) i bonisa litaku zeo fa mubamba 6; Nombolo 3 (De 20:12-14, 17-19) fa mibamba 3 ni 7; Nombolo 4 (De 31:26) fa mubamba 1; Nombolo 5 (De 31:27, 28) fa mubamba 5; Nombolo 6 (De 27:1-3) fa mubamba 5; Nombolo 7 (De 25:15-17) fa mubamba 3; Nombolo 8 (De 24:4) fa mubamba 5; Nombolo 9 (De 24:8-10) fa mubamba 3; Nombolo 10 (De 26: 2, 3) fa mubamba 1; Nombolo 11 fa likalulo ze peli (De 18:4-6) mibamba 5 ni 6; ni Nombolo 12 (De 18:15, 16) fa mubamba 3.

ne hatisizwe ki *Watch Tower Bible and Tract Society* mwa manzwi a makalelo a toloko ya Sikuwa ya Testamente ye Nca, Brooklyn, New York, 1950. Nto ye ne i ipitezi mwa muputo wa kuma wo kikuli libizo la Mulimu ne li ñozwi ka ku itusisa litaku zee ne za Siheberu ze bizwa *Tetragrammaton.* Nyakisiso ye ne ezizwe ki Pater Vaccari, ka ku kupiwa ki na, ya ku tatubisisa liemba za muputo wa kuma wo, ne i mu tusize ku utwisisa kuli muputo wa kuma wo, ili o kulubelwa kuli ne u ñozwi ibato ba lilimo ze 400 pili ku si ka ñolwa kale muputo wa Codex B, u na ni litaba ze nepahezi hahulu za mañolo a Septuagint a buka ya Deuteronoma ze tilo fita ni mwa nako ya luna."

Liemba ze fita fa palo ya 117 za toloko ya *LXX*P. Fouad Inv. 266 ne li hatisizwe mwa hatiso ye bizwa *Études de Papyrologie,* Vol. 9, Cairo, 1971, makepe 81-150, 227 ni 228. Buka ya maswaniso a liemba kaufela za muputo wa kuma wo ne i hatisizwe ki bo Zaki Aly ni Ludwig Koenen ka toho ya taba ye li, *Three Rolls of the Early Septuagint: Genesis and Deuteronomy,* mwa litaba ze ne hatisizwe ka ku tatamana ze bizwa "Papyrologische Texte und Abhandlungen," Vol. 27, Bonn, 1980.

Ka ku bona maswaniso a liemba ze 12 za muputo wa kuma wo, babali ba kona ku itatubela libaka zeo fo ku fumaneha litaku za *Tetragrammaton* mwa toloko ya *LXX* ya kwa makalelo. Bo caziba ba talusa kuli muputo wa kuma wo ki wa mwa lilimo za mwanda wa pili B.C.E., fo kikuli, ibato ba lilimo ze eza mianda ye mibeli ku zwa fo i kalela ku ñolwa toloko ya *LXX.* Taba ye i bonisa kuli toloko ya *LXX* ya makalelo ne i na ni libizo la Mulimu mwa libaka kaufela mo ne li fumaneha mwa litaba za makalelo za Siheberu. Miputo ya Sigerike ye miñwi ye 9 ni yona i na ni libizo la Mulimu. —Mu bone Bibele ye tuna ya Sikuwa ya *NW Ref. Bi.,* makepe 1562-1564.

Kana Jesu Kreste, ni ba bañwi ba balutiwa ba hae ba ne ba ñozi Mañolo A Sigerike A Sikreste, ne ba na ni likopi za toloko ya Sigerike ya *Septuagint* mo ne ku na ni libizo la Mulimu le li ñozwi ka litaku za *Tetragrammaton?* Eni! Litaku za *Tetragrammaton* ne li zwezipili ku fumaneha mwa likopi za toloko ya *LXX* ka lilimo-limo hamulaho wa Kreste ni baapositola ba hae. Mwa lilimo za ma 100 C.E., toloko ya Aquila ya Sigerike ha ne i hatisizwe, ni yona ne i na ni litaku za *Tetragrammaton* za Siheberu sa kale.

Jerome, ya naa pilile mwa lilimo za bo ma 300 ni ma 400 C.E., mwa manzwi a hae a makalelo a shaba libuka za Samuele ni Malena, naa ize: "Mi lu fumana libizo la Mulimu, ka litaku za *Tetragrammaton* [יהוה], mwa miputo ye miñwi ya Sigerike nihaiba kacenu ili ze ñozwi ka ku itusisa litaku

za kale." Kamukwaocwalo, ku tisa ni mwa miteñi ya Jerome, yena mutoloki yo mutuna ya naa zwisize toloko ya Silatini ya *Vulgate,* ne ku na ni miputo ya Sigerike ya litoloko za Mañolo A Siheberu ye ne i sa na ni libizo la Mulimu le li ñozwi mwa litaku zee ne za Siheberu.

Haiba Jesu ni balutiwa ba hae ne ba balile Mañolo mwa puo ya ona ya makalelo ya Siheberu kamba mwa toloko ya Sigerike ya *Septuagint,* ne ba fumani libizo la Mulimu le li ñozwi ka litaku za *Tetragrammaton.* Kana Jesu naa latelezi sizo sa Sijuda sa mwa miteñi ya hae ni ku balanga kuli '*Adhonai*' (Muambakani ya Pahami) fa libaka kaufela fo ne ku na ni libizo la Mulimu ka ku saba ku nyefula libizo leo ni ku saba ku loba Mulao wa Bulaalu? (Exoda 20:7) Mwa sinagoge ya mwa Nazareta, ha naa yemi ni ku amuhela buka ya Isaya ni ku bala litimana zeo za Isaya (61:1, 2) ili ko ku fumaneha litaku za *Tetragrammaton*, kana kikuli naa palezwi ku biza libizo la Mulimu? Jesu naa si ka eza cwalo kakuli naa nyaza lizo ze lwanisana ni mañolo za bañoli ba Mulao ba Majuda. Liñolo la Mateu 7:29 li lu bulelela kuli: "Naa ba luta sina mutu ya na ni maata isi sina bañoli ba bona ba Mulao." Jesu naa lapezi ku Jehova Mulimu baapositola ba hae ba ba sepahala inze ba teeleza, a li: "Ni zibahalize libizo la hao kwa batu bo ne u ni file mwa lifasi. . . . Ni zibahalize libizo la hao ku bona mi ni ka li zibahaza."—Joani 17: 6, 26.

Cwale puzo ye lu swanela ku ipuza ki ya kuli: Kana balutiwa ba Jesu ne ba itusisize Libizo la Mulimu mwa litaba za bona ze ne ba ñozi ka susumezo ya moya o kenile? Fo kikuli, Kana libizo la Mulimu ne li fumaneha mwa litaba za makalelo za Mañolo A Sigerike A Sikreste? Lu na ni mabaka a ku alaba kuli, eni! Taba ye Nde ya Mateu ne i ñozwi pili mwa Siheberu isiñi mwa Sigerike, sina mwa naa boniselize Jerome, ya naa pilile mwa lilimo za bo ma 300 ni ma 400 C.E., ya naa ize:

"Mateu, ya bizwa hape kuli Livi, ya naa tuhezi ku ba mutelisi ni ku ba muapositola, pili naa ñozi Taba ye Nde ya Kreste mwa Judea ka puo ni litaku za Siheberu kuli a tuse batu ba ne ba ile kwa mupato ba ne ba lumezi. Ha ku zibahali hande kuli ki mañi hasamulaho ya naa tolokile Taba ye Nde ya Mateu mwa Sigerike. Mi Taba ye Nde ya naa ñozi Mateu mwa Siheberu, yona ye ne kubukanyizwe ki Pamphilus ya naa bulaezwi tumelo ya hae, i bulukilwe mwa sifalana sa libuka kwa Sesarea ku to fita ni la kacenu le. Hape ne ni lumelelizwe ku kopisa buka ye, ki Manazareta ba ba itusisa yona mwa muleneñi wa Berea wa mwa Siria."—*De viris inlustribus* (*Concerning Illustrious Men*), kauhanyo III. (Toloko ye zwa fa litaba za Silatini ze ne bolosozwi ki E. C. Richardson ni

ku hatiswa mwa litaba za ka ku tatamana za toho ya taba ye li, "Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur," Vol. 14, Leipzig, 1896, makepe 8 ni 9.)

Mateu naa kutezi ku ñola litaba ze fitelela mwanda za mwa Mañolo A Siheberu, a naa tahile ka susumezo ya moya o kenile. Hakulicwalo, fo ne ku fumaneha libizo la Mulimu mwa litaba zeo, u lukela ku ba ya naa tamehile ku ñola fateñi litaku za *Tetragrammaton* mwa Taba ye Nde ya naa ñozi mwa Siheberu ku likana feela ni mo ne ku ñolezwi mwa miputo mwa naa li zwisa. Litaba za hae za Siheberu ne li ka lumelelana hahulu ni toloko ya Siheberu ya mwa lilimo za bo ma 1800 C.E. ya F. Delitzsch, ili mo libizo la Jehova ne li fumaneha ha 18 mwa buka ya Mateu. Nihaike Mateu naa tabezi ku kutela manzwi luli a mwa Mañolo A Siheberu ku fita ku itusisa manzwi a mwa toloko ya *LXX,* naa kona ku latelela muezezo o mwa toloko ya *LXX* ni ku ñola libizo la Mulimu mwa libaka za lona ze swanela mwa mañolo a Sigerike. Bañoli ba bañwi kaufela ba Mañolo A Sigerike A Sikreste ni bona ne ba kutezi manzwi a mwa Mañolo A Siheberu kamba a mwa toloko ya *LXX* mwa litimana mo ku fumaneha libizo la Mulimu.

Ka za ku itusiswa kwa litaku za *Tetragrammaton* mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, George Howard wa kwa Yuniversiti ya Georgia, U.S.A., mwa koranta ye bizwa *Journal of Biblical Literature,* Vol. 96, 1977, likepe 63, naa ñozi kuli: "Lika ze sa zo fumanwa mwa Egepita ni mwa Lihalaupa la Judea li lu konisa ku iponela hande kuli libizo la Mulimu ne li itusisizwe mwa linako za kwamulaho pili Bukreste bu si ka taha kale. Lika ze fumanwi zeo li tusa hahulu mwa lipatisiso za Testamente ye Nca kakuli li bonisa ku lumelelana kwa Testamente ye Nca ni litaba za Sikreste za kwa makalelo-kalelo mi li kona ku talusa mo ne ba itusiselize libizo la Mulimu bañoli ba Testamente ye Nca. Mwa makepe a tatama lu ka talusa muhupulo wa kuli libizo la Mulimu, יהוה (mi mwendi ni mo li ñolelwa ka ku pumela), ne li ñozwi kwa makalelo mwa litaba za Testamente ye Nca ha ne ku kutelwa manzwi a mwa Testamente ya Kale ni ha ne ku amiwa ku ze ñozwi ku yona ni kuli hamulaho wa nako libizo la Mulimu ne li yolisizwe sihulu ka litaku za ΚΥΣ [ili ku pumela linzwi la *Ky′ri·os,* "Mulena"]. Ka mubonelo wa luna, ku zwisiwa kwa litaku za *Tetragram*[*maton*], ne ku lyanganisize Bakreste Bamacaba ba kwa makalelo ka za shutano ye mwahalaa 'Mulena Mulimu' ni 'Mulena Kreste' ye bonisizwe mwa miputo ya Testamente ye Nca."

Lwa lumelelana ni manzwi ao, kwandaa taba ye: Ha lu ngi taba yeo kuli ki "muhupulo" feela, kono ki taluso ya niti ya litaba za kale za mo ne i ñolezwi miputo ya Bibele.

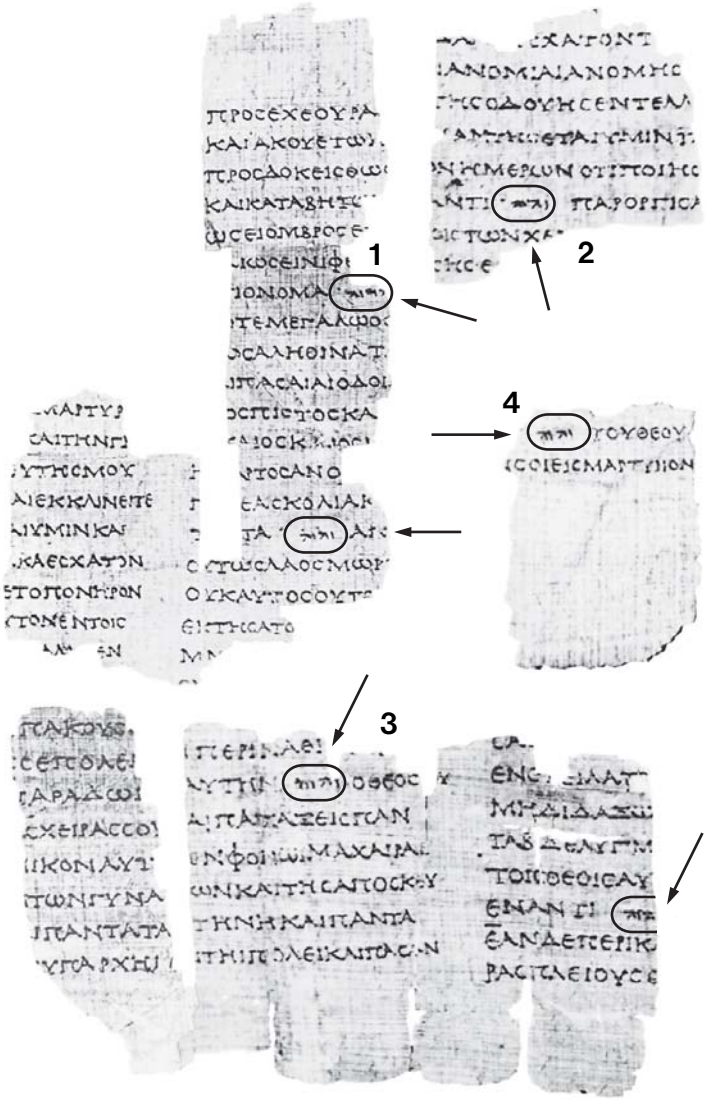
1
2
3
4

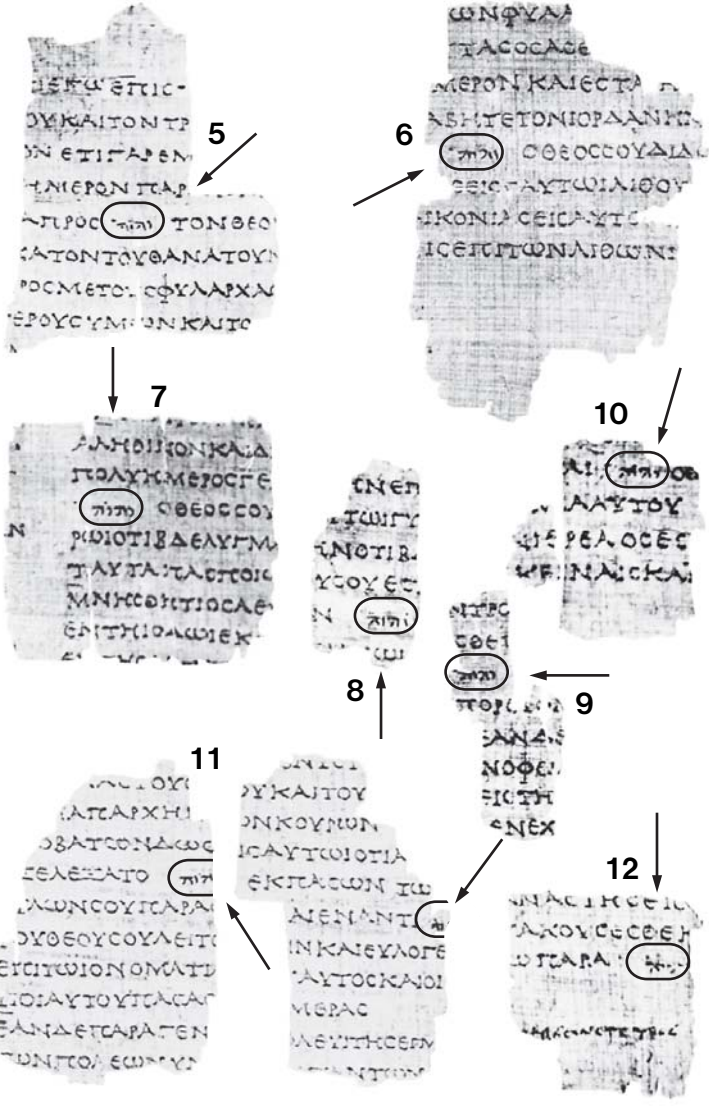
5
6
7
8
9
10
11
12

2

Libizo la Mulimu li Kutisezwa Mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste "Jehova." Siheberu, יהוה (*YHWH* kamba *JHVH*)

Mukoloko o kwatasi u bonisa libaka ze 237 mo li kutiselizwe sinca libizo la "Jehova" mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste*. Mu bone Bibele ye tuna ya Sikuwa ya *NW Ref. Bi.,* makepe 1565 ni 1566, kuli mu bone bupaki bwa taba yeo.

Mateu 1:20, 22, 24; 2:13, 15, 19; 3:3; 4:4, 7, 10; 5:33; 21:9, 42; 22:37, 44; 23:39; 27:10; 28:2 Mareka 1:3; 5:19; 11:9; 12:11, 29, 29, 30, 36; 13:20; Luka 1:6, 9, 11, 15, 16, 17, 25, 28, 32, 38, 45, 46, 58, 66, 68, 76; 2:9, 9, 15, 22, 23, 23, 24, 26, 39; 3:4; 4:8, 12, 18, 19; 5:17; 10:27; 13:35; 19:38; 20:37, 42; Joani 1:23; 6:45; 12:13, 38, 38; Likezo 1:24; 2:20, 21, 25, 34, 39, 47; 3:19, 22; 4:26, 29; 5:9, 19; 7:31, 33, 49, 60; 8:22, 24, 25, 26, 39; 9:31; 10:33; 11:21; 12:7, 11, 17, 23, 24; 13:2, 10, 11, 12, 44, 47, 48, 49; 14:3, 23; 15:17, 17, 35, 36, 40; 16:14, 15, 32; 18:21, 25; 19:20; 21:14; Maroma 4:3, 8; 9:28, 29; 10:13, 16; 11:3, 34; 12:11, 19; 14:4, 6, 6, 6, 8, 8, 8, 11; 15:11; 1 Makorinte 1:31; 2:16; 3:20; 4:4, 19; 7:17; 10:9, 21, 21, 22, 26; 11:32; 14:21; 16:7, 10; 2 Makorinte 3:16, 17, 17, 18, 18; 6:17, 18; 8:21; 10:17, 18; Magalata 3:6; Maefese 2:21; 5:17, 19; 6:4, 7, 8; Makolose 1:10; 3:13, 16, 22, 23, 24; 1 Matesalonika 1:8; 4:6, 15; 5:2; 2 Matesalonika 2:2, 13; 3:1; 2 Timotea 1:18; 2:19, 19; 4:14; Maheberu 2:13; 7:21; 8:2, 8, 9, 10, 11; 10:16, 30; 12:5, 6; 13:6; Jakobo 1:7, 12; 2:23, 23; 3:9; 4:10, 15; 5:4, 10, 11, 11, 14, 15; 1 Pitrosi 1:25; 3:12, 12; 2 Pitrosi 2:9, 11; 3:8, 9, 10, 12; Juda 5, 9, 14; Sinulo 1:8; 4:8, 11; 11:17; 15:3, 4; 16:7; 18:8; 19:6; 21:22; 22:5, 6.

Libizo la "Jah," le li pumela libizo la Mulimu, li fumaneha mwa pulelo ya Sigerike ya *hal·le·lou·i·a′,* ili pulelo ye tolokilwe ku zwa fa pulelo ya Siheberu ya *ha·lelu-Yah′,* ye talusa "Mu lumbeke Jah!"—Sinulo 19:1, 3, 4, 6; mu bapanye litaluso ze kwatasi kwa Samu 104:35 mwa Bibele ye tuna ya Sikuwa ya *NW Ref. Bi.*

Kuli luna ka ku ba batoloki lu si ke lwa tula maciñekelo a musebezi wa luna ka ku fa taluso, lu ezize ka tokomelo ye tuna ha ne lu ñola libizo la Mulimu mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, kamita lu nze lu nyakisisa Mañolo A Siheberu ka tokomelo kuli a lu etelele. Lu batile bupaki mwa Libibele za Mañolo A Siheberu mwa taba ye. Mwa libaka kaufela zeo ze 237 mo lu kutiselize sinca libizo la Jehova mwa toloko ya luna, ku na ni bupaki bo bu paka cwalo bwa Bibele ya Siheberu i liñwi kamba ku fitelela.

Bakreste ba kwa makalelo ha ne ba amanga kwa manzwi a toloko ya *Septuagint,* ha ku bonahali kuli ne ba zwisanga libizo la Mulimu mwa manzwi a bona. Mwa taba ye ne ñozwi mwa buka ye bizwa *Biblical Archaeology Review,* March 1978, caziba George Howard naa file mabaka a tiile a yemela taba yeo. Ka mutala, u bulela za "taba ye ñozwi ye ne zibahala hahulu ya baluti ba Sijuda (Talmud Shabbat 13.5)" ye "talusa butata bwa ku yundisa litaba za bulwanisi (ili ze ne lukela ku kopanyeleza cwalo ni libuka za Bakreste ba Majuda)." Butata bo ne li bufi? "Mwa litaba zeo ne ku na ni libizo la Mulimu, mi ku li yundisa ka buñata ne ku talusa ku yundisa libizo la Mulimu."

Caziba Howard naa ekelize kuli: "Ku zwisiwa kwa litaku za *Tetragrammaton* [litaku zee ne ze yemela libizo la Mulimu] mwendi ki kona ko ku tahisize lituto li sili za bulapeli ze ne siyo ka nako ya Testamente ye Nca mwa miteñi ya baapositola. Mulimu wa Majuda ili yo kamita naa taluhanywa kwa milimu ye miñwi kaufela ka libizo la hae la Siheberu, naa kalile ku sa zibahala, *Tetragrammaton* ha ne inze i yunda."

3 Jesu—Ya Swana ni Mulimu; wa Bumulimu
Joani 1:1—"mi Linzwi ne li mulimu (naa swana ni Mulimu; wa bumulimu)"
Sigerike, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος (*kai the·os′ en ho lo′gos*)

1808 "mi linzwi ne li mulimu"	*The New Testament, in An Improved Version, Upon the Basis of Archbishop Newcome's New Translation: With a Corrected Text,* London.
1829 "mi Logos ne li mulimu"	*The Monotessaron;* kamba, *The Gospel History, According to the Four Evangelists,* Vol. 1, ya John S. Thompson, Baltimore.
1864 "mi mulimu ne li yena Linzwi"	*The Emphatic Diaglott* (J[21], ye tolokilwe linzwi ka linzwi ku zwa mwa Sigerike ku isa mwa Sikuwa), ya Benjamin Wilson, New York ni London.

1879 "mi Linzwi ne li mulimu"*	*La Sainte Bible,* Segond-Oltramare, Geneva ni Paris.
1928 "mi Linzwi ne li li la bumulimu"*	*La Bible du Centenaire,* Société Biblique de Paris.
1935 "mi Linzwi naa li wa bumulimu"	*The Bible—An American Translation,* ya J. M. P. Smith ni E. J. Goodspeed, Chicago.
1950 "mi Linzwi ne li mulimu"	*Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste,* ya Sikuwa, Brooklyn.
1975 "mi mulimu (kamba, wa bumulimu) ne li yena Linzwi"#	*Das Evangelium nach Johannes,* ya Siegfried Schulz, Göttingen, Germany.
1978 "mi ya naa swana ni Mulimu ne li yena Logos"#	*Das Evangelium nach Johannes,* ya Johannes Schneider, Berlin.
1979 "mi mulimu ne li yena Logos"#	*Das Evangelium nach Johannes,* ya Jürgen Becker, Würzburg, Germany.

* I tolokilwe ku zwa mwa Sifura.

\# I tolokilwe ku zwa mwa Sijelemani.

Mwa Libibele ze ñwi, Joani 1:1 i tolokilwe kuli "Kwa simuluho ne ku na ni Linzwi, mi Linzwi naa li ku Mulimu, mi Linzwi ne li Mulimu." Ba bañwi ba nga kuli manzwi ao a talusa kuli "Linzwi," kamba Jesu, ki yena Mulimu ya Maata-Ote ka sibili. Kana ki cwalo luli? Haiba manzwi ao a talusa kuli Jesu ki yena Mulimu ya Maata-Ote, u zibe he naa ka lwanisana ni manzwi a bulezwi pili a kuli, "Linzwi naa li ku Mulimu." Mutu 'ya inzi ni' mutu yo muñwi ha koni ku ba yena mutu ya swana yo hape. Kamukwaocwalo, batoloki ba bañata ba Bibele ba bonisize shutano, ili ku tunumeka hande kuli Linzwi ne si yena hape Mulimu ya Maata-Ote.

Litoloko za mwa lipuo za Sikuwa, Sifura ni Sijelemani ze bonisizwe kwa makalelo a taba ye, li itusisa manzwi a cwale ka "mulimu," "wa bumulimu," kamba "ya swana ni Mulimu," kakuli mwa Sigerike se ne si itusiswa mwa linako za kwa makalelo a Bukreste, ne ku sa itusiswi manzwi a ama luli kwa nto ye ñwi kamba ku mutu. Litimana ze ñwi za mwa Bibele za puo ya Sigerike ze na ni muñolelo o swana ni wa kwa Joani 1:1 ni zona li itusisa linzwi la "mulimu."—Mu bone Likezo 12:22 ni 28:6. Muñolelo wa Sigerike o itusisizwe ku ama ku Mulimu mwa pulelo ye li, "Linzwi naa li ni Mulimu," u supa ku mutu a li muñwi yo yena Mulimu.

4

"Buhule"—Mifuta Kaufela ya ku Lobalana ko ku si Kwa ka Mulao Mateu 5:32—Sigerike, πορνεία (*por·nei′a*); Silatini, *for·ni·ca′ti·o*

Linzwi la Sigerike la *por·nei′a* li talusa lika ze ñata. Hatiso ye bizwa *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature,* ye ne ñozwi ki W. Bauer, mi ya to ñolwa lwa bubeli mwa Sikuwa ki F. W. Gingrich ni F. W. Danker, Chicago ni London (1979), likepe 693, i bulela kuli linzwi la *por·nei′a* li talusa *"buitamaeli, masila, buhule,* mufuta kaufela wa ku lobalana ko ku sa lumelezwi ka mulao."

Ka za manzwi a Jesu a kwa Mateu 5:32 ni 19:9, dikishinari ye bizwa *Theological Dictionary of the New Testament,* Vol. VI, likepe 592, i bulela kuli "πορνεία [*por·nei′a*] i ama kwa bubuki." Kamukwaocwalo Mañolo a itusisa linzwi la *por·nei′a* ku ama kwa batu ba ba mwa linyalo. Dikishinari ye swana yeo, fa likepe 594, ha i ama kwa Maefese 5:3, 5, i bulela kuli Paulusi "u lemuha kuli haki mutu kaufela ya na ni mpo ya ku ipuluka, 1 Makor. 7:7. Kaho ka ku saba buhule, likwasha ya ikutwa kuli ha koni ku ipuluka u swanela ku nyala kamba ku nyalwa ka mulao ka nzila ya talusize Mulimu, 1 Makor. 7:2." Kamukwaocwalo Mañolo hape a itusisanga linzwi la *por·nei′a* ku ama kwa batu ba ba si ka nyalana ba ba lobala hamoho isi ka mulao ni ku eza likezo za buozwa.—Mu bone 1 Makorinte 6:9.

B. F. Westcott, yo muñwi wa bañoli ba litaba za Sigerike za Westcott ni Hort, mwa buka ya hae ye bizwa *Saint Paul's Epistle to the Ephesians,* London ni New York, 1906, likepe 76, kwa Maefese 5:3, naa amile kwa litaluso ze shutanashutana za linzwi la *por·nei′a* ka mo li itusiselizwe mwa Mañolo, ha naa ize: "Leo ki linzwi le li talusa ku lobalana kwa mufuta kaufela ko ku sa lumelezwi ka mulao, (1) bubuki: Hos. 2:2, 4 (LXX.); Mat. 5:32; 19:9; (2) linyalo le li si la ka mulao, 1 Makor. 5:1; (3) buhule, ka mo ba bu zibela ba bañata kwa [Maefese 5:3]." Ku bonahala kuli pulelo ya kuli "ka mo ba bu zibela ba bañata" i ama kwa taluso ya buhule ya kacenu, ili ku talusa feela ku lobala hamoho kwa batu ba ba si ka nyalana.

Kwandaa taluso tenyene yeo, mwa likalulo ze ñwi za Mañolo A Sigerike A Sikreste, linzwi la *por·nei′a* li na ni litaluso za swanisezo. Ka za yona taluso ye, hatiso ya

bulaalu ya buka ye bizwa *Lexicon Graecum Novi Testamenti,* ya F. Zorell, 1961, fa mukoloko wa bu 1106, i bulela ka za *por·nei′a,* kuli*: "ki ku kwenuhela tumelo ya niti, ili ku zwelela luli kwa tumelo kamba ku keluha hanyinyani, ku fulalela Mulimu a nosi wa niti Jahve ni ku ya kwa milimu i sili* [4Mal 9:22; Jer 3:2, 9; Hos 6:10 ni mañolo a mañwi cwalo; kakuli swalisano ya Mulimu ni batu ba hae ne i ngiwa sina mufuta wa linyalo la kwa moya]: Si 14:8; 17:2, 4; 18:3; 19:2." (Muñoli wa taba ki yena ya naa siyamisize manzwi ao ni ku beya a mañwi mwa tusakana; buka ya 4Mal. mwa toloko ya *LXX* ki yona buka ya 2 Malena mwa litaba za bo Masorete.)

Mwa Mañolo A Sigerike, linzwi la *por·nei′a* li fumaneha mwa libaka ze 25 ze latelela: Mateu 5:32; 15:19; 19:9; Mareka 7:21; Joani 8:41; Likezo 15:20, 29; 21:25; 1 Makorinte 5:1, 1; 6:13, 18; 7:2; 2 Makorinte 12:21; Magalata 5:19; Maefese 5:3; Makolose 3:5; 1 Matesalonika 4:3; Sinulo 2:21; 9:21; 14:8; 17:2, 4; 18:3; 19:2.

Linzwi le li swana ni lona, la *por·neu′o,* le li talusa kezo, le li tolokilwe kuli ku "pila mwa buhule" kamba ku "eza buhule" mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca,* li fumaneha mwa libaka ze 8 ze latelela: 1 Makorinte 6:18; 10:8, 8; Sinulo 2:14, 20; 17:2; 18:3, 9.

Linzwi le liñwi le li talusa kezo, le li swana ni lona, la *ek·por·neu′o,* le li tolokilwe kuli "ineezi ku eza buhule bo bu swabisa" mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca,* li fumaneha feela hañwi, kwa Juda 7.

Linzwi le liñwi le li swana ni lona, la *por′ne,* le li talusa libizo la sika, le li tolokilwe kuli "lihule" mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca,* li fumaneha mwa libaka ze 12 ze latelela: Mateu 21:31, 32; Luka 15:30; 1 Makorinte 6:15, 16; Maheberu 11:31; Jakobo 2:25; Sinulo 17:1, 5, 15, 16; 19:2.

Linzwi le liñwi le li swana ni lona, le li talusa libizo la sika, la *por′nos,* le li tolokilwe kuli "lihule" mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca,* li fumaneha mwa libaka ze 10 ze latelela: 1 Makorinte 5:9, 10, 11; 6:9; Maefese 5:5; 1 Timotea 1:10; Maheberu 12:16; 13:4; Sinulo 21:8; 22:15. Hatiso ye bizwa *A Greek-English Lexicon,* ye ñozwi ki H. Liddell ni R. Scott, 1968, likepe 1450, i toloka linzwi le sina "wa kalombe, wa sodoma, lihule, ya lapela milimu."

5

Ku ba Teñi Kwa Kreste (*Parousia*) Mateu 24:3—Sigerike, τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας (*to se·mei′on tes ses pa·rou·si′as*)

1864 "SISUPO sa ku ba teñi kwa HAO"	*The Emphatic Diaglott* (J[21]), ya Benjamin Wilson, New York ni London.
1897 "sisupo sa ku ba teñi kwa hao"	*The Emphasised Bible,* ya J. B. Rotherham, Cincinnati.
1903 "sisupo sa ku ba teñi kwa Hao"	*The Holy Bible in Modern English,* ya F. Fenton, London.
1950 "sisupo sa ku ba teñi kwa hao"	*Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste,* Brooklyn.

Taluso luli ya linzwi la Sigerike le li talusa sika, la *pa·rou·si′a,* ki "ku ba kwatuko," ili pulelo ye zwa fa linzwi la *pa·ra′* (kwatuko) ni linzwi la *ou·si′a* ("ku ba"). Linzwi la *pa·rou·si′a* li fumaneha ha 24 mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, kwa Mateu 24:3, 27, 37, 39; 1 Makorinte 15:23; 16:17; 2 Makorinte 7:6, 7; 10:10; Mafilipi 1:26; 2:12; 1 Matesalonika 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2 Matesalonika 2:1, 8, 9; Jakobo 5:7, 8; 2 Pitrosi 1:16; 3:4, 12; 1 Joani 2:28. Mwa libaka ze 24 zeo, Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* i tolokile linzwi la *pa·rou·si′a* sina "ku ba teñi" ni ku "ba ni mina."

Linzwi le li talusa kezo, la *pa′rei·mi,* le li swana ni lona, li talusa "ku ba kwatuko." Mitala ya mo li itusiselizwe mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste i fumaneha kwa Mateu 26:50; Luka 13:1; Joani 7:6; 11:28; Likezo 10:21, 33; 12:20 (litaluso ze kwatasi); 17:6; 24:19; 1 Makorinte 5:3, 3; 2 Makorinte 10:2, 11; 11:9; 13:2, 10; Magalata 4:18, 20; Makolose 1:6; Maheberu 12:11; 13:5; 2 Pitrosi 1:9, 12; Sinulo 17:8. Mwa litimana zeo, Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* ya Sikuwa i tolokile linzwi la *pa′rei·mi* sina "ku ba teñi" kamba "ku itahisa."

Linzwi la *pa·rou·si′a,* ona "ku ba teñi," la shutana ni linzwi la Sigerike la *e′leu·sis,* le li talusa "ku taha," ili le li fumaneha hañwi mwa mañolo a Sigerike, kwa Likezo 7:52, mi li ñozwi sina *e·leu′se·os* (*ad·ven′tu,* ka Silatini). Manzwi a *pa·rou·si′a* ni *e′leu·sis* ha itusiswangi ku talusa nto ye swana. Hatiso ye bizwa *Theological Dictionary of the New Testament,* Vol. V, likepe 865, ne i bonisize kuli "manzwi a [*pa′rei·mi* ni *pa·rou·si′a*] ha itusiswangi kwa ku talusa ku taha kwa Kreste mwa nama, mi

linzwi la παρουσία ha li fi muhupulo wa ku kuta. Muhupulo wa *parousia* ya bubeli u fumaneha feela lwa pili mwa Likeleke za hasamulaho [isiñi pili Justin a si ka ba kale teñi, mwa lilimo za ma 100 C.E.] . . . Nto ya butokwa ye lu swanela ku eza kuli lu utwisise mo ne bu ngela lika Bukreste bwa kwa makalelo, ki ku zwiseleza ona muhupulo wo [wa *parousia* ya bubeli] mwa minahano ya luna."

Israel P. Warren, D.D., naa ñozi ka za taluso ya lona linzwi leo mwa hatiso ya hae ye bizwa *The Parousia,* Portland, Maine (1879), makepe 12-15, kuli: *"Lu* bulelanga hañata ka za 'ku kuta kwa bubeli,' 'ku taha kwa bubeli,' ni cwalo-cwalo, kono mwa Mañolo ha ku na fo ku bulelwa za 'Parousia ya bubeli.' Ku si na taba ni mo ne i ka bela *parousia* yeo, neikaba nto ye ipitezi, ye si ka ezahala kale haisali, ni ye si ke ya kutela ku ezahala hape. Neikaba ku ba teñi ko ku shutana, ko ku fita ku bonahala kaufela kwa bonahezi ka kona kwa batu, kuli mane linzwi la ku ba teñi li kwanile ka ili lona feela ku sa ekezwi kwateñi manzwi afi kamba afi,—ki KU BA TEÑI feela."

Hape, hatiso ye bizwa *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature,* ye ñozwi ki W. Bauer, ili hatiso ya bubeli ya Sikuwa ye ñozwi ki F. W. Gingrich ni F. W. Danker, Chicago ni London (1979), likepe 630, i bonisa kuli *pa·rou·si′a* "ne i bile lona linzwi le li itusiswa ha ku bulelwa za poto ya mutompehi, sihulu malena ni babusi ha ba potela provinsi." Kwa Mateu 24:3, ni mwa mañolo a mañwi, a cwale ka 1 Matesalonika 3:13 ni 2 Matesalonika 2:1, linzwi la *pa·rou·si′a* li ama kwa ku ba teñi kwa Jesu Kreste sina Mulena ku zwa fa naa beezwi fa bulena mwa mazazi a maungulelo a muinelo wa lifasi.

6 "Kota ya Linyando"

Sigerike, σταυρός (*stau·ros′*); Silatini, *crux*

"Kota ya linyando" kwa Mateu 27:40 i itusisizwe ku ama kwa ku bulaiwa kwa Jesu fa Sibaka sa Katendele. Ha ku na bupaki bo bu bonisa kuli linzwi la Sigerike la *stau·ros′* le li itusisizwe fa, li talusa sifapahano se si cwale ka se ne ba itusisanga bahedeni sina sisupo sa bulapeli ka lilimo-limo pili Kreste a si ka taha kale.

Mwa Sigerike sa kwakale, linzwi la *stau·ros′* ne li talusa feela kota ye yemisizwe,

kamba tupa, kamba musumo o cwale ka o itusiswa kwa mutomo wa muyaho. Linzwi le li talusa kezo la *stau·ro′o* ne li talusa ku balela lapa ka litupa, ku eza lukwakwa, kamba lapa. Bañoli ba ne ba susumelizwe ki moya o kenile ku ñola Mañolo A Sigerike A Sikreste ne ba ñozi litaba ka Sigerike se ne si itusiswa ki batu ba bañata (se si bizwa *koi·ne′*) mi ne ba itusisize linzwi la *stau·ros′* ku talusa nto ye swana ni ye ne taluswa mwa Sigerike sa kwakale, ili kota-kota feela, ku si na kota ye ñwi ye kambatekilwe fateñi. Ha ku na bupaki bo bu lwanisana ni taba yeo. Baapositola, bo Pitrosi ni Paulusi, ni bona ne ba itusisize linzwi la *xy′lon* ku ama kwa nto ya naa kokotezwi ku yona Jesu, mi seo si bonisa kuli ne li kota ye yemisizwe ye ne si na kota ye ñwi ye kambatekilwe fateñi, kakuli yeo luli ki yona taluso ya linzwi la *xy′lon* ka mo li itusiselizwe mwa taba ye. (Likezo 5:30; 10:39; 13:29; Magalata 3:13; 1 Pitrosi 2:24) Mwa toloko ya *LXX* lu fumana linzwi la *xy′lon* kwa Ezira 6:11 (2 Esdras 6:11), mi kwateñi li talusizwe sina musumo fo ne ku pahekiwa mutu ya naa loba mulao, sina mo ku boniselizwe ni kwa Likezo 5:30; 10:39.

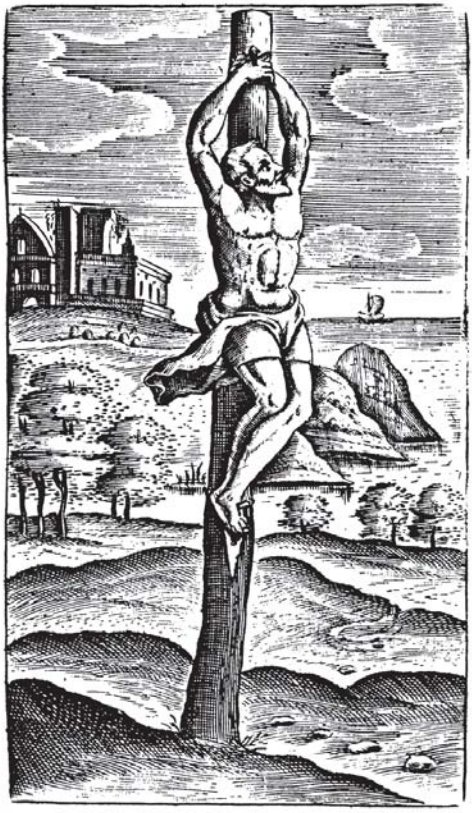

Siswaniso sa *Crux simplex*

Ka za taluso ya linzwi la

stau·ros′, W. E. Vine, mwa hatiso ya hae ye bizwa *An Expository Dictionary of New Testament Words* (ye ne hatisizwe sinca ka 1966), Vol. I, likepe 256, u li: "Linzwi la STAUROS (σταυρός) sihulu li talusa kota kamba musumo o yemi. Fo ki fona fo ne ku kokotelwa balobi ba mulao. Linzwi le li talusa libizo la sika la *stau·ros′* ni le li talusa kezo la *stauroō*, kona ku kokotela fa kota kamba fa musumo, ku zwelela ko, ki manzwi a sa ami kwa likota ze peli ze panga sifapahano se si lapelwa mwa likeleke. Ponahalo ya sifapahano ne i simuluhile kwa Kaladeya wa ikale, mi ne i itusiswa sina sisupo sa mulimu Tamuzi (kakuli ne i swana sina taku ya pili ya libizo la hae, ye bizwa *Tau*) mwa naha yeo ni mwa linaha ze li mabapa, ku kopanyeleza ni Egepita. Ha ku to fitwanga fahalaa lilimo za ma 200 A.D., likeleke ne se li keluhile kwa lituto ze ñwi za tumelo ya Sikreste kamba mane ku li lyanganisa. Kuli keleke ye ne se kwenuhile i zwelepili ku ba ye kutekeha, bahedeni ne ba amuhelwa mwa likeleke ba si na tumelo, mi hañata ne ba lumelezwa ku buluka lisupo za bona za sihedeni. Kabakaleo, taku ye bizwa *Tau* kamba yona T, ka mo i itusisezwanga hañata, ka ku swayelwa kwahalimunyana, ne i kalile ku itusiswa sina sisupo sa sifapahano sa Kreste."

Dikishinari ya Silatini ye ñozwi ki bo Lewis ni Short i fa taluso tota ya linzwi la *crux, "kota, libala,* kamba *nto ye ñwi ye pangilwe fa kota fo ne ku bulaelwa,* ili fo ne ku pahekiwa kamba ku kokotelelwa libangoki." Linzwi la "sifapahano" li tilo kala ku itusiswa hasamulaho ku talusa *crux*. Kota i liñwi ya ku kokotela fateñi sibangoki ne i bizwa ka Silatini kuli *crux sim′plex*. Ye ñwi ya likota ze cwalo i swanisizwe ki Justus Lipsius (1547-1606) mwa buka ya hae ye bizwa *De cruce libri tres,* Antwerp, 1629, likepe 19, ili siswaniso se lu bonisize fa likepe 535.

Buka ye bizwa *Das Kreuz und die Kreuzigung* (Sifapahano ni ku Kokotelwa), ye ñozwi ki Hermann Fulda, Breslau, 1878, likepe 109, i li: "Likota ne li sa fumanehi kai ni kai ko ne ku kokotelelwa. Kabakaleo ne ku tomiwanga musumo-sumo feela mwa mubu. Fo ki fona fo ne ba tamelelwanga kamba ku kokotelelwa balobi ba mulao, mazoho a bona a nzaa yemiselizwe mwahalimu, a nzaa tamelezwi kamba ku kokotelwa, mi hañata mahutu ni ona naa tamelelwa kamba ku kokotelwa." Hasamulaho wa ku fa bupaki bo buñata, Fulda, fa makepe 219 ni 220, u ungula cwana, u li: "Jesu naa shwezi fa kota-kota feela: Bupaki bo bu bonisa cwalo ki (a) mubulaelo o cwalo ki ona o ne u itusiswanga mwa linako zeo kwa Upa, (b) litaba za kwamulaho za manyando a Jesu li paka cwalo, ni (c) litaba ze ñata ze bulezwi ki bañoli ba keleke ba kwa makalelo ni zona li bonisa cwalo."

Paul Wilhelm Schmidt, ya naa

lutanga fa Yunivesiti ya Basel, naa ñozi lipatisiso za hae ka butungi za linzwi la Sigerike la *stau·ros′,* mwa buka ya hae ye bizwa *Die Geschichte Jesu* (Litaba za Kale za Jesu), Vol. 2, Tübingen ni Leipzig, 1904, makepe 386-394. Fa likepe 386 la buka ya hae yeo, naa ize: "σταυρός [*stau·ros′*] i talusa musumo kamba kota kaufela ye yemi." Ka za koto ya naa filwe Jesu, P. W. Schmidt naa ñozi fa makepe 387-389 kuli: "Ka ku ya ka litaba ze mwa libuka za evangeli, kwandaa ku shapakiwa, nzila feela ye bunolo ka ku fitisisa ye ne konwa ku itusiswa kwa ku ota Jesu ki muezezo wa Siroma, ona wa ku paheka mubili o si ka apeswa, fa kota, ili yeo mane Jesu naa na ni ku shimba kamba ku hoholola ku isa kwa naa yo kokotelelwa, ilikuli a shubuke hahulu ni ku fita. . . . Bupaki bo bu bonisa kuli ne ku si na mubulaelo o muñwi kwandaa mupahekelo o bunolo wo, ki taba ya buñata bwa batu ba ne ba bulaiwa ka mukwa wo: ba 2000 ne ba bulailwe ka nako i liñwi ki Varus (Jos. Ant. XVII 10. 10), ki Quadratus (Jewish Wars II 12. 6), ki Mutompehi Felix (Jewish Wars II 15. 2 [13.2]), ki Titus (Jewish Wars VII. 1 [V 11. 1])."

Kamukwaocwalo, ha ku na bupaki ni bo bukana bo bu bonisa kuli Jesu Kreste naa kokotezwi fa likota ze peli ze kambatekilwe. Ha lu lati ku ekeza se siñwi kwa Linzwi la Mulimu le li ñozwi, ka ku kenya muhupulo wa sihedeni wa sifapahano mwa Mañolo a ñozwi ka susumezo ya moya o kenile, kono lu toloka manzwi a *stau·ros′* ni *xy′lon* ka ku ya ka litaluso za ona luli. Bakeñisa kuli Jesu naa itusisize linzwi la *stau·ros′* kwa ku talusa manyando kamba linyando ni maswabi a balateleli ba hae (Mateu 16:24), lu tolokile linzwi la *stau·ros′* kuli "kota ya linyando," kuli i shutane ni *xy′lon,* ye lu tolokile kuli "kota."

7 "Moyo"—Sibupiwa se si Pila, Ibe Mutu Kamba Folofolo; Bupilo Bwa Mutu ya Nahana; Miitusisezo ye Miñwi—Sigerike, ψυχή (*psy·khe′*); Silatini, *a′ni·ma;* Siheberu, נפש (*ne′phesh*)

Mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, linzwi la Sigerike la *psykhe′* li fumaneha ha 102 li li nosi, mi lwa pili ki kwa Mateu 2:20. Hape li fumaneha ni kwa Maefese 6:6 ni kwa Makolose 3:23, ko li itusisizwe mwa pulelo ya "moyo kaufela." Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* i toloka linzwi la *psy·khe′* sina

"moyo" fo li fumaneha kaufela. Ku toloka linzwi leo ka linzwi li li liñwi le li swana ku tusa hahulu ku utwisisa mo ne ba itusiselize linzwi la *psy·khe′* bañoli ba ne ba etelelwa ki moya, ni kuli ne ba itusisa lona ku talusañi luli.

Mwa Mañolo A Siheberu, linzwi la Siheberu la *ne′phesh* li fumaneha ha 754, mi lwa pili ki kwa Genese 1:20. Mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* linzwi leo li tolokilwe kuli "moyo" fo li fumaneha kaufela mi la swanela mwa libaka zeo kaufela ka ku ya ka ze bulelwa. Ku itusisa linzwi li li liñwi leo la Siheberu mwa miinelo ye shutana-shutana ku lu tusa ku utwisisa muhupulo wa linzwi leo ka mo ne ba itusiselize lona bañoli ba Bibele, ili muhupulo wa kuli moyo ki mutu, sibupiwa; kamba bupilo bwa na ni bona mutu kamba folofolo. Wo ki muhupulo o shutanela kwahule ni nto ye ne ba biza moyo Maegepita ba ikale, Mababilona, Magerike, ni Maroma, ka ku ya ka bulapeli ni mihupulo ya bona ya butu.

Kuli lu utwisise mo li itusiselizwe linzwi la "moyo," lu kolohanyize mañolo mo li fumaneha linzwi leo mwatasaa tutoho twa taba to tu shutana-shutana.

Lifolofolo ki mioyo

Sinulo 8:9 (mwa litaluso ze kwatasi)

Mutu ya pila ki moyo

Likezo 27:37
1 Makorinte15:45
1 Pitrosi 3:20
2 Pitrosi 2:14

Moyo wa kona ku shwa kamba ku sinyeha

Mateu 2:20; 10:28, 28; 26:38
Mareka 3:4; 14:34
Luka 6:9; 17:33
Joani 12:25
Maroma 11:3
Maheberu 10:39
Jakobo 5:20
Sinulo 8:9 (mwa litaluso ze kwatasi); 12:11; 16:3

Bupilo bwa mutu ya nahana

Mateu 6:25; 10:39; 16:25
Mareka 8:35; 10:45; 12:30
Luka 10:27; 12:20; 14:26; 21:19
Joani 10:15; 12:25; 13:38; 15:13
Likezo 15:26; 20:24; 27:10, 22
Maroma 16:4
Mafilipi 2:30
1 Matesalonika 2:8
Jakobo 1:21
1 Pitrosi 1:22; 2:11, 25
1 Joani 3:16

Moyo wa kona ku zwiswa mwa Libita ("lihele")

Likezo 2:27

Moyo wa shutana ni moya

Mafilipi 1:27
1 Matesalonika 5:23
Maheberu 4:12

Mulimu u na ni moyo

Mateu 12:18
Maheberu 10:38

8

"Hadesi," *"Sheol"* —Libita la Batu Kaufela Sigerike, ᾅδης (*hai´des*); Silatini, *in·fer´nus;* Siheberu, שאול (*she'ohl´*); Sisiria, *shiul* Isiñi "Lihele," yona toloko ye sa swaneli

Libaka ze Lishumi mo I Fumaneha Hadesi

"Hadesi," mwendi ili ye talusa "sibaka se si sa bonahali" i fumaneha ha lishumi mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste,* kwa Mateu 11:23; 16:18; Luka 10:15; 16:23; Likezo 2:27, 31; Sinulo 1:18; 6:8; 20:13, 14.

Kwa Likezo 2:27, manzwi a naa kutezi Pitrosi, a kwa Samu 16:10, a bonisa kuli Hadesi ki nto ye swana ni *Sheol* mi i talusa libita la batu kaufela (ili ku shutana ni linzwi la Sigerike la *ta´phos,* le li talusa libita li li liñwi). Linzwi la Silatini le li swana ni la Hadesi ki *in·fer´nus* (leo fokuñwi li bizwa *in´fe·rus*). Li talusa "sibaka sa kwatasi; se si inzi kwatasi-tasi." Kamukwaocwalo linzwi leo li lumelelana hande ni manzwi a Sigerike ni Siheberu.

Mwa Mañolo a ñozwi ka susumezo ya moya o kenile, manzwi a "Hadesi" ni *"Sheol"* a itusiswa ku ama kwa lifu ni bafu, isiñi kwa bupilo ni ku ba ba pila. (Sinulo 20:13) Ka ili ona feela, manzwi ao ha fi muhupulo ni o mukana wa ku ikola kamba ku utwa butuku.

Libaka ze 66 mo li Fumaneha Linzwi la Sheol

"Sheol" i fumaneha ha 66 mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* ya Mañolo A Siheberu, kwa Genese 37:35; 42:38; 44:29, 31; Numere 16:30, 33; Deuteronoma 32:22; 1 Samuele 2:6; 2 Samuele 22:6; 1 Malena 2:6, 9; Jobo 7:9; 11:8; 14:13; 17:13, 16; 21:13; 24:19; 26:6; Samu 6:5; 9:17; 16:10; 18:5; 30:3; 31:17; 49:14, 14, 15; 55:15; 86:13; 88:3; 89:48; 116:3; 139:8; 141:7; Liproverbia 1:12; 5:5; 7:27; 9:18; 15:11, 24; 23:14; 27:20; 30:16; Muekelesia 9:10; Pina ya Lipina 8:6; Isaya 5:14; [7:11]; 14:9, 11, 15; 28:15, 18; 38:10, 18; 57:9; Ezekiele 31:15, 16, 17; 32:21, 27; Hosea 13:14, 14; Amosi 9:2; Jonasi 2:2; Habakuki 2:5.

Mwa libaka mo li fumaneha linzwi la *"Sheol"* mwa Mañolo A Siheberu ki mona hape mo li fumaneha ha 65 mwa *Biblia Hebraica Stuttgartensia,* 1977, ni hañwi kwa Isaya 7:11, ko linzwi la *"Sheol"* li ñozwi ka ku shutana hanyinyani kabakala taku ya mwana ye itusisizwe. Mwa Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca,* kaufela fo ku fumaneha linzwi la Siheberu la *she'ohl´* ku itusisizwe linzwi la *"Sheol."* Toloko ya Sigerike ya *Septuagint* i itusisa linzwi la *hai´des* fo ku inzi la *she'ohl.´*

Nihaike ku na ni manzwi a shutana-shutana a akalelizwe kuli ki fona fo ku simuluha

linzwi la *she′ohl′,* ku bonahala kuli linzwi leo li simuluha fa linzwi la Siheberu la שאל (*sha·′al′*), le li talusa "ku buza" kamba "ku kupa." Seo si bonisa kuli *Sheol* ki sibaka (isiñi muinelo) se si kupa ku nga batu kaufela si sa ketululi, si nze si amuhela ku sona batu ba ba shwile. (Mu bone Bibele ye tuna ya Sikuwa ya *NW Ref. Bi.,* Genese 37:35 ni Isaya 7:11, litaluso ze kwatasi.) Ki sibaka se si fa lifasi mi kamita si itusisizwe mwa litaba ze ama kwa bafu, mi luli si talusa libita la batu kaufela, kamba sibaka sa mwa lifasi (isiñi liwate) sa ba ba shwile. Kono cwale linzwi la Siheberu la *qe′ver* lona li talusa libita li li liñwi kamba matutaeti.—Genese 23:4, 6, 9, 20.

9 "Gehena"—Sisupo sa Sinyeho ya ku ya ku Ile Sigerike, γέεννα (*ge′en·na*); Silatini, *ge·hen′na;* Siheberu, גי הנם (*geh hin·nom′,* "musindi wa Hinomu")

Linzwi la "Gehena" li talusa "musindi wa Hinomu," kakuli ki linzwi la Sigerike le li swana ni la Siheberu la *geh hin·nom′*. Kwa Joshua 18:16, ko i fumaneha pulelo ya "musindi wa Hinomu," toloko ya *LXX* i bulela kuli "Gehena." Li fumaneha ha 12 mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste, mi lwa pili ki kwa Mateu 5:22. Bibele ya *Toloko ya Lifasi le Linca* i toloka linzwi leo sina "Gehena" ko li fumaneha kaufela, kwa Mateu 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15, 33; Mareka 9:43, 45, 47; Luka 12:5; Jakobo 3:6.

Musindi wa Hinomu ne u li kwa wiko ni kwa mboela wa Jerusalema wa ikale. (Joshua 15:8; 18:16; Jeremia 19:2, 6) Mwa miteñi ya malena ba Juda ba hasamulaho, musindi wo ne u itusiswa kwa bulapeli bwa mulimu wa sihedeni ya bizwa Moleke, yena mulimu ya naa cisezwanga batu sina matabelo. (2 Makolonika 28:3; 33:6; Jeremia 7:31, 32; 32:35) Kuli musindi wo u tuhele ku itusiswa cwalo kwa bulapeli, Mulena Josiasi ya sepahala a u silafaza, sihulu kalulo ya ona ye ne bizwa Tofeti.—2 Malena 23:10.

Mushashululi wa litaba wa Mujuda ya bizwa David Kimḥi (1160?-1235?), ha bulela za Samu 27:13, u fa litaba za kale za "Gehinnom," u li: "Mi ki sibaka se si mwa naha ye to kopana ni Jerusalema, ki sibaka se si nyenyisa, mi ki mo ba yumbela lika ze masila ni litupu. Hape ne ku na ni mulilo o sa timi mwateñi wa ku cisa lika ze masila ni masapo a litupu. Kabakaleo, katulo ya ba ba maswe i bizwa ka swanisezo kuli Gehinnom."

Musindi wa Hinomu ne u fetu-

hile mayumbelo ni macisezo a lika ze masila ze zwa mwa Jerusalema. Litupu za lifolofolo ze shwile ne li yumbelwa mwateñi kuli li ciswe ki mulilo o no kotezwa ka ku beya mwateñi sulufula. Hape ne ku yumbelwanga ni litupu za libangoki ze bulailwe, ze ne ngiwa kuli ha li swaneli ku bulukiwa hande mwa libita. Haiba litupu zeo li wela mwa mulilo, ne li ca ka mulilo, kono haiba li wela fa licwe la musima o tungile, nama ya zona ye sweli ku bola ne i tala mabuku a naa sa shwi ku fitela a feza ku ca nama kaufela, ku siya feela masapo. Kabakaleo, ku yumbela situpu sa mutu mwa Gehena ne ku ngiwa ku ba yona koto ye maswe ku feleleza. Swanisezo ya 'lisa le li tuka mulilo ni sulufula' i zwelela fa Gehena ni taluso ya yona.—Sinulo 19:20; 20:10, 14, 15; 21:8.

Ha ku na libupiwa ze pila, ibe lifolofolo kamba batu, ze ne yumbelwa mwa Gehena kuli li ciswe li pila kamba ku tukufazwa mwateñi. Kamukwaocwalo, sibaka seo ni kamuta ha si koni ku swaniseza sibaka se si sa bonahali ko ku tukufalezwa mioyo ya batu mwa mulilo ku ya ku ile kamba ko i tukufalezwa ku ya ku ile ki mabuku a sa shwi. Bakeñisa kuli libangoki ze ne nepelwa mwa Gehena ne li timilwe kolo ya ku bulukwa hande mwa libita la kupulo, ili le li swaniseza sepo ya zuho, linzwi la Gehena ne li itusisizwe ki Jesu ni balutiwa ba hae ku swaniseza *sinyeho ya ku ya ku ile, ku yundiswa mwa pupo ya Mulimu,* kamba *"lifu la bubeli," yona koto ya ku ya ku ile.*

Zeo kaufela li lumelelana hande ni tulemeno twa Jehova twa katulo ye lukile ni lilato.—Mu bapanye Exoda 34:6, 7; 1 Joani 4:8.

10

Lipulelo za "Testamente ya Kale" ni "Testamente ye Nca"
2 Makorinte 3:14—Sigerike, ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης (*e·pi′ tei a·na·gno′sei tes pa·lai·as′ di·a·the′kes*); Silatini, *in lectione veteris testamenti*

1611 "ha ku balwa litaba za testamente ya kale"	*King James Version.*
1808 "ha ku balwa tumelelano ya kale"	*The New Covenant, Commonly Called the New Testament: Translated From the Greek,* ya Charles Thomson, Philadelphia.

1869 "tumelelano ya kale ha i balwa"	*The New Testament: Translated From the Greek Text of Tischendorf,* ya George R. Noyes, Boston.
1950 "ha ku balwa litaba za tumelelano ya kale"	*Toloko ya Lifasi le Linca ya Mañolo A Sigerike A Sikreste,* Brooklyn.
1972 "tuto ha i balwa mwa tumelelano ya kale"	*The New English Bible,* Oxford ni Cambridge.

Ba bañata kacenu ba biza Mañolo a naa ñozwi mwa Siheberu ni Siarami kuli "Testamente ya Kale." Mubizezo wo u zwelela fa manzwi a kwa 2 Makorinte 3:14 mwa toloko ya Silatini ya *Vulgate* ni mwa *King James Version.* Mañolo A Sigerike A Sikreste ona hañata a bizwa kuli "Testamente ye Nca." Lu swanela ku lemuha kuli kwa 2 Makorinte 3:14, linzwi la *di·a·the′kes* li talusa "tumelelano," sina mwa libaka ze ñwi ze 32 mo li fumaneha mwa mañolo a Sigerike.

Ka za taluso ya linzwi la Silatini la *testamentum* (kamba, *testamenti*), Edwin Hatch, mwa hatiso ya hae ye bizwa *Essays in Biblical Greek,* Oxford, 1889, likepe 48, u bulela kuli "ka ku sa ziba hande simuluho ya manzwi a Silatini se ne si tilo kala ku itusiswa hasamulaho, ne ku ngiwa kuli linzwi la 'testamentum,' le li itusisizwe ku toloka linzwi la [*di·a·the′ke*] mwa litoloko za Silatini za makalelo ni mwa toloko ya Vulgate, ne li talusa 'bupaki' kamba 'tato,' hailifo mane luli, linzwi leo hape ne li talusa 'tumelelano.'"

Kabakaleo, toloko ya *King James Version* ya kuli "testamente ya kale" ye kwa 2 Makorinte 3:14 ha i si ka nepahala. Litoloko ze ñata za miteñi ye, li tolokile liñolo le ka ku nepahala kuli "tumelelano ya kale." Mwa liñolo leo, muapositola Paulusi ha buleli za Mañolo kaufela a Siheberu ni Siarami. Mi hape ha talusi kuli mañolo a Sikreste aa ñozwi ka susumezo ya moya o kenile ki ona "testamente (tumelelano) ye nca." Muapositola u bulela za tumelelano ya kale ya Mulao, ye ne ñozwi ki Mushe mwa libuka za Bibele za pili ze ketalizoho, mi yeo ki kalulonyana feela ya Mañolo a naa li teñi pili Bukreste bu si ka taha kale. Ki lona libaka muapositola mwa timana ye tatama u bulela kuli, "ha ku balwa litaba za Mushe."

Kabakaleo, ha ku na libaka le li utwahala la ku biza Mañolo A Siheberu ni Siarami kuli "Testamente ya Kale" ni ku biza Mañolo A Sigerike A Sikreste kuli "Testamente ye Nca." Jesu Kreste ka sibili naa bizize mañolo kaufela a kenile kuli ki "Mañolo." (Mateu 21:42; Mareka 14:49; Joani 5:39) Muapositola Paulusi naa a bizize kuli ki "Mañolo a kenile" kamba "Mañolo." (Maroma 1:2; 15:4; 2 Timotea 3:15) Ka ku lumelelana ni taba ye ñozwi ka susumezo ya moya o kenile kwa Maroma 1:2, mwa toho ya taba ya Bibele ye kwanile ya *Toloko ya Lifasi le Linca* ku na ni pulelo ye li "Mañolo A Kenile."

11 Litaluso za Manzwi A Mañwi:

Alabastera. Hañata ki licwe le li sweu, fokuñwi li banga ni mishulundu ya mibala-bala. Ki licwe le li hanelela ku ba le li tiile sina licwe la marabulu. Ne li cakulwanga mwahali ku eza inge kankwana mo ne ku kona ku beiwa lika za mezi, sihulu sende.

Aleka ya tumelelano. Sibulukelo se ne si li mwa Sibaka se si Kenile Hahulu sa tabernakele ni hasamulaho mwa tempele ye ne yahilwe ki Salumoni. Ne si ezizwe ka taelo ya Jehova ni ka mwa naa latela. Sihulu ne ku bulukelwa mwateñi matapa a mabeli a Milao ye Lishumi.

Aletare. Sibaka se si yahilwe ku ya mwahalimu fo ne ku cisezwa matabelo kamba fo ne ku cisezwa insense ka ku lapela Mulimu wa niti kamba mulimu u sili.

Alfa ni Omega. Mwa sipeleta sa Sigerike, Alfa ki libizo la taku ya pili mi Omega ki libizo la taku ya mafelelezo, mi manzwi ao a itusisizwe halaalu mwa buka ya Sinulo sina lilumbatina la Mulimu.

Antikreste. Linzwi la Sigerike le li tolokilwe kuli Antikreste li talusa "ku lwanisa (kamba ku ipapata ku ba) Kreste." Mwa Mañolo linzwi le, li supa kwa batu ba ba latula kuli "Jesu ki yena Kreste" kamba kuli Jesu ki Mwanaa Mulimu ya naa tile "mwa nama." (2Jo 7) Li ama ku bote ba ba hanyeza Kreste kamba ba ba puma batu kuli ki bona Kreste kamba kuli ki bayemeli ba hae kamba ba ba hana ze li bulela Linzwi la Mulimu ka za Kreste.

Armagedoni. Linzwi le li talusa "Lilundu la Megido." Ndwa ya Armagedoni ki ndwa ya kwapili ye ka lwanwa lifasi kamukana, mi mwa ndwa yeo Mulena ya ketilwe ki Jehova, yena Jesu Kreste, u ka yundisa lila za Mulimu.

Bafalisi. Sitopa se ne si tumile hahulu sa bulapeli bwa Majuda mwa linako za baapositola. Hape ne ba li manduna ba kuta ya Sanhedrini ni bamameli ba batuna ba lizo ze ñata za Sijuda ze ne ekelizwe kwa mulao wa Mushe.

Basaduki. Sitopa se ne si tumile hahulu sa bulapeli bwa Majuda se ne si swalisana ni baprisita. Ne ba li manduna mwa kuta ya Sanhedrini.

Beelzebule. Libizo le li talusa Satani, yena mulena, kamba mubusi, wa madimona.

Diabulosi. Ki libizo la bizwa ka lona Satani mwa Mañolo A Sigerike, le li talusa "lisawana." Satani naa filwe libizo leo kabakala kuli ki yena lisawana le lituna mi u tama litaba za buhata Jehova, linzwi la hae le linde, ni moya wa hae o kenile.

Dinari. Sheleñi ya muwayawaya wa silivera ya Maroma, ya bukiti bo bu eza ligramu ze 3.85. Ne i na ni siswaniso sa toho ya Sesare mi ne li yona "sheleñi ya mutelo" ye ne ba lifa Majuda kwa

Maroma. Mwa miteñi ya bukombwa bwa Jesu bwa fa lifasi, babeleki ba mwa masimu ne ba fiwa dinari i liñwi sina tuwelo ya lizazi mutumbi, ili lihora ze 12.

Faro. Lilumbatina le ne ba bizwa ka lona malena ba Egepita.

Kerubimi. Lingeloi la situlo se si pahami le li peta misebezi ye ipitezi mi ha li yo mwa sitopa sa liserafimi.

Kolobezo. Linzwi le li talusa ku nwelisa, ku cupweka, kamba ku mbwambweka mwa mezi. Kolobezo ya Sikreste ki bupaki bwa kuli mutu ya kolobezwa u ezize buineelo bo bu tezi, ka pilu ya hae kaufela, ka Jesu Kreste, kuli a eze tato ya Jehova Mulimu. Mañolo hape a bulela za kolobezo ya Joani, kolobezo ya moya o kenile, ni kolobezo ya mulilo, ni likolobezo ze ñwi cwalo.

Kreste. Lilumbatina la Jesu le li simuluha fa linzwi la Sigerike le li na ni taluso ye swana ni linzwi la Siheberu le li tolokilwe kuli "Mesia," kamba "Mutoziwa."

Kunutu ye kenile. Taba ye simuluha ku Mulimu, ye patilwe ku fitela nako ya hae, mi i patululelwa feela ba ketile ku i zibisa ku bona.

Libita la kupulo. Linzwi la Sigerike la *mne·mei'on* (libita la kupulo) li fa muhupulo wa kuli likezo za bupilo bwa mutu ya shwile za hupulwa. Linzwi la Sigerike leo li koñomeka taba ya ku sa libala mutu ya shwile.

Linkwa ze beiwa fapilaa Mulimu. Linkwa ze lishumi ka ze peli ze ne beiwa fa tafule ya mwa Sibaka se si Kenile sa tabernakele kamba sa tempele. La Sabata ni la Sabata ne ku beiwanga linkwa ze nca.

Masila a saka. Hañata naa lukiwa fa boya bwa puli bo bunsu. Naa apalwa ka sizo mutu ha li mwa maswabi.

Mesia. Mwa Siheberu li talusa "ya tozizwe" kamba "mutoziwa." Linzwi le li na ni taluso ye swana ni lona mwa Sigerike ki Kreste.

Mira. Njilela ya likota ye nunka hande. Mira ki njilela ye zwa fa macacani a mikakani ya mifuta-futa kamba fa likota ze nyinyani. Likota za zona ni makumba a zona li na ni munko o buhali.

Moya o kenile. Maata a Mulimu a sa bonahali a itusisa kwa ku peta tato ya hae. Ka ona, Mulimu naa bupile mahalimu, lifasi, ni ze pila kaufela.

Mpo ye sululelwa fa sitabelo. Nubu ya waine ye ne sululelwa fa aletare mi ne i fiwa hamoho ni limpo ze ñwi ze ñata. Paulusi naa itusisize pulelo yeo ka swanisezo ku bonisa takazo ya hae ya ku ifana ili yena mwa ku sebeleza Bakreste ka yena.

Muapositola. Linzwi le li talusa "ba ba lumilwe." Sihulu li itusiswa ku ama kwa balutiwa ba naa ketile Jesu ka sibili sina sitopa sa bayemeli ba hae ba ba tozizwe ba ba lishumi ka ba babeli.

Mudimona (madimona). Libupiwa za moya ze maswe ze na ni maata a matuna a fita a batu. Ki mangeloi a naa si ka utwa Mulimu mwa miteñi ya Nuwe mi

a swalisana ni Satani mwa bukwenuheli bwa hae bwa ku lwanisa Jehova.

Muinelo wa lifasi. Linzwi la Sigerike la *ai·on′,* le li tolokilwe kuli "muinelo wa lifasi" sihulu li talusa muinelo wa lika o zwelapili, mayemo a mo li inezi lika, kamba lisupo ze taluhanya silengo se siñwi sa nako.

Mukreste. Balateleli ba Kreste Jesu, ba ba yemela Bukreste.

Muñoli wa Mulao. Mukopisi wa Mañolo A Siheberu. Ha ku to fitwanga ka nako ya naa tile Jesu mwa lifasi, linzwi la "muñoli" ne li itusiswa ku ama kwa sitopa sa baana ba ne ba itutile hahulu Mulao.

Muokameli. Hañata muokameli ne li mutu ya naa talima litaba ze ñwi cwalo kamba batu, ka ku pota, ku tatuba, ni ka ku keta. Muhupulo luli wa linzwi la Sigerike le li tolokilwe kuli muokameli ki wa ku zamaisa batu ka mulelo wa ku ba sileleza. "Baokameli" ba Sikreste ba swana ni ba ba bizwa "baana-bahulu" mwa puteho, ili bao musebezi wa bona o mutuna ki wa ku babalela ba mwa puteho, ku ba buluka mwa mutapi wa Mulimu.

Muprisita ya pahami. Muprisita ya naa yemela batu ku Mulimu. Hape ki yena ya naa filwe musebezi wa ku okamela baprisita ba bañwi kaufela.

Muprisita. Baprisita ne ba yemela Mulimu kwa batu ba ne ba sebeleza, ku ba luta ka za Mulimu ni milao ya hae. Mi hape ne ba yemela batu ku Mulimu, ku cisa matabelo ni ku ba kupela ku Mulimu.

Muuna-muhulu (yo muhulu). Ki pulelo ye ama kwa batu ba bahulu kwa lilimo za ku pepwa, kono mwa Mañolo sihulu i itusisizwe kwa batu ba ba na ni situlo ni buikalabelo mwa silalanda kamba mwa sicaba. Hape mwa buka ya Sinulo i itusisizwe kwa libupiwa za kwa lihalimu.

Muyemeli yo Mutuna. Pulelo ya Sigerike ye talusa "mueteleli yo mutuna." Ki lilumbatina la filwe Jesu Kreste le li bonisa situlo sa filwe ka ku ba yena ya konisa batu ku fumana bupilo bo bu sa feli.

Mwanaa mutu. Mwa litaba za Evangeli pulelo ye, i fumaneha ibato ba ha 80, mi mwa libaka zeo kaufela i supa ku Jesu Kreste. Pulelo yeo ne i bonisa kuli Jesu u ka taleleza bupolofita bo bu ñozwi kwa Daniele 7:13, 14. Mwa Mañolo A Siheberu, ne i itusisizwe ku supa ku Ezekiele ni Daniele, ku koñomeka kuli ne ba li feela batu ba ne ba kona ku shwa, ili ku tunumeka shutano ye mwahalaa mubuleli wa butu ni Muñaa lushango lo, yena Mulimu Muambakani ya Pahami. Jesu ha naa itusisize pulelo yeo ku ama ku yena muñi mwa litaba za Evangeli, naa koñomeka kuli Mwanaa Mulimu cwale ne li mutu luli, isiñi feela lingeloi le ne li apezi mubili wa butu.

Naleli ya lilungwe. I swana sina "naleli ya kakusasana." Ki yona naleli ya mafelelezo ku pazula, pili lizazi li si ka bonahala kale, ili ku zibahaza makalelo a lizazi le linca.

Nduna wa mangeloi. Pulelo ye talusa "yo muhulu wa mangeloi." Linzwi la kuli 'nduna' le li talusa "yo muhulu" li bonisa kuli ku na ni nduna wa mangeloi a li muñwi feela, yena wa libizo la Mikaele.

Nubu ya ku cisa (kamba ye ciswa). Linubu za ku itatela ze ne fiwa mutumbi ku Mulimu; ha ku na silama sa folofolo ya nubu se ne si ikungelwa ki mulapeli. Lifolofolo ze ne fiwa sina nubu ne li lipoho, litotolo, licembwe, maiba, kamba linkwilimba za bana.

Paseka. Paseka ne li mukiti o ne u tomilwe mwa busihu bo bu latelelwa ki Mututo wa ku zwa mwa Egepita. Wo ki mukiti wa ku hupula tukuluho ya Maisilaele ya ku zwa mwa Egepita ni ku fitelelwa kwa baeli ba bona muta Jehova naa bulaile baeli ba mwa Egepita. Paseka ya pili ne i ezizwe ibata iba ka nako yeo kweli ne i kwanile mwa lihalimu, ka lizazi la bu 14 la kweli ya Abibi (ye ne tilo bizwa Nisani hasamulaho) mwa silimo sa 1513 B.C.E. Hamulaho wa fo, ne i ezwanga silimo ni silimo.

Pentekota. Libizo le li itusisizwe mwa Mañolo A Sigerike A Sikreste ku talusa Mukiti wa Kutulo (Ex 23:16), kamba Mukiti wa Lisunda (Ex 34:22). Mukiti wo ne u ezwanga fa lizazi la bu 50 (Pentekota i talusa "[Lizazi la] bu 50") hamulaho wa Nisani 16. Mwa kalenda ya Sijuda ne u ezwanga la Sivani 6.

Sabata. Linzwi la Sabata li zwa fa linzwi la Siheberu le li talusa "pumulo, ku yema, ku tuhela." Lisabata ze talusizwe mwa Mulao wa Mushe ne li kopanyeleza lizazi la Sabata la mwa sunda, mazazi a mañwi a naa ketilwe mwahalaa silimo kaufela, silimo sa busupa, ni silimo sa bu 50. Sabata ya ka sunda ya Majuda, ona lizazi la busupa mwa sunda ka ku ya ka kalenda ya bona, ne i kala lizazi ha li likela la Butanu ku isa lizazi ha li likela la Mukibelo. Ne li lizazi le ne li ketilwe ki Mulimu la ku pumula kwa misebezi ya kamita; Sabata ne i filwe ki Jehova sina sisupo mwahalaa yena ni bana ba Isilaele. Kono mwa miteñi ya Bukreste ne ku ekelizwe milao ni litaelo ze ñata ka za Sabata.

Samu. Pina ya ku lumbeka Mulimu. Lisamu ne li lukisizwe sina lipina ni ku opelwa ki balapeli, mi ne li opelwa ni mwa bulapeli bwa Jehova Mulimu mwa tempele ya hae ya mwa Jerusalema.

Sanhedrini. Kuta ye tuna ya Majuda ye ne li mwa Jerusalema. Mwa miteñi ya Jesu, kuta ye tuna ye, ne i na ni manduna ba 71, ili muprisita ya pahami ni ba bañwi ba ne ba banga baprisita ba ba pahami, ku beya cwalo ni ba ba zwa mwa mabasi a baprisita ba ba pahami, ba bahulu ba sicaba, ni bañoli ba Mulao. Ne i na ni maata mwa litaba za bubusi, za zamaiso, ni za bulapeli.

Satani. Ki libizo le li talusa "Muhanyezi" mwa Siheberu. Li ama kwa Sila se situna sa Mulimu.

Sebelezo ye kenile. Bukombwa, kamba musebezi, o kenile, o ama bulapeli bwa mutu ku Mulimu.

Sibaka se si Kenile Hahulu. Muzuzu wa mwahali wa tabernakele ni wa tempele hasamulaho; hape u bizwa Sisa se si Kenile Hahulu mo ne ku bulukelwa aleka ya tumelelano.

Sibaka se si Kenile. Sibaka sa pili se situna sa tabernakele, ni sa tempele hasamulaho, se ne si shutana ni sibaka sa mwahali luli, sona Sibaka se si Kenile Hahulu. Mwateñi ne ku na ni ñandaleza ya gauda, aletare ya gauda ya insense, ni tafule ya linkwa ze ne beiwa fapilaa Mulimu, ni libyana za gauda.

Sikombwa sa puteho. Linzwi la Sigerike la *di·a′ko·nos* li talusa 'mutanga' kamba 'sikombwa.' Kabakala kuli Bakreste kaufela ne li 'likombwa' (batanga) za Mulimu, kwa iponahaza hande kuli mwa miinelo ye miñwi linzwi la *di·a′ko·noi* (likombwa za puteho) li itusiswa ku talusa nto i sili, ye ama kwa muezezo wa lika mwa puteho. Mwa miinelo yeo, pulelo ye i supa kwa baana ba ba na ni buikalabelo mwa puteho bwa ku tusa baana-bahulu ba puteho.

Sikwahezo sa swalelo ya libi. Sikwahezo sa fa aleka ya tumelelano, mi ki fapilaa sona fo muprisita yo muhulu naa sasanga mali a nubu ya libi fa Lizazi la Swalelo ya Libi.

Sinagoge. Linzwi le, li talusa "mukopano," kono mwa mañolo a mañata li talusa sibaka ko ne ba kopanelanga Majuda ka mulelo wa ku lapela ni ku bala mañolo.

Taba ye nde. Ki pulelo ye ama kwa taba ye nde ya Mubuso wa Mulimu ni ya puluso ye fumanwa ka ku bonisa tumelo ku Jesu Kreste.

Tabernakele. Tende ya ku lapelela teñi ye ne ba itusisa Maisilaele ye ne kona ku lwaliwa.

Tiululo. Tifo ye lifiwa kuli mutu a kutiswe kamba kuli a lukululwe kwa tamo ye ñwi kamba mwa muinelo o maswe. Linzwi leo li kopanyeleza muhupulo wa ku cincana, hamohocwalo ni wa ku swana, ku likanelela, kamba ku yolisa.

Toza. Ki ku lamba kamba ku sela mutu (kamba nto ye ñwi) oli. Mwa miteñi ya litaba za mwa Bibele, Maheberu ne ba na ni sizo sa ku sela oli fa litoho za babusi ni baprisita sina bupaki bwa kuli ba ketilwe ku peta musebezi o muñwi. Linzwi le hape li itusiswa ku mutu ya ketilwe ki Mulimu ni batu ba ba "tozizwe" ka moya o kenile ku ba bana ba Mulimu.

Tumelo ya mioya. Linzwi la Sigerike le li tolokilwe kuli "tumelo ya mioya" ki *phar·ma·ki′a,* mi li talusa "ku itusiswa kwa milyani ye kola." Pulelo yeo ne i kalile ku itusiswa ku ama kwa tumelo ya mioya kakuli kwakale milyani ye kola ne i itusiswanga mwa buloi ni mwa ku shea kwa madimona. Tumelo ya mioya i kopanyeleza muhupulo wa kuli mioya ya ba ba shwile, ye bandukanga lifu la mubili, ya kona ku ambola ni ba ba pila mi i eza cwalo, sihulu ka ku itusisa mutu (mulauli) ya zamaiswa ki yona.

12

LIKEZAHALO ZE TUNA MWA BUPILO BWA JESU FA LIFASI

Ka mo li Tatamelana Litaba ze Ñozwi Mwa Libuka Zee ne za Evangeli

Nako	Sibaka	Kezahalo	Mateu	Mareka	Luka	Joani
		Jesu A si ka Kalisa Kale Bukombwa Bwa Hae				
3 B.C.E.	Jerusalema, tempele	Zakaria u zibiswa za ku pepwa kwa Joani Mukolobezi			1:5-25	
c. 2 B.C.E.	Nazareta; Judea	Ku pepwa kwa Jesu ku zibiswa Maria, ya potela Elizabeta			1:26-56	
2 B.C.E.	Naha ya malundu ya Judea	Joani Mukolobezi wa pepwa; hasamulaho, bupilo bwa hae mwa lihalaupa			1:57-80	
2 B.C.E., c. Oct. 1	Betelehema	Ku pepwa kwa Jesu (Linzwi, yo linto ze ñwi kaufela ne li ezizwe ka yena) ka ku ba ya simuluha ku Abrahama ni ku Davida	1:1-25		2:1-7	1:1-5, 9-14
	Bukaufi ni Betelehema	Lingeloi li zibahaza taba ye nde; balisana ba potela mbututu			2:8-20	
	Betelehema; Jerusalema	Jesu u kenywa mwa mupato (lizazi la bu 8), u tahiswa mwa tempele (lizazi la bu 40)			2:21-38	
1 B.C.E. kamba 1 C.E.	Jerusalema; Betelehema; Nazareta	Baana ba ba nuha ka linaleli; ku sabela kwa Egepita; ku bulaiwa kwa limbututu; ku kuta kwa Jesu	2:1-23		2:39, 40	
12 C.E.	Jerusalema	Jesu wa lilimo ze 12 kwa Paseka; u ya kwahae			2:41-52	
29, mwahalaa maliha ni mbumbi	Lihalaupa, Jordani	Bukombwa bwa Joani Mukolobezi	3:1-12	1:1-8	3:1-18	1:6-8, 15-28
		Makalelo A Bukombwa Bwa Jesu				
29, mwahalaa mbumbi ni maliha	Nuka ya Jordani	Ku kolobezwa ni ku toziwa kwa Jesu, ya naa pepilwe sina mutu mwa lusika lwa Davida kono u zibahazwa ku ba Mwanaa Mulimu	3:13-17	1:9-11	3:21-38	1:32-34

	Lihalaupa la Judea	Jesu wa itima lico mi wa likiwa	4:1-11	1:12, 13	4:1-13	
	Betania mwa buse bwa Jordani	Bupaki bwa Joani Mukolobezi ka za Jesu				1:15, 29-34
	Musindi wa Jordani kwa Mutulo	Balutiwa ba Jesu ba pili				1:35-51
	Kana wa Galilea; Kapernauma	Makazo ya Jesu ya pili; u liba kwa Kapernauma				2:1-12
30, Paseka	Jerusalema	Mukiti wa Paseka; u leleka balekisi mwa tempele				2:13-25
	Jerusalema	Jesu u ambola ni Nekudema				3:1-21
	Judea; Enoni	Balutiwa ba Jesu ba kolobeza batu; Joani u ka fukuzeha				3:22-36
	Tiberiya	Joani wa tamiwa; Jesu u ya kwa Galilea	4:12; 14:3-5	1:14; 6:17-20	3:19, 20; 4:14	4:1-3
	Sikare, mwa Samaria	Ha nze a ya kwa Galilea, Jesu u luta Masamaria				4:4-43
		Bukombwa bo Butuna Bwa Jesu Mwa Galilea				
	Galilea	U zibahaza lwa pili kuli, "Mubuso wa kwa lihalimu u sutelezi"	4:17	1:14, 15	4:14, 15	4:44, 45
	Nazareta; Kana; Kapernauma	U folisa mushimani; u bala za musebezi wa filwe; wa haniwa; u ya kwa Kapernauma	4:13-16		4:16-31	4:46-54
	Liwate la Galilea, bukaufi ni Kapernauma	Ku biziwa kwa Simoni ni Andreasi, Jakobo ni Joani	4:18-22	1:16-20	5:1-11	
	Kapernauma	U folisa mutu ya kenwi ki madimona, hape u folisa mukwenyanaa Pitrosi ni ba bañwi ba bañata	8:14-17	1:21-34	4:31-41	
	Galilea	U potela Galilea lwa pili, a li ni ba bane ba se ba bizizwe	4:23-25	1:35-39	4:42, 43	
	Galilea	Wa mbingwa wa foliswa; buñata bo butuna bu latelela Jesu	8:1-4	1:40-45	5:12-16	
	Kapernauma	U folisa ya omelezi luñañali	9:1-8	2:1-12	5:17-26	
	Kapernauma	Mateu wa biziwa; mukiti ni batelisi	9:9-17	2:13-22	5:27-39	
	Judea	U kutaza mwa masinagoge a mwa Judea			4:44	

Nako	Sibaka	Kezahalo	Mateu	Mareka	Luka	Joani
31, Paseka	Jerusalema	U fumaneha kwa mukiti; u folisa mutu; u omanya Bafalisi				5:1-47
	U kuta ku zwa kwa Jerusalema(?)	Balutiwa ba bulula makunka a buloto la Sabata	12:1-8	2:23-28	6:1-5	
	Galilea; Liwate la Galilea	U folisa lizoho ka la Sabata; u yo pumula kwa likamba la liwate; u folisa batu	12:9-21	3:1-12	6:6-11	
	Lilundu bukaufi ni Kapernauma	Ba 12 ba ketiwa ku ba baapositola		3:13-19	6:12-16	
	Bukaufi ni Kapernauma	Ngambolo ya fa Lilundu	5:1–7:29		6:17-49	
	Kapernauma	U folisa mutangaa muzamaisi wa masole	8:5-13		7:1-10	
	Naine	U zusa mwanaa mbelwa			7:11-17	
	Galilea	Joani ya mwa tolongo u luma balutiwa ku Jesu	11:2-19		7:18-35	
	Galilea	Mileneñi ya nyaziwa; limbututu za patululelwa; coko i bunolo	11:20-30			
	Galilea	Mahutu a toziwa ki musali wa muezalibi; swanisezo ya ba ba kolotile			7:36-50	
	Galilea	Musipili wa bubeli wa ku kutaza mwa Galilea, ni ba 12			8:1-3	
	Galilea	Wa mudimona wa foliswa; u tamelezwa ku swalisana ni Beelzebule	12:22-37	3:19-30		
	Galilea	Bañoli ba Mulao ni Bafalisi ba bata sisupo	12:38-45			
	Galilea	Balutiwa ba Kreste ki bona bahabo yena	12:46-50	3:31-35	8:19-21	
	Liwate la Galilea	Liswanisezo za mucali, mufuka, ni ze ñwi; litaluso	13:1-53	4:1-34	8:4-18	
	Liwate la Galilea	Liñungwa la yemiswa ha ba sila lisa	8:18, 23-27	4:35-41	8:22-25	
	Gadara, Mboela-Upa wa Liwate la Galilea	Ba madimona ba babeli ba foliswa; likulube li kenwa ki madimona	8:28-34	5:1-20	8:26-39	
	Mwendi mwa Kapernauma	Mwanaa Jairusi wa zusiwa; musali wa foliswa	9:18-26	5:21-43	8:40-56	
	Kapernauma(?)	U folisa libofu ze peli ni simumu ya kenwi ki mudimona	9:27-34			

	Nazareta	U potela hape munzi mwa naa hulezi, mi wa haniwa hape	13:54-58	6:1-6		
	Galilea	Musipili wa bulaalu mwa Galilea, wa yandululwa baapositola ha ba lumiwa	9:35–11:1	6:6-13	9:1-6	
	Tiberiya	Joani Mukolobezi u pumiwa toho; Sabo ya Heroda kabakala ku ikutwa mulatu	14:1-12	6:14-29	9:7-9	
32, bukaufi ni Paseka (Joa 6:4)	Kapernauma(?); Mutulo-Upa wa Liwate la Galilea	Baapositola ba kuta ku zwa kwa musipili wa ku kutaza; ba 5,000 ba fepiwa	14:13-21	6:30-44	9:10-17	6:1-13
	Mutulo-Upa wa Liwate la Galilea; Genesareta	Ba lika ku eza Jesu mulena; u zamaya fa liwate; wa folisa	14:22-36	6:45-56		6:14-21
	Kapernauma	U zibahaza “sinkwa sa bupilo”; balutiwa ba bañata ba mu fulalela				6:22-71
32, hamulaho wa Paseka	Mwendi mwa Kapernauma	Lizo ze sampula Linzwi la Mulimu	15:1-20	7:1-23		7:1
	Fenisia; Dekapolisi	Bukaufi ni Tire, Sidoni; kihona a ya kwa Dekapolisi; ba 4,000 ba fepiwa	15:21-38	7:24–8:9		
	Magadana	Basaduki ni Bafalisi ba bata sisupo hape	15:39–16:4	8:10-12		
	Mutulo-Upa wa Liwate la Galilea; Betsaida	U lemusa balutiwa ka za mumela wa Bafalisi; u folisa sibofu	16:5-12	8:13-26		
	Sesarea Filipi	Jesu ki yena Mesia; u bulela cimo za lifu ni zuho	16:13-28	8:27–9:1	9:18-27	
	Mwendi fa Lilundu la Hermoni	Wa fetuha ponahalo fapilaa Pitrosi, Jakobo, ni Joani	17:1-13	9:2-13	9:28-36	
	Sesarea Filipi	U folisa wa mudimona ye ne ba palezwi ku folisa balutiwa	17:14-20	9:14-29	9:37-43	
	Galilea	U bulela hape za lifu ni zuho ya hae	17:22, 23	9:30-32	9:43-45	
	Kapernauma	U fa sheleñi ya mutelo ka makazo	17:24-27			
	Kapernauma	Yo mutuna mwa Mubuso; ku tatulula lifapahano; muhau	18:1-35	9:33-50	9:46-50	
	Galilea; Samaria	U zwa mwa Galilea ku ya kwa Mukiti wa Minganda; lika kaufela li beiwa kwatuko kabakala sebelezo ya bukombwa	8:19-22		9:51-62	7:2-10

Nako	Sibaka	Kezahalo	Mateu	Mareka	Luka	Joani
		Bukombwa Bwa Jesu Bwa Hasamulaho Mwa Judea				
32, Mukiti wa Minganda	Jerusalema	Jesu u luta fa nyangela kwa Mukiti wa Minganda				7:11-52
	Jerusalema	U luta hamulaho wa Mukiti; u folisa sibofu				8:12–9:41
	Mwendi mwa Judea	Ba 70 ba lumiwa ku yo kutaza; baa kuta, ba fitisa piho			10:1-24	
	Judea; Betania	U kandeka za Musamaria yo munde; kwa ndu ya Mareta, Maria			10:25-42	
	Mwendi mwa Judea	Hape u fa mutala wa mwa ku lapelela; ku tundamena ku kupa			11:1-13	
	Mwendi mwa Judea	U hana litaba za tamwa ka zona; u bonisa kuli lusika lo, lu na ni mulatu			11:14-36	
	Mwendi mwa Judea	Kwa tafule ya Mufalisi, Jesu u nyaza baipi			11:37-54	
	Mwendi mwa Judea	U luta za pabalelo ya Mulimu; sikombwa ya sepahala			12:1-59	
	Mwendi mwa Judea	U folisa musali wa sihole la Sabata; liswanisezo ze taalu			13:1-21	
32, Mukiti wa Kakulo	Jerusalema	Jesu kwa Mukiti wa Kakulo; Mulisana yo Munde				10:1-39
		Bukombwa Bwa Jesu Bwa Hasamulaho Kwa Upa wa Jordani				
	Mwa buse bwa Jordani	Ba bañata ba beya tumelo ku Jesu				10:40-42
	Perea (mwa buse bwa Jordani)	U luta mwa mileneñi, mwa minzi, a nze a atumela Jerusalema			13:22	
	Perea	Ku kena mwa Mubuso; ku bemba kwa Heroda; ndu ya yubekwa			13:23-35	
	Mwendi mwa Perea	Buikokobezo; swanisezo ya mulalelo o mutuna			14:1-24	

	Mwendi mwa Perea	Za tokwa mutu kuli a be mulutiwa			14:25-35	
	Mwendi mwa Perea	Liswanisezo: ngu ye latehile, sheleñi ye latehile, mwana ya latehile			15:1-32	
	Mwendi mwa Perea	Liswanisezo: sikombwa se si si ka luka, muuna wa mufumi ni Lazaro			16:1-31	
	Mwendi mwa Perea	Swalelo ya libi ni tumelo; batanga feela			17:1-10	
	Betania	Lazaro wa zuswa kwa bafu ki Jesu				11:1-46
	Jerusalema; Efraimi	Manzwi a Kayafa ka za ku bulaiwa kwa Jesu; Jesu wa ikela				11:47-54
	Samaria; Galilea	Wa folisa ni ku luta ha nzaa pazula mwa Samaria, Galilea			17:11-37	
	Samaria kamba Galilea	Liswanisezo: mbelwa ya toliya, Mufalisi ni mutelisi			18:1-14	
	Perea	U pazula mwa Perea; u luta za teleko	19:1-12	10:1-12		
	Perea	U amuhela ni ku fuyaula banana	19:13-15	10:13-16	18:15-17	
	Perea	Mutangana ya fumile; swanisezo ya babeleki mwa simu ya likota za veine	19:16–20:16	10:17-31	18:18-30	
	Mwendi mwa Perea	Jesu u sinula za lifu la hae, za zuho ya hae lwa bulaalu	20:17-19	10:32-34	18:31-34	
	Mwendi mwa Perea	Kupo ka za ku ina kwa Jakobo ni Joani mwa Mubuso	20:20-28	10:35-45		
	Jeriko	U pululeza mwa Jeriko, u folisa baana ba babeli ba libofu; u potela Zakia; swanisezo ya limaina ze lishumi	20:29-34	10:46-52	18:35–19:28	
		Bukombwa Bwa Jesu Bwa Mafelelezo Kwa Jerusalema				
Nisani 8, 33	Betania	U punya mwa Betania ku sa siyezi mazazi a silezi kuli Paseka i eziwe				11:55 –12:1
Nisani 9	Betania	Mukiti kwa ndu ya Simoni ya naa li wa mbingwa Maria u toza Jesu; Majuda ba taha ku to bona Jesu ni Lazaro	26:6-13	14:3-9		12:2-11

Nako	Sibaka	Kezahalo	Mateu	Mareka	Luka	Joani
Nisani 9 (*i sa zwelapili*)	Betania-Jerusalema	Kreste u kena ka tulo mwa Jerusalema	21:1-11, 14-17	11:1-11	19:29-44	12:12-19
Nisani 10	Betania-Jerusalema	Kota ya feiga ye sa beyi miselo ya kutiwa; ku keniswa kwa tempele kwa bubeli	21:18, 19, 12, 13	11:12-17	19:45, 46	
	Jerusalema	Baprisita ba bahulu ni bañoli ba Mulao ba lelisana ku bulaya Jesu		11:18, 19	19:47, 48	
	Jerusalema	U buisana ni Magerike; ku sa lumela kwa Majuda				12:20-50
Nisani 11	Betania-Jerusalema	Kota ya feiga ye sa beyi miselo i fumanwa i omile	21:19-22	11:20-25		
	Jerusalema, tempele	Maata a Kreste a kakanywa; swanisezo ya bana ba babeli	21:23-32	11:27-33	20:1-8	
	Jerusalema, tempele	Liswanisezo za balimi ba ba maswe, mukiti wa linyalo	21:33–22:14	12:1-12	20:9-19	
	Jerusalema, tempele	Tukwaci twa za mutelo, zuho, taelo	22:15-40	12:13-34	20:20-40	
	Jerusalema, tempele	Puzo ye zinga ya Jesu ya za simuluho ya Mesia	22:41-46	12:35-37	20:41-44	
	Jerusalema, tempele	U nyaza maswe bañoli ba Mulao ni Bafalisi	23:1-39	12:38-40	20:45-47	
	Jerusalema, tempele	Nubu ya mbelwa ye nyinyani		12:41-44	21:1-4	
	Lilundu la Likota za Olive	U sinula za ku wa kwa Jerusalema; ku ba teñi kwa Jesu; maungulelo a muinelo wa lifasi	24:1-51	13:1-37	21:5-38	
	Lilundu la Likota za Olive	Liswanisezo za basizana ba ba lishumi, litalenta, lingu ni lipuli	25:1-46			
Nisani 12	Jerusalema	Baeteleli ba bulapeli ba lelisana za lifu la Jesu	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	
	Jerusalema	Judasi u lelisana ni baprisita ka za ku beteka Jesu	26:14-16	14:10, 11	22:3-6	
Nisani 13 (La Bune musihali)	Bukaufi ni Jerusalema ni mwa Jerusalema	Litukiso za Paseka	26:17-19	14:12-16	22:7-13	

Nisani 14	Jerusalema	Mukiti wa Paseka u ciwa ni ba 12	26:20, 21	14:17, 18	22:14-18	
	Jerusalema	Jesu u tapisa mahutu a baapositola ba hae				13:1-20
	Jerusalema	Judasi u patululwa kuli ki yena mubeteki mi wa lundulwa	26:21-25	14:18-21	22:21-23	13:21-30
	Jerusalema	Mulalelo wa Kupuzo wa tomiwa ni ba 11	26:26-29	14:22-25	22:19, 20, 24-30	[1Co 11: 23-25]
	Jerusalema	U sinula za ku latulwa ki Pitrosi ni ku hasana kwa baapositola	26:31-35	14:27-31	22:31-38	13:31-38
	Jerusalema	Mutusi; ku latana; ñalelwa; tapelo ya Jesu				14:1–17:26
	Getsemani	Jesu u kalelwa mwa simu; ku betekwa ni ku swalwa kwa hae	26:30, 36-56	14:26, 32-52	22:39-53	18:1-12
	Jerusalema	U zekiswa ki Anna, Kayafa, Sanhedrini; Pitrosi wa mu latula	26:57–27:1	14:53–15:1	22:54-71	18:13-27
	Jerusalema	Judasi mubeteki wa iponda	27:3-10		[Lik 1:18, 19]	
	Jerusalema	Fapilaa Pilato, fapilaa Heroda, ni ku kutela ku Pilato	27:2, 11-14	15:1-5	23:1-12	18:28-38
	Jerusalema	U fiwa kuli a yo bulaiwa, Pilato ha sa likile ku mu lukulula	27:15-30	15:6-19	23:13-25	18:39–19:16
(Ku bo ma 3 a musihali la Butanu)	Gologota, Jerusalema	Lifu la Jesu fa kota ya linyando, ni ze ne ezahalile ka nako yeo	27:31-56	15:20-41	23:26-49	19:16-30
	Jerusalema	Situpu sa Jesu sa pahululwa fa kota ya linyando ni ku bulukwa	27:57-61	15:42-47	23:50-56	19:31-42
Nisani 15	Jerusalema	Baprisita ni Bafalisi ba beya bakanteli fa libita	27:62-66			
Nisani 16	Jerusalema ni libaka ze li bukaufi	Zuho ya Jesu ni ze ne ezahezi lizazi leo	28:1-15	16:1-8	24:1-49	20:1-25
	Jerusalema; Galilea	Ku bonahala kwa Jesu Kreste	28:16-20	[1Mkr 15:5-7]	[Lik 1:3-8]	20:26–21:25
Iya 25	Lilundu la Likota za Olive, bukaufi ni Betania	Ku nyuluha kwa Jesu, lizazi la bu 40 ku zwa fa zuho ya hae	[Lik 1:9-12]		24:50-53	

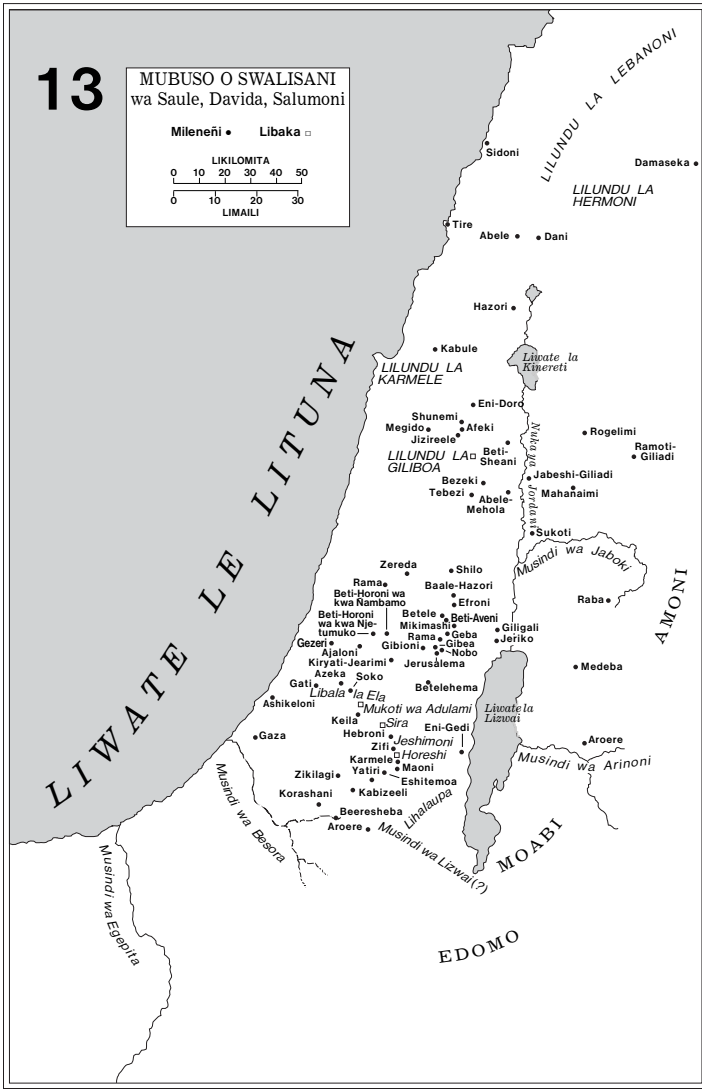
13
MUBUSO O SWALISANI
wa Saule, Davida, Salumoni
Mileneñi
Libaka
LIKILOMITA
0 10 20 30 40 50
0 10 20 30
LIMAILI
LILUNDU LA LEBANONI
Sidoni
Damaseka
LILUNDU LA HERMONI
Tire
Abele
Dani
Hazori
Kabule
Liwate la Kinereti
LILUNDU LA KARMELE
Eni-Doro
Shunemi
Megido
Afeki
Jizireele
Rogelimi
Nuka ya Jordani
Ramoti-Giliadi
LILUNDU LA GILIBOA
Beti-Sheani
Jabeshi-Giliadi
Bezeki
Tebezi
Abele-Mehola
Mahanaimi
Sukoti
Musindi wa Jaboki
Zereda
Shilo
Rama
Baale-Hazori
Beti-Horoni wa kwa Nambamo
Efroni
Raba
AMONI
Beti-Horoni wa kwa Nje-tumuko
Betele
Beti-Aveni
Mikimashi
Giligali
Rama
Geba
Jeriko
Gezeri
Gibioni
Gibea
Ajaloni
Nobo
Kiryati-Jearimi
Jerusalema
Medeba
Azeka
Soko
Gati
Libala
la Ela
Betelehema
Ashikeloni
Mukoti wa Adulami
Liwate la Lizwai
Keila
Sira
Eni-Gedi
Gaza
Hebroni
Jeshimoni
Aroere
Zifi
Horeshi
Karmele
Maoni
Musindi wa Arinoni
Zikilagi
Yatiri
Eshitemoa
Korashani
Kabizeeli
Musindi wa Besora
Lihalaupa
Beeresheba
Aroere
Musindi wa Lizwai (?)
MOABI
LIWATE LE LITUNA
Musindi wa Egepita
EDOMO

14
Palestine ka Nako ya
BUKOMBWA BWA JESU
Mileneñi
Libaka
LIKILOMITA
0 10 20 30 40 50
0 10 20 30
LIMAILI
ABILENE
Sidoni
Damaseka
LILUNDU LA HERMONI
Sesarea wa Filipi
FENISIA
Tire
ITUREA
TRAKONITA
Ptolemaisi
GALILEA
Korazini
Kapernauma
Betsaida
Kana
Liwate la Galilea
Tiberiya
Nazareta
LILUNDU LA TABORI
Gadara
LILUNDU LA KARMELE
Naine
Betania mwa buse bwa Jordani (?)
Sesarea
Pella
DEKAPOLISI
Salimi (?)
Enoni (?)
Samaria
Sikare (?)
Gerasa
LILUNDU LA GERIZIMI
SAMARIA
Nuka ya Jordani
PEREA
LIWATE LE LITUNA
Jopa
Arimatea
Efraimi
Emausi (?)
Jeriko
Betania
Ashidodi
Jerusalema
Betelehema
JUDEA
Liwate la Lizwai
Gaza
Hebroni
LIHALAUPA LA JUDEA
IDUMEA
Beeresheba
ARABIA
Musindi wa Egepita

LITABA ZA MWA BIBELE ZA KU AMBOLISANA

(Konji ha ku bonisizwe, Mañolo A Siheberu a bonisizwe a zwa mwa *Bibele ye Kenile,* Hatiso ya 1951. Mu bone Mukoloko wa mo a pumezwi mabizo a libuka za mwa Bibele za Mañolo A Siheberu fa likepe 575.)

1. Armagedoni

A. Ndwa ya Mulimu ya ku felisa bumaswe

Macaba a kubukanyezwa kwa Armagedoni. ..... Si 16:14, 16
Mulimu u lwana ka Mwana ni mangeloi. ..... 2Mt 1:6-9; Si 19:11-16
Mo lu kona ku punyuhela. ..... Zef 2:2, 3; Si 7:14

B. Haki kuli Mulimu ha na lilato

Lifasi li sinyehile hahulu. 2Ti 3:1-5
Mulimu u pilu-telele, kono katulo ye lukile i mu tokwa ku nga muhato. ..... 2Pi 3:9, 15; Lu 18:7, 8
Ba ba maswe ba lukela ku tanyelwa kuli basepahali ba pile hande. ..... Lip 21:18; Si 11:18

2. Bapolofita ba Buhata

A. Ne ku polofitilwe za bapolofita ba buhata; ne ba li teñi mwa linako za baapositola

Mwa ku zibela bapolofita ba buhata. ..... De 18:20-22; Lu 6:26
Ne ba polofitilwe kale; ba zibwa ka miselo ya bona. ..... Mat 24:23-26; 7:15-23

3. Bibele

A. Linzwi la Mulimu li ñozwi ka susumezo ya moya

Batu ne ba ñozi litaba ka ku susumezwa ki moya wa Mulimu. 2Pi 1:20, 21
Mwa Bibele ku na ni bupolofita: ..... Dan 8:5, 6, 20-22; Lu 21:5, 6, 20-22; Isa 45:1-4
Bibele mutumbi ne i ñozwi ka susumezo ya moya mi i na ni tuso. ..... 2Ti 3:16, 17; Mro 15:4

B. I lu fa ketelelo ye swanela kacenu

Ku keshebisa likuka za Bibele kwa bulaisa. ..... Mro 1:28-32
Butali bwa mutu ha bu fiti Bibele. ..... 1Mk 1:21, 25; 1 Ti 6:20
I sileleza batu kwa sila se situna ku feleleza. ..... Mfs 6:11, 12, 17
I etelela batu mwa nzila ye lukile. ..... Sm 119:105; 2Pi 1:19; Lip 3:5, 6

C. I ñolezwi batu ba macaba ni masika kaufela

Bibele ne i kalezi ku ñolwa kwa Upa. ..... Ex 17:14; 24:12, 16; 34:27
Mulimu u i file batu kaufela isiñi Makuwa feela. ..... Mro 10:11-13; Mgl 3:28

Mulimu u amuhela batu ba
mufuta kaufela. ..... Lik 10:34, 35; Mro 5:18; Si 7:9, 10

4. Bulapeli

A. Bulapeli bwa niti ki bu li buñwi feela

Sepo ki i liñwi, tumelo ki i liñwi, kolobezo ki i liñwi. ..... Mfs 4:5, 13
Bulapeli bwa niti bu laezwi ku luta batu
ku ba balutiwa. ..... Mat 28:19; Lik 8:12; 14:21
Bu zibwa ka miselo ya bona. ..... Mat 7:19, 20; Lu 6:43, 44; Joa 15:8
Lilato ni kutwano
mwahalaa mizwale. ..... Joa 13:35; 1Mk 1:10; 1 Jo 4:20

B. Lituto za buhata li nyazizwe mi kwa swanela

Jesu naa nyazize lituto za buhata. ..... Mat 23:15, 23, 24; 15:4-9
Naa ezize cwalo kuli a sileleze ba ba sa zibi. ..... Mat 15:14
Niti ne i ba lukuluzi ku ba balutiwa ba Jesu. ..... Joa 8:31, 32

C. Ku cinca bulapeli kwa swanela haiba mutu a lemuha kuli bu fosahezi

Niti ya lukulula; i bonisa kuli buñata ba latehile. ..... Joa 8:31, 32
Maisilaele ni ba bañwi ne ba tuhezi
bulapeli bwa kale. ..... Jos 24:15; 2Ki 5:17
Bakreste ba pili ne ba cincize mubonelo. ..... Mgl 1:13, 14; Lik 3:17, 19
Paulusi naa cincize bulapeli bwa hae. ..... Lik 26:4-6
Lifasi kamukana li pumilwe;
lu lukela ku cinca munahano. ..... Si 12:9; Mro 12:2

D. Bulapeli niha bu ka bonahala kuli ki bo bunde ha ku talusi kuli Mulimu u bu nga cwalo

Mulimu ki yena ya toma sikuka sa
mwa ku lapelela. ..... Joa 4:23, 24; Jak 1:27
Bulapeli hasi bo bunde ha bu sa lateleli tato ya Mulimu. ..... Mro 10:2, 3
Misebezi ye twi ki ye minde ya kona ku haniwa. ..... Mat 7:21-23
Bu zibwa ka miselo. ..... Mat 7:20

5. Bumaswe, Manyando A Lifasi

A. Ki mañi ya tahisa manyando mwa lifasi?

Puso ye maswe i tahisa manyando kacenu. ..... Lip 29:2; 28:28
Mubusi wa lifasi ki sila sa Mulimu. ..... 2Mk 4:4; 1 Jo 5:19; Joa 12:31
Bumai bu tisizwe ki Diabulosi, nako ki ye kuswani. ..... Si 12:9, 12
Diabulosi u ka tamiwa, kihona kozo i ka ba teñi. ..... Si 20:1-3; 21:3, 4

B. Libaka bumaswe ha bu tuhelezwi

Diabulosi naa kakanyize busepahali
bwa batu ku Mulimu. ..... Job 1:11, 12
Basepahali ba filwe kolo ya ku bonisa busepahali. .... Mro 9:17; Lip 27:11
Diabulosi u fumanwi kuli ki lihata,
taba i ka tatululwa. ..... Joa 12:31

Basepahali ba ka fiwa mupuzo wa
bupilo bo bu sa feli. ..... Mro 2:6, 7; Si 21:3-5

C. Ku zwelapili kwa nako ya maungulelo ki tukiso ye sishemo ya ku fa batu kolo

Sina mwa miteñi ya Nuwe,
ku fa temuso ku nga nako. ..... Mat 24:14, 37-39
Mulimu ha liyehi, kono u sishemo. ..... 2 Pi 3:9; Isa 30:18
Bibele i lu tusa ku sa kwaciswa. ..... Lu 21:36; 1Mt 5:4
Mu bate Mulimu cwale kuli mu to puluswa. ..... Isa 2:2-4; Zef 2:3

D. Batu ha ba koni ku felisa manyando a lifasi

Batu ba sabile maswe, ba ikomokezi. ..... Lu 21:10, 11; 2 Ti 3:1-5
Mubuso wa Mulimu, isiñi batu, u ka kondisa. ..... Dan 2:44; Mat 6:10
Kuli mu pile, mu eze kozo ni Mulena cwale. ..... Sm 2:9, 11, 12

6. Bupilo

A. Bupilo bo bu sa feli bu sepisizwe ba ba utwa

Mulimu ya sa koni ku puma u
sepisize bupilo. ..... Tit 1:2; Joa 10:27, 28
Bupilo bwa kamita bu sepisizwe
ba ba bonisa tumelo. ..... Joa 11:25, 26
Lifu li ka yundiswa. ..... 1Mk 15:26; Si 21:4; 20:14; Isa 25:8

B. Bupilo bwa kwa lihalimu ki bwa ba ba li lilama za mubili wa Kreste feela

Mulimu ki yena ya keta ba sikwata seo. ..... Mat 20:23; 1Mk 12:18
Ki ba 144,000 feela ba ba ngiwa mwa lifasi. ..... Si 14:1, 4; 7:2-4; 5:9, 10
Nihaiba Joani Mukolobezi ha na ku ba
mwa Mubuso wa kwa lihalimu. ..... Mat 11:11

C. Bupilo bwa fa lifasi bu sepisizwe "lingu ze ñwi" ze sa konwi ku balwa

Ki ba ba nyinyani ba ba ka ba ni Jesu kwa lihalimu. ..... Si 14:1, 4; 7:2-4
"Lingu ze ñwi" haki banyani ba Kreste. ..... Joa 10:16; Mat 25:32, 40
Buñata cwale bu kubukana kuli bu punyuhe
ni ku pila mwa lifasi. ..... Si 7:9, 15-17
Ba bañwi ba ka zusezwa ku to pila fa lifasi. ..... Si 20:12; 21:4

7. Diabulosi, Madimona

A. Diabulosi ki mutu wa moya

Haki bumaswe bo bu ku mutu kono ki mutu wa moya. 2Ti 2:26
Diabulosi ki mutu sina mwa inezi mangeloi. ..... Mat 4:1, 11; Job 1:6
Naa ipetuzi Diabulosi bakeñisa takazo ye maswe. ..... Jak 1:13-15

B. Diabulosi ki mulenaa lifasi ya sa bonwi

Lifasi li buswa ki yena sina mulimu. ..... 2Mk 4:4; 1 Jo 5:19; Si 12:9
U tuhelezwi ku fitela taba ya bubusi i tatululwa. ..... Ex 9:16; Joa 12:31
U ka tamiwa, kihona a ka yundiswa. ..... Si 20:2, 3, 10

C. Madimona ki mangeloi a ipanguzi

Naa swalisani ni Satani pili Muunda u si ka taha kale. ..... Ge 6:1, 2; 1Pi 3:19, 20
A kokobelizwe, a kaulezwi kwa liseli. ..... 2Pi 2:4; Juda 6
A lwanisa Mulimu, a nyandisa batu. ..... Lu 8:27-29; Si 16:13, 14
A ka yundiswa hamoho ni Satani. ..... Mat 25:41; Lu 8:31; Si 20:2, 3, 10

8. Jehova, Mulimu

A. Libizo la Mulimu

"Mulimu" hasi libizo, ki lilumbatina; Muñaa Bupilo u na ni libizo. 1Mk 8:5, 6
Lu lapelanga kuli libizo la hae li keniswe. ..... Mat 6:9, 10
Jehova ki lona libizo la Mulimu. ..... Isa 12:2, Sm 83:18, *NW;* Ex 6:2, 3; 3:15, *NW;* Isa 42:8, *NW*
Libizo leo la fumaneha mwa Bibele ya *King James Version*. Ex 6:3 (litaluso ze kwatasi mwa Bibele ya *Douay Version*). ..... Sm 83:18; Isa 12:2; 26:4
Jesu naa li zibahalize. ..... Joa 17:6, 26; 5:43; 12:12, 13, 28

B. Mulimu u teñi

Ha lu koni ku bona Mulimu ni ku zwelapili ku pila. ..... Ex 33:20; Joa 1:18; 1Jo 4:12
Ha lu tokwi ku bona Mulimu kuli lu lumele. ..... Mhe 11:1; Mro 8:24, 25; 10:17
Mulimu u zibwa ka misebezi ye bonahala ya ezize. ..... Mro 1:20; Sm 19:1, 2
Ku talelezwa kwa bupolofita ku paka kuli Mulimu u teñi. ..... Isa 46:8-11

C. Tulemeno twa Mulimu

Mulimu u lilato. ..... 1Jo 4:8, 16; Ex 34:6; 2Mk 13:11; Mik 7:18
Butali bwa hae ki bo butuna. ..... Job 12:13; Mro 11:33; 1Mk 2:7
U lukile, katulo ya hae i lukile. ..... De 32:4; Sm 37:28
Ki ya maata ote, u na ni maata kaufela. ..... Job 37:23; Si 7:12; 4:11

D. Haki mañi ni mañi ya lapela Mulimu ya swana

Hañata nzila ye bonahala bunde ha i si ka luka. ..... Lip 16:25; Mat 7:21
Linzila ki ze peli, ki i liñwi feela ye libisa kwa bupilo. ..... Mat 7:13, 14; De 30:19
Milimu ki ye miñata kono wa niti ki a li muñwi feela. ..... 1Mk 8:5, 6; Sm 82:1
Lu tokwa ku ziba Mulimu wa niti kuli lu piliswe. ..... Joa 17:3; 1Jo 5:20

9. Jesu

A. Jesu ki Mwanaa Mulimu mi ki Mulena ya ketilwe

Ki mweli wa Mulimu, lika ze ñwi kaufela ne li ezizwe ka yena. ..... Si 3:14; Mks 1:15-17

Naa lumilwe ku to pepiwa ki musali, ku ba
kwatasaa mangeloi. ..... Mgl 4:4; Mhe 2:9
Naa tozizwe ka moya wa Mulimu,
kuli a yo pila kwa lihalimu. ..... Mat 3:16, 17
Naa pahamisizwe hahulu ku fita mwa naa
inezi sapili kwa lihalimu. ..... Mfl 2:9, 10

B. Puluso i konahala feela ka tumelo ku Jesu Kreste

Kreste ki yena Peu ya Abrahama
ye ne sepisizwe. ..... Ge 22:18, *NW;* Mgl 3:16
Jesu ki yena Muprisita ya Pahami a nosi,
ya liulula. ..... 1Jo 2:1, 2; Mhe 7:25, 26; Mat 20:28
Lu ka piliswa ka ku ziba Mulimu ni Kreste,
ni ku utwa. ..... Joa 17:3; Lik 4:12

C. Haki ku lumela feela ku Jesu ko ku tokwahala

Tumelo i lukela ku zamaelela ni misebezi. ..... Jak 2:17-26; 1:22-25
Lu lukela ku utwa litaelo, ni ku eza musebezi
wa naa ezize. ..... Joa 14:12, 15; 1Jo 2:3
Haki kaufela ba ba itusisa libizo la Mulena
ba ba ka kena mwa Mubuso. ..... Mat 7:21-23

10. Kana Bupilo bu Tomezwi Cimo?

A. Bupilo bwa mutu ha bu si ka tomelwa cimo

Mulelo wa Mulimu u ka talelezwa luli. ..... Isa 55:11; Ge 1:28
Batu ba filwe kolo ya ku iketela ku
sebeleza Mulimu. ..... Joa 3:16; Mfl 2:12

11. Keleke

A. Keleke ki ya Mulimu, i yahilwe ku Kreste

Mulimu ha ini mwa litempele ze
ezizwe ki batu. ..... Lik 17:24, 25; 7:48
Keleke ya niti ki tempele ya kwa
moya ya macwe a pila. 1Pi 2:5, 6
Kreste ki licwe la mutomo la mwa kokozo;
baapositola ki kalulo ya bubeli ya mutomo. ..... Mfs 2:20
Mulimu u lukela ku lapelwa ka moya ni ka niti. ..... Joa 4:24

B. Keleke ha i si ka tomwa ku Pitrosi

Jesu naa si ka li keleke i tomilwe ku Pitrosi. ..... Mat 16:18
Jesu ki yena ya bizwa "licwe." 1Mk 10:4
Pitrosi naa ize Jesu ki yena mutomo. ..... 1Pi 2:4, 6-8; Lik 4:8-12

12. Kolobezo

A. Ya Tokwahala ku Mukreste

Jesu naa tomile mutala. ..... Mat 3:13-15; Mhe 10:7
Ki poniso ya ku itoboha kamba ku ineela. ..... Mat 16:24; 1 Pi 3:21

Ki ya ba ba na ni ngana ya ku utwisisa
ze ba lutiwa. ..... Mat 28:19, 20; Lik 2:41
Nzila ye swanela ki ku
nweliswa mwa mezi. ..... Lik 8:38, 39; Joa 3:23

B. Ha i tapisi libi

Jesu naa si ka kolobelezwa ku tapiswa libi. 1Pi 2:22; 3:18
Mali a Jesu a tapisa libi. 1Jo 1:7

13. Ku Folisa, Malimi

A. Ku folisa kwa kwa moya ku tahisa limbuyoti ze sa feli

Ku kula kwa moya ku isa kwa lifu. ..... Isa 1:4-6; 6:10; Hos 4:6
Ku folisa kwa kwa moya ki ona
musebezi o mutuna. ..... Joa 6:63; Lu 4:18
Ku felisa libi; ku fa batu tabo, ni bupilo. ..... Jak 5:19, 20; Si 7:14-17

B. Mubuso wa Mulimu u ka folisa batu kwa mubili ku ya ku ile

Jesu naa folisize bakuli,
naa kutalize za limbuyoti za Mubuso. ..... Mat 4:23
Ne ku sepisizwe kuli Mubuso
ki ona o ka folisa batu ku ya ku ile. ..... Mat 6:10; Isa 9:7
Nihaiba lifu li ka feliswa. ..... 1Mk 15:25, 26; Si 21:4; 20:14

C. Ku folisa ka tumelo kwa cwale ha ku si ka lumelelwa ki Mulimu

Balutiwa ne ba sa koni ku ifolisa ka makazo. ..... 2Mk 12:7-9; 1 Ti 5:23
Limpo za ku eza limakazo ne
li felile hamulaho wa baapositola. 1Mk 13:8-11
Ku folisa haki bupaki bo bu tiile
bwa ku lumelelwa ki Mulimu. ..... Mat 7:22, 23; 2Mt 2:9-11

D. Ku bulela ka malimi ne li mpo ya ka nakonyana feela

Ne li sisupo; batu ne ba swanela ku
ipatela limpo ze tusa hahulu. 1Mk 14:22; 12:30, 31
Limpo za moya za ku eza limakazo ne li bulezwi cimo
kuli ne li ka fela. 1Mk 13:8-10
Misebezi ye minde haki bupaki bo bu tiile bwa ku
lumelelwa ki Mulimu. ..... Mat 7:22, 23; 24:24

14. Ku Kuta Kwa Kreste

A. Ne ku si ke kwa bonahala kwa batu

Naa bulelezi balutiwa kuli lifasi ne li si ke
la mu bona hape. ..... Joa 14:19
Naa bonwi feela ki balutiwa ha funduka;
u kuta ka nzila yeo. ..... Lik 1:6, 10, 11
Mwa lihalimu, ki mutu wa moya ya sa bonwi. ..... 1Ti 6:14-16; Mhe 1:3
U kuta sina mulena wa Mubuso. ..... Dan 7:13, 14

B. U lemuhiwa ka lika ze ezahala

Balutiwa ne ba kupile sisupo sa ku ba teñi kwa hae. ..... Mat 24:3
Bakreste "ba bona" ku ba teñi ko ka kutwisiso feela. ..... Mfs 1:18
Likezahalo ze ñata li supa kwa ku ba teñi kwa hae. ..... Lu 21:10, 11
Lila li ka mu bona ka ku yundiswa. ..... Si 1:7

15. Ku Lapela bo Kukululu

A. Ku lapela bo kukululu ha ku tusi

Bo kukululu ba shwile, ha ba zibi se siñwi. ..... Mue 9:5, 10
Bo kukululu ba kwa simuluho ha ba
swaneli ku lapelwa. ..... Mro 5:12, 14; 1Ti 2:14
Mulimu u hanisa bulapeli bo bu cwalo. ..... Ex 34:14; Mat 4:10

B. Batu ba kona ku kutekwa, kono ki Mulimu feela ya lukela ku lapelwa

Banana ba swanela ku kuteka ba bahulu. ..... 1Ti 5:1, 2, 17; Mfs 6:1-3
Kono ki Mulimu feela ya lukela ku lapelwa. ..... Lik 10:25, 26; Si 22:8, 9

16. Ku Lapela Maria

A. Maria ki mahe Jesu, isiñi "mahe Mulimu"

Mulimu ha na makalelo. ..... Sm 90:2; 1 Ti 1:17
Maria ne li mahe *Mwanaa* Mulimu,
yo ha naa tile fa lifasi. ..... Lu 1:35

B. Maria naa si ka zwelapili ku ba mwalyanjo

Naa nyezwi ku Josefa. ..... Mat 1:19, 20, 24, 25
Naa pepile bana ba bañwi
kwandaa Jesu. ..... Mat 13:55, 56; Lu 8:19-21
Ka nako yeo ne ba si banyani ba hae ba kwa moya. ..... Joa 7:3, 5

17. Ku Paka

A. Bakreste kaufela ba lukela ku paka, ku bulela taba ye nde

Lu lukela ku bulela Jesu kwa batu kuli lu shemubwe. ..... Mat 10:32
Lu lukela ku ba baezi ba Linzwi,
ku bonisa tumelo. ..... Jak 1:22-24; 2:24
Ba banca ni bona ba lukela ku ba baluti. ..... Mat 28:19, 20
Ku paka ka mulomo ku libisa kwa puluso. ..... Mro 10:10

B. Butokwa bwa ku kuta-kutela kwa batu, ku zwelapili ku paka

Temuso ya za nako ya mafelelezo i swanela ku fiwa. ..... Mat 24:14
Jeremia naa zibisize batu za ku wa kwa
Jerusalema ka lilimo-limo. ..... Jer 25:3
Sina Bakreste ba kwa makalelo, ha lu
koni ku tuhela. ..... Lik 4:18-20; 5:28, 29

C. Lu lukela ku fa bupaki kuli lu si ke lwa ba ni mulatu wa mali

Lu lukela ku lemusa batu za mafelelezo
a sutelezi. ..... Eze 33:7; Mat 24:14

Ha lu sa ezi cwalo lu ka ba ni mulatu
wa mali. ..... Eze 33:8, 9; 3:18, 19
Paulusi naa lukuluzwi kwa mulatu wa mali;
naa bulezi niti ka ku tala. ..... Lik 20:26, 27; 1Mk 9:16
Ku paka ku ka punyusa mukutazi
ni ya teeleza. ..... 1 Ti 4:16; 1Mk 9:22

18. Kupuzo, Misa

A. Mukiti wa Mulalelo wa Mulena

U ezwa hañwi ka silimo ka lizazi
la Paseka. ..... Lu 22:1, 17-20; Ex 12:14
Ku hupulwanga lifu la sitabelo la Kreste. ..... 1Mk 11:26; Mat 26:28
Ba ba ya kwa lihalimu ki bona ba ba ca. ..... Lu 22:29, 30; 12:32, 37
Mwa kona ku zibela mutu kuli ki wa lihalimu. ..... Mro 8:15-17

B. Mañolo ha lumelezi Misa

Libi li swalelwa feela ka suluho ya mali. ..... Mhe 9:22
Kreste ki yena feela Muyemeli
wa tumelelano ye nca. ..... 1Ti 2:5, 6; Joa 14:6
Kreste u mwa lihalimu; ha tiswi fa lifasi ki muprisita. ..... Lik 3:20, 21
Sitabelo sa Kreste ha si tokwi ku kutelwa. ..... Mhe 9:24-26; 10:11-14

19. Lifasi

A. Mulelo wa Mulimu ka za lifasi

Paradaisi fa lifasi ne i ezelizwe ba ba petehile. ..... Ge 1:28; 2:8-15
Mulelo wa Mulimu u ka petahala. ..... Isa 55:11; 46:10, 11
Lifasi li ka tala batu ba kozo,
ba ba petehile. ..... Sm 72:7; Isa 45:18; 9:6, 7
Paradaisi i ka kutiswa sinca ki Mubuso. ..... Mat 6:9, 10; Si 21:3-5

B. Ha li na ku yundiswa kamba batu ku zwiswa mwateñi

Lifasi lona kwateñi li ka ina ku ya ku ile. ..... Mue 1:4; Sm 104:5
Mwa miteñi ya Nuwe ne ku yundisizwe batu,
isiñi lifasi. ..... 2Pi 3:5-7; Ge 7:23
Mutala wo u bonisa kuli lifasi ha li na ku sinyiwa. ..... Mat 24:37-39
Ba ba maswe ba ka sinyiwa;
"buñata bo butuna" bu ka punyuha. ..... 2Mt 1:6-9; Si 7:9, 14

20. Lifu

A. Se si tahisa lifu

Mutu pili naa petehile, naa ka pila kamita-ni-mita. ..... Ge 1:28, 31
Ku sa utwa ne ku tahisize koto ya lifu. ..... Ge 2:16, 17; 3:17, 19
Bana kaufela ba Adama ba hozize sibi ni lifu. ..... Mro 5:12

B. Muinelo wa bafu

Adama ne li yena moyo; naa si ka fiwa moyo. ..... Ge 2:7; 1Mk 15:45
Mutu, yena moyo, ki yena
ya shwa. ..... Eze 18:4, *NW;* Isa 53:12, *NW;* Job 11:20, *NW*

Bafu ha ba ikutwi, ha ba na se ba ziba. ..... Mue 9:5, 10; Sm 146:3, 4
Bafu ba lobezi, ba libelela zuho. ..... Joa 11:11-14, 23-26; Lik 7:60

C. Ha lu koni ku ambola ni bafu

Bafu ha ba pili ni Mulimu sina mioya. ..... Sm 115:17; Isa 38:18
Lu laezwi ku sa lika ku ambola ni bafu. ..... Isa 8:19; Liv 19:31
Balauli ni linuhi ba nyazizwe. ..... De 18:10-12; Mgl 5:19-21

21. Lihalimu

A. Ki ba 144,000 feela ba ba ya kwa lihalimu

Ki palonyana feela; ba ka ba malena ni Kreste. ..... Si 5:9, 10; 20:4
Jesu ki matatekelo; ba bañwi ba ketilwe
ni bona. ..... Mks 1:18; 1 Pi 2:21
Buñata ba ka pila fa lifasi. ..... Sm 72:8; Si 21:3, 4
Ba 144,000 ba mwa mayemo a ipitezi e ba siyo
ku ona ba bañwi. ..... Si 14:1, 3; 7:4, 9

22. Lihele (Hadesi, *Sheol*)

A. Haki sibaka luli mo ku tukufalezwa batu mwa mulilo

Jobo ya naa nyanda naa ikupezi ku ya kwateñi. ..... Job 14:13, *NW*
Ba ba mwateñi ha ba koni ku
eza se siñwi. ..... Sm 6:5; Mue 9:10; Isa 38:18, 19
Jesu naa zusizwe mwa libita,
mwa lihele. ..... Lik 2:27, 31, 32; Sm 16:10
Lihele li ka kutisa bafu ba bañwi, li ka yundiswa. ..... Si 20:13, 14

B. Mulilo ki sisupo sa sinyeho

Ku bulawa ku swanisezwa ki mulilo. ..... Mat 25:41, 46; 13:30
Baezalibi ba ba sa baki ba yundiswa ku ya
ku ile inge ka mulilo. ..... Mhe 10:26, 27
Ku "tukufazwa" kwa Satani ka mulilo ki lifu la
ku ya ku ile. ..... Si 20:10, 14, 15

C. Nguli ya mufumi ni Lazaro ha i paki kuli ku ka ba ni tukufazo ye sa feli

Mulilo ki swanisezo feela sina sifuba sa Abrahama. ..... Lu 16:22-24
Ku beilwe shutano mwahalaa ku ba ni Abrahama
ni ku ba mwa lififi. ..... Mat 8:11, 12
Sinyeho ya Babilona i bizwa tukufazo ya mulilo. ..... Si 18:8-10, 21

23. Linako

A. Linako za Bamacaba ne li felile ka 1914 (C.E.)

Puso ya malena ne i kaulelizwe ka 607 B.C.E. ..... Eze 21:25-27
Puso ne i ka kutiswa sinca hamulaho
wa "linako ze 7." ..... Dan 4:32, 16, 17
Linako ze 7 ki ku taimisa linako ze taalu ni licika ka 2,
kamba ku taimisa mazazi a 1,260 ka 2. ..... Si 12:6, 14; 11:2, 3

Lizazi li yemela silimo.
[Hamoho ki lilimo ze 2,520] ..... Eze 4:6; Num 14:34
Hamulaho wa lilimo zeo Mubuso
no ka tomiwa. ..... Lu 21:24; Dan 7:13, 14

24. Linyalo

A. Linyalo li swanela ku kutekeha

Li swanisezwa ku Kreste ni munyaliwa. ..... Mfs 5:22, 23
Bulobalo bwa mwa linyalo bu tokwe masila. ..... Mhe 13:4
Ba ba nyalani ba elezwa ku sa kauhana. 1Mk 7:10-16
Ka Mañolo ki *Por·nei'a* feela ye libisa kwa teleko. ..... Mat 19:9

B. Sikuka sa butoho si lukela ku kutekiwa ki Bakreste

Muuna ka ku ba toho u lukela ku lata lubasi,
ku lu babalela. ..... Mfs 5:23-31
Musali a ipeye kwatasi, a late ni ku utwa
muunaa hae. ..... 1Pi 3:1-7; Mfs 5:22
Bana ba lukela ku utwa bashemi. ..... Mfs 6:1-3; Mks 3:20

C. Buikalabelo bwa bashemi ba Sikreste kwa bana

Ba lukela ku bonisa lilato, ku inanga ni bona,
ni ku ba isa pilu. ..... Tit 2:4
Mu si ke mwa ba halifisa. ..... Mks 3:21
Mu ba babalele, ni kwa neku la kwa moya. ..... 2Mk 12:14; 1 Ti 5:8
Mu ba fe tuto ye ka ba tusa
mwa bupilo. ..... Mfs 6:4; Lip 22:6, 15; 23:13, 14

D. Bakreste ba swanela feela ku nyalana ni Bakreste

Mu nyale kamba mu nyalelwe feela
"ku Mulena." ..... 1Mk 7:39; De 7:3, 4; Neh 13:26

E. Mañolo ha lumelezi ku nyala libali

Muuna kwa makalelo naa lukiselizwe feela
musali a li muñwi. ..... Ge 2:18, 22-25
Jesu naa kutisize mulao wo kwa Bakreste. ..... Mat 19:3-9
Bakreste ba kwa makalelo ne ba
sa nyali libali. ..... 1Mk 7:2, 12-16; Mfs 5:28-31

25. Lipaki za Jehova

A. Simuluho ya Lipaki za Jehova

Jehova wa ziba lipaki za hae. ..... Isa 43:10-12; Jer 15:16
Abele ki yena paki ya pili ye sepahala. ..... Mhe 11:4, 39; 12:1
Jesu ne li paki ya niti ye sepahala. ..... Joa 18:37; Si 1:5; 3:14

26. Lipumulo, Mazazi A ku Pepwa

A. Bakreste ba pili ne ba sa ezangi mikiti ya ku hupula mazazi a ku pepwa ni Ngilisimusi

Ki bahedeni ba ne ba ezanga mikiti yeo. ..... Ge 40:20; Mat 14:6

Lizazi la naa shwile Jesu li lukelwa
ku hupulwa. ..... Lu 22:19, 20; 1Mk 11:25, 26
Mikiti ya lilata ha i swaneli. ..... Mro 13:13; Mgl 5:21; 1Pi 4:3

27. Mali

A. Ku pompela mali mwa mubili ki ku sa kuteka butokwa bwa mali

Nuwe naa taluselizwe kuli mali ki a butokwa,
ki bupilo. ..... Ge 9:4, 16
Tumelelano ya Mulao ne i hanisize ku ca mali. ..... Liv 17:14; 7:26, 27
Mulao wo ne u filwe ni kwa Bakreste. ..... Lik 15:28, 29; 21:25

B. Ha lu swaneli ku bukeleza bupilo ka ku loba mulao wa Mulimu

Ku utwa ki ko kunde ku fita matabelo. ..... 1Sa 15:22; Mrk 12:33
Ku bukeleza bupilo ka ku loba mulao wa
Mulimu kwa bulaisa. ..... Mrk 8:35, 36

28. Mazazi A Maungulelo

A. Ki ifi taluso ya "mafelelezo a lifasi"

Ku fela kwa muinelo wa lifasi. ..... Mat 24:3; 2Pi 3:5-7; Mrk 13:4
Haki ku fela kwa lifasi, kono ki ku fela kwa
muinelo o maswe wa lifasi. 1Jo 2:17
Nako ya maungulelo i latelelwa ki sinyeho. ..... Mat 24:14
Basepahali ba ka banduka; ku ka latelela
lifasi le linca. ..... 2Pi 2:9; Si 7:14-17

B. Butokwa bwa ku tonela lisupo za mazazi a maungulelo

Lisupo li filwe ki Mulimu kuli li lu etelele. 2Ti 3:1-5; 1Mt 5:1-4
Lifasi ha li boni kozi ye taha. ..... 2Pi 3:3, 4, 7; Mat 24:39
Mulimu ha liyehi, kono u fa temuso. 2Pi 3:9
Mupuzo wa ku tona, wa ku isa kwateñi pilu. ..... Lu 21:34-36

29. Milimu ya Maswaniso

A. Ku itusisa maswaniso mwa bulapeli ki kashwau ku Mulimu

Ku eza siswaniso sa Mulimu ha
ku konahali. ..... 1Jo 4:12; Isa 40:18; 46:5; Lik 17:29
Bakreste ba laelwa ku ambuka milimu
ya maswaniso. 1Mk 10:14; 1Jo 5:21
Mulimu u lukela ku lapelwa ka moya ni ka niti. ..... Joa 4:24

B. Ku lapela maswaniso ne ku bulaisize sicaba sa Isilaele

Majuda ne ba hanisizwe ku lapela maswaniso. ..... Ex 20:4, 5
Ha koni ku utwa ni ku bulela; baezi ba ona
ba ka swana ni ona. ..... Sm 115:4-8
Naa tahisize lilaba, sinyeho. ..... Sm 106:36, 40-42; Jer 22:8, 9

C. Ku lapela Jehova ni milimu ye miñwi ha ku lumelelwi

Mulimu naa hanile ku lapelwa hamoho
ni milimu ye miñwi. ..... Isa 42:8
Mulimu ki yena feela "ya utwa milapelo." ..... Sm 65:1, 2

30. Moya, Tumelo ya Mioya

A. Moya o kenile ki nto mañi?

Ki maata a itusiswa ki Mulimu, haki mutu. ..... Lik 2:2, 3, 33; Joa 14:17
Ne u itusisizwe kwa ku bupa, ku ñola Bibele,
ni ze ñwi cwalo. ..... Ge 1:2; Eze 11:5
Wa añula ni ku toza ba
mubili wa Kreste. ..... Joa 3:5-8; 2Mk 1:21, 22
Wa matafaza, u etelela batu ba Mulimu kacenu. ..... Mgl 5:16, 18

B. Maata a bupilo a bizwa moya

Ki ona a pilisa mutu, ka ku buyela. ..... Jak 2:26; Job 27:3
Ya zamaisa maata a bupilo ki Mulimu. ..... Zak 12:1; Mue 8:8
Maata a bupilo bwa batu, ni lifolofolo, ki a Mulimu. ..... Mue 3:19-21
Moya u kutela ku Mulimu ka sepo ya zuho. ..... Lu 23:46

C. Tumelo ya mioya i lukela ku ambukiwa ka ku ba musebezi wa madimona

Linzwi la Mulimu la hanisa. ..... Isa 8:19, 20; Liv 19:31; 20:6, 27
Bunuhi ki budimona; bu hanisizwe. ..... Lik 16:16-18
Bu libisa kwa sinyeho. ..... Mgl 5:19-21; Si 21:8; 22:15
Ku nuha ka linaleli ku hanisizwe. ..... De 18:10-12; Jer 10:2

31. Moyo

A. Moyo kiñi?

Mutu ki moyo. ..... Ge 2:7; 1Mk 15:45; Jos 11:11, *NW;* Lik 27:37
Lifolofolo ni zona ki mioyo. ..... Num 31:28, *NW;* Si 16:3; Liv 24:18, *NW*
Moyo u na ni mali, wa ca,
ni ku shwa. ..... Jer 2:34, *NW;* Liv 7:18, *NW;* Eze 18:4, *NW*
Mutu ya na ni bupilo u bulelwa kuli u na ni moyo. ..... Mrk 8:36; Joa 10:15

B. Shutano ye mwahalaa moyo ni moya

Bupilo bwa mutu kamba bwa sibupiwa
ki moyo. ..... Joa 10:15; Liv 17:11, *NW*
Maata a bupilo aa pilisa mioyo a bizwa "moya." ..... Sm 146:4; 104:29
Mutu ha shwa, bupilo bwa hae bwa kwapili
bu itingile ku Mulimu. ..... Mue 12:7
Ki Mulimu feela ya kona ku kutisa maata ao a bupilo. ..... Eze 37:12-14

32. Mubuso

A. Mubuso wa Mulimu se u ka ezeza batu

U ka tahisa kuli tato ya Mulimu
i petahale. ..... Mat 6:9, 10; Sm 45:6; Si 4:11

Ki mulonga o na ni mulena ni milao. ..... Isa 9:6, 7; 2:3; Sm 72:1, 8
U ka felisa bumaswe, ni ku busa lifasi lote. ..... Dan 2:44; Sm 72:8
Puso ya lilimo ze 1,000 i ka petahalisa batu,
ni ku kutisa Paradaisi. ..... Si 21:2-4; 20:6

B. U kala ku busa lila za Kreste inze li sa li teñi

Kreste ha saa zuhile,
naa libelezi nako ye telele. ..... Sm 110:1; Mhe 10:12, 13
Ha naa filwe bulena,
naa lwanile ni Satani. ..... Sm 110:2; Si 12:7-9; Lu 10:18
Mubuso ne u tomilwe,
kwa latelela manyando mwa lifasi. ..... Si 12:10, 12
Manyando kacenu a bonisa kuli ki
nako ya ku yemela Mubuso. ..... Si 11:15-18

C. Ha u yo 'mwa lipilu,' ha u tahi ka buikatazo bwa batu

Mubuso u kwa lihalimu, isiñi fa lifasi. ..... 2Ti 4:18; 1Mk 15:50; Sm 11:4
Ha u yo 'mwa lipilu'; Jesu naa bulela ni Bafalisi. ..... Lu 17:20, 21
Hasi wa lifasi le. ..... Joa 18:36; Lu 4:5-8; Dan 2:44
Mibuso ni miinelo ya lifasi i ka yoliswa. ..... Dan 2:44

33. Puluso

A. Puluso i zwa ku Mulimu ka sitabelo sa Jesu sa tiululo

Bupilo ki mpo ya Mulimu ka Mwanaa hae. ..... 1Jo 4:9, 14; Mro 6:23
Puluso i konahala feela ka sitabelo sa Jesu. ..... Lik 4:12
Mutu ya bato shwa ha koni ku bonisa
ku baka ka misebezi. ..... Jak 2:14, 26
Lu lukela ku sebeza ka taata kuli
lu fumane puluso. ..... Lu 13:23, 24; 1Ti 4:10

B. Mañolo ha buleli kuli mutu ha lumezi kipeto u pilisizwe

Ba ba abezwi kwa moya o kenile
ba kona ku wa. ..... Mhe 6:4, 6; 1Mk 9:27
Maisilaele ba bañata ne ba bulailwe
nihaike ne ba punyusizwe mwa Egepita. ..... Juda 5
Puluso ha i itaheli feela. ..... Mfl 2:12; 3:12-14; Mat 10:22
Ba ba ipangula ba ziyelehile ku fita sapili. 2Pi 2:20, 21

C. Mañolo ha buleli kuli mañi ni mañi u ka puluswa

Ba bañwi ha ba koni ku baka. ..... Mhe 6:4-6
Mulimu ha tabeli lifu la ya maswe. ..... Eze 33:11; 18:32
Kono lilato ha li tuheleli bumaswe. ..... Mhe 1:9
Ba ba maswe ba ka timezwa. ..... Mhe 10:26-29; Si 20:7-15

34. Pupo

A. I lumelelana ni sayansi ye pakilwe; ha i lumelelani ni tuto ya ku ipilaula kwa lika

Sayansi i lumelelana ni mutatamanelo
wa mo ne li bupezwi lika. ..... Ge 1:11, 12, 21, 24, 25

Mulao wa Mulimu wa ku bupa lika ka
"mifuta ya zona" ki wa niti. ..... Ge 1:11, 12; Jak 3:12

B. Mazazi a pupo ne si mazazi a lihora ze 24

"Lizazi" li kona ku talusa silengo sa nako. ..... Ge 2:4
Ku Mulimu, lizazi li kona ku ba nako ye telele. ..... Sm 90:4; 2 Pi 3:8

35. Sabata

A. Bakreste ha ba tokwi ku mamela lizazi la Sabata

Mulao wa Sabata ne u felisizwe ka lifu la Jesu. ..... Mfs 2:15
Bakreste ha ba tokwi ku
mamela Sabata. ..... Mks 2:16, 17; Mro 14:5, 10
Ne ba nyazizwe bakeñisa ku mamela Sabata ni
milao ye miñwi. ..... Mgl 4:9-11; Mro 10:2-4
Lu kena mwa pumulo ya Mulimu
ka tumelo ni ku utwa. ..... Mhe 4:9-11

B. Sabata ne i tokwa ku mamelwa feela ki Maisilaele ba ikale

Sabata ne i ezizwe lwa pili Maisilaele ha se ba
fundukile mwa Egepita. ..... Ex 16:26, 27, 29, 30
Ne i filwe ku Isilaele feela sina sisupo. ..... Ex 31:16, 17; Sm 147:19, 20
Myaha ya Sabata hape ne i tokwiwa
mwa Mulao. ..... Ex 23:10, 11; Liv 25:3, 4
Bakreste ha ba tokwi ku mamela Sabata. ..... Mro 14:5, 10; Mgl 4:9-11

C. Pumulo ya Mulimu (lizazi la bu 7 la "sunda" ya ku bupa lika)

Ne i kalile ha se ku bupilwe za fa lifasi. ..... Ge 2:2, 3; Mhe 4:3-5
Ne i zwezipili Jesu niha sa zwile fa lifasi. ..... Mhe 4:6-8; Sm 95:7-9, 11
Bakreste ba pumula kwa misebezi ya bona beñi. ..... Mhe 4:9, 10
I fela muta Mubuso u feza musebezi fa lifasi. 1Mk 15:24, 28

36. Sibi

A. Sibi kiñi?

Ki ku tula mulao wa Mulimu, likuka za hae ze lukile. 1Jo 3:4; 5:17
Mutu, ka ku ba sibupiwa sa Mulimu,
u ikalabela ku yena. ..... Mro 14:12; 2:12-15
Mulao u patuluzi sibi, u lemusize
batu ka za teñi. ..... Mgl 3:19; Mro 3:20
Kaufela lu baezalibi, ha lu fiti fa sipimo
sa Mulimu se si petehile. ..... Mro 3:23; Sm 51:5

B. Libaka kaufela ha lu nyanda ka sibi sa Adama

Adama u hozisize ku sa petahala, ni lifu ku bote. ..... Mro 5:12, 18
Mulimu ka mufelañeke naa tuhelezi batu. ..... Sm 103:8, 10, 14, 17
Sitabelo sa Jesu si lifela libi. 1Jo 2:2
Sibi ni misebezi kaufela ya Diabulosi li ka tanyelwa. 1Jo 3:8

C. Muselo o no hanisizwe ne li ku sa utwa, isiñi ku lobalana

Taelo ya ku sa ca kwa kota ne i filwe
pili Eva a si ka bupiwa. ..... Ge 2:17, 18
Bo Adama ni Eva ne ba laezwi ku pepa bana. ..... Ge 1:28
Bana ha ba pepwi bakeñisa sibi, ki mbuyoti
ye zwa ku Mulimu. ..... Sm 127:3-5
Eva naa ezize sibi muunaa hae a siyo;
ki yena ya naa kalile. ..... Ge 3:6; 1Ti 2:11-14
Adama, ka ku ba toho, naa kwenuhezi
mulao wa Mulimu. ..... Mro 5:12, 19

***D. Ku foseza moya o kenile ki nto mañi?* (*Mat 12:32; Mrk 3:28, 29*)**

Haki sibi sa sihozo. ..... Mro 5:8, 12, 18; 1Jo 5:17
Mutu wa kona ku swabisa moya,
kono wa kona ku sikuluha. ..... Mfs 4:30; Jak 5:19, 20
Ku *swalelela ku eza* sibi ka bomu ku isa kwa lifu. 1Jo 3:6-9
Mulimu u atula ba ba cwalo, u zwisa
moya wa hae ku bona. ..... Mhe 6:4-8
Ha lu swaneli ku lapelela ba ba sa baki ba ba cwalo. 1Jo 5:16, 17

37. Sifapahano

A. Jesu naa kokotezwi fa kota kuli a shubulwe

Jesu naa kokotezwi fa kota kamba musumo. ..... Lik 5:30; 10:39; Mgl 3:13
Bakreste ba lukela ku lwala kota ka ku shubulwa. ..... Mat 10:38; Lu 9:23

B. Ha si swanelwi ku lapelwa

Ku itusisa siswaniso sa kota ya
Jesu ki ku mu shubula. ..... Mhe 6:6; Mat 27:41, 42
Ku itusisa sifapahano ki ku lapela maswaniso. ..... Ex 20:4, 5; Jer 10:3-5
Jesu ki sibupiwa sa moya, ha sa li yo fa kota cwale. 1Ti 3:16; 1Pi 3:18

38. Sikombwa

A. Bakreste kaufela ba lukela ku ba likombwa

Jesu ne li sikombwa sa Mulimu. ..... Mro 15:8, 9; Mat 20:28
Bakreste ba latelela mutala wa hae. 1Pi 2:21; 1Mk 11:1
Ba lukela ku kutaza kuli ba pete bukombwa. 2Ti 4:2, 5; 1Mk 9:16

B. Ze konisa mutu ku ba sikombwa

Moya wa Mulimu ni zibo ya Linzwi la hae. ..... 2Ti 2:15; Isa 61:1-3
Ku latelela mutala wa Kreste wa ku kutaza. 1Pi 2:21; 2Ti 4:2, 5
Mulimu u luta batu ka moya ni ka kopano. ..... Joa 14:26; 2Mk 3:1-3

39. Silaalu

A. Mulimu, Ndate, ki a li Muñwi, ya pahami ku feleleza

Mulimu haki batu ba balaalu. ... De 6:4; Mlk 2:10; Mrk 10:18; Mro 3:29, 30
Mwana naa bupilwe; Mulimu
naa li a nosi pili. ..... Si 3:14; Mks 1:15; Isa 44:6

Mulimu ki mubusi wa pupo kamita-ni-mita. ..... Mfl 2:5, 6; Dan 4:35
Mulimu u lukela ku bubekwa fahalimwaa
lika kaufela. ..... Mfl 2:10, 11

B. Mwana u mwatasaa Ndate pili ni hamulaho wa ku taha fa lifasi

Mwana naa ipeile ku utwa mwa lihalimu,
naa lumilwe ki Ndate. ..... Joa 8:42; 12:49
Naa ipeile ku utwa ha naa li fa lifasi,
Ndate ki yo muhulu. ..... Joa 14:28; 5:19; Mhe 5:8
U pahamisizwe mwa lihalimu,
niteñi u sa ipeile kwatasi. ..... Mfl 2:9; 1Mk 15:28; Mat 20:23
Jehova ki Mulimu ni toho ya Kreste. ..... 1Mk 11:3; Joa 20:17; Si 1:6

C. Buñwi bwa Mulimu ni Kreste

Ba lumelelana mwa lika kaufela. ..... Joa 8:28, 29; 14:10
Buñwi inge bwa muuna ni musalaa hae. ..... Joa 10:30; Mat 19:4-6
Balumeli kaufela ba lukela ku ba ni buñwi
bo bu swana. ..... Joa 17:20-22; 1Mk 1:10
Bulapeli bwa Jehova ki bu li buñwi ka
Kreste kamita-ni-mita. ..... Joa 4:23, 24

D. Moya o kenile wa Mulimu ki maata a hae a itusisa

Ki maata, haki mutu. ..... Mat 3:16; Joa 20:22; Lik 2:4, 17, 33
Haki mutu ya inzi mwa lihalimu ni
Mulimu ni Kreste. ..... Lik 7:55, 56; Si 7:10
U itusiswa ki Mulimu ku peta milelo. ..... Sm 104:30; 1Mk 12:4-11
Batanga ba Mulimu ba u amuhela,
ba etelelwa ki ona. ..... 1Mk 2:12, 13; Mgl 5:16

40. Tapelo

A. Litapelo za utwanga Mulimu

Mulimu wa teelezanga kwa litapelo za batu. ..... Sm 145:18; 1Pi 3:12
Ba ba si ka luka ha ba utwiwi konji ha ba cinca. ..... Isa 1:15-17
Lu lukela ku lapela ka libizo la Jesu. ..... Joa 14:13, 14; 2Mk 1:20
Lu lukela ku lapela ka ku ya ka tato ya Mulimu. 1Jo 5:14, 15
Tumelo ya tokwahala. ..... Jak 1:6-8

B. Ku kuta-kutela manzwi, ku lapela ku Maria kamba kwa "bahalalehi" ha ku swaneli

Lu lukela ku lapela ku Mulimu ka libizo la Jesu. .... Joa 14:6, 14; 16:23, 24
Manzwi a ku kuta-kutela ha na ku utwiwa. ..... Mat 6:7

41. Tiululo

A. Bupilo bwa Jesu ne bu filwe sina "tifo ye liulula batu kamukana"

Jesu naa file bupilo bwa hae sina tiululo. ..... Mat 20:28
Teko ya mali a suluzwi i lu lukulula kwa sibi. ..... Mhe 9:14, 22

Ne ku tokwahala feela sitabelo si li siñwi. ..... Mro 6:10; Mhe 9:26
Lituso za tiululo ha li itaheli feela; li swanelwa ku batiwa. ..... Joa 3:16

B. Ne li tifo ye likanelela

Adama naa bupilwe inzaa li ya petehile. ..... De 32:4; Mue 7:29; Ge 1:31
Ka sibi, naa sinyize bupetehi bwa hae ni bwa bana. ..... Mro 5:12, 18
Bana ha ku na se ne ba kona ku eza; ne ku tokwahala ya
likanelela ni Adama luli. ..... Sm 49:7; De 19:21
Bupilo bwa Jesu bo bu petehile ne li
tifo ye liulula. ..... 1Ti 2:5, 6; 1 Pi 1:18, 19

42. Tumelo ya Mazwake

A. Haki tukiso ya Mulimu kuli lu lapele ni ba bulapeli bu sili

Nzila ki i liñwi feela, i kumbani,
i fumanwa ki ba sikai. ..... Mfs 4:4-6; Mat 7:13, 14
Lu lemusizwe kuli lituto za buhata
za silafaza. ..... Mat 16:6, 12; Mgl 5:9
Lu laezwi kuli lu ikauhanye. ..... 2Ti 3:5; 2Mk 6:14-17; Si 18:4

B. Haki niti kuli "bulapeli kaufela ki bo bunde"

Ba bañwi ba tukufalezwi kono isi ka ku
ya ka tato ya Mulimu. ..... Mro 10:2, 3
Bumaswe bu sinya bunde kaufela
bo bu bu li teñi. ..... 1Mk 5:6; Mat 7:15-17
Baluti ba buhata ba tahisa sinyeho. ..... 2Pi 2:1; Mat 12:30; 15:14
Bulapeli bo bu kenile bu tokwa ku lapela
Mulimu a nosi. ..... De 6:5, 14, 15

43. Twaniso, Nyandiso

A. Libaka le ba lwanisezwa Bakreste

Jesu naa toilwe, naa polofitile za twaniso. ..... Joa 15:18-20; Mat 10:22
Ku kumalela likuka ze lukile ku yaneha
bufosi bwa lifasi. 1Pi 4:1, 4, 12, 13
Satani, mulimu wa lifasi le, u lwanisa Mubuso. 2Mk 4:4; 1Pi 5:8
Mukreste ha sabi, Mulimu wa tiisa. ..... Mro 8:38, 39; Jak 4:8

B. Musali ha lukeli ku tuhelela muuna ku mu kauhanya ku Mulimu

Ne ku polofitilwe kale; muuna a kana
a kwashekiwa. ..... Mat 10:34-38; Lik 28:22
Musali u lukela ku itinga ku Mulimu ni Kreste. ..... Joa 6:68; 17:3
Ka busepahali, a kana a pilisa muunaa hae. 1Mk 7:16; 1Pi 3:1-6
Muuna ki toho, kono haki yena ya atula
mwa ku lapelela. ..... 1Mk 11:3; Lik 5:29

C. Muuna ha swaneli ku tuhelela musali ku mu palelwisa ku sebeleza Mulimu

U lukela ku lata musali ni lubasi, ku ba batela bupilo. 1Mk 7:16
Ki yena ya eza likatulo, ni ku babalela lubasi. 1Mk 11:3; 1Ti 5:8
Mulimu u lata muuna ya yema kwa lineku la niti. ..... Jak 1:12; 5:10, 11
Ku tuhela ku lapela ka libaka la ku bata kozo ku halifisa Mulimu. ..... Mhe 10:38
U lukela ku libisa lubasi mwa lifasi le linca la tabo. ..... Si 21:3, 4

44. Zuho

A. Sepo ye lu na ni ka za ba ba shwile

Kaufela ba ba mwa mabita ba ka zuswa. ..... Joa 5:28, 29
Lu kolwiswa ki zuho ya Jesu. ..... 1Mk 15:20-22; Lik 17:31
Ba ba foselize moya ha ba na ku zuha. ..... Mat 12:31, 32
Ba ba bonisa tumelo ba sepisizwe zuho. ..... Joa 11:25

B. Ku zuhela kwa bupilo bwa kwa lihalimu kamba bwa fa lifasi

Bote ba shwa ka Adama; ba piliswa ka Jesu. ..... 1Mk 15:20-22; Mro 5:19
Shutano ya ba ba ka zuswa. 1Mk 15:40, 42, 44
Ba ba ka ba ni Jesu ba ka swana sina yena. ..... 1Mk 15:49; Mfl 3:20, 21
Ba ba sa busi ni Jesu ba ka ba fa lifasi. ..... Si 20:4b, 5, 13; 21:3, 4

MABIZO A LIBUKA ZA MAÑOLO A SIHEBERU
NI MO A ÑOLELWA KA KU PUMELA

Genese ..... Ge
Exoda ..... Ex
Livitike Liv
Numere ..... Num
Deuteronoma ..... De
Joshua ..... Jos
Baatuli ..... Btl
Ruti ..... Rut
1 Samuele 1Sa
2 Samuele 2Sa
1 Malena 1Ml
2 Malena 2Ml
1 Makolonika 1Mn
2 Makolonika 2Mn
Ezira ..... Ezr
Nehemia ..... Neh
Estere ..... Est
Jobo ..... Job
Lisamu ..... Sm
Liproverbia ..... Lip
Muekelesia ..... Mue
Pina ya Lipina ..... Pin
Isaya ..... Isa
Jeremia ..... Jer
Malilo ..... Mli
Ezekiele ..... Eze
Daniele ..... Dan
Hosea ..... Hos
Joele ..... Joe
Amosi ..... Amo
Obadia ..... Oba
Jonasi ..... Jon
Mika ..... Mik
Nahumi ..... Nah
Habakuki ..... Hab
Zefania ..... Zef
Hagai ..... Hag
Zakaria ..... Zak
Malaki ..... Mlk

Kana mwa tabela ku ziba litaba ze ñwi?
Mu zibise Lipaki za Jehova ka ku itusisa **www.jw.org.**

Roma
ITALIA
Puteoli
MASEDONIA
Neapolisi
Filipi
Amfipolisi
Tesalonika
Berea
NAHA YA MAGERIKE
Atene
Korinte
AKAYA
Regio
SISILI
Sirakuza
MELITA
KRETA
KLAUDA
Liwate la
MISIPILI YA PAULUSI
Musipili wa Bulumiwa wa Pili (Lik 13:1–14:28)
Musipili wa Bulumiwa wa Bubeli (Lik 15:36–18:22)
Musipili wa Bulumiwa wa Bulaalu (Lik 18:22–21:19)
Musipili wa ku ya Kwa Roma (Lik 23:11–28:31)
Mikwakwa ye Mituna
KWA MUTULO
0 limaili
150
0 likilomita
150

Liwate le Linsu
BITINIA
PONTO
SAMOTRASI
Troasi
MISIA
Asoso
Pergamo
Mitileni
Tiyatira
KIYO
ASIA
Sarde
Smirna
Filadelfia
FRIGIA
GALATIA
KAPADOSIA
Antioke (wa Pisidia)
Efese
SAMOSI
Laodisea
Kolose
Ikone
Listra
LIKAONIA
Mileta
PISIDIA
Derba
SILISIA
PATMOSI
Koso
Atalia
Perga
Kinido
LISIA
PAMFILIA
Tarese
RODE
Mira
Patara
Selusia
Antioke
(wa Siria)
SIRIA
Salamisi
SIPERA
Pafosi
Mediteranea
Sidoni
Tire
Damaseka
Ptolemaisi
Sesarea
Pella
Jopa
Lida
Jerusalema
Gaza
Alexandria
EGEPITA
bi7-SK